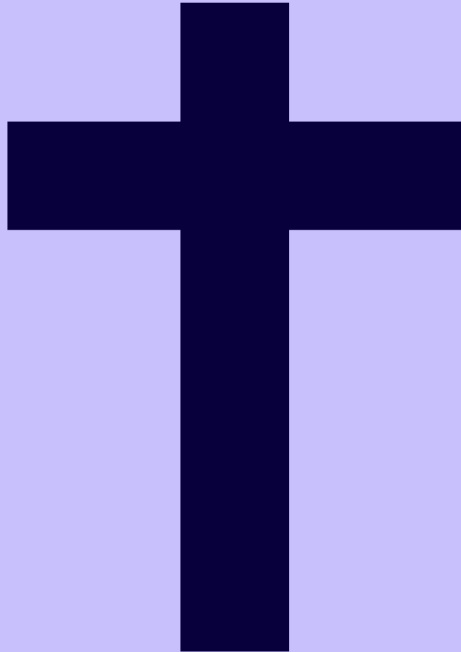

Nukën 'Ibu Diosan
ain unikama 'inan
ain bana

New Testament in Cashibo-Cacataibo
(PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)

**Nukëṇ 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b

Contents

Génesis	1
Mateo	83
Marcos	152
Lucas	193
Juan	264
Jesusan Unicaman Ñu 'A	313
Romanos	373
1 Corintios	401
2 Corintios	428
Gálatas	445
Efesios	456
Filipenses	466
Colosenses	473
1 Tesalonicenses	479
2 Tesalonicenses	485
1 Timoteo	488
2 Timoteo	496
Tito	502
Filemón	506
Hebreos	508
Santiago	530
1 Pedro	537
2 Pedro	545
1 Juan	549
2 Juan	556
3 Juan	557
Judas	558
Apocalipsis	561

GÉNESIS

Nukën 'Ibu Diosan kamabi ñu unio bana

- ¹ Uniotabakin ka Nukën 'Ibu Diosan uniokëxa, naíkamë 'ëo 'imainun me.
- ² Me uniokëxbi mëníokëmapan 'ain ka kamabi parúmpapa manámi bëánbëankibukë 'iakëxa. Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan bëru ñunshin baka manámiax shaíkibëkiankëxa.
- ³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka pëkiti 'ikën. Kiaxa kikëbë ka pëkiakëxa.
- ⁴ Usai kikëbëa pëkia ka Nukën 'Ibu Diosan pëkikë a upí isakëxa, upí iskin ka bëánkibukë axa amo 'imainun axa pëkikë aribi amo 'imiakëxa,
- ⁵ usai 'ia ka pëkikë a nëtë kakin anëakëxa, anëanan ka bëánkibukë a imë kakin anëakëxa, usakin 'akëbë bëánkionxa pëkarakë ax ka achúshi nëtë 'iakëxa.
- ⁶ Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Ka achúshi xabá chairacha an 'umpaxkama énananmiti 'iti 'ikën.
Kikëbëshi ka usai 'iakëxa.
- ⁷ Usa 'ain ka Diosan achúshi xabá chaiira an bakakama bëarati 'akëxa: 'akëx ka xabá chaiira meu panaitsi tikimainun panaitsi axribi manámi bëruakëxa.
- ⁸ Xabá chaiira a ka naí kakin anëakëxa. Usakin 'akë 'ain ka bëánkionxa pëkarakë ax rabë nëtë 'iakëxa.
- ⁹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí meu 'ikë baka ax ka anubia rakátinu timéti 'ikën, me éski mëratanun.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
- ¹⁰ Axa éskikë a ka Nukën 'Ibu Diosan me kakin anëakëxa, anëanan ka axa timéax 'ianëmë 'ëosa 'aish rakákë a parúmpapa kakin anëakëxa.
Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí 'ikë isakëxa,
- ¹¹ isi ka kiakëxa: Me mëuküax ka bëtsi bëtsi chuku kóti 'ikën: axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akamax.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
- ¹² Usa 'ain ka menuax bëtsi bëtsi xubi 'iruakëxa: 'irui ka xubikama axa ënxëñu 'iti 'imainun ikama axa bimiñu 'i tuati akama. Usai 'iá ka kamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa.
- ¹³ Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'iakëxa.
- ¹⁴⁻¹⁵ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Naí xabá chaiira kuman batsisa anu ka an me pëkatikama 'iti 'ikën, an imë 'ikëbi xabá 'inun nëtë 'imikë, ax ka anun nëtëkama 'unánti 'ianan, baritiakama 'unánan uisa nëtëkama kara 'ia kixun 'unánti 'ikën.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
- ¹⁶ Nukën 'Ibu Diosan ka an pëkati rabë 'akëxa: 'akin ka chaiira an nëtën pëkati 'anan an imë pëkati chukúma 'akëxa. 'Anan ka an imë pëkati okin 'ispakamaribi 'akëxa.
- ¹⁷ Nukën 'Ibu Diosan ka naí xabáchaiira kuman batsisa anu an me pëkatikama 'akëxa,
- ¹⁸ an nëtën 'imainun imë pëkati a ka nëtë xabábëa imë biranantima okin 'akëxa, usa 'ain ka akamabi Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa.
- ¹⁹ Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka, rabë 'imainun rabë nëtë 'iakëxa.
- ²⁰ Usakin 'atankëx ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Baka 'ukëmëu ka bëtsi bëtsi ñuina 'aisamaira 'uakamë 'ëoti 'ikën, 'imainun ka me manánmi nuanti pëchiñu ñuinakama uníti 'ikën.
Kikëbë ka usai 'iakëxa.
- ²¹ Nukën 'Ibu Diosan ka parúmpapanu 'iti ñuina chaiirabukama uniokëxa, 'imainun ka baka 'ukëmëuküax kaiti 'anubi 'iti 'anan ka ñuina pëchiñukamaribi 'akëxa. Usakin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan upí isakëxa,
- ²² usakin 'akëxa upí 'ikë iskin ka Diosan an 'akë ñukama upíokin sinánxunkin kakëxa: Parúmpapanu 'ikë ñuinakama tuapati ka 'uakamë 'ëoi ka kait, ñuina pëchiñukamaribi ka tuapati 'itsaira menu 'iti 'ikën.

²³ Usakin 'akë 'ain bëankionx pëkaratëkënkë ax ka mapai achúshi nètë 'iakëxa.

²⁴ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa: Menu ka bëtsi bëtsi ñuina kaiti 'ikën: a rabukuti 'imainun ka a piti ñuinakama 'imainun a pitima raëkëma ñuinakama, 'imainun men niríkë ñuinakamaribi.

Kikëbë ka usai 'iakëxa.

²⁵ Nukën 'Ibu Diosan ka ënë ñuinakama uniotankëx kamabi upí 'ikë isakëxa.

²⁶ Usa 'ain ka kamabi ñu 'atankëx Nukën 'Ibu Dios ësai kiakëxa: Bëri kanaanuna nu iskësabi 'itánun uni unioti 'ain. Ax ka bakanu 'ikë ñuinakama 'imainun pëchiñu ñuina 'imainun a piti pitima ñuinakama 'ianan, ñuina raëkëma 'imainun men niríkë ñuinakamax ka an bëruánkë 'iti 'ikën.

²⁷ Usa 'ain ka uni uniokin Nukën 'Ibu Diosan asábi 'itánun nukëbënë 'imainun xanu uniokëxa,

²⁸ Uniotankëxun ka upíokin sinánxunkin kakëxa: Bakë bëchipati kamina mekama tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain; baka mëu 'ikë ñuinakama 'imainun manan nuánkë pëchiñu ñuinakama, 'imainun axa men niríkë ñuinakama aín 'ibu kamina 'iti 'ain.

²⁹ Usokin pain a ñukama 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Ka is mitsu kana menu kookë ikama ax tuáñu ikama 'imainun, 'ain bimi pitima akamabi 'inanin. Akamax ka mitsun piti 'iti 'ikën.

³⁰ Aínbi kana ñuinakama axa men nikë 'imainun manan 'ikë pëchiñu ñuinakama 'imainun men niríkë ñuina akamabi kana menuax 'irukë in bimikama pinun 'inanin.

Kikëbë ka usai 'iakëxa,

³¹ usokin 'axun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë ñukama upíira upí 'ikë isakëxa. Usaxa bëankionx pëkaratëkënkë ax ka mapai 'imainun achúshi nètë 'iakëxa.

2

¹ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me, anua 'ikë ñukama këñunbi 'akin kamabi sënëonkëxa.

² Mapai achúshi 'imainun achúshi nètën ka Nukën 'Ibu Diosan an 'akë ñukama sënëonkëxa, usokin 'atankëxun ka tantiakëxa.

³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë nètë a upíokin sinánxuni a nètëx ka upíira 'iti 'ikë kiox kiakëxa, a nètën ka kamabi ñukama uniotankëx tantiakëxa.

⁴ Ënë banax ka usakin ka Nukën 'Ibu Diosan naí 'imainun me uniokëxa kixun ñuikë bana 'ikën.

Uni Edén kakë naësa menu 'ía

Usakin Nukën 'Ibu Diosan naíkamë 'ëo këñun me uniokin sënëonkë 'aínbi ka,

⁵ anu añu ñubi 'aima pain 'iakëxa, añu ñubi ka me mëuküax 'irukëma pain 'iakëxa, uñeribi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ibumiama pain 'ikën an me chabóti, 'imainun ka an naë mëníoti uni 'aima pain 'iakëxa.

⁶ Usa 'aínbi ka menuax mekama chabóti 'umpax shióbuakëxa.

⁷ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mebi unisa 'inun 'atankëxun aín rëkinu rëxúnkakëxa, rëxúnkakëxëshi ka uíni uni 'iakëxa. Usai 'ika uni uniakëxa.

⁸ Usokin 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Edén kakë naësa me, auküaxa bari urukë, anu achúshi naësa okin 'axun anuxun kamabi ñu bëruánti anubi ëankëxa.

⁹ A naësa me anu ka Nukën 'Ibu Diosan bëtsi bëtsi i upíbu 'ixuan aín bimi upíbu pisabi 'inun tuati a koónun 'imiakëxa. Imianan ka naësa me a nëbëtsi a pia uni upiti tsóti 'imainun, a pikin uisa ñux kara upí 'ikë a 'unánan uisa ñux kara 'atima 'ikë a 'unánti aribi kónun 'imiakëxa.

¹⁰ Usa 'ain ka Edén kakë naësa me anuax achúshi baka an naësa a chabóti shióbukë, anuax ka amo rabë 'imainun amorabë 'inun baka saëakëxa.

¹¹ A baka achúshinëx ka Pisón kakin anëké 'iakëxa, an ka Havilá kakë mekama bëararakë 'iakëxa. A menu ka 'itsaira kuri 'iakëxa.

¹² A menu ka kuri upíira 'imainun i bëpín sanuira 'ianan ka ónice kakë maxáxribi anu 'iakëxa.

¹³ Bëtsi baka ka Guihón kakin anëké 'iakëxa, an ka Cus kakë me bëararakë 'iakëxa.

¹⁴ Bëtsi baka ka Tigris kakin anëkeribi 'iakëxa, ax ka Asiria amiaxa bari urukë ami kikiani kuankëxa. 'Imainun ka Bëtsi bakaribi ax Éufrate kakë 'iakëxa.

¹⁵ Edén kakë me anu naësa achúshi 'atankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan an uniokë uni kakëxa: ënë bërúanan mënioi kamina ënu tsóti 'ain,

¹⁶ katankëxun ka ësokiribi kakëxa: Min kamina piti 'ain kamabi i bimi naësa ënu 'ikë ënë,

¹⁷ 'ën kana mi kain, anun upí 'imainun 'aisama ñu 'unánti a i ain bimi kamina pitima 'ain. Uisaran karamina a bimi pin a nëtënbi kamina bamakë 'iti 'ain.

¹⁸ Katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: uníxa ashira 'iti ka 'aisama 'ikën. Usa 'ain kana an 'akinti bëtsi 'axúnti 'ain.

¹⁹ Usakin 'atankëxun ka Diosan menua uniokë ñuinakama 'imainun ñuina pëchiñukama unin anënun uninu uankëxa. A unían anëké 'aish ka kamabi ñuinakama a piti a pitima 'imainun kamabi ñuina pëchiukama 'imainun raëkëmakama anëñu 'iakëxa,

²⁰ anëkéx ka aín anë ax anubi bërúakëxa. Usa 'aínbi ka a ñuinakama achúshinëxi a uni 'akinsama 'iakëxa.

²¹ Usa aín ka Nukën 'Ibu Diosan a uni 'aímai upiti 'uxtanun 'uxmiakëxa, 'uxmikëxa 'aímai upiti uxan ka aín putu achúshi bitankëxun aín naminbi amiribishi bëtasakëxa.

²² A putúbi ka Nukën 'Ibu Diosan achúshi xanu 'inun uniokëxa, uniotankëxun ka a uninu bëakëxa,

²³ bëia isi, ka uni kiakëxa: ¡Ënëx ka 'ën namibi 'anan 'ën xobi 'akë 'ikën! Aín anëx ka xanu 'iti 'ikën, ax ka Diosan unin putúbi bixun 'akë 'ikën.

²⁴ Usa 'ain ka unin aín xanu bikin aín papa aín tita ënti 'ikën, usa 'aish ka a rabëtaxbi achúshi unisashi 'iti 'ikën.

²⁵ Usakin 'akëx ka uni 'imainun xanu chupañuma 'iakëxa, 'aínbi ka usa 'ixunbi a rabëxun rabinti sinánma 'ikën, sinanima ka usabi 'iakëxa.

3

Bëbu 'imainun xanu Diosan kakësabi oi 'isama tani 'itabati 'ucha bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan uniokë bëtsi ñuina raëkëma kamasamaira ka runu 'iakëxa, usa 'ixun ka xanu ñukákëxa:

—¿Aséribi kara Diosan i bimi naësa ënu 'ikëkama ënë pixunma anun mi kax? ² Kakëxun ka xanun kakëxa:

—Bëtsi i bimibi naësanu 'ikë kananuna piti 'ain,

³ 'aínbi kananuna naësa nëbëtsi 'ikë i bimi ashi pitima 'ain. Diosan ka a i bimi pixunma 'anan mëxunma 'anun a pibi isanuna bamati 'ai kixun nu kaxa.

⁴ Kakëxunbi ka runun xanu kakëxa:

—Ama, usama ka kamina bamatima 'ain.

⁵ Diosan ka upíokin 'unánxa uisa nëtën kaina a i bimi pi a nëtënbi kamina mitsux sinánñuira 'ixun uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara upíma 'ikë, aribi 'unáni asaribi 'iti 'ain.

⁶ Usakin kakëxun ka xanun a bimi kuisa, upíira upí 'ikë isakëxa, a piax sinánñuira 'isa iskin ka anun kuëenkin xanun i bimi biakëxa. I bimi bixun kukin, ka aín bënëribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka anribi piakëxa.

⁷ Pikinshi ka a rabëxunbi chupañuma kananuna 'ai kixun sinánkëxa. Usai 'ikin ka chupañuma 'ixun higo kakë i pëi xëokëxa, xëotankëx ka a rabëtaxbi anun tsitatakiakëxa.

⁸ Usakë a xupibukëbëtan ka bëbu 'imainun xanun Nukën 'Ibu Dios bari kuainakëkëbëa suñu bëkikëbë nitsia kuakëxa, kuati ka uni aín xanubë abákiani kuanx naësanu 'ikë ikama tanain unëakëxa.

⁹ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuëenkin uni kakëxa:

—¿Uinu kaina 'ain?

¹⁰ Kakëxun ka unin kakëxa:

—Mi kana naësa nëbëtsi nitsia kuan, usa 'aish kana chupañuma 'aish rakuëti unëa.

- 11 Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ñukákëxa:
 —¿Uin kara chupañuma kamina aín kixun mi kax? ¿Karamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pikëma 'ain?
- 12 Kakëxun ka unin kakëxa:
 —Minmi abë 'inun 'inánkë xanu ënën ka i bimi 'ë 'inánxa, 'inánkëxun kana 'ën pian.
- 13 Usakian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanu ñukákëxa:
 —¿Uisa kupí kaina usokin 'an? Kakëxun ka xanun kakëxa:
 —Runun 'ë paránkëxun, kana a i bimi pian.
- 14 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan runu kakëxa:
 —Min kamina ësokín ñu 'an, usa 'aish kamina raíri ñuina kamasama 'iti 'ain. Min shikanëinshi niriti kamina ninuxun 'ain. Usa 'ain kamina me putuishi pinuxun 'ain.
- 15 'Ën kana mixmi xanubë nishananun 'imiti 'ain, 'ën 'imikëx ka min rëbúnki 'imainun xanun rëbúnki nishananti 'ikën. Aín rëbúnkinën ka min maxkánu mi amánuxun 'aia, 'akëxun kamina aín taë tsipútunu 'anuxun 'ain.
- 16 Usakin runu katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan xanuribi kakëxa:
 —'Ën kana min tuia chaira paë tanimi bakënnun 'imiti 'ain, paën kamina bakënnuxun 'ain. 'Aínbi kamina usai 'ibi min bënëbë 'inuxun 'ain, 'ianan kamina, an kakësabiokin 'ati 'ain.
- 17 Ësakin xanu katankëxun ka bëburibi kakëxa:
 —Min kamina min xanun kakëxun kuan. Usa 'ixun kamina a pixunma 'anun 'ën mi kakë i bimi a pian, ënë pixunma ka 'at 'ën kakëxunbi, usa 'ain ka bërí me 'aisama min 'ucha kupí 'iti 'ikën; usa 'ain kamina 'itsaira ñu mëëkin menu ñu 'apáxun anun mix bamati nëtë 'itámainun pinuxun 'ain.
- 18 'Ianan ka menu ñu muxañu tubënruí 'irunuxun 'aia, 'imainun kamina barixun ninu 'ikë ñukamabi piti 'ain.
- 19 Min nichakin 'itsaira ñu mëëtankëxun kamina pinuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'ain kamina anúnmi me 'itëkënti 'itámainun ñu menuxun 'ain, me 'akë kamina 'ain, usa 'aish kamina me 'itëkënnuxun 'ain.
- 20 Usa 'ain ka unin aín xanu Eva kakín anëakëxa, ax ka kamabi uni axa tsókë aín tita 'itiokin.
- 21 Nukën 'Ibu Diosan ñuina xaká xanu aín ri 'axuanan bëbu aín tari pañunun 'axunkin,
- 22 kakëxa: Ka is, bërí ka unix nukama achúshisa 'ikën, usa 'ixun ka uisa ñu kara upí 'ikë 'unánan uisa ñu kara 'aisama 'ikë aribi 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina a pi tsóti i bimi aribimina xënbua 'aínbi tsónuxun pi bërúanti 'ain.
- 23 Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan uni Edénnua chikínkin, an uniokë 'ixuan me naëoxun anu ñu mëënnun kixun ëankëxa.
- 24 Usakin uni chikíntankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan naësa amiaxa bari urukë au aín ángel raíri Edénu 'ikë bainu nitslankëxa. Ax ka ángel suntárusa 'iakëxa. An ka manë xëtokë tsi rëkirukësa 'ixuan kuainakë bëkinkin anun bamatima i bimi anua uíxbi kuantirabanan bai bëarati anu nankëxa.

4

Caín 'imainun Abel 'iá bana

- 1 Usa 'ain ka uni aín xanubë 'iakëxa. 'Itankëx ka xanux tutankëx aín rëkuën tuá Caín bakëankëxa, bakëanx ka kiakëxa: Bërí kana bëbu tuá achúshiñu 'ain. Nukën 'Ibunbi ka 'ë 'inánxa.
- 2 Usakin a pain 'atankëxun ka Abel Caínan xukën aribi tuakëxa. Abel axa an ñuina 'arakakë uni 'imainun ka Caín ax an ñu 'apákë uni 'iakëxa.
- 3 Uiti bari kara inúkëbëtan ka achúshi nëtë 'ikëbëtan, Caínan aín ñu 'apákë a 'inánti bikë a Nukën 'Ibu 'inánkëxa.
- 4 Usakian 'aia iskin ka Abelnënríbi aín 'arakakë ñuina aín rëkuën tuá upíira kaístankëxun 'ën 'Ibu kana 'inánti 'ain kixun sinánxun buánxuankëxa. Usakin 'aia ka Nukën 'Ibun Abelnënríbi 'inánkë ñuina upíira 'ikë isakëxa,

⁵ 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan Caínan 'inánkë aín ñu 'apákë a upírama 'ikë isakëxa, iskëbë ka Caín 'aisamairai xuatemati aín xukënmi nishakëxa.

⁶ Usai 'ia ka Nukën 'Ibun kakëxa: ¿Uisa kupín karamina 'aisamairai min xukënmi xuatemati nishin?

⁷ Min upíokin ñu 'akin kamina upíokin sinántsián, 'aínbi kamina 'aiman, usa 'ain ka min 'uchati 'uramara 'ikën. Usa 'aínbi kamina min abi tënëkin 'atima 'ain.

⁸ Achúshi nētën ka Caínan aín xukën Abel kakëxa, jnu rabëtax karanuna nitsi kuantima 'ain! Kabiani abë uri kuankin ka Caínan aín xukën Abel ami xuatemati nishkë 'ixun iskëuxunma mëëkin rëakëxa.

⁹ Usokin 'akë ka Nukën 'Ibun Caín ñukákin kakëxa:

—¿Uinu kara min xukën Abel 'it? Kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—Kana 'unáñiman. ¿'Ën karana 'ën xukën nitsia bërúanti 'ain?

¹⁰ Usai kia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—¿Uisa kupín karamina usakin 'an? Min xukën 'anákanën imi menu, 'apamikinmi 'akë an ka uisa karana oti 'ai usakin 'ën mi 'anun kia.

¹¹ Usa 'ain kamina, mix 'atimokë 'aish ënë menuax chikínkë 'iti 'ain, anuxun min xukën aín imi 'apamikin 'akë me ënuax.

¹² Minmi ñu, mëëkin 'apákëxbi ka biminuxuma 'aia. Usa 'aish kamina ñuñuma, kuainbëkinishi tantima mekama oi ninuxun 'ain.

¹³ Usakian Nukën 'Ibu kakëxunbi ka Caínën kakëxa:

—'Ën kana min 'aisamaira okin tëmëramikëxunbi tënëtima 'ain.

¹⁴ Bëri kamina ënë menua 'ë chikinin usa 'aish kana kuainbëkinishi mekama oi ninuxun 'ain, mi 'ura kana uisaran nētënbi tantima 'inuxun 'ain. 'Iaka uínbi kara mëraia an 'ë 'ati 'ikën.

¹⁵ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun ësokin kakëxa:

—Uin kara mi rëtia ax ka mapai achúshi 'imainun rabëokin 'atimokë 'iti 'ikën. Usakin katankëxun ka Nukën 'Ibun Caín 'unántiokëxa, uin kara mëraia an rëtima okin.

¹⁶ Usakian Nukën 'Ibu kakëx ka Caín anuaxa abë banakë me ëbiani kuankëxa, kuantankëx ka Nod, kakë me amiaxa bari urukë Edén 'ikë anu 'iakëxa.

Usai Caínan rëbúnki 'ia bana

¹⁷ Usa 'ain ka Caínan xanu bitankëxun ami bëbu tuá 'inun bëchiakëxa, aín anë ka 'iakëxa Henoc kakë. Usakin bëchitankëxun ka Caínan achúshi ëma 'akëxa. 'Atankëxun ka aín bëchikënën anën Henoc kakin anëakëxa.

¹⁸ Henoc ax ka Iradnën papa 'iakëxa, Irad ax ka Mehujaelnën papa 'iakëxa, Mehujael ax ka Metusaelnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Metusael ax Lámeçnën papa 'iakëxa.

¹⁹ Lámeç ax ka xanu rabëñu 'iakëxa: Achúshinëxa Adá kakin anëké 'imainun ka bëtsíxribi Silá kakin anëké 'iakëxa.

²⁰ Adánën tuakëx ka Jabal kakin anëké 'iakëxa, an pain ka ñuina chukúma 'imainun ñuina chakama 'arakakëxa. Usa 'aishi ka achúshi 'itinushi bukuima aín xanu 'imainun aín bëchikë 'imainun aín ñuinakamabë mekamanu kuainbëkini pastonuax bëtsi pastonu kuankëxa. Usa 'aish ka upíokin xubu oima chupa këxtú xubusa okin 'akë anuishi 'ikë uni 'iakëxa, usa 'ixun ka a unin vaca 'arakakëxa.

²¹ Jabal ax ka achúshi xukëñu 'iakëxa. Aín anë ka Jubal kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka a unin rëbúnkinëx kamabi ñu 'unánkë 'ixun arpa 'anan paka 'akë a bana oti 'unánkë uni 'iakëxa.

²² Silánën tuá Tubal-caín kakin anëké a ka manë panshian unionan bëtsi ñukamaribi uniokë uni 'iakëxa. Tubal-caín aín chirabakë achúshinëx ka Naamá kakin anëké 'iakëxa.

²³ Achúshi nētën ka Lámeçnën aín xanu Adá 'imainun Silá kakëxa:

'Ën mi bana ñuixunmainun kamina upíokin kuati 'ain:

Achúshi uni ka bënë 'iaxa, a kana anbia 'ë 'aisama oisa tankëxun rëan.

²⁴ Asérabia Caínax mapai achúshi 'imainun rabëokin 'uchakë 'ain kana, 'ëxribi 'aisamaira okin setenta 'imainun siete okin 'uchokë 'ëx 'iti 'ain, kiox ka Lámeç kiakëxa.

Adánën anuishi sënëkin Evami achúshi okin bëchitëa bana

²⁵ Amiribishi aín xanubë 'itankëxun ka Adánnën achúshi bëbu tuá 'atëkëankëxa, ax ka Set kakin anëkë 'iakëxa, usa 'ain ka kiakëxa: Diosan ka bëtsi tuáribi 'ë 'inánxa Caínëan aín xukën Abel rëa 'ain.

²⁶ Usa 'ain ka Setnëribi achúshi bëchikë 'akëxa, aín anëx ka Enós kakë 'iakëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman unin Nukën 'Ibu 'akinun kixun ñukákëxa.

5

Adánnën rëbúnkikama 'iá bana (1 Cr 1.1-4)

¹ Ënëx ka Adánnën rëbúnkinën anëkama kuënëokë 'ikën. Uni uniokin ka Nukën 'Ibu Diosan, asaribi 'itánun 'akëxa;

² 'akin ka bëbu 'imainun xanu 'akëxa, 'atankëxun ka upíokin sinánxukin kakëxa. A nëtëan uni uniokë, a nëtën ka Dios kiakëxa: Ënëx ka uni kakin anëkë 'ikën.

³ Adán axa ciento treinta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Set a iskësabi ax bakëankëxa.

⁴ Usakin 'atankëxun ka Adán ochocientos baritia tsókin ka bëbu 'imainun xanu okin bakë bëchipakëxa;

⁵ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos treinta baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari 'iruax ñuakëxa.

⁶ Set ax ciento cinco baritiañu 'ain ka aín rëkuën bakë bëchikë Enós kakë ax bakëankëxa.

⁷ Usakin 'atankëx ka Set ochocientos siete baritia, 'imi tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

⁸ usakin bakë bëchipatankëx ka novecientos doce baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

⁹ Enós ax noventa baritiañu 'ain ka aín bëchikë Caínán bakëankëxa.

¹⁰ Usakin 'atankëx ka Enós ochocientos quince baritia 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

¹¹ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos cinco baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹² Caínán ax setenta baritiañu 'ain ka aín bëchikë Mahalalel bakëankëxa.

¹³ Usakin 'atankëx ka Caínán ochocientos cuarenta baritia sënëmi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

¹⁴ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos diez baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁵ Mahalalel ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka aín bëchikë Jéred bakëankëxa.

¹⁶ Usakin 'atankëx ka Mahalalel ochocientos treinta baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

¹⁷ usokin bakë bëchipatankëx ka ochocientos noventa 'imainun cinco bari sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

¹⁸ Jéred ax ciento sesenta 'imainun rabë baritiañu 'ain ka aín bëchikë Henoc bakëankëxa.

¹⁹ Usakin 'atankëx ka Jéred ochocientos baritia 'imi tsóakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

²⁰ usokin bakë bëchipatankëx ka novecientos sesenta 'imainun rabë baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²¹ Henoc ax sesenta 'imainun cinco baritiañu 'ain ka ain bëchikë Matusalén bakëankëxa.

²² Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsóakëxa. Usa 'ain ka aín rëkuën bëchikë Matusalén bëchitankëx, Henoc ax tsóakëxa trescientos baritia, 'imikin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bakë bëchipatëkëankëxa;

²³ usa 'aish ka Henoc kamabi aín baritia tsókë 'iakëxa trescientos sesenta 'imainun cinco baritia tsóakëxa.

²⁴ Henoc ax ka Nukën 'Ibu Dios kuënkësabi oi tsókë uni 'iakëxa, usa 'ikë ka achúshi nëtë 'ikëbëtan Nukën 'Ibu Diosan bikëx nëtëakëxa.

²⁵ Matusalén axa ciento ochenta 'imainun siete baritia 'ain ka aín bëchikë bakëankëxa.

²⁶ Usa 'ain ka Matusalén setecientos ochenta 'imainun rabé baritia tsoakëxa; tsókin ka bëbu 'imainun xanuribiokin bëchipatëkëankëxa;

²⁷ usa 'ain ka novecientos sesenta 'imainun nueve baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx ka a bari sënënkëbë ñuakëxa.

²⁸ Lámec ax ciento ochenta 'imainun rabé baritia 'ain ka aín bëchikë achúshi bakëankëxa,

²⁹ a ka Noé kakin anëakëxa, ësai kikin: Nukën 'Ibun ka me 'aisama oxa, usa 'ain kananuna 'itsaira ñu mëi tëmëranuxun 'ain; usa 'aínbi ka ëné tuákën nu tantiminuxun 'aia.

³⁰ Noé bëchitankëx, ka Lámec quinientos noventa 'imainun cinco baritia, tsóakëxa, tsókin ka bëbu 'imainun xanuribi bëchipatëkëankëxa;

³¹ usa 'ain ka setecientos setenta 'imainun siete baritia sënëmi tsóakëxa. Tsótankëx a bari sënënkëbë ñuakëxa.

³² Noé ax quinientos baritiañu 'ain ka aín bëchikë bëbukama bakëankëxa, aín anë ka 'iakëxa Sem, Cam 'imainun Jafet, akamax ka Noénën bëchikë 'iakëxa.

6

Unin 'ucha 'aisamaira 'ikë Nukën 'Ibu Diosan isa bana

¹ Uni 'aisamaira 'uakamë 'ëoi ka me tsitsirui buküakëxa, usai 'ikin ka unin xanu upíirabu 'inun bëchiakëxa,

² usa 'ain ka Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama upíirabu isakëxa. Usa 'ain ka uinu 'ikë xanu kara kuëënia abë kuëënanani unikamax biranankëxa.

³ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu kiakëxa: 'Ën kana uni xëni butia tsónun 'imitima 'ain, usa 'aish ka bamati 'ikën, unix ka namishi 'ikën, usa 'ain ka unix tsóti 'ikën, ciento veinte baritia ishi.

⁴ Usa 'ain ka chaxkéirabu 'imainun chaiirabu uni ëné menu mërakëxa, Diosan bëchikëkaman unin bëchikë xanukama ami bëchipati biakëxa, bixun ka ami bëchipakëxa. Bëchipakëx ka a unikamax asérabi rakuëma kushiirabu bërámabi nëtë ióñu 'iakëxa.

⁵ Nukën 'Ibu iskëxbi ka unin 'ucha 'aisamaira ëné menu 'iakëxa, 'imainun a 'atima sinánñu 'ixun 'atima ñuishi 'ati sinánñuirabu 'iakëxa,

⁶ usa 'ain ka uni uniotankëxbi usai 'ia isi sinanakëxa. 'Itsaira anun masá sinani,

⁷ kiakëxa: 'Ën uniokë ëné menu 'ikë unikama kana këñuti 'ain, 'imainun kana kamabi ñuina a 'arakakë, 'imainun men niríkë ñukama, ñuina pëchiñu akama. ¡'Ën uniokë ñukama 'aisamakëbë kana sinanan!

⁸ Usaia abë 'ikë unikama 'ikëbëtanbi ka Nukën 'Ibun Noé ashi upí sinánñu uni 'ikë isakëxa.

Noénën nunti chaiira 'á bana

⁹ Ënëx ka uisai kara Noé 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

Noé ax ka achúshi uni upí 'iakëxa, usa 'ixun ka Diosan kakësabiokin 'akëxa. A uníxëshi ka raíri unikama 'ikësama anúan tsóa nëtëkaman Diosan kuëënkësabi oi tsóakëxa.

¹⁰ Noé ax ka rabé 'imainun achúshi bëchikëñu 'iakëxa, aín anë ka Sem, Cam 'imainun Jafet, kakin anëké 'iakëxa.

¹¹ Nukën 'Ibu Diosan iskëx ka ëné menu ñu unin bëtsi bëtsi ñu 'aisamaira 'anan bënëkinshi ñu 'aisama 'akë 'iakëxa,

¹² kamabi unin ka 'atima ñuira 'ati sinánñu 'iakëxa. Usa iskin ka Nukën 'Ibu Diosan ëné menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia isakëxa,

¹³ usa iskin ka Noé kakëxa: Kamabi unikama këñuti kana sinan. Atun 'ucha kupín ka ëné menuxun 'aisamaira ñu 'atima 'aia, usa 'ain kana 'ën a unikama 'imainun menu 'ikë ñukama këñuti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain kamina 'ati 'ain, achúshi nunti chaiira i bëpinñuira xubu namësokin, 'atankëxun kamina anua ñukama 'iti 'ati 'ain, aín namë 'ukëmëu kamina bëarati 'ain, 'anan kamina aín xabankëkama anun 'umpax atsintisama okin mëu 'imainun ëman xaran bëtasti 'ain, anun 'umpax atsintisama okin.

¹⁵ 'Akin kamina nunti chaira a ësokin 'ati 'ain: ciento treinta y cinco ka aín chaxké 'iti 'ikën, 'imainun ka veintidós metro 'imainun medio aín namë 'iti 'ikën, 'imainun ka aín manámiu trece metro 'imainun medio manan 'iti 'ikën.

¹⁶ 'Ianan kamina rabë 'imainun achúshi okin 'ain manámi uarukin 'anan, achúshi xëkuë chukúma aín maskuan meu anun isti 'ati 'ain, 'anan kamina aín xëkuë chaira uimi kaina 'aisatani anu 'ati 'ain.

¹⁷ 'Ën kana bakan tita chaira an me mapurukin anu 'ikë ñukama këñuti 'ëmiti 'ain, an kamabi menu 'ikë unikama këñunu. Usokin 'akëbë ka menu 'ikë kamabi ñukama bamati 'ikën.

¹⁸ Usa 'aínbi kana mibëtan achúshi ñu 'ain, usa 'ain kamina mi 'imainun min xanu min bëchikëkama 'imainun min bëchikënën xanukama aturibi nunti chairami 'akë anu 'aruti 'ain.

¹⁹ 'Imainun kamina nunti chairami 'akë anu ñuina aín bënë achúshi 'imainun aín xanu achúshiribi kamabi ñuina menu 'ikë 'aruti 'ain, a ñuina kamax ka mix 'ikësaribiti tsóti 'ikën.

²⁰ Mibë ka nunti chaira anu rabë rabë, bëtsi bëtsi ñuina këñuruti 'ikën: usai 'ika pëchiñu ñuina 'imainun a 'arakati ñuinakama, 'imainun ka men nikë ñuinakama axribi, këñutima kupí këñuruti 'ikën.

²¹ 'Anan kamina kamabi ñu min piti 'imainun ñuinakaman pitiribi bitankëxun puruti 'ain, usa 'ain ka min piti 'imainun ñuina kaman pitiribi anu 'iti 'ikën.

²² Usa 'ain ka Noénën Diosan kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

7

Bakan tita 'ikuatsinkin uni këñua bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun Noé kakëxa: Mixëshi kamina uni 'atimati tsómainun ënë nëtënuax upiti tsotin, usa 'ixun kamina 'ën kakëxun kamabi ñu upíokin 'an. Usa 'ain kamina nunti chairami 'akë anu mikamaxëshi min bakë bëchikë kamabë 'iruti 'ain.

² Kamina biti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë aín bënëkama 'ianan mapai achúshi 'imainun rabë aín xanu kamabi ñuina upíbu, 'aínbi kamina a pitima ñuina achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanuishi biti 'ain.

³ Kamina timëti 'ain mapai achúshi 'imainun rabë kamabi ñuina pëchiñu, usokin 'akëx ka ñuina pëchiñukama ax menuax këñutima 'ikën,

⁴ ënuax mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'ikëbëtan kana cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imë 'uí 'ibúmiti 'ain. ¡'Ëx kana kamabi ñuina menu 'ikë 'ën uniokë akamabi këñuti 'ain, 'ën uniokë 'ikëbi!

⁵ Noénën ka Nukën 'Ibu kakësabiokin kamabi ñu 'akëxa.

⁶ A nëtën bakan tita 'ikuatsinkin me mapurukë anun ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa.

⁷ Usa 'ain ka Noé aín nunti chaira anu aín xanu 'imainun aín bëchikëkama 'imainun aín bëchikënën xanukamabë, aturibia bakan këñutima kupí 'iruakëxa.

⁸ A piti ñuinakama, 'imainun nun a pitima ñuinakama, 'ianan axa nuánkë ñuina 'imainun axa men nirinkëkama akamabë,

⁹ ka Noébë nunti chaira anu 'iruakëxa, 'irui ka rabë aín bënë 'imainun rabë aín xanu, usai 'inua Diosan kakësabi oi.

¹⁰ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë 'ikëbë bakan tita 'ikuatsini ukin me abira abi mapuruakëxa.

¹¹ Anua rabë 'uxë 'irukë ax diecisiete nëtë 'ikëbë ka Noé seiscientos baritiañu 'iakëxa. A nëtënbi ka me bákikëbë parúmpapa 'ukëmëu 'ikë 'umpax chaira chikíakëxa, usai 'imainun ka naí panarabëkëbë manámi 'ikë 'umpaxribi chaira anpënkiakëxa.

¹² Usaja 'ikëbë ka cuarenta nëtë 'imainun cuarenta imë menu nëtëtimisamaira 'itanun 'uñe 'ibúakëxa.

¹³ A nëtënbi ka Noé nunti chaira anu aín bëchikëkama, Sem, Cam 'imainun Jafet, 'imainun aín xanu aín piaka rabë 'imainun achúshi aín bëchikënën xanu akamabë 'iruakëxa.

14 Usai 'irukin ka kamabi ñuina a 'arakati 'imainun, 'arakatima akama 'imainun axa men niríkë ñuina 'imainun pëchiñu ñuina akamabëbi atsíankëxa.

15 Kamabi ñuinanëx ka Noébë nunti chaiira 'akë anu rabëtax rabëtax atsíankëxa.

16 Ka 'iruakëxa achúshi aín bënë 'imainun achúshi aín xanu achúshi achúshi ñuina, Nukën 'Ibu Diosan Noé kakësabi oi, usaía atsínkëbëtan ka nunti chaiira aín xëputi Nukën 'Tbun xëpúakëxa.

17 Usa 'ain ka baka chaiira 'ëké ax cuarenta nëtë 'uñe 'aisamaira 'ibúakëxa. 'Tbúkëbë bakan tita 'ikuatsinkëbë mebi mapurukëbë ka nunti chaiira ax menuax nunkati bëspúruakëxa.

18 Bakan tita 'ëkin abira abi mapurukëbë nunti chaiira axribi, bëspúru nunkákëxa.

19 Chaiira bakan tita 'ëkin ka aín bashi chairukë abi mapurukin me 'aíma 'itánun mapuakëxa;

20 usakin aín bashikama maputankëx ka anuishi sënënama mapai achúshi 'imainun rabë manámiki bakan tita 'ëi sënëankësa. 21 Usai 'ikin ka kamabi uni ënë menu tsókë këñuakëxa, ñuina pëchiñu 'imainun 'arakakë ñuina 'arakatima ñuina axa men niríkë ñuina akamax 'ikësaribiti bamai këñuakëxa.

22 Kamabi ñu menu 'ikë axa tsókë 'imainun axa uinkë ñuina, akamaxbi këñuakëxa.

23 Usaía këñúkëbëbi ka Noé 'imainun axa nunti chaiira anu 'ikëkama ax kuni këñuama 'ikën; Nukën 'Ibu Diosmi sinánkë 'aish usaía 'imainun ka uni, ñuina ninu 'ikë 'imainun ñuina pëchiñu manan nuánkë, 'imainun men niríkë ñuina akamaxbi këñuakëxa;

24 usa 'ain ka kamabi me bakan tita chaiira 'ëkin mapukë 'aish ciento cinquenta nëtë 'imi basiakëxa.

8

Bakan tita 'ikuatsianx sënëan ñuikë bana

1 Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios Noemí sinánkëxa sinanan ka kamabi ñuina abëa nunti chaiira anu 'ikë amiribi sinánkëxa. Sinánkin ka Diosan menu suñu bëkinun 'imikëbë ka baka aín 'ëké sënëni kuëtsékëni munu kuabuakëxa;

2 usaía 'ikëbë ka me baakikë axribi xëpúakëxa, anun 'umpax me mëuküax ukë ax anuishi sënëni nëtëmainun naí manámi baakikë axribi xëpúkëbë 'uñe kushiira 'ibúkë ax anuishi sënëankëxa;

3 usai 'ikëbë ka bakan tita 'ëké ax abira abi kuabuakëxa. Kuabuti ka ciento cincuenta nëtë 'imi ëski baka kuabuakëxa,

4 usai 'ikëbëa mapai achúshi 'imainun rabë 'uxë 'ikë ax dieciete nëtë 'ain ka nunti chaiira Ararat kakë me anua 'ikë ain bashi anu bakan ëskibukin ëankëxa.

5 Èskitamainun ka baka munu kuabuakëxa, kuabúkëbë ka mapai rabë 'uxë 'irukë anun nëtë 'irutabakë anun ka bashi rëbukama manainra akamax pain iskë 'itánun mërakëxa.

6 Mërakë 'aían cuarenta nëtë 'ikëbëtan ka Noénën nunti chaiira ain maskuan meu 'ikë xëkuë chukúma 'akë a xëókakëxa

7 xëókatankëxun ka achúshi ñuina pëchiñu nónshiansa a Noénën xuakëxa; xukëx kuanxbi ka bakan tita kuabukin ënpatisamapan 'ain anu 'iruti añu ñubi 'aíma 'ain kuaínbëkini nuanbëkiankëxa.

8 Usakin ñuina pëchiñu nónshiansa a xutankëx 'ibaixanxun ka amiribishi, Noénën numakuru achúshi me kara ëskibutia isnuxun xuakëxa;

9 'aínbi ka amiribishi numakuru anu 'iruti ñubi 'aíma 'ain nunti chaiira anubi utëkëankëxa, me bakan ënpatisamapan 'ain. Utëkënia ka Noénën aín mëkënan bikin numakuru nunti chaiira anu atsímiakëxa.

10 Usokin 'atankëxun ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë pain, kaintankëxun Noénën amiribishi numakuru xutëkëankëxa.

11 Xukëx kuanpuni ñantabukëbë ukin, ka aín xëtan olivos kakë i pëchi xëñubëtsinkin bëakëxa. Usakin bëia iskin ka Noénën sinánkëxa baka ka ëskibuti kuabutia kixun.

12 Sinánkin ka kaíankëxa mapai 'imainun rabë nëtë, kaintankëxun ka amiribishi numakuru xutëkëankëxa; xukëx kuanxbi ka numakuru utëkëama 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Noé a baritiakaman seiscientos 'imainun achúshi baritiañu 'iakëxa, mekama êskibukë 'ain. Achúshi 'uxë 'ikëbë nëtë achúshi 'ain ka, Noénën nunti chaiira aín maskuan meu 'ikë aín xëkuë chukúma échíkin nankin iskëxbi ka me ênpati baka êskikë 'iakëxa.

¹⁴ Usai 'itankëxa veintisiete nëtë rabë 'uxë 'ain ka, 'aimashi kiani meshi rakátanun baka êskibukë 'iakëxa.

¹⁵ Usaia 'ian ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa:

¹⁶ Nunti chaiira anuax ka chikít, min xanu min bëchikë min bëchikënën xanu a kamabëbi kamina chikiti 'ain kixun ka kakëxa.

¹⁷ 'Imainun kamina mibëa 'ikë ñuina aribi chikínti 'ain: ñuina pëchiñu a 'arakati ñuinakama, axa men niríkë ñuinakama, anu kuankian tuapati 'uákamë 'èokin me tsitsirutanun.

¹⁸ Usakian kakëx ka Noé aín xanu, aín bëchikë aín bëchikënën xanu aín piaka akamabë nunti chaiira anuax chikíakëxa.

¹⁹ Usai chikíkëbë ka ñuinakamaxribi a 'arakati 'imainun a 'arakatima, men niríkë 'imainun axa manan nuánkë ñuina pëchiñu akamaxribi chikíakëxa.

²⁰ Usai chikítankëxun ka Noénën anuxun Nukën 'Ibu, rabikin asábi ka kakin kati maxáx maburukin 'atankëxun anuxun ñuina upíbushi 'imainun ñuina pëchiñu upíira, akama achúshi achúshi bitankëxun Nukën 'Ibu asábi ka kakin 'aímai këñutanun xaroxuankëxa.

²¹ Usokian 'aia ka Nukën 'Ibu aín sanu upíira 'ikë anu nukutia xëakëxa, xëti ka kiakëxa: Uinsaranbi kana amiribishi menu 'ikë ñukama unin 'ucha kupín këñunuxuma 'ain, unin ka xura 'ixuinshi 'atima ñu 'atishi sinania. 'Imainun kana amiribishi ñuinakama 'aisamokin 'ën bërí 'akësokin këñutëkëntima 'ain.

²² “Ènë nëtë këñutisama pain 'ain ka unin ñu 'apátankëxun biti 'ikën; 'imainun ka 'itsís ira 'ianan matsi 'ianan, suñu bëkianan mitabutankëx baritia 'ianan nëtë 'imainun imë 'iti 'ikë kiox ka Nukën 'Ibu Dios kiakëxa.”

9

Diosan Noébëtan achúshi ñu 'akin mënio ñuikë bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka upíokin sinánxunkin Noé 'imainun ain bëchikëkama, êsokin kakëxa: Kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uákamë 'ëoti 'ain.

² Kamabi ñuina ënë menu 'ikë ax ka mitsumi rakuéti abáti 'ikën. Kamabi ñuina suñunu nuánkë, men nikë 'imainun parúmpapa bakanu 'ikë, akamax mitsubëira 'imabi mi 'ura bukuí 'ikën.

³ 'Èn kana mi kain kamina kamabi ñuina 'imainun ñu 'apátankëxun bimia pianan kamina añu kaina pisatanin aribi piti 'ain. 'Èn kana akama mi 'inanin.

⁴ 'Aínbi kamina achúshi ñu ashi pitima 'ain ax ka ñuina nami aín imikëñun pitima 'ikën: ax ka nami imiñu a 'ikën, aín 'imi kupín ka kamabi uni 'imainun ñuinakama tsotia.

⁵ 'Èn kana uni achúshi achúshi 'imainun ñuinaribi mitsu achúshi achúshinën imi kupí uisakin kara mitsu 'axa a ñukáti 'ain. 'Anan kana achúshi achúshi uni uisa kara bëtsi oxa aribi usokinbi 'ati 'ain.

⁶ Uin kara bëtsi uni 'aia, aka bëtsi unínribi 'ati 'ikën. Unix ka Nukën 'Ibu Diosan a iskësabi okin unio 'ikën usa 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina mitsun, 'itsaira bëchipakin atubëtan me tsitsirui 'uakamë 'ëoti 'ain!

⁸ Diosan ka êsokinribi Noé 'imainun aín bëchikëkamaribi kakëxa:

⁹ “Ka kuat, 'ën kana achúshi ñu mibëtan 'anan min rëbúnkíkama,

¹⁰ 'imainun kamabi ñuina axa mibë nunti chaiira anuax chikíkë akamabëtan 'ain: 'akin: kana ñuina pëchiñu, a 'arakati ñuina 'imainun 'arakatima ñuina 'ianan ñuina menu 'ikë akamabëtan 'ain.

¹¹ 'Èn mibëtan 'akë ñu akana bëtsiokin nantëkëntima 'ain: amiribishi kana unikama 'imainun ñuinakama këñunun bakan tita chaiira 'ëmitëkëñunuxuma 'ain, bakan tita chaiira ka 'itëkëñunuxuma 'aia menu 'ikë ñuinakama këñutëkëni.”

12 Ēnëx ka a 'unántiokin achúshi ñu mitsubëtan 'akin manutima okin, kamabi ñuina kamabëtanribi 'akë 'ikën:

13 'ën kana nón bai naí kuin kamanu anuaxa mëratiokin nan, ax ka achúshi ñu 'ën mibëtan 'akësa 'iti 'ikën. 14 Usa 'ain ka uínsaran karana 'ën kuin manámi mëranun 'imin, 'imikëbë ka anu nón bai mërati 'ikën.

15 Usa 'ain kana mitsubëtan achúshi ñu 'akë a 'ën sinánti 'ain, 'imainun kamabi ñuinabëtan 'akë a, usa 'ain ka amiribishi bakan tita chaiira kamabi ñu menua këñui 'ëtëkëntima 'ikën.

16 Uínsaran kara nón bai kuínnu mërati anu kana 'ën a iskin, achúshi ñu nëtëtima okin 'akë ax ka unikama 'imainun ñuina kamabi menu 'ikëbëtan 'á 'ikë kixun sinánti 'ain.

17 Ēnëx ka 'ën 'unánti okin achúshi ñu anubia 'itiokin kamabi uni 'imainun ñuina menu 'ikë akamabëtan 'akë 'ikën Ēsakin ka Nukën 'Ibu Diosan Noé kakëxa.

Noé 'imainun aín bëchikëkama 'ia

18 Ēnëx ka Noénën bëchikëkama nunti chaiira anuaxa chikíkë akamax ka Sem, Cam, Jafet 'iakëxa, Cam ax ka Canaán kakë aín papa 'iakëxa.

19 Ēnëkamax ka Noénën bëchikë rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkikama kamabi menu kuani amiribishi 'uákamë 'ëoi mekama oi kuankëxa.

20 Usa 'ain ka Noénën menu ñu 'apákin pëukin naë 'atankëxun uvas 'atabakin 'apákëxa.

21 Achúshi nëtë 'ikëbë ka Noé uvas baka kachokin 'akë a xëatankëx paëankëxa, usai 'iax ka sinanima aín chupa pëtankëx xubusa okían 'akë chupa këxtú a nëbëtsi 'ukëmëu 'uxax rakakëxa.

22 Usai 'ikë ka Cam Canaánën papa an isti 'ikëmabi chupañuma rakákë isakëxa, usai 'ikë isbiani kuanxun ka ëmanua aín xukën rabë ñuixuni chikíakëxa.

23 Usakin ñuixunkëxun ka Sem 'imainun Jafetnën chupa chaxké, bixun ain tëxanu 'arubiani anun aín papa isima amo bësukiani kaxushi kuanxun rakuakëxa. Rakubëtsini kaxutan ain papa chupañuma rakákë isti rabanan uakëxa, usokin rakubëtsini ka isima amoshi bësuaax utankëx chikíakëxa.

24 Usakian aín bëchikënen 'akëx ka Noé ain paënkë inúkëbë bësuaakëxa, bësukin ka aín bëchikë 'anákanëan 'akë a 'unánkëxa,

25 'unáni ka kiakëxa:

¡Mix kamina 'atimokë 'iti 'ain Canaán!

¡Min xukën rabëtan rëbúnkinën ka tëmëramikin min rëbúnki ñu mëëmiti 'ikën!

26 Usokin 'axa basikëbëtan ka ësokinribi kakëxa:

Chúamarua ka Nukën 'Ibu Semnën Dios 'iti 'ikën,

Canaánën bëchikëkama ax ka tëmëraikin an uni ñu mëëxunkëishi 'iti 'ikën.

27 'Ēn kana Nukën 'Ibu Diosan Jafet chaiira meñu 'ianan aín bëchikëkama 'uákamë 'ëoti kuëënin;

'imainun kana Semnën, rëbúnkikamabë Jafet aín rëbúnkinëx 'iti kuëënin 'aínbi ka,

Canaánën bëchikëkamax tëmëraikin uni ñu mëëxuni bukuti 'ikën.

28 Usaia bakan titachaiira 'ikuatsian 'ain ka Noé trescientos cincuenta baritia imi tsópaiankëxa;

29 usokin kamabi ñu 'atankëx ka Noé novecientos cincuenta baritia tsótëkëntankëx ñuakëxa.

10

Noénën rëbúnkikama 'iá (1 Cr 1.5-23)

1 Ēnë kamax ka Noénën bëchikë Sem, Cam 'imainun Jafet, akaman rëbúnki 'ikën, atux ka bakan tita chaiira 'ikuatsian 'ain, atunbi bëchipati tsóa a kama 'iakëxa.

2 Jafetnën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec 'imainun Tirás.

3 Gómernën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa Asquenaz, Rifat 'imainun Togarmá.

4 Javánnën bëchikëkama ka 'iakëxa Elisá, Tarsis, Quitim 'imainun Rodanim.

⁵ Ēnē unikamax ka Jafetnën rëbúnki 'iakëxa, ax ka achúshi Javán kakë 'iakëxa, aín rëbúnkinëx ka parúmpapa kuëbí tsóti 'uakamë 'ëokëxa, usai 'ika aín bananbi bananbi banai aín aintsibë timëax aín menu menubi tsóakëxa.

⁶ Camnën bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Cus, Misraim, Fut 'imainun Canaán.

⁷ Cusnën bëchikëkaman anë ka 'iakëxa Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá 'imainun Sabteca 'imainun ka Raamá aín bëchikënen anë Sebá 'imainun Dedán kakë 'iakëxa.

⁸ Cus ax ka bëtsi bëchikëñu Nimrod kakín anëkëñu 'iakëxa, ax painra ka uni kushiira a menu 'iakëxa.

⁹ Nimrod ax ka usai 'itia Nukën 'Ibu kuëenkëbë an ñuokë unira 'iakëxa. Anuax ka achúshi bana ë sai kia: Nimrod axa Nukën 'Ibu kuëenkëbë ñuira okë 'ia usaribi ka 'iti 'ikën.

¹⁰ Usa 'ain ka Nimrod ax 'apu 'ain ëma chabu Babel, Érec, Acad 'imainun Calné, ënë ëmakamax ka Sinar menu 'iakëxa.

¹¹ Sinar menuax ka Asur kakë uni ax mërakëxa, mëraxun ka Nínive, Reohobot-ir, Quélah,

¹² 'imainun ëma chaiira Resen kakë, axa Nínive amo 'imainun Quélah axribi amo 'ikë a 'akëxa.

¹³ Usa 'ain ka Misraimnën rëbúnkikama ax ludeokama, anameokama, lehabitakama, naftuhítakama,

¹⁴ patruseokama casluhítakama 'imainun, caftoritaskama ax ka anuaxa filisteo unikama chikía 'ikën.

¹⁵ Canaán ax ka rabë bëchikëñu 'iakëxa aín rëkuën ax ka 'iakëxa Sidón, kakë aín 'anáka ax ka 'iakëxa Het.

¹⁶ Usa 'ain ka Canaánnën rëbúnkikama ax ka jebuseos, amorreos, gergeseos,

¹⁷ heveos, araceos, sineos,

¹⁸ arvadeo, semareo 'imainun hamateo 'iakëxa. Usai 'ikë 'itsa baritia 'inúkëbë ka cananeonën rëbúnkikama ax mekama mekama nu kuankëxa.

¹⁹ Usa 'ain ka cananeo unikama me ax Guerar kakë me ami kikiani Sidón kakë ëma, anuax kuanx Gaza kakë ëma chukúma anu sënën 'iakëxa, 'imainun ka Sodoma, Gomorra, Admá 'imainun Seboím, kakë anuxunbi Lesa kakë ëma anu bërunkin bikë 'iakëxa.

²⁰ Ēnē unikamax ka Camnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëmax ka aín aintsibë aín menubi tsóti 'ain bananbi banakëxa.

²¹ Sem, ax ka Jafetnën xukën aín apan 'iakëxa, anribi ka bëchikëkëxa. Kamabi Ébernën bëchikëkamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa.

²² Semnën bëchikëkamax ka 'iakëxa Elam, Asur, Arfaxad, Lud 'imainun Aram.

²³ Aramnën bëchikëkamax ka 'iakëxa, Us, Hul, Guéter 'imainun Mas.

²⁴ Arfaxad ax ka Sélahnën papa 'iakëxa, 'imainun ka Sélah ax Ébernën papa 'iakëxa.

²⁵ Usa 'ain ka Ébernën rabë okín bakë bëchiakëxa: achúshinëx ka Péleg kakë 'iakëxa, axa anu 'ain ka unikama kamabi menu kuani abísakëxa; 'imainun ka Pélegnën xukën ax Joctán kakë 'iakëxa. (Péleg ax ka bëtsi bëtsi menu kuani amanu amanu kuankëxa.)

²⁶ Joctán ax ka ënë unikaman papa 'iakëxa Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah,

²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá,

²⁸ Obal, Abimael, Sebá,

²⁹ Ofir Havilá 'imainun Jobab. Kamabi ënëkamax ka Joctánnën bëchikëkama 'iakëxa.

³⁰ Usa 'ain ka anua atux tsókë anuaxbi kuankë me ax Mesá aukikiani kuankë 'imainun Sefar ax auküaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa,

³¹ Ēnë kamax ka Semnën rëbúnki 'iakëxa, achúshi achúshi ëma 'imainun ka aín aintsibëbi aín menubi tsóti ain bananbi banakëxa.

³² Ēnëkamax ka Noénën bëchikënen aintsikama 'iakëxa, usa 'ain ka aín rëbúnkinëx anubia aín rara tsóa menubi 'iakëxa. Baka chaiira 'ikuatsian 'ain ka abisi amanu amanu kuani atun ëmabi 'ai anu tsókankëxa.

11

Babel kakë torre 'akan

1 Usa 'ain ka a nētēkaman bētsi bētsi banan uni banatisamapan 'ain a menu 'ikē unikamax achúshi banáinshi banakēxa.

2 Usai 'i ka aukūaxa bari urukē a menu uni chikíkiani 'ura kuankin me barikin Sinar kakē amia mērakēxa, mēra kin ka me sapan upí anubi tsótisa mēratankēx anubi tsóti bērukankēxa.

3 Achúshi nētēn ka atúxbi timéax kanankēxa: Usa 'ain ka a unikaman maxáx 'imainun tsēpasa ñu akama 'akinma Ladrillo 'imainun asfalto akama kēñun aín xubukama 'akēxa.

4 Usai kitankēx ka amiribishi kanantēkēnkankēxa: Achúshi ěma chaiira 'anan kananuna torre ěnēn menma uarukin chaiorukin naíbētan sēnēn 'ati 'ain. Usakin 'aia iskin ka bētsi unikaman sinánti 'ikēn a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikēn kiox ka kiti 'ikēn, usa 'ain kananuna nukamax bētsi mekamanu kuani abístima 'ain.

5 'Aínbi ka Nukēn 'Ibun usakian ěma 'imainun torre unikaman ěnēn menma chaiorukin 'akē a ubuxun isakēxa.

6 Ěsokin unikaman 'akēbētan ka Diosan sinánkēxa: Atux ka achúshi ěma chaiira 'anan achúshi banáinshi banaia; usa 'ixun ka ěnē ñu mēēti 'ati sinánxun 'aia, bērí ka uínbi ěmitisama 'inun 'aia.

7 Usa 'ain ka Nukēn 'Ibu Diosan atun ñu 'aia istisatankēx kiakēxa, bētsi bētsi banan bananun kananuna uni 'imiti 'ain, usai 'i ka bētsin kakēxunbi bētsin bana kuakámati bēnēti 'ikēn.

8 Usakian Nukēn 'Ibun 'imikēx kamabi menu kuani abískin ka atúan 'akē ěma a ěnkankēxa.

9 A menuxun ka Nukēn 'Ibun achúshi banáinshi banaiabi unikama bētsi bētsi banan bananun 'imiakēxa, kamabi mekamanu kuania amanu amanu kuantanun, usokēx ka mekama oi amanu amanu kuani abísakēxa. Usokian anuxun Nukēn 'Ibu Diosan uni bētsi bētsi banan banamikē kupín ka Babel kakin anēakēxa.

Semnēn rēbúnkikama 'iá (1 Cr 1.24-27)

10 Ěnēkamax ka Semnēn rēbúnki 'iakēxa. Bakan tita chaiira 'ikē inúkē rabē baritia 'ain ka Sem cien baritiañu 'ain, aín bēchikē Arfaxad bakēankēxa.

11 Usakin 'atankēx quinientos baritia 'imi tsókin ka Semnēn amiribishi xanu 'imainun bēbuokin bakē bēchipatēkēankēxa.

12 Arfaxad an ka treinta 'imainun cinco baritiañu 'ixun Sélah bēchiakēxa.

13 Usakin 'atankēx, Arfaxad cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin, ka xanu 'imainun bēburibi okin bakē bēchipatēkēankēxa.

14 Sélahnēn ka treinta baritiañu 'ixun Éber bēchiakēxa.

15 Usakin 'atankēx ka Sélah cuatrocientos tres baritia 'imi tsókin xanu 'imainun bēbuokin bakē bēchipatēkēankēxa.

16 Ébernēn ka treinta 'imainun cuatro baritiañu 'ixun ka aín bēchikē Péleg bēchiakēxa.

17 Usakin 'atankēx ka Éber cuatrocientos treinta baritia 'imi tsókin, xanu 'imainun bēbuokin bakē bēchipakēxa.

18 Pélegnēn ka treinta baritiañu 'ixun ka Reú bēchiakēxa.

19 Usakin 'atankēx ka Péleg doscientos nueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bēbu 'inun bakē bēchipatēkēankēxa.

20 Reú ax treinta 'imainun rabē baritiañu 'ixun ka Serug bēchiakēxa.

21 Usakin 'atankēx ka Reú doscientos siete baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bēbu 'inun bakē bēchipatēkēankēxa.

22 Serug ax treinta baritiañu 'ixun ka Nahor bēchiakēxa.

23 Usakin 'atankēx ka Serug doscientos baritia tsóakēxa, tsókin ka xanu 'imainun bēbu 'inun bakē bēchipatēkēankēxa.

24 Nahor ax veintinueve baritiañu 'ixun ka Téráh bēchiakēxa.

25 Usakin 'atankēx ka Nahor ciento diecinueve baritia 'imi tsókin ka xanu 'imainun bēbu 'inun amiribishi bakē bēchipatēkēankēxa.

26 Téráh ax setenta baritiañu 'ixun ka Abram, Nahor 'imainun Harán akama bakē bēchiakēxa.

Téradnën rëbúnkikama 'iá

²⁷ Ënë kamax ka Téradnën rëbúnkikama 'iakëxa, ax ka Abram, Nahor 'imainun Harán aín papa 'iakëxa. Harán ax ka Lotnën papa 'iakëxa,

²⁸ ax ka Ur kakë anu 'ikë Caldea me anuax aín papa Térah 'isama pain 'ain ñuakëxa. Anuaxa bakëan me anuaxbi.

²⁹ Usa 'ain ka Abramnën aín xanu Sarai bimainun, Nahor anribi aín xanu Milcá biakëxa, ax ka Haránnën bëchikë 'imainun Iscá aín chirabakë 'iakëxa.

³⁰ Usa 'ain ka Sarai ax tuakëma xanu 'aish tuáñuma 'iakëxa.

³¹ Usa 'ain ka Térah ax Ur kakë ëma anuax Canaán kakë menu kuani kuankëxa, kuankin ka Abramkëñun aín xanu Sarai aín piaka akëñun aín xuta Lot a Buánkëxa. 'Aínbi ka Haram kakë ëma anu, bëbatankëx anu tsóti bërúakëxa.

³² Usai 'itankëx ka Térah Harán kakë ëma anuax doscientos cinco baritia tsótankëx ñuakëxa.

12*Nukën 'Ibu Diosan Abram kakë uni kaisa*

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibun achúshi nëtë 'ikëbëtan Abram kakëxa: min menuax ka kuantan, min aintsikama ëbiani kamina ënë menuax kuanti 'ain, bëtsi menu kamina kuanti 'ain, 'ën mi ismimainun.

² Min rëbúnki kamabëtan kana achúshi ëma chaiira 'anuxun 'ain; 'anan kana upíokin sinánxunti 'ain, usakin 'aia iskin ka bëtsi unikaman a unikamax ka sinánñuira 'ianan kushiirabu 'ikë kixax kiti 'ikën, mi kupín kana kamabi menu 'ikë unikama upitax bukunun upíokin sinánxunti 'ain.

³ Uin kara mi upíokin 'akinia aribi kana 'ën upíokin sinánxunti 'ain, 'imainun kana uin kara mi 'atima oia aribi 'ënribi 'atima oti 'ain; mi kupí kana kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ain.

⁴ Ësokian kakëx ka Abram Nukën 'Ibun kakësabi oi Harán kakë me anuax kuankëxa. Setenta 'imainun cinco baritiañu 'aish ka anuax chikíakëxa Canaán kakë me anu kuani.

⁵ Kuankin ka aín xanu Sarai këñun aín piaka Lot buánkëxa, 'imainun ka aín ñuina aín ñukama 'imainun aín ñumëmikë unikama Harán kakë me anuxuan bikë akama buánkëxa. Buani kuanx ka Canaán menu bëbakëxa,

⁶ bëbakiani kuani ka Abram a mekama inubiani kuanx Siquem, anua i chaiira nikë Moré kakë anu bëbakëxa. A menu ka cananeo unikamax tsóakëxa.

⁷ A menuax ami mërakin ka Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Ënë me kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain. Usakian kakëxun ka Abramnën achúshi anuxun Nukën 'Ibu asábi ka kixun kati maxax bukunrukin 'akëxa, anuaxa ami mërakë kupí.

⁸ Usai 'itankëx ka anuax chikíkiani kuanxun amiaxa bari urukë Betel kakë ëma au 'ikë niñu me anu xubusa okin aín chupa këxtú pëniakëxa. Betel kakë ëma ax ka amia bari kuabúkë au 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka achúshi ëma. Ai kakë axribi amiaxa bari urukë au 'ikë 'iakëxa. A menuxunribi ka Abramnën anuxun Nukën 'Ibu rabiiti 'atankëxun rabiakëxa.

⁹ Usakin 'atankëx anu pain 'itankëx ka munu 'ikiani kuani, Négueb kakë me ami kikiani kuankëxa.

Abram Egipto kakë menu tsóti kuan

¹⁰ Usa 'ain ka anua Abram tsótanbi a menu a piti ñu 'aimaira 'iakëxa, usa 'ain ka Abram a menuax 'itsama baritia ishi, Egipto menu anua a piti ñu 'ain anu tsóti kuankëxa, anua 'ikë me anua a piti ñu a nëtënu 'aimaira 'ain.

¹¹ Usai kuani ka Egipto menu bëbai kuankin, ain xanu Sarai Abramnën kakëxa, ësokin: mi kamainun Ka kuat, mix kamina achúshi xanu upíira 'ën iskëx 'ain,

¹² usa 'ain ka egipcio unikamax mi isi kiti 'ikën: Ënë xanux ka ënë unin xanu 'ikën. Ësai kikin ka 'ë minun kuëenkin mi binxun 'akánti 'ikën.

¹³ Usa 'ain kamina, 'ëx upí 'inun mix ismina 'ën chirabakë 'ai kixun kati 'ain.

¹⁴ Usokin kabiani kuanx ka Abram Egipto menu bëbakëxa, bëbaia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Sarai axa upíra xanu 'ikë isakëxa.

¹⁵ Ismainun ka Egiptonu 'ikë 'apu faraón an ñu mëëxunkë unikamanribi isakëxa, isiani ka anu ka achúshi xanu upíra uaxa kixun kai rikiankëxa. Kakëxun ka aín unikama aín 'ikënu bëtánun kixun kakëxa kakëxun ka aín 'ikënu.

¹⁶ Usa iskin ka faraónën Sarai kupí, Abram upíokin 'akinkin 'inaishiakëxa oveja, vaca 'imainun uni an ñu mëëxunti 'imainun xanu an ñu 'axúnti akama 'inánkin asno, 'imainun camello akamaribi 'inánkëxa. ¹⁷ 'Aínbi ka Sarai kupí, Nukën 'Ibun faraón 'atimokin tëmëramiakëxa aín aintsikama këñunbi 'anan kamabi unikamaribi 'insínmiakëxa.

¹⁸ Usai 'ikin ka faraónën Abram kamiakëxa, kamikëxa aia ka kakëxa: ¿Uisa kupín karamina ësokin 'ën 'an? ¿Uisa kupín karamina min xanu 'aínbi ax ka 'ën xanuma 'ikë kixun 'ë kakëma 'ain?

¹⁹ Mix kamina min chirabakë isa ax 'ikë kiox kian, kikëbëtan kana 'ën xanu 'iti bian. Biaksi kana abë 'ikëma 'ain usa 'ain kamina buánti 'ain. ¡Mi 'inantëkënmainun kamina bëríbi buánti 'ain!

²⁰ Usakin Abram katankëxun ka faraónën aín unikama kakëxa, kamina Egipto me ënuu Abram aín xanu 'imainun aín ñukama këñunbi kuantanun xuti 'ain.

13

Abram 'imainun Lot ënanan

¹ Usa 'ain ka Abramnën Egiptonuax chikíkin aín xanu, 'imainun kamabi aín ñu buani kuankëxa, kuanika amiribishi rikiani Négueb me 'ikë anubi kuantëkëankëxa. Kuankëbë ka aín piaka Lot axribi atubë kuankëxa.

² Abram ax ka 'iakëxa uni ñuñuira, usa 'aish ka kuri 'imainun manë uxua kuríkiñu 'ianan, 'itsaira aín ñuina 'arakakëñu 'iakëxa.

³ Néguebnuax amiribishi munu 'ikiani kuantankëx ka Betel kakë ëma 'urama anu paian 'ikian Betelbëtan Ainën nëbëtsionkë anu 'iakëxa.

⁴ A mex ka anu paian anuxun Nukën 'Ibu Díos rabiti maxá bukunrukin 'akë a 'iakëxa, anuxun ka Nukën 'Ibu rabiakëxa.

⁵ Usa 'ain ka Lot axribi ñuñuira uni 'i aín kuku Abramsaribi 'aish, an ñu 'axúnti xanu xuntakukama, ovejakama 'imainun vacakama 'ianan, an ñu mëëxunkë unikamabëbi anu 'iakëxa;

⁶ 'aínbi ka anua atux 'ikë anu aín ñuina 'itsaira 'ain ñuinakaman pasto piti sënënma 'iakëxa. Usa 'ain ka a rabëtax anu 'isama 'ain,

⁷ an Abramnën vacakama bërúankë unikamabë Lotnën vaca an bërúankë unikama nishanani ubionankëxa. Usa 'ain ka a nëtëkaman, cananeo 'imainun ferezeo unikamax pain anu tsókë 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Abramnën achúshi nëtën aín xukënan bëchikë Lot ësokin kakëxa: Mix kamina 'ën 'aintsi 'ibu 'ain, usa 'ain kananuna nu rabë upiti nuibananti 'ain, usaribiti ka an nun ñuina bërúankë unikama nishanani nuibananti 'ikën.

⁹ Usa 'ain kamina min kuëënxun uimiu karamina 'iti 'ain kixun me bariti 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'ima amo kuantu 'ain. Mixmi aín tsipumi kuankëbë kana 'ëx aín rëbumi kuantu 'ain, mixmi aín rëbumi kuankëbë kana 'ëx aín tsipumi kuantu 'ain.

¹⁰ Usakian Abramnën kakëxun ka Lotnën me upí anu 'iisa Jordán kakë baka 'urama anua 'umpax 'itsaira 'ikë a isakëxa, iskin ka Sóar 'urama 'ikë ëma chukúma aribi isakëxa, usa 'ain ka a menu 'itsaira 'umpax 'imainun naësa me chaiira 'ikë isakëxa. Ax ka Egipto me iskësa 'iakëxa. (Ënëx ka Nukën 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ëma këñutisama pain 'ain 'iakëxa.)

¹¹ Usa 'ain ka Lotnën kamabi Jordán kakë baka anu 'ikë me sapan kaisakëxa, anuax ka anua 'ikë anuax amiax bari urukë ami kikiani kuankëxa. Usai 'ika Abram 'imainun Lot ënanankëxa.

¹² Usa 'ain ka Abram axa Canaán kakë me anubi bërúmainun, Lot ax me sapan amia 'ikë ëmakama Sodoma 'imainun Gomorra a 'urama tsóti kuankëxa,

¹³ anuxun ka kamabi unin 'atima 'ixun 'aisamairai Nukën 'Ibumi 'uchakin bëtsi bëtsi ñu akëxa.

¹⁴ Usaia anuax Lot kuankë 'ain ka a basikëbëtan Nukën 'Ibun Abram kakëxa: Anumi 'ikë ënuxunbi kamina upíokin aín tsipumia isanan aín rëbumiokin isti 'ain, isanan kamina amiaxa bari urukë amia isanan amia bari kuabúkë amiaribi isti 'ain;

¹⁵ 'ën kana kamabi me min iskë ënekama mi 'inánti 'ain, ax ka minan 'ianan xëñibua 'aínbi min rëbúnki kamanan 'iti 'ikën.

¹⁶ 'Ën kana min rëbúnkikama 'aisamaira menu 'ikë masin bërusa 'inun 'imiti 'ain. Usa 'aish ka masi bëru tupuntisama usaribi 'iti 'ikën, 'ianan ka tupuntisamaira min rëbúnkikama 'iti 'ikën.

¹⁷ ¡Usa 'ain kamina bërí nirukiani kuanxun 'ën mi 'inánuxun kakë me a pain isi kuanti 'ain, iskin kamina aín chaxké 'imainun aín pampa, akama pain isikuanti 'ain akama kana mi 'inánti 'ain!

¹⁸ Usa 'ain ka Abram anua 'ikë anuax aín ñukama mëniobiani niñu me Mamré kakë uni ainan 'ain Hebrón kakë ëma 'urama 'ikë anu 'i kuankëxa. Anuxun maxax bukunrukin 'atankëxun Nukën 'Ibu rabiakëxa.

14

Abramñën Lot buánkankëbi bitëkëan bana

¹ Usa 'ain ka a nëtëkaman Amrafel ax Sinar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Arioc axribi ka Elasar kakë me anu 'apu 'iakëxa, Quedorlaómer axribi ka Elam kakë me anu 'apu 'iakëxa, 'imainun ka Tidal axribi Goím kakë me anu 'apu 'iakëxa.

² Ënë 'apukamax ka 'apu Bera, Sodoma kakë ëmanu 'ikë abë 'akanankëxa, abë 'ianan ka 'apu Birsá Gomorra kakë ëmanu 'ikë abë 'ianan, ka 'apu itsi Sinab Admá kakë ëmanu 'ikë 'apu abë 'ianan, Seméber kakë 'apu Seboím kakë ëmanu 'ikë 'imainun, 'apu itsi axa Bela kakë ëmanu 'ikë abëribi 'akanankëxa, a ëmabi ka Sóar kakinribi anëakëxa.

³ Ënë mapai achúshi 'apukaman ka aín suntárukama Sidim kakë me sapan anu timëakëxa, anu ka parúmpapa bamakë kakë ax 'iakëxa.

⁴ 'Itsa baritia 'inúkë 'ain ka 'apu Quedorlaómer an mapai rabë 'imainun rabë baritia, anun an kuëenkësa okin ñu 'anun 'amiakëxa, 'aínbi ka bari achúshi 'irutëkënkë anun mapai achúshi 'apu kaman a 'apubë 'akánanti sinánkëxa.

⁵ Usakin sinántakëx ka baritia itsi 'irukëbë, Quedorlaómer 'apu 'imainun 'apu raíri abëa 'akianankë kamabë kanankiani anua Astarot Carnaim me 'ikë anu kuankëxa, kuanxun ka anu 'ixun refaítakama a pain 'atankëxun; zuzita kamaribi, Ham kakë menuxun 'anan emitas kamaribi, Savé-quiriataim menuxun 'akëxa,

⁶ 'anan ka 'akánanti 'unairakëkamaribi abë 'akanankin abámikin Seír me anu 'ikë bashikama anubi nuibiankin 'akëxa, usakian 'akëxa kuania ka me anua El-Parán 'ikë anubi, nuibiankin 'akëxa, ax ka anu uni 'ikëma me a rapasu 'iakëxa.

⁷ Usokin 'atankëx baitsin amirbishi utëkënkëin ka Quedorlaómer 'imainun aín suntárukama, 'imainun abëa kuankë 'apu raíri akamabë En-Mispát, 'ikëbia Cadés kakë anu bëbakëxa, bëbakiani kuankin ka añu kara bainua mëraia abi 'atimonan këñuakëxa, usokin 'anan ka kuankinshi anu 'ikë amalecita aribi 'akëxa, 'anan ka amorreokamaribi raíri ëmakama 'akësaribi okin 'abiani kuankëxa, ax ka Hasesón-tamar me 'ikë anu 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Sodoma, Gomorra, Admá, Seboím, 'imainun Belanu 'ikë 'apukama ax me sapan Sidim kakë anuax 'akanani kuankëxa.

⁹ Anuax ka ënë mapai achúshi 'apukama Quedorlaómer Amrafel 'imainun Arioc abë 'akanankëxa, ënë rabë 'imainun rabë 'apukamax ka Elam, Goím, Sinar 'imainun Elasar a ëma kamanu 'ikë 'iakëxa.

¹⁰ Kamabi Sidim kakë me sapan anu ka chua me pëan pëánkikë anubia unia 'iakëxa, usa 'ain ka Sodoma 'imainun Gomorranu 'ikë 'apu 'akanankënuax 'iakëti kuaníbi anu nanëakëxa. Usai 'imainun ka raíri 'apukamax ninu abákëxa.

11 Usa 'ain ka rabé 'imainun rabé 'apun suntárúkaman Sodoma 'imainun Gomorra kaké ëma rabé, anu atsíntankëxun anu 'iké unikaman ñu aín piti, ain ñu kupíkë aín 'arakaké ñukama këñunbi kamabi bitankëxun aín nētënu anu 'iké unikama këñunbi buánkëxa.

12 Usa 'ain ka Sodoma kaké ëmanu 'iké Abramnën, xukënan bëchiké Lot axribi anu 'iakëxa, 'ikëbi ka aribi aín ñukama 'imainun an 'arakaké ñuinakama këñunbi ñatanbiankin buánkankëxa.

13 Usakian 'akëbë ka uni achúshi abákëxa, abaxun ka usaía 'iké Abram hebreo uni a ñuixuankëxa, ax ka uni achúshi Mamré aín menu tsókë 'iakëxa, a unix ka amorreo unibu 'iakëxa, Mamré ax ka Escol 'imainun Aner aín xukën 'iakëxa, usa 'aish ka a unikamax Abrambë nuibanankë 'iakëxa.

14 Usakian aín piaka ñatanbiankin buánkë ka Abramnën kuakëxa, kuabiani kuaxun ka aín xubunuax bakëntankëx kaniké unikama a 'imainun an ñu mëëxunkë aín unikama amira sinánkë akama timëakëxa, timëkëx ka trescientos dieciocho a unikama 'iakëxa, usakin timëtankëx ka Abram ain unikama timëbiantankëx 'apukama nui Dan kaké ëma sënënkë anu bëbakëxa.

15 Anu bëbax ñantabukëbëtan ka Abramnën aín unikamabëtan atun sinánkënumashi ratukinshi anu bukukë ami bëbarukin 'akëxa, abë 'akanankin ka a 'apukama abámikin Hobá anu sënën 'akëxa, ax ka Damasco ëma aín tsipumi 'iké au 'iakëxa,

16 usokin 'akëxa 'apukama abákëbëtan atun buánkë kamabi ñukama biakëxa. Usakin bianan ka Abramnën 'ain xukënan bëchiké Lot ain ñukama 'ain ñukamabi biakëxa, bianan ka xanukama bianan raíri unikamaribi biakëxa.

Melquisedecnën 'upiokin Abram sinánxuan

17 Usokin 'atankëx ka Abram amiribishi utëkéankëxa, Quedorlaómer kaké 'apu akëñun raíri 'apukama abëa 'iké akamakëñunbi 'abëtsinia ka Sodomanu 'iké 'apu an upiokin biakëxa, Savé kaké me sapan anuxun biakëxa, a mex ka 'apukaman me kaké 'iakëxa.

18 'Imainun ka bëtsi 'apu Melquisedec, kaké 'apu Salem ëmanu 'iké anribi biakëxa, ax ka sacerdote Nukën 'Ibu Dios an kamabi ñu unio kushiira naí manámi 'iké aín uni 'iakëxa, an ka pán këñun vino 'inánkin.

19 Upiokin sinánxunkin Abram ësokin kakëxa:

Mi ka Nukën 'Ibu Dios naí manámi 'iké an naí 'imainun mekama unio an 'upiokin sinánxunti 'ikën;

20 'ianan ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi, abëmi 'akanankë unikama 'anun 'amiké ax 'upiokin rabiké 'iti 'ikën.

Usakian Melquisedecnën kakëxun ka Abramnën an bibiankin buánkë ñukama raíri 'inánkëxa.

21 'Inánkëxunbi ka Sodomanu 'iké 'apun Abram kakëxa:

—Unikama ashi 'ë 'inánan kamina min biké raíri ñukamabi buánti 'ain.

22 Usokin kakëxunbi ka Abramnën ësokin kakëxa:

—'Ën kana ësokin kana 'anuxun 'ai kixun Nukën 'Ibu kushiira an naíkëñun me unio a kan,

23 'ën kana uisa min ñubi bikin ñuman chamarabi bianan, anúnmi tsitëkërekiké abi anun 'ën taxaka tükërekati bitsiman, mixmi uínsaranbi min ismina 'ë ñuñuira 'imian kix kitima kupín.

24 'Ën kana aña ñubi 'ënan 'iti bitsiman, usa 'ain ka 'ëx abë kuankë unikama atun piké ax kuni 'ásabi 'iti 'ikën. Usa 'ain ka ax 'ëbë kuankë unikama Aner, Escol 'imainun Manré, akaman ainan 'inun ñu biti 'ikën, ësakin ka Abramnën Sodomanu 'iké 'apu kakëxa.

15

Nukën 'Ibu Diosan Abram achúshi ain bëchiké 'inánxun ka bana

1 'Ënë ñukama 'atankëxa 'inúkë 'ain ka Nukën 'Ibun Abram namákin iskësokian isia kakëxa:

—Kamina rakuëtima 'ain Abram, 'ëx kana an mi bërúankë a 'ain. Min biti ñu ax ka chaiira 'inuxun 'aia.

2-3 'Aínbi ka Abramnën kakëxa:

—'Èn 'Ibu 'imainun 'èn Dios, ¿uisa karana minmi ñu 'inánkëxun, ñankáishibi bixun 'ati 'ain, minbi kamina 'èx kana achúshi bëchikëñumabi 'ai kixun 'unanin minbi kamina achúshi bëchikëbi 'è 'inankëma 'ain? Usa 'ain ka kamabi 'èn ñukama an biti Eliézer Damasconu 'ikë uni 'èn kaniokë, an 'èx ñukëbëtan 'èn kasuania ñukama biti 'ikën.

4 Èsokin kakëxun ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsakin min bëchikënënbi ka mix ñukëbëtan min ñukamabi biti 'ikën, bëtsi unin ka min ñu bitima 'ikën.

5 Usokin katankëxun ka Nukën 'Ibun Abram ëman, buánxun èsokin kakëxa:

—Upiokin ka naí manámia 'ispakama is, iskin kamina min tupuntisa 'ikë tupunti 'ain. Usaribi ka min rëbúnkinëx tupuntisamaira 'itsaira 'iti 'ikë kixun kakëxa.

6 Usakian kakëxun ka Abramnën usa ka aséribi Nukën 'Ibu 'ikë kixun sinánkëxa, sinánkëbë ka ax 'èx kikësabiokin ka 'aia kiox ami sinánkëxa.

7 Èsakinribi ka kakëxa:

—'Èx kana min 'Ibu 'ain; usa 'ixun kana 'èn mi Ur kakë me anua caldeo unibu tsókë anua chikiankën, ènë me xëñibua 'aínbi minanbi 'inun 'inánuxun.

8 —Kakëxunbi, ka Abramnën èsokin kakëxa, 'èn 'Ibu 'imainun 'èn Dios ¿Uisakin karana aséribi ka 'ènan ènë me 'ikë kixun 'èn 'unánti 'ain? —kixun ka Abramnën kakëxa.

9 'Imainun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—'È kamina vaca xanu bërí kanikë achúshi bëxúnti 'ain, bëanan kamina achúshi cabra 'imainun achúshi carnero, rabë 'imainun achúshi baritiañu kaísun bëti 'ain, achúshi achúshi 'imainun kamina ñumakuru bërí kanikë achúshiribi bëanan rabëtax nikë numakuru bëti 'ain.

10 Usakian kakëxun ka Abramnën a ñuinakama Dios bëxúankëxa, bëxun ka panárabë okin tukaxun amo rabëbi bëtsi bëmánon buküankëxa; 'anan ka ñuina pëchiñu rabë a tukakinma usabi nankëxa.

11 Usakin 'atankëxuan buküanbi ka an bamakë ñuina pikë xëtékama ñuinanën nami pikatsi kiox manánux ubakëxa, ubax anu këñubutia ka Abramnën 'ibiankëxa.

12 Usakian a ñukama 'akëbëa ñantabuan ka a imë Abram 'aimai rëti 'uxakëxa. Usai 'uxkënkëbi ka achúshi chaiira bëánkibukë an bëararákëxa usakin 'akëx ka 'aisamairai rakuëakëxa.

13 Usai rakuëtia ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Min kamina 'unánti 'ain, min rëbúnkikamax ka aín menu tsótima bëtsi menu tsónuxun 'aia, 'imainun ka anuxun 'aisamaira okin ñumëmikë 'inuxun 'aia, 'imainun ka 'aisamaira okin 'atima okë 'iti 'ikën, cuatrocientos baritia sënëntamainun.

14 'Aínbi kana 'ènríbi a ëmanu 'ikë unikama an atu bëtsi bëtsi okin tëmëramikë aribi 'atima okin tëraminuxun 'ain, usakin 'akë 'ain ka min rëbúnki kamax 'aisamaira ñuñu 'aish chikinuxun 'aia.

15 Mix kamina 'itsa baritia tsóti kuëënnuxun 'ain, usai 'itankëx kamina xëñira 'aish ñuti 'ain, ñutankëx kamina min rara kamabë timéti kuantí 'ain.

16 Usai cuatrocientos baritia tsótankëx ka min bëchikënën bëchikë min xuta aín bëchikënën bëchikë akamax ka min rëbúnki 'aish amiribishi ènë menu utékëñuxun 'aia, usa 'aínbi ka anun 'èn amorreo unikama aín 'ucha kupín 'atima oti nètë 'isama pain 'ikën.

17 Usai ñantabukë a imë ka Abramnën isakëxa, achúshi ñute chaiira xanuxuan me 'akë usa anuaxa 'aisamaira kuin chikitia isanan ka achúshi tsi rëkirukësa axa ñuina nami tukapaxun nankë nëbëtsinën inutia isakëxa.

18 Usa 'ain ka a nëtënbi Nukën 'Ibun Abrambëtan achúshi ñu 'akin kakëxa:

—Ènë mekama kana min rëbúnkikama 'inánti 'ain, Egipto bakamiaxa ukë me anuax 'imainun baka chaiira Éufrates kakë anu sënëñbi kana 'inánti 'ain.

19 Ax ka quenitakaman me 'ikën, 'imainun ka quenizitakama, cadmoneokama,

20 hititakama, ferezeokama, refaítakaman me,

21 amorreokama, cananeokama, gergeseokama 'imainun jebuseokama ènë unika-man me kana mi 'inánti 'ain.

16

Abramnën aín ñu mëëmikë xanu Agarmi bëchia

¹ Sarai an ka aín bënë Abram tuaxunkëma pain 'iakëxa, usa 'aínbi ka achúshi xanu Agar kakë egipcia an ñu 'axúnti békë 'iakëxa.

² Usa 'ain ka aín xanu Sarainën Abram kakëxa:

—Ka kuat, Nukën 'Ibun ka 'ëx tuáñu 'iti kuëënima, usa 'ain kamina an nu ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iti 'ain, usa 'ain sapi ka an tuakëx aín tuákama ax 'ën tuása 'iti 'ikën. Ësokian kakëxun ka Abramnën aín xanu Sarai asábi ka kixun kakëxa.

³ Usakin katankëxun ka Sarainën an ñu 'axunkë egipcia xanu Agar a bëtankëxun Abram aín xanu 'inun 'inánkëxa, usakin ka mapai rabé bari Canaán menu tsókë 'ixun 'akëxa.

⁴ Usa 'ain ka Abram an ñu 'axunkë xanu Agar abë 'iakëxa, usai 'iax ka tuuakëxa; 'aínbi ka tukin tankin Sarai an ñu mëmikë a istisamatani ami nishakëxa.

⁵ Usai ami nishia 'unánkin ka Sarainën aín bënë Abram kakëxa:

—¡Min 'ucha kupí ka Agarnën 'ë 'atima okin isia! 'Ënbi kana min xanua 'inun mi 'inan, usa 'aínbi ka bërí achúshi tuáñu 'ikuaní 'ësamaira 'isatania. Usa 'ain ka Nukën 'Ibux kiti 'ikën uix kara 'uchaxa kixun nu kati 'ikën.

⁶ Kia ka Abramnën kakëxa:

—Ka kuat, an mi ñu 'axunkë xanu ax ka min mëkënu 'ikën; usa 'ain kamina uisakin karamina 'aisatani usokin min 'ati 'ain.

Usakian kakëxun ka Sarainën amixuamati nishkin an ñu 'axunkë xanu Agar 'itsaira 'atimokëxa, 'atimokëx ka Agar abákëxa.

⁷ Abákë ka Nukën 'Ibun ángel achúshinën anu uni 'ikëma menuxun mërakëxa, ax ka aín rëbumi kakin anëké me anu kuantí bai rapasu 'umpax upíira 'ikë anu 'iakëxa,

⁸ anua mërakin ka ñukákëxa:

—Agar, mix kamina Sarainën ñu mëëmikë aín, ¿uinuax kaina aín, 'imainun kaina uinu kuanín?

—'Ëx kana an 'ë ñumëmikë xanu Sarai anuax abatin —kixun ka an kakëxa.

⁹ Usokian kakëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokín kakëxa:

—Kamina amiribishi kuantëkëti 'ain ami ñu mëëxunkë xanu anubi kuanxun, kamina an mi kakësabiokin kamabi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁰ Katankëxun ka Nukën 'Ibun ángelnën ësokínribi kakëxa:

Min rëbúnkinëx ka 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëoti 'ikën, usa 'ikë ka uínbi tupuntima 'ikën.

¹¹ A mi tuukë ënëx ka achúshi bëbu tuá 'ikën,

usa 'ain kamina bakëntankëxun Ismael kakin anëti 'ain,

Nukën 'Ibun ka mix tëmërai uin kara 'ë 'akinti 'ikë kiox nuibakati nitsia isaxa.

¹² Min tuakëx ka bana kuakëma 'aish achúshi burro raëkëmasa 'inuxun 'aia;

usa 'aish ka kamabi unimi nishti 'ikën, 'imainun ka kamabi uníxribi ami nishti 'ikën;

usa 'aínbi ka aín aintsikaman 'ura xuisa tankëxi atubëbi 'iti 'ikën.

¹³ Usa 'ain ka Agar Nukën 'Ibubë banatankëx abi kiakëxa, kikin anëkin ka Diosan ka 'ë isia kikin anëakëxa, usa 'ain kana bëríbi Diosan 'ë iskëxbi ñukëma pain tsoti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka anua 'umpax upíira 'ikë kini ax ësokín anëké 'ikën: 'Umpax upíira ñutima oi tsókë an 'ë iskë ainan ka a 'umpax 'ikën. Ax ka Cadés 'imainun Bëred kakë ëma an nëbëtsi okin bëarakë 'iakëxa.

¹⁵ Usakian ángelnën kakëx ka Agar amiribishi an ñu mëëmikë xanu Sarai anu kuantëankëxa, kuantankëx ka anuax Agar aín rëkuën tuá bakëankëxa, bakënkë ka Abramnën aín bëchikë Ismael kakin anëakëxa.

¹⁶ Abram ochenta 'imainun seis baritiañu 'ain ka aín bëchikë Ismael bakëankëxa.

17

Nukën 'Ibu Diosan abë mëñonanti sinánxun Abram 'unántiorakanun kixun ká

¹ Usa 'ain ka Abram axa noventa 'imainun nueve baritiañu 'ikë, Nukën 'Ibun amiribishi ami mëratakënkín ësokín kakëxa:

—'Ēx kana min 'Ibu Dios kamabi kushiñuira a 'ain, usa 'ain kamina 'ēx kuēenkēsabi 'oishi tsóanan 'ēx kikēsabiokin kamabi ñu 'ati 'ain,

² 'imainun kana 'ēn achúshi ñu mibētan 'ati 'ain: 'anan kana 'ēn min rēbúnkinēxa 'aisamaira 'i 'uákamē 'ēonun 'imiti 'ain, kixun ka Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa.

³ Usakian Nukēn 'Ibu Diosan kakēx ka Abram rantin puruni aín bēmánanēn me tikai tsóbuakēxa usai 'iaka kakēxa:

⁴ —Ēnē ñu kana mibētan 'ain kamina kuati 'ain: Mix kamina 'aisamaira bētsi bētsi ēmanu 'ikē unikaman rara 'inuxun 'ain,

⁵ 'imainun kamina bērí Abram kakin anēkē 'itima 'ain. Usa 'ain ka min anē bērí 'ia Abraham, 'ēn kana mi bētsi bētsi ēmanu 'ikē unikaman rara 'iminuxun 'ain.

⁶ 'Ēn kana min rēbúnkinēxa 'aisamaira 'inun 'iminuxun 'ain; min rēbúnki raírínēx ka 'apu bētsi bētsi ēmanu 'inuxun 'aia.

⁷ 'Ēn kana achúshi ñu mibētan 'ain 'imainun kana min rēbúnki kamabētanribi 'anuxun 'ain, usa 'ain kana 'ēx min Dios xēnibua 'aínbi 'iti 'ain, 'ianan kana atun Diosribi 'inuxun 'ain.

⁸ Mi 'imainun min rēbúnkikama kana kamabi Canaán me anumi bērí tsókē ēnē 'inánti 'ain, ax ka min rēbúnki kamaxa xēnibua 'aínbi anu tsóti 'ikē 'imainun kana 'ēx atun Dios 'iti 'ain.

⁹ Katankēxun ka ēsokinribi, Nukēn 'Ibu Diosan Abraham kakēxa:

—'Aínbi kamina min, achúshi ñu 'ēn mibētan 'akē ax kikēsabiokin 'ati 'ain, 'imainun ka kamabi min rēbúnki kamanribi ax kikēsaibi 'iti 'ikēn.

¹⁰ 'Ēnēx ka mitsubētan 'ēn 'akē achúshi ñu 'ikēn, usa 'ain ka min rēbúnki kamanribi 'ēx kikēsokinbi 'ati 'ikēn: usa 'ain ka kamabi unikama mitsubē 'ikē atux aín nētokē ñu rēbu tēai 'unántiorakakē 'iti 'ikēn.

¹¹ 'Unántiorakakin kamina aín nētokē ñu rēbu aín maxaka 'ikē a tēati 'ain, 'ēnēx ka 'ēn mibētan 'akē achúshi ñu a 'unánti 'ikēn, 'ēsokin 'akin kamina 'unánti 'ain nun kananuna achúshi ñu 'a kixun.

¹² Bērími 'ēsokin 'akē 'ēnuxun, kamina kamabi uni mix abē 'ikē unikaman bēchikēnēxa bēbu tuá bakēnia mapai achúshi 'imainun rabē 'imainun achúshi nētē 'ikēbētan aín nētokē ñu rēbu aín maxaka tēati 'ain, min ñu mē'ēxunkē uni 'imainun min kuríkinēnbimi bētsi menya marukē bētsi unibi ka aín nētokē ñu rēbu tēakē 'iti 'ikēn.

¹³ 'Ēx kikēsabiokin kamina 'unánti okin bētsi 'akēsa 'akēsaribi okin aín nētokē ñu maxaka 'ēn mi kakēsabiokin 'ati 'ain. Usakinmi 'ēn mibētan 'akē achúshi ñu ax ka mitsun naminu 'unántiokē 'iti 'ikēn, usa 'ain ka mitsun 'ēbētan achúshi ñu 'akē ax kēñútimo 'iti 'ikēn.

¹⁴ 'Aínbi ka uix kara 'unántiorakaisama tania ax mitsunua chikínkē 'iti 'ikēn, 'ēn achúshi ñu 'akē a bana kikēsokin 'aisama tankē kupí.

¹⁵ Usakin katankēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan 'ēsokinribi Abraham kakēxa:

—Bērí ka min xanu ax Sarai kakin anēkē 'itima 'ikēn. Aín anē ka bērí Sara kakin anēkē 'iti 'ikēn.

¹⁶ 'Ēn kana upíokin sinánxunin, usa 'ain kana achúshi tuá mi 'axúnun 'imiti 'ain. 'Ēn upíokin sinánxunkēx ka kamabi menu 'ikē unikama aín rēbúnki 'iti 'ikēn. 'Imainun ka aín rēbúnkinēx kamabi menu 'ikē unikaman 'apu 'inuxun 'aia, kixun ka Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa.

¹⁷ Usakian Nukēn 'Ibu Diosan kakēx ka Abraham rantipuruni memi bētiki tsóbuti, 'ēsokin sinani kuaiakēxa: ¿Achúshi unin kara cien baritiañu 'ixun bēchiti 'ik? ¿'Imainun kara Saran noventa baritiañu 'ixun achúshi tuá 'ati 'ik? 'Ēsakin ka Abrahamnēn sinánkēxa.

¹⁸ Usakin sinánkin ka Nukēn 'Ibu Dios kakēxa:

—¡Usa 'ain sapi ka, Ismaelnēn rēbúnkikama atux upitax tsóti 'ikēn!

¹⁹ Kakēxun ka Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa:

—'Ēn mi kakē ax ka 'ēsakin mi kakē 'i'axa min xanu Sara ax ka achúshi bēbu tuá bakēnti 'ikēn, bakēnia kamina min a tuá Isaac kakin anēti 'ain. Abētan kana 'ēn achúshi ñu asérabi 'ati 'ain, ax ka xēnibua 'aínbia sinánun aín rēbúnki kamabētan 'akē 'iti 'ikēn.

²⁰ 'Ēsokin katankēxun ka aín bēchikē Ismael ñuikinribi 'ēsakin kakēxa, 'ēn kana min bana kuan, usa 'ain kana upíokin sinánxunuxun 'ain; 'imainun kana 'aisamaira aín bēchikē 'inun 'imiti 'ain usa 'ain ka aín rēbúnkinēx 'uakamē 'ēoti 'ikēn. 'Imainun ka Ismael ax

mapai rabé 'imainun rabé 'apukaman kushiira aín papa 'iti 'ikèn, 'imainun kana an achúshi ëma chaira cha 'anun 'amiti 'ain.

²¹ 'Aínbi ka 'ën achúshi ñu mibëtan 'akë ax min bëchikë Isaac min xanu Sara ënuax achúshi baritia 'ikëbë anun 'iti nëtë 'ikëbë bakënkëbë 'ën 'akë ñu ax anubi 'iti 'ikèn.

²² Usai abë banatankëxun Abraham ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa.

²³ Usai Nukën 'Ibu Dios abë banatankëx sënënkiani kuankë 'ain ka a nëtënbí Abrahamnën aín bëchikë Ismael, aín nëtökë ñu maxaka tèakin 'unántiokëxa, 'anan ka kamabi unikama an ñu mëëxunkë aín xubunuaxa bakënkë akama 'imainun aín kuríkinënbía marukë. Unikama aribi unántiokin aín nëtökë ñu rëbu tèaxuankëxa. Usakin 'akin ka kamabi uni abëa 'ikë atun xubunu 'ixuan an ñu mëëxunkë akamaribi aín nëtökë ñu maxaka tèaxunkin 'unántiokëxa, Nukën 'Ibu Diosan usakin 'anun kakësabiokin ka 'akëxa.

²⁴⁻²⁵ A nëtëkaman usokin 'ai ka Abraham ax noventa 'imainun nueve baritiañu 'iakëxa, 'imainun ka aín bëchikë Ismael ax bërí kani trece baritiañu 'iakëxa, a nëtën ka aín nëtökë ñu maxaka 'unántiokin tèakë 'iakëxa.

²⁶ A nëtënbíka Abraham 'imainun aín bëchikë Ismaelnëx usai 'itia kakë, usaibi 'iakëxa usa 'aish ka a nëtënbí aín nëtökë ñu maxaka tèai 'unántiorakakëxa,

²⁷ usai 'ikin ka Abrahamnën kamabi unikama abë 'ikë 'imainun aín xubunuxua an ñu mëëxunkë unikama a këñun aín xubunuaxa bakënkë 'imainun bëtsi menua aín kuríkinënbía marukë akamabi 'akëxa.

18

Nukën 'Ibu Diosan achúshi bëchikë 'inánuxun Abraham ká

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Abrahammi anua Mamré kakë uni aín me ni 'ikë anuax mërakëxa, mëramainun ka Abraham bari xamaruti 'urama 'ain aín chupa këxtú xubusa okin 'akë aín xëkuë rapasu, tsókë 'iakëxa.

² Tsóxunbi ka Abrahamnën rabé 'imainun achúshi uni a bëtánain nikë isakëxa. Isi bënëtishi nirukin bitsi ka aín bëmánanën me tikatankëx,

³ nirukin ka kakëxa:

—'Ën kana mi kain kamina bënëkiani kuantima 'ain 'ën 'ibu.

⁴ Mitsux mi kuëenkëbëtan kana 'ën 'umpax bëxunun kati 'ain, anun tachukatankëxmi in tupëonkë tëmú chukúmashi tantikanun.

⁵ Bërí kamina 'unanin uinu kara an mi 'akinti 'ia kixun, usa 'ain kana mitsun piti bëxúnti 'ain, bëia pitankëx kamina pibiani kuantí 'ain.

Ësokin kakëxun, ka a unikaman —asabika kananuna kaínti 'ain —kixun atun kakëxa.

⁶ Usakian kakëx ka Abraham aín chupa këxtú xubusa okían 'akë anu atsíankëxa atsínkin ka Sara kakëxa:

—¡Bënëkinshi! Kamina trigo putuakë upíira veinte kilo bitankëxun pán 'ati 'ain.

⁷ Usakin aín xanu kabiani ka Abraham abákiani anua aín vaca 'ikë anu, anua ka vaca bërí kanikë kaískin bitankëxun aín uni achúshi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka an bënëkinshi piti 'akëxa.

⁸ Usakian vaca bëna piti 'amainun ka Abrahamnën vaca xuma mëtuakin 'akë a 'imainun aín xuma aribí kara 'ati 'ikë kixun ñukákëxa, usakian atun pïmainun ka a 'uramaxun aña ñuribi kara kuëënia aribi 'inánuxun kaíankëxa, kainkëxun ka i achúshi nikë tëmúxun piakëxa.

⁹ Usakin pitankëx sënénkin ka a isia kuankë unikama achúshinën Abraham ñukákëxa:

—¿Uinu kara min xanu Sara 'ik? Kakëxun ka kakëxa ka —anu 'ëx 'ikë chupa këxtú xubusa okin 'akë anu 'ikèn —kixun ka kakëxa.

¹⁰ Usakian kakëxun ka a isia ukë uni achúshinën kakëxa:

—Mi istëkëni kana bëtsi bari 'ikëbë utëkënti 'ain 'imainun ka min xanu Sara ax achúshi tuáñu 'iti 'ikèn. Usakian kaia ka Saran kamabi banakama kuakëxa, ax anu 'ikë aín xubu xëkuë 'urama anuaxa banaia.

¹¹ Usa 'aínbi ka Abraham ax uni apan kaniakëkë 'imainun ka aín xanu Sara axribi xanu apan kaniakëkë 'iakëxa usa 'aish ka Sara bërámabi aín pëi machakë sënënkë 'iakëxa.

12 Usa 'ain ka Saran a ñuia kia kuati aín kuaikë a tènëibi kuëpunchinibi kuëmumëkin tènëakëxa: ¿Uisax karana 'ëx usai 'iti 'ain? 'ën bënë 'imainun 'ëx kana bërí kaniakëkë apan 'ain.

13 Usai 'ia 'unánkin ka Nukën 'Ibun Abraham kakëxa:

—¿Uisa kupín kara Sara kuain? ¿an kara xënira 'aish kana tuáñu 'iti 'ain kixun sinanimin?

14 ¿Nukën 'Ibun 'akasmati ñu kara 'aíma 'ik? bëtsi bari 'irukëbë kana 'ëx mi istëkëni uti 'ain, 'imainun ka Sara achúshi tuáñu 'iti 'ikën kixun ka kakëxa.

15 Èsai kia kuati ka Sara rakuëti 'ëx kana kuaikëma 'ain kiox kisatankëxa: Usa 'ain ka Èsai kiakëxa:

—'Èx kana kuaikëma 'ain. 'Aínbi ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—'Èn kana mix kuaia isan.

Abrahamnën Sodoma kakë ëma kupín Nukën 'Ibu Dios ñuká

16 Usa 'ain ka a isia kuankë unikama ax nirukiani kuani Sodoma kakë ami kikiani kuankëxa. Kuankëbë ka Abrahamnën buánxun xuti axribi kuankëxa.

17 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun sinánkëxa: “Kana Abraham kati 'ain añu karana 'ai kuani kixun,

18 ax ka kamabi unin chaitiokë 'aish achúshi ëma chaiira 'imainun kushiira 'iti 'ikën. 'Èn kana a kupín kamabi menu 'ikë ëmakamanu 'ikë unikama upíokin sinánxunti 'ai kixun kana kan.

19 'Èn kana mi kaísan usa 'ain kamina min bëchikëkama 'inánan, min rëbúnkikama mi 'unánmikë bana upíokin kuakin 'unánkin uinu 'ikëx kara 'aisa 'imainun upí 'ikë a 'ati 'ikën, usakin 'akëbëtan kana 'ën usakin 'axunuxun kakë usakinbi 'axúnti 'ain.”

20 Èsakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Èsai ka Sodoma 'imainun Gomorra ëmanu 'ikë unikama ñui uni kia, atux 'atima ñuira 'ai 'uchakë, ax ka 'ucha chaiira 'ikën,

21 usa 'ain kana bërí anu kuanti 'ain, aséribi kana atun 'ucha chaiira 'imainun 'atimañuira 'aia kixuan ñuia kuan. Usa 'ain kana aséribi kara unin ñuia kuakë ax usa 'ikë 'unánti 'ain.

22 Usakin kabiani ka a isia ukë uni rabë ax Sodoma ëma isi anuax kuankëxa, kuanta-mainun ka Abraham anu pain Nukën 'Ibubë bërúakëxa.

23 Usa 'ain ka a 'urama okin Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukákëxa:

—¿Karamina uni 'uchañu këñun uni 'uchañumakama 'atima okin këñuti 'ain?

24 A ëmanu ka cincuenta uni ñu 'atima 'ai 'uchakëma 'iti 'ikën. Usa 'ain kaina, ¿a ëmanu 'ikë unikama këñutima kupín a cincuenta unikama ënti 'ain?

25 ¡Min usokin uni 'uchañuma këñun uni 'uchañukama, 'akin kamina a rabëtaxbi 'uchakësa 'ikë 'ati 'ain! ¡Usakin 'axuma ka at! Mix kamina 'apu 'aish kamabi kushiñu 'ain kamabi menu, ¿usa 'ixunmi usakin ñu 'akë ax kara minan asabi 'iti 'it?

26 Usa 'ain ka Nukën 'Ibun kakëxa:

—Anua cincuenta uni 'uchañuma mërakin kana Sodoma ëmanu tsókë unikama këñutima 'ain.

27 Usakian kakëxun ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Èn ësokin mi kakëxun kamina 'ë uisabi otima 'ain, mix kamina Nukën 'Ibu Dios 'imainun kana 'ëx achúshi unishi 'ain;

28 'aínbi kara mapai achúshi uni ñu 'atima 'akëma anua cincuenta uni 'iti pishinti 'ikën. ¿Mapai achúshi unikama ñu 'atima 'akëñuma 'ain kaina ëma a këñuti 'ain?

Kakëxun ka Nukën 'Ibu kakëxa:

—'Èn cuarenta 'imainun cinco 'uchañuma uni mërakin, kana a ëma 'atimokin këñutima 'ain.

29 Katankëxun ka —Amiribishi katëkëankëxa, anu sapi ka cuarenta uni ñu 'atima 'akëma 'iti 'ikën —kia ka Abrahamnën kakëxa.

Kakëx ka —cuarenta a kupín kana a ëmanu 'ikë unikama këñutima 'ain —kixun Nukën 'Ibu kakëxa.

30 'Aínbi ka Abrahamnën amiribishi katëkëankëxa:

—'Ēn kana amiribishi mi kain usa 'ain kamina 'ĕn mi katĕkĕnkĕx 'ĕmi nishtima 'ain, 'aínbi sapi kamina treinta unishi mĕrati 'ain. Ēsokian kakĕxun ka Nukĕn 'Ibun katĕkĕankĕxa:

—Anua treinta, uni 'uchañuma mĕrakin kana a ĕmanu 'ikĕ unikama kĕñutima 'ain.

³¹ Usaia kia ka Abrahamnĕn amiribishi katĕkĕankĕxa:

—'Ēn 'Ibu, 'ĕn kana ĕsokin kati 'ikĕmabi mi kain, ĵuisa kara veinte uni 'uchañumami anua mĕrakĕbĕ 'iti 'ik? Kixuan ñukákĕxun ka Nukĕn 'Ibun kakĕxa:

—'Ēn anua veinte uni mĕrakin kana a ĕma kĕñutima 'ain.

³² Kia ka ĕnkinma Abrahamnĕn amiribishi katĕkĕankĕxa:

—'Ēn kana ĕsokin mi kain 'ĕn 'Ibu, 'aínbi kamina mix 'ĕmi nishtima 'ain, 'aínbi kana mi katĕkĕnxuma ĕnĕ banaishi mi kain: ĵañu karamina anua diez uni 'uchañuma atu mĕrakin 'ati 'ain?

Kakĕxun ka Nukĕn 'Ibun kakĕxa:

—Anua diez uni 'uchañuma mĕrakin kana a ĕma kĕñutima 'ain.

³³ Ēsai pain Abrahambĕ banatankĕx ka Nukĕn 'Ibu, anuax kuankĕxa; ax kuankĕbĕ ka Abraham axribi aín 'iti chupa kĕxtú 'akĕ anu utĕkĕankĕxa.

19

Nukĕn 'Ibun Sodoma 'imainun Gomorra ĕma kĕñua bana

¹ Bari kuabúkĕbĕ ka Sodoma kakĕ ĕmanu ángel rabĕ bĕbakĕxa. Anu bĕbakiania kuania ka Lotnĕn anun ĕmanu atsínti xĕkuĕnu tanti tsóxun isakĕxa, ax ka anua uni timĕkĕ 'iakĕxa. Anu tsótanbia aia ka iskin nirukiani kuanxun ka biakĕxa, bitsi aín bĕmánanĕn memi bĕtikikin,

² ka kakĕxa:

—'Ēn kana mitsu kain, pĕkarakĕbĕ kuanux karamina 'ĕn xubunu tanti kuantima 'ain. Anu kamina tachukatankĕx tantiti 'ain, anuax kamina pĕkarakĕma 'aínshi kuanti 'ain.

'Aínbi ka atun kakĕxa:

—Asabi ka 'aishbi kananuna 'ima. Xubu ĕman ĕnushi kananuna nu rabĕ 'uxti 'ain.

³ Kixun kakĕxunbi ka, Lotnĕn amiribishi katĕkĕankĕxa usama ka kamina kuantima 'ain usakian 'uran kakĕxun ka a rabĕtan aín xubunu abĕ kuanti sinánkĕxa. Usakin kabiani kuantankĕx aín xubunu nukuxun ka Lotnĕn piti 'itsa 'anan pánribi anun chamiti ñu kĕñuma 'axun a isia kuankĕ unikama a pikiankĕxa.

⁴ Ax 'uxkĕmapan 'aínbi ka a ĕmanu 'ikĕ unikaman kamabi Sodomanu 'ikĕ unikaman aín xubu bĕararakĕ 'iakĕxa, anu ka uni apan 'imainun bĕná unikamaribi 'iakĕxa,

⁵ usai 'ikin ka munuma sharati kushin banakin Lot kakĕxa:

—ĵUinu kara mibĕa ĕnĕ ñantan min xubunu ukĕ uni rabĕ ax 'ik? ĵKamina chikínti 'ain! ĵAtubĕ kananuna 'isatanin ĕnĕ imĕ kamina nu bĕxúnti 'ain!

⁶ Usai sharati kikĕbĕ ka Lot atu kai chikíkin, ka aín xubu xĕputi xĕpúakĕxa, anun uni atsintisama okin,

⁷ usokin xĕpukin ka atu kakĕxa:

—'Ē 'urama 'ikĕ unikaman ñu 'atimairamina 'akani kamina bĕrúankakanti 'ain.

⁸ Ka kuakan 'ĕx kana bĕchikĕ xanu rabĕñu 'ain ax ka unibĕ 'ikintankĕma 'ikĕn; usa 'ain kana a rabĕ mitsun kuĕĕnkĕsokinmi 'anun mitsu 'inánti 'ain, 'aínbi kamina uni rabĕ ĕnĕ uisabi okantima 'ain, atux ka 'ĕn kuĕnkĕx uaxa usa 'ain.

⁹ Ēsokian kakĕxunbi ka unikaman kakĕxa:

—ĵMix amo nirakĕanan kamina min xubunu nu atsímiti 'ain! Mix ĕnu 'ikĕ uni 'ixun kaina min kuĕĕnkĕsokin nu 'ati 'ain. ĵBĕrí kananuna a unikama 'akima mi 'atima oti 'ain! Usakin kakinshi ka Lot xutunkin aín xĕpútinubi rakankin ñatankankĕxa,

¹⁰ usakian 'akananiabi ka ángel rabĕ a isia kuankĕ an aín mĕkĕn mĕshpakianxun bikin aín xubunu atsímiakĕxa; usakin 'akinshi ka aín xubu xĕpúti upíokin xĕpúakĕxa,

¹¹ xĕpukinshi ka ángelnĕn. Ēman bukukĕ unikama bĕxuñu 'imiakĕxa. Kamabi uni bĕnábukama 'imainun uni apankama axbi ka bĕxuñu tikiakĕxa. Usai 'ikin anun atsínti xĕputi barikasmatakĕx ka atux rikiankĕxa.

¹² Usokin 'atankëxun ka a isia kuankë uni rabë an Lot kakëxa:

—¿Min aintsi 'ibukama kara ënë ëmanu 'aíma 'ik? Kamina biti 'ain min bëchikë bëbu, 'imainun xanu min piaka min bëchikë an binuxun katakë uni akama kamina ënë ëmanua chikínbiankin 'ura buánti 'ain,

¹³ kixun katankëxun ka ángel rabëtan Lot ësokinribi kakëxa. Nun kananuna ënë ëma añu kara anu axa akama këñunbi këñui uan, usakin 'anun ka nu Nukën 'Ibun xuaxa 'aisamaira unix ka uisa kupín kara ënë ëma Nukën 'Ibun ñu 'atima 'aia iskinbi këñuima kixax kia, usa 'ain kananuna nun bërí ënë ëma këñuin.

¹⁴ Usakian kakëx ka Lotnën aín bëchikë binuxun kakë aín piaka 'iti uni rabë barikuankëxa, kuanxun mërakin ka aín piaka 'iti uni a kakëxa:

—¿Bënëti nirukiani ka kuantan Nukën 'Ibun ka ënë ëma këñuti 'ikën!

'Aínbi ka aín piaka 'iti unikaman këmëkin isa Lotnën kaia kixun sinani kuanma 'ikën.

¹⁵ Usai 'ión pëkarakuatsínkëbëtan, ka ángel rabëtan Lot katëkëankëxa:

—¿Bënëti kamina! Nirukiani min xanu 'imainun min bëchikë xanu rabë akama bibiani ënë ëma këñúkëma 'ainshi bamatisama tani kuantu 'ain.

¹⁶ Èsokin kakëxbia bënëti kuaniama ka nuibakin ángel rabëtan Lot, mëinkin biakëxa. Nukën 'Ibun ka 'ain xanu 'imainun aín bëchikë xanu rabë aribi a ëmanua bamatima kupin iëmikin chikíankëxa.

¹⁷ A ëmanua chikinbi axun ka ángel achúshinën Lot kakëxa:

—¿Bënëti kamina abákiani kuantu 'ain iétisatani! Kuankin kamina kaxú bësukin añu ñubi isima kuantu 'ain, usai 'ikamina nirakëtima kuanshiti 'ain. Kuanshiti kamina matá mekama anu iétisa tani kuantu 'ain.

¹⁸ 'Aínbi ka ësokin Lotnën kakëxa:

—¿Usama ka 'ën 'Ibu ka kuat, ax ka 'ura 'ikën!

¹⁹ Mitsun kamina 'itsaira 'ë 'akian, usa 'ixun kamina 'ë iënnun 'akian, 'aínbi kana 'ëx matán me kamanu kuantima 'ain, anu kuaniabia tsin bikëx kana 'ëx bamati 'ain.

²⁰ Ka kuat, ënë 'urama ka achúshi ëma chukúma 'ikën, anu kana abáti 'ain. ¿Anu iëti kuantanun kamina 'ë ënti 'ain, ax ka ëma chukúmara asérabi 'ikën!

²¹ Usaia kia ka a uni achúshinën kakëxa:

—'Ën kana minmi 'ë kakëxun kuan usa 'ain kana ami 'ë ñuixunkë ëma chukúma a këñutima 'ain,

²² usa 'ain kamina ¿Bëríbi ënuax kuantu 'ain! bënëtishi ka kuantan, mix a ëmanu bëbakëma pain 'ain kana uisa ñubi 'atima 'ain. Usa 'ain ka a ëma Sóar kakin anëakëxa.

²³ Kuankëbë pëkarakëbëa bari urukëbë ka Lot 'imainun aín bëchikë xanu akamabë bëbakëxa Sóar kakë ëma chukúmara anu,

²⁴ usaía ëmanu bëbakëbëtanshi ka Nukën 'Ibu tsi 'imainun azufre naínua 'ibúmikin Sodoma 'imainun Gomorra kakë ëma a këñuakëxa; ²⁵ usakin 'akin ka Nukën 'Ibu Diosan ëmanu tsókë unikama, 'imainun kamabi a menu kókë xubi ñu 'apákë ëma 'urama 'ikë akamabi këñuakëxa.

²⁶ Usai 'ikëbë kuankinbi kaxú bësukin isíbi ka Lotnën xanu, ax Sodoma 'imainun Gomorra isi kuainakëtishi bamai tashi maxáxsa 'inun churishi 'iruakëxa.

²⁷ Usai 'iónxa pëkarakëma 'ainshi ka Abraham anuaxa Nukën 'Ibubë banonkë anubi kuantëankëxa;

²⁸ kuantankëx nirakëkin ka Abrahamnën Sodoma 'imainun Gomorra, kakë ëma aubësukin isakëxa, iskin ka kamabi me kuainakëkë amiaxa naë nënkësa 'inun kuin chaiira, chikitia isakëxa.

²⁹ Èsokin ka Nukën 'Ibu Diosan ëma rabë anua Lot 'ikë këñuakëxa, usakin a këñukinbi ka Abrahammi sinánkin aín piaka Lot ashi a ëmanua chikíankëxa.

Moabitaskama 'imainun Amonitakaman chaitiokë kama 'ia ñuikë bana

³⁰ Usakian Nukën 'Ibu Diosan a ëma këñuan ka Lot 'itsaira rakuëti Sóar kakë ëma anu 'isama tankëxa, anu 'iti bari ka aín bëchikë xanu rabë abëbi kuankëxa kuantakëx ka bashikama anu Lot aín bëchikë xanu rabë, abë achúshi kini chaiira xubu namësa mëratanakëx anu tsóti bërúakëxa.

³¹ Anu 'ixun ka achúshi nētēn, aín bēchikē apanēn sinánkēxa uisax karana tuáñu 'iti 'ai kixun sinánxun ka aín xukēn 'anáka kakēxa:

—Nun papa ka xēnira 'ikēn usa 'ain ka ēnē menu uni 'aíma 'ikēn an nu rabē xanuati ka 'aíma 'ikēn, kananuna 'unan kamabi menuxun ka unin xanu bixun bēchia;

³² usa 'ain kananuna nu rabēxun nun bata paē xēamixun paéónti 'ain, usokin 'atankēxun kananuna aín bēchikē 'itánun tuaxunti 'ain.

³³ Usai kitankēxun ka a ñantánbi uvas baka paëokē aín papa xēamixun paéónkēxa; usokin 'atankēx ka aín rēkuén bēchikē ax pain abē 'ikin aín namí 'amiakēxa, usaía abē 'ikēxunbi ka aín papan paēnxun táma 'ikēn aín rakábukē 'imainun aín nirukēbi.

³⁴ Usai 'iónx pēkarakin ka aín xukēn apanēn, aín 'anáka aribi kakēxa:

—Ka kuat, 'ēx kana nun pabē ēnē imē 'ión usa 'ain kananuna nu rabētan mixribimi abē 'inun ēnē ñantan amiribishi paéónti 'ain; usakin 'atankēxun kananuna nu rabēxunbi aín bēchikē 'itánun tuaxunti 'ain.

³⁵ Usai kanantankēxun ka a ñantánbi amiribishi uvas baka paëokin 'akē aín 'anákanēn aín papa xēamitankēx, abē 'iakēxa; 'aínbi ka Lotnēn abē 'ia rakábukē 'imainun aín nirukē abi táma 'ikēn.

³⁶ Usai 'itankēx ka Lotnēn bēchikē xanu rabē tuuakēxa ax ka aín papanbi 'akē 'iakēxa.

³⁷ Aín bēchikē apan aín tuá ka Moab kakin anēkē 'iakēxa ax ka Moab unibunēn rara 'iakēxa usa 'aish ka bēríbi Moabitas unibu aín rēbúnki 'ikēn.

³⁸ 'Imainun ka aín 'anákanēnribi tuakēxa achúshi okin aín anēx ka Bem-amí kakē 'iakēxa ax Bem-amí unibunēn rara 'iakēxa usa 'aish ka bēríbi amonita unibu ax aín rēbúnkibi 'ikēn.

20

Abraham 'imainun 'apu Abimélec ñui kikē bana

¹ Usa 'ain ka anu pain 'ikē me anuax Abraham Négueb kakē me, ami kikiani kuankēxa, kuantankēx ka Guerar kakē ēma 'imainua Cadés kakē eman nēbētsiokē me aín rēbumi 'ikē me anu kuainbēkinishi bētsi me kamanu tsókē uni 'aish usai 'iakēxa.

² A menuax ka Abraham kiakēxa aín, xanu Sara ñui, ēnē xanux ka 'ēn xanuma 'ikēn, ax ka 'ēn chirabakē 'ikēn. Kixun a rabēxunbi sinántankēxun ka, 'apu Abimélec paránkēxa, usakin kakian paránkēxun ka 'apu Guerarnu 'ikē, an Sara aín xanu 'iti bēnun kixun uní xuakēxa;

³ 'aínbi ka a imēbi 'apu Abimélec namámikin, Nukēn 'Ibu Diosan kakēxa: Mix kamina bamati 'ain, xanumi bikē ax ka bēnēñu 'ikēn.

⁴ Usakin bitankēxbi, abē 'ikēmapan 'ixun ka ēsokin kakēxa: 'Ēn 'Ibu, ¿min karamina añu ñu 'atima 'akēmabi 'ē bamamiti sinanin?

⁵ Abrahamnēnbi ka 'ē kaxa ēnē xanux ka 'ēn chirabakē 'ikē kiox ka kiox, 'imainun ka xanuxunribi 'ē kaxa ax ka 'ēn rarēbakē 'ikēn kixun. Usakian kakēxun kana upí 'iisa sinánkin 'ēn bian, 'aínbi kana uisabi okēma 'ain.

⁶ Usakian kakēxun ka Nukēn 'Ibun Diosan namámikin kakēxa: 'Ēn kana upíokin 'unan min kamina ñu 'atima 'akēma 'ixun uisabi okēma 'ain. Usa 'ain kana a 'aimi 'ēmi 'uchanun mi 'amikēma 'ain.

⁷ 'Aínbi kamina bērí, a xanu aín bēnē 'inántēkēnti 'ain, ax ka an Dios kikē bana ñuixunkē 'ikēn, usa 'ixun ka an mi 'ē ñukáxunti 'ikēn, ñukáxunkēx kamina mix upitax tsóti 'ain; usa 'ain kamina bēríbi a uni aín xanu 'inántēkēnti 'ain, ami 'inankēbēma ka min xanu 'imainun min xubunu 'ikē unikamaribi kēñuti 'ikēn.

⁸ Usakin koónkēxa pēkarakēma 'aínshi nirukin ka 'apu Abimélecnēn an ñumēmikē unikama kuēnxun ñuixuankēxa, kamabi an namákin iskékama. Usokian ñuixunkēxun kuati ka an ñumēmikē unikama 'itsaira rakuéakēxa.

⁹ Usokin aín unikama aín namákē ñuixuntankēxun ka 'apu Abimélecnēn Abraham kuēnxun kakēxa:

—¡Ka kuat, usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën! ¿Uisakin karana 'ën mi 'atimon, uisa kupín karamina 'ë chaira 'uchamisa tan 'imainun 'ën xubunu 'ikë unikamaribi 'uchamisa tankin 'ë parán? Usakin ka achúshi unin ñu 'atima 'ikën.

¹⁰ ¿Uisokin kaina min 'ëmi sinan? Ësokin ka 'apu Abimélecnën Abrahambë banakin kakëxa,

¹¹ Ësokian kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—'Ën kana ënë menu 'ikë unikaman Nukën 'Ibu Dios kikësama oi 'ikësa sinan, usa 'ixun ka 'ën xanu Sara bikin 'ë 'akánti 'ikë kixun.

¹² Asérabi kana 'ëx kin ax ka 'ën chirabakë 'ikën: ax ka 'ën papan bëtsi xanumi bëchia 'ikën 'ën titami 'akima; usa 'ikë kana 'ën xanu 'iti biakën.

¹³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë kakëxa kamina min aintsikamanuax chikiti 'ain, kakëx chikíkin kana 'ën uinu 'ikë ëmanu karanuna bëbai, anuax kamina mix unin ñukákëx, ax ka 'ën rarëbakë apan 'ikën kiox kiti 'ain kixun kakën.

¹⁴ Usokian Abrahamnën kakëxun ka 'apu Abimélecnën aín xanu Sara Abraham 'inántëkëankëxa. 'Inánkin ka aín 'arakakë ñuina ovejakama, vaca 'imainun an ñu mëëxunti uni 'imainun xanu an ñu 'axúnti akamabi 'inánkëxa,

¹⁵ 'inánkin ka kakëxa:

—Kamina isti 'ain, ënëx ka 'ën me 'ikën; usa 'ain kamina uinu kaina 'isatanin me baritankëx anu tsóti 'ain.

¹⁶ Usokin katankëxun ka aín xanu Sararibi kakëxa:

—'Ën kana min rarëbakë apan 'inainshia mil kuríki, usa 'ain ka mibë 'ikë unikaman 'unánti 'ikën min kamina aínu ñu 'aisamabi 'akëma 'ain. Usa 'ain ka uíxbi 'atimati mimi banatima 'ikën.

¹⁷ Usokian kakëxun ka Abrahamnën Nukën 'Ibu Dios ñukáxuankëxa, ñukáxunkëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Abimélec aín xanukëñunbi pëxkuakëxa. Usokin 'anan ka an ñu 'axunkë xanukamaribi tuánun 'imiakëxa,

¹⁸ Nukën 'Ibun ka Sara kupí, kamabi xanukama 'apu Abimélec aín xubunu 'ikë kamaxa tuáñuma 'inun 'imiakëxa Sara aín xubunu buánkë kupí ka usakin Nukën 'Ibu Diosan 'akëxa.

21

Abrahamnën bëchikë Isaac bakëan

¹ Usa 'ain ka ax kikësabi oia 'inun Sara Nukën 'Ibun bërúankëxa, usokëx ka ax kikësabi oi 'iakëxa,

² usa 'ain ka ax tutankëxun achúshi tuá, Abraham 'axuankëxa, usa 'ain ka kaniakëkë 'ixunbi Abraham tuaxuankëxa, a tuakëx ka Nukën 'Ibu Diosan anun bakënti nëtë nankë sënënkëbë bakëankëxa.

³ Usai bakënkë ka Abrahamnën aín bëchikë Saramia 'akë tuá a Isaac kakin anëakëxa; (Isaac kikë bana ax hebreo banan kuaia ki kikë bana 'ikën)

⁴ 'imainun ka Abrahamnën aín bëchikë bakënkë mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan aín nëtökë ñu maxaka tëakëxa, Nukën 'Ibu Diosan usokin 'anun kakësabiokin.

⁵ A nëtë kaman Abraham cien baritiañu 'ain ka aín bëchikë Isaac bakëankëxa.

⁶ Usai 'itankëxun ka Saran sinánkëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuëënmikin kuaimiaxa, usa 'ain ka kamabi unin 'unánti 'ikën, 'ëx kana achúshi tuáñu 'ai kixun 'unáni ka kuëëni 'ëbë kuaiti 'ikën.

⁷ ¿Uin kara Abraham 'ën kana achúshi tuá 'axúnti 'ai kixun kakë 'itsíanx? Usa 'aínbi kana 'ën achúshi tuá 'axuan axa uni apan 'ikëbi.

Abrahamnën Agarkëñun aín bëchikë Ismael aín xubunua chikían ñuikë bana

⁸ Usa 'ain ka Isaac kanikëbëtan a nëtëan xuma ënti a nëtë sënënkëbëtan kamabi aín, unikamabë timëxun achúshi fiesta cha Abrahamnën 'axuankëxa.

⁹ 'Aínbi ka Saran Agar egipcia xanu an Abraham 'axunkë tuá an Isaac ami kuaikin usania isakëxa.

¹⁰ Usai 'ia isbiani kuanxun ka Abraham aín xanu Saran kakëxa: ¡An nu ñu 'axunkë xanu ax ka aín tuá buani ënuax chikiti 'ikën! 'Ën tuá Isaac an ka nun bamakin kasunania an nun ñu 'axunkë xanu aín tuábëtan ñu bitima 'ikën.

¹¹ Ësokian aín xanun kakësha ka Abrahamnën anun paëkin 'itsaira sinánkëxa, uisa kupín karana 'ën bëchikë 'ën xubunua chikínti 'ai kixun 'itsaira masá sinánkëxa.

¹² Usai ia iskin ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa: Kamina 'itsaira masá nuitutima 'ain min bëchikë 'imainun an mi ñu 'axunkë xanu kupín. Kamabi ñu min xanu Saran mi kakë kamina 'ati 'ain, min rëbúnkikamax ka 'ën mi kakësabi oi min bëchikë Isaac aín rëbúnki 'iti 'ikën.

¹³ 'Imainun ka an ñu 'axunkë xanu aín tuá, aribi ñuikin ësokin kakëxa: 'Ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'imiti 'ain ax ka min bëchikëbi 'ikë usa 'ain.

¹⁴ Usokin konkë a pëkarakëma 'aínshi ka Abrahamnën an ñu 'axunkë xanu Agar aín xubunuax kuantanun xukin pán 'imainun aín piti 'inánan achúshi ñu xaká burasa okin 'akë ami aín 'umpax 'inánkëxa; 'inánkin ka aín kaxunu kañumiakëxa, usakin 'inántankëxun ka aín bëchikë Ismael kuantanun kixun aín titakëñun xukëxa. Xukëx ka uimi kara kuantí 'ikë kixun 'unánimabi anu uni 'ikëma me aukikiani kuantankëx Beerseba au kuankëxa.

¹⁵ Kuankin ka aín 'umpax ñu xakánu buánkë a këñutankëxun a xëati bëtsi 'umpax 'aíma 'ain, ni menuaxbia pëñanakëti kanikë a tëmú aín tuá tsóankëxa,

¹⁶ tsónbiani ka uri tsóti ax kuankëxa, 'ën tuá kana ñuia istima 'ai kixun sinánbiani. 'Uri kuantankëx anu tsóbukinshi ka aín tuá munuma kuënkëni inia kuakëxa.

¹⁷ Usai tuá ax inia ka Nukën 'Ibu Diosan kuakëxa; kuakin ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën naí manámixun Agar kuënkín ësokin kakëxa: ¿Uisai kaina 'ian Agar? Kamina rakuétima 'ain Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'imainun min tuá bëunan mëskuti inia kuaxa uinu kara min tuá 'ikën.

¹⁸ Bënëtishi nirukiani, kuanxun kamina min tuá barikin bitankëxun aín mëkënan mëinti 'ain, 'ën kana aín rëbúnkinëxa achúshi ëma chaiira 'inun 'iminun 'ain.

¹⁹ Ësokin katankëxun ka Nukën 'Ibu Diosan Agar achúshi 'umpax upíira 'aish nëmin 'inánkëxa usakian 'inánkëxun ka ñuina xaká burasa 'akë, ami ubakakin bitankëxun aín tuá Ismael xëamiakëxa.

²⁰⁻²¹ Usakian Nukën 'Ibu Diosan 'akinkëx ka Ismael anu uni 'ikëma menuax kani Parán kakë anu 'iakëxa, usai kanikin ka uisokin kara kanti 'imainun pian ñuoti 'ikë kixun upíokin 'unánkëxa. Usai kania ka aín titan achúshi xanu Egipto menua bëxun aín xanu 'iti 'inánkëxa.

Abrahamnën sinántëkëntima oi Guearnu 'ikë 'apubë mënionan ñuikë bana

²² Usai 'ikë basirakëma 'aínshi ka 'apu Abimélec Abrahambë banai kuankëxa. Kuankëbë ka aín suntárunën kushi Ficol, axribi abë kuankëxa. Kuantankëxun ka Abimélecnën Abraham ësokin kakëxa:

—Nun kananuna isan Nukën 'Ibu Diosan ka kamabi aña ñukama karamina 'ai akamabi mi 'akinia.

²³ Usa 'ain kamina, sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu Diosan ismainun, ënë menuax, nukamabë 'atimonantima 'ain, 'imainun kamina 'ën bëchikëkama 'imainun 'ën rëbúnkikamaribi 'ain. Akima kamina sinanatëkënkínma 'ën mi 'akësaribi okin 'ëribi 'ati 'ain, 'anan kamina usaribiokin kamabi ënu 'ikë unikama 'ati 'ain, anumi bërí tsókë me ënuxun.

²⁴ Usokin kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Nukën 'Ibu Diosan ismainun kana sinanatëkëntima okin mi kain.

²⁵ Usa 'aínbi ka Abrahamnën kuëntankëxun Abimélec anua 'umpax biti kini a ñuikin kakëxa: 'ën kana mi kaisatanin min unikaman ka 'ën anua 'umpax biti kini a 'ë bikuanxa.

²⁶ Usokian kakëxun kuatankëxun ka Abimélecnënríbi kakëxa:

—Min kamina 'ë bërámabi kakëma 'ain, usa 'ain kana 'ën bërí 'unanin bëríbi kamina 'ë kain.

²⁷ Usai abë banai sënëntankëxun ka Abrahamnën aín ovejakama 'imainun aín vaca bitankëxun, Abimélec 'inánkëxa; usakin 'inánkinshi ka a nëtënbi sinanatëkëntima okin a rabëxunbi mëníokëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Abrahamnën an 'arakakë ñuina mapai achúshi 'imainun rabé oveja bitankëxun raíri këñun nimikinma amo sëtënakëxa,

²⁹ usakin 'aia iskin ka Abimélecnën ñukákëxa:

—¿Uisoti karamina min mapai achúshi 'imainun rabé oveja amo sëtënatin?

³⁰ Ësokin ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ënëx ka mi 'inánti 'ikën ënë bikin kamina 'unánti 'ain mapai achúshi 'imainun rabé ovejakama ënë mi 'inánmainun kamina sinánti 'ain 'ën mi 'inánkë ënëx ka anua 'umpax biti kini ax ka 'ën 'akë 'ikë kixunmi 'unánti 'ikën.

³¹ Usokin anuxun a rabëxunbi 'akë kupín ka Beerseba kakin anëakëxa, anuax ka sinanati 'itëkëntima oi mëniónankëxa.

³² Usai anuax mëniónantankëx ka Abimélec 'imainun Ficol ax Beerseba kakian anëké anuax anu kuantëkéankëxa filisteo unikama menubi.

³³ Usa 'ain, ka Abrahamnën Beerseba kakë me anu achúshi i tamarisco 'apákëxa, anuxun ka unin Nukën 'Ibun Diosan anë rabiakëxa, axa bamatima oí tsókë a.

³⁴ Usai 'itankëx ka Abraham 'itsa baritia, a menu tsóakëxa ax ka filisteo unikama me 'iakëxa.

22

Nukën 'Ibu Diosan Abraham aséjabi kara ami sinania kixun istisa tan ñuikë bana

¹ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan 'itsa baritia ami panatankëxun, Abraham karaisa ënima ami manutima aséjabi sinania kixun tankin. Aín anën kuëankëxa, usakin kuënkëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—Ënu kana 'ain 'ën 'Ibu.

² Ësokian kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan kakëxa:

—Min bëchikë Isaac, ami aséjabi nuibairakë, a buani kamina kuantu 'ain matán me Moria kakë anu. Buánxun kamina anu bëbakín, min bëchikë 'atankëxun 'ë rabikin ñuina 'akësaribi okin xaroti 'ain, 'ën mi uinu 'ikë matánuxun kaina 'ati 'ai kixun ismimainun.

³ Usokian koónkëxun, ka pëkarakëma 'aínshi, nirukin Abrahamnën aín asno kaxu mëníotankëxun; anu karu tëapaxun nëakë, puruakëxa anun ñuina xaroti usakin 'abiani ka Nukën 'Ibu Diosan anu kuanun kakë anu, aín bëchikë Isaac 'imainun an ñu mëëmikë uni rabé buani kuankëxa.

⁴ Usai kuankëbëa rabé 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan ka Abrahamnën ënën menxuma anua kuankë me a isakëxa.

⁵ Usai kuankin 'uraxun iskin ka Abrahamnën an ñu mëëmikë uni rabé kakëxa:

—Ënuxun kamina asno bërúanti 'ain 'ëx kana 'ën bëchikë buani anuxun a rabinun Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu kuanin anuxun rabibëtsini, kana utëkënti 'ain.

⁶ Usakin aín uni rabé katankëxun ka Abrahamnën aín bëchikënen karu tëapaxun nëakë a 'iabiankin buámainun; Abrahamnën tsi, këñun aín manë xëtókë upiokin kuënkë bibiani abëbi kuankëxa.

⁷ Usai abë urikuankin ka Isaacnën aín papa Abraham ñukákëxa:

—¡Papan!

—¿Añu kara 'ën bakë bëchikën? —kixun ka Abrahamnën aín bëchikë kakëxa.

Kakëxun ka Isaacnën ësokin kakëxa:

—Ënu ka karu 'imainun tsi 'ikën ¿uinu kara anu 'aímai këñutanun xaroti carnero 'ik?

⁸ Ësokian aín bëchikënen ñukákëxun ka Abrahamnën kakëxa.

—Nukën 'Ibu Diosan ka nu achúshi ñuina 'inánti 'ikën, kixun ka aín bëchikë — Abrahamnën kakëxa. Usokin kabiani ka abëbi anuxuan ñuina xaroti anu kuankëxa.

⁹ Anu kuanuan Nukën 'Ibu Diosan kakë matá me anu bëbaxun, ka Abrahamnën anuxun ñuina xaroti maxax bukunruakëxa; usakin bukunrutankëxun ka karuribishi tíkati mabukuntankëxun aín bëchikë Isaac aribi nëakëxa, nëaxun ka anu ñuina xarotinu nankë karu kamanan;

¹⁰ rakankëxa rakamainun ka aín manë xëtókë bikian aín bëchikëmi okin sananiabi ka

¹¹ nukën 'Ibu ángelnën kuënkín naínuxun kakëxa:

—¡Abraham! ¡Abraham! ësokian kakëxun ka.

—Ēnu kana 'ain 'ën 'Ibu —kixun an kakëxa.

¹² Kakëxun ka Nukën 'Ibu Diosan ángelnën amiribishi kakëxa:

—Min bëchikë uisabi oxuma ka 'at, bërí ka Nukën 'Ibu Diosan mixmi aséjabi ami sinánkëxun, min nuitu 'unánxa min kamina min bëchikë ñuñakima achúshira 'ikëbi nuibakinma a rabikin 'akatsi 'ian.

¹³ Kakëx kaxú bësukin isi kuainakëkinbi ka Abrahamnën carnero achúshi i pëñanakëmi aín mancha utëanx a tanain nikë mërakëxa; usai 'ikë mërakin ka Abrahamnën carnero bixun, aín bëchikë nëakë a tubuana rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin xaroxuankëxa.

¹⁴ Usokin 'atankëxun ka Abrahamnën anuxuan usakin 'akë matá me anëkin: Nukën 'Ibun ka nun sinánkëma ñu nu 'inania kixun anëakëxa, usa 'ain ka bërí uni kia: Nukën 'Ibun ka a matánuxun 'asaribiokin 'akinia kiox kikania.

¹⁵ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu ángelnën Abraham naínuxun amiribishi kuëntëkéankëxa,

¹⁶ kuënkín ka kakëxa:

—Nukën 'Ibu ka kiox: Kana isa kamina min bëchikë achúshira 'ikëbi mi ñukákëxun 'ën mi kakësabiokin 'an, usa 'aish kana 'ëxbi aséjabi sinanatëkéntima oi kin,

¹⁷ usa 'ain kana 'ën upíokin sinánxunkin min rëbúnkinëxa. 'Aisamaira 'ispa imë naínu iskësa usaribi 'ianan masi bëru parúmpapa kuëbínua iskësaribi 'inun 'imiti 'ain. Usa 'ain ka bëtsi ëmanu 'ikë unikama ax ami nishkë akama 'ën 'amikëxun abë 'akanankin atun abámikin 'ati 'ikën,

¹⁸ usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama atu kupin upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën, min kamina 'ën kakësabiokin 'an usa 'ain.

¹⁹ Usokin 'abëtsini ka Abraham anua an ñu mëëmikë uni ëbiankë anubi utëkéankëxa. Utankëx ka akamaxbi biranankiani Beerseba kakë me anu kuantëkéankëxa, anu ka Abraham aín aintsí 'imainun an ñu mëëxunkë unikamabë tsóti bërukëxa.

Nahornën bëchikëkama 'ia ñuikë bana

²⁰ Usa 'ain ka a basikëbëtan, Abrahamnën uni itsia Milcánënríbi aín xukën Nahor tuaxunkë a ñuia kuakëxa.

²¹ A paian tuákë ax ka Us kakë 'iakëxa; a 'atankëxun ka aín xukën Buz aribi 'akëxa, 'imainun ka bëtsiribi Quemuel kakë aribi 'akëxa, ax ka Aramnën papa 'iakëxa.

²² Usokin 'atankëxun ka amiribishi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Quéсед, Hazó, Pildás, Idlaf 'imainun Betuel.

²³ Betuel ax ka Rebecanën papa 'iakëxa. Usa 'ain ka, mapai achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi akamax ka Milcámia 'akë tuá Abrahamnën 'anáka Nahor ain bëchikëkama 'iakëxa.

²⁴ Usa 'ain ka Nahor an ñu 'axunkë xanubia bikë Reumá aín xanusa 'ain amiribi bëchipakëxa, ënekamax ka aín anë 'ikën Teba, Gáham, Tahas 'imainun Maacá.

23

Sara ñukë maínkan ñuikë bana

¹ Sara ka tsóakëxa ciento veintisiete baritia,

² ati baritia tsótankëx ka ñuakëxa Quiriat-arbá, kakëbia Hebrón kakin anëké ëma anuax, ka Canaán me anu 'iakëxa. Usa 'ain ka Abraham aín xanu ñukë 'ain 'itsaira masá sinani iakëxa.

³ Usa 'ain ka anua aín xanu Sara ñukë anuax nirukiani kuankëxa, anu mëníoti 'aíma 'ain, kuantankëx ka hititas unikamabë banakëxa:

⁴—Banakin ka ësokin kakëxa, 'ëx kana bëtsi menu 'ikë uni 'aíshbi mitsunu tsókë uni 'ain, usa 'ikëbi kamina anu uni ñuia maínti 'akë achúshi anu 'ën xanu mëníonun 'ë maruti 'ain.

⁵ Usaia kia kuakin ka hititanu 'ikë unikaman kakëxa:

⁶—¡Usama ka 'ën 'Ibu kamina! 'Ēn kakëxun kuati 'ain. Mix kamina nubë 'ikë uni 'ain, usa 'aish kamina mix achúshi uni Nukën 'Ibu Diosan kaískë 'ain. Usa 'ikë ka mi 'akinia ax kushiira 'ixun usa 'ain kamina min xanu ñukë a uinu 'ikë ax kara upíira 'ikë istankëxun anu mëníoti 'ain, uinu 'ikë unínbi ka 'anu 'axuma 'anun kixun mi katima 'ikën kamina 'ati 'ain.

⁷ Ēsokian kakëx nirukin ka Abraham asábi ka kixun hititakama kai atumi ñanákin,

⁸ ësokin atu kakëxa:

—Mitsun asérabi 'ën xanu ënu mënóti kuëenkin kamina Sóharnën bëchikë Efrón a 'ë ñukáxunti 'ain.

⁹ Macpelánu 'ikë kini aín me sënënkënu 'ikë a 'ë marunun kixun kati 'ain. 'Ën kana uiti kara aín kupí 'ikë atibi kupíoti 'ain, usa 'ain kana anu uni ñuia maínti kiniñu ënë menu 'iti 'ain.

¹⁰ Usaia Abraham kia kuakin ka Efrón hitita uni ax atubë tsóxun kakëxa, Abraham 'imainun anu timékë unikaman kuaisabi 'itánun kakëxa, usakian kaia ka a emanu 'ikë unikaman ribi kuakëxa:

¹¹ —¡Usama ka 'ën 'Ibu, kana mi maruiman! 'Ën kana mi me 'inainshitin, 'imainun kana anu uni ñuia maínti 'akë kini këñunbi me a mi 'inaishitin. 'Ën aintsikamanribi ka kamaxunbi 'ën me ënë mi 'inainshinuxun kaia kuation. Usa 'ain kamina min xanu anu maínti 'ain.

¹² Ësokin kakëx ka unikamami ñanati 'itëkëenkin ka Abrahamnën,

¹³ ësokin atun kuamainunbi Efrón kakëxa:

—¡'Ën kamainun, kamina kuati 'ain! Kana ësokin mi kain uiti karamina kuëenin min me kupí atibi kana mi kuríki 'inánti 'ain, usakin mi pain kupíobianxun kana 'ën xanu anu mainikuanti 'ain.

¹⁴ Usai kia ka Efrónnën kakëxa:

¹⁵ —Mi kamainun kamina kuati 'ain, 'ën 'Ibu: Me aín kupí ka cuatrocientas manë kuríki 'ikën. Usa 'ain kananuna 'ati 'ain kupí aín 'itsa kuëbikanantima 'ain, usa 'ain kamina bërí anu min xanu mainikuanti 'ain.

¹⁶ Usakian kakëxun ka Abrahamnën asábi ka kana mi uiti kara aín kupí 'ikën atibi mi kupíoti 'ai kixun ka Efrón aín aintsi hititakaman ismainunbi, aín kuríki abia tupunun kixun kupíokin banatanun rërëkaxuankëxa.

¹⁷ Usokin ka Efrónnën me Macpelánu 'ikë, au bari kuabúkë Mamré kakë anua 'ikë kini, 'imainun kamabi ni a menua 'ikë akama këñunbi Abraham maruakëxa,

¹⁸ usakian Abrahamnën bikëx ka a me ainan 'iakëxa. Usa 'ain ka hitita unikama 'imainun raíri uni kamanribi anun inúkin iskë 'ixun ënë mex ka nunama 'ikë kixun 'unánkëxa.

¹⁹ Usokin marutankëxun ka Abrahamnën aín xanu Sara ñukë a Macpelá menu 'ikë kini anu maíankëxa, au bari urukë Mamré kakë me anu, aín anë itsi ka Hebrón 'ikëbia, Canaán kakë me anubi 'iakëxa.

²⁰ Usokin 'atankëx ka Abraham me 'imainun anua 'ikë kini aín 'Ibu 'iakëxa, ax ka Hititas kaman anua aín xanu maínti marukë me 'iakëxa.

24

Abrahamnën achúshi xanu aín bëchikë Isaac barixua ñuikë bana

¹ Usa 'ain ka Abraham ax kaniakëkë 'ikë, Nukën 'Ibu an 'ati kamabi ñu sinánxunkë 'iakëxa.

² Achúshi nètën ka Abrahamnën ax irapain a ñu mëëxuni abë tøkë an aín ñukama bërúankë a kuënxun kakëxa:

—Min mëkën 'ën kisinu nankin kamina,

³ sinanatëkëntima okin Nukën 'Ibu naí 'imainun ënë me bërúankë an ka 'ën bëchikë Isaacnën ënë menu 'ikë xanukama binun ëntima 'ikën, anu 'ëx tsókë Canaán kakë me ënu,

⁴ usa 'ain ka Abrahamnën an ñu mëmikë uni kakëxa, anuax 'ëx uá 'ën nètë anu kuantankëxun 'ën aintsikaman bëchikë xanu achúshi barixuni kuantanti 'ain.

⁵ Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin kakëxa:

—'Ëx kuantankëxun anu 'ikë xanu mërakin kakëxbia 'ëbë uisama tankëbëtan karana, ¿añu 'ati 'ain? ¿karana min bëchikë anuaxmi chikía me anubi buántëkënti 'ain?

⁶ Kixuan kakëxun ka Abrahamnën kakëxa:

—¡Usama ka uisa 'ixunbi kamina 'ën bëchikë anu buántima 'ain!

⁷ Nukën 'Ibu Dios, naínu 'ikë an ka 'ën aintsikaman menua chikinbëtsinkin bëxun 'ë 'imainun 'ën rëbúnkikama ënë me 'inan, an ka aín ángel abë kuantankëxumi achúshi xanu 'ën bëchikë bixunun mi 'akinti 'ikën.

8 Xanu achúshinëx mibë, uisama tankëbëbi ka 'ën mi kakë ënëx asábi 'iti 'ikën, jusa 'ain kamina uisaxunbi anu 'ën bëchikë buántima 'ain!

9 Ësokian kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin aín kisinu aín mëkën nankin Abraham, bëtsiokin min sinántima okin kana min kakësabiokin 'ati 'ain kixun kakëxa.

10 Usokian Abrahamnën kakëxun ka an ñu mëëxunkë unin, ñu upíbu kaiskin buánti an ñumëmikë unían nankë barikin biakëxa, xanu aín aintsikama 'ináni kuantu akama bianan ka mëkën rabé camelloribi a ñu mëëxunkë uninan biakëxa, usakin 'inánkëxun bitankëx ka raíri unikama abë kuantu bibiani Nahor kakë ëma, Mesopotamia kakë menu 'ikë anu kuankëxa.

11 Usai 'itsa nëtë 'ikiani kuantankëx ka Nahor kakë ëma rapasu pain bëbakëxa, bëbakëbëbi ka bari xupinbuakëxa. Usai xupibukëbë ka anu 'ikë xanu chipashkamax aín chumu bëi 'umpax biti anu uakëxa. Aia ka unikaman anua 'umpax biti rapasu bukuxun aín camellokama tantimikin isakëxa,

12 usai anu bukuxun iskëxbia xanukama ukëbëtan ka Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa: 'Ën 'Ibu 'imainun 'ën ñu mëëxunkë uni Abraham aín Dios kana ësookin mi ñukatin, usa 'ain kamina bërí 'ën 'ati ñukama upí 'inun 'ë 'akinti 'ain, 'imainun kamina 'ën a ñu mëëxunkë uni aribi nuibakin upíokin 'akinti 'ain.

13 Anua 'umpax biti rapasu kana bëban, usa 'ain ka ënu 'ikë xanu chipashkama 'umpax bitsi 'aia.

14 Achúshi xanu chipash 'ën kakëxuan sinánun kamina 'imiti 'ain: Usama ka 'ën min 'umpax 'anun karamina min chumu nanpatima 'ain, kakëxun ka 'ë kati 'ikën: 'Umpax kamina 'ati 'ain, min camellokamaribi kana 'umpax 'amiti 'ain, a xanux ka Isaac min kaískë uni aín xanu 'iti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain min kamina 'ën ñu mëëxunkë uni upíokin nuibakin 'akinin kixun.

15 Usai abë banai sënënkëma 'ixunbi ka xanu achúshi me ñutë 'akë tëxanu nanxun tuinbëtsinia isakëxa. Ax ka Rebeca Betuel kakë uni aín bëchikë xanu 'iakëxa. Betuel ax ka Milcámia Nahornën bëchia 'iakëxa, ax ka Abrahamnën xukënan bëchikë 'iakëxa.

16 Usa 'ain ka Rebeca ax upíira xanu 'imainun, unibë 'ikin tankëma pan 'iakëxa; uinu 'ikë unibëbi 'ikëmapan 'iakëxa. Usa 'ixun ka anua 'umpax biti anu utankëxun, aín me ñutë 'akë nanpátankëxun buchuobiani kuankëbëbi

17 ka uni ax abákiani kuantankëx a nukui nirakëkin kakëxa:

—'Ë karamina min me ñutënu 'ikë 'umpax chamara 'amitima 'ain.

18 —Kakëxun ka xanun kakëxa, kamina min xëati 'ain usakin kakinshi ka me ñutënu mëkën rabëtan bikin nanpákin xëanun 'inánkëxa.

19 'Inánkëxun xëai sënënia ishi ka Rebecanën kakëxa:

—Min camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ain, an kuënkësokian xëanun.

20 Katankëxun ka bënëkinshi aín me ñutë 'akënu 'ikë 'umpax a pain anua 'umpax 'arutia nuntisokin 'akë anu maniakëxa, usakin manitankëxun ka 'itsai kuankin 'umpax camellokaman xëanun bixuankëxa.

21 Usakin 'aia ka a unin uisakinbi kakinma isakëxa, an ka unántisa tankëxa aséabi kara Nukën 'Ibun ax kuënkësabi oi kuania upíokin 'akianxa kixun.

22 Usokin 'umpax camellokaman xëai sënënkëbëtanshi ka a unin kuri seis gramo 'ëñësa bixun xanu a rëñumiakëxa. 'Anan ka mëkënu mëñuti kuri cien gramosa aribi mëñumikin,

23 kakëxa:

—'Ë kamina kati 'ain mix karamina uin bëchikë 'ain, min papan xubu kara anu 'iisa 'ikën 'ën unikamabë kana anu ënë imë 'uxti 'ain.

24 Kixuan ñukákëxun ka Rebecanën kakëxa:

—'Ëx kana Abrahamnën xukën Nahor an Milcámi bëchia Betuel kakë uni aín bëchikë 'ain.

25 Nun xubunu ka anu 'iti 'ikën usa 'ain kamina ënë imë anu mikama 'uxi kuantu 'ain, 'imainun ka basi 'itsa axa min camellokama pimiti.

26 Usa 'ain ka a unin rantinpuruni tsóbukin Nukën 'Ibu,

²⁷ asabi ka kakin: ¡'Ēn 'ibu Abraham aín Dios, ax ka abē upí 'ianan a nuibakē 'ixun 'ēx aín aintsikaman xubunu bēbanun 'ē bērúanxun bēaxa kiox kiakēxa!

²⁸ Usai 'itankēx ka Rebeca abákiani aín titan xubunu kuani bēbakin uisai kara 'iaxa akamabi ñuixunkin kakēxa.

²⁹ Usakian aín chirabakēn bana ñuia kuabiani ka Labán kakē, ax a uni bari abákiani anua 'umpax biti kini anu abákiani kuankēxa,

³⁰ usai ka mēñusuti aín chirabakēn aín pēñanu buánkē a isanan, aín chirabakēa usakin uni an kakē akama ñuia kuabiani kuankēxa. Kuanx ka Labán ax Abrahamnēn ñu mēmikē uni axa aín camello kamabē anua 'umpax biti kini 'urama nirakēkin,

³¹ kakēxa:

—Ka ut, min 'Ibu Diosan ka mi ěnu bērúanxun bēaxa. ¡Mix kamina ěman ěnu bērútima 'ain, 'ěn kana anumi nukúti mitsu mēníoxuan 'imainun kana anumi min camelloka-maribi tantimiti aribi mēnion usa 'ain kamina 'ěn xubunu 'i kuantí 'ain!

³² Usokian kakēx ka a unikama abēa kuankē buani aín xubunu kuankēxa. Anuxun ka anu 'ikē ñukamapain nanpátankēxun camellokama pimitankēxun anuan a 'imainun abēa kuankē unikama tachukati 'umpax bēxúankēxa.

³³ Usai 'iax sēñēan aín piti 'inánkēxunbi ka Abrahamnēn ñu mēmikē unin kakēxa:

—'Ēn kana mitsu a kati bana kaxuma pitima 'ain:

—Ēsokian kakēxun ka. Labánēn kakēxa:

—Kamina uisa bana kara nu kati 'ain.

³⁴ Kakēxun ka Abrahamnēn xukē unin kakēxa:

—'Ēx kana, Abraham an ñu mēēxunkē uni 'ain,

³⁵ Nukēn 'Ibun an ka an 'ē ñu mēēmikē uni 'itsaira ñuñu 'inun 'imíaxa: usa 'ixun ka 'inánxa ovejakama, vaca, kuri 'imainun manē panshian, uni an ñu mēēxunti, xanu an ñu 'axúnti akama 'inánan ka camello 'imainun asno akama 'inánxa.

³⁶ Usakin 'inánkin ka aín xanu Sara aribi achúshi tuá kaniakēkē 'ikēbi 'inánxa, usa 'ain ka 'ěn ñu mēēxunkē uni an aín bēchikē kamabi aín ñukama 'inánti sinánxa.

³⁷ 'Ēn ñu mēēxunkē unin ka sinanatēkēnkima, an kakēsabiokin 'anun 'ē kaxa: 'Ēn bēchikē kamina 'ěx anu tsókē Canaán me ěnua xanu bimitima 'ain.

³⁸ Usa 'ain kamina 'ěn papan menu kuantankēxun, anua aín aintsikama 'ikē anua achúshi xanu 'ěn bēchikē barixuni kuantí 'ain.

³⁹ Kixuan kakēxun kana 'ěn kan: 'Ēn 'Ibu, ¿anu 'ikē xanu achúshinēx 'ēbē uisama tankēbētan karana añu 'ati 'ain?

⁴⁰ Kakēxun ka ěsokin 'ē kaxa: 'Ēx kana Nukēn 'Ibu kikēsoi abē nitsin, usa 'ain ka aín ángel xuti 'ikēn, mia kuania bērúanun bērúankēx kuanxun kamina achúshi xanu 'ěn aintsin bēchikē xanu 'ěn bēchikē bixunti 'ain, ax ka 'iti 'ikēn, 'ěn papan aintsin 'ibun bēchikēbi.

⁴¹ Usa 'aínbi kamina 'ěn aintsikaman aín bēchikē xanu chipash mibē uisamatankēbēbi mix sinanatēkēntima kikē bana usaibi asábi bērúti 'ain.

⁴² Usa 'ain kana bērí 'ěn anua 'umpax biti kini anu bēbaxun abē banakin ěsokin Nukēn 'Ibu kan, 'ěn ñu mēēxunkē uni Abraham aín Dios: Asérabi kamina 'ěx ěnu uti 'ē 'akian,

⁴³ usa 'ain kana bērí anuxun 'umpax biti kini a rapasu 'ixun mi ñukatin: uinu 'ikē xanu chipash kara 'umpax bitsi aia akana 'ěn ěsokin kati 'ain: 'Ē kaina min 'umpax ñutēñu 'ikē a 'amítima 'ain,

⁴⁴ ěsokin 'ěn kakēxun ka 'ē kati 'ikēn: Asabi ka kamina min xēati 'ai kixun 'ē kanan min, camellokamaribi kana 'umpax bixunti 'ai an 'ē kakē xanu ax ka min kaískē uni a 'ěn ñu mēēxunkē uni aín bēchikēnēn xanu 'iti 'ikēn.

⁴⁵ Ēsokin ñukákin 'ěn kēñúkē 'aímabi ka 'ěn iskēxbi Rebeca ñutē tuíanx uaxa. Ukin ka anua 'umpax biti anu nukúkin menu tsóntankēxun bitsia kana kan: Min 'umpax kaina 'ē xēanun 'inántima 'ain kixun.

⁴⁶ Kakēxun ka an bēñēkinshi aín ñutē, nanpákin 'ē kaxa: Kamina xēati 'ain, 'imainun kana min camellokamaribi xēamiti 'ain, katankēxun ka 'ē xēamianan 'ěn camellokamaribi 'umpax xēamíaxa.

⁴⁷ Usakian 'aia kana 'ën ñukan: ¿Mix karamina uin bëchikë 'ain? kakëxun ka an 'ë kaxa: 'Ëx kana Betuelnën bëchikë xanu 'ain, ax ka Nahornëan Milcámi bëchia 'ikën. Ësai kia kana achúshi rëñuti ñu bitankëxun rëñumianan kana rabë aín pëñanuribi pëñumian usakin 'ai,

⁴⁸ rantinpuruni tsóbukin kana Nukën 'Ibu rabikin kan; an 'ë ñumëmikë Abraham aín Dios, min kamina 'ë bai upitan an 'ë ñumëmikë uni aín bëchikë xanu achúshi aín aintsikaman bëchikëbi bixunun kixun 'ë bëan.

⁴⁹ Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain kaina 'ën mi kakë ënë an 'ë ñu mëmikë ax kikësa okin 'ati 'ain, kamina 'ë kati 'ain aínu karana 'ën 'ati 'ai kixun ka uni an kakëxa.

⁵⁰ Ësokian kakëxun ka Labán 'imainun Betuelnën kakëxa:

—Nukën 'Ibun ka kamabi ñu ësoxin axa, usa 'ain kananuna nun mi asábi ka katankëxun kana 'atima 'ai kixun mi kaiman.

⁵¹ Ka kuat, ënu ka Rebeca 'ikën; kamina bibiankin buánti 'ain. Ax ka an mi ñumëmikë uni aín bëchikënën xanu 'iti 'ikën, Nukën 'Ibun kakësabi oi.

⁵² Ësokian kakëxun kuati ka Abrahamnën ñumëmikë uni rantinpuruni memi bëtiki tsóbukin, Nukën 'Ibu asábi ka kixun kakëxa.

⁵³ Usai 'i nirukinshi ka na békë ñukama churupakin biakëxa, ax ka 'iakëxa kuri, manë pashian, 'imainun chupa 'itsaira kupíkë, a bikin ka Rebeca 'inánkëxa. 'Inánan ka aín rarëbakë këñun aín titaribi ñu 'itsaira 'inaishiakëxa.

⁵⁴ Usakin na buánkë ñukama a pain 'inántankëxun ka pitia nanxunkë a pitankëxun xëakëxa, abëa kuankë a uni kamabëtan usakin 'ai ka a imë anu 'iakëxa:

—Usai anu 'uxnëti pëkarakëbë nirukin, ka a unin kakëxa: Kana kuantëkënti 'ain, anua an 'ë ñu mëmikë uni 'ikë aín xubunu.

⁵⁵ Ësai kiabi ka Rebecanën rarëbakë apanën aín titabëtan kakëxa:

—Nun sinánkëx ka ënë xanu nubëpain mapai rabë nëtë nubë 'iti 'ikën, 'itankëx ka mibë kuantí 'ikën.

⁵⁶ Ësokian kakëxunbi ka uni an kakëxa:

—'Ëx kana ënu 'itsa nëtë 'i ukëma 'ain. Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx ënu uti upí 'imi axa, usa 'ain kamina 'ëx kuantëkëntanun 'ë xukanti 'ain anua a 'ën ñu mëxunkë uni aín xubunu.

⁵⁷ Kakëxun ka anu 'ikë unikaman kakëxa:

—Asabi ka kananuna xanu chipash ax kara uisai kia kuati kuënti 'ain, uisai kara ax kia kananuna kuati 'ain.

⁵⁸ Ësoxin katankëxun ka Rebeca kuënxun ñukákëxa:

—¿Ënë unibë kaina bëríbi kuainsa tanin?

—Asábi ka kana kuantí 'ain —ki ax ka ax kiakëxa.

⁵⁹ Kixuan kakëxun ka an bërúankin nikinkë xanu këñun, Rebeca kuantanun kixun Abrahamnën ñu mëmikë unikama këñun xuakëxa.

⁶⁰ Usai kuania ka Rebeca upíokin sinánxunkin ësoxin kakëxa:

“Nukaman chirabakë, ¿min rëbúnkinëx ka 'aisamaira tupuntisama 'iti 'ikën!

¿usa 'ixun ka min rëbúnki kaman

axa ami nishkë unikama abámikin 'atankëxun atun ëmakama bití 'ikën!”

⁶¹ Ësoxin kakin sënëonkëx ka Rebeca 'imainun an nikinkë xanu akamabë kuani camel-lonu 'iruakëxa, usai 'irukiani ka Abrahamnën ñu mëmikë uni akamabë kuani kuankëxa. Usai ka an Abraham ñu mëxunkë uni Rebeca anua bibiankin buánkëbë 'iakëxa.

⁶² Usai atux kuanmainun ka Isaac axribi a nëtën anua 'umpax 'ikë anuax kuankëxa, ax ka 'iakëxa axa tsókë 'imainun an 'ë iskë kakin anëké kini anu 'iakëxa, ax ka Négueb kakë me anu tsókë 'iakëxa.

⁶³ Anuax ka achúshi nëtën nitsi kuanxun xupibukëbëtan iskinbi ka. Unikama camel-lonën 'ai amikikuatsini rikuatsinia isakëxa.

⁶⁴ Usakian ismainun ka Rebecanënríbi au kuantí ami bësui tsóxun Isaac 'uranxunbi mërakëxa, usakin mërashí ka anúan kuankë camello anuax 'ibúakëxa

⁶⁵ usai 'ibukinshi ka an buánkë uni a ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë uni kara axa numi kikuatsini ukë ux 'ik?

—Ax ka 'ën ñu mëëxunkë uni a 'ikën —kixun ka unin kakëxa. Usakian kakëxun aín chupa bitsi ka anun bëmápukuti rakuakëxa.

⁶⁶ Usaia 'imainun ka anu nukúkin aín ñumëmikë uni an Isaac axa usai 'ikëkama ñuixuankëxa.

⁶⁷ Usokin unikaman ñuia kuatankëxun ka Isaacnën Rebeca bibiankin aín xubusa okían chupa këxtú 'akë anua aín tita Sara 'ikë anu buánkëxa, anu buánxun ka biakëxa, usakin bitankëxun ka Isaacnën Rebeca 'itsaira kuëëankëxa, usakin aín xanu Rebeca 'itsaira kuëëni ka aín tita ñukë sinania masá nuitukë a sinántëkënima manúakëxa.

25

Abraham 'imainun Queturánën rëbúnkikama 'ia bana (1 Cr 1.32-33)

¹ Usa 'ain ka Abrahamnën bëtsi xanu biti sinánkin, Queturá kakin anëkë a biakëxa.

² Bitankëxun ka amiribi bëchipakëxa aín anë ka 'iakëxa Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac 'imainun Súa.

³ Jocsán ax ka Sebá 'imainun Dedán aín papa 'iakëxa. Ënë kamax ka Dedánën rëbúnkikama 'iakëxa, aín anëx ka 'ikë asureo, letuseo 'imainun leumeo akama.

⁴ Ënë kamax ka Madiánën bëchikë 'iakëxa Efá, Éfer, Hanoc, Abidá 'imainun Eldaá. Ënë unikamax ka Queturánën rëbúnkikama 'iakëxa.

⁵ Isaac an ka kamabi aín papa Abrahamnën ñukama biakëxa.

⁶ Usakin 'anan ka bëtsi xanumia 'akë, aín bëchikëkama Abrahamnën aín ñu 'itsamashi 'inánkëxa, usokin 'inántankëxun ka ñukëmapain 'ixun aín bëchikë raíri amanu kuantanun kixun xuakëxa, xuanan ka Isaac axëshia anua 'ikë me anu 'inun kixun kakëxa.

Abraham ñukë 'ikë aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën maían

⁷ Usa 'ain ka Abraham ciento sesenta 'imainun cinco baritia tsótankëx,

⁸ ka uni 'ikësabi kaniakëtankëx ñuakëxa. Ñui ka 'ain chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa.

⁹ Usa 'ain ka aín bëchikë Isaac 'imainun Ismaelnën Macpelá kakë kini anu maíankëxa, ax ka Mamré kakë me 'ukëmanan, Sóhar hitita uni aín bëchikë Efrón aín me 'iakëxa.

¹⁰ A mex ka Abrahamnën hitita unikamanan 'ikëbia marua 'iakëxa. A menu ka Abraham ñukë aín xanu Sara rapasubi maíankëxa.

¹¹ Usaia Abraham ñua 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan Isaac upíokin sinánxuankëxa, usa okían 'akëx ka anua 'umpax 'ikë a rapasubi tsóti bërúakëxa. “Ax ka 'iakëxa, axa tsókë 'imainun an 'ë iské kakin anëkë anu.”

Ismaelnën rëbúnkikama 'ia bana (1 Cr 1.28-31)

¹² Ënë kamax ka Ismaelnën bëchikë Abrahamnën bëchikë egipcia xanu Agar, an Sara ñu 'axunkë amia bëchikë 'iakëxa,

¹³ ënëx ka aín rëkuën bëchikë a pain 'akëxa bakéan a 'iakëxa: Nebaiot, ax ka aín bëchikë apan 'iakëxa; 'atankëxun ka bëtsiribi 'akëxa Quedar, Adbeel, Mibsam,

¹⁴ Mismá, Dumá, Masá,

¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafís 'imainun Quedmá.

¹⁶ Ënëkamax ka Ismaelnën bëchikë mapai rabë 'imainun rabë akaman anë 'ikën, usa 'ain ka atun anënbi anënbi aín me anëanan ax anu 'ikë aribi anëakëxa. Usa 'ain ka akama achúshi achúshinëx aín menu menu atun 'apuñu 'iakëxa.

¹⁷ Ismael ax ka ciento treinta 'imainun siete baritiañu 'aish ñuakëxa, ñui ka aín chaitiokëkama 'iasaribiti ñuia anu 'ain chaitiokëkama maían anubi maíankëxa.

¹⁸ Usai ax ñua aín rëbúnki kamax anubi tsóti Havilá kakë me Egipto 'ukëmanan anun, Asirianu kuani kuantu anubi tsóti bukúakëxa. Usai 'i ka anuax aín xukën kamabëbi 'atimonani nishanani anubi bukúakëxa.

Esáunën ain bëchikë apan usai 'iti 'ikëbi Jacob marua ñuikë bana

¹⁹ Ënë banax ka usai kara Abrahamnën bëchikë Isaac ax 'iakëxa, kixun ñuikë bana 'ikën.

²⁰ Isaacnën ka cuarenta baritiañu 'ixun Rebeca aín xanu 'iti biakëxa, ax ka Betuelnën bëchikë Labánën chirabakë 'iakëxa, akamax ka Arameos unibu Padán-aram kakë me anu tsókë 'iakëxa.

²¹ Usa 'ain ka Rebeca tuakëma xanu 'iakëxa, usa 'ain Isaac an ami bëchikaskin 'ain xanu 'itsaira ñukáxuankëxa. Usakian ñukákëxun ka Nukën 'Ibun an ñukákë a kuakin Rebeca tuuñu 'inun 'imiakëxa.

²² Usai tui ka aín pukunu rabë tuá 'irukë 'aish, anuaxbi ubiti titikanania tankin an sinánkëxa: “Ënëxa ësai 'ikëbë karana 'ëx, ¿uisa 'aish basi tsóti 'ain?” Usakin sinánbiani ka Nukën 'Ibu uisa kupín kara usai 'ia kixun ñukati kuankëxa,

²³ usakian ñukákëxun an kakëxa:

“Min pukumëu ka tuá rabë 'ikën,

ax ka rabë ëma 'iti 'ikën,

usa 'aish bakënkëma 'aishbi ubionania. Achúshinëx ka kushiira 'aish bëtsisama 'iti 'ikën, aín apan ax ka aín 'anáka meu 'iti 'ikën, usa 'ain ka 'anáka ax kushiira 'inuxun 'aia.”

²⁴ Ësokian kakë basirama 'aínbi ka Rebeca aín nëtë sënënkëbë, rabë tuá bakëankëxa.

²⁵ A paian Rebeca bakënkë ax ka ranshin 'aish raninbaë 'iakëxa, usa 'ikë ka a tuá Esaú kakin anëakëxa.

²⁶ Usai 'ikin aín apan Esaú aín taë tsiputu tuinbëtsini aín 'anáka chikiakëxa, usaía 'ikë a ka Jacob kakin anëakëxa. Usaia aín xanu Rebeca a tuá rabë bakënkë 'ain ka Isaac ax setenta baritiañu 'iakëxa.

Esau 'imainun Jacob 'ia bana

²⁷ Usa 'ain ka a tuá rabë kaniakëxa. Usai kanitankëx ka aín rëkuën bëchikë Esaú ax ninua ñuira okë uní 'iakëxa; 'imainun ka aín 'anáka Jacob mënin sinaínshi uní 'iakëxa, usa 'ain ka aín xubunuashi ñu mëi tsóti kuëeni 'iakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Isaacnën aín bëchikë Esaú a 'itsaira nuibakëxa, aín ñuakë pikin, usakian aín papan aín rëkuën bëchikë a nuibamainun ka Rebecanën aín tuá Jacob aribi 'itsaira nuibakëxa.

²⁹ Nëtë itsin ka Jacobnën purutusa piti ñu nëish okin 'aruanbi ka Esaú uran ninu ñu bari nibaiti panax.

³⁰ Ukin kakëxa:

—'Ë karamina min piti pansionkinmi 'akë tëxëra 'inántima 'ain, kana numin bamatisa tanin. (Usa 'aish ka Esaú ax aín kuai anë Edom kakin anëké 'iakëxa.)

³¹ Min kamina —'Ëx min apansa 'ixun min biti ñukama 'ën binun 'ë 'imiti 'ain, —kixun ka Jacobnën kakëxa.

³² Kakëxun ka Esaúnën kakëxa:

—Uisa 'ixun kaina, 'ëx panax numin bamatisa taniabi isëshiti 'ain, minmi min xukën apan 'ikëbi 'akinkëxma kana min apan 'ëx 'itima 'ain.

³³ —Kia ka bëríbi kamina Nukën 'Ibu Diosan ismainunbi asérabi sinanatëkëntima okin 'ë kati 'ain —kixun Jacobnën aín xukën karaishiakëxa. Usokian kakëxun ka Esaúnën sinanatëkëntima okin kakëxa, usakin ka Jacob axa 'ain apan 'inun kakëxa.

³⁴ Usakian kakëxun ka Jacobnën aín piti purutusa nëish okían 'arukë a këñun pán pinun kixun aín xukën Esaú 'inánkëxa, usakian 'inánkëxun pianan xëatankëx ka nirukiani a kaimashi 'ën kana apan 'ixun ñukama biti 'ai kixun sinanima kuankëxa.

26

Isaac 'imainun Rebeca Guerar kakë ëmanu kuan

¹ Usa 'ain ka Isaac ax anu 'umpax 'ikë anu tsóakëxa, ax ka anu tsókë kakë 'imainun an iskë kakin anëké 'iakëxa, a rapasu 'aínbi ka Abraham anu tsótan 'iásaribiti a piti 'aíma 'inun ñu 'apákëxbi 'iruama 'ikën. Usaia 'ikëbë ka panani Isaac aín xanu Rebecabë kanankiani an ñumëmikë unikama 'imainun aín ñukamabi buani anua Abimélec filisteokaman 'apu 'ikë Guerar kakë ëma anu kuankëxa.

² Anu 'ikë 'ain ami chikirakëkin ka Nukën 'Ibu ësokin kakëxa: “Kamina Egipto menu kuantima 'ain. Uinu kamina 'iti 'ai 'ën mi kakë anu kamina 'iti 'ain,

³ usa 'ain kamina ënë menu pain tsóti 'ain. 'Ëx kana mibë 'iti 'ain 'imainun kana mi upíokin sinánxukin mi 'imainun min rëbúnki kamaribi ënë mekama 'inánti 'ain. Usakin kana 'ën min papa Abraham kásabiokin 'ati 'ain.

⁴ 'Anan kana 'ën min rëbúnkikamaribi naínua 'aisamaira 'ispa iskësa usaribi 'itánun 'imiti 'ain, 'imainun kana ënë me kamabi mi 'inánti 'ain. 'Inánan kana kamabi menu 'ikë unikamaribi upíokin sinánxunti 'ain, min rëbúnki kamasaribi 'inun,

⁵ ësokinribi 'ën kakëxun ka Abrahamnën 'ën kakësokin ax kikësoibi 'iti banakama 'ianan a tañti banakama 'ën 'unánmikësabi okin 'akëxa.”

⁶ Ësokian kakëx ka Isaac Guerar kakë ëma anu tsóti bërúakëxa,

⁷ usai bërutankëx anu tsotia ka anu 'ikë unikaman aín xanu Rebeca ñuikin Isaac ñukákankëxa, ñukákëxun ka aín xanu ka kixun kati sinani rakuëkin ax ka 'ën chirabakë 'ikë kixun kakëxa. Rebeca upíira xanu 'ain ka Isaacnën anu 'ikë unikaman 'ati sinani rakuëkin paránti sinánxun kakëxa.

⁸ Ësokin anu 'ikë unikama katankëx ka anu basipain tsóti bërúakëxa. 'Aínbi ka achúshi nëtën Abimélecnën aín xubu xëkuë chukúmanën iskëxunbi Isaacnën aín xanu Rebeca kuëëkin 'ikútia isakëxa.

⁹ Usakin 'aia istankëxun ka aín uni achúshi Isaac unun kixun katánun kamiakëxa:

—Kamikëxa 'aia ka ñukákëxa mibëa 'ikë xanu ax kara min xanu 'ik, ¿asérami kat? Min xanu 'aínbi kamina, ¿ax isa min chirabakë 'anáka 'ikë kixun këmëi kian?

—'Ën kana a kupían ënu 'ikë unikaman 'ë 'ati sinánkin kana mi kan —kixun Isaacnën kakëxa.

¹⁰ Kakëxunbi ka Abimélecnën kakëxa:

—¿Uisa kupín kamina nu ësokin an? 'Ën mi iskëma 'ain ka ënu 'ikë uni min xanubë 'ikë 'itsíanxa, usa 'ain kamina min nu 'uchamikë 'itsían.

¹¹ Usakin katankëxun ka Abimélecnën kamabi anu 'ikë unikama kakëxa:

—Uin kara ënë uni 'ianan aín xanu ubioia, ax ka 'atima okin 'akë 'iti 'ikën.

¹² Usa 'ain ka a barin ñu 'apáxun Isaacnën 'aisamaira 'inuan aín bimi upíbu 'ikë biakëxa, Nukën 'Ibu upiokin sinánxunkëxun.

¹³ Usa 'aish ka 'aisamaira ñuñu 'ianan 'itsaira manë panshíanñu 'iakëxa.

¹⁴ 'Imainun ka 'itsaira ovejañu 'ianan, vaca 'imainun an ñu mëëxunkë uniñuribi 'iakëxa, usa 'ain ka ax ñuñuira 'ain, anu 'ikë filisteo unikama nutsi ami nishkin 'atima okëxa.

¹⁵ Usa 'ain ka aín papa Abrahamnën anu pain tsókë 'ixuan an ñumëmikë unikama amia anu 'umpax 'ikë kini ax Abrahamnan 'iakëxa; usa 'ikëbi ka filisteo unikaman a kini men bëtaskan natakakákë 'iakëxa.

¹⁶ Usa 'ain ka Abimélecnën Isaac ësokin kakëxa:

—Bëribi kamina ënuax kuantí 'ain, mix kamina 'aisamaira ñuñu ënu 'ain nuxnu mix 'ikësaí ñuñuira 'aímabi.

¹⁷ Ësokin kakëx ka anuax chikíkiani kuanx Isaac Guerar kakë ëmanu 'ikë me sapan anu tsóti bërúakëxa.

¹⁸ Anuxun ka Isaacnën an ñumëmikë unikama anu tsókian Abrahamnën anua 'umpax biti amia, kinikama 'ikëbia ax ñukëbëtan filisteo unikaman men nataka ká 'ikëbi, aín unikamabëtan amiribishi naëtëkëankëxa, usokin 'atankëxun ka aín papan anëasabi okin anëtëkëankëxa.

¹⁹ Achúshi nëtën ka Isaacnën ñumëmikë unikama kini achúshi me sapan anu 'akinbi anua 'umpax upíira mërakëxa.

²⁰ Usakin 'umpax atun pain mërakë 'aínbi ka filisteo unikaman 'arakakë ñuina an bërúankë unikama, Guerar kakë me sapan anuax ainan isa 'umpax 'ikë kixun Isaacnën ñuina an bërúankë unikamabë a 'umpaxan rabanan mëanani abë nishanankëxa. Usaia anun rabanan mëëanankë ka Isaacnën a 'umpax. “Anuax mëëanankë kakin anëakëxa.”

²¹ Usai anuax 'itankëxun ka Isaacnën unikaman amiribishi kini itsi anua 'umpax biti 'atëkëankëxa, usokin 'akëbi ka filisteo unikaman amiribishi ubiotëkënkëx ka amiribishi

atubë nishanankë ka Isaacnën anuax bëtsibë “nishanax isanainsama tankë usokin anëakëxa.”

²² Usaia aín unikama 'itëkënkëbë ka anuax Isaac 'ura kuani chikiakëxa, usai chikíkin ka aín unikama 'imainun kamabi aín ñuina kamabi buani kuankëxa, kuantankëxun ka anua tsóti me anu bëbaxun achúshi kini anua 'umpax biti aín unikama naëmiakëxa, usa 'ain ka anuax 'umpax kupín mëëananiama iskin Isaacnën anuax mëanantëkënimá upitax tsoti kakin anëakëxa, usakin 'atankëx ka ësai kiakëxa: Bëri ka Nukën 'Ibu ënu nu ëanxa, usa 'ain kananuna ënë menuax nishananima ñuñuira 'iti 'ain.

²³ Usai anu pain 'itankëx ka amiribishi Isaac Beerseba kakë me anu kuantëkëankëxa.

²⁴ “Anu bëbaxa ñantabukë a imë ami mërakin ka Nukën 'Ibun kakëxa:

'Ëx kana min papa Abraham aín Dios 'ain.

Usa 'ain kamina rakuétima 'ain; 'ëx kana mibë 'ain.

Usa 'ain kana 'ën uni Abraham a kupín upíokin sinánxunkin,

min rëbúnkinëxa 'aisamaira 'uákamë 'ëonun 'imiti 'ain.”

²⁵ Ësokian kakëxun ka Isaacnën anuxun rabiti maxax maburukin 'atankëxun, asábi ka kakin Nukën 'Ibu rabiakëxa. Usokin 'atankëx ka a menubi 'i bërúakëxa, bërúkin ka anu achúshi kini anua 'umpax biti an ñu mëëmikë unikama 'amiakëxa.

Isaac 'imainun Abimélec mënionan ñuikë bana

²⁶ Usa 'ain ka achúshi nëtën, Abimélec Guerar kakë ëma anuax Isaacbë banai ubakëxa. Usaia ukëbë ka an 'unánkë unikama an bana ñuixunkë Ahuzat, 'imainun suntárunën kushi Ficol akamaribi abë ubakëxa.

²⁷ Usai kuanx anu bëbaia ka Isaacnën kakëxa:

—Mitsun kamina 'ë chikiankën, usa 'ixun kamina mitsubë 'iabi 'ë min ëmanua chikían, ¿uisakatsi karamina 'ë isi aín?

²⁸ Ësokian kakëxunbi ka atun kakëxa:

—Nun kananuna mi isan mix kamina Nukën 'Ibu abë 'ain, usa 'ikë an mi 'akinia kananuna unan, usa 'ain kananuna nukaman achúshi ñu mibëtan 'ati ain. A achúshi ñu 'ati ax ka 'ikën:

²⁹ min kamina nukama uisabi otima 'ain, nunribi kananuna mi uisabi okëma 'ain. 'Atima okinma, kananuna nun mi upíokin nuibakin 'akian, 'imainun kananuna upíokin mixmi 'ën menuax chikiti 'aia mi xuan, usa 'ikë ka bërí Nukën 'Ibu mi upíokin sinánxunkin 'akinia.

³⁰ Usakian kakëxun ka Isaacnën achúshi fiesta chaiira 'ati sinánxun, a pitikama pain aín unikama 'amitankëxun kuëënkin atubëtan pianan xëakëxa.

³¹ Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirui ka sinanatëkëntima oi atúxbi kánani kiakëxa. Usai kanantankëxun ka Isaacnën bërúanx kamina kuantí 'ain kixun amiribishi atubë isanantëkëxuma kakëxa, kakin ka upíokin aín 'unánkë uni 'akësokin kuantanun xuakëxa.

³² A nëtënbi ka an ñu mëëmikë unikama Isaac kai ubakëxa, ukin ka 'umpax kananuna me kini 'ati naëkinbi anua mëran kixun kakëxa.

³³ Usakian mërakë ka Isaacnën anua 'umpax 'ikë kini a Sebá kakin anëakëxa. Usa 'ain ka a ëma Beerseba kakin anëkë 'iakëxa.

³⁴ Usa 'ain ka Esaú an cuarenta baritiañu 'ixun Judit biakëxa, aín xanu 'inun ax ka Beerí kakë hitita 'ain bëchikë xanu 'iakëxa. 'Imainun ka bëtsi xanu Basemat kakë aribi biakëxa, ax ka Elón hitita uni aín bëchikë xanu 'iakëxa.

³⁵ Usokian a xanu rabë aín tuá Esaúnën bian ka Rebeca 'imainun Isaac a kuëënimá uisa kupín kara usakin bëtsi unibunën xanu 'ën tuákën biaxa kixax masá nuituti nishi tsóakëxa.

27

Isaacnën Jacob 'imainun Esaú upíokin sinánxuan

¹ Usa 'ain ka Isaac ax kaniakëti 'upiokin ñu istisama 'ain bëru 'iakëxa. Achúshi nëtën aín rëkuën bëchikë Esaú kuënxun kakëxa:

—j'Ën bakë bëchikë!

—Kia ka kamina 'ë kati 'ain papan —kixun Esaúnën kakëxa.

2 —Kamina 'ë kaniakëtia isin —kixun ka Isaacnën kakëxa—, 'ëx kana bëtsi nëtënbi ñuti 'ain.

3 Usa 'ain kana 'ëx kuëënin, kamina min kanti këñun min pia bibiani ninua ñuina barixun 'ë 'axuni kuanti 'ain.

4 'Abëtsinxun kamina nëishokin 'arubëtsinkin, uisakin 'arukë karana písá tani usakin 'abëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain. Usokin 'abëtsinkin bëkë pitankëxun ñukëmapain 'ixun kana mi upíokin sinánxunti 'ain.

5 'Aínbi ka ësokian kaia ax anu 'ixun Rebecanën uisakin karaisa Isaacnën Esaú kaia kixun kuakëxa. Usakian aín papa kakëxa, ninu ñuina barixuni kuankëbëtan ishi ka,

6 Rebecanën aín tuá 'anáka Jacob a ësokin kakëxa:

—Ka is, 'ën kana min papan abë banakin, ësokin min xukën Esaú kaia kuan:

7 Ñuina 'atankëxun kamina nëishokin, uisa okin 'arukë karana písá tani usakin 'arubëtsinkin 'ë pinun bëxúnti 'ain, usakin 'akë pitankëxun kana Nukën 'Ibu ismainunbi ñukëmapain 'ixun mi 'upiokin sinánxunti 'ain.

8 Usa 'ain kana mi kain, 'ën bakë tuá kamina upíokin kuati 'ain, 'ën mi kamainun:

9 Kamina anua ñuina 'arakakëkama 'ikë anu kuanxun, cabra bërí kanikë, aín upí rabë kaisbëtsinkin 'ë bëxúnti 'ain; 'ën kana min papa ax kuëënkësa okin, pinun nëish okin 'aruxunti 'ain kixun ka aín titan kakëxa.

10 Usakin 'ën 'aruia kamina min na pinun min papa ubanxunti 'ain, usakinmi 'akëxun ka an 'ati ñukama mi sinánxunkin 'inánti 'ikën, ax ñukëmapain 'ixun.

11 Kakëxunbi ka Jacobnën aín tita kakëxa:

—Min kamina 'unan 'ën xukëxax ka aín naminu raninbaë 'ikën, 'aínbi kana 'ëx usama 'ain.

12 'Ën papan ramëkinbi 'ë raniñuma 'ikë 'unánkin ka 'ëx isana ami kuai kixun sinánti 'ikën; usakin 'ën 'akëxun 'unánkin ka 'atimokin sinánkin 'ë upíokin sinánxuntima 'ikën.

13 Èsokian kakëxunbi ka aín titan kakëxa:

—'Ën bakë tuá, mi 'atimokin sinánxukëxbi ka minu 'ima ënu pakëti 'ikën. Usa 'ain kamina 'ën kakëabiokin, cabra bërí kanikë rabë bitsi kuanti 'ain.

14 Kakëx kuanxun ka Jacobnën cabra bërí kanikë rabë bitsínkin aín tita bëxúankëxa. Bëxunkëxun ka aín titan piti nëishira 'inun upíokin 'aruxuankëxa, usakin 'arukëa Isaacnën pisatankë usakinbi ákëxa,

15 usokin aín tuá piti 'axuntankëxun ka aín tuá apán Esaúnën chupa xubunu nankë upí a bitsínkin bëxun, 'ain titan aín tuá 'anáka Jacob pañumiakëxa.

16 Usakin pañumikin ka axa raniñuma 'ikë cabra bërí kanikë kama aín xaká, ësokian nankë anúnribi upíokin ramápukin Jacob aín pëñanu 'anan aín tëxanuribi tërabuankëxa,

17 usakin 'atankëxun ka aín titan piti nëish okin 'akë a 'imainun pánribi 'inánkëxa.

18 'Inánkëx anua 'ikë anu atsínkin ka Jacobnën aín papa ësokin kakëxa:

—¡Papan anu kaina 'ain!

—Ènu kana 'ain. ¿Uinu 'ikë 'ën bëchikë a kaina mix 'ain? —kixun ka Isaacnën ñukákëxa.

19 —'Ëx kana Esaú, min rëkuën bëchikë a 'ain —kixun ka Jacobnën aín papa kakëxa— . 'Ëmi 'anun kakë kana mi 'axun bëxuan. Usa 'ain kamina; nirutankëxun 'ën 'abëtsinkë ñuina nami piti 'ain, pitankëxun kamina 'ë min upíokin sinánxunkin kati 'ain.

20 Usakian kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina bënëkinshi ñuina mërabëtsian, 'ën bakën?

Kakëxun ka min Diosan ka 'ën bënëkinshi mëranun 'ë 'akianxa kixun Jacobnën kakëxa.

21 Èsokian kakëxunbi ka Isaacnën katëkëankëxa:

—Nërira kamina uti 'ain, mi ramëkin asérabi kaina 'ën rëkuën bëchikë, Esaú 'ai kixun tanun.

22 Kixuan kakëx ka Jacob aín papan ramënun 'urama uakëxa. Aia ka Isaacnën ramëkin kakëxa: “Mix kamina Jacobnën banasa 'ain, 'aínbi ka mi xukën Esaúnën pëñanisa min pëñan 'ikën.”

²³ Usai 'ikë ka Isaacnën 'unánma 'ikën, 'unánkima ka aín pëñanu aín rani 'itsa 'ikë, aín xukën apan Esaúnën pëñansa 'ikë tankëxa. 'Aínbi ka upíokin sinánxunuxun pain,

²⁴ amiribishi ñukátëkëankëxa:

—¿Asérabi karamina mix 'ën bëchikë Esaú a 'ain?

—Kixuan ñukákëxun ka 'ëx kana Esaú 'a 'ain —kixun Jacobnën kakëxa.

²⁵ Ësokian kakëxun ka aín papan Jacob kakëxa:

—'Ën bakë bëchikë, pinun kamina mi 'abëtsinkë ñuina nami 'arukë 'ë 'inánti 'ain, a pitankëxun kana mi upíokin sinánxunkin kati 'ain.

Usa 'ain ka mëtëxtankëxun pinun aín papa 'inánkin Jacobnën, uvas baka 'akë aribi 'inánkëxa. 'Inánkëxun ka Isaacnën pianan xëakëxa,

²⁶ usokin pianan xëai sënëntankëxun ka kakëxa:

—'Ë 'urama ukin kamina achúshi okin 'ën bëmánanu 'ë bëtsuku kati 'ain.

²⁷ Ësokin kakëx bëtsuku kanux a 'urama oi tsóbutia ka Jacobnën chupa Isaacnën xëakëxa. Xëkin ka ësokin kakin upíokin sinánxuankëxa:

“'Ënë chupan 'ishax ka 'ën bëchikënan 'aish. Abë ninu nikë 'ishasa 'ikëa, Nukën 'Ibu upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën.

²⁸ Usa 'ikë ka Nukën 'Ibu Diosan min ñu 'apákë chabónun naínua 'uí 'ibúmiti 'ikën, 'ibúmikëxun ka min ñu 'apákëkama menua chabóti 'ikën, usakin 'akëxun ka min trigo bëru 'itsaira 'imianan a mi xëati ñuribi 'aisamaira 'imiti 'ikën.

²⁹ Usa 'ikë ka 'aisamaira unin mi ñu mëëxunti 'ikën;

bëtsi menu 'ikë unikamaxribi ka mi bëtánain rantinpuruni 'iti 'ikën.

Mix kamina min xukënkaman 'apu 'iti 'ain;

¡Usa 'ain ka atux mi bëmánon rantipuruni 'iti 'ikën!

Uin kara mi 'aisama oia ax ka 'atima okëribi 'iti 'ikën,

'imainun ka uin kara mi upíokin sinánxunkin 'akinia axribi upiti bukui upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën.”

³⁰ Usakin Isaacnën upíokin sinánxunkëxa Jacob, chikíkiani anua aín papa 'ikë anuax kuankëbëshi ka Esaú axribi ñuina 'abëtsinkin bëi uakëxa.

³¹ Utankëxun ka anribi ñuina nami nëish okin 'aruakëxa, 'arubëtsinkin bëxun ka aín papa ësokin kakëxa:

—Papan kamina niruti 'ain, nirukin kamina min bëchikënéan 'abëtsinkin bëxun mi 'aruxunkë nami ënë piti 'ain, pitankëxun kamina min upíokin sinánxunkin 'ë kati 'ain.

³² Kakëxun ka Isaacnën ñukákëxa:

—¿Uikaramina mix 'ain?

—'Ëx kana Esaú min rëkuën bëchikë a 'ain, —kixun ka kakëxa.

³³ Ësokian aín bëchikënéan kakëx ka Isaac ratuti sinánkasmai aín bana, bëtsi tërëkin aín bëchikë kakëxa:

—Usa 'ain kara, ¿ui kara an 'ë 'abëtsinxun ñuina nëishokin 'aruxun bëxunkë ax 'iax? 'Ën kana mix uisama pain 'ain kamabi pian, pitankëxun kana 'ën a upíokin sinánxuan usa 'aish ka bëri ax upíokin sinánxunkë bëruaxa.

³⁴ Ësokian aín papan kakëxun kuati, ka Esaú munuma nishi kuënkëni iankëxa:

—¡Kuënkëni ini ka kiakëxa, papa 'ëribi kamina min upíokin sinánxunti 'ain!

³⁵ 'Aínbi ka Isaacnën kakëxa:

—Min xukën 'anákanën, uxun paránkëxun kana minan 'ikëbi, upíokin sinánxunkin a 'inan.

³⁶ —¡Usaia këmëxun ñu biti 'unánxun ka Jacob kakin anëakëxa! —Kiax ka Esaú kiakëxa —. ¡Bëri ka an 'ë rabëokin ësokin 'akë 'ikën! Bërâma ka 'ëx aín apan 'ikëbi an 'ë bikuaní 'ën apan 'iaxa, bëri ka amiribishi biaxa 'ëmi upiokin sinánxunti aribi. ¿'Ëribimi upiokin sinánxunti bana kara 'aíma 'ik?

³⁷ Ësai kia ka aín bëchikë apan Isaacnën kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana kamabi ñu 'anuan kushi 'inánun Nukën 'Ibu Dios Jacob ñukáxuan; usa 'ain ka kamabi aín aintsikamax a ñu mēēxunkē 'iti 'ikën, 'imainun ka an trigo 'apákē 'aisamaira 'ianan ñu bimiñu aín baka xēati 'aisamairañu 'iti 'ikën. ¿Añu karana 'ën bēri mi 'inánti 'ain 'ën bakën?

³⁸ Ēsokian kakēxun ka Esaúnēn amiribishi ñukátēkēnkin munuma banakin kakēxa:

—¿Achúshi unishi kara Nukën 'Ibu Diosan upíokin sinánxunti 'ikē papan? ¡'Ēribi kamina upíokin sinánxunkin kati 'ain ěsokin aín papa kai ka!

Esaú munuma kuēnkēni amiribishi iankēxa.

³⁹ Usaia 'ia kuankin ka Isaacnēn aín bēchikē kakēxa:

“Ka kuat, mix kamina me anua ñu 'apákēbi 'irukēma a menu 'ianan anua 'uí 'ibucēma me anu 'inuxun 'ain.

⁴⁰ Usai 'i kamina min manē xētókē anun 'akanani mēanani tsóti kamina min xukēn 'anáka an ñu mēēmikē 'inuxun 'ain; usai 'i kamina min rēbúnkikama kushitēkēnti aín, ěnē menuax chikíax kamina mibi tsónuxun 'ain.”

Jacob amia aín xukēn Esaú nishkēx abá ñuikē bana

⁴¹ Usakian 'akē 'ain ka Esaúnēn ami xuatemati nishkin Jacob istisama tankēxa aín papan upíokin sinánxunkin kakē kupín, 'imainun ka sinánkēxa: “Ēnuax basiramashi kana 'ën papa ñukēbē 'itsaira masá nuituti nitēxēti 'ain, usai 'ikin kana 'ën xukēn Jacob rēti 'ain.”

⁴² Usakian Esaúnēn sinánkēbētanbi ka Rebecanēn 'unánkin, aín tuá 'anáka Jacob kami-tankēxun ěsokin kakēxa:

—Ka kuat, min xukēn Esaú ka 'aisamairai mimi nishkin mi 'ati sinania usa 'ain kana mi kain.

⁴³ Kamina 'ën kakēxun upíokin kuati 'ain; usa 'ain kamina bēri bi abati Harán, menu kuantu 'ain kuanx kamina 'ën rarēbakē apan Labán aín xubunu 'i kuantu 'ain.

⁴⁴ Usai kuantankēx kamina anu pain 'i kuantu 'ain, min xukēn apan axa mimi xuatemati nishkē a inúkian

⁴⁵ min 'akē a manutamainun. Usa 'ain kana 'ën amiribishi utēkēnun mi kamiti 'ain. ¡'Ēx kana 'ën tuárabē achúshi nētēn ishi a rabētaxbi bamati kuēēniman!

⁴⁶ Ēsokin pain aín tuá katankēxun ka Rebecanēn Isaac ěsokin kakēxa:

—'Ēx kana ěnē hitita xanu rabē Esaúnēa bia ěnēbē tsóti atsan, usa 'ain kana abē 'isamatanin. Jacobnēn ribia achúshi hitita xanu Canaán ěnua bikēbē karana 'ěx uisari ěnu tsóti 'ain, kana ěnu tsótima bamati 'ain.

28

¹ Usakian aín xanun kakēxun ka Isaacnēn aín bēchikē Jacob, kuēnxun upíokin sinánxunkin ěsokin kakēxa: Min kamina uisaxunbi, Canaán me ěnua uinu 'ikē xanubi bitima 'ain.

² Kamina Padán-aram, anua min xuta Betuel 'ia me anu kuantu 'ain, anu kuantankēxun kamina anua min kuku Labánēn bēchikē xanukama achúshi biti 'ain.

³ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñu an mi upíokin sinánxunkin min rēbúnkinēxa 'aisamaira 'ia timēnun 'imiti 'ikën, 'imianan ka min rēbúnki kamanuax 'aisamaira ěma 'ai uni 'uakamē 'ěoti 'ikën.

⁴ 'Imianan ka mi 'inánan, min rēbúnkikamaribi upíokin sinánxunkin Abraham kásabiokin, ěnē me 'ibuanun anu nu bēri bētsi menu 'ikē uni 'ikēsai tsókē ěnē mi 'inánti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan Abraham 'inánuxun kásabiokin.

⁵ Ēsokin katankēxun ka Isaacnēn aín bēchikē Jacob a Padán-aram anu xuakēxa. Xukēx kuanx ka Jacob Labánēn xubunu bēbakēxa, ax ka Betuel arameo uni aín bēchikē 'ianan Rebeca Jacob 'imainun Esaú aín titan rarēbakē 'iakēxa.

Esaúnēn xanu bia ñuikē bana

⁶ Usa 'ain ka Esaúnēn aín papa Isaacnēan aín, xukēn 'anáka Jacob a upíokin sinánxunkin mēniótankēxun Padán-aram anua aín xanu baritanun kixun xukē a 'unánkē 'iakēxa. 'Imainun ka aín papan anu 'ikē xanu bixuma 'anun kakē aribi sinánkēxa, upíokin

sinánxunkian ëné Canaán menua kamina achúshira xanubi bitima 'ain kixuan kakë aribi sinánkëxa,

⁷ 'imainun ka Jacob Padán-aram anu aín papa 'imainun aín titan kakësabi oi kuankë aribi sinánkëxa.

⁸ Usa 'ain ka Esaúnën aín papan Canaán kakë me anua xanukama bikë a kuëniama 'unánkëxa;

⁹ usa 'ain ka Esaú Ismael kakë uni, Abrahamnën bëchikë abë banai kuankëxa, kuantankëxun ka ñukáxun aín xanu 'iti uni aín bëchikë Mahalat kakë a biakëxa, ax ka Nebaiot aín chirabakë 'anáka 'iakëxa 'imainun ka bëráma Canaán menua bikë xanu rabë axribi aín xanu 'iakëxa.

Betel kakë me anuax Dios Jacobmi mërä ñuikë bana

¹⁰ Usa 'ain ka Jacob ax Beerseba kakë anuax kuani Aramnu kuanti bai a bibiani anun kuankëxa.

¹¹ Usai kuanbaiti ka bari kuabuti ñantabukëbë anua ñantan 'uxtinu bëbakëxa. Anu bërúxun ka amia katamëti achúshi maxax bitankëx aín maxkámí ami təkëpimëti nantankëx 'uxakëxa.

¹² Anuxun namákin, iskëxbi ka achúshi tapitinëx menuaxbi kuarutankëxa naínu sënën 'ikë isakëxa, iskin ka anua Diosan ángelkama kuarumainun raírinëxribi ubuti nitsia isakëxa.

¹³ Usakin namákin isanan ka Nukën 'Ibu a rapasu nixun ësokin kakëxun kuakëxa: 'Ëx kana min 'Ibu 'ain, 'ianan kana min xuta Abraham aín Dios 'ianan min papa Isaac ainanribi 'ain. Usa 'ixun kana mi 'imainun min rëbúnkikama anumi 'uxi rakákë me ëné 'inánti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain ka atux 'aisamaira 'uakamë 'ëoi me putu iskësaira 'i aín tsipumiki 'imainun aín rëbumiki kuanan amiaxa bari urukë au 'imainun amia bari kuabúkë amiki amami amami kuankanti 'ikën, usa 'ain ka kamabi menu 'ikë unikama upíokin sinánxunkë 'iti 'ikën mi 'imainun min rëbúnkikama kupí.

¹⁵ 'Ëx kana mibë 'ain; usa 'ixun kana uinu kaina kuani anuabi 'ën mi bërúanti 'ain, usa 'ixun kana amiribishi ëné menubi mi bëtëkënti 'ain. Mi kana usai 'ia 'ën kakësabiokin 'axuntankëxuma ëntima 'ain.

¹⁶ Usakian kakëx aín 'uxkënuaxbi bësukin ka Jacobnën sinánkëxa: “Asérabi ka ëné menu Nukën 'Ibu 'ëbë 'ikën kixun kana 'ën 'unánkëma 'ain.”

¹⁷ Usa 'ain kana 'itsaira rakuëan, 'imainun kana sinan: Ëné mex ka upíira 'ikën. “jËnëx ka anua Nukën 'Ibu Dios 'ikë aín xubu 'ikën; 'imainun ka naíkamë 'ëo manámi 'ikë aín xëputi 'ikën!”

¹⁸ Usai 'iónx pëkarakëma 'aínshi nirukin ka Jacobnën, anu təkëpimëti noonkë maxáx bikin 'unánti okin nitsíankëxa, usakin 'atankëxun ka ënëx ka Nukën 'Ibu Diosnan 'iti 'ikë kixun sinánkin xëni bitankëxun ami anpënkakëxa.

¹⁹ A menu ka bëráma achúshi ëma Luz kakin anëké 'iakëxa, usa 'ikëbi ka Jacobnën aín anë bëtsiokin anëkin Betel kakin anëakëxa. Betel kikë bana ax ka Diosan xubu ki kikë bana 'ikën.

²⁰ Anuax ka Jacob ësai kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë kuania bërúanan, 'ën piti ñu 'inánan 'ën pañuti chuparibi 'ë 'inánti 'ikën,

²¹ usa 'ain ka 'ëx 'ën papan xubunu uisaibi 'ikëma kuankëbë ax 'ën 'Ibu Dios 'iti 'ikën.

²² 'Ën kana uinu karana ëné maxax nankë anubi Nukën 'Ibu Dios anuxun rabiti 'ati 'ain; 'imainun kana mi asérabi manukima uisa ñukama kaina 'ë 'inani a mësú mi 'inánti 'ain.

29

Jacob Harán kakë ëmanu bëba

¹ Usa 'ain ka Jacob Betel kakë me anuax kuani amiaxa bari urukë me ami kikiani kuankëxa.

² Kuankin an 'uranxun iskëxbi ka anua 'umpax bikë kini achúshi 'iakëxa, a kini rapasu ka an carnero bërúankë unikama rabë 'imainun achúshi anu timëax tanti bukukë isakëxa, a uni kaman ka atun ñuina a kininua 'umpax bixun 'amiakëxa. Anu ka anun kini mapukë achúshi maxá chaiira 'iakëxa,

³ usa 'ain ka atun 'arakakë carnerokama anu timëkëbëtan, an bërúankë unikaman anun 'umpax mapukë xaxu chaiira achúshi, a buinakin rakanakëxa, usakin 'umpax 'akëbëtan ka amiribishi kini a xaxu chaiira anun mapuakëxa.

⁴ Usakian 'akëbë anu nukúkin ka Jacobnën an ñuina bërúankë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu 'ikë kaina, mitsux 'ain?

Kakëxun ka:

—Nux kananuna Haránnu 'ikë 'ain —kixun atun kakëxa.

⁵ —¿Mitsun kaina Labán kakë uni Nahornën bëchikë a 'unanin? —kixun ka Jacobnën ñukátëkëankëxa.

—Ñukátëkënkëxun a unikaman kananuna 'unáni —kixun kakëxa.

⁶ Kakëxun ka Jacobnën —Asérabi kara usa 'ikë —kixun ñukátëkëankëxa.

—Ñukákëxun Labán ka asabi 'ikë —kixun an ñuina bërúankë unikaman kakëxa —. Kakëbëbia aia iskin ka ñuina bërúankë unikaman kakëxa ka kuat, aín bëchikë xanu Raquel an ka aín ovejakama bëia.

⁷ Èsokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Ka kuat, ka xupibuisama pain 'ikën, bari ka 'urapain 'ikën anun min 'arakakë ovejakama kamabi xëputi. ¿Uisa 'ixun kaina 'umpax 'amíbiankin pasto pinun buaniman?

⁸ 'Aínbi ka atun kakëxa:

—Kananuna usokin 'aima. Kamáxbia timëkëbëtan kuni kananuna an bërúankë nukaman 'umpax 'aminuxun, xaxu chaiira anun kini xëkuë mapukë a rakanakin nun 'arakakë ñuinakama 'umpax xëaminuxun kaínti 'ain.

⁹ Usai Jacob atubë banamainun ka Raquel ax aín papan 'arakakë ovejakama bëi uakëxa, ax ka an ñuina kama bërúankë 'iakëxa.

¹⁰ Usakin kakë basikëma 'aínshi ka aín kukun Labánën 'arakakë ovejakama bëi 'aia Jacobnën isakëxa, isbiani kuanxun ka anua 'umpax 'ikë kini anun mapukë xaxu a mabikin amo rakanakin, 'umpax bikin ovejakaman xëamiakëxa;

¹¹ usakin 'atankëxun kakin aín kukun bëchikë bëtsukukakin bitsi ka iankëxa.

¹² Usai 'i sënénkin ka Jacobnën ñuixunkin kakëxa 'ëx kana Rebecanën tuá 'ain 'imainun kana min papan Labán aín piaka 'ain, èsokian kakëx ka Raquel abákiani kuanxun aín papa ñuixuankëxa.

¹³ Usokian aín bëchikënen aín chirabakën tuá Jacob ñuikin kakëx, aín 'ikënuax abákiani kuanxun 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa, usokin 'abiankin ka aín xubunu ubankëxa. Usai abë kuanxun ka aín xubunuxun Jacobnën usaía kuani 'ikë akama ñuixuankëxa.

¹⁴ Usakin ñuixuntankëxa sënënia ka Labánnëribi unánmikin kakëxa: Mix kamina asérabi 'ën aínsi 'ibu 'ain, usa 'aish kamina 'ën imibi 'ain.

Jacobnën Raquel këñun Lía binuxun ñu mëëa ñuikë bana

Usa 'ain ka Jacob ax aín kuku Labánën 'ikënu achúshi 'uxë 'i bërúakëxa.

¹⁵ Usai abë 'ikin ka Labánën Jacob kakëxa:

—Min kamina añubi kanankimaira 'ë ñu mëëxuntima 'ain, 'ëx min aínsi 'ikë. Usa 'ain kamina uiti karana mi kupíoti 'ai kixun 'ë kati 'ain.

¹⁶ Labán ax ka xanu bëchikë rabëñu 'iakëxa, aín apan ax Lía kakin anëké 'imainun, ka aín 'anáka Raquel kakin anëké 'iakëxa.

¹⁷ Lía axa aín bëru upí 'imainun ka. Raquel ax kamabi aín namikama upíira 'iakëxa.

¹⁸ Usa 'ikë ka Jacobnën Raquel a 'itsaira kuëëankëxa, kuëënkin ka aín papan ñukákëxun kakëxa:

—Min bëchikë 'anáka Raquel a kupín, kana mapai 'imainun rabë baritia 'imikin mi ñu mëëxunti 'ain.

¹⁹ Usai kia ka Labánën kakëxa:

—'Ën kana 'ën bëchikë mi 'inánti 'ain. 'Aínbi kana bëtsi uni 'unánkëma 'inántima 'ain. Usa 'ain kamina 'ëbë 'i bërúti 'ain.

²⁰ Usokin mëníotankëx ka Jacob Raquel bisatani mapai achúshi 'imainun rabë baritia ñu mëakëxa, usakin an ñu mëëkin tankëxbi a baritiakama ainan 'itsamarasa 'iakëxa, an Raquel 'itsaira kuëënkín tankëx.

²¹ Usakin ñu mëëkëbë mapai achúshi 'imainun rabë baritia inukëbëtan ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ë kamina min bëchikë 'ën xanu 'inun binun 'inánti 'ain, ati baritia a kupí 'ën mi ñu mëëxunti kakë aka inúaxa usa 'ain kamina min bëchikë 'ën xanu 'iti 'ë 'inánti 'ain.

²² Usokin mëníotankëxun ka Labánën kamabi abëa 'ikë unikama katankëxun, aín bëchikë birakamikín achúshi fiesta 'akëxa.

²³ 'Aínbi ka Labánën a imë birakamibiankin aín bëchikë Lía bibiankin Jacobnu buánkëxa, usokin ubanxun ka a imë Jacob abëa 'uxnun 'inánkëxa.

²⁴ Usakin 'inántankëxun ka Labánën an ñu 'axúnti xanu achúshi Zilpá kakë a kakëxa, kamina min 'ën bëchikë ñu mëëxuni abë 'iti 'ain.

²⁵ Usai abë 'inëti pëkarakin Jacobnën iskëxbi ka Líabëa uxnëkë 'iakëxa, usa 'ain ka kuantankëxun Labán kakëxa:

—¿Uisati kaina 'ë ësokin 'an? ¿'Ën karana Raquel kupín mi ñu mëëxunkëma 'ain? uisati, ¿kaina 'ë parán?

²⁶ Kakëxun ka Labánën kakëxa:

—Ënuxun kananuna nun bëchikë 'anáka aín xukën apan 'ikëmapan 'ain, aín 'anáka birakamiti kuëëniman.

²⁷ Usa 'ain kamina anun mi Lía bikë nëtë mapai achúshi 'imainun rabë nëtë sënëntamainun abi 'ikinti 'ain, usa 'ain kana mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'imikin kana mibëtan ñu mëëti 'ain kia kana Raquelribi mi 'inánti 'ain.

²⁸ Usokin kakëxun ka Jacobnën asabika kixun kakëxa, anúan Lía bikë nëtë mapai achúshi nëtë sënënkëbëtan, ka Labánën aín xanu 'iti Raquel aribi 'inánkëxa.

²⁹ Usa 'ain ka Labánën an a ñu 'axunkë xanu achúshi aín bëchikë Raquel 'inánkëxa, ax ka Bilhá kakë 'iakëxa, an ka ñu 'axuanan bërúankëxa.

³⁰ Usa 'ain ka Jacob aín xanu Raquelbë 'iakëxa, 'imainun ka 'itsaira kuëëankëxa aín xukën Lía 'akësamaira okín, usa 'ain ka Labán 'ain kuku mapai 'imainun rabë baritia pain ñu mëëxuni anu pain 'iakëxa.

Jacobnën bëchikëkama 'ia bana

³¹ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibun isakëxa Jacobnën Lía kuëëniama, usa 'ain ka tuapanun 'imianan, Raquelnëx tuáñuma 'inun 'imiakëxa.

³² Usai ax 'imainun ka Lían tutankëxun achúshi tuá 'akëxa, a tuá bakëntankëxun ka Rubén kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: “Nukën 'Ibun ka 'ëx tëmërai nitsia isaxa. Èsokin sinánkin ka aín tuá Rubén kakin anëakëxa, usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë kuëënkín nuíbatí 'ikë kixun sinánkëxa.”

³³ Usakin 'atankëxun ka Lían tuá itsi 'akëxa, aka Simeón kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: 'Ën 'Ibun ka 'ën bënëan 'ë 'atima oia 'unánxa, usa 'ain ka achúshi tuá 'atëkënnun 'ë 'imiaxa.

³⁴ 'Imainun ka amiribishi tuatëkëankëxa, 'atankëxun ka Leví kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bërí ka 'ën bënë 'ë 'itsaira kuëëni 'ëbë 'iti 'ikën, 'ën kana rabë 'imainun achúshi tuá 'axuan.

³⁵ Usakin 'atankëxunbi ka Lían, amiribishi tuatëkëanxa, a tuá ka Judá kakin anëakëxa, anëtankëx ka kiakëxa: Bërí kana 'ën Nukën 'Ibu rabiti 'ain. Usakin a tuákama 'atankëx ka tuatëkëniama ñomëakëxa.

30

¹ Usa 'ain ka Raquel ax 'ën kana Jacob tuá xunima kixun sinani aín xukën Líami 'itsaira nishakëxa, nishkin ka aín bënë kakëxa:

—'Ëmiribi kamina bëchiti 'ain, min 'ëmi bëchikëmax kana ñuti 'ain.

² 'Aínbi ka Jacobnën nishkin kakëxa:

—¿'Ëx kana Diosma 'ain? Nukën 'Ibu ax ka mix tuáñu 'iti kuëënima.

³ Usakian kakëxun ka kakëxa:

—Ka kuat, 'ën kana an 'ë ñu 'axunkë xanu Bilhá kakë a mi 'inanin, usa 'ain ka an tuakëx 'ënbi tuákësa 'iti 'ikën. Usakin 'akëbë ka aín tuá ax 'ën tuása 'iti 'ikën.

⁴ 'Ësai abë banatankëxun ka Raquelnën Jacob an ñu 'axunkë xanu Bilhá, aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'inánkëxa. 'Inánkëx ka Jacob Bilhá abë 'iakëxa,

⁵ abë 'ixun ka Jacobnën achúshi okin ami bëchiakëxa.

⁶ A mi bëchikë isi ka Raquel kiakëxa: 'Ënë tuá ka Dan kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ën ñukákëxun kuakin nuibakin 'ënë tuá 'ë 'inánxa.

⁷ Usokin ami bëchitankëxun ka amiribishi Jacobnën Bilhámi bëchitëkéankëxa,

⁸ usakian ami bëchitëkéan ka Raquel kiakëxa: 'Ënë tuá ka Neftalí kakin anëké 'iti 'ikën, 'ëx kana 'ën xukën apan ami 'itsaira nishan usa 'ain kana bërí 'ëxribi tuáñu 'ain, usa 'ain kana ami nishíbi kana bërí tuáñu 'ain.

⁹ Usa 'aish ka Lía ax aín tuati sënënkë 'ixun tuakima, an ñu 'axunkë xanu Zilpánën aín bënë Jacob aín xanusa 'ikëa 'ikinun 'imiakëxa.

¹⁰ 'Inánkëxun 'ikinkin ka Zilpámi achúshi tuá Jacobnën 'akëxa,

¹¹ usokin tuaxunkë isi ka Lía kiakëxa: ¡'Ën sinánkëma 'aínbi ka 'ësaí 'iaxa! Usa 'ain ka 'ënë tuá Gad kakin anëké 'iti 'ikën.

¹² Usai abë basipain 'itankëxun ka Jacobnën amiribishi aín ñu mëëmikëa bikë xanu Zilpá ami bëchitëkéankëxa,

¹³ usakian bëchitëkéan ka Lía kiakëxa: ¡'Ëx kana chúamarua tani kuëënin! Usa 'ain ka xanu raíri kamaxribi ax ka 'itsaira kuëënia kias kiti 'ikën. Usa 'ain ka 'ënë tuákën anë Aser kakë 'iti 'ikën.

¹⁴ Usa 'ain ka achúshi nëtën Rubén anun trigo biti 'uxë 'ain, uri nitsi kuankëxa anua ka bimi kaxorisa pëkéké mëraxun biakëxa, bibiankin ka aín tita Lía buánxuankëxa. Usokin buania ka Raquelnën bimi isakëxa, iskin ka a bimi kukin tuatisa sinánkin Lía ñukákëxa:

—'Ë kaina, min tuákën mi bëxunkë kaxorisa bimi bëtsira 'inántima 'ain.

¹⁵ Kakëxunbi ka Lían aín xukën kakëxa:

—¿Min karamina 'ën bënë 'ë bikuanti 'ain? ¡Usa 'aínbi kaina 'ën tuakëan bëké kaxorisa bimi 'ënëribi 'ë bikuantisa tanin!

—Usama ka —Min tuakëan bëké kaxorisa bimi 'ënë kupín ka Jacob 'ënë imë mibë 'uxti 'ikën —kixun ka Raquelnën aín xukën kakëxa.

¹⁶ Usakian kakë ñantabukëbë ka Jacob ninu nitsi kuanpuni uakëxa ukëbë ka Lía, aín 'ikënuax chikikinbi aia mërakin kakëxa:

—Bërí kamina 'ënë imë 'ëbë uxti 'ain, 'ën kana Raquel kupíon kaxorisa bimi 'ën tuákën bëké anun.

Usa 'ain ka a imë Jacob Líabë 'uxakëxa.

¹⁷ Usai abë 'itankëxun ka Jacob amiribishi mapai achúshi okin tuáxuankëxa, Nukën 'Ibu Diosan an ñukákëxun kuakë kupin.

¹⁸ Usa 'ain ka Lía kiakëxa: 'Ënë tuakëx ka Isacar kakin anëké 'iti 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë 'inaishi axa an 'ë ñu mëëxunkë xanu 'ën bënë 'inánkë kupín.

¹⁹ Usakin 'atankëxun ka Lían amiribishi Jacob tuáxuankëxa, mapai achúshi 'imainun achúshi tuá 'itánun,

²⁰ usakin 'atankëx ka kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ë achúshi ñu upíra 'inaishi axa. Usa 'ain ka bërí 'ën bënë 'ë upíokin nuibati 'ikën, 'ën kana mapai achúshi 'imainun achúshi okin tuáxuan. Usa 'ain ka 'ënë tuá Zabulón kakin anëké 'iti 'ikën.

²¹ Usokin nukëbënë okin pain tuapatankëxun ka, anuishi ñomëkin Lían xanu achúshi tuakëxa, a ka Dina kakin anëakëxa.

²² Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Dios an ñukákëx Raquelmi sinánkëxa; sinánkin ka an ñukákëxun kuakin tuáñu 'inun 'imiakëxa.

²³ Usokian sinánxunkëx ka aín rëkuën tuápain 'atankëx kiakëxa: Nukën 'Ibu Diosan ka 'ëx tuaima rabinkë a 'ë nëtënxuanxa.

²⁴ 'Ë sapi ka bëtsi bëbu tuá Nukën 'Ibu Diosan tuakasmai rabinkë a 'ë mënioxuanxa. A tuá ka José kakin anëakëxa.

Jacob 'imainun Labán paránan ñuikë bana

²⁵ Usa 'ain ka nëtë itsi 'ikëbëtan Raquel aín tuá José bakënkë 'ain, Jacobnën aín kuku Labán kakëxa:

—'Ën menubi kuantëkëntanun kaina 'ë xutima 'ain.

²⁶ Usa 'ain kamina 'ën bëchikë 'imainun 'ën xanu rabë 'ë 'inánti 'ain, kana a kupín 'itsaira mi ñu mëékian, usa 'ain kamina buántanun 'ë xuxunti 'ain. Min kamina 'unan uisakin karana 'ën mi ñu mëëxuan kixun.

²⁷ Kakëxunbi ka aín kuku Labánën kakëxa:

—Usama ka 'ëbëbi 'i kamina bërúti 'ain. 'Ën kana 'unanin Nukën 'Ibun ka 'ën sinánkëxun mix ënu 'ëbë 'ain 'itsaira 'ë 'akinia usa 'ain.

²⁸ Usa 'ain kamina 'ë kati 'ain uiti kaina kanantisa tanin, atibi kana mi kupíoti 'ain.

²⁹ Ësokian kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Min kamina upíokin 'unan uisakin karana 'ën min ñu mëëa kixun 'imainun karana uisakin min ñuinakama bëruan kixun 'unan;

³⁰ 'ëx ukëmapan 'ain ka min ñuina 'arakakëkama 'itsamashi 'iakëxa, usa 'aínbi ka 'ën bërúaia Nukën 'Ibu 'akinkëx bërí 'aisamaira min ñuina 'ikën; 'aínbi karana, ¿Uínsaran 'ënanbi ñu mëi 'ën xanu 'imainun 'ën bëchikë kamanan ñu 'arakati 'ain?

³¹ —¿Uiti mi kupíoti kaina kuëenti 'ain? —kixun ka Labánën aín piaka karaishikin kakëxa.

—'Ë kamina kuríkinën kupíotima 'ain —kixun ka Jacobnën katëkëankëxa—. Mixmi 'ën usakin kamina 'ati 'ai kixun kakëx kuëënkëbë kana amiribishi min ovejakama bërúain kuantëkënti 'ain kixun ka aín kuku kakëxa:

³² usa 'ain kamina bërí 'ë anua min ñuina 'arakakëkama 'ikë anu xuti 'ain, anuxun kana carnero tunankama 'imainun kamabi cabra tsákatsaka akama amo sëténati 'ain. Ax ka anúnmi 'ë kupíoti 'iti 'ikën.

³³ Usa 'ain ka uinsaran kaina uisatanin a nëtën utankëxun isti 'ain; 'ën ñuinakamanu cabra tsaka tsaka 'imainun tunan akamanua iskëxa anu tsaka tsakakama 'ianan ñun shikësa 'ianan tunan 'ënanu 'ain kamina 'ën kana minan mëkama kixun 'unánti 'ain.

³⁴ —Ësokian kakëxun ka asabika, min sinánkë ax 'ikën —kixun Labánën kakëxa.

³⁵ Usokin katankëxun ka Labánën a nëtënbi aín ñuinakama amo sëténakin chibu aín bënë shiósio 'imainun tsákatsaka, 'imainun kamabi cabra tsákatsaka 'aish uxun pukukësa akama këñunbi, kamabi oveja tunan akamabi amo sëtënxun aín, bëchikëkaman bërúanun kixun 'inánkëxa.

³⁶ Usokin 'abiani ka aín ñuinakama buani anuaxa Jacobë banakë anuax kuani rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikiani kuankëxa.

Usai kuankian ëbiankëx ka Jacob ax aín kukua kuantamainun aín ñuina raírikama bërúai anu bërúakëxa.

³⁷ Usai anu bërúxun ka uisokin kara aín ñuinakama 'itsaira 'imiti 'ikë kixun sinánkin i pëñan paxa álamo kakë, 'imainun 'amukuta kastaña akama, aín uxu pikutanun ratápakëxa;

³⁸⁻³⁹ usokin 'atankëxun ka i pëñan xukakëkama, anua ñuinakamax 'umpax xëai timékë anu nitsíankëxa. Ax ka anua ñuina aín bënëkama aín xanubë mërananx 'ikë 'iakëxa, 'imainun ka i nitsínkë iskian 'akëx, ñuinakama ax aín tuá shiónshion, 'ianan raírinëx tsákatsaka 'imainun raírinëxribi tunan 'iakëxa.

⁴⁰ Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labánën ñuina aín bënëkama shiósio 'imainun tunan akama ukëbëtan an 'anun kixun anu ëankëxa. Usakin 'akin ka Jacobnën 'ain kukun ñuinakama anuabi ainan 'iti 'amo sëtënakëxa.

⁴¹ Ñuina xuábukama ain xanu imikë tunanën 'akëtibi ka Jacobnën 'i pëñan xukakë a uinu kara ñuinakaman 'umpax 'ai timëtia anu nitsíankëxa, usakin ka aín xanu 'akin 'akin ñuinanën isnun nitsíankëxa;

⁴² 'aínbi ka uínsaran kara ñuina chumínkëkaman, aia anun i pëñankama nitsiama 'ikën. Usa 'ain ka ñuina 'atima chumínkëkama aín kuku Labánna 'inun éanan, xuaira 'aish uplíbu a Jacobnën ainan 'inun biakëxa.

⁴³ Usokin ñu 'ai ka Jacob ax 'aisamaira ñuñu 'aish kuríkiñuira 'ianan, an ñu mëëxunkë uni 'imainun an ñu 'axunkë xanu 'imainun an 'arakakë ñuina ovejakama, camello 'imainun asno ñuinakama ainan 'itsaira 'iakëxa.

31

Jacobnën 'ain kuku Labánuax abáti sinan bana

¹ 'Aínbi ka Jacobnën aín kuku Labánën bëchikë kamax a ñui kikë bana kuakëxa: Jacobnën ka kamabi ñuina nun papan 'arakakë biaxa, a bitankëx ka anun ñuñuira bërí 'ikë kikë bana kuakëxa.

² Usai 'ain bëchikëkama a ñui kimainun ka Labán axribia ami nishia Jacobnën 'unánkëxa, usa 'ixun ka bëráma 'akinsa okin 'iisama 'ikën.

³ Usai ami 'ikania iskin ka Nukën 'Ibu Jacob kakëxa: Kamina kuantëkënti 'ain min papan menubi, anua min aintsikama 'ikë me anu, usai 'imi kuania kana 'ën mi bërúanti 'ain.

⁴ Usakin Diosan kakëxun ka Jacobnën aín xanu Raquel 'imainun Lía anua unun kixun kamiakëxa, kamikin ka ësokian kaxuntanun kixun kakëxa, uinu karana 'ën ñuinakama bërúain anu kamina uti 'ain ësokin kamikëx kuabëtsini ka anubi uakëxa,

⁵ 'aia ka ësokin kakëxa:

—'Ën kana bërí 'unan mitsun papan ka bëráma 'asa okin bërí 'ë 'upiokin isima; usakin 'aiabi ka 'ën 'Ibu Diosan ënkinma 'ë 'akinia kixun kana 'unan.

⁶ Mitsúnbi kamina 'unanin 'ën kana min papa 'upiokin ñu mëëxunkin añu kara 'aisama 'ikë abi 'axuan,

⁷ 'imainun kamina mi rabëxunbi 'unan an ka 'ë 'itsokin paránxun ñu mëëmixonbi 'itsamashi kupíokian. Usakin 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan an sinánkësokian 'anun 'ë 'amikëma 'ikën;

⁸ usa 'ain ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina pukukësa anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi a ñuinanën xanun tuákama ax pukukësa 'iakëxa; 'imainun ka ësai kiakëxa: 'Ën kana mi ñuina shiÓN shiÓNkama anun kupíoti 'ain kikëbë ka kamabi aín xanukaman tuákë ax shiÓN shiÓN kuënëñu 'iakëxa.

⁹ Usakin ka Diosan 'ë 'inánuxun aín ñuinakama bikuanxa.

¹⁰ Achúshi nëtën, kana ñuinakama aín xanu imikë 'ain a ñuñai bëtsibë ubionamainun a imë namákin isan, cabra aín bënëan aín xanu shiÓNshiÓN 'imainun pukukësa 'imainun tsaka tsaka akama 'aia.

¹¹ Usa 'ain ka namákin iskëxun Nukën 'Ibu Diosan ángelnën 'ën anën 'ë kuëanxa, kuënkëxun kana ësokin kan: Ënu kana 'ain.

¹² Èsokin kakëxun ka ángelnën 'ë kaxa: Kamina 'upiokin isti 'ain, aín bënëkaman ka aín xanu kuënëñu 'imainun pukukësa 'imainun tsákatsaka aribi 'aia kamina isti 'ain, 'ën kana 'unánin min kuku Labánën kara uisa mi oxa kixun.

¹³ 'Ëx kana min 'Ibu Dios axa Betelnuax mimi mërá a 'ain, anuxun kamina achúshi maxá 'énan 'inun upíokin nantankëxun xënisa ñu anun 'atankëxun 'ëx isana min Dios 'iti 'ai kixun 'ë kakën. ¡Usa 'ain kamina! Bërí kamina nirukiani ënuax kuantí 'ain; amiribishi kamina anuaxmi bakëan me anubi kuantëkënti 'ain.

¹⁴ Usakin namákin isun kakëxun ka Raquel 'imainun Lían kakëxa:

—Nun papan xubunua an kasunania nukaman biti achúshira ñubi ka 'aíma 'ikën.

¹⁵ Usa 'ixun ka bëtsi xanu 'unánkëma 'akësokin nu 'akëxa. ¡'Imainun ka nu mi 'inánuxun a kupioimi tēnun mi 'imiakëxa!

¹⁶ Asérami ka kamabi aín ñukama Nukën 'Ibu Diosan nun papa bichianxa ax ka nunan 'imainun nun tuá kamanan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina kamabi Nukën 'Ibu Diosan mi kakësabiokin 'ati 'ain.

Jacob Padán-aram kakë me anuax kuan ñuikë bana

¹⁷⁻¹⁸ Usa 'ain ka aín xanubë banatankëxun Jacobnën kamabi aín ñukama mëníotankëx anuaxa uá Canaán menubi kuantëkëankëxa, anua aín papa Isaac tsóa me anubi. Kuankin ka aín bëchikëkama 'imainun aín xanu rabë akamabi, camello kakë ñuina chaira anu 'aruakëxa, 'anan ka kamabi aín ñukama bianan aín 'arakakë ñuinakama ñu mëëxun bikë akama biakëxa, ax ka Padán-aram anuxun bikë aín ñuinakama buani kuankëxa.

¹⁹ Usaia akamax 'imainun ka Labán ax aín 'arakakë ovejakama bërúanan anuxun aín rani chaxkëti kanikë kama tëai kuankëxa, axa anu kuantamainun ka aín 'ini bëchikë Raquelnën aín papan aín aintsikamabëtan rabikë ñukama a mëkamakin biakëxa.

²⁰ Usa 'ain ka Jacobnën aín kuku Labán arameo uni a kana kuani kixun kaimashi kuankëxa.

²¹ Usai abáti kuankin ka kamabi aín ñukama buani kuankëxa. Kuani ka bënëtishi baka achúshi Éufrates kakë a sikakiani kuantankëx, Galaad kakë me bashiñu au kikiani kuankëxa.

Labánën aín piaka Jacob abatia nuia bana

²² Anuan kuankë rabë 'imainun achúshi nëtë 'ain ka aín, kuku Labánën aín piaka Jacob ka abati kuanxa kixun kuakëxa.

²³ Usa 'ain ka abëa 'ikë, aín aintsisa unikama raíri abë kuanti biakëxa, bibiani atubë kuani ka mapai achúshi 'imainun rabë nëtë kuankin, ka Galaad kakë menua 'ikë bashikama anua nuküakëxa.

²⁴ 'Aínbi ka a imé Nukën 'Ibu Diosan Labán arameo uni a namámikin kakëxa: 'Ën kakëxun kamina kuati 'ain, min piaka Jacob kamina 'atima banan katima 'ain.

²⁵ 'Ësokian kakëx kuanxun ka Labánën Jacob Galaad kakë menu 'ikë bashikama anua nuküakëxa, aín xanu aín bëchikë a kamabë anu 'ikë. Usokin a nukutankëx ka abë kuankë unikamabë axribi a 'urama 'iakëxa,

²⁶ usai anu 'inëti pëkaraxun ka Labánën munuma banakin ami nishkin Jacob kakëxa: —¿Añu kaina 'abëtsian? ¿Uisokin sinanx kaina 'ë paránbëtsini uban? ¡Min kamina 'ën bëchikëkama 'akanankin bikëxa uni abákësa usaribi kuatsinkin bëan!

²⁷ ¿Uisakatsi kaina mix 'ë parántankëx uisakinbi 'ë kaima unëkuatsini uan? 'Ën kana 'ëmi kakëxun upiokin mi xunuxun, minmi kakëxun kana unikama katankëxun tampurakama 'anan arpa 'ai kantai kuëenkin 'atankëxun mi xukë 'itsían.

²⁸ 'Ën bëchikë rabë upiokin katankëxun xukin bëtsuku kaxun xuti 'ikëbi kamina 'ën babakama këñunbi abákian. ¡Ax ka 'ën iskëx sinánñuma uni 'ikësaimi 'ikë 'ikën!

²⁹ 'Ën kana kamabi mitsu 'atima okë 'itsían, min unikama këñunbi, usakin sinaniabi ka ënë imé min papan a rabia Diosan ka 'ë kaxa: Kamina kuati 'ain min kamina Jacob 'atima banan kakima upiokinshi kati 'ain.

³⁰ 'Ën kana 'unan mix kamina min papan xubunu kuantëkëinsairatan, usa 'aish kamina usai 'ian, ¿uisa kupín kaina 'ën rabikë 'ën dioskama mëkamabëtsian?

³¹ Kakëxun ka Jacobnën aín kuku Labán kakëxa: —'Ëx kana mimi rakuëan. Usa 'ain kana 'ën sinánkë 'ian min bëchikë kamami min kushínbi 'ë bikuantisa.

³² Usa 'ain ka 'ëbë 'ikë uni achúshinën kara min dioskama bëaxa, ¡ax bamati 'ikën! Nubë 'ikë unikaman ka asérami 'unánxa: Kamina 'ë kati 'ain, uisa min ñu karana 'ën bëan, min ñu 'ën bëkë kamina bibiankin buánti 'ain.

'Aínbi ka aín kuku kakinbi ka aín xanu Raquelnën aín papan a rabikë ñukama mëkama bëtsinkë bëkë 'unánma 'ikën.

³³ Usakin kakëx ka Labán anua Jacob 'ikë xubusa okían 'akë anu atsíankëxa, atsíntankëx ka anua aín bëchikë Lía 'ikë anuribi atsíanan, anua an ñu 'axunkë xanu rabë 'ikë anuribi

atsíankëxa, atsínkinbi ka aín dioskama mërama 'ikën. Usai anu pain atsíntankëx anua Lía 'ikë anuax chikiti ka Raquel anu 'ikë anuribi bari atsínbëkiankëxa,

³⁴ usaía anuribi aín papa atsínkëma 'aínshi ka an rabikë aín dioskama, a bitsishi anu tsotia camellonën kaxunu 'akë anu unëishi akamanan tsóbuakëxa. Usaia 'ikëbëtan ka Labánën kamabi atun xubukamanua barikinbi mërama 'ikën.

³⁵ Usa 'ain ka Raquelnën kakëxa:

—Papan kamina nishtima 'ain 'ëx min bërúnubi nirukëbëma, ax ka 'ikën min kakëxun kuaisama tani 'ikëma 'ikën, bërí kana 'ëx xanux 'ikësabi 'ikin pëi machakë 'ain. Ësokian kakëx ka Labán an rabikë aín dioskama bari kuainbëkiankëxa.

³⁶ Usaía 'ia isi xuamati nishkin ka Jacobnën aín kuku Labán a ësokian kakëxa:

—¿Añu ñu, karana 'ën an? ¿Añu 'ai 'uchakuatsini ukë kaina 'ë tantikimaira nuian?

³⁷ Kamabi 'ën ñukama kamina barian, ¿Añu ñu kaina min xubu kamanua 'ën bëké mëran? ¡Mëraxun kamina abëmi 'ikë unikama 'imainun 'ëbë 'ikë unikaman isnun ënu nanti 'ain, atux ka kiti 'ikën uinu 'ikë a rabëtan kara usakin ñu 'axa!

³⁸ 'Ëx minu veinte baritia ñu mëëkin kana, achúshirabi min ovejakama 'imainun min cabrakama aín tuá napënkiax bamanun 'imikëma 'ain; usakin 'imikima kana upiókin bërúankin min carnero achirabi rëxun piama 'ain;

³⁹ usa 'ixun kana 'ën min ñuina 'arakakëkama axa pianankë ñuinakaman pinuxun rëtëké uisaxunbi mi bëxunkëma 'ain, usa 'ixun kana 'ën a kupín mi kupióké 'itsían; nëtë 'imainun imëbia ñuinanën min ñuina 'arakakë nëtënkë 'ain min 'ë kakëxun mi kupióké 'itsían.

⁴⁰ Usa 'ain kana nëtëan xanan 'akëx bamatisa tanan; imëribi matsin 'akëx tëmërai bamatisa tankën, 'imainun kana 'uxtisaira tankinbi tënëakën.

⁴¹ 'Ëx kana veinte baritia min xubunu 'iakën, ësai kana 'ëx 'iakën: min bëchikë xanu rabë bixun kana catorce baritia mi ñu mëëxuankën; 'imainun kana min ñuinakama bërúankin mapai achúshi 'imainun achúshi baritia ñu mëakën; 'aínbi kamina usakin 'ë kupiókatsi kixun 'ë kupióma 'ain.

⁴² 'Ën kana 'unan min kamina min xubunua añu ñubi 'inaxumabi 'ë xukë 'itsían, usakinmi 'ati 'ikëbi ka 'ën xuta Abraham aín Dios 'imainun, 'ën papa Isaacnën a rabikë Dios axribi 'ëbë 'ixun mi ñu mëëxuni tëmërai masánuitutia iskin 'ë 'akianxa, usa 'ixun ka mi ënë imë namámikin ax 'ëbëribi 'ixun 'ë kaxa.

Jacob 'imainun Labán uisai karanuna 'iti 'ai kix mënionan ñuikë bana

⁴³ Usa 'ain ka Labánën Jacob ësokian kakëxa:

—Xanu rabë ënëx ka 'ën bëchikë xanu 'ikën; 'imainun ka tuákama ënëx 'ën xutakama 'ikën; 'imainun ka ovejakama ënëxribi 'ënan 'ikën; ¡kamabi ñukama ënëx ka 'ënan 'ikën! Usa 'ain kana, ¿uisa karana 'ën bëchikë xanu rabë 'imainun, aín tuákama 'imainun ñuina kama oti 'ain?

⁴⁴ Usa 'ain, kamina uti 'ain mi 'imainun 'ëx kana uisai karanuna 'iti 'ai kix kananti 'ain, ax ka nu rabëtaxnu usai kanaanuna 'iti 'ai kix kanankë 'iti 'ikën.

⁴⁵ Usai kanantankëx sënënkin ka Jacobnën achúshi maxax bitankëxun, 'unántiokin nankëxa,

⁴⁶ nankin ka abë 'ikë unikama kakëxa:

—¡Kamina maxáxkama timëkin bixun bukúnti 'ain! Ësokian kakëxun ka kamaxunbi maxax timëtankëxun achúshishi 'itánun maburukin buküankëxa, bukuntankëxun ka a rapasu timëxun pikankëxa maxáxkama maburukin bukúnkë anuxun.

⁴⁷ Anuxun ka Labánën aín bananbi anëkin Jegar Sahadutá kakin anëakëxa, anëmainun ka Jacobnëribi aín bananbi anëkin Galaad kakin anëakëxa.

⁴⁸ Usokian 'atankëx ka Labán kiakëxa:

—Bërí ka ësokian maxáxkama bukunrukë ënën nu rabëtan usai kanaanuna 'iti 'ain kixun sinax mënionankë a 'ikën. Usa 'ain ka anuax kanantankëxun Galaad kakin a me anëakëxa,

⁴⁹ anëanan ka Mispá kakinribi anëakëxa, anuax ka Labán kiakëxa:

—Usa 'ain ka Nukën 'Ibun nu rabë bëtsibë istëkënananiamabi bërúanti 'ikën.

⁵⁰ 'Ēn bëchikë xanukama 'atima onan, bëtsi xanu kamabikatsi kixun sinania an isti ka 'aíma 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosanshi iskin 'unánti 'ikën. Usa 'ain kamina bëríbi 'ë kati 'ain 'ën bëchikëkama kaina min nëtënxun 'atima oi kuantima 'ai kixun, 'imainun kamina 'ën bëchikë ënkin bëtsi xanu biti karamina sinani kixun.

⁵¹ Katankëxunbi ka Labánën karaishikin Jacob kakëxa:

—Ka kuat, ënu ka nun maburukin nankë maxáx 'ikën 'imainun ka 'ën nunan 'itiokin-ripi nankë maxáx kama aribi 'ikën.

⁵² Usa 'ain kananuna nu rabëxun ësokinnu ñu 'akë ënë sinani 'ëxribi 'ima 'imainun mixribi ënë inubiani nitima 'ain, 'atimanu bërútima kupí nitima 'ain.

⁵³ Usokin kakëx ka min xuta Abraham 'imainun 'ën xutókë Nahor aín Dios an nu uisakara nu rabë oti 'ikën kiti 'ikën.

Usokin kakëxun ka Jacobnën Nukën 'Ibu Dios aín papa Isaacnën rabia an ismainun sinanatëkëntima oi kikin rabiakëxa.

⁵⁴ Usai pain kanantankëxun ka matá me anu maxax bukunrukin nankë anuxun, aín 'arakakë ñuina rëtankëxun Nukën 'Ibu Dios rabikin asábi ka kakin xarokëxa xarokëxa, tëxëia bikë a ka Jacob 'imainun Labánën abëa 'ikë unikama kuëntankëxun kamaxunbia pinun matá me anuxun 'inánkëxa.

⁵⁵ Usai atubë anu 'inëti ka pëkarakëma 'aínshi Labán niruakëxa, nirukin ka kuanuxun aín xutakama bëtsuku kanan aín bëchikë xanu rabë aribi bëtsuku kakin kamina bërúanx kuantankëx 'ikuantí 'ai kixun kakëxa, kabiani ka amiribishi anuaxa ukë aín me anubi kuantëankëxa.

32

Jacob 'imainun Esaú mërana ñuikë bana

¹ Usai anuax aín kuku 'imainun abëa ukë unikama kuankëbëbi ka Jacob anuax kuankëxa, kuankëbëbi Nukën 'Ibu Diosan ángelkamax ami chikirakëti anúan kuankë bai anu mërakëxa.

² Mëratia isi ka Jacob kiakëxa: “Ënëx ka Nukën 'Ibu Diosan suntárukama 'ikën.” “Usai 'ia ami mërakë kupín ka a me Mahanaim kakin anëakëxa.

³ Usokin 'atankëxun ka Jacobnën aín unikama kuënxun Seír kakë me anua kuantanun xuakëxa, xukin ka min xukën Jacob ka aia kixuan aín xukën apan Esaú chaniotanun kixun xuakëxa, ax ka Edom kakë me anu tsókë uní 'iakëxa,

⁴ xukin ka ësokin katánun kakëxa: 'Ēn xukën apan Esaú kamina kati 'ain: Min xukën Jacob ka ësokin mi kanun kiaxa: 'Ēx kana 'ën kuku Labánbë 'itsa barín tsoókën,

⁵ usa 'aish kana vaca, asno, ovejakama 'imainun, an ñu mëëxunkë uní 'imainun xanu an ñu 'axunkë kamañu 'ain. Èsokin kana mi kamin mixmi 'ën xukën 'Ibu 'ikë, kupín min karamina 'ë upíokin kuania biti 'ai kixun mi kamin.”

⁶ Èsokian kakëx kuanx utëkënkín ka Jacob kakëxa:

—Nukamax kananuna min xukën Esaúnu kuan, usa 'ain ka axbi mi bitsi aia, ukin ka cuatrocientos aín unikama bëia.

⁷ Èsokian kakëxun kuati ka Jacob 'itsaira rakuëkin, masá nuitukin sinánkëxa. Sinánkin ka rabë tsaman 'inun aín unikama amorabë sëtënakëxa, 'anan ka an 'arakakë ovejakama vaca 'imainun camello akamaribi usaribi okin amo rabë sëtënakëxa,

⁸ ësokin sinánkin: “Esaú ukin amo 'ikë 'akëbë ka amo 'ikë ax abáti 'ikën.”

⁹ Usokin 'atankëxun ka: “Nukën 'Ibu abë banakin kakëxa, 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios, min kamina 'ëx amiribishi 'ën menu kuanan 'ën aintsikamanu, kuantëkënia ismina upitax kuantanun 'ë 'akinti 'ai kixun kakën:

¹⁰ 'ëx kana upíma 'ain minmi 'ë bërúanan upíokin 'akinkë 'aínbi. 'Ēx kana Jordán kakë baka ënë, aña ñubi bëíma 'ën tsatishi tuianx min kakëx sikákën, 'aínbi kana bërí 'aisamaira ñuina 'arakakëñu 'imainun an 'ë ñu mëëxunkë uniñu 'ain, akamax ka rabë ëmanu 'ikë unisa 'ikën.

11 Usa 'ain kamina mix kikësabiokin 'akianan 'ë iëmiti 'ain, 'ën xukën Esaúnën 'ë 'ati sinani kana rakuétin. 'Imainun ka 'ë 'akin xanukama 'imainun tuákamaribi 'ati 'ikën.

12 Mix kamina aséabi 'ë upíokin 'akianan, 'ën rëbúnkikamaribi masi bëru 'aisamaira parúmpapa kuëbínua iskësa, 'aish tupuntisamaira usaribi 'itánun 'imikatsi kiakën.”

13 A imë ka Jacob anu 'uxakëxa, anu 'inëti pëkaraxun ka an 'arakakë ñuinakama kaískin aín xukën apan Esaú 'inainshiti amo sëtënakëxa:

14 doscientas cabra, veinte chibu, doscientas ovejakama, veinte carnero,

15 treinta camello bërí aín tuá bakënkë, cuarenta vaca, diez vaca bëna aín bërí kanikë, veinte asno aín xanu 'imainun diez asno aín bënë.

16 Usokin 'atankëxun ka an ñu mëmikë unikama 'inánkëxa, achúshi achúshi chaká amo rabë, 'inánkin ka ësokin kakëxa:

—Kamina anpan rëkuënkiankë a 'uramaira oíma 'ura 'uratani kuantu 'ain.

17 Èsokin ka ax pain rëkuënkiankë a kakëxa:

—'Ën xukën Esaúnën mërakin, uin kara mi ñu mëemia kixun ñukákin uinu kaina kuani 'imainun uinan kara mitsun bëkë ñuinakama ënëx 'ikën kixun kakëxun,

18 kamina ësokin kati 'ain: Ènëx ka mi 'inaishitia, 'ën ñu mëëxunkë Jacobnën xukë 'ikën, 'ën 'Ibu Esaú. Min xukën Jacob ax ka tsiankuatsini nu kaxú aia.

19 Èsakin ax pain rëkuënkiankë a katankëxun ka, axa tsiankiani kuankë, 'imainun a kaxú kuankian an ñuinakama buánkë aribi kakëxa:

—'Ën xukën apan Esaúnën mi mërakin ñukákëxun kamina usabiokin kati 'ain.

20 Kanan kamina: An mi ñu 'axúnti Jacob ax ka nukama kaxú 'aia.

Èsokin sinánxun ka Jacobnën 'akëxa: “'Ën ënë ñuinakama 'inaishikëxun sapi ka 'ën xukën, 'ëmi nishima upíokin sinani 'ëbë nuibananti 'ikë kixun kana 'ënbi isti 'ain. Usa 'ain sapi ka 'ë upíokin bitu 'ikën.”

21 Usa 'ain ka an 'arakakë ñuinakama a pain rëkuëmikin xuakëxa, xutankëx ka a imë aín xubusa okin chupa 'akë anu 'i bëruákëxa.

Jacob ángel achúshibë tananan

22 Usa 'ain ka a 'imëbi Jacob anu 'uxnëti nirukin aín xanu rabë këñun an ñu 'axunkë xanu rabë 'imainun mapai rabë 'imainun achúshi aín bëchikë akama pain Jaboc kakë baka sikankëxa,

23 sikankiani ka aín ñuina kamabëbi kuankëxa.

24 Kuantamainun ka Jacob ashira anubi bëruánkëxa, bëruanbi ka a imë achúshi uni an usakin sinánkë 'aímabi ami mërati abë pëkarakuatsintamainun tananankëxa usai;

25 tananankinbi ka a unin Jacob an kanantisama kushiira 'ikë 'akasmakëxa, 'akasmakin ka aín chixu manámi aín chitëxkënu tinkirin kakëxa, tinkirin kakëx ka abë tananani Jacob chiëxkiakëxa.

26 Usakin 'atankëxun ka a unin kakëxa:

—'Ë kamina ënti 'ain, ka pëkarakuatsinia. Èsakan kakëxun ka Jacobnën kakëxa:

—Minmi upíokin sinánxunkëxuma kana mi ëntima 'ain.

27 —¿Uisa kara min anë 'ik? —kixun ka a unin ñukákëxa.

—'Ën anë ka Jacob ikë —kixun ka kakëxa.

28 Èsokian kakëxun ka unin kakëxa:

—Bërí ka min anë Jacob kakë 'itima 'ikën. Min anë ka Israel kakë bërí 'iti 'ikën, mix kamina Nukën 'Ibu Diosbë tananan, 'imainun kamina bërámabi bëtsi unikamaribi usaribi okin kanánkën.

29 —Bërí kamina 'ë kati 'ain, uisakin anëké karamina mix 'ain —kixun ka Jacobnënrubi ñukákëxa.

'Aínbi ka uni an kakëxa:

—¿Uisoti karamina 'ën anë 'ë ñukatin? Usokin kakëxun anuxun upíokin sinánxunbiani ka a uni kuankëxa.

³⁰ Usa 'ain ka a me Penuel kakin anëi Jacob kiakëxa: “Nukën 'Ibu Diosbë kana isanairan usa 'ainbi kana bamakëma 'ain.”

³¹ Usa 'ain ka Jacob Penuel a inubiani kuani bari urukëbë chikíakëxa; chikíkiani kuaníbi ka abëa tananankëxuan unin aín chitëxkënu tinkirinkakë a tani ikëtishi munu kuankëxa.

³² Usa 'ain ka bërí nètëmbi Israelnën rëbúnkikaman aín chitëxkëmia 'ikë ñuina nami pima anu ka Jacob tinkirinkakë 'iakëxa usa 'ain.

33

Jacob 'imainun Esaú amiribishi nuibanantëkëan bana

¹ Anuax kuankian Jacobnën 'uranxun iskëxbi ka aín xukën Esaú cuatrocientos aín unikamabë ami kikuatsini aia isakëxa iskin ka aín xanu rabë Lía 'imainun Raquel an ñu 'axunkë xanua aín tuábë tuábëa 'inun kixun kakëxa.

² Èsokin 'atankëxun ka an ñu 'axunkë xanu rabë a pain aín tuákama 'inánkëxa, 'inanxun ka Líaribi aín tuákama 'inánkëxa, 'inánkin sënëonkin ka Raquel këñun aín tuá José èankëxa.

³ Usakin 'atankëx ka ax pain rëkuënkiani kuani atux pain rantinpuruni tsóbuti aín bëmánan memi tikai mapai achúshi 'imainun rabë oi 'ikiani kuankëbë ka 'ain xukën apan axribi a 'urama obëtsini ubakëxa.

⁴ Usaia 'ikëbë abákiani kuankin ka Esaúnën 'ikúkin tēpatsakin aín xukën biakëxa, bikin ka bëtsuku kakëxa. Kai a rabëtaxbi iankëxa.

⁵ Usai 'itankëx sënëni chairukinbi ka Esaúnën xanukama 'imainun tuákama mërakëxa, mërakin ka ñukákëxa:

—Ui kara ¿ënë kamax 'ik?

—Ènëx ka an mi ñu mëëxunti ènën bëchikëkama Diosan 'inánkë 'ikë —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁶ Usokin kakëbë ka an ñu 'axunkë xanu rabë axribi ai, aín tuakamabë 'urama obëtsini rantinpurini tsóbuakëxa, aín bëmánanën me tikai.

⁷ Usai 'ikëbë axribi 'uramobëtsini ka Lía aín tuakamabë usaribiti axribi 'iakëxa, usaía 'ikëbë ka axribi 'urama obëtsini José 'imainun aín tita Raquel axribi usairibi 'iakëxa.

⁸ Usai 'ia ka Esaúnën ñukákëxa:

—¿Uisokin sinánxunmi xukë kara ñuinakama a pain mi rëkuëmikin xukë 'èn iskë ax 'ik? —Ax ka uisokin kaina min 'ëmi sinanin unántisa tankin kana usokin an —kixun ka Jacobnën kakëxa.

⁹ —Kakëxunbi ka Esaúnën usama ka kakëxa:

—'Èx ribi kana ñuinañu 'ain, usa 'ain ka min ñu ax minanbi 'iti 'ikën.

¹⁰ Kakëxunbi ka Jacobnën amiribishi katëkëanxa:

—Ax ka uisokin kaina min sinanin 'unántisa tankin 'akë 'ikën, usa 'ain kamina bërí mi 'inaishikë ñuinakama ènë biti 'ain, usa 'ain kana 'unánti 'ain, upiokinmi 'ë bikë ax ka Nukën 'Ibu Diosbë isanankësa 'iti 'ikën, min kamina 'ë upíokin bian usa 'ain ka minmi 'ë bikë ax asábi 'ikën.

¹¹ Èn kana mi 'inaishiti ñukama békë ènëmi binun mi kain Nukën 'Ibu Diosan ka 'itsaira ñuñuira 'inun 'è 'imiäxa, usa 'ain kana ñuñumama 'ain. Èsakian Jacobnën 'uran kakëxun ka Esaúnën an 'inánkë ñuinakama biakëxa.

¹² 'Ainbi ka kiakëxa:

—Asabi ka ènuax kananuna kuantí 'ain. 'Èx kana rëkuënkianti 'ain.

¹³ Kakëxun ka Jacobnën èsokin kakëxa:

—Mix kamina 'èn nuibakë xukën 'ain, minbi kamina 'unan uniakë xuratsu ax kuani ka bënëtishi atsanía 'imainun kana sinanin 'èn ovejakama 'imainun vaca tuáñu akamaxribi atsani ka achúshi nètëinshi kamáxëshi bamati 'ikën; 'ianan ka kamabi ovejanën tuakamaxribi bamati 'ikën.

¹⁴ Usa 'ain kamina mix pain rëkuënkianti 'ain; an mi ñu mëëxunti ènën ka munu kuankin aín ñuinakama 'imainun, uniakëkamaribi munu kuania ubamainun kamina kuantí 'ain, usa 'ain kananuna Seír kakë me 'ikë anuax mërananti 'ain.

15 —Kia ka asábi ka —Esaúnën kakëxa—, usa 'ain kana 'ën uni raíri 'ëbëa ukë ënë mibë kuanun mi ënxunbianti 'ain.

'Aínbi ka Jacobnën katëkëankëxa:

—Usama ka ¿'Itsaira kaina 'ëmi sinan?

16 Usa 'ain ka Esaú a nëtënbi, Seír kakë me anu kuantëkëankëxa.

17 Anu kuantamainun ka Jacob Sucot kakë me au kuankëxa, anu ka achúshi xubu aín unikama ax anu 'iti 'amiakëxa, 'imainun ka achúshi mapanati okin anua ñuinakama 'iti aribi 'amiakëxa. Usokin 'atankëxun ka a me Sucot kakin anëakëxa. (Sucot kikë bana ax ka mapanati okë ki kikë 'ikën.)

18 Usa 'ain ka Jacob Padán-aram anuax ai uisaibi 'ikëma chuámashirua Canaán menu bëbatankëx Siquem kakë ëma a 'ukëmanan anu 'iti 'atankëx anu 'iakëxa.

19 Anu 'ixun ka achúshi uni Hamor kakë, aín bëchikë Siquem kakë aín me cien kuríki manë kupí maruakëxa, marutankëx ka anubi tsóakëxa.

20 Usa 'ain ka anu 'ixun basikëbëtan anuxun Dios rabiti achúshi ñu 'akëxa, 'atankëxun ka El-elohé-Israel kakin anëakëxa, (ax ka Israelnën a rabikë Dios ki kikë 'ikën).

34

Siquemnën Dina nënën mëa ñuikë bana

1 Líamia Jacobnën bëchikë xanu xuntaku Dina ax ka achúshi nëtën Siquem kakë ëmanu 'ikë abë xanu chipashkamabë isi kuankëxa;

2 'aínbi ka anu kuanxunbi Siquem aín kuëëntisa uni 'ikë isakëxa, ax ka Hamor heveos uni aín bëchikë 'iakëxa, usa 'aish ka Hamor ax a menu 'ikë unikaman 'apu 'iakëxa, usai anun kuënkëxun ka Siquemnën ñatanxun abë uxkin nënën mëakëxa.

3 Usokin 'atankëx anun 'itsaira kuëënkin ka uisaxun karana ënë xanu biti 'ai kixun sináankëxa.

4 Sináankin ka Siquemnën aín papa Hamor ësokin kakëxa:

—Ënë xanu binun kaina 'ë aín papa ñukáxuntima 'ain. 'Ën xanu 'iti kana ënë xanu bisatanin.

5 Usokian 'akë ka Jacobnën aín bëchikë Dina Siquemnën nënën mëekë 'ikë 'unánkëxa, 'aínbi ka aín bëchikë nukëbënëkama aín ñuina bërúai kuankëkama ax pain rikuatsintanun kixun kaíankëxa, kainkin ka uisokinbi kamapan 'ikën.

6 Usokin Jacobnën kainkëbëbi ka Hamor Siquemnën papa ax Jacobë banai kuankëxa.

7 Usai 'ikë ka Jacobnën bëchikëkaman 'ura kuaënxanx rikuatsinkinbi aín chirabakë 'anáka usaía 'ikë kuakëxa, kuati ka 'aisamairai nishakëxa nishi ka kiakëxa, usokian 'akë ax ka nuxnu Israelnën bëchikë 'ain numi kuaikin 'akë 'aish 'aisama nunan 'ikën, usokin Jacobnën bëchikë Dina 'atima ka 'iáxa, kias ka aín rarëbakë apankama 'itsaira nishi ka usokin 'atimabi usokin ñu 'axa kiakëxa.

8 Usaia nishkë 'ikëbi ka 'unánkima Hamornën atubë, banai kuanxun ësokin kakëxa:

—Ën bëchikë Siquem an ka 'itsaira mitsun chirabakë kuëënia. Usa 'ain, karamina aín xanu 'itia binun 'inántima 'ain,

9 usa 'ain kananuna nukaman mitsun bëchikë xanukama biti 'ain, bimainun kamina mitsunribi nukaman bëchikë xanukamaribi biti 'ain.

10 Usokin bitankëx kamina nubë tsóti bërúti 'ain. 'Ëx anu tsókë me ënëx ka mitsunanribi 'iti 'ikën; usa 'ain kamina ënu tsóti bërúanan mitsux kuëënkin ñu maruti 'anan, meribi maratisa tankin maruti 'ain.

11 Usokian aín papan kaia kuankin ka Siquemnëribi Jacob 'imainun Dinan rarëbakëkama ësokin kakëxa:

—Ën ribi kana mitsu kain. Kamina 'ën papan kakëx kuëënti 'ain, añu kaina kuëënin a kananuna mitsu 'inánti 'ain.

12 Nun kananuna bëtsi uni 'itsamashi kupíokin 'axëkë 'ain, 'aínbi kananuna mitsux kuëënia min chirabakë kupín uiti karamina kuëënin atibi mitsu 'inánan a ñukama kaina

kuëënin akamabi mitsu 'inánun 'ë kati 'ain, 'aínbi kana 'ëx pain mitsun chirabakëbë birananti 'ain.

¹³ Ësokin kakëxunbi ka Siquemnën aín chirabakë Dina a nënën mëëkë a sinánkin aín papa Hamor akëñun paránti sinánxun,

¹⁴ Ësokin kakëxa:

—Nun kananuna nun chirabakë aín nëtokë ñu aín maxaka a tëakëma uni 'inanima ax ka achúshi rabin nunan 'ikën.

¹⁵ Usa 'ain ka asábi 'iti 'ikën. 'Aínbi kananuna achúshi ñu mitsu kain, kamabi nukëbënë unikaman ka nun 'akësaribi okin mitsunribi min nëtokë ñu rëbu aín maxaka tëakë 'iti 'ain.

¹⁶ Usai 'itankëxun mitsun nun bëchikë bimainun kananuna nunribi mitsun bëchikë biti 'ain; usai 'i kananuna mitsubëtanbi achúshi ëma 'atankëx anu 'iti 'ain.

¹⁷ 'Aínbi kananuna mitsúxmi nux kikësokin mitsun nëtokë ñu aín rëbu maxaka tëakëbëtama, ënuax chikiti kuankin nun chirabakë 'anáka buánti 'ain.

¹⁸ Usokian kakëxun ka Hamor 'imainun aín bëchikë Siquemnën asabika kixun kakëxa.

¹⁹ Kabiani 'itsaira basima kuantankëx ka Siquem ax irapain 'unánti orakakin aín nëtokëñu aín maxaka tëakëxa, an ka 'itsaira Jacobnën bëchikë Dina kuëëankëxa. Usa 'aish ka Siquem ax aín papan aintsikaman uisakinbi kakëma uni 'iakëxa,

²⁰ usa 'aish ka aín papa Hamorbë anun a ëmanu atsínti xëkuë, anuxuan uni ñu 'unánkë 'imainun uni chabunën ñu marukë anu kuanxun, Siquemnën a ëmanu 'ikë unikama kakëxa:

²¹ —Ënë unikamax ka bërí nun 'unánkë uni 'ikën, usa 'aish ka nubë tsóanan aín ñu ënu 'ixun maruti 'ikën nun mex ka atux anu tsótisa chaiiracha 'ikën, usa 'ain kananuna nukaman atun bëchikë biti 'ain bimainun ka atúnribi nun bëchikëbë birananti 'ikën.

²² Usai 'i kananuna achúshi ëmaishi 'ai atubë tsóti 'ain, 'aínbi ka nun achúshi ñu 'ati kuëënia, atux ka nun aintsi bëbu kamanribi atun 'akësaribi okin aín nëtokë ñun maxaka tëati kuëënia.

²³ Kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuina kamáxbi ka nunanribi 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna asabi ka 'iti 'ikë kix kiti 'ain, kikëbë ka atux nubë tsóti bërúti 'ikën.

²⁴ Kixuan kakëx ka kamabi a ëmanu 'ikë unikama suntáruti kuainsa uni bënábu 'imainun uni 'apanbukamaxribi asábi ka kix kikankëxa, Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem ax kikësabi oi usai atúxbi 'unántiorakakin 'ain nëtokëñu maxaka tëakankëxa.

²⁵ 'Aínbi ka Simeón 'imainun Leví Jacobnën bëchikë Dinan rarëbakë ax rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbë a ëmanu kuankëxa, unikama aín nëtokë ñun maxaka tëakë aín paë nëtétisa 'aímabi, kuanxun ka manë xëtokë bibianxun a rabëxunbi anu 'ikë unikama, 'unánti orakaxa aín nami kushima 'ikë këñuakëxa.

²⁶ Këñuanan ka aín manë xëtokën Hamor 'imainun aín bëchikë Siquem aribi 'akëxa; 'akin ka Dina Siquemnën xubunua bibiankin buánkëxa.

²⁷ Usokian 'akë 'ain ka Jacobnën bëchikë raíri kamaxribi uakëxa, ai ka uni bamakëkamanënbi nikiani kuankin a ëmanu 'ikë ñu upíbu 'imainun bëtsi ñukamaribi biakëxa, aín chirabakë Dina nënën mëëkë a sinánkin.

²⁸ 'Anan ka ovejakama, vaca, asno akama 'imainun ëmanu 'ikë ñukama bianan atu rapasu 'ikë ñu kamabi biakëxa;

²⁹ bianan ka kamabi xubuñu 'ikë ñukama 'imainun anu 'ikë uniakë xukama 'imainun xanukamaribi bibiankin buánkëxa.

³⁰ Usokin 'abiani kuania ka aín papa Jacobnën Simeón 'imainun Leví kakëxa:

—Mitsun mi usa ñu 'akë kupín kana 'ëx 'aisama bërútin. Bërí ka ënë menu tsókë unika-max 'ëmi nishti 'ikën, ax ka cananeo 'imainun ferezeos unikamax timéax kanaxun nu 'akánti 'ikën, nux kananuna 'itsamashi nun aintsikamabëbi 'ain.

³¹ Ësokian kakëxunbi ka aín bëchikëkaman kakëxa:

—¿Atun kara nun chirabakë 'anáka 'atima xanu 'akësa okin 'aisatanx?

35

Nukën 'Tbu Diosan Jacob Betelnuxun upíokin sinánxuan bana

¹ Nukën 'Ibu Diosan ka Jacob kakëxa:

“Ènuax kuantankëx kamina Betel kakë me anu tsóti kuantu 'ain. Anuxun kamina min xukën Esaúmi rakuéti abákëbëa mimi mërà Dios a achúshi maxá maburukin anuxun ñuina xaroti 'axuni kuantu 'ain.”

² Èsakian kakëxun ka Jacobnën aín aintsikama kanan an ñu mëëxunkë unikama 'imainun an ñu 'axunkë xanukamaribi kakëxa:

—Kamina mitsun bëtsi dioskama ami rabikëkama a 'ë bëxunkanti 'ain, bëanan kamina nashitankëxun mitsun chupa upíbu pañuti 'ain.

³ Èsokin katankëxun ka kakëxa bëríbi kananuna Betel menu kuantu 'ain, kuantankëxun kananuna achúshi maxá maburukin 'atankëxun anuxun Nukën 'Ibu Dios rabiti 'ati 'ain, an ka 'ë 'atimakin sinaniabi 'akiankëxa, 'imainun ka 'ë 'akinia uinu karana kuani anuabi.

⁴ Èsokin kakëxun ka Jacob atun diosmabia 'arakakë akama 'imainun aín pabinu nankë ñu akama këñunbi bëtsi ñukamaribi 'inánkëxa, 'inánkëxun ka Jacobnën i chaiira encina kakë a tèmú maíankëxa, ax ka Siquem kakë ëma 'urama 'iakëxa.

⁵ Uínsaran kara atux chikitia anun ka Diosan atu 'urama 'ikë ëmakama 'itsaira rakuënun 'imiakëxa, usokëx rakuékin ka Jacob 'imainun aín bëchikëkama nuiama 'ikën.

⁶ Usai ka Jacob 'imainun abëa kuankë unikamax achúshi ëma Luz kakë 'ikëbi Betel kakinribi anëké anu bëbakëxa, ax ka Canaán kakë me anu 'iakëxa.

⁷ Anu bëbatankëxun ka maxá bukurukin, 'atankëxun a me El-Betel kakin anëakëxa (Betel kikë ax ka Diosan xubu ki kikë 'ikën) ax ka anuaxa aín xukënan 'akatsikiax ami sinánkëbë abákëbëa anuax Jacobmi Nukën 'Ibu Dios mërà a me 'iakëxa.

⁸ Anu atux bëbakë 'aínbi ka an Rebeca bërúankë xanu Débora kakë ax ñuakëxa; ñukë ka encina kakë i 'ani tanain maíankëxa ax ka Betel 'urama 'iakëxa, usai anuax 'ikë ka Jacobnën a me januax inkë kakin anëakëxa!

⁹ Usai anuax Débora ñukë 'ain ka Jacob amiribishi Padán-aram anuax utëkéankëxa, utëkënkëbë ka amiribishi ami mërátëkënkëkin Diosan upíokin sinánxuntëkéankëxa,

¹⁰ sinánxunkin ka èsokin kakëxa:

“Mix kamina Jacob kakë bërí 'ain,

'aínbi kamina bërí usokin anëké 'itima 'ain;

usa 'ain ka bërí min anë Israel kakë 'iti 'ikën.” Usokin ka Diosan aín anë itsi nankin anëakëxa,

¹¹ anëkin ka èsokin kakëxa:

Èx kana Dios kamabi kushiñuira a 'ain;

usa 'ain kamina bëchipati mebi tsitsirui 'uakamë 'ëoi bukuti 'ain,

min rëbúnkikamaribi ka bëtsi bëtsi ëma 'ai aín 'apuñu 'apuñu bukuti 'ikën.

¹² Èn kana kamabi me ënë min xuta Abraham 'imainun min papa Isaac 'inánkën,

usa 'ain kana mi 'inántankëxun

min rëbúnki kamaribi 'inánti 'ain.

¹³ Usai abë banatankëxun Jacob ëbiani ka Nukën 'Ibu Dios anuax kuankëxa,

¹⁴ kuankëbëtan ka achúshi maxá chaxké bitankëxun nitsinkin 'unántiokin nankëxa, anuaxa Nukën 'Ibu Diosbë banakë a menu; usakin 'atankëxun ka ënëx ka Dios 'axunkë 'ikë kixun xëni 'imainun uvas baka aribi ami anpënkakëxa,

¹⁵ usakin 'atankëxun ka a me Betel kakin anëakëxa.

Raquel ñua ñuikë bana

¹⁶ Usai anu 'itankëx ka Betelnuax kuankëxa; 'aínbi ka Efrata 'urapain 'aínbi Raquel tëmërai aín tuá bakëankëxa.

¹⁷ Bakëni tëmëraia ka an bakëmikë xanun kakëxa: “Kamina rakuétima 'ain bëbu tuá itsi kamina bakëan usa 'ain.”

¹⁸ 'Aínbi ka ñuti 'uramashi 'aish anuishi sënëni ashiti kushin uinkin aín tuá Ben-oní kakin anëakëxa, 'ikëbi ka aín papan Benjamín kakin anëtëkéankëxa.

¹⁹ Anuax kuaníbi ka Raquel ñuakëxa, ñukë ka anun Efratanu kuantu bai 'ipítinu maíankëxa ax ka bërí Belén kakin anëké ëma 'ikën.

²⁰ Usakin anu mainxun ka Jacobnën achúshi maxá a iskin a sinánti anu 'unántiokin nankëxa, a maxá ka anua nan 'ikë anua Raquel maían 'ikë iskankëxa.

²¹ Anuxun usakin 'abiani ka Israel amiribishi kuantëkëankëxa kuantankëx ka anuxun ñuina bërúantia 'akë achúshi torre Éder kakë a inubiani kuantankëx anu tsóti bërúakëxa. (Éder kikë ax ka anuxun ñuina bërúankë ki kikë bana 'ikën.)

²² Usai kuantankëx ka anu 'itsa baritia Israel tsóakëxa, usai anu tsókëbëbi ka achúshi nëtën Rubén anuax abë 'inuxun xanu bari kuankëxa kuanxunbi ka Bilhá mërax abë 'iakëxa, ax ka aín papa an ñu 'axunkë xanu 'ikëbi aín xanu 'iti raiokin bia 'iakëxa. Usai 'ikë kuatankëx ka aín papa 'itsaira nishakëxa.

Jacobnën bakë bëchikëkama 'ia bana

(1 Cr 2.1-2)

Jacobnën bëchikëkama ka 'iakëxa mapai rabë 'imainun rabë.

²³ Jacobnën Líami bëchikëkama aín anë ka 'iakëxa Rubén ax ka apan 'iakëxa, Simeón, Leví, Judá, Isacar 'imainun Zabulón.

²⁴ 'Imainun ka Raquelmia bëchikë 'iakëxa José 'imainun Benjamín.

²⁵ Usokin 'axun ka aín xanu Raquel an ñu 'axunkë xanu Bilhá amiribi bëchiakëxa aín anë ka 'iakëxa Dan 'imainun Neftalí.

²⁶ 'Imainun ka an aín xanu Lía ñu 'axunkë Zilpá amiribi bëchikë ax ka Gad 'imainun Aser kakë 'iakëxa; ënë kamax ka Jacobnën Padán-aram anuxun bëchikëx anuax bakëan kama 'iakëxa.

Isaac ñua ñuikë bana

²⁷ Achúshi nëtën ka Jacob aín papa Isaac isi Mamré kakë ëma 'ikëbia Arbá kakin anëanan Hebrón kakinribi anëké anu kuankëxa. A menu ka Abraham 'imainun Isaac tsóakëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Isaac ciento ochenta baritia tsótankëx ñuakëxa.

²⁹ Usa 'aish ka Isaac uni 'ikësabi kaniakëti xënira 'aish ñuakëxa, ñukiani ka aín chaitiokëkama ñua 'aish anu bukukë abë 'i kuankëxa.

36

Usai Esaúnën rëbúnkikama 'ia ñuikë bana

(1 Cr 1.34-54)

¹ Ënëx ka Esaú 'ikëbi Edom kakinribi anëké uni aín rëbúnkikama 'ia 'ikën.

² Esaú ax ka Canaán kakë uni aín bëchikë xanu rabë 'imainun achúshi 'iakëxa, ax ka Adá, Elón kakë hitita uni aín bëchikë xanu bixun ka ami bëchiakëxa. A mi bëchitankëxun ka amiribishi Oholibamá kakë xanu Aná aín bëchikë Sibón kakë uni heveos aín baba aribi biakëxa,

³ a bitankëxunbi ka Basemat kakë xanu Ismaelnën bëchikë Nebaiot aín, chirabakë aribi biakëxa.

⁴ Bixun ka Esaúnën Adámiribi bëchixun Elifaz kakin anëakëxa; 'atankëxun ka Ismaelnën bëchikë Basemat amiribi Reuel a bëchiakëxa;

⁵ 'imainun ka Oholibamá anribi bëchiakëxa bëchitankëxun ka Jeús, Jaalam 'imainun Coré aribi bëchiakëxa. Ënë kamax ka Esaúnëan Canaán kakë me anu pain tsókë 'ixun bakë bëchipa 'ikën.

⁶ Usakin bakë bëchipati anu pain 'itankëxun ka Esaúnën aín xanu 'imainun aín bëchikëkama bianan abëa 'ikë unikamaribi bibiani bëtsi menu tsóti kuani, aín xukën Jacob abë ënanani kuankëxa. Usai kuankin ka kamabi aín ñukama 'imainun aín ñuinakama Canaán menuxuan bikë akamabi buánkëxa,

⁷ usai a rabëtax anu 'ikëbëbi ka aín ñuina 'itsaira 'ain anu rabëtax 'isama 'ianan, anuxun ñuinakaman piti pasto sënënma me 'iakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Esaú 'ikëbia aín kuai anë Edom kakë, ax anuax kuantankëx bashiñu me ami kikiani kuankë Seír kakë anu tsóti bërúakëxa.

⁹ Ënëx ka Esaúnën rëbúnkinën anë kuënëokama 'ikën, 'imainun edomitakaman chaitiokëkama axa bashi ami kikiani kuankë me Seír kakë anu tsókë a unikama 'iakëxa.

10 Ĕnĕx ka Esaúnĕn bĕchikĕnĕn anĕkama 'ikĕn: Elifaz Adánĕn tuá Esaúnĕn ami 'akĕ; 'imainun Reuel Basematnĕn tuá Esaúnĕn ami bakĕ bĕchipakĕ 'iakĕxa.

11 Ĕnĕ kamax ka Elifaznĕn bĕchikĕkama 'iakĕxa, Temán, Omar, Sefó, Gatam 'imainun Quenaz.

12 Elifaz ax ka achúshi xanu an ñu 'axunkĕ Timná kakin anĕkĕ 'iakĕxa; an ka achúshi tuá 'axuntankĕxun Amalec kakin anĕakĕxa. Ĕnĕ kamax ka Esaúnĕn aín xanu Adá ami bakĕ bĕchipa aín rĕbúnkikama 'iakĕxa.

13 Ĕnĕ kamaxribi ka Reuelnĕn bakĕ bĕchikĕkama 'iakĕxa Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá; 'imainun ka ĕnĕ kamaxribi Basemat Esaúnĕn xanuitsi aín rĕbúnkikama 'iakĕxa.

14 Oholibamá axribi ka Esaúnĕn xanu itsiribi 'iakĕxa, usa 'ain ka amiribi bakĕ bĕchiakĕxa, aín anĕ ka ĕnĕkama 'iakĕxa Jeús, Jaalam 'imainun Coré. Ax ka Aná aín bĕchikĕ 'imainun Sibón aín baba 'iakĕxa.

15 Ĕnĕ kamax ka Esaúnĕn rĕbúnki axa 'apu 'ia a 'ikĕn: Akamax ka Esaúnĕn bakĕ bĕchikĕ apan Elifaz aín rĕkuĕn bĕchikĕ 'iakĕxa, a 'apukamax ka 'ikĕ Temá, Omar, Sefó, Quenaz,

16 Coré, Gatam 'imainun Amalec. Ĕnĕ kamax ka Elefaznĕn aintsikaman 'apu Edom kakĕ me anu 'iakĕxa, usa 'aish ka ĕnĕ unikamax Adá aín rĕbúnki 'iakĕxa.

17 Ĕnĕx ka Esaúnĕn bĕchikĕ Reuel aín bakĕ bĕchikĕkama axa 'apu 'ia a 'ikĕn, Náhat, Zérah, Samá 'imainun Mizá. Ĕnĕ kamax ka Reuelnĕn aintsikama 'apu Edom kakĕ me anu 'iakĕxa, usa 'aish ka a unikamax Esaúnĕn xanu Basemat aín rĕbúnki 'iakĕxa.

18 Usaia 'imainun ka Oholibamá Anánĕn bĕchikĕ xanua Esaúnĕn bia aín tuakamaxribi aín aintsikaman 'apu 'iakĕxa, Jeús, Jaalam 'imainun Coré.

19 Ĕnĕ unikamax ka Esaú 'ikĕbia Edom kakĕ aín rĕbúnkikaman 'apu 'iakĕxa.

20 Ĕnĕ unikamaxribi ka Seír horeo uni aín bakĕ bĕchikĕ atúxribia a menu tsókĕ 'iakĕxa Lotán, Sobal, Sibón, Aná,

21 Disón, Éser 'imainun Disán akamax ka 'akánanti 'unáira unikaman 'apu 'iakĕxa, ax ka Seír aín rĕbúnki Edom kakĕ me anu tsókĕ 'iakĕxa.

22 Ĕnĕ kamax ka Lotánnĕn bĕchikĕkama 'iakĕxa, Horí 'imainun Hemam, Timná ax ka Lotánnĕn bakĕ bĕchikĕ xanu 'anáka 'iakĕxa.

23 Ĕnĕ kamax ka Sobalnĕn bakĕ bĕchikĕ 'iakĕxa, Alván, Manáhat, Ebal, Sefó 'imainun Onán;

24 ĕnĕ kamaxribi ka Sibónnĕn bakĕ bĕchikĕkama 'iakĕxa. Aiá a 'imainun Aná, Aná ĕnĕn ka anu uni 'ikĕma menua achúshi 'umpax upíira shióbukĕ mĕrakĕxa, aín papa Sibón aín ñuina 'arakakĕ bĕrúankin.

25 Aná aín bĕchikĕ bĕbu achúshi ka Disón kakĕ 'iakĕxa 'imainun ka aín bĕchikĕ xanu achúshi Oholibamá kakĕ 'iakĕxa.

26 Ĕnĕ kamax ka Disónnĕn bĕchikĕkama 'iakĕxa Hemdán, Esbán, Itrán 'imainun Querán kakĕ 'iakĕxa.

27 Ĕnĕ kamaxribi ka Ésernĕn bakĕ bĕchikĕkama 'iakĕxa Bilhán, Zaaván 'imainun Acán.

28 Ĕnĕx ka Disán aín bakĕ bĕchikĕ 'iakĕxa, Us 'imainun Arán.

29 Usa 'ain ka 'akánanti 'unán unikaman 'apu 'iakĕxa, Lotán, Sobal, Sibón, Aná,

30 Disón, Éser 'imainun Disán. Ĕnĕ kamax ka 'akánanti 'unaira unikaman 'apu Seír menu tsókĕ unikama ain 'apu 'iakĕxa.

31 Ĕnĕ unikamax ka Edom kakĕ me anu 'apu 'iakĕxa, israel unikamaxa atun 'apuñu 'isama pain 'ain.

32 Usa 'ain ka Beornĕn bakĕ bĕchikĕ Bela ax Edom menu 'apu 'iakĕxa aín ĕmax ka Dinhaba kakin anĕkĕ 'iakĕxa.

33 Usa 'ain ka Bela ñukĕbĕ Jobab kakĕ uni Zérah aín bĕchikĕribi 'apu Bosrá kakĕ ĕma anu 'iakĕxa.

34 Usa 'ain ka Jobab ax 'apu 'aíšbi ñukĕ 'ain Husam ax 'apu 'iakĕxa, ax ka Temán kakĕ me anu 'ikĕ 'iakĕxa.

³⁵ Usa 'ain ka Husam ax 'apu 'aishbi ñukëbë Hadad ax 'apu Avit kakë ëma anu 'iakëxa, ax ka Bedad aín bëchikë 'iakëxa, usai 'apu 'ixun ka Madián unikama abë 'akanankin Moab me anua 'akëxa.

³⁶ Usa 'ain ka Hadad ax 'apu 'aishbi ñukëbë Samlá axribi a ëmanubi 'apu 'iakëxa, ax ka Masrecá kakë ëma anu 'iakëxa.

³⁷ Usa 'ain ka Samlá ax 'apu 'aishbi ñukëbë Saúl axribi 'apu 'iakëxa, ax ka Rehobot kakë ëma baka kuëbí anu 'ikë uní 'iakëxa.

³⁸ Usa 'ain ka Saúl ax 'apu 'aishbi ñukëbë Baal-hanán Acbornën bëchikë axribi 'apu 'iakëxa.

³⁹ 'Imainun ka 'apu Baal-hanán ax ñukëbë Hadad axribi 'apu 'iakëxa, aín ëmax ka Pau kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka Hadad aín xanun anë Mehetabel ax ka Matred kakë uní 'ain bëchikë 'imainun Mesaabnën baba 'iakëxa.

⁴⁰ Ënë unikamax ka Esaúnën aintsin rëbúnki aín anëkama 'ikën, 'imainun anua tsóa aín men anëkama 'iakëxa: Timná, Alvá, Jetet,

⁴¹ Oholibamá, Elá, Pinón,

⁴² Quenaz, Temán, Mibsar,

⁴³ Magdiel, 'imainun Iram. Esáú ax ka Edom kakin anëké 'iakëxa, usa 'ain ka akamax Edom kakë me anu 'apu 'iakëxa, anua aín aintsikama tsóa 'ain, ka uinu kara 'ia anu 'apu 'iakëxa.

37

¹ Usa 'ain ka Jacob Canaán kakë me anua aín papa 'itsama baritia tsóa me, anu tsóti bërúakëxa.

² Ënëx ka usaía Jacobnën 'aintsikama 'ia ñuikë bana 'ikën.

José 'imainun aín xukënkama 'ia ñuikë bana

Usa 'ain ka José ax bënë 'aish diecisiete baritiañu 'ixun, 'ain papan 'arakakë ovejakama ain xukëantu, Bilhá 'imainun Zilpá an ñu 'axunkë xanumia aín papan bëchia akamabëtan bërúankëxa. Usa 'ain ka Josénën ami nishkian aín xukënkama 'atima okëxun 'unáni aín papami manankëxa.

³ Usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë José 'itsaira nuibakin kuëëankëxa, aín xukënkama 'akësamaira okin, ax kaniakëké 'ixun bëchikë kupin ka usakin 'akëxa, usa 'ikë ka aín tari achúshi upíira upíokin kuënëokin 'axun 'inánkëxa, usakian aín papan 'akëx ka 'itsaira kuëëankëxa.

⁴ Aín papan atu 'akësamaira okin kuëënia 'unani ka aín xukën apankamax Josémi xuatemati nishi nutsi a istisama tani abëbi banatisama tankëxa.

⁵ Usakin aín xukënkaman 'akëxun ka Josénën achúshi ñantan namákëxa, namáxun ka aín xukënkama ñuixuankëxa ñuixunkëxbi ka ataira xuatemati ami nishakëxa,

⁶ ami nishkëxunbi ka aín namákë ñuixunkin aín xukënkama ësokin kakëxa:

—Ësokin kana namá mi ñuixumainun kamina kuakanti 'ain.

⁷ 'Ën kana ësokin namán nukamax kananuna achúshi naënu 'ian, anuxun kananuna trigo bimi nëakin bitankëxun bukunrukin nan, usokin 'akëxbi ka 'ën trigo nëakin bikë ax upíti nitsimëké 'iaxa, usai 'imainun ka mitsunanëx 'ënan nikë ami ñanati a bërarati kuainakëké 'iaxa.

⁸ Ësokian ñuixunkëxun ka aín xukën apan achúshinën kakëxa:

—¿Usa 'ain karamina mix nukaman 'apuirá 'ianan an nu ñumëmikë uní 'iti 'ain?

Usakian ain namákë ñuixunkëx ka ataira ami xuatemati aín xukënkama nishakëxa.

⁹ Usokin namátankëxun ka basikëbëtan Josénën amirbishi namátëkënxun aín xukënkama ñuixuankëxa. Ñuixunkin ka ësokin kakëxa:

—¿'Ën kana namátëkënkín bari, 'uxë, mapai rabé 'imainun achúshi 'ispa akamaxa 'ëmi ñanati shaíkia isan kixun kaina 'unánkaniman?

¹⁰ Ësokin ka Josénën namátankëxun aín papa këñun aín xukëantu ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka aín papan ësokin kakëxa:

—¿Uisakin namákin kaina usokin namán? ¿Min kaina min tita 'imainun min xukénkamabè isana 'èx mi 'urama kuani mimi ñanati tètúbuti 'ai kixun sinanin?

¹¹ Usa 'ain ka aín xukén apankama 'aisamairai ami xuamati nishakèxa, usai atux 'ia iskin ka aín papan aín nuitu mèushi ènè ñukama manukima sinánkèxa.

Aín xukénkaman José marua bana

¹² Achúshi nètèn ka Josénèn xukénkama Siquem kakè menu kuankèxa, aín papan 'arakakè ovejakama 'imainun cabrakama pimiti pasto bari.

¹³ Usai atux kuankè 'ain ka Jacobnèn aín bëchikè José kakèxa:

—Ka kuat, min xukénkamax ka Siquem kakè me anu kuanxa, nun 'arakakè ovejakama 'imainun cabrakama, pasto pimi. Usa 'ain kamina anua isi kuantu 'ain.

Kakèxun ka Josénèn —Asábi ka kana isi kuantu 'ain —kixun kakèxa.

¹⁴ —Kakèxun ka Jacobnèn asábi ka kixun kakèxa.

Ka istan uisa kara min xukénkama 'ikèn, 'imainun nun 'arakakè ovejakama kara uisa 'ikè kamina isi kuantu 'ain, isbètsini kamina 'è kai uti 'ain. Èsokin kaxun ka Jacobnèn aín bëchikè José Hebrón kakè me anuxun xuakèxa, xukèx kuanx ka Siquem kakè me anu bëbakèxa,

¹⁵ bëbax kuaníbi ka me pampaira 'ain amami kiakèxa. Amami kikè mërakin ka achúshi unin ñukákèxa:

—¿Añu bari kaina uan?

¹⁶ —'Èn xukénkama bari kana uban —kixun ka Josénèn kakèxa—. ¿Uinuxun ovejakama bërúai kara kuanxa karamina min 'è katima 'ain?

¹⁷ —Ènuax ka kuanxa Dotánnu isa kuania kia kana kuan —kixun ka uni an kakèxa.

Kakèx ka José aín xukénkama bari Dotán kakè èma 'urama anu kuankèxa.

¹⁸ Mërabètsini aia 'urakèo isi ka aín xukénkama José ñui 'atimai banai uisa karanuna oti 'ain kiox kanankèxa, kánani ka José røkatsi kiox kikankèxa.

¹⁹ Uisa karanuna oti 'ain kiox ka bëtsibè bëtsibè ain xukénkama kanankèxa:

—¡Ka kuat, an namákin iskè a ka aia!

²⁰ Kiox tsuákirui ka karanuna rëti 'ai kiox kanankèxa; rëtankèxun karanuna achúshi kininu nipati 'ain, usakin 'atankèx karanuna kiti 'ain, ñuina raèkèman ka piaxa. Usakin 'atankèxun karanuna uisai kara aín namákè ax 'ia kixun isti 'ain.

²¹ Kia ka aín apan Rubénnèn kuakèxa, kuakin ka uisakin kara iémiti 'ikè kixun sinánkin aín xukénkama kakèxa:

—Karanuna rëtima 'ain.

²² Kananuna aín imi 'apamikin 'atima 'ain. 'Akinma karanuna kini anu uni 'ikèma menu 'ikè ènu nipati 'ain, usa 'ixun karanuna nun xukén 'atima 'ain.

Èsokin ka Rubénnèn Aín xukén José 'ati kuèenkinma kakèxa, an ka aín papanubi ubantèkëntisa tankèxa;

²³ usaía aín xukénkama kikèbèbi ka José aín xukénkama anu 'ikè anu nuküakèxa, nukutia ka aín xukénkaman ñatanxun aín tari pañubiankè a pëmikin biakèxa, ²⁴ bitankèxun ka kini 'umpaxñuma ñankáishi tutunkè anu nipakèxa.

²⁵ Usokin 'atankèx ka anuxuan 'akè anubi pi.

Buküakèxa bukuxun iskèxbi ka an ñu marukè ismaelita unikama Galaab kakè me anuax uakèxa. Ukin ka aín camellonèn bëakèxa 'inínti ro sanuira 'imainun sanu ro i baka 'akè tsèpasa akama Egipto menu maruti ubani kuani uakèxa.

²⁶ Usaía rikuatsinia iskin ka Judánèn aín xukénkama kakèxa:

—¿Añu ñu karana nun xukén rëtankèxun kananti 'ain, 'imainun karanuna uisoxun nun xukén bamakè unëti 'ain?

²⁷ Usakin 'akè 'imainun karanuna ismaelita unikama rikuatsinkè ènè maruti 'ain, usa 'ain karanuna rëtima 'ain, ax ka nun xukén 'ibu 'ikèn.

Usakian kakèx ka aín xukénkama asábi ka kiox kanankèxa.

²⁸ Usakin kininu nipakë basimashika an ñumarukë unikama uakëxa, 'aia iskin ka José kininua bitankëxun, aín xukënkaman an ñu marukë unikama veinte kuríki manë 'akë kupín maruakëxa. Usokin marukëxun ka José Egipto kakë menu buánkëxa.

²⁹ Usa 'ain ka Rubén ax aín xukën José chikínti sinanx 'uxunbi kini 'ukëmëuküa 'aíma okëxa, 'aíma oika ratuti sinánkasmai nitëxëti bëríkarana uisai 'iti 'ai kixun sinani aín chupa tukai masá nuituakëxa.

³⁰ Masá nuitubakëxa anua aín xukënkama 'ikë anu kuankin ka kakëxa:

—Uínu kara tuá ax 'ikë. ¿Añu karana 'ën bërí 'ati 'ain?

³¹ Usa 'ain ka Joséñen xukënkaman achúshi cabranën tuá rëtankëxun aín imin Joséñen tari pëmikë anun a shiakëxa;

³² usakin 'atankëxun ka aín papa ësokín kamiakëxa: Ënë kananuna mëran. Ënëx kara min bëchikë José aín tarima 'ikë kamina upíokin isti 'ain.

³³ Kakëxun iskinbi 'unani ka Jacob kiakëxa: Ënëx ka 'ën bëchikëñen tari 'ikën. Bëtsi ñuina raëkëman sapi ka piaxa.

³⁴ Usakin atu kai ka Jacob aín chupa tukai nitëxëti 'itsaira iankëxa, aín bëchikë bamakësa sinani.

³⁵ Usaia aín papa uínbi manumisamai nitëxëkëbëtan ka aín bëchikë xanu 'imainun nukëbënë kaman uisoxun karana aín masá nuitukë a manumiti 'ain kixun sinánkëxa, 'aínbi ka an usokin kuëenmiti kuëenma 'ikën; kuëenima ka aín bëchikëñen rabanan 'itsaira ini kiakëxa: 'Ën sinánkë ënë nëtënux karana 'ëxribi 'ën bëchikë 'ikësaribiti ñutima 'ain, ñutankëx kana anua uni ñukë 'ikë anuax 'ëx abë mërananti 'ain.

³⁶ An ñu marukë madianita unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa, buánxun ka suntárunën kushi Potifar kakë a maruakëxa, ax ka Egiptonu 'ikë 'apu aín suntárunën kushi Capitán 'iakëxa.

38

Judá 'imainun Tamar 'iá bana

¹ Usai 'itankëx ka Judá aín xukën kamanuax chikíakëxa, chikíkiani kuatankëx ka achúshi uni Hirá kakë aín xubunu 'iakëxa, ax ka Adulam kakë ëma anu 'ikë uni 'iakëxa,

² kuantankëx anu 'ixun ka achúshi cananeo uni Súa kakë aín bëchikë 'unánkëxa, 'unántankëxun ka aín xanu 'iti biakëxa usakin bitankëx ka,

³ abë 'iakëxa, abë 'itankëxun ka aín xanu ami bëchiakëxa bëchixun ka Er kakin anëakëxa.

⁴ Usakin ami bëchixun ka amiribishi aín xanu ñuitsimitëkëankëxa: Usokin ñuitsimixun ka aín bëchikë a bakënia Onán kakin anëakëxa.

⁵ Usakin 'atankëxunbi ka amiribishi bëchitëkëankëxa, bëchixun ka Selá kakin anëakëxa, aín papa Judá axa Quezib kakë ëmanu 'ain.

⁶ Usa 'ain ka Judánën aín bëchikë apan Er kakë achúshi xanu Tamar a 'inánkëxa.

⁷ 'Aínbi ka Nukën 'Ibun 'atimati nitsia iskin an 'akë ñu kuëenkima Er a ñunun 'imiakëxa.

⁸ Usai Er ñuan ka Judánën aín bëchikë Onán kakëxa:

—Min kamina 'unan añu kaina 'ati 'ain kixun, usa 'ain kamina min xukënan kasunankë xanu min 'ainitsi a bití 'ain, a bixunmi ami bëchikë ax ka min xukën apan ñukë 'ain rëbúnki 'iti 'ikën.

⁹ 'Aínbi ka Onánën tuá bakënkëkama ax ka 'ën bëchikëma 'iti 'ikë kixun 'unánkëxa. Usakin sinánkin ka aín xukënan kasunankë xanu a tuati kuëenkima 'ain nami 'akin 'ain nëtokë ñu ëmainshi 'apákëxa, usai 'ikin ka aín xukën ñukë axa a kupín aín rëbúnkiñu 'iti kuëanma 'ikën.

¹⁰ Usai 'ia Nukën 'Ibun iskëxbi ka Onán an 'akë ñukama upíma 'iakëxa, usa 'ain ka aribi ñutanun sinánxuankëxa.

¹¹ Usa 'ain ka Judánën aín piaka Tamar kakëxa:

—Min papan xubunu pain kamina 'ikuantí 'ain, anuxun kamina 'ën bëchikë Selá kanitamainun kaini kuantí 'ain abëmi birananun.

'Aínbi ka Judánën sinánkëxa Selá axribi sapi ka aín xukënkama 'ikësaribiti ñuti 'ikë kixun. Usa 'ain ka Tamar ax aín papan xubunu 'i kuankëxa.

12 Usa 'ain ka 'itsama baritia 'ikëbë Judánën xanu, Súanën bëchikë axribi ñuakëxa. Aín xanu ñukë 'ain ka a sinani masá nuituakëxa usai 'itankëx ka Timnat kakë ëma anuxuan carnero rani tēakin mēníokë anu kuankëbë ka aín 'unánkë uni Hirá kakë adulamita uni ax abë kuankëxa.

13 Tamar an ka aín kuku a Timnatnua aín carnero rani tēai kuankë kuakëxa,

14 usai a ëmanu kuankë kuakin ka Tamarnën kasunamëkë xanun pañukë chupa pañukë a pētankëx ka bëtsi chupan rakútankëx amo chupan bëpamëti unin 'unántimaisa kiox 'itankëx, anun Enaim kakë ëmanu atsínti anu tsóakëxa, ax ka anun Timnat kakë ëmanu kuanti bai anu 'iakëxa. Usa 'ain ka ësokín sinánkëxa Selá ax ka bērí kanikë 'aish cha 'ikën, 'aínbi kana abë biranankëma pain 'ai kixun ka sinánkëxa.

15 Usaia anu aín chupan bëpamëax tsókë iskin ka Judánën sinánkëxa ax isa achúshi xanu bëtsi bëtsi unin aín nami 'akë a 'ikë kixun.

16 Usai 'ikë ukinbi mērai ka Judá anúan ukë bai a ëni amo nirakëti abë banakëxa, banakinbi ka 'unánma 'ikën ax ka aín bëchikënën kasunankë xanu aín piaka a 'ikë kixun 'unánima abë banakin ka kakëxa:

—¿'Èbë kaina 'itima 'ain? Kixuan kakëxun ka xanunribi ñukákin kakëxa:

—¿Añu ñu kaina 'èbë 'inuxun min 'è 'inánti 'ain? Èsokín ka xanunribi kakëxa.

17 —'Èn kana mi bëmiti 'ain 'èn 'arakakë carnero tuá achúshi —kixun —ka Judánën kakëxa.

—Asabi ka —kixun ka xanun kakëxa—, 'aínbi kamina añu ñuñu kaina 'ai a pain 'è 'inánbianti 'ain, minmi 'è kakë a 'è bëmi kuanxun.

18 —¿Añu ñu mi ënxunti kaina kuëñin? —kixun ka Judánën ñukákëxa.

—Ñukákëxun ka min tēñuti 'imainun anúnmi 'unánti orakakë a 'imainun min tuinkë tsati akamina 'è ënxunti 'ai —kixun xanun kakëxa. Usai abë banatankëxun a ñukákëkama 'inántankëx ka abë uxakëxa, usai abë 'ixun ka Judánën aín bëchikënën kasunankë xanu tuuókëxa.

19 Usai abë 'ikiani kuanxun ka Tamarnën anúan rakuanan bëpamëkë a bianan xanu raëmëkën pañuti chupa pëxuan nanbiankë a pañutëkëankëxa.

20 Usai 'ikë basiramashi ka Judánën aín 'unánkë uni adulamita akëñun aín cabranën tuá achúshi xuakëxa, abëa 'ikë xanu a 'inánkian aín ñu anu naënxankë a bixuntanun kixun xukëx kuanxunbi ka a xanu 'aíma okëxa.

21 Anu bëbaxun 'aíma okín ka anu 'ikë unikama ñukákëxa:

—¿Uinu kara axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu Enaim kakë ëmanu kuanti bai 'ipitiu tsókë 'isonkë ax 'ik?

Kakëxunbi ka —Ènu ka bëtsi bëtsi unibë 'ikë xanu 'aíma 'ixanxa —kixun atun kakëxa.

22 Èsakian kakëx ka amiribishi anua Judá 'ikë anu kuantëankëxa kuanxun ka kakëxa:

—'Èmi a ñuikin kakë xanu a kana mērakëma 'ain 'imainun ka anu 'ikë unikaman anuisa achúshi xanubi axa bëtsi bëtsi unibë 'ikë 'aíma 'ixanxa kixun 'è kaxa.

23 Èsakian kakëxun ka Judánën kakëxa:

—Asabi ka 'imainun ka 'èn 'inánkë ñukama a biti 'ikën, uixbia 'èmi kuaitima kupí ka 'èn ñu kamabë bērúti 'ikën, 'èn kēmëkinma xuxunkë 'ikëbi kamina carnero bakë a mērakima 'inankëma 'ain.

24 Usai ax 'ikë rabë 'imainun achúshi 'uxë 'irukësa 'ain ka, Judá achúshi unin kakëxa:

—Min piaka Tamar ax ka bëtsi unikamabë 'iixa, usa 'aish na tuukë ax unibë 'ikë kupían tuukë 'ikën.

Usai kia kuati ka Judá munuma kuënkëni kiakëxa:

—¡Bitankëxun kamina a xanu nēnkanti 'ain!

25 'Aínbi ka unikaman chikinbëtsinki békëxunbi ka xanun aín kuku ësokín kamiakëxa: Ènë ñukama 'ibu an ka 'è tuuoxa. Usa 'ain kamina mitsúnbi iskin uinan kara ënë tēñuti anua 'unánti orakakë 'imainun tsati ënëx 'ikë kixun 'unánti 'ain.

26 Kiaxa kikëbë ka Judá aín ñukama 'unáni kiakëxa: An upíokin 'akëbëtanbi kana 'èn 'atima okín 'an, usa 'ain kana 'èn bakë bëchikë Selá 'inankëma 'ain usai 'itankëx ka únsaranbi abë 'itëkëanma 'ikën.

²⁷ Usai 'itankëx ka Tamar ax aín nètë 'ikëbë rabë tuá naachikiakëxa.

²⁸ Naachikikin ka aín tita bakënkë anun a tuá achúshinën aín mäkën chikíankëxa. Chikinia ñuman chëxëanën mëtëkërë kai an xanu bakëmikë ax kiakëxa: Ënëx pain ka bakënti 'ikën.

²⁹ Usakin 'akëxun ka a tuakën aín mäkën atsímitëkëankëxa ax ka ax pain bakënkë 'aish aín xukën apan 'iakëxa, usai 'ikë ka an naachikimikë xanun Fares kakin anëtankëxun kakëxa: Uisax kaina min pan chikían.

³⁰ Usaia 'ian ka aín xukën ñuman panshianën mëtëkërë kakë axribi bakëankëxa, usai bakënkë ka a xanun Zérah kakin anëakëxa.

39

José 'imainun Potifarnën xanu 'ia

¹ An ñu marukë unikaman ka José marubiankin Egipto kakë menu buánkëxa. Buánxun ka egipcio uni achúshi Potifar kakë a ismaelita unibunën maruakëxa. Potifar ax ka 'apu aín suntárunën kushi capitán 'imainun an bërúankë aín kushiribi 'iakëxa.

² Usai an ñu määmikë uni egipcio uni, aín xubunu 'ia ka Nukën 'Ibun José 'itsaira bërúankin 'akiankëxa.

³ 'Akinkëxuan upíokin Josénën ñu määka ka a ñu mëxunkë unin, aín 'Ibun ka Josébë 'ixun 'akinia kixun. Usa 'ain ka Josénën määkë ñukamax upí 'iakëxa.

⁴ Usa 'ikë ka José ax ka uni upí 'ikë kixun an unikama bërúanti 'imainun an 'ain xubunu 'ikë kamabi ñu bërúanun kixun ami ëankëxa.

⁵ Anúan Potifarnën José aín xubu 'imainun aín ñukama bërúanun ënkë nëtëkaman ka Nukën 'Ibun Potifarmi upíokin sinánkin 'akiankëxa aín xubu 'imainun aín ñu 'apákë kamabi upí 'inun.

⁶ Usakin ami ënkëxuan Josénën aín ñukama bërúankëbë ka Potifar aín ñukama sinánkinma an bërúanxunkë anu 'ain, aín piti 'atishi isakëxa.

Usaia 'imainun ka José aín bëmanamíax upíira uni 'iakëxa,

⁷ usa iskin ka basikëbëtan anua tékë uni 'ain xanun upí 'ikë iskin kuëëankëxa, kuëënkín ka achúshi nètën Potifarnën xanun kakëxa:

—'Èbë kamina 'iti 'ain kixun.

⁸ Kakëxunbi ka kuëënkima Josénën ësokin kakëxa:

—Ka kuat, min bënë ka kamabi aín ñukama 'ëmi ëanxa, usa 'ain ka 'ëx ënu 'ain, aín ñukamami sinántima 'ikën.

⁹ Ènë xubunu ka 'ësaribi uni 'aíma 'ikën; usa 'ain ka 'ën ñu määxunkë unin a ñu kamina 'atima 'ain kixun kakëma 'ikën, mix kamina 'ain xanu 'ain; ¿usa 'ain karana 'ëx 'atima ñuira 'ai Nukën 'Ibu Diosmi 'uchati 'ain?

¹⁰ Kamabi nètën ubíokin anun kuëënkín abë 'inun kanan a rapasua 'inun kakëxunbi ka Josénën kuaisama tankëxa.

¹¹ 'Aínbi ka achúshi nètën José xubunu 'ikë ñu määti 'ai anua uixi 'aíma 'ain atsíankëxa,

¹² 'aínbi ka atsíniabi xanuxun aín chupa bikin kakëxa:

—'Èbë kamina 'iti 'ain kixun.

Usakin kakian aín chupan bikëx ratuti abákiani chikíkin ka aín chupa xanun mäkëñubi ëbuiankëxa.

¹³ Usai 'ikin timabiani chikíkin aín mäkëñubi aín chupa ëbiani chikíkebëtan ka

¹⁴ aín xubunu 'ikë an ñu määxunkë unikama kuënkénkin kakëxa:

—Ka kuat, 'ën bënë ka ënë hebreo uni achúshi ñu määnun kixun bëaxa usa 'aíshbi ka bërí 'ëmi kuaitisatania. Usa 'aish ka 'ëx mëu 'ain 'ëbë 'ikatsikíax atsíanxa atsínkin bikëx kana 'ëx munuma kuënkëan,

¹⁵ usai 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikiti abákin, ka aín chupa 'ënu ëbianxa.

¹⁶ Usai 'itankëxun ka Josénën chupa upíokin nankëxa, an ñumëmikë 'ain bënë aín xubunu 'utamainun.

17 Usaia 'ikë basimashi ka xubunu aín bënë bëbakëxa, bëbaia ka aín xanun ami manánkin kakëxa:

—Hebreo uni achúshimi ñu mëenun békë ax ka 'ëx anu 'ikënu 'ëbë 'ikatsikiax atsíanxa,

18 atsínkëbë 'ëx munuma kuënkënia küati ratuti chikíkin ka aín chupa ënu ëbiani abáxa.

19 Ësokin ka min ñu mëëmikë unin 'ë 'aia, ësokian aín xanun kakëxun kuati ka Josénen ñu mëëxunkë uni aséjabi usai ikëxa sinani 'itsaira ami nishakëxa,

20 usai xuamati ami nishkin ka José sipuati binun kixun aín suntárukama kakëxa, kakëxun bixun ka anua 'apun uni sipuakë anu sipuakëxa.

21 Usakin José sipuakë 'aínbi ka Nukën 'Ibu abë 'ixun bërúankin 'akiankëxa, 'akinkëx ka upí nuituñu 'iakëxa, usa 'ikë ka an sipu bërúankë aín kushi an 'unánkëxa,

22 usa 'unánxun ka José abëa sipunu 'ikë unikama bërúanan kixun anëakëxa. Anëkëxun ka Josénen kamabi ñu anu 'ikë a 'anun ñunuakëxa,

23 usakin 'amainun an sipu bërúankë aín kushi an Josénen 'akë ñukama isama 'ikën, usakin ka Nukën 'Ibun 'akinkëxun aín ñu mëëtikama upíokin 'akëxa.

40

Josénen uni rabë aín namákë ñuixuan bana

1 Usai 'itankëxa basikëbë ka an uvas baka xëati Egipto menu 'ikë 'apu 'inánkë a 'imainun an pán 'akë uni aín kushi rabë axribi, an ñu mëëxunkë 'apu Egiptonu 'ikë ami 'atimati banai ami 'uchakëxa.

2 Usa 'ain ka faraón Egipto menu 'ikë 'apu ax a uni rabë ami 'aisamairai nishkin an 'ain xëati iskë aín kushi 'imainun an pán 'akë iskë aín kushi kuëntankëxun,

3 anua suntárukaman kushi 'ikë capitán 'ain xubunua 'ikë sipu anu a rabëbi xuakëxa, ax ka anua José sipuakë anubi 'iakëxa.

4 Usa 'ain ka suntárunën kushi capitanën an bërúanan kixun José 'inánkëxa, ax ka an 'apu ñu 'axunkë unikaman kushirabë 'iakëxa, usa 'aish ka akamax 'itsa barin anu sipuakë 'iakëxa.

5 Achúshi imé ka sipunu 'ikë uni rabëtan namákëxa, an uvas baka 'apu xëati 'inánkë 'imainun ka an 'apu pán 'inánkë aín kushi a rabëxun namákëxa, a namákënëx ka achúshi achúshinëx usaía 'itiñu 'iakëxa.

6 Usa 'ain ka José pëkaran sipunu 'ikë unikama isi uakëxa, ukinbi ka 'itsaira sinania masá nuituax tsókë a rabë mërakëxa;

7 usa iskin ka ñukákëxa;

—¿Uisakatsi kaina bërí masá nuitukë bëmánanshi 'ain?

8—Nu rabëxun kananuna ënë imé ësokin namán, 'aínbi ka uisakin namákë kara ax 'ikë kixun an nu ñuixunti 'aíma 'ikën kakëxun ka Josénen.

—¿Diosan kara uisakin namákë kara min namákë ax 'ikë kixun mi ñuixuntima 'ik? — Kixun atu kakëxa katankëxun ka Josénen—. 'Ë kamina min namákëkama ñuixunti 'ai kixun kakëxa.

9 Usakin kakëxun ka an 'apu aín xëati 'inankë aín kushi an pain aín namákë ñuixunkin José ësokin kakëxa:

—'Ën kana namákin uvas i achúshi isan,

10 ax ka rabë 'imainun achúshi pëñanñu 'iäxa. 'Imainun ka uvas i ax kotankëx uábuaxa, usai 'itankëx ka aín uábukë ax aín tëxkanñu 'inun uvas 'itankëx pëkëxa.

11 Usai 'ian kana 'ën 'apun ami xëakë xampa a tuínxun ami uvas baka chinintakëxun kana xampamibi 'ënbi buánxun 'apu aín mëkënnubi 'inan.

12 Ësokian ñuixunkëxun ka Josénen kakëxa:

—Min namákë ax ka ësa 'ikën: rabë 'imainun achúshi i pëñanmi namákë ax ka rabë 'imainun achúshi nëtë ñui kikë 'ikën,

¹³ usa 'ain ka ënuax rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan 'apun minmi an kuëenkëma ñu 'axunkë a istankëxun amiribishi min ñu mëtinu mi nantëkënti 'ikën, usakin 'akëxun kamina min 'asábiokin 'apu xampami aín xëati 'inánkë abi 'atëkënti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain kamina mia usokëxun min 'ëmiribi sinánti 'ain, sinánkin kamina 'apu faraón 'ëribia ënuax chikínun kati 'ain. ¡Usa 'ain kamina 'ëribi nuibakin 'akinti 'ain!

¹⁵ 'Ëx kana mëkama bëtsinkin hebreo unikama anu 'ikë menua bëa 'ain. Usa 'aish kana 'ëx ñu 'atima 'akëma 'aish sipunu 'iti kuëënima.

¹⁶ 'Ësokian Josénën 'upiokin ñuixunia kuakin an pán 'akë aín kushi anribi 'ënribi kana 'ësokin namá kixun kakëxa:

—'Ënribi kana 'ësokin namákin rabé 'imainun achúshi tasá pán uxua 'ën maxkánu nankë isi pëkian.

¹⁷ Manámia 'ikë tasánua 'ikë pán ax ka batokin mëskukin 'akë ax ka faraónan 'iaxa, aínbi ka ñuina pëchikaman tasá 'ën maxkánua 'ikë a piaxa.

¹⁸ Usakin kakëxun ka Josénën kakëxa:

—Minmi namákë ax ka 'ësa 'ikën: rabé 'imainun achúshi tasámi namákë ax ka rabé 'imainun achúshi nètë 'ikën,

¹⁹ usa 'ain ka ënuax rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan 'apu faraónën minmi an kuëenkëma ñu 'akë isti 'ikën, istankëxun ka achúshi inu mi bëntanun 'amiti 'ikën, usakin bëntania ka xëtëkaman min nami piti 'ikën.

²⁰ Usai 'ikë rabé 'imainun achúshi nètë 'ikëbëtan ka 'apu faraónën anúan aín titan tuá nètë 'ikëbëtan achúshi fiesta chaira 'akëxa, 'akin ka kamabi aín uni kushibukama kamiakëxa. Usakin kamikëxa aín kushibu timëan ka 'apu faraónën an xëati 'inánkë unikaman kushi 'imainun an pán 'akë unikaman kushi sipunua binun xuakëxa.

²¹ Xukëxun bitsínkin bëia ka an aín xëati 'inánkë unikaman kushi aín ñu mëtinubi bërâma 'akësabi okin nantëkëanan ka faraónën aín xëati 'inántëkënan anubi nankëxa;

²² 'aínbi ka an pán 'akë aín kushi aribi Josénëan aín namákë ñuixunkësabi okin inu bëntanxun tëtëskanun 'amiakëxa.

²³ Usakin aín namákë ñuixunkëxibi ka an 'apu 'ain xëati 'inánkë uni ax Josémi sinanima ami manúakëxa.

41

Josénën 'apu faraónën namákëkama ñuixua bana

¹ Usa 'ain ka rabé baritia inúkëbëtan. Achúshi imé faraónën, Nilo kakë baka kuëbi nixun isi pékiakëxa,

² usakian an namákin iskëxibi ka baka mëuküax, mapai achúshi 'imainun rabé vaca 'upíira 'imainun xuairabu ax chikítankëxun basi xo chaxkébu a 'ukëmëuxun pia isan.

³ Usokian pikëbëbi a kaxu bakanuax chikitika 'atima 'aish chumínkëkama mapai 'imainun rabé vaca axribi baka kuëbí raíri a 'urama sëtëruí niraakëkëxa.

⁴ Usai niraakëtankëxun ka vaca 'atimabu chumínkëkama an mapai 'imainun rabé vaca upíirabu 'imainun xuabu a eia isakëxa. 'Isibi ka faraón ratúkuatsianx bësuakëxa,

⁵ 'aínbi ka amiribishi 'uxtëkëankëxa 'uxunbi ka amiribishi namákin istëkëankëxa: achúshi trigo xonuax mapai achúshi 'imainun rabé aín bimi upíirabu 'aish koia isakëxa.

⁶ Iskëbë ka a kaxu mapai achúshi 'imainun rabé trigo bimi, amiaxa bari urukë amiax bëkikin suñun 'atimokëxa chushikë isakëxa,

⁷ akama trigo bimi chushikësa an ka trigo bimi mapai 'imainun rabé bimi upíirabu a pia isakëxa.

Usakin iskinra namati bësui ka faraón kiakëxa iskinra kana namatin.

⁸ 'Aínbi ka a pëkaran anun masánuitukëishi 'ixun kamabi Egipto menu 'ikë an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë unikama unun kixun kamiakëxa. Kamikëxa rikuatsinkë ka faraónën usakian namákëkama ñuixuankëxa, ñuixunkëxunbi ka uinu 'ikë uni an ñu tankë 'imainun an ñu 'unánkë achúshinënbi ñuixuama 'ikën, uisakin namákin kara usakin namáxa kixun.

⁹ Usakian atun ñuixunkëbëma ka an faraón aín xëati 'inánkë uni aín kushi, ax kiakëxa:

—Bëri kana sinanatin usai 'iti 'aímabi kana 'ëx a sinanima manuan.

¹⁰ Mix 'apu 'ixun kamina nishkin an pán 'akë aín kushi 'imainun an mi xëati 'inánkë ënëribi anua suntárunën kushi capitán 'ikë sipu anu sipua.

¹¹ Achúshi imë kananuna nurabëxunbi namákën, an pán 'akë aín kushian 'amainun kana 'ënribi bëtsiokin namákën, usa 'ain ka an namákënëx 'unántisama 'imainun 'ënanëxribi unántisama 'aish uisakin namákë kara kixun unántisama 'iakëxa.

¹² Ësokin nun namákë 'aínbi ka nubë achúshi hebreo uni bëna, an suntárunën kushi ñu mëëxunkëribi anu 'iakëxa. A uni kananuna nun namákë ñuixuankën, ñuixunkëxun ka nu uisakin namákë kara ax 'ikë kixun nu ñuixuankëxa.

¹³ ¡An nu ñuixunkë usaibi ka 'iaxa! usa aín kana 'ëx amiribishi 'ën ñu mëëtinu atsímáinun ka bëtsi aribi inu bëntanxun tëtsekamiäxa.

¹⁴ Usokian ñuixunkëxun ka faraónën José bëribia sipunua chikínbëtsinkin anu bënun kamiakëxa. Usakian kamikë ka Josénën mëniókakin aín bu tëamianan aín chupa upí pañubiani kuantankëx faraónu bëbakëxa.

¹⁵ Usaia bëbakë ka faraónën kakëxa:

—'Ën kana ësoKin namán 'aínbi ka an 'ën namákë 'ë ñuixunti 'aíma 'ikën, usa 'aínbi kana 'ën kuan, min isamina uni aín namákë ñuixuni kixun ñuia kana kuan, usa 'ain kaina min 'ën namákë 'ë ñuixunti 'ain.

¹⁶ Kakëxunbi ka Josénën —ax ka 'ënbi 'akëma 'iti 'ikë —kixun kakëxa—; 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan kuni mix 'apu 'aish upí 'inun mi ñuixunti 'ikën.

¹⁷ Usokian kakëxun ka 'apu faraónën José katëkëankëxa:

—'Ën namákënuax kana Nilo kakë baka kuëbí nikë 'ian,

¹⁸ usakin 'ën nixun iskëxbi ka bakanuax mapai achúshi 'imainun rabë vaca upíira 'aish, xuairabu an basi xochaxkëbu a mëuxun pia isan.

¹⁹ Usakian pikëbëbi ka a kaxú mapai achúshi 'imainun rabë vaca chumínkë 'aish 'atimara axribi piküäxa. ¡Uinsaranbi kana 'ën usa vaca 'atima Egipto me ënua iskëma 'ain!

²⁰ Ënë vaca chumínkë 'atimabu an ka ax pain chikíkë mapai rabë 'imainun rabë vaca upíirabukama a eäxa;

²¹ 'aínbi ka usakin eäxi uínbi 'unántisama 'iäxa, usa 'aish ka bëráma 'ikësabi chumínkëira 'iäxa.

Usokin namati kana bësuan,

²² 'aínbi kana 'uxtënkëxunbi amiribishi namákin mapai achúshi xonuax trigo bimi upíirabu koia isan.

²³ Usakin iskëbëbi ka a kaxú mapai 'imainun rabë trigo bimi ami bari urukë amiax bëkikin suñun 'akëx bëküax chushi ëskikë 'ianan nëmëkë koäxa.

²⁴ A trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa an ka mapai 'imainun rabë trigo bimi upíirabu a piaxa. Usakin namáxun kana an ñu tankë unikama timëxun ñuixuan, 'aínbi ka atu achúshinëbi usakin namákë ka ax 'ikë kixun 'ë kakëma 'ikën.

²⁵ Usakian kakëxun ka faraón Josénën kakëxa:

—Minmi 'apu 'ixun rabëokin namákë ax ka achúshi ñu ishi ñui kikë 'ikën. Diosan ka mi 'unánmisa tania añu kaina 'ati 'ai kixun.

²⁶ Mapai achúshi 'imainun rabë vacakama upíirabu ax ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'ikën, usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabë trigo bimi upíirabu ax 'ikën. Ax ka a mi namákë abi 'ikën.

²⁷ Mapai achúshi 'imainun rabë vaca chumínkë 'imainun 'atima äxa bëtsi kaxú chikíkë ax ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia 'ikën; usaribi ka mapai achúshi 'imainun rabë trigo bimi chushikësa 'imainun mënukësa amiaxa bari urukë amiax bëkikian suñun xarokë ax ka mapai achúshi 'imainun rabë baritia a piti 'aíma 'ain numi 'iti a 'ikën.

²⁸ 'Ën mi kakë usabi oi ka 'iti 'ikën; Diosan ka mix 'apu 'ikë usakia an ñu 'ati a ñuikin mi ismiäxa.

29 Usa 'ain ka 'inuxun 'aia mapai achúshi 'imainun rabé baritian a piti 'itsaira 'imainun unin 'apákē ñu 'itsaira bimiñu kamabi Egipto menu 'iti 'ikēn,

30 usai 'itankēx ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia a piti 'aimaira 'iti 'ikēn. Usai 'ikēbētan ka uínbi Egipto menu ka 'aisamaira piti 'iakēxa kixun sinántima 'ikēn.

31 Usa 'ain ka a piti ñu 'aimaira 'ikēbē, ñu 'apákēa kokē bēráma iása 'itima 'iti 'ikēn.

32 'Ēn 'apu minmi rabé okin namákē ax ka, Nukēn 'Ibu Diosan uisakin kara 'aisa tania usakin 'aia, usa 'ain ka ēnuax basimashi 'iti 'ikēn.

33 Usa 'ain sapi kamina 'ēn sinánkēxun basikinmaishi uni achúshi sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkē, an ēnē Egipto menu 'ikē unikama an bērúankin isti anēti 'ain.

34 Mix 'apu 'ixun kamina ēsokin 'ati 'ain: min kamina aín kushikama anētankēxun, kamabi menu kuankian unin 'apákē trigo bimi bikē ax ka mapai achúshi pisha bikē anua aín chukúmashi biti 'ikēn, bikin ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia 'imi Egipto menu unin 'apákē 'aisamaira tuaia timēti 'ikēn.

35 Usa 'ain kamina min kati 'ain kamabi trigo bimi upibukama ka mapai 'imainun rabé baritia anun timēti 'ikēn; timētankēxun ka achúshi xubunu bukúnti 'ikēn, ax ka usokin kamabi ēmakamanu bukúnti 'ikēn, ax ka kamabi uni ēmanu 'imainun naēnu 'ikē unikaman piti 'ikēn.

36 Usakin mi 'amikēxun atun trigo bimi bukúnkē 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé baritia numi 'ikēbēbi unikama numin bamatima 'ikēn, Egipto me ēnu tsókē unikamax.

José Egipto menu 'apu iá bana

37 Usakian Josénēn kakē ax ka 'apu faraón 'imainun aín unikamanan upí bana 'iakēxa,

38 usaía kia ka faraónēn aín unikama ēsokin kakēxa:

—¿Uisaxun karanuna bētsi uni 'ēsaribi aín 'Ibu Diosan bēru ñunshinñun nun mēratí 'ain?

39 Ēsai kitankēxun ka José kakēxa:

—Misaribi uni sinánñuira 'imainun an ñu 'unánkē uni ka 'aíma 'ikēn, usa 'ain min 'Ibu Diosan mi 'unánmikēxun kamina ēnē ñukama 'unanin.

40 Ēsokin katankēxun ka 'apu faraónēn José kakēxa, mix kamina anu 'ēx 'ikē 'apun xubu anu 'iti 'ain, 'imainun kamina ēnē menu 'ikē unikaman min kakēsokin 'ati 'ikēn, kamabi uni min kakēsa okían ñu 'anun 'amiti 'ain 'aínbi kana. 'Ēx kuni 'apu 'aish mi manámi 'ianan kushiira 'iti 'ain.

41 Ka kuat, 'ēn kana kamabi Egipto menu 'ikē unikaman kushimi 'inun mi anēin. Ēsokin kakinshi ka,

42 faraónēn 'apu 'ixuan mēñukē a ēchikinshi aín mēñusuti bitankēxun Josénēn mēkēnu mēñumiakēxa. Usakin mēñumitankēxun ka aín chupa lino 'upíira upí a pañumianan aín tēuti kuri 'akē a tēñumiakēxa.

43 Usakin aín ñukama pañumitankēxun ka anúan ax nikē caballonēn nikinkē bētsi a kaxu 'ikē bētsi anu José 'aruakēxa, 'arutankēx ka kiakēxa, bērí ka kamabi unix aín bēmánuax sharati rantinpurunkin kamina anúan kuantí bai bēaratima 'ain, usa 'ain ka Josénēx kamabi Egiptonu 'ikē unikaman 'apu 'iakēxa.

44 Usakin 'atankēxun ka faraónēn kakēxa:

—'Ēx kana 'apu 'ain, usa 'aínbi ka Egipto menu 'ikē unin mix kikēma 'ain añu ñubi 'atima 'ikēn.

45 Usa 'ain ka 'apu faraónēn bētsiokin anēkin José egipcionu 'ikē anēn anēakēxa Safenatpanéah kakin anētankēxun, ka Asenat akēñun 'ain xanu 'iti birakamiakēxa, ax ka Potifera kakē Sacerdotenēn bēchikē xanu 'iakēxa, ax ka On kakē ēma anu tsókē uni 'iakēxa, usakian 'akēx ka José Egipto menu 'apu 'iakēxa.

46 Anua 'apu 'imikē anu ka José treinta baritiañu 'iakēxa, usa 'ain ka José anua faraón 'ikē anuax chikítankēx Egipto me kamaoi kuainbēkini niakēxa.

47 Usa 'ain ka ñu 'apákē 'aisamaira bimiñu 'aish piti 'itsaira 'iakēxa mapai achúshi 'imainun rabé baritia ñu 'apákē bimiakēxa,

⁴⁸ usa 'ikē ka Josénēn ax 'apu 'ixun kamabi trigo 'apákē mapai achúshi 'imainun rabé baritia sēnēmikin timēnun unikama 'amiakēxa; usakin 'amianan ka trigo bukūanan anuxuan 'apáxun bikē ēmanua anu bukúnti 'akē anubia trigo bukunun 'amiakēxa.

⁴⁹ Usakian Josénēn timēmikēx ka trigo bimi parúmpapa kuébínua masi iskēsaira 'iakēxa. Usa 'ain ka 'aisamaira 'ikē uínbi tupuntisamaira 'ianan uiti 'itsaira kara kixun tupuntisamaira 'iakēxa.

⁵⁰ Usa 'ain ka anúan ñu 'apákēxbi kootima baritia 'isamapain 'ain Josénēn aín xanu Asenat kakē ami rabēokin bēchikē 'iakēxa.

⁵¹ A paian bēchikē aín rēkuēn bēchikē a ka Manasés kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: “Nukēn 'Ibu Diosan ka 'ēx masá nuituanan tēmēraiabi 'ē manumiaxa 'imainun ka 'ēn papan aintsikamiribi manunun 'ē 'imiaxa.”

⁵² Usakin 'atankēxun ka bēchitēcēntancēxun Efraín kakin anēakēxa, anētankēx ka kiakēxa: Nukēn 'Ibu Diosan ka anuax 'ēx tēmērakē me ēnuax 'ēx bēchikēñu 'iti kuēanxa.

⁵³ Usa 'ain ka mapai achúshi 'imainun rabé bari inúkēbē unin ñu 'apákē Egipto menu 'aisamaira 'iskē ax sēnēankēxa,

⁵⁴ usaía 'ikēbē ka José kikēsabi oi mapai 'imainun rabé baritia inúkēbē unin ñu 'apákēbi añu ñubi menu koama 'ikēn, José kikēsabi oi ka usai 'iakēxa. Usaia raíri mekamanu 'imainun ka, Egipto menushi a piti ñu 'aisamaira 'iakēxa;

⁵⁵ usa 'ain ka Egipto menu tsókē unikamax a piti 'aíma 'ain numin 'i 'apu faraónu trigo ñukati kuankēxa, kuanxun ñukákēxunbi ka 'apu faraónēn egipcio unibu kakēxa: Kamabi unikama mitsux kamina José isi kuantu 'ain, kuanxun kamina añu 'anun kara mitsu kaia usakinbi 'ati 'ain.

⁵⁶ Usa 'ain ka kamabi menua a piti 'aíma 'ain Josénēn anua trigo bukunkékama xēókanun kixun kakēxuan xēókakēbētan ka egipcio unikaman trigo maruakēxa, usai 'ikēbē ka kamabi nētēn numi chaiira 'ain a piti 'aíma 'iakēxa.

⁵⁷ Usai 'ikēbē ka kamabi menuaxribi a piti 'aíma 'ain Egipto menua José 'ain, trigo marui unikama uinu 'ikē menubi a piti 'aíma 'ain uakēxa.

42

Josénēn xukēnkama Egipto menu kuan

¹ Usa 'ain ka Jacobnēn Egipto menu ka trigo axa kixuan ñuikania kuakēxa, kuakin ka aín bēchikékama kakēxa: ¿Añu kaina anuxun mitsúxbi bētsibē bētsibē isanankin 'akanin?

² Ēsokin ka 'ē kakanxa Egipto menu kaisa trigo axa. Usa 'ain kamina anu kuantankēxun nukaman piti trigo marui kuantu 'ain, a piínu nukamax bukunun.

³ Ēsokian aín papan kakēx ka Egipto menu mapai rabé Josénēn xukēnkama trigo marui kuankēxa;

⁴ 'aínbi ka Jacobnēn aín bēchikē Benjamín, Josénēn xukēn a atubē kuantanun xuama 'ikēn, anu kuaníbi ka ñu 'aisama inuti 'ikē kixun sinánkin.

⁵ Usa 'ain ka Jacobnēn bēchikē kamax anribia trigo marui kuankē unikamabē kuankēxa. A nētē kaman ka kamabi Canaán menu a piti ñu 'aíma aín numi chaiira 'iakēxa.

⁶ Usaia 'imainun ka José ax Egipto menu 'apu 'ain, unikama trigo maruti anēkē 'iakēxa. Usa 'ixun ka axa trigo marui bētsi menuax kuankē unikama anu kuania trigo maruakēxa. Marukēbēbi ka aín xukēn kamaxribi ami bēbai nirakēti aín bēmánanēn me tikai rantinpuruni tsóbuakēxa.

⁷ Usai anu nukutia iskin ka Josénēn ēnē unikamax ka 'ēn xukēn 'ikē kixun 'unánkēxa; 'unánkinbi ka, atu 'unánkēmasa 'ixun, munuma banakin atu ñukákin kakēxa:

—¡Mitsux! ¿kaina uinuax aín?

Kakēxun ka —nukamax kananuna Canaán menuax trigo marui aín —kixun atun kakēxa.

⁸ 'Aínbi ka an 'unánkēxunbi aín xukēnkaman José 'unánma 'ikēn.

⁹ Usa 'ain ka atux usai 'itia namá a sinánkin aín xukēnkama Josénēn kakēxa:

—Mitsux kamina këmëkuatsini 'utunanishi uan. Usa 'ain kamina uisaxun 'aisa kara ënë ëma 'ikë kixun isi ukan.

¹⁰ —Usama ka nun 'Ibu —kixun ka atun kakëxa—. An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna trigo maruishi uan.

¹¹ Usa 'ain kananuna nukamax achúshi papan bëchikëshi 'ain. Usa 'aish kananuna upí sinánñuishi 'ain. Usa 'ain kananuna uínsarabi këmëkianxun bëtsi ëmakama 'utunkëma 'ain.

¹² —Usama ka —kixun ka Josénën karaishiakëxa—. Mitsux kamina këmë kuatsini 'utunanishi uan.

¹³ Usakian kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—An mi ñu mëëxunti nukamax kananuna mapai rabë 'imainun rabë xukën 'ain, usa 'aish kananuna achúshi papan bëchikëshi 'ain, usa 'ain kananuna nukamax Canaán kakë me anu tsotin. Usa 'ain ka nun xukën 'anáka itsi nun papabë bëruaxa 'imainun ka nun xukën 'anáka ax nubëma 'ikën.

¹⁴ Èsokian kakëxun ka Josénën amiribishi katëkëankëxa:

—¡Kana mitsu kan! Mitsux kamina këmëkuatsini uisakara ënë me 'ikë kixun 'utuanan añu kara ënu 'ikë kixun isi uan,

¹⁵ usa 'ain kana 'ën mitsu ësokian tanin: 'Ënbi kana 'apu faraónën anën mitsu kain ënuax kamina min xukën 'anáka ax pain utamainun uíxbi chikítima 'ain.

¹⁶ Usa 'ain ka mikama achúshinën a bitsi kuantu 'ikën. A bitsia kuantamainun ka raírínëx sipuakë 'iti 'ikën. Usa 'ain kananuna mitsúxmi kikë ënëx kara aséabi 'ikën kixun isti 'ain, mitsux kikë aséabima 'ain ka këmëkuatsini ukë 'iti 'ikën. Èsakin kana faraónën anën mitsu kain.

¹⁷ Èsokin pain katankëxun ka rabë 'imainun achúshi nëtë Josénën atu sipuakëxa,

¹⁸ usakin sipuaxunbi ka rabë 'imainun achúshi nëtë 'ikëbëtan atu kakëxa:

—Èx kana Dios kikësabi oi 'ikë uni 'ain. Usa 'ain kamina mitsun 'ën kakësabiokin 'ati 'ain, mitsúxmi nu këmë kuatsinxun 'utuni ukë 'ikëbi:

¹⁹ usa 'ain kana 'ën 'unánti 'ain mitsux kamina uni sinan upíñu 'ain kixun usa 'ain ka achúshinëx sipunu bërúmainun kamina mitsun aintsikaman piti trigo buani kuantu 'ain.

²⁰ Kuantankëxun kamina min xukën 'anáka 'ë bëxúnti 'ain, a bëkëbëtan kana aséabi kamina mitsux këmëkëma 'ai kixun 'unánti 'ain. Usama 'ain kamina mikamax bamakë 'iti 'ain. Usaia kikëbë ka usa ka 'iti 'ikë kixax kikankëxa,

²¹ 'aínbi ka atúxbi bëtsibë bëtsibë kanankëxa:

—Aséabi kananuna nun xukënbë 'atimonankën, nun kananuna nua uisabi oxuma 'anun kakëxun kuakin nuibama 'ain, axa tëmëraia iskinbi. Usa 'ain kananuna nuxribi bërí tëmërain.

²² 'Imainun ka Rubénën kakëxa:

—Usa 'ain kana 'ën mitsu kakën nun xukën 'anáka kananuna 'atima otima 'ain; kakëxunbi kamina mitsun kuakanma 'ain, usa 'ain sapika nukamaribi ax ñua kupí usakin nu 'aia.

²³ Usai atux kia Josénën kuatiabika 'unánma 'ikën, ax ka bëtsían usai ka kia kixun kamainun banakëxa.

²⁴ Usakin aín xukënkama kaíbi atúxa usai kia kuati masá nuituti uri kuanx ka José iankëxa. Usai inkuatsini anua atux 'ikë anu utëkënkín ka atu kakín, amo nitsinakin Simeón atun ismainunbi nëamiakëxa.

²⁵ Usokin 'amitankëxun ka Josénën aín unikama kakëxa, trigo aín pishanu buchuokin 'aruxuanan, kamina atun kuríkiribi atun pisha 'ukëmëu achúshi achúshi pishanubi 'aruxuntënkëti 'ain, 'anan kamina kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánti 'ain. Èsokian Josénën kakëxun ka an kakësabiokin aín unikaman 'akëxa.

²⁶ Usakian pishanu purukin trigo 'inánkëxun ka atun asno anu 'arubiani anuax kuankëxa.

²⁷ Usai anuax kuanbaiti ka ñantánbukëbë anua imë uxti anu nirakëakëxa, nirakëxun ka atu achúshinën pain aín pisha asno piminuxun trigo binuxun aín pisha rëchurukinbi ka, aín kuríki pishanu bërakankín 'arukë mërakëxa.

28 Usakin mërai ratúkin ka aín xukën achúshinën raíri kakëxa:

—¡Ka kuat, 'ën kuríki ka amiribishi 'ë mañaxa! ¡'Ën pishanubi ka 'ën kuríki 'ikën! Ësakian bëtsin kakëx ka raírinëx ratuti bërëi 'itsaira rakuëti a xukën kamáxbi kanankëxa:

—¿Diosan kara nukamaxnu ësai 'iti nu sinánxukin ësokin nu ax?

29 Usa 'ain ka Canaán menu bëbakëxa, bëbaxun ka kamabi atux 'ikë aín papa Jacob ñuixunkin kakëxa, a ëmanu 'ikë 'apun ka nu 'atimai banai nishkin nux isanuna këmëkianxun atun me 'utuni kuan kixun nu kaxa:

30 —A ëmanu 'ikë 'apu an ka numi 'atimai, banai nishkin nu kaxa mitsux kamina këmë kuatsini ënë menu 'ikë unikama unëxun 'utuni ukan.

31 Usai kiabi kananuna ësokin kan nux kananuna uni mënin sinánñuishi, 'ain usa 'aish kananuna nukamax an uni 'utunkë uni ama 'ain;

32 katankëxun kananuna ësokinribi kan nux kananuna achúshi papañushi mapai rabë 'imainun rabë xukën 'inun bëchia 'ain; usa 'ain ka bëtsi nubëma 'ikën 'imainun ka nun xukën 'anáka nun papabë Canaán menu bëruaxa kixun kananuna kan.

33 Ësakin kakëxun ka an nukama kaxa: Bërí kuni kana asérabi kaina mikamax upisi-nanñu 'ain kixun 'unánti 'ain. Usa 'ain kamina min xukën achúshi 'ënu ëbianti 'ain ëbiankin kamina trigo 'itsamashi min aintsikama buánxunti aín,

34 'aínbi kamina min xukën 'anáka 'ë bëxunkanti 'ain. A mi 'ë bëxunkëxun kana mitsux kamina upí sinánñubu 'ianan këmëkuatsini ukëma 'ain kixun 'unánti 'ain; usa 'ain kana mitsun xukën 'anáka axa upí 'inun ënti 'ain, 'imainun kamina mitsuxribi ënë menu niti 'ain.

35 Usa 'ain ka atun ëmanu kuantankëxun trigo pishanua bukunpakinbi Josénën xukën atun kuríki a 'ukëmëuküa pisha chukúmaratsunua mërakëxa, achúshi achúshi atun pishanua. Usokin pisha chukúmaratsunua kuríki mërai ka a xukënkamaxbi aín papabëbi ratúkanakëxa.

36 Usa 'ain ka Jacobnën kakëxa:

—Mitsun kamina bëchikëñuma 'ë 'imin. José ka nubëma 'ikën, 'ianan ka Simeónëxribi ka nubëma 'ikën, ¡'imainun kamina Benjamínribi 'ë bërí ëmibiankasin kin! ¡Ësakin 'akin kamina 'ë bëchikëñuma ënkanin!

37 Usaia kia ka Rubénnën aín papa kakëxa:

—'Ën bërúanun kamina Benjamín 'ën mëkënu ënti 'ain usa 'ain kana 'ënbi mi bëxuntëkënti 'ain. Bëxunkëxuma kamina, 'ën bëchikë rabë ënë 'ati 'ain.

38 Usai kiabi ka Jacobnën aín bëchikë kakëxa:

—'Ën bëchikë aín 'anáka ënë 'ikëbi kana mitsukëñun xutima. Aín xukën José ka ñuakëxa usa 'ain ka aratsushi tikiaxa. Mitsubë kuania ñu 'aisama inuti ñuanan 'ikëbë kaina uisai 'iti 'ain, mitsux kamina 'uchakë 'iti 'ain 'ëx kaniakëké 'aish 'itsaira masá nuituti ñukëbë.

43

Aín xukën kaman Benjamín Egipto menu buan

1 Usa 'ain ka nëtëkamabi a piti ñu a menu 'aíma 'iakëxa,

2 usa 'ain ka Jacobnën aín bëchikë kamabëtan Egipto menua buánkë trigo a pikëx këñúkëbëtan aín bëchikëkama kakëxa:

—Amiribishi kuantankëxun kamina trigo chukúmashi marutëkëni kuanti 'ain.

3 'Aínbi ka Judánën kakëxa:

—Asérabi ka anu 'ikë unin an nukama kaxa: Min xukën 'anáka bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

4 Usa 'ain kananuna min nubë, kuantanun xukëbë trigo maruikuanti 'ain;

5 'aínbi kananuna minmi nubë kuantanun xukëbëma kuaniman. A unin ka nu asérabi kaxa: Min xukën 'anáka a bëíma kamina 'ë isi ukantima 'ain.

6 Ësokian katëkënkëxun ka Jacobnën kakëxa:

—¿Uisa kupín kaina 'ë 'itsaira 'aisama on? ¿Uisati kaina nun xukën 'anáka ka anu 'ikë kixun a uni kan?

⁷ Kakëxunbi ka atun katëkëankëxa:

—A unijn ka uisa unikaraisanuna 'ain kixun 'itsaira ñukákin nun aintsi 'ibukama nu ñukáxa. Ñukákin ka nu kaxa: ¿Min papa kara ñukëma pain tsótax? ¿Min xukën itsi kara anu 'ik? Nun kananuna an ñukákësabi okin an kakë banakama kan. ¿Uisaxun karanuna min xukën 'anáka kamina bëti 'ain kixun kakëxun 'unánkë 'itsían?

⁸ Usa 'ain ka Judánën aín papa Jacob kakëxa:

—Nux upitax tsóti kuëenkin kamina nun xukën 'anáka 'ën bërúanun xuti 'ain, xukëbë kananuna bëríbi kuantí 'ain. Usa 'ain kananuna mi 'imainun nukama 'ianan nun bëchikë kamaríbi ñutima 'ikën.

⁹ 'Ën kana a tuá bërúanti 'ain; 'ë kamina axa uisai kara 'ikëbëtan kati 'ain. 'Ën a tuá bëtëkënimá kana anun tsókë nëtëkaman 'ëx min 'uchokë 'iti 'ain.

¹⁰ 'Ënuax 'itsaira banai panatima kuanx kuni kananuna rabëti kuantankëx ukë 'itsían.

¹¹ Usa 'ain ka aín papan ësokín kakëxa:

—Anun nun ënëñu mëníoti bëtsi ñu ka 'aíma 'ikën, usa 'ain kamina ësokín 'ati 'ain: mitsun pisha kamanu kamina a uni 'inaishiti kuanxun achúshi ñu buánti 'ain. 'Ënë menuxun uniokë ñu upíira: bálamo kakë sanuira chukúma 'imainun buna rëpa chukúmashi 'imainun ro tsëpasa 'imainun i baka 'akë ro akëñun ro ua upíira nun menua 'ikë aribi buánti 'ain.

¹² Buánkin kamina nëtë itsinmi buánkë usamaira kuríki këxtuira buántankëxun minbi 'inánti 'ain, mitsun 'inankëxunbia 'inantëkënkësamaira 'inánti 'ain; 'inánkin kamina manuxun sapi ka usakin 'axa aribi 'inánti 'ain.

¹³ ¡Usa 'ain kamina! min xukën 'anáka bibiakin buántankëxun a uni istëkëni kuankanti 'ain.

¹⁴ Usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax kamabi kushiñu an mitsua uisabi okima nuibanun 'imianan, min xukën sipunu 'ikë a 'ënun sinánmikin Benjamín utëkënun upíokin sinánmiti 'ikën. Usa 'ain kana 'ën bëchikëkama nëtëkëbë, bëchikëñuma 'ëx 'iti 'ain.

¹⁵ Usakian Jacobnën kakëxun ka aín bëchikëkaman anu 'ikë 'apu 'inaishiti kuantí ñukama bianan, pishami kuríki këxtuira bianan, Benjamínribi bibiani Egiptonu kuankëxa. Kuantankëx ka anua José 'ikë anu bëbakëxa,

¹⁶ usaía bëbaia ka Josénën Benjamín atubëa kuankë isakëxa, iskin ka an aín xubu bërúankë uni a kakëxa:

—'Ënë unikama kamina 'ën xubunu buánti 'ain, 'imainun kamina vaca rëtankëxun piti 'itsaira 'ati 'ain, atun ka bari xamarukëbëtan bërí 'ëbëtan piti 'ikën.

¹⁷ 'Ësakian kakëxun ka aín ñu bërúankë unin aín kushin Josénën kakësabiokin anbi aín xubunu atu buánkëxa,

¹⁸ 'aínbi ka Josénën xubunuax ratuti kánani kikankëxa:

—¡'Ënëx ka këmëkin nu békë 'ikën! Bëtsi nëtën trigo marukin 'inankëxunbia nu 'inantëkënkë kuríki a kupín sapika nu bëaxa. Usa 'ain sapi ka nukama kuantanun xukima tëmëramianan kupímashi nukamabi ñu mëëmiti 'ikën, nun ñuinakama këñunbi.

¹⁹ Usa 'ain ka nukuti aín xubu xëputi 'urama oí a rapasu kuani nirakëkin an ñu bërúankë uni abë banakin.

²⁰ Atun kakëxa:

—¡Uisati, kara Nukën 'Ibu! Bëtsi nëtën kananuna asérabi trigo marui uan,

²¹ 'aínbi kananuna 'ënuax kuantankëx anu nu imë uxti anu nukuxun nun pisha rëchurupakinbi, kananuna pisha bërakankin achúshi achúshi nun pishanua kuríki 'arukë mëran, a kuríki ka kamabi 'iaxa. A kananuna bërí 'inantëkënti bëan,

²² bëanan kananuna nun kuríkiríbi anun trigo maruti bëtëkëan. 'Aínbi kananuna uin kara a painun 'inánkë kuríki nun pishakamanu 'arutëkëanxa kixun 'unánkëma 'ain.

²³ Kakëxun ka an ñu bërúankë unin atu kakëxa:

—Kamina 'itsaira rakuékantima 'ain. Mitsun Dios min papabëtan rabikë an sapi ka a kuríki mitsun pishanu 'arukë 'iti 'ikën, 'ën kana anúnmi trigo kupíokë kuríki a bian usa 'ain kamina 'itsaira rakuëtima 'ain. Kamina 'itsaira masá nuituti rakuëtima 'ain.

Ësokin katankëxun ka an ñu bërúankë unin Simeón sipunua chikínbëtsinkin aín xukén kamanu bëakëxa;

²⁴ Usakin 'axun ka atu kamabi Josénën xubu 'ukëmëu ubankëxa, uantankëxun ka anúan tachukati 'umpax 'inántankëxun aín ñuinakamaribi aín piti 'inánkëxa.

²⁵ Usa 'ain ka a 'inainshiti békë ñukama mëníokin, José ka bari maníkëbë atubëtan pi uti 'ikë kixun 'unánxun kaíankëxa.

²⁶ Usakian kainkëxa aín xubunu bëbaia ka atúan 'inainshitia uankë ñukama a 'inánkëxa, 'inani ka ami rantinpuruni aín bëmánan memi bëtiki tsóbuakëxa.

²⁷ Usai 'ia iskin ka Josénën atu uisa karaisa kixun ñukákëxa ñukátankëxun ka ësokinribi kakëxa:

—¿Uisa kara min papa, a ñuikinmi 'ë kakë kaniakëkë ax 'ik? ¿Kara bëríbi tsótax?

²⁸ Kixuan ñukákëx ka akama tètúbuti aín chixunu sënën kuabuti ami 'ikin kakëxa:

—An mi ñu mëëxunti, nukaman papa ka anu 'ikën. Bëríbi ka tsótaxa.

²⁹ Usakian kakëxun a rapasunua israikinbi ka Josénën aín xukén Benjamín 'ain papan akëñun aín titami bëchia a mërakëxa mërai ka kiakëxa:

—¿Ënëx kara mitsun xukén 'anáka a ñuikinmi 'ë bëráma kakë a 'ik? ¡Nukën 'Ibu Diosan ka mi 'akinti 'ikën 'ën bakën! Ësakin kaíshi,

³⁰ ka José aín xukén isi 'itsaira kuëñibi aín inkë urukëbë tënëtisamaira tani. Bënëtishi abákiani kuanx anua 'ikë anu atsíanx iankëxa.

³¹ Usai intankëx sënëntankëx bëchukakiani kuani ka kiakëxa: ¡Aín piti kamina ënë kama mëtikati 'ain!

³² Usa 'ain ka an kakësabiokin an ñu 'axunkë unikaman José axa 'apu 'ikë abiribi mesanu aín piti nanxuanan aín xukénkama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa, nanxuanan ka an ñu 'axunkë egipcio unikama aribi bëtsi mesanu nanxuankëxa atun ka hebreo unikamabëtan mëskuxun piama 'ikën.

³³ Usa 'ain ka Josénën aín xukén apankama 'anan Benjamín uinu kara tsóti 'ikë kixun kakëxa. Katankëxun ka aín xukénkama atun 'apamixun 'abianxun 'anákami sënëonkin atu upíokin sënëinra 'itánun anu tsónun kakëxa usakian 'akëx ka sinánkasmai uisa kupín kara ësokin nu 'aia kiox bëtsibë bëtsibë isanankëxa.

³⁴ Usa 'ain ka Josénën an anuxun pikë mesa anuxunbi raíri pikianan, ka aín xukén Benjamín raíri 'inánkësamaira okin aín piti cha 'inánkëxa. Usakin 'ai ka José 'imainun aín xukénkamax pianan xëai 'itsaira kuëëankëxa.

44

Josénën manë xampa ñuikë bana

¹ Usakin 'atankëxun ka Josénën an ñu bërúankë aín kushi kakëxa:

—Ënë unikaman pishanu kamina trigo atun buántisabi 'itánun 'aruti 'ain, 'anan kamina atun kuríki achúshi achúshi pishanu bërakankin 'aruxunti 'ain.

² 'Anan kamina 'ën xampa manë uxua 'akë aribi aín xukén 'anákanën pisha bërakankin 'aruti 'ain 'akin kamina, anun trigo kupíokë kuríki akëñunbi 'aruti 'ain. Usokian Josénën 'amikëxun ka an ñu bërúankë unikaman 'axuankëxa.

³ Usai 'iónxa pëkarakëbë barin urukin pëkabëtsinkëbëtan ka Josénën an ñu mëëxunkë unikama kuantanua, aín xukénkama aín ñu mëníoti 'akinun kixun 'amiakëxa 'amixun ka aín xukénkama aín ñuinakama buani kuantanun xuakëxa.

⁴ Usai kuania ëma ëbiani urakiankë 'aímabi ka Josénën an ñu 'axunkë uni kakëxa axa kuankë unikama akamina nuikuanti 'ain nuixun nukúkin kamina kati 'ain:

—¿Uisa oti kaina upíokin 'akinkëxunbi 'atimakin 'an? ¿Uisati kaina mitsun manë uxua 'akë xampa amia

⁵ 'ën ñu mëëxunkë unin xëanan anun ñu tankë a mëkaman? ¡Mitsun kamina 'atimakin 'an!

⁶ Ësakian kakëx kuanxun ka an ñu bërúankë uni an nukúkin, usakian kakë bana abi ñuikin atu kakëxa,

⁷ usakian kakëxun ka atun kakëxa:

—¿Uisa 'ixun kaina usakin kananuna ñu 'a kixun nukama kain? ¡uínsaranbi kananuna nun ësokin ñu 'akëma 'ain!

⁸ Nux kananuna Canaán nētēnuaxbi nun pishanua mërakë kuríki a 'inantëkëni uan. ¿Uisaxun karanuna manë xampa məkamanan kuri ami ñu mēnxunkë unin xubunua məkamaṭi 'ain?

⁹ ¡Usa 'ain sapi ka an mi ñu mēexunti ënëkama achúshinëx bamakë 'iti 'ikën, uin pishanua kara manë xampa mēraia a 'imainunbi kananuna nukamaxribi an ñu mēëxunkë 'iti 'ain!

¹⁰ Usokian kakëxun ka an José ñu mēëxunkë uni aín kushin atu kakëxa:

—Mikamax kikësa ka 'iti 'ikën, 'aínbi ka uin pishanu kara manë xampa 'ikën ax kuni 'ën ñumëmikë uni 'iti 'ikën; usa 'aínbi ka aín patsanëx 'uchakëma 'iti 'ikën.

¹¹ Usaia kikëbëtan ka a kamaxunbi atun pisha bënëkinshi menu, nanpákin rëchuruakëxa.

¹² Rëchurupatia ka an ñu bërúankë unin kamabi pisha bariakëxa, barikin ka aín xukën apanmixun aín xukën 'anákami okin barikibi ka Benjamínën pishanua manë xampa mërakëxa.

¹³ Usakian mërakëbë ka atun chupa tukai nishi paëakëxa. Usai 'itankëxun ka amiribishi atua anun ñu nikinkë aín ñuinakaman kaxunu puruakëxa. Purubiani ka a ëmanubi kuantëkëankëxa.

¹⁴ Usa 'ain ka Judá 'imainun aín xukënkamax kuanxbi amiribishi bërúkiani Josénën xubunu bëbakëxa, bëbakinbi ka José anuabi mërakëxa mērai ka aín bémáno nirakëti rantinpuruni tsóbukin aín bémánanën me tikakëxa,

¹⁵ usai 'ia ka akamabi Josénën kakëxa:

—¿Añu kaina mikaman 'an? ¿Mitsun kaina 'unan achúshi uni 'ësaribinën kara ñu tanti 'ik?

¹⁶ Kia ka Judánën kakëxa:

—¿Uisakin karanuna nukaman mi kati 'ain? ¿Uisaxun karanuna ñu 'akëma 'ixun nun kananuna 'an kixun mi kati 'ain? Nukën 'lbu Diosan nux 'uchakë 'unánkë 'ain kamina. Nukama min ñu mēmikë uni 'inun 'imiti 'ain; 'imikin kamina, aín pishanua min manë xampa bikë abëbi, min ñu mēmikë uni 'inun nukama 'imiti 'ain.

¹⁷ 'Aínbi ka Josénën kakëxa:

—Usama ka. Aín pishanuanu manë xampa mërakë ax kuni ka 'ën ñu mēëmikë uni 'iti 'ikën. Usa 'ain ka aín patsanëx aín papan xubunu upitax rikianti 'ikën. Uínbi ka mitsu kuania ubiotima 'ikën.

Judánën Benjamín ñuikin José ka

¹⁸ Usa 'ain ka Judánën José 'urama okin kakëxa:

—'Ën kana mi ësokin kaisatanin, usa 'ain kana 'ën uínbi kuanuma mi kain. Kamina 'ën kakëx 'ëmi nishtima 'ain, mix kamina 'apu faraón asaribi 'ikë kana mi kain.

¹⁹ Min kamina nu ñukan nux karaisana papañu 'ianan nun xukën 'anákañu 'ain kixun,

²⁰ ñukákëxun kananuna mi ñuixuan nun papa achúshi kaniakëkë ka anu 'ikën 'imainun ka nun xukën 'anáka achúshi bërí kanikë bënë anu 'ikën, ax ka nun papan kaniakëkë 'ixun bëchia 'ikën. 'Imainun kananuna mi kan nun papan ka 'itsaira atua kuëënia, ax ka aín xukën ñua akëñunbia aín titan tuá 'ikën.

²¹ Usakin mi kakëxun kamina min uni bëna a 'unánun bënun kixun nu kan.

²² Nukaman kananuna mi kan a tuákën ka aín papa ëinsama tania, an ënkëx ka aín papa ñuti 'ikën.

²³ 'Aínbi kamina min nu kan nubëisa a uni bëna ukëbëtama ismina nu bitsima kixun.

²⁴ Usa 'ain kananuna kuantankëxun min nu kakë bana, kamabi ñuixunkin nun papa kan.

²⁵ Usakin kakëxun ka nun papan nu kaxa: Karaisanuna amiribishi trigo 'itsamashi marui utëkëntima 'ain kixun;

²⁶ 'aínbi kananuna nukaman kan: Nux kananuna enë tuá min nukëñun xukëbëma kuaniman, usa 'ain sapi kananuna ax kuankëbëtanma, a uni isi kuantima 'ain.

²⁷ 'Ën papan ka ësakin nukama kaxa: Mitsun kamina 'unan 'ën xanun ka bëbu tuá rabëishi 'ë tuáxuankëxa;

²⁸ achúshinëx ka 'ëbë 'ibi ënuax nëtëakëxa, usa 'ain kana bëríbi iskëma 'ain. Ñuina raekëma ninu 'ikën kara piakëxa kixun kana sinanin.

²⁹ Usa 'ain ka bërími ubankëxa aín xukën 'iásaribiti ñu 'aisama inuti nëtëkëbë kamina mi kamáxbi 'uchokë 'iti 'ain, 'ën sinanëinshi 'aisamaira masá sinani bamakëbë.

³⁰ Usa 'ain ka 'ën papa uniakë ami 'itsaira sinánkin aín nikë aín ñu mëkë anuxunbi uinubia kuantanun kakinma 'arakaia, usa 'ain ka a uniakë nukamax kuankëbë 'ëx kuankëbë,

³¹ nun papa a istëkënima masá nuituti bëunan mëskukënëmbi bamati 'ikën. Usa 'ain kananuna nukamax nun papa kaniakëkë 'aish aín nitëxëkëinshi bamakëbë 'uchokë 'iti 'ain.

³² Usa 'ain kana 'ën papa ësokin kan 'ëxëshi kana an enë tuá uisai kara 'ia a iskë 'iti 'ain 'imainun kana ësokinribi kan: Amiribishi miñu bëtëkënima kana 'ëx 'uchakë 'iti 'ain usa 'ain kamina 'ëx bamati 'itámainun 'ë 'uchoti 'ain.

³³ Usa 'ain kana 'ën mi kain 'ëx sapi kana min ñumëmikë unisa 'iti 'ain, usa 'ain kana uniakë enëx kuantamainun 'ëx mi ñu mëxuni bërúti 'ain. Usa 'ain kamina min aín xukën kamabëa kuantanun a tuá xuti 'ain.

³⁴ Uisa kupí, ¿uisax karana 'ën papanu enë tuá 'ëbë kuankëbëma 'ëx kuantëkënti 'ain? 'Ën karana 'ën papa masá nuituti tëmëraia isti 'ain.

45

Aín xukënkama Josénën 'ëx kana mitsun xukën 'anáka 'ai kixun ami chikirakëkin 'unánmia

¹ Èsakin kaia Judá sënënkëbëtan ka Josénën tënëtisamaira tankin, an ñu mëxunkë unikama a rapasu 'ikëbi munuma kuënkëkin kakëxa: ënuax kamina kamaxi chikínkanti 'ain. Èsokian kakëx ka an ñu mëxunkë unikama José rapasunuax chikímainua, aín xukën kamáxëshi abë bërútia ka 'ëx kana min xukën 'anáka José a 'ain, kixun 'unánmiakëxa.

² Usakin kaibia munuma kuënkëni inkë a ka egipcio unikaman kuakëxa, kuaxun chaniokin ñuia ka faraónnëribi anua 'ikë aín xubunuxunbi kuakëxa.

³ Usai 'itankëxun ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

—'Ëx kana José a 'ain. ¿Nun pa kara bëríbi tsótax?

Èsakian kakëx a bëtánain 'aish ratúkin ka uínbi uisokinbi káma 'ikën.

⁴ 'Aínbi ka Josénën aín xukënkama kakëxa:

—'Ë 'urama kamina ukanti 'ain.

Usakin kakëxa a rapasu 'aia, ka Josénën kakëxa:

—'Ëx kana mitsun xukën José ami Egipto menu ukë unikama marua a 'ain;

⁵ usa 'ain kamina 'atimakin kana 'a kixun sinani ubikantima 'ain, mitsun kamina 'ë maruakën usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan 'ë pain mitsúxmi tëmëraia 'akinun enë menu 'ë bëakëxa.

⁶ Bërí ka rabë baritia numi enë menu 'inutia, usa 'aínbi ka mapai achúshi baritia pain pishianxa, usa 'ain ka unin 'apákëxbi añu ñubi 'irutima 'ikën.

⁷ 'Aínbi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsux uisama pain 'ain enë menu 'ë pain bëakëxa nun rëbúnki kamaxa enë menu 'inun, 'imainun enë unikama upíokin manukima ax kushiira 'ixun enë menu 'akinun 'ë bëakëxa.

⁸ Usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan enë menu uti 'ë sinánxuankëxa; mitsun kamina 'ë xuama 'ain, usa 'ixun ka anbi 'ë 'apu faraón an bana ñuixunti 'imianan aín xubunu ñu mëënun 'imiakëxa, 'imianan ka anbi Egipto me ënu 'apusa 'ixun unikama ñu mëëmianan kamabi ñukama 'ën 'anun kixun 'ë 'imiakëxa.

⁹ Usa 'ain kamina bēnēti anua 'ikē anu kuantankēxun nun pa kai kuantu 'ain: Nun xukēn José kananuna mēran kixun kamina kai kuantu 'ain, əsai ka min bēchikē José kixaxa: Nukēn 'Ibu Diosan ka kamabi Egipto menu 'apusa 'inun 'ē 'imiāxa. Usa 'ain kamina basima bēnēti 'ē isi uti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain kamina min bakē bēchikēkama 'imainun min babakamaribi bēanan min ñuinakama bēti 'ain, bēia kana anumi mikamax tsónun Gosen kakē me a mitsu 'inánti 'ain. Usa 'aish kamina 'ē 'urama 'iti 'ain.

¹¹ Ēnumi ukēkana min aintsi 'ibukama kēñunbi mitsun piti 'inánan, kamabi mibēa 'ikē akamaribi añu ñubi pishintisamokin 'akinti 'ain; ěnuax mapai achúshi bari pain ka anun ñu 'apákēbi koima 'ianan numi ax 'iti 'ikēn.

¹² Ēn xukēn Benjamín 'imainun mitsúnbi kamina 'ēx əsai kia kuakan.

¹³ 'Imainun kamina kamabi ñu 'ēn aín kushi 'ixun Egipto əma ěnuxun 'aia iskē, a kamina 'ēn papañuixuni kuantu 'ain 'imainun kamina ěnuami iskē ñukamaribi, José ka a menu upiti tsotia kixun kamina kati 'ain. ¡Bēnēti kamina nun pa bēi kuantu 'ain!

¹⁴ Ēsokin atu kai ka José aín xukēn Benjamín 'ikúti iankēxa. 'Imainun ka Benjamínəxribi José 'ikúkin tēpatsati ami iankēxa.

¹⁵ Usai Benjamínbē 'itankēx sēnēnkin ka Josēnēn aín xukēn apankamaribi bētsukukakin bitsi intēkēankēxa, əsai pain 'itankēxun ka aín xukēnkama abē rakuētimaishi banakēxa.

¹⁶ Usai 'ikē ka faraón 'imainun aín unikaman aín xubunu 'ixunbi ñuikania kuakēxa, kuati ka Josēnēn xukēnkama kara ěnē menu bēbaxa kixun sinani kuēēnkankēxa.

¹⁷ Usaia 'ikē kuaxun ka faraónēn José kakēxa:

—Min xukēnkama kamina aín, ñuinanu purubianti trigokama 'inánti 'ain, 'inántankēxun kamina anuaxa ukē Canaán menu kuantēkēntanun xuti 'ain,

¹⁸ anu kuantakēxun ka aín papa 'imainun aín aintsi 'ibukama 'ē bēxúnti 'ikēn. Bēxunkēxun kana 'ēn anua 'inun Egipto me upíira anu ñu 'apákēa upiti 'irukē a 'inánti 'ain, usa 'ain ka ěnē me 'ēn kaísun 'inánkē ěnu 'irukē 'upíira a pi tsóti 'ikēn.

¹⁹ 'Imainun kamina kati 'ain, Egipto me ěnua, ka carretakama buánti 'ikēn, anúan aín xanu 'imainun atun bēchikēkama, 'imainun anun min paparibi bēti. Atux ka uti 'ikēn,

²⁰ 'ianan ka añu ñuñu kara bēri 'ikē ami sinanimaishi uti 'ikēn, Egipto me ěnua 'ikē ñu upíirabu ax ka atunan 'iti 'ikēn.

²¹ Usakian faraónēn kakēxun ka Jacobnēn bēchikē. Josēnēn faraónēn kakəsabiokin aín unikaman carretakama 'inánun kanan, kuankian bainuxun pibianti aribi 'inánun kakēxa;

²² chupa ióbu kuankian chuakē pēanan pañubianti a 'inánkēxa, 'aínbi ka Benjamín ashi trescientos kuríki manē 'akē 'imainun mapai achúshibētan sēnēn chupa aín pañuti 'inánkēxa.

²³ Usakin 'inánkin ka aín papa buámitia mapai rabē asno anu purukē Egipto menu 'ikē ñu upíbu, 'imainun bētsi mapai rabē asno anu purukē trigo aribi, buanmianan panankian bainuxun aín papan ukin pibētsinti pán akamaribi buanmiakēxa.

²⁴ Usakin ñukama 'inántankēxun ka Josēnēn kuantanun xukin aín xukēnkama kakēxa:

—Bainuax atumina kuani mēēanankanin.

Kaxúan xukēx ka aín xukēnkama rikiankēxa.

²⁵ Usakin kaxúan Egipto menua xukēx ka Canaán kakē me anu nuküakēxa, anua aín papa tsókē anu bēbakēxa.

²⁶ Bēbaxun ka usaia 'ikē kama ñuixunkin aín bēchikē achúshinēn kakēxa, papan 'ēn xukēn José ka tsótaxa ax ka Egipto menu 'ikē unikaman 'apu 'ikēn, kixuan ñuixunkēx ka Jacob uisa kupín kara usa 'iti 'ikē kixun sinánkin ka aín bēchikēkaman ñuixunkē ax ka asérabi 'ikē kixun sinanima ratuti sinánkasmakēxa.

²⁷ Usai 'ikinbi ka atúan ñuixunkēxun Josēnēan anun kuantu xuxunkē carreta isanan ñukama aribi isi 'itsaira kuēēnkin kuantu sinánkēxa.

²⁸ Sinani ka kiakëxa: “¡'Ën kana kuan 'ën bëchikë José kaisa Egipto menu tsótaxa! Usa 'ain kana bamaxumaishi isikuantu 'ain.”

46

Jacob Egipto menu kuan

¹ Usai 'itankëx ka Jacob kamabi aín ñu 'imainun aín ñuina 'arakakëkama buani bain kuankëxa. Kuani Beerseba kakë menu bëbaxun ka ñuina rëtankëxun usakin 'ati sinánxun aín papa Isaacnën Dios xaroxuankëxa.

² A imëbi ka Diosan abë banakin Jacob 'ikëbia Israel kakin anëké a kuënkin namámikësokin kakëxa. Kakëxun ka an:

–Ënu kana 'ain kixun ka kakëxa.

³ Kakëxun ka Diosan kakëxa:

–'Ëx kana Dios min papan rabia a 'ain. Usa 'ain kamina Egipto menu kuantu rakuétima 'ain: Anuxun kana 'ën min rëbúnkikama achúshi ëma kushiira 'ianan chaiira 'itánun 'uákamë 'ëomiti 'ain.

⁴ Usa 'ain kana 'ëx mibëbi Egipto menu kuantu 'ain, anuxun kana amiribishi min rëbúnkikama 'ënbi chikinuxun 'ain. 'Imainun ka mixmi ñukëbë José mi rapasu 'iti 'ikën.

⁵ Usai anuax Diosbë banatankëx ka Jacob Beerseba anuax kuankëxa. Kuania ka aín bëchikëkaman aín papan Jacob 'imainun aín bëchikëkama atun xanukama a këñunbi 'apu faraónëan anúan atux kuantu bëmikë carreta anu puruakëxa.

⁶ Usa 'ain ka Jacob kamabi aín ñukama 'imainun aín, aintsikamabëbi Egipto menu kuankin aín 'arakakë ñuina vacakama ovejakama 'imainun kamabi Canaán menuxuan bikë a kamabi ubani kuankëxa.

⁷ Kuankin ka aín bëchikë bëbu 'imainun aín bëchikë xanukama 'imainun aín xuta nukëbënë 'imainun aín baba xanu akama abë kuankin uankëxa.

⁸ Ënëx ka Israel unikama axa Egipto menu rikian atun anëkama 'ikën; ax ka Jacob 'imainun aín rëbúnkikama 'iakëxa:

Rubén ax ka Jacobnën bëchikë apán 'iakëxa.

⁹ Rubénën bakë bëchikëkama ka 'iakëxa: Hanoc, Falú, Hesrón, 'imainun Carmí.

¹⁰ Simeónën bakë bëchikëkama ënëx 'iakëxa: Jemuel, Jamín, Óhad Jaquín, Sóhar 'imainun Saúl, ax ka achúshi cananea xanun tuá 'iakëxa.

¹¹ Ënëx ka Levínën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Guersón, Quehat 'imainun Merarí.

¹² Ënëx ka Judánën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Er, Onán, Selá, Fares, 'imainun Zérah. (Er 'imainun Onán ax ka Canaán kakë me anuax ñuakëxa.) Ënëxribi ka Faresnën bëchikëkama 'iakëxa: Hesrón 'imainun Hamul.

¹³ Ënëx ka Isacarnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Tolá, Puvá, Job 'imainun Simrón.

¹⁴ Ënëx ka Zabulónën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Séred, Elón 'imainun Jahleel.

¹⁵ Ënë kamax ka Lía bixúan Jacobnën ami bëchikëkama 'imainun aín bëchikë xanu achúshi Dina aribi 'iakëxa, ax ka Padán-aram, kakë me anu tsókëpan 'ixuan bëchia 'iakëxa. Usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkinëx xanu 'imainun bëbu tupúnkëx ka treinta 'imainun tres uni 'iakëxa.

¹⁶ Ënë kamax ka Gadnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí 'imainun Arelí.

¹⁷ Ënë kamax ka Asernën bakë bëchikëkama aín anë 'iakëxa: Imná, Isvá, Isví, Beria 'imainun ka atun chirabakë ax Sérah, kakin anëké 'iakëxa. Ënë kamax ka Beriánën bakë bëchikëkamaribi 'iakëxa. Héber 'imainun Malquiel.

¹⁸ Ënë kamax ka Jacobnën Zilpámi bakë bëchiakama 'iakëxa. A xanux ka an ñu mëmikë xanu 'ikëa Labánën aín bëchikë xanu Lía a ñu 'axúnun kixun 'inánkë 'iakëxa, usa 'ain ka kamabi aín rëbúnkikamax bëbu 'imainun xanu tupúnkëx dieciséis uni 'iakëxa.

¹⁹ Ënëx ka Raquelmia Jacobnën bëchia 'iakëxa: José 'imainun Benjamín.

20 Ēnē kamax ka aín xanu Asenat kakë amia Josénën bakë bëchikë 'iakëxa Manasés 'imainun Efraín, ax ka Egipto menuxuan bëchikë 'iakëxa. Asenat ax ka Potifera sacerdote On kakë ëmanu 'ikë aín bëchikë xanu 'iakëxa.

21 Ēnē kamaxribi ka Benjamínnën bakë bëchikëkama 'iakëxa: Bela, Béquer, Asbel, Guera, Naamán Ehi, Ros, Mupim, Hupim 'imainun Ard.

22 Ēnē kamax ka Raquel 'imainun Jacobnën rëbúnki 'aish catorce uni 'iakëxa.

23 Ēnëx ka Dannën bakë bëchikë Husim kakë 'iakëxa.

24 Ēnē kamaxribi ka Neftalí aín bëchikë 'iakëxa: Jahzeel, Guní, Jezer 'imainun Silem.

25 Ēnëkamax ka Bilhánmia Jacobnën bëchiakama 'iakëxa: Ax ka Labánnëan aín bëchikë xanu Raquel 'inaishia, aín rëbúnkikama 'aish mapai achúshi 'imainun rabë unibëtan sënëinshi 'iakëxa.

26 Ēnē unikamax ka Jacobë Egipto menu kuankëxa, usa 'aish ka aín aintsi 'ibukamaishi sesenta 'imainun seis uni 'iakëxa, usa 'ain ka 'ain bëchikënnën xanukama ax tupunkëma 'iakëxa.

27 Ēnëx ka Josénën bëchikë rabë Egipto menuxuan aín titan tuá 'iakëxa. Usa 'ain ka Egipto menu sesenta uni Jacobnën aintsi 'ibukama abë bëbakëxa.

28 Usa 'ain ka Jacobnën Judá pain aín xukën José istánun kixun xuakëxa. Xukin ka Gosen kakë me anu bëbaia bitsi unun kixun kamiakëxa, kamikëxa kuantamainun ka Jacob Gosen kakë me anu bëbakëxa,

29 usakin kamikëxun ka Josénën aín carreta anúan aín papa bëñakin bitsi kuanun mënionun 'amiakëxa. 'Amibiani ka aín papa bitsi axribi kuankëxa, kuanxun ka aín papa 'ikúkin tēpatsakin bitsi anuax basipain iankëxa.

30 Usai 'itankëxun ka Jacobnën aín bëchikë José kakëxa:

—'Ēnbi kana mi ñukësa 'aíshmi nëtëa 'ikëbi mi mërarin, usa 'ain ka 'ëx mi istánkëx ñuti asábi 'ikën.

31 Usa 'ain ka Josénën aín xukënkama, kanan aín papa aintsi 'ibukama kakëxa:

—Bëri kana 'apu faraón iskin kati 'ain. Iskin kana 'ën xukënkama 'imainun 'ën papan aintsi 'ibukama, axa Canaán menu tsókë, ax ka 'ëbë ënë menu tsóti uaxa kixun;

32 'imainun ka bëxa aín ovejakama aín vaca kamabi atun 'arakakë ñuinakama, usa 'ain ka atux oveja bërúanan vaca 'arakai anun tēkë unibu 'ikën.

33 Usa 'ain kamina 'apu faraónën añunën kaina tēkanin kixun ñukákëxun,

34 mitsun kati 'ain, nun ñu mëëti ka ovejakama 'arakati 'imainun vaca 'arakati 'ikën nun, chaitiokë kaman 'asaribiokin. Usakinmi kakëxun ka Gosen kakë me ënë anumi 'inun mitsu 'inánti 'ikën, egipcio unikamax ka an oveja bërúankë uni 'imainun an vaca bërúankë unikamabë timëax 'iti kuëënma unibu 'ikën.

47

1 Usakin aín xukënkama katankëx ka José 'apu faraón kai kuankëxa. Kuanxun ka kakëxa 'ën xukëantu ka 'ën papabë Canaán menuax bëbaxa, bëri ka Gosen kakë me anu 'ikën, anu ka aín ovejakama aín vacakama 'imainun aín ñukamabëbi uaxa.

2 Ēsakin kabiani kuanxun ka aín xukënkama mapai achúshi kaískin bibiankin 'apu faraón 'unamiti buánkëxa.

3 Usa 'ain ka 'apu faraónën Josénën xukënkama ñukákin kakëxa:

—¿Añunën kaina mitsux tēin?

Kixun ñukákëxun atun kakëxa:

—An 'apu 'ikë mi ñu mëëxunti nukaman kananuna nun chaitiokëkaman 'asaribiokin ovejakama bërúain.

4 Nukamax kananuna ënë menu tsóti uan, anu nux 'ikë Canaán me anu ka 'itsaira numi 'ianan a piti ñu 'aíma 'imainun nun ñuinakama pimiti pasto 'aíma 'ikën. Usa 'ain kamina an mi ñu mëëxunti nukama ënë menu 'apu 'ixun nukamaxnu anu tsónun Gosen kakë me a nu 'inánti 'ain.

⁵ Usakian atun kakëxun ka 'apu faraónën José kakëxa:

—Min papa 'imainun min xukëantukamax ka ënë menu mibë tsóti uaxa.

⁶ Usa 'ain ka Egipto me ënëx bërí atunan 'iti 'ikën. Usa 'ain kamina Gosen kakë me a atu 'inánti 'ain, ax ka upíira me ënë menu 'ikën, usa 'ain ka anu tsóti atux bërúti 'ikën. 'Imainun kamina achúshi an ñuina 'arakati 'unánkë uni 'ën vacakama bërúanun nanti 'ain.

⁷ Usa 'ain ka Josénën aín papa Jacob aribi 'apu faraón a 'unánmikin aín xubunu uankëxa. Uankëxun ka 'urama okin Jacobnën upiokinshi kakin faraón 'urama okëxa,

⁸ usakian urama okëxun ka 'apu faraónën ñukákëxa:

—¿Uiti baritiañu kaina bërí mix 'ain?

⁹ Kixuan ñukákëxun ka Jacobnën kakëxa:

—'Ëx kana bërí 'ain ciento treinta baritiañu usa 'ain kana achúshi menushi 'ima kuaínbëkini tsóti niakën. Usa 'ain kana a baritiakaman upiti tsóti 'ianan tëmërai 'iakën, usa 'aínbi kana 'ën chaitiokëkama 'iásarabiti kaniakëti tsóti.

¹⁰ Ësakin faraón katankëx ka Jacob 'imainun aín bëchikë José anuaxa banakë anuax kana kuani kabiani chikíakëxa.

¹¹ Usa 'ain ka Josénën 'apu faraónëan kásabiokin aín papa 'imainun aín xukën apankama anua 'inun Gosen kakë 'ikëbi Ramsés kakinribi anëké me upíira a 'inánkëxa. Anua aín aintsikamabëbi tsónun 'inánkë Egiptonu 'ikë me ax ka upíira 'iakëxa.

¹² Usakin, a 'inántankëxun ka Josénën aín aintsi 'ibukama aín piti akamaribi 'inánkëxa, 'inánkin ka uiti 'itsa kara kuëënia a istankëxun an kuëënkë a cha 'inánan an 'itsama kuëënkë a chukúmashi 'inánkëxa.

Anúan numi chaira 'ikë a baritiakama José Egipto menu 'apu 'ia

¹³ Usa 'ain ka uinu 'ikë menubi trigo a piti 'aíma 'iakëxa, usa 'ain ka a piti ñu 'aíma 'ain 'itsaira numi 'iakëxa. 'Ikëbë ka Egipto menu 'ianan Canaán kakë me anuribi 'ikëbë ka anu 'ikë, unikama numin bamatisa tani 'ikankëxa.

¹⁴ Usai 'ikian anu tsókë unikama 'imainun Canaán kakë me anu 'ikë unikaman trigo marukin 'inánkëxun ka, Josénën kamabi trigo kupían bikë kuríki a timëtankëxun 'apu faraónën xubunu nankëxa.

¹⁵ Ësakian atun trigo marukëbëbi ka Egiptonu 'ikë 'imainun Canaán menu 'ikë unika-man kuríki këñuakëxa, usai atun kuríki këñuan ka José kai egipcio unikama kuankëxa:

—¡Kuanxun ka min kamina nun piti nu 'inánti 'ain! kixun kakëxa kakin ka minmi numin bamaiabi nu piti 'inankëma ax ka 'aisama 'iti 'ikën, nux kuríkiñuma kupinshi kananuna ësai 'in kixun kakëxa.

¹⁶ Ësai kia ka Josénën atu kakëxa:

—Mikamax kuríkiñuma 'ixun, mitsun ñuina 'arakakëkama 'ë bëxunkëxun kana a bianan mitsu trigo 'inaishiti 'ain.

¹⁷ Ësokian kakëxun ka Egiptonu 'ikë unikaman aín caballo, vaca, ovejakama 'imainun aín asnokama kupí Josénu buánkëxa, uania ka Josénën a kupín a baritiakaman atun 'arakakë ñuina bianan trigo 'inánkëxa.

¹⁸ 'Aínbi ka a baritia inúkëbëa bëtsi bari 'irukëbëtan José anu kuantëkënxun kakankëxa:

—Minbi kamina 'unan nun kananuna mimi unëkinma kuríkiñuma kananuna 'ai kixun mi kain; 'imainun ka nun 'arakakë ñuinakamaribi kananuna kamabi mi 'inan. Usa 'ain ka nunnu a mi 'inántëkënti bëtsi ñu 'aíma 'ikën, usa 'ain ka uni 'imainun me ishi bëruaxa.

¹⁹ Usa 'ain kamina min nun me këñunbi nu maruti 'ain, trigo nu 'inánkin kamina biti 'ain. Usa 'aish kananuna tëmëramikinbi faraón nun menuxunbi ñu mëëxunti 'ain, usa 'ain kamina min a piti 'imainun menu a 'apáti ñu bëru nu 'inánti 'ain. Usakin 'akëxma ka me 'aisama 'iti 'ikën. ¿Uisa kupín kaina min, nun me ëbiani bamatanun nu ënti 'ain?

²⁰ Ësakian kakëxun ka Josénën Egiptonu 'ikë mekama faraónan 'inun maruakëxa, egipcio unikaman ka marutsinxumabi atun me numin 'ikin aín mekama maruakëxa, usakian marukëx ka kamabi mex faraónan 'iakëxa,

²¹ 'imainun ka Egiptonu 'ikë unikamax Josénën têmëramikin ñu mëmikë kamabi Egipto menu 'ikë unikama 'iakëxa.

²² Usakin 'akin anu 'ikë mekama marukinbi ka Josénën sacerdote kaman me a mëékima 'apu faraónën atun piti trigo 'itsaira 'inánkëxa, 'inánkëxun ka a pikin numin 'ikinma atun me maruti sinánma 'ikën.

²³ Usakin 'atankëxun ka Josénën anu 'ikë unikama kakëxa:

—Bëri kamina kamabi min me 'imainun mikamaxribi 'apu faraónan 'iti 'ain, 'ën kana kamabi a maruxuan usa 'ain kamina ñu bëru ënë 'apáti 'ain,

²⁴ 'aínbi kamina faraón 'apákëxa tuaia bitankëxun mapai achúshi pisha 'inánti 'ain; 'inánkëbëa rabë 'imainun rabë pisha tikikë ax ka 'apánan mitsun bëchikëkama 'imainun kamabi axa mitsubë tsókë unikamabëtan piti 'ikën.

²⁵ Kakëxun ka atun kakëxa:

—Mix kamina nubë upí 'ain usa 'ixun kamina numin bamati 'ikëbi nukama 'akian. Usa 'aish kananuna faraón têmëraikin ñu mëëxuni nukama 'iti 'ain, ki ax ka kanankëxa.

²⁶ Usa 'ain ka Josénën amiribishi a tanti bana Egipto menu 'atëkéankëxa, a banax ka 'apu faraón mapai achúshi pisha 'inánti kikë 'iakëxa. Ënë bana ka bëríbi anu 'ikën; 'aínbi ka sacerdote unikama atun me kupín kupíotima 'iakëxa, atun me uínsaranbi 'apu faraónan biamá 'ikën.

Jacobjnën ashikin aín bëchikë José anua ñuia maínti me ñuikin ka

²⁷ Usa 'ain ka israel unikamax Egipto menu tsóti bëruákëxa. Anu bëruáx ka Gosen kakë me anuax 'aisamaira 'inun 'uakamë 'ëokëxa.

²⁸ Usa 'ain ka Jacob diecisiete baritia Egipto menu tsóakëxa, anuax ka ciento cuarenta 'imainun siete baritiañu 'iakëxa.

²⁹ Usai anu 'ixun ka Jacobjnën achúshi nëtën bëri kana kaniakëké 'ain kana ñuti 'ain kixun sinánkëxa. Sinánkin ka José abë bananua unun kixun kamiakëxa:

—Aséribi 'ën mi kakësabiokin 'aisatankin kamina 'ën kisinu min mëkën nanti 'ain 'imainun kana sinanatëkëntima okinmi 'anun mi kain. Uisa 'ixunbi kamina ñuia Egipto me ënu 'ë maintima 'ain.

³⁰ Usa 'ain kamina 'ën aintsikama 'iásaribiti ñuia kamina Egipto me ënu maínti sinánkima anua 'ën chaitikama maínkë anuribi uanxun maínti 'ai kixun ka kakëxa.

Kakëxun ka Josénën —Asabika min sinánkësa okin kana 'ati 'ain —kixun kakëxa.

³¹ —¡Sinanatëkëntima okin! kamina ashikin 'ë kati 'ain —kixun ka amiribishi aín papan kakëxa.

Ësakian kakëxuan Josénën sinanatëkëntima okin kakëx, ka Jacob anua 'uxké anuax aín tēpiti ami tētuti ñanati 'iakëxa.

48

Jacobjnën upíokin sinánxunkin Josénën bëchikë Efraín 'imainun Manasés ka bana

¹ Usakian 'akë basirama 'aínbi ka Josénën aín papa Jacob 'insínkë ñuikania kuakëxa. Kuabiani ka José a isi kuankëxa, kuankin ka aín bëchikë rabë Manasés 'imainun Efraín uankëxa.

² Usai anu kuankë 'ain ka Jacob min bëchikë José ka mi isi ubaxa kixun ñuixunkankëxa, ñuixunkëxun kuati kushitísama tanibi anua uxké anuax nirui tsórakëakëxa.

³ Usai 'ikin ka aín bëchikë José anu bëbakë kakëxa:

—Nukën 'Ibu Dios kushiira kushi axa tirí kakë ëma Canaán me anuax 'ëmi mëraikin upíokin sinánxunkin,

⁴ ënë bana 'ë kakëxa: Ka kuat, 'ën kana mixmi 'aisamaira min bakë bëchikë 'imainun min rëbúnki kamaxribi amami amami ëma oi bukunun 'imiti 'ain. Usai 'ia 'ikë kana min rëbúnkikama ënë me 'inánti 'ain. Atunan ka ënë me xëníbua 'aínbi 'inuxun 'aia.

⁵ Bëri ka min bëchikë rabë Efraín 'imainun Manasés 'ëx Egipto me ënu mibë tsóti ukëmapan 'ainmi bëchia ax ka 'ésaribi 'iti 'ikën, ax ka 'ën bëchikë Rubén 'imainun Simeón usa 'iti 'ikën.

⁶ Usa 'ain ka min bëchikë Efraín 'imainun Manasésnën 'anáka 'iti akama anribi aín xukën apanëa kasunania 'ain me biti 'ikën.

⁷ 'Ën kana ësokin mi kain, 'ëx Padán-aram anu kuantëkënkëbë ka Canaán kakë me anuaxa ka min tita Raquel ñuakëxa, ax ka Efrata kakë me urama 'iakëxa, Efrata ëma anun kuantu bai 'ipitiu kana maíankën, ax ka Belén kakë ëma bërí 'ikën.

⁸ Ësakin kakinbi ka Jacobnën Josénën bëchikë rabë isakëxa, iskin ka ñukákin kakëxa:

—Ënëx kara, ¿uikama 'ik?

⁹ —Ënëx ka 'ën bëchikë rabë Nukën 'Ibu Diosan Egipto me ënuxun 'ë 'inánkë 'ikë —kixun ka Josénën kakëxa.

Ësakian kakëxun ka aín papan kakëxa:

—'Ë 'urama kamina min bëchikë bëti 'ain, 'ën kana Dios an 'ë sinánxuan usaribi okin upíokin sinánxunti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain ka Jacobnën kaniakëkin upíokin isama 'ikën. Usakian upíokin iskëbëtanma ka Josénën aín bëchikë rabë a 'urama okëxa, 'urama oia ka Jacobnën 'ikúkin bikin bëtsuku kakin aín kisinu tsónpakëxa.

¹¹ Usakin 'atankëxun ka José katëkëankëxa:

—'Ën kana amiribishi mi istëkënti sinánkëma 'ain sinaniamabi ka Diosanbi 'ën min bëchikë këñunbi mi istëkënun 'ë 'imiäxa.

¹² Ësakian 'aia ka Josénën aín bëchikë rabë aín papan kisinua tsókë a bitsi rantinpuruni aín bëmánanën me tikai tsóbuakëxa.

¹³ Usai 'itankëxun ka mëinkin aín bëchikë Efraín aín mëkën mëkeu bianan, Manasés aribi mëmiu biakëxa, bitankëxun ka aín papa rapasu urama buánkëxa. Usakian 'akëx ka Efraín aín xuta Jacob mëkeu nimainun Manasés axribi a mëmiu niakëxa.

¹⁴ 'Aínbi ka Jacobnën ami mëshpakin aín mëkën rabë mëkeu 'ikë a Efraínën maxkánu nankin upíokin sinánxunkin axa 'anáka 'aínbi, nankinshi ka Manasésnën maxkánuribi aín mëkën mëmiu axa aín apan aín nankëxa.

¹⁵ Usa 'ain ka ain bëchikë José a ësokin upíokin sinánxunkin kakëxa: “Nukën 'Ibu Dios an kakësabi okían 'ën xuta Abraham 'imainun 'ën papa Isaacnën Dios an ka a nëtëan 'ën titan tuaia 'ë bëruán 'ixun bëríbi uinu karana kuaní anuabi 'ë bëruáia,

¹⁶ usa 'ixun ka Dios an uisai kara 'iti 'ikëbi an 'ë bëruánkë anribi ënë tuákamaribi bëruánti 'ikën. Usa 'ain ka ënë tuákama kupín 'ën anë sinanan 'ën xuta Abraham 'imainun Isaac aín anë sinánti 'ikën. Usa 'ain ka atux 'aisamaira bakë bëchipati 'uakamë 'ëoanan kamabi menu kuaní aín ëmaitsi ëmaitsi 'ai tsókanti 'ikën.”

¹⁷ Usakian aín papan 'akë Josénën iskëxbi ka 'atimakian aín mëkën mëkeu Efraínën maxkánu nankë 'iakëxa, usakian 'akëbi ka aín papan mëkën Efraínën maxkánua bikin Manasésnën maxkánu nankëxa,

¹⁸ usakin 'akin ka ësokin kakëxa:

—¿Usakin 'axuma ka 'a papan! Ënëx ka aín apan 'ikën. Usa 'ain kamina min mëkën mëkeu 'ikë aín maxkánu nanti 'ain.

¹⁹ 'Aínbi ka usakin 'aisama tankin aín papan kakëxa:

—¿Kana 'unanin 'ën bakën, 'ën 'unánxun kana 'ain! Axribi ka achúshi ëma chaiira 'ianan raírikama 'ikësamaira 'inuxun 'aia. 'Aínbi ka aín xukën 'anáka ënëxira 'itsaira 'itanun 'uakamë 'ëoi ëma itsiribi ëma itsiribi 'itánun uínbi kanantisamaira kushiira 'inuxun 'aia.

²⁰ A nëtënbi ka Jacobnën ësokin kakin upíokin sinánxuankëxa:

—Israelkaman ka mitsun anë upíokin sinánxunkin bëtsi kati 'ikën, Nukën 'Ibu Diosan ka Efraín 'imainun Manasés 'asaribiokin mi 'ati 'ikën, ësokin 'akin ka Jacobnën Efraín aín apansa 'imianan Manasés aín 'anáka 'imiakëxa.

²¹ Usakin katankëx sënëkin ka José kakëxa:

—Ka kuat, 'ëx kana ñuti 'urama 'ain; usa 'aínbi ka Nukën 'Ibu Dios ax mitsubë 'ixun ka amiribishi min chaitiokëkama anu tsóa me anubi mi buántëkënti 'ikën.

²² Usa 'ain kana min xukénkama 'inánkēsamaira okin mi 'inan: Siquem kakē me a mi 'inánti 'ain, ax ka abē 'akanantankēxun Amorreo unikama 'ēn bikuan 'ikēn.

49

Ashikian Jacobnēn aín bakē bēchikēkama ká bana

¹ Usa 'ain ka Jacobnēn kamabi aín bēchikēkama anua unun kixun kamiakēxa: “Kamikēxa anu rikuatsinkē ka 'ē 'urama kamina ukanti 'ain kixun kakēxa, bērí kana usaími 'ēx űukēbē 'ikanti bana mitsu űuixunti 'ain:

² 'Ēn bēbu bakē bēchikēkama ēsokin mitsu kamainun kuati kamina 'ē urama ukanti 'ain, 'ēn mitsu kamainun ka kuakan, 'ēx kana mitsun papa Jacob 'ikēbia Nukēn 'Ibu Diosan Israel kakinribi anēa 'ain.

³ Rubén, mix kamina 'ēn bakē bēchikē apan 'ain, usa 'aish kamina a irapain 'ēx kushi 'ixun bēchia 'ain, mix kamina kushi 'ianan raíri kamasamaira 'inuxun 'ain.

⁴ Aínbi kamina mix 'ēn rēkuēn bakē bēchikē 'itima 'ain, mix kamina achúshi baka shērē uínbi bēaraisama usaribi 'ain: mix kamina anu 'ēx 'uxtinu 'ē 'atimaoi an 'ē űu mēēxunkē 'ēn xanubē 'iakēn.

⁵ Simeón 'imainun Leví mix kamina xukēn rabēbi 'ain; usa 'ixun kamina min manē xētokēn 'akin anun bēnēkinshi uni kēñuakēn.

⁶ Uinsaranbi kana anumi mitsux timēkē anu 'ēx 'isamatanin. Usa 'ixun kamina min chirabakē 'atima okankē anun nishkiani kuanxun unikama 'akēn, usakin 'anan kamina vaca, aín bēnē aín ipukunu 'ikē aín punu tēakēsaribi okin 'akēn.

⁷ ¡Usa 'ain kamina mitsux nishi 'atimaira sinánñubu 'ain!

Usa 'aish kamina mitsux űuina raēkēma 'ikēsaribiti sinani nishin. Usa 'ain kana 'ēn mi rabē asérabi bētsi bētsi menu kuanimi Israel ēmakanuax 'urai mi amanu amanu kuanun 'imiti 'ain.

⁸ Judá min xukēn apankama 'imainun 'anáka kamanribi ka mi rabinuxun 'aia. Usakin mi rabi ka min xukēnkamax mi bēmánon nirakēti űnanati tētúbuti 'ikēn, kamina axa mimi nishkē unikama abē 'akanankin mi kupitanuma 'anuxun 'ain.

⁹ Judá mix kamina 'ēn bakē bēchikē 'ain.

Usa 'aish kamina achúshi 'inuánēn tuá bērí kanikēnēan 'ain piti űuina bixun bēnēkinshi tētúbuxun pitankēx menu rakábukē usaribi 'ain,

usai 'i kamina 'inuán aín titaxa 'ikēsaribiti 'iti 'ain

¿Uin kara usaími 'ia mi ubioti kuēēnti 'ik?

¹⁰ Uínbi ka aín kushi Judá bikuantima 'ikēn, 'imainun ka aín manē tsati 'apun tuinkē 'ikēa tuinkē a bikuantima 'ikēn,

a manē tsatin 'ibuka unuxun 'aia

usa 'ain ka kamabi menu 'ikē unikaman ax kikēsabiokin 'anuxun 'aia.

¹¹ An ka uvas 'apákē kamami bērí kanikē aín burro tēkērē kati 'ikēn,

'anan ka aín chupa kamabi uvas baka

vino 'akē anun chukati 'ikēn.

¹² Aín bēruax ka uvas baka vino 'akē aín chēxēsamaira 'ikēn;

'imainun ka aín xētakamaxribi vaca xuma uxubētan sēnēmaira uxuira uxu 'ikēn.

¹³ Zabulónēn rēbúnkin kamax ka parúmpapa kuēbí tsónuxun 'aia,

anua 'aisamaira manē nunti kēñuruti butun a urama kamina 'inuxun 'ain.

Usa 'ain ka min me anua Sidón kakē ēma anu sēnēnbi 'unántiokē 'iti 'ikēn.

¹⁴ Isacar mix kamina an űu papikē űuinanēxa anuxun

pimiti aín xubunu tantikēsa 'inuxun 'ain.

¹⁵ Uínsaran kara a me upí isanan, anu tantitisa 'ikē isia,

anuax ka aín kaxunu űu purunux katúbuti 'ikēn,

usai 'ikin ka kana 'aima kima tēmēramikin űu mēēmikē 'iti 'ain.

¹⁶ Dannēn rēbúnkinēn ka aín aínsi 'ibukaman 'apu 'ixun 'akinti 'ikēn, ax ka achúshi

uni Jacobnën rëbúnkisa 'iti 'ikën.

¹⁷ Dannën rëbúnkinëx ka achúshi runu bai rapasu tsókësa 'iti 'ikën, usa 'ain ka aín taë tsiputunua aín caballo natëxkëbë anu 'ikë uni pakëti 'ikën, ësaribi okin kamina axa mitsumi nishkë unikaman 'akëxunbi mikaman 'amitima 'ain, kixun ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama kakëxa.

¹⁸ ¡Nukën 'Ibu minmi 'ë iëmiti kana kuëënin! ësokin ka Nukën 'Ibu Dios ñukákin Jacobnën kakëxa.

¹⁹ Gad min rëbúnkikamaribi ka suntárunën abë 'akanankin 'anuxun 'aia. 'Aínbi ka ainra abámikin 'anuxun 'aia.

²⁰ Aser min piti ñukama ax ka nëishirabu 'iti 'ikën, usa 'ain ka min piti ñu axribi 'apukaman písa upíbu 'iti 'ikën.

²¹ Neftalí, ax ka achúshi chaxu uínbi ubíokëma nikë, aín tuakëxa upíira 'ikë usaribi 'iti 'ikën.

²² José min rëbúnki kamaxribi ka achúshi i baka kuëbí nikë, axa 'itsaira 'inun bimikësa usaribi 'ianan, pëñanakëkin anun xubu bëarakë me mapub-uinkë usarabi 'iti 'ikën.

Usaribiti ka min rëbúnki kamax mekama tsitsirui bukunuxun 'aia.

²³ Usa 'ikë ka axa pian 'akanankë unikaman istisama tankin timakin, aín pia ami pukin ënkinma ubionuxun 'aia;

²⁴ 'aínbi ka Josénën rëbúnki kaman aín pëñan kushi uni 'ixun ainra an 'akatsikixun 'akëxunbi aín pëñan bërëkinma 'ati 'ikën;

usa 'ain kana mi asabika kixun kain. 'Ën 'Ibu Dios a 'ën rabikë kushiira kushi, ¡An ka an ñuina bërúankë unisa 'ixun Israel unibu bërúanti 'ikë!,

²⁵ ¡asábi ka Nukën 'Ibu Dios a 'ën rabikë, an ka mi 'akinuxun 'aia;

Nukën 'Ibu Dios kamabi kushiñuira an ka mi upiokin 'akinti 'ikën!

¡Naíkamë 'ëo manámixunbi ka 'uí 'ibútanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka parúmpapa 'ukëmëu 'ikë me anuaxbia 'umpax utanun mi upíokin sinánxunti 'ikën!

¡An ka min ñuinakama tuaia 'anan xanu bakënti aribi upíokin sinánxunti 'ikën!

²⁶ Min papan ka upiokin mi sinánxunkin

aín papan 'asaribiokin mi upíokin sinánxuanxa.

Ax ka bashikama këñúkëbëbi këñutima 'ikën,

upíokin sinánxunkë ax ka Josénën maxkánubi 'iti 'ikën,

akana aín xukënkama 'akima 'ën kaísan.

²⁷ Benjamín, min rëbúnki kamaxribi ka tsira 'inu,

nëkëñëan pëkarakuantsinkëma 'ain ishi aín piti ninua ñuina bixun,

pitankëxun bari xupibukëbëtan aín tëxëkë a 'ain raíribëtan pikësa usa 'iti 'ain.

Usaribi okin kamina axa mimi nishkin këñukatsikixun 'akëxunbi minra axa mimi nishkë unikama 'ati 'ain.”

²⁸ Ënëkamax ka mapai rabë 'imainun rabë ñaká Jacobnën bakë bëchikëkama 'iakëxa, usa 'ikë ka aín papan achúshi achúshi upíokin sinánxunkin kakëxa.

Jacob ñua ñuikë bana

²⁹ Achúshi nëtën ka Jacobnën aín bakë bëchikëkama ësokin kakëxa: “Ënuax 'itsama nëtë 'ikëbë kana ñuti 'ain. Usa 'ain kamina 'ë ñuia ënu mainkima anua 'ën chaitiokëkama maían kini anubi 'ë maínti 'ain, ax ka Efrón kakë hitita uní aín me 'ikën,

³⁰ usa 'aish ka Canaán me anu 'ikën; ax ka Macpelá kakë me anu 'ikë kini 'ikën, ax ka Mamré bëmánau 'ikëa Abrahamnën Efrónnën me këñunbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua 'iakëxa.

³¹ Anu ka aín bëchikë kaman Abraham 'imainun aín xanu Sara maíankëxa, 'imainun ka Isaackëñun aín xanu Rebeca aribi maíankëxa, maíña 'aínbi kana 'ënribi anu 'ën xanu Lía maíankën.

³² Anu 'ikë me 'imainun kini ax ka 'ën xutan hitita unikamanua marua 'ikën.”

³³ Ĕsokin pain aín banakamaira kama aín bakë bëchikë ñuixunkin sënëontankëx rak-abutëkëñibi ka Jacob aín bana ñomëtishi ñuakëxa.

50

¹ Usaia 'ain bana ñomëti nëtëti ñuia ka Josénën aín papa 'ikúkin bikin bëtsuku kakëxa.

² 'Atankëxun ka Josénën an uni 'insínia ronkë rukuturukama aín papa Jacobnën nami anëtima kupían ron upíokin 'anun kakëxa, usakian kakëxun ka rontankëxun upíokin chupan rabunxun nankëxa.

³ Usakin 'akiñ ka cuarenta nëtë 'imikin anun anëtima ron 'akëxa a nëtë kamax ka anun usokin 'ati 'iakëxa.

Usakin 'akë 'ain ka egipcio unikamax 'itsaira masá nuitukin setenta nëtë 'imi 'itsaira rarumakëxa,

⁴ usai ati nëtëkaman aín papa sinani nitëxëtankëxun ka Josénën 'apu faraón aín xubunu 'ikë aín kushi kamabë pain banakëxa, banakin ka ësokin kakëxa:

—Mitsux upí sinanñu 'ixun 'ë 'akinsa tankin karamina 'apu faraón ësokin 'ë kaxuni kuantí 'ain.

⁵ 'Ën papan ka ñutisamapan rakáxun, ësokin 'ë kaxa sinántëkëntima okin anu ñuia maintia anbi 'á Canaán kakë me anubi maínun kixun 'ë kaxa, usa 'ain kana 'ënbi anu maintia 'a me anu mainikuanti 'ain, usa 'ain kana 'ën mi ñukatin 'ë karamina 'ën papa maíntanun 'ë xutima 'ain, maínbëtsini kana utëkënti 'ain.

⁶ Kixuan kamikëxun ka faraónën kakëxa:

—Min papa kamina usakin anua mi kakë usakinbi maini kuantí 'ain.

⁷ Usa 'ain ka José aín papa maini kuankëbë, kamabi aín kushibu axa 'apu faraónën xubunu 'ikë 'imainun Egipto menu an ñu mëëkëkamaribi kuankëxa,

⁸ kuankëbë ka Jacobnën aintai 'ibukama 'imainun Josénën xukëantukamaribi atubë kuankëxa. Kuankin ka Gosen kakë me anu uniakë xukama 'imainun atun ñuina kamaishi ëbiankëxa.

⁹ 'Imainun ka uni aín carreta caballonëan nirinbiankin uankë anúnribi José kuania buani 'itsaira uni rikiankëxa, usa 'aish ka 'aisamaira uni aín caballonën tsótax kuankankëxa.

¹⁰ Usakiani kuanx ka anua Goren-ha-atad, 'ikë Jordán baka kuainakëkë anu bëbaxun 'aisamaira uni timëkamë 'ëokë ax masánuituti ini rarumakëxa. 'Imainun ka José mapai achúshi 'imainun rabë nëtë anuax 'itsaira iankëxa.

¹¹ Usai 'iaka anu tsókë cananeo unibunën 'aisamaira timëkamë 'ëokë isakëxa, isí ka kikankëxa: egipcio unibu ka uni ñukë mainux timëkamë 'ëoxa kiox kikankëxa. Usai anuax 'ikë ka Abel-misraim kakin anëakëxa, ax ka Jordán baka amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹² Usa 'ain ka Jacobnën bëchikë kaman aín papan ñutisama 'ixun kakëسابiokin kamabi 'akëxa,

¹³ usakin 'atankëxun ka Canaán kakë me anua 'ikë Macpelá kakë me anua 'ikë kini, Abrahamnën Efrón kakë uni hitita ainan 'ikëbi anu aín aintsikama ñuia maínti marua anu maíankëxa. A me 'imainun a kinix ka Mamré kakë me amiaxa bari urukë au 'iakëxa.

¹⁴ Usokin aín papa maíntankëx ka, José amiribishi Egiptonu aín xukënkama 'imainun abëa kuankë unikamabë kuantëkëankëxa.

Ashitia José a nëtën usai 'ia ñuikë bana

¹⁵ Aín papa Jacob ñukë 'ain ka Josénën xukënkaman ësokin sinánkëxa: Bërí sapika Josénën nun painu 'atimo a sinánkin nuribi 'atima oti 'ikën.

¹⁶ Ĕsokin sinánkin ka aín xukëantun kamiakëxa: Nun papa ñutisama 'ixun ka nu kakëxa,

¹⁷ ësokin mi kanun: Min xukënkama kamina an mi 'atima oi 'ucha 'ikëbi uisabi otima 'ain. Usa 'ain kamina nun mi 'atimo a sinánkin nuribi 'atima otima 'ain, nukamax kananuna nun papa Dios aín unikama 'ain. Ĕsakian a kamikë unikaman kakëxun kuati ka José iankëxa.

18 Usai 'ian ka aín xukén 'ibukama ami bëbai aín bëmáno nirakëti rantipuruni aín bëmánanën me tikai tsóbukin kakëxa:

—Ënu kananuna nukamax uan. Nukamax kananuna min ñu mëmikë uni 'iti 'ain.

19 'Aínbi ka Josénën atu kakëxa:

—Kamina rakuënkantima 'ain. 'Ëx kana Diosma 'ain.

20 Mikaman kamina 'è 'atima oti sinánkën, usakin mitsun 'aiabi ka Nukën 'Ibu Diosan 'atima okin 'akë a upíokin bërínu iskë ñukama ënë mëníoxa: usa 'ain kana 'ën 'itsaira uni bamati 'ikëbi 'akian.

21 Usa 'ain kamina mitsux rakuétima 'ain. 'Ën kana mikama 'imainun mitsun bëchikëkamaribi aín piti ñu 'inánti 'ain. Èsokin kakin ka Josénën aín xukénkama upíokin sinánmiakëxa.

José ñua ñuikë bana

22 Usakin kamabi ñu pain 'atankëx ka José aín papan aintsi 'ibukamabë Egipto menubi tsóakëxa. Anu ka José ciento diez baritia 'imi tsóakëxa,

23 usai anu tsóxun ka Efraínën bëchikënëan bëchikë aín xutakama isakëxa. Isanan ka Manasésnën rëkuën bëchikë Maquir kakë aín xutan bëchikëkamaribi 'itsaira 'ikë isakëxa.

24 Achúshi nètën ka Josénën aín xukénkama kakëxa: 'Ëx anun ñuti nètë ka 'urama 'ikën, usa 'ain ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën, usa 'ixun ka ënë nètënuan anbi mitsu chikinbiakin a 'inánuxuan Abraham kanan Isaac 'imainun Jacob ka me anubi mitsu buánti 'ikën.

25 Èsakin kakin ka José aín xukën kaman a sinanatëkëntima okin atun kanun kakëxa: Asérabi ka Nukën 'Ibu Diosan mitsu 'akinti 'ikën. Usa 'ain kamina mitsun 'ëx ñuia ënu maínkinma ënu 'è buánti 'ain.

26 Usai pain 'itankëx ka José Egipto menuax ciento diez baritiañu 'aish ñuakëxa, ñuia ka aín nami anun uni ñuia 'ati ro anun 'atankëxun upíokin sabananën rabunxun anu uni bamaia maínti 'akë cajun achúshinu 'aruakëxa, 'aruxun anu maintia mëníokë anu maíankëxa, ësokin ka José ñukë 'akankëxa ashi.

MATEONĚAN 'A UPÍ BANA

I. USAI CA JESUS XUX 'IACĚXA QUIXUN ŃUIA BANA (1-2)

*Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)*

¹ Jesucristo ax Davitan rėbúnqui 'aish ca Abrahamnėn rėbúnquiribi 'iacėxa. Jesu-
cristonėn raracama ca ěnė unicama 'iacėxa:

² Abraham ax ca Isaacnėn papa 'iacėxa. Isaac ax ca Jacobnėn papa 'iacėxa. Jacob ax ca
Judá 'imainun aín xucėantun papa 'iacėxa.

³ Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacėxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax
ca Esromnėn papa 'iacėxa. Esrom ax ca Aramnėn papa 'iacėxa.

⁴ Aram ax ca Aminadabnėn papa 'iacėxa. Aminadab ax ca Naasonnėn papa 'iacėxa.
Naasón ax ca Salmonnėn papa 'iacėxa.

⁵ Salmón ax ca Booznėn papa 'iacėxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednėn
papa 'iacėxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isainėn papa 'iacėxa.

⁶ Isaí ax ca David, axa 'apu 'icė, aín papa 'iacėxa. David ax ca Salomonnėn papa 'iacėxa,
aín titax ca Uríasnėan casunan xanu 'iacėxa.

⁷ Salomón ax ca Roboamnėn papa 'iacėxa. Roboam ax ca Abíasnėn papa 'iacėxa. Abías
ax ca Asan papa 'iacėxa.

⁸ Asa ax ca Josafatnėn papa 'iacėxa. Josafat ax ca Joramnėn papa 'iacėxa. Joram ax ca
Uzíasnėn papa 'iacėxa.

⁹ Uzías ax ca Jotamnėn papa 'iacėxa. Jotam ax ca Acaznėn papa 'iacėxa. Acaz ax ca
Ezequíasnėn papa 'iacėxa.

¹⁰ Ezequías ax ca Manasėsnėn papa 'iacėxa. Manasés ax ca Amonnėn papa 'iacėxa. Amón
ax ca Josíasnėn papa 'iacėxa.

¹¹ Babilonia cacė nėtėnu judíos unicama bėtsi non buánti 'urama 'ain ca Josíasnėn
Jeconías 'imainun aín xucėncama bėchiacėxa.

¹² Babilonia nėtėnuxun ca Jeconíasnėn Salatiel bėchiacėxa. Salatiel ax ca Zorobabelnėn
papa 'iacėxa.

¹³ Zorobabel ax ca Abiudnėn papa 'iacėxa. Abiud ax ca Eliaquimnėn papa 'iacėxa.
Eliaquim ax ca Azornėn papa 'iacėxa.

¹⁴ Azor ax ca Sadocnėn papa 'iacėxa. Sadoc ax ca Aquimnėn papa 'iacėxa. Aquim ax ca
Eliudnėn papa 'iacėxa.

¹⁵ Eliud ax ca Eleazarnėn papa 'iacėxa. Eleazar ax ca Matanėn papa 'iacėxa. Matán ax
ca Jacobnėn papa 'iacėxa.

¹⁶ Jacob ax ca Josėnėn papa 'iacėxa. José ax ca María an Jesús, Cristo cacė, a tuua, aín
bėnė 'iacėxa.

¹⁷ Abraham ax ca judíos unibunėn rara 'iacėxa. An bėchicėxun aín bėchicėnėn can-
tancėxun bėchipacėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchipacėx anuax cuanx Davidnu
sėnėn ca Davitan chaitiocėcama catorce 'iacėxa. David an bėchicėxun aín bėchicėnėn
canitancėxun bėchipacėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchipacėx anuax cuanx anun
Babilonia cacė nėtėnu judíos unicama buan nėtė anúan Jeconías bacėan, a nėtė sėnėn ca
Jeconíasnėn chaitiocėcama catorce 'iacėxa. Jeconías an bėchipacėxun aín bėchicėnėn can-
itancėxun bėchipacėxun aín bėchicėnėnribi canitancėxun bėchipacėx anuax cuanx anúan
Cristo bacėncė nėtė sėnėn ca aín chaitiocėcama catorce 'iacėxa.

*Jesucristo bacėan
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Ēnē menua Jesucristo uti ca ěsai 'iacĕxa: María ax ca Josĕnĕn binuxun 'unánti ocĕ xanu 'iacĕxa. Josĕbĕ biranancĕma pan 'aish ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ńunshin Upitan sinanĕnshi 'imicĕx tuńu 'iacĕxa.

¹⁹ José ax ca upí uní 'iacĕxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma María ěnti sináncĕxa.

²⁰ Usoquin sinántancĕx 'uxun ca Josĕnĕn namáquin Nucĕn 'Tbu Diosan xucĕ aín ángel achúshi isacĕxa. Iscĕxun ca cacĕxa:

—José, Davitan rĕbúnqui, cana mi cain. Maríanĕn tuá ax ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ńunshin Upitan 'imicĕxĕshia 'icĕ 'icĕn. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain.

²¹ Ax ca tuá achúshi bacĕnti 'icĕn. Bacĕnia camina min a tuá Jesús caquin anĕti 'ain. Ainshi ca uni aín 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosan iscĕxa upí 'inun iĕmiti 'icĕn. Usa 'ain camina a tuá Jesús caquin anĕti 'ain.

²² An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni űuixuncĕ unían cuĕnĕosabi oquin ca ángelnĕn José usaquin cacĕxa. A bana ca ěsai quia:

²³ Xanu achúshi unibĕ 'icĕma pain 'aish ca tuńu 'itancĕx bacĕnti 'icĕn. Aín tuá ax ca Emanuel caquin anĕcĕ 'iti 'icĕn.

Emanuel quicĕ ax ca “Nucĕn Papa Dios ca nubĕ 'icĕ” qui quicĕ 'icĕn.

²⁴ Usa 'ain ca namámiquian Nucĕn 'Tbu Diosan ángelnĕn cacĕsabi oquin Josĕnĕn María aín xanu 'inun biacĕxa.

²⁵ Biaxbi ca abĕ 'iáma pan 'icĕn, aín rĕcuĕn tuá bac'ĕncĕ cuni ca Josĕnĕn aín xanu 'inun María biacĕxa. A bac'ĕncĕ tuá a ca Josĕnĕn Jesús caquin anĕacĕxa.

2

An űu 'unáncĕ unicaman Jesús rabi

¹ Herodes axa Judea cacĕ menu 'icĕ unicaman 'apu 'aish Jerusalĕnu 'ain ca a menu 'icĕ ěma, Belĕn cacĕ, anuax Jesús bacĕancĕxa. Belĕnuaxa Jesús bacĕan ca aucüaxa bari urucĕ anuax an űu 'unáncĕ unicama, Belĕn 'urama 'icĕ Jerusalĕn ěmanu cuancĕxa.

² Cuani bĕbaquin ca űucácĕxa:

—¿Uinu cara axa judíos unibunĕn 'apu 'inun bĕrĭ bacĕncĕ a 'ic? Aucüaxa bari urucĕ anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbĕtsian. A isbĕtsini cananuna 'unánbĕtsini a rabi ain.

³ Usaía quia a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalĕnu 'icĕ unicama masá nuituti, uisa cara ěnĕ űu 'iti 'icĕ quiax sináncasmacĕxa.

⁴ Sináncasmaquin ca Herodesnĕn camabi judíos sacerdotenĕn cushicama 'imainun an Moisésnĕn cuĕnĕo bana judíos unicama 'unánmicĕ unicamaribi camicĕx ricuatsianxa timĕtia űucácĕxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unibunĕn caíncĕ, ax bacĕnti 'icĕ quixun.

⁵ űucácĕxun ca cacĕxa:

—Belĕn cacĕ ěma, Judea menu 'icĕ, anuax ca bacĕnti 'icĕn. An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni űuixuncĕ unin ca Belĕn űuiquin ěsoquin cuĕnĕocĕxa:

⁶ Belĕn, Judá menu 'icĕ ěma, anu 'icĕ uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ĕn unibu, Israelnĕn rĕbúnquicama, a bĕrúanquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belĕn ax bĕtsi ěmacamasama 'icĕn.

⁷ Quia cuatancĕxun ca Herodesnĕn an űu mĕĕxuncĕ unicama —uni itsin isnunma camina unĕxun an űu 'unáncĕ unicama 'ĕ bĕxúnti 'ai —quixun cacĕxa. Usoquian camicĕx ucĕ ca űucácĕxa, ańu nĕtĕn caraisa 'ispa isaxa quixun.

⁸ Usoquin űucátancĕxun ca Herodesnĕn an űu 'unáncĕ unicama Belĕnu cuanun xucĕxa. Xuquin ca ěsaquin cacĕxa:

—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icĕ quixun istancĕxun camina 'ĕnribi a rabi cuanun 'ĕ cai uti 'ai —quixun.

⁹ Usoquian Herodesnën cacëx ca a tuá bari cuancëxa. Cuancëbë ca aucüaxa bari urucë anuxuan atun iscë 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúnbi cuancëxa. Cuanx ca anu a tuá 'icë a manámibi a 'ispa niracëacëxa.

¹⁰ A isi cuëenquiani ca anúan a 'ispa cuancë anúnbi an ñu 'unáncë unicama cuancëxa.

¹¹ Cuanx a manámia 'ispa niracëcë xubu anu atsínxun ca anua a tuá Jesús aín tita Maríabë 'icë mëracëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiacëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nëëncëx sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa.

¹² Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

¹³ An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egipto menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi utëcënnun anu 'iti 'ain.

¹⁴ Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacëñun a tuá bibiani ca José imë Egipto menu cuancëxa.

¹⁵ Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuëñëosabi oi ca Egipto menu 'iacëxa. A banax ca ëesai quia: “Egiptonua cana 'ën Bëchicë bëan”.

Tuácama rënnun quixun Herodesnën ca

¹⁶ Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabë baritia aín bacëncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belënu 'icë rabë baritiañu bëbu tuácama 'anan rabë baritiañuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun.

¹⁷ Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuëñëo bana quiásabi oi 'iacëxa. A banax ca ëesai quia:

¹⁸ Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacanxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu Raquelnën rëbúnqui a xanucamaxa aín tuacën rabanan incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nëtëmisamai ianxa.

¹⁹ Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin Josénën Nucën 'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa.

²⁰ Iscëxun ca amiribishi cacëxa:

—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nëtënu cuantëcëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.

²¹ Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel nëtënu cuantëcëancëxa.

²² Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes axa bama 'ain ca aín bëchicë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuëacëxa. Racuëti ca namáquin istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa, aín namácësabi oi.

²³ Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuuiasabi oi. A banax ca ëesai quia, Jesús ca Nazaretnu 'icë uni 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MINUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

*Juanën anu uni 'icëma minuxun unicama bana ñuixuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashimicë, ax Judea nētēnu 'aish anu uni 'icēma menu 'iacēxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancēxa.

² Bana ñuixunquin ca cacēxa:

—Anun Nucēn Papa Diosan abē upí 'inun mitsu ainan 'imiti nētē ca 'urama 'icēn. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosmi sináncē 'aíshmbi sinanati ami sinan.

³ Juan ax ca a Isaíasnēn Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ñuiá a 'icēn. Ēsai ca a bana quia:

Anu uni 'icēma menuxun munuma bana ñui ca a unix ēsai quia: Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēñoquin racanati 'ain.

⁴ Juan ax ca camello rani 'acē chupa pañuanan ñuina xacá 'acē anun tsitēcērēquicē 'iacēxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rēpa 'iacēxa.

⁵ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icē unicama Juanu riquiancēxa. Judea menu 'icē unicama 'imainun baca, Jordán cacē, a 'urama 'icē mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanēn bana ñuixunia cuati cuancēxa.

⁶ Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanēn Jordán bacanuxun nashimiacēxa.

⁷ Juanēn bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacēxa. Aia isquin ca Juanēn cacēxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncē 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni picē, asa 'ain. ¿Usa 'icē cara anúan Nucēn Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nētēn masócē 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax?

⁸ Unían mitsux camina asérabi sinanacē 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ēnquin upí ñuishi 'ati 'ain.

⁹ —Nux Abrahamnēn rēbúnqui 'aish cananuna Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'ai — quixun sinánxunma ca 'acan. Asérabi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucēn Papa Diosan ēnē maxáxbi bētsi oquin Abrahamnēn rēbúnqui 'imiti 'icēn.

¹⁰ Ca ēsa 'icēn. A rēti aín manē ruē tuíanx a rapasu niracēquin ca an upí oquin tuacēma icama rētancēxun xanania unin tsin nēēnia. Usaribi oquin ca bēnēnquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncēma 'icē Nucēn Papa Diosan mitsu 'ati 'icēn.

¹¹ Uníxa an ñu 'atima 'acēcama ēni sinanacē cupí cana 'ēn a 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ēsamaira uni 'ē caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icēn. 'Imiquin ca tsi rēquirucēnēn ñu 'acēsoquin aín cushin aín nuitunua sináncē ñu 'atimacama a cēñuquin uni upí 'imiti 'icēn.

¹² An ñu 'apácē unin 'acēsaribi oquin ca 'ati 'icēn. Ēsa ca 'iti 'icēn. Unin ca ñu bēru trigo 'apatia. 'Apátancēxun ca bimia bitsia. Bitancēxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucēbē ca aín bēru ax tiquia. Usai 'ia bērúanxun bixun bucúntancēxun ca aín xacácama tsi rēquirucē bēnántisamanēn nēēnia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acē ñucama 'unánquin, upí unicama abēa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acē cupí bimi xacá nēēnti pucēsa 'imiti 'icēn.

Juanēn Jesús nashimia

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nētēnu 'icē baca, Jordán cacē, anua Juan 'ain, anu cuancēxa, anuxuan Juanēn nashiminun.

¹⁴ Cuanxa bēbaiabi ca Juanēn nashimisama tanquin Jesús cacēxa:

—¿Miinra 'ē nashimisa 'aíshbi caina 'ēn mi nashiminun quiax ain?

¹⁵ Cacēxunbi ca Jesusan cacēxa:

—Uisai cara Nucēn Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ē bērí nashimiti 'ain.

Cacēxun ca Juanēn —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacēxa.

¹⁶ Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa.

¹⁷ Usai 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai qui: “Ënëx ca 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'icën. Ami sinani cana chuámarua tani cuëënin”.

4

*Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)*

¹ Nashimicë 'icë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa, anuxun ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icë quixun 'unánquinbi.

² Anu 'ixun ca Jesús anu ñubi cuarenta imë 'imainun cuarenta nëtën piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa.

³ Panancë ca ñunshin 'atimanën 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësakin cacëxa:

—Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxáxcama pán 'inun cat.

⁴ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icën”.

⁵ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalén ëma upí anu buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sënëncënu buánruacëxa.

⁶ Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Diosan bana cuëñëo ca ësai quia:

An ca aín ángelcama mi bërúanmia. Bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín męcënan biquin mi bacáruti 'icën. Usa 'ain ca mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ënuax nuánquianx menu nipacëtan.

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Ësairibi ca aín bana quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

⁸ Usotancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa.

⁹ Ismiquin ca cacëxa:

—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.

¹⁰ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

¹¹ Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

*Galilea nëtënuaxuan 'atabaquin Jesúsana bana ñuixuanan ñu 'a bana
(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)*

¹² Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa. Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu cuantëcëancëxa.

¹³ Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabulón 'imainun Neftalí cacë me 'iacëxa.

14 Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isaíasnën cuënëocëxa, ësaquin:

15 Zabulón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu 'icën.

16 Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aishbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicë 'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aishbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.

17 Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aishmabi sinanati ami sinan. Usaquin anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

*An tsatsa bicë uni rabë 'imainun rabë Jesusan abë cuanun ca
(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)*

18 Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabë uni mëracëxa. A uni rabëtax ca achúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mëracëxa.

19 Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

20 Usaquin Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

21 A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabëribi, Zebedeonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinun rica mëníoia mëracëxa.

22 Mëraquin cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani Jesús bë cuancëxa.

*Galilea nëtënxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan
(Lc 6.17-19)*

23 Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanun anua judíos unicama timëti xubucamanun bana ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca ami catamëcë unicama abë 'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan ca uni ñucëcama pëxcüacëxa.

24 Usoquin 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nëtënu 'icë unicaman axa ñucëcama Jesusan pëxcunun quixun anu buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucëcama 'imainun ñunshin 'atimanën 'ibuacë unicama 'imainun uni ñucë nirucuainquinbi tancëma, 'imainun aín nami nimëti saquiquicë acama anu buáncëxun ca Jesusan pëxcüacëxa.

25 Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiania cuania ca 'aisamaira unin Jesús nuibiancëxa. Galilea menu 'icë unicama 'imainun Decapolis cacë menu 'icë unicama 'imainun Jerusalénu 'icë unicama 'imainun Judea mecamanu 'icë unicama 'imainun Jordán baca 'ucë manánuaxribi ucë unicaman ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

1 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me mapëracëtancëx anu tsóbutia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioracëxa.

2 Nëbëtsioracëxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuëenti 'icë quixun atu 'unánmiquin cacëxa, ësaquin:

3 An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncë uni, ax ca 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicë cupí, chuámarua tani cuëënia.

⁴ Axa masá nuitucë uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín masáquin sináncë nētēmiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁵ Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'inánti ñucamañu 'iti 'icën, an cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua cuëënia.

⁶ 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëëncë uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁷ An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁸ Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucën Papa Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁹ An raíri uni bētsibē nishananíma nuibananun 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan —mix camina 'ën bēchicē 'ai —quixun cati 'icën. Usa unix ca chuámarua tani cuëënia.

¹⁰ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin tēmëramicë uni, ax ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nētēnu abē 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuëënia.

¹¹ Mitsun 'ën bana cuacē upí unin mitsu 'atima banan canan bētsi bētsi onan cēmēi mitsumi manáncëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain.

¹² Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama unin bētsi bētsi ocëxa. Usaquin sinánquin camina cuëënquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin aín nētēnu abē 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.

*Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quiá bana
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënē nētēnu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu mucuquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibē 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nētëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Uša 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nētëtia. Mitsun upiti bucunun mibē 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.

¹⁴ Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibē 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia.

¹⁵ Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania.

¹⁶ Usaribi oquin camina mitsun mibē 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëënquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quicësabi oi 'iti Jesús quia

¹⁷ Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuëñëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuëñëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. Ë ñuiquian cuëñëo banacama quicësabi oi 'i cana ënē nētēnu uacën.

¹⁸ Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cēñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën.

¹⁹ Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nētēnu 'aish, bētsi unicamabëtan sënënmaraira 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nētēnu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën.

²⁰ Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan aín nētënu abë 'itima 'ain.

*Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)*

²¹ Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën”. A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan.

²² Usaía quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucënsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

²³ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sináncë 'ixun

²⁴ Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantécenquin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

²⁵ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain.

²⁶ Cana mitsu aséribi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

²⁷ Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain”.

²⁸ Usaí quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

²⁹ Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën.

³⁰ Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

*Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)*

³¹ Moisésnën cuënëo bana ca ësairibi quia: “Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica a cuënëoxunti 'icën”.

³² Usaía Moisésnën cuënëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icësaí 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

³³ Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuënëoxuan bana unin mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Unin aín bana ca aséribi 'icë quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, aséribi cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë 'ixun camina aséribi mix quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”.

³⁴ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, –Nucën Papa Diosan ismainun cana mi cain –qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina –naitan cuamainun cana cëmëquinma aséabi mi cain –qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain.

³⁵ 'Imainun camina –menbi cuamainun cana cëmëquinma aséabi mi cain –qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun unioçëxa, usa 'ain. 'Imainun camina –Jerusalénu 'icëcaman cuamainun cana cëmëquinma aséabi mi cain –qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain.

³⁶ 'Imainun camina –'ën maxcá sinánquin cana cëmëquinma aséabi mi cain –qui banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain.

³⁷ Usai quima camina cëmëma banan cuni banati 'ain. Cëmëcëma 'aish camina –Nucën Papa Diosan ismainun cana aséabi mi cain –qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia

(Lc 6.29-30)

³⁸ Moisésnëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a camina cuan: “An uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”.

³⁹ Usai quia 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun 'aisa tania amoribia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain.

⁴⁰ An min camisetami 'inánun quixun policia cacë uni a camina min cutúnribia biisa tania 'inánti 'ain.

⁴¹ Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun camina rabë kilometro buánxunti 'ain.

⁴² An mi ñu 'inánun quixun ñucacë uni a camina 'inánti 'ain. An –min ñu ca mi bëxuntëcënun 'ë 'inan –cacë uni a camina 'inánti 'ain.

–Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai –quicë bana Jesusan ñuia

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ësai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”.

⁴⁴ Usai quia 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimati banacë unicama 'imainun an mi bëtsi bëtsi ocë unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

⁴⁵ Usaquin 'acë 'aish camina aséabi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun bari urumianan camabi unin ñu 'apacë chabónun 'uíríbi 'ibúmía. Usaribi oquin camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain.

⁴⁶ Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unica-maishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi uni nuibati 'ain.

⁴⁷ Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unibu 'icësaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin.

⁴⁸ Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ësaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

1 'Ēx upí 'icēa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncē uni a ca Nucēn Papa Dios naínu 'icē, an upí isima.

2 Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncē unicaman 'acēsaribi oquin 'atima 'ain. Unin atu rabiiti cuēēnquin ca anu judíos unicama timēti xubunuxun ñu 'inánan bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscē unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icē quixun caia. Unicaman usa uni rabiabi ca Nucēn Papa Diosan a upí isima.

3 A unicamax usai 'icēbēbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bētsi uni catima 'ain, min abē nuibanancē uni abi camina catima 'ain.

4 Raíri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi 'aia isi ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscē, ax cuēēnti 'icēn. Cuēēnquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icēn.

*Ēsai ca aín uni Nucēn Papa Diosbē banati 'icē Jesús quia bana
(Lc 11.2-4)*

5 Mitsux Nucēn Papa Diosbē banai camina an uni paráncē unicama 'icēsa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama timēti xubunuax 'ianan anun niti bai cuēbí anuaxribi Nucēn Papa Diosbē banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucēn Papa Diosbē banaia iscē unicaman —ax ca upí uni 'icē—quixun sinánquin rabia. Usaquin rabiabi ca Nucēn Papa Diosan a upí isima.

6 A unicamaxa usai 'icēbēbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbē bananux min 'itinu atsínquin camina min xēcuē xēputi 'ain. Xēputancēx camina, min Papa Diosribi ca anu 'icē quixun 'unani, abē banati 'ain. Mitsua unin isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu ísanan camabi sinan 'unáncē, ax mixmi abē banaia cuati cuēēnti 'icēn. Cuēēnquin ca mitsu upí oquin sinánxunti 'icēn.

7 Mitsux Nucēn Papa Diosbē banai camina an Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicamaxa 'icēsaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucēn Papa Diosan nun bana cuati 'icē—quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quititi cara quixun sinanimabi.

8 Usa uníxa 'icēsai camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacēma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania.

9 Usa 'ain camina ēsaquin cai Nucēn Papa Diosbē banati 'ain: Nucēn Papa Dios, naínu 'icē, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icēn.

10 Aín 'Apu 'icēa camabi unin mi rabiiti cana cuēēnin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acēsaribi oquian ēnē nētēnuxun unicaman mix cuēēncēsabi oquin 'ati cana cuēēnin.

11 Camabi nētēnmi 'acēsaribi oquin camina ēnē nētēnribi nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain.

12 Unían nu 'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucēsaribi oquin camina nun 'acē 'atima ñucama nu tērēnxunquin manuti 'ain.

13 Ñunshin 'atimanēn 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bērúanti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icēbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iēmiti 'ain. Mix cushiira 'aish xēnibua 'aínbi 'Apu 'icē ca camabi unin mi rabiiti 'icēn. Usai 'inun min 'imiti cana cuēēnin.

14 Mitsun axa mitsumi 'uchacē uni usaribi oquin cupiquinma a manumi abē upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icē an mitsux ami 'uchacēcama tērēnquin manuti 'icēn.

15 Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacē uni a usaribi oquin cupimi abē upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icē an mitsun ami 'uchacēcama tērēnquin manutima 'icēn.

Uníxa Nucēn Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

16 Mitsux Nucēn Papa Diosbē upiti bananuxun piima camina an uni paráncē uníxa 'icēsaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucēn Papa Diosmi sinánquin picēma 'aish ca upí

uni 'icë –quixuan raíri unin sinánun quiax picëma 'ianan masá nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima.

¹⁷ A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën Papa Diosmi sinani samatibi mëníocati min bu mëníonan bëchucati 'ain.

¹⁸ Unían 'unántisama 'inun usai mëníocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti 'icën. Isi cuëenquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icën.

Ttsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nētēnu upí 'iti sinánti Jesús quia bana (Lc 12.33-34)

¹⁹ Ënë nētēnuax ñuñuira 'iti cuëenquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bëtsi bëtsi ñu nacuaxan cëñumainun bëtsi bëtsi ñuxa puibuax chëquimainun bëtsi bëtsi ñu an ñu mëcamacë unin unëxun xubunu atsínxun mëcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuëëncë uni asaribi 'itima 'ain.

²⁰ Ënë nētēnuaxa 'icësa ca Nucën Papa Diosan nētē naínu 'icë ñucama 'atimati cëñutíma, an ñu cëñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mëcamacë uni anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ënë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nētēnu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëenminuxun 'acë ñucama cupí, mitsu cupíira oquin chuámarua cuëenun 'imiti 'icën.

²¹ Uisa ñun cara cuëënia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nētēnu 'icë ñuñu 'iti cuëëncë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuëëncë uni an Nucën Papa Dios cuëenun ax cuëëncësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana (Lc 11.34-36)

²²⁻²³ Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënuxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëánquibucënuira nicësa 'icën.

–Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima –Jesús quia bana (Lc 16.13)

²⁴ Ësa ca: Achúshi unin ca rabë uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabë uni ñu mëëxuncë 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana parëti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúanquin 'aquinia Jesús quia bana (Lc 12.22-31)

²⁵ Usa 'ain cana mitsu cain, aña caramina piti 'ain, aña chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ënë nētēnu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.

²⁶ Mitsun camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën.

²⁷ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁸ Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēēanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icēn.

²⁹ A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucē 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icēn.

³⁰ Upíira upí 'itancēxbia xanania unin tsin nēēncēx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucēn Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acē 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acēsamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icēn. Mitsux usaquin sináncēma 'aish camina upiti Nucēn Papa Diosmi catamēcēma 'ain.

³¹ Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xēanan piti 'ain? —quianan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain.

³² An Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncē 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icē an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun.

³³ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuēēncēsabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acēbētan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icēn.

³⁴ Usa 'ain camina —imēishi carana uisai 'iti 'ain, bētsi nētēnribi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nētē ucēbētainshi camina isti 'ain.

7

*—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icē —quíaxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)*

¹ Nucēn Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bētsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain.

² Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucēn Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icēn. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icē —quixun uni itsi cacē 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucēn Papa Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bētsi uni 'uchocēsaribi oquin mitsu 'uchoti 'icēn.

³ Bētsi unin 'ucha 'itsamashi 'icē a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icēbi sinaniman. Ēnēx ca ēsa 'icēn. Bētsi uníxa aín bēru xamēnu i sani chamaratsuñu 'icēsa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bēru xamēnu 'icēsa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bētsi unin bēru xamēnu 'icē i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bēru xamēnu 'icē i mo sinaniman?

⁴ ¿Mitsun bēru xamēnu 'icē i mo mēñoquin bicēma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bēru xamēnu 'icē camina 'ē bimiti 'ai —quixun bētsi uni cati 'ain?

⁵ Mitsun pain mitsun bēru xamēnu 'icē i mo a bitancēxun camina upí oquin isquin bētsi uni aín bēru xamēnu 'icē i sani chamaratsu bixunti 'ain.

⁶ An Nucēn Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancē uni camina 'ēn mitsu cacē banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncēxbia atux Nucēn Papa Dios 'usani ami 'atimati banai mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicēxunbia uni 'uchítinēn ami nishquin picēsaribi 'icēn. 'Ianan ca unían aín cēnēnu niia cuchin 'aisamaira cupicē ñu a amáquin chuoórucēsa 'icēn.

*Nucēn Papa Diosbē banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)*

⁷⁻⁸ Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucēn Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucēn Papa Diosan 'inania. Ēsa ca: Bari bariquin ca unin ñu mēraia. 'Imainun ca unin bētsi unían xēcuē taxcaia cuaquin a xubunu 'icē unin xēocaxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacēxun ca mitsun bana cuaquin Nucēn Papa Diosan mitsux cuēēncē ñu mitsu 'axunti 'icēn.

⁹ ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.

¹⁰ ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.

¹¹ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an a ñucácë uni a upí ñu 'inánti 'icën.

¹² Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëncë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnën cuënëo bana quia. 'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banaribi usai quia.

*Rabë ca bai 'icë quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)*

¹³⁻¹⁴ Ësa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabë 'icën, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios 'icëma nëtë anuaxa 'aisamaira tëmëratí, anu bëbati 'icën. Bëtsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiiani cuantancëx ca uni nëtëtimoí Nucën Papa Diosan nëtë upí anu abë 'iti 'icën. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

*Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)*

¹⁵ Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin —quiquinbi anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aishbi aín nuitu mëu 'atima sinánñu 'aish pianancë ñuinasa 'icën.

¹⁶ Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ësaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma.

¹⁷ Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíxribi upí 'ia.

¹⁸ Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima.

¹⁹ 'Apácëxbia upiti bimiamá ca unin i rëtancëxun nëënia.

²⁰ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

*Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima Jesús quia bana
(Lc 13.25-27)*

²¹ An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicama ax ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nëtënu abë 'itima 'icën. An aín cuëncësabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë 'iti 'icën.

²² Anun ënë nëtëcama cëñúcë nëtën ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquíanan cananuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an.

²³ Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

*Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)*

²⁴⁻²⁵ Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sinánxun masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcébë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën.

²⁶ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sinánxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën.

²⁷ A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasipaquin cëñuaxa.

²⁸⁻²⁹ An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiacëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcüa (Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

¹ Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantëcënia ca 'itsa unin Jesús nuibiancëxa.

² Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

³ Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.

⁴ Pëxcütia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcüa quixun camabi unin 'unánun.

An Romanu 'icë capitán ñu mëëxuncë uni Jesusan pëxcüa (Lc 7.1-10)

⁵ Usoquin 'atancëxa Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Romanu 'icë capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa.

⁶ Cuanquin ca ësaquin cacëxa:

—An 'ë ñu mëëxuncë bënëni uni ca 'insíanxbi baquirucëma paë tani bënëti 'ën xubunu racataxa.

⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Cana a pëxcui cuanti 'ain.

⁸ Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:

—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meura 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni pëxcúnun cati 'ain.

⁹ Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

¹⁰ Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuibiancë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscëma 'ain.

¹¹ 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën.

¹² Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'aíshbi 'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë bëanquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë unícamabë tëmërai bënëti inti 'icën.

¹³ Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:

—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë cacësabi oi ca min uni pëxcütia.

Jesús ësai quicëbëshi ca capitanën ñu mëemicë uni anu 'aíshmabi pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronën nachi 'itsisan 'i racacë mëracëxa.

¹⁵ Mëraxuan aín męcën mëecëxëshi ca aín 'itsis nëtëacëxa. Usocëxëshi pëxcüti niruxun ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ A nëtëñbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman ñunshin 'atimañu unicama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin 'atimacama uninua chíquíanan uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.

¹⁷ Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ësai quicë: “An ca nun ñucë pëxcüanan an nu paëocëcama nu tërëcaxuanxa”.

—Aín unícamax ca ax cuëncësoi 'ima Jesús mishi sinánti 'icë —quicë bana

(Lc 9.57-62)

¹⁸ 'Aisamaira unían nëbëtsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan.

¹⁹ Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

²¹ Caía ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

²² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë unícamaxribi 'iruacëxa.

²⁴ 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.

²⁵ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin cacëxa:

—Nu ca iëmit, cananuna nanëtin.

²⁶ Quia ca Jesusan bësúquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.

Cai nirúquin ca suñúan —ca nëtët —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtëishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.

²⁷ Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:
—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanënbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

*Ñunshin 'atimañu uni rabë Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)*

²⁸ Usaquiiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chich-abiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën.

²⁹ Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoin? ¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi uan?

³⁰ Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucüacëxa.

³¹ Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:

—Nu ënua xuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan.

Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabënuax chiquíquiianx cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiuiiani abáquiiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

³³ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama 'icë ëma chanu abáquiiani cuanxun anu 'icë unicama usaia cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabëribi usai 'icë ñuixuancëxa.

³⁴ Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

*Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)*

¹ A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa.

² Bëbacëbëa 'itsa uni timëcëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacëtinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

³ Usaquiian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

⁴ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?

⁵ 'Ën cana uni “Min 'uchacama ca tërëncë 'icë” quixun cananbi “Niruquiiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina aséribi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unín 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:

—Niruquiiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

⁷ Cacëxëshi ca niruquiiani aín xubunu cuancëxa.

⁸ Usai niruquiiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuëacëxa. Racuëquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unín ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tërëanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

*Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ënëx ca an ënë quirica cuënëo Mateo, abi 'icën.]
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)*

⁹ Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mërəcəxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiiani ami sinani abë cuancëxa.

¹⁰ Cuanquin ca Jesúscëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Mateonën buancëxa. Buancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi atubëtan pi bucüacëxa.

¹¹ Jesús bëtan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan pin?

¹² Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënia. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia.

¹³ Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ënëx 'icë quixun: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”.

*Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)*

¹⁴ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

¹⁶ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanen Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia.

¹⁷ Ësaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë iónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

*Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)*

¹⁸ Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timëcë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús cacëxa:

—'Ēn ini bēchicē ca bērí bamaxa. Bamacēbi camina mix 'ēbē cuanxun a ramēti 'ain. Min ramēcēxēshi ca asábi 'inux baísquiti 'icēn.

¹⁹ Cacēx niruia abē cuancēbē ca aín 'unánmicē unicamaxribi Jesús bē cuancēxa.

²⁰⁻²¹ Cuaniabi ca xanu achúshi ñucē, ax mēcēn rabē 'imainun rabē baritia imia 'aíshbi aín imi nētécēma, an —aín chupa ticaishi cana pēxcúti 'ai —quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuēbí ticacēxa.

²² Ticaia tani niracēti cuainacēquin ca Jesusan a xanu mēraquin cacēxa:

—Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ēn cana mi pēxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pēxcúan.

Cacēxēshi ca pēxcúacēxa.

²³ Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timēti xubunu 'icē 'apu, Jairo, aín xubunu bēbacēxa. Bēbaquin ca Jesusan, xanu ñucē a maíncēbētan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni rarumati sharatia cuaquin isacēxa.

²⁴ Usaria isquin ca Jesusan cacēxa:

—Ēnuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacēma 'icēn. Ca 'uxaxa.

Ēsaquian cacēxunbi ca 'usáncancēxa.

²⁵ 'Usáncēxunbi anu 'icē unicama xubu ēman xutancēx ca Jesús anua xu xanu 'icē anu atsínxun aín mēcēn biacēxa. Bicēxēshi ca tsoruacēxa.

²⁶ Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icē unicaman chanioia a menu 'icē unicaman cuacēxa.

Bēxuñu uni rabēa Jesusan bēpēxcúa

²⁷ Usobiani anuax cuaniabi ca uni bēxuñu rabētan Jesús caticabianquin munuma cuēncēonquin cacēxa:

—Davitan rēbúnqui, nu nuibaquin ca nu pēxcut.

²⁸ Cacēxa xubunu atsíncēbē ca a bēxuñu uni rabētaxribi 'atsínquiani Jesús rapasu cuancēxa. Cuania ca Jesusan cacēxa:

—¿Mitsun caramina sinanin, 'ēn cana mitsu pēxcuti 'ai quixun?

Cacēxun ca a unin cacēxa:

—Camina nu 'ati 'ain.

²⁹ Cacēxun ca Jesusan aín bēru mēēquin cacēxa:

—Mitsúnmi 'ēn cana mitsu bēmēnioti 'ai quixun sináncēsabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.

³⁰ Usaquian cacēx ca bēnētishi bēmēniocacēxa. Bēmēniocatia ca Jesusan cacēxa:

—Unían 'ēn mi ēsoquin 'acē ēnē 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.

³¹ Usaquian Jesusan cacēxunbi ca a uni rabētan cuanquin a nētēnu 'icē unicama chaniocēxa.

Bañañuma unia Jesusan banamia

³² Bēxuñu 'icēa pēxcucē uni rabētaxa cuancēbētan ca uni raírinen achúshi uni ñunshin 'atimanēan bañañuma 'imicē a Jesúsnu bēacēxa.

³³ Bēia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancēxa. Chiquíncēbē ca a uni bañañuma 'iá 'aíshbi banacēxa. Usaria isi ca anu 'icē unicamax ratuti quiacēxa:

—Nun nētē Israel anuxunbi ca uínbi ēsa ñu isáma 'icēn.

³⁴ Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunēx quiacēxa:

—Ñunshin 'atimanēn 'apun cushínshi ca ēnē unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bētsi bētsi emanu caun

³⁵ Usotancēxun ca ēma chacamanu 'imainun ēma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timēti xubucamanu atsínquin anu timētia Jesusan bana ñuixuancēxa. Bana ñuixunquin ca —'ēmi catamēcē unicama ca Nucēn Papa Diosan ainan 'imiti 'icē — quixun caquin upí bana unicama ñuixuancēxa. Ñuixuanan ca uni ñucēcamaribi pēxcuquin an paēcēcama tērcaxuancēxa.

³⁶ Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa 'aracacë ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacëxa.

³⁷ Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënua 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an bití uni 'itsamashi, usaribi 'icën.

³⁸ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi bití uni xucësaribi oquin.

10

*Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan męcën rabë 'imainun rabë uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)*

¹ Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:

—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.

² A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë, 'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa.

³ Raírínëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a 'imainun Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa.

⁴ 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

*Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)*

⁵ Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan ësaquin cacëxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain. Samaria nëtënu 'icë ëmacamanuribi camina cuantima 'ain.

⁶ Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën.

⁷ Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu aínan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë —quixun caquin bana ñuixunti 'ain.

⁸ Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni bamacë baísqüimianan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni asábi 'itëcënun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.

⁹ Curíqui camina buántima 'ain.

¹⁰ Camina burasa ío anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabë tari 'imainun bëtisi taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin aín piti 'imainun aín cuëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti 'ain.

¹¹ Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.

¹² Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icë unicamabë nuibananti 'ain.

¹³ Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icë cupí cuëñi chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën.

14 Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara, uinu 'icë xubunu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bëtsi ëmanu cuanti 'ain.

15 Aséribi cana 'ën mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaíra oquin castíancë ca an a ëmanu 'icë unicama mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

16 'Ën cana carnero 'inúan nëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbë camina bërúancati 'ain, runu 'icësaribiti. Bërúancanan camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain, numacuru 'icësaribiti.

17 Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unbunën 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu rishquiti 'icën. Usa ca uni 'icë quixun 'unani camina ami catamëtima bërúancati 'ain.

18 'Ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unbunën 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usocëxunbi camina a 'apucama 'imainun judíosma unburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain.

19 A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai — quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

20 Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.

21 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënen ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.

22 Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax mitsumi nishti 'icën. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

23 Achúshi ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bëtsi bëtsi ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana aséribi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.

24 Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin ca an uni ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima.

25 Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsumiribi nishti 'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin 'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

*Úmi caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)*

26 Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun xuquin cacëxa:

—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë unicamami racuëtima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëxbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën.

²⁷ 'Ēn mitsu imēribi cacē banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ēn mitsu cacēcamaribi camabi unían cuanun ěmánxun ñuiti 'ain.

²⁸ An uni bētsi bētsi oquin bamamicē unicamami camina racuētima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bēru ñunshin bamamítima 'icēn. Usa 'ain camina usa unimi racuētima Nucēn Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bēru ñunshínribi manē tsi anuaxa xēnibua 'aínbi tēmērati anua 'inun 'imiti amishi racuēti 'ain.

²⁹ 'Isáratsu ca cupíma 'icē unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabē biti 'icēn. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bērúancē 'aish ca Nucēn Papa Dios cuēencēbēma bamaima.

³⁰ An 'isácama bērúancē Nucēn Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania.

³¹ Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acēsamaira oquin Nucēn Papa Diosan mitsu bērúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancēxbi racuētima 'ain.

*—'Ēx cana Jesúsnan 'ai —quiax quicē uni ñuicē bana
(Lc 12.8-9)*

³² Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Axa an 'ēn bana cuacēma unicaman cuanun 'ē ñui, —'ēx cana Jesusan uni 'ain —quicē uni a ñuiquin cana 'ēnribi, —ax ca 'ēn uni 'icē —quixun 'ēn Papa Díos naínu 'icē a cati 'ain.

³³ Usa 'aínbi cana axa 'ēmi rabini, —'ēx cana Jesusan unima 'ain —quicē uni a ñuiquin, —ax ca 'ēn unima 'icē —quixun 'ēn Papa Díos naínu 'icē cati 'ain.

*Axa ami sináncēma unix ca Jesusan unimi nishti 'icē quicē bana
(Lc 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēx uá 'ain ca camabi unix bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun mitsun sináncēxbi ca usama 'icēn. 'Ēx uá 'ain ca axa 'ēmi sinántisama tancē unicaman axa 'ēmi sináncē unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti 'icēn.

³⁵ 'Ēx uá 'aían 'ēmi catamécēbē ca bētsi bētsi unix aín papami nishti 'icēn. Usaribiti ca xanu raírinēx 'ēmia catamécēbē aín titami nishti 'icēn. 'Ēx ěnē nētēnu uá 'aían 'ēmi catamécēbē ca xanux aín ñemi nishti 'icēn.

³⁶ Usa 'ain ca axa 'ēmi catamētia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icēn.

³⁷ 'Ēn unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icēn. Nuibatibi ca atu nuibacēsamaira oi 'ēmi sinánti 'icēn. Usai 'ēmi sináncēma 'aish ca 'ēn unimasa 'icēn. Usaribiti ca 'ēmi sináncēsamaira oquian aín bēchicē nuibacē uni ax 'ēn unimasa 'icēn.

³⁸ —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsni catamēti bana ěnquinma 'ai —quixuan an sináncēma uni ax ca 'ēn uni 'itima 'icēn.

³⁹ Uix cara aín cuēencēsa oquin 'ai ěnē nētēnu upitax tsótishi sinania ax ca Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca uinu 'icē unin cara ěnē nētēnushi upitax tsóti sinánquinma 'ēmi catamēquin 'ēx quicēsabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'iti 'icēn.

*Uicama cara Nucēn Papa Diosan cupíoti 'icē quicē bana
(Mr 9.41)*

⁴⁰ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—An mitsun bana cuacē uni an ca 'ēn banaribi cuatia. An 'ēn bana cuacē uni an ca Nucēn Papa Díos, an ěnē nētēnu 'ē xua, aín banaribi cuatia.

⁴¹ Asérabi 'ēnan 'ixuan 'ēn unin 'ē ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icēn, —a banax ca asérabi Nucēn Papa Diosan sinánmicēxa quicē 'icē —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicēsabi oi 'iti 'icēn. Usa uni ca an bana ñuixuncē unia iscēsaribi oquin Nucēn Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca asérabi Jesúsni catamécē

uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia, upí uni iscësaribi oquin.

⁴² Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamëcë 'icëmabi axa shimaia isquin —ax ca Jesucristonën uni 'icë —quixun sinánquin 'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

11

Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús isnun xua (Lc 7.18-35)

¹ Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama ñuixuntanun catancëx ca Jesús anribi Galilea menu 'icë ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.

² Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an Jesusan ñu 'aia ñuicania cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacëxa, aséabi cara ax utia judíos unibunën caíncë a 'icë quixuan isnun.

³ Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina aséabi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti nun caínti 'ain?

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain.

⁵ Cuanxun camina cati 'ain: Bëxufñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia.

⁶ Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëñia quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

⁷ Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Usa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?

⁸ ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia.

⁹ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Aséabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën.

¹⁰ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëñoquin racanacësaribi oquin camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

¹¹ Usaquin cuëñëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Aséabi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

¹²⁻¹³ Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa.

Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁴ Mitsun asérabi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quiá 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan, an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa.

¹⁵ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ënë nëtënuca bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsoan ca raírínën raíri ësaquin caia:

¹⁷ “Cuai chirini cuëñun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan”.

¹⁸ Usaribi ca ënë nëtënuca bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.

¹⁹ Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

*Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

²¹ —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.

²² Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícantí 'icën.

²³ Capernaúmnuauc ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian Sodomannunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë unicama nëëncëma 'iá 'itsíanxa.

²⁴ Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën Sodomannu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

*—Chuámarua tani cuëñux camina 'ëmi catamëti 'ai —quixun Jesusan ca
(Lc 10.21-22)*

²⁵ Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

²⁶ —Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.

²⁷ Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan añu 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²⁸ Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'ëmi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain.

²⁹ Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tëmëraquinmami 'ati sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain.

³⁰ Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru piá ñuicë bana
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Usaquin catancëx ca anun ñu mëëtima nëtën Jesús bain anu trigo 'apácë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman piisa tanquin trigo bëru pëcécë sirícaquin bixun piacëxa.

² Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mëëtima nëtën usaquin ñu 'ati 'aínmabi ca min 'unánmicë unicaman usoia.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

⁴ Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin piacëxa.

⁵ ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui quiá cuënëo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nëtën 'acësaribi oquin ca anun ñu mëëtima nëtënribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën.

⁶ 'Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën.

⁷ Nucën Papa Diosan bana ca ësaí quia: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”. A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían.

⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timëti xubunu cuani atsíancëxa.

¹⁰ Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama oquin 'aia —quiax ami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu mëëtima nëtën uni ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácëxa.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtëan mitsun 'aracacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti 'ain? Camina isëshiquinma biti 'ain, ¿usa cat?

12 'Aracacë ñuinasmaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun ñu mēētima nētēn uni pēxcuti asábi 'icën.

13 Catancēxun ca Jesusan, uni aín mēcēnmi ñucē cacēxa:

—Ca mēshpat.

Cacēx mēshpatishi ca mēpēxcūacēxa, aín mēcēn itsisaribi upí 'itánun.

14 Usocēbē chiquíquiiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quiax 'ēsēnancēxa.

An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unin Cristo ñuiquin cuēñō bana

15 Usax ca fariseo unibu 'ēsēnania 'unánbiani Jesús anuax cuancēxa. Cuancēbē ca 'itsa uni abē cuancēxa. Cuania ca Jesusan uni ñucēcama pēxcuquin,

16 —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ē chaniotima 'ai —quixun cacēxa.

17 Nucēn Papa Diosan 'amicēxuan a ñuiquin Isaíasnēn cuēñōsabi oi ca Jesús 'iacēxa, ēsai quicē:

18 Ēnēx ca 'ēx cuēñōsabi oquin 'anun 'ēn caíscē 'ianan 'ēn nuibairacē a 'icën. A isi cana cuēñōn. 'Ēn cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncēxun ca judíosma unicamaribi uisoquin carana 'ēn atúxa upí 'inun 'imiti 'ai quixun ñuixunti 'icën. Ñuixuanan ca 'ēn cana camabi unían ñu 'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën.

19 Ax ca unicamabē cuēbicanantima 'icën, ca cērúanantima 'icën. Bain cuani munuma cuēñōcēni banaquin ca unicama cuamitima 'icën.

20 Pēcú pēchi sitan oquin pēsínpacē a ca xanun 'aisama 'icē putia. Usa 'aínbi ca 'ēn Bēchicēnēn uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi aían 'iisa tania cuantánun xutima 'icën. Lamparín bēnabuti cuíncēsa ca axa amí sinaníbí amí cushiiracēma uni ax 'icën. Usa unibi ca aían 'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun camabi ñu 'aisamacama cēñuti nētē utámainun ca aín cushínbi amí catamēcē unicama 'aquinti 'icën.

21 Judíosma unibunēxribi ca amí catamēti 'icën, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanēn cushin ca Jesusan ñu 'aia quíaxa fariseo unicama quia (Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

22 Usai 'icēbētan ca uni achúshi ñunshin 'atimanēn 'imicēxa bēxuñu 'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bēacēxa. Bēia Jesusan pēxcucēxun ca banaquin isacēxa.

23 Jesusan usoia isi ca anu 'icē unicamax ratuti sináncasmai canancēxa:

—¿Ēñē unix cara asérabi Davitan rēbúnqui, axa uti nun caíncē, a 'ic'?

24 Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunēx quiacēxa:

—Ñunshin 'atimanēn 'apu, Beelzebú, an 'amicēxuinshi ca ēñē unin ñunshin 'atima chiquinia.

25 Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacēxa:

—Ca ēsa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicē unibunēn cushicaman bētsi bētsi oquin sináncē 'ain ca a menu bucucē unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bētsibē bētsibē nuibananima 'acanani cēñutia. Usaribiti ca emanu 'icē unicamax bētsibē bētsibē nuibananima nishanani upitax bucuíma cēñutia. Usaribiti ca aín aintsibē bucūaxbia nishanancē unicamax amanu amanu cuani tsuáqui nētētia.

26 Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacē, an 'amicēxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ē ñui quicē 'aínbi ca ñunshin 'atimanēn 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncēbē an 'amicēxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanēn abē ñunshin 'atima chiquinima.

27 'Ēn ñunshin 'atimanēn 'apun 'amicēxun ñunshin 'atima uninua chiquíncē 'ain, ¿cara mitsun unibunēn uin 'amicēxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunēn ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanēn 'apun 'amicēxunma ca Nucēn Papa Diosan 'amicēxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icē quixun. Usaquin cacēxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ē ñui quicē bana ax ca asérabima 'icē quixun.

²⁸ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²⁹ Ësa ca. Ui unímbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

³⁰ Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imía.

³¹ Usa 'ain cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni, a Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënima.

³² Axa uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, bamatancëxribi ca xënbua 'aínbi aín 'ucha tërëncë 'itima 'icën.

*Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)*

³³ Ca ësa 'icën: Upí i 'apácëx ca aín bimi upí 'iti 'icën. I 'aisama 'apácëx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icën. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina 'ën ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uín cushin carana ñu 'ai quixun.

³⁴ Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picë runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia. Mitsun nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain.

³⁵ Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia.

³⁶ Ën cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acë ñucama isti nëtën ca Nucën Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun camabi uni 'unánti 'icën.

³⁷ Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

*'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Min camina aséribi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

⁴⁰ Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi imëribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabë 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabë 'imainun achúshi imé matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain.

⁴¹ Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati

'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —quixun.

⁴² Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën, a xanu 'apu an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nëtënu bucuçë unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

*Anuax chiquícë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana
(Lc 11.24-26)*

⁴³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraqinma ca sinania

⁴⁴ —anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bëbaquinbi ca xubua unin maënquin mëniocëx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icë anuaxa chiquía uni aín nuitu isia.

⁴⁵ Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nëtënu bucuçë unicamaxribi 'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë cupí.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

*Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)*

⁴⁶ Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca ëmánxun aín tita 'imainun aín xucéantun —Jesús bë cananuna banacatsi —quixun anu 'icë uni cacëxa.

⁴⁷ Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Min tita 'imainun min xucéantu ca ëman 'icën. Ca mibë banatista tania.

⁴⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucéantu 'ic?

⁴⁹ Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín mëcënan sanánquin cacëxa:

—Ënë unicamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën.

⁵⁰ Uicaman cara Nucën Papa Dios naínu 'icë ax cuëencësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

13

*Bana itsi ñuicësoi an ñu 'apácë uni ñui quicë bana
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ A nëtën xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuëbí tsóbuacëxa.

² Tsóbucëbë ca 'aisamaira uni a nëbétsiorati timéacëxa. Timéçëbë manë nuntinu 'irutancëxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubucëxa.

³ Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:

—An ñu bëru 'apácë uni ca aín naënu 'apáquin ñu bëru sacai cuanxa.

⁴ Sacacëx ca raírinëx anúan uni nicë me iru anu nipacëxa. Nipacëçë isbëtsini uxun ca ñuina pëchiñunën 'eaxa.

⁵ Raírinëx ca maparañu menu nipacëxa. Nipacëax ca me cëxtúma 'ain bënëtishi cooxa.

⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocëx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa.

⁷ Raírinëx ca muxañu menu nipacëxa. Nipacëax coi ca 'iruaxa. 'Iruyunbi ca muxan abë coquin mapurucëxun tuacëma 'icën.

⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bëru ax me upínu nipacëaxa. Nipacëax coi canitancëxun ca upí oquin tuaxa. Tuacëx ca raírinëx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinëxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta 'iaxa, raírinëxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa.

⁹ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicësoquin bana ñuiacëxa quicë bana
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)*

¹⁰ A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun ñucácëxa:

—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama bana ñuixunin?

¹¹ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima.

¹² An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën.

¹³ 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin.

¹⁴ Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësai quicë:

Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain.

Mitsun bërun 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain.

¹⁵ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

¹⁶ Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbëtanbi camina mitsun bërun 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin.

¹⁷ Aséribi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi — Cristo ca uti 'icë — quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën.

*Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia
(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)*

¹⁸ An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu ñuixunmainun camina cuati 'ain.

¹⁹ Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ënë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënëñquinshi uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën.

²⁰ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën. Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëëñquin bënëñquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai — quixun aín nuitunën sinania.

²¹ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëtëinshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia.

²² Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai — quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuëënti 'ai — quixun sinani,

'itsa ñuñu 'iisa tanan bētsi ñuribi cuēēnia. Usa 'aish ca Nucēn Papa Diosan sináncēxbi ñu bēru 'apácēa coiabi chucun mapurucēsa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia.

²³ Me upí anua ñu bēru nipacēcē usaribi ca raírí unicama 'icēn. A unicamax ca Nucēn Papa Diosan bana asérabi cuaquin a bana quicēsabi oquin 'acē 'aish me upínu 'apácē ñu bēru, axa coi canitancēxun upí oquin tuacē, asaribi 'ia. Raírínēx ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírínēxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírínēxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bēru upí 'apácēnu uni itsin chucu 'aisama 'apácē ñuicē bana

²⁴ Bana itsi ñuicēsoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icē unicama ēsaquinribi cacēxa:
—Nucēn Papa Dios naínu 'icē an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ēsaribi 'icēn. Achúshi unin ca ñu bēru upí aín naēnu 'apáxa.

²⁵ 'Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcē achúshi unin a naēnu ñu bēru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa.

²⁶ Usa 'ain ca ñu bēru 'apácē ax upí 'aish coi canitancēx bimiáxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bēru 'aisama axribi coi caniáxa.

²⁷ Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mēēxuncē unicaman aín 'ibu ēsaquin caxa: Min camina min naēnu ñu bēru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax?

²⁸ Cacēxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ēmi nishcē unin ca usaquin 'axa. Cacēxun ca an ñu mēēxuncē unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bēchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic?

²⁹ Quia ca aín 'ibun caxa: A échíquin mina ñu 'apácē aribi échiti, usa 'ain camina chucu échítima 'ain.

³⁰ Anun aín bimi biti nētē utámainun abēbi canitanun camina ēnti 'ain. A nētē ucēbētan cana an naēnu 'icē bimi biti unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bēchítí 'ain. Bēchíxun camina nēēnuxun nēati 'ain. Ñu bēru upí 'apácē aín bimi bitancēxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

Mostaza bēru ñui quicē bana

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Bana itsi ñuicēsoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icē unicama ēsaquinribi cacēxa:
—Nucēn Papa Dios naínu 'icē, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icē quiax cana mostaza bēru ñui quin. Ca ēsa 'icēn. Axa chamaratsu 'icēbi ca mostaza bēru bitancēxun unin aín naēnu 'apatia.

³² Mostaza bēru ax ca chamaratsuirá 'icēn, bētsi ñu bēru chamaratsusamaira ca ax 'icēn, 'aíshbi ca 'apácēx bētsi ñu bēru canicēsamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun pēñanacēcēbētan ca manan nuáncē ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicē bana

(Lc 13.20-21)

³³ Bana itsi ñuicēsoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icē unicama ēsaquinribi cacēxa:
—Nucēn Papa Dios naínu 'icē an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icē quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicēma pain 'ixun anun pán chamiti ñucēñun mēscucēx ca aín xēquíon mēsioti rēncē ax chaia. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicēsoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana

(Mr 4.33-34)

³⁴ Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicēsoquin bētsi bētsi ñu ñuiquin anu 'icē unicama bana ñuixuancēxa. Bētsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancēxa.

³⁵ Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icē quiax ca an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unix bēráma quiacēxa, ēsai qui:

'Ēn cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuixunti cana unicama ñuixunti 'ain.

Ēsai quicë ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicë bana ax 'icë quixun Jesusan ca

³⁶ Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icë unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsíanacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicë unicaman nëbëtsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicë cara naënu 'icë chucu ñui quicë bana ax 'icë quixun camina nu ñuixunti 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácë uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain.

³⁸ Anu ñu bëru 'apácë naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama 'icën.

³⁹ An chucu 'apácë uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuixunbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicë unicama asa ca ángelcama 'icën.

⁴⁰ Anun ñu bimi biti nëtëan unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëenti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën.

⁴¹ 'Ēx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama 'acë unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicë unicamaribi bitancëxun

⁴² manë tsi cha rëquirucë anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

⁴³ Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamax abë 'aish upíira upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Unëcë 'aisamaira cupícë ñu ñui quicë bana

⁴⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quixun ñui cana 'aisamaira cupícë ñu ñui ësai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícë ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraqin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëenquin maputëcëanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëencësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëenia.

Perla cacë ñu cupíira cupí ñui quicë bana

⁴⁵ Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíira upí 'aish 'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari nitsia.

⁴⁶ Bariquin mëraxun biisa tani ca anun maruti curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx utëcënquin ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi ñu cuëencësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëenia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

⁴⁷ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ësai quin. An tsatsa bicë unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bëaratia. Uotancëxun ca anua cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia.

⁴⁸ Bitancëxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi caísquin biquin caquínu puruia. Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia.

⁴⁹ Usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx utëcëncëbë uquin ca ángelcaman unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë unicama bixun,

⁵⁰ manë tsi cha rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icësaribi ca bërâma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upí 'icë quicë bana

⁵¹ Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?

Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —cananuna cuatin —quixun cacëxa.

⁵² Quia ca Jesusan cacëxa:

—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an ca 'ën uni ñuixuncë bana unicama ñuixuanan bërâma 'ë ñuiquin cuënëo bana aribi ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma 'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

Jesús Nazaretnu 'iá

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa.

⁵⁴ Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiac? ¿Uin cushin cara ënë menuxuan unin 'acëma ñu 'ain?

⁵⁵ Ënëx ca carpinteronën bëchicë 'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aín xucën 'icën.

⁵⁶ Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin 'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?

⁵⁷ Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucamanribi cuaisama tania.

⁵⁸ Usaquian Jesús quicësabi oquin ca anu 'icë unicaman —an ca aséribi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia —quixun sínánma 'icën. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uní itsían 'acëma ñu 'itsamashi 'acëxa.

14

Juan, an uni nashimicë, ax bama

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icë unicaman 'apu, Herodes, an cuacëxa.

² Cuaquin ca Herodesnën ratúquin, an ñu mëëmicë unicama cacëxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uní itsían 'acëma ñu 'aia.

³⁻⁴ An Juan aín uni tëbíscamia 'aish ca usai Herodes quiacëxa. Ësai ca 'iacëxa: Herodes, an ca aín xucën Felipenën aín xanu, Herodías, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën aín unicama Juan bimiacëxa. Bimixun ca nëamixun sipuamiacëxa.

⁵ Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan an ca Nucën Papa Dios quicë bana nu ñuixunia —quixun sínáncë 'ain —'ëmima nishcania —quixun sínánquin 'amiama 'icën.

⁶ Usa 'aínbi ca anúan bacéan nētēn Heródesnēn camicēx uxúan unicaman pimainun, Herodíasnēn tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacēxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma tani cuēēancēxa.

⁷ Cuēēnquin ca xanu xuntacu cacēxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'è ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatēcēntimoquin cana ashiquin mi cain.

⁸ Cacēxun aín tita pain ñucátancēxun ca aín titaxa quicēsabi oquin cacēxa:

—Juan, an uni nashimicē, a tēbísca mixun camina 'è aín maxcá manē xampami 'inánti 'ain.

⁹ Usaquian cacēxun cuaquin masá nuituirquin ca Herodesnēn 'aisama tancēxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatēcēntimoquin cana mi cain —quixuan cacē sinánan anu 'icē unicamanribia cuacē cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacēxa.

¹⁰ Caquin ca sipunuabia Juan tēbísca nún quixun aín unicama xuacēxa.

¹¹ Xucēx cuanxun tēbísca bētsinquin bēxun ca aín maxcá manē xampami xanu xuntacu 'inancēxa. 'Inancēxun buánxun ca aín tita 'inancēxa.

¹² Usoquian tēbísca cē bixun maínbiani cuanxun ca Juanēn 'unánmicē unicaman Jesús ñuixuancēxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Usaquian Juan 'acēa aín unicaman ñuixuncēx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni 'icēma menu cuancēxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icē —quixuan chanioia cuabiani bētsi bētsi ēmanu 'icē unicamax men anua Jesús 'icē anu cuancēxa.

¹⁴ Usaía 'itsa unia riquiancēbē manē nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timēcē isquin Jesusan atu nuibacēxa. Nuibaquin ca 'insíncē unicama pēxcüacēxa.

¹⁵ Usaquin 'acēbēa bari xupíbucēbētan ca aín 'unánmicē unicaman anu cuanxun Jesús cacēxa:

—Bari ca xupíbutia, ēnē mex ca anu uni 'icēma me 'icēn. Ēnu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icē ēmacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ca cuantima 'icēn. Mitsun ca piti 'inan.

¹⁷ Cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman cacēxa:

—Nun piti ñura ca mēcēn achúshi pán 'imainun tsatsa rabēishi 'icēn.

¹⁸ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Ēnu ca 'è bēxun.

¹⁹ Cacēxuan bēcēbētan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacēxa. Cacēxa bucubucēbētan ca Jesusan mēcēn achúshi páncēñun tsatsa rabē bixun manámi bēsuquin isquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —catancēxun pán tucapaxun aín 'unánmicē unicama 'inancēxa. 'Inancēxun ca anu 'icē unicama pán mētícaquin 'inancēxa.

²⁰ 'Inancēxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin piacēxa. Pucháquin pia sēnéan ca usai 'iisa 'aímabia tēxēcē piti aín 'unánmicē unicaman mēcēn rabē 'imainun rabē caquí buácaquin biacēxa.

²¹ An pucháquin picē nucē bēnēcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacēxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacēxa.

Jesús parúmpapa camánanēn niqiani cuan

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Usotancēxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manē nuntinu cēñúruqiani 'ucē manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicē unicama xuacēxa.

²³ Xutancēxun anu 'icē unicama cabiani ca Jesús axēshi matánu Nucēn Papa Diosbē banai cuancēxa. Nucēn Papa Diosbēa banamainun ca bari cuabuacēxa. Bari atsíncēbēa baquíshcēbē Jesús axēshi anu 'imainuan

²⁴ aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa nēbētsi cuania ca suñúonpitan cuaínsamoquin bēcacëxa. Bēcaia ca bēchunanribi tucáncaquin manë nuntinua rēútisoquin 'acëxa.

²⁵ Usomainuan pēcaracēbē ca parúmpapa camánanēn niquiani Jesús atunu cuancëxa.

²⁶ Parúmpapa camánanēn niquiania Jesús cuania isi ca atun bēmánan pēqui racuēti —ñunshin sapi ca —quiax ratuti sharáruí quiacëxa.

²⁷ Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

²⁸ Cacëxun ca Pedronēn cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucēn 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanēn niquiani minu cuanun 'ë cat.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ut.

Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanēn niquiani Jesúsnu cuancëxa.

³⁰ Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bēchúaian isi racuēti nanēbuti cuēncēni quiacëxa:

—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.

³¹ Cuēncēnquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanēn nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamētiman? Camina 'ëmi sináncēmasa 'ain.

³² Jesús bēa Pedro manë nuntinu 'irucēbē ca suñúan nētēacëxa.

³³ Nētēcēbētan ca manë nuntinu 'icē unicaman a tanáin rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucēn Papa Diosan Bēchicē a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mr 6.53-56)

³⁴ Parúmpapa 'ucē manan cuanx ca Genesaret cacē menu bēbacëxa.

³⁵ Bēbaia isquin ca a menu 'icē unicaman —axa ucē ux ca Jesús 'icē —quixun 'unánquin a menu 'icē unicaman 'unánun chaniocëxa. Chaniocēbētan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu bēacëxa.

³⁶ Bēcëxun ca ñucē unicaman Jesús cacëxa:

—Min chupa cuēbíshi ca nu ticamit. Èsaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mr 7.1-23)

¹ Fariseo unicamabētan ca an Moisésnēn bana 'unáncē unicamanribi Jerusalén ëmanuax ricuatsini uxun Jesús cacëxa:

² —¿Uisacasquin cara mín 'unánmicë unicaman nucēn rara quiá bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca mēchucaxunmashi piia.

³ Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quiá bana tanibi Nucēn Papa Dios quiásabi oi 'iman?

⁴ Nucēn Papa Dios ca ësai quiacëxa: “Min papan bana, mín titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacē uni a camina bamamiti 'ain”.

⁵ Usa 'aínbi camina mitsux ësai quin: Unin ca aín papa, aín tita ësakin cati 'icēn: Mi 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti ñucama Nucēn Papa Dios 'inan.

⁶ Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuíá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aiman.

⁷ Mitsux camina cëmë 'ain. Isaíasnëan mitsu ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

⁸ Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima.

⁹ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia.

Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.

¹⁰ Catancëxun ca ësakinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan.

¹¹ Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

¹² Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbétsioraxun cacëxa:

—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?

¹³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca aséabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi ëchícëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën.

¹⁴ Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.

¹⁵ Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuatiman?

¹⁷ Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsántancëx ca amiribishi chiquítia. ¿A caramina 'unaniman?

¹⁸ Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën.

¹⁹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati.

²⁰ An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mr 7.24-30)

²¹ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa.

²² Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús caráshiacëxa:

—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.

²³ Caquian caráshicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Caiama oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin —an ca cuëncënquin nu nuia. Camina a cuantánun cati 'ai —quixun cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:

—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa 'aracacë ñuina aín 'ibun bëtécëncësaribi oquin judíos unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan 'ë caxa.

²⁵ Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni tsóbuquin a xanun cacëxa:

—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

²⁶ Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën.

²⁷ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tēmúxun aín 'ibúan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix camina asérabi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin 'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëncësabi oi 'iti 'icën.

Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcüacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

²⁹ Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx anu tsóbuacëxa.

³⁰ Anua tsotan ca anu ricuatsinquin 'aisamaira unin, uni 'insíncë 'itsaira bëacëxa. Axa aín niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë 'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insinan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcüacëxa.

³¹ Pëxcüacëx ca banañuma unicamax banacëxa. Banamainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcüacëxa. Pëxcümainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëenquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabiçë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia

(Mr 8.1-10)

³² 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa: —Ënë unicamax ca ënu rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuaníbima atux bainuax bëënanía, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

³³ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?

³⁴ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.

³⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa.

³⁶ Usoxun ca páncamacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pinun mëtícaquin 'ináncëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'ináncëx cëñútisa 'aishbi ca a píticamax cëñúama 'icën,

³⁷ a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin tëxëcë piti biacëxa.

³⁸ An a piti picë nucë bënëcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

³⁹ Usoquin pimitancëxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manë nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacë menu cuancëxa.

16

Fariseo unicamabëtan saduceo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca *(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)*

¹ Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanëñbi isa unían iscëma ñu nañua 'anun quixun cacëxa.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Bari cuabúcëbëtan naí isi camina quin: “Nëtë ca upí cuabutia, imëishi ca nëtë upí pëcarati 'icën”.

³ Bëtsi nëtën camina bësuquin naí isi quin: “Nëtë ca bëitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icën”. Naí isquin camina uisai cara nëtë 'iti 'icë quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi camina 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuax ucë 'ai quixun.

⁴ Ënë unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucácxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain.

Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icë unicama ëbiani cuancëxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icë fariseo unibunën bana cuatima quicë bana (Mr 8.14-21)

⁵ Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa.

⁶ Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

⁷ Cacëx ca —nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë unicamax canancëxa.

⁸ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain.

⁹ ¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama pimiami iscancë a manuan? ¿'Ën mëcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tëxëocë, mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman?

¹⁰ ¿Bëtsi nëtënribi 'ën mëcën achúshi 'imainun rabë pán pimicëxuan cuatro mil unin tëxëocë a mëcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman?

¹¹ 'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuira quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?

¹² Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan 'unánmicë banacama ca aséribi 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

Jesús ax ca aséribi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia (Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Uotancëx anu Cesárea de Filipo cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:

—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁴ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.

¹⁵ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

¹⁶ Quia ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca usaquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmiaxa. An ca mi sinánmiaxa quixun 'unani camina cuëënti 'ain.

¹⁸ Caxun ca mapara, griego banan “petra” cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëxibi cëñútimoi ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën.

¹⁹ 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

²⁰ Usaquin Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unbunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

*—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quiáxa Jesús quia
(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)*

²¹ Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuixuntabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

²² Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëëntima 'icën.

²³ Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

²⁴ Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.

²⁵ Uin cara aín cuëëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.

²⁶ Unix ca ënë nëtënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin aínu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën.

²⁷ 'Ëx cana 'ën Papa Diosan nëtënu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utëcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama 'ëbë 'inúxa cuëënun 'imiti 'ain.

²⁸ 'Ën cana asétabi mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ëx cana asétabi 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

*Axbia Jesús bētsia**(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)*

¹ Usaquin aín 'unánmicē unicama catancēx ca mēcēn achúshi 'imainun achúshi nētē 'icēbē aín 'unánmicē uni raíri ēbiani, Pedrocēñun Jacobo 'imainun aín xucēn Juan, aca-maishi buani Jesús matánu cuancēxa.

² Anu cuantancēx ca a unicaman ismainunbi Jesús bētsiacēxa. Bētsii ca barin pēcacēsa 'inun aín bēmánan ichúacēxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscēsa 'iacēxa.

³ Usa 'icē isanan ca Elíasbēa Moisés chiquiracēti Jesús bē banaia isacēxa.

⁴ Usai 'ia abē banaia isquin ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nuxnu ēnu 'icē ca asábiira 'icēn. Mix cuēñcēbētan cananuna rabē 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icēn.

⁵ Usaquian Pedronēn cacēbētainshi ca acama cuin pēquicēsanēn tupēoncēxa. Usocēxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nētē cuin mēucūaxa ēsai banaia cuacēxa:

—Ēnēx ca 'ēx amiira sinani cuēñcē, 'ēn bacē bēchicē 'icēn. Aín bana ca cuacan.

⁶ Ēsai quia cuati ca 'aisamairai racuēti memi bēúmpucuti racábuacēxa.

⁷ Usai 'ia racuētan bamaiabi ca Jesusan anu cuanquin ramēquin cacēxa:

—Ca nirucan, racuēaxma ca 'it.

⁸ Ēsaquian cacēx bēpēqui chairuquin iscēxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsēshi anu 'iacēxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacēxa:

—Mitsúnmi isanan cuacē ēnē ñucama camina uinu 'icē unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish, 'ēx bamatancēx baísquicēbētan cuni camina ēnē ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquin cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿Mixmi asérabi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnēn cuēñcē bana 'unáncē unicamax, Elías pain ca uti 'icē quiax quin?

¹¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Elías ax pain ca uti 'icē quicē bana ax ca asérabi 'icēn. Uxun ca unicama Nucēn Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icēn, usai quicē banax ca asérabi 'icēn.

¹² Asérabi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucēbi ca judíos unicaman ui cara ax 'icē quixun 'unáncēma 'icēn. 'Unánquinma ca atúxa cuēñcēsa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocēsaribi oquin ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'icē 'ēribi 'atimoti 'icēn.

¹³ Usaquian Jesusan cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman 'unáncēxa, —Elías ca uti 'icē quia bana, ax ca Juan, an uni nashimicē, a ñuia quia 'icē —quixun.

*An upí 'icēbi aín nami bērērumiquin uni bēnánmicē 'insínñu tuá Jesusan pēxcūa**(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timēcē anu Jesús bēbacēxa. Bēbacēbē anu cuani aín bēmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unín cacēxa:

¹⁵ —¿'Ēn bēchicē caramina 'ē pēxcuxuntima 'ain? Aín namix nimēti bērēru saquiquiquin ca paē tania. Nimēti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacētia.

¹⁶ Usaia 'ia cana min 'unánmicē unicamanu 'ēa pēxcuxunun quixun bēan. Bēiabi ca 'ē pēxcuxuncēma 'icēn.

¹⁷ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icē unicama cacēxa:

—Mitsun camina Nucēn Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icē quixun sinaniman. Camina ami catamēisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamēnun carana uiti nētēn mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi nētēn carana 'ēx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ē ca a tuá bēxun.

¹⁸ Cacēxuan bēcēbētan ca Jesusan a tuánu 'icē ñunshin 'atima chiquínun caquin chiquiáncēxa. Chiquicēbē ca pēxcuti asábi 'iacēxa.

¹⁹ Usaquian 'acē ca atúxēshi abē 'ixun aín 'unánmicē unicaman Jesús ñucácēxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi aséribi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën.

²¹ Ësa ñunshin 'atima chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—*Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai—quíaxa Jesús quitëcëan*
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën.

²³ 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquinuxun 'ain.

Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

²⁴ Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:

—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?

²⁵ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ca 'inania.

Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucáçëxa:

—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ënë nëtënu 'icë 'apucaman cara a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?

²⁶ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima.

²⁷ Usa 'ain curíqui 'inántima 'aínbi camina an curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánxuncë.

18

Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënënmaira 'iti 'ic?

² Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbëtsi nitsínxun cacëxa:

³ —Aséribi cana mitsu cain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë, usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain.

⁴ Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni raírismaira 'icën.

⁵ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

'Uchati rabanan bërúancati Jesús quiá bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tètëcërëcatancëxun parúnmapa nëbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi castíancë 'iti 'icën.

⁷ Ësaribiti ca 'ia. Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tëmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.

⁸ Min mëcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën, min taë tëaxun niti ca asábi 'icën.

⁹ Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën.

Carnero nëtécë ñui Jesús quiá bana
(Lc 15.3-7)

¹⁰ 'Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun camina sinántima 'ain. 'Ën cana mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën.

¹¹ Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unicama ami sináncëma 'aish ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iëminux.

¹² Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nëtëtia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nëtécë a bariti 'icën, ¿usa cat?

¹³ 'Ën cana aséribi mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carnerocama isia cuëncësamaira oi axa nëtécë a mërax cuëënia.

¹⁴ Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax aín unicama achúshiratsunëmbia a ënti cuëënima.

Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)

¹⁵ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina abëishi banaquin —ësa camina 'ëmi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacëxun cuati sinanati ca mibë upí 'itëcënti 'icën.

¹⁶ Min cacëxuan cuaisama tancëbë camina bëtsi uni an a ñucama 'unáncë, a buani, axa mimi nishcë uni anu cuantëcënti 'ain. Abëmi cuancë uni anribia cacëxun ca axa mimi nishcë uni an, aséribi ca minmi ñuicë bana ax 'icë quixun 'unánti 'icën. 'Unánan ca mix camina aséribi abë upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icën.

¹⁷ Usaquin 'acëxunbia min bana cuaisama tancëbëtan camina axa 'ëmi catamëcë Nucën Papa Diosan unicamax timëcë a ñuixunti 'ain. Ñuixuncëxun ca atúnribi a uni 'ësëti 'icën. 'Ësëcëxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'icësaribiti 'uchañu 'icë quixun isti 'ain.

¹⁸ 'Ën cana aséribi 'ëmi catamëcë 'icë mitsu cain, aséribi 'ën sinánmicë 'ixunmi mitsun, 'ën unicama uisai cara 'iti 'icë quixun sinánquin —ësa ñu ca 'ati 'icë —quixun canan —ësa

ñu ca 'atima 'icë —quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an —usa ca —quixun sinánti 'icën.

19-20 'Ën unicamaxa 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbëtsi 'ain. Rabë 'imainun achúshia 'ëmi sinani timécëbë cana 'ëx atu nëbëtsi 'ain. 'Imainuan rabëtaxribi timécë 'ain cana 'ëx atubë 'ain. 'Ëx atubë 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icë quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ësaquinribi 'ën mitsu cain, mitsu rabëtan camina uisaínu 'iti cara Nucën Papa Dios cuëenti 'icë quixun upí oquin sinántancëxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucácëxun ca an mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

21 Ësaquian aín 'unánmicë uni raíricëñun cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Min uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abë mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mécën achúshi 'imainun rabë oi abë mëníonanti 'ain?

22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mécën achúshi 'imainun rabë oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mëëxuncë unían axa ami 'uchacë uni aín 'ucha manumisama tan bana

23 Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mëëxuncë unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa.

24 Istisa tancëbëtan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa millones curíqui ribíncë uni bëaxa.

25 Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmamaxa. Cupíocëxunma ca an ñu mëëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mëëxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíoquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain.

26 Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uni a ñu mëëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

27 Cacëxun cuaquin ca an a ñu mëëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën.

28 Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uni ñu mëëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin tëtscëcaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot.

29 Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain.

30 Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa.

31 Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni raíricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa.

32 Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoxunma 'anun mi can.

33 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëníonanti 'ian.

34 Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

35 Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëníonanquin manumicëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

Unix ca aín xanubě ěnanántima 'icě quicě bana

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan cacě baca 'ucě manan anu běbacěxa.

² Běbaquin ca 'aisamaira uníxa timěcěbětan Jesusan uni 'insíncęcama pěxcüacěxa.

³ Usa 'ain ca fariseo unibuněn anu timěxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacěxa:

—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ěnti cara asábi 'ic?

⁴ Ñucácěxun ca Jesusan cacěxa:

—Camabi ñu unioquin ca Nucěn Papa Diosan běbu 'imainun xanu uniocěxa. ¿Acama ñuiquin Nucěn Papa Diosan bana cuěněo caina iscěma 'ain?

⁵ Uniotancěxun ca Nucěn Papa Diosan cacěxa: “Ěn usoquin uniocě 'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacěñun aín papa ěni, aín xanubě ěnananquinma 'iquinti 'icěn. A rabětaxbi ca achúshisa 'iti 'icěn”.

⁶ Usa 'ain ca uni aín xanubě rabě 'aishbi achúshisa 'icěn. Usaia achúshishi 'inúan Nucěn Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubě ěnanantima 'icěn, uni itsínribi ca ěnananmitima 'icěn.

⁷ Cacěxun ca fariseo unicaman Jesús cacěxa:

—Mixmi quicě bana ěněxa asérabi 'aínbi ca Moisésněan cuěněo banax ěsai quin, ěnquin ca unin —ěně xanu ca bėrí 'ěn xanuma 'icě —quixun quirica 'atancěxun 'inánquin aín xanu ěnti 'icěn. ¿Uisai cara usai quin?

⁸ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncě 'ain ca Moisésněn a bana cuěněocěxa. 'Ěn Papa Diosan ca běbu 'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu ěnti 'icě —quixun cáma 'icěn.

⁹ 'Ěn cana ěsoquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibě 'icěma 'icěbi ěnxun, xanu itsi bicě uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibě 'ia 'icěsaribiti.

¹⁰ Usaquian cacěxa fariseo unicamax riquiancěbětan ca aín 'unánmicě unicaman Jesús cacěxa:

—Unin ca aín xanu ěntima 'icě quiaxmi mix quicě 'ain sapi ca unin xanu bitima asábi 'icěn.

¹¹ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Usaia uni 'iti ca asábi 'icěn, 'aínbi ca camáxirama, a Nucěn Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicě, axěshi usai 'iti asábi 'icěn.

¹² Bětsi bėtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacě běchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bětsi bėtsi unin ca uni itsían axa běchicěñuma 'inun měnlocě 'ixun xanu bitsima. Bětsi bėtsi unin ca Nucěn Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicěsabi oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancě uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icěn.

Jesusan raměquin tuácama Nucěn Papa Dios ñucáxuan

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin raměquin Nucěn Papa Dios ñucáxunun quixun tuáracama Jesúsnu bęcancěxa. Bėiabi ca Jesusan 'unánmicě unicaman an bęcęcama ñu caquin —tuá xuracama ěnu běxunma ca buántan —quixun cacěxa.

¹⁴ Caiabi ca Jesusan cacěxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ěnua unun ěn. 'Ěmi catamětia Nucěn Papa Diosan ainan 'imicě unicamax ca ěně tuá xuracamasaribi 'icěn.

¹⁵ Usaquin catancěxun ca Jesusan a tuácama raměquin Nucěn Papa Dios ñucáxuancěxa. Ñucáxuntancěx ca Jesús anuax cuancěxa.

*Jesús bēa 'itsaira ñuñu bēná uni bana
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)*

¹⁶ Anuaxa cuania ca bēná uni achúshinēn anu cuanquin Jesús cacēxa:

—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ē ñuixunti 'ain, ¿'ēx nētētimoí Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

¹⁷ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ēx isana upí 'ai quixun 'ē cain? Nucēn Papa Diosaxēshi ca asérabi upí 'icēn. Mix aín nētēnu abē 'iisa tanquin camina aín bana quicēsabi oquin 'ati 'ain.

¹⁸ Cacēxun ca a bēná unin cacēxa:

—¿Uisaia ax quicē banacama carana 'ati 'ain?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubē camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mēcamatima 'ain. Camina bētsi unimi cēmēi manántima 'ain.

¹⁹ Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi bērúancacēsari bi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain.

²⁰ Cacēxun ca a bēná unin cacēxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ē cacē banacama quicēsabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acēma pan 'ain?

²¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Mix Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Uotancēx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ēmi sinani 'ēbē cuani uti 'ain. Usaquin 'atancēx camina Nucēn Papa Diosan nētēnu 'ianan usaquin 'acē cupí anuax cuēēnra cuēēnti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacēxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bēná uni masá nuituti utēnbuax cuancēxa.

²³ Usoquin cacēxa cuancēbētan ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ēn cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn.

²⁴ Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icēn. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacēsamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn.

²⁵ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicē unicamax, a banax ca asérabi 'icē quixun sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucēn Papa Diosnan 'inux iētima 'icē — quiax canancēxa.

²⁶ Usai quia isquin ca Jesusan cacēxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iētisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucēn Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iēmiti 'icēn.

²⁷ Usaquian atu cacēxun ca Pedronēn Jesús cacēxa:

—Nun cananuna mibē ninuxun nun ñucama ēan. ¿Usa 'ain caranuna Nucēn Papa Diosan nētēnu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?

²⁸ Cacēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ēx Nucēn Papa Diosan mēnósabi oi nētē iótēcēncēbē 'apuirá 'ain camina, asérabi 'ēn bana cuacē 'aish mitsun 'ēbē cushi 'ixun Israelnēn bēchicē mēcēn rabē 'imainun rabē aín rēbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acē cupí, uisai 'iti 'icē quixun cati 'ain.

²⁹ Ēsaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icē unin cara 'ēx cuēēncēsabi oquin 'anuxun aín xucēn, aín chirabacē, aín papa, aín tita, aín bēchicē, aín naē, añu ñu cara, abi ēanxa, a unix ca ēncē ñuñu 'icēsamaira oi ñuñu 'iti 'icēn. 'Ianan ca Nucēn Papa Dios quicēsabi oi aín nētēnu abē nētētimoí 'iti 'icēn.

³⁰ Usa 'aínbi ca bëría uni —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuumara 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

20

An uvas bimi bicë unicama ñui quicë bana

¹ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën: Achúshi unix ca aín naë anu uvas 'apácëñu 'iaxa. Usa 'aish ca pëcaracëma 'aínshi, an a naë mëníoti uni bari cuanxa.

² Bariquin mëraxun ca uiti cara nètë camabi cupíoti 'icë quixun atubëtan mëníotancëxun aín naënuxuan ñu mēēñun xuaxa.

³ Xutancëx bari manámi 'ain cuantëcënxun ca raíri uníxa ñu mēētiñuma 'aish anuxun unin ñu marucë anu bucucë isaxa.

⁴ Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mēēi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mēēia cana mitsun ñu mēēcësabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacëx ca ñu mēēi cuanxa.

⁵ Bari xamarucëbë cuantëcënxun ca naë 'ibun uni raírribi a mēēti ñu 'aíma 'ain bucucë mēraquin aín naënu ñu mēēñun quixun xuaxa. Bari cuanbucëbëtanribi ca usaribi oquin 'axa.

⁶ Bari xupíbucëbëribi cuanquin ca uni raírribi ñu mēēima bucucë mëraxa. Mēraquin ca caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mēēima ënuishi bucubaitin?

⁷ Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mēēxunun cacëma 'aish cananuna ënu bucüan. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mēēi cuanti 'ain.

⁸ Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mēēxuncë unicama cuëntancëxun camina camabi cupíoti 'ain. Axa tsiáncuatsini ucë uni acama pain camina cupíoti 'ain. Uotancëxun camina raíri unicamaribi cupíotancëxun axa bëráma upuncë unicamaribishi cupíoti 'ain.

⁹ Cacëxun ca axa bari xupíbucëbë ucë unicama cuëncëx aia achúshi nētën cupíocësa oquin 'inánxa.

¹⁰ Usaquian cupíoia isquin ca an paían ñu mēēñun bicë unicaman —nun cananuna a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha biti 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbucëbë ucëcaman bicësaribi biaxa.

¹¹ Usoquin biquin ca ami manánquin

¹² an atu ñu mēēmicë uni caxa: Ënë unicaman ca bënénquinshi 'itsamashi ñu mēēaxa. Nun nu bari xamárutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mēēbaitiabi camina an chucúmashi ñu mēēcë unicamami 'acësaribi nu cupíon.

¹³ Cacëxun ca an unicama ñu mēēmicë unin caxa: 'Ën cana mi paraniman. Mibëtan mëníopuncësabi oquin cana mi cupíon.

¹⁴ 'Ën mi 'ináncë curíqui biax camina cuanti 'ain. Mi 'ináncësaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mēēxuncë unicamaribi 'inánti cana cuëñin.

¹⁵ ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëñcësabi oquin an 'ë ñu mēēxuncë unicama cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui 'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin?

¹⁶ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni, a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ëmi catamēñun sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—*Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan*
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

18 –Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun ca atun –a uni ca bamati 'icë –quixun catancëxun

19 judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. 'È bëtsi bëtsi onan 'ëmi cuaianan 'ë mëetancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu matásnun ca judíos unicaman 'ë judíosma unicama 'inánti 'icën. Usoquian 'ë 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

*Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá
(Mr 10.35-45)*

20 Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Juan 'imainun Jacobo, aín tita Jesús rapasu cuani a bëtánain rantin puruni tsóbuquin abë banatisa tancëxa.

21 Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:

–¿Añu caramina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

–Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsotan 'ën tuacëx bëtsíxa min mëqueu tsómainun bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibëa 'apu 'inun.

22 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:

–¿'È 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain?

Cacëxun ca –usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai –quixun cacëxa.

23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

24 Usaquian aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë, ax a rabëmi nishacëxa.

25 Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

–Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëëncësabi oquin tëmëraquinbi ñu mëënnun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia.

26 Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën.

27 Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icën,

28 'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

*Bëxuñu uni rabëa Jesusan bëpëxcüa
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)*

29 Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë Jerusalénu cuani Jericó ëmanu bëbacëxa. Bëbax anuaxribi cuania ca anu 'icë unicamanribi a nuibiancëxa.

30 Usaquian nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabë bëxuñu, an –Jesús ca aia –quixuan ñuicania cuati cuëníshquin cacëxa:

–Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

31 Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëtënnun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima atúxa 'icësamaira oi munuma cuëníshcëni quiacëxa:

–Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³² Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabé unun quixun cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?

³³ Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi nu bëpëxcuti cananuna cuëënin.

³⁴ Usaquian cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëacëxa. Bëmëëcëxuinshi ca isacëxa. Isi cuëënquiiani ca Jesús bë cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICË BANA (21-25)

21

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin

² Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro xanu achúshi təcëracacë, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraqin camina tububëtsinquin bëti 'ain.

³ Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin mitsu ñucacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënëñquinshi ca mi bëmitëcënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

⁴ Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñëomiasabi oía 'iá 'icën. Ësai ca a bana quia:

⁵ Sión cacë ëma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bërí ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

⁶ Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan usaquian 'anúan Jesusan cacësbabi oquin 'acëxa.

⁷ Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa.

⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apacëxa.

⁹ Usobiani ca sharáquiiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuënmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëëni sharati quicancëxa:

—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíra 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹⁰ Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ënëx 'ic? —quiaux ratuti canancëxa.

¹¹ Canania ca axa Jesús bë 'icë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ëma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.

¹³ Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁴ Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxuñu unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi anua aia pëxcüacëxa.

¹⁵ Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíira 'icë —quíáxa cuëni sharatia isi ca judíos unibunën 'apucama ax nishacëxa.

¹⁶ Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:

Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.

¹⁷ Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Betiananu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.

¹⁹ Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanancëxa.

²⁰ Usaquian cacëxa xanancë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? —quixun.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérami mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unancë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca asérami 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin sinancë 'ixunmi 'ën ënë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi “ënuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën.

²² Mitsun —asérami ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácsabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uín banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uín cara ëssoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácsëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uín banan carana ësáquin 'ai quixun.

²⁵ ¿Uín cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquin 'anun cacëx?

Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacananani quicancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa —quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën.

²⁶ Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aíshbi cananuna 'apuma unicamami racuëtin. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca asérami aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

²⁷ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabë ñui quicë bana

²⁸ Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apucama ësaquinribi cacëxa:

—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ë sai quicë. Achúshi unix ca bëchicë rabëñu 'i axa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bëri nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani ñu mëëi cuanxa.

³⁰ Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bëri nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën.

³¹ ¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabë uinu 'icën aín papa cuëëncësabi oquin ñu 'ax?

Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca aín papa cuëëncësabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëëncësabi oquin 'acëma 'aishmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'ainbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën.

³² Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañucamaxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'i axa. Usaía 'ia isquinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixuancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca bití xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

³⁴ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun catí 'ain.

³⁵ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparamëquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa.

³⁶ Usocëxa bimi bëima panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëëmicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

³⁷ Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa.

³⁸ Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani qui axa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.

³⁹ Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa.

⁴⁰ ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

⁴¹ Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cēñuquin 'ati 'icēn. Usoquin 'atancēxun ca bētsi unicama aín naē bērúanxunun quixun cati 'icēn. Cacēx cuanxun ca a unicaman naēnu 'icē bimicamaxa bimia aín bimí mēsú naē 'ibu 'inánti 'icēn.

⁴² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quicē a caramina mitsun iscēma 'ain?:

An maxax xubuacē unían biquinma racáncē 'aíshbi ca a maxax bērí amia xubu cushicē 'icēn, itá upímia xubu cushicē usaribiti. Usaía 'inun ca Nucēn Papa Diosan 'imiáxa.

An usoquin mēníocēx ca nun iscēx asábiira 'icēn”.

¿Usaquian maxax ñuiquinbi 'ē ñuiquin cuēnēo bana a caramina mitsun iscēma 'ain?

⁴³ Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucēn Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usai 'icēbēma ca bētsi unibunēx aín bana cuacē 'aish ainan 'iti 'icēn.

⁴⁴ 'Imainun ca a maxáxa an cuēncēma unicama usaribi an 'ē cuēncēma uni 'icēn. Maxáxmi tatiqúi chacáquin ca maxáxmi rēracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacēquin maxaxan uni chacaquin chēcaia.

⁴⁵ Usoquian cacēxun cuati ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicēsa oi quia —quixun sinani ami nishacēxa.

⁴⁶ Nishquin sipuáisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucēn Papa Diosan xucē 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sináncē 'ain, 'apucamax atumi racuēacēxa. Racuéquin ca Jesús biáma 'icēn.

22

Unían aín bēhicē xanu biminuxun unicama camia bana

¹ Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun fariseo unicama bana itsi ñuicēsa oquin ēnē banaribi ñuiquin cacēxa:

² —Nucēn Papa Diosnan 'iti ax ca ēsa 'icēn. Achúshi 'apun ca aín bēhicē xanu 'inánuxun an ñu mēemicē uni piti 'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa.

³ Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi unun catánun quixun aín uni raírí xuaxa. Xucēx cuanxuan cacēxbi ca a cacē unicama uinu 'icē uníxbi uisama tanxa.

⁴ Usaquin camicēxbia ucēbētanma ca amiribishi aín ñu mēemicē uni raíriribi xuquin a cacē unicama ēsoquin caxuntanun quixun caxa: Bēráma cana a piti ñucama mēníomian. Usonan cana 'ēn vaca 'aracacē rēmianan 'ēn ñuina rēracacēribi rēmian. Camabi ca mēníocē 'icēn. Usa 'aían camáxbi 'ēn xubunu 'ēn bēhicēnēan xanu bicēbētan, nubētan pi unun camina cati 'ain.

⁵ Usaquian 'apun camicēxbi ca a camicē unicamax cuainsama tanxa. Cuainsama tanía bētsix aín naēnu cuantamainun ca bētsix anuxuan ñu marucē xubunu cuanxa.

⁶ Raírínēn ca 'apúan ñu mēemicē uni cuaniabi bixun mēequin tēnánquin rēaxa.

⁷ Usoquian 'acēbē ca 'apu xuatati nishaxa. Nishquin ca an aín ñu mēemicē unicama 'acē unicama 'anan aín ēma nēēnun quixun aín suntárucama xuaxa. Cacēx cuanxun ca 'apun cacēabi oquin 'axa.

⁸ Usoquian 'anun 'amitancēxun ca 'apun aín ñu mēemicē unicama caxa: Piti ca mēníocē 'icēn. Usa 'aínbi ca a 'ēn camicē unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icēn.

⁹ Usa 'ain camina amiribishi cuantancēxun mitsúnmi bainua mēracē unicamaishi pi unun quixun cati 'ain.

¹⁰ Usoquian 'apun cacēx cuantēcēnquin ca an ñu mēēxuncē unicaman bainua mēraqin upíma unicamacēñunbi upí unicama timēbētsinquin bēaxa. Bēcēxun ca xanu bicēbētan pañuti chupa pañucanxa. Pañutancēx atsini ca 'aisamaira 'aish a xubunuax tsitsiruaxa.

¹¹ Usai 'icēbē atsínquian 'apun iscēxbi ca anu achúshi uni xanu bicēbētan pañuti chupa pañucēma 'iáxa.

¹² Usa 'icē isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caramina mix ēnu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ēnu atsían? Cacēxbi ca a uni banaima tsóaxa.

¹³ Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama caxa: Ënë uni camina mêtanianan tatanitancëxun ëman bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.

¹⁴ Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama axëshi ainan 'ia.

*Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)*

¹⁵ Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quia cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa.

¹⁶ Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin.

¹⁷ Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain.

¹⁹ Uisa cara isnun ca a César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa.

²⁰ Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

²¹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²² Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

*Unix cara bama 'aish baísquti 'icë quicë bana
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)*

²³ A nëténbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

²⁴ —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”.

²⁵ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, męcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

²⁶ Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucëna xribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.

²⁷ Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.

²⁸ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nètën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Mitsun Nucën Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ë ñucatin.

³⁰ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëribi ca unin bënumitima 'icën. Usaribi ca naínu 'icë ángelcamaxribi 'icën.

³¹ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinania cana mitsu ñucatin, ¿Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana, ësaia quicë, a caramina iscëma 'ain? A banax ca ëesai quia:

³² “Èx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios a 'ain”. A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aisha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën.

³³ Usaquian Jesusan bëtsi unin 'acësamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icë unicamax —ësa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratúacëxa.

*Nucën Papa Diosan bana raíri banasamaira axa quicësabi oi 'iti Jesusan ñuia
(Mr 12.28-34)*

³⁴ Atun —uni bamacëcamax ca baísquitima 'icë —quixun sináncë 'icëbia —ca usama 'icë —quixun upí oquin ñuixuncëxun ca saduceo unbunën Jesús ñucáquin catëcëanma 'icën. —Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nëbëtsioracëxa.

³⁵ Nëbëtsioraquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën —uisaquin cara 'ë cati 'icë —quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:

³⁶ —¿Uinu 'icë Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oíira caranuna 'iti 'ain?

³⁷ Quixuan cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Axa quicësabi oíira 'iti bana ax ca ëesai quia: “Min 'Ibu Diosmi camina aséribi cuëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain”.

³⁸ Ènëx ca axa quicësabi oíira 'iti bana a 'icën.

³⁹ Bëtsi bana asaribi ca ënëx 'icën: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanax axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”.

⁴⁰ Ènë rabë bana quicësabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicë bana an uni ñuixuncë unicama Nucën Papa Diosan cuënëomiacëxa. Uisa bana cara cuënëo 'icë a ca Nucën Papa Diosmi sinánan uni raíribi nuibacë 'ixun unin tania.

*Uin rëbúnqui cara Cristo 'icë quicë bana
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)*

⁴¹ Fariseo unicamaxa abë timécë 'icë ca Jesusan ñucáquin ësaquin cacëxa:

⁴² —¿Mitsun sináncëx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unbunën caíncë, ax uisa uni 'ic? ¿Uin rëbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ax ca Davitan rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca Davidbë sënëni 'iti 'icën.

⁴³⁻⁴⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Davitax ca ëesai quiacëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuami-mainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

Axa aín rëbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx —Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacëx?

⁴⁵ ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quicë 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

⁴⁶ Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a bana 'icë —quixun Jesús ñuixuanma 'icën. Usa 'ixun ca atun iscëxa bëtsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi ñucátëcëanma 'icën.

23

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamacëñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quía bana

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicamaxa 'aisamaira 'ain acamacëñunbi aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

² —An quirica cuënëocë unicama 'imainun fariseo unibunënrubi ca sinania, atux isa, an Moisésnën cuënëo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icë quixun.

³ Atun mitsu ñuixuncëسابي oquin camina Moisésnën cuënëo bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacëسابي oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uni ñuixuncë banaxa quicëسابي oi 'ima.

⁴ Moisésnën cuënëo banaishima atúnbi sináncë banaribi ca unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxubi ca a banacamax ax quicëسابي oi 'iisama 'icën. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncë bana quicëسابي oquian 'anun ca unicama 'aquinima.

⁵ Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icë quixun sinánquinsa unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bëtsi unisama isa ax 'icë quixuan camabi unin isnun quixun chupa aín cuëbí chooquin cuécápuncë pañuia. Pañuanan ca cuënëo bana aín bëmánanu 'anan aín peñan mëmiu təcërëcaia, a unicamax ca a bana cuacë 'icë quixuan unin sinánun quixun.

⁶ Pi timëxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quiax.

⁷ 'Ianan ca anuxun unin ñu marucë anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin bití cuëënia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu cuënëo bana ñuixunia —quixun cati cuëënia.

⁸ Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu cati cuëëntima 'ain. Mitsux camina xucëonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën.

⁹ Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asërabí mitsun Papa 'icë, usa 'ain.

¹⁰ 'Ëx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima 'ain.

¹¹ Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi raíribë sënënmaira 'aish upí 'icën.

¹² Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni raíribë sënënmara 'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹³ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicëسابي oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicëسابي oquin 'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicëسابي oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

¹⁴ Usai 'ianan camina casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuin. Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin mitsu 'uchoquin castícantí 'icën.

15 An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tēmëratí manë tsi rëquirucë anu 'iti 'aínbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tēmërai anu 'iti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

16 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unánmima. Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana aséribi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë a sinánquin cana aséribi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin aséribi 'ati 'icën.

17 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëma unisa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëñia. Anu 'icë curi 'acë ñucama cupíma, aín unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupíshi ca Nucën Papa Dios cuëñia.

18 Usaribiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiquin 'aracacë ñuina xarotia maxax bucúncë, a sinánquin cana aséribi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quiax quiquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atima 'icën. Usa 'aínbi ca unin —anuxun Nucën Papa Dios rabiquin ñuina xaroti maxax bucúncë, anu 'icë ñuina sinánquin cana aséribi 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quiax quiquin aséribi 'ati 'icën.

19 Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuina xaroti maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuina rëxun xaroquin Nucën Papa Dios rabia. Usaquin rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëñia. Anu 'icë ñuina cupíma anuaxa aín unicamax ami sináncë cupíshi ca ax cuëñia.

20 Camina 'unánti 'ain, anuxun ñu xarotia bucúncë maxax a sinánquin ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania.

21 Usaribi oquin ca axa aín bana ca aséribi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana aséribi mitsu cain —quicë uni, an a xubuishi sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia.

22 Axa aín bana ca aséribi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë a sinánquin cana aséribi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun Nucën Papa Diosribi sinani quia.

23 An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oíra 'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax cuëñcësabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

24 Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ësai 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.

25 An Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín

ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëncë ñu biti acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

²⁶ Fariseo uni, bēxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namé pain chucacēx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mēníoti 'ain, min 'acë ñucamaxribi upí 'inun.

²⁷ An Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni maíncë me ax ca upí oquin mēníocë 'ianan ēman upíira upí uxua 'inun roncë 'aíshbi 'ucë mēu, uni bamacēnēn xo 'imainun ñu chēquicë 'áisama 'icën.

²⁸ Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bētsi bētsi ñu 'acë cupía unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

²⁹ An Moisésnēn cuēnēocë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mēníoin. Mēníonan camina anu uni upíburibi maían me aribi upí 'inun mēníoin.

³⁰ Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían.

³¹ Usai quiquin camina 'unanin, asérabi camina mitsux an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rēbúnqui 'ain.

³² Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sēnēonti 'ain.

³³ 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë asa 'ain, mitsun raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan asérabi mitsux bamaia anuaxmi tēmēрати manē tsinu mitsu 'imiti 'icën.

³⁴ 'Ēn cana unicama 'ēn bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ēn bana unicama 'unánminun 'imicēbi camina raíri 'anan raíri i curúsocēnu matásun bamamin-uxun 'ain. Raíri camina anu timéti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinēan 'achushi ēmanuxun bana ñuixuniami mitsun bētsi bētsi ocēbēa bētsi ēmanu cuancēbē anu mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atēcēnuxun 'ain.

³⁵ Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icēbi mitsun rara achúshinēn 'acēxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicēsabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acēxa. 'A 'aían ca raírinēnribi Zacarías, Baraquíasnēn bēchicé, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acēxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain.

³⁶ Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacēma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

³⁷ Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bērúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanēan aín tuácama cuēntancēxun aín pēchin mapuxun bērúancēsaribi oquin cana mitsu bērúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancēxbi camina mitsux cuēncēma 'ain.

³⁸ Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ēnti 'ain.

³⁹ 'Ēn cana mitsu cain, mitsun camina utēcēnia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucēxa ucë bērí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ē rabiti 'ain. A nētē utámainun camina 'ē istēcēntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana (Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuíá bana (Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁴⁻⁵ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, “Ëx cana Cristo 'ai” quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain.

⁶ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acámania —quixun ñuíá cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuíá cuatibi camina racuëtima 'ain. Aséribi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

⁷ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a píti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaíquinuxun 'aia.

⁸ Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹ Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ëmi sináncëma uni raírinën ca uni itsían mitsu bëtsi bëtsi onun 'inánuxun 'aia. 'Inánan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia.

¹⁰ Unían ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa unin 'ëmi catamëti ënti 'icën. Usai 'i abë nishánanquin ca uni raíri, bëtsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icën.

¹¹ Usai 'icëbëtan ca —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncë banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun 'imiti 'icën.

¹² Usai 'icëbëtan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icën, 'anan ca bëtsibëa nuibanani 'aquiananti a ënuxun 'aia.

¹³ Usai ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴ Uicamax cara 'ëmi catamëtia acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacë bana ënë ca 'ën unicaman camabi menu 'icë unicaman cuanun ñuixunti 'icën. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñuixuncëbë ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñúnuxun 'aia.

¹⁵ Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aishbi aín suntárucamabë uti 'icën. Danielnëan ñuia uni ax ca utancëx ami sinanimabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icë, anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quice cara quixun 'unánti 'icën.

¹⁶ Usai 'icëbë ca unicamax ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiiani matánu cuanti 'icën.

¹⁷ Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.

¹⁸ 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naënuaxëshi abáti 'icën.

¹⁹ Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiiani cuani nuibacanuxun 'aia.

²⁰ Usaími anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

²¹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi.

²² Anúan paë tani nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënënmiti 'icën.

²³ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

²⁴ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti sinánuxun 'aia.

²⁵ Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

²⁶ Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uni 'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

²⁷ Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan bari cuabúcë, camabi naícamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën.

²⁸ Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Iparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.

³⁰ Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënia isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'icë, acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia.

³¹ Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángelcama xuti 'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxun.

³² Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsíncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.

³³ Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.

³⁴ Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën.

³⁵ Naí, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëimoi usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³⁶ Añu nëtëinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.

³⁷ Bëráma Noé 'iá nëtë usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti nëtën 'iti 'icën.

³⁸ Anúan aín nuntinu 'irutu nëtë utámainun aín aintsibëtan Noénën anun iëti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xëanan xanu bianan aín bëchicë bënumianan an 'acësabi oquin cuëenquin ñu 'acëxa. Ca sinánma 'icën, Noenën ñuicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun.

³⁹ 'Uí 'aisamaira 'ibúcëbë baca 'ëquian ñucamacëñun unicama buáncëbëtainshi ca — Noenën nu cacë bana ca asérabi 'icë —quixun 'unáncëxa. Noenën bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ën bana cuatima 'icën. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nëtë 'icëbëtainshi sinánti 'icën.

⁴⁰ 'Ëx ucëbë ca ësaribi 'iti 'icën: Rabë unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

⁴¹ Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

⁴² Uisa nëtën carana min 'Ibu 'aish 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi camina upí oquin sinánquin —'ën 'ibu ca uti 'icë —quixun 'unani cuëenquin caínti 'ain.

⁴³ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncë 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mëcamacë uni caíntianxa. Caíncëx uáxa ñu mëcamanax atsíntisa taniabi ca 'uxcëma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma.

⁴⁴ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bëri ca utima 'icë quixunmi mitsun sináncëbëbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nëtën, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

*An uni mëëxuncë uni rabë, upí 'imainun upíma, ñuicë bana
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Anun 'ëx utëcënti nëtë ca ësaribi 'iti 'icën. Achúshi unin ca aín xubunu 'icëcama upí oquin piminun quixun aín ñu mëëmicë unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca —an ca asérabi 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun sinánxa. Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa.

⁴⁶ Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuëenti 'icën.

⁴⁷ 'Ën cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain.

⁴⁸ Usa 'aínbi ca an a unix 'atíma sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia — quixun sinánquin

⁴⁹ abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa paëncë unicamabëtan ñu pianan xëati 'icën.

⁵⁰ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën.

⁵¹ Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabë xanu ñuia Jesus quiá bana

1 Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nètë ñuiquin ësaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nètë ca ësa 'iti 'icën: Achúshi unían xanu biti 'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë mëcën rabë xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa.

2-4 Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín ërënti buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncëñun xënisa ñuribi buánxa.

5 Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan ténáncëx 'uxcanxa.

6 'Uxánbia imé naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quiaxa: An xanu biti uni ca aia. Ca bitsi cuan.

7 Quia sharatia bësuquin ca bënëquinshi a xanucaman aín lamparín mëníoxa.

8 Usocëbëtan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama caxa: Nun lamparíncama ca bënaia. Mitsun xënisa ñu 'ëish ca nu 'inan.

9 Cacëxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xënisa ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sënëntima 'icën. Mitsúnbi ca an xënisa ñu marucë uninu cuanxun bitan.

10 Cacëxa sinánñuma xanucama xënisa ñu bitsi cuancëbë ca an xanu biti uni uaxa. Aía atsíncëbë ca sinánñu xanucamaribi abëtan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncëbëtan ca xëcuë xëocatëcëinsama oquin xëpuaxa.

11 Usaía 'icëbë uquin ca sinánñuma xanucaman ëmánxun —nu ca xëócaxun —quixun caxa.

12 Cacëxunbi ca caxa: Asérobi cana 'ën 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.

13 Usaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnribi camina añu nëtéinra 'ianan uínsaran carana 'ëx utëcënti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icë —quixun sinani cuëenquin 'ëx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicësaria Jesús curíqui ñui quia

14 Anúan ax utëcënti nètë ñuixuntëcënquin ca Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx anun uti nètë ca ësa 'iti 'icën. Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mëëmicë unicama cuënxun aín curíqui anun ñu mëëquian curíqui itsiribi binun mëticaquin 'inánxa, a curíquinën ñu 'atancëxuan an bicë curíqui a 'inántëcënnun quixun.

15 Uisoquin curíquinën ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sënëinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui 'inánxa. Bëtsi uniribi ca 'itsatani, rabë mil curíqui 'inánxa. Bëtsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancëx ca amanu cuanxa.

16 Cuancëbëtan ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë uni an a curíquinën ñu bitancëxun maruquin bitëcënquin usaribi mëcën achúshi mil curíqui biaxa.

17 Usaribi oquin ca an 'itsatani, rabë mil curíqui bicë uni an bëtsi rabë mil curíquiribi biaxa.

18 Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicë uni an me naëtancëxun a curíqui maíanxa.

19 Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëëmicë unix utëcëanxa. Utëcënquin ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinën ñu 'axa quixun istisa tanxa.

20 Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicë unin an bicë curíquicama bëxun caxa: Min camina mëcën achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën.

21 Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëncësaribi oí 'ëbë cuëenti 'ain.

²² Usaquian cacëbë uquin ca an rabë mil curíqui bicë uni an bicë curíquicama bëquin caxa: Min camina 'ë rabë mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bëtsi rabë mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën.

²³ Cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëëncësaribi oi 'ëbë cuëënti 'ain.

²⁴ Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicë unin caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin.

²⁵ Usa 'aín cana racuëquiiani cuanxun nëtëmiti rabanan me naëxun anu maínquin min curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë 'ináncë a ca ënëx 'icën, camina biti 'ain.

²⁶ Cacëxun ca an ñu mëëmicë unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uni itsi ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë cana 'ai quixun camina sinanin.

²⁷ Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancë 'ain cana 'ëx utëcënquin 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían.

²⁸ Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mëcën rabë mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain.

²⁹ Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántëcënti 'icën. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.

³⁰ Usa 'aín camina bicuanxun a curíqui bëtsi uni 'inánan an curíquinën upí oquin ñu 'acëma uni a ëman bëánquibucë anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani tëmërai bënëti inti 'icën.

Camabi menu 'icë unicama Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati bana

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan aín uti nëtë ñuixuntëcënquin ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi utëcëanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ëbë 'ën ángelcamaribi 'iti 'icën.

³² 'Ëx usa 'ain ca camabi menu 'icë unicama 'ën ángelcaman bëcëx 'ënu timëcë 'iti 'icën. Anua timëcë isquin cana 'ën unicama amo sëtënanan 'ënanma unicama amoribi sëtënati 'ain, an 'aracacë ñuina unin aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama amo bucunacësaribi oquin.

³³ Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mëqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín mëmiua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ën unicama 'ën mëqueuqa 'inun 'imianan 'ënanma unicama 'ën mëmiua 'inun 'imiti 'ain.

³⁴ Usai 'itancëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun axa 'ën mëqueu 'icë unicama cati 'ain: 'Ën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama 'imainun anu 'icë ñucama unioquin ca an mitsu sinánxunquin anu mitsux abë 'iti mëníocëxa. Ax quiásabi oi camina bërí anu 'iti 'ain.

³⁵ 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináncën. 'Ëx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ë 'ináncën. Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ëx anu 'iti 'ë 'ináncën.

³⁶ Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináncën. 'Insíncë 'ain camina 'ë isi cuancën. Sipuacë 'ain camina 'ë isi cuancën.

³⁷ Cacëxun ca 'ën unicaman 'ë cati 'icën: ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'acëñuma 'icë, nun piti mi 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna mixmi shimacë, nun mi 'umpax 'ináncën?

³⁸ ¿Uisa nëtën caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icë mi anu 'iti 'ináncën? ¿Uisa nëtën caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ináncën?

³⁹ ¿Uisa nëtën caranuna mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'icë mi isi cuancën?

⁴⁰ Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ën cana aséabi mitsu cain, mitsun 'ën xucëncama achúshi, uni raíribë sënénmara 'icëbi 'aquinquin camina ashi 'aquincëma 'ain, camina 'ëribi 'aquian.

⁴¹ Usaquin catancëxun cana axa 'ën mëmiu 'icë unicama cati 'ain: Mitsux 'ën unibuma 'aish ca 'ë 'ura cuantan. Cuanx ca manë tsi anua aín 'apubë ñunshin 'atimacama 'inun mënío anu 'itan.

⁴² 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'inánma 'ain. 'Ëx shimacë camina 'ë 'umpax 'inánma 'ain.

⁴³ Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ëx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'inánma 'ain. 'Insíncë 'ianan sipuacë 'ain camina 'ë isi cuanma 'ain.

⁴⁴ Cacëxun ca atun 'ë cati 'icën: ¿Uisa nètën caranuna mixmi 'acëñuma 'ianan shimacë 'ianan amanu nitsi cuancë anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nètën caranuna mixmi chupañuma 'icë mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'ain mi isi cuanma 'ain?

⁴⁵ Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun acama cati 'ain: 'Ën cana aséabi mitsu cain, 'ën unicama achúshi, uni raíribë sënénmara 'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi 'aquincëma 'ain.

⁴⁶ Usaquin 'ën cacëx ca acamax anuxuan xënbua 'aínbi tëmëratí anu cuanti 'icën. Cuancëbë ca 'ën unicamax Nucën Papa Diosan nètënu xënbua 'aínbi 'ëbë 'i cuanti 'icën.

IV. BAMAXBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

*Judíos unicamax Jesúsni 'ësënan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ 'Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

² —Camina 'unanin, rabé nètë 'icëbë ca Pascua anun carnero 'ati nètë 'iti 'icën. A nètën ca unían binun uni itsin 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

³ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun caniacëcë unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu timëacëxa.

⁴ Anu timëax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai —quiax 'ësëñancëxa.

⁵ 'Ësëñani ca quicancëxa:

—Unicamaxma anun rabanan nëëti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nètën bitima 'ain.

*Betanianuxuan xanuxun Jesúsni ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)*

⁶ Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa. Simón ax ca an aín nami chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë uni 'iacëxa.

⁷ Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinën, anu sanuira 'inínti ro 'aruti ñu bëi uxun a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan maxcá a ron chabócëxa.

⁸ Usoia isi ca Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax?

⁹ Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iixa.

¹⁰ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën.

¹¹ Camabi nètën camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xënbuquin 'ë istima 'ain.

¹² Bamacë maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa.

¹³ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuancëxa.

¹⁵ Cuanxun ca cacëxa:

—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun ca atun Judas treinta curíqui 'inancëxa.

¹⁶ 'Inancëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun sinancëxa.

Jesúsbetan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mënioxunti caramina cuëënin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun 'ë bicanti nëtë ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicë unicamabetan Pascua nëtën piti ñu piti 'ain.

¹⁹ Usaquian cacëx cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman an cacësabi oquin an ñuicë xubu mëraxun anuxun Jesúsbetan piti ñucama mëníocëxa.

²⁰ Mëníocë 'ain ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama męcën rabë 'imainun rabë acamax bëbaquishcëbë pinux mesanu bucubuacëxa.

²¹ Bucubuxuan abëtan piia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinën camina axa 'ëmi nishcë unicama 'ë 'inánunxun 'ain.

²² Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

²³ Quia ca Jesusan cacëxa:

—An 'ëbëtan manë xampami pán chabóxun picë, an ca 'ë uni 'inánti 'icën.

²⁴ Asérabi Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'inancë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

²⁵ Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿'Ëx carana a 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën, mixmi quicësa.

²⁶ Usaquin cacëxuan aín 'unánmicë unicaman pimainun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca pit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

²⁷ Cacëxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:

—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain.

²⁸ 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.

29 'Ēn cana mitsu cain, ěsa uvas baca cana ěnuxun 'atěcěniman. 'Ēn Papan nětě anua axa aín unicaman 'Apu 'icě, anuxun cuni cana mitsubětan 'atěcěnti 'ain.

—'Ēn 'unáncěma ca —*quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuiá bana*
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

30 Nucěn Papa Dios rabi cantatancěx ca Jesús bě aín 'unánmicě unicama Olivos cacě matánu cuancěxa.

31 Anu cuantancěxun ca Jesusan aín 'unánmicě unicama cacěxa:

—Unin 'ě bicěbě camina mitsux racuěti abati tsuáquiti 'ain, Nucěn Papa Diosan bana cuěněo ěsai quicěsabi oi: “An carnero běrúancě uni 'ěn 'acěbě ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icěn”.

32 Usai 'itancěxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ěx pain baísquiquiani Galileanu cuaunti 'ain.

33 Usaía quia ca Pedroněn cacěxa:

—Raíríněxa mi ěbiani axa mimi nishcě unicamami racuěti abácěběbi cana 'ěxěshi mi ěbiani abátima 'ain.

34 Quia ca Jesusan cacěxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ěně ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ě 'unáncěma 'ain quixun rabě 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

35 Cacěxun ca Pedroněn Jesús cacěxa:

—'Ēx mibě bamanuxunbi cana, 'ěn cana mi 'unáncěma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ēsaquian caia ca raíríněnribi cacěxa.

Jesúsa Getsemaní naěnuax aín Papabě bana
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Olivos cacě matánu cuanbaiti Getsemaní cacě me měnícě, anu běbaquin ca Jesusan aín 'unánmicě unicama cacěxa:

—'Ēx 'urix Nucěn Papa Dios bě banamainun ca ěnu tsóxun 'ě cain.

37 Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeoněn běchicě rabě, Jacobocěñun Juan, acama buani cuaníbi ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacěxa.

38 Usai 'iquin ca acama cacěxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ěnu tiquit. 'Aíshbi camina 'ěmi sinani 'uxtima 'ain.

39 Cabiani 'urira cuani memi běúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacěxa:

—Papan, mix cuěěncěbětan cana 'ěn běrí paě tantima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ěx cuěěncěsa oi 'itima 'ain, mix cuěěncěsa oíshi cana 'iti 'ain.

40 Usaquin catancěx cuanquin aín 'unánmicě unicama 'uxcě měraquin ca běsúnquin Pedro cacěxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ěmi sinanima běnětishi 'uxan?

41 Mitsux 'ěx cuěěncěsoi 'iisa taníbi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanan 'uxti těai Nucěn Papa Dios bě banati 'ain.

42 Usaquin cabiani cuantěcěnxun ca Jesusan Nucěn Papa Dios bě banatěcěnquin ěsaquin catěcěancěxa:

—'Ēn Papa Dios, mixmi 'ěn běrí paě tantima cuěěncěběma cana mix cuěěncěsabi oi 'iti 'ain.

43 Cabětsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcěnan těnántěcěncěx 'uxcě měratěcěancěxa.

44 'Uxcěnan těnánccěxa 'uxcě isquin ěbiani cuantěcěnxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catěcěancěxa.

45 Catěcěanx amiribishi utěcěnxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacěxa:

—Asá ca. Běrí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ě 'inánti nětě ca uaxa.

⁴⁶ Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.

⁴⁸ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin camina a biti 'ain.

⁴⁹ Usaquin unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin çënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.

⁵⁰ Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?

Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa.

⁵¹ Bicëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa.

⁵² Pabíscabi ca Jesusan cacëxa:

—Mín manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën 'acancë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën.

⁵³ ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën ñucácëxun ca aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën.

⁵⁴ An aín ángelcama 'ë 'iëminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.

⁵⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbétsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain.

⁵⁶ Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo bana quicësabi oi 'ia.

Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani abácëxa.

Judíos unin 'apucamana Jesús buáncan

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timëcë, anu buáncëxa.

⁵⁸ Jesús buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi quiax.

⁵⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun camabi judíos unbunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa.

⁶⁰ Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa:

⁶¹ —'Ënë unix ca quiaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ain.

⁶² Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶³ Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabi aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?

⁶⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶⁵ Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuia, 'atimati banaia cuacan.

⁶⁶ ¿Uisa caramina sináncanin?

Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.

⁶⁷ Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënríbi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënríbishí bëtáshcacëxa.

⁶⁸ Bëtáshcaquin ca cacëxa:

—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa quixun nu cat.

*—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocë anu 'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa.

⁷⁰ Cacëxun ca Pedronën anu 'icëcaman cuanun cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

⁷¹ Usaquin cabianía ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iaxa.

⁷² Cacëxun ca Pedronën amiribishí catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë ënëx ca asérabi 'icën.

⁷³ Usaquian cacëa panáncëma 'aínshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuanquin Pedro cacëxa: —Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina mix Jesús bënë nicë uni a 'ain.

⁷⁴ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.

Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.

⁷⁵ Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sináncëxa: 'Atapa banati-sama 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'ináncan

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë ampan caniacëcë unicamax timëax Jesús 'acatsi quiax 'ësëncëxa.

² Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buáncëxa.

*Usaía Judas bama
(Hch 1.18-19)*

³ Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesús a 'anuxun bicancë isi sinanatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu 'icë judíos unibunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa.

⁴ Inánquin ca cacëxa:

—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira 'ain.

Cacëxunbi ca cacancëxa:

—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëníoti 'ain.

⁵ Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi têtséqui bamacëxa.

⁶ Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:

—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.

⁷ Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin.

⁸ Bërí nëtënribi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën biá 'icë —quix.

⁹⁻¹⁰ Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuënëocëxa: “Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'inánun uni itsi 'inancë, a curíqui bitëcënxun ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi oquin cana cuënëoin”.

*Jesúsa Pilato 'ináncan
(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)*

¹¹ Usoxun ca judíos unima 'aíshbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús buáncancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséabi cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

¹² Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën.

¹³ Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

¹⁴ Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icën. Ax banaiama oquin —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato ratúacëxa.

*Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënribi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

¹⁵ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucacë, a sipunua chiquínti sináncëxa.

¹⁶ Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a achúshi 'iacëxa Barrabás cacë, camabi unían uisa uni cara ax 'icë quixun 'unáncë.

¹⁷⁻¹⁸ —Nutsi ami nishquin ca judíos unibunën Jesús 'ënu bëaxa —quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilatonën judíos unibunën 'apucamaxa timëtia cacëxa:

—¿Mitsux cuëncëbëtan carana ui uni mitsu chiquínxunti 'ain? ¿Carana Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús, Cristo cacë, a chiquínti 'ain?

¹⁹ Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato ësoquin camiacëxa:

—Ĕnĕ uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icĕn. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ĕsaquian aín xanun camicĕ banaribi sinánquin ca Pilatonĕn Jesús chiquíntisa tancĕxa.

²⁰ Pilátoneĕn —¿ui carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácĕxbi ca judíos sacerdotenĕn cushicama 'imainun ampan caniacĕcĕ unicamax anu 'icĕ judíos unicama timĕcamĕĕocĕ a tsuaquirumi quiacĕxa, —Camáxbi cananuna quiti 'ain, Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icĕn.

²¹ Usa 'ain ca Pilatonĕn —¿ĕnĕ uni rabĕ carana uinu 'icĕ mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátĕcĕnquin cacĕxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacĕxa.

²² Cacĕxun ca Pilatonĕn cacĕxa:

—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacĕ ĕnĕ 'ĕn uisoti caramina cuĕĕnin?

Cacĕx ca quicancĕxa:

—Bamatanun ca i curúsocĕnu matás.

²³ Quicania cuaquin ca Pilatonĕn cacĕxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacĕxbi ca unicama munuma cuĕncĕni quitĕcĕancĕxa:

—Bamatanun ca i curúsocĕnu matás.

²⁴ Usa 'ain ca mĕníoisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan mĕchucaquin ca Pilatonĕn cacĕxa:

—Ĕnĕ uníxa bamacĕbĕbi ca 'ĕn 'uchama 'icĕn. Mitsux cuĕĕnxun camina 'ati 'ain.

²⁵ Cacĕxun ca anu 'icĕ unicaman cacĕxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rĕbúnquicamananribi 'iti 'icĕn.

²⁶ Quicĕbĕtan ca Pilatonĕn Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancĕxun i curúsocĕnu matásnun quixun atu 'ináncĕxa.

²⁷ Usomitancĕxuan 'ináncĕxun ca suntárucaman anua Pilato 'icĕ xubu mĕúa 'icĕ anu Jesús buáncĕxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timĕacĕxa.

²⁸ Timĕxun ca Jesús ax isa 'apu 'icĕ quixun 'usánquin aín chupa pĕmixun chupa minanĕn pucucĕsa a pañumianan

²⁹ muxa mañuti otancĕxun mañumianan aín mĕcĕn mĕqueua tuínun tsati 'ináncĕxa. Usotancĕx aín bĕmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacĕxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain.

³⁰ Caía raírínĕx ami tushuquimainun ca raírínĕnribi a 'ináncĕ tsati bitĕcĕnquin anun matáxcacĕxa.

³¹ Usoquin 'usántancĕxun ca a pañumicĕ chupa pĕmianan aín chupa pañumitĕcĕancĕxa. Pañumitancĕxun ca i curúsocĕnu matásti buáncĕxa.

Jesús i curúsocĕnu matáscan

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jesús buani cuanquinbi ca suntárunĕn Cirene cacĕ ĕmanu 'icĕ uni, Simón cacĕ, a mĕraqin cacĕxa:

—Mín camina anu Jesús matásti i curúsocĕ ĕnĕ 'iábianti 'ain.

Cacĕxun ca a unin buánxuancĕxa.

³³ Buáncĕbĕtan Jesús buaunx ca Gólgota cacĕ menu bĕbacancĕxa. Gólgota quicĕ, ax ca mapuxosa qui quicĕ 'icĕn.

³⁴ Anuxun ca vino mirra mucairacĕñun mĕscucĕ a isa xĕanun quixun Jesús 'ináncĕxa. 'Ináncĕxunbi ca tantancĕxun 'aisama tancĕxa.

³⁵ Usaía 'ia anu matástancĕxun ca suntárunĕn anuaxa Jesús bamanun i curúsocĕ nitsiáncĕxa. Nitsíntancĕx ca uin cara isa aín chupa bĕtsi bĕtsi biti 'icĕ iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancĕx Jesusan chupa mĕtíquiacĕxa. Usa 'ain ca a Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ uni quiásabi 'iacĕxa, ĕsai quicĕ: “Ĕn chupa ca ñuratsu pain niquin tantancĕx mĕtíquiaxa”.

³⁶ Bitancĕx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocĕnua nampatia quixun bĕrúancĕxa.

³⁷ Bërúanquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icë cara bamamiaxa quixun cuënëocë bana matásacëxa, ësai quicë: “Ènëx ca Jesús, judíos unibunën 'apu, a 'icën”.

³⁸ Jesús 'acësaribi oquian suntárunën i curúsocënu matáscë ca an ñu mëcamacë uni rabë 'iacëxa. Bëtsíxa aín mëqueu 'imainun ca bëtsi Jesusan mëmiu 'iacëxa.

³⁹ Usa 'ain ca anua matáscë anun cuanquin a isi tencëti ami 'atimati banaquin,

⁴⁰ unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina: 'Èn cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nètëinshi amiribishi nitsínruquin 'atëcënti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca min cushínbi iët. Mix Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish ca iënuax i curúsocënuax 'ibút.

⁴¹ Usaribiti ca sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacëcë unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësai canancëxa:

⁴² —An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icë quixúnu nun 'unánun bërí i curúsocënuax 'ibutibi ca 'ibutíma.

⁴³ Ax isa aín Bëchicë 'aish Nucën Papa Diosmi catamëtia ca quiaxa. Ax aséribi anun cuëncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan bërí iëmitsianxa, usa 'ainbi ca iëmima.

⁴⁴ Usaribi oquin ca aribia i curúsocënu matáscë an ñu mëcamacë uni rabëtanribi Jesús 'atimaquin ñuiacëxa.

Jesús bama

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Usa 'ain ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquiax ca rabë 'imainun achúshi hora bari pëquitëcëancëxa.

⁴⁶ Usai 'icëbë bari pëquitëcëntishi 'ain ca Jesús munuma cuëncëni quiacëxa: “Elí, Elí, lama sabactani”. Usai quicë bana, ax ca —'ën Papa Dios, 'ën Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ë èan? —qui quicë 'icën.

⁴⁷ Usai quia cuëncënia cuati ca anu 'icë unicama raírinëx quiacëxa:

—A unin ca unun quixun Elías cuënia.

⁴⁸ Usaía 'icëbë abácuatsini uquin ca anu 'icë uni achúshinën tsatimia xapu rëmencë a bimi baca cachacëmi chabóxun Jesús cucúcaquian xëanun 'amiacëxa.

⁴⁹ Usoquian 'ináncëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Mëëxunma ca èn, Elías cara a iëmi aia isti.

⁵⁰ Usa 'ain ca munuma cuëncëntëcënishi Jesús bamacëxa.

⁵¹ Jesús bamacëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupa aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabë 'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa.

⁵² Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëníocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa.

⁵³ Baísqi nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesúsba baísqicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.

⁵⁴ Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an unínma Jesús i curúsocënu nanpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuëacëxa. Racuëti ca —ènë unix ca aséribi Diosan Bëchicë 'i axa —quiax quiacëxa.

⁵⁵ Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa.

⁵⁶ Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabë 'imainun Zebedeonën bëchicënën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ A nètë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea èmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa.

⁵⁸ Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa.

⁵⁹ Usaquian cacëxun 'inancëxun biquin ca Josénën sávana upí, anun rabúnbianquin buánxun

⁶⁰ anua aín aínsi mēníotia bērí naēcē matá tēmú anu Jesús mēníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mēníotancëxun ca taránbianxun maxax cha anun naēcē quini xēpuacëxa. Usobiani ca cuancëxa.

⁶¹ Usoquian Josénën Jesús mēníoia ca María Magdalena 'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mēníocē quini bērían

⁶² Anun ñu mēētima nētēn 'ati ñu mēníoti nētē 'inúon ca anun ñu mēētima nētēn judíos sacerdotecaman cushicamabē fariseo unicama Pilato isi cuancëxa.

⁶³ Cuanxun ca cacëxa:

—A cēmē unix ca bamacëma pain 'aish: 'Ēx cana bamaxbi rabē 'imainun achúshi nētē 'icēbē baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin.

⁶⁴ Usa 'ain camina anua a racáncē quini, a rabē 'imainun achúshi nētē inútamainun min suntáru upí oquin mēníomiti 'ain, aín 'unánmicē unicamánma imē uxun isa baísquiaxa quinuxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icēn, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncēbē ca bēráma 'acēsamaira oquin parántēcēncē unicama 'iti 'icēn. Usa 'ain camina a quini upí oquin mēníomiti 'ain.

⁶⁵ Quia ca Pilatonën cacëxa:

—Ēnu ca 'ēn suntárucama 'icēn. A buánxun camina mitsun cuēēncēsa oquin a quini upí oquin mēníomitancëxun bēríanmiti 'ain.

⁶⁶ Usaquian cacëx cuanxun ca anu Jesús racáncē quini anun xēpúcē maxax cha a unían xēocaia iscatsi quixun 'unántiocëxa. Uсотancëxun ca an bēríanun quixun suntáru raíri anu ēancëxa.

28

Jesús baísquia

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēētima nētē ñantabuonxa pēcaracëma 'aínshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mēníocē isi cuantēcēancëxa.

² Cuanxa bēbacēbēbi ca mecama cushínra shaíquiacëxa. Shaíquicēbētan ca ángelnēn Nucēn 'Ibu Diosan xucēx uquin, anúan anu Jesús 'icē quini xēpucē maxax cha taranacëxa. Uсотancëx ca anu tsóbuacëxa.

³ A ángelnēx ca caná mēritia iscēsa 'ianan aín chupa uxuira uxu 'iacëxa, matsi uxuira iscēsaribi 'iacëxa.

⁴ Usa 'icē isi ca anu 'icē suntárucamax 'aisamaira racuēti bērei bamacësa 'iacëxa.

⁵ Usaría suntárucamax racuēmainun ca ángelnēn xanu rabē cacëxa:

—Racuēaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocēnu matásēxancē, a barin.

⁶ Ax ca ēnuma 'icēn. Axa quicēsabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racáēnxancē ca isi ut.

⁷ Istancëx bēnētishi cuanxun camina aín 'unánmicē unicama ēsaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancëxun anuxun a isti 'ain. Ēsaquin mitsu canux cana ēnu 'ain.

⁸ Usaquian ángelnēn cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icē quixun istancëx ca quininuax chiquíquiani racuētibi cuēēnquiani aín 'unánmicē unicama ñuixuni abáquiani cuancëxa.

⁹ Bain abáquiani cuanquinbi ca Jesús aia isacëxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? —cacëxa. Cacëx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamēēquin rabiacëxa.

¹⁰ Rabicëxun ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ën xucëantu cati 'ain. Anuxun ca 'ë isti 'icën.

Suntárucaman judíos unicama ca

¹¹ Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mëníocë me bërúancë suntárucama raírínën Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa.

¹² Usoquian cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timëacëxa. Timëax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sináncancëxa. Sinani canantancëxun ca suntárucama 'itsaira curíqui 'inánquin cacëxa:

¹³ —Mitsun camina “nuxnu 'uxan ca imë, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús buánxa” quixun paránquin unicama cati 'ain.

¹⁴ Usoquinmi cacëxuan unicaman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati 'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaría asábi 'iti 'ain.

¹⁵ Usoquian judíos unbunën 'apucaman cacëx ca suntárucamax curíqui bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá cupí ca bërí nëtënribi judíos unicama usai quia.

*Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁶ Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu.

¹⁷ Cuanxun anua mëraxun ca cuëenquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sinánquin rabiacëxa, raírínëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sináncëbëtanmabi.

¹⁸ Usoquian rabicëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana 'aisa tani a 'ëx cuëencësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa.

¹⁹ Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun 'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain.

²⁰ Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënëntamainun. Ashi.

MARCOSNĒAN 'A UPÍ BANA

I. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (1-10)

*Juan, an uni nashimicē, an anu uni 'icēma menuxun bana ñuixuan
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ēnēx ca upí bana, Nucēn Papa Diosan Bēchicē, Jesucristo, a ñui uisai cara axa uti 'iacēxa quiax quicē 'icēn.

² An Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuncē uni, Isaías cacē, an ca Jesucristo ēnē menu uti sinánquin Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ēsaquin cuēnēocēxa:

A caxu mi cuanun cana uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mēníoquin racanacēsaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icēn.

³ Anu uni 'icēma menuxun munuma bana ñui ca a unix ēsai quia: Nucēn 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mēníoquin racanacēsaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁴ Isaíasnēan cuēnēosabi oi ca Juan anu uni 'icēma menuxun, anu cuancē unicama nashimianan bana ñuixuni ēsai quiacēxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ēni Nucēn Papa Diosmi sinani camina nashimicē 'iti 'ain, mitsun ñu 'atima 'acēcama tērēncē 'inun.

⁵ Usa 'ain ca Judea menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unicamaxribi Juanēn bana ñuixunia cuati cuancēxa. Cuanxuan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanēn Jordán cacē bana anuxun nashimiacēxa.

⁶ Juanēx ca camello rani 'acē chupa pañuanan ñuina xacábia 'acē anun tsitēcērēquicē 'iacēxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rēpa 'iacēxa.

⁷ Usa 'ixun ca bana ñuixunquin Juanēn unicama cacēxa:

—'Ē caxu ca 'ēsamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ēx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana a tanáin rantin purúnxun aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

⁸ Ēn cana mitsu 'umpaxan nashimin, 'aínbi ca axira uquin uni aín Bēru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icēn.

*Juanēan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Juanēan unicama nashimianan bana ñuixunmainun ca Jesús Galilea menu 'icē ēma, Nazaret, anuax Judea menu cuanx anua Juan 'icē anu bēbacēxa. Bēbacē ca Juanēn Jordán bacanuxun Jesús nashimiacēxa.

¹⁰ Usoquin Juanēn nashimicēx, bacanuax 'iruquian Jesusan iscēxbi ca naí panárabēacēxa. Usacēbētan ca ñumacuru tinax uaxa Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí anu 'iruia isacēxa.

¹¹ Usaía 'icēbētan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacēxa, ēsai qui:

—Mix camina 'ēx amiira sináncē bacē bēchicē 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuēēnin.

*Ñunshin 'atimanēn 'apun Jesús ñu 'aisama 'amitisa tan
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Usaía 'icē ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitanbi anu uni 'icēma menu cuanti Jesús sinánmiacēxa.

¹³ Sinánmicēx cuanx ca cuarenta nētēn anua pianancē ñuina 'icē menu 'iacēxa. Anua cuarenta nētē 'icē ca ñunshin 'atimanēn 'apu Satanasnēn ñu 'aisama 'amicatsi quixun

caraihiacëxa. Usoiabi ca an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcaman anu uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea menuxuan 'atabaquin Jesusan unicama bana ñuixuan

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juan, an uni nashimicë, a sipuacë 'ain ca Jesusan Galilea menu cuantëcënquin —aín 'ucha tērëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí bana ñuibiancëxa.

¹⁵ Ñuibiani cuani ca ësai quiacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan ainan 'iti unicama aín uni 'imiti nētë ca 'urama 'icën. Mitsux ami sináncë 'ixunmabi sinanati ca anun aín uni 'inux iēti bana sinan.

Jesusan rabë 'imainun rabë uni abë cuanun ca

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Parúmpapa Galilea cuētani cuanquínbi ca Jesusan Simón 'imainun aín xucën, Andrés, an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania mërácëxa.

¹⁷ Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënunmi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

¹⁸ Usaquian Jesusan cacëxunshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

¹⁹ A uni rabë bibiani cuanquinbi ca Jesusan Zebedeonën bëchicë Jacobo 'imainun aín xucën Juan, nuntinuxuan rica mëníoia mërácëxa.

²⁰ Mëraquin cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa Zebedeocëñun aín papan ñu mëemicë uni ëbiani Jesús bë cuancëxa.

Uni achúshi ñunshin 'atimañu Jesusan pëxcüa

(Lc 4.31-37)

²¹ Cuanx ca abëa nicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun ca anun ñu mëëtima nētë 'ain anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa.

²² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca aín bana 'iacëxa. Usaquian Jesusan ñuia cuati ca a xubu anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Usa bana cuacëma cananuna 'ain.

²³ Anu ca uni achúshi ñunshin 'atimañu axribi 'iacëxa. A unin ca munuma cuëncënquin Jesús cacëxa:

²⁴ —Jesús, Nazaretnu 'icë, min caina nu uisa oti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë a 'ain.

²⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nētët. Ënë uninuax ca chiquit.

²⁶ Usaquian cacëxëshi ca saquiquimiquin bërërumi munuma cuëncëni ñunshin 'atima a uninuax chiquíacëxa.

²⁷ Usoia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënëx ca nun cuacëma bana 'icën. Ënë uni ca ñunshin 'atimanënbí aín bana cuatia. Uninuax —ca chiquit —quixuan cacëx ca chiquitia.

²⁸ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë Galilea menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chaniocëxa.

Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesús bë Santiago 'imainun Juan a rabëtaxribi Simón 'imainun Andrésnën xubunu bëbai anu atsíancëxa.

³⁰ Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insíanx racatan anu 'icë unicaman Jesús —Simonan nachí ca 'insíanxa —quixun cacëxa.

³¹ Cacëx anua racácë anu cuanquin ca Jesusan mëinquin biruacëxa. Birucëxëshi ca aín 'itsis nètëquin atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² A nètënbí ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcamacëñun uni ñunshin 'atimañu acama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa.

³³ Bëcëbë ca a ëmanu 'icë unicamax anua Jesús 'icë xubun xëcuënu timëacëxa.

³⁴ Usaria ca Jesusan bëtsi bëtsi 'insínñu unicama pëxcüacëxa, pëxcüanan ca 'itsa uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëxuan ui cara ax 'icë quixun 'unáncëxun ca Jesusan uisaíbia a ñui banatí cuëñquinma ñunshin 'atima banamiama 'icën.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan
(Lc 4.42-44)

³⁵ Usoquin 'oonx ca pëcaracëma 'aínshi niruquiani anua uni 'icëmanu cuanx Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa.

³⁶ Axa cuancë caxu ca Simón abëa 'icëcamabë Jesús bari cuancëxa.

³⁷ Cuanxun mëraqin ca cacëxa:

—Camaxunbi ca mi baria.

³⁸ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Urama 'icë ëmacamanuxunribi uni bana ñuixuni cuanun ca cuan. Usoquin 'anux cana Capernaúmnuax upunin.

³⁹ Usaquin cabiani cuanxun ca Galileanu 'icë ëmacamanu 'icë anua judíos unicama timëti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa, ñuixuanan ca ñunshin 'atimacama uninua chiquíancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Usa 'ain ca an nami chëquimicë 'insínñu unin cuanx a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

⁴¹ Cacëxun ca nuibaquin, aín mëcënan ramëquin Jesusan a uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motía.

⁴² Usaquian cacëxëshi aín ñucë nètëti moquin ca 'insíncë uni an chuáma tancëxa.

⁴³ Chuáma tania ca Jesusan a uni xuquin 'ësëquin cacëxa:

⁴⁴ —'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caquinmabi camina cuanxun min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina aséabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

⁴⁵ Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —cacëx cuanquinbia aín nami pëxcúcë ñuiquin chaniocebë ca Jesús, anu uni riquianti rabanan, uinu 'icë ëmanubi cuánma 'icën. Cuaníma anu uní 'icëma menu cuni 'icëbëbi ca camabi menuax cuanx uinu cara cuania anubi timëcancëxa.

2

Usabi 'aish nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Anu uni 'icëma menu 'itancëx ca Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëancëxa. Cuanxa anu 'ain ca unicaman —Jesús ca uax xubunu 'icë —quixun chaniocebëxa.

² Chaniocebë ca anua Jesús 'icë xubu tsitsirui, 'itsa uni timëcamë'ëocëxa. Usari 'iquian anu uni niti 'aíma 'inun xubu xëcuëbi tsitsirucë, ca Jesusan anuxun atu bana ñuixuancëxa.

³ Ñuixuncëbëtanbi ca rabë 'imainun rabë unin uni achúshi ñucë, nirucuaínquinbi tancëma, bacëtinu racácë bëacëxa.

⁴ Bëxun ca 'itsa unia tsitsíruan anun atsínmiti 'aíma 'ain, tapitinën buánrutancëxun, xubu manan tapuacë anua Jesús 'icë puntëbi cha oquin bërúaratancëxun, aín bacëtinuabi nanpácëxa.

⁵ Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun.

⁶ Usoquin Jesusan caia cuaquin ca anu tsócë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman ësaquin sináncëxa:

⁷ —¿Uisa 'aish cara ënë unix usai banain? Ënëx ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quitu banan banaia, ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

⁸ Usaquin sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?

⁹ Ën cana ñucë uni ënë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca min bacëti bibiani cuantan —quixunribi cati 'ain.

¹⁰ Nucën Papa Diosan cushínshi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina aséabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

¹¹ —'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

¹² Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca a uni, anu 'icë unicaman ismainunbi cuancëxa. Usaría cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi quicancëxa:

—Ësa ñu cananuna isáma 'ain.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Parúmpapa cuëbía Jesús cuantëcëncëbë ca 'aisamaira uni anu timëcamë'ëocëxa. Timëcamë'ëoia ca Jesusan atu 'unánmiacëxa.

¹⁴ 'Unánmitancëx cuanquínbi ca Jesusan Alfeonën bëchicë, Leví cacë, a anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraqin ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Cacëxëshi ca Leví niruquiani Jesús bë cuancëxa.

¹⁵ Cuanquin ca Jesús cëñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Levitan buáncëxa. Buania ca 'aisamaira unin atu nuibiancëxa. Nuibiancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabë an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi anu cuanx Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan pi bucüacëxa.

¹⁶ Usoquin atubëtan piia isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan fariseo unicaman Jesusan 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin 'uchañu unicamabëtan pianan an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtanribi pin?

¹⁷ Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturúan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturúan a ronti cuëënia. Usaribiti cana 'ëx an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inuxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën.

*Unían Jesús pima samáti ñucá
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)*

¹⁸ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicama 'imainun fariseo unicaman, Nucën Papa Dios sinani samáquin picëbëtanma, uni raírinën anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Juanën 'unánmicë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinani bëtsi bëtsi nètën pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Anun xanu biti nètën cara pi unun quixuan xanu biti unin camicë unicaman, an xanu biti uni axa atubë 'ain, masá nuituquin pima 'iti 'ic? Axa atubë 'ain ca pima 'itima 'icën.

²⁰ Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

²¹ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ió ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia.

²² Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá, anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

Ësaquin ca an ñucacë unicama Jesusan cacëxa.

*Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicama trigo bëru sirícaquin bia
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)*

²³ Anun ñu mëëtima nëtën ca Jesús anu trigo 'apacë naënu 'icë bain cuancëxa. Cuancëbë abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biacëxa.

²⁴ Bitsia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, ¿uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

²⁶ Abiatar cacë unia judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'ain ca Davidnën 'acëñuma 'ixun piisa tanquin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'inancëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquin ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'inancëxa.

²⁷ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Unia ñu mëëtancëx tanti cushitëcënti cupí ca Nucën Papa Diosan a nëtë tantiti mëníocëxa. A nëtën ca tantiti 'icë quixuinshi sinánun ca Nucën Papa Diosan uni unioma 'icën.

²⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

3

*Jesusan anun ñu mëëtima nëtën aín mëcën bamacë uni pëxcüa
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)*

¹ Anua judíos unicama timëti xubunu cuantëcëni ca Jesús anu atsíncëxa. Anu atsíncëbë ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë anu 'iacëxa.

² Usa 'icë ca anu 'icë fariseo unicaman anun ñu mēētima nētēn caraisa uni pēxcuía quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bērúancëxa.

³ Bērúancëxunbi ca aín mēcēn bamacē uni Jesusan cacëxa:

—Nirucuatsini ca nēri ut.

⁴ Cacëxa ucēbētan ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mēētima nētēn cara unin uni itsi 'insíncē 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isēshiti 'ic?

Quixuan cacëxbi ca quiáma 'icēn.

⁵ Quiáma atu ñachai nishi masá nuituquin ca Jesusan —uisa cupí cara ēnē unicama axa 'insíncē uni ēnēmi sinanima —quixun sinánquin aín mēcēn ñucē uni cacëxa:

—Ca mēshpat.

Cacëx mēshpatishi ca mēpēxcüacëxa.

⁶ Usocēbē chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama axa Herodesmi sináncē unicamabētan Jesús ñui, uisoxun 'ati cara quiax 'ēsēnancëxa.

Baca cuēbí unicama timēcamē'ēo

⁷ Usacēbē ca Jesús parúmpapanu cuancëxa, cuancēbē ca aín 'unánmicē unicamaxribi abē cuancëxa. 'Imainun ca 'aisamaira uni Galilea mecamanuaxa ucē acamax a nuibiani anu Jesús 'icē anu timēacëxa.

⁸ 'Imainun ca Jesusan ñu 'aia ñuiquin chanioia cuacē 'aish amanuax amanuax timēcuatsini ai, Judea me, Jerusalén ēma, Idumea me, Jordán baca 'ucē manan 'icē me, 'imainun Tiro, Sidón a ēma rabē 'urama 'icē mecamanuaxribi, camáxbi anu timēcamē'ēocëxa.

⁹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacëxa, 'aisamaira uni tsitsíruquin chacati rabanan manē nunti mēníoxunun quixun.

¹⁰ An 'itsa uni pēxcucē cupía —'ēn ticacëxuinshi ca 'ēribi pēxcuti 'icē —quixun sinani, 'insíncē unicamax anuxun a ticanux tsitsírucēbētan ca usaquin Jesusan aín 'unánmicē unicama cacëxa. Cacëxun ca 'axúancëxa.

¹¹ Usaria isi aín bēmánon cuani rantin puruni tsóbuti munuma banaquin ca ñunshin 'atimanēn 'ibuacē unicaman ñunshin 'atimanēn quimicëxun Jesús cacëxa:

—Mix camina Diosan Bēchicē 'ain.

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ēx cana Diosan Bēchicē 'ai quixun asérabi uibi caxunma ca 'at.

*Aín 'unánmicē uni 'inúan Jesusan mēcēn rabē 'imainun rabē uni caísa
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)*

¹³ Usaquin cabiani matánu cuanxuan, anuxun ainan 'inun uni caísquin, achúshi achúshi cuēncëx ca abē 'inux Jesúsnu cuancancëxa.

¹⁴ Usaquin ca Jesusan mēcēn rabē 'imainun rabē uni caísacëxa, abē 'iti 'imainun unia Nucēn Papa Diosan bana ñuixuntanun xuti.

¹⁵ Caístancëxun ca atu anun uni ñucē pēxcüanan ñunshin 'atimacamaribi uninua chiquínun aín cushi 'ináncëxa.

¹⁶ Usa 'ain ca Jesusan mēcēn achúshi 'imainun rabē uni caísacëxa. A caíscē unicama ax ca 'iacëxa achúshinēx Simón cacē 'icēbia Jesusan Pedro caquin anēcē.

¹⁷ 'Imainun ca Zebedeonēn bēchicē Jacobobē aín xucēn Juan 'iacëxa. A uni rabē ca Jesusan Boanerges caquin anēcëxa. Boanerges quicē banax ca caná banacēsari banacē quicē 'icēn.

¹⁸ Raírínēx ca Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás acama 'iacëxa. Bētsix ca Alfeonēn bēchicē, Jacobo, 'iacëxa. Raírínēx ca Tadeo 'imainun Simón, axa judíos unibun rabanan nēeti banacē, aribi 'iacëxa.

¹⁹ Bētsix ca Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

*Ñunshin 'atimanën cushínsa Jesusan ñu 'aia quiáxa uni quia
(Mr 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

Usaquin abë niti unicama caísbianquin buani ca Jesús anua 'icë xubunu cuantëcëancëxa.

²⁰ Cuanbia 'aisamaira uni amiribishi timëtëcëan ca atubë banaquin Jesús bëtan aín 'unánmicë unicaman piama 'icën.

²¹ Usai 'ia cuabiani ca aín aintsi 'ibu ax —sapi ca ñunshíanxa —quiquiani Jesús bitsi cuancëxa.

²² Usa 'ain ca Jerusalénuax ucë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama quiacëxa:

—Ënë unibë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú 'icën. Usa 'ixun ca Beelzebúnën 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquínia.

²³ Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë quiáxa Jerusalénuax ucë unicama quia cuaxun ca Jesusan cuënxun cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara Satanás axbi: Ca chiquit, quiti 'ic?

²⁴ Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicama 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananíma 'acánani cëñutia.

²⁵ Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananíma mëëanani tsuáqui nëtëtia.

²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.

²⁷ Ësa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu a pain nëaxun cuni ca aín ñu bicuanti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

²⁸ Aséribi cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acë camabi tërënti 'icën, amia 'atimati banacëribi.

²⁹ Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tërënima, ax ca usabi tërëntimoí 'ia.

³⁰ —Ax ca ñunshin 'atimañu 'icë —quiáxa quicë cupí ca Jesusan usaquin cacëxa.

*Jesusan ca amia sináncë unicama aintsioia quicë bana
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

³¹ Usa 'ain ca unia bana ñuixuncëbë uquin aín titabëtan aín xucéantun ëmánxun Jesús isa unun quixun anu 'icë uni camiacëxa.

³² Camicëxun ca a nëbëtsioratia tsócë unicaman Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucéantu ëman 'icën. Ca mi ístisa tania.

³³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uicamax cara 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'ic?

³⁴ Usai quiquin bariaráquin isquin ca a rapasu tsócëcama cacëxa:

—Axa 'ëbë tsócëcama, ënëx ca 'ën tita 'imainun 'ën xucéantu 'icën.

³⁵ Uicaman cara Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën xucën 'imainun 'ën chirabacë 'imainun 'ën tita 'icën.

4

*Bana itsi ñuicësoquin an ñu 'apácë uni ñuicë bana
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Amiribishi ca Jesusan parúmpapa cuëbíxun unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmicëbëa 'aisamaira uni a nëbëtsiorati timécëbë ca Jesús parúmpapa cuëbí bëspúcë manë nuntinu 'iruax tsóbuacëxa. Anua tsómainun ca unicama masinu parúmpapa cuëbí bucüacëxa.

² Bucubucë ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiacëxa. 'Unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin ñuiquin ësaquin cacëxa:

²⁰ 'Imainun ca bētsi bētsi unix me upínua ñu bēru nipacēcēsa usaribi 'icēn. A unicamax ca Nucēn Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicēsabi oi cana 'iti 'ai—quixun aín nuitunēn upí oquin sinánquin a bana quicēsabi oi 'icē 'aish, ñu bērúxa me upínuax upiti coi canitancēx upiti bimicēsaribi 'icēn. Raírínēx ca 'itsamashi, treinta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírínēxribi 'itsa, sesenta, bimiñu 'ia, 'imainun ca raírínēxribishi 'itsaira, cien, bimiñu 'ia.

*Nucēn Papa Diosan unix ca lamparínsa 'icē quicē bana
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—¿Lamparín bēxun cara unin ñu tēmú an bēpánun nanti 'ic? ¿Cara anu 'uxti tēmú nanti 'ic? Anu nanquinma ca anu lamparín nanti anu nanti 'icēn, ¿usa cat?

²² Uni itsin isnunma 'acē ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicē banacama abi ca 'unáncē 'iti 'icēn.

²³ An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

²⁴ Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Jesusan cacēxa:

—Mitsun cuacē banacama upí oquin cuaquin camina a bana quicēsabi oquin 'ati 'ain. An 'ēn a ñuixuncē bana uisai quicē cara quixun upí oquin sinánquin axa quicēsabi oquin 'acē uni a ca 'ēn bana itsiribi Nucēn Papa Diosan 'unánmiti 'icēn.

²⁵ An 'ēn bana cuaquin a bana quicēsabi oquin 'acē uni a ca 'ēn bana itsiribia cuanun Nucēn Papa Diosan 'unánmiti 'icēn. Usa 'aínbi ca an 'ēn bana cuaquinbi sináncēma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncē bana a camabi Nucēn Papa Diosan manumiti 'icēn.

Jesusan ñu bēru corucē ñuia

²⁶ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan axa ainan 'iti unicama aín uni 'imiti ax ca ēsa 'icēn. Unían naēnu 'apácēx,

²⁷ ca ñu bēru an imē 'uxtancēx bēsutancēxun nētēn ñu 'amainun coi cania. Usaria ca uisai 'i cara usai cania quixun 'unaníma.

²⁸ Menuax ca ñu 'apácē 'iruia. 'Iruí ca aín rara ax chai cania. Canitancēxun ca tuaia. Tuai ca aín bimi ax xacáñu 'aish bēruñu 'ia.

²⁹ Usa 'aísha shaínquibutia ca anun bití nētēn aín 'ibun aín xacá xucapaquin aín bēru bitsia.

*Mostaza bēru ñui quicē bana
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)*

³⁰ Amiribishi ñuitēcēni ca Jesús quiacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'ic? ¿Uisa ñu itsiribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain?

³¹ Ēsa ca. Mostaza bēru, menu 'apácē, ax ca chamaratsuiria 'icēn, bētsi ñu bēru chamaratsusamaira ca ax 'icēn,

³² 'aíshbi ca 'apácēx bētsi ñu bēru canicēsamaira 'ia. Usa 'aísha cani pēñanacētiira chacēbē ca manan nuáncē ñuina aín pēían tupéoncēnu na otancēx anu bucuía. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

*Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicēsoquin bana ñuixuancēxa quicē bana
(Mt 13.34-35)*

³³ Usoquin ca 'itsa oquin Jesusan bana itsi ñuicēsoquin anu 'icē unicaman cuaisabi oquin bana ñuixuancēxa.

³⁴ Bētsi banánma ca usoquinshi Jesusan unicama ñuixuancēxa, 'ixunbi ca aín 'unánmicē unicama abēa 'icē uisai quicē cara a banacama 'icē quixun 'unánmiacēxa.

*Bēchun 'imainun suñúan Jesusan nētēmia
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ A nētēn ca bari cuabúcēbēa baquíshcēbētan manē nuntinu tsóxun Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—'Ucē manan cuanun ca cuan.

³⁶ Cacēxun ca aín 'unánmicē unicaman Jesús manē nuntinua tsócē buáncēxa. Baca cuēbí unicama ēbianía Jesús ampan sicaracēti cuancēbē ca raírínēxribi nuntin sicaracēti cuancēxa.

³⁷ Cuancēbēbi ca suñúan 'icuatsíncēbē parúmpapa bēchuni tucánqui 'umpax aín nuntinu 'iruacēxa.

³⁸ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicē unicaman Jesús manē nunti tsipúnua chupami tēcēpimēti 'uxcē bēsúnquin cacēxa:

—¿Cananuna bamai quixun caramina sinaniman?

³⁹ Cacēx bēsuquinshi ca Jesusan suñúan —ca nētēt —canan parúmpaparibi —ca bucubut —quixun cacēxa. Cacēxēshia suñúan nētēishimainun ca baca bēchúnribi nētēacēxa.

⁴⁰ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina racuētín? ¿Nucēn Papa Diosan ca asérabi nu bērúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

⁴¹ Cacēx ca ratuti racuēti canancēxa:

—¿Uisa uni cara ēnēx 'ic? Suñúnbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

5

Jesusan ñunshin 'atimañu uni pēxcüa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Parúmpapa 'ucē manan cuantancēx ca Gadara cacē menu bēbacēxa.

² Bēbatancēxa manē nuntinuax 'ibúquiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni, anu uni maíncēnuax uquin, Jesús mēracēxa.

³ Anu uni maíncē, anu ca a unin 'uxti 'iacēxa. A uni ca uinu 'icē unínbi manē risínbi nēáma 'icēn.

⁴ Usa 'icē unin aín manē risin taniánan mētanícēxunbi anun nēacē a tēcapacēxa. Axa unin cushisama 'icē ca uinu 'icē unínbi a nēama 'icēn.

⁵ Usai 'i ca nētēnbi, imēbi anu uni maíncē anu 'ianan aín bashinuribi nitsi cuēncēni banai, maxaxan axbi rachacacēxa.

⁶ Usa 'aish ca 'uránxun mērabētsini, abácuatsianx Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacēxa.

⁷⁻⁸ Usaria ca Jesusan ñunshin 'atima cacēxa:

—Ñunshin 'atima, ēnē uninuax ca chiquit.

Cacēxun ca munuma cuēncēnquin Jesús cacēxa:

—Dios, naínu 'icē, aín Bēchicē Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ē ubíoín? Diosan cuamainun cana mi cain, 'ē tēmēramixunma ca 'at.

⁹ Cacēxun ca Jesusan ñucácēxa:

—¿Uisa cara min anē 'ic?

Quia ca cacēxa:

—Nuxnu 'itsa 'ain ca 'ēn anēx 'Ēxcuira 'icēn.

¹⁰ Caxun ca a menua xuxunma 'anun quixun bēnēquin cacēxa.

¹¹ Catancēxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucē isquin cacēxa:

¹² —Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

¹³ Cacēxun ca Jesusan —ca cuantan —cacēxa. Cacēx ca ñunshin 'atima a uninuax chiquíquianx cuchinu atsíancēxa. Atsíncēbē ca cuchicama camáxbi 'aisamaira, rabē milsa 'aish, tsuáquiquiani abáquiani cuanx cuētúnua parúmpapanu rēucubuti bacamiqui cēñúacēxa.

¹⁴ Usacēbētan ca an cuchi bērúancē unicaman abáquiani cuanxun, ēma chanu 'icē unicama 'imainun ēma chucúmanu 'icēcamaribi, xubu itsi, xubu itsinu cuanquin ñuixuancēxa. Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'i axa quixun isi riquiancēxa.

¹⁵ Riquianx anua Jesús 'icë anu bëbaquin ca a uni anua 'aisamaira ñunshin 'atima 'iá, a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mënínushi 'aish tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuëcancëxa.

¹⁶ Usa 'ain ca an iscëcaman, usai ca 'iixa quixun, ñunshin 'atimañu unia pëxcucë 'imainun cuchinua ñunshin 'atima atsíncë, acama axa riquiancë unicama ñuixuancëxa.

¹⁷ Ñuixuncëxun ca camaxunbi bënëquin atun nētēnuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa.

¹⁸ Cacëxa manë nuntinu 'iruiabi ca Jesús ñunshínñu 'icëa pëxcucë uni, an abë cuancatsi quixun cacëxa.

¹⁹ Cacëxunbi ca Jesusan abë cuanxma 'inun caquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsicama uisoxun cara Nucën 'Ibu Diosan mi nuibaquin pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

²⁰ Usaquin cacëx cuanxun ca Decapolis cacë me, anu 'icë unicama uisaquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa. Ñuixuncëxuan chanioia cuati ca camáxbi ratúacëxa.

*Jaironën bëchicë baísqumianan xanu 'insíncë Jesusan pëxcüa
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

²¹ Usa 'ain ca 'ucë manánuax Jesús manë nuntin anuaxa cuanpuncë necë manan utëcëancëxa. Utëcëníbi ca 'aisamaira uni anu aia isi, Jesús parúnppa cuëbíbi tiquiacëxa.

²² Anu Jesús 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin a mërai aín bëmánon rantin puruni

²³ tsóbuquin ca Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bamaia. Usa 'ain camina min męcënan ramëquin pëxcuxuni 'ëbë cuanti 'ain.

²⁴ Cacëxa a unibë cuaniabi ca atúxribi a nuibiani cuanquin 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

²⁵ A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. Usa 'aish ca a xanu męcën rabë 'imainun rabë barítia imia 'aishbi aín imi nētécëma 'iacëxa.

²⁶ A xanux ca 'aisamaira rucuturucamanuax pëxcúcasi ro mēëquin paë tēnëquin aín ñucama ñancábi cēñuibi pëxcúama 'icën.

²⁷⁻²⁸ Usa 'aish ca a xanu Jesús ñuicania cuabiani —aín chupa ticaishi cana pëxcúti 'ai —quixun sinánquin unicama nëbëtsinën, a caxu cuanquin, Jesusan chupa ticacëxa.

²⁹ Ticaishi ca aín imicë nētëacëxa. Usai nētëquin ca aín nami chuámarua tancëxa.

³⁰ Usai 'icëbë ca Jesús —'ën cushin ca uni pëxcúaxa —quixun aín sinanënbi 'unani, 'itsa uni nëbëtsinuxun caxu bësuquin isi quiacëxa:

—¿Uin cara 'ën chupa ticax?

³¹ Quia ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Mia unin chacatisaira oia isibi caina, uin cara 'ën chupa ticaxa quiax quin?

³² Cacëxun ca Jesusan uin cara isa aín chupa ticaxa iscatsi quixun, amo bariaráquin isacëxa.

³³ Iscëbë ca axa pëxcúcë xanu, ax —an ca 'ë pëcúaxa —quixun 'unani racuëti bërëru, anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin, usai cana 'ia quixun chiquinaquin Jesús cacëxa.

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Usai camina 'itëcëniman. Chuámashi 'aish ca cuantan.

³⁵ Usaquin Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

³⁶ Caia cuaquin ca Jesusan a 'apu cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan.

³⁷ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro 'imainun Jacobo 'imainun Jacobonën xucën Juan, acamaishi abëa cuanun cacëxa.

³⁸ Cabiani cuanx bëbaquian cuacëxbi ca a 'apun xubunuax 'aisamaira uni shaquiabati rarumabacëxa.

³⁹ Rarumabatiabi ca xubunu atsínquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina masá nuituti rarumati shaquiabin? Xu xanu ca bamacëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁴⁰ Èsaquian cacëxunbi ca 'usáncancëxa. 'Usáncancëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús xanun papa 'imainun aín tita 'imainun abë ucë uni, acamaishi buani, anua xu xanu 'icënu atsíancëxa.

⁴¹ Atsínxun mëínquin biquin ca xu xanu cacëxa:

—“Talíta cumi”. Talíta cumi quicë ax ca: Xu xanu, mi cana cain, ca nirut, qui quicë 'icën.

⁴² Usoquian cacëxëshi ca a xu xanu mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'aish nirutancëx niacëxa. Usai nitsia isi ca aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.

⁴³ Ratutia ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oquin camina mitsúnmi iscë ñu ënë uibi ñuixuntima 'ain —quixun canan ca —xu xanu ca pimit —quixun cacëxa.

6

Jesús Nazaretnu 'ia

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Anuax cuanx ca Jesús anuaxa canicë me anu cuancëxa. Cuancëbë ca aín 'unánmicë unicama abë cuancëxa.

² Cuanx bëbaxun ca anun ñu mëëtima nëtë 'ain, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca unicama aín patsanëx ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmíax? ¿Uisai quicë cara a ñuicë bana ënëx 'ic? ¿Uisoquin cara uni itsín 'acëma ñu 'ain?

³ Carpinteroishi ca ënëx 'icën, Marían tuá. Ax ca Jacobo 'imainun José 'imainun Judas 'imainun Simón aín xucën 'icën. Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën, ¿usa cat? —quiax canancëxa.

Usai canani ca aín bana cuaisama tani ami nishacëxa.

⁴ Ami nishcëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían, anuaxbia canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucama 'imainun axa aín xubunu 'icëcamaribi cuaisama tania.

⁵ Usaquian ax quicësabi oquin aín bana cuatiana ca Jesusan, uni itsían 'acëma ñu anu 'icë unicama 'axuanma 'icën. Uni 'insíncë 'itsama, ashí cuni ca aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa.

⁶ An ca aséabi Nucën Papa Diosan cushínbi ñu 'aia quixuan sinaniama isi ca Jesús —¿uisa 'aish cara ënë unicama ësa 'icë? —quixun sinani ratúacëxa. Usai 'itancëx ca aín nëtënuax ëma chucúmaracamanu cuanquin Jesusan unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Jesusan ca aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun rabë a timëxun aín cushi anúan ñunshin 'atima uninua chiquínti 'inántancëxun bëtsi bëtsi ëmanua cuanun quixun rabë rabë xuacëxa.

⁸ Xuquin ca 'esëquin cacëxa:

—Bain cuanquin camina ñu buántima 'ain. Pán, burasa, curíquibi buánquinma camina tsatishi buánti 'ain.

⁹ Taxaca upíramashi camina tañubianti 'ain, 'imainun camina a pañuti chupa rabëma achúshishi pañubianti 'ain.

¹⁰ Ësaquinribi ca cacëxa:

—Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.

¹¹ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

¹² Usaquin caquian xucëx cuanquin ca —ainan 'inux camina Nucën Papa Diosmi sinanati 'ai —quixun caquin unicama bana ñuixuancëxa.

¹³ Usonan ca ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi xëni ron ronquin pëxcüacëxa.

*Juan an uni nashimicë bana
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Usa 'ain ca uni itsían 'acëma ñua Jesusan 'aia unicaman chaniocëxa. Chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodes, quiacëxa:

—Ax ca Juan, an uni nashimicë, a 'icën. Bamaxbi ca baísqiuxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acëma ñu 'aia.

¹⁵ Usai quicëbëa raírinëx —ax ca Elías 'icë —quimainun ca raírinëxribi —ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa bëráma 'iásaribi uni a 'icë —quix quiacëxa.

¹⁶ Quia cuati ca Herodes quiacëxa:

—Ax ca Juan, a 'ën tëbíscamia, a 'icën. Usa 'aish ca ax bërí baísqiuxa.

¹⁷⁻¹⁸ Herodesnën Juan tëbíscamia, ax ca ësa 'iacëxa: Herodes an ca aín xucën Felipenën xanu, Herodías cacë, a biacëxa. Usa 'ain ca —minmi min xucënan xanu biti ca 'aisama 'icë —quixun Juanën Herodes cacëxa. Cacëxun ca Herodesnën Juan bimixun nëamitancëxun sipuamiacëxa.

¹⁹ Juan sipuacë 'aínbi ca ami nishquin Herodías an Juan 'amicatsi quixun sináncëxa. Usa 'ixunbi ca uisabi oma 'icën.

²⁰ Herodías an ami nishquin 'amiti 'icëbi ca Herodesnën —Juan, ax ca mëní sinánñu 'aish upí uni 'icë —quixun sinani ami racuéquin unínma 'aia quixun bërúancëxa. Usa 'ixun ca aín bana uisai cara quia quixun upí oquin cuaquinmabi an bana ñuia cuacëxa. Usa 'ain ca Herodíasnën Juan 'amiama 'icën.

²¹ Usa 'aínbi ca achúshi nëtë anun Juan 'ati nëtë 'iacëxa. Axa anun bacëan nëtë 'ain ca Herodesnën aín tucuricubu 'imainun aín suntárunën 'apucama 'imainun Galileanu 'icë aín cushi uniburibi abëtan pi unun camiacëxa.

²² Camicëx uxuan Herodesbëtan acaman picëbë ca Herodíasnën tuá xanu xuntacu, ax anuax upiti bairani ransacëxa. Usai 'ia isi ca anu 'icë unicamax Herodesbë chuáma tani cuëëancëxa. Cuëënquin ca Herodesnën xanu xuntacu cacëxa:

—Uisa ñu caramina cuëëni ca 'ë cat, cacëxun cana a mi 'inánti 'ain.

²³ Caxun ca cacëxa:

—Mi cana paraniman, sinanatëcëntimoquin cana asérabi mi cain, añu ñu caramina mi 'inánun 'ë ñucatin, 'ëx anu 'apu 'icë me ënëbi cana 'ëmi ñucácëxun amo 'icë mi 'inánti 'ain.

²⁴ Cacëx cuanquin ca aín tita cacëxa:

—¿'Ëa 'inánun carana añu ñu ñucáti 'ain?

Quia ca aín titan cacëxa:

—Juan, an uni nashimicë, aín maxcá ca ñucát.

²⁵ Cacëx bënëtishi uquin ca cacëxa:

—Bëríbi camina Juan, an uni nashimicë, a tëbíscamixun aín maxcá manë xampami 'ë 'inánti 'ain.

²⁶ Ēsaquian cacëx masá nuituiraquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixun cacë a sinánan anu 'icë uncamaribia cuacë cupí masá nuituiraquinbi xanu xuntacu parántisama tanquin,

²⁷ bënënguinshi aín suntáru achúshi Juanën maxcá isa bëxunun quixun xuacëxa.

²⁸ Xucëx cuanxun sipunuabi tēbiscabētsinquin manē xampami bëxun ca suntárunën xanu xuntacu Juanën maxcá 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca xanu xuntacun aín tita 'ináncëxa.

²⁹ Usocë cuabiani cuanxun ca aín 'unánmicë unicaman Juan bibianquin buánxun maíancëxa.

*Jesusan cinco mil uni pán pimia
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

³⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utëcënxun, atúan 'acë ñucama ñuixuanan a uni 'unánmicë banacamaribi Jesús ñuixuancëxa.

³¹ Ñuixuncëxun ca Jesusan 'aisamaira uni ampan ucë axa cuanmainun raírinëxribi aia, bana ñuixunquin piama 'icën. Usai 'iquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Uri pain cuanun ca cuan, anua uni 'icëma menuax nuxëshi tanti cuanun ca cuan.

³² Cabiani ca manē nuntin a camáxbi anu uni 'icëma menu cuancëxa.

³³ Cuania isquin —ax ca Jesús 'icë —quixun 'unánbiani atux pain men abáquiani bētsi bētsi ëmanuax cuanx ca anua cuantinuxun Jesús caini uni timëcamë'ëocëxa.

³⁴ Manē nuntinuax 'ibúquian Jesusan iscëx ca anua timëcë unicamax an atu Nucën Papa Diosmi sinánun 'aquinti 'aíma 'ain, 'aracacë ñuinanëxa an bërúanti aín 'ibu 'aíma 'ain sináncasmai bënëcësaribi 'iacëxa. Usai 'ia isquin ca Jesusan unicama nuibacëxa. Nuibaquin ca ca 'itsa ñu ñuiquin atu bana ñuixuancëxa.

³⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën.

³⁶ Atúan piti ñu ca 'aíma 'icën. Ënu 'iáxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

³⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—¿Nun caranuna doscientos curíquinën atu 'inánti pán maruti 'ain?

³⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uiti pánñu caramina mitsux 'ain? Tain ca istan.

Cacëxun istancëxun ca cacëxa:

—Mëcën achúshi pán 'imainun ca tsatsa rabë anu 'icën.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa.

⁴⁰ Cacëx ca unicama cien uni cien uníxa tsómainun cincuenta cincuantanëxribi tsóbuax bucüacëxa.

⁴¹ Usai unicama bucubuan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun. Usaribi oquin ca tsatsa rabë aribi tucapaxun 'ináncëxa.

⁴² 'Ináncëxun bixun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa.

⁴³ Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tēxëcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mëcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.

⁴⁴ An pucháquin picë unicamax ca 'aisamaira 'aish cinco mil nucë bënë 'iacëxa.

*Jesús parúmpapa camánanën niqiani cuan
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)*

⁴⁵ Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabianmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan Betsaida ëmanu cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa.

⁴⁶ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.

⁴⁷ Cuanx Nucën Papa Diosbë banacëbëa bari atsíncëbë ca baquíshacëxa. Baquíshcëbëa Jesús axëshi matánu 'imainun ca aín 'unánmicë unicamax manë nuntinu parúmpapa nëbëtsi 'iacëxa.

⁴⁸ Usa 'aish ca suñúan cuainsamoquin bëcacëxun bamaira bamaxun inabacëxa. Usaía 'ia isbiani ca pëcaracëbë Jesús parúmpapa camánanën niquiani atunu cuancëxa. Cuanquin ca Jesusan atun nunti inuquinbi iëtancëxa.

⁴⁹ Parúmpapa camánanën niquiani Jesús cuania isi ca —ñunshin sapi ca —quixun sinani sharáruí, aín bëmánan pëqui ratúcancëxa.

⁵⁰ Camaxunbi a isia racuëira racuëtiabi ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuéaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

⁵¹ Èsaquin cai manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtëacëxa. Nëtëcëbë ca aín 'unánmicë unicama ratuti —¿uisa 'ain cara ësa 'ia —quixun sinani sináncasmacëxa.

⁵² Jesusan aín sinanënshi pán 'itsamia isquinbi uisaira cara aín cushi 'icë quixun sinanima ca suñúan nëtëcëbë sináncasmacëxa.

*Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Parúmpapa 'ucë manan cuani Genesaret cacë menu bëbaquin ca anu aín nunti təcërëcacëxa.

⁵⁴ Təcërëcaxa manë nuntinuax 'ibutia isquin ca anu 'icë unicaman —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unáncëxa.

⁵⁵ 'Unani abáquiani, anu 'icë mecamanu cuanquin ca uni 'insíncëcama aín bacëtinën, anu ca Jesús 'icë quixuan ñuia cuabëtsinquin bëacëxa.

⁵⁶ Uinu cara Jesús cuania, ëma chucúmara 'imainun ëma chacamanuribi cara cuania, anuxun ca me mënócënu uni 'insíncëcama Jesusan chupa ticanun quixun bëquin racáncëxa. Bëcëxun ca ñucë unicaman Jesus —min chupa cuëbíshi ca nu ticamit —quixun cacëxa. Èsaquin caquin ticáishi ca 'insíncë unicamax pëxcúacëxa.

7

*Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana
(Mt 15.1-20)*

¹ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jerusalénuaxa ucë, abë ca fariseo unicamax Jesúsnu ai timëacëxa.

² Timëxun ca Jesusan 'unánmicë unicama raírinën aín rara quiásabi oi 'iquinma, mëchucaxunmashi piia isacëxa.

³ Isquin ca sináncëxa: Nun cananuna nucën chaitiocë quiá bana a tani usabi 'icë 'ixun Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti sinánquin nun męcën upíira upíti mëchucaxunma pán piman,

⁴ anua ñu marutinuax uxun cananuna nashixunma piman. Nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin cananuna nun manë xampa, nun 'ó ñutë, nun manë ñutë, a 'imainun nun 'uxtiribi chucaian. Usonan cananuna ñu raíriribi nun chaitiocëcaman 'ásabi oquin 'ain.

⁵ Usaquin sinánquin ca fariseo unibu 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën chaitiocëcama quiá bana tanimin? Ca mëchucaxunmashi piia.

⁶ Cacëxun ca Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—Mitsúxmi cēmē 'icē mitsu ñuiquian Isaíasnēn cuēñēo bana ca ësai quia:

Ëñē unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabiá, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima.

⁷ Nucēn Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicē banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabiá.

Isaíasnēn cuēñēo bana quicēsabi oi camina mitsux 'in.

⁸ Mitsun camina Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oquin 'ati a ënquin mitsun chaitiocēcaman sinan bana a tanquin axa quicēsabi oquin 'ain, mëchucanan ñutē chucati, acama.

⁹ Usai quiquin ca Jesusan ësakinribi atu cacēxa:

—Mitsun chaitiocēcaman ñuia banaishi cuati cupí camina Nucēn Papa Diosan bana ënquin a sinaniman.

¹⁰ Moisés ca quiacēxa: “Min papa, min titan cacēxun ca aín bana cuat” quianan ca “an aín papa aín tita 'atimaquin ñuicē uni, a camina asérabi bamamiti 'ain”.

¹¹ Usa 'aínbi camina mitsux ësá quin: Unin ca aín papa, aín tita cati 'icēn, ñu mi 'inánti 'ixunbi cana mi 'inaniman, ca Corbán 'icēn, ca Nucēn Papa Dios 'inánti 'icēn, Nucēn Papa Dios usai quiá 'aínmabi.

¹² Usai qui camina mitsux quin: Usai quicē unían aín papa, aín tita 'aquinima 'ianan ñu 'inántima ca asábi 'icē quiax.

¹³ Usa 'ixun camina mitsúxmi quicē bana ashi 'unánmianan mitsun chaitiocēcama 'iáishi 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios axa quiá bana ënun quixun sinánmin. Usaribi oquin camina 'itsa ñu 'unánmiquin unicama Nucēn Papa Dios quiá bana ënun quixun sinánmin.

Usaquin ca Jesusan fariseo unicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama cacēxa.

¹⁴ Catancēxun ca ësakinribi Jesusan cuēñxun unicama cacēxa:

—Camaxunbi ca 'ën bana ñuimainun upí oquin cuat.

¹⁵ An ñu aín cuëbitan picē cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isima. Ama. Aín nuitu 'atima 'ixun 'atima ñu 'anan 'atimati banacē, a cupí ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isia.

¹⁶ An aín pabitan ëñē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

¹⁷ Èsakin catancēxun unicama ëbiani cuanxa aín 'icēnu atsíncē ca aín 'unánmicē unicaman Jesús ñucáquin cacēxa:

—Unían picē ñu ñui quicē bana ax cara uisai quicē 'icē ca nu ñuixun.

¹⁸⁻¹⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacēxun 'ën bana cuatiman? Piti, ax ca unin nuitunu atsinima. Picēx ca aín pucunuishi atsíntancēx amiribishi chiquitia. ¿Usa cat? Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan aín cuëbitan ñu picē a cupí uni upíma isima.

Èsai qui ca Jesús, camabi ñu ca piti asábi 'icē, quiacēxa.

²⁰ Catancēxun ca Jesusan ësakinribi cacēxa:

—Aín nuitunēn 'atimaquin sinánquian ñu 'acē cupíshi ca Nucēn Papa Diosan uni upíma isia.

²¹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubē 'iti,

²² uni itsin ñu cuëenti, 'atima nuituñu 'iti, uni paránti, 'atima 'icēbi tēñequinma ñu 'ati, nutsiti cēmēquin uni ñuiti, rabíti, nuituñuma 'iti, acama.

²³ Aín nuitunēn sinánquian a ñucama 'acē unicamax ca Nucēn Papa Diosan iscēx upíma 'icēn.

Usaquin ca Jesusan unicama cacēxa.

*Judíosma xanu Jesúsmi catamëa
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro 'imainun Sidón 'icë menu bëbacëxa. Bëbatancëx ca, 'ëx cana ënu 'ai quixunma unin 'unania quixun sinani achúshi xubunu atsíancëxa. Usaquian sinaniabi ca unicaman 'unáncëxa.

²⁵ Usa 'ain ca —anu ca —quixun cuabëtsini ñunshin 'atimañu xanu tuacën titax uax Jesús tanáin rantin puruni tsóbuacëxa.

²⁶ A xanux ca judíosma, Sirofenicia menu 'icë 'iacëxa. Usa 'ixun ca aín tuánua isa ñunshin 'atima chiquínun quixun Jesús cacëxa.

²⁷ Cacëxunbi ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën —quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama 'icën. Tuá xuratsucun pain ca piti 'icën.

²⁸ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tēmúxun tuá xuan rëupatia piti sani camunan piia.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upiti camina quian. Usa 'ain ca min tuánuax ñunshin 'atima chiquíaxa, camina cuanti 'ain.

³⁰ Cacëx cuanx aín xubunu bëbaquin ca aín tuá anuaxa ñunshin 'atima chiquícë 'ain, anua 'uxcënu, mēní sinan 'aish, racácë mëracëxa.

Pabë 'aish banañuma uni Jesusan pëxcüa

³¹ Usaquiani anua Tiro ëma 'icë menuax cuanx ca Jesús Sidón ëma 'imainun Decapolis cacë me aribi rëxcëbiani, parúmpapa Galileanu cuantëcëancëxa.

³² Cuanía bëbacëbëtan ca pabë 'aish banaibi upitiira banacëma uni bëxun unicaman Jesús aín mëcënan isa ramënun quixun cacëxa.

³³ Cacëxun ca Jesusan unicama 'uri amo nitsinaxun aín pabínu, aín mëcën rëbu atsínmianan tushuquixun cuñunan aín mëcën rëbu chabóxun, aín ana mëëacëxa.

³⁴ Usoquin mëëi manámi bësuquin isi munuma úinquin ca cacëxa:

—“Efata”. Efata quicë ax ca —ca asábi 'it —qui quicë 'icën.

³⁵ Usocëxuinshi pabë 'ixunbi bana cuanan ca upitiira banacëma 'aishbi upiti banacëxa.

³⁶ Usoquin a uni pëxcutancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama uinu 'icë unibi ñuixunxunma 'anun quixun cacëxa. Usaquin cacëxunbi ca ñuiacëxa. Ñuia aséabi ñuixunxunma 'anun Jesusan catëcëncëxunbi ca a unicaman usai ca a uni pëxcúaxa quixun ñuiaraishiacëxa.

³⁷ Ñuiquian chanioia cuati ca unicamax ratuti quiacëxa:

—Camabi ñu ca an upí oquin 'aia, pabë unínbi ca an pëxcucëxun cuatia, banañuma uníxbi ca an pëxcucëx banaia.

8

Jesuan cuatro mil uni pán pimia

(Mt 15.32-39)

¹ Usa 'ain ca 'itsa uníxa timëcamë'ëocë 'ain a piti 'aíma 'ain, Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

² —Ënë unicamax ca ënu, rabë 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin.

³ 'Ën ñu naracamixunma atun xubunu xucëxbi ca cuaníbi bainuax bëënantí 'icën, raírínëx ca 'uracëox uaxa.

⁴ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uisaxun caranuna ënë unicama pimiti 'ain?

⁵ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? —quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabë 'icë —quixun cacëxa.

⁶ Cacëxun ca Jesusan timëcamë'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. Usoxun ca pãncama bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun tucapaxun pán, aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca atúan pinun anu 'icë unicama 'ináncëxa.

⁷ Usotancëxun ca tsatsa 'itsamararibi bixun Jesusan Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun aribi aín 'unánmicë unicama, an unicama mëtícanun quixun 'ináncëxa.

⁸ Usoquian 'ináncëx cëñútisa 'aíshbi ca a piti cëñúama 'icën, a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman męcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin piti tëxëcë biacëxa.

⁹ An picë unicamax ca 'itsaira 'aish cuatro mil unisa 'iacëxa. Usoquin pimitancëxun ca Jesusan a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cacëxa.

¹⁰ Cabiani ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani cuanx Dalmanuta cacë me, anu cuancëxa.

*Fariseo unicaman uni itsían 'acëma ñu 'anun quixun Jesús ca
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

¹¹ Cuanxa bëbacëbë ricuatsinxun ca fariseo unicaman abë cuëbicánanquin, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesusan aín sinanënbi isa unían iscëma ñu naínua 'anun quixun cacëxa.

¹² Cacëxun ca munuma uínquin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina ënu bucucë unicama, mitsun Nucën Papa Diosan cushin carana ñu 'ai iscatsi quixun, ñu itsi 'anun quixun 'ë cain? Asérabi cana mitsu cain, 'ëmi ñucácëxunbi cana 'aiman.

¹³ Usaquin caxun ca atu ëbiani manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa 'ucë manan cuancëxa.

*Fariseo unicaman bana cuatima bana
(Mt 16.5-12)*

¹⁴ 'Ucë manan cuanquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman piti ñu manubiancëxa, manuanan ca pán achúshiratsushi buáncëxa.

¹⁵ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin 'ësëacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun Herodesmi sináncë judíos unicamaxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itín rabanan camina bërúancati 'ain.

¹⁶ Cacëx ca atúxbi canancëxa:

—Nunu pán bëcëma cupí ca nu usaquin caia.

¹⁷ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bëcëma 'ai quiax cananin? ¿'Ën ñu 'aia isunbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman, upí oquin caramina cuatiman?

¹⁸ ¿Bëruñuxunbi caramina isiman? ¿Anun cuati pabíñuxunbi caramina mitsun nuitunën sinánquin upí oquin cuatiman?

¹⁹ ¿'Ën męcën achúshi pán tucapaxun pimicëxun piquian cinco mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bia quixun sinánquinma caina manuan?

Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Męcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën męcën achúshi 'imainun rabë pán tucapaxun pimicëxun piquian cuatro mil unin tëxëocë caina uiti caquí buácaquin pán bian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Męcën achúshi 'imainun rabë caquí buácaquin cananuna bian.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Usoquin 'ën 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman?

Bëxuñu unia Jesusan Betsaidanuxun bëpëxcüa

²² Usaquin cabiani cuanx ca Betsaida cacë ëmanu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbetan ca uni raírinën bëxuñu uni achúshi anu bëquin a isa ramënun quixun caquin bënëacëxa.

²³ Usocëxun ca Jesusan bëxuñu uni mëínbianquin ëma 'uri buánxun, anuxun tushu-caquin cuñunan bëpachiquin aín mëcënan ramëquin —¿caramina ñu isin? —quixun ñucáquin cacëxa.

²⁴ Cacëx bëpëquiquin ca cacëxa:

—Cana isin, i sëtécësa 'aish ca uni chaninabatia.

²⁵ Cacëxun ca amiribishi Jesusan aín mëcënan bëmëtëcëancëxa. Usocëx bëpëquiquin ca upí oquin isacëxa.

²⁶ Usaquin 'atancëxun aín xubunu xuquin ca Jesusan cacëxa:

—Betsaida ëmanu camina cuantima 'ain, uibimi catima cupí.

*—Jesús ca Cristo 'icë —quíaxa Pedro quiá bana
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Usobiani ca Jesús aín 'unánmicë unicama buani Cesárea de Filipo cacë ëma a 'urama 'icë ëmacamanu cuancëxa. Bain cuanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin ësoquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

²⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa: Raírinëx ca quia, mix isamina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix isamina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix isamina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi, a 'iti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quiax quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

³⁰ Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

*—Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quiá bana
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)*

³¹ Ësaquin catancëxun ca aín bamati ñuiquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Uní 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unancë unicamax ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquti 'ain.

³² Atúan upí oquin cuaisabi oquin ñuixunquin ca Jesusan usaquin cacëxa. Usaría quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun —usari camina quitima 'ai —quixun ñu caquin cacëxa.

³³ Cacëx cuainacëquin aín 'unánmicë unicama isquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. 'Ën Papa Dios cuëncësabi oi 'iaxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

³⁴ Catancëxun ca anu 'icë unicamacëñun aín 'unánmicë unicamaribi cuënxun Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.

³⁵ Uin cara aín cuëncësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsotishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti

sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nètënu abë 'iti 'icën.

³⁶ Unix ca ënë nètënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nètënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábía bicë 'icën.

³⁷ ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën.

³⁸ Ui unix cara 'ënan 'icëbía axa 'ëmi sináncëma unin 'usánti sinani 'ënan 'itimi rabíanan 'ën bana quicësai 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana 'ëxribi rabínti 'ain, uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utécëni.

9

¹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Aséribi cana mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, 'ëmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca aséribi atun cushi 'icë quixun isti 'icën. Nucën Papa Diosan cushínbi ca usai 'iti 'icën.

Axbia Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca məcën achúshi 'imainun achúshi nètë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. Anu cuantancëx ca acaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa.

³ Bëtsicëbë ca aín chupa uxuira 'aish chabachabaquicësa 'iacëxa. Usa 'aish ca ënë menu 'icë unínbía chupa chacaquinbi uxuocësamaira 'aish uxuira 'iacëxa.

⁴ Usa 'icë isanan ca Moisésbëa Elías chiquiracëti Jesús bë banaia isacëxa.

⁵⁻⁶ Usai banaia isi 'aisamairai racuëti —uisai carana quti 'ai —qui ax sináncasmaquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mi 'axunti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

⁷ Usaquian Pedronën cacëbëtainshia cuinan atu tupëoncëxun ca Pedro, Jacobo, Juan, acaman cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sináncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁸ Quia cuati cuainacëquin amocüa iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mítsúnmi iscë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquian Jesusan cacësabi oquin a ñucama ui unibi ñuixunímabi ca atúxbi cuni canani quiacëxa:

—¿Uisai quicë cara, bamatancëx cana 'ëx baísquti 'ai, quicë ax 'ic?

¹¹ Èsai canantancëxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi aséribi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quin?

¹² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca aséribi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë bana ca aséribi 'icën. ¿Usa 'aínbi cara axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá a ñuicë bana uisai quin? Ca quia, ax ca unin bëtsi bëtsi ocëx tëmëratí 'icën.

¹³ Elías ax pain ca uti 'icë quicë banax aséribi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa, a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin ca 'acaxa.

*Ñunshin 'atimañu tuá Jesusan pëcúa
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Aín uni rabë 'imainun achúshibë matánuax anua aín 'unánmicë uni raíri 'icë anu cuanquinbi ca Jesusan isacëxa 'aisamaira unían aín 'unánmicë unicama raíri nëbëtsioraxun, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabëtan atubë cuëbicanánquin atu cananquinia.

¹⁵ Usai cuëbicanánquinbi Jesús aia isi camáxbi ratuti abáquiani riquianxun ca —¿Caina ain? —quixun cacëxa.

¹⁶ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana ain. ¿Añu ñui caramina atubë cuëbicananancin?

¹⁷ Cacëxun ca anu 'icë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë cana minu bëan. Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca banañuma 'icën.

¹⁸ Uinuxun cara ñunshin 'atimanën 'imia anuax ca menu nipacëtia. Usai 'i aín cuñun bacux bëi cuëtsëquiquin ca aín xëta ñërëxcaia, aín namíxbi ca nimëti bërëru saquiquia. Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'ëa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmáxa.

¹⁹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. ¿Mitsúxmi 'ëmi catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

²⁰ Cacëxuan bëcëbëtan Jesús isquin ca ñunshin 'atimanën a tuá aín nami nimëmiquin bërërumiquin menu nipacëmiacëxa. Usocëx ca aín cuñun bacux bëi menu taramëcëacëxa.

²¹ Usaía 'ia isquin ca Jesusan a tuacën papa ñucácëxa:

—¿Uiti barin cara ënë tuá ësai 'in?

Cacëxun ca cacëxa:

—Xuratsu 'aishbi ca usai 'iacëxa.

²² Usa 'icë ca ñunshin 'atimanën bamamicatsi quixun 'itsa oquin tsinu 'irumianan bacanuribi nipacëmia. Usa 'ain camina min 'aísa 'icë nu a pëxcuxunti 'ain.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë, ca 'axunti 'icë quixun sináncëbëtan cana 'ati 'ain. An 'ëmi catamëquin, 'ën cana asérabi 'axunti 'ai quixun sináncë uni a cana uisa ñu cara abi 'axunti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca munuma banaquin a tuacën papan cacëxa:

—Min camina camabi ñu 'ati 'ai quixun cana 'unanin. Usa 'aínbi camina, upí oquinra 'unánun 'ë 'aquinti 'ain.

²⁵ Esoquian cacëbëa 'itsa uni anu timëtia isquin ca Jesusan ñunshin 'atima cacëxa:

—Ñunshin 'atima, an uni banañuma 'imianan pabë 'imicë, mi cana cain, ënë tuánuax ca ashiti chiquit. Chiquítancëx camina amiribishi anu utëcëntima 'ain.

²⁶ Cacëx ca ñunshin 'atima munuma cuëncëni amiribishi a tuá aín nami nimëmiquin bërërumi bamacësa 'itánun nipacëmi chiquíacëxa. Usocëxa racácë isi ca —ca bamaxa — quicáncëxa.

²⁷ Quia ratúcancëbëtanbi Jesusan aín mëcënan mëínquin birucëx ca a tuá niruacëxa.

²⁸ Usoquin 'abiania xubunu atsíncë ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁹ Usaquian cacëxun ca cacëxa:

—Nucën Papa Dios pain pima samáquin ñucáquin cuni ca unin ësa ñunshin 'atima chiquínti 'icën.

*Jesúsan —'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun catëcëan bana
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰ Anuax cuanx, Galilea menu 'icë bain cuanquin ca Jesusan ax cuaniama unin 'unania quixun atuishi aín bana ñuixunti cupí aín 'unánmicë unicama 'unánquibiancëxa.

³¹ 'Unánquibianquin ca acamaishi buánquin ësaquin cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ë ca unin, an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nètë 'icëbë baísqinuxun 'ain.

³² Usaía quiabi ca atun cuama 'icën. Cuatímabi ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi racuëacëxa.

Uix cara bëtsi unicamasamaira 'icë quicë bana

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Capernaúm ëmanu bëbatancëx anua 'iti xubunu atsíntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Añu ñui caramina bainuax cuëbicananpunin?

³⁴ Cacëxunbi ca bain cuani —uinu 'icë nucama achúshinëxira cara nubë sënënma 'icë —quiax atúxbi ñucacanánpunin rabínquin cáma 'icën.

³⁵ Usa 'ain ca tsóbuxun Jesusan aín 'unánmicë unicama cuënxun cacëxa:

—Uix cara aín cushi uni 'iisa tania an ca cha 'iti sinánquinma, camabi uni upitaxa bucunun ñu mëëquinquin 'aquinti 'icën.

³⁶ Usai quiquin ca Jesusan tuá achúshi bixun atu nëbëtsi nitsínxun 'icúquin atu cacëxa:

³⁷ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia. Usaquin 'aquinquin ca 'ëishima, an 'ë xuá, aribi 'aquinia.

An nu ñuicëma uni, ax ca nubë upí 'icë quicë bana

(Lc 9.49-50; Mt 10.42)

³⁸ Quia ca aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús cacëxa:

—Nun cananuna uni achúshinëan, Jesús ca ënë uninuaxmi chiquíti cuëënia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna axa nubë nicëma 'icë, usoquin 'axunma 'anun can.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Uin cara 'ën cushin uni itsían 'acëma ñu 'ati 'icë ax ca 'atancëx 'ë ñui 'atimati banatima 'icën.

⁴⁰ Axa nu ñui quicëma uni ax ca nubë upí 'icën.

⁴¹ Aséribi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara, Cristonan camina 'ai quixun sinánquin 'umpax mitsu 'inania, an ca aín cupí biti 'icën.

'Uchati rabanan bërúanracati bana

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—An uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix ca aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca aín 'ucha cupíbi 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúmpapa nëbëtsi nicëxa uni nanëcësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.

⁴³ Min mëcën anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabëñu 'aíshmi bënamëtima manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën tëaxun niti ca asábi 'icën.

⁴⁴ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbi bënamëtima.

⁴⁵ Min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix taë rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min taë tëaxun niti ca asábi 'icën.

⁴⁶ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbi bënamëtima.

⁴⁷ Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi échíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi échíxun niti ca asábi 'icën.

⁴⁸ Anuax ca an nami picë xënacama bamaima, manë tsi axribi ca uisa nëtënbi bënamëtima.

⁴⁹ Nucën Papa Diosan usoquin 'acëxa upí isnun ca judíos unicaman 'aracacë ñuina xaronuxun tashíancëxa. Usaribi 'icëa Nucën Papa Diosan nu upí isnun cananuna nuxribi upíshi 'iti 'ain.

⁵⁰ Ësa ca. Tashix ca asábi 'icën. Asábi 'aíshbia aín muca nëtëtia camina uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'ain. Mitsúxbi ca tashisa 'it. Bëtsibë nishananima ca nuibanani bucucan.

10

Uníxa aín xanubë ënanántima (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Capernaúmnuax cuanx ca Jesús Judea me, Jordán cacë baca 'ucë manan, Perea cacë, bëbacëxa. Usaxun ca anua 'aisamaira uni timëtëcënia an 'acësabi oquin bana ñuixuancëxa.

² Usa 'ain ca fariseo unibunën anu timëxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisáimi mitsux 'inun cara Moisés quiacëx?

⁴ Cacëx ca quiacëxa:

—Moisésnëan cuënëo banax ca ë sai quin, “ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icë” quiax.

⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën usai quiquin a bana cuënëocëxa.

⁶ Usa 'aínbi ca camabi ñu unioquin Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa.

⁷ Usoquin unio 'ixun ca unin aín xanu biquin aín titacëñun aín papa ëni, aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën.

⁸ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabë 'aíshbi achúshisa 'icën.

⁹ Usaía achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënananmitima 'icën.

¹⁰ Usaquian cacë ca xubunuxun aín 'unánmicë unicaman amiribishi unin cara aín xanu ënti 'icë quixun ñucátëcëancëxa.

¹¹ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aín xanu ënxuan an xanu itsi bicë uni ax ca a ëncë xanumi 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

¹² Usaribiti ca xanúxribi, aín bënë ënxun uni itsi bitsi 'uchaia, axa aín bënë 'aímabi bëtsi unibë 'i 'icësaribiti.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan (Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin nuibaquin ramënnun quixun tuá xuracama Jesúsnu bëcancëxa. Bëiabi ca aín 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin cacëxa:

—Ënu tuá xurácama bëxunma ca buántan —quixun.

¹⁴ Usaquian caia isi nishquin ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuu unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵ Aséribi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

¹⁶ Usaquin caquin ca tuácama 'icúquin biquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

*Ñuñuira bënë uni ñuicë bana
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Baían Jesús cuancëbëbi ca achúshi uni abácuatsini uacëxa. Ai rantin puruni tsóbuquin ca ñucáquin cacëxa:

—Mix camina aséabi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ain?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca upí 'icën.

¹⁹ Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Camina uni parántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²⁰ Usaquian cacëxun ca unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²¹ Cacëxun ca Jesús an isquin nuibaquin cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Ca cuantan. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ënan cupí bamanuxbi 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuax cuancëxa.

²³ Usai 'icëbëtan ca Jesusan ñachaquin isquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosan 'itima 'icën.

²⁴ Usai quicëbëa ratutiabi ca aín 'unánmicë unicama amiribishi catëcëancëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi —ñuñu 'aish cana asábi 'ai —quixun sinani Nucën Papa Diosan 'itima 'icën.

²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu uni Nucën Papa Diosan 'itima 'icën.

²⁶ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicama, a banax ca aséabi 'icë quixun sináncasmai canancëxa:

—Aséabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosan 'inux iétima 'icën.

²⁷ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'acasmati ñu 'aíma 'icën. Usa 'ixun ca ainshi ñuñu uniribi ainan 'inun iëmiti 'icën.

²⁸ Quia ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Aséabi cana mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosan 'inun 'aquinuxun aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín papa, aín bëchicë, aín naë ëanxa,

³⁰ a unix ca bërámá 'icësamairai ënë nëtënu aín xubu, aín xucën, aín chirabacë, aín tita, aín bëchicë, aín naë a ñucamañu 'iti 'icën, bëtsi unían ami nishquin 'atimomainun. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë nëtétimoi 'iti 'icën.

³¹ Usa 'aínbi ca bëría unin —cha ca a uni 'icë —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Imainun ca bërí unin iscëxa ñuuma 'icë uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën.

*Jesusan –'ëx cana unin 'acëx bamati 'ai –quixun catëcëan bana
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² Anuax cuanx bain Jerusalénu cuani ca aín 'unánmicë unicamaxa uisai cara 'iti 'icë quixun sináncasmai racuëti tsiánmainun Jesús rëcuëñquiancëxa. Rëcuëñquiania 'itsa unin a nuibiancëxun ca Jesusan abëa cuanun aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun rabë cuënquin, usai cana 'iti 'ai quixun ñuixunquin, ësaquin cacëxa:

³³ –Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamacëñun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama. 'Ináncëxun ca atun –a uni ca bamati 'icë – quixun catancëxun judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën.

³⁴ 'Ináncëxun ca 'ëmi cuaianan tushucanan mëëtancëxun 'ë 'ati 'icën. Usoquian 'acëx bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ain.

*Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús ñucá
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabë, Jacobo 'imainun Juan, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

–Nux cuëñcësa oquinmi nun ñucácëxun min nu 'axúnti cananuna cuëñnin.

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–¿Añu ñu 'ën mitsu 'axúnti caramina cuëñnin?

³⁷ Cacëxun ca cacëxa:

–Mixmi 'apu 'aish, min nëtë upínu tsotan, 'ën xucënaxa min mëcën amo tsómainun 'ëx min mëcën amo tsóti cana cuëñnin.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain. ¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain? ¿'Ëx 'icësaribiti tëmëraquinbi caina tanshiti 'ain?

³⁹ Quia ca cacëxa:

–Usaribi oquin cananuna tanshiti 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'ianan paëira tanti 'ain.

⁴⁰ Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. Nucën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

⁴¹ Usaquian a rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabë, ax Jacobo 'imainun Juanmi nishacëxa.

⁴² Usaria isquin ca cuëñxun Jesusan cacëxa:

–Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëñcësabi oquian tëmëraquinbi ñu mëñnun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia.

⁴³ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën.

⁴⁴ Uinu 'icë micamax cara mitsun cushi 'iisa tania an ca mitsúxmi chuámarua upitax bucunun mitsu ñu 'axúnti 'icën, 'ën mitsu 'acësaribi oquin.

⁴⁵ Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aish bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

*Jesusan bëxuñu uni Bartimeo bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶ Usaquiani Jericó ëmanu bëbatancëx ca anuax aín 'unánmicë unicama 'imainun 'aisamaira uni Jesús bë cuantëcëancëxa. Cuania ca bëxuñu uni, Bartimeo cacë, Timeonën bëchicë, an uni curíqui ñucácë, an bai amo tsóxunbi

⁴⁷ —Nazaretnu 'icë Jesús ca aia —quíaxa quicania cuati cuëníshquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁸ Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxibi ca nëtëtima ax 'icësamaira oi ñunshínruí munuma cuëníshquin quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁹ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënu unun ca cat —quixun cacëxa. Cacëxun ca unicaman bëxuñu uni cacëxa:

—Masá nuituáxma ca 'it. Mí ca cuënia, niruquiani ca anu cuantan.

⁵⁰ Cacëxëshi niruquin anúan mapúcë chupa pëxun nibiani ca Jesúsnu cuancëxa.

⁵¹ Usaria aia ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁵² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. 'Ën mi bëpëxcuti sinani 'ëmi catamëti camina bëpëxcüan.

Usaquian cacëxëshi bëpëxcuquin ca isacëxa. Bëpëxcucëxun isi cuëënquiani ca Jesús bë cuancëxa.

II. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (11-13)

11

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Jerusalénu cuani Betfagé 'imainun Betania ëma rabë a 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin Jesusan cacëxa:

² —Aminu bësucë ëma anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaxun camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua təcërëcacë mërati 'ain. Mëraqin camina tububëtsinquin bëti 'ain.

³ Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin: ¿Uisoti caramina tubuin? —cacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë a buánxunun quixun nu caxa. Bëríbi ca bëmitëcënti 'icën.

⁴ Usaquin caxuan xucëx cuanxun ca burro, bai amo xubu xëcuë tanáin, təcërëcacë mërácëxa.

⁵ Mëraqian tubuia isquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—¿Añu caina 'ain? ¿Uisati caramina burro tubuin?

⁶ Cacëxun ca usaquin canun quixuan Jesusan cacësabi oquin cacëxa. Cacëxun ca —ca buántan —cacëxa.

⁷ Cacëxun buántancëxuan chupan catátacaquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jesús Jerusalénu cuancëxa.

⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu, anúan mapúcë chupabi 'apámainun bëtsi bëtsi unin naë rësúnua i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa.

⁹ Usobiani ca sharáquiani unicama cuancëxa. Raírinëxa rëcuënmáinun ca raírinëxribi Jesús caxu cuani a rabi cuëëni quicancëxa:

—Ënë unix ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ënëx bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nun a rabinun ca 'acan.

¹⁰ Nucën rara Davitan rëbúnqui, ami sinania Nucën Papa Diosan ainan nu 'imiti, a ca ënëx 'icën. Nucën Papa Dios naínu 'icë, aribi cuëënquin rabinun ca 'acan.

¹¹ Usaía unicamax sharáquiamainun cuanx ca Jesús Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, camabi ñu istancëx bari cuabúcëbë Betania ëmanu 'i cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i bimiñuma 'inun ca
(Mt 21.18-19)

¹² Betiananu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa.

¹³ Pananquiani cuani ca 'uraxun higuera nicë isbiani, bimiñu cara quixun isi cuancëxa. Cuanquin isquinbi ca tuáñuma ñancáishi 'aísha aín pëchishi ocëxa, higuëranën, tuatisama pan 'ain.

¹⁴ Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëniman. Achúshira unínbi ca min tuá cutëcëniman.
Quixuan caia ca aín 'unánmicë unicaman cuacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Usaquiani cuanx Jerusalénu bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun ca Jesusan anuxun an ñu marucë unicama chiquíanan an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chashcaquin an numacuru marucë unicamaxa anu tsócë aribi chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun.

¹⁶ Usonan ca uíxbia ñu buani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquianxma 'inun quixun atu cacëxa.

¹⁷ Usaquin 'aquin ca unicama 'unánmiquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi uni 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁸ Usaía quicëbë camabi unían aín bana cuati rabanan racuëti ca judíos sacerdotenën cushicamabë an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ësënançëxa.

¹⁹ Usa 'ain ca ñantabucëbë Jesús bë aín 'unánmicë unicama Jerusalénuax cuancëxa.

Higuera chushi xanan
(Mt 21.20-22)

²⁰ 'Uxnëti pëcaracëbë Jerusalénu cuantëcënquin ca higuera an isóncësama 'icë aín tapúnmiaxbia chushicë isacëxa.

²¹ Usa isquin ca Pedronën a higuera caia conxun Jesús cacëxa:

—Ca is. Minmi ñu concë higuera ca xanáxa.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ax cushiira 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin 'aia quixun sinani ca ami catamët.

²³ Aséribi cana mitsu cain, unían —sapi ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —aséribi ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icë —quixun sinánquin, ënë matá —ënuax ca parúmpapanu racati cuantan —quixun cacëx ca usaí 'iti 'icën.

²⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, —aséribi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axunti 'icën.

²⁵ Unibë 'aisama 'aish Nucën Papa Dios naínu 'icë abë banaquin camina axa mimi 'uchacë uni cupiti sinánquinma a pain manuti 'ain, usaribi oquian Nucën Papa Diosan min 'ucha tërënquin manunun.

²⁶ Usa 'aínbi ca mitsúxmi uni itsimi nishcë a manutisama tania Nucën Papa Dios naínu 'icë, an mitsun ñu 'atima 'acë a tërënxunquin manutima 'icën.

Jesusan cushi ñuicë bana
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Jerusalénu cuantëcëanx ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu Jesús cuantëcëancëxa. Cuanx atsíntancëxa anu 'icë isquin ca judíos sacerdotenën cushicama, 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama, 'imainun ampan caniacëcë unicama anu cuanxun

²⁸ ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina an ñu marucë unicama chiquíon? ¿Uin cara usoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun.

³⁰ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx? Ca 'ë ñuixun.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxbi ca uisaquin caranuna cati 'ai quixun sinani ñucacanancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —¿usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai? —quixun nu cati 'icën.

³² ¿Caranuna —unían 'imicëxun ca Juanën unicama nashimiacëxa —quixun cati 'ain? Usaquin cati 'aínbi ca camabi unin aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca aséabi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

Usaquin sinani ca a 'apucamax 'apuma unicamami racuéacëxa.

³³ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

12

*Bana itsi ñuicësoquin Jesusan an naë bërúancë unicama ñuia
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)*

¹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi 'apucama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëaxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura 'icë menu 'i cuanxa.

² Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëemicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain.

³ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma cuantëcëtanun xuaxa.

⁴ Usaquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëemicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëx cuanxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman macuëxquin bëtsi bëtsi oquin 'atimati banaquin ñu caxa.

⁵ Usocëbëtan amiribishi xucëbi ca bëtsiribi 'axa. A 'acan ca bëtsi xutancë xutancëxun raíriribi xuaxa. Xutiabi ca raíri 'atimonan raíriribi 'acaxa.

⁶ Usoquin aín unicama xuquinbi ca aira nuibacë aín bëchicë a xucëma 'icën. Xuxunmabi ca —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë —quixun sinánquin aira xuaxa.

⁷ Usoquin sinánquin xucëx cuanxa bëbacëbë ca an naë bërúancë unicama canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.

⁸ Canantancëxun 'atancëxun ca naë 'uri racáncanxa.

⁹ Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun a unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain. Aín naënu cuanxun a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

¹⁰ ¿Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicë, a caramina mitsun iscëma 'ain?, An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹¹ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiaxa. An usoquin mëníocëx ca nun nu iscëx upíira 'icën.

¿Usoquian cuënëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain?

¹² An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca judíos 'apucama atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsni nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin Jesús ëbiani riquiancëxa.

*Unían 'apu curíqui 'inan
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Usaquiani cuanxun ca atun cushicaman uisai cara Jesús quiaxa quixuan atu cacëx ami manáncatsi quixun, an Jesús cëmëxun ñucánun fariseo uni raíri 'imainun Herodesnën uni raíribi xuacëxa.

¹⁴ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérami 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma asérami ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Dios asérami nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Caranuna curíqui 'inánti 'ain? ¿Caranuna 'inántima 'ain?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin cacëxa:

—'ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun.

¹⁶ Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmañan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

¹⁷ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

Usaquian cacëxun cuati ca bëtsi unin banasama ca ënën bana 'icë quiax sináncasmai ratúcancëxa.

*Uni baísquti ñui quicë bana
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

¹⁸ Usa 'ain ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

¹⁹ —Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.

²⁰ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshi ca męcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

²¹ Baman aín xucēnan casunancē xanu biaxbi ca aín xucēn axribi bacē bēchiaxmabi bamacēxa. Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucēn bētsíxribishi bamacēxa.

²² Usa 'ain ca xucēn camáxbi a xanu biaxbi bacē bēchicēñuma 'inun bamacēxa. Aca-maxa bamaí cēñúan ca a xanúxribi bamacēxa.

²³ Camaxunbi ca a xanu biacēxa. ¿Usa 'ain cara anun unicama baísquiti nētēn acama uinu 'icēxira aín bēnē 'iti 'ic?

²⁴ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usama ca. Mitsun Nucēn Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ē ñucatin.

²⁵ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icēn, aín ini bēchicē ca unin bēnumitima 'icēn. Usaribi ca naínu 'icē ángelcamaxribi 'icēn.

²⁶ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icē —quixun sinania cana mitsu cain, ca usama 'icēn. ¿Caramina Moisésñēan imaxu nēēmētia isa ñui quicē bana iscēma 'ain? Imaxu rēquirucēnuax banaquin ca Nucēn Papa Dios Moisés ēsaquin cacēxa: “Èx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicē Dios, a 'ain”.

²⁷ A bana cuēnēo isquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios, ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icēn. Ax ca camabi aín unicaman rabicē Dios a 'icēn.

*A pain Nucēn Papa Diosan bana axa quicēsabi oíira 'iti
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Usaquian Jesusan suduceo unicama caia ca an Moisésñēn cuēnēo bana 'unáncē uni achúshinēn uquin cuacēxa. Cuacēxuan saduceo unicaman ñucacē bana a upí oquin ñuia cuaxun ca an Jesús cacēxa:

—¿Uinu 'icē Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsa oíira caranuna 'iti 'ain?

²⁹ Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Axa quicēsabiira oi 'iti bana ax ca ēsai quia: “Israel unicama, ca cuat. Nucēn 'Ibu Dios ax ca achúshi 'icēn.

³⁰ Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuēēni cēmēima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamēti ax cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain”. Ax ca a pain Nucēn Papa Diosan bana ax quicēsabi oíira 'iti a 'icēn.

³¹ Ènēxribi ca a banasaribi 'icēn: “Mixmi bēruancacēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain”. 'Aíma ca axa quicēsabi oía uni 'iti ènē bana rabēsaribi bana 'icēn.

³² Usaquian cacēxun ca an Moisésñēn cuēnēo bana 'unáncē unin cacēxa:

—Usa ca. Mixmi quicē bana ax ca asérabi 'icēn, Nucēn Papa Dios, ax ca achúshishi 'icēn. Bētsi Dios ca 'aíma 'icēn.

³³ Cēmēima asérabi cuēēni, ax cuēēncēsabi oi 'i ami sinánan unin axa bēruancacēsaribi oquin aín aintsicama nuibanan 'aquinsa 'icē 'aquincēbē ca Nucēn Papa Dios cuēēnia, judíos unían aín 'ucha cupí 'aracacē ñuina rēxun xarocēbēa 'icēsamaira oi.

³⁴ Usaquian a bana ñuiquin cacēxun ca Jesusan a uni cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan uni 'iisa camina 'ain.

Usaquian a uni caia cuaxun ca ui unínbi ñucátēcēanma 'icēn.

*Uin rēbúnqui cara Cristo 'icē quicē bana
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni ca Jesús quiacēxa:

—¿Uisa 'aish cara an Moisésñēn cuēnēo bana 'unáncē unicamax quia, Cristo ax ca Davitan rēbúnqui 'icē quiax?

³⁶ Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitanbi ca David ēsaquin quimiacēxa:

Nucēn 'Ibu Diosan ca 'ēn 'Ibu caxa, “axa mimi nishcē unicama 'ēn mi 'ibuamimainun camina mix 'ēbē 'apu 'aish 'ēn mēqueu 'iti 'ain”.

³⁷ Usai qui ca David ax —Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë —quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic? Usaía quia ca 'aisamaira 'ixun unin cuëenquin cuacëxa.

Jesusan an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicama ñuia
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Cuatia ca bana ñuixunquin Jesusan ësaquin atu cacëxa:

—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcé pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin —ax ca nun cushi 'icë —quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënia.

³⁹ Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti a anu tsotishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.

⁴⁰ Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoti 'icën.

Xanu casunamëcëñan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan ñui quicë bana
(Lc 21.1-4)

⁴¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëx ca Jesús anu curíqui nanti ñu 'urama ami bësui tsóbuacëxa. Tsóxun ca anu nanti ñu anua unicaman curíqui nania isacëxa. Iscëxun ca 'aisamaira curíquiñu unicama an 'itsa curíqui nancëxa.

⁴² Nancëbë uquin ca xanu casunamëcë ñuñuma, anribi manë curíqui rabëratsu nancëxa, axa cupímara 'icëbi.

⁴³⁻⁴⁴ Nancëbëtan cuëncëxa aia ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën asérabi cuëenquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

13

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu upíra upí ñui quicë bana
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Ca is, ënë xubux ca maxax 'acë 'aish upíra upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish chaira isin. Usa 'aínbi ca ënë xubucama aín maxáxcamaribi rurupacë 'iti 'icën.

Mecama cëñúti nëtë 'iisama pain 'ain bëtsi bëtsi ñu 'iti bana
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin cacëx abë cuanquin ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'uria 'icë matá, Olivos, anu tsóbutia Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, acaman, unia 'aíma 'ain, atúxëshi abë 'ixun Jesús cacëxa:

⁴ —¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁵⁻⁶ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucacëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, 'ëx cana Cristo 'ai, quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain.

⁷ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan camina —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatíbi racuétima 'ain. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

⁸ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra, unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹ 'Ëmi sináncëma uni raírinën ca 'apucamanu ami manánuxun mitsu buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun mitsu manë xon rishqiti 'icën. Mitsúnmi 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishqiun judíosma unicaman 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unax camina usaía 'icëbë ratútima 'ain. Usocëxunbi camina a 'apucama 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaía 'icëma pan 'ain ca camabi menuxun uisai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana unin ñuixunti 'icën.

¹¹ A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuëquin —uisai carana quiti 'ai — quixun sinántima 'ain. Mitsúxmi banacëbëtanshia Nucën Papa Diosan mitsu sinánmicë banan camina cati 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina quiti 'ain.

¹² 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucënbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën.

¹³ Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia. Usa ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën.

¹⁴ Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Aí ca ax anua ax 'itima anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quicë cara quixun 'unánti 'icën. Usai 'icëbë ca unicama ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën.

¹⁵ Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën.

¹⁶ 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëëcë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi, aín xubunu cuaníma aín naënuaxëshi abáti 'icën.

¹⁷ Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia.

¹⁸ Usaími mitañu 'itin rabanan camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

¹⁹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi.

²⁰ Anúan paë tanquin tëmëratí nëtëxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi uni bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënënmiti 'icën.

²¹ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca is, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca is, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain.

²² Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun

unicama canuxun 'aia. Canan ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan unicamaribi paránti sinánuxun 'aia.

²³ Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucama usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Tanan camina unínma mitsu parania bërúancati 'ain.

*Anúan Jesús utécënti nëtë ñuicë bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia.

²⁵ 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia.

²⁶ Usaía 'icëbëtan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia unicaman isnuxun 'aia.

²⁷ 'Ëx uquin cana 'ën ángelcama xuquin 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua, naínuaribi 'ëbëa 'inun timëminuxun 'ain.

²⁸ Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuatsincëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaría 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin.

²⁹ Usaribitia 'ën mitsu ñuixuncë ñucamax 'icëbëtan camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utécënti nëtë ca 'urama 'icë quixun.

³⁰ Asérabi cana mitsu cain, ënë nëtënu bucucë unicamax bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën.

³¹ Naí, me acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëtimoí usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³² Añu nëtëinra carana 'ëx utécënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënribi 'unaniman. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.

³³ Mitsun uínsaran carana uti 'ai quixun 'unáncëma 'aish camina camabi nëtën 'ën uni 'aish 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain.

³⁴ Ca ësa 'icën. Uni achúshinën ca aín xubunuax amanu cuanuxun an ñu mëëxuncë unicama cuënxun, —utécëntamainun camina upí oquin ñu 'ati 'ai —quixun canan an xëcuë bërúancë uniribi aín xubu bërúainra onun quixun caia. Usaquin cabiani ca 'ura cuania.

³⁵ A unicaman ca uínsaran cara an atu ñu mëëmicë uni uti 'icë quixun 'unanima. Usaribiquin camina mitsun 'ëx uti 'unaniman. Carana bëbaquíshcëbë uti 'ain, carana imë naëx uti 'ain, carana 'atapa bënë banacëbë uti 'ain, carana pëcaracëbëa bari urucëbë uti 'ai quixun camina 'unaniman. Usa 'ain camina camabi nëtën 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ain,

³⁶ uquin atuna 'ëmi manúcë mitsu mërain, usa 'ain.

³⁷ Ësaquin 'ën mitsu cacësaribi oquin cana axa 'ëmi catamëcë unicamaribi cain, camina 'ëmi sinánquin 'ëx uti caínti 'ai quixun.

III. BAMAXBI JESUCRISTO BAIQUIA BANA (14-16)

14

*Judíos unicama Jesúsmi 'ësënan
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Anun carnero 'ati 'ianan anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'itia rabë nëtë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicaman, uisaxun caranuna 'anuxun Jesús, unicaman 'unánunmaishi, biti 'ai quiax canancëxa.

² Cananíbi ca quiacëxa:

—Unicamama anun rabanan nëeti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

Betaníanuxuan xanun Jesúsmi ro tutuca bana
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betania ñacánuax ca Jesús an aín nami chēquimicē 'insínñu 'aíshbia pēxcúcē, Simón, aín xubunua 'icē mesanu tsócēxa. Anu 'aísha mesanu tsotan ca xanu achúshinēn anu sanuira sanu 'inínti ro, nardo cacē, 'arucē ñu a bēacēxa. A rox ca mēscucēma 'aish cupíira cupí 'iacēxa. Usa 'aínbi ca anua 'arucē ñu a ruruquin anun Jesusan maxcá chabócēxa.

⁴ Usoia isi ca anu 'icē unicama raírínēx a xanumi nishi canancēxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cēñuax?

⁵ Anun ñuñuma uni 'aquinti trescientos curíqui cupí maruti ca ēnē ro 'iaxa.

⁶ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacēxa:

—Ami nishquin ēnē xanu ñuixunma ca 'at. Ēsoquian 'ē 'acē ēnēx ca asábiira 'icēn.

⁷ Camabi nētēn camina ñuñuma uni isin. Isquin camina 'aquinsa tanquin 'aquinquin ñu 'inánti 'ain. Usa 'aínbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain.

⁸ An 'ē usaquin 'aisa tanquin ca 'ē 'axa. Bamacē maínuxun usoquin unin 'ati tanquin ca ēnē xanun 'ē ron 'axa.

⁹ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ēn unibunēn 'ēn bana, anúan uni Nucēn Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ēnē xanúan ēsoquin 'ē 'acē ēnēribi ñuixunti 'icēn, camabi unían 'unánun.

Judasnēan Jesús uni 'inan
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicē uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenēn cushicama 'icē anu cuanxun —Jesúsmi binun cana mitsu a ismiquin buánti 'ai —quixun atu cacēxa.

¹¹ Cacēxun cuati cuēēnquin ca —curíqui cananuna mi 'inánti 'ai —quixun cacancēxa. Usaía quicēbētan ca Judasnēn —¿uisaxun carana ēnē unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncēxa.

Jesusan aín 'unánmicē unicamabētan ashiquin pia
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē ucēbēa, anun carnero 'ati Pascua nētē 'ain, ca aín 'unánmicē unicaman Jesús cacēxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nētēn a piti ñu mi mēníoxuni cuanti caramina cuēēnin?

¹³ Usaquian cacēxun xuquin ca aín 'unánmicē uni rabē cacēxa:

—Ēma 'uri anu ca cuantan. Cuanquin mēraquin camina achúshi unían ñutēn 'umpax buania a nuibianti 'ain.

¹⁴ Nuibiani anua ax atsíncē xubunu atsínquin camina aín 'ibu ēsaquin cati 'ain: An nu 'unánmicē uni an ca ēsaquin mi canun nu caxa, ¿Uinuxun cara 'ēbētan 'ēn 'unánmicē unicaman Pascua nētēn piti ñu piti 'ic?

¹⁵ Usaquinmi cacēxun ca an mitsu anuxunu piti, xubu namē cha, cata itsi manámi 'icē, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mēníocē, a mitsu ismiti 'icēn. Ismicēxun camina anuxun piti mēníoti 'ain.

¹⁶ Usoquian cacēx cuanx Jerusalénu bēbaquin ca aín 'unánmicē uni rabētan Jesusan cacēsabi oquin a ñucama mēracēxa. Mēraxun ca anuxun a nētēn piti ñucama mēníocēxa.

¹⁷ Usaquian 'an ca Jesús bē bēbaquishcēbē aín 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun rabē acamax anu bēbacēxa.

¹⁸ Bēbatancēxun mesanuxun piia ca Jesusan atu cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, an 'ēbētan picē micama achúshinēn camina axa 'ēmi nishcē unicama 'ē 'inánuxun 'ain.

19 Ësaquian cacëxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicë unicama achúshi achúshinën Jesús ñucacëxa:

—¿'Ën carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ë cat?

20 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Micama achúshi an 'ëbëtan manë xampami chabóxun pán picë an ca uni 'ë 'inánti 'icën.

21 Asérami Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'inancë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacëxa.

22 Usaquian cacëxun pimainun ca Jesusan pán biquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Ënë ca bit. Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën.

23 Cacëxuan a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucë xampa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun atu 'inancëxa. 'Inancëxun ca camaxunbi 'acëxa.

24 'Aia ca cacëxa:

—'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira uni aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën.

25 Asérami cana mitsu cain, ënuxun cana uvas baca 'atëcëniman. Nucën Papa Dios anua ax aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana 'atëcënti 'ain.

Pedronën uni paran

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesúsbe aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa.

27 Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”.

28 Usai 'itancëxmi mitsux cuainsama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuanti 'ain.

29 Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

30 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan rabëti 'atapa banatisama pan 'ain min isamina 'ë 'unancëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

31 Cacëxun ca Pedronën ñunshínquin Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unancëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca usaquinribi camaxunbi cacëxa.

Getsemaní naënuaxa Jesús aín Papabë bana

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë caín.

33 Usaquin cabiani Pedro, Jacobo, Juan, acama buani cuanibi ca —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani bënëti masá nuituacëxa.

34 Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiquit. 'Aíshbi camina 'uxtima 'ain.

35 Cabiani 'urira cuani menu rantin puruni tsóbuquin ca, ax cuëncëbë ca uisaíbi 'itima 'icë quixun 'unani, abë banaquin aín Papa cacëxa:

³⁶ —Papan, min 'aisama ñu ca 'aíma 'icën. 'Ën usoquin paë tanun 'ë 'imixunma ca 'at. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëncësä oi 'itima 'ain, mix cuëncësä oishi cana 'iti 'ain.

³⁷ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraquin ca Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ¿caina 'uxan? ¿Tënëima caramina bënëtishi 'uxan?

³⁸ Mitsux 'ëx cuëncësä oi 'iisa tanibi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uxti tēai, 'uchati rabanan Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

³⁹ Usaquin cabiani cuantëcëanx ca Jesús amiribishi usaquinribishi cai aín Papabë banatëcëancëxa.

⁴⁰ Banatancëx utëcënquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan tēnántëcëncëx 'uxcë mēratëcëancëxa. Mëraqúan bësuncëxunbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun sinánma 'icën.

⁴¹ Usa 'ain amiribishi cuantëcëntancëx utëcënquin ca cacëxa:

—Bëri camina tantianan 'uxti 'ain. Asá ca. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nētë ca uaxa.

⁴² Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë uni 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni manë xëtocë bëanan imaxu tēacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa.

⁴⁴ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë cuancë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin a bixun camina bërúinra oxun buánti 'ain.

⁴⁵ Usaquin unicama cacësabi oquin ca anua 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën, — ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.

⁴⁶ Usa oia ca axa ucë unicaman Jesús biacëxa.

⁴⁷ Bicëbëtan ca anua 'icë unicama achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni mëequin aín pabí amocüa pabíscacëxa.

⁴⁸ Usocëbëtan ca Jesusan axa anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tēacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësa oquin 'ë binux ucan?

⁴⁹ Camabi nētën 'ën mitsu nēbëtsinuxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin 'ë ësoquin 'acáin.

⁵⁰ Usoquian Jesús bicëbë ca aín 'unánmicë unicamax a ëbiani abácëxa.

Bëná uni abáa

⁵¹⁻⁵² Raíria abámainun ca bënë uni achúshinëinshi sábananën racúxun nuibiancëxa. Nuibiania aribi bicancëxbi ca sámana ëbiani ñancáishi abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Usoquin bitancëxun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apunu Jesús buáncancëxa. Anu ca sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama timëcë 'iacëxa.

⁵⁴ Jesúsä buántamainun 'uránxun nuibiantancëx ca Pedro a xubu rapasu me mēnócënu bërúax suntárucamabë tsi bimicënu sēnamëti anu tsoócëxa.

⁵⁵⁻⁵⁶ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë camabi judíos unbunën 'apucama anu timëxun, uix caraisa atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. Cuaisa tancëbëa 'itsa uni cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan Jesús 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi uníxa cëmëi quicëxbi ca bana mëscú 'iacëxa.

⁵⁷ Usa 'ain ca uni raírinëx nirui cëmëi ami manani ësai quiacëxa:

⁵⁸ —Nun cananuna ësai quia ënë uni cuan: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu unin 'a, ënë rurupatancëxun rabë 'imainun achúshi nëtëinshi amiribishi bëtsi 'atëcënti 'ain, unin 'acëma 'inun.

⁵⁹ Usaía quicëbëa raíri raírinëx bëtsi bana ñui quicëxbi ca mëscúcë 'iacëxa.

⁶⁰ Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:
—¿Usaía mi ñui quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶¹ Quixuan cacëxbi ca Jesús uisaíbi banama 'icën. Quiama oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—¿Mix caramina Cristo, Nucën Papa Dios anu nun rabricë, aín Bëchicë a 'ain?

⁶² Cacëxun ca Jesúsacacëxa:

—'Ëx cana a 'ain. Mitsux camina uni 'inux anuax uá, 'ë, Nucën Papa Dios cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶³ Usai quia cuati xuamaírai nishquin aín chupabi tucaquin ca sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Bëtsi unían cacëxunmabi cananuna nunbi 'atimati banaia cuan.

⁶⁴ Mitsúnribi camina Nucën Papa Dios ñuia 'atimati banaia cuacan. ¿Uisa caramina sináncanin?

Quixuan cacëx ca camáxbi —ca bamati 'icë —quiacëxa.

⁶⁵ Usai qui ami tushuquiquin ca raírinën bëmápuxun mëëquin cacëxa:

—Uin cara mi mëëia, ca 'ë cat.

Usaquian 'aia ca policíacamanribi Jesús bëtashcacëxa.

*—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

⁶⁶ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocënu 'iacëxa. Anua 'ain ca an sacerdotenën cushicaman 'apu ñu mëëxuncë xanu uacëxa.

⁶⁷ Uquinbi tsimia sënamëtia isquin ca Pedro cacëxa:

—Mixribi camina Jesús, Nazaretnu 'icë, abë 'ion.

⁶⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain. Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

Usaquin cabiania anun atsíncë xëcuënu 'icë ëman cuancëbëbi ca 'atapa banacëxa.

⁶⁹ Usa 'ain ca amiribishi Pedro istëcënquin a xanun anua 'icë unicama cacëxa:

—'Ënë unix ca axa abë nicë unicama achúshi a 'icën.

⁷⁰ Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Usaquian cacëa panácëma 'aínshi ca anu 'icë unicaman Pedro catëcëancëxa:

—Mix camina Galileanu 'icë uni 'ain. Usa 'aish camina anu 'icë unicama banacësa 'ain. Aséribi camina mix acama achúshi 'ain.

⁷¹ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana aséribi mitsu cain, mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁷² Usaía quicëbëshi ca 'atapa amiribishi banatëcëancëxa. Banacëbëtan ca Pedronën Jesusan esaquin cacë a sináncëxa: Rabë 'atapa banatisama pan 'ain camina min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro masá nuituirai bëunan mëscúacëxa.

15

Pilato Jesús 'ináncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pëcaracuatsíncëbë ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos cushicaman 'apucamaribi timëacëxa. Timëxun nëaxun ca Jesús Pilatonu buáncëxa.

² Buáncë ca Pilátonën Jesús ñucácëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ëx a 'ain, mixmi quicë, usa.

³ Quicëbë ca sacerdotenën cushicamax 'itsa ñu ñuiquin Pilato cai Jesúsmi manáncëxa.

⁴ Usaquian cacancëxun ca Pilátonën Jesús catëcëancëxa:

—Ca is. 'Aisamairai ca uni mimi manania. ¿Usaía quicëbëbi caina uisaíbi quiman?

⁵ Cacëxbia Jesús banacëbëma ca Pilato —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ratúacëxa.

Jesús ca bamati 'icë quixuan unicama quia

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilatonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipuanua chiquínti sináncëxa.

⁷ Usa 'ain ca anua 'icë sipuacë unicama raíri ami nishi tsuáquiruquian an uni 'acë 'iacëxa. An uni 'acë a unicama achúshi ca Barrabás 'iacëxa.

⁸ Barrabás sipunu 'ain, uquin ca unicaman Pilato cacëxa:

—Minmi camabi barin nu 'axuncësabi oquin ca 'at.

⁹⁻¹⁰ Nutsi ami nishquin ca judíos sacerdotenën cushicaman Jesús 'ënu bëaxa quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ën judíos unicaman 'apu, Jesús, ënë chiquínti caramina cuëëncanin?

¹¹ Usaquian cacëxunbi ca judíos sacerdotenën cushicaman, anu timëcamë'eocë unicama tsuáquirumiquin cacëxa:

—Ama, Barrabása chiquínun cananuna cati 'ain.

¹² Usa 'ain ca Pilatonën atu cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan judíos unicaman 'apu isa quixunmi cacáncë, ënë 'ën uisoti caramina cuëëncanin?

¹³ Quixun cacëxunbi ca cuënishi munuma banaquin atun cacëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁴ Cuëncëni quia cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitëcëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas.

¹⁵ Quicëbëtan ca Pilátonën unicamabë upí 'iisa tanquin Barrabás chiquíanan rishquim-itancëxun i curúsocënu matásnun quixun Jesús atu 'ináncëxa.

¹⁶ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu cha mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa.

¹⁷ Anuxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin chupa minanën pucucësa Jesús pañumiacëxa. Pañumianan ca mañuti otancëxun muxa mañumiacëxa.

¹⁸ Usotancëxun 'usani ca munuma sharati quicancëxa:

—Chuámashi ca judíos unicaman 'apu 'it.

¹⁹ Caquin ca Jesús tsatínribi matáxcacëxa. Matáxcaia raírinën tushucamainun ca raírinënríbi 'usani ami cuaiquin rantin puruni tsóbuquin raticatsi quixun 'acëxa.

²⁰ Usoquin 'usántancëxun ca a pañumicë chupa minanën pucucësa a pëmianan aín chupa pañumitëcëancëxa. Pañumitancëxun ca i curúsocënu matásti buáncëxa.

Jesús i curúsocënu matáscan

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Buánquinbi ca Cirene nētēnu 'icē uni, Simón, Alejandro 'imainun Rufo aín papa, aín naēnuax anúan cuancē bai, anun aia isquin suntárucaman anu Jesús matásti i curúsocēa 'iábianun quixun cacēxa.

²² Cacēxuan buáncēbētan Jesús buanx ca Gólgota cacē menu bēbacancēxa. Gólgota quicē, ax ca mapuxosa qui quicē 'icēn.

²³ Anuxun ca vino, mirracēñun mēscucē, a isa xēanun quixun Jesús 'ináncēxa. 'Ináncēxunbi ca 'ama 'icēn.

²⁴ Usaía 'ia anu matástancēxun ca suntárunēn anuaxa Jesús bamanun i curúsocē nitsiáncēxa. Nitsiáncēx ca uin cara isa aín chupa bētsi bētsi bití 'icē iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancēx suntárucama Jesusan chupa mētíquiacēxa.

²⁵ Manámiquirua bari urucēbētan ca suntárucaman usoquin 'acēxa.

²⁶ Uisa 'icē cara bamamiaxa quixun cuēñoxuan nancē bana ax ca ësai quicē 'iacēxa: Ëñex ca judíos unicaman 'apu 'icēn.

²⁷ Usoquin Jesús 'anan ca suntárucaman an ñu mēcamacē uni rabēribi i curúsocēnu matástancēxun bētsíxa aín mēqueu 'imainun bētsix aín mēmiu 'inun nitsiáncēxa.

²⁸ Usai ca 'iacēxa, Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo ësai quicēsabi oi: “Uni 'atimacamabē ca ax 'iaxa”.

²⁹ Usa 'ain ca anua matáscē anun cuanquin a isi tēncēti ami 'atimati banaquin unicaman Jesús cacēxa:

—Mix camina, 'ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rurupatancēxun rabē 'imainun achúshi nētēinshi amiribishi nitsínruquin 'atēcēnti 'ai quiax quian.

³⁰ Usa 'aish ca min cushínbi iēti i curúsocēnuax 'ibút.

³¹ Usaribiti ca sacerdotenēn cushicamabē an Moisésnēn cuēñeo bana 'unáncē unicama Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësari canancēxa:

—An uni raíri iēmicēsaribi oi iētibi ca iētima.

³² Usai canani ca quiacēxa:

—Cristo, Israel unicaman 'apu, ax bērí i curúsocēnuax 'ibutia isquin cananuna ax ca asérabi a 'icē quixun 'unánti 'ain.

Usaribiquin ca aribia i curúsocēnu matáscē uni rabē anribi Jesús 'atimaquin ñuiacēxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Usa 'ain ca bari xamárucēbēbi me bēánquiacēxa. Bēánquiax ca rabē 'imainun achúshi hora 'icēbē bari pēquitēcēancēxa.

³⁴ Usai 'icēbē bari pēquitishi 'ain ca Jesús munuma cuēncēni quiacēxa:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?

Usai quicē bana, ax ca —'ēn Papa Dios, 'ēn Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ē ēan? —qui quicē 'icēn.

³⁵ Usai quia cuēncēnia cuati ca anu 'icē unicama raírinēx quiacēxa:

—An ca unun Elías cuēnia, ca cuat.

³⁶ Usaía 'icēbē abácuatsini uquin ca uni achúshinēn tsatimia xapu rēmencē, a bimi baca cachacēmi chabóxun Jesús cucúcaquian xēanun 'amiacēxa. 'Amiquin ca raíri unicama cacēxa:

—Mēēxunma ca ēn, Elías cara a 'apati aia isti.

³⁷ Usa 'ain ca munuma cuēncēntēcēnishi Jesús bamacēxa.

³⁸ Jesús bamacēbē ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx anuxun a rabiti xubu mēu anun bēpáncē chupa aín manámiucūaxbi shimúqui amo rabē 'inun tuquiacēxa.

³⁹ Usaía bamaia ca suntárunēn cushin aín bēmánanu nixun isacēxa. Isi ca —asérabi ca ēñex Diosan bēchicē 'iaxa —quiax quiacēxa.

⁴⁰ Acama 'imainun ca xanu raírribi 'uránxun isi niacēxa. Abē ca María Magdalena 'imainun María itsi, José 'imainun Jacobo itsi aín tita 'imainun Salomé caquin anēcē xanu axribi 'iacēxa.

⁴¹ A xanucamax ca Galileanuxun an Jesús ñu 'axuncë a 'iacëxa. 'Imainun ca axa Jesúsbe Jerusalénu cuancë xanucamaxribi anu 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Anun ñu mēetima nētē 'iisama pain 'ain ca anun ñu mēnīoti nētē ñantabuacëxa.

⁴³ Ñantabucëbë ca uacëxa Arimatea emanu 'icë uni, José. Ax ca judíos cushicaman 'apucama cushi achúshi 'ianan —upí uni ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nētëa an caíncë 'iacëxa. Usa 'aish racuētimaishi anua 'icënu atsínquin ca Pilato —Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin —quixun cacëxa.

⁴⁴ Usaquian cacëxun ca Pilátonën —aséabi cara bamaxa —quixun ñucánuxun suntárunën cushi camiacëxa. Camicëx aia ca —Jesús cara bamaxa —quixun ñucácëxa.

⁴⁵ Ñucácëxuan —ca bamaxa —quixun cacëxun ca Pilátonën José Jesús buántanun quixun cacëxa.

⁴⁶ Usaquian cacëx cuanquin ca sávana upí marutancëxun Jesús i curúsocënua nanpáquin Josénën anun rabúancëxa. Rabúntancëxun matá me tēmúa naécë anu mēnīotancëxun ca taránbianxun maparanën quini xëpuacëxa.

⁴⁷ Usoquian 'aia ca María Magdalena 'imainun bētsi María, Josénën tita, anribi uinu cara mēníoia quixun isacëxa.

16

Jesús baísquia
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēetima nētē ñantabucëbëtan ca María Magdalena 'imainun Salomé 'imainun María itsi, Jacobonën tita, acaman anúan Jesús imēishi 'aí cuanti, sanu ro maruacëxa.

² Maruonx ca pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi anua Jesús mēníoëxancënu cuantëcëancëxa.

³ Cuani ca ësai canancëxa:

—¿Uin cara anun quini xëpucë mapara nu racanaxunti 'ic?

⁴ Usai cananquiani cuanx niracëquinbi ca anun quini xëpuëxancë mapara axa anua naënxancënuma 'icë, racanacë isacëxa.

⁵ Usa 'ain ca quininu atsínquinbi bëná uni achúshia tari uxua pañuax mëqueu tsócë isi ratúancëxa.

⁶ Ratútiabi ca cacëxa:

—Ratúaxma ca 'it. Mitsun camina i curúsocënua matásëxancë Jesús, Nazaretnu 'icë, a barin. Ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca is.

⁷ Isbiani cuanxun camina Pedrocëñun aín 'unánmicë unicamaribi ësáquin cati 'ain: Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina cuantancëxun anua a isti 'ain, an mitsu cacësabi oquin. Usaquin camina aín 'unánmicë unicama cati 'ain.

⁸ Usaquian ángelnën cacëxun, aséabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ratuti bërëruí quininuax chiquiti ca abáquiani cuancëxa. Cuanquin ca racuëquin uibi uisaquinbi cáma 'icën.

María Magdalenanëan Jesús isa
(Jn 20.11-18)

⁹ Domingo nētē pëcaracëbë ca Jesús baísquitancëx María Magdalena anua mēcën achúshi 'imainun rabë ñunshin 'atima chiquían, ami pain chiquiracëacëxa.

¹⁰ Usai 'ia isbiani ca masá nuitutia bëunan mēscúcë axa Jesúsbe nicë unicama a cai cuancëxa.

¹¹ Cuanxuan —Jesús cana asábi isan —quixun cacëxun cuaquinbi ca a unicaman —usama ca —quixun sináncëxa.

Ami sináncë uni rabëmia Jesús chiquiracëa
(Lc 24.13-35)

¹² Usai 'itancëxa ëmanuax bain cuancëbë ca Jesús a unicama rabëmi, bëtsi unisa 'aish, chiquiracëacëxa.

¹³ Usaía ami chiquiracëcëxun isbianquian —Jesús cananuna isan —quixun atúnribi cacëxunbi ca raírinën —usama ca —quixun sináncëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unicama usaquian ñu 'anun ca
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Usai 'itancëx ca Jesús aín 'unánmicë unicama mëcën rabë 'imainun achúshi ami atúxa mesanu bucubuan chiquiracëacëxa. Atumi chiquiracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An 'ë baísquicë iscëcaman, aséribi 'ëx baísquicë isun cacëxunbi camina, aséribi ca baísqiuxa quixun 'ë sinántisama tan.

¹⁵ Usaquin caxun ca atu cacëxa:

—Camabi menu cuanquin camina, 'ëmi catamëti, aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun camabi unían 'unánun, bana ñuixunti 'ain.

¹⁶ Ñuixuncëxun cuatia 'ëmi catamëtia nashimicë ax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa 'ëmi catamëisama tancë uni ax aín 'ucha cupí xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën.

¹⁷ Axa 'ëmi catamëcë unicaman ca Nucën Papa Diosan cushin uni itsin 'acëma ñu ësoquin 'ati 'icën: 'ënan 'ixun ca 'ën cushin uninua ñunshin 'atima chiquínti 'icën. Chiquíanan ca bëtsi banan banati 'icën.

¹⁸ Usai 'ianan aín mëcënan bicëxunbi ca runun 'atima 'icën. 'Imainun ca muca ñua xëacëxunbi uisabi otima 'icën. 'Imainun ca aín mëcënan ramëcëx uni ñucë pëxcúti 'icën.

Jesús naínu cuan
(Lc 24.50-53)

¹⁹ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca Nucën 'Ibu Jesus, aín mëqueu 'aish Nucën Papa Diosbë cushi 'i, naínu cuancëxa.

²⁰ Usai 'ian camabi menu cuanquin ca aín 'unánmicë unicaman —Nucën 'Ibu Jesu-cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Usaquin bana ñuixunia ca Nucën 'Ibu Jesucristonënbi 'aquinquin, atúan ñuixuncë banax ca aséribi 'icë quixuan unin 'unánun, uni itsin 'acëma ñu 'amiacëxa. Ashi.

LUCASNĒAN 'A UPÍ BANA I. JESUS XURATSU PAIN 'AISH 'IA BANA (1-2)

1-2 Teófilo 'ën cana mi cain, an Jesús isanan aín bana ñuixuncë unicaman ca atun iscësabi oquin Jesusan ñu 'acëcama 'imainun an unicama 'unánmicë ñucamaribi ñuixa. A unicaman ñuia cuaxun ca 'itsa unin upí oquin mëníoquin a banacama cuënëoxa.

3-4 Teófilo, minribi camina a ñucama mi ñuixuncancëxun cuan. Minmi aséribi cara a bana 'icë quixun 'unánun cana 'ënribi upí oquin an a ñucama 'unáncë unicama ñucáquin, uisaira cara 'iixa quixun cuatancëxun, cuënëoxunquin mi ñuixunin.

Angelnëan an uni nashimiti uni, Juan, axa bacënti ñuia

5 Herodes Judea cacë menu 'apu 'ain ca Zacarías cacë uni judíos sacerdote achúshi 'iacëxa. An mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun, Abíasnën unicamabëtan Zacaríasnën Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'axuancëxa. Zacaríasnën xanu ax ca Aaronën rëbúnqui, Elisabet cacë, 'iacëxa.

6 Zacarías 'imainun Elisabet a rabëtax ca Nucën Papa Diosan iscëx aín nuitu upí 'iacëxa. Upí 'ixun ca Nucën 'Ibu Diosan banacama cuaquin an cacësabi oquin upí oquin 'acëxa. Usa 'ain ca uinu 'icë uníxbi a 'atimaquin ñui ami manánma 'icën.

7 Usa 'ain ca Elisabet tuáñuma xanu 'ianan a rabëtaxbi xëniira 'iacëxa.

8 Usabi oquin 'acë 'ixun ca achúshi nëtën Abíasnën unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuxun atun 'ati ñu 'aquin,

9 uin cara anu Nucën Papa Diosan caiscë uníxëshi atsínti anu atsínquin tsëpasa ñu xaroti 'icë quixun 'unánuxun Nucën Papa Dios ñucátancëxun tancëxa, judíos sacerdotecaman 'acësabi oquin. Tancëxbi ca Zacarías 'iacëxa.

10 Usa 'ain ca Zacaríasnën tsëpasa ñu xaromainun judíos unicaman ëmánxun Nucën Papa Dios abë banaquin rabiácëxa.

11 Tsëpasa ñu xaroquinbi ca Zacaríasnën anuxun tsëpasa ñu xaroti a mëqueucüa an Nucën Papa Dios 'aquincë aín ángelcama achúshi ami chiquiracëtia mëracëxa.

12 Mërai sináncasmai ca ratuti racuëiracëxa.

13 Usai ami racuëtiabi ca ángelnën cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it, Zacarías. Nucën Papa Diosan ca minmi a cacë banacama cuaxa. Usa 'ain ca min xanu Elisabet an tuáñu 'iti 'icën. A tuá camina Juan caquin anëti 'ain.

14 A tuá aín tita bacëncëx canicëbë camina 'itsaira cuëenti 'ain. Usaribiti ca 'itsaira unix cuëenti 'icën, a uní cupí.

15 Ax ca Nucën Papa Diosan iscëx uni itsisama 'iti 'icën. 'Ianan ca an vino 'imainun ñu cachacë xëatima 'icën. Aín titaxa bacëncëma pain 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'iti 'icën, usabi 'inux.

16 Juan an ca amia manúcë 'icëbi Israel unicama upí oquin atun 'Ibu Diosmi sinántëcënquian a rabinun 'unánmiti 'icën.

17 Juan ax ca Nucën 'Ibu Jesús a unun ax pain rëcuëncuatsini uti 'icën. Ax ca Elías 'iásaribiti Nucën Papa Diosan cushiñu 'ixun unicaman upí oquin sináncësaribi oquin aín bëchicë sinánun sinánmiti 'icën. Sinánmianan ca an aín bana cuaisama tancë unicama sinanamiquin, Nucën Papa Diosmi sinánun 'imiti 'icën. Usoquian 'imicëxun ca axa Nucën 'Ibu Diosan xucëx ucëbëtan, Israel unibunën upí oquin aín bana cuati 'icën.

18 Angelnën cacëxun ca Zacaríasnën cacëxa:

—'Ëx cana xëniira 'ain, 'ën xanuribi ca xëniira 'icën. ¿Usa 'ain carana uisaxun 'unánti 'ain, min 'ë cacësabi oi ca aséribi 'iti 'icë quixun?

19 Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—'Ēx cana abē 'ixuan an cacēsabi oquin Nucēn Papa Dios ñu 'axuncē ángel, Gabriel, a 'ain. Usa 'icē ca an upí bana ēnē ñuiquin mi canun quixun 'ē xuaxa.

²⁰ 'Ēn mi cacēxunbimi usai ca 'iti 'icē quixun sináncēma cupí camina banañuma 'inuxun 'ain. Usa 'ain camina a ñucama sēnēncēbēishi banatēcēnti 'ain. Min sináncēbēmabi ca 'ēn mi cacē ñu asérabi 'iti 'icēn, anun usai 'iti nētēa sēnēncēbē.

²¹ Angelbē Zacarías banamainun ca an emánxun chiquitia caíncē unicaman, uisacatsi cara panatia quixun sináncēxa.

²² Usaquin sinánquian caíncēx chiquíquin ca Zacaríasnēn banacasmaquin aín mēcēnanshi sanánquin tanxuancēxa. Usaía 'icēbētan ca unicaman —Nucēn Papa Diosan ismicēxun ca anuxun a rabiti xubunuxun ñu isaxa —quixun sináncēxa.

²³ A nētēcama anun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun ñu 'ati sēnēncēbē ca Zacarías aín xubunu cuantēcēancēxa.

²⁴ Usa 'ain ca Zacarías cuantēcēan aín xanu Elisabet tuuacēxa. Tuui ca chiquitima mēcēn achúshi 'uxē aín xubu mēúishi 'iacēxa. Usai 'iquin ca sináncēxa:

²⁵ Nucēn 'Ibu Diosan ca 'ē sinánxunquin unicaman 'ē 'atimaquin ñuitēcēnxunma 'anun 'ēx tuáñu 'inun mēníoxa quixun.

An Jesús tuuati ñuiquian ángelnēn María ca

²⁶ Elisabet mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxē sēnēni natubēncēbētan ca Nucēn Papa Diosan aín ángel, Gabriel, a Galilea menu 'icē ēma, Nazaret, anu cuanxuan

²⁷ unibē 'icēma pan xanu, María cacē, a istánun xuacēxa. A xanux ca Davitan rēbúnqui, José cacē uni, an binuxun cacē 'iacēxa.

²⁸ Usa 'ain ca xucēx cuanx anua 'icēnu atsínquin María cacēxa:

—Chuámashi ca 'it. Mi ca Nucēn 'Ibu Diosan upí oquin sinánxunia, xanu raíri 'acēsamaira oquin. Ax ca mibē 'icēn.

²⁹ Usaquin cacēxun cuaquinshi isquin ca Maríanēn ratúquin sináncēxa —¿uisoti cara 'ē usaquin cain? —quixun.

³⁰ Usaquin sinaniabi ca ángelnēn cacēxa:

—Racuéaxma ca 'it, María. Mi ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánxunia.

³¹ Mix camina tuunuxun 'ain. Tuutancēx camina bēbu tuá bacēnti 'ain. A camina Jesús caquin anēti 'ain.

³² Ax ca uni itsisama 'iti 'icēn. A ñui ca —Nucēn Papa Dios manámi 'icē aín Bēchicē ca ax 'icē —quiax uni quiti 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēx ca aín rara David 'iásaribiti ax 'apu 'iti 'icēn.

³³ 'Apu 'aish ca Israelnēn rēbúnquinēn 'apu nētétimoi 'iti 'icēn. Ax ca cēñútimoi 'apu 'inuxun 'aia.

³⁴ Cacēxun ca Maríanēn ángel cacēxa:

—'Ēx cana unibē 'icēma pan 'ain. ¿Usa 'aish carana uisax usai 'iti 'ain?

³⁵ Cacēxun ca ángelnēn cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ca minu uti 'icēn. Manámi 'icē Nucēn Papa Diosan sinanēn camina tuñu 'iti 'ain. Usaquian sinánxuncēxunmi tuacēx ca ax Nucēn Papa Diosan iscēx upíira 'iti 'icēn, —ax ca Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'icē —quiax ca unicamax a ñui quiti 'icēn.

³⁶ Min xucēn, Elisabet, anribi ca caniacēquinbi bēbu oquin tuaia. Ca tuaíma quicancēbēbi ca aín tuá mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'uxēinshi chaia.

³⁷ 'Aíma ca Nucēn Papa Diosan 'acasmati ñu 'icēn.

³⁸ Cacēx ca María quiacēxa:

—Ēnu cana 'ain, a Nucēn 'Ibu cuēēncē ñu 'axunti. Min cacēsabi oi ca 'iti 'icēn. Usaquian cacēx ca ángel cuancēxa.

María Elisabet isi cuan

39 'Itsama nētē 'icēbē ca María bēnētishi Judea menu 'icē ěma achúshi, matánu 'icē, anu Elisabet isi cuancēxa.

40 Cuanx bēbai Zacaríasnēn xubunu atsínquin ca Maríanēn Elisabet —¿ěnu caina 'ain? —quixun cacēxa.

41 Usaquin Marianēn cacēxuan Elisabetnēn cuacēbēshi ca aín pucunuax aín tuá ubíacēxa. Usai 'icēbētan ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan upí oquin Elisabet sinánmiacēxa.

42 Sinánmicēx cuēēnquin ca Elisabetnēn munuma María cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan mi sinánxuanxa, xanu raíri 'acēsamaira oquin. Min tuáribi ca an upí oquin sinánxunia.

43 Mixmi Nucēn 'Ibu ax uti nun caincē aín tita 'aish 'ē isi ucēbē cana cuēēnibi rabinin.

44 'Ēn minmi cacēxun cuacēbēshi ca 'ěn pucunu 'icē tuá cuēēni ubíaxa.

45 Nucēn 'Ibu Dios quicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icēn. Ca usai 'iti 'icē quixun sinani camina cuēēinra cuēēnti 'ain.

46 Elisabetnēan usaquin cacēxun ca Maríanēn cacēxa:

'Ēn cana Nucēn 'Ibu Dios cuēēnquin rabin.

47 'Ēn 'Ibu Dios an ainan 'inun 'ē iēmīcē, a sinani cana cuēēinra cuēēnin.

48 'Ēx ñuñuma 'aíshbi ami sináncē 'icē ca Nucēn 'Ibu Diosan 'ē sinánxuanxa. Usoquin sinánxuncē 'ěx 'ain ca camabi unix 'ē ñui —a ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánxuanxa —quiti 'icēn. Axa ěnē nētēnu bucucē unicaman rēbúnquiněxribi ca usai 'ē ñui quiti 'icēn.

49 Nucēn Papa Dios ax cushiira 'ixun ca 'ěn sináncēma ñu upíira upía 'ē canun quixun aín ángel xuaxa. An ca aín sinan upíira 'aish uisa ñu 'atimabi 'ati sinanima.

50 Usabi oquin ca uicaman cara ami racuēanan aín bana cuatia acama nuibaquin 'aquinia.

51 Cushiira 'ixun ca an unin 'acēma ñu 'axa. Axa —'ěx cana uni itsisamaira 'ai —quixun sinani rabícē unicama ca an ñuuma 'imiaxa.

52 'Imianan ca 'apucamaribi 'apuma 'inun meu onan axa meu 'icē unicamaribi meuma 'inun 'imiaxa.

53 Panancē unicama ca pimiata. Pimianan ca ñuñu unicama ñu 'inántēcēnquinma ñancáishi cuantánun xuaxa.

54 Israelnēn rēbúnquicama ainan 'inúan caíscē acama ca nuibaquin manuquinma 'aquianxa.

55 Usai ca xēnibua 'aínbi 'iti 'icē quixun ca aín rēbúnquicama ñuiquin Nucēn Papa Diosan nucēn rara Abraham cacēxa.

56 Ēsai qui sēnētancēx rabē 'imainun achúshi 'uxē Elisabebē 'itancēx ca María aín xubunu cuantēcēancēxa.

An uni nashimicē, Juan, bacēan

57 Usa 'ain ca Elisabet aín bacēnti nētē sēnēncēbē, nucē bēnē tuá bacēancēxa.

58 Bacēncē —a ca Nucēn 'Ibu Diosan nuibaquin tuáñu 'inun 'imiata —quixun 'unánbiani a 'urama 'icēcama 'imainun aín aínsi 'ibucamaxribi Elisabet isi cuanx ca abē banai cuēēancēxa.

59 Usai 'itancēx ca Elisabet bacēncē achúshi semana 'imainun achúshi nētē 'ain, judíos unbunēan 'acēsoquin, a tuá judío 'icē 'unánti oi anu timēacēxa. Timēax ca aín papan anēnbi anēcatsi quiax quicancēxa.

60 Quicēbēbi ca aín titax:

—Usama ca. Aín anēx ca Juan cacē 'iti 'icē —quiax quiacēxa.

61 Quia ca cacancēxa:

—¿Uisa cupí cara Juan caquin anēcē 'iti 'ic? Uinu 'icē min aínsi 'ibúxbi ca usaquin anēcē 'aíma 'icēn.

62 Usaquin catancēxun ca aín papa uisaquin anēti cara cuēēnia quixun ñucáquin mēcēnan 'unánti oquin sanánquin cacancēxa.

⁶³ Usoquian cacancëxun ca aín papan anu cuënëoti ñua 'inánun quixun aín męcėnan tanquin cacëxa. Cacëxun 'inancëxun ca –aín anë ca Juan 'icėn –quixun cuënëocëxa. Usaquian cuënëocë isi ca uisa cupí cara usaquin anëia quiax sináncasmacancëxa.

⁶⁴ Usaquian cuënëocëbëa sináncasmacancëbëshi ca Zacarías banatëcëancëxa. Banatëcënquin ca Nucėn Papa Dios rabiacëxa.

⁶⁵ Usai 'icëbë ca anu 'icë unicama sináncasmai ratúacëxa. 'Imainun ca Zacaríasbëa aín bëchicë usai 'icë banacama Judea menu 'icë matácamanu 'icë unicaman chanioia cuacëxa.

⁶⁶ Chanioia cuax ca a tuá ñuiquian ñuicë banacama atun nuitu mëúishi sinánan, Nucėn Papa Diosan ca abë 'ixun asérabi a sinánxunia quixun 'unani, –çënë tuáratsu cara canitancëx uisa uni 'iti 'ic? –quiax canancëxa.

Zacarías canta

⁶⁷ Usai quimainun ca a tuacėn papa, Zacarías, ax aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish, Nucėn Papa Diosan sinánmicëx cuëni quiacëxa:

⁶⁸ –Nucėn 'Ibu Dios, a Israel 'imainun aín rëbúnquicaman rabicë, a ca camabi unin rabiti 'icėn. An ca aín unicama 'icë nu nuibaquin, an nuxnu ami sinánun nu sinánmiti a xuaxa.

⁶⁹ An ca cushiira 'ixuan an nu iëmiti axa unun mëníoxa. Ax ca an Nucėn Papa Dios rabia David, aín rëbúnqui 'iti 'icėn.

⁷⁰ Nucėn Papa Diosan ca bëráma an ax quicë bana uni ñuixuncë uni upícaman –usai ca 'iti 'icë –quixun canun camiacëxa, ësaquin,

⁷¹ an ca an nu nuibacëma unicaman ubíotima oquin nu iëmianan axa numi nishcë unicaman bëtsi bëtsi otima oquin nu iëmiti 'icėn.

⁷² Usaquin nu nuibaquin 'aquinquin ca Nucėn Papa Diosan nucėn raracama cásabi oquin nu ñu 'axunti 'icėn. A bana, nucėn raracaman rëbúnquinëx ca aín unibu 'iti 'icë quiax quicë, a ca manucëma 'icėn.

⁷³ Nucėn Papa Diosan ca sinanatëcėnuxunma nucėn rara Abraham cá banax ca ësai quicë 'icėn:

⁷⁴ Abrahamnën rëbúnqui nun nu racuëquinma a rabinun ca axa numi nishcë unicaman ubíotima oquin an nu iëmiti 'icėn.

⁷⁵ Usaquian iëmicëxun cananuna an iscë nun nuitu upí 'ixun, ax cuëncësabi oquin 'aquin, camabi nëtë nun bamati nëtë utámainun a rabiti 'ain.

⁷⁶ Usa 'ain cana mixmi 'ën bëchicëratsu 'icë, mi cain, mi ñui ca unicamax, Nucėn Papa Dios manámi 'icë an aín bana unicama ñuixunun xucë camina mix 'ai quiax qiti 'icėn. Min camina, a Nucėn 'Ibu Diosan xuti ax ucëma pan 'ain, mix pain rëcuëncuatsincë 'ixun, aín bana cuanun quixun Israel unicama sinánmiti 'ain.

⁷⁷ Min sinánmicëxun ca 'unánti 'icėn, a cupí ca atun 'uchacama tërëncë 'aish Nucėn Papa Diosnan 'inun iëmicë 'iti 'icë quixun.

⁷⁸ Usoquin 'iminuxun ca Nucėn Papa Diosan nu nuibaquin, an nu iëmiti, a aín nëtënu 'icëbi ënë menu nubë 'inun xuti 'icėn.

⁷⁹ Xucëxun uquin ca axa aín 'ucha cupí Nucėn Papa Diosbë upíma 'ianan –'ën bamati ca 'urama 'icë –quixun sinani racuëti masá nuituti bëánquibucënu 'icësa unicama atun 'uchacama tërënquin Nucėn Papa Diosnan 'inun 'imianan nuxnu Nucėn Papa Diosbë upí 'aish ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imiti 'icėn.

Usai ca Zacarías Nucėn Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx quiacëxa.

⁸⁰ Usa 'aish ca cani a tuá aín sinan upí 'iacëxa. Usa 'aish ca anúan Israel unicama bana ñuixunti nëtëa sënëntamainun anu uni 'icëma menu 'iacëxa.

2

Jesús bacėan
(Mt 1.18-25)

¹ Ēnē menua Jesús uti ca ěsai 'iacĕxa: Romanu 'icĕ 'apu, Cĕsar Augusto, aín bana ca cuacocancĕxa, camabi unix ca aín anĕ quiricanu 'ai cuanti 'icĕ quixun.

² Ćirenio cacĕ uni axa Siria nĕtĕnu 'icĕ unicaman 'apu 'ain ca a quirica 'atabaquin 'acancĕxa.

³ Usa 'ain ca camabi unix uinu 'icĕ ěmanuax cara bacĕancĕxa, anuxun aín anĕ quiricanu 'ai riquiancĕxa.

⁴ Usa 'ain ca José Galilea menu 'icĕ ěma Nazaret cacĕ, anuax Belĕn cacĕ ěmanu cuancĕxa. Belĕn ax ca Judea menu 'icĕ ěma, anuaxa David bacĕan, a 'iacĕxa. José, ax David aín rĕbúnqui 'aish, ca aín anĕ 'ai Belĕnu cuancĕxa.

⁵ Cuanquin ca an binuxun 'unántiocĕ xanu, María, tuńu 'icĕ, anribia aín anĕ 'anun buáncĕxa.

⁶ Buáncĕx cuanx Belĕnu bĕbatancĕx ca María aín bacĕnti nĕtĕ sĕnĕancĕxa.

⁷ Sĕnĕncĕbĕ ca anu 'iti xubu anu 'aínbia 'aisamaira 'ixun unĭn tsitsiruan anuxun űuina pimiti 'itinuax María bacĕancĕxa. Bacĕnxun ca chupan rabúnxun anuxun űuina pimiti bunánti anu aín tuá racáncĕxa.

Angelcaman an űuina bĕrúancĕ unicama ca

⁸ Usa 'ain ca Belĕn 'urama 'icĕ pastonu an űuina bĕrúancĕ unicama 'iacĕxa. 'Ixun ca imĕ 'uxti tĕaquin aín űuina bĕrúancĕxa.

⁹ Anu 'ixun ca Nucĕn 'Ibu Diosan xucĕx ángel achúshi atumi chiquiracĕtia isacĕxa. Iscĕbĕtan ca Nucĕn 'Ibu Diosan pĕcacĕn atu pĕcacĕxa. Usocĕbĕ ca ratuti racuĕacĕxa.

¹⁰ Usariabi ca ángelnĕn atu cacĕxa:

—Racuĕaxma ca 'it. Micama cana upí bana űuixunin. Ēnĕx ca camabi unin cuati 'icĕn. Cuati ca chuáma tani cuĕĕnti 'icĕn.

¹¹ Ēnĕ nĕtĕn ca bacĕanxa anuax David bacĕan ěmanuax an camabi uni aín 'ucha tĕrĕncĕ 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'inun iĕmiti. Ax ca Nucĕn 'Ibu Cristo, a 'icĕn.

¹² Ēnĕ isquin camina 'ĕn mitsu cacĕ bana ax ca asĕrabi 'icĕ quixun 'unánti 'ain, cuanxun camina a Tuá chupan rabúnxuan anuxun űuina pimitinu racáncĕ isti 'ain.

¹³ Quicĕbĕshi ricuatsini timĕti Nucĕn Papa Dios rabi ca ángelcamax quiacĕxa:

¹⁴ —¡Naínu 'icĕ Nucĕn Papa Dios rabinun ca 'at! ¡Ēnĕ nĕtĕnuaxa Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'icĕ unicamax ca chuámashirua 'ican!

¹⁵ Usoquin atu catancĕxa ángelcamax naínu riquiancĕbĕ ca an űuina bĕrúancĕ unicamax canancĕxa:

—Taín isi Belĕnu cuanun ca cuan, nua Nucĕn 'Ibu Diosan camicĕxuan aín ángelnĕn nu cacĕ ěnĕ isi.

¹⁶ Cananquiani bĕnĕtishi riquianxun ca María 'imainun José isanan aín Tuá anuxun űuina pimitinu racáncĕ isacĕxa.

¹⁷ Isquin ca ángelnĕan a Tuá űuiquin cacĕ banacama űuixuancĕxa.

¹⁸ Usaquian an űuina bĕrúancĕ unin űuia cuati ca an cuacĕ unicama ratúacĕxa.

¹⁹ Ratúquinbi ca Maríanĕn aín nuitu mĕúishi ěnĕ űucama manuquinma sináncĕxa.

²⁰ Usa 'ain ca an űuina bĕrúancĕ unicama an a iscĕ űucama 'imainun an a cuacĕ űucama sinánquin Nucĕn Papa Dios rabi, pastonu amiribishi riquiancĕxa. Riquianquin ca —ángelnĕan nu cacĕsabi oi ca 'iata —quixun sinánan ax ca upíra 'icĕ quixun sinánquin Nucĕn Papa Dios rabiacĕxa.

Josĕbĕtan Maríanĕn Jesús anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubunu buan

²¹ María bacĕncĕ achúshi semana 'imainun achúshi nĕtĕ 'ain ca atúan aín bĕchicĕ 'acĕsabi oquin judíos uni raírĕnĕn Maríanĕn tuá judío 'icĕ 'unántiocĕxa. 'Unántioquin ca María tuutisama pain 'aían ángelnĕn cacĕsabi oquin Jesús caquin anĕacĕxa.

²² Moisésnĕn cuĕnĕo banaxa —bacĕntancĕxun ca camabi judío xanun usoquin aín tuá 'ati 'icĕ —quicĕsabi oquin ca Maríanĕn anúan bacĕncĕ 'uxĕ sĕnĕncĕbĕtan aín rĕcuĕn tuá Josĕbĕtan Jerusalĕnu buáncĕxa, ax ca ainan 'icĕ Nucĕn 'Ibu Dios canuxun.

²³ Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Camabi rëcuën bëbu tuá ax ca Nucën 'Ibu Diosnanshi 'iti 'icën”. Usa 'ain ca a bana quicësabi oquin Josébëtan Maríanën Jerusalénu 'icë xubu, anuxun Nucën Papa Dios rabiti, anu Jesús buáncëxa.

²⁴ Moisésnën cuënëo bana ca quia, anúan aín bëbu tuá bacéncë 'uxë sënëncëbëtan ca xanun an 'aracacë numacuru rabë buánti 'icën, numacuru itsi 'aíma 'ain ca an 'aracacë paru numacuru buánti 'icën. A bana quicësabi oquin ca Maríanën Jesús buánan numacuru rabëribi judíos sacerdote 'inánuxun buáncëxa.

²⁵ Jerusalénu 'icë uni achúshi ax ca Simeón caquin anëcë 'iacëxa. A unix ca upí nuituñu 'ixun a rabianan Nucën 'Ibu Dios quicësabi oquin 'acë 'iacëxa. Usa 'ixun ca an Israel unibu chuámashirua 'imiti, axa uti caíancëxa. Usa 'ain ca abë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'iacëxa.

²⁶ An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun ësöquin sinánquin 'unáncëxa: Bamacëma pain 'ixun cana 'ën axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, a Nucën 'Ibu Diosan xucë isti 'ain.

²⁷ Usa 'ain ca Simeón Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancëxa. Cuanx anu 'ain ca Josébë María, Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anuxun Jesús buanx atsíancëxa.

²⁸ Atsinia isquin a tuá 'icúquin biquin ca Simeonën Nucën Papa Dios rabiquin cacëxa:

²⁹ 'Ën 'Ibu Dios, a ñuiquinmi 'ë cacë a cana isan. Usa 'ain ca 'ëx bamati asábi 'icën.

³⁰ An camabi uni aín 'uchacama tërénquin minan 'inun iëmiti a cana 'ën bërúnbi isin.

³¹ Ax ca usai 'iti 'icë quixuan camabi unin 'unánun camina aín uti mënión.

³² An ca Israel unibushima judíosma unicamaribi aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën. Minan 'inúnmi caísa, Israel unibu, acama achúshi 'aish, a cupí ca camabi unin Israel unibu rabiti 'icën.

³³ Simeónëxa Jesús ñui quia cuati ca Josébë María uisa 'aish cara usai 'iti 'icë quiax sináncasmacëxa.

³⁴ Sináncasmaiabi ca Simeónën acama Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun Jesusan tita, María, cacëxa:

—Ënë tuá cania aín bana cuaisama tani ca 'itsaira Israel uni Nucën Papa Diosbë upíma 'iti 'icën. Usai 'icëbëbi ca 'itsa uníxribi aín bana cuati abë upíira 'iti 'icën. Uisai cara Nucën Papa Dios cuëënia quixuan unicaman 'unánun xucë 'aínbi ca 'itsa unix aín bana cuati cuëënimá a ñui 'atimati banati 'icën.

³⁵ Usai 'ia isquin ca an uisoquin cara aín nuitu mëu sinania quixun Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi 'unánti 'icën. Usaía 'imainun camina mixribi, María, a sinánxuni masá nuituirati 'ain.

Usaquin ca Simeonën María cacëxa.

³⁶ Anuribi ca achúshi xanu xëniira, Ana cacë, 'iacëxa. Ana ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë xanu 'iacëxa. Ax ca Asernën rëbúnqui achúshi, Fanuel cacë, aín bëchicë 'iacëxa. Xuntacu 'icëa bicëx ca aín bënëbë mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'iacëxa.

³⁷ Mëcën achúshi 'imainun rabë baritia 'icëbë casunamëa 'aish ca ochenta y cuatro baritiañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca anuxun a rabiti xubunuax camabi nëtën abë banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. A upí oquin sinánuxun ca bëtsi bëtsi nëtën piama 'icën. Nëtënbí imëbi ca usaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

³⁸ Josébë María a bëi atsíncëbë axribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Anan Jesús isacëxa. Isi cuëënquin ca —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiácëxa. Rabiquin ca anu 'icë uni an anun Jerusalénu 'icëcama 'imainun camabi judíos uni chuámarua 'inux iëti nëtë caíncë unicama, a Jesús ñuiquin —an nu iëmiti a ca ënëx 'icë —quixun cacëxa.

³⁹ Usa 'ain ca Josébëtan Maríanën Nucën 'Ibu Diosan bana Moisésnën cuënëo ax quicësabi oquin 'atancëx Galilea menu cuantëcëni anu atux 'icë ëma, Nazaret, anu bëbatëcëancëxa.

⁴⁰ Anu cuanx ca Jesús Nazaret ëmanuax caniacëxa. Cani cushi 'ixun ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usai 'ia cania ca aín Papa Diosan upí oquin 'aquiancëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesús 'ia

⁴¹ Usaía Jesús canimainun ca José 'imainun María camabi baritian, Pascua anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu 'inux cuancëxa. A nëtë ax ca aín raracama Egipto menuax 'atimocë 'aish bamaibi iëa, a sinánquin Nucën Papa Dios rabiquin carnero 'ati nëtë 'iacëxa.

⁴² Usai cuanquin ca mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu 'icë Josébëtan Maríanën Jesús anun carnero 'ati nëtën Jerusalénu buáncëxa.

⁴³ Anu cuanx anun carnero 'ati nëtë inúmibiani amiribishi Nazaret ëmanu cuantëcëquin ca Maríanën Josébëtan a ñubi sinanima cuanquin Jesús Jerusalénu bi ëbiancëxa.

⁴⁴ Èbiani ca raíri unicamabë cuancësa sinani Josébë María achúshi nëtë bain cuancëxa. Cuanxun ca aín aintsi 'ibucamanua barianan an 'unáncë unicamanuaribi bariquinbi 'aímocëxa.

⁴⁵ 'Aímobiani ca Josébë María amiribishi Jerusalénu bari cuantëcëancëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbëtan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu tsóxuan, an Moisésnën cuënëo bana uni 'unáncë unicaman bana ñuixuncëxun cuaquin anribi atu bana ñucatia mëracëxa.

⁴⁷ Jesusan bana cuati ca a unicama ratúacëxa. Ratuti ca —uisa 'ixun cara ënë tuacën ënë ñucama 'unánan nun ñucácëxunribi upí oquin ñuia —quiax sináncasmacëxa.

⁴⁸ Usaía a unicamabë banai tsócë Jesús mërai ca Josébë María ratúacëxa. Ratúquin ca aín titan cacëxa:

—¿Uisa 'aish caramina usai 'ian? Min 'unan papabëtan cana mi mëracatsi bënëquin barin.

⁴⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caina 'ë barian? ¿'Ën Papa quicësabi oquin 'ën ñu 'ati caramina 'unaniman?

⁵⁰ Cacëxun cuaquinbi ca Josébëtan Maríanën uisoquin caquin cara usoquin caia quixun 'unánma 'icën.

⁵¹ Usa 'ain ca José 'imainun Maríabë Jesús Nazaretnu cuantëcëancëxa. Cuanx anuax caniquin ca aín 'unan papa 'imainun aín tita quicësabi oquin ñu 'acëxa. Usaía canimainun ca Maríanën Jerusalénuaxa Jesús 'icëcama a manuquinma sináncëxa.

⁵² Sinánmainun ca Jesús caniacëxa. Cani aín nami cushi 'ianan ca ñu upí oquin 'unáncëxa. Usa 'icë ca —ax ca upí tuá 'icë —quixun camabi unin cuëenquin nuibacëxa. Nuibamainun ca Nucën Papa Díosanribi a isí cuëenquin nuibacëxa.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN UNICAMA BANA ÑUIXUAN (3.1-9.50)

3

Anu uni 'icëma menuxuan an uni nashimicë, Juanën uni bana ñuixuan (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Tiberio anun Romanuxun 'apu 'imicancë nëtëa quince baritia 'icëbë ca Poncio Pilato Judea menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Usai 'imainun ca Herodes Galilea menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Herodesnën xucën, Filipino, ax Iturea me 'imainun Traconíte menu 'icë 'apu 'iacëxa. 'Imainun ca Lisantias cacë uni, ax Abilinia cacë menu 'icë 'apu 'iacëxa.

² Usaía 'imainun ca Anás 'imainun Caifás a rabëtax judíos sacerdotecaman cushi 'iacëxa. 'Imainun ca Zacaríasnën bëchicë, Juan, axa anu uni 'icëma menu 'icë, a Nucën Papa Diosan aín bana sinánmiquian unicama bana ñuixunun quixun 'imiacëxa.

³ 'Imicëx cuani Jordán cacë baca rapasu 'icë mecamanu cuanquin bana ñuixuni ca ësai quiacëxa:

—Sinanaquin mitsun 'uchacama ëni Nucën Papa Diosmi sinani camina nashimicë 'iti 'ain, mitsun 'uchacama tërëncë 'inun.

⁴ Usai ca Juan quiacëxa, a ñuiquian an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, Isaíasnën cuëñösabi oi, ësai quicë:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix ësai quia: Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanacësaribi oi aín bana cuanux sinanati 'ain.

⁵ Matá nancëcëcamax ca natacacácë 'iti 'icën, aín bashicama 'imainun matácama ca bëtsibëtan sënën 'iti 'icën, bai tëntúncëcamax ca racanacë 'iti 'icën, bainu 'icë quinicama ca natacacácë 'iti 'icën.

⁶ Usoquian 'an ca ax uti 'icën. Axira ucëbëtan ca camabi unin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, unicama 'aquinquin ainan 'inun iëmiti 'icë quixun isti 'icën.

⁷ Usa 'ain ca Juanën atu nashiminun 'aisamaira uni anu riquiancëxa. Riquianxa bëbacë ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti, runu an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax?

⁸ Unían mitsu aséribi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Aséribi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën.

⁹ Èsa ca. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëñquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

¹⁰ Juanëan usaquin ñuixunia cuaquin ca anu 'icë unicaman —¿Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ai? —quixun Juan ñucáquin cacëxa.

¹¹ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uix cara cutun rabëñu 'icë an ca cutúnñuma uni aín cutun achúshi 'inánti 'icën. Uix cara pitiñu 'icë an ca pitiñuma uni paná 'inánti 'icën.

¹² An 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaxribi ca an atu nashiminun quiax Juanu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca cacëxa:

—¿Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'inuxun caranuna añu 'ati 'ain?

¹³ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uiti curíquimi binun cara mi caxa, ashi camina 'apu buánminuxun biti 'ain.

¹⁴ Suntárucamanribi ca anu cuanxun Juan ñucáquin cacëxa:

—¿Nunribi caranuna añu 'ati 'ain?

Ñucácxun ca cacëxa:

—Camina unin ñu 'imainun aín curíqui mëcamatima 'ain, mëëxun 'anan camina paránxunribi unin ñu mëcamatima 'ain, camina cëmëi ami manánxunribi unin ñu bitima 'ain. Mitsun ñu 'ati cupía 'apun curíqui 'ináncëxun camina 'atimati banaquinma cuëñquin ashi biti 'ain.

¹⁵ Èsoquian Juanën bana ñuixunia an cuacë unicaman ca —ënë uni sapi ca Cristo, axa uti nun caíncë, a 'icë —quixun cuëñquin sináncëxa.

¹⁶ Sinania ca Juanën anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin

cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënëan ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën.

¹⁷ An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ca ësa 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbë ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënántisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

¹⁸ Usaquin bana ñuixuanan unicama 'ësëquin ca Juanën Jesús ñuiquin a cuatia cuëënun bana ñuixuancëxa.

¹⁹ Ñuixuanan ca 'apu Herodes cacë an aín xucënan xanu, Herodías cacë, a bianan bëtsi ñu 'atimaribi 'acë 'icë —minmi 'acë ñu ax ca 'aisama 'icë —quixun Juanën 'apu Herodes a cacëxa.

²⁰ Usaquian cacëxunbi sinanaquinma ñu 'atimaira 'atëcënquin ca Herodesnën Juan sipuanun aín unicama cacëxa.

*Juanëan Jesús nashimia
(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)*

²¹ Sipuacëma pan 'ixun unicama nashimianan ca Juanën Jesúsribi nashimiacëxa. Nashimicëx aín Papa Diosbë banacëbë ca naí panárabëacëxa.

²² Usacëbë ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí numacuru iscësa 'aish uax anu 'iruacëxa. Usaía 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësaí qui:

—Mix camina 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë 'ain. Mimi sinani cana chuámarua tani cuëënin.

*Jesusan chaitiocëcama 'imainun aín raracamaxa 'ía
(Mt 1.1-17)*

²³ Unicama pain bana ñuixuanan 'aquini ca treinta baritiañusa Jesús 'iacëxa. Unicaman sináncëx ca Josénëx aín papa 'iacëxa. José ax ca Elínën bëchicë 'iacëxa.

²⁴ Elí ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa. Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Melquín bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Jananën bëchicë 'iacëxa. Jana ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa.

²⁵ José ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Amosnën bëchicë 'iacëxa. Amós ax ca Nahumnën bëchicë 'iacëxa. Nahum ax ca Eslinën bëchicë 'iacëxa. Esli ax ca Nagainën bëchicë 'iacëxa.

²⁶ Nagai ax ca Maatnën bëchicë 'iacëxa. Maat ax ca Matatíasnën bëchicë 'iacëxa. Matatías ax ca Semeinën bëchicë 'iacëxa. Semein ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Judánën bëchicë 'iacëxa.

²⁷ Judá ax ca Joananën bëchicë 'iacëxa. Joanan ax ca Resan bëchicë 'iacëxa. Resa ax ca Zorobabelnën bëchicë 'iacëxa. Zorobabel ax ca Salatielnën bëchicë 'iacëxa. Salatiel ax ca Nerín bëchicë 'iacëxa.

²⁸ Neri ax ca Melquin bëchicë 'iacëxa. Melqui ax ca Adinën bëchicë 'iacëxa. Adi ax ca Cosamnën bëchicë 'iacëxa. Cosam ax ca Elmodamnën bëchicë 'iacëxa. Elmodam ax ca Ernën bëchicë 'iacëxa.

²⁹ Er ax ca Josuéñën bëchicë 'iacëxa. Josué ax ca Eliezernën bëchicë 'iacëxa. Eliezer ax ca Jorimnën bëchicë 'iacëxa. Jorim ax ca Matatnën bëchicë 'iacëxa.

³⁰ Matat ax ca Levitan bëchicë 'iacëxa. Leví ax ca Simeonën bëchicë 'iacëxa. Simeón ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa. Judá ax ca Josénën bëchicë 'iacëxa. José ax ca Jonanën bëchicë 'iacëxa. Jonán ax ca Eliaquimnën bëchicë 'iacëxa.

³¹ Eliaquim ax ca Meleanën bëchicë 'iacëxa. Melea ax ca Mainanën bëchicë 'iacëxa. Mainán ax ca Matatanën bëchicë 'iacëxa. Matata ax ca Natanën bëchicë 'iacëxa.

³² Natán ax ca Davitan bëchicë 'iacëxa. David ax ca Isainën bëchicë 'iacëxa. Isaí ax ca Obednën bëchicë 'iacëxa. Obed ax ca Booznën bëchicë 'iacëxa. Booz ax ca Salan bëchicë 'iacëxa. Sala ax ca Naasonën bëchicë 'iacëxa.

³³ Naasón ax ca Aminadabnën bëchicë 'iacëxa. Aminadab ax ca Aramnën bëchicë 'iacëxa. Aram ax ca Esromnën bëchicë 'iacëxa. Esrom ax ca Faresan bëchicë 'iacëxa. Fares ax ca Judatan bëchicë 'iacëxa.

³⁴ Judá ax ca Jacobnën bëchicë 'iacëxa. Jacob ax ca Isaacnën bëchicë 'iacëxa. Isaac ax ca Abrahamnën bëchicë 'iacëxa. Abraham ax ca Tarénën bëchicë 'iacëxa. Taré ax ca Nacornën bëchicë 'iacëxa.

³⁵ Nacor ax ca Serugnën bëchicë 'iacëxa. Serug ax ca Ragaunën bëchicë 'iacëxa. Ragau ax ca Pelegnën bëchicë 'iacëxa. Peleg ax ca Hebernën bëchicë 'iacëxa. Heber ax ca Salan bëchicë 'iacëxa.

³⁶ Sala ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa. Cainán ax ca Arfaxadnën bëchicë 'iacëxa. Arfaxad ax ca Semnën bëchicë 'iacëxa. Sem ax ca Noénën bëchicë 'iacëxa. Noé ax ca Lamecnën bëchicë 'iacëxa.

³⁷ Lamec ax ca Matusalenën bëchicë 'iacëxa. Matusalén ax ca Enocnën bëchicë 'iacëxa. Enoc ax ca Jarednën bëchicë 'iacëxa. Jared ax ca Mahalaleelnën bëchicë 'iacëxa. Mahalaleel ax ca Cainanën bëchicë 'iacëxa.

³⁸ Cainán ax ca Enosnën bëchicë 'iacëxa. Enós ax ca Setnën bëchicë 'iacëxa. Set ax ca Adanën bëchicë 'iacëxa. Adán ax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'iacëxa.

4

Ñunshin 'atimanën 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Juanëan Jordán bacanuxun nashimicëbë abë 'ixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icëma menu cuanti sinánmiacëxa.

² Cuanx ca cuarenta nëtën anu 'iacëxa. Anua 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'amicatsi quixun caraishiacëxa. Anu 'ixun ca a nëtëcaman Jesusan ñu piama 'icën. Ñu piima ca panancëxa.

³ Panancë isquin ca ñunshin 'atimanën 'apun 'atima ñu 'amicatsi quixun ësaquin cacëxa: —Asérabi Diosan Bëchicë 'ixun ca ënë maxax pán 'inun cat.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icën”.

⁵ Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacama cuainacëa bënëquinshi ismiacëxa.

⁶ Ismiquin ca cacëxa:

—Ami iscë mecama 'imainun ami iscë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama ënëx ca 'ënan 'icën. Usa 'icë cana ui carana 'inántisa tani a, aín 'ibu 'imiquin, ënë ñucama 'inánti 'ain.

⁷ Rantin puruni tsóbuquinmi min dios 'icë 'ë rabicëxun cana ënë mecama 'imainun ënë menu 'icë ëmacama 'imainun anu 'icë ñucama mixmi aín 'ibu 'inun mi 'inánti 'ain.

⁸ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

⁹ Usotancëxun ca amiribishi tantëcëncatsi quixun ñunshin 'atimanën 'apun Jesús Jerusalénu buáncëxa. Buántancëxun ca anu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín mascuan manáinra sënë buánruacëxa. Buánrutancëxun ca cacëxa:

—Mix asérabi Diosan Bëchicë 'aish ca ënuax nuánquianx menu nipacët.

¹⁰ Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën Papa Diosan ca mia bërúanun quixun aín ángelcama xuti 'icën.

¹¹ Atun bërúancëxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mëcënan mi biti 'icën.

¹² Usoquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ĕsairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia: “Nucën 'Ibu Diosan cara 'ë iëmiti 'icë iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

¹³ Usaquian Jesusan cacëx ca anúan Jesús tantëcënti 'aíma 'ain, ñunshin 'atimanën 'apu, tantëcëni ucatsi quiax, Jesús ëbiani cuancëxa.

Galilea menu Jesús cuantëcëan
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Usaquian 'acëx ca Jesús, bëtsi ñu sinanima Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cushioquin sinánmicëxëshi, Galilea menu cuantëcëancëxa. Cuanxa bëbaia ca Galilea 'imainun a 'urama 'icë mecamanu 'icë unicamanribi a ñuiquin chaniocëxa.

¹⁵ Anua judíos unicama timëcë xubu itsi xubu itsinu cuanquin ca Jesusan anu timëcë unicama bana 'unánmiacëxa. Usoquian 'aia ca camaxunbi a rabiacëxa.

Jesús Nazaret ëmanu 'iá
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Anuaxa canicë Nazaret ëma, anu ca Jesús cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca anun ñu mëëtima nëtëa 'icëbë anua judíos unicama timëcë xubunu cuancëxa, axa anun ñu mëëtima nëtën 'icësabi oi. Cuanx atsíanx ca unicaman cuanan Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui niruacëxa.

¹⁷ Niruia ca an a quirica bërúancë unin Isaíasnën cuënëo bana a atu 'axunun quixun 'inancëxa. 'Inancëxun biquin ca aín catanua ësaí quicë bana bariquin mëraquin atun cuanun quixun 'axuancëxa:

¹⁸ Nucën 'Ibu Diosan xucëx 'ënu uax ca aín Bëru Ñunshin Upí 'ëbë 'icën. An ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánquin cushioquin ñuñuma unicama upí bana anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuënnun ñuixuanan, axa masá nuitucë unicama upí oquin sinánminun 'ë caxa. 'Imainun ca sipuacë 'aíshbia upitax chiquíncë 'inun 'imianan bëxuñu unicama bëxuñuma 'inun 'imianan bëtsi bëtsi ocë unicama bëtsi bëtsi ocëma 'iminun 'ë caxa.

¹⁹ 'Imainun ca anúan atun 'Ibu Diosan nuibaquin 'aquinti nëtë ca uaxa quixun unicama canun quixun 'ë caxa.

²⁰ Usaia quicë bana 'atancëxun mapuquin, an a quirica bërúancë uni 'inani ca tsóbuacëxa. Tsóbutia ca a xubunu timëcë unicaman ënquinma abi isacëxa.

²¹ Usoquin iscëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bërí ca anun ënë bana quicësabi oi 'iti nëtë uaxa.

²² Cacëxuan cuati ca anu 'icë unicamax cuëëni —aín bana ca asábi 'icë —quianan —axa quicë banax ca upíira 'aish uni itsin banasama 'icë —quiax quiacëxa. Usai qui ca —¿Josénën bëchicë 'aíshbi cara usai banain? —quiax canancëxa.

²³ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun sapi camina ësaia uni quicë bana anun 'ë caisa tanin: “Mix rucuturu 'aish ca mixbi pëxcút”. Usaquin caquin camina 'ë cati 'ain: Minmi Capernaúm ëmanuxun ñu 'aia nun cuacë usaribi oquin camina anuaxmi canicë me ënuxunribi 'ati 'ai quixun.

²⁴ Canan ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun usaquin 'ë cati sinancë 'aínbi cana aséribi mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían, anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, ca anu 'icë unicaman cuaisama tania.

²⁵ Ësaquinribi cana aséribi mitsu cain, bëráma ca Elías an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Elías anu 'ain ca rabë 'imainun achúshi bari 'itancëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibúcëbëma, piti 'aíma 'ain, unicama 'acëñuma 'iacëxa.

²⁶ Usai 'imainuan 'itsa casunamëcë xanu 'aínbi ca raírima, Sidón cacë menu 'icë ëma, Sarepta cacë, anu 'icë casunamëcë xanu achúshi, ashia 'aquinun Nucën Papa Diosan Elías xuacëxa.

²⁷ 'Imainun ca Eliseonëxribi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Axa anu 'ain ca an nami chëquímicë 'insínñu uni 'itsa a nëtënu 'iacëxa. 'Itsa 'aínbi ca Siria cacë menu 'icë uni achúshi, Naamán cacë, ashi Nucën Papa Diosan 'amicëxun Eliseonën aín nami upí 'itëcënnun 'imiacëxa.

²⁸ Jesusan usaquin cacëxun cuati ca anu 'icë unicamax xuamati ami nishacëxa.

²⁹ Nishi niruquin ca a ëmanua chiquínbianquin anua a ëma 'icë matá chairucë sënëncënu anuxun titicacatsi quixun Jesús buáncancëxa.

³⁰ Usaquin sinánquian buáncancëxbi ca Jesús a unicama nëbétsinuax atu ëbiani cuancëxa.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa

(Mr 1.21-28)

³¹ Nazarenuax cuanx ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Capernaúm, anu cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca anun ñu mëëtima nëtën anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anu 'icë unicama bana 'unánmiacëxa.

³² An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. Usai banaia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ai —quiaux quiacëxa.

³³ Usa 'ain ca anu uni achúshi ñunshin 'atimañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca munuma cuëncënnun ësaquin cacëxa:

³⁴ —Jesús Nazarenu 'icë, ¿min caina nu uisoti 'ain? ¿Mix caramina nu cëñui uan? 'Ën cana mi 'unan. Mix camina ainan 'aish Diosnuax ucë, a 'ain.

³⁵ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ca nëtët. Ënë uninuax ca chiquít.

Usaquian cacëx ca ñunshin 'atima a uni menu nipacëmi, anu 'icë unicaman ismainunbi, chiquíacëxa, uisabi oíma.

³⁶ Usoia isi ca anu 'icë unicamax ratúacëxa. Ratuti ca atúxbi canani quiacëxa:

—¿Uisa bana cara ënëx 'ic? Ënë unix ca ñunshin 'atimanënbia cuaisabi oi cushin banaia. Uninuax, ca chiquít, quixuan cacëx ca chiquitia.

³⁷ Usoquian Jesusan 'acë ñucama ñuiquin ca Capernaúmnu 'icë unicamainshima a 'urama 'icë menua 'icë ëmacamanuxunribi camaxunbi chanioçëxa.

Simón Pedronën nachia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Anua judíos unicama timëti xubunuax cuanx ca Jesús Simonan xubunu bëbai anu atsíancëxa. Atsinia ca Simonan nachia 'itsisan 'i 'insían, anu 'icë unicaman —Simonan nachi caramina nu pëxcuxuntima 'ai —quixun cacëxa.

³⁹ Cacëx anua racacënu cuani, ami bësui ñanáquian, aín 'itsis nëtënnun cacëxëshi ca Simonan nachi pëxcúacëxa. Usaquian Jesusan 'acëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

Uni itsicamaribia Jesusan pëxcüa

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Bari cuabucëbëa bëbaquíshbucëbëtan ca a ëmanu 'icë unicaman, uni 'insíncëcama bëtsi bëtsi 'insínñu an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca camabi, aín mëcënan ramëquin, pëxcüacëxa.

⁴¹ Ñunshin 'atimanëxribi ca 'itsa uni 'insíncënuax chiquíacëxa. Chiquiti munuma cuëncëni ca quiacëxa:

—Mix camina Diosan Bëchicë 'ain.

Quiabi ca Jesusan —ca nëtët —caquin ñunshin 'atima banamiquinma nëtëmiacëxa. Atúxa Jesús ax ca Cristo, a Nucën Papa Diosan xucë a 'icë quixun 'unáncë 'aíshbi usai quiti ca Jesús cuëëanma 'icën. Usa 'ain ca atúxa quiabi nëtëmiacëxa.

Galilea menuxun Jesusan bana ñuixuan

(Mr 1.35-39)

⁴² Usoquin 'oonx ca pëcaracëbë Jesús Capernaúmnuax cuanx anu uni 'icëma menu bëbacëxa. Axa cuancë a caxu a baribiani cuanx ca Capernaúmnu 'icë 'itsaira uni anua Jesús 'icë anu bëbaquin a mëracëxa. Mëraquin ca –nu ëbiani camina cuantima 'ai –quixun cacëxa.

⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–Uicamax cara 'ëmi catamëtia acama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imia quixun camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë xuaxa. Usa 'ixun cana mitsuishima, camabi ëmanu 'icë unicamaribi a bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁴ Usaquin ca Jesusan an Capernaúmnu 'icë unicama cacësabi oquin, Galilea menu 'icë ëmacamanu cuanxun, anua judíos unicama timécë xubucamanuxun uni bana ñuixuancëxa.

5

Jesusan 'amicëxuan unin tsatsa 'aisamaira bia

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Parún papa Genesaret cuëbía Jesús 'ain ca Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuaisa tani 'aisamaira uni chëcaisaira oquin tsitsiruacëxa.

² Usoquian chëcaisaira ocëxun ca manë nunti rabë, uniñuma, parún papa cuëbí masi 'urama təcërëcacë isacëxa. Isanan ca an tsatsa bicë aín 'ibu rabë an anuax 'ibúxun atun rica chucaia isacëxa.

³ Iscëxa anua 'icë manë nunti achúshinëx Simónan 'ain, anu 'iruquin ca Jesusan 'uriratsua buánun quixun Simón cacëxa. Cacëxuan buan, anu tsóbuxun, ca Jesusan baca cuëbía timécë unicama bana ñuixuancëxa.

⁴ Ñuixunquin sënëontancëxun ca Jesusan Simón cacëxa:

–Baca nëbëtsi 'uri ca manë nunti buánxun anuxun rican.

⁵ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

–Cananuna 'uxti tēaquin tsatsa biquinmabi 'uran ricánëtin. Usa 'aínbi cana minmi 'ë cacëxun 'ën rica saracatëcënti 'ain.

⁶ Usoquin Jesusan cacëxun aín rica saracaquin bacanu nöpúquin ca tsatsa 'aisamaira biacëxa. Bicëxa tsatsa 'aisamaira 'ain ca aín rica tēatisa 'iacëxa.

⁷ Usaía 'ia isquin ca Simónbëtan abë 'icë unicaman nunti itsinua 'icë unicama mëcënan sanánquin –nu ca 'aquini ut –quixun cacëxa. Cacëx uxun ca camaxunbi tsatsa biquin puruquin nanëntisaira oquin a manë nunti rabë buácacëxa.

⁸ Usoquian 'aia isi ratúquin ca Simón Pedronën aín bëmánon rantin purúnquin –'ëx cana 'uchañu uni 'ain. Usa 'ain camina 'ë ëbiani cuanti 'ai –quixun Jesús cacëxa.

⁹ Simón Pedro 'icësaribiti ca abë 'icë unicama atun bicë tsatsacama isi ratuti uisa uni cara Jesús 'icë quixun sinani sináncasmacëxa.

¹⁰ Jacobo 'imainun Juan, Zebedeonën bëchicë, an Simón Pedrobëtan tsatsa bicë, axribi ca ratuti sináncasmacëxa. Sináncasmaiabi ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

–Racuëaxma ca 'it. Mix an tsatsa bicë uni 'ixunbi camina bërí 'ën 'imicëxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin uni 'ëmi sinánmiti 'ain.

¹¹ Usaquian Jesusan cacëxun menu aín nunti rabë rancatancëxun a ëbiani ca ami sinani Jesús bë cuancëxa.

Jesusan an aín nami chëquimicë 'insínñu uni pëxcüa

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Jesús a Galilea menu 'icë ëma achúshinu 'ain ca axa an aín nami chëquimicë 'insinan 'aisamaira oquin aín nami chëquimicë uni anu 'iacëxa. A unin ca a mërai a tanáin rantin puruni bëúnpuquin Jesús cacëxa:

–Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

¹³ Cacëxun aín mëcënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

–Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.

14 Usaria pëxcutia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixuan camabi unin 'unánun.

15 Usoquian Jesusan —'ën mi pëxcucë ënë ñuiquin uni caxunma ca 'atan —quixun canbi ca camaxunbi Jesusan 'acë ñucama 'imainun a 'insíncë uni pëxcucë aribi ñuiquin chaniocëxa. Usaquian chaniocëbë ca 'aisamaira uni Jesusan bana ñuixunia cuaisa tani anu Jesús 'icënu riquiancëxa. 'Insíncë unicamaxribi ca a pëxcunun quiax anu riquiancëxa.

16 Usaía ucëbëbi ca Jesús anu uni 'icëma menu aín Papa Diosbë banai cuancëxa.

*Nicëma uni Jesusan pëxcüa
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)*

17 Nëtë itsían xubunuxun Jesusan bana ñuixuncëbë ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana uni 'unánmicë unicamaribi anu tsócë 'iacëxa. Acamax ca Galilea menu 'icë ëmacama 'imainun Judea menu 'icë ëmacama 'imainun Jerusalénuaxribi ricuatsincë 'iacëxa. Usa 'ain ca bana ñuixuanan 'insíncë unicama pëxcunun Nucën Papa Diosan cushiocë Jesús 'iacëxa.

18 Jesusan bana ñuixunmainun ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma bacëtinu racácë bëacëxa. Bëquin ca sináncëxa, —xubunu atsínmiquin cananuna anua Jesús 'icë anu nanpáti 'ai —quixun.

19 Sináncëbëbi ca 'itsa unia tsítsíruan, anun atsínmiti 'aíma 'iacëxa. Atsínmicasmaquin ca tapitinën buáruxun xubu manánxun aín tapuacë a bërúaratancëxun anun aín bacëtinën bépáquin, anu 'icë unicama nëbëtsi, Jesusan bëmánon nanpácëxa.

20 Nanpáquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Min 'uchacama ca tërëncë 'icën.

21 Usaquian caia cuaquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman sináncëxa: ¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Ax ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Uinu 'icë unínbi ca 'ucha tërëntima 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërënti 'icën.

22 Usaquian sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin?

23 'Ën cana uni ñucë —min 'uchacama ca tërëncë 'icë —quixun cananbi —niruquiani ca cuantan —quixunribi cati 'ain.

24 Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérabi 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërënti 'ai quixun.

Caquin ca racábucë uni cacëxa:

—'Ën cana mi cain, niruquiani ca min bacëti bibiani min xubunu cuantan.

25 Cacëxëshi niruquin aín bacëti bibiani ca Nucën Papa Dios rabibiani aín xubunu cuancëxa, anu 'icë unicaman ismainunbi.

26 Usai niruquiani cuania isi ratuti ca Nucën Papa Dios rabi —ësa ñu cananuna isáma 'ai —quiax quicancëxa.

*Jesusan Leví aín uni 'inun ca
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)*

27 Usaquin 'atancëx anuax cuanquin ca Jesusan Leví cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraqin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

28 Cacëxëshi niruquiani ca aín 'ati ñucama ëbiani Jesús bë cuancëxa.

29 Jesús bë cuantancëxun ca Levitan, Jesús cëñun aín 'unánmicë unicamaribi canan piti 'itsa 'amitancëxun aín xubunuxuan abëtan pi unun 'itsa uni camiacëxa. Camicëx uxun

ca Levísaribi 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun usa uni raíriribi, camaxunbi Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëtan mesanu tsóxun piacëxa.

³⁰ Usaria isquin ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman atu 'atimaquin ñuiquin Jesusan 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicama raíribëtan pianan xëain?

³¹ Caia ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucuturuan a ronti cuëënima. Paë tancë uni, ax cuni ca rucuturuan a ronti cuëënia.

³² Usaribiti cana an —'ëx cana upí 'ai —quixun sináncë unicama a 'ënan 'inun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën ñu 'atima 'acë cupí, 'ën nuitu upíma 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni, upí 'inúxa sinanati 'ënan 'inun cai cana 'ëx uacën.

*Uisacasquin cara aín 'unánmicë unicama samáquinma piia quixun Jesús ñucácan
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)*

³³ Usai quia ca fariseo unicama 'imainun axa abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—Juanëan 'unánmicë unicaman ca bëtsi bëtsi nëtën Nucën Papa Diosbë banaquin pima samatia. Usaribiti ca fariseonëan 'unánmicë unicamaxribi 'ia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman pianan xëain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin biti nëtën caramina pi unun camicëxa ucë axa abë nuibanancë unicama masá nuituquian pima 'inun 'imiti 'ain? Camina 'imitima 'ain.

³⁵ Ësa ca. An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pitima 'icën. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

³⁶ Usaquin canan ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanen Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca aín chupa ió tëaima, anun aín chupa xëni cëxëti. Tëaquin aín sani bicëx ca chupa ió ax 'atimatia. 'Imainun ca a chupa iotan sanix chupa xëni iscësama 'ia.

³⁷ Ësaribi ca. Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'unpax chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia.

³⁸ Usa 'ain ca ñu chëcacë ñuina xacá chumusa oquin 'acë iónushi 'aruti 'icën.

³⁹ Bëráma chëcacë ñu 'axun —ax ca upí 'icë —quixun sinánquin ca unin bëría chëcacë ñu 'aisama tania.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

6

*Anun ñu mëëtima nëtëan Jesusan 'unánmicë unicaman trigo bëru bia
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)*

¹ Anun ñu mëëtima nëtëan Jesús anu trigo 'apácë naënu 'icë bain cuancëbë, abë cuanquinbi ca aín 'unánmicë unicaman trigo bëru pëcëcë sirícaquin biquin, mëcënan shuquicëxa aín ënxë xucatia piacëxa.

² Usoia isquin ca fariseo raírinën atu cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina anun ñu mëëtima nëtën usaquin 'atima ñu 'ain?

³ Atúan aín 'unánmicë unicama usoquin caia cuaquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabëtan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuënëo bana a iscëma 'ain?

⁴ Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'ináncëxun bixun Davidnën piacëxa. Piquín ca axa abë 'icë unicama anribia pinun 'ináncëxa.

⁵ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëetima nëtën cara añu 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Jesusan aín mëcën bamacë uni mëpëxcüa

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Anun ñu mëetima nëtë itsin, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun ca Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunmainun ca aín mëcën mëqueu bamacë uni achúshi anu 'iacëxa.

⁷ A uni isquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman, anun ñu mëetima nëtën caraisa uni pëxcüa quixun ami manánuxun iscatsi quixun Jesús bërúancëxa.

⁸ Usaquian sináncania 'unánquin ca Jesusan aín mëcën bamacë uni cacëxa:

—Nëri ai ca nëbétsi ënu niracët.

Cacëx nirucuatsini ca anu niracëacëxa.

⁹ Anua nimainun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama cacëxa:

—Ësaquin cana mitsu ñucatin, ¿anun ñu mëetima nëtën cara unin ñu upí 'ati 'ic? ¿Cara ñu upíma 'ati 'ic? ¿Anun ñu mëetima nëtën cara unin uni itsi 'insíncë 'aquinti 'ic? ¿Cara bamatanun isëshiti 'ic?

¹⁰ Ësaquin caxun atu ñachatancëxun ca Jesusan aín mëcënmi ñucë uni cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa.

¹¹ Usaquian 'aia isi xuamati nishi ca uisa caranuna Jesús oti 'ai quiax 'ësënaní canancëxa.

Aín 'unánmicë uni 'inúan Jesusan mëcën rabë 'imainun rabë uni caísa

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Usa 'ain ca aín Papabë banai Jesús matánu cuancëxa. Cuantancëx ca imë 'uxti tëai abë banacëxa.

¹³ Usai bananëquin ca pëcaracëbëtan axa ami sináncë unicama timëxun, mëcën rabë 'imainun rabë caísqin —ënëcamax ca 'ën 'unánmitancëxun uni bana ñuixunun 'ën xuti 'icë —quixun cacëxa.

¹⁴ Acamax ca 'iacëxa Simón 'icëbia Jesusan Pedro caquin anëcë, a 'imainun aín xucën Andrés, a 'imainun Jacobo 'imainun Juan, Felipe, Bartolomé,

¹⁵ Mateo, Tomás, acama 'imainun Jacobo, Afleonën bëchicë, 'imainun Simón axa judíos unibun rabanan nëeti banacë,

¹⁶ a 'imainun Judas, Jacobonën bëchicë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni binun 'inan, acama 'iacëxa.

'Itsa uni Jesusan 'unánmia

(Mt 4.23-25)

¹⁷ 'Unánminuxun a unicama caístancëx ca matánuax taramëcëbutancëx me sapánu 'iacëxa. Anu ca 'aisamaira uni Jerusalén, 'imainun Judea mecamanuaxribia ucë 'iacëxa. 'Imainun ca Tiro, Sidón a ëma rabë 'urama 'icë me parúnppa rapasu, anu 'icë menuaxribia ucë 'iacëxa.

18 Acamaxa Jesusan bana ñuia cuati timëcamë'ëomainun ca 'insíncë unicamaxribi Jesusan pëxcunun quiax uacëxa. Timëtia pëxcüanan ca Jesusan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüacëxa.

19 Jesusan aín cushímbi 'itsa uni pëxcucë cupí ca anu 'icë 'insíncëcaman —'ën ticacëxuinshi ca 'ëribi pëxcuti 'icë —quixun sinani a ticanux tsitsíruacëxa. Usaía 'ia ca Jesusan 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

Usai 'i cara uni cuëenti 'icë quicë bana

(Mt 5.1-12)

20 Usa 'ain ca ami bësuquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux ñuñuma 'aíshbi 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'aish aín nëtënu 'iti 'imicë cupí camina chuámarua tani cuëenin.

21 Mitsux 'acëñuma pananquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúxmi panani bënëaxma 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu 'inánti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani camina chuámarua tani cuëenti 'ain.

Masá nuituti iníbi camina Nucën Papa Diosanbi ca 'ë cuëenun 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëenti 'ain.

22 Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën bana cuacë cupí unin mitsumi nishanan, mitsu cuëenquinma 'atimaquin ñuianan, mitsun anëmbi 'atimati banacëxbi camina chuámarua tani cuëenti 'ain.

23 Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca an mitsu 'atimocë unin raracaman, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxa. Usaquin 'unani camina unin 'atimocëxbi —Nucën Papa Diosan ca nu sinánxunquin aín nëtënu abë upiti tsónun nu 'imiti 'icë —quixun sinani, chuámarua tani cuëenti 'ain.

24 Usa 'aímbi camina ñuñuira 'aish mitsux, usabii 'inuxmabi ashiti mitsun ñu cupí cuëencë 'aish, Nucën Papa Diosan nëtënuax cuëenti 'aíshbimi cuëencëma cupí masá nuituirati 'ain.

25 Pitiñu 'imainun camabi ñuñu unicama, anúnmi mitsux pitiñuma 'ianan ñuñuma 'iti nëtë ca uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati 'ain.

Usaribiti mitsux bërí 'ëmi sinanima cuëeni cuaicë 'aímbi ca anúnmi mitsux rarumati inti nëtë uti 'icën. Ucëbë camina masá nuituirati inti 'ain.

26 Unicaman mitsu rabiçëxbi camina masá nuituti 'ain. Camina 'unánti 'ain, usaribi oquin ca atun raracaman an Nucën Papa Diosan bana isa quixun uni paránquin bana ñuixuncë unicama rabiçëxa.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana

(Mt 5.38-48, 7-12)

27 Canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usai 'iti 'aímbi cana 'ën banami cuatia ësaquin mitsu cain, axa mimi nishcë unicama camina nuibati 'ain. Nuibanan camina ax 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

28 Axa mimi 'atimati banacë unicama camina Nucën Papa Dios a ami sinánun 'aquinun ñucáxunti 'ain. Ñucánan camina an mi 'usáncë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

29 Mia 'atimocëxunbi camina ami nishquin aribi 'atimotima 'ain. Ësa ca. Mia bëtáshcacëxun camina 'aisa tania amoribia mi bëtáshcanun 'amiti 'ain. Min cutúan unin mi bicuancëxun camina biisa tania min camisetaribia binun bimiti 'ain.

30 An mi ñu 'inánun quixun ñucáçë uni a camina 'inánti 'ain. An min ñu buáncë uni a camina min ñu bëxuntécëenun quixun catima 'ain.

31 Bëtsi uníxa mibë upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuëencë, usaribi oquin camina min bëtsi unibë upí 'ianan a 'aquinti 'ain.

32 An mitsu nuibacëma uni nuibatima 'ianan an mitsu nuibacë unicamaishi nuibacë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuëenmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an a nuibacë uni nuibananquinia.

³³ An mitsu 'aquincëma uni 'aquintima 'ianan an mitsu 'aquincë unicamaishi 'aquincë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'aisama 'ixunbi usaribi oquin an 'aquincë uni 'aquiananquinia.

³⁴ Mitsun —a unínribi ca 'ë ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin an ñucácëxun ñu 'ináncë 'ixun camina Nucën Papa Dios upí oquin cuënmíman. 'Uchañu unínribi ca 'uchañu uni itsían ñucácëxun ñu 'inania, —an ca 'ëribi ñu 'inánti 'icë —quixun sinánquin.

³⁵ Usa 'aínbi camina mitsun axa mitsumi nishcë uni nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Unían mitsu ñu ñucácëxun camina —anribi ca 'ë 'inántima 'icë —quixun 'unánquinbi, 'inánti 'ain. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Dios, manámi 'icë, an cuënenun mitsu 'imiti 'icën. Mitsun usaquin 'ai camina aséribi aín bëchicë 'aish an sináncësaribi oquin sináncë 'iti 'ain. An ca uni 'aisama 'imainun an —asábi ca —quixun a cacëma uni aribi ñu 'inánan 'aquinia.

³⁶ Nucën Papa Diosan unicama 'aquinsa tanquin nuibacësaribi oquin camina mitsúnribi unicama mitsua nuibacëxunmabi nuibati 'ain.

—Unían uni itsi 'uchoxma 'inun —Jesusan ñuia

(Mt 7.1-5)

³⁷ Bëtsi uni ami manánquin 'uchocëma 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchotima 'icën. 'Imainun ca 'uchoquinmi uni, bëtsi uni castícanmicëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsuribi 'uchoquin castícantima 'icën. Uni itsíxa mitsumi 'uchacëxunbi camina abë mëníonanquin manumiti 'ain. Usoquin 'aími unibë mëníonania ca Nucën Papa Diosan mitsux ami 'uchacëxunbi mitsun 'ucha tërénquin manuti 'icën.

³⁸ Uni itsi camina ñu 'inánti 'ain. Mitsúnmi uni itsi ñu 'inánan 'aquincë 'icë ca Nucën Papa Diosan mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Mitsúnmi 'inánan uni itsi 'aquincësaribi oquin ca an mitsu ñu 'inánan 'aquinti 'icën. Unían uni itsían 'ináncëxun aín burasanu tsëncaquin ñu purucësamaira oquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën.

³⁹ Uisa unin cara uni itsi 'aquinti 'icë quixun 'unánmiquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—¿Bëxuñu unin cara bëxuñu uni itsi anun cuanti bai 'unánmiti 'ic? Buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.

⁴⁰ Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni 'unáncësaribi oquin 'unanima. Usa 'aínbi ca an ñu 'unánmicë unían 'unánmicëxun ñu 'unántancëx asaribi 'iti 'icën.

⁴¹ Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ësa ca. Bëtsi uníxa aín bëru xamënu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xamënu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xamënu 'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xamënu 'icë i mo sinaniman?

⁴² ¿Mitsun bëru xamënu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bëru xamënu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain? Mitsun pain mitsun bëru xamënu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xamënu 'icë i sani chamaratsu bixunti 'ain.

Uisa i cara quixun ca aín bimi isquin unin 'unánti 'icë quicë bana

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësaribi ca. Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimix upí 'ima.

⁴⁴ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma.

⁴⁵ Iisaribi ca uni 'icën. Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raíri unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. Unix ca aín nuitu mëúa sináncësaribi oi aín cuëbitan banaia.

—*Ēsa ca —quixuan Jesusan rabě xubu ñuia*
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Uisacasquin caramina —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë caquinbi 'ën mitsu cacēsabi oquin ñu 'aiman?

⁴⁷ An 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicēsabi oquin 'acē uni ax cara uisa 'icē quixun cana mitsu cati 'ain.

⁴⁸ Ax ca unían xubu 'ati, anu itá nitsínti nēmíonquin me naēcē usaribi 'icēn. 'Uí 'ibúcēbēa baca 'itsaira 'ëia ami aín bai tucanquicēbēbi ca a xubu upí oquin 'acē 'aish shaíquima.

⁴⁹ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicēsabi oquin 'acēma uni ax ca an masinu xubu 'acē unisaribi 'icēn. 'Uí 'ibúcēbē, baca 'itsaira 'ëi, ami aín bai tucanquicēbē ca a xubu puxucuti 'icēn. Usai 'i ca aín itácamaribi tsasíbuti 'icēn.

7

Romanu 'icē capitán Jesusan pēxcūa
(Mt 8.5-13)

¹ Unicaman cuanun bana ñuixuntancēx ca Jesús Capernaúm ěmanu cuancēxa.

² Capernaúm anu ca Romanu 'icē capitán achúshi 'iacēxa. An a capitán ñu mēēxuncē unix ca an nuibairacē 'aíshbi 'insíanx bamatiša 'iacēxa.

³ Usa 'ain ca —an uni 'insíncē pēxcuti, Jesús, ax ca uaxa —quíáxa raíri unicama quia cuaxun, capitanēn judíos caniacēcē uni raíri ñucáquin cacēxa:

—Jesúsnu cuanquin camina an 'ën ñu mēēxuncē uni pēxcuía unun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Cacēx cuanxun ca capitanēan cacēsabi oquin Jesús cacēxa. Caxun ca ěsaquinribi cacēxa: —A capitán ax ca upí uni 'icēn. Minmi aín uni a pēxcuxunti ca asábi 'iti 'icēn.

⁵ An ca nuxnu judíos unibu 'icē nu nuibaquin nuxnu anu timēti xubu nu 'amixuanxa.

⁶ Usaquian cacēx ca Jesús atubē cuancēxa. Cuanquíán aín xubu raraobiancēbētan ca capitanēn aín 'unáncē uni raíri xuquin ěsaquin Jesús camiacēxa:

—Mixmi 'ěsamaira 'ain cana mibē sēnēnma 'ixun 'ën xubunumi unun mi camiman.

⁷ Usa 'ixun cana mi isi cuanti 'ixunbi judíos uni caniacēcēshi mia canun can. 'Ēn unimi 'ë pēxcuxuni unun quixun mi camixunbi cana mi camitēcēnin, anuaxbimi 'ën unia pēxcunun quiax quinun.

⁸ Cana 'unan min banáxbi ca cushi 'icē quixun. 'Ēn cana 'apun 'ë cacēsabi oquin 'ain. 'Ēn suntárucamanribi ca 'ën bana cuatia. 'Ēn suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacēx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacēx ca bētsix aia. An 'ë ñu mēēxuncē uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacēxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mēēmicē uni mixmi —ca pēxcúti 'icē —quicēbēshi pēxcúti 'icēn.

⁹ Usaía capitanēn xucē unicama quia cuati cuēēni cuainacēquin ca Jesusan an nuib-iancē unicama cacēxa:

—'Ēn cana mitsu cain, ěnē uníxa 'ëmi catamēcēsaribitia 'ia cana judío uni achúsibi ca 'ën bana cuatia. 'Ēn suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacēx ca cuania. —Ca ut —hibi iscēma 'ain.

¹⁰ Usaía 'icēbē xubunu cuantēcēnquin ca capitanēan xucē unicaman a ñu mēēxuncē uni asábi 'icē, pēxcúcē isacēxa.

Casunamēcē xanun tuá bamacēbi Jesusan baísqumia

¹¹ 'Itsama nētē 'icēbē ca Naín cacē ěmanu Jesús cuancēxa. Cuancēbē ca aín 'unánmicē unicama 'imainun 'aisamaira uniribi abē cuancēxa.

¹² Cuanx Naín ěmanu bēbaquin ca uni bamacēa, chupan rabúncē, bacētínēn buáncania isacēxa. A unin titax ca tuá itsiñuma 'ianan casunamēcē xanu 'iacēxa. Abē ca 'aisamaira uni Naín ěmanuax a catícabiani cuancēxa.

¹³ A isquin nuibaquin ca Jesusan a xanu cacēxa:

—Iánxma ca 'it.

14 Caí anu cuanquian anun buáncë bacëti mëëcëbë ca an a buáncë unicamax niracëacëxa. Niracëcëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—Bëná uni, cana mi cain, ca nirut.

15 Usaquin cacëxëshi ca bamacë uni baísqui tsóracëti banacëxa. Usai 'icëbëtan ca Jesusan —ca asábi 'icën, ca mibë 'itëcënti 'icë —quixun aín tita cacëxa.

16 Usaía 'ia isi ratuti racuëtibi cuëëni ca unicamax Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni aira ca ënëx 'icë —quianan ca —Nucën Papa Diosaxbi ca aín unicama 'aquini uaxa —quiacëxa.

17 Usaquian Jesusan 'acëa chanioia ca Judea menu 'icë unicama 'imainun axa Judea 'urama 'icë menu 'icë unicamanribi cuacëxa.

*An uni nashimicë Juanëan aín uni rabë Jesúsnu xua
(Mt 11.2-19)*

18 Usa 'ain ca Jesusan 'acë ñucama ñuiquin aín 'unánmicë unicaman Juan cacëxa.

19 Cacëxun ca Juanën aín uni rabë Jesúsnu cuantánun xuquin ësaquin ñucáquin catánun quixun cacëxa: ¿Mix caramina aséribi axa uti nun caíncë a 'ain? ¿Ama mix 'ain caranuna bëtsíxa uti caínti 'ain?

20 Usaquian canun quixuan xucëx cuanx bëbaquin ca Jesús cacëxa:

—Juan an uni nashimicë an ca mi ñucánun quixun xuquin ësaquin mi canun quixun nu caxa: ¿Mix caramina aséribi axa utinu nun caíncë a 'ain? ¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti caínti 'ai? —quixun.

21 Juanën xucë unicamaxa anu 'ain ca Jesusan 'itsa uni ñucë pëxcüanan ñunshin 'atimanën ubíocë unicamaribi pëxcüanan bëxuñu unicamaribi bëpëxcüacëxa.

22 Usaquin 'axun ca Juanën a ñucánun quixun xucë unicama Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquimicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iëti bana cuatia.

23 Usaquin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia, quixunribi Juan cai cuanti 'ai —quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

24 Juan, an uni nashimicë, an xucë unicama cuancëbëtan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë, Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?

25 ¿Ax usama 'ain caramina uisa uni isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë 'ianan uisa ñu cara cuëënia a ñuñu unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia.

26 ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën.

27 Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuëñëomiacëxa, ësai quicë:

A caxu mi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca anun cuanti bai mëñoquin racanacësaribi oquin, camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí 'inun sinanamiti 'icën.

28 Usaquin cuëñëo bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicama 'iásamaira Juan 'icën.

Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

²⁹ An Jesús Juan ñui quicë bana cuacë unicama, 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamaribi a Juanën nashimicë, acamax ca —Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca asábi 'icë —quiax quíacëxa.

³⁰ Acamaxa usai quicëbëbi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman, Juanën bana cuaisama tani an nashimicë 'iti cuëëncëma 'ixun, Nucën Papa Dios cuëëncësa oi 'iisama tanquin Jesusan banaribi cuaisama tancëxa.

³¹ Juan ñuiquin catancëxun ca Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—¿Ënë nètënu a bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain.

³² Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timëcë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raíri ësaquin caia: Cuaí chirini cuëënnun nun paca banocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan.

³³ Usaribi ca ënë nètënu a bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mësçú picëma 'ianan vino xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa.

³⁴ Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman ësaquin 'ë ñuia: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania quixun.

³⁵ Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xuá, an 'acë ñucamax asábi 'icën. —Usa ca —quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Fariseo uni, Simón, aín xubunu Jesús 'iá

³⁶ Fariseo uni achúshi aín anë Simón, an aín xubunuxun abëtan pi unun cacëx cuanx ca Jesús aín xubunu atsíntancëx abëtan pi tsoócëxa.

³⁷ Anua 'ain ca a ëmanu 'icë xanu achúshi 'uchañu, —Jesusan ca fariseon xubunuxun piia —quixuan ñuicania cuati, xaxu 'acënu 'arucë sanuira 'inínti ro a bëi uacëxa.

³⁸ Uxun ca a caxu uax aín taë 'icë anu nitsax inquin aín bëun Jesusan taënu tuscaquin tachabocëxa. Usaquin 'aquin ca aín bunbi tatëreanan tatsucucaquin 'inínti ron 'acëxa.

³⁹ Usoia isquin ca fariseo uni an Jesús pi unun cacë, an sináncëxa: Ënë unix asérabi an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ixun ca uin cara a tamëëtia quixun 'unánan an tamëëcë ax cara uisa xanu 'icë quixun 'unántsianxa. Ënëx ca xanu 'aisama 'icën.

⁴⁰ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Simón, cana mi achúshi ñu caisa tanin.

Cacëxun ca cacëxa:

—Asábi ca, 'ë ca cat.

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan ësaquin Simón cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ca uni rabëtan curíqui ribíanxa. Achúshinën quinientos curíqui ribínmainun ca bëtsin cincuenta curíquishi ribíanxa.

⁴² Ribínxunbia cupíocëxunma oquin ca a unin an ribíncë uni rabë a caxa: 'Ëmi cupíocëxmabi ca asábi 'icën, cupíoima camina cuanti 'ain. Simón, ¿usa 'ain cara min sináncëx a uni rabë uinu 'icëxira bëtsix 'icësamaira oi a ribíncë unimi sinani cuëenti 'ic?

⁴³ Cacëxun ca Simonan cacëxa:

—'Ën sináncëx ca an 'itsaira curíqui ribíncë, ax bëtsíxa 'icësamaira oi a unimi sinánti 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca.

⁴⁴ Usaquin cai ami bësuquin xanu isquin ca Jesusan Simón cacëxa:

—¿Ënë xanúan 'aia caina isin? 'Ëx min xubunu atsiniami anun 'ëx tachucanun min 'unpax 'inaniamabi ca ënë xanun aín bëunan tachaboxun aín bun 'ë tatëreanxa.

⁴⁵ Minmi bëtsucucacëmabi ca an 'ëmi sinánquin ënquinma 'ë tatsucucaxa.

⁴⁶ Minmi xënin 'ën maxcá 'acëmabi ca an 'iníntisa xënin 'ën taë 'axa.

⁴⁷ Usa 'ain cana mi cain, an 'itsaira 'ë nuibatia isquin camina 'unánti 'ain, aín 'ucha 'itsaira 'aíshbi ca tērēncē 'icē quixun. An, 'ën 'ucha ca 'itsamashi 'icē quixun sināncē uni, ax ca aín 'ucha tērēncē 'aíshbi 'itsamashi 'ë nuibatia.

⁴⁸ Ēsoquin Simón catancēxun ca Jesusan a xanu cacēxa:

—Min 'uchacama ca tērēncē 'icēn.

⁴⁹ Usoquian Jesusan caia cuati ca axa abē tsócē unicamax ratuti canancēxa:

—¿Uisa uni cara ēnēx 'ic? Anbi ca 'ucha tērēnia.

⁵⁰ Usaía cananmainun ca Jesusan a xanu cacēxa:

—'Ēn min 'ucha tērēnti sinani 'ēmi catamēti camina min 'ucha tērēncē 'ain. Chuámashi 'aish camina cuanti 'ain.

8

An Jesús ñu 'axuan xanucama

¹ Usotancēxun ca Jesusan ēma chacamanu 'imainun ēma chucúmaracamanuribi cuanquin, anu 'icē unicama bana ñuixunquin 'unánmiacēxa. 'Unánmiquin ca —anúan Nucēn Papa Diosan 'ēmi catamētia uni ainan 'imiti nētē ca uaxa —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancēxa. Usocēbē ca aín 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun rabē, acamax abē niacēxa.

² 'Imainun ca bētsi bētsi xanu ñunshin 'atimañu 'icēbia pēxcucē, acama 'imainun bētsi bētsi xanu 'insíncē 'icēbia pēxcucē, acamaxribi Jesús bē niacēxa. Acamax ca María, aín anē itsi Magdalena, anuaxa mēcēn achúshi 'imainun rabē ñunshin 'atima chiquicē,

³ a 'imainun Juana, Chuza, an Herodes 'aquincē uni aín xanu, a 'imainun Susana, acama 'imainun an Jesús ñu 'inánquin 'aquincē xanu raíriribi 'iacēxa.

Bana itsi ñuicēsoi an ñu 'apácē uni ñuicē bana

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Usa 'ain ca 'aisamaira uni Jesús nēbētsiorati timēcamē'ēocēxa. A unicamax ca 'itsa ēmanuax anu riquiancēxa. Usaía 'icēbētan ca Jesusan bana itsi ñuicēsoquin ēnē bana ñuiquin ēsaquin cacēxa:

⁵—An ñu bēru 'apácē uni ca aín naēnu 'apáquin ñu bēru sacai cuanxa. Sacacēx ca raírínēx bainu nipacēaxa. Nipacēcē ca unin amáxa. Usa 'icē isbētsini uxun ca ñuina pēchiñunēn 'eaxa.

⁶ Raírínēx ca maparañu menu nipacēaxa. Nipacēax coóxbi ca a mexa cēxtúma 'aish chabáma 'ain chushiaxa.

⁷ Raírínēx ca muxañu menu nipacēaxa. Nipacēax coi ca 'iruaxa. 'Iruyunbi ca muxan abē coquin mapurucēxun tuacēma 'icēn.

⁸ Usa 'aínbi ca raíri ñu bēru ax me upínu nipacēaxa. Nipacēax coi canitancēxun ca upí oquin tuaxa. Tuacēx ca aín bimi 'itsaira, cien, 'iaxa.

Usaquin catāncēxun ca Jesusan munuma banaquin cacēxa:

—An aín pabitan ēnē bana cuacē unin ca aín nuitunēnbi sinánquin cuati 'icēn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ñuicēsoquin bana ñuicē bana

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Uisai quicē cara ñu bēru 'apácē ñu quicē bana 'icē quixun ca aín 'unánmicē unicaman ñucácēxa.

¹⁰ Ñucácēxun ca Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Uni itsían 'unániamabi camina mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun an 'unánmicē ñu 'unanin. 'Ēn 'aia isquin ca atun 'ën cushi Nucēn Papa Diosan 'ë 'ināncē a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncēxun cuaquinbi ca uisai quicē cara quixun 'unanima. Usaía atux 'inun cana bana itsi ñuicēsoquin bana ñuixunin.

*Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia bana
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)*

¹¹ Caxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu 'apácë uni ñui quicë bana ax ca ësai qui quicë 'icën: Ñu bëru 'apácësaribi ca Nucën Papa Diosan bana 'icën.

¹² Anúan uni nicë me iru anu nipacëcë ñu bëru, asaribi ca bëtsi bëtsi uni 'icën. Aín pabitan cuaquinbia —aséribi ca usa 'icë —quixun sináncëbëma anu uxun ca a bana aín nuitu mëu sinani Nucën Papa Diosan 'inux iëaxma 'inun quixun uni ñunshin 'atimanën 'apun manumia.

¹³ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuëenquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. Sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma usaribi 'ixun, Nucën Papa Diosan bana 'acë cupí ami cuaianan ami nishquin unin 'atimocëxun, tënëquinma a bana manuquin ënia.

¹⁴ Muxañu menua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan 'itsa ñuñu 'aish cuëenti sinani, ñu bërúxa me chucu muxañu menuax aín bimi upiti pëcëcëma, usaribi a unicama 'icën.

¹⁵ Me upínua ñu bëru nipacëcë, usaribi ca raíri uni 'icën. A unicamax ca Nucën Papa Diosan bana aséribi cuacë 'ixun aín nuitunubi racanaquin upí oquin sinánquin, uisai cara ñu 'icëbëtanbi ënquinma a bana quicësabi oquin 'aia. Atux ca ñu bëru me upínu nipacëax cotancëx canitancëxun tuaia 'aisamaira bimiñu usaribi 'icën.

*Ca ësa 'icë quixun lamparín ñuicë bana
(Mr 4.21-25)*

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca lamparín bimitancëxun ñu tëmú an bëpánun nanan anu 'uxti tëmúribi nantima 'icën. Usaquin 'aquinma ca axa xubunu atsíncë unicaman upí oquin isnun, anu lamparín nanti, anu nanti 'icën.

¹⁷ Uni itsin isnunma 'acë ñucama 'imainun uni itsin cuanunma quicë banacama abi ca 'unáncë 'iti 'icën.

¹⁸ An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni, a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. Usa 'ain camina mitsun cuacë banacama upí oquin cuaquin, a bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

*Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)*

¹⁹ Ësaquian unicama bana ñuixuncëbë aí ca aín tita 'imainun aín xucëantu anua Jesús 'icënu bëbacëxa. Bëbaibi ca 'aisamaira unían anua Jesús 'icë a tsitsirucë 'ain, a 'uriishi 'iacëxa.

²⁰ 'Icë atu isquin ca unin Jesús cacëxa:

—Min titabë ca min xucëantu ëman 'icën. Ca mi istisa tania.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicaman cara Nucën Papa Diosan bana cuanan aín bana quicësabi oquin 'aia, acamax ca 'ën tita 'imainun 'ën xucëantu 'icën.

*Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtëmia
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)*

²² Bëtsi nëtéan manë nuntinu 'irua ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Parún papa 'ucë manan cuanun ca cuan.

Cacëx ca cuancëxa.

²³ Cuani ca Jesús nuntinu 'uxacëxa. 'Uxánbi suñúan upí 'icuatsinquin bëcaquin parún papa bëchuancëbë ca 'unpax manë nuntinu 'iruacëxa.

²⁴ Usaía 'icëbë racuëquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin munuma cacëxa:
—Cananuna nanëtin, ca bësut.

Cacëx bësuquin ca Jesusan suñúan —ca nëtët —canan bëchúnribi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñúan nëtéishimainun ca baca bëchúnribi nëtëacëxa.

²⁵ Usoxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan ca nu bërúanquin 'aquinia quixun caramina sinaniman?

Cacëx ratuti racuëti ca atúxbi canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? An cacëxun ca suñúanënbi, bacánbi aín bana cuatia.

Ñunshin 'atimañu uni Jesusan pëxcüa, cuchi bacamiquia

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Usaquiiani Galilea me 'ucë manan cuantancëx ca Gadara menu bëbacëxa.

²⁷ Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni anu 'icë ëmanuaxa ucë an Jesús mëracëxa. A unix ca 'itsa baritian ñunshin 'atimañu 'aish chupa pañuima 'ianan xubunu 'ima anu uni maíncë anuishi 'icë 'iacëxa.

²⁸⁻²⁹ 'Itsa oquian ñunshin 'atimanën 'amicëxun ñu 'aia ca unin uni itsi ubíoxunma 'anun aín manë risin nëacëxa. Usocëxbi ca manë risi tēcapiabiani ñunshin 'atimanën 'imicëx anu uni 'icëma menu usabii 'icë 'aish cuancëxa. Usa 'aísha a mërai aín bëmánon rantin purúncëxun ca Jesusan ñunshin 'atima —ënë uninuax ca chíquit —cacëxa. Cacëx munuma cuëncënquin ca Jesús cacëxa:

—Dios, naínu 'icë, aín Bëchicë Jesús camina mix 'ain. ¿Uisati caramina 'ë ubíoin? 'Ë tēmëramixunma ca 'at.

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ñucácëxa:

—¿Uisa cara min anë 'ic?

Quia ca anu atsíncë ñunshin 'atimanëan 'itsaira 'ixun quimicëxun a unin cacëxa:

—'Ëx cana 'Ëxcuira caquin anëcë 'ain.

³¹ Cacëbëtan ca ñunshin 'atimacaman, quini cha nëmínra, anu ñunshin 'atima 'icë, anu xuxunma 'anun quixun bënëquin cacëxa.

³² Catancëxun ca 'aisamaira cuchi matá manan pushían pi bucucë isquin cacëxa:

—Cuchinu ca anu atsínun nu xut.

Cacëxun ca Jesusan —ca cuantan —cacëxa.

³³ Cacëx ca ñunshin 'atima a uninuax chíquíquianx cuchinu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiuiquiani abáquiiani cuanx, cuëtúnuax parúnpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

³⁴ Usaía 'ia isbiani ca an cuchi bërúancë unicaman abáquiiani cuanxun, ëma chanu 'icë unicama 'imainun ëma chucúmanu 'icëcamaribi xubu itsi xubu itsinu cuanquin ñuixuancëxa.

³⁵ Ñuixunquian chanioia cuati ca uisai cara a ñucama 'iixa quixun isi riquiancëxa. Riquiani Jesúsnu cuanx uxun ca a uni anuax 'aisamaira ñunshin 'atima chíquicë a an isásama 'aish, chupa pañuax sinan mëníñushi 'aish, Jesús tanáin tsócë isacëxa. Usa 'icë a uni isi ca racuëcancëxa.

³⁶ Usa 'ain ca an iscëcaman uisai cara ñunshin 'atimañu uni pëxcúaxa quixun axa riquiancë unicama ñuixuancëxa.

³⁷ Ñuixuncëxun ca a mecamanu 'icë unicaman racuëiraquin aín nëtënuaxa cuantánun quixun Jesús cacëxa. Cacëx manë nuntinu 'iruquiiani ca cuancëxa.

³⁸ Cuaniabi ca anuaxa ñunshin 'atima chíquicë uni an abë cuancatsi quixun Jesús cacëxa. Cacëxunbi ca Jesusan aín xubunua cuantánun quixun xuquin abë cuanxma 'inun cacëxa.

³⁹ Caquin ca ësaquin cacëxa:

—Min xubunu ca cuantan. Cuantancëxun camina min aintsi 'ibucama uisoxun cara Nucën Papa Diosan mi pëxcüaxa quixun ñuixunti 'ain.

Usaquian cacëx cuanxun ca aín aintsi 'ibuishima a ëma chanu 'icë unicama, uisoquin cara Jesusan a 'axa quixun ñuixuancëxa.

Jairo cacë unin bëchicë 'imainun xanu 'insíncë ñui quicë bana

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Ucé manánuax Gadara menu 'icë unicama ëbëtsini ca Jesús anuaxa cuanpuncë necë manan utëcëancëxa. Utëcënia ca 'aisamaira uni parún papa cuëbí ricuatsinxun caíancëxa.

⁴¹⁻⁴² Caíncëxa bëbaia ca anu judíos unicama timécë xubunu 'icë 'apu achúshi, Jairo cacë, an anu cuani a tanáin rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca aratsushi 'icën, mëcën rabë 'imainun rabë baritiañu ca ax 'icën. Ca 'insinan 'i bamaia. A pëxcui camina 'ën xubunu cuanti 'ain.

Cacëx abë cuania ca 'aisamaira unin Jesús chacatisaira ocëxa.

⁴³ A unicama nëbëtsi ca achúshi xanu 'insíncë 'iacëxa. A xanux ca mëcën rabë 'imainun rabë baritia imia 'aishbi aín imi nëtécëma 'iacëxa. Bëtsi bëtsi rucuturuan roncëxun a cupíoquin aín ñucama cëñuibi ca pëxcüama 'icën.

⁴⁴ Usa 'ixun ca —Jesusan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinani, a caxu cuanquin aín chupa ticacëxa. Ticaíshi ca aín imicë nëtéacëxa.

⁴⁵ Usai 'icëbëtan ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin cara 'ë ticax?

Cacëxun ca a rapasu 'icë unicaman —'ën cana mi 'acëma 'ai —quixun cacëxa. Camaxunbia usaquin cacëbëtan ca Pedro 'imainun abë 'icë unicaman cacëxa:

—Mí ca 'aisamaira unin titicaquin chacatisaira oia. ¿Usa 'aínbi caramina, uin cara 'ë ticaxa, quiax quin?

⁴⁶ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cushin ca uni pëxcüaxa quixun cana 'ën sinanënsi 'unanin. Usa 'ain cana 'unanin, achúshi unin ca 'ë ticaxa quixun.

⁴⁷ Usai quia cuati, —an ca 'unania —quixun sinani racuëti bërëruí, anu cuanx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca axa pëxcúcë xanun, unicaman cuamainunbi, uisacasquin cara a ticaxa quixun ñuixuanan aín chupa ticaíshia pëxcúcë aribi Jesús ñuixuancëxa.

⁴⁸ Ñuixuncëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mi pëxcuti 'ai quixun asérabi sinani camina pëxcúan. Chuámashi 'aish ca cuantan.

⁴⁹ Usaquian Jesusan cacëbëtanbi ca aín xubunuax uquin unin anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Jairo, a cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuaxa. Ca 'aíma 'icën. Usa 'ain ca Jesús ñancábi buánxunma 'at.

⁵⁰ Caia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Racuëaxma ca 'it. 'Ën cana mi 'aquinti 'ai quixun ca sinan. Usaquinmi sináncëbë ca pëxcúti 'icën.

⁵¹ Usaquin cabiani cuanbaiti a 'apun xubunu bëbaquin ca Pedro, Juan, Jacobo, acama 'imainun xu xanun papa 'imainun aín tita, acamaxëshi abë atsínun atsínmiquin, uni raíricama ëmáinshi bërúnun quixun cacëxa.

⁵² Usai xubunu atsínquian cuacëxbi ca ini bëunan mëscuti rarumabacëxa. Rarumabatiabi ca Jesusan cacëxa:

—Íánxma ca 'it. Xu xanu ca ñucëma 'icën, ca 'uxaxa.

⁵³ Ësaquian cacëxunbi, —ca ñuaxa, usa 'aish ca bërí 'aíma 'icë —quixun 'unánquin ca 'usáncancëxa.

⁵⁴ Usoquian 'usáncancëxunbi aín mëcënan mëínquin biquin ca Jesusan munuma banaquin xu xanu cacëxa:

—Xu xanu, ca nirut.

⁵⁵ Usoquian cacëxëshi ca baísqui niruacëxa. Nirucëbëtan ca aín aintsi 'ibu —ca pimit —quixun Jesusan cacëxa.

⁵⁶ Usoia isi ca aín papa aín tita cuëëni ratúira ratúacëxa. Ratutia ca Jesusan cacëxa:
—Mitsúnmi iscë ñu ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

9

Bana ñuixunuan aín 'unánmicë unicama Jesusan xua (Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun rabë a timëxun cacëxa:
—Anúnmi uninua ñunshin 'atimacama chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcunun cana 'ën cushi mitsu 'inanin.

² Usoquin catancëxun ca —Nucën Papa Diosan ca 'ëmi catamęcë unicama ainan 'imiti 'icë —quixun unicama ñuixuanan 'insíncëcama pëxcunun quixun aín 'unánmicë unicama xuacëxa.

³ Xuquin ca cacëxa:

—Baín cuanquin camina ñu buántima 'ain. Tsati, burasa, piti, curíqui buanima camina ñancáishi cuanti 'ain. Rabë camina ami pañuti chupa buántima 'ain.

⁴ Uinu 'icë unin xubunu caramina anu 'inux atsini, anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun.

⁵ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, aín ëmanuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani cuanti 'ain.

⁶ Usaquin caquian Jesusan xucëx camabi ëmanu cuanquin ca anu 'icë unicama upí bana, anúan atux Nucën Papa Diosnan 'i cuëënun, ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

Juan, an uni nashimicë, ax bama (Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Unicaman Jesusan 'acë ñucama chanioia cuati ca Galileanu 'icë 'apu, Herodesnëx —ui cara ax 'icë —quiax sináncasmacëxa. Raírinëx ca —Juan, an uni nashimicë, ax ca bamaxbi baísquiaxa —quiax quiacëxa.

⁸ Raírinëx —Elías ca utęcëanxa —quimainun ca raírinëx —an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuan unicama achúshi sapi ca bama 'aíshbi baísquiaxa —quiax quiacëxa.

⁹ Usai quicëbë sináncasmai ca Herodes quiacëxa:

—'Ënbi cana Juan tébíscamian. ¿Usa 'aínbi cara a uni camabi unin chanioçë ax ui 'ic? Quinquinbi 'unánquinma ca Jesús istisa tancëxa.

Jesusan cinco mil uni pán pimia (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman, an xucëx cuanx anu utęcënxun atun 'acë ñucama Jesús ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun cuatancëxun ca Jesusan Bëtsaida ëma 'urama anu aín 'unánmicë unicama buáncëxa.

¹¹ Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani, a nuibiani cuanx 'aisamaira uni anua Jesús 'icë anu cuancëxa. Usaía 'itsa uni riquiania ca Jesusan acama nuibaquin, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamęcë unicama ainan 'imiti 'icë quixun ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa.

¹² Usaquin 'acëbëa bari cuabúcëbëtan ca aín 'unánmicë unicama męcën rabë 'imainun rabë, an anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacama 'imainun a mecamanua atúxa anu 'uxti barianan atun piti bitánun camina xuti 'ain.

13-14 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun ca piti 'inan.

Cacëxun ca anua 'aisamaira, cinco mil uni 'ain, aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mēcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabëishi 'icën. Sapi cananuna unicama piti maruxuni cuanti 'ain.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unicama basinu cincuenta cincuenta bucubunun ca cat.

15 Cacëxun ca unicama tsóbunun cacëxa.

16 Cacëxa unicama bucubuan ca Jesusan mēcën achúshi páncëñun tsatsa rabë bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun páncëñun tsatsa tuca-paxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa, axa bucubucë unicama 'inánun quixun.

17 Jesusan 'ináncëxuan aín 'unánmicë unicaman mëtíccacëxun ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin piia sënëan ca usai 'iisa 'aímabia tēxēcë páncëñun tsatsa aín 'unánmicë unicaman mēcën rabë 'imainun rabë caquí buácaquin biacëxa.

*Pedronëan —mix camina Cristo 'ai —quixun Jesús ca
(Mt 16.13-28; Mr 8.27-29)*

18 Nētë itsían Jesús aín Papa Diosbë banamainun ca aín 'unánmicë unicamaxëshi abë 'iacëxa. Anu 'icë ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Ui caraisana 'ëx 'ai quiax cara unicama quin?

19 Cacëxun ca cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxribi ca quia, mix ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicamaxa bama a achúshinëxa baísquicë a 'ain.

20 Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisna ui 'ai quin?

Quia ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina Cristo, Nucën Papa Diosan ënu unun xuti, axa uti nun caíncë, a 'ain.

*'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quia
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)*

21 Ësaquian Pedronën cacëxun ca Jesusan uibi Pedro quicë bana ñuixunxunma 'anun quixun aín 'unánmicë unicama cacëxa.

22 Canan ca cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx cana 'atimocë 'iti 'ain. 'Imainun ca caniacëcëcamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax, 'ën bana cuaisama tani, 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabë nētë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

23 Usa 'ain ca anu 'icë unicama Jesusan ësaquin cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën.

24 Uin cara aín cuëncësa oquin 'ai, ënë nētënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nētënushi upitax tsóti sinánquinma uisai cara 'iquinbi 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nētënu abë 'iti 'icën.

25 Unix ca ënë nētënuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish aín nētënu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën.

26 Ui unix cara 'ënan 'itimi rabianan 'ën bana quicësa 'itimi rabinia, a uníxa 'ënan 'itimi cana uni 'inux anuax uá 'aish cuantancëx 'ëxribi rabínti 'ain, 'ën Papa Diosbë 'Apu 'itancëx aín ángelcamabë utëcëni.

²⁷ Usa 'aínbi cana asérabi mitsu cain, axa ènu 'èbè 'icè uni raírinèn ca bamacëma pain 'ixun 'èmi catamëtia ainan 'imicëxun, Nucën Papa Dios ca asérabi atun cushi 'icè quixun isti 'icën.

Jesús bëtsia

(Mt 17.1-13; Mr 9.2-8)

²⁸ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca męcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nètësa 'icëbè aín 'unánmicë uni raíri èbiani Pedrocëñun Juan, Jacobo, acamaíshi buani Jesús matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa.

²⁹ Anu cuantancëx bëbatancëx aín Papa Diosbë banai ca aín bëmánan bëtsiacëxa. Bëtsicëbè ca aín chuparibi uxuira 'aish ichu ichuquicë 'iacëxa. Usaía 'ia ca Pedro, Juan, Jacobo, acaman isacëxa.

³⁰ Usa 'icè isanan ca rabë uni, Moisés 'imainun Elías, Jesús bë banaia isacëxa.

³¹ Atun iscëx ca a uni rabëtax Nucën Papa Diosan cushían ichúquin pëcacë nëbëtsi 'iacëxa. Usa 'aish abë banaquin ca Jesús, unían bicëxa Jerusalénuax bamati, acama ñuiquin cacëxa.

³² Usa 'ain ca 'uxcënan ténáncëxbi 'uxquinma Pedro 'imainun abë 'icè uni rabëtan Jesús bëtsicë isanan abë 'icè uni rabë aribi isacëxa.

³³ Moisésbëtan Elíasnën a èbiania isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ènu 'icè ca asábiira 'icën. ¿Uisa cara rabë 'imainun achúshi xubura mitsu 'axúnti 'iti 'ic? Minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi cananuna 'ati 'ain.

Upí oquin sinanima ca Pedro usai quiacëxa.

³⁴ Usaía quicëbëtainshi ca cuinan acama mapuacëxa. Usocëx ca Pedro, Juan, Jacobo, acamax racuëacëxa.

³⁵ Racuéquin ca cuín mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ènëx ca 'èn nuibacë bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

³⁶ Èsai banaia cuatancëxuan iscëx ca Jesúsëshi anu 'iacëxa. Usaía 'ia isanan cuaxunbi ca Pedro 'imainun Juan, Jacobo, acaman ui unibi ñuixuanma 'icën.

Ñunshin 'atimanën bërërumicë tuá Jesusan pëxcüa

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Usaía 'ion pëcaracëbëa Jesús matánuax ubúcëbè ca 'aisamaira uni a bëñai cuancëxa.

³⁸ A unicama achúshinën ca cueníshquin Jesús cacëxa:

—'Èn bëchicë ca is. Bëchicë itsiñuma cana 'ain. 'Aisa tanquin camina 'è pëxcuxunti 'ain.

³⁹ Ñunshin 'atimanën 'imicëx ca 'itsai cuëncëni aín cuñun bacux bëanan aín namiribi nimëti bërëruia. Usaquin 'ai ca 'èn bëchicënuax chiquítisama tania.

⁴⁰ Usa 'ain cana min 'unánmicë unicama 'èa chiquínxunun can, cacëxunbi ca 'acasmáxa.

⁴¹ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icè unicama cacëxa:

—Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icè quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nètën mitsu 'unánmiti 'ain? ¿Uitishi oi nètën carana 'èx mitsu cupí masá nuituti 'ain?

Usaquin caquin ca a uni —'ènu ca min bëchicë bët —quixun cacëxa.

⁴² Cacëxuan bëcëxa aia ca ñunshin 'atimanën menu nipacëmiquin aín nami nimëtia bërërunun 'imitëcëancëxa. Usaquian 'imia chiquínun caquin ñunshin 'atima chiquínxun ca Jesusan a tuá pëxcüacëxa. Pëxcuquin ca aín papa —ca asábi 'icën, ca 'iquin —quixun cacëxa.

⁴³ Usaquin 'aia isi ca anu 'icè unicama —Nucën Papa Diosan cushínshi ca Jesusan usaquin 'axa —quixun sinánan —aín cushix ca bëtsi cushisamaira 'icè —quixun sinani ratúacëxa.

'Èx cana unin 'acëx bamati 'ai quiáxa Jesús quitëcëan

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

An ca bētsi unían 'acēma ñu 'aia quixuan unicaman ñuimainun ca Jesusan aín 'unánmicē unicama ēsaquin cacēxa:

⁴⁴—Camina upí oquin cuati 'ain. Cuaquin camina mitsun uisa 'ixunbi manutima 'ain, uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'è ca unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icēn.

⁴⁵ Usaía quiabi ca atun cuama 'icēn. Atúan cuaxunma 'anun ca Nucēn Papa Diosan atu cuamiamá pain 'icēn. Usa 'ain ca upí oquian ñuixunun Jesús catimi aín 'unánmicē unicama racuēacēxa.

*Uix cara bētsi unicamabētan sēnēnmaira 'icē quicē bana
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)*

⁴⁶ Jesusan 'unánmicē unicamax ca —uinu 'icē nucama achúshinēxira cara nubē sēnēnma 'icē —quiax atúxbi ñucacanancēxa.

⁴⁷ Ñucacania atun sinan 'unánquin ca Jesusan tuá achúshi bixun a rapasu nitsiáncēxa.

⁴⁸ Nitsínxun ca aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Uicaman cara 'ēmi sinánquin ēnē tuásaribi 'icēa, ñuumara ca, quixun unin sináncē uni a 'aquinsa 'icē nuibaquin 'aquinia, an ca 'ēribi 'aquinia. Usaquin 'aquin ca 'ēishima, 'ēn Papa Dios, an ēnu unun 'è xua, aribi 'aquinia. An cha 'iti sinánquinma uni itsi 'aquincē uni a ca Nucēn Papa Diosan bētsi unibētan sēnēnmaira isia.

*An nu ñuicēma uni, ax ca nubē upí 'icē quicē bana
(Mr 9.38-40)*

⁴⁹ Ēsaquin Jesusan cacēxun ca aín 'unánmicē uni, Juan, an cacēxa:

—Nun cananuna uni achúshinēan, Jesús ca ēnē uninuaxmi chiquíti cuēēnia quixun caquinshi ñunshin 'atima uninua chiquinia isan. Isquin cananuna nubē nicēma 'icē, usoquin 'axunma 'anun can.

⁵⁰ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usoquin 'axunma 'anun camina catima 'ain. Axa nu ñui quicēma uni ax ca nubē upí 'icēn.

III. JERUSALENUA JESUS CUAN (9.51-19.28)

Jesusan Jacobo 'imainun Juan ñucá

⁵¹ Anúan aín Papa Diosnu cuantēcēnti nētē 'urama 'ain ca Jesusan Jerusalénu cuantēcēnti sináncēxa.

⁵² Cuanuxun ca uni raíri anpan rēcuénquiani cuanun xuacēxa. Xucēx cuanx Samaria menu 'icē ēma achúshinu bēbaxun ca uinu cara Jesús aín 'unánmicē unicamabē 'uxti 'icē quixun bariacēxa.

⁵³ Bariabi ca anu 'icē unicaman —ax ca Jerusalénu cuania —quixun 'unánquin aín ēmanu 'imiti cuēēanma 'icēn.

⁵⁴ Usaía 'ia oi nishquin ca Jacobobētan Juanēn Jesús cacēxa:

—¿Naínuax uxúan tsin atu cēñunun nu cati caramina cuēēnin?

⁵⁵ Cacēx cuainacēquin isquin ca Jesusan ñu caquin cacēxa:

—Usaquin cananuna 'atima 'ain. Mitsux 'ēnan 'ixunbi camina uisaira cara 'ēn uni 'iti 'icē quixun 'unaniman.

⁵⁶ Nucēn Papa Diosnuax uá, 'èx cana uni 'atimonux uáma 'ain. Atux upiti bucunun 'iēminux cana uacēn.

Catancēx cuanx ca bētsi ēmanu cuancēxa.

*Abē cuainsa tancē uni raíri ñui Jesús quia
(Mt 8.18-22)*

⁵⁷ Bain cuania ca achúshi unin Jesús cacēxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'èx mibē cuanti 'ain.

⁵⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ñu pëchiñunëx ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

⁵⁹ Catancëxun ca Jesusan uni itsi —'ëmi sinani ca 'ëbë cuani ut —cacëxa. Cacëxun ca cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pain cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

⁶⁰ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina min, 'ëmi catamëtia ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'imia quixun unicama ñuixuni cuanti 'ain.

⁶¹ Cacëbëtan ca uni itsínribi cacëxa:

—'Ëx cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana axa 'ën xubunu 'icëcama pain bërúanxa 'inun cai cuanti 'ain.

⁶² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. An vaca bënë buáncëxuan me tucabianmainun manë paránën xo tuíncë uni an ca amami amamia isquin 'atimaquin aín ñuina 'amia. Usaribiti ca uni Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'ati manuquin bëtsi bëtsi oquin sináncë ax aín uni 'iisama 'icën.

10

Setenta unicama Jesusan bana ñuixunun quixun xua

¹ Usaía 'icëbëtan ca Jesusan bëtsi bëtsi me 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu bana ñuixuni cuanti sináncëxa. Usaquin sinánquin ca aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun rabë acama xuquinma, uni raíri setenta caístancëxun rabë rabë, uinu cuanti cara an sinánxa anu atux pain cuanun xuacëxa.

² Xuquin ca cacëxa:

—'Aisamaira uníxa 'ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënu 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an biti uni 'itsamashi, usaribi 'icën. Usa 'ain camina Nucën Papa Dios axa ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi biti uni xucësaribi oquin.

³ Camina cuanti 'ain. 'Ën cana carnero 'inúan nëcë nëbëtsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero binuxun bëaratia. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbëbi camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain.

⁴ Burasacëñun camina curíqui buántima 'ain, taxaca itsi camina buántima 'ain. Bain cuani camina niracëax 'uran unibë banatima 'ain.

⁵ Anumi 'iti xubunu atsínquin camina anu 'icë unicamaxa chuámashi 'inun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

⁶ A xubunu 'icë unin mitsubë upí 'ixun mitsun bana cuati ca mitsúxmi anu 'ain cuëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquian an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën.

⁷ Camina xubu itsi xubu itsinu 'ibëquintima 'ain, anu paínmi atsíncë xubu anuishi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain. Anuxun camina piti ñu 'imainun xëati ñu a anu 'icë xanúan mitsu 'ináncëxun piti 'ain. An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoia. Usa 'ain camina atúan mitsu 'ináncë ñu a piishiti 'ain.

⁸ Cuanx ëmanu bëbaia upí oquin mitsu biquian mitsun bana cuaisa tancëbëtan camina anu 'ixun uisa piti ñu cara mitsu 'inania a piti 'ain.

⁹ Camina anua 'icë 'insíncë unicama pëxcuquin, 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan anun a ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë quixun cati 'ain.

¹⁰ Cuanx ëmanu bëbaia anu 'icë unicaman mitsu upí oquin biquinma mitsun bana cuaisama tancëbëtan camina anu 'itsa uni 'icë bai, anuxun ësaquin cati 'ain:

11 Nunu mitsu cacë bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun mitsun 'unánun cananuna nun taxacanua 'icë mitsun ëmanu 'icë me cupúcë tērēnbianin. Nux cuancë 'aínbi camina 'unánti 'ain, axa Jesúsmi catamëcëcama Nucën Papa Diosan anun ainan 'imiti nètë ca 'urama 'icë quixun.

12 'Ën cana mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castíancëxa. Usamaira oquin castíancë ca a ëmanu 'icë unicama an mitsu bicëma cupí 'iti 'icën.

*Bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicaman Jesusan bana cuaisama tan
(Mt 11.20-24)*

13 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushímbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín 'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa.

14 Usa 'ain ca anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nètën, Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castíanti 'icën.

15 Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nètënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain.

16 Caxun ca a xuti unicama ësaquinribi cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni, an ca 'ën banaribi cuatia. 'Imainun ca an mitsun bana cuaisama tancë uni, an 'ën banaribi cuaisama tania. An 'ën bana cuaisama tancë uni, an ca Nucën Papa Dios, an ëné menu 'è xua, aín banaribi cuaisama tania.

Setenta unicama axa Jesúsnu utëcëan

17 Bana ñuixunuan xucëxun ca a setenta unicaman ñuixunbëtsini utancëxun Jesús usoquin ñu 'acëcama ñuixunquin ësaquin Jesús cacëxa:

—Minmi nu xucë ca ñunshin 'atimanënbi nun bana cuaxa, nun nu —ca chiquít —cacëx ca uninuax chiquíaxa.

18 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Caná naínuax menu bënëtishi 'ibúcësaria ñunshin 'atimanën 'apu Satanás naínuax nipacëtia cana isacën.

19 Camina 'unánti 'ain, 'ën cushi cana mitsu 'inan. 'Ën mitsu 'inancë 'ain camina runu 'imainun nibanta amatibi asábi 'iti 'ain, uisoquin cara mitsu 'aisa tania, tanquinbi ca ñunshin 'atimanën mitsu 'atima 'icën, uisa ñunbi ca mitsu uisabi oima.

20 Ñunshin 'atimanën mitsun bana cuacë cupí cuëncësamaira oi camina mitsun anëcama ca Nucën Papa Diosan nètënu 'icë quirícanu 'acë 'icë quixun 'unani cuëënra cuëënti 'ain.

Jesús cuëëan

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Usaquin catancëxun ca Jesusan, aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti cuëënquin, aín Papa Dios cacëxa:

—Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan.

22 Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'è 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan aña 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë,

'èn cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'èn uisaira cara ax 'icë quixun 'unánmisa tancë unicama anribi 'unania.

²³⁻²⁴ Catancëxun ca Jesusan uni raírinëan cuatima 'imainun atúinshi cuanun quixun aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Èn cana mitsu cain, 'èx ucëma pan 'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun 'apu unicamanribi, Cristo ca uti 'icë quixun 'è ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën. Usa 'aínbi ca an, mitsun 'acësaribi oquin, 'èn ñu 'aia isanan 'èn uni bana ñuixunia cuacë unicamax cuëëinra cuëënia.

*Samaritanu 'icë uni Jesusan ñuia
(Mt 22.34-40; Mr 12.28-34)*

²⁵ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën ca uisoquin caraisa caia quixun 'unáncatsi quixun sinánquin Jesús ësaquin ñucácëxa:

—¿Añu carana 'èx ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inuxun 'ati 'ain?

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Moisésnën cuënëo banax cara uisai quin? ¿Min iscëx cara uisai quin?

²⁷ Cacëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Ca quia, “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuëëni cëmëima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamëti ax cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain. 'Ianan camina mixmi bërúancacësaribi oquin min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina 'è can. Usoquin 'ai camina ainan 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain.

²⁹ Usoquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unin amiribishi ñucátëcëncatsi quixun Jesús catëcëancëxa:

—¿'Èn aintsicama 'acësaribiquin carana ui unicamaribi nuibaquin 'aquinti 'ain?

³⁰ Cacëxun ca Jesusan ësaquin cacëxa:

—Ènëx ca ësa 'icën. Achúshi unix ca bain Jerusalénuax, Jericó ëmanu cuanxa. Cuaniabi ca an ñu mëcamacë unicaman bixun aín ñucama bianan aín chupacamaribi bianan bamatisoquin mëëxun racánbianxa.

³¹ Usobiania an mëcamacë unicamax cuan ca judíos sacerdote achúshi, ax a bain uquin uni racacë mëraquin isaxa. Isquinbi ca ratáinshibianxa.

³² Ratánbiana a sacerdote cuan ca bëtsi sacerdoteribi, Levitan rëbúnqui, ax uaxa. Uquin ca bai amo racacë uni isaxa. Isquinbi ca anribi a uni ratáinshibianxa.

³³ Usoquian a rabëtan ratánbiancëbëbi ca Samaria menu 'icë uni achúshi a baínribi uaxa. Uquin bai amo racacë isquin ca an cuni a uni nuibaxa.

³⁴ Nuibaquin ca anu cuanxun ronquin xëni ro 'imainun vino anun 'axa. 'Atancëxun ca anua tëacëcamaribi chupa sanin tëcërëcaxa. Uotancëxun anúan nicë aín ñuinanu 'arubianquin buánxun ca achúshi unin xubunu racánxa. Uosoxun ca anuxun ronan pimiquin bërúanxa.

³⁵ Usoquian 'oon pëcaracëbë cuanquin ca a unin, curíqui 'inánquin xubu 'ibu caxa: Ènë uni camina 'è bërúanxunti 'ain. Bërúanquinmi ënë curíqui cëñuquin minanëribi 'aquinia cana utëcënquin mi cupiótëcënti 'ain.

³⁶ Usoquin Samaritano ñuiquin catancëxun ca Jesusan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni cacëxa:

—An ñu mëcamacë unicaman mëëtancëxun bai rapasu ëbiancë uni a ca rabë 'imainun achúshi unin mëraxa. ¿Mëraquin cara min sináncëxun a unicama uinu 'icëinra racacë uni a nuibaquin aín aintsi 'aquincësaribi oquin 'aquianx?

³⁷ Usaquin cacëxun ca cacëxa:

—An aín aintsi 'aquincēsari bi oquian axa racácē uni 'aquicē ax ca axira tsiancuatsini ucē uni a 'i axa.

Usaquin cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usa ca. Usaribi oquin camina minmi min aintsi nuibaquin 'aquincēsari bi oquin uni itsiribi nuibaquin 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain.

Marta 'imainun María ñui quicē bana

³⁸ Bain cuanía achúshi emanu bëbaia ca anu 'icē Marta cacē xanun aín xubunu Jesús atsínmiacēxa.

³⁹ 'Atsintancēxuan bana ñuixunia ca Martanēn xucēn, María, axribi anu 'ixun, a tanáin tsóxun Jesusan bana upí oquin cuacēxa.

⁴⁰ Maríanēan bana cuamainun ca Martanēn Jesusan bana cuaquinma piti 'aruanan bëtsi bëtsi ñu 'acēxa. 'Aquin ca anu cuanquin Jesús cacēxa:

—Caramina isiman, 'ēn xucēnan ca 'ē 'aquinima, 'ēinshi cana ñu 'ain. 'Ēa ñu 'aquini unun ca cat.

⁴¹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Marta, Marta, mix camina 'itsa ñu 'ati sinani bēnētín.

⁴² Usa ñucama 'ati asábi 'aínbi ca 'ēn bana cuati, ax bëtsi ñu 'ati sináncēsamaira oquin sinánti asábiira 'icēn. Maríanēn ca usaquin 'ati sinánxa. Usa 'ain cana 'ēn a 'axunma 'anun catima 'ain.

11

Nucēn Papa Diosbē banaquin ěsaquin cati Jesusan ñuia (Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nētē itsin aín Papabē banatancēxa sēnēnia ca aín 'unánmicē uni achúshinēn Jesús cacēxa:

—Juanēn ca aín 'unánmicē unicama Nucēn Papa Diosbē banati 'unánmi axa. Usaribi oquin camina nuribi abē banati 'unánmiti 'ain.

² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosbē banaquin camina ěsoquin cati 'ain:

'Ēn Papa Dios, naínu 'icē, mix camina asérabi min sinan upíira 'ain. —Usa camina mix 'ai — quiax ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icēn. Aín 'Apu 'icēa camabi unin mi rabiti cana cuēēnin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acēsari bi oquian ēnē nētēnuxun unicaman mix cuēēncēsabi oquin 'ati cana cuēēnin. Usaquian 'anun camina 'imiti 'ain.

³ Bērí nētēn camina nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain.

⁴ Unían nu 'atimocēxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucē 'ain camina nuxnu 'uchacēcama nu tērēnxunquin manuti 'ain. Ñunshin 'atimanēn 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bērúanti 'ain.

⁵⁻⁶ Ěsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēnēx ca ěsa 'icēn. Micama achúshinēx camina axa mibē nuibanancē unin xubunu imē naēx cuanxun cati 'ain: Mix camina 'ēbē nuibanancē uni 'ain. Axa 'ēbē nuibanancē uni itsi ca 'uracēox ubaiti bērí bēbaxa. 'Aínbi ca a 'ēn 'inánti piti ñu 'aíma 'icēn. ¿Usa 'ain caramina a piti ñu a 'inánun 'ē 'inántima 'ain?

⁷ Cacēxunbi ca unin aín xubu mēúxun mi cati 'icēn: 'Ē ubíoxunma ca 'at. Xēcuē ca xēpucē 'icēn. 'Imainun ca 'ēn bēchicēcama 'ēbē 'uxi 'ibúaxa. Usa 'ain cana mi ñu 'inani niruiman.

⁸ Catancēxunbi ca mibē nuibanancē cupí mi 'inani nirutisama tanquinbi —'ēma ubiotēcēnia —quixun sinani niruxun min cuēēncē ñucama mi 'inánti 'icēn.

⁹⁻¹⁰ Usa 'ain cana 'ēn mitsu cain, ui unin cara Nucēn Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucēn Papa Diosan 'inania. Ēnēx ca ěsa 'icēn: Bari bariquin ca unin ñu mēraia. 'Imainun ca unían bëtsi unin xēcuē taxcaia cuaquin a xubunu 'icē unin xēocaxunia.

Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacëxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuëncë ñu mitsu 'axunti 'icën.

¹¹ ¿Mix aín papa 'ixun caramina min bëchicënëan mi pán ñucácëxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¿Tsatsa mi ñucácëxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.

¹² ¿'Atapa batsi mi ñucácëxun caramina nibanti 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain.

¹³ Mitsux 'atima uni 'ixunbi camina mitsun bëchicë upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acësamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an a ñucácë uni aín Bëru Ñunshin Upí abëa 'inun 'inánti 'icën.

*Anun ñunshin 'atima chiquínti cushi ñui quicë bana
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)*

¹⁴ An 'imicëxa uni achúshi banañuma 'ain ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Usoquin chiquíncëbëa banaia isi ca anu 'icë unicama ratúacëxa.

¹⁵ Usoquin Jesusan ñunshin 'atima chiquinia isi ca anu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxun ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

¹⁶ Quimainun ca raírinën, Nucën Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, aín sinanënbia unin iscëma ñu naínu 'anun quixun cacëxa.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan usaquin ca sinania quixun 'unánquin cacëxa:

—Ësa ca. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca unicamax aín aintsibë nuibananima mëëanani tsuáqui nëtëtia.

¹⁸ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima.

¹⁹ 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun.

²⁰ Nucën Papa Diosan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'iminuxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²¹ Ënëx ca ësaribi 'icën. Cushi unían anun 'acananti ñuñu 'ixun aín xubu bërúancëbëtan ca uinu 'icë unínbi aín ñu bicuantima 'icën.

²² Usa 'aínbi ca asamaira cushi uni uquin a mëëquin ñusmoquin axa anun 'acancë ñucama, amia catamëcë, acama bianan aín ñu raíriribi biquin aín unicama mëtícaquin 'inánti 'icën. Usaribi oquin cana 'ën aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

²³ Ësaribi ca. Unían bërúanquin timëcëma 'aish ca aín 'aracacë ñuina tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ëmia sinánun uni 'aquincëma uni an 'ëmi sinánxma 'inun uni 'imia.

*Anuaxa chiquíncë uni anubia ñunshin 'atima cuantëcëan
(Mt 12.43-45)*

²⁴ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'unpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraquinma ca sinania, —anuax 'ëx chiquía, anubi 'i cana cuantëcënti 'ai —quixun.

²⁵ Sinánbia cuani bëbaquinbi ca xubua unin maénquin mëníocëx upí usaribi 'icë a unin nuitu isia.

²⁶ Isbiani cuanxun mēcēn achúshi 'imainun rabě ñunshin 'atimaira mērabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abě atsíntēcēnia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama atsíncē uni ax bēráma 'iásamaira 'ia.

Aséribi upí sinánñu 'aish cuēēinra cuēēnti

²⁷ Usaquian unicama ñuixunia ca xanu achúshinēn munuma banaquin Jesús cacēxa:

—An tuutancēx bacēnxun mi xuma 'amiá xanu ax ca cuēēinra cuēēnti 'icēn.

²⁸ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Diosan bana cuanan a bana quicēsabi oquin 'acē uni, axira 'ēn titaxa cuēēncēsamaira oí cuēēnti 'icēn.

*'Atima unicaman Jesús uni itsin 'acēma ñu 'anun ca
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)*

²⁹ 'Itsa unia ricuatsini timēcāmē'ēocēbētan ca Jesusan cacēxa:

—Bērí bucuē unicama Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acēma ñu 'anun quixun 'ē caia. Usa 'aínbi cana, 'ēx cana aséribi Nucēn Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bētsi ñuribi atúan ñucácēxunbi 'aiman. Ēnēishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ēx 'iti 'ain.

³⁰ Nínive cacē ēma chaira anu 'icē unicaman ca Jonasan Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixunia cuacēxa. Jonasan acama bana ñuixuansaribi oquin cana uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ēn ēnē menu 'icē unicama Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixunin.

³¹ Salomón cacē uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncē 'ain, ca 'ura menu 'icē 'apu xanu, ax aín bana cuati cuancēxa. Cuanx bēbatancēxun ca cuēēnquin aín bana cuacēxa. Salomón 'iásamaira cana 'ēx 'ain. 'Ēx usa 'icēbi ca ēnē nētēnu bucuē unicaman 'ēn bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucēn Papa Diosan camabi unían ñu 'acē isti nētēn, a xanun Salomónēn bana cuacē 'ixun, ēnē nētēnu bucuē unicama 'ēn bana ñuixuncēxunbia cuacēma 'icē, 'uchoti 'icēn.

³² Nínive cacē ēmanu 'icē unicamax ca 'aisama 'icēbia Jonasnēn Nucēn Papa Dios quicē bana ñuixuncēxun cuati sinanati ami sináncēxa. Jonás 'iásamaira cana 'ēx 'ain. Usa 'icēbi ca ēnē nētēnu bucuē unicaman 'ēn bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucēn Papa Diosan camabi unían ñu 'acē isti nētēn, Nínivenu 'icē unicaman ēnē nētēnu bucuē unicama cati 'icēn: Mitsun Jesusan bana ñuixuncēxunbi cuacēma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai quixun.

*Cristonēn ca aín unicama upí sinánñu 'imia quicē bana
(Mt 5.15; 6.22-23)*

³³ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—Uinu 'icē unínbi ca lamparín bimitancēxun xubu amo unēquin nanima. 'Imainunribi ca bunánti buinaxun anun mapuquin nanima. Usoquinma ca axa xubunu atsíncē unicaman upí oquin isnun bimitancēxun anu lamparín nanti anu nania.

³⁴ Lamparínēn pēcacēbētan ca unin bēruñu cupíshi an pēcacē ñucama 'imainun xabá isia. Min bēru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mēēti 'ati 'ain. Min bēru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mēēti upí oquin 'atima 'ain, bēánquibucēnuxun 'acēsoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucēn Papa Diosan 'imicēx min sinan upí 'ianan an sinánmicē 'aish min sinan an pēcacēsa 'ain. Usa 'aínbi camina an sináncēsaribi oquin sináncēma 'aish bēánquibucēnu nicēsa 'ain.

³⁵ Usa 'ain camina —anun 'ēn sinan upí 'iti ca 'aíma 'icē —quixun sinánti rabanan bērúncati 'ain. Min —anun 'ēn sinan upí 'iti ca 'aíma 'icē —quixun sináncē 'aish camina Nucēn Papa Diosan sináncēsaribi oquin sináncēma 'aish bēánquibucēnu nicēsa 'ain.

³⁶ Usa 'aínbi camina Nucēn Papa Diosmi sinania an 'imicēx min sinan upí 'ixun Nucēn Papa Diosan sináncēsaribi oquin sinanin. Usa 'ixun camina ax cuēēncēsabi oquin upí oquin ñu 'ati 'ain, lamparínēan pēcacēn isquin upí oquin ñu 'acēsaribi oquin.

Fariseo unicamacëñuan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñu ca (Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷⁻³⁸ Unicama 'unánmia ca fariseo uni achúshinën Jesús aín xubunuxuan pi cuanun quixun cacëxa. Cacëx cuanx bëbatancëxbi ca judíos unicamaxa aín nuitu isa upí 'inun quixun sinani pinux pain mëchucacësaribiti Jesús 'iama 'icën. Mëchucatíma ca mesanu pi tsóbuacëxa. Usai 'ia isquin ca fariseo unin –¿uisacatsi cara mëchucacëma 'icë? –quixun sináncëxa.

³⁹ Usaquin sinania 'unánquin ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

–Mixmi fariseo uni 'icë cana mi cain, mitsux fariseo uni 'ixun camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun, xanpa 'imainun manë ñutë, acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin. Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin ñu 'atima 'ati sinanin.

⁴⁰ Sinánñuma unisa camina mitsux 'ain. ¿Caramina 'unaniman, an ñutë 'acë uni an ca aín namë 'acësaribi oquin aín caxuribi 'aia quixun?

⁴¹ Xanpa, ñutë chucati acama sinánquinbi camina unicama nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquinquin ca ñu 'inán. Usaquin 'aia isquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isti 'icën.

⁴² Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan atu cacëxa:

–Fariseo unicama, mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama mitsun pitimi anun nëish ocë robí mësú 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi oi 'iti, axa quicësa oquin 'aiman. Nucën Papa Diosmi upiti sinánan upí sinánñu 'ixun uni 'aquinti, acama camina 'aiman. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ro mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa.

⁴³ 'Tanan camina anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti, anua mitsun cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënin, camabi unínsa mitsu isnun quiax. 'Tanan camina anuxun unin ñu marucë anuxun isquian bëtsi unin –ax ca nun cushi 'icë –quixun sinánquin mëcën 'inánquin biti cuëënin. Usaími 'iti cuëënquinma ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsu 'ati 'icën.

⁴⁴ Mitsux camina cëmëntapun 'ain. Anu uni maíncë meesaribi camina mitsux 'ain. A me 'unánti ocëma 'ain ca uni raírinëx anun niquin –uni bamacë ca anu maíncë 'icë –quixun 'unanima. A meesaribi camina mitsux 'ain. Unían mitsun nuitu 'unánquinma upíisa quixun sináncë 'aishbi camina mitsun nuitu mëú upíma 'ain. Usai mitsux 'iti cuëënquinma ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁴⁵ Usaquin cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëcë uni achúshinën Jesús cacëxa:

–Usai fariseo unicama ñui quiquin camina nuribi ñuin.

⁴⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

–Mitsuribi upíma isquin ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin mitsuribi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo banaishima mitsúnbi sináncë banaribi camina unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunin. Usaquinmi ñuixuncëxbi ca a banacamax mitsúxmi quicësabi oi 'iisama 'icën. Mitsúxribi camina usai 'iman. Mitsúnmi ñuixuncë bana quicësabi oquian 'anun camina unicama 'aquiniman.

⁴⁷ Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman 'acëa an Nucën Papa Dios quicë bana uní ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mëníoín.

⁴⁸ Usaquinmi 'aia isquin ca, mitsun raracaman 'á ñu, ax isa upí 'icë quixun camina sináncani quixun, camabi unin 'unania.

⁴⁹ Nucën Papa Dios an camabi ñu 'unáncë 'aish ca usaía 'icëma pan 'ain, ësai quiacëxa: “Ën unicama raíri 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imiabi ca unin raíri 'anan raíri bëtsi bëtsi oti 'icën”.

⁵⁰ Usoquin 'ati ca ënë nëtënua bërí bucucë unicamax 'icën. Usa 'ixun camina mitsun raracaman 'ásaribi oquin 'ain.

⁵¹ Abel pain ca 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinëribi 'acëx Zacarías ax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasu bamacëxa. Mitsun raracaman 'ásaribi oquin camina mitsun 'ain. Usa 'ain ca atu 'ásaribi oquin Nucën Papa Diosan mitsu castícantí 'icën.

⁵² Ësaquinribi ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun unicama 'ësëti 'ixunbi camina uisai quicë cara a bana 'icë quixun 'unánmiman, 'unánmiquinma camina bëtsi oquin 'unánmin. Usa 'ain camina mitsúnbi, a bana upí oquin cuaisama tancë 'ixun, an a bana uisai quicë cara quixun 'unántisa tancë unicamanribia cuaxunma 'anun 'imin. Mitsúxmi usa 'icë isquin ca uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën.

⁵³⁻⁵⁴ Usaquin catancëxa fariseonën xubunuax cuania ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman ami nishi, ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai caraisa quia cuacatsi quixun, bëtsi bana ñuiquin 'aisamaira oquin ñucáquin Jesús ubíocëxa.

12

Cëmëtima bana aín 'unánmicë unicama Jesusan ñuia

¹ Usomainun ca 'aisamaira uni timëcamë'ëoi tsitsirui anu niti 'aíma 'ain bëtsibë bëtsibë chácánancëxa. Usaía 'imainun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Fariseo unibu atux anun pán chamiti ñusa 'icë usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. Ësai quiquin cana ësoquin mitsu cain, bana ñuixunquin ca atun 'atimaquin unicama parania. Usaquinribi camina mitsun 'atima 'ain.

² Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca unëtima camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unëxun 'acëbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën.

³ Mitsúnmi 'ën bana cuacë 'ixun imë uni itsi ñuixunquin cacë ax ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën, 'ën mitsu cacëcamami mitsun xubunuxun ñuicë ax ca camabi unían cuanun ëmánxun ñuicë 'iti 'icën.

Uimi cara uni racuëti 'icë quiáxa Jesús quiá bana

(Mt 10.28-31)

⁴ 'Èbë nuibanancë unicama, cana mitsu cain, an uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca aín bëru ñunshin bamamitima 'icën.

⁵ A unicamamimi racuëtima 'aínbi cana uimi caramina racuëti 'ai quixun mitsu cati 'ain. Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan uni manë tsi anua 'inun 'imiti, amishi camina racuëti 'ain. 'Èn cana mitsu cain, camina asérabi ami racuëti 'ain.

⁶ 'Isáratsu ca, cupíma 'icë, unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin męcën achúshi biti 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi manuima.

⁷ An ca mitsuribi 'unánan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—'Èx cana Jesusan uni 'ai —quiáxa ax unin cuanun quicë uni

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Èn cana mitsu cain, axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui —'èx cana Jesusan uni 'ai —quicë uni, a ñuiquin cana, uni 'inux anuax uá 'ën, aín ángelcaman cuamainun, Nucën Papa Dios —ax ca 'ën uni 'icë —quixun cati 'ain.

⁹ Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini —'ëx cana Jesusan unima 'ai —quicë uni a ñuiquin aín ángelcaman cuamainun —ax ca 'ën unima 'icë —quixun Nucën Papa Dios cati 'ain.

¹⁰ Axa, uni 'inux anuax uá 'ë ñui 'atimati banacë uni a ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tērēnti 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín Bëru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacë uni aín 'ucha Nucën Papa Diosan tērēnima.

¹¹ Unin mitsu anu judíos unicama timéti xubunu 'icë unicama 'imainun mitsun 'apucamami manánuxun buáncëxun camina racuéquin —uisai carana quití 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain.

¹² Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca mitsúxmi banacëbētanshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

Tsaira ñuñu 'iti sinántima bana

¹³ Anu 'icë unicama achúshinën ca Jesús cacëxa:

—Ñuquin ca 'ën papocën aín ñu casunanxa. Usa 'ain camina 'ën xucën apan an a ñucama raíri 'ë 'inánun cati 'ain.

¹⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usai ca mibë min xucën 'iti 'icë quixun cana 'ën mēníotima 'ain. Ax ca 'ën 'atima 'icën.

¹⁵ Usaquin caxun ca anu 'icë unicama Jesusan cacëxa:

—Ñu 'itsa 'ain cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan upitax 'i cuëenti 'ai quixun camina sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina 'itsa ñuñu 'iti sinánan uni itsin ñuribi cuëenti rabanan bërúancati 'ain.

¹⁶ Catancëxun ca bana itsi ñuicësoquin Jesusan ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Ñuñu uni achúshinëan aín naënu ñu bëru 'apácëx canitancëxuan tuacëx ca 'itsaira bimiñu 'i axa.

¹⁷ A bimicama isquin ca a unin sinánxa, anu ënë bimicama bucúnti ca 'aíma 'icën. ¿Añu carana 'ati 'ain? quixun.

¹⁸ Sinántancëx ca quiaxa: Ësaquin cana 'ati 'ain. 'Ën anu bimi bucúnti xubucama ca chamaratsu 'icën. Acama tēncapatancëxun cana xubu chabu 'ati 'ain. 'Atancëxun cana anu 'ën ñu bimicama 'imainun 'ën ñu itsiribi nanti 'ain.

¹⁹ 'Atancëx cana quití 'ain: Cana bucúan, ëné ñucama 'itsa 'aish ca 'itsa baritia 'icëbëbi cēñútima 'icën. Usa 'ain cana tantishiti 'ain. Cana pianan xëanan cuëinshiti 'ain.

²⁰ Usaquian sinania ca Nucën Papa Diosan caxa: Sinánñuma uni camina mix 'ain. Ëné ñantánbi camina bamain. ¿Bamacëbë cara minmi bucúncë ñucama uinan 'iti 'ic? Ca minanma 'iti 'icën.

²¹ Caxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaribiti ca, Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'ati sinánquinma axbi ñuñu 'iti sináncë uni ax 'iti 'icën.

*Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërúancë bana
(Mt 6.25-34)*

²² Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—Cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain.

²³ Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain. An mitsúxmi ëné nētēnu tsóti oquin unio Nucën Papa Dios ainshi ca ami piti ñu mitsu 'inánan ami pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën.

²⁴ Mitsun camina 'iscucama 'unanin. An ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. An anu bixun bimi nanti xubu ca 'aíma 'icën. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën.

²⁵ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁶ ¿Mitsux usai 'itima 'aíshbi caramina uisacatsi bētsi ñucama sinani masá nuitutin?

²⁷ Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mēēanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icēn. A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucē 'aíshbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icēn.

²⁸ Upíira upí 'itancēxbia xania unin tsin nēēncēx ca a ro ua cēñutia. Usai 'inunbi ca Nucēn Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acē 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acēsamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icēn. Mitsux usaquin sináncēma 'aish camina upiti Nucēn Papa Diosmi catamēcēma 'ain.

²⁹ Añu ñu caramina piti 'ain, añu ñu caramina xēati 'ai quixun camina bēnēti masá nuituquin sinántima 'ain.

³⁰ An Nucēn Papa Dios 'unáncēma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncē 'aínbi ca mitsun Papa Diosan 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun.

³¹ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuēēncēsabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acēbētan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icēn.

*Aín nētēnuax Nucēn Papa Diosbē 'aish cuēēnti bana
(Mt 6.19-21)*

³² Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Mitsux camina 'ēnan 'ain. Usa 'aish 'itsairama 'aínbi ca mitsux ainan 'ianan aín nētēnu abē 'iti Nucēn Papa Dios cuēēnia. Usaquin 'unani camina racuētima 'ain.

³³ Mitsun ñu maruquin curíqui bixun camina ñuñuma uni 'inánti 'ain. Ēnē nētēnuaxa 'icēsai ca Nucēn Papa Diosan nētē naínu 'icē ñucamax 'atimati cēñutíma, an ñu mēcamacē uni ca 'aíma 'icēn, 'imainun ca an cēñuti nacuáxbi anu 'aíma 'icēn. Usa 'ain camina mitsux ñuñushi 'iti sinánquinma ax cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancēxmi aín nētēnu abē 'icē ca an mitsúnmi a cuēēnminuxun 'acēcama cupíoquin chuámarua aíshmi xēnibua 'aínbi cuēēnun mitsu 'imiti 'icēn.

³⁴ Uisa ñun cara cuēēnia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ēnē nētēnu 'icē ñuñu 'iti cuēēncē unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa —Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuēēncē uni an Nucēn Papa Dios cuēēnun ax cuēēncēsabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicaman Jesús uti caínti bana

³⁵⁻³⁶ Jesusan ca ēsaquinribi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Ēnēx ca ēsa 'icēn. Achúshi uníxa an xanu bicē unin camicēx, abētan pi cuanx utēcēnia ca an ñu mēēxuncē unicaman cainia. Caínquin ca an uni ñu mēēxuncē unicama an ñu mēēxunuxuan pañucē chupa pañuanan lamparíncama upí oquin bimitancēxun nania. Usosun caíncēx uquian, xēcuē taxcaia ca cuēēnquin bēnēnquinshi atsínmiquin xēocaia. Usaribiti camina mitsux 'iti 'ain, 'ēx aia caini.

³⁷ A caíncēxuan an ñu mēēmicē unicaman 'uxcēma 'icē mēracēx ca an uni ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn. Cuēēnia ca an atu ñu mēēmicē unin mesanu tsónun caquin piti 'inánti 'icēn. Usaquin 'acēx ca an ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn. Ca usai asérabi 'iti 'icēn.

³⁸ Imē naēx uanan pēcarati 'urama uquian a ñu mēēxuncē unin 'uxcēma mēracēx ca an a uni ñu mēēxuncē unicamax cuēēinra cuēēnti 'icēn.

³⁹ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncē 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mēcamacē uni caíntianxa. Caíncēx uáxa ñu mēcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcēma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma.

⁴⁰ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ē binuxun 'ēx uti caínti 'ain. Bērí ca utima 'icē quixunmi mitsun sináncēbēbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nētēn, aia binuxun 'ē caínti 'ain.

*An upí oquin uni ñu mēēxuncē uni 'imainun an upí oquinma uni mēēxuncē uni
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Usaquin cacēxun ca Pedronēn cacēxa:

—¿Nuinshi cuati caramina bētsi bana ñuicēsoquin ēnē bana ñuian? ¿Camaxunbi cuati caramina ñuian?

⁴² Cacēxun ca ēsoquinribi Jesusan cacēxa:

—Ēnēx ca ēsaribi 'icēn. Achúshi unin ca aín xubunu 'icēcama upí oquin piminun quixun aín ñu mēēmicē unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca, an ca asérabi 'ēn cacēsabi oquin 'ati 'icē, quixun sinánxa. Sinánquin usoquin ñu 'anun quixun catancēx ca bētsi menu cuanxa.

⁴³ Cuanx anu 'itancēx utēcēnquin ca, an ñu mēēxuncē unin cara an cacēsabi oquin 'aia quixun isti 'icēn. Isquinbi an cabiancēsabi oquin 'aia 'iscēx ca an a uni ñu mēēxuncē uni ax chuámarua tani cuēēnti 'icēn.

⁴⁴ Esoquin cana asérabi 'ēn mitsu cain, an upí oquin ñu 'acē 'icē ca an ñu mēēmicē unin ēsaquin cati 'icēn: Minmi 'ēn cacēsabi oquin upí oquin 'acē cupí camina cushi unisa 'ixun 'ēn ñucama minansa 'icē bērúanti 'ain.

⁴⁵ Usa 'aínbi ca a unix 'atima sinánñu 'ixun, an 'ē ñu mēēmicē uni ca panatia quixun sinánquin abētan ñu mēēcē uni raíri mēēanan xēai paēnti 'icēn.

⁴⁶ Usai 'iquian, ca uti 'icē quixun sináncēbēmabi ca an a ñu mēēmicē uni uti 'icēn. Uquin ca usai 'ia isquin castícanan anua 'aisama unicama 'icē anua 'inun 'imiti 'icēn.

⁴⁷ An uisaquin 'ati cara an a ñu mēēmicē unix cuēēnia quixun 'unánquinbi ax cuēēcēsabi oquin 'ati sináncēma 'ixun ax cuēēcēsabi oquin 'axuncēma uni ax ca 'aisamaira oquin mēēquin castícanē 'iti 'icēn.

⁴⁸ Usa 'aínbi ca an uisaquin 'ati cara an a ñu mēēmicē uni cuēēnia quixun upíira oquin 'unáncēma 'ixun upí oquin ñu mēēxuncēma uni ax 'itsamashi oquin mēēquin castícanē 'iti 'icēn. Usaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan uni upí oquin a ñu 'axunti 'unánmianan upí sinan 'inántancēxun, —an ca 'ē upí oquin ñu 'axunti 'icē —quixun sinánquin, usoquian a 'axunti cuēēnia, unían uni itsi 'itsa curíqui 'inántancēxun, —an ca 'ē upí oquin ñu mēēxunti 'icē —quixun sináncēsaribi oquin.

*Usai 'ia ami catamēcēma unicamax Jesucristomi catamēcē unicamami nishti bana
(Mt 10.34-36)*

⁴⁹ Esaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx uá cupí ca unicamax bētsibē bētsibē cuēbicanani nishanani tsuáquiruti 'icēn. Usai 'i unicama bēnētishi tsuáquirutibi ca 'ia.

⁵⁰ Usai 'ia 'inun cana 'ēn pain 'aisamaira oquin tēmēraquin paē tanti 'ain. Usaquin 'ēn tēmēraquin paē tanti ashí sēnēoncatsi cana bēnētín.

⁵¹ ¿'Ēx uá 'ain ca camabi unix bētsibē bētsibē nuibananti 'icē quixun caramina sinanin? 'Ēn cana mitsu cain, ca usama 'icēn. 'Ēx uá 'ain ca axa 'ēmi sinántisama tancē unicaman axa 'ēmi sináncē unicama nuibatíma, ami nishti 'icēn. Usa 'ain ca unicamax bētsibē bētsibē cuēbicanani nishananti 'icēn.

⁵² Achúshi xubunu mēcēn achúshi uni 'aish ca rabē 'imainun achúshinēx rabēmi nishti 'icēn. Usaribiti ca rabētax rabē 'imainun achúshimi nishti 'icēn.

⁵³ Aín papax ca aín bēchicē bēbumi nishti 'icēn. 'Imainun ca aín bēchicēnēx aín papami nishti 'icēn. Aín titax ca aín xanu tuámi nishti 'icēn. 'Imainun ca aín tuacēx aín titami nishti 'icēn. Aín ñex ca aín ñe xutami nishti 'icēn. 'Imainun ca aín ñu xutax aín ñemi nishti 'icēn.

*Naí isquian, uisai cara nētē 'iti 'icē quixun unin sinánti bana
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)*

⁵⁴ Esaquinribi ca Jesusan anu 'icē unicama cacēxa:

—Ēsa ca. Anúan bari cuancē anua nētē cuin isi camina mitsux quin, 'uí sapi ca 'ibúti 'icēn. Quiáxmi quicēsabi oi ca 'ibutia.

⁵⁵ Ënë nètënuax suñu bëquicëbë camina mitsux quin, bërí ca bari cushinuxun 'aia. Quiáxmi quicësabi oi ca 'ia.

⁵⁶ Naí 'imainun me isquin camina uisai cara nètë 'iti 'ia quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncë 'ixunbi caramina uisa cupí 'ën bana ñuixunia cuanan 'ën 'aia isquin, 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ëx cana asérabi mitsúnmi ax uti caíncë a 'ai quixun. Úsaquin 'unántsinxunbi —usa ca —quixun 'unántisama tani camina cëmë uni 'ain.

Axa numi nishcë unibë nuibananti bana
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina bëtsibë upí 'inux mitsúxbi mëníonaniman?

⁵⁸ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'iti rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain.

⁵⁹ Cana mitsu cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

13

Sinanatía Nucën Papa Diosmi sinánuan Jesusan ca

¹ Unicama bana ñuixunia ca anu 'icë uni raírinën Jesús ësaquin cacëxa:

—Galilea menuaxa ucë uni raírinëan sacerdote 'inánti aín 'aracacë ñuina bëquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun rëtia ca Pilatonën an ñuina bëcë unicama 'amiaxa.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿A unicamaxa usai baman caramina sinanin, atux ca Galileanu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun?

³ Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina a judíos unicamax 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

⁴ ¿Siloénu 'icë torre manáinra 'aish chaxcëira, ax atunu rurucubucëbëa bamacë dieciocho uni ax isa Jerusalénu 'icë uni raíri 'icësamaira oi 'uchaxa quixun caramina sinanin?

⁵ Ën cana mitsu cain, ca usama 'icën. Mitsúxribi mitsun 'ucha ëni 'ëmi sinanacëma 'aish camina atúxa 'icësaribiti bamai cëñúcë 'iti 'ain.

Bimiñuma higuera ñuicë bana

⁶ Catancëxun ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësaquin cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Aín naënu 'apácë i, cara tuaxa quixun isi cuanxunbi ca naë 'ibun tuáñumoxa.

⁷ Tuáñumoxun ca aín 'ibun an naë bërúancë uni caxa:

—Rabé 'imainun achúshi baritian cana, ënë in cara tuaxa quixun isquinbi tuáñumoin. Tuáimabi ca ñancábi anu nitsaxa. Usa 'ain camina rëti 'ain.

⁸ Cacëxun ca an naë bërúancë unin caxa: Cara tuaia quixun isti camina ënë barínshi ënti 'ain. Usa 'ain cana a tanáin mëníoquin ñuinacan pui tabucunti 'ain.

⁹ Usaquin 'acëxun sapi ca bari itsin tuati 'icën. 'Acëxunbia tuaíama camina 'ë rëmiti 'ain.

Anun ñu mëetima nëtëan Jesusan catúbucë xanu

¹⁰ Anun ñu mëetima nëtën ca anu judíos unibu timëti xubunuxun Jesusan bana ñuixuancëxa.

¹¹ Ñuixunmainun ca achúshi xanu dieciocho baritian 'insíncë anu 'iacëxa. A xanux ca ñunshin 'atimanën 'imicëx catúbua 'aish chairucëma 'iacëxa.

¹² Usa 'icë isquin cuënxun ca Jesusan cacëxa:

—Min 'insin ca nëtëaxa, camina pëxcúcë 'ain.

¹³ Caquian ramēcēxēshi ca chairui asábi 'iacēxa. Usai 'iquin ca Nucēn Papa Dios rabiácēxa.

¹⁴ Usa 'aínbi ca Jesusan anu ñu mēēti nētēn xanu pēxcūan, axa anu judíos unicama timēti xubunu 'icē 'apu nishacēxa. Nishquin ca anu 'icē unicama cacēxa:

—Anun ñu mēēti nētēx ca mēcēn achúshi 'imainun achúshi 'icēn. Anun ñu mēētima nētēn camina utima 'ain, anun ñu mēēti nētēinshi camina pēxcucē 'inux uti 'ain.

¹⁵ Quia ca Nucēn 'Ibu Jesusan cacēxa:

—Mitsux camina cēmē 'ain. Mitsux, 'aracacē ñuina tēcērecacēñu 'ixun, camina nētē camabi 'acēsaribi oquin anun ñu mēētima nētēnribi min ñuina 'unpax 'anun xēxánu buanin.

¹⁶ ¿Mitsun ñuinami usoquin 'acē 'ain carana mitsusaribi 'aísha Abrahamnēn rēbúnqui 'icē, ñunshin 'atimanēn 'apun dieciocho baritian 'insínmicē xanu, ēnē anun ñu mēētima nētē 'aínbi pēxcutima 'ain? Cana 'ati 'ain.

¹⁷ Usaquian cacēx ca axa Jesúsni nishcē unicamax rabíancēxa. Rabínmainun ca uní raíricamax Jesusan aín cushínbi ñu 'acēcama isi cuēēancēxa.

Mostaza bēru ñui quicē bana

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesusan ca ēsaquinribi cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'ic? ¿Uisa ñuribi ñui caranuna a ñui quiti 'ain?

¹⁹ Ēnēx ca ēsa 'icēn. Mostaza bēru chamaratsu a ca unin bixun aín naēnu 'apatia. 'Apácēx caní iisaribi 'inun pēñanacēcēbētan ca manan nuáncē ñuinacaman anu noia. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñuicē bana

(Mt 13.33)

²⁰ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—¿Nucēn Papa Diosan cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uní 'imiti 'ic?

²¹ Uisoquin cara 'ati 'icē quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicēma pain 'ixun anun pán chamiti ñucēñun mēscucēx ca aín xēquíon mēsioti rēncē ax chaia. Usaribiti ca Nucēn Papa Diosan unicama 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Bai chucúma ñuicē bana

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalénu cuani, ēma chacamanu cuanan, ēma chucúmacamanuribi cuanquin ca anu 'icē unicama Jesusan, bana ñuixunquin 'unánmiacēxa.

²³ 'Unánmicēxun ca uní achúshinēn ñucáquin cacēxa:

—¿Axa Nucēn Papa Diosan nētēnu 'iti unicamax cara 'itsama 'iti 'ic?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

²⁴ —Bai chucúma anun atsínti ca sinan. Cana asérabi mitsu cain, 'itsa unix ca anun atsínti sinanibi anun atsíntima 'icēn.

²⁵ Ēsa ca: Xubu 'ibun ca niruquin xubu xēcuē xēputi 'icēn. Xēpucē camina mitsun ēman nixun xēcuē taxcaquin —nu ca xēócaxun —quixun cati 'ain. Cacēxunbi ca mitsu cati 'icēn: Uínuax ucē caramina mitsux 'ai quixun cana 'unaniman.

²⁶ Cacēxun camina mitsun cati 'ain: Nun cananuna mibētan pianan xēan, min camina nun ēmanuxun nu bana ñuixuan.

²⁷ Cacēx ca quiti 'icēn: Cana mitsu can, uínuax ucē caramina 'ai quixun cana 'unaniman. Ñu 'atima 'acē 'aish camina mitsux 'ēbē 'itima 'ain. Ca cuantan.

²⁸ Usoquin 'ēn cacēx cuanx camina, Abraham, Isaac, Jacob, acama 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uní ñuixuncē unicamaxa anua Nucēn Papa Dios 'icē anu 'ēbē 'ain, mitsux anuma 'aish masá nuituirai bēnēti inti 'ain.

²⁹ 'Imainun ca 'aisamaira judíosma uni aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcë amiaxribi 'imainun camabi nētēnuax unuxun 'aia. Ai ca axa 'ëmi catamēcë 'aish Nucën Papa Diosan nētēnu tsotax chuámarua 'aish cuëenti 'icën.

³⁰ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë unicama a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a unicamaxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca a unin iscëxa cha 'icë unicama a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën.

*Jerusalénu 'icë unicama sinani Jesús ian
(Mt 23.37-39)*

³¹ A nētēnbi anu cuanquin ca fariseo uni raírinën Jesús cacëxa:

—Herodesnën ca mi aín uni 'amitisa tania. Usa 'ain camina bēnētishi ēnuax cuanti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cuanxun camina uni paráncatsa, Herodes, a cati 'ain, cana 'ën 'acēsabi oquin ñunshin 'atima unicamanua chiquíanan 'insíncë unicama pēxcuti 'ain. Usa 'ain cana 'ën 'ati ñucama sēñonti 'ain, bērí, imēishi, pēcaratēcēncēbētanribi nētē camabi 'ën 'acēsabi oquin 'aquin.

³³ Usaía Herodes quicēbēbi cana bērí cuanan imēishi cuanan pēcaratēcēncēbēribi cuani Jerusalénu cuanti 'ain. Jerusalénuax ca an Nucën Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni 'itsaira bamacëxa. Usaribiti cana 'ëx bētsi ēmanuax bamaima Jerusalénuax bamai cuanti 'ain.

³⁴ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicama, mitsu cana cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucē unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bērúanquin 'aquina tan? 'Atapanēan aín tuácama cuēntancëxun aín pēchin mapuxun bērúancēsaribi oquin cana mitsu bērúanquin 'aquina tan. 'Aquina tancëxbi camina mitsux cuēncēma 'ain.

³⁵ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, 'ën cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utēcēnia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucē bērí aia, a ca camabi unin rabiti 'icë —quiax quiquin 'ë rabiti 'ain. A nētē utámainun camina 'ë istēcēntima 'ain.

14

Jesusan aín quisi 'imainun aín pēñan uacē uni pēxcüa

¹ Anun ñu mēētima nētēan fariseo unicaman cushi achúshinën xubunuxun pi cuancē ca fariseo unicaman Jesús utúancëxa.

² Anu acamax 'imainun ca achúshi uni aín nami chaira 'inun uacē anu 'iacëxa.

³ A isquin ca Jesusan an Moisésnën cuēñëo bana 'unánquin unicama 'ēsēcë unicama 'imainun fariseo unicama ñucáquin cacëxa:

—¿Anun ñu mēētima nētēn uni pēxcuti cara asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

⁴ Ñucácëxunbi ca cáma 'icën. Cacëxunma ca Jesusan aín nami uacē uni pēxcuquin, camina cuanti 'ai quixun cacëxa.

⁵ Catancëxun ca anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mēētima nētēan mitsun burro, mitsun vaca bēñë, anua 'unpax biti naēcë quininu nipacētia bēñēnquinshi biquinma isēshiti 'ain? Isēshiquinma camina biti 'ain, ¿usa cat?

⁶ Ësoquin ñucácëxunbi ca cáma 'icën.

An xanu bicë unían pi unun camicë unicama

⁷ Pi unun quixuan unin camicë unicaman uxun, anua aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia isquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin, ësaquin atu cacëxa:

8 —An xanu biti unían pi cuanun camicëx cuanx camina anua min cushi tsóti anu tsótima 'ain. Anumi tsoanbi sapi ca aribia camicë 'aish uni itsi misama cushiira ax uti 'icën, anu tsónux.

9 Ucebëtan ca an mi camicë unin minu uquin mi cati 'icën: Ënë uníxa ënu tsómainun camina mix 'uri unu tsóti 'ain. Cacëx camina rabini, anua uni cushimacama tsóti, anu tsoati cuanti 'ain.

10 Usaquian mi cati rabanan camina anua uni aín cushimacama tsóti, anu tsóti 'ain. Anu tsócë ca an mi camicë unin minu uquin isquin mi cati 'icën: Camina anua uni cushicama tsóti, anu tsoati cuanti 'ain. An mi camicë unían usaquin mi caia isquin ca anu 'icë unicaman, mix camina cushi unisa 'ai quixun isti 'icën.

11 Usaribi oquin ca anbia rabíquin —ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni itsicamabëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca cha 'iti sinani rabícëma uni, a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

12 Catancëxun ca an a camicë uni Jesusan cacëxa:

—Unicama pi unun camiquin camina axa mibë nuibanancë unicama 'imainun min xucëantu 'imainun min aintsi 'ibucama 'imainun ñuñu uni, acamaishi camitima 'ain. Usa unicaman bëtsi nëtën miribi pi unun camicë 'aishmi atubë cuëëniabi ca Nucën Papa Diosan mi upí isima.

13 Usa 'ain camina atuishi camiquinma ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama camiti 'ain.

14 Usa unicaman ca min 'acësaribi oquin miribi pi cuanun quixun camitima 'icën. Camicëma 'icëbi ca an iscëxmi upí 'icë, anúan bama unicamax baísquti nëtë 'icëbëtan Nucën Papa Diosan aín nëtënuaxmi cuëënun mi 'imiti 'icën.

*Pi unun quixun camicëxbia unicama cuainsama tan
(Mt 22.2-14)*

15 Quia cuaquin ca anuxun piia tsócë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan nëtënuaxun aín unicamabëtan picë uni ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

16 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi unin ca piti aín uni raíri 'amiquin, pi unun quixun unicama canun, aín uni itsi xuaxa.

17 Usaquin piti mënóccë 'ain ca xutëcënquin ësaquian camicë unicama catánun quixun caxa: Piticama ca mënóccë 'icën. Usa 'ain ca camáxbi pi ucan.

18 Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxunbi ca cuainsama tanquin a paían cacë uni an ësaquin caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana me maruan, a cana isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain.

19 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana mëcën rabë vaca bënë maruan, a cana uisa cara quixun isi cuanin. Usa 'aish cana mibë cuaniman.

20 Bëtsi unin ca caxa: Cana mibë cuanti 'ain, 'aínbi cana xanu bitsin. Usa 'aish cana mibë cuantima 'ain.

21 Usaía quicëbëtan ca an ñu mëëxuncë uni anu cuantëcënqun an a ñu mëëmicë uni ñuixuanxa, uisai cara an camicëxbi unicama quiaxa quixun. Ñuixuncëxun cuati nishquin ca an ñu mëëxuncë uni xutëcënquin caxa: Camina bënëtishi cuantëcënquin ëmanu 'icë bai chacamanu 'imainun bai chucúmacamanu cuanquin, anu 'icë ñuñuma unicama 'imainun axa aín quisi, aín pëñan bëtsicë 'imainun aín niti bëtsicë 'imainun bëxuñu unicama bëti 'ain.

22 Caquian xucëx cuanx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin caxa: Minmi 'ë cacësabi oquin cana unicama bëan, camáxbi ca uaxa, usa 'aínbi ca 'iti tsitsícëma pain 'icën.

23 Usaquin cacëxun ca an a ñu mëëmicë unin caxa: Bai chacamanu cuanan a rapasu 'icë mecamanu cuanquin camina uisa uni caramina isi, a camabi pi unun quixun cati 'ain, 'itsa unia 'ën xubunu atsini buáquti cana cuëënin.

24 'Ēn cana mitsu cain, a pain 'ĕn camicĕxbia ucĕma unicaman ca 'ĕbĕtan pitima 'icĕn.

An aín cuĕĕncĕsa oishi 'iti ĕncĕ uni axa Cristonan 'iti

25 'Aisamaira uníxa abĕ cuania ca a isi cuainacĕquin Jesusan ĕsoquin cacĕxa:

26 —Uix cara 'ĕn uni 'iisa tania an ca aín papa, aín tita, aín xanu, aín bĕchicĕ, aín xucĕn, aín chirabacĕ, acama nuibacĕsamaira oi 'ĕmi sinánti 'icĕn. Usai 'ianan ca ax upiti tsótishi sinanima 'ĕmi sinani 'ĕx cuĕĕncĕsabi oishi 'iti 'icĕn. Ui unix cara usai 'iisama tania ax ca 'ĕn uni 'itima 'icĕn.

27 An asĕrabi 'ĕmi catamĕquin a 'ai bamanuxunbi 'ĕmi catamĕti bana quicĕsabi oquin 'acĕma uni, ax ca 'ĕn uni 'itima 'icĕn.

28 Ēnĕx ca ĕsa 'icĕn: Torre ĕnĕn mĕnma chaioruquin 'aisa tanquin ca 'anuxun pan unin upí oquin sinánquin añu ñucama cara a 'ati maruti 'icĕ quixun sinánan uiti curíquibĕtan sĕnĕn cara a ñucaman cupí 'icĕ quixun sinánti 'icĕn. Cara aín curíqui a ñucama maruti sĕnĕnti 'icĕ quixun ca isti 'icĕn.

29 Upí oquin sinánxunma 'aquin ca aín cimíntocama 'atancĕxunbi anun aín cĕnĕ 'imainun aín mascuan 'aticama maruti 'aíma 'ain, aín torre ancĕcasmati 'icĕn. Sĕnĕoianma isi ca an a iscĕ unicamax a uni ñuixun 'usani quiti 'icĕn:

30 Torre 'aquinbi ca a unin ancĕcasmamaxun ĕanxa.

31 Ēsaquinribi ca Jesusan cacĕxa:

—Ēsaribi ca. Aín suntárucamaxa 'apu itsin suntárucamabĕ 'acananun xucĕma pan 'ixun ca 'apun upí oquin sinánquin, —¿cara 'ĕn suntárucaman diez mil 'ixun, 'apu itsin suntárucama veinte mil 'icĕ, abĕ 'acananquin ñusmoti 'ic? —quixun sinánti 'icĕn.

32 Usoquin pain sinánquinbi —ca 'atima 'icĕ —quixun sinántancĕxun ca aín uni xuquin —cananuna 'acananuma 'ai —quixun, 'uracĕo 'apu itsi a camiti 'icĕn.

33 Usaquin ñuiquin cana ĕsaquin mitsu 'unánmin, an ax cuĕĕncĕsari 'iti ĕinsama tanan aín ñucama cuĕĕnquin ĕinsama tancĕ uni ax ca 'ĕn uni 'itima 'icĕn.

Mucañuma tashi ñuicĕ bana
(Mt 5.13; Mr 9.50)

34 Canan ca ĕsaquinribi Jesusan cacĕxa:

—Ēsa ca. Tashix ca asábi 'icĕn. Asábi 'aíshbia aín muca nĕtĕtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotĕcĕntima 'icĕn.

35 Mucotĕcĕncĕma 'aish ca a tashix mucañuma ñancáishi 'icĕn. Ñu 'apácĕ tanáin tabucunuxun ñun puicĕñun mĕscuti 'aíshbi ca a tashix mucañuma 'aish a puicĕñun mĕscucĕxbi ñancáishi 'icĕn. Usa 'icĕ ca unin putia. An aín pabitan ĕnĕ bana cuacĕ unin ca aín nuitunĕnbi sinánquin cuati 'icĕn.

15

Axa nĕtĕcĕ carnero ñuicĕ bana
(Mt 18.10-14)

1 An 'apu buánmiti curíqui bicĕ unicama 'imainun 'uchañu uni, acamax ca Jesusan bana ñuía cuati anu cuancĕxa.

2 Usoquian aín bana camaxunbi cuaisa tania isi ca fariseo unicama 'imainun an Moisésnĕn cuĕnĕo bana 'unáncĕ unicamax nishi canancĕxa, ĕnĕ unin ca 'uchañu unicamabĕ timĕxun abĕtan piia.

3 Usaria canania 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicĕsoquin ĕsaquin cacĕxa:

—Ēnĕx ca ĕsa 'icĕn.

4 ¿Uinu 'icĕ micama achúshinĕn cara cien carneroñu 'aínbia achúshi nĕtĕtia baritima 'ic? Raírí noventa y nueve an anu uni 'icĕma menuxun pasto piia ĕbianxun ca axa nĕtĕcĕ a mĕranuxun bariti 'icĕn, ¿usa cat?

5 Bariquin mĕraxun bitsi cuĕĕnquin ca a 'iábĕtsinti 'icĕn.

6 'Iábëtsini xubunu bëbaquin ca an nuibacë unicama 'imainun axa a rapasu 'icë unicama timëtancëxun cati 'icën: 'Ën carnero nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain.

7 Asérabi cana 'ën mitsu cain, achúshi uníxa sinanati ami sináncëbë ca Nucën Papa Dios 'imainun aín ángelcamaxribi cuëënia. Usa 'aish ca noventa y nueve uni an —'ëxbi cana asábi 'ai —quixun sináncë acama isía cuëëncësamaira oi achúshinëxa 'aisama 'aíshbi sinanati ami catamëtia isi Nucën Papa Dios cuëënia.

Curíqui nëtécë Jesusan ñuia bana

8 Ësaribi ca. ¿Xanu achúshinën cara mëcën rabë curíquiñu 'ixunbi, achúshi, nëtémixun lamparín bimixun, mëranuxun munu upí oquin baritima 'ic?

9 Barixun mëraqin ca axa abë nuibanancë xanucama 'imainun axa a rapasu 'icë xanucama timëtancëxun cati 'icën, —'ën curíqui nëtécë cana mëran. Usa 'ain cananuna cuëënti 'ain.

10 'Ën cana mitsu cain, usaribiti ca achúshi uníxa 'aisama 'aíshbi sinanati Nucën Papa Diosmi sináncëbë aín ángelcamax cuëënia.

Aín papan 'ináncëxuan bënë unin curíqui cëñua bana

11 Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Ënëx ca ësaribi 'icën. —Achúshi unix ca rabë bëchicëñu 'iaxa.

12 Aín bëchicë 'anácanën ca aín papa caxa: Papan, min bamaquin casunancëxa 'ënan 'iti ñucëñun camina 'ënan 'iti curíqui a 'ë 'inánti 'ain. Cacëxun ca aín papan atunan 'iti ñu aín bëchicë rabë 'inánxa.

13 'Ináncëx ca 'itsamashi nëtë 'icëbë aín 'anácanëx aín ñucamacëñun aín curíqui mëníobiani 'ura 'icë menu 'i cuanxa. Cuanxun ca upí oquin sinanima aín cuëëncësari 'ianan anun bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aquin, camaishi aín curíqui cëñuaxa.

14 Usoquin cëñutancëx ca, a nëtënu 'icë unicamax a piti ñuñuma 'aish panancëbë, a bënë uníxribi panancëxa.

15 Usa 'aish ca a nëtënu 'icë cuchíñu uni a ñu mëëxunuxun ñucati cuanxa. Cuanxuan ñucácëxun ca aín cuchia pastonuxun bërúanun quixun caxa.

16 Cacëxun ñu mëëxunibi pananquian cuchin piti abi piisa taniabi ca uinu 'icë unínbi piti 'ináncëma 'icën.

17 Piti, chupa, ñuñuma 'aish sináncasmatancëx sinanaquin ca sinánxa: 'Itsaira ca 'ën papan ñu mëëmicë uni 'icën. 'Itsa 'ixunbi ca a piti ñua 'itsaira 'icë atun pucháquin piia. Piti 'itsanuxuan atun pucháquin pimainun cana 'ëx ënuax 'acëñuma bamain.

18 Usa 'ain cana 'ën papanu cuanti 'ain. Cuanx bëbaquin cana ësaquin cati 'ain: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan.

19 Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain. An mi ñu mëëxuncë unisa camina 'ë 'imiti 'ain.

20 Usaquin sinántancëx ca aín papanu cuanxa. Cuania ca 'uránxunbi aín papan mëraxa. Mërai nuibati cuëëni abáquiani cuanxun ca 'icúquin biquin bëtsucucaxa.

21 Usaquian bicëxun ca aín papa caxa: Papan, cana Nucën Papa Diosmi 'uchanan mimiribi 'uchan. Usa 'ain camina 'ëx cana min bëchicë 'ai quiax quitima 'ain.

22 Cacëxun ca aín ñu mëëmicë unicama a aín papan caxa: Chupa upíira bëxun pañumianan camina mëñusuti mëñumiti 'ain, 'anan camina taxaca tañumiti 'ain.

23 'Anan camina vaca bacë rëracacë bëxun rëti 'ain. A pi cananuna cuëënti 'ain.

24 —Ca bamaxa —quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ën bëchicë ënëx 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aíshbi bërí nubë 'icën. Ësai quicëbëtan ca 'atancëxun cuëënquin picanxa.

25 Usaía 'imainun ca aín bëchicë apanën naënuuxun ñu mëëaxa. Ñu mëëbaiti xubu rarobëtsini uquinbi ca pacon bana ocëbëa sharati cuëënia cuaxa.

²⁶ Cuaquin ca cuënxun an aín papa ñu mëëxuncë uni achúshi ñucáxa: ¿Uisacasquin cara usaquin 'ain? –quixun

²⁷ Cacëxun ca caxa: Min xucën ca uaxa, 'insíncëma asábi 'aish. Usa 'ain ca min papan cuëenquin vaca bacë rëracacë rëmiaxa.

²⁸ Usaquin cacëxun cuati nishi 'atimaquin sinani ca xubunu atsíntisama tanxa. Usai 'icëbë uquin ca aín papan cuënquin atsínun quixun caxa.

²⁹ Cacëxunbi ca aín papa caxa: 'Itsa baritian cana mi ñu 'axuan, min bana cana uisaquinbi parëcëma 'ain. Usa 'icëbi camina 'ëx abë nuibanancë unicamabëtan cuëenquin pinun achúshi chivo bacëratsubi 'ë 'ináncëma 'ain.

³⁰ Usa 'ixunbi camina an min curíquicama xanu 'aisamabë 'iquin cëñucë min bëchicë ënëxa uan vaca bacë rëracacë rëmian.

³¹ Usaquin cacëxun ca aín bëchicë apan aín papan caxa: Mix camina camabi nëtën 'ëbë 'ain. Usa 'ain ca 'ën ñucama ënëx camáxbi minan 'icën.

³² Min xucën –ca bamaxa –quixun 'ën sináncëbëbi ca 'ëmi bëbaxa. Usa 'aish ca nëtëa 'aishbi bërí nubë 'icën. Usa 'aían cuëenquin picánti ca asábi 'icën.

16

An ñu mëëxuncë unían uni upí oquin ñu 'axuncëma bana

¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquinribi cacëxa:

–Ësa ca. Ñuñu uni achúshinën ca aín uni achúshi aín ñua upí oquin bërúanun quixun caxa. Canbi ca uni itsin ami manánquin, an a uni ñu mëëmicë uni caxa: Min unin ca min ñu bërúanquinma nëtëmia quixun.

² Cacëxun cuatancëxuan unun quixun camicëxa ucë ca an a ñu mëëmicë unin aín uni caxa: Mimi ca uni manania. ¿Uisa cupí cara usa 'ic? Cana mi chiquínti 'ain. Cuanuxun camina anumi 'ën mi bërúanxunun cacë 'ën ñucama cuënëocë quiricacama 'ë bëxúnti 'ain.

³ Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unin sinánxa: ¿'Ë chiquíncëxun carana añu 'ati 'ain? 'Ëx cushiirama 'ixun cana me naëquin ñu mëëtima 'ain, 'ëa ñu 'inánun uni catimi cana rabínti 'ain. ¿Añu carana 'ati 'ain?

⁴ Ënuax chiquítancëxun carana unían aín xubunu 'inun 'ë binun añu 'ati 'ai quixun cana sinanin.

⁵ Sinántancëxun camicëxa aia ca a unin an a ñu mëëmicë uni ribíncë unicama achúshi achúshi ñucáquin ax paían ucë uni caxa: ¿Uiti caramina an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin?

⁶ Ñucácëxuan –cien bidones xënin cupí cana ribinin –quixun cacëxun ca caxa: Bënëtishi tsóbuquin ca anu minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan min ribin ënëxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu cincuentashi cuënëot.

⁷ Catancëxun ca aia bëtsiribi ñucáxa: ¿Uiti caramina min an 'ë ñu mëëmicë uni ribinin? Ñucácëxuan –cien burasa trigo aín cupí cana ribinin –quixun cacëxun ca caxa: Anu minmi ribíncë ñucama cuënëocë quirica ënë nianan ca min ribin ënëxa 'itsamashi 'itánun bëtsi quiricanu ochentashi cuënëot.

⁸ Usaquin ca an a ñu mëëxuncë unin 'axa quixun 'unánquin ca an a uni ñu mëëmicë unin sinánxa: An 'ë ñu mëëxuncë unin ca uisai cara curíquiñuma 'aishbi 'iti 'icë quixun sinánxun ñu 'aquin 'ë paránti sinánxa quixun.

Ësaquin catancëxun ca Jesusan cacëxa:

–An ënë menushi upitax bucuti sináncë unin ca aín cuëëncësari 'iti upí oquin 'unania, Nucën Papa Diosmi sináncë unían 'acësamaira oquin.

⁹ 'Ën cana mitsu cain, mitsun curíqui anun camina uni itsi 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. 'Aquincëx mitsubë nuibanancë 'ianan 'ënan 'aish bamatancëxun ca mitsúxribimi 'ëbë 'inun, 'ën 'iti anuxun mitsu caínti 'icën.

¹⁰ 'Itsama curíquiñu 'ixunbia nëtëmiquinma upí oquin sinánquin, anun upí ñu 'acë uni an ca 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin upí oquin sinánquin nëtëmiquinma anun upí ñu

'ati 'icën. 'Imainun ca 'itsama curíquiñu 'ixunbia nètémianan upí oquin sinánquinma anun 'aisama ñu 'acë uni, an 'itsa curíquiñu 'ixun usabi oquin nètémianan anun 'aisama ñu 'ati 'icën.

¹¹ Usaribi oquin ca mitsun curíqui anun upí oquin sinánquin ñu 'aquinma nètémiananmi, mitsux cuëncësa oquinshi ñu 'acë 'icë Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmicësa oquin 'unánmima 'ianan aín unicama 'amicësa oquin ñu mēemitima 'icën.

¹² An mitsu cacësabi oquin 'aquinmami, aín ñu 'imainun aín curíqui nètémianan upí oquin bërúanxuncëma 'icë ca uínbi minan 'inun ñu 'imainun curíqui mitsu 'inántima 'icën.

¹³ Ënëx ca ësa 'icën: Achúshi unin ca rabé uni ñu mēexuntima 'icën. Rabé uni ñu mēexuncë 'ixun ca bētsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bētsi nuibatima 'icën, ca achúshinën bana cuaquin bētsían cacëxun aín bana parēti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bētsi bētsi ñumishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

¹⁴ Usaía quia cuaquin ca fariseo unicaman atux 'itsa curíquiñu 'iti cuëncë 'ixun, aín bana cuaisama tani a ñui 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

¹⁵ 'Usáncëxun 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux isamina upí 'ai quixuan unin isnun quixun camina mitsux cuëncë ñuishi 'ain. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mitsun nuitu mēúmi sináncë a 'unania. Ax isa upí 'icë quixuan unin sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin upíma isia.

Moisésnën cuëñö banacama 'imainun Jesúsni catamēti uni Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁶ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judíos unicaman caíncë, ax ca uaxa quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamēcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania.

¹⁷ Naí 'imainun mecama cēñúcëbëbi ca Nucën Papa Diosan bana aín unicaman cuëñö, axëshi —usai ca 'iti 'icë —quiá 'ain, usabi 'iti 'icën.

Jesusan unin aín xanu ëntima ñuia

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ An aín xanu ënxun xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti. 'Imainun ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni axribi 'uchaia, uni itsin xanubëa 'icësa 'aish.

Lázaro 'imainun ñuñu uni ñuicë bana

¹⁹ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi uni ñuñuira 'aish chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun xapu 'acësa pañucë 'ianan 'aisamaira piti upíira upíñu 'ixun camabi nētën upí oquin pucháquin picë 'iacëxa.

²⁰ A unin xubu xëcuë tanáin ca ñuñuma uni, Lázaro, aín naminua 'itsaira cuñu, ax anu racácë 'iacëxa.

²¹ Xubu tanáin racáxun ca mesa tēmúxun ñuñu unían piti tēxëocë rēupatia uni itsían a 'inánun quixun caíancëxa. Cainia ca 'uchíticama uxun aín cucama biáxcacëxa.

²² A ñuñuma uníxa bamaia ca ángelcaman anu Abraham 'icë anu buáncëxa, buáncëx ca Abrahambë 'iacëxa. Usa 'ain ca ñuñu uni axribi bamacëxa, bamacë ca maíncancëxa.

²³ Usa 'ixun ca a ñuñu unin anua uni 'aisamaira paë tani tēmëratí anu 'ixun 'uracëo Abrahamcëñun Lázaro isacëxa.

²⁴ Isi cuëncënquin ca cacëxa: 'Ë ca 'aquin, Abraham. 'Ëx cana ënë tsinuax 'aisamaira paë tanin. Aín mēcën rēbu 'unpaxan chabóxuan 'ën ana matsioi unun ca Lázaro xut.

²⁵ Cacëxun ca Abrahamnën ñuñu 'iá uni cacëxa: Mix bamacëma pain 'aish camina Lázaronëxa ñuñuma 'ianan 'insíncë 'aish nuibacamainun mix 'itsa ñuñu 'ianan 'insíncëma

'aish upitax tsoócën. Usai 'iá 'aíshbi ca bërí mixmi 'aisamaira paë tani têmëramainun Lázaro ax asábiira 'icën.

²⁶ 'Imainun ca anu mix 'icë 'imainun anu nux 'icë nëbëtsi nancëcë nëmínra 'icën. Usa 'ain ca unix ënuax anu cuainsa tanibi anu cuancasmati 'icën, 'imainun ca uni anuax ënu uisa tanibi utima 'icën.

²⁷ Usaquin cacëxun ca ñuñu unin cacëxa: Axa ënu uisama 'ain camina Lázaro 'ën papan xubunu xuti 'ain.

²⁸ 'Ëx cana mëcën achúshi xucënñu 'ain. Atúxribi ënu paë tani têmërai uaxma 'inuan, uisa cara ënu 'icë quixun atu canun camina Lázaro xuti 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Abrahamnën cacëxa: Atux ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana anu 'icë quiricañu 'icën. A isquin ca 'unánti 'icën.

³⁰ Cacëxun ca ñuñu 'iá unin cacëxa: A bana cuatímabi ca unían anu uni bamacë 'icënuax cuanxun cacëxun cuati sinanati 'icën.

³¹ Quiabi ca Abrahamnën cacëxa: Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana isquinbi cuaisama tancë 'ixun ca anu uni bamacë 'icënuax cuancë unin banaribi cuaisama tanti 'icën.

17

'Uchati rabanan bërúanracati bana (Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Camabi nètënu ca an uni itsi 'atima ñu 'anun quixun sinánmicë uni 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an sinánmiquin bëtsi uni 'atima ñu 'amicë, ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën.

² An 'ënan 'aíshbia 'ëmi cushiiracëma pain 'icën, a uni 'uchamicë uni ax ca 'uchañuira 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tètëcërcatancëxuan parún papa nëbëtsi nicëxa nanécësamaira oi 'atimaira ocë 'iti 'icën.

³ Usaquin uni 'uchamiti rabanan camina bërúancati 'ain.

Axa mix 'icësaribiti Nucën Papa Diosmi sináncë uníxa mimi 'uchaia camina —ësaí camina 'ëmi 'ucha —quixun caquin sinanamiti 'ain. Usocëxa sinanatia camina mimia 'uchacë a abë mëníonanquin manumiti 'ain.

⁴ Achúshi nètën, mëcën achúshi 'imainun rabë oi, mimi 'uchatancëxbi minu cuanxuan —cana mimi 'uchatëcënima —quixun a unin cacëxun camina abë mëníonanquin a manumiti 'ain.

Axa ami catamëcë uni ca Jesusan 'aquinia quicë bana

⁵ Aín 'unánmicë unicaman ca Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—Nux Nucën Papa Diosmi catamëti 'icëbi camina asérabi, upitiira ami catamënun nu 'aquinti 'ain.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mostaza bëru ax ca chamaratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, ënë ñu cana 'atima 'ai quixun sináncëbëtanbi ca mitsúnmi a ñucacëxun mitsu 'axunti 'icën. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë i, ënuax ca ëchiquit, parunpapanu ca tacut, cacëx ca usai 'iti 'icën.

Aín unían Nucën Papa Dios ñu 'axunti bana

⁷ Jesusan ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. Uinu 'icë unin cara an a ñu mëëxuncë uni naënuxun ñu mëëanan 'aracacë ñuina bërúanbaiti xubunu aia, nëri uax ca mesanu pi tsót, quixun caimá.

⁸ Usaquin caquinma ca ësaquin caia: 'Ën piti 'aruanan a xëati ñuribi mëníotancëxun ca pinun 'ë bëxun. 'Ën pain pian camina minribi pianan xëati 'ain. Usaquin ca caia.

⁹ An mi ñu mēexuncē unían min cacēsabi oquin 'aiabimi 'aisamaira oquin —asábi ca —quixun catima ca asábi 'icēn.

¹⁰ Usaribi oquin Nucēn Papa Diosan a 'anun mitsu cacē ñu 'atancēx camina mitsux raíribē ēsai cananti 'ain: “Cananuna an nu 'amicēxun 'ati ñucamaishi 'an. Usa 'aían Nucēn Papa Diosan 'aisamaira oquin nu rabiñima ca asábi 'icēn”.

Mēcēn rabē axa an aín nami chēquímicē 'insínñu unia Jesusan pēxcúa

¹¹ Jerusalénu cuani ca Samaria me 'imainun Galilea meribi nētábiani Jesús cuancēxa.

¹² Cuanx achúshi ēmanu bēbaia ca axa an aín nami chēquímicē 'insínñu uni mēcēn rabē, an Jesús aia bēñai cuaníbi 'ura sētēracēacēxa.

¹³ Usai sētēracēquin ca munuma banaquin cacēxa:

—Jesús, nu ca 'aquin.

¹⁴ Cacēxun isquin ca Jesusan cacēxa:

—Ca cuantan. Cuanxun ca judíos sacerdote usaími 'icē ismianan mitsun nami ismitan.

Usoquin cacēx cuaníbi ca atun nami chēquicēcama pēxcúacēxa.

¹⁵ Usaquian pēxcucē isi cuēenquin ca acama achúshinēn Jesúsnu cuantēcēnquin Nucēn Papa Dios munuma banaquin rabiñacēxa.

¹⁶ Rabiñquin ca a tanáin rantin puruni tsóbuti bēúnpuququin —ca asábi 'icē —quixun Jesús cacēxa. An usoquin cacē uni ax ca Samaritanu 'icē uni 'iacēxa.

¹⁷ Usaquin isí ca Jesús quiacēxa:

—Mēcēn rabē unicama cana pēxcúan. ¿Acama achúshinēxēshia —asábi ca —quixun 'ē cai uánbi cara uinu raíri 'ic?

¹⁸ ¿Judíos unima, Samaritano, ēnēxēshi cara Nucēn Papa Dios rabiñquin —ca asábi 'icē —quixun 'ē cai uax?

¹⁹ Usai quitancēxun ca Jesusan Samaritanu 'icē uni cacēxa:

—'Ēn mi pēxcuti sinani 'ēmi catamēti camina pēxcúan. Niruquiani ca cuantan.

—Axa 'ēmi catamēcē unicama Nucēn Papa Diosan ainan 'imiti ca ēsa 'iti 'icē —quiáxa Jesús quicē bana

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ —¿Uínsarainra cara anúan Nucēn Papa Dios aín unicaman 'apu 'iti nētē 'iti 'ic? —quixun fariseo unicaman ñucacēxun ca ēsoquin Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan, uni ainan 'imia ca unin aín bērúnbi istima 'icēn.

²¹ Usa 'ain ca uni quitima 'icēn, —ca is, ēnu ca Nucēn Papa Dios 'icēn, unu ca —quiaux. Nucēn Papa Dios, ax aín 'Apu 'aish ca axa 'ēmi catamēcē unicamabē 'icēn.

²² Usoquin atu catancēxun ca Jesusan aín 'unánmicē unicamaribishi cacēxa:

—Uni 'inux uá 'aish 'ēx Nucēn Papa Diosnu cuantancēx utēcēncēma pan 'ain, camina 'ēx anun mitsubē 'itēcēnti nētē istisa tanti 'ain. A nētēcama achúshinēn 'ē istisaira tanquinbi camina mitsun 'ē istima pan 'ain.

²³ Unin ca 'ē ñuiquin mitsu cati 'icēn, —ca unu 'icē —canan —ca ēnu 'icē —quixun. Cacēxbi camina isí abē cuantima 'ain.

²⁴ Mēríquin ca canacan camabi naicamē'ēo pēcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish, 'ēx utēcēnti 'iti 'icēn.

²⁵ 'Ēn Papanu cuancēma pan 'ixun cana unían bētsi bētsi ocēxun paē tanti 'ain. 'Imainun ca ēnē nētēnua bucucē unicaman 'ē timaquin 'ēn bana cuaisama tanti 'icēn.

²⁶ Bēráma Noé 'iá nētē usaribiti ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'aish, 'ēx utēcēnti nētēn 'iti 'icēn.

²⁷ Anúan aín nuntinu 'iruti nētē utámainun Noénēn anun iēti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xēanan xanu bianan aín bēchicē bēnumianan an 'acēsabi oquin cuēenquin ñu 'acēxa. Usaquian 'amainun anúan Noé aín nuntinu 'iruti nētē sēnēcēbē ca 'aisamaira 'uí 'ibúcēbē, baca 'aisamaira 'ēi nuntaruquin ñucamacēñunbi unicama cēñuacēxa.

²⁸ Noé 'aían 'iá usaribiti ca anun Lot 'iá nètë 'iacëxa. Anu Lot 'icë ëma, Sodoma cacë, anu 'icë unicaman ca pianan xëanan ñu maruanan, atun naënuxun ñu 'apánan xubucama 'acëxa.

²⁹ Usaquian 'amainun ca anúan Lot anuax cuanti nètë 'icëbëtan, Nucën Papa Diosan tsi 'imainun azufre rëquirucë 'ibúmiquin acama cëñuacëxa.

³⁰ Lot 'aían 'iá usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx anun utëcënti nètë, anúan camabi unin 'ë isti, ax 'iti 'icën.

³¹ A nètë 'icëbë ca axa aín xubu ëman tsócë unicamax aín ñucama aín xubunu 'aínbi a bitsi cuantëcëntima 'icën. Aín naënuxuan ñu mëecë unicamaxribi ca aín xubunu cuantëcëntima 'icën.

³² Caxu bësúquin isi cara Lotnën xanu uisai 'iacëxa quixun camina manuquinma sinánti 'ain.

³³ Uix cara aín cuëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

³⁴ 'Ën cana mitsu cain, 'ëx ucëbë ca ësai 'iti 'icën: a imëa rabë uni anu 'uxtinu racácë, achúshi 'ëbëa 'inun bicë ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁵ Usaribiti ca rabë xanúxa ñu rëni tsócë, achúshi 'ëbëa 'inun bimainun achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁶ 'Imainun ca rabë unían aín naënuxun ñu mëëia achúshi 'ëbëa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncë 'iti 'icën.

³⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuax cara usai 'iti 'ic?

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Unix ca quia, uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

18

Casunamëcë xanu 'imainun juez ñuicë bana

¹ Aín unix ca atsani, abë cana banatisama tani quixun sinanima, nètë camabi Nucën Papa Diosbë banati 'icë quixun 'unánmiquin ca bana itsi ñuicësoquin,

² Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ënëx ca ësa 'icën. Achúshi ëmanu 'icë uni an ca amia uni itsi manáncëxunbi 'aquinsama tanan Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sinánquin 'aquincëma 'iaxa.

³ 'Imainun ca a ëmanu 'icë xanu achúshi casunamëcë, an a uninu cuanquin —'ë ubíoxunma 'anun camina axa 'ëmi nishcë uni cati 'ai —quixun caxa.

⁴ Usaquian cacëxunbi ca 'itsa nëtën cuashiquin 'aquincëma 'icën. 'Itsa nëtën cuashitancëxun ca ësaquin sinánxa, —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan unicamaribi sináncëma 'ain.

⁵ Usa 'ixunbi cana ënë casunamëcë xanúan 'ë ubíoxunma 'anun, an 'ë cacësabi oquin 'axunti 'ain. Usaquin 'acëma 'aish cana 'ëa ubíocëx 'aisamaira atsánti 'ain.

⁶ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—An amia uni itsi manáncëxunbi a xanu 'aquinsama tancë uni a 'ën mitsu ñuixuncë ax aín sinan upíma 'aíshbia quicë bana, a camina sinánti 'ain.

⁷ ¿An usaquin 'acë 'ain cara Nucën Papa Diosan axa ainan 'inúan an caíscë aín unicama an nëtënbi, imëbi a ñucácë, acama bërúanquin 'aquintima 'ic? ¿Cara 'aquinquinma ténánpati 'ic? Usama ca.

⁸ 'Ën cana mitsu cain, ca asérabi bënëñquinshi acama 'aquinti 'icën. ¿Usa 'aínbi carana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish anu cuantancëx, 'ëx utëcënquin, unicama asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtia isti 'ain? Uisai cara 'iti 'icë quixun cana isti 'ain.

Fariseo 'imainun an 'apu buánmiti curíqui bicë uni ñuicë bana

⁹ Uni raírinëxa —nuxbi cananuna Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i —quixun sinani raíri unicama timai atumi nishia 'unánquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin ësoquin cacëxa:

¹⁰ —Uni rabëtax ca Nucën Papa Diosbë banai anuxun a rabiti xubunu cuanxa. Achúshinëxa fariseo uni 'imainun ca bëtsix an 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'iixa.

¹¹ Cuanx, nitsax abë banaquin ca fariseo unin ësaquin Nucën Papa Dios caxa: Nucën Papa Dios, 'ëx uni raírisama 'ixun cana mi, asábi ca cain. Raírinëx ca an uni paránquin aín curíqui bicë uni 'imainun upí sinánñuma uni 'imainun aín xanuma 'aínbia uni itsin xanubë 'icë uni, usa 'icën. Usa unicama 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'ima. An 'apu buánmiti curíqui bicë, ënë uníxribia 'aisama 'aínbi cana 'ëx usai 'iman.

¹² 'Ëx cana camabi semana rabë nëtën pima samatin. 'Ën ñu mëëquin bicë curíquia mëcën rabë 'icëbi cana acama mësú, décima parte, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu buánquin, sacerdote 'inanin.

¹³ Fariseo uníxa usai quimainun ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unin, 'uri niracëti manámi bësuima meuishi bësui, masá nuituquin aín nuitu mëëi abë banaquin, —Nucën Papa Dios, 'ëx 'uchañu 'icë camina 'ë nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tërënxunti 'ai —quixun caxa.

¹⁴ Usa 'ain cana mitsu cain, fariseo unima, bëtsi uni a usaquin cacëxun aín 'uchacama tërëncë, ax ca aín xubunu cuani Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iixa. Usaribiquin ca an rabíquin —'ëx cana bëtsi unibëtan sënënma 'ai —quixun sináncë uni a Nucën Papa Diosan aín uni raíribëtan sënënmara 'imiti 'icën. 'Imainun ca axa rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

Tuácama Jesusan Nucën Papa Dios ñuixuan

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramënun quixun tuáratsucama Jesúsnu bëcancëxa. Bëia isquin ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bëcëcama ñu caquin, —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan —quixun cacëxa.

¹⁶ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënua unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁷ Aséribi cana 'ën mitsu cain, uix cara tuá xuratsua an a bërúancë unimi catamëcësa usaribiti 'ëmi catamëcëma 'icë ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

Ñuñuira bënë uníxa Jesús bënë bana

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Aín cushi uni achúshinën ca Jesús ësoquin cacëxa:

—Mix camina aséribi upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuixunti 'ain, ¿'ëx nëtëtimo Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana añu 'ati 'ai? quixun.

¹⁹ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Uinu 'icë uníxbi ca upíma 'icën. Nucën Papa Diosaxëshi ca aséribi upí 'icën.

²⁰ Uisai cara aín bana cuënëo quia quixun camina 'unanin. Ca quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain”.

²¹ Usaquian cacëxun ca aín cushi unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicësabi oi 'iá 'aish cana usabii 'in.

²² Cacëxun cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Usari camina 'in. 'Ixunbi camina achúshi ñuishi 'acëma 'ain. Cuanxun camina min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Usaquin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²³ Usaquian Jesusan cacëxun cuati ca aín ñua 'itsaira 'ain, a uni masá nuituti utënbuacëxa.

²⁴ Utënbütia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁵ Camello, ax ca chaira 'aish, xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncasmacësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁶ Usai quia cuaquin ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icën.

²⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Axbi iétisama 'icëbi ca Nucën Papa Diosnan usa uniribi iémiti 'icën.

²⁸ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun xubucama 'imainun nun ñu camabi cananuna mibë ninuxun ëan.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unin cara camabi uníxa 'ëmi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun 'aquinuxun, aín xubu, aín xucéantu, aín papa, aín tita, aín xanu, aín bëchicëcama ëbianxa,

³⁰ a unix ca a ëncë ñuñu 'icësamaira oi ñuñu 'iti 'icën. Usai 'ianan ca Nucën Papa Diosnan nëtënu 'aish abë nëtétimoi 'iti 'icën.

*Jesusan —'ëx cana unían 'acëx bamati 'ai —quixun aín unicama catëcëan
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)*

³¹ Bain cuanquin ca 'itsa uni anu 'aínbi Jesusan aín 'unánmicë unicama abëa ninun quixun cuënbianquin cacëxa:

—Bëri cananuna Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbaxnu anu 'ain ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían 'ë ñui quiásabi oi 'iti 'icën.

³² Judíos unibunën ca judíosma unibunëan binun 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun bixun ca 'ëmi cuaiquin bëtsi bëtsi onan 'ë tushucati 'icën.

³³ Usoquin bëtsi bëtsi oquin mëëtancëxuan 'acëx cana bamatancëx rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

³⁴ Jesusan usaquin cacëxunbi ca aín 'unánmicë unicaman uisai cara quia quixun cuama 'icën. Uisai qui cara usai quia quixunbi ca 'unánma 'icën.

*Jericónuxuan Jesusan bëxuñu uni bëpëxcüa
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)*

³⁵ Cuanía Jericó ëma 'urama 'ain ca bëxuñu uni achúshi bai amo anuxun uni curíqui ñucátinu tsoócëxa.

³⁶ Tsóxunbi ca 'aisamaira unían ratábiancëxun cuaquin —¿añu ñu cat? ¿Uisai caina 'icanin? —quixun unicama ñucácëxa.

³⁷ Ñucácëxun ca cacancëxa:

—Nazaretnu 'icë uni, Jesús, ax ca uaxa, a cënë cuania.

³⁸ Usai quia cuati cuëníshquin ca cacëxa:

—Jesús, Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

³⁹ Usaía quia oquin ca ax paían rëcuënguiani cuancë unicaman banaxma isa nëtënun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtétima axa 'icësamaira oi munuma cuënístëcëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, nuibaquin ca 'ë 'aquin.

⁴⁰ Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan —'ënuu unun ca bët —quixun anu 'icë unicama cacëxa. Cacëx aia ca Jesusan ñucáquin cacëxa:

⁴¹ —¿'Ën mi uisoti caina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Isnunmi 'ë bëpëxcuti cana cuëënin.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca bēpēquit. 'Ēn mi bēpēxcuti sinani 'ēmi catamēti camina bēpēxcūan.

⁴³ Usaquian cacēxēshi ca bēpēxcūacēxa. Bēpēxcucēxun isi cuēēnquiiani ca Nucēn Papa Dios rabibiani Jesús bē cuancēxa. Jesusan a uni bēpēxcutia isquin ca anu 'icē unicaman-ribi Nucēn Papa Dios rabiacēxa.

19

Zaqueo ñui quicē bana

¹ Anu bēbaquiani ca Jesús Jericó ěma 'uramaquiani cuancēxa.

² Usaía Jesús cuancēbēbi ca a ěmanu 'icē uni achúshi Zaqueo caquin anēcē anu 'iacēxa. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicē unicaman cushi 'ianan 'itsaira curíquiñu 'iacēxa.

³ Usa 'ixun ca uisa cara Jesús 'icē quixun istisa tanquinbi mētúra 'ixun 'aisamaira unían tsitsíruxun bēpāncēbētan iscasmacēxa.

⁴ Usaquin iscasmati, abáquiani cuanx ca achúshi i, sicómoro cacē, bai anúan Jesús uti amoa 'icē anu ronruacēxa.

⁵ Usaía anu 'icē ca Jesusan anun cuanquin manámi bēsuquinbi mēraquin ěsaquin cacēxa: —Zaqueo, bēnētishi ca 'ibúcuatsini ut. Bērí cana min xubunu 'i mibē cuainsa tanin.

⁶ Usaquian cacēxēshi chuámarua tani bēnētishi 'ibúquin ca Zaqueonēn aín xubunu buánuxun Jesús biacēxa.

⁷ Usaria isquin ca uni raíricaman —'uchañu unin xubunu ca Jesús 'icuania —quixun ñuiacēxa.

⁸ Usa 'ain ca manámi chairuquin Zaqueonēn Jesús cacēxa:

—'Ēn cana mi cain, bērí cana 'ēn curíquicama mēsú usaribi 'ēnan 'inun bianan usaribi ñuñuma unicama 'inani cuanin. 'Inánan cana 'ēn aín curíqui mēcama uni, 'ēn ainan mēcama inumiquin rabē 'imainun rabē oquin 'inánti 'ain.

⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Bērí ca ěnē xubunu 'icē unicama 'ēmi catamēcē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iēti 'icēn, ěnē uníxribia Abrahamnēn rēbúnqui 'ain.

¹⁰ 'Uchañu unicama ainanma 'icēbi aín 'ucha tērēncē 'ianan ainan 'inun iēminux, cana Nucēn Papa Diosnuax uni 'inux uacēn.

Bana itsi ñuicēsaria Jesús curíqui ñui quiá bana

¹¹ Usa 'ain ca Jesusan Zaqueo caia cuaquin, Jerusalén 'urama 'ain, abē 'icē unicaman sināncēxa, —Jerusalénu bēbatancēx ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx Jesúsēshi judíos unbunēn 'apu 'iti 'icē —quixun.

¹² Atúan usoquin sinania 'unánquin ca acaman cuamainun, bana itsi ñuicēsoquin Jesusan ěsaquin cacēxa:

—Ěsa ca. Achúshi uni, 'apun rēbúnqui, an ca aín menu 'icē unicaman cushi 'iisa tanquin bētsi menu 'icē 'apu cha anu cuanxun, a 'apu 'iminun quixun catancēx utēcēnti sinánxa.

¹³ Sinántancēxun aín uni mēcēn rabē camicēx ucē ca achúshi achúshi curíqui achúshi 'aíshbi 'itsa cupícē, camabi sēnēn 'inánxa. 'Inánquin, —'ēx utēcēntamainun camina ěnē curíquinēn ñu bitancēxun maruquin curíqui bitēcēnti 'ai —quixun caxa.

¹⁴ Usaquin catancēxa cuanbi ca a menu 'icē unicama ami nishcē 'ixun, —a uni cananuna nun 'apu 'iti cuēēnima —quixuan 'apu catánun quixun uní xuquin camiata.

¹⁵ Usa 'aínbi ca 'apun, ax paían cuancē uni abi aín menu 'icē unicaman 'apu 'imiata. 'Imicēx ca aín menu utēcēanxa. Ai bēbaquin ca uiti curíqui cara biaxa quixun 'unántisa tanquin a curíqui 'inánbiancē unicama camiata.

¹⁶ Camicēxa anpan ucē an ca aín 'apu caxa:

—Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana mēcēn rabē sēnēn 'inun curíqui bian.

¹⁷ Cacēxun ca 'apun caxa: Upí oquin camina 'ēn curíquinēn ñu 'an. 'Itsairamashi 'aínbimi a curíquinēn upí oquin 'acē cupí camina mēcēn rabē ěmanu 'icē unicaman cushi 'iti 'ain.

18 Bëtsíxribi uquin ca caxa: Min curíqui anun ñu bixun maruquin cana męcën achúshi sęcën 'inun curíqui bian.

19 Cacëxun ca 'apun caxa: Mix camina męcën achúshi ëmanu 'icë unicaman cushi 'iti 'ain.

20-21 Cacëbë uquin ca bëtsínribi caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uni itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. Usa 'ain cana mimi racuëquin, pañunan rabúnxun, min curíqui ami 'ë 'ináncë, a nan. A cęcë 'icën.

22 Cacëxun ca aín 'apun caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Min bana cuaquin cana uisa uni caramina mix 'ai quixun 'unanin. 'Ëx unimi nishcësa 'ixun uni itsin ñu 'apámitancëxun a bimi 'ënáinshi 'inun 'ën unicama bimicë isna 'ai quixun camina 'ë 'unan.

23 ¿Usaquin 'unánquin caramina uisacasquin a curíqui banconu nancëma 'ain? Anumi nancë 'ain cana 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían.

24 Caxun ca 'apun anu 'icë unicama caxa: A curíqui 'ën a 'inan, a camina a uninua bixun, an męcën rabë sęcën 'inun curíqui bicë uni a 'inánti 'ain.

25 Cacëxun ca caxa: Nun a curíqui 'inánti 'aínbi ca ax męcën rabë sęcën 'inúan bicë curíquiñu 'icën.

26 Usaquin cacëxun ca aín 'apun caxa: Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántęcënti 'icën. Usonan ca anúan ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën.

27 Axa 'ëmi nishi 'ëx 'apu 'iti cuëncëma unicama a camina ënu bëxun 'ën ismainunbi 'ati 'ain.

IV. JESUSAN JERUSALENUXUN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A (19.29-21.38)

Jesús Jerusalénu cuan

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Usaquin bana itsi ñuicësoquin 'apu ñuiquin unicama cabiani ca Jesús Jerusalénu cuanti sinánbiani cuancëxa.

29 Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'imainun Betania ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabë xuquin,

30 Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro, anua uni tsócëma pain, a anua tęcërëcacë mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain.

31 Mitsúnmi tubuia isquian bëtsi unin —¿uisati caramina ënë burro tęcërëcacë tubuin? —quixun mitsu ñucácëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun quixun nu caxa.

32 Usaquin caquian xucëx cuanxun ca Jesusan atu cacësabi oquin burro mërácëxa.

33 Mëraquian tubuia ca burron 'ibucaman cacëxa:

—¿Uisoti caramina burro tubuin? —quixun.

34 Ñucácëxun ca cacëxa:

—Nucën 'Ibu ca ënë burro buánxunun nu caxa.

35 Usoquin cabianquin buántancëxun ca chupan camáputancëxun anu Jesús 'irumi-acëxa.

36 Usoquian 'irumicëxa burron cuancëbëtan ca unicaman anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apácëxa.

37 'Apácëbë anun cuani matá Olivos, anuax cuabútia 'urama 'ain ca anu 'icë unicaman 'aisamaira 'aish, cuëenquin, —uni itsin 'acëma ñucama Jesusan 'aia cananuna isa —quixun an 'acëcama ñuiquin munuma banaquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

38 Rabi ca quiacëxa:

—Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë, ënë 'Apux ca bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Naínu 'icë Nucën Papa Diosaxribi ca cuëenia. Aribi ca camabi unin rabiti 'icën.

³⁹ Usai quiquian axa ami sináncë unicaman Jesús rabia cuaquin ca fariseo unicama raírinën Jesús cacëxa:

—Axa mimi sináncë unicama sharáxma 'inun camina cati 'ain.

⁴⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana mitsu cain, ënë unicaman 'ë rabicëbëtanma ca ënë maxáxcama ënën cuëncëni sharáquin 'ë rabiti 'icën.

⁴¹ Usai quiquianquin rarobianquin, Jerusalén isi ca Jesús nitëxëti bëunan mëscuti Jerusalénu 'icë unicama cai quicësaí quiacëxa:

⁴² —Nucën Papa Diosan 'imicëx camina asérami chuámarua 'aish cuënti 'ai —quixun bërí nëtënbi mitsun 'unánti cana cuëënin. Usa 'aínbi camina mitsun nuitunënbi sinánquin cuaquinma 'unáncantima 'ain.

⁴³⁻⁴⁴ Nucën Papa Diosan mitsu sinánxunquin 'ë mitsunu xucë 'icëbi ui carana 'ëx 'ai quixun 'ë 'unántsinxunbi 'unáncëma 'ain, ca anun mitsu 'atimoti nëtëcama uti 'icën. Axa mitsumi nishcë unicaman ca mitsu ëman chiquítisama oquin bëararanan mitsun a xubu 'acë maxáxcama rurupaquin rëúpanan unicamaribi cëñuti 'icën.

*Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquían
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)*

⁴⁵ Jerusalénu bëbatancëx anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquin ca Jesusan anuxuan ñu marucë unicama chiquíancëxa.

⁴⁶ Chiquínquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin mëcamati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

⁴⁷ Camabi nëtën ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixunquin unicama 'unánmiacëxa. Usaía 'ia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun aín cushi unicama a 'acatsi quiax ami 'ësënanacëxa.

⁴⁸ Usai 'ësënanquinbi ca 'apuma unicama aín bana cuati ami sináncë 'ain uisoxun 'ati cara quiax sináncasmacëxa.

20

*Uin banan cara Jesusan ñu 'aia quixuan Jesús ñucácan
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)*

¹ Achúshi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana 'unánmianan upí bana anúan uni Nucën Papa Diosan 'iti ñuixunmainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun anpan caniacëcë unicama anu cuanxun

² ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësöquinmi ñu 'anun mi cax? Ca nu ñuixun.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. 'Ë ca ñuixun,

⁴ ¿uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

⁵ Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacanani quicancëxa: ¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu, Nucën Papa Dios naínu 'icë an ca cacëxa, quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu, usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai quixun nu cati 'icën.

⁶ Nun nu, unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa quixun cati, 'aínbi ca 'apuma unicaman nu maxaxan 'ati 'icën. Acaman ca aín bana cuaquin, Nucën Papa Diosan ca aséribi aín bana unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa quixun sinania.

⁷ Usari canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unániman.

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucácëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'enribi uin banan carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

*An naë bërúancë 'aisama unicama ñuiquin Jesusan cá bana
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)*

⁹ Bana itsi ñuicësoquin ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi unicama ñuixuancëxa:

—Ësa ca. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apátancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

¹⁰ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni achúshi xuquin caxa:

—An naë bërúancë unicamanu quantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. Cacëx cuanxa bëbaiabi ca a uni an naë bërúancë unicaman mëëtancëxun ñuñuma quantëcëntanun xuaxa.

¹¹ Usoquian 'an ca naë 'ibun aín ñu mëëmicë uni itsi xutëcëanxa. Xucëxa bëbaiabi ca aribi an naë bërúancë unicaman mëëquin bëtsi bëtsi oquin masóxa. Usotancëxun ca ñuñuma quantánun aribi xuaxa.

¹² Usocëbëtan ca bëtsiribi amiribishi xutëcëanxa. Xucëbi ca aribishi 'atimoxun, ënuaxma ca cuantan, quixun caxun xuaxa.

¹³ Usoquian 'acëbëtan ca naë 'ibun sinánxa: ¿Añu carana oti 'ain? Cana 'ëx amiira sináncë bacë bëchicë xuti 'ain. A sapi ca cuania 'atimoquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icën.

¹⁴ Usoquin sinánquin aira xucëxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain.

¹⁵ Canantancëxun naë 'uri buánxun ca 'axa.

Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun an naë bërúancë unicama uisoti 'icë quixun cana mitsu cain.

¹⁶ Aín naënu cuanquin a unicama 'atancëxun ca bëtsi uni aín naëa bërúanxunun quixun cati 'icën.

Usai Jesús quia cuati ca an cuacë unicamax:

—Usaía 'inun cuëëanxma 'itibi ca Nucën Papa Dios 'iti 'icë —quiax quiacëxa.

¹⁷ Quia ca Jesusan atumi bësuquin isquin cacëxa:

—¿Usai 'itima 'ain cara uisai quicë ënë cuëñëo bana 'ic?, ësai quicë:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

¹⁸ A maxáxa an cuëëncëma unicama usaribi ca an 'ë cuëëncëma uni 'icën. Maxáxmi tatiquí chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

*Unían César curíqui 'inánxun sinan
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)*

¹⁹ An naë bërúancë unicama ñuicëbë ca an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun judíos sacerdotecamax atubi ñui isa quia quixun 'unani Jesúsni nishacëxa. Nishquin 'atimonuxun biisa tanquinbi ca —'itsa unin ca aín bana cuatia, usa 'ain ca a unicamax numi nishti 'icë —quixun sinani atumi racuëquin biama 'icën.

²⁰ Bitsíma 'ixunbi ca Jesús bicatsi quiax 'ësënantancëxun ami manánquin usai ca quiaxa quixun 'apu canuxuan, cëmëquin paránquin Jesús ñucátanun quixun uni raíri xuacëxa.

²¹ Xucëx cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca asérabi 'icën, upí oquin camina unicama bana ñuixunin. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin.

²² Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax asérabi nun cushi 'ain cara Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic?

²³ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatia —quixun 'unánquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina usoquin 'ë cain?

²⁴ Uisa cara isnun ca 'apu buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxuan bëia isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën bëmánan tanquin 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

²⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëencë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëencë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²⁶ Usaía Jesús quia ca anu 'icë unicaman cuacëxa. Acamabëtan an a ñucácë unicaman-ribi cuacëx ca a ñui Jesúsmi manánti bana 'aíma 'iacëxa. —'Aíma ca —quixun sinánan —upitishi ca quiaxa —quixun sinánquin ca an ñucácë unicaman a ñucátëcëanma 'icën.

Unix cara bama 'aish baísquitima 'icë quicë bana

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Usacëbë ca Jesúsnu saduceo unicama cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sináncëxa.

²⁸ Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—Nun 'unánun ca Moisésnën ësai quicë bana cuënëocëxa, uni achúshinëxa bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan aín casunancë xanu bixun, ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicëx aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën.

²⁹ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Uni achúshinëx ca mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biaxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

³⁰ Baman aín xucënan casunancë xanu biaxbi ca aín xucën axribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa.

³¹ Usaribiti ca a xanu biaxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca xucën camáxbi a xanu biaxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa.

³² Acamaxa bamai cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa.

³³ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara anun unicamax baísquiti nëtën acama uinu 'icëxira aín bënë 'iti 'ic?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë menuxun ca unin xanu bitsia, bimainun ca unin aín ini bëchicë bënumia.

³⁵ Usa 'aínbi ca bama 'aish baísquitancëxun Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë unicaman xanu bitima 'icën, aín ini bëchicëbi ca bënumitima 'icën.

³⁶ Bama 'aish baísquitancëx ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish bamatëcëntimoi tsóti 'icën, ángelcamaxa 'icësaribiti.

³⁷ Uni bama 'aish ca baísquiti 'icë quixun nun 'unánun ca Moisésnën imaxu nëëmëtia iscë ñuiquin ësaquin cuënëocëxa, Nucën 'Ibu Dios ax ca Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicë Dios 'icë quixun.

³⁸ A bana cuënëo isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icën. Ax ca camabi aín unicaman rabicë Dios a 'icën. An iscëx ca aín uni camáxbi tsotia.

³⁹⁻⁴⁰ Usoquian cacëxun cuaxun ca saduceo unicaman amiribishi a ñucatëcëanma 'icën. Usaria isquïn ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama raírinën —upí oquin camina nu ñuixuan —quixun cacëxa.

Uïn rëbúnqui cara Cristo 'icë quixun ñuicë bana
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara uni quia, Cristo, ax ca Davitan rëbúnqui 'icë quiax?

⁴²⁻⁴³ David anbi ca Salmos quirica 'aquin ësoquin cuënëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu caxa, axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai qui ca David ax, Cristo, ax ca 'ën 'Ibu 'icë quiax quiacëxa. ¿Ësaia quiá 'ain cara Cristo uisax Davitan rëbúnqui 'iti 'ic?

An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama Jesusan ñuia
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Usoquin canan ca anu 'icë unicaman cuanun, Jesusan ësaquin aín 'unánmicë unicama cacëxa:

⁴⁶—An usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax 'icësaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca chupa chaxcë pañuax niti cuëëanan anuxun ñu marucë anuxuan unin, ax ca nun cushi 'icë, quixun sinánquin mëcën 'inánquin bití cuëënia. Usai 'ianan ca anu judíos unicama timëti xubunu unicamabë timëti anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, 'ianan ca pi timëxun anu aín cushicamax tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun.

⁴⁷ Usai 'ianan ca casunamëcë xanun ñu bicuanquin cëñuia. Cëñuanan ca ax isa upí 'icë quixuan unin sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banaia. Usa unicama ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin 'uchoquin castícati 'icën.

21

Xanu casunamëcënan Nucën Papa Dios curíqui nanxúan
(Mr 12.41-44)

¹ Usaquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama catancëxun anu curíqui nanti ñu ami bësuquin isquïn ca Jesusan ñuñu unicaman aín curíqui nania isacëxa.

² Isanan ca xanu casunamëcë ñuñuma anribia manë curíqui rabë nania isacëxa.

³⁻⁴ Isquïn ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—'Itsaira curíquiñu unicaman ca anun ñu maruquian tëxëocë curíqui anu curíqui nanti ñunu 'aruaxa. Usa 'aínbi ca xanu casunamëcë ënën aséabi cuëënquin 'aisa tanquin anúan ñu marutibi 'aíma 'itánun, aín curíquicamaishi 'aruaxa. Usa 'ain cana mitsu aséabi cain, curíquiñu unicaman 'acësamaira oquin ca a xanun aín curíqui 'inánxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurucubutía Jesusan ñuia
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Anuax cuania ca uni raírinën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ñuiquin ësaquin cacëxa:

—Ax ca aín maxax upíira upí 'icën. 'Imainun ca bëtsi bëtsi unían upí ñu 'ináncë cupíribi ax upíira upí 'icën.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

⁶—Ënë xubu mitsun iscëx upí 'aish maxax cha 'acë 'aishbi ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camabi rurupacëbë aín maxáxcamaribi rurucubúti 'icën. Usaía anun 'iti nëtë ca uti 'icën.

Ënë nëtëcama cëñútisama pain 'ain cara uisai ñu 'iti 'icë quicë bana
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Usaquian Jesusan cacëxun ca a unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ënëx aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Anúan usai 'iti nëtë ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain?

⁸ Usaquin ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unix ca: 'Ëx cana Cristo 'ai, quianan: Jesús utëcënti nëtë ca uaxa quiax quiti 'icën. Usai quiquian mitsu paránti rabanan camina bërúancati 'ain. Aín banax ca aséribi 'icë quixun camina sinántima 'ain.

⁹ Mitsun camina uni itsían, bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acánania quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan, raíri unicamaxribi ca aín 'apumi tsuáquiruia quixun ñuia cuatíbi camina racuétima 'ain. Aséribi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën.

¹⁰ Caxun ca ësaquinribi cacëxa:

—Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën.

¹¹ Bëtsi bëtsi mecama ca shaíquinuxun 'aia. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. 'Imainun ca 'itsa unix 'insinan cëñúnuxun 'aia. 'Imainun ca naínua atun iscëma ñu unicaman isti 'icën, isi ca racuëira racuëti 'icën.

¹² Usai 'icëma pan 'ain ca mitsúxmi 'ëmi catamëti 'ën uni 'icë cupí, unin mitsu bixun bëtsi bëtsi onan anu judíos unibunëx timëti xubunu 'icë unin mitsu 'uchonun buánan, mitsu sipuanan, 'apu cha 'imainun 'apu chucúmaribi mitsu ñui ami manánquin mitsu 'inánti 'icën.

¹³ Usaquian 'acëxunbi camina 'ë ñuiquin rabínquinma an mitsu bicë unicama cati 'ain.

¹⁴⁻¹⁵ A unicama bëmánanumi 'ain cana 'ënbi uisoquin caramina cati 'ai quixun 'unánmianan anúnmi cati bana mitsu sinánmiti 'ain. Sinánmicëxunmi cacëx ca axa mimi nishi mimi manáncë unicamax, aséribi ca a bana 'icë quixun 'unani minmi cacë banax ca cëmë 'icë quiax quitima 'icën. Usa 'ain camina a unicama bëmánanu cuancëma pan 'ixun ësaquin sinánti 'ain: Jesusan ca uisoquin carana cati 'ai quixun 'ë sinánmiti 'icën. Usa 'ain cana 'ënbi pain sinántima 'ain.

¹⁶ Mitsúxmi 'ënan 'icë cupí ca min papa 'imainun min tita 'imainun min xucéantu 'imainun min aintai 'ibu 'imainun axa mibë nuibanancë unínribi uni itsían mitsu 'atimonun 'inánuxun 'aia. 'Ináncëxun 'atimoquin ca mitsu raíri 'ati 'icën.

¹⁷ Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nishnuxun 'aia.

¹⁸ Usa 'aínbi camina 'ën bërúancë 'aish asábi 'iti 'ain, 'ëx cuëncëbëma ca mitsun bu achúshirabi nëtétima 'icën.

¹⁹ Tëmëraqinbi 'ëmi catamëti ëncëma 'aish camina 'ën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'ain.

²⁰ Anu 'icë unicamabë 'acananuxuan suntárucaman Jerusalén nëbëtsioratia isquin camina 'unánti 'ain, anun a ëma cëñúti nëtë ca uaxa quixun.

²¹⁻²² A ëmanu 'icë unicamaxa ami 'uchacë cupí ca castíancë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomiacëxa. Usai ca bërí 'iti 'icë quixun camina a suntárucama isquin 'unánti 'ain. Usai 'icëbë ca unicamax racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiani matánu cuanti 'icën. 'Imainun ca axa Jerusalénu 'icë unicamaxribi anuax cuanti 'icën. Axa Jerusalénuax 'ura nitsi cuancë unicamax ca racuëti Jerusalénu cuantëcëntima 'icën.

²³ Usai 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcé xanucamaxribi abáquiani cuani nuibacanuxun 'aia. A nëtënu 'icë unicamax ca 'aisamaira paë tani tëmëratí 'icën. Aín 'ucha cupí atumi nishquin Nucën Papa Diosan castíancë 'aish ca usai 'iti 'icën.

²⁴ Uni raíri ca unin abë 'acananquin 'anuxun 'aia, raírinëx ca bëtsi bëtsi menu buáncë 'iti 'icën. Usaquin 'aquin ca judíosma unicaman Jerusalén 'atimonan anu 'ixun aín cuëncësa oquin 'ati 'icën, atúan usoquin 'ati nëtëa sënëncëbëtan.

Usacuatsini ca Jesús utēcēnti 'icē quicē bana
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Ēsaquinribi ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx utēcēnti nētē ca 'urama 'icē quixun unicaman 'unánun ca naínu 'icē bari, 'uxē, 'ispa acamax bētsiti 'icēn. Usai 'imainuan parún papacama xuquirui bēchunia cuati ca camabi menu 'icē unicamax ratuti sináncasmai bēnēti 'icēn.

²⁶ Naicamē'ēo shaí quicēbē ca anua 'icē ñucamaxribi shaí quinuxun 'aia. Acama isi ca unicamax, uisai cara 'iti 'icē quixun sinani racuētan bamai sináncasmai bēnēti 'icēn.

²⁷ Usai 'icēbētan ca uni 'inux Nucēn Papa Diosnuax uá 'ixun 'ēn, nētē cuin mēúxun, 'ēn cushin pēcabētsinia, camabi unicaman isnuxun 'aia.

²⁸ 'Ēn mi ñuixuncē ñucama 'icēbētan camina, anúnmi mitsux paē tani tēmēratī nētē sēnēnti ca 'urama 'icē quixun 'unánti 'ain. 'Unani camina chuámarua tani cuēēinra cuēēnti 'ain.

²⁹ Usoquin catancēxun ca Jesusan icamaribi ñuiquin ēsaquin cacēxa:

—Mitsun iscēx ca higuera 'imainun uisa i cara,

³⁰ acamax baricuatsíncēbē aín pēchi rēucubutancēx amiribishi corutēcēnia. Usaria 'ia isquin camina uni 'itsían mitsu cacēxunmabi mitsúnbi ca baritiacuatsinia quixun 'unanin.

³¹ Usaribitía 'ēn mitsu ñuixuncē ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anúan Nucēn Papa Dios 'Apu 'iti nētē ca 'urama 'icē quixun.

³² Asérabi cana mitsu cain, bēría ēnē nētēnu bucucē unicamaxa bamacēma pain 'ain ca 'ēn mitsu ñuixuncē banacama quicēsabi oi 'iti 'icēn.

³³ Naí, me acamax ca cēñúti 'icēn, 'aínbi ca 'ēn banaxa nētētimoī usabi 'ain camabi ñu 'ēx quicēsabi oi asérabi 'iti 'icēn.

³⁴ Usa 'ain camina mitsux cuēēncē ñuishi 'anan paēanan ēnē nētēnu 'icē ñucamaishi sináncē 'itin rabanan bērúancacē 'iti 'ain. Usai bērúancacēma 'aish camina mitsúnmi sináncēbēmabi 'ēx ucēbē 'ē isi rabínti 'ain.

³⁵ Sinaniamabi rican mapuquin unin tsatsa bicēsa usaribiti ca unin sináncēbēmabi anun 'ēx uti nētē uti 'icēn.

³⁶ Usa 'ain camina 'ēx uti nētē caini, 'ēn mitsu cacē ñucama ēnēxa 'icēbēbi 'ēmi catamēti ēníma 'ēmi cushicē 'inuxun, nētē camabi Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. Usai 'i, 'ēx utēcēncēbē 'ēn bēmánuax añu 'uchañumabi 'inuxun camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain.

³⁷ Usaquin anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuanan ca Jesús xupíbu xupíbuacēbē imē Olivos cacē matánu 'i cuancēxa.

³⁸ Usai anu 'inēti ca bari urucēbē bana ñuixuni Jesús anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu cuantēcēancēxa. Cuantēcēnxuan bana ñuixunia cuati ca unicama riquiani timēacēxa.

V. BAMAXBI CA JESUCRISTO BAIQUIAXA QUIXUN ÑUI QUICÉ BANA (22-24)

22

Judíos unicama Jesúsmi 'ēsēnan

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Anun chamiti ñucēñunma 'acē pán piti nētē, Pascua cacē, 'iisama pain 'ain,

² ca judíos sacerdotenēn cushicama 'imainun an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama Jesús 'acatsi quixun sinanibi —'apuma unicamax ca aín bana cuacē 'aish numi nishti 'icē —quixun sinani atumi racuēquin uisoxun 'ati cara quixun sinani 'ēsēnancēxa.

³ Usacēbē ca Jesusan 'unánmicē unicama mēcēn rabē 'imainun rabē, acama achúshi, Judas Iscariote, anu ñunshin 'atimanēn 'apu Satanás atsíancēxa.

4 Usai 'iquian cuanxun ca ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicëx judíos sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucaabë 'ësënanquin —'ën cana Jesús mitsu 'inánti 'ai —quixun cacëxa.

5 Usoquian Judasan cacëx ca cuëëni —curíqui 'inánti ca —quiax canancëxa.

6 Usoquian cacancëx —asábi ca —quixun catancëx cuanquin ca Judasan —¿'apuma unicaman isnunma carana uisaxun ënë unicama Jesús bimiti 'ai? —quixun sináncëxa.

Ashiquian Jesús bëtan aín unicaman piá

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtë achúshi ca Pascua nëtë anun carnero 'ati, a 'iacëxa.

8 A nëtë 'icëbëtan ca Jesusan Pedrocëñun Juan xuquin cacëxa:

—Ënë nëtënu a piti ñu pinun camina nu mënioxuni cuanti 'ain.

9 Cacëxun ca cacëxa:

—¿Uinuxuinra caranuna a piti mëníoti 'ain?

10 Quia ca Jesusan cacëxa:

—Jerusalénu cuantancëx bëbaquin camina uni achúshinëan ñutën 'unpax buania mërati 'ain. Mëraqin nuibiani camina anua ax atsíncë xubunu atsínti 'ain.

11 Atsínquin camina aín 'ibu ësaquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa: ¿Uinuxun cara 'ëbëtan 'ën 'unánmicë unicaman Pascua nëtën piti ñu piti 'ic?

12 Usaquinmi cacëxun ca an mitsu anuxunu piti xubu namë cha, cata itsi manámi 'icë, anua mesa 'imainun anu tsóti acama mëníocë, mitsu ismiti 'icën. Anuxun camina a piti nu mënioxunti 'ain.

13 Usoquian cacëx cuanx Jerusalénu bëbaquin ca Jesusan cacësabi oquin a ñucama mërácëxa. Mëraxun ca anuxun a nëtën piti ñucama mëníocëxa.

14 Mëníoquian sënëon ca Jesús aín 'unánmicë unicamabë pinux mesanu tsóbuacëxa.

15-16 Mesanu tsóxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ën cana mitsu cain, ënë nëtënu xun cana ësa piti mitsubë 'atëcëniman. Nucën Papa Diosan nëtënu xun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain. Usa 'aish cana bamacëma pain 'aish a piti ñumi mitsun 'ëbëtan piti 'itsaira cuëëan.

17-18 Catancëxun ca anu uvas baca 'arucë manë xanpa biquin, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun, aín 'unánmicë unicama 'inánquin cacëxa:

—Ën cana mitsu cain, ësaquin cana uvas baca ënuxun 'atëcëniman. Axa 'Apu 'aían Nucën Papa Diosan nëtënu aín unicamax abë 'icëbëtan cuni cana 'atëcënti 'ain. Usa 'ain camina ënë biquin camaxunbi 'ati 'ain.

19 Catancëxun ca Jesusan pán biquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun 'inánquin atu cacëxa:

—Mitsúnmi piti pán ënëx ca 'ë 'icën. Mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun 'ë unín 'acë 'ain, camina 'ëmi sinánquin 'ën mitsu bërí cacë ënë ënquinma usabi oquin 'ati 'ain.

20 Cacëxun piti piia sënënia ca Jesusan manë xanpa anu 'icë uvas baca biquin catëcëancëxa:

—Ënë uvas baca ënëx ca 'ën imi 'apati, 'ëx bamacë cupía mitsun 'uchacama tërëncë 'aish ainan 'inun Nucën Papa Diosan mëníocë, a 'icën.

21 'Ën mitsu camainun ca cuat. Uni itsin 'atimonuxun binuan an 'ë 'inánti uni, an ca nubëtan ënuxun piia.

22 Nucën Papa Diosan mëníosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncë uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icë, usoquian Nucën Papa Diosan 'acë 'iti 'icën.

²³ Jesusan usaquin cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax —¿nucama uin cara usaquin 'ati 'ic? —quiax ñucacanancëxa.

Uiira cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quicë bana

²⁴ Uix cara bëtsibëtan sënënma 'iti 'icë quiax ca Jesusan 'unánmicë unicama cuëbicanancëxa.

²⁵ Usaía quia ca Jesusan cacëxa:

—Judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëencësabi oquian tëmëramiquinbi ñu mëënun 'amia. Usaquin 'amibi ca bëtsi unicama cai, ainsa aín unicamaxa upitax bucunun 'imia quiax quia.

²⁶ Atux usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara mitsun cushi 'icë, ax ca cushima uni 'icësaribiti 'iti 'icën. An uni raíri bana 'ináncë uni, an ca an aín bana cuacë uni usaribi 'ixun uni itsi ñu 'axunti 'icën.

²⁷ ¿An piti 'acë uni ax cara axa mesanu pi tsócë unibëtan sënën 'ic? An mesanuxun picë uni ax ca an piti 'acë unibë sënënmara 'icën. Usa 'aínbi cana 'ëx an mitsu ñu 'axuncë a 'ain.

²⁸ Mitsun camina unicaman bëtsi bëtsi oiabi 'ë encëma 'ain.

²⁹ Usa 'icë cana 'ën Papa Diosan 'ë 'apuira 'inun 'imicësaribi oími 'ëbë cushi 'inun mitsu 'imin.

³⁰ Usa 'ixunmi 'ën nëtënxun 'ëbëtan pianan, Israelnën bëchicë mëcën rabë 'imainun rabë, aín rëbúnquicamax cara atun ñu 'acë cupí, uisai 'iti 'icë quixun canun cana mitsu 'imiti 'ain.

*Pedronën —'ën cana a 'unanima —quixun uni cati Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)*

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan Simón Pedro cacëxa:

—Simón, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën ca mitsu 'atimamitisa tanquin an usaquin 'anúan ënun quixun Nucën Papa Dios ñucáxa. Usa 'ixun ca xanúan ñu bimi tacaquin shaíacësaribi oquin mitsu tanti 'icën.

³² Usa 'aínbi cana 'ëmi catamëti ënxunma 'anun Nucën Papa Dios mi ñucáxuan. 'Ëmi 'uchaxbi sinanati 'ëmi cushiquin camina axa 'ëmi catamëcë uni raíri 'ëmia asérabi upiti catamënnun 'aquinti 'ain.

³³ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mi 'acësaribi oquin sipuanan unin 'anúnbi cana mi ëniman.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Pedro, cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

Anúan unin Jesús 'atimoti nëtë 'iá

³⁵ Jesusan ca aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën mitsu uni bana ñuixunun xuquin, burasa, curíqui, taxaca, acama buanima camina cuanti 'ai quixun cacëx cuanx camina ñancáishi 'icëma 'ain, ¿usa cat?

Cacëxun ca —ca usa 'icën, ñancáishi cananuna 'icëma 'ai —quixun cacëxa.

³⁶⁻³⁷ Canan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana 'ë ñuiquian cuënëo quiásabi oi ca 'iti 'icën. A banax ca quia: “An ñu 'atima 'acë unicama achúshi ca ax 'icë quiax ca unicamax quiti 'icën”. A bana quiásabi oi ca unicamax 'ë ñui quiti 'icën. Usa 'ain camina bërí min bana ñuixuni cuanquin burasañu 'ixun a buánti 'ain. Curíquiñu 'ixun camina buánti 'ain. Manë xëtocëñuma 'ixun camina min tari maruquin anun curíqui biquin maruti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Ca is, ënu ca manë xëtocë rabë 'icën.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ashi ca asábi 'icën.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Jerusalénuax cuani ca ax 'icësabi oi Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa. Cuancëbë ca abë aín 'unánmicë unicamaxribi cuancëxa.

⁴⁰ Anu cuanx bëbatancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ñu 'atima 'atin rabanan camina mitsu bërúanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

⁴¹ Usoquin cabiani unin nicëxa maxax 'ibúcë 'urasa cuanx ca rantin puruni, Jesús Nucën Papa Diosbë banacëxa.

⁴² Banaquin ca cacëxa:

—Papan, mix cuëëncëbëtanma cana 'ën bërí tëmëratima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴³ Usaquin cacëbë naínuax anu uxun ca ángelnën Jesús 'aquinquin cushiocëxa.

⁴⁴ 'Aisamaira masá nuituti bënëquin ca Jesusan amiribishi Nucën Papa Dios ñucátëcëancëxa. Ñucati 'aisamairai bënëti ca nichati aín nichá ax aín imi menu tusquicësa 'iacëxa.

⁴⁵ Nucën Papa Dios ñucátancëx nirucuatsini uquinbi ca aín 'unánmicë unicama masá nuituirai 'uxcë mëracëxa.

⁴⁶ Mëraqin ca bësúnquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina usaira 'uxin? Ca nirut. 'Uchatí rabanan camina 'uxti tēai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

Jesús bican

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Usaquin Jesusan cacëbëbi ca 'aisamaira uni anu Jesús 'icë anu uacëxa. Ucëbë ca a unicamabë aín 'unánmicë unicama achúshi, Judas, ax rëcuëncuatsini a bëtsucucanux uacëxa.

⁴⁸ Aia ca Jesusan Judas cacëxa:

—¿Judas, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëa ënë unicaman binun caramina 'ë bëtsucucati 'ain?

Cacëxunbi ca Judasnën cáma 'icën.

⁴⁹ Uisoí cara uaxa quixun isquin ca abë 'icë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë unicama caranuna manë xëtocën 'ati 'ain?

⁵⁰ Usaquin caquin ca uni achúshinën aín manë xëtocën sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëëmicë uni aín pabí mëqueu 'icë pabíscacëxa.

⁵¹ Usaquin aín pabí tēaia oquin ca Jesusan cacëxa:

—Usoxunma ca 'at. Caquin mëcënan pamëquin ca aín pabí usabi 'itëcënnun mómiacëxa.

⁵² Uotancëxun ca Jesusan sacerdotenën cushicama 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë suntárucama 'imainun anpan caniacëcëcama, an a bitsi ucë, acama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tēacë tuínxun mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux caramina ucan?

⁵³ Camabi nētën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu mitsubë 'iabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicáncëma 'ain. Bërími mitsun ësoquin 'anun ca Nucën Papa Diosan mitsu éanxa, ñunshin 'atimanën 'apun cushínbi camina ësoquin 'ë 'ain.

—'Ën cana a uni 'unáncëma 'ain —quixuan Pedronën ca

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Usoquin bitancëxun ca a unicaman Jesús buánxun judíos sacerdotenën cushicaman 'apun xubunu buáncëxa. Usoquin buania ca Pedronën 'uránxuinshi nuibiancëxa.

⁵⁵ Buanx bëbaquin a xubu rapasu 'icë me mëníocë, anu tsi ticaia tsóbucamainun ca Pedronëxribishi atubë tsóbuacëxa.

⁵⁶ Usaía anu tsócë, tsin ërëncëxun pëcaia Pedro isquin ñachai ca anuxuan an ñu mëecë xanux quiacëxa:

—Ënë uníxribi ca a bicë unibë 'iaxa.

⁵⁷ Usai quia ca Pedronën cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'unaniman.

⁵⁸ Usoquin can, basicëma 'aínshi ca uni achúshinënribi Pedro isquin cacëxa:

—Mix camina abë nicë uni a 'ain.

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

⁵⁹ Achúshi hora 'icëbë ca bëtsíxribi quiacëxa:

—Ënë unix ca Galileanu 'icë uni 'icën. Asérabi ca axribi a unibë 'iaxa.

⁶⁰ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Uisai qui caina usai quin, a cana 'ën 'unaniman.

Quicëbëshi ca 'atapa banacëxa.

⁶¹ Banacëbë cuainacëquin ca Nucën 'Ibu Jesusan Pedro ñachaquin isacëxa. Ñachacëxun ca Pedronën ësaquian Jesusan a cacë bana sináncëxa: Ënë imë camina 'atapa banatisama pan 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ai quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

⁶² Usoquian Jesusan coóncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscüacëxa.

Suntárucama Jesúsmi cuaia
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Usa 'ain ca an bërúancë suntárucaman Jesús 'usani ami cuaiquin mëëacëxa.

⁶⁴ Usoquin 'anan ca aín bëru chupan bëmáputancëxun mëëquin —uin cara mi mëëaxa, ca ñuit —quixun cacëxa.

⁶⁵ Usaquin 'anan ca ami 'atimati banaquin Jesús 'usáncëxa.

Jesús judíos unbunën cushicaman 'apucamanu buáncan
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Pëcaracuatsincëbë ca anpan caniacëcë unicama 'imainun judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamax anu timëacëxa. Timëcëbëtan ca anu atun cushibunën 'apucama timëcë anu Jesús buáncëxa. Usoquian buáncëxa bëbaia ca 'apucaman Jesús cacëxa:

⁶⁷ —Mix asérabi ax utinu nun caíncë, Cristo 'ixun camina, asérabi cana a 'ai quixun nu cati 'ain.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana a 'ai quixun 'ën mitsu cacëxunbi camina 'ën bana ca asérabi 'icë quixun sináncantima 'ain.

⁶⁸ Usa 'ixun camina 'ën mitsu ñu ñucáquin cacëxunbi 'ë caíma 'ianan 'ë chiquínti sinántima 'ain.

⁶⁹ Usa 'aínbi cana bërí ënë menu 'itancëxbi Nucën Papa Dios cushiira, aín nëtënuax aín mëqueu tsotax abë 'Apu 'iti 'ain.

⁷⁰ Usoquian atu cacëxun ca camaxunbi ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Usa 'aish caramina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ë cacë, ax ca asérabi 'icën.

⁷¹ Usai quia cuati ami nishi ca quicancëxa:

—'Itsa unix ca ami manánxa. Usa 'aínbi cananuna nunribi bërí nun pabitanbi asérabi ax 'atimati banaia cuan.

23

Jesús Pilatonu buáncan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Catancëx niruquin ca camaxunbi Jesús buánxun Pilátonu buáncëxa.

² Buanx bëbax aín bëmánon 'ixun ca Jesús ñuiquin ësaquin Pilato cacëxa:

—Ënë unían judíos unicama nun caibu bëtsi oquian sinánun quixun 'unánmia cananuna nunbi cuan. Nun nu a César buánmiti curíqui 'inánxunma 'anun nu canan ca ax isa Cristo 'aish 'apu 'icë quiáxa.

³ Usaquian cacëxun ca Pilátonën Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

⁴ Jesusan cacëxun cuaquin ca Pilátonën sacerdotenën cushicama 'imainun anu timëcë unicama cacëxa:

—'En iscëx ca ënë uni 'atima ñu 'acëma 'icën.

⁵ Usaía Piláto quicëbëbi Jesúsni xuamati nishi ca munuma quicancëxa:

—An ca Galilea mecamanuxun unicama 'atimaquin 'unánmiquin tsuáquirumianan Judea mecamanuxunribi usoquin 'aia.

Pilátonëan Jesús Herodesnu xua

⁶ Ësaquian unicaman ñuia cuaquin ca Pilátonën —¿ënë unix cara Galileanu 'icë uni 'ic? —quixun atu ñucácëxa.

⁷ Ñucácëxuan —usa ca —quixun cacëxun cuaquin ca Pilátonën Jesúsni Herodesnu buántanun quixun xuacëxa. A me anua Herodes 'apu 'ain, anu 'icë uni ca Jesús 'icë quixun ñuia cuaxun ca —Herodes ca Jerusalénu uëxanxa —quixun 'unánquin anu buántanun quixun cacëxa.

⁸ Buáncëx bëbacëa unicaman Jesús ñuia cuati ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia istisa tanquinbi iscëma 'aish, bëri a isi Herodes cuëëancëxa.

⁹ Usai cuëënquia 'itsaira bana ñucácëxunbi ca Jesusan cáma 'icën.

¹⁰ Caíma 'imainun ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë unicama munuma banai ami manáncëxa.

¹¹ Usaria ca Herodesbëtan aín suntárucaman Jesús 'atimonan a 'usánquin cuaiquian 'apúan pañucë chupa pañumitancëxun Pilátonua buántëcëntanun quixun xuacëxa.

¹² Usa 'ain ca 'itsa baritia abë nishanancë 'aishbi a nëtënbi sinanati Pilátobë Herodes nuibanancëxa.

Jesús ca bamati 'icë quiáxa quican bana

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Usa 'ain ca Pilátonën, judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucama 'imainun unicama camiacëxa.

¹⁴ Camicëxa ucë ca cacëxa:

—Mitsun, ënë unin ca 'atimati banaquin unicama tsuáquirumia quixun cacëxun, cana mitsun ismainunbi a ñucán. Ñucáxun 'ën iscëxbi ca an uisa ñubi mitsux ami manánquin 'ë cacë, a 'acëma 'icën.

¹⁵ Anu xucëxunbi ca Heródesnën amiribishi nunua bëtëcëñun xuaxa. Anribi ca añu 'uchabia 'acëma 'icë 'unánxa. Usa 'ain ca nun iscëxun a cupía bamati, ñu 'atima 'acëma 'icën.

¹⁶ Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

¹⁷ Caquin ca anun pán chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain, usabiquin 'acë 'ixun, uni achúshi sipunua chiquínti sináncëxa.

¹⁸ Usoquian Jesús chiquínti sináncëbëbi ca unicamax munuma sharárui quicancëxa:

—Ënë uni ca 'at, 'anan ca Barrabás nu chiquínxun.

¹⁹ An 'apu ñui 'atimati banaquin, Jerusalénu 'icë unicama tsuáquirumicë, 'ianan an uni 'acë cupí ca Barrabás sipuacë 'iacëxa.

²⁰ Unicamaxa munuma sharáruí quia cuati ca Pilátone x amiribishi —nun iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icë —quiax quitëcëancëxa.

²¹ Quicëbëbi ca munuma sharáruí quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matas, i curúsocënu ca a matas.

²² Usaía quicaniabi ca rabë oquin cacësabi oquin Pilátone x amiribishi catëcëancëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara ënën 'ax? 'Ën iscëx ca a cupía bamati ñu 'atima 'acëma 'icën. Usa 'ain cana paë tanmitancëxuinshi cuantánun ënti 'ain.

²³ Quicëbëbi ca usaribiti amiribishi munuma sharáruí quitëcëancëxa, bamatanun i curúsocënu matascë ca 'iti 'icë quiax. Usai quia ca Pilátone x atu sinanamicasmacëxa.

²⁴ Sinanamicasmaquin ca Pilátone x atúan cacësabi oi ca 'iti 'icë quixun cacëxa.

²⁵ Caxun ca Barrabás, an unicama tsuáquirumianan uni 'acë cupí sipuacë uni, a judíos unicaman ñucácsabi oquin chiquíancëxa. Usaqin chiquíanan ca Jesús, judíos unibunën 'apucamaxa cuëncësabi oquian 'anun quixun, ain suntárucama cacëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Usoquian Pilátone x cacëxun Jesús buani cuanquinbi ca suntárunën Cirene nëtënu 'icë uni Simón, ax ain naënuax anúan cuancë bai, anun aia isquin suntárunën biquin 'iámiquin, anua Jesús matásti i curúsocë, a Jesús caxu cuanquin buánxunun quixun cacëxa.

²⁷ Usaía 'ia ca 'aisamaira unin nuibiancëxa, xanucamanribi nuibiani ca 'aisamaira masá nuituti bëunan mëscuti rarumacëxa.

²⁸ Usai 'ia cuati cuainacëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Jerusalénu 'icë xanucama, 'ë sinani bëunan mëscuti rarumaxma ca 'it. Mitsun 'imainun mitsun tuácamashi sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

²⁹ Anúnmi mitsun tëmëratí nëtë ca uti 'icën. A nëtë ucëbë ca unicamax ësai quiti 'icën, tuacëma xanux ca cuënti 'icën, tuacëma 'ixun ain tuá xuma 'amicëma xanux ca xanu itsían 'acësaribi oquin paë tancëma 'aish cuënti 'icën.

³⁰ Anun usai 'iti nëtë ucëbëtan ca unicaman unëtisa tanquin ain bashicama atunu rëucubunun canan matá atu mapunun quixun cati 'icën.

³¹ 'Ën ñu 'atima 'acëma 'icëbia 'ë ësiquin 'acë 'ain ca an ñu 'atima 'acë unicamax atun 'ë 'acësamaira oquin 'acë 'iti 'icën. Usoquian anun 'ati nëtë ca uti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun sinani camina bëunan mëscuti inti 'ain.

³² Usa 'ain ca uni rabë an 'atima ñu 'acë, aribi Jesúsbea bamati suntárunën buáncëxa.

³³ Usoxun ca suntárunën a buani cuanx, Mapuxo cacë me, anu bëbaquin anuaxa bamanun Jesús matástancëxun i curúsocë nitsíancëxa. Nitsíanan ca an 'atima ñu 'acë uni rabëribi i curúsocënu matástancëxun, bëtsia Jesusan mëqueu 'imainun bëtsi Jesusan mëmiu 'inun nitsíancëxa.

³⁴ Suntárunëan usoquin 'acëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, ënë unicaman ca añu cara 'aia quixun 'unanima. Usa 'icë camina atun 'ucha tërënquin manumiti 'ain.

Usa 'ain ca anu uni matascë i curúsocëcama nitsíntancëxun, suntárunën uin cara isa Jesusan chupa bëtsi bëtsi bití 'icë iscatsi quixun ñuratsu pain níquin tancëxa.

³⁵ Usaqin Jesús 'aia ca unicaman isacëxa. Ismainun ca judíos unibunën 'apucamax Jesús ñui 'atimati banai ami cuai ësai canancëxa:

—An uni raíri iëmicësaribi oi iëtibi ca iëtima. Ax aséribi Cristo a Nucën Papa Diosan ënu xunuxun caíscë 'aish ca axbi iëti 'icën.

³⁶ Anu 'icë suntárucamanribi ca uquin ami cuaiquin bimi baca cachacë a xëanun quixun 'ináncëxa.

³⁷ 'Inánquin ca —mix aséribi judíos unicaman 'apu 'aish ca mixbi iët —quixun cacëxa.

³⁸ Anua a matáscancë i curúsocënu ca Jesús manámi ësaquin cuënëocë bana matáscë 'iacëxa: “Ënëx ca judíos unicaman 'apu 'icën”. A banax ca griego banan cuënëocë 'ianan Romanu 'icë unin bana, latín cacë, anun cuënëocë 'ianan judíos unibunën bana, hebreo cacë, anúnribi cuënëocë 'iacëxa.

³⁹ A Jesús 'acësaribi oquin i curúsocënu matáscë uni rabë, achúshinën ca ami 'atimati banaquin 'usánquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina Cristoma 'ain? Mix asérabi Cristo 'aish ca mixbi iët. Iëanan ca nuribi iëmit.

⁴⁰ Usoquian Jesús caia cuaquin ca acëñuan matáscë unin bëtsi ñu caquin cacëxa:

—¿Mix usaribi oquin 'acë 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosmi racuëtiman?

⁴¹ Asérabi cananuna nux nun 'ucha cupí paë tanin. Usa nux 'aínbi ca ënë uni añu 'uchabi 'acëma 'icën.

⁴² Usoquin bëtsi catancëxun ca a unin Jesús cacëxa:

—Jesús, min nëtënuax 'apu 'ixun camina 'ë manutima 'ain.

⁴³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mi cain, ënë nëtënbi camina anu 'ëx 'icë anu 'ëbë 'iti 'ain.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Usai 'imainun ca bari xamárucëbëbi me bëánquiacëxa. Bëánquix ca rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë bari pëquitëcëancëxa.

⁴⁵ Usai bari bëánquimainun ca Nucën Papa Diosan 'imicëx anuxun a rabiti xubu mëu anun bëpáncë chupax amo rabë 'inun tuquiacëxa.

⁴⁶ Usaía 'icëbë ca munuma cuëncënishi Jesús quiacëxa:

—Papan, 'ën cana 'ën bëru ñunshin minmi binun mi 'inanin. Usaquin catancëx ca ashiti bamacëxa.

⁴⁷ Usaía 'icëcama isquin ca Romanu 'icë capitán Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Asérabi ca ënë unix 'uchañuma 'iaxa.

⁴⁸ Usaía quimainun ca axa Jesús 'ia isi timécë unicamaxribi masá nuituti, atun nuitu mëi shitáshquiquiani utënbuax, atun xubunu cuancëxa.

⁴⁹ Raírinëxa usai 'imainun ca an a 'unáncë unicama 'imainun axa Galileanuax a nuibëtsini ucë xanucamanribi 'ura nixun Jesús usai 'ia isacëxa.

Jesús bamacë mëníon ñui quicë bana

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Judea cacë menu 'icë ëma, Arimatea, anu 'icë uni achúshi ca José cacë 'iacëxa. Ax ca upí uni 'aish upí sinánñu 'iacëxa. Ax ca judíos cushicaman 'apucama achúshi 'iacëxa.

⁵¹ Usa 'aíshbi ca José an anun Nucën Papa Dios camabi unin 'apu 'iti nëtë uti caíncë uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca raíri 'apucaman 'acësaribi oquin sinánquinma, atúxa Jesús 'acatsi quiax 'ësënaní —'ati ca —quiax quicëbëtanbi, an cáma 'icën.

⁵² Usa 'ixun ca Josénën anu cuanxun Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

⁵³ Usaquin cacëxuan —camina buánti 'ai —quixun cacëxun ca Josénën Jesús i curúsocënu nanpátancëxun, sávana upitan rabúancëxa. Rabúnbianquin ca anu uni bamaia mëníotia matá me tëmú bërí naécë, anu uni ñucë mëníocëma pan, anu mëníonuxun buáncëxa.

⁵⁴ Usoquin anun ñu mëëtima nëtën 'atima cupí, a nëtë 'icëma 'ain, ca Josénën Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxuan mëníon ca anun ñu mëëtima nëtë 'iacëxa.

⁵⁵ Usoquian buania nuibianxun ca Galileanuax abë uéxancë xanucaman uinaira cara Jesús mëníoia isanan uisaira oquin cara mëníoia quixun isacëxa.

⁵⁶ Isbiani atun xubunu cuanxun ca anun Jesús sanu oti ro buánuxun mēníoçëxa. Mēníoçancëx ca Moisésnën cuēnëo bana quicësabi oi, anun ñu mēëtima nētë 'ain, tanti-acëxa.

24

Jesús baísquia

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mēëtima nētë 'iónxa pëcaracëbëa bari urucëma 'aínshi ca axa Galileanuax Jesús bē uëxancë xanucama anun sanu oti ro mēníoçancë a buani raíri xanubë anua Jesús mēníoçancënu cuantëcëancëxa.

² Buani cuanx anu bëbaquinbi ca mapara, anun quini xëpuëxancë, racanacë isacëxa.

³ Usa 'icë istancëx cuani, quininu atsínquianxun isquinbi ca Nucën 'Ibu Jesús 'aímocëxa.

⁴ 'Aímoi ratuti ca sináncasmacëxa. Usai ratúquian atun iscëxbi ca rabë uni, chupa chaba chabaquicë pañucë, a rapasu 'iacëxa.

⁵ Usa isi ca xanucamax racuëti meu tëtúbuacëxa. Tëtúbutiabi ca a unin cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsun anu uni bamacë mēníoçinua axa ashiti bamacëma uni barin?

⁶ Ax ca ënuma 'icën, ca baísquiaxa. An Galileanuaxun mitsu caëxancë bana camina sinánti 'ain.

⁷ Èsaquin ca mitsu caëxanxa: Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, ca 'ë 'atima unin, uni itsían 'ë 'aminun 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Matáscëx asérabi bamatancëx cana rabë 'imainun achúshi nētë 'iónxa pëcaratëcëncëbë baísquiti 'ai quixun.

⁸ Usaquian ángelnën cacëxun ca —asérabi ca Jesusan usaquin nu caëxanxa —quixun xanucaman sináncëxa.

⁹ Usaquin sinánbiani anuax cuanxun ca atun iscëcama ñuianan ángelnën cacëcama ñuiquin, Jesusan 'unánmicë unicama mēcën rabë 'imainun achúshi a 'imainun an aín bana cuacë uni raíricamaribi ñuixuancëxa.

¹⁰ Usaquian an Jesusan 'unánmicë unicama ñuixuncë xanucama ax ca 'iacëxa, María Magdalena 'imainun Juana 'imainun Jacobonën tita María, 'imainun axa atubë 'icë xanucamaribi.

¹¹ Usaquian acaman ñuixuncëxunbi ca —cëmëi ca quia —quixun sinánquin —usa ca —quixun sinánma 'icën.

¹² Usaía raíri 'imainun ca Pedronëxëshi abáquiani a quininu cuancëxa. Cuanx bëbai tëtúbuquin isquinbi ca anun Jesús rabúncë chupa ashi isacëxa. Isbiani ratúquiani uisai cara 'iixa quixun sináncasmai ca aín 'icënu cuantëcëancëxa.

Emaús ëmanu bain cuanía usai 'iá

(Mr 16.12-13)

¹³ A nētënbi ca an Jesusan bana cuacë uni rabë Jerusalénuax, axa mēcën rabë 'imainun achúshi kilometrosa 'ain, Emaús cacë ëmanu bain cuancëxa.

¹⁴ Usai bain cuani ca a rabëtax usaía Jerusalénuax Jesús 'icë ñui cananquiancëxa.

¹⁵ Usaía cananquiancëbëbi ca Jesús a caxu cuani, atubë biránanquiani cuancëxa.

¹⁶ Cuania isquin 'unántisa 'ixunbi ca —ënëx ca Jesús 'icë —quixun 'unánma 'icën.

¹⁷ 'Unáncëxunmabi ca Jesusan atu cacëxa:

—¿Añu ñui caramina cananquianin? ¿Uisacatsi caramina masá nuitutin?

¹⁸ Cacëx niracëquin ca axa bain cuancë uni rabë, achúshi, Cleofas cacë, an Jesús cacëxa:

—¿Amanuax Jerusalénu ucë 'ixunbia uisa ñucama cara anu 'iixa quixun ñuicania 'itsa unin cuanbi caramina mínshi cuacëma 'ain?

¹⁹ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu ñui cara quicanx?

Quia ca cacëxa:

—Nazaretnu 'icë Jesús, a ñui ca quicanxa. An ca Nucën Papa Dios 'imainun unicamanribi iscëxun upí oquin Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuanan aín cushínbi uni itsin 'acëma ñu 'axa.

²⁰ Usa 'icëbi ca nun sacerdotenën cushicamabëtan nun cushi raíricamanribi a Piláto 'inánxa, ax isa i curúsocënu matáscëx bamanun quixun.

²¹ Nun cananuna Romanu 'icë unían, nux Israel unibu 'icë, nu 'imainun nun nëtëcamaribi 'ibuacë 'aínbia nunainshi nun nëtë 'inun, an nu mëníoexunti sinan, 'aínbi ca bamaëxanxa.

²² Usa 'aínbi ca nuxnu 'icësaribitía ami sináncë xanu raírinën anu Jesús mëníoëxancënu pëcaracëma 'aínshi cuanxun isbëtsini uxun ñuixunquin nu ratupunia.

²³ Cuanxunbi ca Jesús 'aímopunia. 'Aímobëtsini uxun ca nu capunia, ángel rabëtaina iscëxun atu, Jesús ca bamacëma 'icë, ca baísquiäxa, caxa quixun.

²⁴ Usaquin cacëx anua Jesús mëníoëxancënu cuanxunbi ca nubëa 'icë uni raírinën xanúan cacësabi oquin isquinbi Jesús mëraima 'ipunia.

²⁵ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Upí oquin camina sinaniman. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo banax ca asérabi 'icë quixun camina sináncëma 'ain.

²⁶ ¿A bana quicësabi oi cara Cristo, ax aín Papabë 'Apu 'i cuancëma pan 'aish, paë tani tëmëratí 'iax?

²⁷ Caxun ca Moisésnëan cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana, uisa banacama cara a ñui quicë 'icë, a banaxa quicësabi oi ca 'iaxa quixun a uni rabë ñuixuancëxa.

²⁸ Atu bana ñuixunbiancëx anua cuancë Emaús ëmanu abë bëbaquinbi ca a rabëtan, Jesús sapi ca cuanshitia quixun isacëxa.

²⁹ Isquin ca cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ca baquishia, usa 'ain camina nun xubunu nubë 'i cuanti 'ain. Cacëx ca atubë cuanx aín xubunu 'i Jesús atsíancëxa.

³⁰ Atsíntancëx mesanu a uni rabëbë tsóbuxun ca pán bixun —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaquin atu 'ináncëxa.

³¹ Usa 'ain ca, ënëx ca Jesús 'icë quixun 'unántancëxunmabi pán tucapaxun 'ináncëxun pain —Jesús ca ënëx 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unania ratúcëbëishi ca Jesús nëtëacëxa.

³² Nëtëcëbë ca canancëxa:

—An nubë banaquin cuënëo banacama nu ñuixuncëxun cananuna nun nuitu cuëëni shimëniocacësa tanpunin, ¿usa cat?

³³ Usaquin sinani bënëtishi cuanx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa. Cuanx bëbaquin ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun achúshi, acamabëa Jesusan bana cuacë raíri unicamaribi timëcë mërácëxa.

³⁴ Mërácëxun ca axa timëcë unicaman cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesús ca asérabi baísquitëcëanxa. Usa 'icë ca Simonan ispunia.

³⁵ Usaquian cacëxun cuaquin ca Emaúsnuax ucë uni rabëtan, usai ca bainuax nubë 'ipunia quixun canan —nua pán mëtícaquin 'ináncëxuinshi cananuna ax ca asérabi Jesús 'icë quixun 'unánpuni —quixun cacëxa.

*Aín 'unánmicë uni męcën rabë 'imainun achúshi an Jesús isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Usaquin atu ñuixunía sënëncëma pain 'aínbi axbi chiquiracëti atu nëbëtsi niracëquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican.

³⁷ Usoquian atu cacëx racuëti ratúquin ca —ñunshin ca —quixun sináncëxa.

³⁸ Usai 'i ami racuëtia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtín? ¿Uisa cupí caramina 'ëx cana asérabi Jesús 'ai quixun sinaniman?

39 'Ēn mēcēn 'imainun ca 'ēn taē is. Isquin ca, 'ēx cana Jesús 'ai quixun 'unan. Uisa cara 'ēn nami 'imainun 'ēn xo 'icē quixunmi 'unánun ca 'ē ramēt. Nūnshinax ca xoñuma 'ianan namiñuma 'icēn.

40 Usaquin caquin ca mēshpáquin aín mēcēn ismianan aín taēribi ismiacēxa.

41 Usoquian ismicēxbi ca —ēnēx ca Jesús 'icē —quiax cuēēnibi sináncasmai ratúacēxa. Ratutia isquin ca Jesusan —¿mitsun a piti ñu cara 'aíma 'ic? —quixun cacēxa.

42 Cacēxun ca tsatsa xucē paná 'imainun buna rēpa tēxera 'inácēxa.

43 'Inácēxun biquin ca atun ismainunbi Jesusan piacēxa.

44 Pitancēx sēnēnxun ca Jesusan atu cacēxa:

—'Ēx bamacēma pain 'ixun 'ēn mitsu cacēsabi oi ca 'iaxa. 'Ē ñuiquin cuēnēo banacama Moisésnēn 'a, 'imainun an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēnēo banacama, 'imainun Salmosribi, acamaxa 'ē ñui quicē bana axa quicēsabi oi ca 'iti 'icē quixun 'ēn mitsu cacēsabi oi cana 'ian.

45 Usaquin caxun ca a ñuiquian cuēnēo banacama upí oquian cuanun ñuixunquin anu timēcē unicama 'unánmiacēxa.

46 'Unánmiquin ca ēsaquin cacēxa:

—Ēsai ca a bana quia, Cristo ca bamatancēx rabē 'iónxa pēcaratēcēncēbē baísquiti 'icēn.

47 Usa 'ain ca aín unicaman Jerusalénuxun pain aín bana ñuitancēxun camabi menu cuanquin ēsoquin caquin unicama ñuixunti 'icēn, Nucēn Papa Diosan atun 'atima ñu 'acēcama tērēncē 'inuxun ca sinanaquin bētsi oquin sinánti 'icē quixun. Ēsaía a ñui cuēnēo bana quicē a ñuixuntancēxun ca Jesusan atu cacēxa:

48 Mitsun camina 'ēx 'ia iscē 'ixun, uisai carana 'ē ñuiquin cuēnēo banacama quicēsabi oi 'ia quixun unicama ñuixunti 'ain.

49 Axa uti ñuiquian 'ēn Papa Diosan 'ē cacē, a cana mitsunu unun xuti 'ain. Usa 'ain camina Nucēn Papa Diosan aín cushi mitsu 'inánun Jerusalénu bērúxun caínti 'ain.

Jesús naínu cuan

(Mr 16.19-20)

50 Usa 'ain ca Jesusan Jerusalénuax cuanquin Betania ěma 'urama, aín unicama buácēxa. Buántancēxun aín mēcēn rabē manámi oquin ca Nucēn Papa Dios atu ñucáxuancēxa.

51 Usaquin ñucáxuntancēxun acama ěbiani ca anua Nucēn Papa Dios 'icē anu cuancēxa.

52 Cuania rabitancēx ca chuámashi tani cuēēnquiani Jerusalénu cuantēcēancēxa.

53 Cuantancēxun ca nētē camabi anuxun Nucēn Papa Dios rabiiti xubunu cuanxun cuanxun, a rabiácēxa. Ashi.

JUANĒAN 'A UPÍ BANA

Nucĕn Papa Diosan Bana uni 'iá

¹ Nucĕn Papa Diosan ñu unioisama pain 'aínbi ca aín Bana 'iacĕxa. Aín Bana ax ca Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa, ax ca Nucĕn Papa Diosbi 'iacĕxa.

² Usa 'ain ca ñu uniocĕma pain 'ain aín Bana, ax Nucĕn Papa Diosbĕ 'iacĕxa.

³ Aín Banáinshi ca camabi ñu uniacĕxa. Nucĕn Papa Diosan Bana 'aíma 'ia 'ain ca ñu 'aíma 'ianan ñancáishi 'itsíanxa.

⁴ A bana anúan Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ 'inan 'aish ca camabi ñu 'imainun uníxribi ĕnĕ nĕtĕnu bucuia. Usai 'i ca an 'imicĕx unicama sinánñu 'icĕn.

⁵ Ñunshin 'atimanĕn 'imicĕxun unin 'aisama 'iti sinaniabi ca Nucĕn Papa Diosan Bana ax upíra 'ixun uni upí 'inun 'imia. Usaquian 'imia ca ñunshin 'atimanĕn a cuati uni upí 'iaxma 'inun quixun Nucĕn Papa Diosan bana a nĕtĕnima.

⁶ Uni achúshi ca 'iacĕxa Juan caquin anĕcĕ. A ca Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menua unun xuacĕxa.

⁷ Ax ca Nucĕn Papa Diosan Bana, an 'uchañuira 'icĕbi uni aín nuitu upí 'imiti, ax ucĕbĕa ami catamĕnun camabi uni a ñuixuni uacĕxa.

⁸ Juan, ax ca an uni aín nuitu upí 'imiti ama 'iacĕxa. Usa 'aíshbi ca axa uti ainra uni aín nuitu upí 'imiti, a unicama ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan ĕnĕ menu xucĕ 'iacĕxa.

⁹ An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti axa uti ñuiquin ca Juanĕn unicama ñuixuancĕxa.

¹⁰ An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti ax ca ĕnĕ menu 'iacĕxa. Usa 'ixun an Nucĕn Papa Diosbĕtan camabi me 'imainun camabi ñucama unio 'icĕbi ca unicaman, ui cara ax 'icĕ quixun 'unánma 'icĕn.

¹¹ ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unicaman ca an unio 'ixunbi, atubĕ 'inúxa ucĕbi biisama tancĕxa.

¹² Usa 'ixunbi ca uicamax cara ami sinánan ami catamĕtia, acama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕa 'inun 'imiacĕxa.

¹³ Unían aín xanumi bĕchicĕ tuá ax ca unishi 'ia. Unin bĕchicĕnĕxa usa 'aínbi ca usama Nucĕn Papa Diosan bĕchicĕcama 'icĕn. Ax ca aín cushínshia aín bĕchicĕ 'imicĕ 'icĕn.

¹⁴ Nucĕn Papa Diosan Bana a ca bĕtsi tuásaribi 'inun xanun bacĕancĕxa, uni 'inun. Nucĕn Papa Diosan sinánsaribi 'ixun ca ĕnĕ menu 'icĕ unicama abĕ 'ixun nuibacĕxa. Ax aín Bĕchicĕ Achúshi 'aish aín Papa Diossaribi 'aish aín sinan upíra upí cananuna isacĕn.

¹⁵ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicĕ, an Nucĕn Papa Diosan Bana ñui munuma banaquin cacĕxa:

—ĕnĕx ca a ñuiquin ĕsaquin 'ĕn mitsu caĕxancĕ a 'icĕn: Axa 'ĕ caxu uti uni ax ca 'ĕsamaira 'icĕn. 'ĕx 'icĕma pain 'ain ax pain 'iá 'aish ca 'ĕsamaira 'icĕn.

¹⁶ An ca aín sinan upíra 'ixun ax 'icĕsaribitinu nun sinan upí 'inun nuibaquin ĕnquinma nu 'aquinia.

¹⁷ Uisai cara Nucĕn Papa Diosan uni 'iti 'icĕ quixun ca Moisésnĕn nucĕn raracama 'unánmiacĕxa. Usa 'aínbi ca axira uxun Jesucristonĕn asérabi nuibaquin aín 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía aín uni 'inun 'imiaxa.

¹⁸ Uinu 'icĕ unínbi ca Nucĕn Papa Dios isáma 'icĕn. Aín Bĕchicĕ Achúshi, axa aín Papabĕ 'icĕ, an cuni ca uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun nu 'unánmiacĕxa.

I. JESUCRISTONĒAN GALILEA ME 'IMAINUN JUDEA MENUXUN BANA ÑUIXUAN (1.19-12.50)

Juanĕan Jesús ñuia

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë judíos unicaman ax caraisa ui 'icë quixuan Juan ñucátanun, sacerdotecamacëñun levita unicama xuacëxa.

²⁰ Xucëx cuanx bëbaxuan ñucácëxun ca parántisama tanquin Juanën cacëxa:

—'Ëx cana Cristoma 'ain.

²¹ Cacëxun ca cacëxa:

—¿Ama 'aish caina ui 'ain? ¿Elías caina 'ain?

Quixuan cacëxun ca cacëxa:

—'Ëx cana ama 'ain.

Cacëxun ca ñucátëcëancëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti uni, axa uti a caina mix 'ain?

Cacëxun ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.

²² Usaquin cacëxunbi ca catëcëancëxa:

—¿Uiira caramina mix 'ain? An nu xucë unicamanu cai cuanun ca mix caramina ui 'ai quixun nu cat.

²³ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—'Ëx cana axa anu uni 'icëma menuax munuma banacë uni a 'ain, ësai qui: “Nucën 'Ibu ca aia, camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain”. An ënë bana cuënëo, Isaías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, axa quiásabi oi cana 'ëx 'in.

²⁴ Axa usaquin Juan ñucati cuancë unicamax ca fariseo unicaman xucë 'iacëxa.

²⁵ Usa 'ixun ca Juan catëcëancëxa:

—¿Mix Cristoma 'ianan Elíasma 'ianan an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunti, axa uti ama 'ixunbi caina min uisa cupí unicama 'unpaxan nashimin?

²⁶ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—'Ën cana uni 'unpaxan nashimin, 'aínbi ca mitsúnmi 'unáncëma uni achúshi mitsubë 'icën.

²⁷ Ax 'ësamaira 'aish ca mitsúnmi 'unánun 'ë caxu aia. 'Ëx 'iisama pain 'ain, ax pain 'iá 'aish ca 'ësamaira 'icën. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish amí rabiní a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

²⁸ Jordán 'ucëmanan 'icë Betábara cacë ëma anuxuan unicama nashimicë, anu cuanx ca unían xucë unicama usai Juanbë banacëxa.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bamati, Cristo, a ñuicë bana

²⁹ Usaquin unicama coónxun ca Juanën Jesús aia isacëxa. Aia isi ca quiacëxa:

—Ca is, ënëx ca unin 'ucha cupí carnero bamati 'aínbia ax bamacë cupí Nucën Papa Diosan camabi unin 'ucha tërënti a 'icën.

³⁰ Ënëx ca a ñuiquin ësai quiquin 'ën mitsu cacë a 'icën: Axa 'ësamaira uni ax ca 'ë caxu aia. 'Ëx 'icëma pain 'ain ca ax pain 'iacëxa. Usa 'aish ca 'ësamaira 'icën. A ñuiquin 'ën mí cacë, a ca ux 'icën.

³¹ 'Ënribi cana a 'unáncëma 'ain, 'aíshbi cana Israel unicaman uisa uni cara quixun a 'unánun 'unpaxan uni nashimi uan.

³²⁻³³ Usaquin catancëxun ca, ësai ca 'iixa quixun Juanën unicama ñuixuancëxa:

—'Ën a 'unáncëma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'unpaxan uni nashiminun xuquin 'ë caxa: “Uni achúshinua 'ën Bëru Ñunshin Upí ubútancëx 'iruia camina isnuxun 'ain. Ainra ca uni 'ën Bëru Ñunshin Upíbëa 'inun 'imiti 'icën”. Usaquin ca 'ë caxa. An 'ë cacësabi oquin cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía ñumacuru tinax naínuax ubútancëx a uninu 'iruia isan.

³⁴ Usaquin isun cana —ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë —quixun camabi uni cain.

Usaquin ca Juanën cacëxa.

Jesusan aín 'unánmicë unia 'inun a pain cáisa uni

³⁵ Usaquian coon ca Juanbë aín 'unánmicë uni rabë 'iacëxa.

³⁶ Abë 'icë ca Jesús cuainia isquin Juanën cacëxa:

—Ca is, carnero 'icësaribiti unin 'ucha cupí bamanuan Nucën Papa Diosan xua a ca ux 'icën.

³⁷ Usaía quia cuaquin ca Juanën 'unánmicë uni rabëtan Jesús nuibiancëxa.

³⁸ Nuibiancëxun caxu bësuquin isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina barin?

Cacëxun ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara min 'iti 'ic, rabí? (Rabí quicë bana, ax ca an uni 'unánmicë uni qui quicë 'icën.)

³⁹ ¿Uinu 'icë cara min 'iti 'ic? quixun cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Isi cuanun ca ut.

Cacëx cuanxun ca aín 'iti isacëxa, istancëx ca bari xupíbucëbëa baquishti 'urama 'ain abë 'iacëxa.

⁴⁰ Juanën cacëxun cuaquian Jesús nuibiancë uni rabëtax ca bëtsix Simón Pedronën xucën Andrés 'iacëxa.

⁴¹ Jesusan 'itinuax cuanxun ca Andrésnën aín xucën Simón Pedro bariquin mëraxun cacëxa:

—Mesías cananuna isan.

Mesías quicë bana, ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë a qui quicë 'icën.

⁴² Cabianquin ca aín xucën Jesúsnu buáncëxa. Buáncëx bëbaia isquin ca Jesusan bëñachaquin cacëxa:

—Mix camina Juanën bëchicë, Simón, a 'ain. 'Aíshbi camina Cefas caquin anëcë 'iti 'ain. Cefas quicë bana, ax ca Pedro qui quicë 'icën.

Jesusan Felipe 'imainun Natanael abë cuanun ca

⁴³ Usaquian Pedro coon pëcaracëbë, Galilea menu cuanti sinani cuanquinbi ca Jesusan Felipe mëracëxa. Mëraqin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

⁴⁴ Felipe Betsaida ëmanu 'icë uni 'ain, ca Andrés 'imainun Pedroribi, anu 'icë uni 'iacëxa.

⁴⁵ Usaquian Jesusan cacëx cuanxun ca Felipenën Natanael cacë uni bariquin mëraqin cacëxa:

—A ñuiquian Moisés 'imainun an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë unicaman cuënëo, a uni cananuna mëran. Ax ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, Josénën bëchicë, a 'icën.

⁴⁶ Felipenën cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Nazaret ëmanu cara ñu 'unáncë uni 'iti 'ic?

Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Usa ca mi isnun ca 'ëbë cuani ut.

⁴⁷ Cabianquin buáncëxa Natanael aia isi ca Jesús quiacëxa:

—U unix ca aséabi Israel uni upí 'icën, uni paráncëma ca ux 'icën.

⁴⁸ Quia ca Natanaelnën cacëxa:

—¿Uisaxun caramina 'ë 'unan?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mi caia Felipe cuancëma pan 'aínbi cana mi higuera tanáinua isan.

⁴⁹ Cacëxun ca Natanaelnën cacëxa:

—Mix camina Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan Israel unicaman 'apu 'ain.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Higuera tanáinua cana mi isan 'ën mi cacëxun caramina bërí, ënëx ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'ë sinanin? Minmi 'ë iscësamaira oquin camina 'ën ñu 'aia isnuxun 'ain.

⁵¹ Ësaquinribi ca Jesusan Natanael cacëxa:

—Asérabi cana mitsu cain, naí panárabecébëtan camina uni 'inux 'ëx anuax uá, 'ë manáminuaxa Nucën Papa Diosan ángelcama cuaruanan ubutia isnuxun 'ain.

2

Unin xanu biti nëtëa Jesús Canánu 'iá

¹ Rabë nëtë 'iónxa pëcaracëbëtan ca Galilea nëtënu 'icë ëma, Caná cacë, anuxun uni achúshinën aín bëchicë xanu bimiti 'ain, aín aintsi 'ibucama pi unun quixun aín uni camiacëxa. Anu ca Jesusan titaribi 'iacëxa.

² Usa 'ain ca Jesúsribi aín 'unánmicë unicamabë aribia camicëx cuanx anu 'iacëxa.

³ Anu 'ixun ca unicaman cëñucëxa vino 'aíma 'ain aín titan Jesús cacëxa:

—Vino ca 'aíma 'icën, ca cëñúaxa.

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina 'ë usaquin cain? Anun 'ën ñu 'ati nëtë ca 'icëma pain 'icën.

⁵ Cacëxun ca aín titan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—'Ën tuacëan mitsu cacësabi oquin ca 'at.

⁶ Anu ca 'iacëxa mëcën achúshi 'imainun achúshi maxax 'acë ñutë, anu anúan judíos unicama mëchucati 'unpax nanti. A ñutëcama sapi ca veinte 'ianan treinta galones 'unpax anu 'aruti 'iacëxa.

⁷ Usa 'ain ca Jesusan an piti 'ináncë unicama cacëxa:

—Ñutënu ca 'unpax buácat.

Cacëxun ca usoquin 'acëxa.

⁸ Usaquian 'aia ca cacëxa:

—Buácabianquin ca fiesta 'ibun buántan.

Cacëxun ca Jesusan cacësabi oquin buáncëxa.

⁹ Buáncëa fiesta 'ibun, Jesusan 'unpax 'icëbi vino ocë, a tanquin, uinua bëcë cara quixun 'unaniamabi ca an ñutënu buácabianquin buáncë unicama ainshi 'unáncëxa. Usa 'ain ca fiesta 'ibun an xanu biti uni cuënxun cacëxa:

¹⁰ —An fiesta 'acë unin ca vino upí pain 'inántancëxun a cëñuia vino asábitanishi uni 'inania. Usa 'aínbi camina min bërí 'atimatani pain 'inántancëxun vino upí 'inanin.

¹¹ Usoquin ca Jesusan Galilea menu 'icë ëma, Caná, anuxun aín sinanëinshi 'atabaquin uni itsin 'acëma ñu 'acëxa, uni itsin cushisamaira ca aín cushi 'icë quixuan unicaman 'unánun. Usaquian ñu 'aia isi ca aín 'unánmicë unicama ami catamëacëxa.

¹² Usaquin 'atancëx ca aín tita 'imainun aín xucëantu 'imainun aín 'unánmicë unicamabë Jesús Capernaúm ëmanu cuancëxa. Cuanx bëbatancëx ca 'itsama nëtëinshi anu 'iacëxa.

An ñu marucë unicama Jesusan chiquían

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtëa 'urama 'ain ca Jesús Jerusalénu cuancëxa.

¹⁴ Cuanx bëbax anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínquinbi ca an ñu marucë unicaman vaca bënë 'imainun carnero 'imainun ñumacuru acama maruia isacëxa. Isanan ca anuxuan curíqui cambioquin bicë, anua unicamaribi tsócë isacëxa.

¹⁵ Acama isquin ca anun rishquiti itsi mëníoquin, anua 'icë carnero 'imainun vaca bënë 'imainun an marucë unicamaribi chiquíancëxa. Chiquíanan ca an curíqui cambioquin bicë unin curíqui rëúquin, anua curíqui nancë ñucama chashcacëxa.

¹⁶ Usonan ca an ñumacuru marucë unicamaribi cacëxa:

—'Ënua ca mitsun ñucama buántan. Anuxun 'ën Papa rabiti xubu camina anuxun ñu maruti xubusa 'inun ësaquin 'atima 'ain.

¹⁷ Usaquian Jesusan caía cuaquin ca aín 'unánmicë unicaman Nucën Papa Diosan bana cuëneo ësai quicë a sináncëxa: “'Ëx anun rabanan bamaquinbi cana anuxun mi rabiti

xubu upí oquin bërúanti 'ain". Usauquin sinánquin ca —a banaxa quicësabi oquin ca 'aia —quixun sináncëxa.

¹⁸ Usauquin 'aia isquin ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Minmi ësoquin 'acë ax ca asábi 'icë quixúnu nun 'unánun caramina añu ñu nun isnun 'ati 'ain?

¹⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi tēncapatiabi cana ënë xubu 'ën rabë 'imainun achúshi nētēinshi 'atëcēnti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Cuarenta y seis baritian ca nucën chaitiocëcaman ënë xubu 'acëxa. Usa 'aínbi ¿caramina min rabë 'imainun achúshi nētēinshi 'atëcēnti 'ain?

²¹ Ësauqian atun cacë 'aínbi ca Jesús quicë bana ax, axbi ñuiacati quicë 'iacëxa.

²² Usa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman bamaxa Jesús baísquitëcëan usaquian judíos unicama cacë a bana sináncëxa. Sinánan ca —Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca cëmëma 'icë —quixun sinánan —Jesusan nu cacë bana axribi ca cëmëma 'icë —quixun sináncëxa.

Unicaman sináncë ñucama Jesusan 'unan quicë bana

²³ Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu 'ixuan Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ca 'aisamaira uni —an ca aséabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'aia —quixun sináncëxa.

²⁴ Usaía 'icëbëtanbi ca camabi unían aín nuitu mëu sináncë a 'unáncë íxun, Jesusan —aséabi ca 'ëmi sinanima —quixun 'unáncëxa.

²⁵ An ca unían cacëxunmabi camabi unin sinan 'unáncëxa.

3

Nicodemoa Jesús isi cuan

¹ Fariseo uni achúshi ca Nicodemo caquin anëcë 'iacëxa. Ax ca judíos unicaman 'apu achúshi 'iacëxa.

² Usa 'ixun ca anu ñantan cuanxun Jesús cacëxa:

—Unían mix camina cushiira 'ai quixun 'unánun camina uinu 'icë unínbia 'acëma ñu 'ain. Nucën Papa Diosan abëma 'ain ca uinu 'icë unínbi minmi 'acësoquin ñu 'atima 'icën. Usa 'ain cananuna 'unan, Nucën Papa Diosan ca minmi nu 'unánminun ënë menu mi xuacëxa quixun.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Aséabi cana 'ën mi cain, axa aín cushin bacëntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

⁴ Usauquin cacëxun ca Nicodemonën cacëxa:

—¿Uisax cara bëráma cania 'aish uni bacëntëcēnti 'ic? ¿Amiribishi cara aín titan pucunu atsiánx bacëntëcēnti 'ic?

⁵ Nicodemonën cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usama ca. Aséabi cana 'ën mi cain, 'unpax 'imainun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan bacëntëcëncëma uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

⁶ Axa xanunuax bacëncë, ax ca unishi 'ia; axa aín Bëru Ñunshin Upitan bacëncë uni, ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ia.

⁷ Nucën Papa Diosan cushin camina bacëntëcëncë 'iti 'ai quixun 'ën mi cacëx ratúaxma ca 'it.

⁸ Uinuax cara suñu bëëqui banaquiania camina cuatin, 'ixunbi camina isima, uinuax cara a suñu aia, uinu cara cuania quixun. An ñu shaícaianu suñu iscëma usaribi oquin cananuna Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan uni bacëntëcëncëmia isiman.

⁹ Cacëxun ca Nicodemonën Jesús catëcëancëxa:

—¿Uisa 'aish cara usai 'iti 'ic?

¹⁰ Cacëxun ca Jesusan Nicodemo cacëxa:

—¿Mix an Israel unicama 'unánmicë 'ixunbi caramina 'ën mi cacëxun uisai qui quicë cara quixun cuatiman?

¹¹ Aséribi cana mi cain, nun 'unáncë ñu ñuianan nun iscë ñuribi ñui cananuna nux quin. Quiabi camina nun bana ca aséribi 'icë quixun sinaniman.

¹² ¿Ënë menu 'icë ñu 'ën ñuia cuaquinma caramina uisaxun 'ën naínu 'icë ñu ñuia cuati 'ain?

¹³ Uinu 'icë unínbia anu 'icë ñu 'unáncë 'aímabi cana 'ën cuni anuax uá 'ixun 'unanin.

¹⁴ Moisésñëan anu uni 'icëma menuxun manë 'acë runu, camabi unin isnun, i nitsínxun anu nansaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'ati 'icën,

¹⁵ uinu 'icë unix cara 'ëmi catamëtia axa nëtétimoi Nucën Papa Diosnan 'inun.

Nucën Papa Diosan ënë menu 'icë unicama nuibacë bana

¹⁶ Camabi uni aséribi nuibaquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi ënë menu xuacëxa, uicamax cara ami catamëtia axa nëtétimoi abë 'inun.

¹⁷ Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë an ënë menu 'icë unicama aín 'ucha cupí 'uchonun xuáma 'icën. Ama, ënë menu 'icë unicama aín 'ucha tërénquin ainan 'inun iëminun quixun ca xuacëxa.

¹⁸ Aín Bëchicëmia catamëcë uni ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'aínbi ca axa ami catamëcëma uni ax aín Bëchicë achúshi ami catamëcëma cupí Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí castícantishi 'icën.

¹⁹ Axa ami sináncëma unicamax ca aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosan castícantishi 'icën, atúan an aín sinan upíira 'ixun uni upí 'imiti ax uánbi ami catamëisama tanquin 'atima ñu 'atishi cuëncë cupí.

²⁰ An ñu 'atima 'acë unicaman ca an 'aia unin isti rabanan xabánuxun 'ati cuëenquinma bëánquibucënxun ñu 'aia.

²¹ Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë uni, an 'aia isquian —an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun ñu 'aia —quixun unin 'unánun xabánuxun ñu 'aia.

Amiribishia Juanën Jesús ñuitëcëan bana

²² Usa 'ain ca Jesusan aín 'unánmicë unicamabë Judea menu 'icë ëmacamanu cuantancëx anu 'ixun uni nashimiacëxa.

²³⁻²⁴ Nashimimainun ca Juanëribi sipuacëma pain 'ixun Enón caquin anëcë ëma, anua 'itsa 'unpax 'ain, anuxun uni ricuatsincë nashimiacëxa. Enón cacë ëma ax ca Salim caquin anëcë ëma 'urama 'iacëxa.

²⁵ Usa 'ain ca judío uni achúshinëx Juanëan 'unánmicë unicamabë, aín raraxa quiásabi oquin Nucën Papa Dios cuëenun ñu 'ati ñui cuëbicanancëxa.

²⁶ Usai cuëbicananquiani anu cuanxun ca Juan cacëxa:

—A ñuiquinmi nu cacë uni axa mibë Jordán 'ucë manan 'icë, Jesús, an unicama nashimicëbë ca camabi unix anu ricuatsinia.

²⁷ Cacëxun ca Juanën cacëxa:

—Uinu 'icë unínbi ca Nucën Papa Diosan 'imicëxunma usa ñu 'atima 'icën.

²⁸ Mitsun camina, Cristoma cana 'ai 'ëx quia cuan. Nucën Papa Diosan ca 'ë caxua ax unun 'ëx pain rëcuëncuatsini unun 'ë xuaxa.

²⁹ Ësa ca. Ainan 'inúan unin bicëx ca xanu ainan 'ia. Ainan 'iti xanu bitsia uni cuëëni banaia cuati ca axa abë nicë uníxribi cuëënia. Usaribiti cana 'ëx —unicaman ca Jesusan bana cuatia —quixunmi mitsun 'ë cacëxun cuati chuámarua tani cuëënin.

³⁰ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun ñuiasabi oi, axira 'ësama cushiira 'ain camabi unix 'ë ëanan anuishi cuanti 'icën.

Axa naínuax ucë uni ñuicë bana

³¹ Axa naínuax uá, an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish ca bëtsi unisamaira 'icën. Unían bëchicëxa bacëncë uni an ca unishi 'ixun ënë menu 'icë ñuishi ñuia. Axa Nucën Papa Diosnuax uá, ax ca an unio ñucamabë sënënma cushiira 'aish bëtsi unisamaira 'icën.

³² An ca an iscë ñucama ñuianan, an cuacë banacamaribi ñuia, ñuiabi ca uinu 'icë unínbi aín bana ca aséabi 'icë quixun sinanima.

³³ Usa 'aínbi ca axa aín bana cuati ami catamécë uni, an —Nucën Papa Diosan banax ca aséabi 'icë —quixun sinánan —ca usa 'icë —quixun unicama ñuixunia.

³⁴ Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí ñonquinma aín Bëchicë 'inania. Usaquian 'ináncëxun ca an xucëxa ucë uni, Jesús, an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin unicama bana ñuixunia.

³⁵ Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë nuibaquin axa aín 'ibu 'inun camabi ñu a 'ináncëxa.

³⁶ Axa aín Bëchicëmi catamécë uni, ax ca ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'ia. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan Bëchicëmi sinántisama tancë uni, ax ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'ima. A uni ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castícancë 'iti 'icën.

4

Samaritana xanubë Jesús bana

¹ Fariseo unicaman ca —Juanën 'unánmicë unicama 'itsaribi 'aínbi ca Jesusan 'unánmianan nashimicë unicamaxira 'aisamaira 'icë —quixuan ñuicania cuacëxa.

² Usa 'aínbi ca Jesusanma aín 'unánmicë unicaman cuni uni nashimiacëxa.

³ Usaquian fariseo unicaman cuacëxun 'unánbiani ca Jesús Judea menuax amiribishi Galilea menu cuantëcëancëxa.

⁴ Anu cuanti sinani ca Jesús Galilea nëtënu cuani Samaria 'abiani cuancëxa.

⁵ Cuanx ca Jacobnëan aín bëchicë José 'inan me 'urama 'icë ëma, Sicar cacë, anu bëbacëxa.

⁶ Bëbatancëx ca Jacobnëan naëa 'unpax anu 'ain, Jesús 'uran cuanbaiti cuainsama tani, baria xamárucëbë, a rapasu tsóbuacëxa.

⁷⁻⁸ Tsóbutancëxa anu tsómainun ca aín 'unánmicë unicama a piti ñu bitsi Jesús ëbiani cuancëxa. Cuan ca Samaria nëtënu 'icë xanu achúshi 'unpax bitsi uacëxa. Chumu bëi aia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ë ca 'unpax 'anun 'inan?

⁹ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—¿Uisati caramina mix judío uni 'ixunbi 'ëx samaritana xanu 'icëbi 'unpax 'inánun quixun 'ë cain?, judíos unicamax samaritano unicamabë nuibanancë 'aínmabi.

¹⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ën mi 'unpax ñucácë 'aínbi camina ui carana 'ai quixun 'ë 'unaniman. 'Ë 'unánan añu cara Nucën Papa Diosan mi 'inánti 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ë ñucátsian. Ñucácëxun cana anúnmi nëtétimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax mi 'inántsian.

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Anua 'unpax bití ënëx ca nëmin 'icën. Anun 'unpax bití ñuñuma camina 'ain. ¿Uinua caramina anun 'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'unpax a bití 'ain?

¹² ¿Nucën rara Jacóbsamaira caina mix 'ain? An ca ënë anua 'unpax bití naëacëxa, naëxun ca 'acëxa, 'anan ca aín bëchicëribi 'amianan a rabucucë ñuinacamaribi 'amiacëxa. Jacobnën aín rëbúnquicamanribia 'anun naëa 'icë cananuna nunribi ënë 'unpax 'ain.

¹³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ënë 'unpax 'acë uni, ax ca amiribishi shimatëcënia.

¹⁴ Usa 'aínbi ca an 'ën 'ináncëxun 'unpax 'acë uni, ax amiribishi shimatëcëntima 'icën. Me 'ucë mëúcüaxa chiquitia 'unpax xobucësaribiti ca 'ën 'ináncë 'unpax nëtétima uninu 'iti 'icën. Usaía 'icëbë ca uni nëtétimoi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën.

¹⁵ Usaquian cacëxun ca xanun cacëxa:

—A 'unpax ca 'ë 'inan. Amiribishi shimai 'unpax bitsi utëcënunma ca 'ë 'inan.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bënë cuënbëtsini ca abë utan.

¹⁷ Cacëx ca —'ëx cana bënëñuma 'ai —quiacëxa. Quia ca Jesusan cacëxa:

—Usa ca. Bënëñuma cana 'ai qui camina cëmëiman.

¹⁸ Mix camina męcën achúshi bënëñu 'iacën. Usa 'aínbi ca axa bërí mibë 'icë uni ax asérami min bënëma 'icën. Usa 'ain ca —bënëñuma cana 'ai —quixmi quicë ax cëmëma 'icën.

¹⁹ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Bërí cana mix caina ui 'ai quixun 'unanin. Mix camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ain.

²⁰ Samaria unicama nun raran ca tucu ënuxun Nucën Papa Dios rabiácëxa. Usa 'aínbi camina mitsux quin, Jerusalénuxun ca unin Nucën Papa Dios rabiti 'icë quiax.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana mi cain, anúnmi ënë tucunuxunmabi, Jerusalénuxunmabi anumi mitsux 'icënuxunbi, Nucën Papa Dios rabiti nëtë ca aia.

²² Mitsun camina ui caramina rabi quixun 'unaniman. Nun cananuna ui caranuna rabi quixun 'unanin. An uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, ax ca judío uni 'iti 'icën. An usaia 'inun mënío, a cananuna nun rabin.

²³ Anúan an Nucën Papa Dios rabiçë unix asérami ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti nëtë ca aia, bërí ca a nëtë 'icën. Usaquian unin a rabiti ca Nucën Papa Dios cuëënia.

²⁴ Nucën Papa Dios, ax ca unima 'aish nami, imi, xo, acamañuma 'icën, a ca unin isima. Usa 'ain ca an Nucën Papa Dios rabiçë unin asérami ami sinani ax cuëëncësabi oi 'iti cuëënquin a rabiti 'icën.

²⁵ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Mesías, Cristo cacë, ax ca uti 'icë quixun cana 'unan. Ax uquin ca nun nu 'unánun camabi ñu ñuixunti 'icën.

²⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain, abë camina banain.

²⁷ Cacëbëbi ca aín 'unánmicë unicama utëcëancëxa. Uquin xanubëa Jesús banaia isi ratúquinbi ca uinu 'icë unínbi —¿añu caramina cuëënin? —canan —¿añu ñui caramina a xanubë banain? —quixun cáma 'icën.

²⁸ Usa 'ain ca a xanun aín ñutë tsónbiani aín ëmanu cuanx bëbaquin anu 'icë unicama cacëxa:

²⁹ —'Ebë banaquin ca achúshi unin 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa. Ënëx sapi ca asérami Cristo 'icën, ca isi ut.

³⁰ Usaquian xanun cacëxa ca a ëmanu bucucë unicama anua Jesús 'icë anu ricuat-siancëxa.

³¹ A xanúa cuancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús —camina piti 'ai —quixun cacëxa.

³² Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun 'unáncëma pitiñu cana 'ëx 'ain.

³³ Cacëx ca aín 'unánmicë unicamax —bëtsi unin sapi ca a piti bëxuanxa —quiax canancëxa.

³⁴ Canania isquin ca Jesusan cacëxa:

—An ënë menu 'ë xuá axa cuëëncësabi oquin 'anan an a 'anun 'ë ca, a sënëonuxun 'ai cana 'ëx picësa 'ain. Usaquin 'ën 'acëx ca ax 'ën piti ñusa 'icën.

³⁵ Ësoquian cacëbëbia a ëmanu 'icë unicamax aia isquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Mitsux camina quin, rabë 'imainun rabë 'uxë cëñúcëbëa shaínquibutia cananuna ñu bimi biti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, ca is, axa ucë unicama ënëx ca anun biti nëtë sënëncëbëtan aín 'ibun binuan bimi pëcëti sënëncësaribi 'icën.

³⁶ An uni 'ëmi catamënun 'aquincë uni an ca aín cupí bitsia. A unin 'aquincëxa 'ëmi catamëcë unicama ax ca xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'ain ca an paían 'ën bana uni ñuixuncë unicamabë an 'ëmi catamënun uni 'aquincë unicamaxribi cuëenti 'icën, atúan 'ënan 'inun uni 'aquincë cupí.

³⁷ Usa 'ain ca ësai quicë banax aséribi 'icën: Bëtsi unían 'apácëxa pëcëtia ca bëtsi unin bimi bitsia.

³⁸ Mitsúnmi bëtsi unían 'unánmicë unicama 'ëmia catamënun upí oquin 'aquinun cana mitsu xuan. Uni raírinëan 'unánmicë 'icëbi camina mitsun a unicama upí oquin 'ëmia catamënun 'imian.

³⁹ Usai Jesús aín 'unánmicë unicamabë banamainuan a xanun cuanxun —a unin ca 'ëx usai 'icëcama ñuiquin 'ë caxa —quixun cacëx ca a ëmanu 'icë samaritano uni 'itsáxira —Jesús ax ca Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun sinani Jesúsmi sináncëxa.

⁴⁰ Ami sinánquin a isi cuanxun ca Jesús cacëxa:

—Nubë pain camina 'i cuanti 'ain. Cacëx cuanx ca atubë rabë nëtën 'iacëxa.

⁴¹ 'Ixúan, bana ñuia cuati ca samaritano 'itsáxira —aséribi ca ax Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quixun 'unani ami sináncëxa.

⁴² Usai 'iquin ca a unicaman a xanu cacëxa:

—Minmi nu cacëxun cuaxunbi cananuna bërí nunbi aín bana cuaquin 'unanin, aséribi ca ax Cristo, an camabi menu 'icë uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëmiti, a 'icë quixun.

An 'apu ñu mëxuncë unin bëchicëa Jesusan pëxcüa

⁴³ Usa 'ain ca rabë nëtë anu 'itancëx Jesús anuax cuanx Galilea nëtënu bëbai cuancëxa.

⁴⁴ Cuanux ca quiacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni a ca anuaxa canicë nëtënu 'icë unicaman aín bana cuaisama tania.

⁴⁵ Usai quiax cuanxa Galilea nëtënu bëbaia ca anu 'icë unicaman upí oquin Jesús biacëxa. A unicamax Pascua anun carnero 'ati nëtë 'ain, Galileanuax Jerusalénu cuancë 'ixun ca an ñu 'aia iscë 'ixun a unicaman aín nëtënu bëbaia cuëenquin Jesús biacëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca Galilea nëtënu 'icë ëma Caná, anuxuan bëráma 'unpax vino ocë, anu Jesús bëbacëxa. Bëbamainun ca 'apun uni achúshi aín bëchicënëx Capernaúm ëmanu 'insíncë 'iacëxa.

⁴⁷ Usa 'ain ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu bëbaia quixuan unin ñuia cuabiani cuanxun 'apun unin mëraquin Jesús cacëxa:

—'Ën bëchicë ca 'insíanxa, ca bamatisa 'icën. A camina 'ë pëxcuxuni cuanti 'ain.

⁴⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'ën, uni itsin 'acëma ñu 'aiashi istisa tanin. 'Ën usa ñu 'acëbëtanma camina, ëx cana aséribi Nucën Papa Diosnuaxa uá a 'ai quixun sinántisama tanin.

⁴⁹ Cacëxun ca 'apun unin cacëxa:

—'Ën bëchicë ca nëtëtisaira 'icën. Nëtécëmaishi camina a isi cuanti 'ain.

⁵⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Min bëchicë ca ñuima, asábi ca, ca istan.

Cacëx ca —aséribi ca pëxcúti 'icë —quixun sinánbiani cuancëxa.

⁵¹ Usa 'ain ca baían cuania mërananquinquin an ñu mëxuncë unicaman cacëxa:

—Min bëchicë ca ñucëma 'icën, asábi ca.

⁵² Cacëxun ca a tuacën papan cacëxa:

—¿Uinu bari 'ain cara 'ën bëchicë aín 'insin nëtëonx?

Cacëxun ca —imëishi bari cuainacëcëbë ca aín 'itsis nëtëonxa —quixun cacëxa.

⁵³ Usaquian cacëxun ca a tuacën papan —Anu bari 'ain ca Jesusan 'ë, min bëchicë ca ñuima, ca pëxcütia quixun 'ë coonxa quixun sináncëxa. Usaquin sinani ca aín xubunu 'icë unicamabë —aséribi ca Jesús Nucën Papa Diosnuax ucë 'icë —quiax ami sináncëxa.

⁵⁴ Usaquin ca Jesusan Judea nētēnuax cuantancēxun Galilea menuxun bërāma 'acēsa oquin uni itsin 'acēma ñu 'atēcēancēxa.

5

'Tan Betesda cacē, a rapasunuxuan Jesusan nicuainquinbi tancēma uni pēxcūa

¹ Usotancēx ca anúan judíos unicaman Nucēn Papa Dios rabiquin piti nētē 'ain, Jesús Jerusalēnu cuantēcēancēxa.

² Jerusalēnu cēnēa aín xēcuē achúshi, Oveja cacē, a bētánain ca unin 'acē 'ian 'iacēxa. Ax ca hebreo banan Betesda caquin anēcē 'iacēxa. A 'ian rapasu, anua uni niti, anu ca mēcēn achúshi itá nitsíncē 'aish manan tapuñu 'iacēxa.

³ Ax ca a tēmú bucuxuan uni 'insíncēcama, bēxuñu 'imainun aín niti bētsicē 'imainun racábucē, acaman ángelnēan 'unpax cubínmia caíncē 'iacēxa.

⁴ Caíncēxuan uisa nētēn cara 'ibutia, a nētēn 'ibúxun ángelnēn a 'unpax cubímicēbē caísa ax paían anu butucē, uisa 'insínñu cara, a uníxbi pēxūacēxa.

⁵ Usa 'ain ca anu 'icē uni achúshi treintiocho baritia 'insíncē 'iacēxa.

⁶ Ax anu racácē isquin ca —'uran ca ēnē uni usai 'iaxa —quixun 'unánquin Jesusan cacēxa:

—¿Caramina pēxcútisa tanin?

⁷ Cacēxun ca 'insíncē unin cacēxa:

—'Unpax cubíncē nēbētsi an 'ē butúnti uni ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain ca 'ēx cuancēma 'aínshi 'ē rētibiani cuanx, uni itsix pain 'unpax cubíncēnu butuía.

⁸ Quia ca Jesusan cacēxa:

—Niruquin anumi racácē min bacēti bibiani ca cuantan.

⁹ Usaquian Jesusan cacēxēshi ca a uni aín 'insíncē pēxcúacēxa. Pēxcúquin aín bacēti bibiani ca cuancēxa.

Anun ñu mēētima nētē 'aínbia anua racácē aín bacēti bibiani,

¹⁰ cuania isquin ca judíos unicaman 'insíncē 'aishbia pēxcúcē uni cacēxa:

—Ēnē nētēx ca anun ñu mēētima nētē 'icēn. Ēnē nētēn camina anumi racácē ñu 'iábiantima 'ain.

¹¹ Cacēxun ca cacēxa:

—An 'ē pēxcucē uni an ca, anumi racácē min bacēti bibiani ca cuantan, quixun 'ē caxa.

¹² Quixuan cacēxun ca atun cacēxa:

—¿Uí uni cara min bacēti bibiani ca cuantan quixuan an mi cacē, ax 'ic?

¹³ Cacēxunbi ca 'aisamaira uni anu 'aían Jesús 'uri cuan, ui unin cara a pēxcūaxa quixun 'unánma 'icēn.

¹⁴ Usa 'ain ca a pēxcucē uni a anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunuxun mēraquin, Jesusan cacēxa:

—Ca is, bērí camina pēxcúcē 'ain. Usa 'ain camina mix 'iásamairai 'insíntēcēnti rabanan amiribishi 'uchatēcēntima 'ain.

¹⁵ Usaquian Jesusan cacēxun, ax ca Jesús 'icē quixun sinánbiani cuanxun ca a unin judíos unicama, —Jesusan ca 'ē pēxcūaxa —quixun cacēxa.

¹⁶ Usa 'ain ca anun ñu mēētima nētēan uni pēxcucē cupí, judíos unicamax Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa.

¹⁷ 'Ēsēnaniabi ca Jesusan atu cacēxa:

—'Ēn Papan 'acēsaribi oquin cana 'ēn 'ain.

¹⁸ Usaía Jesús quia cuatí ami nishquin ca judíos unicaman ēsaquin sináncēxa, —Usai qui ca Nucēn Papa Dios ax isa aín papa 'icē quianan ax isa Nucēn Papa Diossaribi 'icē quia. Usaquin sinani ca anun ñu mēētima nētēn uni pēxcucē cupí ami nishanan, usaía quicē cupíribi ami nishquin, a 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa.

Jesusan aín Papabētan ñu 'a

¹⁹ Usa 'ain ca Jesusan atu cacēxa:

—Asérabi cana mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixunbi cana 'ënbi ñu 'aiman. 'Ën Papan ñu 'aia isquin cuni cana 'ënribi 'ain. 'Ën Papan bëtsi bëtsi ñu 'acëbëtan cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'ënribi an 'acësaribi oquin 'ain.

²⁰ 'Ën Papan ca 'ëxira aín Bëchicë 'icë nuibaquin an 'acë ñucama 'ë ismia. An ca mitsúnmi iscësamaira ñu, a isími mitsux ratúti, a 'ë isminuxun 'aia.

²¹ 'Ën Papan ca uni bama abi baísqumitancëxun axa tsónun 'imiti 'icën. Usaribiquin cana 'ëx aín Bëchicë 'ixun 'imitisa tanquin 'ënribi tsónun uni 'imiti 'ain.

²² 'Ën Papax ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë quianan uicamaxribi cara 'uchañu 'icë quiax quima. Usa 'ixun ca 'ëx aín Bëchicë 'icë usoquin 'anun 'ë cuni 'imiäxa,

²³ a rabicësaribi oquían camabi unin 'ëribi rabinun. An aín Bëchicë 'icë 'ë rabicëma, an ca 'ën Papa an 'ë xuá, aribi rabima.

²⁴ Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ën bana cuati an 'ë xuá ami sináncë uni, ax ca ainan 'aish nëtétimoí Nucën Papa Diosnan 'ia. A cupía Nucën Papa Diosnan 'itima 'icëbi aín 'uchacama tërëncë cupí 'uchañuma 'aish ca bamatancëxbi nëtétimoí Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

²⁵ Usa 'ain cana asérabi mitsu cain, ca uti 'icën, anúan aín 'ucha cupí bamacësa 'ixunbi unicaman 'ën bana cuati nëtë. 'Ën bana unin cuati nëtë, a nëtë ca ënëx 'icën. Usa 'ain ca an —asérabi ca aín bana 'icë —quixun 'ë 'unánquin 'ëx quicësabi oquin ñu 'acë unicama ax, aín 'ucha tërëncë cupí Nucën Papa Diosnan 'aish, nëtétimoí abë 'iti 'icën.

²⁶ Usa 'inun ca Nucën Papa Diosan, ënë nëtënu tsónan ainan 'aish aín nëtënuribi abë 'inun uni 'imia. An ca aín Bëchicë 'ënribi usaribi oquin uni 'iminun 'ë 'imiäxa.

²⁷ Uni 'inux anuax uá cupí ca uicamax cara aín 'ucha tërëncë 'icë isanan uicamax cara 'uchañu 'icë isnun, Nucën Papa Diosan 'ë 'imiäcëxa.

²⁸ Usa 'ain ca 'ën mi ñuixuncëxun cuati ratúaxma 'it. Anúan 'ëx ucëbëtan 'ën bana cuati, bama unicama baísquti nëtë ca uti 'icën.

²⁹ Baísqi ca anu maían anuax chiquíti 'icën. An upí ñu 'á unicamaxa Nucën Papa Diosbë nëtétimoí 'inux baísqimainun ca an ñu 'atima 'á unicamax aín 'ucha cupí 'uchoçë 'inux baísquti 'icën.

Nucën Papa Diosan Jesús xuá ñui quicë bana

³⁰ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana 'ënbi sinánquin ñu 'aiman. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana 'ën, cara castíancë 'iti 'icën, cara castíancë 'itima 'icë quixun uni cain. 'Ëx cuëëncësoquin 'aquinma cana an 'ë xuá, axa cuëëncësabi oquin ñu 'ain. Usa 'ain ca 'ën uni cacë banax asábi 'icën.

³¹ 'Ëxbi, usa cana 'ëx 'ai quiax quia ca unin 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unántima 'icën.

³² Usa 'aínbi ca axa 'ë ñui quicë ax Nucën Papa Dios 'icën. 'Ë ñuia quicë bana ax ca asérabi 'icë quixun cana 'unanin.

³³ Mitsun camina 'ë ñuiquian a ñucánun quixun Juanu uni xuan. Xucëx cuanxun ca ñucáxa, ñucácëxuan Juanën 'ë ñuiquin cacë bana ax ca cëmëma 'icën.

³⁴ Uisai cara uni 'ë ñui quti 'icë usai quicëbëtanbi cana 'ënbi, 'ën bana ca asérabi 'icë quixun 'unanin. 'Ën cana Juanëxa 'ë ñui quicë banami sinánun mitsu sinánmin, a bana sinanimi Nucën Papa Diosnan 'inux 'ëmi catamëti iënnun.

³⁵ Unían upí oquin isnuan bëánquibucë 'aínbi lamparínën pëcacësaribi oquin ca Juanën 'ë ñuiquin uni bana ñuixuanxa. Usaquian ñuixuncëbë camina mitsux bënëtishi aín bana cuati cuëëan.

³⁶ Juanëan 'ë ñuiquin mitsu cacë 'ixun camina an cacësabi oquin 'ën 'aia isquin upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca 'ë xuacëxa quixun.

³⁷ Mitsun aín bana cuacëma 'ixunmi uisa cara ax 'icë quixun iscëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banax 'ë ñui asérabi quia.

³⁸ Nucën Papa Diosan xucë 'icëbimi mitsun 'ën bana cuacëma 'ain cana 'unanin, camina aín bana mitsun nuitunën sinánquin cuacëma 'ai quixun.

³⁹ Uisari caramina ainan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixun 'unánuxun camina Nucën Papa Diosan bana cuëñëo upí oquin isin. Usa 'aínbi ca a bana 'ë ñuia quicë 'icën.

⁴⁰ A banaxa usai 'ë ñui quicë 'aínbi camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëisama tanin.

⁴¹ Unían 'ë rabiti cana sinaniman.

⁴² 'Ën cana mitsu 'unan. Mitsun nuitunënbi camina Nucën Papa Diosmi sinanima cana 'unanin.

⁴³ 'Ëx 'ën Papan xucëx uá 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuaisama tanin. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Diosan xucëxmbia axbi ucë unin bana cuati 'ain.

⁴⁴ Nucën Papa Dios axëshi Dios 'ixun mitsu upíoti cuëñëima camina mitsúxbi upíonani rabiananti cuëñin. ¿Nucën Papa Diosan mitsu upí oti cuëñcëma 'aish caramina uisax 'ëmi çatamëti 'ain? Camina 'itima 'ain.

⁴⁵ 'Ën isana mitsumi Nucën Papa Dios manóin quixun sinánxunma ca 'at. Moisésñëan cuëñëo bana, ax isa upí 'icë quiáxmi quicë, ax 'ë ñui quicë 'aínbimi 'ëmi sináncëma cupí camina 'uchocë 'iti 'ain.

⁴⁶ Moisésñëan 'ë ñuiquin cuëñëo 'ain camina an cuëñëo bana ca aserabi 'icë quixun sináncë 'aish 'ëmiribi sinántsian.

⁴⁷ Usa 'aínbi camina Moisésñëan cuëñëo bana cuaisama tancë 'ixun 'ëx quicë bana cuatima 'ain.

Usaquin ca Jesusan judíos unicama cacëxa.

6

Jesusan 'itsa uni páncëñun tsatsa pimia

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Usatancëx ca Jesús parún papa, Galilea canan Tiberíadesribi cacë, a 'ucë manan cuancëxa.

² Cuancëbë ca an uni itsían 'acëma ñu 'anan uni 'insíncë pëxcuia iscë unicama Jesús nuibiani cuancëxa.

³ Usa 'ain ca anuax matánu mapëracëtancëx aín 'unánmicë unicamabë Jesús tsóbuacëxa.

⁴ Pascua anúan judíos unicaman carnero 'ati nëtë 'urama 'ain ca Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicama matánu 'iacëxa.

⁵ Anuxun 'aisamaira uníxa a nuibëtsini aia isquin ca Jesusan Felipe cacëxa:

—¿Uinua caranuna a ëñë unicama pimiti pán bití 'ain?

⁶ An uisoquin cara 'ati 'icë quixun 'unánquinbi ca Jesusan uisai cara quia cuacatsi quixun usaquin Felipe cacëxa.

⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Doscientos curíqui cupí bicëxbi ca pán achúshi achúshi camabi uni 'ináncëx sënëñtima 'icën.

⁸ Caia ca aín 'unánmicë uni itsi, Simón Pedronën xucën, Andrés cacë, an Jesús cacëxa:

⁹ —Ënu ca xu achúshi 'icën. Ax ca cebada 'acë pán mëcën achúshi 'imainun rabë tsatsañu 'icën. 'Aíshbi ca ëñëx 'itsaira uni pimitisama 'icën.

¹⁰ Quixuan cacëxun ca Jesusan, anua basi 'itsaira 'ain, aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unicama tsóbunun ca cat.

Usaquian Jesusan cacëxuan aín 'unánmicë unicaman cacëx ca 'aisamaira uni, cinco mil unisa 'aish, tsóbuacëxa.

¹¹ Tsóbuan ca Jesusan pán bixun, Nucën Papa Dios pain —asábi ca —catancëxun aín 'unánmicë unicama an unicama 'inánun quixun 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca axa tsócë unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. 'Inánan ca tsatsaribi usai 'iisa 'aínmabia anu 'icë pucháquian pinun unicama 'ináncëxa.

¹² 'Ináncëxun piia camabi uni puchácëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Pán tēocēcēñun ca tsatsa tēocēcama bit, masóxunma.

¹³ Cacēxun ca mēcēn achúshi 'icēbia unin piquin tēocē cebada 'acē pán a mēcēn rabē 'imainun rabē caquí buácaquin biacēxa.

¹⁴ Usaquian Jesusan 'aia isi ca anu 'icē unicamax quiacēxa:

—Asérabi ca ēnē uni axa Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuni utinu nun caíncē, a 'icēn.

¹⁵ Usai quiquian atun a 'apu 'iminuxun biisa tancēxun 'unani ca Jesús axēshi unicama ēbiani matánu cuantēcēancēxa.

Jesús parún papa camánanēn nia
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Matánua Jesús cuan ca bari atsíncēbēa bēánquicēbē aín 'unánmicē unicama parún papa cuēbi cuancēxa.

¹⁷ Cuantancēx ca nuntinu cēñúruquiani, 'ucē manan 'icē Capernaúmnu cuani cuancēxa. Bari cuabúcēbē bēánquicēbēbia Jesús aia obiani ca aín 'unánmicē unicamax cuancēxa.

¹⁸ Cuancēbētanbi ca 'aisamairai bēquiquin suñúanēn baca bēchúancēxa.

¹⁹ Usocēbēbi parún papa cuēbínuax cuani cinco kilómetrosa 'ixun ca aín 'unánmicē unicaman parún papanubi nicuatsinia aia Jesús isacēxa. Isi ca racuēira racuēacēxa.

²⁰ Racuētiabi ca Jesusan cacēxa:

—Racuēaxma ca 'it. 'Ē cana 'ain.

²¹ Usaquian cacēx cuēēnquin, nuntinu Jesús 'arubiani cuanx ca anu cuanti sinánbiania cuancē parún papa 'ucē manan bēnētishi bēbacēxa.

Unicaman Jesús baria

²² Jesusan 'unánmicē unicama parún papa 'ucē manan cuan ca an pán picē unicama anubi 'iacēxa. Usa 'ixun ca pēcaratancēxun sináncēxa: Achúshi nuntishi ca ēnu 'iónxa, 'imainun ca aín 'unánmicē unicamaxa a nuntinu 'irucēbēbi Jesús nuntinu 'iruima 'iónxa.

²³ Usaquian sinánmainun ca Tiberias ēmanuax uni raíriribi manē nunti raírínēn cuanx, anuxuan Jesusan Nucēn Papa Dios —asabi ca —catancēxun pán uni pimioncē, a 'urama bēbacēxa.

²⁴ Usa 'ain ca axa anu bērucē unicama an bariquinbi Jesús cēñun aín 'unánmicē unicamaribi 'aímocēxa. 'Aímobiani ca axa Tiberiasnuax ucē manē nunticamanu cēñúruquiani Capernaúm ēmanuribi Jesús bari cuancēxa.

Aín unicamax ca ami catamēcē 'aish Jesús bē 'ia quicē bana

²⁵ Usa 'ain ca 'ucē manan cuanxun bariquin mēraquin Jesús cacēxa:

—¿Uinsaran caramina ēnu uan?

²⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ēn mitsu cain, 'ēn pán pimicēx puchonx camina a sinánbētsini 'ē bari uan. Ui carana 'ēx 'ai quixunmi mitsun 'unánun, uni itsían 'acēma ñu 'ēn 'acē a isunbi camina ui carana 'ēx 'ai quixun sinaniman.

²⁷ Axa chēquiti piti binuxuinshi camina ñu 'atima 'ain. Usa 'ain camina ainan 'aish Nucēn Papa Dios bē nētétimoi 'inuxun 'ēmi catamēquin axa cuēēncēsabi oquin 'ati 'ain. Usaími 'inun mitsu 'iminun ca 'ēx uni 'inux anuax uá, Nucēn Papa Dios, an 'ē 'imiacēxa.

²⁸ Cacēxun ca a cacē unicaman cacēxa:

—¿A 'acēbēa Nucēn Papa Dios cuēēnun caranuna añu 'ati 'ain?

²⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Nucēn Papa Dios ca cuēēnia, mitsúxmi an ēnu unun xuá 'aínmi 'ēmi catamēnun.

³⁰ Cacēxun ca cacēxa:

—¿Nuxnu mimi sinánun caramina añu nun isnun 'ati 'ain? ¿Añu caramina 'ati 'ain?

³¹ Nucēn raracaman ca anu uni 'icēma menuxun pánsa piti, maná cacē, piacēxa, cuēnēo bana ēsai quicēsa oquin: “Nucēn Papa Diosan ca naínua 'ibúmiquin unicaman pinun, pán 'ináncēxa”.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, an naínua 'ibúmiquin unicama pán 'inan ax ca Moisésma Nucën Papa Dios 'iacëxa. An a pán 'inan 'aínbi ca Ñucën Papa Diosan bërí 'ináncë ax ca anúan uní asérabi upiti tsóti a 'icën.

³³ Nucën Papa Diosan uni 'inan piti ax ca axa naínuax uá 'ë 'icën. Usa 'aish cana 'ëx an ainan 'aísha Nucën Papa Diosbë 'inun ënë nètënu 'icë unicama 'imiti a 'ain.

³⁴ Cacëxun ca unicaman cacëxa:

—A piti camina camabi nètën nu 'inánti 'ain.

³⁵ Cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana anúan uni asérabi upiti tsóti a 'ain. Panánxun piisa tanan shimaxun 'unpax 'aisa tania uni bënëcë, usaribitia ax Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tani bënëcë uni, ax ca 'ëmi catamëti amiribishi bënëtcëntima 'icën.

³⁶ Axa 'ëmi catamëcë uníxa usa 'aínbi cana 'ën mitsu cacë usaribi oquin mitsu catëcënin, mitsun 'ën ñu 'aia isquinbi camina ui carana 'ëx 'ai quixun sinaniman.

³⁷⁻³⁸ 'Ëx cuëncësabi oquin 'ai cana uáma 'ain. An 'ë xucë, axa cuëncësabi oquinshi 'ai cana uacën. Usa 'ain ca ui unicama cara Nucën Papa Diosan 'ënan 'inun sinánmia acamax ca 'ëmi catamëti 'icën. Axa 'ëmi catamëcë uni, a cana —camina 'ënan 'itima 'ai —quixun catima 'ain.

³⁹ An 'ë xuá 'ën Papa, ax ca an 'ënan 'inun sinánmicë unicamaxa abë 'iti cuëni, achúshira uníxbia abë 'ima 'iti cuënimia. Usa 'aish ca an 'ëmi sinánmicë unicama bërúantacëxun, ënë nètë cëñúcëbëtan 'ën baísquimiti cuënia.

⁴⁰ An 'ë xuá ax ca cuënia, aín Bëchicë, 'ëmi catamëcë unicamax nètëtimoi abë 'iti. A unicama cana 'ën ënë nètë cëñúcëbëtan abë 'inun baísquimiti 'ain.

⁴¹ —'Ëx cana Nucën Papa Diosan naínua 'ibúmiquin uni 'inan piti, a 'ai —quíaxa Jesús quicëbë ca judíos unicamax ami nishi Jesús ñui

⁴² quicancëxa:

—¿Josénën bëchicë, Jesús, ama cara ënëx 'ic? Nun cananuna aín tita 'imainun aín papa 'unan. ¿Uisacatsi cara —'ëx cana naínuax uan —quix quin?

⁴³ Usaía quia ca Jesusan cacëxa:

—Usai banaxma ca 'it.

⁴⁴ Uinu 'icë uníxbi ca axbi 'ënan 'inux 'ëmi catamëtima 'icën. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an sinánmicëx cuni ca uni 'ëmi sinani 'ënan 'inux 'ëmi catamëti 'icën. 'Ëmia catamëcë 'icë cana ënë nètëa cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain.

⁴⁵ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama achúshinën ca ësaquin cuënëocëxa: “Nucën Papa Diosan ca camabi uni 'unanmíti 'icën”. A unían cuënëosabi oi ca ui unicaman cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun 'unania, acamax ca 'ëmi catamëtia.

⁴⁶ Uinu 'icë uníxbi ca Nucën Papa Dios iscëma 'icën. Axa anuax uá 'ëinshi cana a isacën.

⁴⁷ Asérabi cana 'ën mitsu cain, axa 'ëmi sinani 'ëmi catamëcë unicamax ca ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.

⁴⁸ 'Ëx cana anúan uni Nucën Papa Diosbë upí 'iti a 'ain.

⁴⁹ Mitsun raracamax ca anu uni 'icëma menuxun Nucën Papa Diosan 'ináncë maná cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icën.

⁵⁰ Usa 'aínbi cana 'ëxribi naínuax ucë pán unin piá usaribi 'ain. Aín nami cushi 'aish upí 'inuxun ca unin ñu piia, usaribiti ca uni upí 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inux 'ëmi catamëti 'icën.

⁵¹ 'Ëx cana naínuax uá 'aish anúan uni Nucën Papa Diosbë 'iti a 'ain. Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëcë uni ax ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia. Uníxa ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun cana 'ëx bamatsianxmabi bamati 'ain.

⁵² Quixuan cacëx ca judíos unicama ñucacanani quiacëxa:

—¿Uisa 'ixun cara ënë unin anu nun pinun nu pimiti 'ic?

⁵³ Usai canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá 'ain, 'ëmi catamëquinma 'ën nami picëmasa 'ianan 'ën imiribi xëacëmasa 'aish camina asérabi xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain.

⁵⁴ 'Ëx bamacë cupí 'ëmi catamëti ca uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën.

⁵⁵ Usa unicama cana 'ën ënë nëtë cëñúcëbëtan baísquimiti 'ain. Axa asérabi 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ën nami picësa 'ianan 'ën imi xëacësa 'icën. 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca usai 'iti 'icën.

⁵⁶ Ui unix cara 'ëmi catamëti 'ën nami pianan 'ën imi xëacësa 'icë, ax ca 'ëbë 'icën, 'ëxribi cana abë 'ain.

⁵⁷ Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, ax ca bamatimoi tsotia. Ax 'ëbë 'ain cana an 'imicëx 'ëxribi tsotin. Usaribiti ca 'ëmi catamëquian an 'ë picësa uni axribi 'ën 'imicëx 'ëbë 'aish 'ëx 'icësaribiti tsóti 'icën.

⁵⁸ 'Ëx cana naínuaxa uá pitisa 'ai quiax cana 'ëx quin. 'Ëx cana mitsun raracaman piá manásama 'ain. Mitsun raracamax ca maná cacë ñu pibi bamatimoi tsoóma 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ëmi catamëquin 'ë picësa uni ax ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

⁵⁹ Capernaúm ëmanuxun ca Jesusan anua judíos unicama timëti xubunuxun usai quiquin a banacama ñuixuancëxa.

Anúan uni xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti bana

⁶⁰ Usa 'ain ca an Jesusan bana ñuia cuacë unicama 'aisamaira 'ain raírinëx quiacëxa:

—Axa usai quicë bana ax ca cuaisama 'icën. ¿Uin cara a cuati 'ic?

⁶¹ Usaía canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnmi cuacëx cara ënë bana cuaisama 'ic?

⁶² ¿Ënë bana cuaquinma caramina uisaxun mitsun 'ëx anuax uá anu cuantëcënia isquin sinánti 'ain?

⁶³ 'Ëx ënë menu 'aish uni 'icë cupíshima 'ëx bamatancëx baísquiti cupí camina ainan 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ain. 'Ën a ñuiquin mitsu cacë ñucama ax ca anúnmi 'ëmi catamëti 'ën sinánsaribi 'aish xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti, a 'icën.

⁶⁴ Usa 'aínbi camina micama raírinëx asérabi 'ëmi sinani 'ëmi catamëcëma 'ain.

Ësaquin ca Jesusan bana ñuixunquin an cuacë unicama cacëxa, uicamax cara ami catamëtima quixun 'unánan uin cara a uni 'inánti 'icë quixun bëráma 'unáncë 'ixun.

⁶⁵ Catancënxun ca ësaquinribi Jesusan cacëxa:

—Usa 'ain cana mitsu can, Nucën Papa Diosan sinánmicëxma ca uinu 'icë uníxbi 'ëmi sinani 'ëmi catamëtima 'icën.

⁶⁶ Usaquian cacëx ca an abë niquin aín bana cuacë unicama 'aisamaira 'aíshbi raírinëxa tiquimainun raírinëxribi Jesús ëbiani abë nitëcënimama cuancëxa.

⁶⁷ Usa 'ain ca atúxa cuan Jesusan mëcën rabé 'imainun rabé aín 'unánmicë unicama a cacëxa:

—¿Mitsúxribi caramina cuainsa tanin?

⁶⁸ Quixuan cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Ui uninu caranuna aín bana cuanux cuanti 'ain? Minshi camina anun nu Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'iti bana nu ñuixunín.

⁶⁹ Nux mimi catamëquin cananuna 'unan, mix camina axa uti nun caíncë, Cristo, Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín Bëchicë a 'ain.

⁷⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën carana 'ën 'unánmicë uni 'inun micama mëcën rabé 'imainun rabé caísama 'ain? Usai 'inun caísa 'aíshbi camina micama achúshinëx ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë 'ain.

⁷¹ Usai ca Simonan bëchicë, Judas Iscariote, an aín 'unánmicë unicama achúshi 'ixunbi a uni 'inánti, a ñui Jesús quiacëxa.

7

Aín xucëncaman –Jesús ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë –quixun sinánma bana

¹ Usaquin bana ñuixuntancëx ca judíos unicamaxa a 'acatsi quiax 'ësënanía 'unanx, Judea nëtënu 'icë ëmacamanu cuainsama tani Galilea nëtënu 'icë ëmacamanushi nitsi anubi Jesús 'iacëxa.

² Usa 'ain ca Nucën Papa Dios rabinuxa, judíos unicamax anun Jerusalénu timëti 'utanu 'iti nëtë, a 'urama 'ain,

³ aín xucëantun Jesús cacëxa:

–Ënuax ca Judea nëtënu cuantan, anuxunmi ñu 'aia an min bana cuacë unicaman isnun.

⁴ Camabi unían a 'unánti cuëenquin ca unin unëxun ñu 'aima. Usa 'ain camina ami 'acë ñucamaribi Jerusalénu timëcë unicaman isnun 'ai cuanti 'ain.

⁵ Aín xucën 'ibu 'ixunbi aín bana cuaisama tanquin ca usaquin cacëxa.

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

–'Ën anun usaquin ñu 'ati nëtë ca ucëma pain 'icën. Usa 'ain ca mitsux cuainsa tani cuantan, camabi nëtëx ca mitsúnmi anun ñu 'ati asábi 'icën.

⁷ Axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unix ca mitsumi nishima, 'ëmi cuni ca nishia. 'Ën –ñu 'atima camina 'ai –quixun cacë cupí ca atux 'ëmi nishia.

⁸ 'Ëx anun anu 'iti nëtë ca 'icëma pain 'icën. Usa 'ain cana cuaniman. Mitsux ca cuantan.

⁹ Quixun aín xucëantu catancëx ca Jesús Galileanu tiquiacëxa.

Anun anu timëti 'utanu 'iti nëtëan Jesús Jerusalénu 'iá

¹⁰ Usaquin cacëxa aín xucëantu cuanbi ca Jesús atu caxu cuancëxa, unían –ax ca Jesús 'icë –quixun 'unánunmaishi.

¹¹ Cuanx bëbacë ca Jerusalénu timëcë judíos unicaman –¿uinu cara a uni 'ic? –cananquin Jesús bariacëxa.

¹² Bari ñucacania unicama raírinëx –ax ca upí uni 'icë –quicëbëbi ca uni raírinëx, –usama ca. An ca camabi uni parania –quiacëxa.

¹³ Quibi ca judíos unicaman 'apucamami racuëti, atúan cuati rabanan unëaxëshi canancëxa.

¹⁴ Usaía quimainun ca anun Nucën Papa Dios rabinux timëcë nëtëa sënëncëma pain 'ain, Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun bana ñuixuancëxa.

¹⁵ Ñuixunia cuati ca judíasnën 'apucamax ratuti quiacëxa:

–¿Uisa 'ixun cara ënë unin nun cushicaman 'acësaribi oquin quirica 'acë 'ixúnmabi uisai cara cuënëo banacama quia quixun 'unanx?

¹⁶ Quia ca Jesusan cacëxa:

–'Ën uni ñuixuncë bana ënëx ca 'ënbi sináncëma 'icën. An 'ë xuá, an 'ë sinánmicë ca ënëx 'icën.

¹⁷ Uinu 'icë unin cara Nucën Papa Dios cuëenun ñu 'aisa tania, an ca 'ën carana Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicë bana ñuin, carana 'ënbi sináncë bana ñui quixun 'unánti 'icën.

¹⁸ Axa anbi sinanx banacë uni ax ca unían a rabinun quixun sinanishi banaia. 'Aínbi ca an ñuiquin uni canun quixuan a xuá ashia unin rabiti cuëencë uni an cuni cëmëquin uni paranima.

¹⁹ Moisésnën ca uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixuan unin 'unánun aín bana cuënëocëxa. ¿Usa cat? Usa 'aínbi camina achúshi unínbi a bana quicësa oquin 'aiman. ¿'Ëx Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi uá 'icëbëbi caramina uisa cupí 'ë 'acatsi quin?

²⁰ Cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Mix camina ñunshin 'atimañu 'ain. ¿Uix cara mi 'acatsi quin?

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucë a camina sinanin.

²² Moisésnën ca —judíos unicamax ca chamaratsu 'icëishi judío 'icë 'unántiocë 'iti 'icë — quixun cuënëocëxa. Cuënëoíbi ca ax pain usai ca uni 'iti 'icë quiax quiáma 'icën, aín rarax pain ca usai ca uni 'iti 'icë quiax quiacëxa. Anun aín bëchicë bacënxancë 'unántioti nëtë axa anun ñu mëëtima nëtë 'aínbi ca a nëtën unin aín bëchicë 'unántioia.

²³ ¿Mitsun bëtsi nëtën 'acësaribi oquin anun ñu mëëtima nëtënríbi Moisés quicësabi oquin 'ati cupí, tuá judío 'icë 'unánti ocë 'aíshbi caramina uisa cupí anun ñu mëëtima nëtën 'ën uni pëxcucëbë 'ëmi nishin?

²⁴ Bëtsi unían ñu 'aia isi camina bënëtishi —an ca ñu 'atima 'aia —quiax quitima 'ain. Usai 'iquinma camina munu upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, usoquin 'ati cara asábi 'icë, cara asábima 'icë quixun.

—*Èx cana Nucën Papa Diosnuax uacën —quiáxa Jesús quia bana*

²⁵ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë uni raírinëx quiacëxa:

—¿A 'acatsi quiáxa ami 'ësénancë uni, ama cara ënëx 'ic?

²⁶ Ca is, camabi unin ismainuan cacëxunbi ca 'apucaman uisaquinbi caima. ¿Ènëx ca aséabi Cristo, ax utinu nun caíncë a 'icë quixun cara atun 'unánx?

²⁷ Cristo aia ca unin 'unántima 'icën, uinuax cara aia quixun. Usa 'aínbi cananuna nun uinuax cara Jesús ënëx uaxa quixun 'unanin.

²⁸ Èsaía canania cuaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuixuni munuma banaquin cacëxa:

—Mitsun camina 'ë 'unan, uinuax carana uan quixun camina 'unanin. Usa 'aínbi cana 'ëx, 'ëxbi ucëma 'ain. Aín banaxa nëtétimoi aséabi, an xucëx cana uacën. An 'ë xuá a camina mitsun 'unaniman.

²⁹ Anuax uá 'ixun cana 'ën a 'unan. An ca ënu unun 'ë xuacëxa.

³⁰ Usaquian cacëxun sipuanuxun biisa tanquinbi ca anúan a unin biti nëtëa sënëncëma pain 'ain achúshira unínbi biáma 'icën.

³¹ Judíos unin 'apucaman ami nishquin Jesús biisa tancëbëbi ca 'aisamaira unix ami sinani quiacëxa:

—¿Ènë unían unin 'acëma ñu 'acësamaira oquin cara axa utinu nun caíncë, Cristo, ax uquin 'ati 'ic?

—*Fariseo unicaman Jesús binun quixun policía xua*

³² Èsaía 'aisamaira uni Jesús ñui quia ca fariseo unicaman cuacëxa. Cuan ca acamabëtan judíos sacerdotenën cushicaman sipuanuinsa bitánun quixun aín suntárucama xuacëxa.

³³ Xucëxa cuancëbë ca anu 'icë unicama cai Jesús quiacëxa:

—'Èora pain ënu mitsubë 'itancëx cana an 'ë xuá anu cuanti 'ain.

³⁴ Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ain camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain.

³⁵ Quicëbë ca judíos 'apucamax ñucacanani quiacëxa:

—¿Uinu cara ënë uni nun mëratimoi cuanti 'ic? Bëtsi bëtsi ëma, anua griego banan banacë unicama 'icë, anua nun aínsi raíri cuancë, anu sapi ca Jesús anu 'icë judíosma unicama bana 'unánmi cuanti 'icën.

³⁶ ¿Uisai quicë cara an ësaquin nu cacë bana ënëx 'ic: “Uinu carana 'ëx cuani, anu camina mitsux cuantima 'ain. Usa 'ixun camina bariquinbi cuania 'ë mëratima 'ain”?

—*Anúan unix Nucën Papa Diosbë 'iti bana*

³⁷ Anúan judíos unicama Nucën Papa Dios rabinux Jerusalénu timécë nètëcama sënënuxa pëcaracë nètë ax ca a nètëcamasamaira 'iacëxa. A nètën ca nirui munuma banaquin Jesusan ësaquin unicama cacëxa:

—Uí unix cara uníxa shiman bamai 'unpax 'aisa tani bënëcësaribi oi 'ënan 'iisa tani bënëtia a unix ca 'ë cai 'ëmi catamëti 'icën.

³⁸ Axa asérabi 'ëmi catamécë uni, an ca aín nuitunën 'ë 'unánan 'ën cushiñu 'ixun uni itsiribi 'ëmia catamënun 'aquinti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin.

³⁹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca axa ami catamécë unicamanu uti 'icë quixuan 'unánun ca Jesusan usaquin unicama cacëxa. Ax bamatancëx baísqitancëx naínu cuancëma pain 'aían Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamabë 'inun xucëma pain 'ain ca Jesusan usaquin unicama cacëxa.

Unían Jesús ñuiquin bëtsi bëtsi oquin sinan

⁴⁰ Ësaquian Jesusan cacëxun cuati ca axa timëcamë'ëocë uni raírinëx:

—Ënëx ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni utinu nun caíncë a 'icë — quiacëxa.

⁴¹ Quimainuan raíri —ënëx ca Cristo, axa utinu nun caíncë a 'icë —quicëbëbi ca raírinëx quiacëxa:

—Cristo ca Galilea menuax utima 'icën.

⁴² Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia, ax ca Davidnën rëbúnqui 'iti 'icën. Usa 'aish ca anuaxa David bacëan, Belén, anu 'icë uni ax 'iti 'icën.

⁴³ Usa 'ain ca unin Jesús ñui quiquin bëtsi bëtsi oquin sináncëxa.

⁴⁴ Usaquin sinánquin ca bëtsi bëtsi unin sipuanuxun biisa tanquinbi Jesús biáma 'icën.

Judíos unicaman cushicamaxa Jesúsmi catamëisama tan

⁴⁵ Usa 'ain ca Jesús binun xucëx cuanxbia ñancáishi aia isquin sacerdotenën cushicam-abëtan fariseocaman suntáru cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina bęcëma 'ain?

⁴⁶ Quixuan cacëxun ca suntárucaman cacëxa:

—Axa ënë uni banacësari banacë uni ca 'aíma 'icën.

⁴⁷ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mitsuribi sapi ca an paránxa.

⁴⁸ Achúshira nun 'apúnbi ca axa quicë aín banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën. Usaribi oquin ca achúshira fariseo unínbi axa quicë banax ca asérabi 'icë quixun sináncëma 'icën.

⁴⁹ Usa nun 'apucama 'ain ca ënë unicamax Moisésnéan cuënëo bana 'unáncëma cupí 'aisama 'aish 'uchocë 'ianan uisa oquin cara Nucën Papa Diosan 'ati 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.

⁵⁰ Usaquian fariseocaman caia cuaquin ca Nicodemo, ax paían bëráma Jesúsnu imë cuan, axribi fariseo uni 'ixun cacëxa:

⁵¹ —Nucën Papa Diosan bana Moisésnéan cuënëo ca quia, unin ca añu cara 'axa quixun upí oquin ñucáxunmashi bëtsi uni 'uchotima 'icën.

⁵² Cacëxun ca sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman Nicodemo cacëxa:

—¿Mixribi caramina Galilea menu 'icë uni 'ain? Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin isquin camina isti 'ain, uisa 'aíshbi ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Galilea menu 'icë uni 'icëma 'icën.

⁵³ Usaquian 'apucaman Nicodemo cacëbë ca unicamax aín xubunu cuancëxa.

8

Aín bënëma 'aínbia uni itsibë 'icë xanu

¹ Cuancëbë ca Jesús Olivos cacë matánu cuancëxa.

² Coon pëcaracëbëa amiribishi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancë ca unicaman manaruquin nëpúaracëxa. Usocëxun ca atu nëbëtsi tsóxun bana ñuixuancëxa.

³ Usaquian uni bana ñuixuncëbëtanbi ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama raírinën, aín bënëma 'aínbia bëtsi unibë 'ia mërabëtsinquin, achúshi xanu Jesúsnu bëacëxa. Bëxun atu nëbëtsi nitsínxun

⁴ ca Jesús cacëxa:

—Ënë xanúxa aín bënë 'aímabi unibë 'ia cananuna mëran.

⁵ Moisésnëan cuënëo bana ca quia, ësai 'icë xanu ax ca maxaxan 'acë 'iti 'icën. ¿Min caina uisaquin sinanin?

⁶ Ami manánuxun uisai cara isa quia cuacatsi quixun ca usaquin atun Jesús cacëxa. Cacëx meu bësui tëtúbuxun ca ñucácëxunbi uni caquinma aín męcën rëbun me cuënëocëxa.

⁷ Usa 'ain ca cacëxunma oquian 'itsa oquin ñucácëx chairuquin cacëxa:

—Micama uinu 'icëx cara 'uchañuma 'icë an pain ca maxaxan 'ati 'icën, mitsúnribimi 'anun.

⁸ Esoquin cai amiribishi tëtúbutëcënxun ca aín męcën rëbun me cuënëotëcëancëxa.

⁹ Cuënëomainun ca unicamax Jesús quia cuax —'ëx cana 'uchañumama 'ai —quixun sinani cuancëxa. Cuanía męcócamax pain cuancëbë ca usaribiti bërí canicëcamaxribi cuancëxa. Cuancëbëa Jesúsëshi anu 'imainun ca a xanuribi anu 'iacëxa.

¹⁰ Usa 'ain ca chairuquin Jesusan xanu cacëxa:

—¿Axa mimi manáncë unicama cara uinu 'ic? ¿Achúshira unínbi cara mi maxaxan 'acëma 'ic?

¹¹ Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Achúshi unínbi ca 'ë maxaxan 'acëma 'icën.

Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënribi caña mi 'uchoiman. Ca cuantan. Cuantancëxun camina amiribishi ñu 'atima 'atëcëntima 'ain.

Jesusan aín unicama aín sinan 'ináncë bana

¹² Usa 'ain ca amiribishi Jesusan unicama cacëxa:

—An aín sinan upíra 'ixun uni upí 'imiti a cana 'ëx 'ain. Axa 'ëmi catamëti 'ëx cuëncësabi oi 'icë uni ax ca ñu 'atima 'acëma 'ianan aín sinan upí 'aish upiti tsotia.

¹³ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mix camina mixbi, 'ëx cana usa 'ai quin. Usaími quicë 'aish ca cëmëimi quicë 'iti 'icën.

¹⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëxbi 'ëx cana usa 'ai quicëxbi ca 'ën banax aséabi 'icën. Uinuax carana uan, uinu carana cuani quixun cana 'ën 'unanin. 'Ën 'unáncë 'aínbi camina mitsun, uinuax carana 'ëx uan, uinu carana cuani quixun 'unaniman.

¹⁵ Unin sináncësa oquinshi sinánquin camina mitsun bëtsi 'uchoin, 'aínbi cana 'ën uni 'uchoiman.

¹⁶ Usa 'ixunbi 'ën uni 'uchoquin cacë 'ain ca 'ën Papa, an 'ë xuá, anribi, usa ca quixun sinania. Usa 'ain ca 'ën 'uchoquin cacë banax aséabi 'iti 'icën.

¹⁷ Moisésnën cuënëo bana ca quia, achúshi unin banaxa bëtsix quicësaribi 'ain ca, a uni rabëtan banax ca aséabi 'icë quixun unin 'unánti 'icën.

¹⁸ Aserabi ca usa 'icën. 'Ëx 'ëbi ñuíacati, usa cana 'ëx 'ai quimainun ca an 'ë xuá, 'ën Papa, axribi 'ë ñui usai quia.

¹⁹ Usaquian Jesusan cacëxun ca fariseo unin cacëxa:

—¿Uinu cara mín Papa 'ic?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unaniman, ui carana 'ëx 'ai quixun. 'Ën Paparibi camina 'unaniman. Aséabi ui carana 'ai quixun 'ë 'unánquin camina 'ën Paparibi 'unántian.

²⁰ Usaquin ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixuancëxa, anu curíqui nanti ñu rapasunuxun. Ñuixuncëxunbi ca anúan unin a biti nëtëa 'icëma pain 'ain, achúshira unínbi biáma 'icën.

Anu 'ëx cuanti, anu camina mitsux cuantima 'ai, Jesús quia bana

²¹ Jesusan ca amiribishi unicama cacëxa:

—'Ëx cana cuantëcënin. Cuancë bariquinbi camina mitsun 'ë mëraiman. Mëraima camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Anu 'ëx cuanti anu camina cuantima 'ain.

²² Cacëx ca judíos unicama quiacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina cuantima 'ai quiax ca quia. ¿Usa 'aish cara axbi bamati 'ic?

²³ Quiáxa quia ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'icë unishi 'ain. 'Ëx cana naínu 'icë 'ain. Mitsux camina ënë nëtënu 'icë 'ain. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icëma 'ain.

²⁴ Mitsun, ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaní 'ëmi sináncëma 'aish camina 'uchañu 'aish usabi bamati 'ain. Usaquin sinánquin cana —'uchañu 'aish camina usabi bamati 'ai — quixun mitsu can.

²⁵ Cacëxun ca judíos unicaman:

—¿Ui caramina mix 'ain? —quixun cacëxa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx carana ui 'ai quixun cana 'itsa oquin mitsu can. A cana 'ëx 'ain.

²⁶ 'Itsa ñu ñuiquin cana mitsu cacëma pain 'ain, uisa ñu 'ai caramina 'uchai quixunmi 'unánun. Caquinma cana an 'ë xuá axa quicë banax aséabi 'ain, an 'ë cacëxun 'ën cuacë, ashi ënë nëtënu 'icë unicama ñuixunin.

²⁷ Usaía Jesús quiabi ca, Nucën Papa Dios ñui ca quia quixun a unicaman cuama 'icën.

²⁸ Cuatiama ca Jesusan cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ë inu matástancëxun camina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Unánan camina, 'ënbi sinánquin 'aquinma cana 'ën Papan cacësabi oquin ñu 'ai quixun 'unánti 'ain. 'Ën Papan 'ë cacësabi oquin cana unicama cain.

²⁹ An 'ë xuá ax ca 'ëbë 'icën. 'Ën axa cuëncësabi oquin 'acë 'icë ca an 'ëxbi 'inun 'ë ëncëma 'icën.

³⁰ Usaquian Jesusan cacëxun ca 'itsa unin aín bana cuaxun, aséabi ca ax Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quiax ami sináncëxa.

Nucën Papa Diosan unicama 'imainun ñunshin 'atimanën sinánmicë unicama ñuia bana

³¹ Usa 'ain ca Jesusan axa aín bana cuati ami sináncë judíos unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacë bana ënë manquinma ax quicësabi oquin 'ai camina aséabi 'ën uni 'iti 'ain.

³² Usai 'iquin camina 'ën cushi, anun mitsux upí 'iti, a aséabi 'unánti 'ain. 'Unanimi mitsux 'ëx cuëncësa oíshi 'ia ca uínbi uisa ñu 'atimabi mitsu 'amitima 'icën.

³³ Cacëxunbi ca cacëxa:

—Nux cananuna Abrahamnën rëbúnqui 'ain, uinu 'icë unínbi ca nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcamaribi uisa ñubia 'anun 'amiama 'icën, nuribi ca usoquin 'amicëma 'icën. ¿Usa 'ain caina uisa 'aish mix, uínbi ca uisa ñubi nu 'amitima 'icë quiax quin?

³⁴ Cacëxunbi ca Jesusan catëcëancëxa:

—Aséabi cana 'ën mitsu cain, an 'atima ñu 'acë unicama an ca 'ëx cuëncësa oquin 'aisa tanquinbi aín sinan 'atima 'ixun anbi ñu 'atimashi 'aia.

³⁵ Ca ësa 'icën. An uni ñu mëëxuncë unix ca an ñu mëëmicë unin xubunubi 'ima. An uni ñu mëëmicë unin bëchicënëx cuni ca aín papan xubunubi 'ia.

³⁶ Usa 'ain camina mitsux Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ixun 'ën 'imicëx uínbia uisa ñu 'atimabi 'amicëma mitsux 'iti 'ain.

³⁷ Abrahamnën rëbúnqui camina 'ai quixun cana 'ën mitsu 'unan. Usaquin 'ën mitsu 'unáncë 'aishbi camina 'ën bana cuaisama tani 'ë 'acatsi quiax 'ëmi 'ësënanin.

³⁸ 'Ën Papan 'ë ismicë ñu cana 'ën mitsu ñuixunin. Ñuixuncëxunbi camina mitsun papan cacëxunmi cuacë ñuishi 'acandin.

³⁹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Abrahamnëxëshi ca nucën rara 'icën.

Usoquian cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux aséabi Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina Abrahamnëan 'ásabi oquin 'atsían.

⁴⁰ Abrahamnëan 'ásabi oquin camina mitsun 'aiman. Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë ñu 'ën mitsu ñuixuncëxbi camina 'ë 'acatsi quiax 'esënanin. Usai ca Abraham an Nucën Papa Diosan unimi 'iáma 'icën.

⁴¹ Mitsun papan 'acësabi oquin camina 'ain.

Cacëxun ca a unicaman cacëxa:

—Nux cananuna papa itsiñuma 'ain. Nucën Papa Dios axëshi ca nun Papa 'icën.

⁴² Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosnuax cana 'ëx ënë menu uacën. 'Ëx cana 'ëxbi uáma 'ain, an ca ënu unun 'ë xuacëxa. Usa 'ain camina mitsux aséabi Nucën Papa Diosnan 'aish 'ëmi sinántsian.

⁴³ ¿Uisa cupí caina mitsun 'ën cacëxun cuatiman? Mitsúnbi cuaisama tanquin camina 'ën, bana ñuixuncëxunbi cuatiman.

⁴⁴ Mitsun papax ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Ainan 'ixun camina axa cuëëncësa oquinshi 'aisa tanin. An ca nëtë ióñubi uni 'ati sináncëxa. Ax ca cëmë 'aish axa 'iásabi cëmëia. Cëmëia ca an sináncësa oquinshi sinani banaia. Ainra ca cëmëntapun 'ixun unían uni itsi cëmëquin paránun 'imia.

⁴⁵ Mitsux usaribi 'ixun camina 'ën mitsu cacë banaxa aséabi 'icëbi cuaisama tanin.

⁴⁶ ¿Uinu 'icë micaman caramina 'ën isana 'atima ñu 'a quixun ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain. ¿Cëmëquinma 'ën cacëxunbi caramina uisa cupí 'ën banax ca aséabi 'icë quixun sinaniman?

⁴⁷ Uicamax cara ainan 'icë an ca Nucën Papa Diosan bana cuatia. Usa 'aínbi camina mitsun, ainanma 'ixun, Nucën Papa Diosan bana cuatiman.

Abraham 'iisama 'aían Jesús pain 'iá bana

⁴⁸ Usaquian cacëxun ca nishquin judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Mix camina Samaria menu 'icë uni 'ianan ñunshin 'atimañu uni 'ai quixun nun mi cacë, ënëx ca aséabi 'icën.

⁴⁹ Usai quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ñunshin 'atimañuma 'ain. Ami sinánquin camabi unin 'ën Papa Dios rabinun quixun cana an 'ë sinánmicësabi oquin aín bana ñuianan ñu 'ain. Usa 'icëbi camina mitsun 'ën bana cuatiman.

⁵⁰ Unían 'ë, ax ca upí 'icë caquin 'ë rabinun quiax cana quiman. Axa 'ëa unin rabiti cuëëanan, 'ë ñui cara uni cëmëia, cara cëmëima quixun iscë, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

⁵¹ Aséabi cana 'ën mitsu cain, an 'ën bana cuacë uni ax ca xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.

⁵² Quixuan cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—Bërí cananuna upí oquin 'unanin, mix camina ñunshin 'atimañu 'ai quixun. Abraham 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xënbua 'aínbi 'iti 'icë quiax.

⁵³ ¿Mix caramina nucën rara Abrahamsáma 'ain? Ax ca bamacëxa. An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribi ca bamacëxa. Usa 'aínbi camina mix quin, an min bana cuacë unix isa xënbua 'aínbi usabi 'iti 'icën. ¿Mix caramina, ui caina mix 'ai quixun sinanin?

⁵⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx rabiacacëbëtanbi ca, aín banax sapi ca aséabima 'icë quixun unin sinánti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ë rabicë, ax 'ën Papa 'icën, ami mitsun —ax ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun ñuicë a.

⁵⁵ Ax ca Nucën Papa Dios 'icë quiquinbi camina mitsun a 'unaniman. Mitsúnmi 'unaniamabi cana 'ën a 'unan. 'Ën 'unáncëma ca ax 'icë quixun mitsu cai cana 'ëxribi mitsusaribi cëmë 'itsían. 'Ën cana asérabi a 'unan. Usa 'ixun cana axa quicësabi oquin 'ain.

⁵⁶ Mitsun rara Abrahamnëx ca 'ëx aia isti sinani cuëëancëxa. Usai ca 'ëx aia isi cuëëinra cuëëancëxa.

⁵⁷ Usaquian cacëxun ca judíos unicaman Jesús cacëxa:

—¿Mix cincuenta bariñu 'ixunmabi caramina Abraham isacën?

⁵⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, Abraham 'icëma pain 'ain cana 'ëx 'iacën.

⁵⁹ Usaquian cacëxuan judíos unicaman anun 'acatsi quixun maxax bicëbëbi ca Jesús uni xanpëscabiani, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax cuancëxa.

9

Usabia bacëan bëxuñu unia Jesusan bëpëxcüa

¹ Usocëx cuaínquin ca Jesusan usabia bacëan bëxuñu uni achúshi isacëxa.

² Isia ca aín unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

—¿Ënë uníxa bëxuñu bacënun cara uin ñu 'atima 'acëx, aín papa, aín titan cara 'acëx, ënë unínbi cara 'acëx?

³ Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Bëxuñu ca ax 'icën. 'Aíshbi ca aín 'ucha cupía 'icëma 'icën, 'imainun ca aín tita, aín papan 'ucha cupíribia 'icëma 'icën. Nucën Papa Diosan ñu 'aia unin isnun ca ax bëxuñu 'icën.

⁴ Bëánquicëbëtan ca unin ñu mëëtima 'icën. Usa 'ain ca nëtën ñu mëëia. Usaribi oquin cana bamacëma pain 'ixun 'ën an 'ë xuá axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.

⁵ Ënë nëtënu 'aish cana 'ëx upí oquin sinánuan, an unicama 'imicë a 'ain, bëánquibucënu 'icësa 'ima xabánu 'icësa 'inun.

⁶ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx, anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun ca anun uni bëshíacëxa,

⁷ bëshíquin ca cacëxa:

—'Ian cha, Siloé cacë, anu cuanx ca anuax bëchucatan. Siloé quicë bana ax ca cuanun xucë qui quicë bana 'icën.

Cacëxëshi cuanx bëchucacuatsini ca bëpëxcüax uacëxa.

⁸ Usaía 'ian ca axa a rapasu 'icë unicama 'imainun an a uni bëxuñu 'icë iscë unica-maxribi quiacëxa:

—¿An tsóxun uni curíqui ñucácë uni ama cara ënëx 'ic?

⁹ —A ca ënëx 'icë —quíáxa bëtsix quicëbëbi ca raírinëxribi —Ama ca, a iscësaribi ca ënëx 'icë —quiax quiacëxa. Quiabi ca bëpëxcucë unin cacëxa:

—A cana 'ëx 'ain.

¹⁰ Cacëxun ca ñucáquin cacëxa:

—¿Mix a 'aish caramina uisax bëpëxcüan?

¹¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Jesús cacë uni, an ca anu tushuquicëxuan chabóia me chamara bitancëxun 'ë bëshíaxa, bëshíquin ca 'ian, Siloé cacë, anuax ca bëchucatan caxun 'ë xuaxa. Xucëx cuanx bëchucacuatsínquin cana upí oquin isan.

¹² Cacëxun ca atun ñucácëxa:

—¿Uinu cara a uni 'ic?

Cacëx ca —uinu cara, cana 'unanima —quiacëxa.

Fariseo unicaman bëpëxcucë uni asérabi cara Jesusan usaquin 'axa quixun ñucá

¹³ Usa 'ain ca an 'unáncë unicaman bëpëxcucë uni fariseo unicamanu buáncëxa.

14 Anun ñu mēetima nētēan anu tushuquicēxuan chabóia me chamara bitancēxun anun bēshíxun Jesusan bēxuñu uni a bēpēxcucē cupí,

15 ca fariseo unicaman a uní ñucátēcēancēxa, uisax caraisa bēpēxcüaxa quixun. Ñucácēxun ca cacēxa:

—Me chabatan 'è bēshícēx bēchucaxun cana upí oquin isan.

16 Quixuan cacēx ca fariseo uni raírínēx quiacēxa:

—A unin ca anun ñu mēetima nētēn ñu 'aia. Usa 'aish ca Nucēn Papa Diosnuaxa ucē uni 'itima 'icēn.

Quiáxa quicēbē ca raíri quiacēxa:

—¿An ñu 'atima 'acē unin cara ēsaquin uni itsían 'acēma ñu 'ati 'ic?

Usari ca bētsi bētsi oquin sinani atúxbi quiacēxa.

17 Usai Jesús ñui quiquin ca bēpēxcucē uni amiribishi ñucátēcēancēxa:

—¿Min sináncēx cara an mi bēpēxcucē uni ax uisa uni 'ic?

Cacēxun ca cacēxa:

—'Ēn sináncēx ca ax an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni a 'icēn.

18 Usaquian cacēxunbi ca judíos unicaman, ēnē unix ca bēxuñu 'iá 'aíshbi bēpēxcucē 'icē quixun sinántisama tancēxa. Sinántisama tanquin cuēnxun ñucácēxuan aín papabētan aín tita cacēxun pain ca 'unáncēxa.

19 Cuēnxun ca aín papa ñucácēxa:

—¿Ēnēx cara min bēchicē 'ic, mitsúnmi bēxuñua bacēan ñuicē, a cara ēnēx 'ic? ¿Usa 'ixúnbi cara uisaxun bērí upí oquin isin?

20 Usaquian ñucácēxun ca cacēxa:

—Asérabi ca ēnēx 'ēn bēchicē bēxuñua bacēan a 'icēn.

21 Uisa 'ixun cara bērí upí oquin isia, uin cara usabia bacēan 'icēbi bēpēxcüaxa cananuna 'unaniman. Ax ca mēcócē 'icēn, ca ñucát, an ca mitsu ñuixunti 'icēn.

22 Judíos unicamaxa bēráma 'ēsēnani —uinu 'icē unin cara, Jesús ax ca Cristo, ax utia judíos unicaman caíncē, a 'icē quixun ñuia, ax ca anua judíos unicama timēti xubunua atsíntēcēntima oquin chiquíncē 'iti 'icē —quia 'unánxun ca usoquin cacēxa.

23 Usai quia 'unánx atumi racuéquin ca a unin papabētan aín titan —ax ca mēcócē 'icēn, a ca ñucát —quixun judíos 'apucama cacēxa.

24 Usaquian cacēxun ca a judíos unicaman amiribishi cuēntēcēnxun bēpēxcucē uni ñucátēcēancēxa:

—Nucēn Papa Diosan ismainun ca nu asérabi ñuixun, ¿uisaxira caramina bēpēquian? A uni, Jesús, ax ca 'atima 'icē quixun cananuna 'unan.

25 Cacēxun ca bēpēxcucē unin cacēxa:

—Ax cara 'atima uni 'icē quixun cana 'ēn 'unaniman. 'Ēx bēxuñu 'ixunbi 'ēn bērí iscē, ēnēishi cana 'unan.

26 Cacēxun ca cacēxa:

—¿Mi cara uisox? ¿Uisoquin cara mi bēpēxcüax?

27 Cacēxun ca cacēxa:

—Ashiquin cana mitsu can, cacēxunbi camina cuaisama tan. ¿Uisati caramina 'è mitsun ñucátēcēnin? Mitsúxribi sapi camina aín 'unánmicē uni 'iisa tanin.

28 Quia ca fariseo unicaman bēpēxcucē uni 'usánquin cacēxa:

—Mixmi aín 'unánmicē uni 'aínbi cananuna nun Moisésñēan usai nux 'inun quixun cuēnēo bana 'unan.

29 Nun cananuna 'unan, Moisésbē ca Nucēn Papa Dios banacēxa. Usa 'ixunbi cananuna uinuax cara a uni uaxa quixun 'unaniman.

30 Cacēxun ca bēpēxcucē unin cacēxa:

—¿An 'è bēpēxcucēbi caramina a uinuax cara uaxa quixun mitsun 'unaniman?

³¹ Cananuna 'unanin, an ñu 'atima 'acë unin bana ca Nucën Papa Diosan cuatima. An a ami sinánquin a rabinieri axa cuëncësa oquinshi 'acë uni, aín bana cuni ca Nucën Papa Diosan cuatia.

³² Uínsaran nētēnbi ca unin, usabi bacëan uni bēxuñu ca unin bēpēxcüaxa quixun ñuia cuama 'icën.

³³ Nucën Papa Diosan xuáma 'ixun ca an usaquin 'atsianma.

³⁴ Cacëxun ca fariseo unicaman cacëxa:

—Mix camina 'uchañubia min tita bacëan 'aish usabi 'ain. ¿Usa 'ixunbi caramina min nu bana ñuixuinşa tanin?

Usaquin caquin ca bēpēxcucë uni anuaxa cuantánun quixun chiquíancëxa.

Jesúsmi sináncëma unicama bēxuñusa

³⁵ Fariseo unicaman ca bēpēxcucë uni chiquíanxa quixuan unin ñuia cuaquin ca Jesusan bariquin mēraxun a bēpēxcucë uni cacëxa:

—¿Axa uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, ami caramina sinanin?

³⁶ Quixuan ñucacëxun ca cacëxa:

—'Ēx ami sinánun camina ui cara ax 'icë quixun 'ë cati 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina isin, an mi cacë, 'Ēx cana a 'ain.

³⁸ Quixuan cacëxun ca cacëxa:

—Asérabi camina mix a 'ai quixun cana bēri 'unanin.

Usaquin caquin ca ami sinánquin aín bēmánon rantin purúnquin a rabiacëxa.

³⁹ Rabicëxun isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn a uni 'unánmiti ñu 'unáncëma pain 'aish bēxuñusa 'ixunbi ca 'ëmi catamëquin bēxuñumasa 'ixun unin 'unánti 'icën. Usa 'aínbi ca an —'Ēn cana ñu 'unani —quixun sináncë uni ax 'ëmi catamëtiana 'Ēn 'unánmicëma 'aish usabi bēxuñusa 'iti 'icën. Usaía 'inun cana uacën.

⁴⁰ Usaquian caia cuaquin ca anua 'icë fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—¿Núxribi caranuna bēxuñu 'ain?

⁴¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsun asérabi 'ë ñui quicë bana 'unáncëma 'aish bēxuñusa 'aish camina 'uchocëma 'itsían. Usa 'aínbi mitsun —cana a bana cuati —quicë 'ixúnbi —asérabi ca a bana 'icë —quixun sinántisama tancë cupí camina 'uchacë 'iti 'ain.

10

An aín cēnēnuxun carnero bērúancë uni

¹ Ēsaquinribi ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'Ēn mitsu cain, axa anu carnero 'icë cēnë aín xēcuën atsinima amo 'icë manámitan atsíncë uni ax ca an ñu mēcamacë uni 'icën, mēcamaxuan an ñu buáncë uni ca ax 'icën.

² Usa 'aínbi ca axa aín xēcuën atsíncë uni ax asérabi an carnero bērúancë uni 'icën.

³ Axa ucēbētan an xēcuë xēócacë unin xēócacēbē atsínxuan an bērúancë unin aín anēn cuēncëxun ca carnerocaman aín bana cuatia. Cuabētsinia aia ca cēnēnua ēman buania.

⁴ Usoxuan rēcuēnquianquin buáncëxun ca carnerocaman aín bana cuaquin a caxu cuanquin nuibiana.

⁵ A 'unáncëma uni, a ca carnerocaman nuima, usa 'aish ca an cuēncëxbi aín bana 'unáncëma 'aish abatia.

⁶ Usaquin caquian —an carnero bērúancë unisaribi cana 'Ēx 'ai —quixun caquin Jesusan 'unánmisa tancëxunbi ca anu 'icë unicaman uisai quicë cara a bana 'icë quixun cuama 'icën.

Jesusan upí oquin aín unicama bērúancë bana

⁷ Usa 'ain ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, 'ëx cana carneronën cënën xëcuësaribi 'ain.

⁸ 'Ëx ucëma pan 'aían anpáinra uá unicama ax ca an mëcamacë unisa 'iacëxa. Usa 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana isa ñuixunia quixun aín bana cuanun quixun uni paráncëxa. Usa 'icë ca atun bana unicaman cuaisama tancëxa.

⁹ 'Ëx cana anua carnero 'icë cënënu anun atsínti xëcuësaribi 'ain. Axa 'ëmi catamëcë unicama ax ca Nucën Papa Diosnan 'inux iëtia. Usa 'aish ca chuámashirua 'aish, carnerocama cënënuax chiquíxun pasto pitancëx atsíntëcëncësaribi 'iti 'icën, 'en bërúancëx.

¹⁰ Axa mëcamacë unicama, ax ca mëcamanan 'aracacë ñuina rëquin 'atimoi aia. Usa 'aínbi cana 'ëx a unicaman 'acësa oquin 'aquinma 'ëmi catamëtia upitax bucunun unicama 'imi uacën, bamatancëxribia xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'inun.

¹¹ 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë asaribi 'ain. Ainra carnero upí oquin bërúancë, ax ca aín carnero bamati rabanan bamanuxunbi bëarati 'icën.

¹² Usa 'aínbi ca an curíqui biti cupíshi carnero bërúanquin ñu mëcë uni, ax 'inu aia isquin carnero ëbiani abatia, ax aséribi aín 'ibuma 'aish. Abácëbë uxun ca bëtsi biquin 'inun raíri tsuácaia.

¹³ An carnero upí oquin bërúanti sinánquinma curíqui binuxuinshi ñu mëcë uni, ax ca carnerocaman rabanan nëëtima abatia.

¹⁴⁻¹⁵ 'Ëx cana ainra carnero upí oquin bërúancë a 'ain. 'Ën Papan ca 'ë 'unánxa, 'ënribi cana a 'unan. Usaribi oquin cana 'ën carnerocamaribi 'ën 'unanin, atúnribi ca 'ë 'unania. Usa 'aish cana 'ëx bamatsianxmabi anun rabanan bamati 'ain.

¹⁶ Bëtsi carneroñuribi cana 'ain. A 'aishbi ca ënë cënënu 'icëma 'icën. Aribi cana ënë cënënu 'inun bëti 'ain. Acamanribi ca 'ën bana cuati 'icën. Usaquin 'ën 'acëx ca 'ën carnerocamax achúshi cënënushi 'iti 'icën, achúshishi ca an a bërúancë 'iti 'icën.

¹⁷ Baísqitëcëanx tsónux 'ëx bamatsianxmabi bamati cupí ca 'ën Papan 'ë nuibatia.

¹⁸ 'Ëx cuëñiama ca unin 'ë bamamitima 'icën. Bamatsianxmabi cana 'ëxbi cuëncë cupí bamati 'ain. 'Ëx cuëncë cupí cana bamati 'ain, bamatancëx cana baísqitëcënti 'ain. Usai 'inun ca 'ën Papan 'ë caxa.

¹⁹ Usaquian cacëxun cuaxun ca a banan rabanan judíos unicaman bëtsi bëtsi oquin sináncëxa.

²⁰ Sinani ca 'itsa uni —ñunshin 'atimañu ca a uni 'icën, ca ñunshíanxa. ¿Uisa cupí caramina aín bana cuatin? —quiacëxa.

²¹ Usa 'ain ca raírinëxribishi —ësaí ca ñunshin 'atimañu uni banaima. Ñunshin 'atimanënbi ca bëxuñu uni bëpëxcutima 'icë —quiax quiacëxa.

Jesús cuëñanma bana

²² Anuxun a rabiti xubu mëníotancëxun anun ami sinánquin —asábi ca —quixun cá, a nëtë sinánquin Nucën Papa Dios rabinux ca judíos unicama mita 'ain Jerusalénu timéacëxa.

²³ Usa 'ain ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo 'icë, anua uni niti, Salomón cacë, anun niacëxa.

²⁴ Nitsia ca judíos unicaman nëbëtsioraquin cacëxa:

—¿Uisati caramina nu chiquiracëquin caiman? Mix Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ixun ca nu upí oquin cat.

²⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana mitsu can, cacëxunbi camina 'ëx cana a 'ai quixun sináncëma 'ain. 'Ën Papan cacë 'ixun 'ën ñu 'aia isquin ca unin, 'ëx cana Cristo 'ai quixun 'unánti 'icën.

²⁶ 'Ën 'aia isquinbi, camina 'ëmi catamëcëma 'ixun, aséribi cana Cristo 'ai quixun sinaniman.

²⁷ Carneronëan an bërúancë unin bana cuacësaribi oquin ca axa 'ëmi catamëcë unin 'ën bana cuatia. Cuatia cana acama 'ën 'unanin. Usa 'ixun ca 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'aia.

²⁸ Acama cana nētétimoi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'ain. 'Imia ca uínbi atu 'ë bicuantima 'icën.

²⁹ Atux ca 'ën Papa, axa uinu 'icë unibëtanbi sënënmaira, an 'ënan 'inun 'ëmi sinánmiquin 'ë 'ináncë 'icën. Usa 'icë ca uínbi atu a bicuantima 'icën.

³⁰ 'Ëx 'ën Papabë rabë 'aíshbi cananuna achúshishi 'ain.

³¹ Usaquin cacëxun ca judíos unicaman anun rëcatsi quixun maxax biacëxa.

³² Bitsia ca Jesusan cacëxa:

—'Ën Papan 'ë 'amicëxun cana mitsúnmi isnun 'itsa ñu 'an. ¿'Ën usoquin 'acë uinu 'icë ñu cupí caramina 'ë maxaxan 'acatsi quin?

³³ Ësoquin cacëxun ca judíos unicaman cacëxa:

—Minmi upí ñu 'acë cupí cananuna mi maxaxan 'aiman. Mixmi Nucën Papa Dios ñui 'atimati banacë cupí cananuna mi 'ain. Mix camina unishi 'aíshbi mix isamina Dios 'ai quiax quin. A cupí cananuna mi 'ain.

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Mitsúxbi camina dioscama 'ain”.

³⁵ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan bana cuënëo a ca unin —asérabima ca — quixun catima 'icën. Usa 'ain ca an aséjabi ami sinánquin aín bana cuacë unicama Nucën Papa Diosan “'Ën bëchicë 'aish camina dioscama 'ai” quixun cacëxa.

³⁶ ¿Nucën Papa Diosan ënë menu uni 'inun 'ë xuá 'aínbi caramina mitsun uisa 'ixun, aín Bëchicë cana 'ai qui cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banai quixun 'ë cain?

³⁷ 'Ën ñu 'acë ax 'ën Papan cushínbi 'acëma 'ain camina 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sinántima 'ain.

³⁸ 'Ëmi sinánquinmabi camina 'ën, uni itsían 'acëma ñu 'aia isquin 'ën Papa Dios ax ca aséjabi 'ëbë 'icë quixun 'unánan 'ëxribi cana abë 'ai quixun 'unánti 'ain.

³⁹ Usaquin cacëxuan biisa tancancëxbi ca anuax cuani nētëacëxa.

⁴⁰ Jordán 'ucë manan cuantëcëntancëx ca Jesús anuxuan Juanën uni nashimia, anu 'iacëxa.

⁴¹ Anua 'ain, a isi riquianxun axa quia cuati ca 'aisamaira uni quiacëxa:

—Juanëan uni itsían 'acëma ñu 'á 'aínmabi ca axa ënë uni ñui quiá banacama ax aséjabi 'icën.

⁴² Usaquin sinánquin ca anuxun 'itsa unin aín bana cuaxun —ax ca asérabia Nucën Papa Diosnuax uá 'icë —quixun sináncëxa.

11

Lázaro bama

¹ Betania ëmanu 'icë uni Lázaro cacë, ax ca 'insínñu 'iacëxa. Aín chirabacë rabëtax ca Marta 'imainun María 'iacëxa.

² María ax ca an Nucën 'Ibu Jesús aín taë 'iníntisa ron chabóxun aín bun tatërencë, a 'iacëxa.

³ Usa 'ixun ca aín chirabacë rabëtan —axa mibë nuibanancë uni ca 'insíanxa —quixuan Jesús catánun uni xuacëxa.

⁴ Xucëx cuanxuan unin cacëx ca Jesús quiacëxa:

—Ca 'insíanxa 'aíshbi ca bamatima 'icën. Unían uisaira cara Nucën Papa Diosan cushi 'icë quixun 'unánan, uisaira cara aín Bëchicënën cushiribi 'icë quixun 'unánun ca a uni 'insíanxa.

⁵⁻⁶ Usa 'ain ca —Lázaro ca 'insíanxa —quixun ñuia cuaxbi Jesús, ax Marta, María, Lázaro acama nuibacë 'aíshbi, anua unin usaquin cacë ëma, anu rabë nētën pain 'iacëxa.

⁷ Rabë nētë 'icëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Amiribishi Judea nētënu cuanun ca cuan.

⁸ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Anu 'icë judíos unicamaxa maxaxan mi 'acatsi quiax 'ësënaën xanbi caina amiribishi Judea nētēnu cuantēcēncatsi quin?

⁹ Quixuan cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Achushi nētēx ca doce horas 'icēn, ¿usa cat? Barían pēcarupuncēbē xabá 'ain ca unin upí oquin isquin chacáquinma upí oquin ñu mēēia.

¹⁰ An pēcacēa 'aíma 'ain ca imé nitsi chacánan unin ñu mēēima. Usaribiquin cana 'ēx anun bamati nētēma pan 'ain ñu 'ati 'ain.

¹¹ Usaquin caquin ca Jesusan amiribishi aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Nuxnu abē nuibanancē Lázaro ca 'uxaxa. A bēsuni cana cuanin.

¹²⁻¹³ Asérabi ca Lázaro bamaxa quixun 'unánquinbi ca —ca 'uxaxa —quixun cacēxa. Usaquian Jesusan cacēx ca atux, asérabi 'uxcē ñuisa quia quixun sinani, quiacēxa:

—'Uxcē 'aish ca pēxcúti 'icēn.

¹⁴ Usai quia ca Jesusan atúan upí oquin 'unánun cacēxa:

—Lázaro ca bamaxa, ca 'aíma 'icēn.

¹⁵ Mitsúnmi 'ēn cushi isti cupí cana 'ēx anuma 'ian. Usa 'ain cana anu 'ēx 'icēma cupí cuēēnin. Bērí anu cuanun ca cuan.

¹⁶ Cacēxun ca rabē bacēan 'icē Gemelo caquin anēcē, Tomás, an Jesusan 'unánmicē uni raíri cacēxa:

—Nuxribi abē bamai cuanun ca cuan.

Jesús ax, anun baísquianan anun Nucēn Papa Diosbē uni 'iti bana

¹⁷ Usai quiquiani cuani bēbaquinshi ca Jesusan, matá tēmú naēcēnu mēñoēxancē 'aish Lázaro rabē 'imainun rabē nētē 'icē ocēxa.

¹⁸ Betania ax ca Jerusalénu bēbati tres kilometrosa 'iacēxa.

¹⁹ Usa 'ain ca judíos unicama Martacēñun María aín rarēbacē ñucē sinania, masá nuitutia isi riquianx raruai aín xubunu a rapasu bucüacēxa.

²⁰ Tsóxunbi Jesús isa aia quixun ñuia cuabiani María xubunua tsócē ēbiani cuanquin ca Martanēn Jesús aia bēñaquin biacēxa.

²¹ Biquin ca cacēxa:

—Mixmi ēnu 'ain ca 'ēn rarēbacē ñucēma 'itsíanxa.

²² Usa 'aínbi cana añu caramina ñucati a ca Nucēn Papa Diosan mi 'axunti 'icē quixun 'unanin.

²³ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Min rarēbacē ca baísquiti 'icēn.

²⁴ Usaquian cacēxun ca Martanēn cacēxa:

—Ēnē nētē cēñúcēbē anun bama unicama baísquiti nētēn ca baísquiti 'icē quixun cana 'unanin.

²⁵ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—'Ēx cana an uni baísquimiti a 'ain, 'ianan cana anúan uni ainan 'aish Nucēn Papa Diosbē 'iti a 'ain. Axa 'ēmi catamēcē uni, ax ca bama 'aíshbi tsónux baísquiti 'icēn.

²⁶ Axa bamacēma pain 'aish ēnē menu tsoti, aín 'ucha cupí bamacēsa 'aíshbi 'ēmi catamēcē, acamax ca xēnibua 'aínbi nētētimoí Nucēn Papa Diosbē 'iti 'icēn, bamatancēxbi. ¿Ēsai 'ēx quicē ēnē caina asérabi ca quixun sinanin?

²⁷ Usaquian cacēxun ca Martanēn cacēxa:

—Mix camina Nucēn Papa Diosan Bēchicē, Cristo, axa utinu nun caíncē a 'ai quixun cana 'unanin.

Anu Lázaro mēñoēxancēnuaxa Jesús bēunan mēscúa

²⁸ Usaquin cabiani aín xubunu cuanquin ca Martanēn aín xucēn María amo nitsinaxun munu cacēxa:

—Unu ca Jesús 'icēn, ca uaxa. Mi cuanun 'ēn mi canun ca quiaxa.

²⁹ Cacēxun cuati ca María bēnētishi niruquiani Jesúsnu cuancēxa.

³⁰ Jesús a Betania ëmanu bëbacëma pain 'aish, anuxun Martanën mëracë anubi pain 'ain, ca anu María cuancëxa.

³¹ Bënëtishi niruquiania xubunuax cuania isquin ca axa abë xubunu bucuçë judíos unicaman, —sapi ca anua aín rarëbacë maíncënuax rarumati cuania —quixun sinánquin María nuibiancëxa.

³² Cuancëbë anua 'icë anu bëbai a tanáin tsóbuquin ca Maríanën Jesús cacëxa:

—Mixmi ënu 'ain ca 'ën rarëbacë ñucëma 'itsíanxa.

³³ María ini rarumamainuan abë ucë judíos unicamaxribi ini rarumatia isi ca Jesús masá nuituti nitëxëacëxa.

³⁴ Nitëxëquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—¿Uinu caramina aín rarëbacë mëníoëxan?

Cacëxun ca cacëxa:

—Ca isi cuan.

³⁵ Cacëx cuani ca Jesús bëunan mëscúacëxa.

³⁶ Usai 'ia isi ca judíos unicamax canancëxa:

—An ca Lázaro nuibairaxa, ca is. Usa 'aish ca anun rabanan bëunan mëscutia.

³⁷ Usaía quicëbë ca uni raírinëx quiacëxa:

—¿An uni bëxuñu bëpëxcucë uni ënën cara ñucëma 'aínshi uxun Lázaro iëmicë 'itsíanx?

Jesusan Lázaro bamacëbi baísquimia

³⁸ Usaía quicëbë nitëxëtëcëni ca Jesús anua Lázaro mëníoëxancancë anu bëbacëxa. Anu Lázaro mëníoçë ax ca matá me naëcë 'aish maxax cha achúshinën xëpucë 'iacëxa.

³⁹ Anu bëbaquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Maxax ca racanat.

Caiabi ca bamaëxancë uni aín chirabacë Martanën cacëxa:

—Anúan ñuëxancë nëtë ca rabë 'imainun rabë 'icën. Usa 'ain ca anëia.

⁴⁰ Usaquian cacëxunbi ca Jesusan Marta cacëxa:

—'Ën cana mi can, asërabi 'ëmi catamëquin camina Nucën Papa Diosan aín cushin ñu 'aia isti 'ain. ¿Usa cat?

⁴¹ Cacëbëtan ca anu 'icë unicaman maxax racanacëxa. Racanamainun ca Jesusan manámi bësuquin Nucën Papa Dios cacëxa:

—Papan, camina 'ën bana cuan. Usa 'ain cana mi asábi ca quixun cain.

⁴² 'Ën cana 'unanin, min camina camabi nëtën 'ën cacëxun cuatin. 'Aínbi cana min camina 'ë asërabi xuacën quixuan ënë unicaman 'unánun, ësaquin mi cain.

⁴³ Usaquin catancëxun ca munuma banaquin cacëxa:

—Lázaro, anuax ca chiquit.

⁴⁴ Usaquian cacëxëshi ca axa bamacë uni tatanianan mëtanicë 'ianan aín bëmánanribi chupan bërábuncë 'aish nirui quininuax chiquícuatsiancëxa. Chiquícuatsincëbëtan ca Jesusan abë 'icë unicama cacëxa:

—Cuantánun ca aín taë tubuanan aín mëcën tubuanan anun aín bëmánan rabúncë chuparibi mabit.

Jesús 'acatsi quixuan sináncan

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Usoquian 'aia isquin ca axa Maríabë cuancë judíos unicaman, Jesús ca asërabi Nucën Papa Diosnuaxa uá 'icë quixun sináncëxa.

⁴⁶ Usaía 'imainun ca anu cuanxun raírinën fariseo unicama —Jesusan ca uni bamacë baísquimiaxa —quixun ñuixuancëxa.

⁴⁷ Ñuixuncëx abë timëxun ca sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicaman judíos cushibunën 'apucama cacëxa:

—'Ënë unin ca uni itsían 'acëma ñu 'itsaira 'aia. ¿Usa 'ain caranuna uisa oti 'ain?

⁴⁸ Nun nu an usoquin ñu 'aia isëshicëbëtanbi ca camabi unin ami catamëquin aín bana cuati 'icën. Usocëbë uxun ca Romanu 'icë unin anuxun nun Nucën Papa Dios rabiti

xubu rurupanan nu bētsi bētsi oquin nun aintsicamaribi bētsi bētsi nētēnua cuanun tsuáquirumiti 'icēn.

⁴⁹ Cacēxun ca Caifás caquin anēcē uni, ax a barin sacerdotenēn cushicaman 'apu, an axa timēcē unicama cacēxa:

—Mitsun camina bana sinaniman.

⁵⁰ Nua unin bētsi bētsi oquin ancēcēxnu 'ura 'icē nētēcamanu cuani tsuáquiti ca 'aisama 'icēn. Usai 'imanu nux upitax bucuti cupía uni achúshi bamati ca asábi 'iti 'icēn. Usai ca 'iti 'icē quixun camina mitsun sinaniman.

⁵¹ Usai qui ca anbi sinani quiáma 'icēn; ax a barin judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu 'ixun ca Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun —judíos unicamaxa asábi 'inun ca Jesús bamati 'icē —quixun judíos 'apucama cacēxa.

⁵² Judíos unicamaxēshima bētsi bētsi nētēnuaxa ax Nucēn Papa Diosmi sináncē unicomaxribia ainan 'aish achúshisa 'inúan Jesús bamati ñuiquin ca usaquin cacēxa.

⁵³ Usaquian cacēx ca a nētēn judíos 'apucamax Jesús 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa.

⁵⁴ Usa 'ain ca Jesús judíos unicaman istin rabanan Judeanuax anua uni 'icēma menu 'urama 'icē ēma Efraín cacē, anu cuancēxa. Anua 'ain ca abē aín 'unánmicē unicama 'iacēxa.

⁵⁵ Pascua, anúan judíos unicaman carnero 'ati nētēa 'urama 'ain ca axa a 'urama unicomax Jerusalénu cuancēxa, anuax judíos unicama 'icēsaribiti Pascua nētēn pinux Nucēn Papa Diosan aín nuitu upí isnun mēnócati.

⁵⁶ Cuantancēx bēbax ca Jesús bari, anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu riquianx, a isímabi atúxbi ñucacánani ēsai quiacēxa:

—¿Mitsun sináncēx cara Pascua nētē 'ain, Jesús utima 'ic?

⁵⁷ Usa 'ain ca sacerdotenēn cushicamabētan fariseocamanribi anu 'icē unicama —Jesús mēraquin camina nun nu binun nu cati 'ai —quixun cacē 'iacēxa.

12

Achúshi xanúan Jesús 'inínti ron tachuca

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Mēcēn achúshi 'imainun achúshi nētē anun carnero 'ati nētē 'iisama pain 'ain, ca Jesús Betania ēmanu cuancēxa, a ēmanuxuan Lázaro bamacēbi baísquimicē anu.

² Cuanxa Jesús atun 'itinu bēban ca Martanēn piti 'aruacēxa. 'Aruxuan 'ináncēxun ca Jesús bētan Lázaro 'imainun anu 'icē unicaman mesanuxun piacēxa.

³ Pimainun ca Maríanēn 'itsaira cupícē 'inínti ro sanuira, nardo cacē, a medio kilosa bēcēxa. Bēxun anun tachabotancēxun ca Jesús aín bun tatērēancēxa. Usoquian 'acēxa xubu namē camabi tsitsirui bēqui sanuia ca xēcancēxa.

⁴ Usoquian Maríanēn Jesús 'aia isi ca aín 'unánmicē uni achúshi, Judas Iscariote, an uni Jesús 'inánti, ax quiacēxa:

⁵ —¿Uisoti caranuna ēnē ro maruxun aín cupí trescientos curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncēma 'ain?

⁶ Asérabi ñuñuma unicama nuibati sinani ca usai Judas quiáma 'icēn. Ax an curíqui mēcamacē uni 'ixun, anua Jesusan aín 'unánmicē unicomabētan curíqui 'arucē burasa bēruanquin, anua curíqui mēcamacē 'aish ca usai quiacēxa.

⁷ Quia ca Jesusan Judas Iscariote cacēxa:

—Usabia 'inun ca ēn. An ca anúan bamaia 'ē 'ati a ro nanxa. A ro ca ēnēx 'icēn.

⁸ Camabi nētēn camina a mitsun 'aquinti ñuñuma uni isin. Usa 'ainbi camina mitsun xēnibuquin 'ē istima 'ain.

Lázaromi unicama 'ēsēnan

⁹ Usa 'ain ca —Jesús ca Betanianu 'icē —quixun cuabiani a isanan, bamacēbia baísquimicē Lázaro aribi isi judíos unicomax riquiancēxa.

10-11 Riquiani ca 'itsa uni an Lázaro baísquimicë cupí, Jesúsmi sináncëxa. Usa 'ain ca Jesusan bana cuaquian unicaman atun ñuicë bana cuaisama tancë cupí, sacerdotenën cushicaman Lázaroribi 'ati sináncëxa.

Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Usa 'ain ca Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu uëxancë unicamax timëcamē'ëocë, an —Jesús ca Jerusalénu aia —quixun ñuicania cuacëxa.

13 Cuabiani ca camaxunbi xëbin pëchi tëaquin bibiani, bain aia Jesús bëñaquin bitsi biránanquiani riquiancëxa. Riquiancëbëa ucëbë ca munuma banai sharati quicancëxa:

—Nucën Papa Dios rabinun ca 'acan. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca Israel unibunën 'apu ënëx aia.

14 Usaquian a rabicamainun ca Jesús burro mërai anu 'iruquiani Jerusalénu cuancëxa, usaquiania cuantia Nucën Papa Diosan bana unin ësaquin cuënëosabi oi:

15 Siónu 'icë unicama, racuëaxma ca 'ican. Mitsun 'apu ca burron caxunu tsotax aia.

16 Usai 'ia isquinbi ca aín 'unánmicë unicaman, a ñuiquin cuënëo bana quiásabi oi ca 'ia quixun 'unánma 'icën. Baísquitancëxa Jesús naínu cuantëcëan cuni ca a ñuiquian, usai ca 'iti 'icë quixun cuënëosabi oi ca 'iixa quixun 'unáncancëxa.

17 Usa 'ain ca an Jesusan Lázaro bamacë matá me naëcënu mëníoëxancëbi cuënquin baísquimia isëxancë unicaman Jerusalénuxun a bana ñuiacëxa.

18 Ñuia cuabiani ca anu 'icë unicama —usoquin ca Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'axa —quixun sinani a isti sinánbiani Jesús mërananquini riquiancëxa.

19 Usaía 'icancëbë ca fariseo unicamax canancëxa:

—Camina iscanin, camabi unix ca ami sinani a isi cuanxa. Usaía 'ia isquin camina 'unáncanti 'ain, nun Jesús 'acatsi quiax 'ësënanquinbi cananuna añubi oiman.

Griego banan banacë unían Jesús istisa tan

20 Judíos unicamax Pascua anun carnero 'ati nētēn Jerusalénu cuanmainun ca griego banan banacë unicama raírinëxribi atubë Nucën Papa Dios rabi cuancëxa.

21 Cuanxun ca Galilea menu 'icë ëma itsi, Betsáida, anu 'icë uni, Felipe, a mëraqin cacëxa:

—Jesús cananuna istisa tanin.

22 Quixuan cacëx cuanxun ca Felipenën Andrés pain cabiani a rabëtaxbi cuanxun —griego banan banacë unin ca mi istisa tania —quixun Jesús cacëxa.

23 Cacëxun ca Jesusan Felipecëñun Andrés cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish cana 'ëx bamatancëx baísquiti 'ain. A nētë ca bërí 'urama 'icën.

24 Asétabi cana 'ën mitsu cain, me 'ucë mëu 'apácëma 'aish ca ñu bëru aín nami ax usabi 'imainun aín napu axribi nētëtima usabi 'ia. Me 'ucë mëu 'apácëxun cuni ca aín nami nētëcëbëbi aín napu ax cotancëxun upí oquin tuaia.

25 Axa ënë nētënu upiti tsótishi sináncë uni ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca axa ënë nētënu ax cuëncësa oishi upiti tsótishi sináncëma uni, ax ainan 'aish nētëtimoí xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ia.

26 Axa 'ënan 'iisa tancë unin ca 'ëx cuëncësabi oquin 'ati 'icën. Usoquin 'ai ca uinu carana 'ëx 'ain, anuribi ax 'iti 'icën. An 'ëx cuëncësabi oquin 'acë unicama a ca 'ën Papan nuibaquin 'aquinia.

Jesusan aín bamati ñuia

27 Cana 'itsaira masá nuitutin. ¿Uisaquin carana 'ën Papa cati 'ain? ¿Carana, Papan, bërí uisa cara ocianiabi ca 'ë iëmit quixun cati 'ain? Usama ca. Uisa cara oti 'icë usa oquin 'acánun cana uacën.

28 Papan, unicaman mix cuëncësa oquin mi rabinun ca uisashi cara, 'ë ocancëxbi asábi 'iti 'icën.

Cacëxun ca naínuax banaquin aín Papan cacëxa:

—Atúan 'è rabinun cana mëníocën, mënío 'ixun cana 'èa rabinun sinánmitëcënti 'ain.

²⁹ Usai naínuax banaia cuax ca anu 'icë unicama raírinëx —caná ca banaxa —quiacëxa. Quimainun ca raírinëxri —ángel ca Jesúsbe banaxa —quiax quiacëxa.

³⁰ Quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Ènë banax ca 'èn cuanun 'èn Papa quicëma 'icën. Mitsúnmi cuanun ca quiaxa.

³¹ Bërí ca ènë nëtënu 'icë unicama, cara 'ëmi sinania, cara 'ëmi sinanima quixun Nucën Papa Diosan isti 'icën. Isanan ca an 'ëmi sináncëma unicaman 'apu, ñunshin 'atimanën 'apuribi ax cushi 'icëbi 'èn unicama 'ibuatimoquin ñusmoti 'icën.

³² 'Èx unin i curúsocënu matáscë 'itancëxun cana camabi menu 'icë uni 'ëmia sinánun 'imiti 'ain.

³³ Èsoquin ca uisai 'iax cara bamati 'icë quixun cacëxa.

³⁴ Usaquian cacëxun ca unicaman Jesús cacëxa:

—An Nucën Papa Diosan bana cuënëo uni ñuixuncë unían a bana isquin unicama ñuixunia cananuna cuan, ax ca ësai quia, Cristo ax ca nëtëtimoí xënibua 'aínbi 'iti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina min, axa Nucën Papa Diosnuax uni 'inux uá, ax ca i curúsocënu matáscë 'iti 'icë quixun nu cain? ¿Ui cara Nucën Papa Diosnuaxa uni 'inux uá ax 'ic?

³⁵ Cacëxunbi ca Jesusan, 'ëmi camina sinánti 'ai quixun caquin ësaquin catëcëancëxa:

—'Itsama nëtëinshi ca an mitsu upí oquin sinánmiti, ax mitsubë 'iti 'icën. Usa 'ain camina ax cuancëma pan 'ain, an mitsu 'unánmicësabi oi 'iti 'ain, ax cuancëbëmi usabi 'inun. A an 'unánmicëma uni, an ca uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.

³⁶ Usa 'ain camina an mitsu upí oquin 'unánmiti, axa mitsubë 'aínshi, an 'acësaribi oquinmi mitsúnribi sinánun, aín bana ca aséribi 'icë quixun sinani ami catamëti 'ain.

Usaquin catancëx ca Jesús atun isnunma cuani nëtëacëxa.

Judíos unicama Jesúsmi sinántisama tan

³⁷ 'Itsa oquin Jesusan uni itsin 'acëma ñu 'aia isquinbi ca judíos unicaman ax ca aséribi Cristo 'icë quixun sinánma 'icën.

³⁸ Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana Isaíasnën cuënëosabi oi ca 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

Nucën 'Ibu, ¿Uinu 'icë unin cara, min bana nun ñuixuncëxun cuaquin, aséribi ca quixun sinanx? ¿Uinu 'icë unin cara minmi ñu 'aia isquin mix camina aséribi cushi 'ai quixun sinanx?

³⁹ Uisa 'aish cara ami sinántisama tania quixuan unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan bëtsi banaribi Isaías cuënëomicëxa. Ax ca ësai quia:

⁴⁰ Nucën Papa Diosan ca acama atun nuitu mëu 'unántisama tanan atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tanun 'imiäxa. 'Imianan ca atun bërun isquinbi, 'èx cana cushiira 'ai quixun sinántisama tanía 'èn iëmisama 'inun 'imiäxa.

⁴¹ Èsaquin ca Isaíasnën cuënëocëxa, an Nucën Papa Diosan 'imicëxun Jesusan usoquin ñu 'ati isanan bana ñuixunti iscë cupí.

⁴² Usa 'aínbi ca 'itsaira judíos uni 'imainun aín 'apu raírinënrribi Jesús, ax ca Cristo, axa utia atun caíncë, a 'icë quixun sináncëxa. Atun nuitu mëu usaquin sinanibi ca chiquiracëti banama 'icën, fariseo unicamami racuëti —atun sapi ca anua judíos unicama timëti xubunu nu atsínmitëcëntima 'icë —quixun sinani.

⁴³ Nucën Papa Dios cuëënun 'icësamairai ca a unicama fariseo unicamami racuëti atux cuëëncësa oíshi 'iacëxa.

Jesusan bana cuaisama tancë cupí uni 'uchocë 'iti

⁴⁴ Usa 'ain ca Jesusan munuma banaquin atu cacëxa:

—Axa 'ëmi catamëcë uni ax ca 'ëmishi catamëtíma, Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, amiribi catamëtia.

⁴⁵ An 'ë iscë uni an ca Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aribi isia.

⁴⁶ An aín sinan upííra 'ixun uni upí'imiti 'ëx cana unicama ñu 'atima 'acë 'aíshbi sinanati 'ëmi catamëti upí 'inun 'iminux uacën.

⁴⁷ Uinu 'icë unin cara 'ën bana cuaquinbi 'ëx quicësabi oquin 'aima, a uni cana 'ën 'uchoiman. 'Ëx cana ënë nëtënu 'icë uni 'uchoi uáma 'ain. Atúxa Nucën Papa Diosnan 'inux iënnun cana uacën.

⁴⁸ An 'ë timaquin 'ën bana cuaisama tancë uni ax ca 'ën bana quicësa oquin 'acëma cupí, ënë mecama cëñúti nëtën 'uchocë 'iti 'icën.

⁴⁹ 'Ëx cana 'ënbi sinánx banaiman. 'Ën Papa, an 'ë xuá, an ca uisai carana banati 'ain, uisoquin carana uní 'unánmiti 'ai quixun 'ë caxa.

⁵⁰ 'Ën cana 'unanin, an 'ë cacë bana ax ca anúan uni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë nëtétimoi 'iti a 'icën. Usaquin 'unánxun cana 'ën Papan 'ë cacësabi oquin bana ñuin.

II. BAMATANCËXA JESUCRISTO BAISQUIA (13-21)

13

Jesusan aín 'unánmicë unicama tachuca

¹ Pascua anun carnero 'ati nëtëa 'icëma pan 'ain ca Jesusan 'unáncëxa, anúan ënë menuax aín Papanu cuanti nëtë ca 'uramatia quixun. Jesusan ca ënë menuxuan aín bana cuacë unicama camabi nëtën upí oquin nuibacëxa. Usa 'ain ca Jesús ax an atu nuibacë cupí bamaia aín unicaman —asérabi nu an nuibati ca usai bamaia —quixun 'unánti nëtë 'uramacëxa.

² 'Uramacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun Judas Iscariote, Simonan bëchicë, a Jesús uni 'inánti sinánmiacëxa. Usoquian sinánmicë 'ain ca a ñantan Jesusan aín 'unánmicë unicamabëtan piacëxa.

³ Piquin ca —'ën Papan camabi ñu 'ibuamianan ënë nëtënu xuá 'aish cana anuribi cuantëcënti 'ai —quixun sináncëxa.

⁴ Usaquin sinani ca pitancëx niruacëxa. Niruxun aín cutun pëxun nantancëx ca anun ratërëmëti chupan tsitëcërëquiacëxa.

⁵ Usai 'itancëxun ca 'unpax manë xapanu 'aruxun aín 'unánmicë uni achúshi achúshi tachucatancëxun anun ratërëmëti chupan tatërëancëxa.

⁶ Tatërëntancëxa aribishi tachucati aia ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Min caramina 'ë tachucati 'ain?

⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'ai quixun camina bërí 'unaniman. Nëtë itsin cuni camina 'unánti 'ain.

⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—'Ëx mi meuirá 'icë camina uisa nëtënbi min 'ë tachucatima 'ain.

Ësoquian cacëxun ca Jesusan catëcëancëxa:

—'Ën mi chucacëma 'aish camina 'ënan 'itima 'ai —quixun.

⁹ Cacëxun ca Simón Pedronën:

—Usa 'ain ca 'ën taëishi 'axunma 'ën mëcën rabë 'imainun 'ën maxcáribi chucat —quixun cacëxa.

¹⁰ Cacëxunbi ca Jesusan amiribishi cacëxa:

—Nashicëxa aín namicama upí 'ain ca unin nashitëcënquinma aín taëishi anun nicëxa chuaia chucati 'icën. Usaribiti camina micamax nashicësa 'aish, nuitu upíñu 'ain, 'aíshbi camina micama achúshinëxëshi min nuitu upíma 'ain.

¹¹ Uin cara a uni 'inánti 'icë quixun 'unánquin ca —micama achúshinëxëshi camina min nuitu upíma 'ai —quixun cacëxa.

12 Ësoquin caquin atu tachucatancëxun aín cutun bixun pañuax mesa rapasu tsóbutëcëntancëxun ca amiribishi catëcëancëxa:

—¿Uisa cupí carana 'ën ësoquin mitsu 'a quixun caramina 'unanin?

13 Mitsun camina 'ëx isana mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë a 'ai quixun 'ë cain. Asérabí cana 'ëx usa 'ain.

14 'Ëx mitsun 'Ibu 'ianan an mitsu 'unánmicë 'ixunbi cana mitsu tachucan. Usaribiti camina micamax bëtsibë bëtsibë tachucananti 'ain.

15 Ënëx ca a tanquinmi usaribi oquin 'acanun 'ën mitsu 'acë 'icën.

16 Asérabí cana 'ën mitsu cain, “an uni ñu mëëxuncë uni an ca an a ñu mëëmicë uni inuíma”. Usaribiti ca a xucë uni, ax an xucë abë sënënma 'icën.

17 Ënë banacama 'unánquin a bana quicësabi oquin 'ai camina chuámarua tani cuëëncanti 'ain.

18 Mitsux camina cuëënti 'ai quibi cana camabi mitsu ñui quiman. Ama. 'Ën caíscë unicama, mitsux caramina uisa uni 'ai quixun cana 'unanin. 'Ën 'unáncësabi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo, ësai quicësabi oi, 'iti 'icën: “An 'ëbëtan pán picë uni ax ca 'ëmi 'iäxa”.

19 A unían aín sináncë ñu 'acëma pan 'ain cana mitsu can. Usaquin mitsu catancëx, 'ëx usai 'icëbëtan, camina asérabí carana 'ëx ui 'ai quixun 'unánuxun 'acanin.

20 Asérabí cana mitsu cain, uin cara 'ën bana ñuixunun 'ën xucë uni aín bana cuatia an ca 'ën banaribi cuatia. Usaribi oquin ca ui unin cara 'ën bana cuatia an Nucën Papa Dios, an 'ë xuá, aín banaribi cuatia.

*Judasnën a uni 'inántia Jesús ñuia bana
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)*

21 Usoquin catancëx masá nuituquin ca Jesusan upí oquin atun cuaisabi oquin atu cacëxa:

—Asérabí cana 'ën mitsu cain, mitsu achúshinën ca an 'atimonun uni 'ë 'inánti 'icën.

22 Cacëxbi ca aín 'unánmicë unicama ui ñui cara quia quixun 'unanima sináncasmai isanancëxa.

23 Usa 'ain ca aín 'unánmicë uni achúshi, aira Jesusan nuibacë, ax Jesús rapasu 'iacëxa.

24 Usa 'icë ca Simon Pedronën, ui ñui cara quia ñucánun quixun sanánquin mëtúnquin cacëxa.

25 Cacëxun ca axa a rapasu 'icë an Jesús cacëxa:

—¿Nucën 'Ibu, ui uni cara ax 'ic?

26 Cacëxun ca Jesusan pán chamara bixun cacëxa:

—A 'ën pán chamara ënë chabóxun 'ináncë uni, ax ca a 'icën.

Caxun ca pán chamaratsu chabóxun Simonan bëchicë, Judas Iscariote, a 'ináncëxa.

27 'Ináncëxuan bitsiashi ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën Judas bënëñquinshi sinánmiacëxa. Usaquian sinánmia ca Jesusan Judas cacëxa:

—Añu caramina 'acasi ca bënëñquinshi 'at.

28 Usaquin caia ca mesa rapasu 'icë unicaman uisoti cara Jesusan usaquin Judas caia quixun sináncasmaquin cuama 'icën.

29 Judas ax ca anu curíqui puruti ñusuti a niquincë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca raírinën, Jesusan sapi isa Pascua nëtën piti ñu marutanun canan, ñuñuma uni ñu 'inántanun caxa quixun sináncëxa.

30 Usa 'ain ca pán chamaratsu bixun pitancëx sënënquiiani Judas imé cuancëxa.

Axa quicësabi oi 'iti bana ió

31 Chiquíquiaia Judas cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë uni raíri cacëxa:

—Bërí, bamatancëx, 'ëx baísquicëbëtan ca unin 'unánti 'icën, 'ëx cana asérabí Nucën Papa Diosan xuá a 'ai quixun. 'Unánan ca uisaira cushi cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánti 'icëen piti ñu marutanun canan, ñn.

³² Uisaira cushiñu cara ax 'icë quixun 'unánquian unin a rabinun ca Nucën Papa Diosan uni 'inux anuax uá 'icë, 'ë baísqumiti 'icën. Usocëbëtan ca 'ëx cana asérabi aín Bëchicë 'ai quixun 'unánquin unin 'ëribi rabiti 'icën. Bëribi ca usai 'iti 'icën.

³³ Xëñibutíma cana bënëtishi mitsubë 'iti 'ain. Mitsubë 'itancëx cuancë camina 'ë barinuxun 'ain. Usa 'ain cana 'ën judíos unicama cacësabi oquin bërí mitsuribi cain, anu 'ëx cuancë anu camina mitsux cuantima 'ain.

³⁴ Mitsun 'unáncëma bana ió ënëribi cana axa quicësabi oími 'inun mitsu cain, mitsúxbi camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. 'Ën mitsu nuibacësaribi oi camina micamax bëtsibë bëtsibë upiti nuibananti 'ain.

³⁵ Micamaxmi bëtsibë nuibanania isquin ca camabi unin, ënë unicamax ca asérabi Jesusan 'unánmicë 'icë quixun 'unánti 'icën.

*Pedronën a ñuiquin uni paránti Jesusan ñuia
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)*

³⁶ Usaquian cacëxun ca Simón Pedronën Jesús cacëxa:

—¿Uinu caramina cuanin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Anu 'ëx cuanti, anu camina bërí 'ëbë cuantima 'ain. Anúnmi cuanti nëtë sënëncëbë camina cuanti 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—¿Uisa cupí carana bëríbi mibë cuantima 'ain? Unían 'ë 'anúnbi cana mibë cuanti 'ain.

³⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Asérabi caramina unin mi 'acascëxbi 'ëbë cuanti 'ain? Asérabi cana 'ën mi cain, 'atapa banatisama pan 'ain camina —'ën cana a uni 'unanima —quixun 'ë ñuiquin rabë 'imainun achúshi oquin uni cati 'ain.

14

Nucën Papa Diosnan 'inux ca uni Jesúsmi catamëti 'icë quicë bana

¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Masá nuituaxma ca 'ican. Nucën Papa Diosmi camina catamëti 'ain. Nucën Papa Diosmi catamëti ca 'ëmiribi catamët.

² 'Ën Papan 'icënu ca anu 'iti 'itsa 'icën. Anu 'iti 'aíma 'ain cana, anu 'iti ca 'aíma 'icë quixun mitsu catsían. Usa 'ain cana anumi 'icánti a mitsu mëníoxuni cuanin.

³ Mëníoxunbëtsini cana anumi 'ëbë 'inun mitsu bitsi utëcënuxun 'ain, 'ëx anu 'icë anumi mitsux 'ëbë 'inun.

⁴ 'Ëx anu cuanti a 'unánan camina ëx anun cuanti bai aribi mitsun 'unanin.

⁵ Cacëxun ca Tomásñën cacëxa:

—Uinu caramina cuanin, a cananuna 'unaniman. ¿Usa 'ixun caranuna uisaxun mix anun cuanti bai 'unánti 'ain?

⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana anun cuanti bai, a 'ain. 'Ianan cana an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unánquin ax cuëncësabi oquin 'acë, a 'ain. 'Ianan cana an uni anun tsóti nëtë 'ináncë, a 'ain. Uix cara Nucën Papa Diosnu cuainsa tania ax ca 'ëmi pain catamëti 'icën.

⁷ Mitsun 'ë upí oquin 'unáncë 'ixun camina 'ën Paparibi upí oquin 'unántsián. Usa 'ain camina bërí a 'unanin, a camina isan.

⁸ Quia ca Felipenën cacëxa:

—Nucën Papa Dios ca nu ismit. Bëtsi ñuuma, ashi cananuna mi ñucatin.

⁹ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—¿Camabi nëtën mitsubë 'iabi caramina uisa uni carana 'ai quixun 'ë 'unaniman? An 'ë iscë uni, an ca Nucën Papa Diosribi isia. ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí, nu ca Nucën Papa Dios ismit quin?

10 ¿'Ēx cana Nucën Papa Diosbë 'ain, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quixun caramina sinaniman? 'Ēn mi cacë bana ënëx ca 'ënbi sinani quicë banama 'icën. Ax 'ëbë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ax cuëëncë ñu 'anun 'ë 'amia.

11 'Ēx cana Nucën Papa Diosbë 'ai quianan Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icë quia camina a banax ca aséabi 'icë quixun sinánti 'ain. 'Ēx quicë bana ax ca aséabi 'icë quixun sinánquinmabi camina 'ën ñu 'aiami iscë, acama cupí, 'ëx cana aséabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unánti 'ain.

12 Aséabi cana 'ën mitsu cain, 'ëx Nucën Papa Diosnu cuancë cupí ca axa 'ëmi catamëcë uni, an 'ën 'acë ñuribi 'ati 'icën, 'anan ca 'ën 'acësamaira oquin ñu 'ati 'icën.

13 Añu caramina 'ën anën ñucácsa oquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain, Nucën Papa Dios ca cushiira 'icë quixuan 'ën 'aia isquin unin 'unánun.

14 Añu caramina 'ë sinánquin 'ëx cuëëncësabi oquin ñucati, a cana mitsu 'axúnti 'ain.

Jesusan aín Bëru Ñunshin Upí aín unicamanu xuti

15 Aséabi 'ëmi sináncë 'ixun camina 'ën mitsu cacësabi oquin ñu 'ati 'ain.

16 Usaquinmi 'acëbëtan cana an mitsu 'aquinti a mitsubëa 'inun xunun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain, axa xëñibua 'aínbi mitsubë 'inun.

17 Ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icën, an Nucën Papa Diosan sináncë ñucama 'unáncë, a. A ca an Nucën Papa Diosan bana sináncëma unin ui cara ax 'icë quixun 'unántima 'icën, ca a istima 'icën. Usa 'aish ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'itima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun a 'unánti 'ain, axa mitsunu 'ianan xëñibua 'aínbi mitsubë 'icë cupí.

18 'Ēn cana mitsu 'ibuñumoima, cana mitsunu utëcënin.

19 'Itsama nëtë 'icëbëtan ca an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unin 'ë istëcëntima 'icën. Usa 'aínbi camina mitsun 'ë istëcëñuxun 'ain. 'Ēx pain Nucën Papa Diosbë 'icë cupí camina usaribiti mitsúxribi abë 'inuxun 'ain.

20 A nëtën camina 'unánuxun 'acanin, 'ëx cana 'ën Papabë 'ain, usaribiti camina mitsux 'ëbë 'ain, 'ëxribi mitsubë 'imainun.

21 An 'ën bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë uni ax ca axa 'ëmi aséabi sináncë uni a 'icën. Axa 'ëmi sináncë uni a ca 'ën Papánribi nuibatia. Usaribi oquin cana 'ënribi a uni nuibaquin uisaira carana 'ëx 'ai quixun 'unánminuxun 'ain.

22 Cacëxun ca Judas Iscariote ama, bëtsi Judasnën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina nu uisaira caramina mix 'ai quixun ismiquinbi an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaribi ismitima 'ain?

23 Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ëmi sinania, ax ca 'ëx quicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'ia ca 'ën Papan nuibati 'icën. An nuibacëbë cana 'ën Papabë 'ëxribi a unibë 'iti 'ain.

24 Axa 'ëmi sináncëma uni ax ca 'ëx quicësabi oi 'ima. 'Ēn mitsu cacë bana, ënëx ca 'ënbi sinanx quicëma 'icën. Ax ca Nucën Papa Dios, an 'ë ënu 'inun xuá, an 'ë sinánmicë 'icën.

25 Mitsubë ënë nëtënu 'ixúinshi cana ënë banacama mitsu ñuixunin.

26 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ë cupíshi aín Bëru Ñunshin Upí, an uni 'aquinti, xuti 'icën. Xucëxun ca an camabi ñu 'unánmianan 'ën ñuixuncë banacama manutimoquin mitsu sinánmiti 'icën.

27 'Ēx cuancëbëbi camina chuámashirua bucuçanti 'ain. 'Ēn 'imicëx camina ënë menu 'icë ñu sinani cuëëncësamaira oi 'ënan 'aish cuëëni chuámarua 'iti 'ain. Usa 'ain ca masá nuituaxma 'ianan racuëaxma 'ican.

28 'Ēn mitsu, cana cuanin, cuantancëxbi cana mitsubë 'inux utëcëni cuani quixun cacëxun camina camaxunbi cuacan. Aséabi 'ëmi sináncë 'aish camina mitsux, 'ësamaira 'ën Papa anu cana cuani quixun 'ën cacëx cuëëntsian.

29 'Ēnë ñucama 'iisama pain 'ain cana mitsu ñuixuan, mitsúnmi ënë ñucama 'ia isquin, aséabi cana 'ëx Nucën Papa Diosan xuá 'ai quixun 'unánun.

³⁰ Ënë banacamaishi cana mitsu cain. An ënë menu 'icë unicama ax cuëncësä oquian 'anun 'amicë 'apu ca aia. Usa 'ain cana bana itsiribi ñuiquin mitsu caiman. Uxunbi ca an 'ë uisoima.

³¹ Usa 'aínbi cana camabi unían 'ëx cana 'ën Papami sinani quixun 'unánun, an 'ë cacësabi oquin 'ain. Ënëishi cana mitsu cain. Cuanti ca nirut —quixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

15

Aín icëñun uvasnën pëñan Jesusan bana ñuixuan

¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Ësa ca. 'Ëx cana uvas 'apácë aín i rarasaribi 'ain. 'Imainun ca 'ën Papax an ñu 'apácë bërúancë unisa 'icën.

² Usa 'ixun ca an uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñuma 'icë a tëaxun nia. Nianan ca uinu 'icë 'ën pëñanëx cara bimiñu 'icë a upíra oquian tuanun ramëñoia.

³ Micaman 'ën mitsu ñuixuncë bana cuacë cupí camina mitsun nuitu mëníocë 'aish upí 'ain.

⁴ 'Ëx mitsubë 'imainun ca mitsúxribi 'ëbëbi 'it. Ësa ca: Uva pëñan pëónxquicë 'aish aín i rarami upíti tacáshquicëma 'ixun ca upí oquin tuaima. Upíti aín rarami tacáshquicë 'ixun cuni ca upí oquin tuaia. Usaribiti camina mitsux aséribi 'ëbë 'ima uvas tuáñumasaribi 'iti 'ain.

⁵ 'Ëx cana uvas aín i rarasaribi 'ain. Aín pëñánsaribi camina mitsux 'ain. Usa 'aish camina 'ëmi catamëanan 'ëmi upíti sinánan 'ëx mibë 'ain, min sinan 'ën sinánsaribi 'aish 'ëx cuëncësabi oquin 'anan 'ën bana quicësabi oi 'iti 'ain. 'Ëx mitsubëma 'ain camina 'ëx cuëncësä oi 'itima 'ain.

⁶ Uva pëñan bimiñuma ax ca unin tëaxun nicëx xanania. Xanania bucúnrutancëxun tsi rëquirucëmi nicëx ca xaratia. Usaribiti ca axa 'ëmi catamëti 'ëmi sináncëma unicamax 'iti 'icën.

⁷ Mitsux 'ëmi catamëanan 'ën bana manuima 'ëx quicësabi oi 'icë 'ixunmi ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan mitsúnmi cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icën.

⁸ Mitsun 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñu 'aia isquin ca unin 'unánti 'icën, mitsux camina aséribi 'ën uni 'ai quixun. Usa 'ixun ca mitsu cupí unin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

⁹ 'Ën Papan 'ë nuibacësaribi oquin cana mitsu 'itsaira nuibatin. 'Ën mi nuibamainun camina 'ë manuima 'ëmi sinánti 'icanin.

¹⁰ Ax quicësabi oi 'ia ca 'ën Papa Diosan ënquinma 'ë nuibatia. Usaribitimi 'ëx quicësabi oi 'ia cana 'ënribi ënquinma mitsu nuibatin.

¹¹ 'Ëx 'icësaribitimi mitsúxribi chuámarua tani cuëni bucucanun cana ënë banacama ñuixunquin mitsu cain.

¹² 'Ënëx ca aséribi ax quicësámi 'icanti bana a 'icën: 'Ën mitsu nuibacësaribiti camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

¹³ Abëa nuibanancë uni axa bamati 'aínbi ca a uni bamati rabanan a nuibacë uni ax bamati 'icën. Usa unin ca uni itsin 'acësamaira oquin uni nuibatia.

¹⁴ 'Ën cacësabi oi 'i camina mitsux 'ëbë nuibanancë uni 'ain.

¹⁵ Usa 'ain cana 'ën ñu mëemicë uni camina 'ai quixun mitsu caiman. An ñu mëëxuncë unin ca uisoquin ñu 'ati cara an ñu mëemicë unin sinania quixun 'unanima. 'Ëbë nuibanancë unicama camina 'ai quixun cana mitsu cain. Usa 'icë cana 'ën Papan 'ë cacë ñucama mitsu 'unánmian.

¹⁶ 'Ëx mitsun 'ibu 'inúnmi 'ë caíscancëxunmabi cana 'ënan 'inun mitsu 'ënbi caísan. Uotancëxun cana mitsúnmi 'ën sinánsaribi 'ixun upí ñuishi 'anun mitsu can, xëñibua 'aínbia Nucën Papa Dios cuëñun. Usaquin 'aia ca 'ëx cuëncësabi oquinmi ñucácëxun mitsu 'axúnti 'icën.

¹⁷ Usa 'ain cana mitsu catëcënin, camina bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

Jesúscēñun aín unicamamia enē nētēnu 'icē uni nisha

¹⁸ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicamaxa mitsumi nishcēxun camina sinánti 'ain, 'ēmi pain ca nishcancēxa quixun.

¹⁹ Mitsun atun sinánsaribi 'icē ca an Nucēn Papa Diosmi sinánquinma enē nētēnu 'icē ñuishi sináncē unicaman mitsu nuibatsianxa. 'Aínbi camina mitsux 'ēn caíscē 'aish, atun sinánsama 'ain. Usa 'ain ca atun nuibatima mitsumi nishia.

²⁰ 'Ēn ēsaquin mitsu cacē a camina sináncanti 'ain, “an uni ñu mēēxuncē uni an ca an a ñu mēēmīcē uni inuíma”. 'Ēmi pain nishquin ca unin 'ē bētsi bētsi oia. Usaribi oquin ca 'ēnan cupí mitsu unin bētsi bētsi oti 'icēn. Usa 'aínbi ca uni raírīnēn 'ēn bana cuati 'icēn. Usaribi oquin ca 'ēnan cupí uni raírīnēn mitsun bana cuati 'icēn.

²¹ Nucēn Papa Dios an 'ē xuá a 'unáncēma 'ixun ca 'ēnan cupí raírī unin mitsu bētsi bētsi onuxun 'aia.

²² 'Ēn atu bana ñuixuni uáma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. 'Aínbi cana 'ēx uá 'ixun atu bana ñuixuan. Usa 'ain ca 'ēn bana 'unanibi 'ēmi catamēisama tancē cupí aín 'ucha tērēncēma 'aish atun 'uchabi 'icēn.

²³ Axa 'ēmi nishcē uni, ax ca 'ēn Papamiribi nishia.

²⁴ Atúan isnun 'ēn uni itsin 'acēma ñu 'acēma 'ain ca atux usabi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca 'ēn 'acē ñucama isaxa. A cupí ca 'ēmi nishanan 'ēn Papamiribi nishaxa.

²⁵ Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ax ca 'ē ñui ēsai quia: “'Ēn 'atima ñu 'acē 'aímabi ca 'ēmi nishcanxa”. A bana quicēsabi oi ca 'ia.

²⁶ Unicamax 'ēmi nishcē 'aínbi ca aín Bēru Ñunshin Upí, an Nucēn Papa Diosan sináncē ñucama 'unánan uni 'aquincē, an uisa carana 'ēx 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'icēn. Ax ca an Nucēn Papa Diosan sináncē ñucama 'unáncē, a 'icēn. A cana Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin mitsubēa 'inun xuti 'ain.

²⁷ Mitsúnribi camabi nētēn 'ēbē 'ixun 'ēn bana ñuixunia cuanan 'ēn ñu 'aia iscē 'ixun camina 'ē ñuiquin uisa carana 'ēx 'ai quixun unicama 'unánmiti 'ain.

16

¹ Nucēn Papa Diosmi manuaxmami 'icánun cana enē bana mitsu ñuixunin.

² Mitsúxmi 'ēnan cupí ca anua judíos unicama timēti xubunu atsíntēcēanxmami 'inun mitsu chiquíncanuxun 'aia. Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin isa 'aia quixun sinánquin ca unin mitsu bētsi bētsi oquin 'ati 'icēn. Usai 'ia camina isti 'ain.

³ Uisa nētēnbi Nucēn Papa Dios 'imainun 'ēribi 'unáncēma 'ixun ca usoquin mitsu 'ati 'icēn.

⁴ Usoquian unin 'atimocēxunmi a sinánun cana usai ca 'iti 'icē quixun mitsu cain.

Aín Bēru Ñunshin Upitan Nucēn Papa Diosan unicama 'unánmiti bana

Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Camabi nētēn mitsubē 'ixun ñuixunxunmabi cana cuanuxun bērí, unían bētsi bētsi ocēxunmi a sináncanun, enē banacama mitsu ñuixunin.

⁵ Bērí cana an 'ēn xuá anu cuanin, abē 'i. Ēsaquin 'ēn cacēxunbi camina mitsu achúshinēnbi uinaira carana cuanin quixun 'ē ñucatiman.

⁶ 'Ē ñucatímabi camina 'ēn cacēx masá nuitucanin.

⁷ Usai 'iabi cana asérabi mitsu cain, upitaxmi 'ē cupí 'icanun cana 'ēx cuanin. 'Ēx cuancēbēma ca an uni 'aquinti, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí, ax mitsubē 'i utima 'icēn. Usa 'aínbi cana 'ēx cuanquin a xuti 'ain.

⁸ An ca Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unicama atux ca 'uchañu 'icē quixun 'unánmianan, usai ca 'ēmi catamēti, uni upí nuituñu 'iti 'icē quixun 'unánmianan, Nucēn Papa Diosan ca 'ēmi sináncēma unicama atun 'ucha cupí castícantī 'icē quixun 'unánmiti 'icēn.

9 'Ĕmi catamĕti sinĀncĕma cupí ca atux 'uchañuira 'icĕn.

10 'Ĕn Papanu cuancĕmi mitsun 'ĕ istĕcĕncĕbĕtanma ca atun uisai cara 'ĕmi catamĕcĕ 'aish uni upí 'iti 'icĕ quixun 'unĀnti 'icĕn.

11 An ĕnĕ nĕtĕnu 'icĕ unicama 'ibuacĕ ñunshin 'atimanĕn 'apu ca castícanuxun 'uchoĕ 'icĕn. Usa 'ain ca axa 'ĕmi catamĕcĕma unicamanribi, usaribiti ca atux castícanĕ 'iti 'icĕ quixun 'unĀnti 'icĕn.

12 'Ĕn a mitsu ñuixunti bĕtsi banacamariĕi ĕnu 'aínbi camina 'ĕn bĕrí ñuixuncĕxunbi uisai quicĕ cara quixun cuacantima 'ain.

13 'Aínbi ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upí, an Nucĕn Papa Diosan sinĀncĕ ñucama 'unĀncĕ, an mitsubĕ 'ixun, 'ĕn mitsu ñuixuncĕ banacama ax cara uisaira quicĕ 'icĕ quixun mitsu 'unĀnmianan uisa ñucamax cara upí 'icĕ mitsu 'unĀnmiti 'icĕn. An ca anbi sinĀncĕsa oquinma, Nucĕn Papa Diosan cacĕxuan cuacĕ ñucamaishi mitsu 'unĀnmiti 'icĕn. 'UnĀnmianan ca uisai cara 'ĕn unicama ĕnĕ nĕtĕnuax 'ianan Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnuaxribi 'iti 'icĕ quixun mitsu 'unĀnmiti 'icĕn.

14 An ca 'ĕn sinĀncĕ ñucama 'unĀnquin usaribi oquin mitsu 'unĀnmiti 'icĕn. An mitsu 'unĀnmicĕ cupí camina 'ĕ rabiti 'ain.

15 'Ĕn Papan ñu ax ca 'ĕnanribi 'icĕn. Aín sinĀnsaribi ca 'ĕn sinan 'icĕn, 'ĕn cushix ca aín cushisaribi 'icĕn. Usa 'ain cana mitsu can, aín Bĕru Ñunshin Upí an ca 'ĕn sinĀncĕ ñucama 'unĀnquin usaribi oquin mitsu 'unĀnmiti 'icĕn.

Masá nuitutancĕxĕbi ca aín unicama chuámarua tani cuĕĕnti 'icĕ quiáxa Jesús quia

16 'Ĕnu mitsubĕ 'itancĕxĕbi nĕtĕtia camina 'ĕ istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nĕtĕinshi 'ĕ istĕcĕncĕnti 'ain. Anu Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu cana cuanin.

17 'Ĕsoquian cacĕx ca aín 'unĀnmicĕ unicama raírĕnĕx canancĕxa:

—¿Uisai quicĕ bana cara, “ĕnu mitsubĕ 'itancĕx nĕtĕtia camina 'ĕ istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nĕtĕinshi 'ĕ 'istĕcĕnti 'ai”, quianan, “anu Nucĕn Papa Dios 'icĕ anu cana cuanin” quicĕ ĕnĕx 'ic?

18 Quianan ¿uisa cupí cara “itsama nĕtĕinshi” quiax quin? Cananuna cuatima —quiax canancĕxa.

19 A ñucácatsi quiáxa canania 'unĀnquin ca Jesusan atu cacĕxa:

—'Ĕnu mitsubĕ 'itancĕx nĕtĕtia camina 'ĕ istima 'ain. 'Ixunbi camina 'itsama nĕtĕinshi 'ĕ istĕcĕnti 'ai quixun 'ĕn mitsu cacĕ bana ñui caramina cananin?

20 Asĕrabi cana 'ĕn mitsu cain, 'ĕ cupí camina masá nuituti bĕunan mĕscúcantĕ 'ain. Mitsúxmi usai 'imainun ca an Nucĕn Papa Diosan bana cuacĕma unicama cuĕĕnti 'icĕn. Masá nuitutancĕxĕbi camina mitsux 'ĕ cupí chuámarua tani cuĕĕnti 'ain.

21 Anúan bacĕnti nĕtĕn ca xanu paĕ tani bĕnĕtia. Usa 'aínbi ca nanipacĕtancĕxun aín tuáratsu isi —cana bacĕan —quixun sinani cuĕĕni, chuámashi tanquin, bĕráma paĕ tancĕ a manuia.

22 Usaribiti camina mitsux bĕrí masá nuitutin, 'aíshbi camina 'ĕ istĕcĕni cuĕĕnquin chuámashirua tanti 'ain, uinu 'icĕ unínbi sinanamitisama oi.

23 A nĕtĕn camina uisai quicĕ cara 'ĕn mitsu cacĕ bana ĕnĕx 'icĕ quixun 'ĕ ñucánuxunma 'ain. Asĕrabi cana mitsu cain, 'ĕx quicĕsabi oquinmi a ñucácĕxun ca Nucĕn Papa Diosan mitsu 'axunti 'icĕn.

24 'Ĕnan 'ixunbi camina 'ĕx quicĕsabi oquin añu ñubi Nucĕn Papa Dios ñucácancĕma pain 'ain. Ca ñucát. Ñucácĕxun ca cuĕĕinra cuĕĕnun an mitsu 'axunti 'icĕn.

Axa aín unicamami nishĕ unicamasama cushiira ca Jesucristo 'icĕ quicĕ bana

25 Canan ca ĕsaquinribi Jesusan cacĕxa:

—Bĕtsi ñu ñuicĕsoquin cana 'ĕn 'unĀnmisa tancĕ banacama mitsu ñuixuan. Usa 'aínbi cana 'itsama nĕtĕ 'icĕbĕtan bĕtsi ñu 'acĕsoquin ñuiquinma upí oquin cuaquinmi 'unĀnun Nucĕn Papa Dios ñuiquin mitsu ñuixunti 'ain.

²⁶ Usacëbëtan camina 'ënan cupí Nucën Papa Diosan mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. 'Ëinshi mitsu a ñucáxunti cañquinma camina mitsúnbi abë banaquin a ñucáti 'ain.

²⁷ An ca asérabi mitsu nuibatia. Mitsúxmi 'ëmi sinánan 'ëx cana Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun sináncë cupí ca an mitsu nuibatia.

²⁸ Nucën Papanuax cana ënë nëtënu uacën. Uá 'aishbi cana ënë nëtënuax amiribishi Nucën Papabë 'i cuantëcënin.

²⁹ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Asábi ca, bërí camina bëtsi ñu ñuicësoquin ñuiquinma —usa ca —quixúnu upí oquin 'unánun nu bana ñuixunin.

³⁰ Bërí cananuna 'unanin, upí oquin camabi ñu 'unánquin camina bana ñuixuanan bëtsi ñuribi 'an. A cupí cananuna mi ñucátëcënquinma, asérabi ca usa 'icë quixun 'unánan mix camina asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin.

³¹ Ësoquian cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿Usa 'ain caramina bërí pain 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin?

³² 'Unanibi camina bëríbi camáxbi 'ë ëbiani tsuáquiquiani amami amamitan cuanti 'ain. Usai camina bëríbi 'ë ëbiani cuancanin. Mistúxmi 'ë ëbiani cuancëbëbi cana 'ëshi 'ima, Nucën Papa Dios ax ca 'ëbë 'icën.

³³ 'Ëmi catamëtími chuámashirua 'aish upitax 'icánun cana ënë banacama mitsu ñuixuan. Ënë nëtënuax camina mitsux 'ënan cupía mitsumi nishquin unin 'atimocë 'inuxun 'ain. Usai 'ibi camina bënëtima 'ëmi cushicanti 'ain. An ënë menu 'icë unicama 'ibuacë 'icëbi cana 'ën ñunshin 'atimanën 'apu ñusmon.

17

Aín 'unánmicë unicama Jesusan Nucën Papa Dios ñucáxuan

¹ Usaquin aín 'unánmicë unicama caíshi manámi bësui abë banaquin ca Jesusan aín Papa cacëxa:

—Papan, unían 'ë 'ati nëtë ca uaxa. Min camina 'ëx, min Bëchicë 'icë, bamacëbi 'ë baísqumiti 'ain, 'ë rabiquian camabi unin mix camina asérabi cushiira 'ai quixun 'unánun.

² Min camina ui unicama caramina min Bëchicë 'ëmi sinánmi, acamaxa xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'inun 'iminun 'ë can.

³ Ui unin cara mixëshimi asérabi Dios 'icë, mi 'unánan minmi ënë menu unun xuá, 'ë 'unáncë, a unicamaxëshi ca xëñibua 'aínbi minan 'aish mibë 'iti 'icën.

⁴ Mi ñuiquin unicama ñuixuanan cana minmi a 'anun quixun ënë menu 'ë xuá ñucamaribi 'aquin sënëon, minmi 'ë cacësabi oquin.

⁵ Usa 'ain camina ënë nëtëa unicëma pain 'ain 'ëx 'iásabi oi misaribi 'itëcënun, minu cuania 'ë 'imitëcënti 'ain.

⁶ Minmi usama 'icëbi 'ëmi sinánmicë, acama cana uisa caramina mix 'ai quixun 'unánun bana ñuixuan. Min unio 'aísha minan 'icëbi camina 'ëmia sinánun 'imía. Usaquinmi 'imicëx ca 'ën min bana ñuixuncëxun cuati ax quicësabi oi 'iaxa.

⁷⁻⁸ Min 'ë cacësabi oquin cana ënë unicama bana ñuixuan. Ñuixuncëxun ca —asérabi ca —quixun atun sinánquin asérabi cana 'ëx minuax uá 'ai quixun 'unánan min camina 'ë xuacë quixun 'unania. Usa 'ixun ca atun 'unania, 'ën atu ñuixuncë banacama ax ca min 'ë sinánmicë 'icë quixun.

⁹ Atu sinani cana mibë banain. An min bana cuacëma unicama cana mi ñucáxuniman. Minmi minan 'inun 'ëmi sinánmicë unicama ënëishi cana mi ñucáxunin.

¹⁰ Uicamax cara 'ëmi sinania acamax ca mimiribi sinania. Usaribiti ca uicamax cara mimi sinania acamax ca 'ëmiribi sinania. 'Ën sinánsaribi ca atun sinan 'icën.

¹¹ Ënë nëtënu cana 'ëx tiquiman, cana mibë 'i cuanin. 'Ëx cuancëbë ca atux ënë nëtënu bërúti 'icën. Mix 'uchañuma 'aish upíira 'ianan cushiira 'ixun camina minmi minan 'inun

'ëmi sinánmicë unicama ënë bërúanti 'ain. 'Ëx mibë 'icësaribitia atux bëtsibë nuibanani achúshi sinánñuishi 'aish achúshisa 'inun camina atu bërúanti 'ain.

¹² Ënë nètënu atubë 'ixun cana minmi 'ë 'ináncë unicama min cushínbi bërúan. 'Ën bërúancëxun ca acama achúshinënbi 'ëmi sinánti ëncëma 'icën. Usa 'ainbi ca achúshi uni axa usai 'iti 'ia, an cuni 'ëmi sinánti éanxa, a ñuia min bana cuënëo quicësabi oquin.

¹³ Bëri cana anu mi 'icë anu cuanin. Ënë nètënuax cuancëma pan 'ixun cana atu 'ëx 'icësaribitia chuámarua tani cuëënun atun cuamainun mi ñucáxunin.

¹⁴ 'Ën cana ënëcama min 'ë sinánmicë bana upí, ashi ñuixunquin 'unánmia. 'Aínbi ca an ënë bana cuacëma unicamax atumi nishia, 'ëx 'icësaribitia atux ënë nètënu 'icë ñuishi sináncëma 'ain.

¹⁵ Ënë nètënuami atu binun quixun cana mi ñucatin. An min bana cuacëma unicamaxa atumi nishcëbëtanbimi ñunshin 'atimanën 'apun 'ibuati rabanen bërúanun quixun cana mi atu ñucáxunin.

¹⁶ 'Ën 'acësaribi oquin sinánquin ca atun, an min bana cuacëma unicaman sináncësa oquin sinanima.

¹⁷ Usa 'ain camina min sináncësaribi oquin sinánan min bana quicësabiira oíshi 'inun atu 'imiti 'ain.

¹⁸ Minmi ënë nètënu 'icë unicama mimi sinánun 'aquinun 'ë xuásaribi oquin, cana ënë unicama mimi sinánun unicama 'aquinun xutin.

¹⁹ Atun min bana upí oquin 'unánquin mix cuëëncësabi oquinshi 'anun cana 'ën mix cuëëncësabi oquinshi 'ain.

²⁰ 'Ixunbi cana ënë unicamaishi mi ñucaxuniman. Atúan bana ñuixuncëxun cuatía ax 'ëmi catamëti unicamaribi sinánquin cana mi ñucatin.

²¹ An 'ën bana cuati unicaman, 'ëmi catamëquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánti cupí cana mi ñucatin. Mixmi 'ëbë 'imainun 'ëx mibë 'icësaribitia nun sinánsaribi 'aish atux nubë achúshisa 'inun cana mi ñucatin. Ënë nètënu 'icë unicaman, aséribi camina min 'ë xuacë quixun 'unánuan atux bëtsin sináncësa oquinshi sinani, 'itsa 'aíshbi achúshisa 'inun cana mi ñucatin.

²² Nux cananuna rabë 'aíshbi achúshishi 'ain. Usaribitia atux 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'inun cana 'ëx misaribi 'ixun atúxribia 'ësaribi 'inun 'imian.

²³ Mix 'ëbë 'icësaribiti cana 'ëx atubë 'ain, atúxa aséribi nuibanani bëtsin 'acësaribi oquin sinani achúshisa 'inun. Atúxa usa 'ain ca an min bana cuacëma unicaman 'unánti 'icën, aséribi camina min 'ë xuacë quixun. 'Unánan ca, 'ëmi 'acësaribi oquin camina an 'ën bana cuacë unicama nuibati quixun 'unánti 'icën.

²⁴ Papan, ënë nètë unitisama pan 'ain camina 'ë nuibaquin misaribi 'inun min cushi 'ë 'ináncën. Usa cana 'ëx 'ai quixun isnúxa minmi 'ë 'ináncë unicamax anu 'ëx 'icë anuribi 'ëbë 'iti cana cuëënin.

²⁵ Papan, upíra sinánñu camina 'ain. Usa 'icëbi ca an min bana cuacëma unicaman mi 'unanima. 'Aínbi cana 'ën mi 'unan, an 'ën bana cuacë unicamanribi ca aséribi camina min 'ë xuacë quixun 'unania.

²⁶ 'Ëx atubë 'imainun min 'ë nuibacësaribitia atúxribi bëtsibë bëtsibë nuibanun cana uisaira caramina mix 'ain quixun atu 'unánmian. Usa 'ixun cana usabi oquin 'unánmiti 'ain.

18

Policíanëan Jesús bia

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ 'Ësoquin abë banaquin aín Papa Dios catancëx ca Jesús aín 'unánmicë uni mëcën rabë 'imainun achúshi acama buani Cedrón cacë baca ësquicë, a inubiani 'uri anu i 'apácë naëratsu, anu cuancëxa.

² A naëx ca anu Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamabëribi 'itsai timëcë 'ixuan, Judas, an Jesús uni 'inánti, anribi 'unáncë 'iacëxa.

³ Usa 'ain ca an 'unánxun Judasnën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan fariseo unicaman xucë policíacëñun suntárucamaribi buáncëxa. Buáncëxun raírinëan buí ërëncë buánmainun raírinën anun 'acananti manë xëtocë 'imainun i tēacë acama buanx ca Jesúsmi bëbacancëxa.

⁴ Ami bëbaia ca, bëráma usocanti 'unánxunbi 'ë uisoí cara aia quixun sinánquin mëramiquin Jesusan atu cacëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

⁵ Cacëxun ca —Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna barin —quixun cacancëxa. Usaquin cacëxun ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ëx cana a 'ain.

Usai quimainun ca Judas, an Jesús atu 'inánti, ax atubë 'iacëxa.

⁶ —'Ëx cana ami mitsun baricë a 'ai —quixun Jesusan cacëx ca caxutan titiqui camáxbi menu nipacëacëxa.

⁷ Usai 'ia ca amiribishi Jesusan ñucátëcëancëxa:

—¿Ui caramina baricanin?

Cacëxun ca:

—Jesús, Nazaretnu 'icë uni, a cananuna bari —quixun cacancëxa.

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana a 'ai quixun cana mitsu can. Usa 'ain camina mitsun 'ë bariquin 'ëbë 'icë unicama ënë cuantánun ënti 'ain.

⁹ Atúan bixun 'atimocëxun aín unicaman ami sinánti ënti rabanan ca Jesusan usoquin an biti unicama cacëxa, aín bana, “minmi 'ë 'ináncë unicama achúshinëxbi ca 'ëmi sinánti ëncëma 'icën” quicësabi oía 'inun.

¹⁰ Usaquin cacëbëtan ca Simón Pedronën manë xëtocëñu 'ixun aín xacánua biquin sacerdotenën cushicaman 'apun ñu mëemicë uni, Malco cacë, a aín pabí mëqueu 'icë biscacëxa.

¹¹ Usoiabi ca Jesusan Pedro cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. 'Ëx ënë unicaman bicëx 'aisamaira tëmëratí 'ën Papa cuëencëbë cana usai 'iti 'ain.

Judíos sacerdotenën cushicaman 'apunua Jesús buáncan

(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹² Usa 'ain ca suntárucama, aín comandante 'imainun judíos unibunën xucë policía acaman bixun Jesús nëacëxa.

¹³ Uotancëxun ca Anásnën xubunu buáncancëxa. Anás ax ca Caifásnën xanun papa 'iacëxa. 'Ianan ca a barin judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iacëxa.

¹⁴ Caifás ax ca —nuxnu upitax bucunuan achúshi uni bamati ca asábi 'iti 'icë —quixuan an judíos 'apucama cacë a 'iacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiax Pedro cëmëa

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesúsca suntárunën buáncëbë ca Simón Pedro 'imainun Jesusan 'unánmicë uni itsi, atu nuibiani cuancëxa. Axa Pedrobë cuancë uni ax ca sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'aish, Jesús bë a 'apun xubu, cënëcënu me mëniocë, anu atsíancëxa.

¹⁶ Atsinia ca Pedronën ëman bërúxun xëcuënu xun caíancëxa. Usa 'ain ca ax paían Jesús bë atsíncë uni, an sacerdotenën cushicaman 'apun 'unáncë 'ixun, an xëcuë bërúancë xanubë banatancëxun Pedro atsínmiacëxa.

¹⁷ Atsínmia ca an xëcuë bërúancë xanun Pedro cacëxa:

—¿Bëría bëcancë uni an 'unánmicë unicama a achúshima caramina mix 'ain?

Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ama cana 'ain.

¹⁸ Catancëx ca matsi 'aían 'apun ñu mëemicë unicama policíacamabë tsi rëcaruax sënamëcëbë, Pedroribi atubë anuax sënamëacëxa.

Sacerdotenën cushicaman 'apun Jesús ñucá

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apuirá an, ui cara isa aín 'unánmicë unicama 'icë canan uisa bana cara isa 'unánmíaxa quixun 'unáncatsi quixun Jesús ñucácëxa.

²⁰ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana camabi unían cuamainun, anua judíos unicama timécë xubucamanuxun ñuixuanan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua judíos unicama timécë, anuxunribi unëquinma unicama bana ñuixuan.

²¹ ¿Usa 'aínbi caramina uisa cupí 'ë ñucatin? An 'ën cacëxun cuacë unicama ca ñucát. Atun ca añu carana 'ën 'unánmia quixun 'unania.

²² Caia ca policíá achúshi a rapasu nicë an —¿min caramina ësoquin sacerdotenën cushicaman 'apu ënë cain? —quixun caquin Jesús cuëtashcacëxa.

²³ Usocëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ëx 'atimati banaia cuaquin camina uisai carana quia quixun 'ë cati 'ain. Upiti banaia camina 'ë mëëtima 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca Anásnën, Jesús nëamitancëxun policíacama sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás, anu buántanun quixun xuacëxa.

An 'unáncëma isa Jesús 'icë quiáxa Pedro cëmëtëcëan

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Usomainun ca Simón Pedro tsimi sënamëti 'iacëxa. Sënamëtia ca ñucácancëxa:

—¿Mixribi caina ënë unin 'unánmicë uni achúshima 'ain?

Cacëxunbi ca —ama cana 'ai —quixun cacëxa.

²⁶ Quia ca an sacerdotenën cushicaman apu ñu mëëxuncë uni achúshi, aín aintsia pabísconcë, an Pedro cacëxa:

—¿Naënu carana miribi a unicëñun isíma 'ion?

²⁷ Cacëxun ca Pedronën amiribishi —ama cana 'ai —quixun catëcëancëxa. Usoquian cacëbëbi ca 'atapa banacëxa.

Policíanën Jesús Pilátonu buan

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Pëcaracëma 'aínshia xabaracëcëbëtan ca Caifásnën xubunua policíanën Jesús Romanuaxa ucë 'apu, Pilato, aín xubunu buáncëxa. Usa 'ain ca a 'apua aín caibuma 'ain, aín xubunu atsini 'uchaxuinsa Pascua nëtën 'ati ñu pitima 'icë quixun sinani judíos unicama anu atsíanma 'icën.

²⁹ Usa 'ain ca Pilato aín xubunuax chiquíxun atu cacëxa:

—¿Añu ñu cupí caramina ënë unimi manáncanin?

³⁰ Cacëxun ca atun cacëxa:

—'Uchañuira 'icëma cananuna minu bécë 'itsiama.

³¹ Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—Mitsúnbi camina buántancëxun mitsun cuati bana quicësabi oquin, cara 'uchaxa, cara 'uchacëma 'icë quixun isti 'ain.

Cacëxun ca atun cacëxa:

—Usa 'aínbi ca mitsun 'apux quia, judíos unicaman ca uni 'atima 'icë quiax.

³² —Usai cana i curúsocënu unin matáscëx bamanuxun 'ai —quiáxa Jesús quiásabi oi bamanun ca judíos unicaman usoquin Pilato cacëxa.

³³ Usa 'ain ca judíos unicama cabiani aín xubunu atsíntëcënxun cuëncëxa aia Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

³⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Minbi sinánquin caramina ësoquin 'ë ñucatin? ¿Bëtsi unin cara 'ë ñuiquin mi cacëma 'ic?

³⁵ Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ēx cana judíos unima 'ain. Min aintsinbi ca sacerdotenën cushicamabëtan ënu mi bëaxa. ¿Añu ñu caramina 'an?

³⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ēnë nëtënu 'icë 'apu 'inux cana uáma 'ain. 'Ēx ënë nëtënu 'icë 'apu 'ain ca judíos unicaman 'ë bitima cupí 'ën unicama atubë 'acanantsianxa. Usa 'ain cana ënë nëtënu 'icë 'apu 'inux uáma 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Pilátonën catëcëancëxa:

—¿Usa 'ain caramina asërabí 'apu 'ain?

Quixuan cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ēx cana 'apu 'ain, min 'ë cacësabi oi. Usai 'inux cana ënë nëtënu uacën, Nucën Papa Diosan sináncë ñucama ñuiquin camabi uní canux. Uicaman cara uisaira cara a bana 'icë quixun 'unántisa tania, an ca 'ën bana cuatia.

³⁸ Cacëxun ca Pilátonën Jesús cacëxa:

—¿Uisa cara min Diosan sináncë 'ic?

Jesús ca bamati 'icë —quíaxa Pilato quia

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Usaquin catancëx amiribishi ëman chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—'Ēn iscëx ca ënë uní 'atima ñu 'acëma 'icën.

³⁹ Camabi barítia cana Pascua nëtën mitsúxmi cuëncësabi oquin sipuacë uní achúshi chiquinin. Usa 'ain ¿caramina 'ën judíos unibunën 'apu chiquínti cuëncanin?

⁴⁰ Cacëxunbi ca amiribishi munuma cuëncëni banaquin judíos unicaman cacëxa:

—A 'axunma ca Barrabásëshi chiquin. Barrabás, ax ca an ñu mëcamacë uní 'iacëxa.

19

¹ Usa 'ain ca Pilátonën xubunu atsíntëcënquin Jesús rishquinun quixun suntárucama cacëxa.

² Cacëxun rishquitancëxun ca 'apu isa quiax ami cuaiquin suntárunën muxa mañuti otancëxun mañumianan upí chupa minanën pucucësa aribi pañumiacëxa.

³ Usotancëxun ca aín bëmánanu niracëquin 'usánquin —judíos unicaman 'apu ca chuámashi 'it —caquin tantáshcacëxa.

⁴ Usocëbë chiquíquin ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—'Ēn iscëx ca ënë uní 'uchacëma 'icën. Usa 'icëmi mitsun 'unánun cana a bëtëcënin.

⁵ Èsoquian cacëbë ca Jesúsribishi muxa mañutiocë mañuanan chupa minanën pucucësa pañucë 'aish chiquíacëxa. Chiquíacëbëtan ca Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, a uní.

⁶ Cacëx ca sacerdotenën cushicama 'imainun policíacamaxribi a isi munuma cuëncëni quíacëxa:

—I curúsocënu ca matas, i curúsocënu ca matas.

Caçëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ēn iscëx ca ënë uní 'uchacëma 'icën. Usa 'ain ca mitsúnbi buántancëxun i curúsocënu matástan.

⁷ Èsaquian cacëxun ca judíos unibunën Piláto cacëxa:

—Ēnë unix ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia. Usa 'ain ca axa ësai banacë unix ca 'acë 'iti 'icë quiax Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi bamati 'icën.

⁸ Usa 'ain ca 'ëx cana Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ai quia quia quixun judíos unicaman ñuia cuati Pilato aín bëmánan pëqui 'aisamaira racuëacëxa.

⁹ Racuëti aín xubunu atsíntëcënxun ca Jesús cacëxa:

—¿Uinu 'icë uní caramina 'ain?

Cacëxunbi ca cáma 'icën.

¹⁰ Cacëxunma ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ēn mi ñucácëxunbi caramina 'ëribi caiman? 'Ēx cuëñquin cana mi chiquínti 'ain; 'ëx cuëñquin cana unían mi i curúsocënu matásnun 'amiti 'ain. ¿A caramina 'unaniman?

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Naínu 'icë Nucën Papa Dios cuëñcëbëtanma camina min 'ë uisabi otsíama. Usa 'ain ca an mi 'ë 'ináncë unicama ax mix 'icësamairai 'uchaxa.

¹² Usoquian Jesusan cacëxuan Pilátonën Jesús chiquínti sinaniabi ca judíos unicaman munuma cuëñshoquin cacëxa:

—Min ënë uni chiquíanx camina Romanu 'icë 'apu Césarë upí 'itima 'ain. Uinu 'icë unix cara —'ëx cana 'apu 'ai —quia, ax ca Césarë nishanancësa 'iti 'icën.

¹³ Usaquian judíos unicaman cacëxun Jesús ëman chiquímitancëx ca Pilato anuxuan ami uni manáncëxun cuacë anu tsóbuacëxa. Anu tsóti ax ca me mëníoquian anu maxax nancë 'aish hebreo banan Gabata cacë, 'iacëxa.

¹⁴ Pascua nëtë iméishi 'inun a nëtën piti anun mëníoti nëtëan bari xamárúmainun ca anu tsóxun Pilátonën judíos unicama cacëxa:

—A cënë 'icën, mitsun 'apu.

¹⁵ Cacëxun ca cuëñshoquin cacëxa:

—Ca bamati 'icën, ca bamati 'icën. I curúsocënu ca matas.

Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—¿'Ēn carana mitsun 'apu i curúsocënu matásmi 'ain?

Quia ca sacerdotenën cushicaman cacëxa:

—Nun 'apu itsi ca 'aíma 'icën. Césarñëxëshi ca nun 'apu 'icën.

¹⁶ Usaquian cacancëxun ca Pilátonën atúnbia i curúsocënu matásnun quixun cacëxa. Usoquian Pilátonën cacëxun ca judíos unicama cuëñcësabi oquin suntárucaman Jesús buáncëxa.

I curúsocënu Jesús matáscan

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Buáncëxun ca Jesusan abi anua matáscanti i curúsocë 'iábianquin Calvario cacë matá, hebreo banan Gólgota cacë, anu buáncëxa.

¹⁸ Buanx bëbacë ca suntárucaman Jesús i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa. Usoquin ca rabë uniribi, bëtsi amo 'anan bëtsiribi amo i curúsocënu matástancëxun nitsíancëxa, Jesús a nëbëtsi 'inun.

¹⁹ Usocamainun ca Pilátonën cuëñëomitancëxun i curúsocënu ë sai quicë bana matásmiacëxa: “Jesús, Nazaretnu 'icë, judíos unicaman 'apu”.

²⁰ Usa 'ain ca Gólgota matá anuxuan Jesús i curúsocënu matáscancë, axa Jerusalén 'urama 'ain, raírinëxa umainun raírinëxiribi cuanquin judíos unicaman a bana cuëñëocë isacëxa. A banax ca hebreo banan 'anan, latín banan 'anan, griego banánribi cuëñëocë 'iacëxa.

²¹ Usoquian cuëñëocë 'ain ca judíos sacerdotenën cushicaman Piláto cacëxa:

—“Judíos unicaman 'apu ca” quixun cuëñëoxunma ca 'at. Usoquinma ca “axa, 'ëx cana judíos unicaman 'apu 'ai quicë, a ca ënëx 'icë” quixun 'at.

²² Cacëxun ca Pilátonën cacëxa:

—'Ēn cuëñëomicë bana ax ca usabi 'iti 'icën.

²³ Usaquian 'an ca rabë 'imainun rabë suntárunën Jesús i curúsocënu matástancëxun mëtícananquin aín chupa biacëxa. Aín chupa bitancëx ca chupa itsi cëxëquinma tëpëxuinshi pañucë,

²⁴ a bitsi canancëxa:

—Tucátima ca. Uín cara a tari biti 'icë quixun isti cananuna ñuratsu pain niquin tanti 'ain.

Nucën Papa Diosan bana cuëñëo, axa ë sai quiásabi oquin ca suntárucaman 'acëxa: “Ñuratsu pain niquin tantancëx ca 'ën chupacama mëtícananxa”.

²⁵ Jesús usocamainun ca aín tita 'imainun aín titan xucën 'imainun Cleofásnën xanu María 'imainun María Magdalena, acamax anua Jesús mastáscë i curúsocë a 'urama 'iacëxa.

²⁶ Usa 'ain ca Jesusan aín tita a 'uramanua isanan aín 'unánmicë uni achúshi aira nuibacë a, a rapasunua isquin cacëxa:

—Titan, ax ca min tuá 'iti 'icën.

²⁷ Canan ca aín 'unánmicë uni aribi cacëxa:

—Ca is, ax ca min tita 'iti 'icë —quixun.

Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca an María aín xubunu 'inun buáncëxa.

Jesús bama

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Usa 'ain ca Jesus, 'ën 'ati ñucama cana cëñua quixun 'unani Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi, —cana shimain —quiacëxa.

²⁹ Quia ca manë xanpanua vino cachacë buácacë 'ain, tsatimi rënmencë xapusa ñu ami chabótancëxun buáruxun 'amiacëxa.

³⁰ 'Amicëx ca Jesús vino cachacë 'atancëx, —'ën 'ati ñu cana cëñuan —qui tëtúbutishi bamacëxa.

Suntárunëan Jesús manë xëtocën aín pichánpurunu 'á

³¹ Pascua nëtëa imëishi 'iti 'ain ca a nëtëxa bëtsi nëtësamaira anun ñu mëëtima 'ain, i curúsocënu matáscë unicama anubi 'iti judíos unicaman cuëëanma 'icën. Usa 'ixun ca Pilatonëan aín suntárucama i curúsocënu 'icë unicama aín xo tēcënmianan i curúsocënu biminun cacëxa.

³² Cacëxuan xucëx cuanxun ca suntárunën Jesúscëñun matáscë uni rabë a bëtsi pain 'atancëxun bëtsiribi aín xo tēcëancëxa.

³³ Usobëtsini Jesúsribi 'ai uxunbi ca aséribi bamacë isquin 'ama 'icën.

³⁴ 'Aiamabi ca suntáru achúshinëinshi aín pichánpuru amoshi manë xëtocën chachi-acëxa. Usocëx ca imi 'unpáxbë mëscúcë 'ibúacëxa.

³⁵ Aséribi ënë ñucama isá 'ixun cana ënë bana cuënëoin. 'Ën cuënëocë bana ënëx ca aséribi cëmëcëma 'icën. Usa ca quixun 'unánquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxunin, mitsúnribimi aséribi ca usai 'iacëxa quixun 'unánun.

³⁶ Nucën Papa Diosan bana cuënëosabi oi ca ënë ñucama 'iacëxa. Ax ca ësai quia: “Aín xo achúshibi ca tēcëntima 'icën”. A bana quicësabi oquin ca uínbi aín xo achúshibi tēcëanma 'icën.

³⁷ Èsairibi ca cuënëo bana quia: “Tarotancëxun ca an 'acëcaman isti 'icën”.

Jesús matá naëcënu mëníocan

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Arimatea ëmanu 'icë uni, José, an ca Jesusan bana cuacë 'ixunbi judíos unicamami racuéquin uíbi —'ëx cana Jesusan bana cuacë 'ai —quixun cáma 'icën. Usa 'ixun ca bamacë Jesús buántisa tanquin Piláto —¿asábi cara 'iti 'ic? —quixun ñucácëxa. Ñucácëxun ca Pilátonën, —asábi ca, ca buántan —quixun cacëxa. Cacëxun ca bamacë bibianquin Jesús buáncëxa.

³⁹ Buánmainun ca Nicodemo axa imë cuanx Jesúsbë bana, anribi 'inínti ro mirra rocëñun áloe ro mëscucë, treinta kilosa bëacëxa.

⁴⁰ Ustancëxun ca Josébëtan Nicodemonën judíos unibunëan bamacë maínuxun uni 'acësabi oquin, Jesús 'inínti ro mëscucë anun 'acë chupa, anun rabúancëxa.

⁴¹ Usoquian Jesús mëníocë 'ain ca i curúsocë 'urama anu i 'apácë naëratsu matánu 'iacëxa. Anu ca me naëcë achúshi anu uni bamaia mëníoti 'acë 'aínbia anu uni mëníocëma pan 'iacëxa.

⁴² A quíníxa 'urama 'ain ca Pascua nëtë 'aían atux a nëtën tantiti cupí anu racántancëxun Jesús mëníocëxa.

20

*Bamaxbi Jesús baísquia**(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)*

¹ Domingo nētē pēcaracēma 'aínshi ca María Magdalena ax anua Jesús mēnioēxancē quini isi cuancēxa. Cuanx bēbaquin iscēxbi ca anúan quini xēpuēxancē mapara ax racanacē 'iacēxa.

² Usobiani bēnētishi abáquiiani cuanxun ca aín 'unánmicē uni aira Jesusan nuibacē, acēñun Simón Pedro cacēxa:

—Unin sapi ca Nucēn 'Ibu quininua bibianquin buánxa, uinu cara buánxun racánxa cananuna 'unaniman.

³ Cacēx ca Pedrobē Jesusan 'unánmicē uni itsiribi anua Jesús mēnioēxancē quininu abáquiiani cuancēxa.

⁴ Cuaníbi ca Pedro axa munu cuanmainun bētsi axira pain rēcuēnquiiani cuanx quininu bēbacēxa.

⁵ Bēbai xēnirácēti tētúbuquin quini naísquinbi ca 'aímonan anun rabúēnxancē chupa ashi anua isacēxa. Isíbi ca quininu atsíanma 'icēn.

⁶ Atsíncēbēma ca Simón Pedro ax tsiáncuatsini aí ax pain quininu atsíancēxa. Atsínxun ca chupa anun Jesús rabúēnxancē, ashi isacēxa.

⁷ Isanan ca anun marábuēnxancē pañun aribi bētsi chupabēma capúncēsa 'aish amo racacē isacēxa.

⁸ Iscēbēbi ca ax paían rēcuēncuatsincē uni axribi quini mēu atsínxun —asérabi ca Jesús ēnuma 'icē —quixun isacēxa.

⁹ A ñu isquinbi ca a rabētan Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo, bamatancēx ca ax baísquiti 'icē quiáxa quicē, a uisai quicē cara quixun 'unánma 'icēn.

¹⁰ 'Unánquinmabi ca Jesús quininuma 'icē obiani aín xubunu cuancēxa.

*María Magdalenanēan Jesús isa**(Mr 16.9-11)*

¹¹ Usa 'ain ca a uni rabētaxa cuanmainun utēcēanx María quini rapasu niracēti aín namē isnux tētúbuti aín bēunan mēscúacēxa.

¹² Usai 'iquinbi ca quini mēucúa ángel rabē, chupa uxuira uxu pañuaxa, anu Jesús racáēnxancēnu aín maxcá 'icēu bētsi 'imainun aín taē 'icēu bētsiribishi tsócē isacēxa.

¹³ Iscēxun ca ángelnēn María cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bēunan mēscutin? —quixun.

Cacēxunbi ca Maríanēn catēcēancēxa:

—Unin ca quininu atsínxun 'ēn 'Ibu bacarubianquin buánxun amanu racánxa, uinu cara racánxa cana 'unaniman.

¹⁴ Cai caxu bēsui cuainacēquinbi ca Jesús a caxu nicē isacēxa, isquinbi ca —ax ca Jesús 'icē —quixun 'unánma 'icēn.

¹⁵ 'Unáncēxunmabi ca Jesusan María cacēxa:

—¿Uisacatsi caramina ini bēunan mēscutin? ¿Ui caramina barin?

Cacēxunbi ca an naē bērúancē uni isa quixun sinánquin Maríanēn cacēxa:

—Min buánxun camina bitsi cuanun uinu caramina racan 'ē cati 'ain.

¹⁶ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—María —ēsaquinshi.

Cacēx cuainacēquin ca Maríanēn ratúquin, hebreo banan —Raboni —cacēxa. A banax ca an uni ñu 'unánmicē qui quicē 'icēn.

¹⁷ Usaquian cacēxun ca Jesusan María cacēxa:

—'È ramēxunma pan ca 'at, ēn Papanu cana cuancēma pain 'ain. Cuantancēxun ca ēsaquin 'ēn xucēncama catan: An ca 'ē caxa, 'ēx cana 'ēn Papa axa mitsun Paparibi anu cuanin. Ax 'ēn Papa Dios 'aish ca mitsun Papa Diosribi 'icēn.

¹⁸ Usoquian Jesusan cacësabi oquin ca María Magdalenanën aín 'unánmicë unicama atunu cuanxun:

—'Ën cana Nucën 'Ibu isan —quixun canan Jesús quicë banacama atu ñuixuancëxa.

Aín 'unánmicë unicaman Jesús baísquicë isa
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Anúan Maríanën Jesús ispuncë domingo nëtë ñantánbucëbë ca aín 'unánmicë unicamax, xubu achúshinu timëax judíos unibumi racuëti 'aímaquin xëpuax 'iacëxa. Anua 'ain, atu nëbétsi niracëquin ca Jesusan cacëxa:

—Cana uan, chuámashirua ca 'ican.

²⁰ Ësoquin caquin ca aín męcën rabë ismianan aín pichánpururibi ismiacëxa. Ismicëx ca aín 'unánmicë unicama Nucën 'Ibu isi shimëniocati cuëëancëxa.

²¹ Cuëënia ca amiribishi Jesusan atu cacëxa:

—Chuámashirua ca 'ican. 'Ën Papan amia sinánun unicama 'aquinun 'ë xuásaribi oquin cana 'ëmia sinánunmi unicama 'aquinun mitsu xutin.

²² Canan ca cuëbitan atumi uínpuquin atu cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu ca 'ican.

²³ Mitsúnmi tërëncëx ca axa 'uchacë unin 'ucha tërëncë 'ia. Usa 'aínbi ca mitsúnmi tërëncëxma a unin 'ucha tërëncëma 'ia.

Tomásnëan Jesús baísquicë isa

²⁴ Anua Jesús atubë 'imainun ca aín 'unánmicë uni achúshi Tomás, 'icëbi rabë bacëan 'icë Gemelo caquinribi anëcë, ax atubëma 'iacëxa.

²⁵ Usa 'ain ca Jesús cuancë caxua aia, an Jesús iscëcaman Tomás cacëxa:

—Nucën 'Ibu cananuna isan.

Cacëxun ca Tomásnën cacëxa:

—Aín męcën rabë anua rabun matáscancë isquin anu 'ën męcën rëbun ticánan aín pichánpurunu 'ën męcën atsínmiquin tanxunma cana asérami ca ax Nucën 'Ibu 'icë quixun sinaniman.

²⁶ Jesús baísquixancëa achúshi semana 'ain ca aín 'unánmicë unicama amiribishi achúshi xubunu timëcë 'iacëxa. A nëtën ca Tomásribi atubë 'iacëxa. Usa 'ain ca xubu xëpucë 'aínbi atu nëbétsi niracëquin Jesusan aín 'unánmicë unicama —Cana uan. Chuámashirua ca 'ican —cacëxa.

²⁷ Atu catancëxun ca Tomásribi cacëxa:

—Min męcën rëbun ca ënu ticat, 'ën męcën rabëribi ca is. 'Ën pichánpurunu min męcën atsínmiquin ca tan. 'Ëx cana ama 'ai quixun sinánxunma ca 'ëx cana asérami Jesús 'ai quixun sinan.

²⁸ Cacëxun ca Tomásnën —mix camina asérami 'ën 'Ibu 'ianan 'ën Diosribi 'ai —quixun cacëxa.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Tomás, bërí camina 'ë baísquicë isquin, asérami cana 'ën Papa Diosnuax uá 'ai quixun 'unanin. An 'ë isquinmabi, asérami cana 'ëx a 'ai quixun sináncë uni, a ca Nucën Papa Diosan chuámashirua tani cuëënun 'imia.

Añu cupí carana ënë bana cuëñëo quiáxa Juan quia

³⁰ Usa 'ain ca unin 'acëma ñu 'itsaira Jesusan aín 'unánmicë unicaman isnun 'acëxa, ënë quiricanu ca Jesusan 'á ñucama camaira cuëñëocëma 'icën.

³¹ Jesús ax ca asérami Cristo, Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unanimi ami catamëti mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana ënë banacama cuëñëon.

21

Aín 'unánmicë unicama męcën achúshi 'imainun rabëmia Jesús chiquiracëtëcëan

¹ Usai 'itancëxa aín 'unánmicë unicama Tiberias cacë parúnppa cuëbí 'ain ca Jesús atumi pëasquitëcëni ësai 'iacëxa:

² Anu ca Simón Pedro, Tomás 'icēbi rabē bacēan 'icē Gemelo caquinribi anēcē, a 'imainun Natanael, Galileanu 'icē Caná cacē ěmanu 'icē, a 'imainun Zebedeonēn bēchicē rabē acamabē Jesusan 'unánmicē uni rabēribishi timēcē 'iacēxa.

³ Anuxun ca Simón Pedronēn —cana tsatsa ricani cuani —quixun raíri cacēxa. Cacēxun ca —nuxribi cananuna mibē cuani —quixun cacancēxa. Cabiani nuntinu cēñúruquiani coónxun ricánquinbi ca tsatsa achúshirabi biáma 'icēn.

⁴ Bitsíma 'inēti ñancáishi pēcaraxun ca Jesús masinua nicē iscancēxa, isquinbi ca, ax ca Jesús 'icē quixun 'unáncanma 'icēn.

⁵ 'Unáncēxunmabi ca Jesusan atu cacēxa:

—¿Tsatsa caramina bicancēma 'ain?

Cacēxun ca —cananuna bicēma 'ai —quixun cacancēxa.

⁶ Usaquian cacēxun ca Jesusan —nunti rapasu mēqueu ca mitsun rica nanpat, anua camina tsatsa biti 'ai —quixun cacēxa. Cacēxun ax quicēsabi oquin nanpátancēxun ca rica niacēxa. Ninguínbi ca 'aisamaira 'ixúan tsatsan 'iēoia bērucasmacēxa.

⁷ Usocēbētan ca aín 'unánmicē uni achúshi, aira nuibacē, an —ax ca Nucēn 'Ibu 'icē —quixun Pedro cacēxa. Cacēxuinshi pēxúan nancē aín chupa bixun pañutancēx ca Pedro nuntinuax bacanu 'ibúquiani Jesúsnu cuancēxa.

⁸ Cuanmainun ca raírínēinshi Jesúsnu bēbati cien metrosa 'ixun aín rica tsatsa buáquicē munuishi buani cuancēxa.

⁹ Usa 'ain ca masinu atun nunti 'arutancēx cēñúbucuatsini uquinbi tsi bēpubucēnua tsatsa xuia isanan pánribi isacēxa.

¹⁰ Isia ca Jesusan atu cacēxa:

—Bērími bicancē tsatsa 'itsamashi ca 'ē bēxun.

¹¹ Cacēxun ca Simón Pedronēn nuntinu 'iruxun, ciento cincuenta y tres tsatsa chabu buáquicē 'icē, atun rica nēriobētsinquin masinu bēacēxa. Bēcēxbi ca tsatsa chabu 'itsaira 'aínbi atun rica narásquiama 'icēn.

¹² Usoia ca Jesusan —ca pi ucan —atu cacēxa. Cacēxunbi ca aín 'unánmicē unicama achúshinēnbi, ěnēx ca Nucēn 'Ibu 'icē quixun camaxunbi 'unánquin, —¿ui caramina 'ain? —quixun ñucáma 'icēn.

¹³ Usa 'ain ca Jesusan atu rapasu niracēquin pán bixun atu 'inántancēxun tsatsaribishi 'ináncēxa.

¹⁴ Usai ca Jesús bamaxbi baísquitancēx rabēti pain 'itancēx aín 'unánmicē unicamami amiribishi chiquiracētēcēancēxa.

Simon Pedronēan —'ēx cana aséribi mimi sinanin —quixun Jesús ca

¹⁵ Pia sēnēcē ca Jesusan Simón Pedro cacēxa:

—¿Jonásnēn bēchicē, Simón, min ñucama sináncēsamaira oi caramina 'ēmi sinánquin 'ē nuibatín? Cacēxun ca cacēxa:

—'Ēn 'Ibu, min camina 'unanin, 'ēn cana mi nuibatín.

Quia ca cacēxa:

—'Ēn carnero bacē ca piminuxun 'at.

¹⁶ Catancēxun ca amiribishi cacēxa:

—Jonásnēn bēchicē, Simón, ¿caramina 'ē nuibatín?

Cacēxun ca catēcēancēxa:

—'Ēn 'Ibu, min camina 'unanin, 'ēn cana mi nuibatín.

Quia ca cacēxa:

—'Ēn carnero ca piminuxun 'at.

¹⁷ Rabē oquin catancēxun ca amiribishi catēcēancēxa:

—Jonásnēn bēchicē, Simón, ¿caramina 'ē nuibatín?

Rabē 'imainun achúshi oquian —caramina 'ē nuibati —quixun cacēxun ca Simón Pedronēn —¿uisoti cara 'ē 'itsoquin ñucatia? —quixun sinani masá nuituquin cacēxa:

—'Ēn 'Ibu, min camina camabi ñu 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën cana mi nuibati quixun 'unanin.

Quia ca Jesusan cacëxa:

—'Ēn carnero ca pimumuxun 'at.

¹⁸ Aséabi cana 'ën mi cain, bënë 'aish camina minbi chupa pañuanan uinu caramina cuainsa tani anu cuancën. Usa 'aínbi ca xëniira 'aishmi mëshpatia uni itsin chupa pañumixun uinu caramina cuainsama tani anubi mi buánti 'icën.

¹⁹ An, usai cana bamati 'ai quixun 'unánan bamaibi ami sinánquin ënquinma cana Nucën Papa Dios cuëënmiti 'ai quixun 'unánun ca Jesusan usoquin Pedro cacëxa. Catancëxun ca —'ëx cuëëncësabi oíshi ca 'it —quixun cacëxa.

Aín 'unánmicë uni achúshi, a Jesusan nuibacë, a ñui quicë bana

²⁰ Usoquian cacëx caxu bësui cuainacëquin ca Pedronën a nuibairacë aín 'unánmicë uni, Juan, an Jesús nuibiania isacëxa. Ax ca an abëtan pi a rapasu tsóxun —uin cara uni mi 'inánti 'icë —quixun Jesús ñucáëxancë, a 'iacëxa.

²¹ A uni isquin ca Pedronën Jesús ñucácëxa:

—¿Uisaira cara ënë uni 'iti 'ic?

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Imitisa tanquin 'ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ëx cuëëncësabi oíshi 'iti 'ain.

²³ Usaquian cacëxun cuaxun ca an Jesusan bana cuacë unicaman —a uni sapi ca bamatima 'icë —quixun sinánxun chaniocëxa. Usa 'aínbi ca Jesusan —Juan ca bamatima 'icë —quixun Pedro cáma 'icën. Caquinma ca ësoquinshi cacëxa: “'Imitisa tanquin ën 'imicëxa 'ëx utëcëntamainun ënë unix ënë nëtënu tsócëbëbi camina uisa cupí cara usai 'ia quixun sinani bënëtima 'ai” quixun.

²⁴ 'Ëx Jesusan 'unánmicë uni achúshi 'ixun cana ënë ñu camabi ñuiquin cuënëon. 'Ēn cuënëocë banacama ënëx ca aséabi 'icë quixun cananuna 'unanin.

²⁵ 'Ēn mitsu ñuixuncë bana ënë 'imainun ca bëtsi ñucamaribi Jesusan 'acëxa. A ñucama ñuiquin achúshi achúshi cuënëocëxbi ca a quirica camabi menu sënëntima 'icën. Ashi.

JESUCRISTONĒN CAÍSCĒ UNICAMA USAI 'IA

Aín Bëru Ñunshin Upí Ñucën Papa Diosan unibë 'iti

¹ Teófilo, 'ën mi a pain buánmicë quiricanu cana Jesusan naínu cuainsama pain 'ixun 'á ñucama a ñuiquin mi cuënëoxuan.

² An ca naínu cuainsama pain 'ixun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun an aín bana unicama ñuixunun xuti unicama caísacëxa. Acamax ca aín 'unánmicë uni 'iacëxa. Caístancëxun ca añu cara 'ati 'icë quixun 'unánmiacëxa.

³ Usoquin ñu 'atancëx bamaxbi ca baísquiacëxa. Usai 'itancëxun ca, ax ca asérabi baísquiaxa quixuan an caíscë unicaman 'unánun, 'uxë achúshi 'imainun męcën rabë nětën nětéax nětéax atumi chiquiracëacëxa. Usai 'iquin ca uisairai cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun atu 'unánmiacëxa.

I. JERUSALENUAXA AN NUCĒN PAPA DIOSAN BANA CUACĒ UNICAMA TIMĒA (1.4-8.3)

⁴ Naínu cuainsama pain 'ixun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama, an uni bana ñuixunun xutia caíscë, a cacëxa:

—Jerusalénuax cuanxunma pan ca anuxunbi 'ën Papa Diosan cacësabi oquin 'ën mitsu ñuixuncë a pain caín.

⁵ Asérabi ca Juanën uni 'unpaxan nashimiacëxa. Usa 'aínbi ca 'itsama nětë 'icëma 'aínshi Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí mitsubëa 'inun xuti 'icën.

Jesús naínu cuan

⁶ Usatancëxun ca bëtisi nětën abë timéax bucuxun an uni bana ñuixunun xutia caíscë unicaman Jesús cacëxa:

—Nucën 'Ibu, nux cananuna Israelnën rëbúnqui 'ain, nun 'apu 'aíshbi ca nun aintsima 'icën. Usa 'aín ¿caramina bërí nun aintsi achúshi nun 'apu 'inun mëníoti 'ain?

⁷ Cacëxunbi ca Jesusan atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca an sináncësabi oquin uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun mëníocëxa. Uinsaran cara usai 'iti 'icë quixun camina mitsun 'unaniman.

⁸ Usa 'aínbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí mitsunu ucëbë aín cushiñu 'icanti 'ain. Aín cushiñu 'ixun camina mitsun 'ën bana unicama ñuixunti 'ain, Jerusalén ëmanu, Judea mecamanu, 'imainun Samaria menu, 'imainun camabi menu cuanquin.

⁹ Ësaquin aín 'unánmicë unicama caíshi ca atun ismainunbi manámiquishi naí cuinan mapucëx istëcëntimoi nětéacëxa.

¹⁰ Usai 'ia manámi bësuquin isabacëbëbi ca uni rabë tari uxua pañucë atu nëbëtisi 'iacëxa.

¹¹ Usa 'ixun ca atu cacëxa:

—Galileanu 'icë unicama, ¿añuquin caramina manámia isabatin? Jesús, axa bërí naínu cuancë, ënëx ca mitsúnmi cuania iscësa ësaribicuatsini utëcënxun 'aia.

Jesusan caíscë unicaman atubë 'inun Matías caísa

¹² Ësaquian a uni rabëtan cacëx ca Olivete cacë matá anuaxa Jesús naínu cuancë, anuax aín 'unánmicë unicama Jerusalénu riquiancëxa. Olivete anuax Jerusalénu bëbati ca rabë kilómetrosa 'iacëxa.

¹³ Riquianx Jerusalénu bëbatancëx ca anua atux 'icë xubunu atsíanx manámia 'icë cata itsi anu cëñúruacëxa. Atux ca Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeonën bëchicë Jacobo, Simón axa aín aintsin rabanan nëcë, a 'imainun Jacobonën xucën Judas, acama 'iacëxa.

14 A unicamax ca atúxa 'icēsabi oi 'i, Jesusan xucēantu 'imainun aín tita María 'imainun bētsi xanucamabēribi timéax ami sinani Nucēn Papa Diosbē banacēxa.

Jesusan caíscē unicaman atubē 'inun Matías caísa

15 Usa 'aish ca anu timéax Jesucristomi sináncē unicama ax ciento veinte xucēnsa 'iacēxa. Usa 'ain ca Pedronēn atu nēbētsi niruxun cacēxa:

16 —'Ēn xucēantu, ěsaquin cana mitsu cain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñumshin Upitan sinánmicēxuan Davidnēn cuēnēo bana quicēsabi oi ca Judas, an Jesús uni bimicē, ax 'iaxa.

17 Judas ax ca nucamacēñunbia Jesusan aín bana ñuixunun caístancēxun 'unánmicē 'iaxa.

18 Usa 'ixunbi ca Jesús unin binun 'aquintancēxun a cupía bicē curíquinēn me bitancēxibi, aín 'atima ñu 'acē cupí axbi ñumi natéquiquin aín pucucama antácai bamaxa.

19 Usaía 'icē cuaxun ca Jerusalénu 'icē unicaman a me Acéldama caquin anēaxa, ax ca atun banan Imi Me quicē bana 'icēn.

20 Salmos quiricanua cuēnēo bana axa ěsai quicēsabi oi ca 'iaxa:

Aín xubux ca ěncē 'iti 'icēn, anu ca uíxibi 'itima 'icēn.

'Imainun ca ěsairibi quia:

Bētsi unin ca an ěncē ñu mēēti 'ati 'icēn.

21 Ēnu ca an Jesusan nubē 'ixun ñu 'aia nubētan iscē uni raíri 'icēn.

22 Usa 'aish ca atux Juanēan nashimia 'aísha ax naínu cuantamainun nubē 'iaxa. Usa cupí ca a unicama achúshinēxa Jesús ax ca bamatancēx baísquitēcēanxa quixun nun 'acēsaribi oquin unicama ñuixunux nubē birananti asábi 'icēn.

23 Pedronēn ěsoquin cacēxun ca anu 'icē unicaman rabē uni, José, Barsabás caquin anēcē 'icēbia Justo caquinribi anēcē, acēñun Matíasribi caísacēxa.

24-25 Uсотancēxun abē banaquin ca Pedronēn Nucēn 'Ibu Dios cacēxa:

—An nubētan mi ñu 'axunun min caíscē 'aíshibi ca Judas mi ñu 'axuanxmabi aín 'ucha cupí anu ax cuanti anu cuanxa. Usa 'ain camina camabi unían aín nuitunēn sináncē ñu 'unáncē 'ixun, min ěnē uni rabē uíira caramina Judasnēn ñu mēēti 'anun caísa quixun nu ismiti 'ain.

26 Catancēxun ca uix cara 'iti 'icē isnuxun ñuratsu pain niquin tancēxa, tancēxibi ca Matías 'iacēxa. Usaquian caíscē 'aish ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscē uni mēcēn rabē 'imainun achúshi, acamabē Matías biranancēxa.

2

Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí aín unicamanu uá

1 Usa 'ain ca Pentecostés cacē nētē ucēbē Jerusalénu 'icē achúshi xubunu timéax axa Jesucristomi catamēcē unicama bucüacēxa.

2 Anu bucuxun ca suñúan upí 'icēsai banacuatsinia naínuax aia cuacēxa. Cuacēxibi ca anua bucucē xubu namē camabi tsitsiarati sharati banacēxa.

3 Usai 'ishi ca tsi ěrēnrucēsa 'aish rēquiabati anu 'icē unicaman maxcánu cēñúruacēxa.

4 Usacēbēshi ca Nucēn Papa Diosmi cushii aín Bēru Ñumshin Upitan 'imicēx anu 'icē unicamax bētsi bētsi banan banacēxa.

5 Usa 'ain ca axa Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi 'iisa tancē judíos unicama, ax bētsi bētsi menuax Judea menu uax Jerusalénu tsoócēxa.

6 A unicamax ca xubunu bucüaxa bētsi bētsi banan axa Jesucristomi catamēcē unicama banaia cuabiani a xubunu timénux riquiancēxa. Riquiani bēbai timēcāmē'eoquin a xubunu 'icē unicamaxa banaia, atun banasabi camaxunbi cuati ca ratuti sináncasmacēxa.

7 Sináncasmai ca atun bēmánan pēqui ratuti canancēxa:

—¿Galilea menuaxa ucē unishima cara axa xubunu timéax banacē unicama ěnēx 'ic?

8 ¿Usa 'icēbi caranuna bētsi bētsi nētēnuax uá 'ixunbi atun bana nun banasabi 'icē cuatin? ¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

⁹ Nux cananuna Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Pontus, Asia, a mecamanuax ucë 'ain.

¹⁰ 'Imainun cananuna Frigia, Panfilia, Egipto, 'imainun Africa menu 'icë ëma raíri Cirene 'ucëa 'icë anuax ucë 'ain, 'imainun cananuna Roma ëmanu 'icë judíos unicama 'imainun raírinëx judíosma uni 'ixunbia an usai judíos uni 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë 'ain.

¹¹ 'Imainun cananuna Creta cacë nasínu 'icë 'imainun Arabia cacë menu 'icë unicama 'ain. Usa 'ixunbi cananuna ënë unicaman, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ñu 'aia quixuan ñuia nun banan quicësaí quia cuatin.

¹² Usai 'icëbë ca camáxbi ratuti sináncasmai canancëxa:

—¿Uisa 'aish cara usa 'iti 'ic?

¹³ Usaia quicëbëbi ca raírinëx ami cuai —ñu bata xëaxbi sapi ca paëncanxa —quiax canancëxa.

Timëcamë'ëocë unicama Pedronën ca

¹⁴ Canancëbë ca Pedro abë 'icë mëcën rabë 'imainun achúshi unibë nirui munuma banaquin cacëxa:

—Judíos unibu 'imainun Jerusalénu 'icë unicama, mitsúnmi 'unánun ca 'ën mitsu camainun cuat.

¹⁵ Mitsun sináncëxa ënë unicamax paëncë 'aínbi ca bari xamárucëma pain 'ain asérabi paëncëma 'icën,

¹⁶ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni, Joel cacë, an cuënëo bana quicësabi oi ca ësai 'ia. A banax ca ësai quia:

¹⁷ Nucën 'Ibu Diosan ca caia: Mecama cëñúcëma pain 'ain cana unicamanu 'ën Bëru Ñumshin Upí atubë 'inun xuti 'ain. Xucëxun ca Israel unicama, xanu 'imainun bëbu, anbi 'ëx quia bana uni ñuixunuxun 'aia. 'Imainun ca bënëabu unicamanribi 'ën ismicëxun ñu isnuxun 'aia. Caniacëcë unicamanribi ca 'ën 'amicëxun namánuxun 'aia.

¹⁸ Usaribi oquin cana an 'ën bana cuacë bëbu 'imainun xanu, abëa 'inun 'ën Bëru Ñumshin upí 'inánuxun 'ain. 'Ináncëxun ca 'ë ñuiquin uni ñuixunuxun 'aia.

¹⁹⁻²⁰ 'Ën 'imicëx mecama cëñúti nëtë 'icëma pan 'ain cana a isia ratúti ñu naínua unicama ismiti 'ain. Usonan cana menuaribi unin sináncëma ñu, imi 'imainun tsi 'imainun tsin cuin, acamaribi isminuxun 'ain. 'Imainun ca bari bëánquinuxun 'aia. Bari bëánquimainun ca 'uxë imisa 'inuxun 'aia.

²¹ Usai 'icëbë ca uínu 'icë unicaman cara aín 'Ibu Dios 'ë ñucatia, acamax ca 'ënan 'inux iëcë 'inuxun 'aia.

Usai ca Joelnën cuënëo bana quia.

²² Usaquin canan ca Pedronën ësaquinribi cacëxa:

—Israel unicama, 'ën mitsu camainun ca cuat: Jesús Nazaretnu 'icë, an ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun mitsúnmi ismainunbi, ax ca Nucën Papa Diosnuax uá 'icë quixuan unicaman 'unánun, uni itsían 'acëma ñuira 'axa. An 'acë ñucama camina mitsun 'unan.

²³ Usoquian ñu 'acëbi camina mitsun unían 'ináncëxun bixun 'aisama uni rabëcëñun i curúsocënu matásmítancëxun bamamian. Usai ca 'iti 'icë quixuan, ënë nëtë unitisama pain 'ain Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca 'iaxa.

²⁴ Usoquian unin 'acëbi ca Jesús a Nucën Papa Diosan baísquimiäxa, uisatimoia tsónun. Ax asaribi cushiira 'icëa uínu 'icë unínbi ashiquin bamamisama 'icë ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë baísquimiäxa.

²⁵ David ax ca Jesús ñui ësai quiacëxa:

'Ën cana Nucën 'Ibu 'ëbëbi 'ia isan. 'Ëx racuëti masá nuitununma ca ax 'ën mëqueu 'icën.

²⁶⁻²⁷ Usa 'ain cana chuámashirua tani cuëeni bana upitainshi banan. 'Ëx bamaxbi anu uni bamatancëx aín bëru ñumshin 'icë, anu 'ën bëru ñumshin 'inun camina ëntima 'ain.

Usoquin camina, minan 'icë upí isquin bamacëbi 'ën namicama chëquinun 'ë 'imitima 'ain. Usa cupí cana, bamaxbi cana baísquiti 'ai quixun sinani mimi catamëti cuëënin.

²⁸ Min camina upí nuituñu 'aish chuámashirua tsónun 'ë 'unánmian. Usa 'ixun camina 'ëbë 'ixun chuámashirua tani cuëënun 'ë 'imiti 'ain.

Usai quiquin ca David an Jesús ñuiquin cuëñëocëxa.

²⁹ 'Ën xucéantu, asérabi ca nucën rara, David, bamatancëx me quininu mëníocë 'iacëxa. Usoquian anu 'acan ax ca bërí nëtënbi anu 'icën.

³⁰ David, ax ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'iacëxa. Usa 'ixun ca paránuxunma Nucën Papa Diosan —mín rëbúnqui achúshinëx ca judíos unicaman 'apu, Cristo, 'inuxun 'aia —quixun cá bana a 'unáncëxa.

³¹ Usa 'ixun ca David an bëráma 'unánxun 'acësoquin, aín rëbúnqui Cristo axa bamatancëx baísquiti a ñui, bamatancëxbi ca aín bëru ñumshin anu uni bamacëcama cuancë, anu ëncëma 'ianan aín namicamaxribi chëquitima 'icë quixun ñuiacëxa.

³² Davidnën cuëñëo bana quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan Jesús bamacëbi baísquimiaxa quixun cananuna nucamanbi 'unan.

³³ A ca Nucën Papa Diosan abë 'Apu 'iti aín cushínbi baísquimiquin an cásabi oquin aín Bëru Ñumshin Upí 'inánxa. Usa 'ain ca ami mitsun isanan cuacë ñucama, ënëx aín Bëru Ñumshin Upitan 'imicëx ësai 'ia.

³⁴⁻³⁵ David ax ca naínu cuanma 'icën. Naínu cuanxunmabi ca an ësai quicë bana cuëñëocëxa:

Nucën 'Ibu Diosan ca 'ën 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuami-mainun camina 'ën mëqueu 'ianan 'ëbë 'apu 'iti 'ain.

³⁶ Usa 'ain camina mitsux Israel unicama 'ixun asérabi 'unánti 'ain, mitsúnmi i curúsocënu matásmicë, a Jesúsbi ca Nucën Papa Diosan nucën 'Ibu 'imianan axa utinu nun caíncë, Cristo, a 'imiixa.

³⁷ 'Ësoquian cacëxun cuati —'atimabi cananuna 'a —quixun sinani ratúquin ca Pedrocëñun abëa 'icë unicama ñucáquin cacancëxa:

—'Ën xucéantu, 'atimabi cananuna usoquin a 'an. ¿Upí 'inux caranuna bërí uisai 'iti 'ain?

³⁸ Cacëxun ca Pedronën atu cacëxa:

—'Atimoquin sinánxunbi camina sinanaquin, upí oquin Nucën Papa Diosmi sinánti 'ain. Usai 'itancëx camina mitsun 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti nashimicë 'icanti 'ain. Usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñumshin Upí abëmi 'inun mitsu 'inánti 'icën.

³⁹ 'Ënë banacamax ca mitsu 'imainun mitsun bëchicëcama 'imainun bëtisi unicamanribi cuati oquin Nucën Papa Diosan mënío 'icën. Amia sinánmisa tancë unicamanribi cuati oquin ca usoquin mëníocëxa.

⁴⁰ Usoquin canan ca bana raíriribi ñuixunquin Pedronën 'ësëquin cacëxa:

—'Ënë nëtënu 'icë unían a 'unáncëma 'aínbi camina mitsux Jesucristomi sinanati Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ain.

⁴¹ Usaquian Pedronën cacëxun cuaquin ca 'itsa unin —asérabi ca a bana 'icë —quixun sináncëxa. Sinani ca a nëtënbi nashimicë 'aish tres mil uniribishi axa Jesúsmi sináncë unicamabë 'iacëxa.

⁴² Usai 'itancëx ca an bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicaman bana ñuia cuaquin upí oquin sinani camáxbi nuibanancëxa. Nuibanani ca camabi nëtën timëquin, ënima Nucën Papa Diosbë bananan pán təcënpaxun pi, camáxbi achúshinën sinánsashi 'aish a ëmanu bucüacëxa.

Axira pain Jesucristomi sináncë unicamaxa usai 'iá

⁴³ Usa 'ain ca atun 'aia isía, a ëmanu 'icë unicamax ratúmainun aín bana ñuixunuan Jesucristonën caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

⁴⁴ Usomainun ca axa —asérabi ca Jesusan cushínbi ñu 'aia —quixun sinani Jesucristomi catamécë unicamax bêtsibë bêtsibë nuibanani camáxbi ñuñu 'inux atun ñu 'inánani 'aquianancëxa.

⁴⁵ Usai 'iquin ca atun ñu maruanan aín me maruxun curíqui bixun ñuñuma unicama 'ináncëxa.

⁴⁶ Camabi nètën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu a rabinux timéanan ca atun xubunuribi timéxun Jesúsni sinánquin tēcēnpaxun pán pianan bëtsi ñuribi piqianani cuëni bêtsibë bêtsibë nuibanancëxa.

⁴⁷ Usaía 'ia isquin ca axa atubë timécëma unicaman —atux ca asérabi upí nuituñu 'icë —quixun sináncëxa. Sinania ca uicamax cara ainan 'iti 'icë acamaxa Jesucristomi sinánun Nucën 'Ibu Diosan 'imiácëxa.

3

Aín niti bêtsicë uni pëxcúa

¹ Usa 'ain ca bari cuabúcëbë a las tres 'ain camabi nètëan 'icësabi, Pedrobë Juan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu abë banai cuancëxa.

² Cuanx bëbaquin iscëxbi ca uni achúshi aín niti bêtsicë, usabi bacëan, anu tsoócëxa. Camabi nètëan bëxun bëxun tsóncancëxun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín xëcuë Upíira cacë, anuxun unicama atsinia curíqui ñucácëxa.

³ Usa 'ixun ca anu tsóxun Pedrocëñun Juan atsini aia isquin, curíqui isa 'inánun quixun cacëxa.

⁴ Cacëxunbi ca Juanbëtan isquin Pedronën cacëxa:

—Nu ca is.

⁵ Èsaquian cacëxun ca —'ë sapi ca curíqui 'inánti 'icë —quixun sinani cuëenquin caíancëxa.

⁶ Caíncëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Curíquiñuma cana 'ain. Usa 'aínbi cana bëtsi ñun mi 'aquinti 'ain. Jesucristo, Nazaretnu 'icë, an 'ë 'amicëxun cana mi cain, niruquiani ca cuantan.

⁷ Caxun ca aín męcën mëquenën mëínquin biruacëxa. Usocëxëshi ca aín uxútucuru 'imainun aín taë cushi niisa 'inun pëxcúacëxa.

⁸ Pëxcutishi munuma niruishi nitsi cuëni chirini, Pedro 'imainun Juanbë anuxun a rabiti xubunu atsínquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa.

⁹ Usai 'iquin Nucën Papa Dios rabia nitsia ca camabi unin isacëxa.

¹⁰ Isi ca, ënë unix ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu xëcuë Upíira cacë, anu tsóxun uni curíqui ñucácë a 'icë quixun 'unaní atun bëmánan pëqui ratúcancëxa.

Anun uni nicë, Salomón cacë, anuxuan Pedronën bana ñuixuan

¹¹ A unin ca Pedrocëñun Juan ënquinma 'aracaraishiacëxa. Usa 'aísha anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu amo anun uni nicë, Salomón cacë, anu a rabëbëbi cuania isi ca ratuti abáquiani cuanx anu timécancëxa.

¹² Usaria isquin ca Pedronën anu timécëcama cacëxa:

—Israel unicama, ¿uisacatsi caramina ënë isi ratutin? ¿Uisacasquin caramina nu ñachaira ñachain? Nun cushínbi isanuna 'a quixun sapi camina sináncanin. Nux upí 'ixun isanuna ënë uni nimia quixun sapi camina sináncanin.

¹³ Usama ca. Nucën Papa Dios, aira nucën rara Abraham, Isaac, Jacob acama 'imainun nucën raracama 'imainun nucën chaitiocëcaman rabia, an ca aín Bëchicë Jesús asaribi cushi 'inun 'imiáxa. Usa 'icëbi camina uni isa 'aminun quixun mitsun 'apucama 'ináncan. 'Ináncëa Pilatonën ëinsa tancëbëbi camina mitsux cuëncëma 'ain.

¹⁴ Usai 'iquin camina axa ñu 'atima 'acëma 'aish upíira sinánñu, a chiquínun caquinma, an uni 'acë uni a chiquínun quixun mitsun Pilato can.

¹⁵ Usoquin camina mitsun an unicama Nucën Papa Diosnan 'inúxa abë 'inun 'imiti, Jesus, a uni 'amian. Usoquinmi 'amicëxa bamacëbi ca Nucën Papa Diosan a baísquimiáxa. Bamacëa baísquimicë cananuna nun asérabi isan.

¹⁶ Usa 'ain ca nux asérabi ami sináncē 'ixun —Jesusan ca enē uni pēxcuti 'icē —quixunu nun sináncēbē, mitsúnmi a iscē 'ixun 'unáncē uni enēx upiti pēxcúaxa. Jesucristonēan pēxcutisa tancēbētan nun 'aquincēx ca upitiira pēxcúaxa quixun camina iscanti 'ain.

¹⁷ Esoquin catancēxun ca Pedronēn amiribishi cacēxa:

—'En xucéantu, cana mitsu cain, 'en cana 'unanin, asérabi ca ax Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'icē quixun 'unánxunmaishi camina mitsun 'apucamabētanbi, mitsun Jesús uni 'amian,

¹⁸ Usa 'aínbi camina mitsun, an sinánmicēxun uni ñuixuncē unicama Nucēn Papa Diosan usaia Cristo 'iti ñuiquian cuēñēomia banaxa quicēsabi oquin 'acan. A banax ca quia, Nucēn Papa Diosan enu unun xuá, Cristo, ax ca paē tani tēmēрати 'icē quiax.

¹⁹ Usa 'ain camina 'atimaquin sinánxunbi sinanaquin mitsun 'uchacama tērēncē 'inun Nucēn Papa Diosmi sinánti 'ain. Ami sináncēxun ca Nucēn 'Ibu Diosan mitsun 'uchacama tērēanan chuámarua 'inun mitsu cuēñēnmiti 'icēn.

²⁰ Usonan ca Jesús, axbi Cristo 'icē, a Nucēn 'Ibu Diosanbi béráma mēñósabi oi mitsun 'apu 'inun enē menu utēcēnun quixun xuti 'icēn.

²¹ Ucēma pan 'aísha Jesucristo anu ax 'icē anu 'imainun ca Nucēn Papa Diosan, an ax quicē bana uni ñuixuncē unicaman cuēñēosabi oquin, camabi ñu sēñēonti 'icēn.

²² Moisésnēn ca béráma nucēn rara judíos unicama esaquin cacēxa: “An 'ē 'imicēsaribi oquin ca Nucēn 'Ibu Diosan mitsun rēbúnqui achúshi an ax quia bana unicama ñuixunti 'imiti 'icēn. 'Imicēxuan an atu cacēsabi oi ca mitsun rēbúnquicama 'iti 'icēn.

²³ Uinu 'icē unin cara an ñuía, aín bana cuatima, ax ca Nucēn Papa Diosnanma 'aish Israel unima 'iti 'icēn”.

²⁴ Moisésnēan usaquin cuēñēosabi oquin ca Samuelnēn pan 'acēbētan an Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni raírínēnribi, Cristo uti nētē ñuiquin unicama ñuixuancēxa.

²⁵ Esoquin canan ca Pedronēn esaquinribi cacēxa:

—A unicaman axa uti ñuía, ax ucē cupí camina mitsúnribi chuámarua 'inuxun aín bana cuati 'ain. Usai 'iti oquin ca Nucēn Papa Diosan béráma mitsun rara Abraham esaquin cacēxa: “Min rēbúnqui achúshi cupí ca camabi menu 'icē unicamax cuēñēxun 'aia”.

²⁶ Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē bamacēbi baísquimitancēxun judíos unicama mitsunu pain xuaxa, mitsúnmi a isi ami sinanaquin ñu 'atima 'ati enun quixun.

4

Unicaman Pedro 'imainun Juanmi atun 'apucama manon

¹ Usaquian Pedrobētan Juanēn camainun ca judíos sacerdotecama 'imainun anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubunu 'icē policíanēn cushi 'imainun saduceo unicamax uacēxa.

² An —bamaxbia Jesús baísquicē 'ain ca camabi uníxribi bama 'aíshbi baísquiti 'icē —quixun unicama ñuixuncē cupí ca axa ucē unicamax Pedro 'imainun Juanmi nishacēxa.

³ Nishi atúan bana ñuixuncēbē uquin ca Pedrocēñun Juan bibianquin buáncēxa. Buánxun ca bari cuabúcēbēa imē 'ain, imēshiira ñucánuan pēcaratamainun sipunu atsínmiacēxa.

⁴ Usa 'aínbi ca an a ñuiquin bana ñuixuncēxun cuati Jesúsmi catamēcē unicamax 'itsaira 'iacēxa. Acamax ca xanucēñunma nucē bēñēcamaishi tupúncēx cinco milsa 'iacēxa.

⁵ Sipuonx pēcaracēbē ca judíos unibunēn 'apucama 'imainun caniacēcē unicama 'imainun an Moisésnēn cuēñēo bana 'unáncē unicama, Jerusalénu timēacēxa.

⁶ Acamabē ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu, Anás, a 'imainun Caifás, Juan, Alejandro 'imainun judíos sacerdotenēn cushicaman aintsi 'ibucamaribi anu timēcē 'iacēxa.

⁷ Anu timēxun ca Juancēñun Pedro sipunua bēnun quixun suntáru xuacēxa. Xucēxuan chiquínbētsinquin bēxun suntárunēn axa timēcē unicama nēbētsi nitsíncē ca anu 'icē 'apucaman ñucácēxa:

—¿Uían 'amicëxun caramina aín niti bëtsicë uni pëxcüan? ¿Uisa cushiñu 'ixun caramina 'an?

⁸ Ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan quimicëxun Pedronën cacëxa:

—Judíos 'apucama 'imainun caniacëcë unicama, cananuna mitsu cain:

⁹ Aín niti bëtsicë unia pëxcúcë ñuiquin camina uisai cara pëxcúonxa quixun nu ñucatin.

¹⁰ Usa 'ain cananuna Israel unicaman 'unánun mitsu cain, Jesucristo, Nazaretnu 'icë mitsúnmi i curúsocënu matásmicëx bamacëbia Nucën Papa Diosan baísquimicë, an 'imicëx ca mitsúnmi iscë ënë uni pëxcúonxa.

¹¹ Cuënëo bana axa ësai quicë a camina 'unan, an maxax xubu 'acë unían a cuëenquinma raírishi caísun biquin racáncë maxax 'aíshbi ca a maxax bërí ami a xubu cushicë 'icën, itá upímia xubucama cushicë usaribiti. A banaxa quicësaribiti ca Jesucristo ami aín unicama cushicë 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bërí mëníoaxa.

¹² Nucën Papa Diosan ca nuxnu nun 'uchacama tërëncë 'aish abë 'inúan an nu iëminun Jesúsëshi 'imiáxa. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmiti bëtsi uni 'aíma 'icën.

¹³ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën quirica 'unáinracëma 'ianan 'apuma 'ixunbi racuëquinma unicama bana ñuixunia isi judíos 'apucamax ratúacëxa. Usai 'iquin ca —ënë uni rabëtax ca axa Jesúsëbë nicë a 'icë —quixun sináncëxa.

¹⁴ Usaquin sinánmainun ca a pëxcucë uni axribi atubë niacëxa. Nitsia isquin ca uisoquinbi Pedrocëñun Juan cacanma 'icën.

¹⁵ Caquinmabi Pedrocëñun Juan ëmánxun caínun quixun chiquíntancëx ca atúxbi ñucacananani ësai canancëxa:

¹⁶ —¿Uisa caranuna ënë uni rabë oti 'ain? Ënën ca uni itsin 'acëma ñu 'axa. Usoquian 'acë ca Jerusalénu 'icë unicaman 'unania. Usa 'ain cananuna, usama ca quixun catima 'ain.

¹⁷ Caquinmabi cananuna uni raírinëan cuanúnma ësouquin a rabë cati 'ain, Jesús ñuiquian uinu 'icë unibi catëcënxunma 'anun. Jesús ñuiquinmi uni bana ñuixuntëcënia cananuna mitsu castícantí 'ai quixun cananuna cati 'ain.

¹⁸ Usai canantancëxun ca Pedrocëñun Juan cuënxun cacëxa:

—Jesús ñuiquin camina uinu 'icë unibi bana ñuixuanan 'unánmitëcëntima 'ain.

¹⁹ Cacëxunbi ca Pedrobëtan Juanën atu cacëxa:

—Mitsúnbi ca sinan, ¿Nucën Papa Dios cara cuëenti 'ic, nun nu aín bana manuanan mitsun banaishi cuati?

²⁰ An ñu 'aia isananu nun cuacë Jesusan bana ënë cananuna unicama ñuixuntëcënti ëntima 'ain.

²¹ Usaquin cacëxun ca 'apucaman castícainsa tanquinbi, atun uni pëxcucë cupía unicaman Nucën Papa Dios rabicëbëtan 'ama 'icën. Usa 'ixun ca —ñuixuntëcënia caranuna mitsu uisoti 'ai —quixuinshi catancëxun cuantánun ëancëxa.

²² Axa pëxcútisama 'aíshbi pëxcúcë uni ax ca cuarenta baritia inúcë 'iacëxa.

Aín unicaman Nucën Papa Dios aín cushia 'inánun ca

²³ Usa 'ain ca cuanxun Pedrobëtan Juanën —judíos sacerotenën cushicamabëtan ca caniacëcë unicaman nu usaquin caxa —quixun aín raíri ñuixuancëxa.

²⁴ Ñuixunia cuaxun ca camáxbi abë banaquin Nucën 'Ibu Dios cacëxa:

—Mín camina naí, me, bacacama unionan camabi ñuribi uniocën.

²⁵ Mín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca nucën rara David, an mi rabicë, ax ësai quiacëxa: ¿Uisa cupí cara judíosma unicamax tsuáquirui nishia? ¿Uisa cupí cara unicaman 'atimaquin sinanin? Atúan usaquin sináncëxbi ca ñancáishi 'iti 'icën.

²⁶ Nucën 'Ibu Diosmi 'ianan ca aín Bëchicë Jesucristomiribi 'i ënë menu 'icë 'apucama tsuáquiruaxa, aín tucuricucamaxribi ca ami 'i timëaxa.

²⁷ David quiásabi oi ca asérabi ënë ëmanuax Herodesbë Poncio Pilato 'imainun judíosma unicama 'imainun Israel unicomaxribi, min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, ënë menu unúnmi caísa, ami nishi tsuáquirui timéaxa,

²⁸ usai ca 'iti 'icë quixunmi mëníosabi oi ca usai ami 'iixa.

²⁹ Usa 'ain camina a unicomaxa usai numi 'ësénancë a bana min 'unánquin, racuéquinma nun min bana uni ñuixunun nu 'aquinti 'ain.

³⁰ 'Aquianan camina min Bëchicë upíira sinánñu, Jesús, aín cushin, uni 'insíncë pëxcüanan uni itsin 'acëma ñu 'anun nu 'amiti 'ain.

³¹ Usaquin abë banaquin Nucën Papa Dios catancëxa sënëncancëbë ca anua bucu-cancë xubu ax shaíquiacëxa. Usaía 'icëbëshi aín Bëru Ñumshin Upí atunu ucëbëtan ca an quimicëxun racuéquinma Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa.

An Jesúsmi sináncë unicama ñu 'inánan

³² Usa 'ain ca axa Jesús ñui quicë bana cuati ami catamëcë unicaman, camaxunbi bëtsin sináncësa oquin sináncëxa. Camaxunbi ca sináncëxa, —'ën 'aracacë ñucamax ca 'ënanshima, camabi uninansa 'icë —quixun.

³³ Usaxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman atun iscë 'ixun, Nucën 'Ibu Jesús bamacë 'aíshbia baísquicë ñuiquin, racuéquinma upí oquin Nucën Papa Diosan 'aquincëxun unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an bana ñuixuncë unicomacëñun an aín bana cuacë unicomaribi upí sinánñu 'aish cuëenun Nucën Papa Diosan 'imiácëxa.

³⁴ Uinu 'icë uníxbi ca anun aín piti aín chupa marutiñuma 'iáma 'icën. Naëñu unicaman atun naë marumainun ca xubuñu unicomaribi atun xubu maruacëxa.

³⁵ Maruxun curíqui bixun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun bixun ca atun uinu 'icë unix cara anun aín piti, aín chupa maruti 'aíma 'icë, a curíqui mëtícaquin 'ináncëxa. 'Ináncëx ca uni achúshiratsubi ñuñuma 'iáma 'icën.

³⁶ Axa usai 'aquianancë unicama achúshi ca Levitan rëbúnqui, José cacë, Chipre nasínu 'icë, 'iacëxa. Ax ca Jesusan caíscë unicaman Bernabé caquinribi anëcë 'iacëxa. A banax ca an masá nuitutiabi cuëënmicë qui quicë 'icën.

³⁷ Usa 'ixun ca Bernabënën aín naë maruxun curíqui bixun bëxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.

5

Ananíasbëa Safira 'ucha

¹ Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Ananías cacë, aín xanu, Safira cacë, abëtan aín naë maruquin curíqui biácëxa.

² Bixunbi ca aín xanúan 'unáncëbi, naë cupí bicë curíqui mësú ainanbi 'inun nanan aca-maishi isa biaxa quixun paránquin mësúishi buánxun Jesusan caíscë unicama 'ináncëxa.

³ 'Inania ca Pedronën cacëxa:

—Ananías, ¿uisacasquin cara ñumshin 'atimanën 'apu, Satanás, an 'ibuaquin, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí paráncësa 'ixunmi me cupími bicë curíqui mësú binun mi sinánmiac?

⁴ Minan 'aish ca a me maruxunmi a cupí bicë curíqui mix cuëëncësabi oquin 'ati asábi 'iixa. ¿Uisa cupí caramina cëmëti sinan? Mix usai 'icë ax ca unimishi cëmëcëma 'icën. Camina Nucën Papa Diosmi cëmëan.

⁵ Èsai quia cuatishi ca Ananías nipacëti bamacëxa. An usai bamacë ñuicania cuacë unicomax ca racuéiracëxa.

⁶ Bamacëbë uxun ca anu 'icë bënë unicaman chupan rabúnbianquin buánxun Ananías maíancëxa.

⁷ Usai 'ian rabë 'imainun achúshi hora 'icëbë ca aín xanuribishi aín bënëa bamacë 'unánxmaishi uax xubunu atslancëxa.

⁸ Atsinia ca Pedronën cacëxa:

—'È ca ñuixun. ¿Min me cupí caramina ënë curíquicamaishi bian?

Cacëxun ca xanun cacëxa:

—Usa ca aín cupí 'iaxa, ashi cananuna bian.

⁹ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—¿Uisaira 'ixun caramina Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí parani ami 'uchati min bënëbëtan sinan? Bënë unicama ca min bënë maínbëtsini aia. Atun ca usaribitimi bamaia miribi buánti 'icën.

¹⁰ Cacëxëshi ca Pedro tanáin nipacëti bamacëxa. Usai 'ia ca bënë unicama atsínquinbi bamacë mëraxun bibianquin buánxun aín bënë rapasu maíancëxa.

¹¹ Usacëbë ca axa Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun an ñuicania cuacë unicomaxribi racuëira racuëacëxa.

Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'a

¹² Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicaman, ax ca atubë 'icë quixun 'unánun Nucën Papa Diosan 'amicëxun, Jesusan caíscë unicaman uni itsin 'acëma ñu 'acëxa. Usocëbë ca axa Jesúsni catamëcë unicomax Salomón cacë anun uni nicë, anubi 'i anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu camabi nëtën timëacëxa.

¹³ Anu timëaxa 'icëbëbi ca ami racuëti uni raíri atubë 'iáma 'icën. 'Iquinmabi ca —atux ca atun nuitu aséribi upí 'icë —quixun sináncëxa.

¹⁴ Usaía 'imainun ca bëtsi unicomaxribi 'itsaira, xanubëbi bëbucamaxribi Nucën 'Ibu Jesúsni catamëacëxa.

¹⁵ Usa 'ain ca camabi unin, uni 'insíncëcama aín bacëtinën bëxun bëxun, anúan Pedro uti bainu nancëxa, Pedro cuaíncëbëtan aín tupëoncëinshi pëxcúnun quixun.

¹⁶ Usomainun ca Jerusalén 'urama 'icë ëmanu 'icë unicamanribi uni 'insíncë 'imainun uni ñumshin 'atimañu a camabi bëacëxa. Bëcëx ca pëxcúcancëxa.

Pedrocëñun Juan 'atimocan

¹⁷ 'Aisamaira uni Jesúsni sinania isi ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë saduceo unicama nishacëxa.

¹⁸ Nishi ami tsuáquiruxun ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama bixun sipuacëxa.

¹⁹ Usocëbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëx, imë uxun, aín ángel achúshinën sipu xëócaxun chiquínquin cacëxa:

²⁰ —Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun camina Jesúsni catamëcë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quicë bana unicama ñuixunti 'ain.

²¹ Ësoquian ángelnën cacësabi oquin ca pëcaracëbë cuanxun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa.

Bana ñuixunmainun ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun abë 'icë unicaman, judíos cushibunën 'apucama timëmianan sipuacë unicama bënun quixun policía xucëxa.

²² Xucëx cuanxunbi ca policíacaman sipunua mëráma 'icën. Usobëtsini utëcënxun

²³ ca cacëxa:

—Nun iscëx ca aséribi sipu cushioquin xëtáscë 'iaxa. An bërúancë suntárucamaribi ca aín xëcuë tanáinbi nicë 'iaxa. 'Aínbi ca nun xëocaquin iscëxbi uni achúshibi 'aíma 'iaxa.

²⁴ Policía quia cuati ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'imainun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë guardianën 'apu 'imainun sacerdotenën cushicamax ratuti canancëxa:

—¿Uisashi oquin cara ënë unin nu sináncasmamiti 'ic?

²⁵ Usai 'ia ca uni achúshinën uxun cacëxa:

—Minmi sipuoncë unicaman ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun unicama bana ñuixunia.

²⁶ Ësoquin cacëx cuanxun ca policíacamabëtan aín cushin, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun, bana unicama ñuixuniabi a unicama biacëxa. Bixunbi ca unicaman

maxaxan 'ati sinani racuëquin, mëëquinma anua judíos cushicaman 'apucama timécë anu upí oxuinshi buáncëxa.

²⁷ Usobëtsinquian bęcancë ca sacerdotenën cushicaman 'apun cacëxa:

²⁸ —Nun cananuna mitsu amiribishi Jesús ñuiquin bana ñuixunxunma 'anun quixun can. Cacëxunbi mitsun nëtëquinma a bana uni ñuixunia chaniaia ca Jersualénu 'icë unicaman cuaxa. Usa 'aish camina nun isanuna uni Jesús 'amia quiaxribi quicanin.

²⁹ Èsai quia ca Pedrobëtan Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman cacëxa:

—Unin cacësa oquin 'aquinbi cananuna Nucën Papa Dios, a 'ati cuëncëma ñu a 'aquinma, a 'atia ax cuëncë, a ñu cuni 'ati 'ain.

³⁰ Aín Bëchicë, mitsun i curúsocënu uni matásmicë, a ca Nucën Papa Dios, a nun rabicësaribi oquin nucën raracaman rabia, an baísqumiáxa.

³¹ Usotancëxun ca abëa aín mëqueu 'Apu 'inun 'imiáxa. 'Imianan ca axa atun 'Apu 'aían a cupíshi sinanati Israel unicama atun 'ucha tërëncë 'aish iëcë 'inun 'imiáxa.

³² Ax ca asérabi usa 'icë quixun cananuna nun camabi uni cain. Nucën Papa Diosan aín bana cuacë unicama 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí, anribi ca —asérabi ca usa 'icë —quixun uni 'unánmia.

³³ Quia cuati nishquin ca judíos unibunën 'apucaman atu 'ati sináncëxa.

³⁴ Usa 'aínbi ca 'apucama achúshi, fariseo uni, Gamaliel caquin anëcë, anu 'iacëxa. Gamaliel ax ca an usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë 'icëa camabi unin aín bana tancë 'iacëxa. Usa 'ixun ca niruquin atu cacëxa:

—Ènë unicama ca ëman pain chiquin.

³⁵ Cacëxuan chiquíncëbëtan ca ësoquin 'apucama cacëxa:

—Israel unicama, ënë unicama 'anuxun camina upí oquin pain sinánti 'ain.

³⁶ Mitsun camina sinánti 'ain, uni achúshi, Teudas cacë, an ca ax isa cushi 'icë quixun uni paráncëxa. Paráncëx ca cuatrocientos uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uni 'acancëbë ca axa abë nicë unicamax tsuáqui abati nëtëacëxa.

³⁷ Usocëxa nëtëa 'aínbi ca anun camabi unin aín anë 'ati nëtën, Judas cacë uni, Galileanu 'icë, axribi usaribiti ax isa cushi 'icë quixun uni parani cëmëacëxa. Usaria aribishi aín bana cuati ca 'itsa uni abë timéacëxa. Usa 'icëbia a uniribishi 'acancëbë ca axa abë nicë unicama tsuáqui nëtëacëxa.

³⁸ Usai 'ia sinánquin cana mitsu cain, ënë unicama camina isëshiti 'icanin. Anbi sináncë banaishi uni ñuixuncë 'aish ca ñancáishi 'iti 'icën.

³⁹ 'Aínbi, Nucën Papa Diosanbi 'unánmicëxun bana ñuixuanan ñu 'acë 'icë camina uisabi ocantima 'ain. Nucën Papa Diosmi atumina nishcanin ca bërúanracat.

⁴⁰ Èsai quia cuaquin ca —asérabi ca usa 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama cuënxun rishquitancëxun, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuntëcënxunma 'anun catancëxun, cuantánun xuacëxa.

⁴¹ Xucëxun 'apucama ëbiani ca —Jesúsnan cupí tëmëranun ca Nucën Papa Diosan nu caísa —quixun sinani cuëñquiani cuancëxa.

⁴² Cuanxun ca 'apucaman ñuixuntëcënxunma 'anun cacëxunbi ënquinma camabi nëtën anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'anan anua atux 'icë xubucamanuxunribi, Jesús ax ca Cristo axa uti nun caíncë, a 'icë quixun uni bana ñuixuancëxa.

6

An raíri 'aquinti mëcën achúshi 'imainun rabë uni caíscan

¹ Usomainun ca amiribi amiribi an Nucën Papa Diosan bana cuati unicamax 'itsacëxa. Griego banan banacë unicama 'imainun hebreo banan banacë judíos unicamaribi ca Jesucristomi catamëacëxa. Usa 'aish ca axa hebreo banan banacë unicama ñui èsai griego banan banacë unicamax quiacëxa:

—Camabi nëtën piti mëtícaquinbi ca nun aintsi xanu casunamëcë a piti 'inanima.

² Ësai quia cuaquin ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë uni męcën rabë 'imainun rabë an, axa Jesucristomi catamęcë unicama camicëxa timëtia, cacëxa:

—Nun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinma uni piti mëtícati ca upíma 'icën.

³ Usa 'ain camina mitsun męcën achúshi 'imainun rabë uni an piti mëtícanun caísti 'ain. Aín sinan ca upí 'icë quixuan unin 'unáncë 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan upí oquin sinánmicë 'ianan sinánñuira ca a unicama 'iti 'icën. Caístancëxun camina atúan uni piti mëtícanun cati 'ain.

⁴ Usocëbëtan cananuna nun abë banaquin Nucën Papa Dios unicama ñucáxuanan aín bana ñuixunti 'ain.

⁵ Èsoquian cacëx ca camáxbi cuëëni —cananuna caísti 'ai —quiax canancëxa. Canan-tancëxun ca Esteban, Nucën Papa Diosmi catamęcë 'icëa aín Bëru Ñumshin Upitan sinánmicë, acëñun Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, 'imainun Nicolás, Antioquíanu 'icë uni 'ixunbia an judíos unicamabëtan Nucën Papa Diosan bana 'unáncë, acama caísacëxa.

⁶ Caístancëxuan bëia ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman, męcënan ramëquin, Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

⁷ Usa 'ain ca amiribi amiribia, Jesús ax ca aséribi Cristo 'icë quixun Jerusalénuxun cuacocancëbë, ami sinani Nucën Papa Diosnan 'i unicamax 'itsacëxa. Usai 'icëbë ca judíos sacerdotecamaribi 'itsaxira Jesúsmi catamëacëxa.

Esteban bican

⁸ Esteban axa upí sinan 'ianan Nucën Papa Diosmi cushicë uni an ca, an 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

⁹ Usa 'ain ca an uni itsin 'acëma ñu 'aia oi ami nishi, judíos unbunëan ñu mëemicë 'aishbia chiquícë unicamabë Alejandría, Cilicia, 'imainun Asia me acamanuaxa ucë unicamax timëax Estebanbë cërúanancëxa.

¹⁰ Usai abë cërúanancëxunbia Estebanën atun 'acësama oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan sinánmicëxun bana ñuia cuati ca nëtécancëxa.

¹¹ Nëtëxunbi ca uni raíri ësaquin cacëxa:

—Nun mitsu cupíomainun camina Esteban ñuiquin unicama cati 'ain, nun cuacëx ca ënë uni Moisésçëñun Nucën Papa Dios ñui 'atimati banaxa quixun.

¹² Cacëx cuanxun ca camabi uni ñuixuanan caniacëcë unicamaribi 'imainun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamaribi ñuixunquin tsuácaruacëxa. Tsuácarucëx uxun ca Esteban bibianquin atun cushicaman 'apucamanu buáncëxa.

¹³ Abë cërúanancë unicaman ca uni raíriribi cëmëi isa Estebanmi manánun quixun cacëxa. Cacëx cuanxun ca ësaquin cacëxa:

—Ënë unix ca Nucën Papa Diosan xubu upí ñuianan Moisésnën cuënëo banaribi ñui nëtëtima 'atimati banaia.

¹⁴ Nun cuacëx ca ësai Esteban quiaxa: Jesús Nazaretnu 'icë, an isa anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupanan, Moisésnëan ax quicësabi oínu 'inun cuënëo bana aribi bëtsi oti 'icë quiax.

¹⁵ Usaía a unicamax a ñui quicëbëtan atun cushicaman 'apucama 'imainun anu timëcëcamaribi iscëxbi ca Estebanën bëmánan ángelnën bëmánansa 'iacëxa.

7

Bicëxuan Estebanën racuëquinma unicama ca

¹ Amia manáncania cuaxun ca sacerdotenën cushicaman 'apun Esteban ñucácëxa:

—¿A unicaman mi ñuicë bana ax cara aséribi 'ic?

² Cacëxun ca Estebanën cacëxa:

—'Ēn aintsicama 'imainun caniacēcē unicama nun cushibu, 'ēn mitsu camainun ca cuat. Nucēn rara Abrahamñex ca Harán cacē menu 'iisama pain 'aish Mesopotamia menu 'iacēxa. Anua 'icē ca ax upíra 'ixun nucēn rara Abraham Nucēn Papa Diosan cacēxa:

³“Min mecēñunbi camabi min aintsi ēbiani camina me itsinu 'ēn mi ismimainun cuanti 'ain”.

⁴Cacēx ca Caldea menuax cuanx Harán menu bēbax anu tsoócēxa. Anuaxa aín papa bamacēbē ca Nucēn Papa Diosan ismiasabi oi, anumi bērí nētēnbi bucucē, ēnē menu uacēxa.

⁵Usaía ucēbi ca ainanbia 'inun me Nucēn Papa Diosan 'inánma 'icēn, anua aín taēn amátiratsubi. 'Inánquinmabi ca sinanatēcēnuxunma ēsaquin Abraham cacēxa: “Ēnē mecama cana mi 'imainun min rēbúnquicamaribi 'inánti 'ain”. Bēchicēñuma pain 'icē ca Nucēn Papa Diosan usaquin Abraham cacēxa.

⁶Catancēxun ca ēsaquinribi cacēxa: “Min rēbúnquicamax ca aín menuma, bētsi unin menu tsónuxun 'aia. Anua tsócēbi ca anu 'icē unin cuatrocientos baritian min rēbúnquicama bētsi bētsi oquin ñu mēēminuxun 'aia”.

⁷Ēsaquinribi ca Nucēn Papa Diosan Abraham cacēxa: “Cuatrocientos baritia 'icēbētan cana an min rēbúnquicama bētsi bētsi oquin ñu mēēmīcē cupí, anu 'icē unicama tēmēraminuxun 'ain. Usocēxun ca a menuax cuanun min rēbúnqui xuti 'icēn. Xucēx ēnē menu uxun ca 'ē rabiti 'icēn”.

⁸Usaquin caxun ca Nucēn Papa Diosan Abraham ēsaquinribi cacēxa: “Mi 'imainun min rēbúnquicamaribi 'ēnan 'icē 'unánti oquin camina min bēbu tuácama aín inshú maxacara tēati 'ain”. Usa 'ain ca Nucēn Papa Diosan cacēsabi oquin Abrahamñen Isaac bēchitancēxun achúshi semana aín bacēncē nētē 'icēbētan 'unántiocēxa. Usaribi oquin ca Isaacnēnribishi Jacob bēchitancēxun 'unántiocēxa. Usa 'ixun ca Jacobnēnribi mēcēn rabē 'imainun rabē oquin bēchitancēxun a camabi 'unántiocēxa. Jacobnēn bēchicē mēcēn rabē 'imainun rabē acamax ca nucēn raracama 'iacēxa.

⁹Jacobnēn bēchicē achúshi ca José cacē 'iacēxa. 'Icēbi ca ami nutsi nishquin aín xucēantun Egipto menu buántanun uni maruacēxa.

¹⁰Marucēxuan unin buáncēxa Egiptonu 'iabi ca Nucēn Papa Diosan abē 'ixun 'aquinquin bērúancēxa. Usoquian 'acēxa upí sinánñu 'ixun upí oquin bana cuacē 'icē nuibaquin ca Egiptonu 'icē 'apu Faraón, an anu 'icē unicaman cushi 'imianan an aín xubunu 'icē ñucama bērúantiribi 'imiácēxa.

¹¹Faraónēn cacēsabi oquian Josénēn 'amainun ca Egipto mecamanu 'imainun Canaán mecamanuribi trigo 'aíma 'iacēxa. Usa 'ain ca anu 'icē unicama 'acēñuma 'aish nuibacacēxa. Nuibacacēbē ca nucēn raracamaribi pitiñuma 'iacēxa.

¹²Piti 'aíma 'ain ca Jacobnēn, Egiptonu ca trigo 'itsa 'icē quixuan ñuicania cuaxun aín bēchicē, nucēn raracama, anua trigo bitánun quixun xuacēxa.

¹³Xucēxun bitsínquin bēxun trigo ancēax ca amiribishi bitēcēni Egiptonu cuantēcēancēxa. Cuanx bēbaia ca Josénēn aín xucēantu isquin, 'ēx cana mitsun xucēn 'ai quixun cacēxa. Usa 'ain ca acama isquin Egiptonu 'icē 'apu, Faraónēn, Josénēn aintsicama ēnēx ca judíos uni 'icē quixun 'unáncēxa.

¹⁴Atubē banquin ca Josénēn aín xucēantu cacēxa, aín aintsi 'ibucamacēñuan aín papa Egiptonu bēnun quixun. Aín aintsi 'ibucamax ca setenta y cinco 'iacēxa.

¹⁵Usaquin Josénēn cacēsabi oi ca Jacob aín aintsi 'ibucamabē Egiptonu 'i cuancēxa. Cuanx anu tsotaxbia Jacobnēx pain 'iá 'ain ca aín bēchicē nucēn raracamaxribi bamacēxa.

¹⁶Jacob bamacē ca aín me, Canaán, anu 'icē ēma Siquem cacē, anu buántancēxun anuxunbi aín bēchicēnēn maíancēxa. A mex ca Abrahamñēan Hamor cacē unin bēchicēcama curíqui 'inánquin marua 'iacēxa.

¹⁷Usaquin catancēxun ca ēsaquinribi Estebanēn cacēxa:

—Jacob, aín anë itsi Israel, a 'imainun aín bëchicëcama Egiptonuax cëñúa 'aínbi ca aín rëbúnquicama anubi bucüacëxa. A nëtën Egiptonuax cuanti Nucën Papa Diosan Abraham ñuixuan, a nëtë 'urama 'ain ca Jacobnën bëchicënën rëbúnquicama nucën rara 'iá, atux 'aisamaira 'inun uati bucüacëxa.

¹⁸ Uati Egiptonu bucumainun ca bëtsi uni an José isáma, ax 'apu 'iacëxa.

¹⁹ Usa 'ixun ca a 'apux uni paránti 'unáncë 'ianan upíma 'ixun, bëbuaquin bëchicë tuácama bamatanuan 'ura racánun quixun nucën raracama cacëxa.

²⁰ Usomainun ca aín titan Moisés bacëancëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx upíra upí 'iacëxa. Bacëntancëxun ca aín titan aín papabëtan, rabë 'imainun achúshi 'uxën, 'ura racánquinma aín xubunuxunbi unëxun 'unónmiacëxa.

²¹ Rabë 'imainun achúshi 'uxë 'icëbëtan, 'ura ëncë mëraxun bixun ca Faraónën bëchicë xuntacunën aín tuása 'icë caniocëxa.

²² Cania ca Egiptonu 'icë unicaman atun 'unáncë ñucamaribi 'unánmiacëxa. Usa 'aish sinánñuira 'aish ca ax aín bana 'imainun aín ñu 'acëribi upí 'iacëxa.

²³ Cuarenta baritiañu 'aish ca aín aintsi Israel unicama isti sinánbiani cuancëxa.

²⁴ Cuanquin ca Egiptonu 'icë unin Israel uni achúshi ami mëparamëquin mëëquin 'atimoia mëraxun, anun rabanan nëëquin, Egiptonu 'icë uni 'acëxa.

²⁵ Usotancëxun ca aín aintsi 'aquinsa tanquin Moisésnën sináncëxa, 'ën aintsin ca 'unania, Nucën Papa Diosan 'amicëxun cana atu tëmëraiabi iëmiti 'ai quixun. Usaquian Moisésnën sinaniabi ca aín aintsicaman 'unánma 'icën.

²⁶ Usoquin 'onx isi cuantëcënquinbi ca aín aintsi rabë mëëanania mëracëxa. Mëraqin ca ënananmicasquin cacëxa: ¿Uisacatsi caramina nuibananshitima min aintsibë mëëananin?

²⁷ Cacëxun ca an bëtsi paëoquin mëëcë an Moisés cushin titicaquin cacëxa: ¿Uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mënionuxun isnun mi cax?

²⁸ ¿Min caramina Egiptonu 'icë unimi 'oncësaribi oquin 'ë rëisa tanin? quixun cacëxa.

²⁹ Usaquian cacëx ratúquiani abax ca Moisés 'ura 'icë me, Madián, anu cuancëxa. Cuanx bëbaxun ca aín nëtë 'aímabi anu tsóquin xanu bitancëxun bëbu rabë oquin bëchiacëxa.

³⁰ Usaquian catancëxun ca ësaquinribi Estebanën 'apucama cacëxa:

—Cuarenta baritia Madián menu 'itancëx ca Sinaí cacë aín bashi 'urama, anu uni 'icëma me, anu Moisés 'iacëxa. Anu 'ixun ca imaxu anuax tsi rëquirucë mëúcuá ángel achúshi isacëxa.

³¹ Usai 'ia isi ratutia —uisa cara —quixun ñachaquin isnux a 'urama cuaniabi ca Nucën 'Ibu Diosan ësaquin Moisés cacëxa:

³² “‘Ëx cana min raracama aín Dios 'ain. Abraham, Isaac, Jacob acaman Dios cana 'ëx 'ain”. Èsai quia cuati racuëti bërëruquin ca Moisésnën istisama tancëxa.

³³ Usaía 'ia ca Nucën 'Ibu Diosan Moisés cacëxa: “‘Ëx ënu 'ain ca anumi nicë me ënëx upíra upí 'icën. Usa 'ain ca min taxaca ëchit.

³⁴ Egipto menuaxa 'ën unicama tëmëraia isanan cana atúxa unin bëtsi bëtsi ocëx nuibacati banaiaribi cuan. Cuaxun acama tëmëraiabi iëmi cana uan. Iëminuxun cana mi pain Egiptonu xutin”.

³⁵ A aín aintsin titicaquin —¿uin cara nun 'apu 'ixunmi nun 'acë ñucama mënionuxun isnun mi cax? —quixun cacë, a Moisésbi ca Nucën Papa Diosan atun cushi 'ixuan aín aintsicama tëmëraiabi iëminun xuacëxa. Usoquin ca imaxunuax abë banaquian Moisés canun aín ángel camiacëxa.

³⁶ Xucëxun ca Egiptonu cuanxun Moisésnën Israel unicama anua buáncëxa. Buánquin ca Egiptonuxun 'anan, parúnpapa Xonsa anuxun 'anun, cuarenta baritian anu uni 'icëma menuxunribi Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

³⁷ Usaquian caxun ca ësaquinribi Estebanën catëcëancëxa:

—Moisés ax ca an Israel unicama ësaquin cá a 'icën: “An 'ë 'imicësaribi oquin ca mitsun rëbúnqui achúshi, an ax quicë bana unicama ñuixunti uni Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Imicëxuan an atu cacësabi oi ca 'icanti 'icën”.

³⁸ Moisés ax ca axa anu uni 'icëma menuax Israel unicama nëbëtsi 'ianan, aín bashi Sinaí cacë a tanáinuax abë banacë ángelbë 'ianan nucën raracamabëribi 'iá 'iacëxa. 'Ianan ca a aín unicamax usai 'iti bana Nucën Papa Diosan 'inácë, a 'iacëxa. A bana, Israel unicama nun 'unánuan cuënëonun ca Nucën Papa Diosan Moisés usaquin cacëxa.

³⁹ Usa 'aínbi ca Moisés quicësabi oquin 'aisama tanquin nucën raracaman Egiptonu cuantëcënti sinácëxa.

⁴⁰ Sinánquin ca Moisésnën xucën, Aarón, a cacancëxa: “An nu Egipto menua bëcë Moisés cara uisaxa cananuna 'unaniman. Usa 'ain camina dios raíri min nu unioxunti 'ain, an nu rëcuënxunbianun”.

⁴¹ Usaquin caxun ca vaca tuá tanquin ñu uniocancëxa. Usotancëxun ñuina caniocë rëax ca atun mëcënanbi uniocë ñu a rabi cuëncancëxa.

⁴² Usoia ca Nucën Papa Diosan atúnbia naínu 'icë ñu, 'ispa, 'uxë, bari acama rabinun quixun ëancëxa, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ësaquin cuënëosabi oquian 'anun:

Israel unicama, anu uni 'icëma me anu cuarenta baritia 'iquin 'aracacë ñuina 'aquinbi camina 'ë rabicanma 'ain.

⁴³ Usai 'iquin camina anuxun Moloc cacë dios rabiti xuburatsu niqúianan mitsúnbi uniocë 'ispa tanquin uniocë ñu ax isa Renfán cacë dios ainan 'icë quixun rabinuxun buáncën. Usa 'ain cana mitsu 'ë rabiquinmami usa ñuishi rabicë cupí mitsun nëtënu, Babilonia cacë ëma 'ucë, anumi tsónun xuti 'ain.

Usaquin cuënëosabi oi ca 'iacëxa.

⁴⁴ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi Estebanën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan ca abë banaquin Moisés anu uni 'icëma menuxun cacëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquin cacësabi oquin 'atancëxun ca Nucën Papa Diosan aín bana anu cuënëo maxax pará, a anu nanxun nucën raracaman bërúancëxa.

⁴⁵ A xubu ca nucën raracaman anu uni 'icëma menuax cuanquin capúnquin mëníoquin bibianquin, anu atux tsóti menu cuanquin abi buáncëxa. Nucën Papa Diosan 'amicëxun ca a menu bucucë unicama nucën raracaman Josuébetan abámiacëxa. Abámitancëxëxa: Anuxun 'ë rabiti xubu 'aquin camina cëxtú chupa 'ën mi ismicëxunmi iscë usabi oquin 'ati 'ain. Usoquin cacësabi a aín menu tsómainun ca a chupa xuburibi anu 'iacëxa. 'Ain ca a xubunuxun bari itsi bari itsi buínquin nucën raracaman Nucën Papa Dios rabiácëxa, David axa 'apu 'itámainun.

⁴⁶ David an ca nucën rara Jacobnëan aín rëbúnquicamabëtan rabia Nucën Papa Dios, ami sinánquin ax anu 'inun xubu chaira upí oquin 'axunti sinácëxa.

⁴⁷ Usoquin sinánxunbia 'ama 'ain ca aín bëchicë Salomón an cuni a xubu 'acëxa.

⁴⁸ 'Axuan 'aínbi ca Nucën Papa Dios, ax 'Apúira 'aish, unin 'acë xubunu tsotima. Ësai ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unían cuënëo bana quia:

⁴⁹ Ësai ca Nucën 'Ibu Dios quia: 'Ëx naínu 'icë 'Apúira 'aish cushiira 'ain ca menu 'icë ñucamaribi 'ënan 'icën. ¿Usa 'ëx 'ain caramina 'ëx anu tsónun uisa xubu 'ë 'axúnti 'ain? ¿'Ëx anu tantiti cara uinúira 'ic?

⁵⁰ ¿'Ën cushínbi carana ënë ñucama 'ama 'ain?

⁵¹ Usaquin caxun ca ësaquinribishi Estebanën cacëxa:

—Mitsux camina bana sinanima, nuituñuma 'aish pabíñumasa 'iá 'aish usabi 'ain, Nucën Papa Dios 'unácëma unisaribi 'aish. Camabi nëtëan Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan mitsu sinánmicë 'itsíanxbi camina an sinánmicë 'iisama tanin. Mitsun rara 'iásaribiti camina mitsux 'in.

⁵² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca mitsun raracaman bëtsi bëtsi ocëxa. Bëtsi bëtsi onan ca axa, Nucën Papa Diosan Bëchicë Upúira ca uti 'icë quicë unicama aribi 'acëxa. A unicama quiásabi oía uá 'icëbi camina mitsun a bamamicasquin unían i curúsocënu matásnun 'inan.

⁵³ Mitsux camina nun cuati bana ángelnëan Moisés cá, a 'unanibi a bana quicësabi oi 'icëma 'ain.

Esteban bama

⁵⁴ Usaquin cacëxun cuati ca 'apucama xumatami Estebanmi nishacëxa.

⁵⁵ Nishmainun ca naíu bësuquin aín Bëru Ñumshin Upitan cushiocë 'ixun Estebanën Nucën Papa Diosan cushi isanan asaribi 'aísha Jesús aín Papa mëqueu nicë isacëxa.

⁵⁶ Isquin ca cacëxa:

—Ca is. Naí panárabëcëbëtan cana axa uni 'inux anuax uá Jesús, a Nucën Papa Dios mëquea nicë isin.

⁵⁷ Èsai quiabi cuaisama tani pamumëti, munuma cuëncëni, ami qui abáquianxun ca bicancëxa.

⁵⁸ Bibianquin ca Jerusalénu buánxun maxaxan 'acëxa. Aín cutun pain pëxun bënë uni, Saulo cacë, an bërúanun quixun nantancëxun ca Esteban maxaxan 'acëxa.

⁵⁹ Maxaxan 'acëxun ca Estebanën Nucën 'Ibu Jesús cacëxa:

—Èn 'Ibu Jesús, mibë 'inun ca 'ë bit.

⁶⁰ Catancëx rantin purúnxun ca munuma banaquin Nucën 'Ibu Jesús catëcëancëxa:

—Atúxa ësari 'uchaiabi camina 'ënun rabanan uisabi otime 'ain.

Èsai quíshi ca bamacëxa.

8

Jesucristomi catamëcë unicama Saulonën bëtsi bëtsio

¹⁻² Usa 'ain ca Saulonën Esteban bamacëbëtan —usoquin 'ati ca asábi 'icë —quixun sináncëxa.

Usoquian Esteban 'acáncë ca an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raírinën masá nuituti inquin Esteban bibianquin buánxun maíancëxa. Esteban usoquin rëtantcëx atumi nishi tsuáquiruquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocancëxa. Usaira ocancëx ca tsuáqui Judea me 'imainun Samaria mecamanuribi cuanan bëtsi bëtsi ëmanu tsoiti cuancëxa. Usai 'icëbëbi ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicamaishi Jerusalénu bërúacëxa.

³ Usa 'ain ca Saulonën Jesucristomi catamëcë unicama cëñutisa tanquin xubucama oi atsínquin bëbu 'imainun xanuribi nirínbianquin sipuanuxun buáncëxa.

II. ÈMA RAIRINU 'ICÈ UNICAMAN NUCÈN PAPA DIOSAN BANA CUA (8.4-12.25)

Samaria menuxun Jesucristomi catamëti bana unin ñuia

⁴ Usa 'ain ca Jerusalénuaxa tsuáquicë unicama an me itsi, me itsinu cuanquin Cristo ñuiquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.

⁵ Usocëbëtan ca Felipenëri Samaria menu 'icë ëma achúshi anu cuanxun Cristo ñuiquin unicama bana ñuixuancëxa.

⁶ Ñuixuncëbë timëquin ca camabi unin —aséribi ca usa 'icë —quixun sinánquin aín bana cuacëxa. Cuanan ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aiaribi isacëxa.

⁷ Ñunshin 'atima cuëncëni anuax chiquicë uni isanan ca uni raíri aín xon nicëma 'imainun raíri aín niti bëtsicë acamaribi pëxcutia iscancëxa.

⁸ Usaía 'icëbë ca a ëmanu 'icë unicama chuáma tani cuëinra cuëëancëxa.

⁹ A ëmanu ca ñubé 'ia uni achúshi, Simón cacë, ax 'iacëxa. Usa 'ixun ca a unin —'ëx cana bëtsi unicamasamaira 'ai —quixun Samarianu 'icë unicama paráncëxa.

¹⁰ Usoquian paráncëx ca camabi uni tuáratsubëbi —ënë unix ca Nucën Papa Diosan cushiñu 'icë —qui ax ami sináncëxa.

¹¹ Usoquian 'itsa baritian an paráncë 'ixun ca camabi unin aín bana cuacëxa.

¹² Usa 'aínbi ca Felipenën —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuncëxun cuati —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani 'itsa uni 'imainun 'itsa xanuribi nashimicë 'iacëxa.

¹³ Usaía 'icëbë ca Simónribi a bana cuaxun, asérabi ca ax 'icë quixun sinani nashimicë 'aish Felipebë niacëxa. Abë nitsi ca Felipenëan uni itsin 'acëma ñu 'aia isi ratuti sináncasmacëxa.

¹⁴ Usa 'ain ca Samarianu 'icë unínribi ca Nucën Papa Diosan bana cuaxa quixuan ñuicania Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Pedrocëñun Juan anua cuantánun xuacëxa.

¹⁵⁻¹⁶ Xucancëx cuanxuan a rabëtan iscëxbi ca anu 'icë unicama Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aíshbi Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu pain 'iacëxa. Usa 'icë ca atúxribia aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun quixun Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

¹⁷ Ñucáxunquian Pedrobëtan Juanën aín męcënan ramęcëx ca atux Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'icancëxa.

¹⁸ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscë unicaman aín męcënan ramęcëxëshi ca uni Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'icë quixun isquin curíqui 'inántisa tanquin Simonan Pedrocëñun Juan cacëxa:

¹⁹ —'Ën męcënan ramęcëx uni aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun camina Nucën Papa Diosan cushi 'ëribi 'inánti 'ai —quixun.

²⁰ Cacëxunbi ca Pedronën cacëxa:

—Nucën Papa Diosan cushi ax ca cupíoquin bitima 'icën. Min usoquin sináncë cupí camina min curíquibëbi cëñúti 'ain.

²¹ Nucën Papa Diosan iscëx ca min nuitu upíma 'icën. Usa 'ain camina min añu ñubi nubëtan ësoquin 'atima 'ain.

²²⁻²³ 'Ën iscëx camina mix 'atimaira nuituñu 'ain. Usaquin sinani camina 'ën iscëx nuituñuma 'aish sinanatimoi 'icësa 'ain. Usa 'aíshbi camina sinanaquin usaquin sinánti ënquin min nuitu mëúmi 'atimaquin sináncë a cara mi tërënxunti 'icë mi tanun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain.

²⁴ Cacëxun ca Simonan Pedro cacëxa:

—Min 'ë cacë bana usai 'ëx 'iaxma 'inun camina mitsun Nucën 'Ibu Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

²⁵ Usa 'ain ca Pedrobëtan Juanën usai ca Jesús 'iaxa quixun caquin an cacë banacama 'itsa uni ñuixuancëxa. Usotancëxun, Samaria menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën 'Ibu Diosnan 'iti 'icë —quixun ñuixuntancëx ca Jerusalénu cuantëcëancëxa.

Etiopía nëtënu 'icë uni Felipenën bana ñuixuan

²⁶ Usaía 'ian ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxun ángelnën Felipe cacëxa:

—Jerusalénuax anun Gaza cacë ëmanu cuanti bai anu camina cuanti 'ain.

Usoquian ángelnën anu cuantánun quixun cacë bai ax ca anun anu uni 'icëma menu cuanti bai 'iacëxa.

²⁷ Ángelnën cacësabi oi ca Felipe cuancëxa. Cuaníbi ca bainuax Etiopía menu 'icë uni achúshibë mëranancëxa. A unix ca Etiopía menu 'icë 'apu, Candaces cacë xanu, a ñu 'axuanan aín ñucamaribi bërúanxuncë 'iacëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios rabi Jerusalénu cuancë a uni 'iacëxa.

²⁸ Usa 'ixun ca Jerusalénuax aín carro, caballonën buáncë, anun aín nëtënu cuantëcëni tsóxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni Isaíasnën cuënëo bana isacëxa.

²⁹ Isia mëraia ca Felipe Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan cacëxa:

—A carronu ca cuantan.

³⁰ Quia cuatíshi ca amiqui abáquiani cuancëxa. Cuanquin iscëxuan Isaíasnën cuënëo bana 'aia cuaquin ca cacëxa:

—¿A mi iscë bana a caramina uisai cara quia quixun cuatin?

³¹ Cacëxun ca cacëxa:

—Cana cuatiman. ¿Uni itsin 'ë 'aquincëxunma carana uisaxun 'unánti 'ain?

Ësoquin caquin ca Felipe abë tsotia 'irunun quixun cacëxa.

³² Usaquian cacëx 'iruax abë tsóxun Felipenën iscëx ca a unían 'acë banax ësai quicë 'iacëxa:

Unían 'anuxun buáncëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca unin 'anuxun buáncëx ax banacëma 'icën. Aín rani unin tēacëxbi ca carnero banaima. Carnero 'icësaribiti ca ax banacëma 'icën.

³³ Ax upí sinánñu 'icëbia tēmëramicancëbëbi ca uinu 'icë uníxbi anun rabanan nëeti banacëma 'icën. Axa ënë menu utancëx bama 'ain ca a unin ñuiti aín rëbúnqui 'aíma 'icën.

³⁴ Èsai quicë quiricanua istancëxun ca Etiopíanu 'icë unin Felipe cacëxa:

—Cana mi ñucatin, ¿ui ñui cara Isaías ësai quiacëx? ¿Axbi ñuiacati cara quiacëx? ¿Uni itsi ñui cara quiacëx?

³⁵ Cacëxun ca Felipenën quiricanua iscë bana a ñuixunquin, —Jesús ñui ca quia —quixun canan —carnero 'icësaribiti ca Jesús unin 'atimocëxbi banama 'icë —quixun canan —Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun upí oquin ñuixuancëxa.

³⁶ Ñuixunbiancëxun ca baca cuëbí 'urama cuanquin, a unin Felipe cacëxa:

—Ënu ca baca 'icën. ¿Anuxun caramina 'ë nashimitima 'ain?

³⁷ Cacëxun ca Felipenën cacëxa:

—Asérabi Jesucristo min nuitunënbi sinanimi ami catamëtia cana mi 'ati 'ain.

Quixuan cacëxun ca a unin Felipe cacëxa:

—Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun cana 'unanin.

³⁸ Usaquin caxun, aín carro nitsinamitancëx ca a rabëtaxbi 'ibúquiiani bacanu cuancëxa. Cuanx bacanu nixun ca Felipenën Etiopíanu 'icë uni nashimiacëxa.

³⁹ A nashimitancëx caman 'iruaishia Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan buáncëx nëtëtia ca a unin Felipe istëcëanma 'icën. Istëcënímabi cuëenquiiani ca aín menu cuancëxa.

⁴⁰ Usobiania cuancë ca unin Azote cacë ëmanua Felipe mëracëxa. Anuax cuanxun, ëma itsi ëma itsinu cuanquin —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama ñuixunbianx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa.

9

Sinanatia Saulo Jesúsmi catamëa (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Usa 'ain ca Saulo, axa Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëcë unicama cëñucatsi quiax, atumi xuamati nishacëxa. Nishquin ca sacerdotenën cushicaman 'apu anu cuanxun cacëxa:

² —Damasco ëmanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun xanucamaribi bixun nëaxun, Jerusalénu bënun camina quirica 'axun 'ë 'inánti 'ain. 'Ináncëxun cana Damasconu cuanxun anua judíos unicama timëti xubucamanu cuanquin atu bariti 'ain.

³ Usaquin cacëxuan quirica 'ináncëxun bibiani bain cuanxa, Damasco ëmanu bëbai cuaniabi ca naínuxun nëbëtsioraquin pëcaquin bëtëncëxa.

⁴ Usoquian pëcacëx menu nipacëquin ca ësála quia cuacëxa:

—Saulo, Saulo, ¿uisati caramina 'ë bëtsi bëtsi oin?

⁵ Èsai quia ca cacëxa:

—¿Ui caramina 'ain, Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain.

Cacëxun ca cacëxa:

—'Ëx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain. Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in.

⁶ Usoquian cacëxun cuati ratúirai racuëti bërëruquin ca Saulonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'ën 'ati caina cuëënin?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Niruquiiani ca Damasco ëmanu cuantan. Anuxun ca unin añu caramina 'ati 'ain quixun mi cati 'icën.

⁷ Usai quia cuaquinbi a ñubi isíma ca Saulobë cuancë unicamax ratúiracëxa.

⁸ Ratúmainun menuax nirui bëpëquiquinbi ca Saulonën iscasmacëxa. Iscasmatia ca abëa cuancë unicaman mënbianquin Damasconu buáncëxa.

⁹ Buáncëxunbi ca rabë 'imainun achúshi nètë bëxufu 'ixun pima 'ianan xëama 'icën.

¹⁰ Usaía 'imainun ca Jesucristomi catamëcë uni achúshi, Ananías cacë, ax Damasconu 'iacëxa. Anu 'ixun ca namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun cuacëxa:

—Ananías.

Cacëxuinshi ca Ananíasnën cacëxa:

—Ënu cana 'ain.

¹¹ Cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesusan cacëxa:

—Niruquiiani camina bai, Tëntúñuma caquin anëcë, anu cuanti 'ain. Cuanxun camina Judasnën xubunu cuanquin anu 'icë uni ñucáti 'ain, Tarsonu 'icë uni Saulo cacë ax cara ënu 'icë quixun. Anuax ca Saulo Nucën Papa Diosbë banaia.

¹² Banaquin ca namáquin iscësoquin, uni achúshi, Ananías cacë, aín xubunu atsínquin a bëpëxcunun quixun aín mëcënan ramëcëxun isaxa.

¹³ Usaquian cacëxun cuaquin ca Ananíasnën cacëxa:

—Itsaira unin ca 'ë caxa, a unin ca 'aisama ñu 'aquin, axa Jerusalénuax mimi catamëcë unicama bëtsi bëtsi oia quixun.

¹⁴ Usa 'ixun ca axa minan 'aish mibë banacë unicama sipuanuxun buánun isa quirica 'axunun quixun sacerdotenën cushicama caxa.

¹⁵ Cacëxunbi ca Nucën 'Ibu Jesusan Ananías cacëxa:

—Racuëaxma ca cuantan. 'Ën caíscë 'ixun ca a unin judíos unicamaishima, bëtsi mecamanu 'icë unicamaribi aín 'apucamacëñunbi ñuixunquin 'ë ñuiquin bana ñuixunti 'icën.

¹⁶ Usoquin 'ë ñuiquin bana ñuixunquin ca 'unánti 'icën, uisairai cara 'ënan cupí tëmëraia quixun.

¹⁷ Usaquian Jesusan cacëx ca Ananías anua Saulo 'icë xubunu cuancëxa. Cuanx atsínxun ca aín mëcënan ramëquin Saulo cacëxa:

—'Ën xucën Saulo, axa anúnmi ucë bainuax mibë banaëxancë, Nucën 'Ibu Jesús, an ca minu unun 'ë xuaxa, amiribishi istëcëananmi aín Bëru Ñumshin Upíñu 'inun.

¹⁸ Ësaquian Ananíasnën cacëbëshia aín bërunuax ñu xacá tñbu rëucucëbëtainshi ca Saulonën isacëxa. Usai 'i nirutancëx ca Saulo nashimicë 'iacëxa.

¹⁹ Nashimicë 'ixun pitancëx amiribishi cushitëcëni ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Damasconu pain 'iacëxa.

Saulonëan Damasconuxun bana ñuia

²⁰ Anu 'ixun ca anua judíos unicama timëti xubucamanuxun, Jesús ax ca aséabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun unicama ñuixuancëxa.

²¹ Usoquian Saulonën bana ñuixunia cuati ca unicama ratuti a ñui quiacëxa:

—Ënë unix ca an Jerusalénuxun ami catamëquin a iëminun Jesús ñucacë unicama tëmëramicë, a 'icën. Ax ca sacerdotenën cushicamanu buánuxun ënu 'icë unicamaribi bitsi uaxa. ¿Usa cat?

²² Quicancëbëtanbi ca Saulonën aín bana cushiira 'ixun Damasconu 'icë unicama sináncasmamiquin —Jesús ax ca aséabi Cristo, axa ënë menu uti judíos unicaman caíncë a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa.

Judíos unicama ami 'ësëncëx Saulo cuan

²³ Usoquin atu bana ñuixunía 'itsa nētē anu 'icēbē ca judíos unicama Saulo 'acatsi quiax 'ēsēnancēxa.

²⁴ A 'acatsi quiáxa 'ēsēnancania ñuía ca Saulonēn cuacēxa. Usa 'ain ca chiquitia 'anuxun nētēnbi 'anan imēbi Damasconēn cēnē xēcuēcamanaxun bēaraqin caíancēxa.

²⁵ Caíncania 'unánquin ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Saulo, caquí chanu 'aruxun, cēnē manámia 'icē xēcuēn, imē nanpácancēxa. Nanpácēx ca 'ibúquiani Saulo Jerusalénu cuancēxa.

Saulo Jerusalénu 'iá

²⁶ Cuanx bēbaxa atubē 'iisa tancēxibi ca axa Jesucristomi catamēcē unicamax Saulo isa Jesucristomi catamēcēma 'icē quixun sinani ami racuēacēxa.

²⁷ Usa 'aínbi ca Bernabénēn Saulo Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicamanu buáncēxa. Buánxun ca Saulo ismiquin ñuixunquin atu cacēxa:

—Saulonēn ca bainua Nucēn 'Ibu Jesús isaxa. Iscēx ca abē banaxa. Usaía banan ca ami catamēti aín uni 'ixun Damasconu 'icē unicama, Jesús ca asérabi Cristo 'icē quixun ñuixuanxa.

²⁸ Usoquian Bernabénēn cacēxun ca atubēa 'inun Saulo biacēxa. Bicēxun ca Jerusalénuxun Saulonēn atubē niquin Nucēn 'Ibu Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuancēxa.

²⁹ Ñuixunquin ca axa griego banan banacē judíos uncamabēribi bananan cuēbicananquin racuēquinma —Jesús ax ca asérabi Cristo 'icē —quixun cacēxa. Usoquian cacēxun ca a 'acatsi quixun sináncancēxa.

³⁰ Usai quicania 'unánxun ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman Saulo Cesárea emanu buánxun, Tarso emanua cuantánun xuacēxa.

³¹ Usa 'ain ca Judea menu 'imainun Galilea menu 'imainun Samaria menuribi, axa Jesucristomi catamēcē unicama uínbi ubíocēma 'aish chuámarua bucüacēxa, usai 'i ca Jesucristomi catamēti 'itsarui cushiacēxa. Usaía 'icēbē ca raíri uniribi abē timēti Nucēn 'Ibu Diosan bana upí oquin cuati, aín Bēru Ñumshin Upitan 'aquincēx 'itsarui Jesúsni sináncēxa.

Eneas pēxcúa

³² Usaía 'imainun ca Pedro bētsi bētsi emanu cuani Lida emanuribi axa Jesucristomi catamēcē unicama isi cuancēxa.

³³ A emanuxun ca uni achúshi, Eneas cacē, ñuá 'aish nirucuaínquinbi tancēma 'aísha ocho baritia aín anu 'uxtinubi racacē, a mēracēxa.

³⁴ Mēraqin ca Pedronēn cacēxa:

—Eneas, Jesucristonēn ca mi pēxcuía. Ca nirut, niruxun ca min anu 'uxti mēníot.

Cacēxēshi ca niruacēxa.

³⁵ Usai 'iáxa Eneas nitsia isi ca Lida ěma 'imainun Saronu menu 'icē unicama, usama 'aíshbi sinanati Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcēacēxa.

Dorcas cacē xanu baíscúa

³⁶ Jesucristomi sináncamainun ca Jope cacē emanu 'icē xanu achúshi Tabita, aín anē itsi Dorcas, anribia Nucēn Papa Diosan bana cuacē, ax 'iacēxa. A xanun ca ñu upíshi 'aquin usabi ocē 'ixun ñuñuma unicama ñu 'ináncēxa.

³⁷ Usa 'ain ca Tabita ax 'insíanx bamacēxa. Bamacē nashimitancēxun ca xubu cata itsi manámi buánxun anu racáncancēxa.

³⁸ Jopenuaxa Tabita bamacēbētan ca anu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicaman, Pedro ca Lidanu 'icē quixuan ñuicania cuacēxa. Usa 'ain ca Lida ěma axa Jope 'urama 'ain bēnētishia unúan Pedro catánun rabē uni xuacēxa.

³⁹ Xucēx cuanxuan cacēxēshi ca Pedro uni rabē abēbi Jopenu cuancēxa. Cuanx bēbaxa anu Dorcas racáncēnu buáncancēx atsinia ca xanu casunamēcēcaman nēbētsioracēxa. Nēbētsiorati inquin ca ñutisama pan 'ixúan Dorcasnēn 'acē cutúncēñun chupacama Pedro ismiacēxa.

⁴⁰ Ismicëxun anu 'icë xanucama ëman chiquínun catancëx ca Pedro rantin purúanx tsóbuax Nucën Papa Diosbë banacëxa. Banatancëxun, anua racacë au bësuquin isquin ca cacëxa:

—Tabita, ca nirut.

Cacëxëshi bëpëquiquin Pedro isi nirui ca tsóracëacëxa.

⁴¹ Usariashi ca Pedronën mëínquin biruacëxa. Birutancëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicamacëñunbi casunamëcë xanucamaribi cuënxun axa baísquicë xanu atu ismiacëxa.

⁴² Usoquin 'acëa cuacoia ca camabi unin Jope ëmanuxun cuacëxa. Cuati ca 'itsa uni Nucën 'Ibu Jesúsni sinani ami catamëacëxa.

⁴³ Ustancëx ca Pedro 'itsa nëtën Jopenu, an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacë, aín xubunu 'iacëxa.

10

Cornelio isia Pedro cuan

¹ Cesárea ëmanu ca uni achúshi, Cornelio cacë, 'iacëxa. A unix ca cien suntárucama, Itálica cacë, aín cushi 'iacëxa.

² A unix ca aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamabëtan Nucën Papa Dios aín bana cuaquin rabicë 'iacëxa. Usai 'ianan ca ñuñuma judíos unicama 'itsa oquin curíqui 'ináncëxa. 'Inánan ca camabi nëtën Nucën Papa Diosbë banacëxa.

³ Usa 'ixun ca bëtsi nëtën bari cuabutia, a las tres 'ain, namáquin iscësoquin ángel achúshi Nucën Papa Diosan xucëx anu aia upí oquin isacëxa. Iscëx anua 'icënu atsínquin ca —Cornelio —caquin cuëancëxa.

⁴ Cuëncëxun ami bësuquin isíbi racuëtan bamaquin ca cacëxa:

—¿Añu cat?

Cacëxun ca ángelnën cacëxa:

—Abë banaquinmi ñuñuma uni ñu 'ináncëcama ca Nucën Papa Diosan asábi isaxa.

⁵ Usa 'ain camina min unicama Jope ëmanu xuti 'ain, anu 'icë uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bënun.

⁶ Simón Pedro ax ca an ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón caquin anëcëribi bëtsi uni, axa parúmpapa cuëbí tsócë, aín xubunu 'icën.

⁷ Ësoquin catancëx ángel cuan ca Cornelionën, an ñu mëëxuncë uni rabëcëñun ax 'icësaribitia ax Nucën Papa Diosni sináncë suntáru achúshi aribi cuëancëxa.

⁸ Cuënxun ca ángelnëan a cacëcama ñuixuntancëxun Jopenu cuantánun xuacëxa.

⁹ Xucëx pëcaraquiani bain cuani Jope 'uramaquianmainun ca bari xamárucëbë Nucën Papa Diosbë banai Pedro tapitinën xubu mascuan cata itsi masapan oquin 'acë anu 'iruacëxa.

¹⁰ Anu 'iruxun ca pitia 'aruxuncamainun panánxun piisa tanquin Pedronën namáquin iscësoquin isacëxa.

¹¹ Iscëxa naí panarabëcëbë ca anuax chupa chaira, amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë 'imainun rabë oquin təcërecacë 'aish meu ubúacëxa.

¹² A chupanu ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë, 'imainun axa men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acama 'iacëxa. A ñuinacamax ca piti 'icëbia judíos unicaman pitima isa quixun cacë 'iacëxa.

¹³ A ñucama ubutia isquinshi ca Pedronën ësai quia cuacëxa:

—Pedro, niruxun ca rëxun pit.

¹⁴ Cacëxun cuaquin ca Pedronën cacëxa:

—'Ën 'Ibu, cana 'aiman, pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.

¹⁵ Ësoquin caquinbi ca ësai quia cuatëcëancëxa:

—Nucën Papa Diosan upí 'inun mëníocë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁶ Usaía rabé 'imainun achúshiti quia Pedronën cuacëbë ca a chupabë ñucamaribi naínu cuantëcëancëxa.

¹⁷ Usaía 'icëbë ca Pedro uisa cupí cara isa namáquin iscësoquin ñu isaxa quiax sináncasmacëxa. Usaía Pedro 'imainun ca Cornelionën xucë unicamax uinu cara Simonan xubu 'icë quixun ñucábianx aín xëcuënu bëbacëxa.

¹⁸ Bëbaxun ca munuma banaquin, uni achúshi, Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, ax cara ënu 'icë quixun ñucácëxa.

¹⁹ A baricamainuan namácësoquin iscë ñucama a sinan sinaniabi ca Pedro Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan cacëxa:

—Rabé 'imainun achúshi unin ca mi baria.

²⁰ Usa 'ain ca 'ibútancëx mëníocaquiáni atubë cuantan. 'Ën cana atu xuan. Usa 'ain camina, judíos unima 'ain cana abë cuantima 'ai quima atubë cuanti 'ain.

²¹ Cacëx 'ibúquin ca Cornelionëan xucë unicama Pedronën cacëxa:

—'Ëx cana ami baricë a 'ain. ¿Añuai caina uan?

²² Cacëxun ca a unicaman Pedro cacëxa:

—Cornelio cacë suntárnunën cushi, ax upí uni 'ianan an Nucën Papa Diosan bana cuacë 'icëa upí uni 'icë judíos unicaman 'unáncë, a ca Nucën Papa Diosan xucë ángelnën caxa, min bana cuanuxuan aín xubunumi cuanun mi caminun quixun.

²³ Ësaquian cacëxun atsínmicëx ca a unicamax Pedrobë a xubunu 'iacëxa. 'Inëti pëcaracëbë ca Pedro mëníocaquiáni, axa a buani ucë unicama a 'imainun Jopenuaxa Jesúsni sináncë uni raíricamabëribi Cesárea ëmanu cuancëxa.

²⁴ Coonx ca Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbamainun ca Cornelionën aín aintsi 'ibuca-macëñun an 'unáncë unicamaribi aín xubunu cuanun quixun camiacëxa. Camicëxa timëan ca acamabëtan Pedro caíancëxa.

²⁵ Caíncëx bëbax aín xubunu atsinia ëman chiquíquin bitsi, a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Cornelionën Pedro rabiácëxa.

²⁶ Rabicëxunbi ca Pedronën Cornelio biruquin, —ca nirut, 'ëxribi cana misaribi unishi 'ai —quixun cacëxa.

²⁷ Ësoquin catancëx Cornelio bë banaquianx atsínquinbi ca Pedronën 'itsa uni timëcë isacëxa.

²⁸ Isquin ca atu cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ax quicësabi oía judíos unicama 'iti bana ca quia, judíos uníxa judíosma unibë timëanan aín xubunu atsinti ca 'aisama 'icë quiax. 'Ënribi a bana 'unáncë 'icëbi ca Nucën Papa Diosan uinu 'icë unibi, 'aisama ca quixun ñuixunma 'anun 'ë 'unánmiäxa.

²⁹ Usa 'ain cana min 'ë camicëx, judío uni 'aish, cana cuanima quixun sinanima bënëtishi uan. Usa cupí cana uisoti caramina 'ë camia quixun 'unántisa tanin.

³⁰ Cacëxun ca Pedro Cornelionën cacëxa:

—Rabé 'imainun rabé nëtë ca 'ëx anun ësañuribi baria cuabúcëbë, 'ëx 'icësabi ñubi piaxma 'ën xubunuax Nucën Papa Diosbë banaëxancë 'icën. Banaquin iscëx ca uni achúshi aín chupa chaba chabaquicë 'aish 'ën bëmánanu niracëxanxa.

³¹ Niracëquin ca 'ë caëxanxa: Cornelio, mixmi abë banacëcama ca Nucën Papa Diosan cuaxa. Cuanan ca minmi ñuñuma uni ñu 'ináncë acamaribi 'unanx cuëenquin manuima.

³² Usa 'ain camina Simón 'icëbi Pedro caquin anëcë a bëtánun min uni Jopenu xuti 'ain. Ax ca ñuina xacá mëníoti 'unáncë uni, Simón cacëribi, parún-papa cuëbía tsócë, aín xubunu 'icën. Ax ca uax mibë banati 'icën.

³³ Cacëxun cana bënënguinhia mi bënun quixun uni xuëxan. Xucëxuan cacëx camina upí oquin sinánbëtsini atubë ënu uan. Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Diosan nu ismainun ënu bërí 'ain, an mi sinánmicëxunmi nu ñuixuncëxun cuanux.

Cornelionën xubunuxun Pedronën bana ñuixuan

³⁴ Ësoquian cacëxun ca Pedronën Cornelio cacëxa:

—'Ēn cana bĕrí asĕrabi 'unanin, Nucĕn Papa Diosan ca judíosma unibu judíos unisaribi isquin camabi uni sĕnĕn isia.

³⁵ Usa 'ixun ca an aín bana cuaquin ñu upíshi 'acĕ unicama camabi menu ainan 'imia.

³⁶ Nucĕn Papa Diosan ca Israel unicama aín bana ñuixunquian Jesucristo ax ca camabi unin 'ibu 'ixun an nu chuámarua 'imiti a 'icĕ quixun ñuixunun aín unicama xuaxa.

³⁷ Mitsun camina upí oquin 'unanin, Juanĕn pain ca Jesucristo ñuiquin Nucĕn Papa Diosan bana ñuixunquin uni nashimiácĕxa. Usoquian Juanĕn 'a ñucama a 'unánan camina Galilea menuax cara uisai 'iacĕxa quixun 'unanin.

³⁸ Camina 'unanin, Nucĕn Papa Diosan ca Jesús Nazaretnu 'icĕ a aín Bĕru Ñunshin Upí abĕ 'inun 'inánquin aín cushiribi 'inácĕxa. 'Inácĕxun ca ñu upíshi 'anan ñunshin 'atimañu unicamaribi pĕxcüácĕxa, Nucĕn Papa Dios abĕ 'ain.

³⁹ Jesusan Judea menu 'icĕ ĕma chucúmaracamanuxun 'anan Jerusalénuxunribi 'acĕ ñucama a cananuna nun isacĕn. Usoquian ñu 'acĕbi ca i curúsocĕnu matásquin unin 'acĕxa.

⁴⁰ 'Acĕbi ca Nucĕn Papa Diosan rabĕ nĕtĕ 'iónxa pĕcaracĕbĕtanshi baísquimiácĕxa. Usaía 'ia isnun ca nu mĕníoquancĕxa.

⁴¹ Jesús baísquicĕbi ca camabi unínra isama 'icĕn. Nun cuni cananuna Nucĕn Papa Diosan, Jesús ñuiquin unicama bana ñuixunun bĕráma caísa 'ixun, baísquicĕ isanan abĕtan pianan xĕacĕn.

⁴² Usa 'icĕ ca aín bana unicama ñuixunun xuquin nu ĕsaquin cacĕxa: Nucĕn Papa Diosan 'imicĕxun cana 'ĕn, uni bamacĕmacama 'imainun bamacĕ unicamaribi, uisaira cara ĕnĕ menuax 'iaxa quixun 'unánquin, Nucĕn Papa Diosbĕ cara 'iti 'icĕ, cara 'itima 'icĕ quixun cati 'ain. Usaquin camina unicama ñuixunti 'ai quixun ca Jesusan nu cacĕxa.

⁴³ An Nucĕn Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamaxribi ca Jesús ñui ĕsai quiacĕxa, camabi uni axa aín bana cuati ami catamĕcĕ, a ca aín 'uchacama Jesusan tĕrĕnxunia quixun.

Abĕ 'inúan judíosma unicama Nucĕn Papa Diosan aín Bĕru Ñunshin Upí 'inan

⁴⁴ Usoquian Pedronĕn atu bana ñuixunmainun ca axa aín bana cuati Nucĕn Papa Diosmi sinácĕ unicamanu aín Bĕru Ñunshin Upí uacĕxa.

⁴⁵⁻⁴⁶ Usa 'ain ca aín Bĕru Ñunshin Upitan 'imicĕxun unin cuacĕma banan banaquin Nucĕn Papa Dios rabicancĕxa. Nucĕn Papa Dios rabicania cuati ca Pedrobĕa ucĕ Jesúsmi sinácĕ unicama ax judíosma unicamaxribia Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upíñu 'icĕ isi ratuti sinácasmacĕxa.

⁴⁷ Usaría ca Pedronĕn cacĕxa:

—Nux 'icĕsaribitia Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upíñu 'icĕ cananuna ĕnĕ unicama, 'unpaxan nashimitima ca quixun catima 'ain.

⁴⁸ Ēsoquin catancĕxun ca Pedronĕn a unicama Jesucristomi catamĕcĕ 'aísha nashimicĕ 'inun cacĕxa. Nashimicĕ 'ixun ca Pedro a unicaman atubĕ pan isa 'inun quixun cacĕxa.

11

Judíosma unicamaxribi Jesucristomi catamĕtia Jerusalénuxun 'unáncan

¹ Usa 'ain ca Jesusan aín bana uni ñuixunun caíscĕ unicamabĕtan Judea menuxun axa Jesucristomi catamĕcĕ unicamanribi, judíos unishima judíosma unicamaxribi ca Nucĕn Papa Diosan bana cuati Jesúsmi catamĕtia quixun ñuicania cuacĕxa.

² A ñucama cuacamainun ca Pedro Jerusalénu cuantĕcĕancĕxa. Cuanxa bĕbacĕ ca axa Jesúsmi catamĕcĕ judíos unicama an, judíosma uni Jesucristomi catamĕcĕ ca nux 'icĕsaribiti 'unántiocĕ 'iti 'icĕ quixun sinánquin ami nishtisa tanquin Pedro ñu cacĕxa.

³ Ñuiquin ca cacĕxa:

—¿Uísa 'ixun caramina aín xubunu atsíanan judíosma unicamabĕtan pian?

⁴ Cacĕxunbi ca uisai cara ñu 'iaxa upí oquin ñuixunquin atu ĕsoquin cacĕxa:

⁵ —Jope ëmanuax Nucën Papa Diosbë banaquinbi cana namáquin iscësa oquin naí panárabëcëbëa anuax chupa cha amácasa 'itánun aín rëbucamanu rabë 'imainun rabë oquin təcërecacë 'aish 'ë 'urama ubutia isan.

⁶ Usaria ñachaquin iscëxbi ca bëtsi bëtsi ñuina taën nicë 'imainun axa 'acancë ñuina 'imainun men nirícë ñuina 'imainun pëchiu ñuina acamaribi anu 'iaxa.

⁷ Anu 'icë isquinbi cana ësaía quia cuan: Pedro, niruxun ca rëxun pit.

⁸ Cacëxun cana can: 'Ën 'Ibu, cana 'aiman. Pitima ñu cana 'ën uisa 'ixunbi picëma 'ain.

⁹ Cacëxun ca naínuxun 'ë caxa: Nucën Papa Diosan upí 'imicë ñu camina 'atima ca quixun catima 'ain.

¹⁰ Usaía rabë 'imainun achúshiti quia cuacëbë ca a chupabëbi ñucama ax naínu cuantëcëanxa.

¹¹ Cuancëbëbi ca 'ëx anu 'icë xubunu rabë 'imainun achúshi uni bëbáxa, Cesárea ëmanuxuan 'ë barinun xucancëx.

¹² Acamaxa bëbamainun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan, judíos unima ca quixun sinanima a unicamabë cuanun quixun 'ë caxa. Usa 'ain cana atubë cuan, 'imainun ca axribi Jesucristomi catamëcë 'aish męcën achúshi 'imainun achúshi uni ënëxribi 'ëbë cuanxa. Cuanx cananuna an 'ë camicë unin xubunu atsían.

¹³ Atsinia ca ësaquin nu caxa: 'Ën xubunu nicë cana ángel isan. Iscëxun ca 'ë caxa: Jope ëmanu camina uni xuti 'ain. Xucëx cuanxun ca uni achúshi Simón 'icëbia Pedro caquinribi anëcë, a ënu bëti 'icën.

¹⁴ Bëcëx uxun ca uisai caramina min xubunu 'icë camabëbi Nucën Papa Diosnan 'aish abë 'inux iéti 'ai quixun mi cati 'icën.

¹⁵ Ësaquin ca ángelnën 'ë caxa quixun an 'ë camicë unin 'ë cacëxun cana 'ën Jesucristo ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuan. Atu bana ñuixuncëbëbi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upí nunua ucësaribiti atunu uaxa.

¹⁶ Usai 'icëbëtan cana Nucën 'Ibu Jesús axa ësaí quiá sinan: Juanën ca uni 'unpaxan nashimiaxa. Usa 'aínbi camina axa mitsubë 'inux ucëbë Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'iti 'ain.

¹⁷ Usa 'aían nu 'acësaribi oquin Jesucristomia catamëtia, atu aín Bëru Ñumshin Upí 'inania cana 'ën 'inánxunma 'anun quixun Nucën Papa Dios catima 'ain.

¹⁸ Ësaquin Pedronën ñuia cuati ca a ñu catëcënima Nucën Papa Dios rabi quiacëxa:

—Bëri cananuna 'unanin, judíos unishima, judíosma unicamaribi ca Nucën Papa Diosan 'atimaquin sináncë 'aíshbi Jesucristomi catamëtia xëñibua 'aínbi ainan 'inun sinanamia —quixun.

Antioquía ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama

¹⁹ Esteban pain rëtançëxun ca Jesucristomi catamëcë unicama axa atumi nishcë unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usocëx ca tsuáqui raírinëxa Fenicia menu cuantamainun raírinëxribia nasí cha, Chipre cacë, anu cuantamainun raírinëxribi Antioquía ëmanu cuancëxa. Cuanxun ca bëtsi unibuma judíos unibuishi, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun bana ñuixuancëxa.

²⁰ Ñuixunmainun ca Chipre 'imainun Cirene menuaxa Jesucristomi catamëcë uni raíri anribishi Antioquía ëmanu cuanx bëbaxun, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun, judíosma uniribi bana ñuixuancëxa.

²¹ Nucën 'Ibu Diosan cushiocëxuan a unicaman aín bana ñuixuncëxun cuati ca 'itsa uni atúan bëráma ñu 'aisama 'acëcama ënquin sinanati, Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²² Usaía 'icëa ñuia ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Jerusalénuxun cuacëxa. Cuaxun ca Bernabé Antioquíanu cuantánun quixun xuacëxa.

²³ Xucëx cuanx bëbaquin, Nucën Papa Diosanbia atu judíos uni 'icëmabi chuámarua 'aísha upí nuituñu 'inun ainan 'imicë isi ca Bernabé cuëëncëxa. Cuëëñquin ca 'ësëquin cacëxa:

—Mitsúnmi bërâma 'acë ñu 'atëcëníma camina Nucën 'Ibu Jesús ami ëníma catamëti 'ain.

²⁴ Ax upí nuituñu 'ianan Jesucristomi catamëcë 'aish Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upíñu 'ixuan Bernabénën usaquin cacëxun cuati ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa.

²⁵ 'Itsaira axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ain ca Tarso ëmanu, Saulo bari Bernabé cuancëxa. Cuanxun mëraxun ca Antioquíanu bëacëxa.

²⁶ Bëax achúshi baritian anu 'iquin ca Saulobëtan Bernabénën axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëquin atu 'unánmiacëxa. Usa 'ain ca Antioquíanuxun pain uni raírínën axa Jesucristomi catamëcë unicama Cristonën uni caquin anëacëxa.

²⁷ Saulobëa Bernabé Antioquíanu 'ain ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun unicama ñuixuncë uni raírínëx Jerusalénuax Antioquíanu uacëxa.

²⁸ Acama achúshinëx ca Agabo caquin anëcë 'iacëxa. An ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñumshin Upitan 'unánmicë 'aish niruquin anu 'icë unicama cacëxa, camabi menu 'icë unix ca pitiñuma 'iti 'icë quixun. Axa usai quicësabi oi ca Claudio cacë uníxa 'apu 'ain 'iacëxa.

²⁹ Usai 'icëbëa Judeanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax atun piti ñuñuma 'icë ñuicania cuaxun ca Antioquíanu 'icë unicaman curíqui atu buánmiti sináncëxa, axa 'itsa curíquiñucaman uiti cara nainsa tania 'ati nanmainun uicamax cara 'itsamashi curíquiñu 'icë acamanribi uiti cara nainsa tania 'ati nantancëxun.

³⁰ Sinánxun achúshi achúshinën 'itsaira curíquiñu an 'itsa nanmainun 'itsamashi curíquiñu anribi 'itsamashi nantancëxun a curíquicama Saulocëñun Bernabé 'inánquin cacáncëxa:

—Ënë curíquicama camina Judeanuxun an Jesucristomi catamëcë unicama bana ñuixuncë unicama a 'inánti 'ai —quixun.

12

Jacobo bama 'imainun Pedro sipuacan

¹ Usomainun ca 'apu 'ixun Heródesnën axa Jesucristomi catamëcë uni raíri bëtsi bëtsi omiacëxa.

² Bëtsi bëtsi omiquin ca Juanën xucën, Jacobo, a manë xëtocën 'amiacëxa.

³ Usoquin 'acëbëa judíos unicama cuëënia isquin ca Heródesnën Pedroribishia binun quixun aín suntárucama cacëxa. Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtë 'ain ca Heródesnën Pedro bimitancëxun sipuamiacëxa.

⁴ Sipuamiquin ca ësaquin sináncëxa: Ënë nëtëcama inúcëbëtan sipunua chiquíminuxun cana judíos unicaman ismainun uisa carana Pedro oti 'ai quixun isti 'ain. Usaquin sinánquin ca chiquíti rabanan Heródesnën Pedro sipuanun quixun cacëxa. Cacëxun ca dieciseis suntáru a bërúanun mëníoquin policíanën rabë 'imainun rabë suntárunën paían bërúanun quixun sipuamiacëxa. Usoquin ca suntárucaman an paían bërúancëcamaxa cuancëbë cuancëbë uquin raírínënríbi bërúancëxa.

⁵ Usa 'ixun ca Pedro sipunua bërúancëxa. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëtëquinma Nucën Papa Dios Pedro ñucáxuancëxa.

Nucën Papa Diosan Pedro sipunua chiquían

⁶ Imëishi Heródesnën ñucánuan përcaratamainun ca acëñunbi manë risin mëtëcërecacë 'ixuan suntáru rabëtan pararuamainun Pedro 'uxacëxa. 'Uxmainun ca an sipu bërúancë suntáru rabëribi xëcuë tanáin chiquitin rabanan bërúain niacëxa.

⁷ Usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Diosan xucëxa aín ángel ucëbëshi aín cushían sipu pëcacë 'iacëxa. Usaía 'icëbëtan aín pichánpurunu ratícaquin bësúnquin ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Bënëtishi ca nirut.

Quixuan cacëbëshi ca anun mëtëcërecacë manë risi tubucuti nipacëacëxa.

⁸ Usai 'icëbëtan ca ángelnën cacëxa:

—Mi cuanun ca anúnmi tsitëcërëquicë mëníonan min taxaca tañut.

Usaquin cacëxa mëníocatia ca ángelnën Pedro cacëxa:

—Min tarin rabumëxun ca 'ë nuibëtsin.

⁹ Cacëx chiquíquin ca Pedronën asérabi ca an 'ë buania quixun 'unánquinmabi ángel nuibiancëxa. 'Unánquinmabi ca —namati cana ësai 'i —quixun sináncëxa.

¹⁰ Sinánbiani cuanquian an bërúancë suntáru ëbianquin an 'urínxun bërúancë suntáru aribishi inubiancëbë ca anun ëman cuantina 'icë manë xëcuë axbi xëóquiacëxa. Usai 'icëbë chiquíquiani cuanquin, bai itsi inúishi ca Pedro ëni ángel nëtëacëxa.

¹¹ Nëtëcëbë ca upí oquin sinani Pedro quiacëxa:

—Asérabi cana bërí 'unanin, judíos unicamax cuëncësabi oquian Heródesnën 'ë 'ati 'icëbi ca aín ángel xuquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë iëmiaxa —quixun.

¹² Usaquin sinánbiani ca Juan 'icëbi Marcosribi caquin anëcë uni, aín tita Mariánën xubunu cuancëxa, anuaxa timëax 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë banacë, a xubunu.

¹³ Cuanx bëbaquian xëcuë taxcaia cuabëtsini ca xanu xuntacu, Rode, ax xëócai uacëxa.

¹⁴ Uquinbi Pedro banaia cuati cuëni ca xëcuë xëocaíma —Pedro ca ëman nitsaxa —quixun cai amiribishi mëú abáquiancëxa.

¹⁵ Abáquianquian cacëxunbi ca cacancëxa:

—Sapi camina ñunshían —quixun.

Usaquin cacëxbi ca quiacëishiacëxa:

—Asérabi ca Pedro 'icën.

Quia ca:

—Ama ca. Aín ángel sapi ca —quixun cacancëxa.

¹⁶ Usaia cananmainun ca Pedronën 'itsa oquin xëcuë taxcacëxa. Usoquian 'acëbëtan xëócaquinbi Pedro mërai ca ratúcancëxa.

¹⁷ Ratúcaniabi ca nëtënnun quixun aín mëcënan sanánquin, usoquin ca Nucën 'Ibu Diosan sipunua 'ë chiquínbëtsinquin bëaxa quixun atu ñuixuancëxa. Ñuixuntancëxun ca cacëxa:

—'Ën mi cacë banacama ënë camina Jacobo 'imainun nun xucëantu ñuixunti 'ai —quixun.

Cabiani ca ëma itsinu cuancëxa.

¹⁸ Usaía 'ion pëcaracëbë ca an bërúoncë suntárucamax, uimi cara Pedro quiónxa quiax sináncasmai raíribë ñucacancëxa.

¹⁹ Usa 'ain ca —'aíma ca —quixuan ñuia cuaquin Pedro barinun quixun Herodesnën suntárucama cacëxa. Cacëxun bariquinbi ca mërama 'icën. Mëracëbëtanma ca an Pedro sipunua bërúoncë suntárucama a ñucátancëxun 'anun quixun raíri cacëxa. Usomitancëx ca Herodes Judea menuax Cesárea ëmanu tsoti cuancëxa.

Herodes bama

²⁰ Usa 'ain ca Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicamami Herodes nishacëxa. Herodes atumi nishcë 'ixunbi ca a isi cuanti sináncancëxa. Usaquin sinánbiani riquianxun ca an Herodes ñu 'aquincë uni, Blasto, abë pain banacëxa. Abë banai mëníonanquin ca ësouquin cacëxa:

—Tiro 'imainun Sidón ëmanu 'icë unicama nux cananuna aín menua piti marui, Herodesbë nuibanani tsótisa tanin. Usa 'ain cananuna abë banatisa tanin.

²¹ Usaquian atun Blasto cacë bana cuaxun ca Herodesnën anúan a unicamabë banati nëtë mëníocëxa. Anúan abë banacanti nëtëa ucëbë ca 'apun pañucë chupa upíra pañuax anu 'apu tsótinu tsoócëxa. Tsotax ca a isía ricuatsincë unicaman cuanun banacëxa.

²² Banaia cuati ca sharáru quicancëxa:

—Axa banacë uni ënëx ca unima 'icën, ënëx ca achúshi dios 'icën.

²³ Usaía quicancëbëbi ca Herodes: 'Ëx cana diosma 'ain, 'ë rabixunma ca Diosëshi rabi-can —quiama 'icën. Usa 'ain ca unicaman a rabiçëbëtan, Nucën 'Ibu Diosan bënënnquinshi xucëxuan, aín ángelnën 'imicëx Herodes 'insíancëxa. 'Insíanx ca xënan picëx bamacëxa.

²⁴ Usa 'aínbi ca 'itsaira uni Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca camabi menuxunribi ami sinánquin Jesús ñuiquin cuacocancëxa.

²⁵ Usaía 'imainun ca Saulobë Bernabé Jerusalénuxun a buáncë curíqui unicama 'inántancëx, Juan 'icëbi Marcosribi cacë a buani, Antioquíanu cuantëcëancëxa.

III. JUDIOS UNIBUNËXËSHIMA UNI ITSIRIBI JESUCRISTOMI CATAMËA (13-28)

13

Mecama oia Pablo Jesús ñuiquin bana ñui cuan (13.1-15.33)

Saulobëa Bernabé Jesús ñui bëtsi nëtënu cuan

¹ Antioquíanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama raírinëx ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni 'iacëxa, raírinëx ca an aín bana unicama 'unánmicë 'iacëxa. Usa 'ain ca Bernabé 'imainun Simeón 'icëbi Tunan Uni caquinribi anëcë, a 'imainun Cirene menu 'icë uni, Lucio, a 'imainun Manaén, axa Galilea menu 'icë 'apu Herodes, abë canicë, a 'imainun Saulo, acamax Antioquíanu 'iacëxa.

² Usa 'ixuan achúshi nëtën timëxun ñu piqinma Nucën 'Ibu Dios rabicëxun ca aín Bëru Ñunshin Upitan atu cacëxa:

—'Ën caíscësabi oquian bana ñuixunun camina Saulocëñun Bernabé cati 'ain.

³ Usaquian cacëxun piqinma Nucën Papa Dios ñucáxuntancëxun atun męcënan ramëquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman Bernabécëñun Saulo, Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunia bërúanx cuantánun caxun xuacëxa.

Pablobëtan Bernabénën Chiprenuxun bana ñuixuan

⁴ Usaquian 'acëx ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan xucëx Saulobë Bernabé Seleucia ëmanu cuancëxa. Cuanx ca anuax manë nuntin Chipre nasínu cuancëxa.

⁵ Chiprenu 'icë ëma Salamina anu bëbatancëxun ca anu judíos unicama timëcë xubucamanuxun Jesucristo ñuiquin Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuancëxa. Bana ñuixunia ca Juanënrubi 'aquiancëxa.

⁶ Salaminanu 'icë unicama bana ñuixuntancëx ca Chipre nasícamanu cuantancëx Pafos cacë ëmanuribi bëbacëxa. Anua ca judíos uni achúshi, Barjesús caquin anëcë, ñubë uni a mëraccëxa. Barjesús ax ca cëmëi —'ëx cana an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a 'ai —quiacëxa.

⁷⁻⁸ Barjesús ax ca aín anë itsi Elimas cacë 'iacëxa. Elimas quicë ax ca ñubë qui quicë bana 'iacëxa. Barjesús ax ca Sergio Paulo cacë 'apu an ñu mëëxuncë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Sergio Paulonën sinánñuira 'ixun Nucën Papa Diosan bana cuaisa tanquin Bernabécëñun Saulo unun quixun camiacëxa. Sergio Paulonëan Nucën Papa Diosan bana sinántisa taniabi ca Barjesúsnën a bana sinánxma 'inun quixun cacëxa.

⁹ Usa 'aínbi ca Saulo 'icëbi Pablo caquinribi anëcë, an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Barjesús ñachacëxa.

¹⁰ Ñachaquin ca cacëxa:

—Cëmë camina mix 'ain. 'Ianan camina 'atima uni 'aish ñunshin 'atimanën sinánmicë 'ain. Usa 'ixun camina min ñu upí cuëëniman. Nucën 'Ibu Diosan banaxa cuaisa 'aish upí 'aínbi ¿caramina min uisa cupí a cuaxunma 'anun quixun uni paranin?

¹¹ Usa 'icë ca Nucën 'Ibu Diosan bërí mi castícania. An 'imicëx bëxuñu 'ixun camina 'itsa nëtën xabá isnuxunma 'ain.

Usaquian cacëxuinshi ca Barjesús bëxuñu 'ixun iscasmacëxa. Iscasmaquin ca uin cara isa mëínbianquin buánti 'icë quixun mancasmacëxa.

¹² Usaía 'icëbëtan ca Pablonën Nucën 'Ibu Jesús ñuia cuanan usaria Barjesús 'ia isi ratuti Sergio Paulo ami sinani Jesucristomi catamëacëxa.

Pisidia menu 'icë ëma, Antioquía, anu Pablobë Bernabé cuan

¹³ Pafos ëmanuax nuntin cuanx ca Pablobë axa abë cuancë unicamabë Panfilia menu 'icë ëma, Perge, anu bëbacëxa. Bëbax ca raíri uni ëbiani Juan Jerusalénu cuantëcëancëxa.

¹⁴ Cuancëbë Perge ëmanuax cuanx ca Pisidia menu 'icë ëma Antioquía anu bëbacëxa. Bëbatancëx ca anuax anun ñu mëëtima nëtën anua judíos unicama timëti xubunu atsíntancëx tsoócëxa.

¹⁵ Tsoitan anu 'icë unicamanribia cuamainun Moisésnën cuënëo bana 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia cuënëo bana 'atancëxun ca a xubunu 'icë 'apucaman Pablocëñun Bernabé cacëxa:

—'Ën xucëantu, mitsúnribi unicama 'ësëtisa tanquin camina cati 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Pablonën niruquin an cacëxun cuanun quixun aín mëcënan sanánquin ësaquin cacëxa:

—Israel unicama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana sináncë unicama, 'ën mi camainun ca 'ën bana cuacan.

¹⁷ Nucën Papa Dios, Israel unbunën Dios, an ca nucën raracama ainan 'inun caísacëxa. Caístancëxuan an 'imicëx ca Egipto menu pain tsoiti anuax uácëxa. Uatia ca Nucën Papa Diosan aín cushínbi atu Egiptonua bëacëxa.

¹⁸ Bëquin ca cuarenta baritian anu uni 'icëma men aia, atux ami catamëisama tancëxunbi bërúancëxa.

¹⁹ Usaquin 'acëxa atux bëbacëbëtan ca Nucën Papa Diosan Canaán menua 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë 'apu a aín unicamacëñunbi cëñuacëxa, a mecama ainan 'inun nucën raracama 'inánuxun.

²⁰ Usaquin 'atancëxun ca cuatrocientos cincuenta barin Nucën Papa Diosan bëtsix paían 'iá 'ain, 'aían 'inun achúshi achúshi uni atun cushi 'imiacëxa, Samuelnëan anun axa quicë bana unicama ñuixunti nëtëa 'itámainun.

²¹ Usaía 'icëbëa Samuel anu 'ain ca Israel unicamax 'apuñu 'iisa tancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Benjaminën rëbúnqui, Cis cacë unin bëchicë, Saúl, a cuarenta baritia 'apu 'imiacëxa.

²² Cuarenta baritia 'icëbëtan Saúl chiquíntancëxun ca Nucën Papa Diosan David Israel unicaman 'apu 'imiacëxa. David ñui ca Nucën Papa Dios quiacëxa: “'Ën iscëx ca Isaínën bëchicë, David, ax 'ën sinánsaribi 'icën. Usa 'ixun ca 'ëx cuëncësabi oquin 'ati 'icën”.

²³ Davidnën rëbúnquicama achúshi ca Jesús 'iacëxa. Amia catamëcëxuan Israel unicama aín 'uchacama tërénquin ainan 'inun iëminun ca Nucën Papa Diosan a 'imiacëxa, ax usai 'iti ñui quiásabi oquin.

²⁴ Jesús uisama pain 'ain ca Juanën Israel unicama bana ñuixunquin ësoquin cacëxa: 'Atimaquin sinanibi sinanati camina nashimicë 'iti 'ain.

²⁵ Aín bamati nëtëa 'urama 'ain ca ësaí Juan quiacëxa: Mitsun camina 'ëx isana Cristo 'ai quixun sinanin. Ama cana 'ain. 'Ëx ama 'ain ca 'ë caxu 'ësamaira uni aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi tubuxuntima 'ain.

²⁶ 'Ën xucëantu, mitsúxmi Abrahamnën rëbúnqui 'aish raírinëx an Nucën Papa Diosan bana sináncë 'icë cana mitsu cain, Jesucristomi catamëti ca uni aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiáxa quicë bana, ënëx ca mitsúnribimi cuati 'icën.

²⁷ Ësaquinribi ca Pablonën Pisidia menu 'icë ëma, Antioquíanu 'icë anua judíos unicama timëti xubunuxun cacëxa:

—Jerusalénu 'icë unicamabëtan ca aín cushicamanribi Jesús, ax ca Cristo, axa uti atun caíncë, a 'icë quixun 'unánma 'icën. Anun ñu mëëtima nëtën 'icëbë timëxun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana iscë 'ixunbi ca uisai quicë cara quixun 'unanimabi —ax ca bamati 'icë —quiacëxa, a bana quicësabi oi.

²⁸ Jesús 'anuxun sináncancëbëbi ca an ñu 'atima 'acë 'aíma 'iacëxa, a cupía 'ati. Usa 'aínbi ca judíos unicaman ainsa Jesús 'aminun quixun Pilato cacëxa.

²⁹ Usai ca ax 'iti 'icë quiáxa a ñui cuënëo bana quiásabi oquin ca bamamiacëxa. Usa 'ain ca i curúsocënuu bamacë bitancëxun mapara naëcënu nanxun mëníocëxa.

³⁰ Mëníocëbi ca Nucën Papa Diosan baísquimiacëxa.

³¹ Baísquimicëx ca 'itsa nëtën pain 'i, abëa Galilea menuax Jerusalénu cuancë unicomami 'itsai chiquiracëacëxa. Usa 'ain ca atun bërí a ñuiquin unicama ñuixunia.

³² Usa 'ain cananuna mitsúxmi cuëënun upí bana ënë mitsu cain, Nucën Papa Diosan nucën raracama a ñuiquin cá a ca axa ucë ax 'i axa quixun.

³³ Salmos dos, anu ca Nucën Papa Diosan aín bëchicë cá bana 'icën, ë sai quicë: “Mix camina 'ën Bëchicë 'ain. Usa 'icë cana xënbua 'aínbimi 'ëbë 'inun mi 'imin”. Usai 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë Jesucristo baísquimiacëxa. Usaquin ca 'acëxa quixun cananuna nun 'unanin.

³⁴ A banacamanu nun, an ca aín Bëchicë aín nami chëquítimoquin baísquimiti 'icë quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín uni ësaquinribi cuëënomiacëxa: “Ën upí bana ñuiquin David cásabi oquin cana mitsu chuámarua 'inun 'imiti 'ain”.

³⁵ Quianan ca ësairibi Salmos quiricanu quia: “Minan 'aish upí 'icë isquin camina bamacëbi 'ën nami chëquinun ënquinma 'ë baísquimiti 'ain”.

³⁶ Usaquin Davidnën cuënëo 'aínbi cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'apu 'ixun aín menu 'icë unicama 'aquintancëx ca David bamacëxa. Bamacë ca anu aín aintsi maían anuribi maíncancëxa. Maíncëx ca chëquiacëxa.

³⁷ David chëquia 'aínbi ca a Nucën Papa Diosan baísquimicë Jesús ax chëquiamia 'icën.

³⁸ Ën xucéantu, usa 'ain camina 'unánti 'ain, Jesús cupíshi ca uni aín 'uchacama tërëncë 'iti 'icën. Ca usa 'icë quixun cananuna mitsu cain.

³⁹ Usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana cuatíbi uni aín sinan upí 'iáma 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicamax aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan 'imicëx aín sinánribi upí 'icën.

⁴⁰ Camina bërúancacanti 'ain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo bana quicësabi oi mina 'in, a banax ca ësai quia:

⁴¹ Mitsux, 'ën banami cuaicë 'aish, camina uisashiti caramina ratúanan cëñúti 'ai quixun sinánti 'ain. 'Ëx Dios 'ixun cana mitsúnmi ismainun unin 'acëma ñu 'ati 'ain. A 'ën 'aia isquian ñuicania cuaquinbi camina —aséabi ca —quixun sinántima 'ain.

⁴² Usaquin caquin bana ñuixuntancëxa anu judíos unicama timéti xubunuax chiquitia ca abëa 'icëcamacëñun Pablo —anun ñu mëëtima nëtë itsínribi camina ënë banacama nu ñuixuntécënti 'ai —quixun unicaman cacëxa.

⁴³ Usa 'ain ca unicamaxa a xubunuax chiquicëbë judíos uni raíri 'imainun judíosma 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana sinánquin ax quicësabi oquin 'acë, acamax Bernabé 'imainun Plobë cuancëxa. Cuania buánquin ca Plobëtan Bernabënën 'ësëquin ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain.

⁴⁴ Usai 'iixan Plobëtan Bernabënën anun ñu mëëtima nëtën Nucën Papa Diosan bana ñuixuntécënia cuati ca a ëmanu 'icë unicamax camáxëshi timécësa 'inun timéacëxa.

⁴⁵ Usaía 'itsaira uni timécë isi ca judíos unicamax pishui Pablomi nishacëxa. Ami nishi ca —cëmëi ca quia —quiax 'atimati Pablomi banacëxa.

⁴⁶ Usa 'ain ca Plobëtan Bernabënën racuëquinma atu cacëxa:

—Nun nu judíos uni 'icë mitsu pain Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxbi camina 'iti 'aishbi ainan 'iisama tanquin aín bana cuaisama tancanin. Usa 'ain cananuna judíosma unicama Jesús ñuiquin bana ñuixuni cuanti 'ain.

⁴⁷ Usaquinu 'ati ca Nucën 'Ibu Dios cuëënia quixun cananuna 'unanin, Jesucristo ñuiquian ësoquin aín bana cuënëo isquin:

Israel unicamaishima bëtisi unicamaribi aín sinan upí 'inun 'iminun cana mi 'imian. 'Imianan cana aín 'uchacama tërëncë 'aísha 'ënan 'inunmi camabi menu 'icë unicama iëminun mi 'imian.

⁴⁸ Usoquian caia cuati ca judíosma uni raírinëx cuëëni, —Nucën Papa Diosan bana ënëx ca asábi 'icë —quiacëxa. Usa 'aish ca uicamax cara Nucën Papa Diosnan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'icë acamax Jesucristomi catamëacëxa.

⁴⁹ Usai 'imainun ca anu 'icë unicaman Nucën 'Ibu Diosan bana a mecamanuxun ñuixuncania cuacëxa.

⁵⁰ Usa 'aínbi ca judíos unicaman Pablocëñun Bernabé ñui ami 'atimati banaquin bëtsi bëtsi xanu Nucën Papa Diosmi sináncë 'ianan —atux ca aín nuitu upí 'icë —quixun unin cacë acama 'imainun a ëmanu 'icë cushi unicamaribi Bërnabé 'imainun Pablomia nishnun quixun tsuáquirumiacëxa. Usocëxun ca Pablocëñun Bernabé bëtsi bëtsi oquin aín nëtënuaxa cuanun quixun xuacëxa.

⁵¹ Usa 'ain ca a ëmanuax cuanquin —nun aín bana cuatima ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixuan anu 'icë unicaman 'unánun quixun aín taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani, Iconio cacë ëmanu cuancëxa.

⁵² Cuanbi ca Antioquía ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama aín Bëru Ñunshin Upíñu 'aish chuámashirua tani cuëëancëxa.

14

Pablobë Bernabé Iconio ëmanu 'ia

¹ Antioquíanuax cuanx Iconio ëmanu bëbax ca Pablobë Bernabé anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa. Atsínxuan bana ñuixuncëx ca 'itsaira judíos uni 'imainun judíosma uni acamaxribi ami sinani Jesúsmi catamëacëxa.

² Catamëcëbëtanbi ca Jesucristomi sinántisama tancë judíos unicaman, judíosma unicama 'atimaquin sinánmiquin axa Jesucristomi catamëcë unicamami nishnun quixun tsuáquirumiacëxa.

³ Usaía 'icancëbë ca Pablobë Bernabé anu pain atubë 'iacëxa. 'Ixun ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti racuëquinma a ñuiquin upí oquin bana ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca —nu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëminun aín Bëchicë xuacëxa —quixun cacëxa. Usoquin an atu ñuixuncë banax ca asérabi 'icë quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu a rabëtan 'acëxa.

⁴ Usa 'aínbi ca Iconio ëmanu 'icë unicama raírinëxa —judíos uni 'ixun cananuna Jesucristomi catamëti bana cuatima 'ai —quimainun raírinëxribishi —Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni rabë ënën bana ca upíira 'icë —quiacëxa.

⁵ Usax ca judíos uni raíri 'imainun judíosma uni raíribi, acamax Iconionu 'icë atun cushicamabë Pablocëñun Bernabé ami nishquin ñu catancëxun maxaxan 'anux 'ësëncëxa.

⁶ 'Esëñania ñuia cuabiani ca Licaonia menu 'icë ëma rabë, Listra 'imainun Derbe, 'imainun a 'urama 'icë me camanuribi cuancëxa.

⁷ Cuanxun ca a menu 'icë ëmacamanuxun —Jesucristomi catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa.

Listranuxuan Pablo maxaxan 'acan

⁸ Usa 'ain ca uni achúshi aín niti bëtsicë usabi bacëan 'aísha nicëma, ax Listranu 'iacëxa.

⁹ Usa 'ixun ca a unin tsóxun Pablonëan bana ñuia cuacëxa. Cuatia isquin ca Pablonën, ënë unin ca —Nucën Papa Diosan ca 'ë pëxcuti 'icë —quixun sinania quixun 'unáncëxa.

¹⁰ 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—Cushi ca nirut.

Cacëxëshi nirui ca chirini niacëxa.

¹¹ Pablonëan usoia isi ca anu 'icë uicamax ratuti Licaonia menu 'icë unicaman banan munuma banai quiacëxa:

—Unisa 'aish ca dios rabë nunu uaxa.

¹² Quitancëx ca Bernabé ñui —ax ca Júpiter 'icë —quianan Pablo ñui, an uni bana ñuixuncë 'ain, —ax ca Mercurio 'icë —quiacëxa.

¹³ Usai quiquin ca anuxun Júpiter rabiti xubu axa a ëmanu atsínti bainubi 'ain, an a rabicë sacerdote achúshinën Pablocëñun Bernabé rabinuxun, vaca bënëcamacëñun ñu ua upí oquin xëocë bëacëxa. Bëtancëxun ca unicamabëtan vaca bënëcama a rëquin Pablocëñun Bernabé rabetisa tancëxa.

¹⁴ Usaquian 'aisa tancëxunbi 'unani ca Pablobë Bernabé ratúacëxa. Ratuti atu nëbëtsi cuanquin ca aín chupabi tucai munuma banaquin cacëxa:

¹⁵ —¿Uisocasquin caramina ësoquin ñu 'acandin? Nuxribi cananuna mitsusaribi unishi 'ain. Usa 'aíshbi cananuna an mitsu 'aquincëxunmabimi ñancábi ñu rabicë, a ënquin Nucën Papa Dios ashí rabinun quixun mitsu cai uan. An bamatiomoi tsóo 'ixun naí, me, bacacama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio, a camina sinánti 'ain.

¹⁶ Bëráma ca Nucën Papa Diosan camabi baritian atun cuëëncësa oquin ñu 'anun quixun unicama ëancëxa.

¹⁷ Usaquin ënquinbi ca, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánun, an 'acësabi oquin upí oquinshi camabi menu 'icë unicama 'aquinquín, 'uí 'ibúmiquin ñu 'apácëcamaribi canimiquín bimimia. Usoquin an 'imicë cupí cananuna ñu pi nux chuámarua bucuin.

¹⁸ Pablobëtan Bernabénën usoquin cacëxbi ca a unicamax vaca bënë rëxun atu rabi-catsi quíax sinanaisama tancëxa. Usai 'iquinbi munu sinanaquin ca rabiama 'icën.

¹⁹ Usaía 'icëbë Antioquía 'imainun Iconionuax uquin ca judíos unibunën raírí sinanamiquín Pablocëñun Bernabé maxaxan 'acëxa. 'Atancëxun —ca bamaxa —quixun sinánquin ca nírínbianxun ëma 'uri racáncëxa.

²⁰ Usoquin 'acëa bamacësa sinánquin axa Jesucristomi catamëcë unicaman nëbëtsioracëxbi ca niruquiani a ëmanubi cuantëcëancëxa.

Usai 'ionx ca pëcaracëbë Pablobë Bernabé, Derbe ëmanu cuancëxa.

²¹ Cuanx bëbatancëxun ca —Jesucristomi catamëti ca aín 'uchacama tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quixun unicama bana ñuixuancëxa. Ñuixunia cuati ca 'itsa uni Jesucristomi catamëacëxa. Usaquin 'atancëx ca Derbenuax Listranu cuantëcëanx Iconionu cuanan Antioquíanuribi cuantëcëancëxa.

²² A ëmacamanu 'iquiani cuanquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicama cushioquin Jesucristomi catamëti ënxunma 'anun 'ësëanan nux Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna uni itsían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ai quixun cacëxa.

²³ Usoquin canan anua 'icë ëmacamanuax axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëquin ca atun cushi 'inun, axa asérabi Jesucristomi catamëcë unicamaishi anëacëxa. Anëtancëx píma abë banaquin ca —axa mimi catamëcë ëné unicama camina upí oquin ñu 'anun sinánmianan bërúanti 'ai —quixun Nucën Papa Dios atu ñucáxuancëxa.

Sirianu 'icë Antioquíanu Pablobë Bernabé cuantëcëan

²⁴ Usoquin 'atancëxun Pisidia menu 'icë Antioquíanuxunribi bana ñuixuntancëx ca anuax cuanx Panfilia menu bëbacëxa.

²⁵ Panfilia menu 'icë ëma Perge anuxun bana ñuixuntancëx ca Atalia ëmanuribishi cuancëxa.

²⁶ Anuax ca Sirianu 'icë Antioquía ëmanu manë nuntin cuantëcëancëxa. Ax ca anuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman Nucën Papa Diosan 'amicëxun, atun ñu mëeti sënëonquin 'atánun quixun xucë, a ëma 'iacëxa.

²⁷ Usa 'ain ca bëbaxun axa Jesucristomi catamëcë unicama timëacëxa. Timëxun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuan 'acë ñucama ñuixuanan —judíos unicamaxëshima, judíosma unicamaxribi ca Nucën 'Ibu Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëtia —quixun ñuixuancëxa.

²⁸ Ñuixuntancëx ca anu pain axa Jesucristomi catamëcë unicamabë Bernabé 'imainun Pablo 'itsa 'uxën pain Antioquíanu 'iacëxa.

15

Jerusalénu timëcan

¹ Usa 'ain ca judíos uni raíri Judea menuax Antioquíanu cuanxun, axa Jesucristomi catamëcë unicama ësaquin cacëxa: Mitsux asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iétisa tani camina Moisés quiásabi oi 'unánti oracacë 'iti 'ain.

² Usaía quicëbëbi ca Pablobë Bernabé —usama ca —quiax atubë canancëxa. Canantancëxun ca Pablocëñun Bernabé 'imainun raírribi Jerusalénu cuanxuan, anua 'icë an aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamacëñun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama, —judíosma 'aíshbi cara uni Jesucristonan 'iisa tani 'unántiocë 'iti 'icë —quixun ñucátanun quixun xuacëxa.

³ Xuquian Antioquíanu 'icë unicaman —bërúanx ca cuantan —quixun cacëx cuani Fenicia me 'abiani cuanan Samaria me 'abiani cuanquin ca —judíosma unicamaxribi ca sinanati Jesucristomi catamëcë —quixun ñuixuancëxa. Usaquian ñuia cuati ca Fenicia 'imainun Samarianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamax cuëëinra cuëëancëxa.

⁴ Usaquin ñuixunbiani cuani ca raírribë Bernabé 'imainun Pablo Jerusalénu bëbacëxa. Bëbaia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicamabëtan, atun cushicama 'imainun aín bana ñuixunuan Jesusan caíscë unicamanribi cuëënquin —¿caina ain? —caquin atu biacëxa. Bicëxun ca —nun nu bana unicama ñuixuncëxuan cuatia ca Nucën Papa Diosan 'itsa uni Jesucristomi sinánmiaya —quixun ñuixuancëxa.

⁵ Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë fariseo unicama raírinëx nirui quiacëxa: —Judíosma 'aíshbia ax Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'unántiocë 'ianan usaía judíos unicama 'iti Moisésnën cuëñëo bana raíri quicësaribi oi 'iti 'icë —quiax.

⁶ Usai quicëbë ca Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicama 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama —uisa cara 'iti 'icë —quixun sinánux timëacëxa.

⁷ Timëxun sinania 'uran canania oi niruquin ca Pedronën atu cacëxa:

—'Ën xucëantu, camina 'unanin, Nucën Papa Diosan ca, Jesucristomi catamëtishi ca uni ainan 'inux iéti 'icë quixun judíosma unicama ñuixunun micama achúshi 'ë caísacëxa, usaquin 'ën ñuixuncëxun cuatía atúxribi ainan 'inun.

⁸ An camabi unían sináncë ñu 'unáncë 'ixun ca Nucën Papa Diosan, a unicamax ca judíosma 'aíshbi Jesucristomi asérabi sinánxa quixun 'unánquin, nu 'imicësaribi oquin aturibi aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiaya.

⁹ Nuxnu judíos 'icëa nu 'imicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama Jesucristomi catamëcë cupí aín 'uchacama tërénquin aín sinan upí 'imiaya.

¹⁰ ¿Usa 'aínbi caramina mitsux uisa cupí, usama ca quiax Nucën Papa Diosmi 'uchanan, judíosma unibu ca judíos unibu 'icëcai 'iti 'icë quiax quin? Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana cuacë 'aíshbi ca a banacama quicësabiira oi nucën raracamax 'iáma 'icën. Nuxribi cananuna atúxa 'iá usaribiti 'iacën.

¹¹ Usa 'aínbi cananuna 'unanin, nun 'uchacama cupí ainanma 'aíshbi ami catamëcëxun ca nun 'uchacama tërénquin Nucën 'Ibu Jesusan nu Nucën Papa Diosnan 'imiaya. Judíosma unicamaya ami catamëtia ca usaribi oquin ainan 'imiaya.

¹² Pedronën cacëx ca anu 'icë uni camáxbi banaima nëtëishiacëxa. Nëtëishitancëxun ca Pablonëan Bernabëbëtan uisaira oquin cara judíosma unicaman aín bana cuaya quixun ñuixuanan uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, aín cushínbi, atu uni itsin 'acëma ñu 'amiaya, quixun ñuixuncëxun cuacëxa.

¹³ Usaquin caía Pablobë Bernabé sënëncëbëtan ca Jacobonën anu 'icë unicama cacëxa: —'Ën xucëantu, 'ën mitsu camainun ca cuat.

¹⁴ Simón Pedronën ca nu ñuixuanxa, Nucën Papa Diosan cara uisaira oquin judíos unicamaishima, judíosma unicamaribi nuibaquin ainan 'inun 'imiaya quixun.

¹⁵ Usai ca 'iti icë quixun ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuëñëocëxa. A banax ca ësai quia:

16 Mitsu 'aquintēcēnquin cana aín rēbúnquinēxa 'apuma 'aínbi Davidnēn rēbúnqui achúshi 'apu 'imiti 'ain.

17 Judíos unicamainshima judíosma unicamanribia 'ēnan 'inuxun 'ē ñucacē cupí cana acaman 'apu, Davidnēn rēbúnqui achúshi 'imiti 'ain.

18 Usai cana mitsun 'Ibu Dios an ēnē banacama bēráma ñuíá 'ēx quin.

19 Usa 'ain cana 'ēn sinanin, judíosma unicama axa sinanati Nucēn Papa Diosnan 'inux Jesucristomi catamēcē, a cananuna usai judíos unicama 'iti Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquian 'anun catima 'ain.

20 Ēsaquinshi caquin cananuna acama quirica buánmiti 'ain: Unínbia uniocē ñu rabiquian 'acē ñuína a camina pitima 'ain, 'imainun camina mín xanuma 'ain xanubē 'itima 'ain, 'imainun camina tētsēcacē ñuína pitima 'ain, 'imainun camina ñuína imi pitima 'ain.

21 Nucēn raracaman 'ásaribi oquin ca camabi ēmanuxun unin anua judíos unicama timēti xubunuxun anun ñu mēētima nētēcaman, Moisésnēn cuēnēo bana ñuíxunia. Usa 'ixuan Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēnēo bana 'unáncē 'icē cananuna ēsaquin caquinshi atu quirica buánmiti 'ain.

22 Usaía Jacobo quia cuaquin ca Jesuan aín bana ñuíxunun caíscē unicama 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicaman aín cushicamabētan sináncēxa, Antioquíanua Bernabé 'imainun Pablobē cuantánun cananuna rabē uni caísti 'ai quixun. Usaquin sinánxun ca axa Jesucristomi catamēcē uni rabē, Judas 'icēbi Barsabásribi cacē, acēñun Silas caíscacēxa.

23 Caístancēxun ca atúan buánun quixun ēsaquin cuēnēoxun quirica 'ináncēxa:

“Nux Jesuan aín bana uni ñuíxunun caíscē 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unicaman nun cushicamabētan cananuna mitsu quirica buánmin. Mitsux judíosma 'aíshbimi Jesucristomi catamēcē 'aish nun xucēantu 'icē, Antioquía ēmanu, 'imainun Siria menu, 'imainun Cilicia menu 'icē, cananuna ēsaquin mitsu cain.

24 Nun xucēxmabi cuanxun isa uni raírínēn mitsubē banaquin, usai judíos unicama 'iti Moisés quiásabi oi camina 'iti 'ain quixun caquin mitsu masá nuitumiáxa quixuan ñuícania cananuna cuan.

25 Usa 'ain cananuna timēxun, axa nubē nuibanancē Bernabé 'imainun Pablobē cuanxuan mitsu isi cuanun rabē uni caístancēxun xuti sinan.

26 Nun caíscē uni a rabētan ca ami nishquian unin 'aisa tancēxunbi Nucēn 'Ibu Jesucristoa usai 'ia ñuíquin racuēquinma unicama ñuíxunia.

27 Usa 'ain cananuna Judascēñun Silas xutin, Bernabé 'imainun Pablobēa cuanun. Xucēxun ca atun ēnē quirica quicēsabi oquin mitsu ñuíxunti 'icēn.

28 Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun cananuna sinan, ca asábi 'iti 'icēn, mitsúnmi Moisésnēn usai judíos unicama 'iti cuēnēo banacama quicēsabi oquin 'aquinma ēnē ñuíshi 'ati:

29 Unínbia uniocē ñu a rabiquian 'acē ñuína a camina pitima 'ain 'imainun camina ñuína imi pitima 'ain 'imainun camina tētsēcacē ñuína pitima 'ain 'imainun ca aín xanuma 'ain uni xanubē 'itima 'icēn. Ēnē banacama cuati camina mitsux asábi 'iti 'ain. Bērúanx camina 'icanti 'ain”.

30 Usaquin quirica 'atancēxuan xucēx cuanx ca Antioquíanu bēbacēxa. Bēbaia cuatía timētía ca axa Jesucristomi catamēcē unicama a buáncē quirica 'ináncēxa.

31 'Ináncēxun a quirica uisai cara quia quixun istancēx ca cuēēni chuámashirua 'icancēxa.

32 Usa 'ain ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun bana uni ñuíxuncē uni 'ixun Judas 'imainun Silasnēn 'itsa oquin bana ñuíxunquin anu 'icē unicama 'ēsēcēxa. 'Ēsēcēxun upí oquin Jesús sinani chuámarua tani ca unicama cuēēancēxa.

³³ 'Itsa nētēn Antioquíanu 'itancēxa Judasbē Silas an xucē unicamanu cuantēcēnia ca anua 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicaman —bērúanx camina cuanti 'ai —quixun caquin xuacēxa.

³⁴ Usa 'aínbi ca Silanēn Judas cuantámainun ax bērúti sináncēxa.

³⁵ Usaquin sinántancēx bērúxun ca anuxun Pablobētan Bernabénēn an Jesucristomi catamēcē 'ixun aín bana ñuixuncē unicamabētan —Nucēn 'Ibu Jesúsmi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē —quixun bana ñuixunquin Antioquíanu 'icē unicama 'unánmiacēxa.

Pablo mecama oi cuantēcēan (15.34-18.22)

³⁶ Usa 'ain ca anu pain 'itancēxun Pablonēn Bernabé cacēxa:

—Anuxunu Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē quixun bana ñuixuncē ěmacamanu cuanquin cananuna anua 'icē nun xucēantu uisa cara istēcēni cuanti 'ai —quixun.

³⁷ Cacēxun ca Bernabénēn Juan 'icēbi Marcosribi cacē uni, a buántisa tancēxa.

³⁸ Buántisa taniabi ca Pablonēn Bernabé cacēxa:

—Panflia nētēnuax ca nubētan Nucēn Papa Diosan bana unicama ñuixunima nu ěbētsini uaxa. Usa 'ain cananuna a buántima 'ain.

³⁹ Usai canantancēx ěnananquin Marcos buani ca Bernabé, manē nuntin Chipre nasínu cuancēxa.

⁴⁰ Cuancēbētan ca Pablonēn Silas abēa cuanun caísacēxa. Caíscē ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman —Nucēn 'Ibu Diosan ca nuibaquin bērúanquin mi 'aquinia —quixun catancēxun xuacēxa.

⁴¹ Xucēx cuanquin ca Pablobētan Silasnēn Siria menu cuanan Cilicia menuribi cuanquin a mecamanuaxa Jesucristomi catamēcē unicama bana ñuixunquin Jesucristonan 'aísha cuēēnun sinánmiacēxa.

16

Pablo 'imainun Silasbē Timoteo cuan

¹ Cuanx ca Pablobē Silas Derbe ěmanu cuanan anuribi cuani Listra ěmanu bēbacēxa. Anu ca axa Jesucristomi catamēcē Timoteo cacē uni 'iacēxa. Aín titax ca judío xanu 'ianan Jesúsmi sináncē 'iacēxa, 'imainun ca aín papax griego banan banacē 'iacēxa.

² Listra 'imainun Iconio ěmanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicaman —upí uni ca —quixun ñuicē ca Timoteo 'iacēxa.

³ Usa 'ain ca abēa Timoteo cuanti cuēēnquin Pablonēn sináncēxa, —Timoteonēn papax ca judío unima 'aish griego banan banacē 'icē quixun ca Listranu 'icē 'imainun Iconionu 'icē judíos unicaman 'unania. Usa 'ain ca Timoteo judíos unicaman aín bana cuaisama tanti rabanan judíos uni 'icēsai 'unántiocē 'iti 'icē —quixun. Sinántancēxun 'unánti oracamibianquin ca Pablonēn Timoteo buáncēxa.

⁴ Listranuax Timoteo buani bētsi bētsi ěmanu cuanquin ca anu 'icē unicama, uisaquin cara Jerusalénu 'icē Jesusan aín bana ñuixunun caíscē unicama 'imainun axa Jesucristomi catamēcē unin cushicaman caxa quixun bana ñuixuancēxa. Ñuixunquin ca atúxa quicēsabi oquin camina 'ati 'ai quixun axa Jesucristomi catamēcē unicama cacēxa.

⁵ Usaquian Pablobētan Timoteonēn bētsi bētsi ěmanu cuanquin bana ñuixuncēx ca axa amí catamēcē unicamax upiti Jesúsmi sináncēxa. Usai 'icēbēa camabi nētēn uni raírínēxribi amí sináncēbē ca axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aisamaira 'iacēxa.

Namácsa oquian Pablonēn Macedonianu 'icē uni isa

⁶ Usaquiania cuania Asianuxun bana ñuixunxunma 'anun Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēx ca Pablobē Silas 'imainun Timoteo Frigia cacē me 'imainun Galacia cacē menuribi cuancēxa.

⁷ Cuanx anu bēbaquin Misia cacē me inubiani, Bitinia cacē menuribishi cuainsa taniabi ca Nucēn 'Ibu Jesusan Bēru Ñunshin Upitan anu cuanxma 'inun sinánmiacēxa.

⁸ Sinánmicëx ca Misia inubianx Troas cacë ëmanu bëbacëxa.

⁹ Bëbaxun ca Pablonën imé namáquin iscësoquin Macedonia menu 'icë uni achúshia nicë isacëxa. Iscëxun ca cacëxa: Macedonia ënu uxun camina nu 'aquinti 'ain.

¹⁰ Usoquian Pablon namáquin iscësa oquin isan cananuna nun Macedonia menuxun, Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë quixun bana ñuixuni cuanti ca Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncën. Sinánquin cananuna bënëñquinshi anu cuanuxun ñu mëníocën.

Pablobëa Silas Filipos cacë ëmanu 'ia

¹¹ Manë nuntin Troasnuax cuanshi ax Samotracia cacë nasínu bëbonx cananuna Neápolis ëmanu bëbacën.

¹² Anuax cuanx cananuna Filipos ëmanu bëbacën. Filipos ax ca Macedonia menu 'icë ëma cha anuribia Romanu 'icë unicama 'icë 'iacëxa. Anu cananuna 'itsamashi nëtë 'iacën.

¹³ A ëmanuax cananuna anun ñu mëëtima nëtën baca cuëbí cuancën, anuaxa axa ami sináncë unicamax usabii 'icë 'aish Nucën Papa Diosbë banacë, anu. Cuanquinbi xanucama timécë isi anu tsóbuquin cananuna Jesúsmi catamëti bana atu ñuixuancën.

¹⁴ A xanucama achúshi ca Lidia cacë 'iacëxa. Ax ca Tiatira ëmanu 'icë xanu 'ianan, an chupa upí minanën pucucësa marucë 'iacëxa. Usa 'aish ca ami sinánquin Nucën Papa Dios rabicë 'iacëxa. Usa 'ixuan Pablonën bana ñuia cuatia ca Nucën 'Ibu Diosan Jesucristomi catamëtía ainan 'inun sinánmiacëxa.

¹⁵ Sinánmicëx Jesucristomi catamëti ca Lidia, aín xubunu 'icëcamabë, nashimicë 'iacëxa. Nashimicë 'ixun ca nu cacëxa:

—Mitsun, 'ëx cana aséabi Jesucristonan 'ain quixun sinani camina 'ën xubunu 'iti 'ain.

Usaquin nu caía nux anu 'iti cuëëncëbë cananuna anu 'iacën.

¹⁶ Nëtë itsin anuaxa uni abë banacë anuax Nucën Papa Diosbë banai cuanquinbi cananuna xanu xuntacu achúshi ñunshin 'atimañu isacën. A xanun ca ñunshin 'atimanëan 'unánmicëxun uisai cara 'iti 'icë quixun ñucácëxun uni usai camina 'iti 'ain quixun ñuixuancëxa. Usoquin 'aquin ca aín patróncoma 'itsa curíqui bimiacëxa.

¹⁷ A xanu xuntacunëx ca Pablocëñun nu nuibiani munuma banai quiacëxa:

—Ënë unicaman ca Dios, naínu 'icë 'Apaira a ñu 'axunia. Usa 'ixun ca anúnmi mitsun 'uchacama tērēncë 'aish ainan 'iti bana mitsu ñuixunía.

¹⁸ Usai quiquin ca 'itsa nëtën nu nuíacëxa. Usoquin 'uran ubíocëx cuainacëquin ca Pablonën ñunshin 'atima cacëxa:

—Jesucristonëan quimicëxun cana mi cain, ënë xanunuax ca chiquit.

Quixuan cacëxëshi ca bënëtishi ñunshin 'atima chiquíacëxa.

¹⁹ Usai 'icëbëtan ca aín patróncoman, a xanuan an 'acësabi oquin ñu 'acëbëtanma ca curíqui bitima 'icë quixun sinánquin, Pablocëñun Silas biacëxa. Bibianquin ca anua 'apu 'icënu buáncëxa.

²⁰ Buánxun ca an uni bëtsi unimi manania cuacë uni cacëxa:

—Ënë uni rabëtan judíos uni 'ixun bana ñuixuncëxun cuati ca nun ëmanu 'icë unicamax tsuáquiruía.

²¹ Tsuáquirumiquian bana ñuixuncë 'aínbi cananuna nun romano uni 'ixun an ñuixuncë bana axa quicësabi oquin 'atima 'ain.

²² A xanun patróncoman usaquin an uni uni itsimi manania cuacë unicama caia cuati, ca camabi uni Pablo 'imainun Silasmi tsuáquiruacëxa. Tsuáquirucëbëtan ca a unicaman, aín chupa pëmitancëxuan manë xon rishquinun quixun aín unicama cacëxa.

²³ Usoquin cacëxun cushínra 'itsa oquin rishquitancëxun ca sipuacëxa. Sipuatancëxun ca an sipunu 'icë unicama bërúancë uni cacëxa, Pablocëñun camina Silas machiquitia upí oquin bërúanti 'ai quixun.

²⁴ Usoquin 'anúan cacëxun ca sipu 'ucë mëúira atsínmixun i quini ocën tabíataxacëxa.

²⁵ Usoquian 'acëx ca Pablobë Silas imé naëx Nucën Papa Diosbë bananan a rabi cantacëxa. Usaría 'ia ca anua 'icë sipuacë uni raírínën cuacëxa.

²⁶ Usaía 'icëbëa me cushínra shaíquicëbë ca ami tapuocë icama shaíquicëbëa xëcuëcamaxribi xëoquimainun manë risi anun uni sipuacë təcërëcacëcama tubucuti rëucüacëxa.

²⁷ Usaía 'icëbë bësüquinbi, xëcuëcama xëóquicë isquin ca an sipuacë unicama chiquíti rabanan bërúancë unin sináncëxa, —sipuacë unicama ca chiquíquiiani cuanxa —quixun. Sinánquin ca axbi taroracácatsi quixun aín manë xëtocë biacëxa.

²⁸ Bitsiabi ca Pablonën munuma banaquin cacëxa:

—Taroracaxma ca 'it. Camáxbi cananuna ënu 'ain.

²⁹ Cacëxuinshi, anun pëcaxun isti a aín uni ñucáxun bibianx ca bënëtishi abáquiiani sipu meü atsiáncëxa. Atsiní, bërëqui racuëtan bamai ca Pablo 'imainun Silas tanáin rantin purúancëxa.

³⁰ Usai 'itancëxun ëman buánquin ca Pablo 'imainun Silas cacëxa:

—¿Añu carana 'ën 'uchacama tërëncë 'aish iënxun 'ati 'ain?

³¹ Quia ca cacëxa:

—Nucën 'Ibu Jesucristomi sinani ca ami catamët. Ami catamëti camina min xubunu 'icë min aintsi 'ibucamabëbi mitsun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain.

³² Caxun ca a 'imainun aín xubunu 'icëcamaribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa.

³³ Ñuixuncëxuinshi ca imëbi an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo 'imainun Silas anua manë xon 'acë aín namicama chucaxuancëxa. Chucaxuncëbë ca an sipuacë unicama bërúancë unibë axa aín xubunu 'icëcamaxribi Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.

³⁴ Usa 'ixun ca an sipuacë unicama bërúancë unin aín xubunu buánxun Pablocëñun Silas pimiácëxa. Usocëx ca a unibë aín xubunua 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi Nucën Papa Diosmi catamëti ainan 'aish, chuámashirua tani cuëëancëxa.

³⁵ Usaía 'ian pëcaracëbëtan ca an uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman policia xuquin cacëxa:

—An sipuacë unicama bërúancë uninu cuanxun camina a uni rabëa cuantánun ënun quixun cati 'ain.

³⁶ Usaquin caxun xucëx cuanxuan cacëxun ca an sipuacë unicama bërúancë unin Pablo cacëxa:

—An uníxa uni itsimi manania cuacë unicaman ca mi chiquínun quixun 'ë camiaxa. Usa 'ain camina chuámashirua 'aish cuanti 'ain.

³⁷ Usaquian an sipuacë unicama bërúancë unin cacëxun ca Pablonën policíacama cacëxa:

—Nux románo uni 'aish quiricañu 'icëbi, añu caranuna 'a quixun nu ñucáxunmabi, ca camabi unían ismainun rishquimitancëxun nu sipuamionxa. ¿Usaquin 'amionxunbi cara bërí uni raírinën isnúnma nu chiquinin? Ax ca 'aisama 'icën. Atúxbi ca nu chiquini uti 'icën.

³⁸ Èsoquian Pablonën cacëxun cuabiani cuantëcënxun ca policíacaman an uni uni itsimi manania cuacë unicama cacëxa. Caquian, románo uni 'aish ca quiricañu 'icë quixun cacëxun cuati ca racuëacëxa.

³⁹ Racuëti anu cuanxun ca Pablocëñun Silas cacëxa:

—Mix camina románo uni 'aish quiricañu 'ain quixun 'unánxunma cananuna mi 'ón.

Caquin ëman buánxun ca —ënë ëmanuax camina cuanti 'ai —quixun cacëxa.

⁴⁰ Usaquian cacëx sipunuax chiquíquiiani ca Lidianën xubunu cuancëxa. Cuanx atsinquinbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicama anu timëcë isquin upí oquin 'ësëtancëx anuaxribi cuancëxa.

Tesalónica ëmanuaxa unicama tsuáquirua

¹ Usaquiani cuani Anfípolis ëma 'imainun Apolonia ëma anun cuanx ca Tesalónica ëmanu bëbacëxa. Tesalónicanu ca anua judíos unicama timëti xubu achúshi 'iacëxa.

² Usa 'ain ca rabë 'imainun achúshi semana anu 'i, Pablo axa 'icësabi oi anun ñu mëëtima nëtë 'icëbë 'icëbë, anua judíos unicama timëti xubunu atsínxun, anua timëtia unicama cuënëo bana 'unánmiquin, Jesús ax ca aséabi Cristo 'icë quixun cai atubë canancëxa.

³ Cuënëo bananu ñuicësabi oquin 'unánmianan ca —a bana quicësabi oi 'iti 'aish ca Cristo paë tantancëx bamatancëx baísqiuxa —quixun canan ca —'ën mitsu ñuixuncë Jesús abi ca axa uti nun caíncë Cristo ax 'icë quixun ñuixuancëxa.

⁴ Ñuixunia cuati ca judíos unicama raíri, Jesús ax ca aséabi Cristo 'icë quixun sinani, ami catamëti Silas 'imainun Pablobë timëacëxa. 'Imainun ca griego banan banacë uni 'ixunbia Nucën Papa Diosan bana cuacëcama, a 'imainun —ax ca aín nuitu upí 'icë —quixuan unin cacë xanucamaxribi Jesúsmi catamëacëxa.

⁵ Usa 'aínbi ca judíos unicama, an Jesús sináncëma, ax ami nutsi Silas 'imainun Pablomi nishquin uni 'atima chiquíshcama timëtancëxun a ëmanu 'icë unicama tsuáquirumiacëxa. Tsuáquirumi, Jasón cacë uni aín xubunu banaruquin barii ca, camabi unían isnun ëma nëbëtsi buánti ca Pablocëñun Silas chiquínti 'icë quiax quicancëxa.

⁶ Usai quiquinbi mëraquinma ca Jasóncëñun axa Jesucristomi catamëcë unicama raíri nirínbianquin a ëmanu 'icë unicaman 'apunu buáncëxa. Buani ca munuma sharati quicancëxa:

—An camabi menu 'icë unicama tsuáquirumicë uni rabëtax ca ënu uaxa.

⁷ Ucë ca Jasonën anua 'inun aín xubunu atsínmiuxa. A unicamax ca Romanu 'icë 'apu César quicë bana cuaisama tani, 'apu itsi ca Jesús 'icë quia.

⁸ Pablocëñun Silas ñuicania cuati ca unicamabë a ëmanu 'icë 'apucamaxribi sharati tsuáquiruacëxa.

⁹ Tsuáquiruiabi ca Jasónbëtan raírinën a ënun quixun curíqui 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca Jasóncëñun raíri cuantánun quixun ëancëxa.

Pablobë Silas Berea ëmanu 'iá

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi imë Pablocëñun Silas Berea cacë ëmanu cuantánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanx bëbatancëx ca anua judíos unicama timëti xubunu atsíancëxa.

¹¹ Atsínxuan bana ñuixuncëbëtan ca anua 'icë judíos unicaman, Tesalónica ëmanua 'icëcamasamaira 'ixun, cuëenquin Pablonëan Jesús ñuiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia cuacëxa. Cuaquin ca aséabi cara Pablonëan ñuixuncë bana ax 'icë quixun 'unáncasquin camabi nëtën Nucën Papa Diosan bana cuënëo isacëxa.

¹² Usaquin 'ai ca atux 'itsáxira —aséabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamëacëxa. Usai 'imainun ca griego banan banacë unicama 'imainun xanucamaribi —upí sinánñu ca —quixuan unin 'unáncë, acamax Jesucristomi catamëacëxa.

¹³ Usaía 'icëbëbi ca Tesalónicanu 'icë judíos unicamax, Pablonëan Bereanuxun Nucën Papa Diosan bana ñuixunia ñuicania cuabiani anuribishi cuancëxa. Cuanxun ca Pablomia nishnun quixun anu 'icë unicamaribi tsuáquirumiacëxa.

¹⁴ Tsuáquirumicëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bënëñquinshi Pablo manë nuntían cuantánun quixun xuacëxa. Xucëbë ca Timoteobë Silas Bereanubi bërúacëxa.

¹⁵ Bërúmainun ca an buáncë unicaman Pablo Atenas ëmanu buáncëxa. Buántancëxun a ëbianía Bereanu cuantëcënia ca Pablonën a unicama Timoteocëñuan Silas bënëtishi a isi unun quixun camiacëxa.

Atenas ëmanua Pablo 'iá

¹⁶ A unicama cuan ca Pablonën Atenas ëmanuxun Timoteocëñun Silas aia caíancëxa. Caini a ëmanu niquin, unían uniocë ñu a unin rabicë, a 'aisamaira isi ca Pablo masá nuituacëxa.

17 Usa 'ixun ca anua judíos unicama timēti xubunuxun, judíos unicama 'imainun judíosma 'ixunbia an Nucēn Papa Dios rabicē unicamaribi, Jesús ax ca asérabi Cristo, axa uti judíos unicaman caíncē, a 'icē quixun sinánmisa taní cuēñēo bana ñui atubē canancēxa. Usai 'ianan ca camabi nētēn anuxun ñu marutinuaxribi anua 'icē unicamabē Jesús ñui canancēxa.

18 Cananmainun ca raíri unicama usa isa uni 'iti icē quixun epicúreo cacē unicaman bana ñuia cuacē, 'imainun estoico cacē unicamanribia bētsi bana ñuia cuacē, a unicomaxribi uax Pablobē banacēxa. Abē banatancēx ca raírínēx quiacēxa:

—¿Añu cara banañuira 'ixun ēñē unin nu ñuixuinsa tanin?

Quicēbē ca raírínēx Pablonēan Jesús ñuianan —bama 'aish ca uni baísquiti 'icē —quixun cacēxun cuax quiacēxa:

—Nun rabicē diosma, bētsi dios ñui sapi ca quia.

19 Usai quitancēxun ca Pablo bibianquin matá, Areópago cacē, anu buánxun cacēxa:

—Nun nu cuacēma a ñuiquinmi nu cacē bana ēñē cananuna upí oquin 'unántisa tanin.

20 Nun cuacēma ñu camina min ñuin. Uisai qui quicē cara quixun cananuna 'unántisa tanin.

21 Usa 'ain ca Atenasnu 'icē unicama 'imainun 'uracēox uax atubē 'icē unicama an uisa bana cara an cuacēma 'icē a cuaisa tancēxa. 'Imainun ca unían ñuia cuacēma ñuribi ñuiquin uni caisa tancēxa. Usai ca a unicomax 'iacēxa.

22 Usa 'ain ca Pablo Areópagonu timēcē unicama nēbētsinuax niruquin cacēxa:

—Atenasnu 'icē unicama, 'ēn iscēxun camina mitsun dioscama 'itsaira sinánquin a rabin.

23 'Ēx ēñē ēmanu 'icē bain niquin cana anuxunmi mitsun dioscama rabicē 'itsa isan. Isanan cana anuxun mitsun dios rabiquinmi anu ñu nanti ñu achúshinumi ēsaquin cuēñēocē isan: “Ēñēx ca anuxun nun 'unáncēma dios rabiti a 'icēn”. 'Unánxunmabimi rabicancē dios a cana 'ēn mitsu ñuixunin.

24 An ca me 'imainun anu 'icē ñucamaribi uniocēxa. Ax ca naí, me acaman 'Ibu 'icēn. Usa 'aish ca ax anuxun a rabiti unin 'acē xubunu 'ima.

25 Unin a ñu 'axuncēxmabi ca ax usabi 'iá 'aish usabi 'ia. An ca anun nux tsóti nētē 'imainun suñu, piti, 'imainun camabi ñuribi nu 'inania.

26 An ca achúshi uni aín rēbúnquicamaxa mecamanu tsónun uniocēxa. Unioquin ca uiti barin cara aín rēbúnquicamax camabi menu tsóti 'icē quixun mēnionan, anua aín me sēñēncēcamaribi mēnioxuancēxa.

27 Nucēn Papa Diosan ca ami sinánquian a 'unánun uni uniocēxa. Uisaxun caranuna a 'unánti 'ai quixunu sináncēxbi ca Nucēn Papa Dios nu 'urama 'icēn.

28 Nucēn Papa Dios cupí cananuna tsotin, a cupí cananuna nitsin, a cupí cananuna ēñē menu 'ain. Mistun aintsí raírínēx ca ēsai quiacēxa: “Nux cananuna diosan rēbúnqui 'ain”.

29 Nux aín rēbúnqui 'ixun cananuna sinántima 'ain, ax ca unían 'acē curi 'acē ñuusa 'ianan uxua manē 'acē ñuusa 'ianan maxax 'acē ñuusa 'icē quixun.

30 Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'ixun ca unin anbia uniocē ñu rabiácēxa. Rabia isquinbi ca Nucēn Papa Diosan isēshiacēxa. Isēshia 'ixunbi ca bērí camabi menu 'icē uní 'atimaquin sináncē 'ixunbia sinananun quixun aín unicaman canun camia.

31 Nucēn Papa Diosan ca mēnócēxa, anúan achúshi uni, Jesucristonēn camabi uni, aín nuitu cara upí 'icē, cara upíma 'icē quixun isti nētē. Usaquian 'anun ca an caísacēxa quixuan camabi unin 'unánun, ca Nucēn Papa Diosan Jesús bamacēbi baísquimiacēxa.

32 Usaquian bamatancēx ca Jesús baísquiacēxa quixun ñuia cuati ca uni raírínēx Pablomi cuaiácēxa. Cuaimainun ca raírínēn Pablo cacēxa:

—Minmi ñuicē bana ēñēmi ñuitēcēnia cananuna bētsi nētēn cuatēcēnti 'ain.

33 Usaquian cacēx ca Pablo acama ēbiani cuancēxa.

34 Cuancēbē Pablobē cuani ca raírínēx ami sinani Jesúsmi catamēacēxa. Acamax ca Dionisio, Areópagonu 'icē uni a 'imainun xanu achúshi Damaris cacē a 'imainun raíriribi 'iacēxa.

18

Pablo Corinto ëmanu 'iá

¹ Areópago cacë matánuxun bana ñuixuntancëx ca Pablo Atenas ëmanuax Corinto ëmanu cuancëxa.

² Cuanx bëbaxun ca judío uni achúshi, Aquila cacë, mërəcəxa. Ax ca Ponto cacë menuaxa bacëan 'iacëxa. Usa 'aish ca aín xanu Priscilabë Italia menu 'icë Roma ëmanu 'iacëxa. 'Icëbëbia anu 'icë 'apu Claudio ax —judíos unicamax ca camáxbi Romanuax cuanti 'icë —quicëbë ca Corintonu tsoiti cuancëxa. Usa 'ain ca Corintonu bëbatancëx Pablo Aquilacëñun Priscila isi cuancëxa.

³ Aquila ax ca Pablonëan 'acësaribi oquian an chupa xubu 'acë uni 'iacëxa. Usa 'ain ca Pablonën aín xubunu 'ixun Aquilabëtan chupa xubu 'acëxa.

⁴ Usoquin 'anan ca anun ñu mëetima nëtëcaman anua judíos unicama timëti xubunu cuanxun —Jesús ax ca aséribi Cristo, axa utia judíos unicaman caíncë, a 'icë —quixun bana ñuixuancëxa. Ñuixuncëxun ca judíos unicama raíri 'imainun judíosma unicama raírinënríbi —Jesús ax ca aséribia Nucën Papa Diosan xuá a 'icë —quixun 'unánquin sináncëxa.

⁵ Usa 'ain ca Timoteobëa Silas Macedonianuax Corintonu bëban Pablonën bëtsi ñu mëeti 'aquinma Jesús ñui quicë banaishi ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca judíos unicama, Jesús ax ca aséribi Cristo axa utia atun caíncë a 'icë quixun upí oquin ñuixuancëxa.

⁶ Cacëxbi ca aín bana timanan ami 'atimati banaí ami nishacëxa. Usaía 'ia ca Pablonën anuax ca cuanía quixuan atun 'unánun aín chupa tacaquin cacëxa:

—Mitsúxbi 'iisama tani camina Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain. Usaími 'icëxbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsúnmi ënë bana cuaisama tancëbëtan cana judíosma unicama ñuixuni cuanin.

⁷ Catancëx anua judíos unicama timëti xubunuax chiquíquiiani ca judíosma 'ixunbia an Nucën Papa Dios rabicë, Justo cacë uni, aín xubunu cuancëxa, axa anua judíos unicama timëti xubu rapasu 'ain.

⁸ Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Crispo, abë aín xubunu 'icë aín aintsi 'ibucamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëacëxa. Usai 'imainun ca Pablonëan bana ñuixunia cuati, 'aisamaira Corintonu 'icë unicamaxribi ami sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti nashimicë 'iacëxa.

⁹⁻¹⁰ Usa 'ain ca Pablonën namáquin cuacësa oquin ësaquian Nucën 'Ibu Jesusan cacëxun imë cuacëxa:

—'Ë cana mibë 'ain. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi mi paë tanmiquin mëetima 'icën. 'Ënë ëmanuax ca 'aisamaira uni 'ënan 'iti 'icën. Usa 'ain camina racuëquin ënquinma 'ën bana ñuixunti 'ain.

¹¹ Usaquian cacëxun ca Pablonën achúshi bari 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxë Corintonu 'iquin unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixuancëxa.

¹² Usaquian ñuixuncëbëbi ca Galión, axa Acaya menu 'icë unicaman 'apu 'ain, judíos unicamax Pablomi nishi tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin bibianquin ca an uníxa unimi manania cuacë unicama timëcë anu buáncëxa.

¹³ Buánxun ca Galión 'imainun abë 'icë unicama cacëxa:

—'Ënë unin ca usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësama oquin Nucën Papa Dios rabinun quixun unicama caia.

¹⁴ Quixuan cacëbëa Pablo quicascëbëtanbi ca Galiónën judíos unicama cacëxa:

—'Ënë uníxa ñu 'aisama 'acë 'ianan uni 'acë 'ain cuni cana mitsúnmi a ñuiquin cacëxun cuatsian.

¹⁵ 'Aínbi ca an mitsun cuati banaishi ñuixunquin, usai ca quia quixun ñuixunia. Usa 'ain camina mitsúnbi mëníoti 'ain. 'Ën cana ënë ñu mitsu mëníoxuntima 'ain.

¹⁶ Usaquin catancëxun ca Galiónën axa Pablomi manáncë unicama a cuantánun quixun cacëxa.

¹⁷ Cacëx cuanquinbi ca anua judíos unicama timëti xubunu 'icë 'apu, Sóstenes, a bixun mëcancëxa. Usoia isquinbi ca Galionën caquinma isëshiacëxa.

Antioquíanu cuantëcëntancëxa Pablo amiribishi mecama oi cuantëcëan (18.18-21.26)

¹⁸ Usocëx 'itsa nëtën pain Corintonu 'itancëx ca Pablo Siria menu cuanti sinani axa Jesucristomi catamëcë unicama –cana cuanin –cabiani, Priscila 'imainun Aquílabë manë nuntin cuancëxa. Cuanx Cencrea ëmanu bëbaxun ca Pablonën, –'ën Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i cana sënëni –quixun sinánquin aín bu tëamiacëxa.

¹⁹ Tëamitancëx cuanx ca Efeso ëmanu bëbacëxa. Bëbax Priscila 'imainun Aquila ëbiani cuanx anua judíos unicama timëti xubunu atsíanx ca anuax Pablo anua timëcë judíos unicamabë banai atubë usai Jesús 'iti ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo ñui canancëxa.

²⁰ Usaía 'ia judíos unicaman atubëa 'inun cacëxbi ca Pablo anu 'iáma 'icën.

²¹ Abë 'iquinma ëbianquin ca atu cacëxa:

–Judíos unicama anun timëti nëtë sënëncëbë atubë Jerusalénu 'itancëx cana Nucën Papa Dios cuëncëbë mitsu isi utëcënti 'ain.

Quixun cabiani ca Efesonuax cuancëxa.

²² Cuanx Cesárea ëmanu bëbax ca nuntinuax 'ibúquiani taën Jerusalénu cuancëxa. Cuanx bëbaxun atu istancëxun axa Jesucristomi catamëcë unicama –cuanmainun ca 'it –cabiani ca Antioquíanu cuancëxa.

²³ Antioquíanu 'ëora pain 'itancëx ca Galacia menu 'icë ëma 'imainun Frigia menu 'icë ëmacama oi cuanquin Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama upiti Jesucristomi sinani ax cuëncësabi oi 'inun quixun caquin atu 'ësëacëxa.

Efesonuxuan Apolosnën bana ñuixuan

²⁴ Pablonëan Galacia menu cuanan Frigia menuribi cuanquin axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëmainun ca Alejandría ëmanu 'icë judíos uni achúshi, Apolo, ax Efeso ëmanu cuanx anu 'iacëxa. Ax ca an Nucën Papa Diosan bana cuënëo upí oquin 'unáncë 'aish unicama upí oquin bana ñuixuncë 'iacëxa.

²⁵ Nucën 'Ibu Jesús ñuixunquian 'unánmicancë 'ixun ca Apólosnën cuëeni banaquin, Jesús ñuiquin, upí oquin Efesonu 'icë unicama ñuixuancëxa. Usaquin Jesús ñuiquin bana ñuixuanan, –aín 'uchacama chiquinatia ca Juanën uni nashimiacëxa –quixun 'unánquinbi ca Apolosnën –Jesucristonën ca aín Bëru Ñunshin Upí aín unicama abëa 'inun 'inania –quixun 'unánma 'icën.

²⁶ Usa 'ain ca anua judíos unicama timëti xubunuxun Apolosnën racuëquinma bana ñuixunia cuaquin ca Aquílabëtan Priscilanën 'uri buánxun Apolos, Jesúsmi catamëti ca uní usai 'ia quixun upí oquinra ñuixuancëxa.

²⁷ Usa 'ain ca Acaya menua Apolos cuainsa tancëbëtan axa Jesucristomi catamëcë unicaman –asábi ca –catancëxun atuan upí oquin Apolo binun quixun caquin axa Acayanuax Jesucristomi catamëcë unicama quirica cuënëoxuancëxa. Cuënëoxunia quirica bibiani manë nuntin cuanx Acayanu bëbatancëxun ca Apolosnën anua 'icë a Nucën Papa Diosan nuibaquin Jesúsmi sinánmicë unicama upí oquin 'aquiancëxa.

²⁸ 'Aquianan ca unicaman cuamainun –Cristo ca ucëma 'icë –quixuan sinaniabi abë banaquin judíos unicama, Jesús ax ca aséabi Cristo, axa utia atun caíncë a 'icë quixun canan usai ca Cristo 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia quixun 'unánmiacëxa.

19

Pablo Efesonu 'iá

¹ Corinto ëmanua Apolos 'ain ca Pablo matá me sapáncama oi cuantancëx Efesonu bëbacëxa. Bëbaxun ca anu 'icë axa Jesucristomi sináncë unicama mëracëxa.

² Mëraxun ca ñucácëxa:

—¿Mitsúxmi Jesucristomi sináncëbë cara aín Bëru Ñunshin Upí mitsunu uax?

Quixuan ñucácëxun ca cacëxa:

—Nun cananuna Jesucristomi catamëti ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia quixun ñuia cuacëma 'ain.

³ Usaía quia ca Pablonën atu cacëxa:

—¿Añu sinani caramina nashimicë 'ian?

Cacëxun ca cacëxa:

—Juanëan uni 'unánmicë bana sinani cananuna nashimicë 'ian.

⁴ Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Atimaquin sináncë 'ixunbia sinanatia ca Juanën uni nashimiácëxa. Nashimiquin ca cacëxa, axa a caxu uti uni achúshi, Jesús, axa utia judíos unicaman caíncë, Cristo, ami sinánun quixun.

⁵ Usaía Pablo quia cuati ca Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëti a unicamax nashimicë 'iacëxa.

⁶ Usa 'ain ca a unicama Pablonën aín męcënan ramęcëbë atunu Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí uacëxa. Usaría 'icëbë unin 'unáncëma banan bananan ca a unicaman, usaquian Nucën Papa Diosan sinánmicë bana unicama ñuixuancëxa.

⁷ Anu 'icë uni nashimicëcama ax ca męcën rabë 'imainun rabë unisa 'iacëxa.

⁸ Usa 'ain ca Pablonën anu rabë 'imainun achúshi 'uxë 'iquin, anua judíos unicama timëti xubunuxun racuëquinma upí oquin Jesús ñuiquin bana ñuixuancëxa. Ñuixunquin ca, Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixuan 'unánun anu 'icë unícamá ñuixuancëxa.

⁹ Ñuixuniabi ca raírinën masáquin sinánquin cuaisama tancëxa. Usaquin cuaisama tani ca anu timécë unicaman cuamainunbi —Jesúsmi sinánti ca 'aisama 'icë —quiax quiacëxa. Usai quicëbë, anuax chiquíquianquin ca Pablonën axa Jesucristomi catamëcë unicama buani, Tirano cacë unían anuxun uni 'unánmicë xubu, anu cuancëxa. Cuanxun ca anuxun camabi nětën bana ñuixuancëxa.

¹⁰ Usaquin ca Pablonën rabë barin anuxun bana ñuixuancëxa. Pablonëan usaquin ñuixuncëxun ca Asianu 'icë unicama, judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi Nucën 'Ibu Jesús ñuiquian ñuixuncë bana cuacëxa.

¹¹ Cuacëbëtan ca Pablonën anuxun Nucën Papa Diosan 'amicëxun uni itsin 'acëma ñu 'acëxa.

¹² Usa 'ain ca amia Pablo ratíquicë chupa 'imainun pañun abia anu buania mëëi uni ñucëcamax pëxcúacëxa, pëxcúmainun ca ñunshin 'atimacamaxribi uninuax chiquíacëxa.

¹³ Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën usoquin 'aia istancëxun ca an cuaínbëquini niquin uninua ñunshin 'atima chiquíncë judíos unicama raírinën, Nucën Papa Diosan 'amicëxuan Pablonën 'acësaribi oquin 'ati sináncëxa. Usaquin sinánquin ca uninu 'icë ñunshin 'atima cacëxa:

—Pablonëan unicama ñuixuncë Jesús an 'amicëxun cana mi cain, ënë uninuax ca chiquit —quixun.

¹⁴ Usaquian an ñu 'acë uni raírinëx ca judíos sacerdotenën cushicama achúshi, Esceva cacë, aín bëchicë męcën achúshi 'imainun rabë 'iacëxa.

¹⁵ Usa 'ixuan cacëxunbi ca ñunshin 'atimanën Escevanën bëchicëcama cacëxa:

—Jesús 'imainun cana Pabloribi 'unan. Usa 'ixunbi cana ui caramina 'ai quixun mitsu 'unaniman.

¹⁶ Quixun cai chirínquianx anu 'iruquin ca ñunshin 'atimañu uni an cupinunma atu mëëacëxa. Mëëquian cushínra mëëcëx ca chupañuma 'aish aín nami tëátëábu 'aish xubunuax chiquiti abácëxa.

¹⁷ Usoquian 'acëa ñuia ca Efesonu 'icë judíos unicama 'imainun judíosma unicamanribi cuacëxa. Cuati racuëquin ca:

—Nucën 'Ibu Jesús, ax ca cushiira 'icë —quiquin a rabiácëxa.

¹⁸ Usaía 'icëbë uxun ca axa Jesúsmi catamëcë 'itsa unin —usaribi oquin cana 'ën ñu 'atima 'acë —quixun chiquinacëxa.

¹⁹ Usomainun ca an ñubëti 'unáncë unicaman anua ñubëti 'unáncë quiricacama bëxun, camabi unían ismainun nëëancëxa. Usa 'ain ca a quiricacaman cupí cincuenta mil curíquisa 'iacëxa.

²⁰ Usaría 'imainun ca a ñuiquin bana ñuia cuati Jesucristomi catamëti unicamax amiribi amiribi 'itsacëxa.

²¹ Usa 'ain ca Pablonën Macedonia me 'imainun Acaya menu pain cuantancëx Jerusalénu cuanti sináncëxa. Jerusalénu cuanti sinani ca quiacëxa: Anu pain 'itancëx cana Roma emanuribi cuanti 'ain.

²² Usaquin sinánxun ca Pablonën an 'aquincë uni rabë, Timoteo 'imainun Erasto, a Macedonia menua cuantánun xuacëxa. Xutancëx ca Asia menua 'icë ëma Efeso, anu 'ëora pain í bërúacëxa.

Efesonu 'icë unicamaxa tsuáquirua

²³ Efesonuaxa Pablo cuancëma pan 'ain ca Jesucristo ñuicë bana cuaisama tani, a emanu 'icë unicamax tsuáquiruacëxa.

²⁴ Usaía 'inun ca Demetrio, an uxua manë unioquin ñu chucúmaracama 'ati 'unáncë, an tsuáquirumiacëxa. Demetrio an anuxun diosa Artemisa cacë rabiti xubu iscësa 'itánun chamaburatsu oquin manë uxua unioçëxa. Unioxun maruquin ca a 'imainun abëtan ñu 'acë unicamanribi 'itsaira curíqui biacëxa.

²⁵ Demetronën ca abëtan usoquin 'acë unicama 'imainun anribia usaribi oquin ñu 'acë unicamaxa, an camicëx timëtia cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, ënë ñu ësoquin 'atancëxun maruquin cananuna anun nun ñu maruti curíqui bitsin.

²⁶ Usa 'aínbi camina mitsun Pablo isanan an ñuicë banaribi cuatin. An ca Efeso emanushima, Asia menu 'icë ëmacama oquin, unían a rabinuxun 'acë ñu ax ca aséabi diosma 'icë quixun caquin, a rabixunma 'anun caquin 'aisamaira uni sinánmiaxa.

²⁷ Usoquian sinánmicëxun ca unin nun nu unioçë uxua manë 'acë xuburatsu bitima 'icën. 'Imainun ca Diananëxa cushi 'aínbi unicaman anuxuan a rabiçë xubu cha manuti 'icën. Diana axa Asianu 'icë unicama 'imainun camabi menu 'icë unicaman rabiçë 'aishbi ca rabiçëma 'iti 'icën.

²⁸ Usai Demetrio quia cuati ca nishi sharati tsuáquirui quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabiçë diosa ca Diana 'icën.

²⁹ Usari quicëbë ca Efeso emanu 'icë unicama sharati tsuáquiruacëxa. Tsuáquiruquin Macedonia menu 'icë uni rabë, Gayo 'imainun Aristarco, axa Pablobë nicë, a bixun niríbianx ca anua unicama timëcë xubunu abáquianx atsíancëxa.

³⁰ Atsíncëbëa anu 'icë unicama cai axribi atsíntisa taniabi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman —miribima bitsia atsíanxma ca 'it —quixun Pablo cacëxa.

³¹ Camainun ca an 'unáncë Asia menu 'icë 'apu raírinënribi anu timëcanti xubunu atsíanxma 'inun quixun Pablo camiacëxa.

³² Usa 'ain ca axa timëcë unicamax tsuáquirui, raírinëxa bëtsi ñu ñui quimainun raírinëxribi bëtsi ñu ñui banai sharácëxa. Sharáquinbi ca aín patsanën añu 'anux cara timëaxa quixun 'unánma 'icën.

³³ Pablomia 'icësaribiti ca anua timëcë unicamax anua atubë 'icë judíos unicamamiribi nishacëxa. Usaía ami nishcëxun ca judíos unicama an Alejandro, uisai 'i cara timëaxa quixun an anua timëcë unicama canun quixun cacëxa. Cacëxun ca Alejandronën aín męcënan sanánquin aín bana cuanun quixun cacëxa.

³⁴ Cacëxbi ca —ax ca judío uni 'icë —quixun 'unani nëtëtima rabë horan pain munuma sharati quicancëxa:

—Cushiira ca Diana 'icën. Efesonu 'icë unicaman rabiçë diosa ca Diana 'icën.

³⁵ Usa 'ain ca sharatia nētēnun cacēxbi nētētisama taniabi an 'apu quirica cuēñoxuncē unin nētēmiacēxa. Nētēmia ca cacēxa:

—Efesonu 'icē unicama, 'ēn mitsu camainun ca cuat. Ēñē ēmanu 'icē unicamax ca an anuxun Diana rabiti xubu bēruanan a iscēsa maxax nainuax nipacēcē bēruancē 'icēn. Usa ca quixun ca camabi menu 'icē unicaman 'unánxa.

³⁶ Usa 'ain ca, usama ca quiax uíxbi quitima 'icēn. Usa 'ain camina nētēti 'ain. Nētēanan camina sinánxunmaishi ñu 'atima 'ain.

³⁷ Mitsúnmi bēcē uni rabētax ca mitsun rabičē diosa ñui 'atimati banacēma 'icēn.

³⁸ Usa 'aínbi ca Demetrio 'imainun an abētan uxua manē 'acē ñu 'acē unicaman, unimi manántisa tanquin, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn. Canan ca 'apu raíriribi cati 'icēn. Cacēbētanbi ca Demetrio 'imainun abē 'icē unicamaxa ami manáncē unicamanribi, an uníxa uni itsimi manania cuacē unicama cati 'icēn.

³⁹ Usa 'ain camina bētsi ñuribi mēñóisá tanquin anúan 'apucama timēti nētēn anu timēcē unicaman cuamainun cati 'ain.

⁴⁰ Uisai 'i caranuna sharati quixuan ñucácancēxun a ñuiquin cati ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain ca 'apumi nishínu 'icēsa sináncanti 'icēn.

⁴¹ Usaquin catancēxun ca timēcē unicama cuantánun quixun xuacēxa.

20

Macedonia me 'imainun Grecia menu Pablo cuan

¹ Usaquin cacēxa cuancēbētan ca Pablonēn axa Jesucristomi catamēcē unicama camicēx aia 'ēsēanan bana ñuixuntancēxun —cuanmainun ca 'ican —quixun atu cabiani Macedonia menu cuancēxa.

² Cuanquin ca a menua 'icē ēmacamanua 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama, ēníma Jesúsmi catamēnun quixun caquin sinánmiacēxa. Sinánmibiani ca Grecia 'icēbi Acayaribi cacē menu cuancēxa.

³ Cuanx bēbax ca anu rabē 'imainun achúshi 'uxē 'iacēxa. Anu 'aish ca manē nuntin Siria menu cuanti sinánquinbi, judíos unicamaxa ami 'ēsēnania ñuia cuati sinanacēxa. Sinanabiani ca Macedonia anu pain bain cuancēxa.

⁴ Cuancebē ca Berea ēmanu 'icē uni, Sópater, a 'imainun Tesalónica ēmanu 'icē uni rabē, Aristarco 'imainun Segundo, 'imainun Derbe ēmanu 'icē uni, Gayo, 'imainun Asia menu 'icē unicama, Timoteo, Tíquico, Trófimo, acamax Pablobē cuancēxa.

⁵ Cuanx Macedonia menu bēbacēbē ca atux pain Troas ēmanuxun nu caini cuani nu ēbiani rēcuēñuancēxa.

⁶ Usa 'ain cananuna anun chamiti ñucēñunma 'acē pán anun piti nētē inúmitancēx, nuxribi Filiposnuax manē nuntin cuanx, mēcēn achúshi nētē 'icēbē Troasnu bēbacēn. Bēbax cananuna mēcēn achúshi 'imainun rabē nētē anu 'iacēn.

Troas ēmanu Pablo 'ía

⁷ Anu 'aish cananuna domingo nētēn axa Jesucristomi catamēcē unicamabē pán tucapaxun pi timēcēn. Timēan ca Pablonēn, imēishinu cuanti 'ain, ñantónpaquin 'uran bana ñuixuancēxa. Usoquin ca imē naēx 'itámainun 'acēxa.

⁸ Usoquin ca Pablonēn xubu cata itsi manáinra 'icē, anua lamparín 'itsaira tiríocē 'icē anunu timēcē, anuxun bana ñuixuancēxa.

⁹ Usaquian Pablonēn manámi 'icē xubu cata rabē 'imainun achúshi, anuxun bana ñuixuncēbēbi ca bēná uni achúshi, Eutico cacē, ax xubu manámia 'icē xēcūē anu tsofax, 'uxcēnan tēnácēx 'uxax ēman nipacēacēxa. Nipacētía bamaia ca bicancēxa.

¹⁰ Bicēbē xubunuax 'ibúquianquin bēná uni 'icúquin bitsi rantin purúnquin ca Pablonēn anua 'icē unicama cacēxa:

—Ratúaxma ca 'ican, ca uinacētia.

¹¹ Catancēx manan 'irutēcēnxun, pán tucapaxun pianan pēcaratamainun bana ñuixunēti, ca Pablo atu ēbiani cuancēxa.

12 Cuancëbë ca bënë uni Eutico axa chuáma 'aish asábi 'icë buani cuëñquiani cuancëxa.

Troasnuaxa Pablo Miletonu cuan

13 Usa 'ain cananuna Pablonëan taën cuainsa tanquin, anua bitsi cuanun cacëx, nux pain rëcuëñquiani manë nuntin Asón cacë ëmanu cuancën.

14 Cuanx bëbaquin Asónua Pablo bibiani cananuna abë nuntin Mitilene cacë ëmanu cuancën.

15 Mitilenenuax coonx cananuna Quío cacë nasí rapasu bëbacën. Bëbax anuax coonx cananuna Samos cacë nasínu bëbacën. Bëbatancëx cananuna anu 'icë ëma Trogilio anuax pain tantiacën. Tanti anu 'inëti cuanx cananuna Mileto cacë ëmanu bëbacën.

16 Anuxun ca Pablonën Pentecostés cacë nëtë 'iisama pain 'ain Jerusalénu bëbati sinánquin 'uran Asia menu 'iisama tanquin, Efeso ëma 'urama 'aínbi anu cuantima sináncëxa.

Efesonuaxa ax Jesucristomi catamëcë unin cushicama Pablonën bana ñuixuan

17 Usaquin sinánxun ca Miletonuxunbi Efesonua 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamaxa anu unun quixun Pablonën camiacëxa.

18 Camicëx aia ca cacëxa:

—Asia menu utancëx carana mitsubë 'aish uisai 'ëx 'ia quixun camina mitsun 'unanin.

19 'Ëx mitsubë 'ixun cana mitsúnmi 'ë rabiti sinánquinma axa cuëñcësabi oi 'iquin Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuan. Usoquin 'ai cana bëunan mëscúanan judíos unicaman 'ë bëtsi bëtsi ocëx 'aisamaira tëmëran.

20 Usai 'iquinbi cana ënquinma uisai caramina Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'inux upí 'iti 'ai quixun racuëquinma mitsu bana ñuixuan. Usaquin nëtëquinma mitsúxmi timëcë ñuixuanan cana mitsun xubucamanuxunribi mitsu bana ñuixuan.

21 Ñuixunquin cana judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi Nucën Papa Dios cuëñcësa oi 'inux sinanatía Nucën 'Ibu Jesucristomi catamënun quixun can.

22 Usa 'ain cana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanin, uisai carana anuax 'iti 'ai quixun 'unanimabi.

23 An 'unánmicëxun cana 'unanin, uinu 'icë ëmanu carana cuani anuxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ë caia, anuax cana sipuocancë 'ianan unían 'atimocëxun 'aisamaira oquin tëmëranuxun 'ai quixun.

24 Usaquian 'unánmicëxbi cana 'ëx uisai carana 'iti 'ai quixun sinani bënëtiman. Bamanuxunbi Nucën 'Ibu Jesuan cacësabi oquin 'ai cuëñquin sënëonti cana cuëñin, Nucën Papa Diosan ca nuibaquin unicama ainan 'inun iëmisa tania quixuan camabi unin 'unánun.

25 Usaquin sinánquinbi cana 'unanin, uicama carana Nucën Papa Diosan uni 'inun bana ñuixuan acaman ca 'ë istëcëñxunma 'aia quixun.

26-27 Mitsúnmi 'ë istëcëñxunmabi cana ësoquin mitsu cain, uisai cara Jesucristo cupí aín unicamax, an mëníosabi oi 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan 'ë 'unánmicë, acama ñuiquin cana mitsuishima camabi ëmanu 'icë unicamaribi ñuixuan. Usa 'ain ca 'ën Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuatibia ami catamëcëma 'ain 'ën 'uchama 'icën.

28 Usa 'ain camina mitsun mina ñu 'aisama 'ai bërúancati 'ain. Bërúancanan camina axa Jesucristomi catamëcë unicamaribia upí 'inun bërúanti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca usoquinmi axa Jesucristomi catamëcë unicama bërúanun mitsu 'imiixa. A unicamax ca axa bama cupí Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish aín uni 'icën.

29 'Ën cana 'unanin, 'ëx cuancëbë ca uni raíri uti 'icën. Uxun ca axa ami sináncë unicama, Jesucristomi catamëti bana a ënun quixun paránti 'icën. 'Inúanëan bëtsi biquin carnero tsuáacësaribi oquin ca a unin axa ami sináncë unicama Jesús manunun quixun parántisa tanti 'icën.

³⁰ Ësaquinribi cana 'unanin, axa Jesucristomi catamécë unicamabë timécë unicama bëtsi bëtsin ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñuixunquinma, cëmë bana ñuixunti 'icën, a bana quicësabi oi isa 'inun quixun.

³¹ Usa 'ain camina unin paráncëma 'inuxun upí oquin sináinrati 'ain. Camina sinánti 'ain, rabë 'imainun achúshi barin cana ñantánbi nètënbi nètëquinma bëunan mëscúquin mitsu 'ësëan.

³² Bërí cana an bërúanun Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin. An ca nuibaquin mitsu ami cushinun 'imianan axa ami sináncë unicama 'imicësaribi oquin aséabi ainan 'aíshmi ax cuëncësá oíshi 'inun mitsu 'imiti 'icën.

³³ 'Ën cana curíqui ñucánan chupa uibi ñucácëma 'ain.

³⁴ Mitsúnbi camina 'unanin, 'ën mëcënanbi ñu mëëxun cana 'ën piti 'imainun 'ën chupa bíanan 'ëx abë 'icëcamaribi bixúan.

³⁵ Usaquin ñu mëécë 'ixun cana mitsu 'unánmia, mitsúnribimi usoquin 'anun, ñuñuma uni ñu 'inánuxun. Usaquin 'ati sinani ca Nucën 'Ibu Jesús ëesai quiacëxa: “A unin ñu 'ináncë uni ax cuëncësamaira oi ca an uni ñu 'ináncë uni ax cuëñia”. A bana camina manuquinma sinánti 'ain.

³⁶ Ësaquin catancëx ca Pablo rantin puruni tsóbuti anu 'icë unicamabë Nucën Papa Diosbë banacëxa.

³⁷⁻³⁸ Banai sënënia ca —'ë camina istëcënxunma 'ai —quia oi camáxbi masá nuituti abë 'icúcanani bëunan mëscúquin bërúanxa cuanun caquin manë nuntinu 'irumiquin Pablo buáncëxa.

21

Jerusalénu Pablo cuan

¹ Buáncëx 'iruax Efesonu 'icë unicama ëbiani cuanx cananuna Cos cacë nasínu cuancën. Anuax coonx cananuna Rodas cacë nasínu cuanx, anuaxribi Pátara cacë ëmanu bëbacën.

² Bëbaxun cananuna anua axa manë nuntin Fenicia menu cuanti uni raíri mëracën. Mërax cananuna a nuntin atubë cuancën.

³ Cuanxun Chipre nasía mëmiu 'icë inubiani cananuna Siria menu cuancën. Cuanx cananuna anu 'icë unicaman buáncë aín ñucama a nanpáxunti cupí Tiro ëmanu cuancën.

⁴ Usai Tironu bëbaxun, axa Jesucristomi catamécë unicama mërax, cananuna mëcën achúshi 'imainun rabë nètën atubë anu 'iacën. Nuxnu anu 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun a unicaman uisai cara Pablo 'iti 'icë quixun 'unánquin Jerusalénu cuanxma 'inun quixun cacëxa.

⁵ Usaquian cacëbëbi cananuna a nètëcama inúcëbë cuancën. A ëmanuax cuancëbë ca axa Jesucristomi catamécë unicamax aín xanu 'imainun aín bëchicëbëbi nubë masinu cuancëxa. Cuanx cananuna rantin puruni tsóbuax masinuax Nucën Papa Diosbë banacën.

⁶ Usai 'itancëxun atubë 'icucananquin —cuanmainun ca bërúanx 'ican —quixun atu cai cananuna manë nuntinu 'iruacën. 'Irucëbë ca a unicamax aín 'icënu cuantëcëancëxa.

⁷ Anuax cuanx cananuna Tolemáida ëmanu cuancën. Cuanx bëbaxun axa Jesucristomi catamécë unicama catancëx cananuna achúshi nètën atubë 'iacën.

⁸ Anuax pëcaratëcëncëbë cuanx cananuna Cesárea ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna Felipeñen xubunu abë 'i cuancën. Felipe ax ca an Jesús ñuiquin unicama bana ñuixuncë 'ianan mëcën achúshi 'imainuan rabë uni Jerusalénuxun an piti mëtícanun caíscan acama achúshi 'iacëxa. A Felipebë cananuna 'iacën.

⁹ Aín bëchicë ca rabë 'imainun rabë xanu bënëñuma 'iacëxa. A xanucaman ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncëxa.

¹⁰ Anu 'itsa nètë 'icëbë ca an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana uni ñuixuncë uni achúshi Agabo cacë, ax Judea menuax bëbacëxa.

¹¹ Bëbax nu isi uxun anun Pablo tsitëcërëquicë, a biax anun tanëacanan anun mënëacati ca quiacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ca ësari quia: Ënën 'ibu ca ësaribi oquin nëaxun Jerusalénu 'icë judíos unicaman judíosma unían binun 'inánti 'icën.

¹² Ësaría Agabo quia cuaquin ca nubëtan Cesáreanu 'icë unicamanribi, Jerusalénu cuanxma 'inun quixun Pablo cacëxa.

¹³ Cacëxbi ca Pablo quiacëxa:

—¿Añu cupí caramina usai banai bëunan mëscúquin 'ë masá nuitumin? Jerusalénuxuan Nucën 'Ibu Jesúsnan cupí 'ë nëacancëxbi cana bënëtima 'ain. Usoquin nëanan 'ë 'acancëxbi cana asábi 'iti 'ain.

¹⁴ Usai quia Jerusalénu cuancatsi quia cananuna Pablo sinanamiasmacën. Usa 'ain cananuna quiacën:

—Nucën 'Ibu Dios cuëncësabi oi ca 'iti 'icën.

¹⁵ Usa 'ain cananuna ñu mëníobiani Cesáreanuax Jerusalénu cuancën.

¹⁶ Cuancëbë ca nubë Cesáreanuaxa ax Jesucristomi catamëcë unicama raíri cuancëxa. Acaman ca Chiprenuax ucë uni Mnasón, axa 'itsa baritian Jesucristomi catamëcë, a 'unáncë 'ixun aín xubunu anunu 'inun nu buáncëxa.

Pablo Jacobo isi cuan

¹⁷ Usa 'ain ca Jerusalénu bëbaia axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuëenquin nu biacëxa.

¹⁸ Usaquian bicëx 'inëti cananuna pëcaracëbë Pablobë Jacobo isi cuancën. Abë ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushicamaribi 'iacëxa.

¹⁹ 'Icë —¿uisa caina 'ai? —quixun catancëx atubë banaquin ca Pablonën uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan 'amicëxun, anua judíosma unicama 'icë ëmacamanuxun ñu 'axa quixun ñuixuancëxa.

²⁰ Usaquian Pablonën ñuixuncëxun ca —asábi ca —quixun caquin Nucën Papa Dios rabiacëxa. Rabbitancëxun ca Pablo ësaquin cacëxa:

—Asábi ca. Usa 'aínbi camina 'unanin, 'aisamaira judíos unicamax ca Jesúsni sinánxa. Sinánxunbi ca ësaquinribi sinania, Moisésnéan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi cananuna 'iti 'ai quixun.

²¹ A unicamax ca quia, min isamina bëtsi bëtsi menua judíos unicama, Moisésnéan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun quixun can. Canan isamina judíos unicaman 'acësaribi oquin bëbu tuá 'unántioxunma 'anun quixunribi can.

²² An usa bana cuacë unicamax ca mi ucë cuati timëti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisai 'iti 'ain?

²³ Nun ësaquin cacësabi oquin camina 'ati 'ain. Ënu ca rabë 'imainun rabë judíos uni, an Nucën Papa Dios cacësabi oi 'i sënëenquian aín bu tëamitishi 'icën.

²⁴ Ënë uni buani camina abë judíos uni 'icësaribiti 'inux mixribi nashi mëníocati 'ain. Mëníocanan camina a unicamaxa Moisésnéan cuënëo bana usai 'iti quicësabi oi 'ianan aín bu tëacë 'inun cupíoquin mëníocamiti 'ain. Minmi usoia isquin ca judíos unicaman 'unánti 'icën, mix camina Moisésnéan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana quicësabi oi 'i quixun. 'Unánan ca mimia manáncë bana ax ca cëmë 'icë quixun 'unánti 'icën.

²⁵ Mixmi judío uni 'aish usai judíos unicama 'iti bana quicësabi oi 'iti 'aínbi ca nun sináncëx judíosma unicamax usai 'itima asábi 'icën. Usaquin sinánquin cananuna ësaquin 'axun acama quirica buánmian: Judíos unicama usai 'iti banacama quicësa oquin 'aquinma camina ësaquinshi 'ati 'ain, unínbia uniocë ñu rabiquian 'acë ñuina camina pitima 'ain, 'imainun camina ñuina imi pitima 'ain, 'imainun camina tëtscacë ñuina pitima 'ain, 'imainun ca bëtsi xanubë 'ima uni aín xanubëishi 'iti 'icën.

Roma ëmanua Pablo cuan ñuicë bana (21.27-28.31)

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun Pablo bican

²⁶ Usaquian abëa 'icëcamabëtan Jacobonën cacësabi oquin, rabë 'imainun rabë uni a buonx ca Pablo judíos unicama 'icësaribiti nashi abë mëníocacëxa. Mëníocanan ca uisa

nětën cara anun mëníocati nětë sëněnti 'icë quixun canan uisa nětën cara Nucën Papa Dios rabiquin ñuina rēti 'icë quixun anu 'icë sacerdotebētan mëníoi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuancēxa.

²⁷ Anun mëníocati nětë mēcēn achúshi 'imainun rabē sëněnti 'uramara 'ain ca judíos unicama raíri, Asianuax ucē, acaman Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua isacēxa, isquian tsuácarucēxun Pablo biacēxa.

²⁸ Bitsi ca munuma cuēnishi quicancēxa:

—Israel unicama, nu ca 'aquin. Ēnē unix ca an camabi menu cuanquin judíos unicamamia 'inun quixun unicama ñuixuncē a 'icēn. Usa 'ixun ca nun cuati bana Moisésnēn cuēnēo quicēsabi oi 'iaxma 'inun quixun canan, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ēnē 'atimaquin ñuiquinribi unicama caia. Usa 'ixun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma, axa griego banan banacē unicama raírribi atsínmiaxa. Atsínmixun ca ēnē xubu upí 'atimamiaxa —quiax.

²⁹ Jerusalēnuaxa abē nitsia isbaiēxanx ca Efesonu 'icë uni, Trófimo, a Pablonēn anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínmicēsa sinani usai quicancēxa.

³⁰ Usaía quicēbē tsuáquirui abácuatsini uquin ca Jerusalēnu 'icë unicaman biquin, Pablo anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu ēman nirínbianquin bēnēnquinshi xēcucēma xēpuacēxa.

³¹ Usaquin 'ai Jerusalēnu 'icë camabi uni tsuáquirucēa ñuia ca comandantenēn cuacēxa.

³² Usaquin cuaquin aín suntárucamacēñun suntárunēn cushicama timētancēxun abáquianquin buanx ca comandante anua unicama 'icë anu bēbacēxa. Bēbaia isquin ca mēēquinbi Pablo ēancēxa.

³³ Usocēbē uquin ca Pablo biquin comandantenēn aín suntárucama manē risi rabētan tēcērēcanun quixun cacēxa. Caquin ca ui cara ax 'icë quixun ñucánan añu cara 'axa quixun ñucácēxa.

³⁴ Ñucácēbēbia unicamax bētsi bētsi bana ñui sharácēbētan upí oquin cuaquinma ca comandantenēn anua suntáru bucucē xubunua buánun quixun cacēxa.

³⁵⁻³⁶ Cacēxuan buáncēbē, a caxu cuanquin catícabiani ca unicama sharati tsuáquirui quiacēxa:

—Ca bamati 'icēn.

Usai quia tsuáquirucēbētan ca unínma 'aia quixun suntárucaman atun xubunua 'icë tapitia 'urama 'ain Pablo 'icúquin birubianquin buáncēxa.

Unicamax ami manáncēxuan Pablonēn ca

³⁷ Usoquin buánxuan atun xubunu suntárucaman atsínmicēxunbi ca Pablonēn comandante cacēxa:

—¿Bananun caina 'ē 'imitima 'ain?

Cacēxun ca comandantenēn cacēxa:

—¿Griego banan banati caina 'unan?

³⁸ ¿Mix caramina Egiptonu 'icë uni an bari itsin, 'apumi nishquin unicama tsuáquirumitancēxun uni 'aquin cuatro mil uni, anu uni 'icēma menu buáncē, ama 'ain?

³⁹ Usaquin ñucácēxun ca Pablonēn cacēxa:

—'Ēx cana judío uni 'ain, Cilicia menua 'icë ēma cha, Tarso, anu 'icë. ¿Usa 'ain caramina 'ēn axa tsuáquirucē unicama canun 'ē camitima 'ain?

⁴⁰ Cacēxun ca comandantenēn —camina cati 'ai —quixun cacēxa. Cacēx tapitinu nixun mēcēnan sanáncēxa nětētia ca Pablonēn hebreo banan banaquin ēsaquin unicama cacēxa:

22

¹ Ēn aintsicama 'imainun caniacēcē unicama, uisai carana 'ia quixun 'ēn asérabi mitsu ñuixunmainun ca cuat.

² Caía, hebreo banan Pablo banaia cuati ca pascēsarua 'inun nētēacēxa. Nětētia ca Pablonēn cacēxa:

³ —'Ēx cana judíos uni, Cilicia menua 'icē ěma Tarso, anuax bacĕan 'ain. Usa 'ix-unbi cana Jerusalén ěnuax caniquin, an uni 'unánmicē uni, Gamaliel, an 'unánmicĕxun quirica 'unánquin, nucĕn raracaman cuatia Moisésnĕn cuĕnĕo bana upí oquin 'unáncĕn. 'Imainun cana mitsúxmi 'icĕsaribiti Nucĕn Papa Diosan bana quicĕsabi oquin 'ati cuĕĕancĕn.

⁴ Usa 'ixun cana axa Jesucristomi sináncĕ unicama bĕtsi bĕtsi ocĕn. Bĕtsi bĕtsi oquin 'anan cana bĕbu 'imainun xanuribi nĕaxun tĕmĕramianan sipuanuxun buáncĕn.

⁵ Sacerdotnĕn cushicaman 'apubĕtan ca caniacĕcĕ unicamanribi 'unánxa, atun ca Damasconu 'icĕ judíos unicama 'inani cuanun quirica 'ĕ 'ináncĕxa quixun. 'Ináncĕx cana axa Jesucristomi sináncĕ unicama Jerusalén ěnuxun tĕmĕraminuxun bitsi cuancĕn.

Pablonĕan axa usai Jesucristomi catamĕa ñuia bana (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Bain cuani Damasconu bĕbai cuanquin, 'ĕn usai 'iti sináncĕma 'aínbi ca bari xamáruti 'urama 'ain, naínuax cushiira pĕqui ichúquin nĕbĕtsioraquin 'ĕ pĕcacĕxa.

⁷ Usaquian pĕcacĕx menu nĕpacĕxun cana ěsaquian 'ĕ cacĕ bana cuacĕn: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ĕ bĕtsi bĕtsi oin?”

⁸ Ēsaquian cacĕxun cana cacĕn: “¿Ui caramina 'ain? Nucĕn 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacĕxun ca 'ĕ cacĕxa: “'Ēx cana Jesús, Nazaretnu 'icĕ, ami bĕtsi bĕtsi ocĕ, a 'ain”.

⁹ Usaquian 'ĕ cacĕbĕtan pĕquia isquinbi ca axa 'ĕbĕ cuancĕ unicaman 'ĕbĕa banaia cuama 'icĕn.

¹⁰ Ēsaquian cacĕxun cana cacĕn: “Mix camina 'ĕn 'Ibu 'ain. ¿Usa 'aish caramina añu 'ĕn 'ati cuĕĕnin?” Cacĕxun ca 'ĕ cacĕxa: “Niruquiani camina Damasconu cuanti 'ain. Anuxun ca uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mi unin cati 'icĕn”.

¹¹ Usaquin cacĕx menuax niruiabia axa pĕquicĕ an bĕtĕnancĕx bĕxuñu 'ixun iscasma-tia, axa 'ĕbĕ cuancĕ unicaman mĕinbianquin buáncĕx cana Damasconu bĕbacĕn.

¹² Anu ca uni achúshi, Ananías cacĕ, an Moisésnĕn cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'acĕ 'iacĕxa. Usa 'aish ca a unix Damasconu 'icĕ judíos unicaman, ax ca upí nuituñu 'icĕ quixun ñuicĕ 'iacĕxa.

¹³ Usa 'aish ca 'ĕ isi uacĕxa. Uxun ca 'ĕ cacĕxa: Saulo, mix camina 'ĕn xucĕn 'ain. Camina amiribishi istĕncĕnti 'ain. Quixuan cacĕxuinshi cana a isacĕn.

¹⁴ Iscĕxun ca 'ĕ cacĕxa: Nucĕn Papa Dios, a nucĕn raracamanribi rabia, an ca mi caísacĕxa, añu cara ax cuĕĕnia quixun 'unánanmi aín Bĕchicĕ aín sinan upíira aribi 'unánan ax banaia cuanun.

¹⁵ Usa 'ixun camina min ami iscĕ ñucama 'imainun usaquian mi cacĕxunmi cuacĕ banacamaribi camabi menu 'icĕ unicama ñuixunti 'ain.

¹⁶ Usaími 'inúan caíscĕ 'aish camina bĕnĕtishi nirui min 'uchacama tĕrĕnun Nucĕn 'Ibu Jesúsmi catamĕti nashimicĕ 'iti 'ain.

Judíosma unicama bana ñuixunun Jesusan Pablo xua

¹⁷ Usa 'ain cana Ananías quicĕsai 'itancĕx Jerusalĕnu cuantĕcĕancĕn. Cuanx cana Nucĕn Papa Diosbĕ banai anuxun a rabiti xubunu cuancĕn. Anu 'ixun cana namáquin iscĕsoquin Nucĕn 'Ibu Jesús isacĕn.

¹⁸ Iscĕxun ca ěsaquin 'ĕ cacĕxa: Jerusalĕnu 'icĕ unicaman ca mínmi 'ĕ ñuiquin cacĕxunbi cuaisama tanti 'icĕn. Usa 'ain camina bĕnĕti Jerusalĕnuax cuanti 'ain.

¹⁹ Usaquian cacĕxunbi cana Nucĕn 'Ibu Jesús cacĕn: Ēnu 'icĕ judíos unicaman ca 'unánxa, 'ĕn cana anua judíos unicama timĕti xubucamanu cuanquin, axa mimi catamĕcĕ unicama sipuanuxun buánan mĕĕa quixun.

²⁰ Estĕbanĕn an mi ñuiquin uni bana ñuixuncĕ, a maxaxan 'acanmainun cana 'ĕx anu 'ixun cuĕĕnquin an Esteban rĕcĕ unicaman chupa bĕrúan.

²¹ Usaquin cacĕxunbi ca Nucĕn 'Ibu Jesusan 'ĕ cacĕxa: Camina cuanti 'ain. Cana 'ura 'icĕ judíosma unicamami bana ñuixunun mi xuti 'ain.

Comandantenëx Pablobë bana

²² Usaquian Pablonën ñuixuncëxun pascësarua 'aish sëtëxun cuatibi ca judíosma unicama ñuía quia cuati sharatëcëni quicancëxa:

—Ënë uni ca bamati 'icën, 'aíma 'inun.

²³ Usai qui munuma banai sharati nishquin ca aín chupabi pëxun niquin me cupúcé bixun manámi mësuquin puacëxa.

²⁴ Usaría unicama 'ia isquin ca comandantenën anua suntárucama bucucë xubunua Pablo atsínminun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca, uisa cupí cara a ñui usai sharácania quixuan nu ñuixunun camina Pablo rishqiti 'ai quixun cacëxa.

²⁵ Usaquian comandantenën cacëxuan rishquiminuxun nëamicëxunbi ca Pablonën anua 'icë capitán cacëxa:

—¿Mitsúnmi románo uni, añu cara 'axa quixun upí oquin cuaxunmashi rishqiti cara asábi 'ic?

²⁶ Ësaía Pablo quia cuabiani cuanxun ca capitanën ësaquin comandante cacëxa:

—Ënë unix ca románo 'aish quiricañu 'icën. Usa 'ain camina uisaquin caramina 'aisa tani usoquin 'anuxun upí oquin sinánti 'ain.

²⁷ Usaquian cacëx anu cuanquin ca comandantenën Pablo ñucáquin cacëxa:

—¿Asérabi caramina mix románo 'aish quiricañu 'ain?

Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Usa cana 'ain.

²⁸ Cacëxun ca comandantenën cacëxa:

—Románo 'aish quiricañu 'inuxun cana 'ën 'itsaira curíqui cupíocën.

Quia ca Pablonën cacëxa:

—'Ën papan Romanu 'icë quiricañu 'ixun bëchia 'aish cana 'ëx románo 'ain.

²⁹ Usaía quia cuaquin ca axa a rishquinux cuaíncëcaman Pablo ëancëxa. Ëncëbë ca comandantenëxribi, románo 'aísha quiricañu 'icëbi cana Pablo nëamia quixun sinani, racuëacëxa.

Judíos cushin 'apucaman Pablo ñucá

³⁰ Usa 'ain ca pëcaracëbëtan comandantenën añu cupí cara Pablomi judíos unicama manania quixun 'unántisa tanquin, anúan nëacë manë risi tubunun quixun cacëxa. Canan ca sacerdotenën cushicama 'imainun judíos unibunën cushicaman 'apucama timënun quixun aín unicama cacëxa. Cacëxuan an cacësabi oquin timëan ca comandantenën Pablo axa timécë 'apucaman isnun chiquímiacëxa.

23

¹ Usa 'ain ca suntárucaman bëcëxun isquin Pablonën judíos unibunën 'apucama cacëxa:

—Mitsux judíos uni 'aish camina 'ën xucéantu 'ain. 'Icë cana mitsu cain, 'ën cana ñu 'atima 'acëma 'ai quixun ca Nucën Papa Diosan 'ë isia.

² Quiáxa quicëbëtan ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, an a rapasu 'icë unicaman Pablo cuëtáshcanun quixun cacëxa.

³ Caia ca Pablonën cacëxa:

—Unían, upí ca quixun mi sináncë 'aíshbi camina mix usama 'ain. Nucën Papa Diosainra ca 'ëmi 'amicësa usoquin mi 'ati 'icën. Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin uisa caramina 'ë oti 'ai isti cupíshi camina anu tsotan. ¿A bana quicësabi oquin 'ë ñucáxunmabi caramina 'ë mëënun quixun uni cain?

⁴ Caia oquin ca a rapasu 'icë unicaman Pablo cacëxa:

—¿Usaquin caramina Nucën Papa Diosnan 'icëbi min sacerdotenën cushicaman 'apu cain?

⁵ Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, Moisésnën cuënëo bana ca quia: “Min aintsicaman 'apumi camina 'atimati banatima 'ain”. Usa 'aínbi cana ax ca sacerdotenën cushicaman 'apu 'icë quixun 'unánquinma usaquin can.

⁶ Usaquin catancëxun ca Pablonën anua timécë 'apucama, a raírinëxa saduceo uni 'imainun raírinëx fariseo uni 'icë 'unáncëxa. 'Unánquin ca munuma banaquin cacëxa:

—'Ën aintsicama, 'ëx cana fariseo uni 'ain, fariseo unin bëchicë cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana bama 'aish ca Cristo utécëncëbë uni baísquiti 'icë quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë 'ain ca 'ëmi manáncania.

⁷ 'Ësaía quia cuati acamaxbi cuëbicanantancëx ënananquin ca fariseo unicaman bëtsi oquin sinánmainun saduceo unicamanribishi bëtsi oquin sináncëxa.

⁸ Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísquitima 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshínribi 'aíma 'icë —quixun sinania. Sinánmainun ca fariseo unicaman —bama 'aish ca Cristo utécëncëbë uni baísquiti 'icë —quixun sinánan —ángel 'imainun ca ñunshinribi anu 'icë —quixun sinania.

⁹ Usa 'aísha camáxbi cuëbicanani sharámainun ca fariseo uni raíri, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë, an niruquin munuma banaquin cacëxa:

—Nun iscëx ca ënë unix añu ñubi 'acëma 'icën. Sapi ca ñunshin banaia cuaxa, ángel banaia sapi ca cuaxa. An 'imicëxuan nu bana ñuixuncëxunbi ënë uni 'atimoi atununa Nucën Papa Diosmiribi nishi, usa 'ain cananuna 'atimotima 'ain.

¹⁰ Usaría 'aisamairai cuëbicanáncëbë ca comandante, unicaman Pablo 'ati sinani racuëacëxa. Usai 'iquin ca comandantenën —unicama nëbëtsinuabi bibianquin camina Pablo anunu 'icë xubunu buánti 'ai —quixun aín suntárucama cacëxa. Cacëxun ca suntárucaman anua atux 'icënu buánxun atsínmiacëxa.

¹¹ Usaquian 'oon ñantánbucëbëtan ca Nucën 'Ibu Jesusan a rapasu niracëquin Pablo cacëxa:

—Masá nuituti bënëaxma ca 'it. Jerusalén ënuxunmi 'ë ñuiquin cacësaribi oquin camina Roma ëmanuxunribi 'ë ñuiquin unicama bana ñuixunti 'ain.

Pablo 'acatsi quiax unicama 'ësënan

¹² Usaquian Nucën 'Ibu Jesusan Pablo can pëcaran ca judíos unicama raírinëx timëax 'ësënani 'esai canancëxa: Pablo 'axunma cananuna pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën.

¹³ Axa usai 'ësënancë unicama ax ca cuarenta unibëtan sënëna 'iacëxa.

¹⁴ A unicaman ca anu cuanxun sacerdotenën cushicamacëñun caniacëcë unicama ësaquin cacëxa:

—Nux cananuna, Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima quiax canan. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'anun cananuna quia.

¹⁵ Usa 'aín camina 'apu raíribëtan paránquin mitsun ësaquin comandante cati 'ain: An ñu 'acë a upíira oquin 'unánuxun cananuna Pablo ñucátëcëntisa tanin. Nun nu ñucátëcënnun camina pëcaracëbëtan min suntárucama bëmiti 'ain. Mitsúnmi usaquin cacësabi oquian comandantenën cacëxun aín suntárucaman bëia cananuna Pablo 'ati 'ain.

¹⁶ Usai 'ësënaniabi ca Pablonën chirabacën tuacën cuacëxa. Cuabianxun ca suntárunën xubunu atsínxun Pablo ñuixuancëxa.

¹⁷ Ñuixuncëxun cuaquin cuënxun ca Pablonën capitán achúshi cacëxa:

—'Ënë xu camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ain.

¹⁸ Quixuan cacëxun bibianquin buánxun ca capitánën comandante cacëxa:

—Sipunua 'icë Pablo an ca cuënxun 'ë caxa, ënë tuá camina comandantebë ca banatisa tania anu buánti 'ai —quixun.

¹⁹ Cacëxun mëinbianquin 'uri buánxun ca comandantenën a tuá ñucáquin cacëxa:

—¿Añu ñuiquin caramina 'ë caisa tanin?

²⁰ Cacëxun ca cacëxa:

—Judíos unicaman ca Pablomi 'esënanquin sinánxa, pëcaracëbëtanmi, atun isa aín ñu 'acë upí oquin istëcënun, judíos 'apucamanu Pablo buántëcënun cëmëquin mi camicatsi quixun.

²¹ Usaquian cacëxunbi camina an mi cacësabi oquin 'atima 'ain. Axa Pablomi 'esënancë uni ax ca cuarenta unibëtan sënëna 'icën. Acaman ca 'anuxun unëxun Pablo cainia. Èsai ca quiaxa: Pablo 'axunma cananuna añu ñubi pima 'ianan añu ñubi xëatima 'ain. Nun nux quicësabi oquin 'acëma 'icëa ca Nucën Papa Diosan nu uisa cara oti 'icë usoquin nu 'ati 'icën. Usaquin Pablo 'acatsi quixun ca minmi cacëxuan min suntárucaman Pablo buántishi unëxun cainia.

²² Quixuan cacëxun ca cuantánun xuquin, comandantenën Pablonën chirabacën tuá cacëxa:

—A ñuiquinmi 'ë cacë bana ënë camina uibi ñuixuntima 'ain.

Comandantenëan Felixnu Pablo buántanun aín suntárucama xua

²³ Cacëxa a tuá cuancëbëtan ca capitán rabë cuënxun comandantenën cacëxa:

—Doscientos taën nicë suntárucëñun camina setenta caballonën nicë suntárucëñun doscientos masíbun tuíncë suntárucama bëánquitancëxa imë naëx 'iisama pain 'aian Cesáreanu cuanun mëníocamiti 'ain.

²⁴ 'Imainun camina anúan Pablo cuanun bëtsi caballoribi mëníoti 'ain, anúnmi unínma 'aia bërúanxun, Pablo gobernador Felix anu buánun.

²⁵ Usaquin aín capitán rabë catancëxun ca comandantenën Felix buánminuxun ësaquin quirica cuënëocëxa:

²⁶ “Èx Claudio Lisias 'ixun cana Felix, mixmi 'apu 'aish sinánñuira 'icë, mi quirica buánmin, camina biti 'ain. ¿Uisa caina 'ain?

²⁷ Judíos unicaman bixun 'aisa taniabi cana ënë uni, ax ca románo 'icë quixun 'unánquin, 'ën suntárucama buánxun bian.

²⁸ Añu cupí cara ami manancia quixun 'unántisa tanquin cana judíosnën 'apucamaxa timëcënu Pablo buan.

²⁹ Buánxun ñucacëxunbi ca Pablonëx isa usai judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'ima quixun 'ë caxa. Cacëxun iscëxbi ca an 'acë ñu a cupí Pablo 'ati 'aíma 'ianan a cupí sipuatibi 'aíma 'iaxa.

³⁰ Judíos unicamaxa a 'acatsi quiax ami 'esënania ñuia cuaquin cana bënënquinshi minua cuanun Pablo xutin. Xuanan cana axa ami manáncë unicamaribi añu cupí cara ami 'esënania quixuan mi canun quixun minu xutin. Ènëishi cana mi cain”.

³¹ Èsoquian cuënëocë quirica buánquin ca comandantenëan cacësabi oquin, suntárucaman bibianquin Pablo imë Antípatris cacë ëmanu buáncëxa.

³² Buón pëcaracëbë ca caballonën nicë suntárucamainshi Pablo buántamainun taën nicë suntárucamax anua 'icë Jerusalénu cuantëcëancëxa.

³³ Cuantamainun Pablo buanx ca caballonën nicë suntárucamaxëshi Cesárea ëmanu bëbacëxa. Bëbaxun anu Pablo buánquin ca a ñuiquin cuënëocë quirica Felix 'ináncëxa.

³⁴ 'Ináncëxun a ñuiquin 'acë quirica istancëxun ca Felixnën Pablo bëísquin ñucáquin cacëxa:

—¿Uinu 'icë uni caina 'ain?

Cacëxun ca —'ëx cana Cilicia menu 'icë uni 'ai —quixun Pablonën cacëxa.

³⁵ Cacëxun ca Felixnën cacëxa:

—Axa mimi manáncë unicama ucëbëtan cana mixmi quia cuati 'ain.

Caxun ca Herodesnën xubunuxuan bërúanun quixun suntárucama cacëxa.

24

Felixnën ñucacëxuan Pablonën cá

1 Mécën achúshi nètë 'icëbë ca sacerdotenën cushicaman 'apu, Ananías, abë caniacëcë uni raíri 'imainun Tértulo cacë uni, an banati 'unáinracë, acamax Cesárea emanu cuancëxa. Cuanx bëbax ca Pablomi manánux Felixnu riquiancëxa.

2 Riquian, suntárunën Pablo bëcëbëtan, ca Tértulonën Felix ësaquin cacëxa:

—Mixmi 'apu 'ain cananuna upitax bucuin. Sinánñuira 'ixun camina min nuxnu upitax bucuinun upí oquin bana mëníoín.

3 Mix camina usa 'ai quixun sinánquin cananuna camabi emanuxun camabi nètën, asábi ca quixun sinani, upitax bucuin.

4 Usa 'ain camina mix upí nuituñu 'ixun, nun 'itsaira ñuixunquinma bana 'itsamashi mi ñuixunmainun, nun cacëxun cuati 'ain.

5 Ënë unix ca nun iscëx an camabi menua judíos unicama bëtsi bana ñuixunquin ubíoquin tsuáquirumicë 'ianan nazareno cacë unicaman cushi a 'icën.

6 Usa 'ixuan judíosma uni anu atsínmixun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'atimamiti 'icëbi cananuna Moisésnëan cuënëo nun cuati bana quicësabi oquin 'anuxun biixan.

7 Bicëbi ca comandante Lisiasnën aín suntárubë cuanxun nu bicuaënxa.

8 Nu bicuantancëx ca axa Pablomi manáncë unicamainsa minu uxun a ñuiquin mi cati 'icë quiax quixanxa. Usa 'ain camina caisa tanquin Pablo ñucáti 'ain. Ñucacëxa quia cuaquin camina minbi nuxnu a ñui quicë banacamax ca aséabi 'icë quixun 'unánti 'ain.

9 Usaquin Tértulonën Felix can, ca abë ucë judíos unicamanribi Tértulo quicësabi oi ca aséabi 'iaxa quixun cacëxa.

10 Ësaquian cacëxun cuatancëxun ca Felixnën Pablo axribia bananun quixun aín mécënan sanánquin tanxuancëxa. Tanxuncëxun ca Pablonën cacëxa:

—Minmi 'itsa baritian ënë menuxun uni itsi ñuia mimi uni manáncëxun cuacë 'icë cana racuëtima cuëenquin uisai carana 'ia quixun mi cain.

11 Usa 'ain camina aséabi cara 'ën mi cacë bana 'icë quixun 'unántisa tanquin bëtsi uni ñucáti 'ain. Anuxun Nucën Papa Dios rabinux 'ëx Jerusalénu cuaënxancë ca mécën rabë 'imainun rabë nètësa 'icën.

12 Anu 'icë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'imainun anu judíos unicama timëti xubucama 'imainun ëmacamanuxunribi abë cuëbicananquin 'ën unicama tsuáquirumia uinu 'icë unínbi iscëma 'icën.

13 'Imainun ca ënë unicamaxa quicë bana ënëx ca aséabi 'icë quixuan an mi cati uni 'aíma 'icën.

14 Usa 'ain cana mi cain, Nucën Papa Dios a 'ën raracaman rabia, a cana 'ënribi rabin. Aín bana, Moisésnën cuënëo 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëo, a banacamax ca aséabi 'icë quixun cana 'unan. Usa 'aish cana a banacama quicësabi oía uá aín Bëchicë amia ax 'ëbë sináncë unicamabë ami catamëtin, judíos unicama raírinëxa ami sinántisama tancëbëbi.

15 Atúan sináncësaribi oquin cana, bama 'aish ca uni upícama 'imainun uni 'atimacamaxribi baísquiti 'icë quixun sinanin.

16 Usaquin sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima 'ianan uisa unimibi 'uchaima 'iisa tanin. Usai 'inuxun cana camabi nètën ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ain.

17 Usa 'ain cana 'itsa barin bëtsi bëtsi menu 'itancëx Jerusalénu utëcëan. Uquin cana nun aintsi ñuñumacama 'inánun quixuan uni raírinën 'ë bëmicë curíqui bëan. Bëanan cana 'ën curíquiribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun 'inánuxun bëan.

18 Bëxun 'inánux cana judíos unicama 'icësaribiti nashi mëníoan. Anun mëníoati nètë sënëncëbë cana 'ën bëcë curíquicama 'inani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuan. Anua ca axa Asianuax ucë judíos unicaman 'ë mëraxa. Axa 'ëbë tsuáquiruti 'itsa uni ca anu 'aíma 'iaxa.

19 Asianuax ucë unicama ax 'ëmi manántisa tani ca ënuxun mi 'ë ñuiquin cai utsíanxa.

²⁰ Usa 'ain ca atúxa ucëma 'ain, axa Tértulobë ucë ënë unicaman mi cati 'icën, Jerusalénuxuan judíos 'apucaman 'ë ñucácëbëtan cara uisa ñu 'acë 'ë isaxa quixun.

²¹ Caquin ca, 'apucaman cuamainun, bama 'aish ca Cristo utëcëncëbë unicama baísqiti 'icë quixun 'ën sináncë 'ain camina 'ëmi manáncani quiax 'ëx quixancë bana mi ñuixunti 'icën.

²² Usaía Pablo quia cuaquin ca Felixnën, Jesúsmi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun 'unáncë 'ixun nëtë itsin mëniónuxun, Tértulo 'imainun abë ucë unicama ësaquin cacëxa:

—Comandante Lisias ax ucëbëtan cana Pablo ñuimi quicë bana ënë mëníoti 'ain.

²³ Catancëxun ca Felixnën aín capitán cacëxa:

—Chiquíti rabanan camina Pablo bërúanti 'ain. Bërúanquinbi camina añu cara 'aisa tania a 'amianan axa abë nuibanancë unicaman a istisa tania ismianan añu ñu cara cuëënia a 'axunun 'amiti 'ain.

²⁴ Usa 'ain ca nëtë itsin Felix, judía xanua biá, Drusila cacë, abë utëcëancëxa. Uxun ca Cristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuia cuaisa tanquin Pablo camiacëxa.

²⁵ Camicëx uxuan, Jesucristomi catamëtia uni, aín 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana ñuixuanan 'atima ñu 'atëcëinsa tanquinbi tënëti banaribi ñuixuanan aín ñu 'atima 'acë cupía unin paë tanquin tëmëratí bana ñuixuncëxun cuati ratúquin ca Felixnën Pablo cacëxa:

—Camina cuanti 'ain. A 'ën 'ati ñu 'aíma 'ain cana amiribishi mi camitëcënti 'ain.

²⁶ Usaquin cacëxa cuan ca Felixnën —'ën chiquínun ca Pablonën 'ë curíqui 'inánti 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sinánquin camicëxa cuancëbë cuancëbë ca Pablobë 'itsai banacëxa.

²⁷ Usaquin rabë baritia inúnmi 'apu 'aíshbi chiquíquin ca Felixnën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo sipunubi ëancëxa. Felix chiquicëbë ca bëtsi uni Porcio Festo cacë, ax 'apu 'iacëxa.

25

Festonën Pablo ñucá

¹ Usa 'ain ca 'apu 'inux cuanx Festo Judea menu bëbacëxa. Bëbax ca rabë 'imainun achúshi nëtë 'icëbë Cesárea ëmanuax Jerusalénu cuancëxa.

² Anua 'icë ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun judíos 'apucamanribi Pablomi manánquin Festo cacëxa,

³ ësaquin, —Nux cuëëncësabi oquin camina Pabloa Jerusalénu min unin bënun camiti 'ain. Bain aia 'acatsi quiax 'ësënanxun ca Pabloa bënun quixuan caminun quixun judíos unicaman Festo usaquin cacëxa.

⁴ Cacëxunbi ca Festonën cacëxa:

—Pablo ca Cesáreanu sipuocë 'icën. 'Ëx cana 'itsama nëtëinshi ënuax anu cuanin.

⁵ Usa 'ain ca mitsun cushicamax 'ëbë Cesáreanu cuanti 'icën. Cuanxun ca a unían ñu 'atima 'acë 'ain, uisa ñu cara 'axa quixun nu cati 'icën.

⁶ Catancëx ca męcën rabë nëtësa 'icëbë Festo Jerusalénuax Cesárea ëmanu cuancëxa. Coonx pëcaracëbë, anua uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun ca Pablo bëcánun quixun camiacëxa.

⁷ Camicëxuan bëcëbë ca Jerusalénuaxa ricuatsíncë judíos unicamax a nëbëtsiorati, ënë unin ca 'atima ñuira 'axa quiacëxa. Usaía quicancëbëbi ca Pablo ñuia, usai quicancë bana ax ca aséabi 'icë quiáxa ax quti uni raíri 'aíma 'iacëxa.

⁸ Usa 'ain ca Pablonën amia manáncancëxun ësaquin Festo cacëxa:

—'Ën cana Moisésnëan usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana quicësabi oi 'iaxma 'inun judíos unicama cacëma 'ain. Usa 'aish cana 'ëxribi a bana quicësabi oi 'ian. 'Ianan cana

anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu judíosma uni atsínmicëma 'ain, atsínmima 'ianan cana Romanu 'icë 'apu, César, aín bana tanxunma 'anun uni cacëma 'ain.

⁹ Quia ca Festonën judíos unicamabë upí 'iisa tanquin Pablo cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancë bana ënë 'ën anxun mi mëioxunun caina Jerusalénu cuainsa tanin?

¹⁰ Cacëxun ca Pablonën cacëxa:

—Ëx románo uni 'icë ca Romanu 'icë 'apu, Césarnën 'imicë an uníxa románo unimi manania cuacë uni ainshi 'ë ñuia uni quicë bana mëníoti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx románo 'aian 'ëmi uni manania minbi mëníoti 'ain. Minbi camina 'unanin, judíos unicamami 'ëx 'uchacëma 'ain ca 'ën 'acë ñu a aín 'apucaman mëníoti 'áima 'icën.

¹¹ Axa quicësabi oquin nun 'ati bana quicësa oquin 'acëma 'icëa unin 'ë bamamiti ca asábi 'itsíanxa. Usa 'ainbi ca uisa ñubi 'uchacëma 'icë atúxa 'ë ñui quicë bana asérabima 'ain, uinu 'icë unínbi atúan 'anun judíos unicama 'ë 'inántima 'icën. Usa 'ain cana Romanu 'icë 'apu Césarnënbia uisa cupí cara uni 'ëmi manania quixun isti cuëënin.

¹² Usaquian cacëxun ca an a 'aquincë unicamabë banatancëxun Festonën Pablo cacëxa:

—Césarnënbia uisa cupí cara uni mimi manania quixun isti cuëëncë cupí camina Césarnu cuanti 'ain.

'Apu Agripanën Pablo ñucá

¹³ 'Itsama nëtë 'icëbë ca 'apu Agripabë Berenice Cesárea ëmanu Festo isi cuancëxa.

¹⁴ Cuanx anu 'itsa nëtë 'ia ca Festonën Pablo ñuiquin cacëxa:

—Ënu ca sipuacë 'icëa Felixnën anubi ëbiancë uni achúshi 'icën.

¹⁵ Jerusalénu 'icë ca sacerdotenën cushicamabëtan judíos caniacëcëcaman a ñui ami manánquin 'ë caxa, 'ën a uni 'aminun quixun.

¹⁶ Cacëxunbi cana can: Románo 'apucaman ca, amia uni manáncë uni a uisa 'ixunbi, ca bamati 'icë quixun caima, axa ami manáncë unicaman abë banaquin a uni añu ñu cara 'axa quixun cacëma pain 'ain.

¹⁷ Usa 'ain cana atúxa Jerusalénuax ënu uóncë nëtë pëcaracëbëtan, anua an uníxa unimi manania cuacë uni tsóti, anu tsóbuxun Pablo bëcanun quixun camian.

¹⁸ Camiquin cana, 'atima ñuira sapi ca Pablonën 'axa quixun sinan. Sinánquin camicëxuan Pablo bëánbi ca 'ën sináncësa oi axa ami manáncë unicamax quicëma 'icën.

¹⁹ Quimabi ca ësai cuni quiaxa, nuxnu usai 'iti bana quicësabi oi 'íma 'ianan ca Pablonën, uni achúshi Jesús cacë, ax isa bamaxbi baísquiacëxa quixun ñuia quiax.

²⁰ Usa 'ain cana uisa carana ënë uni oti 'ai quixun sinántancëxun, ¿mi ñuia quicancë bana ënë anxun mi mëníoxunun caramina Jerusalénu cuainsa tani? quixun Pablo ñucan.

²¹ Nucátancëxun cana, César Augustonën ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun 'ë cati 'icë quixun 'ë cacë cupí, anun Césarnu xuti nëtë sënëntamainuan sipunubi 'inun quixun can.

²² Usaquian cacëxun ca Agripanën Festo cacëxa:

—Ënribi cana a unían bana ñuia cuaisa tanin.

Quiáxa quia ca Festonën cacëxa:

—Imëishibi camina axa quia cuati 'ain.

²³ Usaquian coon pëcaracëbë ca suntárunën cushicama 'imainun a ëmanu 'icë unin cushicamabë Berenice 'imainun Agripa aín ñun curánanën mëníocacuatsini uacëxa. Ucëbëtan ca Festonën Pablo bënun quixun aín suntárucama cacëxa.

²⁴ Cacëxuan Pablo bëcëbëtan ca Festonën axa ucëcama ësaquin cacëxa:

—'Apu Agripacëñun cana axa ënu nubë timëcë unicama cain, ënu ca a uni ñuia judíos unicamax, Jerusalénu 'imainun Cesáreanuaxribi, ami manani munuma banaquin, ax ca bamati 'icë quixun 'ë cacë ax 'icën.

²⁵ 'Aínbi ca 'ën sináncëx a cupí bamati uisa ñubi 'acëma 'icën. Usa 'aínbi cana axbi, César Augustonëmbi ca 'ëmia uni manáncë bana istancëxun uisa cara oti 'icë quixun isti 'icë quixun 'ë cacë cupí Césarnu xuti sinan.

²⁶ Sináncëxbi ca a ñuiquin, usai ca ënë uni 'iaxa quixun cati bana 'aíma íaxa. Usa 'ain cana mitsúnmi ñucánuan a bënun quixun can. Agripa, mix nun 'apu 'ixun camina a ñucáti 'ain. 'Imainun ca ënu 'icë unicamanribi a ñucáti 'icën, uisa ñu cara 'axa quixun. Ñucácëxa quia cuaxun cana aña cara 'axa quixun caquin nun 'apuirá César quiríca buánmiti 'ain.

²⁷ Aña ñu 'aisama cara 'axa quixun ñuixunxunmashi cana Césarnu sipuacë uni xutima 'ain. Xuáxbi cana nuituñuma 'ixun aña ñu 'acëma 'icëbi a uni xucësa 'iti 'ain.

26

Usai cana 'ia quixuan Pablonën Agripa ca

¹ Fostonën cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Mixribi camina banati 'ain.

Usaquian cacëx ca camabi unin cuamainun aín mēcënan sanani ësai Pablo quiacëxa:

² —Agripa, 'ëmia judíos unicamax manáncë banacama ñuiquin uisai carana 'ia quixun mi cai cana cuëënin.

³ Min camina judíos unicamaxa usabi 'icë 'aish, usai 'ia 'unanin. 'Imainun camina aña ñu ñui cara quia quixunribi 'unanin. Usa 'ixun camina 'ën mi camainun bënëquinma cuati 'ain.

⁴ Judíos unicaman ca uisai 'i carana 'ën nētënuax cania quixun 'unánan uisai carana Jerusalénuaxribi 'ia quixun 'ë 'unánxa.

⁵ Usa 'ain ca atun 'unáncë 'ixun, 'ëx cana 'itsa baritian fariseo uni 'ai quixun caisa tanquin mi cati 'icën. Nux fariseo 'aish cananuna nux judíos unicama raíri 'icësamairai Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuëñëo bana quicësabi oi 'ain.

⁶ An nucën raracama cásabi oquin ca Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti 'icë quicë banax ca aséribi 'icë quixun cana 'ën sinanin. Usaquin 'ën sináncë cupí ca ënë unicamax 'ë ñui 'ëmi manánxa.

⁷ Nucën rara Israel, aín bëchicëcamax ca mēcën rabé 'imainun rabé 'iacëxa. Aín bëchicëcaman rëbúnquinën ca anúan Nucën Papa Diosan uni bamacama baísquimiti nētë cainia. Anúan aturibi baísquimicë 'iti nētë ca uti 'icë quixun sinánquin ca nētënbi imëbi ami sinánquin Nucën Papa Dios rabia. Usa 'ain cana mi cain, usaribiti 'ëx 'icë cupí ca ënë unicamax 'ëmi manania.

⁸ Mitsúnribi camina, Nucën Papa Diosan ca uni bamacama baísquimiti 'icë quixun sinanin. ¿Usa cat?

Ami catamëcëma 'ixuan Pablonën Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi o

⁹ Catancëxun ca ësakinribi Pablonën cacëxa:

—'Ën cana sináncën, 'ën Jesús Nazaretnu 'icë ami catamëcë unicama bëtsi bëtsi oti isa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë quixun.

¹⁰ Usaquin sinánquin cana Jerusalénuxun a unicama bëtsi bëtsi oquin tēmëramianan, sacerdotenën cushicaman 'ë cacësabi oquin axa Jesúsni catamëcë uni 'aisamaira sipuacën. Sipuiaia unin atu 'acëbëtan cana, asábi ca quixun sináncën.

¹¹ 'Itsa oquin cana amia sinaniabi Jesucristomi catamëti ënía, ami 'atimati bananun quixun aín unicama bëtsi bëtsi ocën. Anua judíos unicama timëti xubucamanubi cuanquin cana usoquin 'acën. Usonan cana ñunshinacëquin bëtsi bëtsi menu 'icë ëmacamanuribi cuanquin, anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocën.

Uisai cara Jesucristomi catamëacëxa quixuan Pablonën ñuitëcëan

¹² Catancëxun ca ësakinribi Pablonën cacëxa: i —Damasco ëmanuxunribi usaribi oquin 'anux cana sacerdotenën cushicaman usoquin 'anun quixun 'ë 'axuncë quiríca buani cuancën.

13 Cuanquin cana bari xamárucëbë naínuax pëqui, barían pëcacësamaira oi ichuquin nëbëtsioraquin axa 'ëbë cuancë unicamacëñunbi 'ë pëcacëxun isacën.

14 Pëcacëx cananuna camáxbi menu nipacëacën. Nipacëxun cana hebreo banan ësai quia cuacën: “Saulo, Saulo, ¿uisoti caramina 'ë bëtsi bëtsi oin? Ami tatíqui chacati nishquin i tapun, taën 'aquinmi paë tancësa, usaribiti camina mibi 'in. Usaquin 'ë 'ai 'ëmi sinántisama tani camina mixbi 'atimóracatin”.

15 Èsai quia cana cacën: “¿Ui caramina 'ain? Nucën 'Ibu Dios sapi camina 'ain”. Cacëxun ca 'ë cacëxa: “Èx cana Jesús, ami bëtsi bëtsi ocë, a 'ain.

16 Ca nirut. Minmi 'ë ñuiquin, unicama canan bërími 'ë iscë ñuianan, minmi 'ën 'aia isti ñucamaribi ñuiquin, unicama canun cana mi cain.

17 Usa 'ixun cana 'ë ñuiquinmi bana ñuixunun judíos unicama 'imainun judíosmacamanu mi xutin. Usaquinmi 'aia cana unían bëtsi bëtsi onan bamamisa taniabi mi bërúanti 'ain.

18 Minmi 'ë ñuixuncëxa atux ñu 'atima 'atishi sinani bëánquibucënu nicësa 'aíshbi sinanaquin ñu upíshi 'ati sinánun cana mi xutin, ñunshin 'atimanën 'apu Satanásnën 'ibuacë 'aíshbi sinanatía Nucën Papa Diosnan 'inun. Usai 'ëmi catamëcë 'aísha aín 'uchacama tërëncë 'inun cana atunu mi xutin. Usa 'ain ca an mëníosabi oi atux aín unicamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën”.

Jesusan cacësabi oía Pablo 'iá

19 Pablonën ca ësaiquinribi Agripa cacëxa: 'Apu Agripa, cana mi cain, usaquian Jesusan naínuxun 'ë cacëxun cana aín bana parëquinma an cacësabi oquin 'acën.

20 'Aquin, Jesús ñuiquin, Damasconu 'icë unicama ñuixuntancëxun cana Jerusalénu 'icë unicama ñuixuanan Judea menu 'icë ëmacamanuxunribi bana ñuixuan. Ñuixuanan cana judíosma unicamaribi ñuixunquin ësaiquin can: 'Atimaquin sináncë 'aíshbi sinanati camina Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ami sinánquin camina ñu 'aisama 'aquinma ax cuëncësabi oquinshi 'ati 'ain, mix camina ainan 'ai quixuan camabi unin 'unánun.

21 Usaquin 'ën bana uni ñuixuncë cupí ca judíos unicaman anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bitancëxun 'ë 'aisa tanxa.

22 Atúan 'ë 'aisa taniábia Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia 'ë 'acëma 'ixun cana 'ën 'acësabi oquin uni aín cushibu 'imainun cushimacamaribi, Nucën Papa Dios ñuiquin bana ñuixunin. 'Ën unicama ñuixuncë bana ax ca bëtsima, Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribia, usai ca 'iti 'icë quixun ñuia bana abi 'icën.

23 A banax ca ësai quia: Tëmëratancëx ca Cristo bamati 'icën. Bamatancëxa baísquia 'ain ca usaribiti camabi uni bama 'aíshbi Cristo utëcëncëbë baísquiti 'icën. Usai baísquia 'ixun ca Jesusan judíos unicamaishima judíosma unicamaribi sinanati ami catamëtía aín sinan upí 'inun 'imiti 'icën.

Cristomi sinánun quixuan Pablonën Agripa cá

24 Usaía Pablo an ñu 'acëcama ñui quicëbë ca Festo munuma banai quiacëxa:

—Pablo, camina ñunshían. 'Itsairami quirica 'acë cupí camina ñunshían.

25 Cacëxunbi ca Pablonën cacëxa:

—Festo, 'ëx cana ñunshíncëma 'ain. 'Ën ñuicë bana ënëx ca sinánñuma uníxa quicësama 'icën, ax ca cëmëi quicëma 'icën.

26 'Apu Agripa ënën ca 'ëx a ñui quicë ñucama ënë upí oquin 'unánxa. Unían isnunma ñu 'acëma 'ixun cana 'ën, an ca asérabi 'ën ñuicë ñucama 'unánxa quixun 'unanin. Usa 'ain cana racuëquinma ënë ñucama a ñuixunin.

27 Usaquin Festo catancëxun ca Pablonën Agripa cacëxa:

—¿An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman cuënëo banax cara asérabi 'icë quixun caina sinanin? 'Ën cana 'unanin, asérabi ca a bana 'icë quixun camina sinanin.

28 Cacëxun ca Agripanën Pablo cacëxa:

—Bēnēnquinshi camina 'ë Cristonēn uni 'imitisa tanin.

²⁹ Quia ca Pablonēn cacēxa:

—Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi cana mishima an 'ëx quia cuacē unicamaxribia, 'ëx 'icēsaribiti, bēnētishi Cristonēn uni 'iti cuēēnin. Bēnētishi 'iananbia abi munu sinanati Cristonan 'iti cana cuēēnin. Mix 'ëx 'icēsaribiti Cristonan 'aíshmi, 'ëx 'icēsaribiti manē risin tēcērēcacēma 'iti, cana cuēēnin.

³⁰ Usaquian Pablonēn cacēx ca Agripa 'imainun Festo 'imainun Berenice 'imainun abēa anu tsócēcama ax niruacēxa.

³¹ Niruquiani 'uri cuanx ca canani quiacēxa:

—Ēnē unían 'acē ñu 'atima ca 'aíma 'icēn. Usa 'aish ca a cupí sipuanan bamamiti an 'acē ñu 'aíma 'icēn.

³² Usai quiquin ca Agripanēn Festo cacēxa:

—Chiquíntisa 'aíshbi ca ēnē unix Romanu 'icē 'apu, Césarnēinsa ēnē ñu mēníoxunun anu cuancatsi quiaxa.

27

Roma ěmanua Pablo cuan

¹ Usaquin anua César 'icē Italia menu nu xuti sinántancēxun ca Agripabētan Festonēn, Pablocēñuan sipuacē uni raíriribi, an buánun quixun Julio cacē capitán a cacēxa. Julio ax ca Augusto cacē suntárucama achúshi 'iacēxa.

² Usa 'ain cananuna parúnpapa cuēbí cuanx, Adramitio ěmanuaxa ucē manē nunti, axa Asia menu cuanti, anu 'iruacēn. Nubē ca Macedonia menu 'icē ěma Tesalónica, anua 'icē uni Aristarco, axribi cuancēxa.

³ Usaquiani coonx cananuna Sidón cacē ěmanu bēbacēn. Anu bēbaxun ca abē upí 'ixun Julionēn Pablo a ěmanua 'icē axa abē nuibanancē unicama isanan abē bananan, atun xubunuxun pitánun quixun cacēxa.

⁴ Usa 'ain cananuna Sidónuax cuaniabia suñun anúnu cuancē amiax uquin bēcacēx, caxutanma nu buania quiax, nu mēmíua 'icē Chipre nasí inubiani amotan cuancēn.

⁵ Cuanx cananuna Cilicia me ratábíanxun Panfilia meribi ratábíanx Licia menua 'icē ěma Mira cacē anu bēbacēn.

⁶ Mira ěmanuxun ca a capitanēn Alejandría ěmanuax ucē manē nunti isacēxa. Isun ca anúnu nux Italianu cuanun aín 'ibubētan mēníocēxa.

⁷ Mēníocēbē cuanx 'itsa nētē munu cuanquin cananuna Gnido cacē ěma isacēn. Isbiani cuaniabia anúnu cuancē amiax uquin nētēquinma suñun bēcacēx cananuna Salmón ěma inubiani Creta cacē nasí a rapasu cuancēn.

⁸ Cuanx cananuna numi 'iquian suñun bēcacēx cuētsinan munu cuanx, Buenos Puertos cacē ěma, Lasea cacē ěma cha 'urama 'icē, anu bēbacēn.

⁹ Anu bēbaquiani cuancēbēa, mita rēnimēbúcēbē ca parúnpapan cuanti 'aisama 'iacēxa. Usa 'ain ca Pablonēn axa nubē cuancē unicama ěsaquin cacēxa:

¹⁰ —Ēn sináncēx ca usabi cuanti 'aisama 'icēn. Usabi cuani cananuna nunti 'imainun ñucama nētēmianan nuxribi cēñúti 'ain.

¹¹ Cacéxbi ca an manē nunti niquincē unicaman cushi 'imainun nunti 'ibúxribi anu 'uran 'iisama tanmainun Julionēxribi Pablonēn bana cuaisama tani cuancatsi quiax bēnéacēxa.

¹² Usa 'ain ca mita inúmi anu 'iti cuēēnquinma, unicama aín patsanēn ěsaquin sináncēxa:

—Ēnuax cuanx caranuna Fenice ěma, Creta nasí aúa bari cuabúcē, au cuanx mita inútamainun anu 'i cuanti 'ai quixun cananuna tanti 'ain.

Parúnpapa tucánquia

¹³ Usaquin sináncēbēbia aín tsipúmiax suñu munuishi bēquicēbētan ca an manē nunti niquincē unicaman —cananuna cuanti 'ai —quixun sináncēxa. Sinánbianquin ca Creta nasí cuētsinan nu buáncēxa.

14 Cuancëbëbi ca suñúan matámiax bëquiacëxa.

15 Usai 'iquian cuainsama oquin manë nunti tuíncëbëtan cananuna anbia nu buántanun quixun sináncën.

16 Suñúan bëquiquin buáncëx cananuna nasí chucúma, Cauda cacë, a rapasu cuani ami catamëacën. Ami catamëquin cananuna nunti chamaratsu bëchunan buaniabi anun təcërëcacë itsi a biquin anun bëacën.

17 Bëxun cananuna manë nunti chanu 'aruacën. 'Arutancëxun ca an manë nunti niquincë unicaman manë nunti cushioquin aín amo camabi runucaxun nëacëxa. Nëatancëxun ca sináncëxa, Sirte cacë masi 'urama sapi cananuna 'ai quixun. Uinu 'icë unin cara a masi amatia, ax ca anu pëánquiax ëchiquitima 'icë quixun sinani ca anu cuainsama tancëxa. Usa 'ain ca racuëti amiquisama tanquin, chupa ami suñu bëquicë, an nunti niquincë unin buánpacëxa. Buánpaquin ca suñúinshia nu buántanun quixun sináncëxa.

18 Usaquiani coónbia suñúan nètëcëbëtanma ca an manë nunti niquincë unicaman ñu buáncëcama raíri parúnppapa nëbëtsi puacëxa.

19 Usaquin 'ón cananuna nunribi nuntinua 'icë ñucama parúnppapa nëbëtsi puacën.

20 Usobiani cuanquin cananuna 'itsa nètën bari isíma, 'isparibi isíma, 'ianan suñúanën parúnppapa bëchúancë, ashi isquin —ënuax cananuna bamati 'ai —quixun sináncën.

21 Usa 'ain 'itsa nètën picëma 'ain ca Pablonën atu nëbëtsinuax niruquin unicama cacëxa:

—'Ën mitsu cacësabi oi Buenos Puertosnubi bërúax cananuna asábi 'ianan nun ñucama pucëma 'itsían.

22 'Aínbi camina masá nuitutima chuámashi 'icanti 'ain. Achúshi uníxbi cananuna bamatima 'ain, manë nuntíxëshi ca nanëti 'icën.

23 'Ënë imë cana ainan 'ixun 'ën a rabicë, Nucën Papa Diosan xucëxa ucë ángel isan.

24 Iscëxun ca 'ë caxa: Pablo, camina racuëtima 'ain. Mí cupí ca micëñun axa mibë manë nuntinu 'icë unicamaribi bacamiquti 'icëbi Nucën Papa Diosan iëmiti 'icën. Iëmicëx cuanx camina Romanu 'icë 'apu, Césarnu bëbati 'ain.

25 Angelnën 'ë cacë sinani camina chuámarua 'icanti 'ain. 'Ën cana 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx ca ángelnën 'ë cacësabi oi 'iti 'icën.

26 Usa 'aínbi ca manë nuntíxëshi nasínu 'irui anu ránquti 'icën.

27 Usa 'ain cananuna rabë semana 'icëbë suñúanëan amo amo oquin buáncëx, parúnppapa Adria cacë, anu 'iacën. Anuxun ca imë naëx an nunti niquincë unicaman —sapi cananuna menu bëbai —quixun sináncëxa.

28 Sináncëxun ca parúnppapa nëmin tanquin —ca treinta y seis metros 'icë —quixun isacëxa. Isax 'uri cuanxun tantëcëncëquin ca —ca veintisiete metros 'icë —quixun isacëxa.

29 Isax ca maparami 'ia manë nunti tuquti sinani racuëquin aín tsipúnuxun rabë 'imainun rabë manë cha, tësë itsin təcërëcaxun, manë nunti anubi bëspúnun nipácëxa. Imë naëx nipátancëxun ca pëcaranun quiax bënëquin caíancëxa.

30 Caínquin ca an nunti niquincë unicaman manë nunti rëbunuxun tësë itsin təcërëcaxun manë nipácësa 'itánun, nunti chucúmara a anun menu cuanuxun nanpácatsi quixun sináncëxa.

31 Usoquian a unicaman 'aia oquin ca Pablonën Capitán Juliocëñun aín suntárucama cacëxa:

—'Ënë unicama manë nuntinu bërúcebëma camina mitsux bacamiquti 'ain.

32 Pablonën cacëxun ca suntárucaman anun nunti chucúma təcërëcacë itsicama tëaxun, bacan buántanun nipácëxa.

33 Usa 'ain ca pëcarati 'urama 'ain Pablonën camaxunbia pinun quixun ësaquin cacëxa:

—Rabë semana camina ñu pima 'ianan 'uxcëma 'ain.

34 Uinu 'icë uníxbi ca nètëtima 'icën. Camina usabi 'inuxun 'acanin. Usa 'ain camina min nami cushinuxun piti 'ain.

³⁵ Usaquin caquin ca Pablonën pán bixun, acaman ismainunbi —asábi ca —Nucën Papa Dios catancëxun, tucapaxun piacëxa.

³⁶ Usaquin caquian piia isquin ca masá nuitucë a nètëquin camaxunbi piacëxa.

³⁷ Manë nuntinua 'icë unicamax cananuna doscientos setenta y seis uni 'iacën.

³⁸ Acaman ca uiti cara piisa tania pitancëxun, manë nuntia xanúntanun trigo sacocama parúnpapanu puacëxa.

Manë nunti nanëa

³⁹ Usa 'ain ca pëcaracëbëtan me isquinbi uinu cara quixun an nunti niquincë unicaman 'unánma 'icën. 'Unánquinmabi ca parúnpapa tsintúncënua masi isquin anu manë nunti 'aruti sináncëxa.

⁴⁰ Sinánxun ca anun təcërëcacë itsi tëaquin manëa nipácë a parúnpapanubi ëancëxa. Ëanan ca anun puntëbianquin buánti manë nunti tsipúnua 'icë inti, a anun təcërëcacë itsicama tubuacëxa. Tubutancëxun ca manë nunti rëbunu nitsíncë iimi, ami 'iquian suñun manë nunti buánun quixun chupa buánruacëxa.

⁴¹ Chupa buánrucëbë bëqui, ami 'i cushiquin buánxun, ca suñun baca xobucë rabë nëbëtsia 'icë masinu ráncaisama oquin manë nunti 'aruacëxa. Usa 'ain ca ráncaisama 'ain ami 'i cushi xuquiquin bacan manë nunti tsipun tucapacëxa.

⁴² Tucapacëbëtan ca sipuacë unicama mëñuquianx abáti rabanan suntárucaman 'acatsi quiacëxa.

⁴³ 'Acatsi quiabi ca aín capitán Julionën Pabloribima 'aia quixun sinánquin, sipuacë unicama 'axunma 'anun quixun aín suntárucama cacëxa. Canan ca an mëñuti 'unáncëcamax paían mëñuquianx 'irumainuan,

⁴⁴ an mëñuti 'unáncëma unicamaxribi manë nunti panatan mëñuquianx caman 'irutanun quixun cacëxa. Capitán Julionën cacësabi oi mëñuquiani cuanx ca camáxbi caman 'irui cëñúruacëxa.

28

Malta cacë nasínua Pablo 'iá

¹ Usai camáxbi bacamiquibi iëxun cananuna —Malta cacë nasí ca ënëx 'icë —quixun a isacën.

² A nasínu 'icë unicaman ca nu nuibaquin, 'uí 'imainun matsi 'ain, ami nux sënamënun quixun tsi tícaquin ërënrucëxa.

³ Èrënrucëbëtan ca Pablonën mëchan xanúncë bixun, tsi rëquirucënu niacëxa. Nicëbë tsian xarocëxun tanbëtsini uquin ca Pablo runun mëcháncëxa.

⁴ Usoia isi ca a nasínu 'icë unicamax ratuti ësai canancëxa:

—Ènë unix ca asérabi an uni 'acë uni 'icën. Bacamiquibi iéaxbi ca aín 'ucha cupí bamati 'icën.

⁵ Canancëbëtanbi ca Pablonën runu mëtúasquiquin tsinu niacëxa. Usoíbi ca Pablo uisaíbi 'iama 'icën.

⁶ Usai 'ia isquin ca aín mëcën ca uáti 'icë quixun anu 'icë unicaman sináncëxa. Sinánan ca —ca bamati 'icë —quixun sináncëxa. Sinánxun 'uran caíncëxbia uatima 'ianan bamaiaama oi ca bëtsi oquin sinani —ënë unix ca dios achúshi 'icë —quiacëxa.

⁷ Anunu 'icë a 'urama ca a nasínu 'icë Publio cacë uni aín tucuricu aín me 'iacëxa. Usa 'ain ca a unin bitancëxun aín xubunu 'inun quixun nu cacëxa. Cacëx anu rabë 'imainun achúshi nètën abë 'ia ca pimianan nu 'aquiancëxa.

⁸ Nux anu 'ain ca Publionën papa 'insinan 'ianan chixutanribi 'i, racácë 'iacëxa. Usa 'icëa ñuia cuati ca Pablo a isi cuancëxa. Cuanxun ca Nucën Papa Diosbë banatancëxun aín mëcënan ramëquin pëxcüacëxa.

⁹ Usocëbëa anu aia ca Pablonën a nasínua 'icë uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa.

¹⁰ Usocëbëtan ca a nasínu 'icë unicaman numi sinánquin nu 'aquiancëxa. 'Aquianan ca nuxnu cuancëbëtan, manë nuntinu nun pibianti ñucamaribi nu 'aruxuancëxa.

Pablo Romanu bëba

¹¹ Usa 'ain cananuna rabë 'imainun achúshi 'uxën Malta nasínu 'iacën. 'Itancëx cananuna anuxun mita inúmía aín 'ibu anu 'ain, Alejandríanuxuan bëcë manë nunti anun cuanux anu 'iruacën. A manë nuntin rëbunu ca uni rabëtan bëmánan tanxun 'acë i 'iacëxa, ax ca Cástor 'imainun Pólux caquin anëcë 'iacëxa.

¹² Malta nasínuax a nuntinu 'iruquiani cuanx cananuna Siracusa cacë ëmanu bëbacën. Bëbax cananuna anu rabë 'imainun achúshi nëtën 'iacën.

¹³ 'Itancëx cuanquin me ratábiani, parún papa cuëbíushi cuanx cananuna Regio cacë ëmanu bëbacën. Bëbonx suñúan caxucüax uquin nu bëcacëx cuanx cananuna rabë nëtë 'icëbë Puteoli cacë ëmanu bëbacën.

¹⁴ Bëbaxun cananuna anuxun axa Jesucristomi catamëcë uni raíri mëracën. Mëracëxuan abë 'inun caçëx cananuna anu achúshi semana 'iacën. Achúshi semana 'itancëx cananuna Roma ëmanu bain cuancën.

¹⁵ Usa 'ain ca nuxnu cuania cuabëtsini axa Jesucristomi catamëcë uni raíri Romanuax ricuatsini Apio Foro cacë ëmanuax nubë mëranani uacëxa. 'Imainun ca raírinëxribi Tres Tabernas cacë ëmanuax nubë mëranancëxa. Acamabënu mëranancëbëtan ca Pablonën Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin upí oquin sináncëxa.

¹⁶ Usari 'i cananuna Roma ëmanu bëbacën. Bëbacëbëtan ca capitán Julionën an bëcë sipuacë unicama a guardianën cushi 'ináncëxa. 'Inánan ca Pablo bëtsi xubunua 'inun canan an bërúanun quixun suntáru achúshi cacëxa.

Romanuxuan Pablonën bana ñuixuan

¹⁷ Romanu bëbax, rabë 'imainun achúshi nëtë 'itancëxun ca Pablonën judíos uni aín cushicamaxa a isi unun quixun camiacëxa. Camicëx aía timëtía ca Pablonën cacëxa:

—'Ën aintsicama, cana mitsu cain, 'ën cana judíos unicama uisa ocëma 'ain, uisa oíma cana nun chaitiocëcama 'iásabi 'ian. Usai 'iabi ca Jerusalénuxun judíos unicaman an sipuanun quixun romános unicama 'ë 'inánxa.

¹⁸ 'Ináncëxun 'ë ñucáxun ca 'unánxa, 'ën ñu 'acë 'aíma 'ain ca a cupía 'ë 'ati 'aíma 'icë quixun. Usa 'ain ca 'ë chiquíntisa tanxa.

¹⁹ Chiquíntisa taniabi ca judíos unicaman 'ëa chiquínxunma 'anun caxa. Usaquian caia cana 'apucama can, Romanu 'icë 'apu, Césarnën ca 'ëmia manáncë banacama mëníoti 'icë quixun. 'Ëmia atux manáncë banacama a ñuixunibi cana Césarmi judíos unicama ñui manántima 'ain.

²⁰ Usa 'ixun cana mitsu isanan mitsubë banatisa tanquin, 'ëmi isi unun quixun mitsu camian. Judíos unicaman sináncësaribi oquin cana —bama 'aish ca uni baísquiti 'icë — quixun sinanin. 'Ën usaquin sináncë cupí cana manë risi ënën təcërecacë 'ain.

²¹ Usaía quia ca anua 'icë judíos unicaman Pablo cacëxa:

—Nun cananuna Judea menuxuan bëmicë quirica mi ñuiquian 'acë achúshiratsubi bicëma 'ain. 'Imainun ca anuax ucë judíos unicamax mi ñuiquin, min isamina ñu 'atima 'ai quixun nu cacëma 'icën.

²² Cananuna 'unanin, mecama oquin ca axa Jesúsmi sináncë unicama ami nishquin unin ñuia. Usa 'ain cananuna minmi a uisaira cara a ñucama 'icë quixun ñuia cuaisa tanin.

²³ Usa 'ain ca a nëtëan Pablonën bana ñuia cuacatsia quicë a nëtën 'aisamaira uni anua Pablo 'icënu uacëxa. Aía timëtía ca bari xamárutamainun ñuixuanan xupíopaquinribi bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun canan —Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxribia, axa uti Cristo a ñui quiásabi oi ca Jesús uacëxa —quixun ñuixuancëxa.

²⁴ Pablo quia cuaquian raíri unicaman —a banax ca asétabi 'icë —quixun cuamainun ca raírinën —a banax ca asétabi 'icë —quixun cuaisama tancëxa.

²⁵ Usai 'i ca raírinëxa —asábi ca —quimainun uni raírinëxribi —usama ca —quicëbëtan, camaxunbi bëtsi bëtsi oquin sináncëxa. Usaía 'ia ca Pablonën ësaquin cacëxa:

—Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan Isaíasnën nucën raracama cá banax ca asérabi 'icën. A banax ca ësai quia:

²⁶ Camina anu cuanxun atúan cuanun ësáquin judíos unicama cati 'ain: Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërún 'ën 'aia isíbi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain.

²⁷ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iëmitsian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

²⁸ Camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu ñuixuncë bana, Jesucristomi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiax quicë, a bana ñuixunia ca judíosma unicaman cuaxa. Usa 'aish ca atux a bana quicësabi oi 'iti 'icën.

²⁹ Usaquian Pablonën cacëx ca judíos unicamax Pablonëan ñuicë banacama a ñui qui atúxbi cuëbicananquiani atun xubunu cuancëxa.

³⁰ Usa 'ain ca Pablo aín xubunu 'iquin xubu 'ibu cupíoi anu rabë baritia 'iacëxa. Anu 'ixun ca axa a isi ucë unicama nuibaquin biacëxa.

³¹ Biquin ca uisari cara uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixuanan uisai cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëti 'iti 'icë quixun ñuixuancëxa, uinu 'icë unínbia ubíocëma 'ixun.

PABLONĒAN ROMANU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Romanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama Pablonēn quirica buánmia

¹ 'Ēx cana Pablo 'ain, an Jesucristo quiásabi oquin aín bana uni ñuixuncē. Usa 'ixun cana mitsu quirica buánmin. Nucēn Papa Diosanbi ca Jesucristomi catamēquin ainan 'inux iēnun unicama aín bana ñuixunun 'ē caísacēxa.

² Nucēn Papa Diosan ca ainan 'inux iēti bana an sinánmicēxun aín bana uni ñuixuncē unicama bēráma cuēñēomiacēxa.

³ A cuēñēomia banax ca aín Bēchicē, Nucēn 'Ibu Jesucristo ñui quicē 'icēn. Aín 'unan papa ax ca Davidnēn rēbúnqui 'iacēxa.

⁴ Usa 'icēbi ca bamatancēx baísquicē cupía, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'amicēxun unin 'unánti 'icēn, Nucēn 'Ibu Jesucristo ax ca Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'ianan asaribi upí 'aish cushiira 'icē quixun.

⁵ Jesucristo cupí ca Nucēn Papa Diosan nuibaquin nun nu uni aín bana ñuixunun mēniócēxa, camabi menua an Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēquin an cacēsabi oquin 'acē unicama 'inun.

⁶ Mitsúxribi camina Nucēn Papa Diosan Jesucristonan 'inun caíscē 'ain.

⁷ Ēnē quirica cana cuēñēoxunin, Roma ēmanuaxmi Nucēn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun caíscē 'aish ax cuēñēncēsabi oi 'icē, micamaishi. Nucēn Papa Dios 'imainun Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua bucucanti cana cuēñin.

Romanu cuantia Pablonēn sinan

⁸ Ēsoquin pain cana mitsu cain, mitsux camina asérabi Jesucristomi catamēti quixun camabi menu 'icē unicaman chanioia cuaquin, cana 'ēxribi Jesucristonan 'ixun Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun caquin a rabin.

⁹ 'Ēn cana Nucēn Papa Dios cuēñēncēsabi oquin chiquíshquinma aín Bēchicē ñuiquin unicama bana ñuixunin. An ca 'unania, 'ēn cana abē banaquin nētē camabi mitsu ñucáxunin.

¹⁰ Mitsu ñucáxuanan cana a ñucatin, bēráma cuainsa taníbi cuancēma cupí, bērí mitsu isi cuanuan 'ē 'aquinun.

¹¹ Mitsúxmi asérabiira Jesucristomi cushicē 'inun 'aquinuxun cana mitsu isi cuainsa tanin.

¹² 'Ēx Jesucristomi cushicē 'ixun 'aquincēxmi mitsúxribi ami cushicē 'ain mitsubē cushionani cuēñmiananux cana mitsu isi cuainsa tanin.

¹³ 'Ēn xucēantu, cuainsa taníbi cana cuancēma 'ain. 'Itsai cana mitsu isi cuainsa tan quixunmi 'unánti cana cuēñin. Mitsúxmi Jesucristomi catamēnun, bētsi menu 'icē unicama 'aquincēsaribi oquin mitsu 'aquini cuainsa cana tan.

¹⁴ Raēcē 'imainun raēcēma unicama, 'imainun an quirica 'unáncē 'imainun an quirica 'unáncēma unicama, a unicamanbi Jesucristo ñui quicē bana 'unánun cana an cacēsabi oquin 'ēn aín bana ñuixunin.

¹⁵ Usa 'aish cana 'ēx, Roma ēmanu 'icē mitsuribi anun Jesucristomi catamēti Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ñuixuinsa tanin.

Uisai cara Jesucristomi catamēti 'icē quicē bana 'icē quixun Pablonēn ñuia

¹⁶ 'Ēx cana ēnē bana unicama ñuixuni rabiniman. Axa a bana quicēsabi oi Jesucristomi catamēcē uni a ca Nucēn Papa Diosan aín cushínbi ainan 'inun iēmia. Judíos unicama pain ñuixuntancēxun cana judíosma unicamaribi a bana ñuixunin.

¹⁷ A bana 'unáncë 'ixúinshi cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu iëmia quixun. Nun 'ucha tērēnun Jesucristomi catamētiashi ca ainan 'inun nu iëmia. Usai ami catamēcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosnan 'iti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quiax ca aín bana cuēñeo ësai quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax ca asérabi ami catamēti tsóti 'icën”.

Unicaman Nucën Papa Dios 'unánma bana

¹⁸ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca an aín bana quicēsabi oquin 'aisama tancë 'ixun bētsi uniribi ami sinánxma 'inun quixun paráncë unicama, a uisa cara oti 'icë usoquin castícantí 'icë quixun.

¹⁹ Usa unicamax ca an unio ñucama isquinshi uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sinanima.

²⁰ Isquinmabi ca unin Nucën Papa Dios 'unánti 'icën, an unio ñucama isquin. Usa 'ain ca an camabi ñu unio cupí, unin Nucën Papa Dios, ax ca asérabi Dios 'icë quixun 'unánan ax ca nētētimoí usabi cushiira 'icë quixun 'unántisa 'aíshbi ami sináncēma 'icën. Usa 'aish ca, 'unáncēma 'aish cana ami sináncēma 'ain, a unicamax quitima 'icën.

²¹ A unicaman, ui cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánquinbi ca a sinánquin, — mix camina Nucën Papa Dios 'ai — quixun caiman. Nucën Papa Diosan ñu 'axuncēxunbi ca a unicaman — camina nu ñu 'axuan, ca asábi 'icë — quixun rabiquin cacēma 'icën. Caquinma atun sináncēsa oquinshi 'acē ñuishi 'acē 'ixun ca 'atima ñuishi 'ai sinánñuma unísa 'icanxa.

²² — 'Ēx cana sinánñu 'ai — quicē 'aíshbi ca sinánñumasa 'icën.

²³ Usa 'ixun ca Nucën Papa Dios, ax cushiira 'aish bamatimoí tsócë, a rabiquinma ami manúanan axa bamati 'aínbi uni iscēsa oquin ñu unionan ñuina pēchiñu 'imainun axa men nirícë ñuina, axa men nicē ñuina, acama iscēsa oquin — ax ca nun dios 'icë — quiquin a rabinuxun unioia.

²⁴ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan atúxa upí 'iti 'aquinti éanan a unicaman aín cuēñcēsabi oquin ñu 'atima 'anun éanxa. Usaquin Nucën Papa Diosan éncēxun ca atúnbi a 'ai rabínquinma 'atima ñuira 'axa.

²⁵ Usa ñu 'aquin ca Nucën Papa Diosan bana cuaquinma, unin cēmēquin ñuicē banaishi sinánxa. Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a rabiquinma ca an unio ñuishi rabiaxa. Nucën Papa Dios ax ca xēñbua 'aínbi aira unin rabiçë 'iti 'icën.

²⁶ Atúxa usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atúan cuēñcēsabi oi 'iquian ñu 'atima 'anun éanxa. Xanúxribi ca bēñēñu 'iisama tani bēbúxmabi bētsi xanubē 'ia.

²⁷ Usaribiti ca nucē bēñē uníxribi xanuñu 'iisama tani, xanúxmabi bētsi unibē ñunshini 'ia. Usai 'iquin ca uni itsi rabínmia. Usai 'i ca asérabi nucē bēñē unin 'acēsa oquin sinánima axbi 'uchai Nucën Papa Diosmi sinántisama tania.

²⁸ Usa unicama ca ami sinántisama tania Nucën Papa Diosan aín sinan upíma 'ixun 'atima ñuira 'anun quixun éanxa.

²⁹ Usa 'ixun ca uisa ñucamax cara 'atima 'icë acama 'aia, bētsi uni 'atimonan, ainanmabi uni itsin ñu biisa tanan, aín xanuma 'aínbi xanubē 'ianan, xanúxmabi bētsi unibē 'ianan, bētsi uni 'icēsamaira oi ñuñu 'iisa tania. 'Ianan ca uni 'aisa tanan, bētsibē cuēbicanánan, uni itsi paránan, uni itsimi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unicamax 'aisamairai banai uni itsimi manania.

³⁰ Usai 'i ca uni itsi ñui cēmēanan ami sinanima Nucën Papa Diosmi manutia. Usai 'iquin uni itsi — 'aisama ca — quixun ñuianan ca abi rabiacati cērúanan raíri unimi nētētima 'ésēnanan aín tita aín papan bana cuaisama tania.

³¹ Usa 'aish ca sinánñuma 'ianan, aín quicēsabi oquin ñu 'acēma 'ianan uni itsi nuibacēma 'ianan abē nishananxbi uni itsibē mēñónainsama tanan 'aquinsa 'icēbi uni 'aquinima.

³² Atun ca 'unania, Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca usa unicama ainanma 'aish xëñibua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun. Usaía Nucën Papa Dios quia a 'unánxunbi ca usa ñu 'aia. Atúinshi 'aíma ca uni itsínribia usaribi oquin 'aia isti cuëña.

2

Unin sináncama Nucën Papa Diosan 'unáncë

¹ Mitsúnmi uni itsi 'uchocëbëtanbi ca uni raírinën 'unánti 'icën, mitsun camina usa ñu 'ati ca 'ucha 'icë quixun 'unanin. Usa 'ain camina minribi usa ñu 'atancëx —'unánxunma cana 'a —quitima 'ain.

² Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca uni aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin 'aquinbi, upí oquin sinánquin an mëníosabi oquin 'aia quixun.

³ ¿Bëtsi unimi, an ca ñu 'aisama 'aia quia manánquinbi minribi usaribi oquin ñu 'acëbi ca Nucën Papa Diosan a unishi 'uchonan mi 'uchotima 'icë quixun caramina sinanin? Usama ca.

⁴ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi nuibaíranan, mi 'atima ñu 'acë 'icëbi 'atimoquinma mix sinanati ami sinánun cainia. ¿Axa usa 'aínbi caramina min 'atima ñu 'acë ëni ami sinántisama tanin?

⁵ Usa 'aínbi camina min sinan 'aisama 'aish sinanaisama tan. Usai 'iquin camina ënquinma camabi nëtën 'atima ñuishi sinánquin usaquin 'ain. A cupí camina anúan Nucën Papa Diosan 'uchañu unicama aín 'ucha cupí castícantí, a nëtën 'aisamaira oquin castíancë 'inuxun 'ain.

⁶ A nëtën ca Nucën Papa Diosan camabi uni uisaquin cara oti 'icë quixun isti 'icën, atun ñu 'acësabi oquin.

⁷ Axa —Nucën Papa Diosan ca 'ë upí isquin abë nëtëtimoí tsónun 'imiti 'icë —qui cuëncë uni, an ca ënquinma Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'aia. Usoquin an 'acë uni a ca Nucën Papa Diosan xëñibua 'aínbi abë 'inun 'imia.

⁸ Usaquin 'imianan ca uicamax cara ami sinántisama tanan aín bana quicësabi oquin 'aisama tanquin, atux cuëncësa oquinshi ñu 'atima 'aia, a unicama Nucën Papa Diosan ami nishquin castícantí 'icën.

⁹ An castíancë 'aish ca an ñu 'aisama 'acë unicama aín 'ucha cupí, Nucën Papa Diosbë xëñibua 'aínbi 'íma 'aisamairai tëmërati 'icën. Judíos unibunëxëshia tëmërati 'aínbi ca judíosma unibunëxribi aín 'ucha cupí tëmërati 'icën.

¹⁰ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an ainan 'ixun ax cuëncësabi oquin 'acë unicama a uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima chuámarua 'inun 'imianan, abë aín nëtënu 'inun 'imiti 'icën. Judíos unibu 'imainun judíosma uniburibi ca an usaquin 'imiti 'icën.

¹¹ An ca judíos unisaribi judíosma unicamaribi isia.

¹² An Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo, a 'unáncëma 'ixun ñu 'atima 'acë uicamax ca atun 'ucha cupíbi ainanma 'aish Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. 'Imainun ca an Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'acë unicama atux ca aín 'ucha cupí, a bana quiásabi oquin Nucën Papa Diosan 'uchocë 'iti 'icën.

¹³ Aín bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni a ca Nucën Papa Diosan upí isima. Usa 'aínbi ca an a bana 'unánquin ax quicësabi oquin 'acë unicama a cuni Nucën Papa Diosan upí 'icë isia.

¹⁴ Usa 'ain ca judíosma unin Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo 'unánquinmabi atúnbi sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë 'ixun, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun 'unania.

¹⁵⁻¹⁶ Usoquin upí ñu 'aia isquin ca uni itsin 'unánti 'icën, a unicaman ca aséabi aín nuitu mëu 'unania, uisa ñu 'ati cara asábi 'icë 'unánan uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icë quixun. Anúan Nucën Papa Diosan camabi uni isti nëtën ca a unicaman aín nuitu mëubi 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan cara 'ë upí isti 'icë, cara 'ë upíma isti 'icë quixun. A nëtën ca

Nucën Papa Diosan camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun 'unánan uisa ñu cara unëxun aín nuitu mëúbi sinánxa, a camabi 'unánquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'anun Jesucristo 'amiti 'icën, 'ën unicama ñuixuncësabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'unánquinbia judíos unicaman 'acëma ñuicë bana

¹⁷ Usa 'aínbi camina —'ëx cana judío uni 'ai —quianan —usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quianan —judíosma unicamama, nuishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísacëxa —quixun sinani rabiacatin.

¹⁸ Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'ixun camina uisa oquin unin ñu 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun 'unánan a banaxa quicësabi oquin 'aquin ca unin upí ñu 'aia quixun 'unanin.

¹⁹ Usa 'aish camina, 'ën cana an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicama bëxuñusa 'aísha bëanquibucënu nicësa 'icëbi a bana 'unánmiti 'ai quin.

²⁰ Moisésnën cuënëo bana ca uisai cara judíos uni 'iti 'icë quiax aséabi quia. A bana 'unani camina quin, 'ën cana an ënë ñucama 'unáncëma unicaman upí oquin cuanun 'unánmiti 'ain.

²¹ ¿Mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unánquin uni itsi 'unánmicë 'ixunbi caramina uisa cupí a bana quicësabi oquin 'aiman? ¿Mitsun, unin ca uni itsin ñu mëcamatima 'icë quixun caquinbi caramina uisa cupí mitsúnribi ñu mëcamatin?

²² ¿Mitsux, aín xanuma 'ain ca uni itsin xanubë uni 'itima 'icë quibi caramina uisa cupí mitsúxribi min xanuma 'aínbi uni itsin xanubë 'in? ¿Diosma 'icëbi ax isa dios 'icë quixun unin cacë, a rabiti ca 'aisama 'icë quixunbi caramina uisa cupí anuxun usa ñu rabiti xubunu atsintancëxun anu 'icë ñu mëcamatin?

²³ Mitsux —'ën Moisésnën cuënëo bana 'unáncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'ixunbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'ain ca uni itsin mitsun 'aia isquin sinánti 'icën, —Nucën Papa Diosan unix usai 'icë 'ain cana aín uni 'iisama tani —quixun.

²⁴ Aséabi mitsu ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Mitsux judíos unibu 'ixunbi ñu 'aisama 'aia isi ca judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi 'atimati banaia”.

²⁵ Mitsun Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuënëo quicësabi oquin aséabi 'acë 'ain ca mitsúxmi 'unántioraca ax asábi 'icën. Usa 'aínbi ca a bana quicësabi oquinmi 'acëma 'ain, mitsúxmi 'unántioraca ax ñancáishi 'icën.

²⁶ Usaribi oquin ca unicama ax 'unántiocëma 'ixunbi ami catamëquin aín cuëëncësabi oquin 'acë 'icë Nucën Papa Diosan upí isia, axa 'unántioracacë unicama 'acësaribi oquin.

²⁷ Usa 'ain ca an 'unántiocëma 'ixunbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë uni a Nucën Papa Diosan upí isti 'icën. Isanan ca an 'unántiocë 'ixunbi Nucën Papa Diosan bana 'unánquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma unicama Nucën Papa Diosan upíma isti 'icën.

²⁸ 'Unántioracacë cupíshima ca uni judío uni 'icën. 'Imainun ca 'unántioracacë uni, ax 'unántioracacëishima aséabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iti 'icën.

²⁹ Axa aín nuitu mëu upiti Nucën Papa Diosmi sináncë uni ax ca aséabi judío uni 'icën. 'Unántioracacë uni ax ca Moisésnën cuënëosabi oquin aín namishi usoquin 'acë cupíma aín nuitu mëu Nucën Papa Diosmi sináncë cupí aséabi judío uni 'icën. Usa uni ca unían upí isiamabi Nucën Papa Diosan upí isia.

3

¹ ¿Usa 'ain cara judíos unicamax bëtsi unicamasamaira 'ic? ¿Unántioracacë 'iti ax cara ñancáishima 'ic?

² Ca aséabi usama 'icën. Judíos unibu pain ca Nucën Papa Diosan aín bana 'ináncëxa. 'Inánquin ca camabi unin 'unánun a bana judíos uni raíri cuënëomiácëxa.

³ ¿Bëtsi bëtsi judíos unicaman Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixunbi ñu 'aisama 'acë ax cara Nucën Papa Diosan 'ucha 'ic?

⁴ Ca usama 'icën. Uníxa aín quicësa oquin 'ananbi cëmëti 'aínbi ca Nucën Papa Diosainshi asérabi camabi ax quiásabi oquin 'aia. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios ñui aín bana cuënëo ësai quia:

Camabi unin ca 'unánti 'icën, min bana ca asérabi upí 'icë quixun. Asábi cara quixun 'unántisa tanquin isquinbi ca min 'acë ñu asábiira isquin unin —mix camina upí 'ai —quixun 'unánti 'icën.

⁵ ¿Nun nu ax cuëncësabi oquin 'aiama oquin, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírínën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'ain caranuna uisoquin sinánti 'ain? ¿An nu castícanë cupí ca Nucën Papa Dios upíma 'icë quixun caranuna sinánti 'ain? Usai quicë banax ca unin abi sináncësa 'icën.

⁶ Usama ca. ¿'Atima ñu 'aiabi isëshicë 'ixun cara Nucën Papa Diosan uisaxun anúan 'ati nëtë sënëncëbëtan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isti 'ic?

⁷ ¿Ami 'u, upí 'inun quixun an nu castícania isquian uni raírínën Nucën Papa Dios, ax ca aín sinachacë 'icë upí 'inun 'ë castícania isquian uni raírínën Nucën Papa Dios ax ca aín sinan upíira 'icë quixun 'unáncë 'aínbi cara uisacasquin Nucën Papa Diosan 'ë castícania? —quixun sapi ca bëtsi bëtsi unin sinania.

⁸ ¿Usa 'ain caranuna uisacasquin ñu 'atima 'aiman?, Nucën Papa Diosan sinan ca upí 'icë quixun unicaman 'unánun. Usai 'uchati ca asábi 'icë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama quia quiax ca bëtsi bëtsi uni nu 'atimoti sinani nu ñui quia. Usaía ax quicë unicama a ca Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícantí 'icën.

Camáxbi cananuna 'uchañu 'ain, quicë bana

⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicama bëtsi unicamasama upíira isin? Usama ca. Cana mitsu can, judíosma unicama 'icësaribiti ca judíos unicamaribi aín sinan upíma 'aish 'uchañu 'icën.

¹⁰ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca quia:

An ñu upíshi 'acë uni ca 'aíma 'icën, achúshirabi.

¹¹ An Nucën Papa Diosan bana cuacë uni ca 'aíma 'icën. Axa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'iisa tancë uni ca 'aíma 'icën.

¹² Camabi unix ca Nucën Papa Diosmi manúaxa. Ami manúxun ca 'atima ñu 'atishi sinania. An upí ñuishi 'acë uni ca 'aíma 'icën. Achúshirabi ca 'aíma 'icën.

¹³ Anu uni bamacë racáncë quini mapucëma 'ain ca anuax aín anëcë chiquitia. Usaribiti ca 'atima uni aín cuëbínuax bana 'atima 'imainun cëmëi quicë bana chiquitia. Aín banan ca uni itsi ñui cëmëia. Usaquin ca amia cëmëcë uni masá nuitumia. Aín banax ca runun cuëbínu 'icë muca, an uni paëocë, usaribi 'icën.

¹⁴ Usa 'aish ca uni itsi ñui 'atimati bananan uni itsimi nishi banaia.

¹⁵ Sinánñumasa 'ixun ca uni 'atishi sinania.

¹⁶ Uinu cara cuania anuxunbi ca 'atimati banaquin masá nuitumianan uni 'atimamia.

¹⁷ Ca uni itsibë nuibanani upiti 'iti 'unaníma.

¹⁸ Axa nun cushi 'aínbi ca Nucën Papa Diosmi racuëti sinaníma.

¹⁹⁻²⁰ Usa banacama ca judíos unibunën cuanun Nucën Papa Diosan aín unicama cuënëomiacëxa quixun cananuna 'unanin. Aín bana 'ináncëma pain 'ixun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama ainan 'inun 'imiacëxa. Ainan 'imitancëxun ca uisaira cara ainan 'aish uni upí 'iti 'icë quixuan 'unánun aín bana judíos unicama 'ináncëxa. A bana isquin ca judíos unicamainshima camabi unin 'unánti 'icën, uisairai 'i cara Nucën Papa Diosan iscëx atun nuitu upíma 'icë quixun.

Cristomi catamëcë unicamaxa Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'icë ñuicë bana

²¹ Moisésnën usai judíos unicama 'iti cuënëo bana 'acë cupíma Cristo cupíshi ca usaira oquin Nucën Papa Diosan uni upí 'imia quixun ca bërí camabi unin upí oquin 'unánti

'icën. Ca usai 'iti 'icë quixun ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamanribi cuënëocëxa.

²² Camabi uni an Jesucristomi catamëquin —aín quicësabi oquin ca 'ën 'uchacama tērēnti 'icë —quixun 'unáncë, acama ca Nucën Papa Diosan upí isia. Jesucristomi catamëcë cupíshi ca an judíos uni 'imainun judíosma uniribi upí isia.

²³ Camabi unix ca Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañu 'icën. Upíira 'inuan Nucën Papa Diosan unio 'aíshbi ca usama 'icën.

²⁴ Usa 'icëbi ca Jesucristo, camabi unin 'ucha cupí bama 'aían, cupíoima ami catamëtiashi Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tērēnquin uni 'uchañuma isia.

²⁵ Ami catamëtía, uni aín 'uchacama tērēncë 'inun ca camabi unin 'ucha cupía Cristo bamanun Nucën Papa Diosan mēnócëxa. An Jesucristo bamati mēnío 'ixun ca bëráma 'iá uniribi, axa sinanatia Nucën Papa Diosan aín 'uchacama ashiquin manumiacëxa. Usaquin an 'á cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan ca asérabi upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mēníosabi oquin 'aia quixun.

²⁶ Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan Jesucristo bamati mēnío 'ixun, bëríribi axa Jesucristomi catamëcë unicama aín 'uchacama tērēnquin manumia. Usaquin 'acë cupí ca camabi unin 'unánti 'icën, asérabi ca Nucën Papa Diosan upíira upí 'ixun an usai ca 'iti 'icë quixun mēníosabi oquin 'aia quixun.

²⁷ An usai ca uni 'iti 'icë quicë bana quicësabi oquin 'acë uni, ax sapi ca rabíti 'icën, —'ën nuitu ca Nucën Papa Diosan upí isia —quixun sinani. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin 'unania, —Jesucristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'ë upí isia —quixun. Usaquin 'unani ca rabítima.

²⁸ Cananuna 'unanin, aín ñu upí 'acë cupíma, Jesucristomi sinani ami catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tērēnquin an iscëx upí 'inun 'imia quixun.

²⁹ ¿Nucën Papa Diosan cara judíos unicamaishi aín uni 'imianan judíosma unicamaribi aín uni 'imitima 'ic? Ca aturibi ainan 'imiti 'icën.

³⁰ Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën. An ca judíos unicama 'acësaribi oquin judíosma uniribi Jesucristomi catamëcë cupíshi, an iscëx aín nuitu upí 'inun 'imia.

³¹ ¿Jesucristo cupíshi cana 'ën 'ucha tērēncë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai quixun sinánquin caranuna Nucën Papa Diosan bana Moisésnën cuëneo ax ca cuatima 'icë quixun sinánti 'ain? Usama ca. Jesucristomi catamëtishi cananuna asérabi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oíira 'iti 'ai quixun cananuna unicama ñuixunin.

4

Amia catamëtia Nucën Papa Diosan Abraham upí isa

¹ Usa 'ain sapi cananuna quiti 'ain, ¿uisa cupí cara nucën rara Abraham a Nucën Papa Diosan upí isacëx?

² Aín ñu 'acë cupía Nucën Papa Diosan upí iscë 'aish ca Abraham —'ëxbi cana upí 'ai —quix rabía 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan iscëx, a cupía Abraham rabíti ñu 'aíma 'iacëxa.

³ Abraham ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëneo ësai quia: “Ami sinánquian, an ca asérabi aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unáncë 'aish ami catamëcë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacëxa”.

⁴ Usa 'ain ca ënëx ësai 'icën. An uni ñu mēëxuncë uni a ca an ñu mēëmicë unin cupíoia. A curíqui ax ca 'ináinshicëma 'icën, ax ca aín ñu mēëcë cupí 'ináncë 'icën.

⁵ Usa 'aínbi ca axa ñu upí 'acëma 'aíshbi, Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unani ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'imia, an 'uchañu unibi ami catamëtia ainan 'imicë 'ixun.

⁶ Upí ñu 'ananbi upíma ñu 'acë 'icëbi ca aín 'uchacama tērēntancëxun Nucën Papa Diosan uni upí isia. Usaquian iscë unix ca cuënia quixax ca David ësai quiacëxa:

7 Ui unicama cara Nucën Papa Diosan tērēnquin aín 'ucha manuaia, acamax ca chuáma tani cuēēnia.

8 Ui unicama cara Nucën 'Tbu Diosan aín 'ucha manuquin sinánmitēcēnima, ax ca chuámarua tani cuēēnia.

9 ¿Judíos unicamaishi ñui cara David usai quiacēx? Usama ca. Judíosma unicamaxribi ca aín 'uchacama tērēncē 'aish usai cuēēnti 'icēn. Cananuna mitsu can, ax aín quicēsabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'ati 'icē quixun sinani ami catamēcē cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham upí isacēxa.

10 ¿Uinsaran cara Nucën Papa Diosan a upí isacēx? ¿'Unántioracacē 'icē cara Abraham Nucën Papa Diosan upí isacēx? Usama ca. 'Unántioracacēma pain 'icēbi ca Nucën Papa Diosan a upí isacēxa.

11 Nucën Papa Diosan ca Abraham ami catamētia an upí iscē cupía 'unántioracanun cacēxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá cupí cananuna 'unanin, judíosma unicamax ca judíos unibu 'icēsaribiti, 'unántioracacēma 'aíshbi Nucën Papa Diosmi catamēcē 'aish Abrahamnēn rēbúnquisa 'icē quixun.

12 Judíos unicamax Abraham 'iásaribiti 'unántioracacē 'aíshbi ca axa Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamēcēcama axēshi asérabi Abrahamnēn rēbúnqui 'icēn.

An ca aín quicēsabi oquin nu ainan 'inun iēmīti 'icē quixun sináncē unishi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iēmīa quicē bana

13 Nucën Papa Diosan ca Abraham ēsaquin cacēxa: “Mi 'imainun min rēbúnquicamax ca 'itsa 'aish 'ēnan 'ianan 'ēn mi 'inánti me anu 'iti 'icēn”. Axa usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē cupíma asérabi ami catamēcē cupíshi ca Nucën Papa Diosan usaquin Abraham cacēxa.

14 Usai ca uni 'iti 'icē quicē bana quicēsabi oquin 'acē cupíshi unicama Nucën Papa Diosan iscēx upí 'aish ainan 'ain ca, ami catamēcē cupíshi ca Nucën Papa Diosan uni upí isia quicē bana ax cēmē 'itsíanxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan aín rēbúnqui ñuiquin Abraham cá bana ax ñancáishi 'itsíanxa.

15 Cananuna 'unanin, usai ca uni 'iti 'icē quicē bana atúan cuati, a 'aíma 'ain ca anun uni 'uchoti bana 'aíma 'icēn. Usa 'aínbi ca usai ca uni 'iti 'icē quicē bana 'unáncē 'ixunbi axa quicēsabi oquin 'acēma 'aish uni 'uchocē 'iti 'icēn.

16 Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Abraham 'imainun aín rēbúnquicamaxa atun ñu 'acē cupíma ami catamētíshi asérabi ainan 'iti mēnócēxa. Judíos unibu, an atun cuati bana quicēsabi oquin 'acē, a unicamaishima, uicamax cara Abraham 'icēsaribiti Nucën Papa Diosmi catamētia, a camabi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia. Usa uni 'aish cananuna nucamaxribi Abrahamnēn rēbúnquisa 'ain.

17 Nucën Papa Diosan bana a ñuiquian cuēnēo ax ca ēsai quia: “Mi cupía min rēbúnqui 'itsaira 'inun cana mi aín rarami 'inun 'imin”. Usaquin ca Nucën Papa Diosan amia catamēcē 'ixun Abraham cacēxa. Nucën Papa Dios ax ca an uni bamacēbi tsótēcēnun baísqumiti 'ianan an aín sinanēinshi, 'aíma 'icēbi, ñu uniocē a 'icēn.

18 Nucën Papa Diosan “Min rēbúnqui ca 'aisamaira uni 'iti 'icē” quixun cacēxun ca Abrahamnēn sináncēxa, Nucën Papa Diosan 'ē cacēsabi oi ca 'ēn rēbúnqui 'aisamaira 'iti 'icē quixun. Uisai cara usai 'iti 'icē quixun 'unánquinmabi ca ami catamēquin, Nucën Papa Dios quicēsabi oi ca 'iti 'icē quixun sináncēxa.

19 Abraham cien baritiañusa 'aish cushima 'imainun ca aín xanu Sara axribi xēni 'aish tuatisama 'iacēxa. Usa 'ixunbi ca Abrahamnēn —uisa 'aish carana bēchicēñu 'iti 'ai — quixun 'unánquinmabi —Nucën Papa Diosan 'ē cacēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē —quixun sináncēxa.

20 Usai ca 'itima 'icē quixun sinánquinma, Nucën Papa Diosan ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun sinani ami catamēquin ca Abrahamnēn Nucën Papa Dios rabiácēxa.

21 Rabiquin ca, an ca asérabi cushi 'ixun ax quicēsabi oquin ñu 'ati 'icē quixun sináncēxa.

²² Usai 'ía ax ami catamëcë cupíshi ca Nucën Papa Diosan Abraham asérabi upí uni 'icë isacëxa.

²³ An iscëx ca ami catamëcë cupí Abraham upí uni 'icë quixun cuënëomia 'aínbi ca a banax Abrahamishi ñuiquinma,

²⁴ nuribi ñuiquin Nucën Papa Diosan aín uni cuënëomia 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísqimia, an ca ami catamëcë cupíshi nu upí isia quixun 'unánti 'ain.

²⁵ Nucën Papa Diosan ca nun 'uchacama tërëncë 'aíshnu upí 'inúan bamanun 'imitancëxun Jesucristo baísqimiacëxa. An usoquin 'á 'áinnu ami catamëtia ca Nucën Papa Diosan nu upí isia.

5

Jesucristomi catamëcë cupía uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'aish xënbua 'aínbi abë 'iti bana

¹ Usai nux Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icë, a cupí ca Nucën Papa Diosan nu upí isia. Usaquian iscëx cananuna abë upí 'ain, Jesucristo cupí.

² Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nu ainan 'inun 'imia quixun 'unanin. Usoquin 'unani cuëenquin cananuna, nux cananuna Nucën Papa Diosan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.

³ Usaquin sinánquin cananuna uisai cara ñu 'icëbëtanbi amí sinánti ëníma cuëenin. Cananuna 'unanin, tëmëraquinbi tanshiquin cananuna upiti Jesucristomi catamëti 'unánti 'ai quixun.

⁴ Tëmëraíbi an 'imicëx masá nuitutima ami catamëcë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. An iscëx upí 'ixun cananuna 'unánti 'ain, asérabi cananuna aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun.

⁵ An ca —asérabi camina 'ëbë 'iti 'ai —quixun caquin nu paraníma. An ca aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa. Nubë 'ixun ca nu 'unánmia uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu nuibatia quixun. An ca asérabi nu nuibatia quixun 'unánquin cananuna, nux cananuna asérabi aín nëtënu abë 'iti 'ai quixun 'unanin.

⁶ Nucën Papa Diosan nu nuibaquin mëníosabi oi ca, nuxbi nun 'ucha tërëni iëtima 'aínbi Cristo aín bamati nëtë ucëbë, unicaman 'ucha tërënu bamacëxa.

⁷ Uinu 'icë uníxbi ca bëtsi uni cupí bamatima 'icën, ax upí uni 'aínbi. Usa 'aínbi sapi ca asérabi upí uni 'icë axa bamati rabanan cuni bëtsi uni bamati 'icën.

⁸ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nuxnu 'uchañu 'icëbi nu nuibaquin nun 'ucha tërënuxa Cristo bamanun mëníocëxa. Usaquian mënío sinánquin cananuna 'unanin, uisaira oquin cara nu nuibatia quixun.

⁹ Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'aish cananuna anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nëtën an iscëx upí 'aish asérabi 'uchocëma 'iti 'ain.

¹⁰ Nuxnu 'atimaquinshi sinani ami sináncëma 'icëbi ca aín Bëchicë bama cupí Nucën Papa Diosan nun 'ucha tërënuquin nu nuibaquin ainan 'imiaxa. Nu nuibaquin ainan 'imicë 'icë ca Jesucristo bamaxbi baísqicë ax nubë 'ixun nuxnu asérabi upí 'inun nu 'imia.

¹¹ Usaquin 'imicëx cananuna —Nucën 'Ibu Jesucristo a cupí cana Nucën Papa Diosan 'aish abë upí 'ai —quixun 'unani cuëëinra cuëenin.

Adán 'ía 'imainun Jesucristo usai 'ía bana

¹² Usa 'ain ca an pain ñu 'atima 'á achúshi uni a cupíshi camabi unin ñu 'atima 'ati 'unánquin 'aia. Aín 'ucha cupí ca a uni bamacëxa. A uníxa 'atima ñu 'atancëx bama 'ain ca camabi uni atun 'ucha cupí aín bamati nëtë ucëbë Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamaia.

¹³ Unían ax quicësa oquin 'ati bana 'aíma pan 'aínbi ca unin ñu 'atima 'ati 'unáncëxa. Usa 'aínbi ca ax quicësabi oquin 'ati bana 'aíma 'ain, anun uni 'uchoti bana 'aíma 'iacëxa.

¹⁴ Usa 'aínbi ca Moisés 'aíma pan 'ain Adanën rëbúnquicama 'uchatancëx bamacëxa, Adanëxa Nucën Papa Diosan cacësa oi 'ima 'uchásari 'imabi. Adán cupía camabi uni 'uchacë 'aínbi ca axa a caxu uti a cupíira camabi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icën.

¹⁵ Adán cupía unicama 'uchañu 'aínbi ca Nucën Papa Diosan a 'uchacama tërëncë 'inun mënóccëxa. Adanëxa Nucën Papa Diosmi 'uchacë cupí ca 'aisamaira uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca achúshi uni, Jesucristo, a cupía 'aisamaira uni cupíoima abë nëtétimoi 'inun Nucën Papa Diosan mënóccëxa.

¹⁶ Achúshi uníxa 'ucha cupí ca camabi uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama 'itsaira 'icëbi acama tërënquin nëtétimoi abë 'inun uni iëmia, cupí ñucáquinmabi. Adanëxa 'uchatancëx bama 'aian camabi uni usaribiti 'ucha 'aínbi ca Cristo cupíira, atun 'uchacama tërëncë 'aish, abë upí 'inun Nucën Papa Diosan uni iëmia.

¹⁷ Achúshi unia 'uchá cupí ca camabi uni 'uchañu 'aish Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamaia. Usa 'aínbi ca uicama cara Nucën Papa Diosan nuibaquin atun 'ucha tërënquin upí isia, acamax Jesucristo cupí bëtsi sinánñu 'ixun, upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosbë nëtétimoi aín nëtënu 'iti 'icën.

¹⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Adán cupía camabi uni 'uchocë 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën bamaquin camabi uníxa 'uchocëma 'ianan Nucën Papa Diosnan 'inun mënóccëxa.

¹⁹ Achúshi uni, Adán, axa Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iáma cupí ca 'aisamaira uni 'uchañu 'icën. Usa 'aínbi ca bëtsi uni, Jesucristo, axira Nucën Papa Dios quicësabi oi 'iá cupí 'aisamaira uni Nucën Papa Diosan upí isia.

²⁰ Unían —nux cananuna 'uchañuira 'aish upíma 'ai —quixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan uisai cara uni 'iti 'icë quicë bana Moisés cuënëomiacëxa. 'Uchañuira 'icëbi uni nuibairaquin ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tërëncë 'inun mënóccëxa.

²¹ Usoquin mënóccëx ca camabi uni aín 'ucha cupí Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'aishbi Nucën 'Ibu Jesucristo cupí aín 'ucha tërëncë 'ianan bëtsi sinánñu 'ixun upí ñu 'atancëx Nucën Papa Diosan nëtënu abë xënbua 'aínbi 'iti 'icën.

6

Ainan 'aish 'uchatëcënxma Cristo cupí Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹ ¿Nux 'uchañuira 'icëbi ca Nucën Papa Diosan Jesucristo cupí nu upí isia quixun sinani caranuna uisari quti 'ain? ¿Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëntëcënnun caranuna amiribi amiribi 'uchati 'ain?

² Usama ca. Nun 'ucha cupí Jesucristo bama 'ain cananuna nux 'uchatëcënxma abë bamacësa 'ain. Usa 'aish cananuna unin bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain. ¿Usa 'aish caranuna uisa cupí 'uchaíshi tsóti 'ain?

³ Cananuna usai 'itima 'ain. ¿Jesucristonën uni ax ca nashimicë 'aish 'uchatëcëntimoi Cristobë bamacësa 'icë quixun caramina 'unaniman?

⁴ Nux nashimicë 'aish cananuna Jesucristo, nun 'ucha cupí bama 'ain 'uchatëcëntimoi abë bamacësa 'ian. Usa 'aish cananuna bamacëbia Nucën Papa Diosan Jesucristo, aín cushínbi baísqumia cupí, usaribi 'aish bëtsi sinánñu 'ianan bëráma 'icësa 'itëcëntima oquin Nucën Papa Diosan 'imicë 'ain.

⁵ Nubëa Cristo 'ain cananuna abë bamacësa 'aish axa bamatancëx bëtsi 'inun baísqicësaribi 'iti 'ain.

⁶ Cananuna 'unanin, Cristonanma pain 'ixun cananuna ënquinma nux cuëncësa oquinshi ñu 'atima 'acën. Usa ñu sinántëcënxunma cananuna Cristobë bamacësa 'ixun 'uchati sinántëcëntima 'ain. Uni bamacë an ca ñu 'aisama 'ati sinántëcënima. Usaribi oquin cananuna nux Cristobë bamacësa 'ixun ñu 'atima 'atëcënti sinántima 'ain.

⁷ Usa 'aish cananuna unían bamaquin aín 'ucha ashiquin ëncësa usaribi 'ain.

⁸⁻⁹ Cananuna 'unanin, bamaxbi baísquia 'aish ca Cristo uínsaran nèténbi bamatëcëntima 'icën. Axa bamatëcënti ca 'aíma 'icën. —Usa ca —quixun 'unánquin cananuna ësaquinribi 'unanin, nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'aish cananuna abë baísquicësa 'aish xënbua 'aínbi abë 'iti 'ain.

¹⁰ Cristo ax ca camabi unían ñu 'atima 'acëcama nèténux achúshitishi bamacëxa. Bamatancëx, bamatëcëntimoi baísquia 'aish ca ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'ia.

¹¹ Usaribiti camina mitsux Cristobë bamacësa 'ixun mitsun 'ucha ashiquin ëncë 'aish, abë baísquicësa 'aish Jesucristo 'icësaribiti Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíira 'iti 'ain.

¹² Usa 'ixun camina 'uchañu 'aish 'atima sinánñu 'ixun mitsun sináncësa oquinshi 'aisama ñu 'atima 'ain.

¹³⁻¹⁴ Cristonanma 'ixun uisa ñu cara 'atima 'icë quixun 'unánquinbi 'á 'aíshbi camina Cristo cupí Nucën Papa Diosan uni 'aish usai 'iman. Usa 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'iá 'aíshbi bërí aín uni 'aish ax cuëëncësabi oi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'aisama 'aquinma Nucën Papa Dios cuëëncë ñuishi 'ati 'ain.

An ñu mëëmicë unin uni ñu mëëxuncësaribi oquin 'uchañu unin ñunshin 'atimanën 'apu ñu mëëxuncë bana

¹⁵ ¿Axa quicësabi oínu 'iti bana quicësabi oquinu 'acë cupíma ami catamëtiaishi ca Nucën Papa Diosan 'ën 'uchacama tërënti 'icë quixun sinánquin, caranuna amiribi amiribi 'aisama ñu 'atëcënti 'ain? Cananuna 'atima 'ain.

¹⁶ Camina upí oquin 'unanin, mitsun uni itsi —'ëx cana min uni 'iisa tani —quixun catancëxun camina aín uni 'ixun ax quicësabi oquinshi ñu 'axunti 'ain. Usaribiti ca uni ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'aish aín uni 'icën. Aín uni 'aish ca Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca uni itsix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'acë 'aish aín uni 'ianan an iscëx upí 'icën.

¹⁷⁻¹⁸ Mitsux ñunshin 'atimanën 'apu cuëëncësa oquinshi 'acë 'iá 'aíshbi camina bërí usama 'ain. Camina a aín unicaman mitsu 'unánmicë bana Cristo ñuicë sinánan a bana quicësabi oquin 'ain. Mitsun ñu 'atima 'acama ëncë 'ixun camina Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usaquinmi 'aia mitsu 'unánquin cana cuëëncësin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

¹⁹ Mitsúxmi unin sináncësa oquin sináncë 'icë cana mitsúnmi cuaisa banáinshi mitsu ñuixunin. Bëráma camina mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu 'atima 'atishi sinánquin usoquinshi 'acën. Usoquin 'á 'ixunbi camina bërí mitsun mëcën, mitsun taë, mitsun namicama anun ñu upíshi 'ati sinánquin usoquinshi 'ati 'ain, usaquinmi 'acëbëa Nucën Papa Dios cuëëncun.

²⁰ Ñu 'atima 'atishi sináncë 'ixun camina mitsun bëráma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati sinánma 'ain.

²¹ Ñancábi camina usa ñu 'acën. Mitsúxmi usai 'iá sinani camina bërí rabinin. Usa ñucama 'ati an ëncëma unix ca usabi 'aish ashiti Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën.

²² Mitsúnmi ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'ain. Usoquin 'aia ca Nucën Papa Diosan mitsu an iscëxmi upí 'inun 'imia. 'Imianan ca nètétimoimi abë 'inun mitsu 'imia.

²³ Aín 'ucha cupí ca uni iëtimoimi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca axa aín 'ucha tërëncun Nucën 'Ibu Jesucristomí catamëcë unicama a abë xenibua 'aínbi 'inun Nucën Papa Diosan iëmia.

7

Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana

¹ 'Ēn xucéantu, mitsúnribi a bana 'unáncē 'ixun camina 'unanin, bamacēma pain 'ixuinshi ca unin atúan ax quicēsabi oquin 'ati bana axa quicēsabi oquin 'ati 'icē quixun. Bamaxun cuni ca a bana quicēsabi oquin 'atima 'icēn.

² Ēsa ca. Nun ax quicēsabi oquin 'ati bana ca quia, bēnēñu xanun ca aín bēnē bamacēma pain 'icē ěntima 'icēn. Aín bēnē bamacēbē cuni ca bēnutisa tani bēnuti 'icēn.

³ Aín bēnē bamacēma 'aían bētsi unibē 'iti ca 'ucha 'icēn. Usa 'aínbi ca aín bēnē bamacēbētan 'aisa tanquin uni itsi bēnēoti 'icēn. Usaquian bēnēoti ca 'uchama 'icēn.

⁴ 'Ēn xucéantu, usaribi camina mitsux 'ain. Usai uni 'iti bana quicēsa oíshi 'iá 'aíshbi camina bērí abē axa bamaxbi baísquicē Cristo ami catamēti, aín bana quicēsabi oíshi 'in. Usa 'ixun camina ax cuēēncēsabi oi 'iquin Nucēn Papa Dios cuēēnmin.

⁵ Ainanma pain 'aish nux cuēēncēsabi oi 'iquin cananuna, ñu 'atima 'ati ca 'aisama 'icē quicē bana 'unánxunbi nun sinan upíma 'ixun, usa ñu 'acēn. Usa ñu 'acē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn.

⁶ Usai 'iá 'aíshbi cananuna nun, ax quicēsabi oquin 'ati bana axa quicēsabi oquin 'acē cupíma, Cristomí catamētishi ainan 'ixun aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun bētsi oquin sinánquin Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'ain.

Nun sinán upíma cupí cananuna 'atima ñu 'ai quicē bana

⁷ A bana, uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē, a banacama ca asábi 'icēn. A bana 'aíma 'ain cananuna uisa ñuxira cara 'atima 'icē quixun 'unánma 'itsían. A bana “mix camina bētsi unin ñu minan 'inun cuēēncē 'itima 'ai” quicēma 'ain cananuna usai 'iti ca 'aisama 'icē quixun 'unánma 'itsían.

⁸ A bana usai ca uni 'itima 'icē quicē, ax asábi 'aínbi cananuna nun sinan upíma 'aish, a bana 'unáncē 'aíshbi usai 'icē cupí 'uchoti 'iacēn. A bana, usai ca uni 'itima 'icē quicē, ax 'aíma 'ain ca anun nu 'uchoti bana 'aíma 'itsíanxa.

⁹ 'Ēn uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē bana 'unánma 'ixun cana ñu 'aisama 'aquinbi usaquin 'ati ca 'aisama 'icē quixun 'unánma 'ain. Usai 'itancēxunbi cana a bana 'unáncēn. 'Unánquin cana ñu 'atima 'ati ax ca 'uchaira 'icē quixun 'unánxunbi 'acē 'aish 'ēn 'ucha cupí Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn.

¹⁰ Ēsa ca. A isía ax cuēēncēsabi oi, usai aín uni 'inuan Nucēn Papa Diosan 'inan bana, ax quicēsabi oi 'icēma cupí 'uchocē 'aish cana Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn.

¹¹ A bana quicēsabi oquin 'ai cana 'uchatima 'ai quixun sinaníbi a bana quicēsabi oíra 'icēma 'ixun cana, uisaira carana 'uchai quixun sinani bēnēacēn. A bana asábi 'aínbi a bana cupí 'uchocē 'aish cana Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn.

¹² Usa 'ain cananuna 'unanin, nun ax quicēsabi oquin 'ati banax ca upí 'icēn, a bana uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē, ax ca aséabi upí 'icēn.

¹³ ¿A bana aséabi upí 'aínbi caranuna a bana cupí Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'ain? Usama ca. Nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ai cananuna Nucēn Papa Diosbē 'itimoí bamati 'iacēn. Usai 'iquin cananuna 'unáncēn, 'uchati ca 'aisama 'icē quixun. Usa 'ixun cananuna uisa ñu cara upí 'icē, uisa ñu cara 'aisama 'icē quicē bana axa aséabi 'aínbi ax quicēsabi oquin 'acēma 'aish cananuna 'aisama 'ai quixun 'unáncēn.

¹⁴ Cananuna 'unanin, a bana uisa ñu cara 'ati 'icē, uisa ñu cara 'atima 'icē quicē, ax ca upí 'icē quixun. A bana asábi 'aínbi cananuna Jesucristonanma 'aish nun sinan 'aisama 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncēn.

¹⁵ Upí ñu 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman. A 'aquinma cananuna a nun 'aisama tancē ñu a 'ain. Uisa 'ixun carana 'ēn a 'aisa tancē ñu upí 'aquinma a 'ēn 'aisama tancē ñu 'atima a 'ai quixun cana 'unaniman.

¹⁶ Ñu 'aisama 'acē 'ixunbi, usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icē quicē bana 'unánquin, 'ēn usa ñu 'aisama tania isquin ca unin 'unánti 'icēn, 'ēn sináncēx ca a bana upí 'aish cuati 'icē quixun.

17 'Aisama tanquinbi cananuna ñu 'atima 'ain, nun sinan upíma cupí.

18 Ēnēx ca ěsa 'icēn. Cananuna 'unanin, nun sinan upíma 'ixun cananuna ñu upí 'atima 'ain. Ñu upíshi 'aisa tanquinbi cananuna nun sinan upíma 'ixun 'aiman.

19 Nun 'aisa tancē ñu upí a cananuna 'aiman. Nun 'aisama tancē ñu 'atima a cananuna 'ain.

20 Nun ñu 'atima 'atēcēinsama tanquinbi 'acē ax ca nunbi cuēēnquin 'acēma 'icēn. Nun sinan upíma 'ixun 'acē ca ax 'icēn.

21 Nun 'unáncēx ca ěsa 'icēn: Ñu upíshi 'ati sinánquinbi cananuna bēnēnquinshi ñu 'atima 'atēcēnin.

22 Nun nuitu mēu cananuna asérabi Nucēn Papa Dios cuēēcēsabi oquin 'aisa tanin, axa usaínu 'inun quicē bana ca upí 'icē quixun 'unánquin.

23 Usaquin 'unánquinbi cananuna nun sinan 'atima 'ixun bētsi oquin sinanin. Usaquin sinánquin cananuna ñu 'atima 'atēcēnti sinanin. Sinántancēxun cananuna 'atēcēnin.

24 Usa 'aish cananuna masá nuituirai sináncasmāin. ¿Nun sinan upíma 'aish Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamāima 'inun cara uin nu iēmīti 'ic?

25 An nu iēmīti ax ca Nucēn Papa Dios 'icēn, Nucēn 'Ibu Jesucristo cupí. An ca nu iēmīti 'icē quixun 'unánquin cananuna —asábi ca —quixun cain. Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios cuēēcēsabi oquin 'ati 'ixunbi cananuna nun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'ain. Usaquin 'axunma 'anun ca Nucēn Papa Diosainshi nu iēmīti 'icēn.

8

Aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēxa Nucēn Papa Diosan unicama bētsi sinánñu 'iti bana

1 Usa 'ain ca uicamax cara Cristo Jesús abē 'icē, acama Nucēn Papa Diosan 'uchoima. Usa unicamax ca Cristonanma uni 'icēsai ax cuēēcēsarishi 'ima, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oi 'ia.

2 Nuxnu ami catamēcē 'aish Cristo Jesúsabē achúshisa 'icē ca aín Bēru Ñunshin Upí nubē 'ixun ñu 'atima, a 'aia uni Nucēn Papa Diosbē 'itimoi bamati, a 'atēcēnxunma 'anun nu 'imiāxa.

3 Uisa ñux cara 'ati 'icē, uisa ñux cara 'atima 'icē quicē bana a 'unánquinbi ca aín sinan upíma 'ixun unin a bana quicēsabi oquin 'atima 'icēn. Usa 'aínbi ca unían a bana quicēsabi oquin 'anun quixun Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē, nusaribi uni 'inun, xuacēxa. Xutancēxun ca aín Bēchicē, 'uchañuma 'aishbia camabi unin 'ucha cupí bamanun 'imiquin uni, aín 'uchacama tērēanan 'uchatēcēanxma 'inun mēníocēxa.

4 Nuxnu uisa ñu 'ati cara upí 'icē quicē banaxa quicēsabi oquin 'anan, nunbi 'atima ñu 'ati sinánquinbi tēnēquin a 'aíma, Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oi 'inun ca aín Bēchicē bamanun Nucēn Papa Diosan 'imiacēxa.

5 An Jesucristomi sinánquinma aín cuēēcēsa oquinshi 'ati sináncē unin ca ēnē nētēnu 'icē ñuishi 'ati sinania. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi sináncē unin Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'ixun an sinánmicēsabi oíshi 'iti sinania.

6 An Nucēn Papa Dios cuēēcēsai 'iti sinánquinma ēnē nētēnu 'icē ñuishi sináncē uni, ax Nucēn Papa Diosanma 'aish abē 'itimoi bamati 'icēn. Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oíshi 'iti sináncē uni, ax Nucēn Papa Diosbē upí 'aish abē nētētímoi tsóti sinani chuámarua tani cuēēnia.

7 An ēnē nētēnu 'icē ñuishi sináncē uni an ca Nucēn Papa Dios cuēēcēsabi oi 'iti sinanima. Usa 'ixun ca asérabi aín bana 'unáncēma 'aish ami nishcēsa 'ixun añu ñu cara 'aisa tania a ñu 'aia. Usaquin 'aquin ca Nucēn Papa Diosan bana cuaisama tanan a bana quicēsabi oquin 'aima.

8 Usa 'ain ca axa ēnē nētēnu 'icē ñuishi sinani atun cuēēcēsa oíshi 'icē unicama an Nucēn Papa Dios cuēēmima.

⁹ Usa 'aínbi camina mitsux usama 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina an ënë nètënu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa oquin sinánquinma, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquinshi sinanin. Uicamax cara aín Bëru Ñunshin Upíñuma 'icë, acamax ca Cristonanma 'icën.

¹⁰ Aín 'ucha cupí ca camabi uni bamaia. Usa 'aínbi camina mitsux, Cristo mitsubë cupí, Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa 'ain ca mitsun namíxa bamacëbëbi mitsun bëru ñunshin bamatimoi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹¹ Nucën Papa Dios, an Jesús bamacëbi baísquimia, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ixun ca an Cristo Jesús bamacëbi baísquimia anbí mitsuribi bamacëbi Cristo utëcëncëbëtan baísquimiti 'icën, aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain.

¹² 'Ën xucéantu, mitsu cana cain, nux Jesucristonan 'aish aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'ain cananuna ënë nètënu 'icë ñuishi sinani nux cuëncësa oi 'itima 'ain.

¹³ Axa ënë nètënu 'icë ñuishi sinani aín cuëncësa oishi 'icë uni ax ca Nucën Papa Diosnanma 'aish abë 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin ñu 'atima 'ati ëncë uni, ax cuni ainan 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën.

¹⁴ Uicaman cara an sinánmicëxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicësabi oquin 'aia, acamax ca aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'icën.

¹⁵ Usa uni camina mitsux 'ain. Mitsu aín bëchicë 'imiquin ca Nucën Papa Diosan mitsúxmi bërâma 'iásaribiti mitsun 'ucha cupí ami racuëtëcënnun 'imicëma 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upí an ca, ainan 'aish cuënnquinu Nucën Papa Dios, Paponun nu 'imia.

¹⁶ Aín Bëru Ñunshin Upitanbi ca nun nuitu mëúxun nu 'unánmia, nux cananuna aséabi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ai quixun.

¹⁷ Aín bëchicë 'icë ca Nucën Papa Diosan ax quicësabi oquin nu 'aquianan aín nètënu abë 'inun nu 'imiti 'icën. Ainan 'icë ca Nucën Papa Diosan Cristosaribi nu 'imiti 'icën. Cristonan 'ixúnu tëmëraquinbi ax cuëncësabi oquin 'ati ëncëma 'icë ca Nucën Papa Diosan nuribi aín quicësabi oquin aín nètënu Cristobë 'inun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ 'Ën cana —aséabi ca usai 'iti 'icë —quixun 'unanin. Ënë nètënuax Cristonan cupí tëmëracë 'ixunbi cananuna Cristobë aín nètënu 'aish cuënnquin —'ën tëmëraci ca asábi 'iaxa —quixun sinánti 'ain.

¹⁹⁻²⁰ Cristo utëcëntamainun ca axbi 'iti 'aíshmabi, usai 'itioquian Nucën Papa Diosan mëníosabi oi camabi ñu tëmëranan cëñutia. Unin 'ucha cupí usai tëmëranan chëquiti 'ixunbi ca camabi ñu 'imainun camabi unínribi anúnra 'aímai tëmëranan chëquiti nëtë cainia.

²¹ A nëtë ucëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín bëchicëcama cuëñi Cristosaribi 'inun 'imiti 'icën. 'Imianan ca camabi ñuxa chëquitëcënnunma ió 'imiti 'icën. Uisairai cara Nucën Papa Diosan bëchicëcama Cristosaribi 'iti 'icë quixun ca camabi ñu, a Nucën Papa Diosan unío, an istisa tanquin Nucën Papa Diosan atu isminun quixun bënëquin cainia.

²² Cananuna 'unanin, nëtë ióñu a pain uniocëxbi uni 'ucha cupía camabi ñu, uniribi, tëmëranan chëquiti oquin Nucën Papa Diosan 'imiá 'aish ca bërí usai 'ia quixun. Usa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan ióotëcënnun cainia, anun bacéti nëtëan xanun tëmëraquin aín bacéti caíncë, usaribi oquin.

²³ Camabi ñun a Nucën Papa Diosan ióotëcënnun caínmainun cananuna nunribi Nucën Papa Diosan nu ióotëcënnun bënëquin cainin. Nucën Papa Diosan nu aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun 'ináncë 'ain cananuna 'unanin, an ca aséabi camabi aín bana quicësabi oquin nu 'imiti 'icë quixun. Usaqin 'unánquin cananuna nun aín bëchicë 'aish aín nètënu bëtsi namiñu 'iti cainin.

²⁴ Nux Cristomi catamëti ainan 'aish abë nëtëtimoí tsónun iëmiquin ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara nu 'imiti 'icë quixun isnuxun caínun nu iëmiacëxa. Nua camabi

an cacēsabi oquin 'imicē 'ixun cananuna, bētsi cananuna 'iti 'ai quixun sinánquin caíntsiánxma.

²⁵ Usa 'aínbi cananuna usaquin nu 'imicēma pain 'ixun usai 'iti cainin. Cananuna —bētsi cana 'iti 'ai —quixun sinánquinbi uisa caranuna 'iti 'ai quixun 'unánquinmabi a isnuxun —asérabi ca usai 'iti 'icē —quixun cuēēnquin cainin.

²⁶ Uisa caranuna 'iti 'ai quixun isnuxun cainia ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí an nuxnu tēmēraiabi nu 'aquinia. An nu 'aquinun quixun caquinbi cananuna uisaquin cai carana Nucēn Papa Diosbē banati 'ai quixun upí oquin 'unaniman. Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí anbi nu Nucēn Papa Dios ñucáxunia. Usoquin nu 'aquinquin ca nun nu a Nucēn Papa Dios ñucácēma banacama a nu ñucáxunia.

²⁷ An ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin aín unicama a ñucáxunia. Usa 'ain ca Nucēn Papa Dios, an camabi unin nuitu mēu sináncē ñu 'unáncē, an uisa ñu cara aín Bēru Ñunshin Upitan nu ñucáxunia a cuatia.

Uisai cara ainan 'inun Nucēn Papa Diosan caíscē unicama 'iti 'icē quicē bana

²⁸ Cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca uisa ñu cara 'ia abi, ax ami sináncē unicamaxa an 'aquincēx, upí 'inun mēníoxunia, atúan ax cuēēncēsabi oquin ñu 'amainun. A unicama ax cuēēncēsabi oquin ainan 'inun sinánmicē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan usoquin 'aia.

²⁹ Ui unicama cara ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēnēxa aín unicaman cushi 'inun atux aín Bēchicē 'icēsaribiti 'inun mēníocēxa.

³⁰ Uicamax cara usai ainan 'iti 'icē quixun 'unánquin ca Nucēn Papa Diosan acama an sinánmicēxa ami catamētia atun 'uchacama tērēnquin ainan 'imiáxa. 'Imiquin ca atux aín nētēnu abē 'iti 'imiáxa.

³¹ ¿A ñucama sinánquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan bērúancē 'icē ca an encēma 'icē uínbi uisashi cara oquinbi a nubē ēnanamima.

³² An ca —'ēn Bēchicē ca bamatima 'icē —quiquinma nun 'uchacama cupía bamanun ēnē nētēnu aín Bēchicē xuacēxa. Usa 'ixun ca aín Bēchicē cupínu nux upitax tsónun nu 'imianan anun nu upitax tsóti ñucamaribi nu 'inánti 'icēn.

³³ ¿An ainan 'inun caíscē unicamaxa an iscēx upí 'ain cara uin Nucēn Papa Dios —min unix ca 'uchaxa —quixun cati 'ic? Usaquin cacēxunbia an —ax ca 'uchañuma 'icē —quixun cati ca Nucēn Papa Dios 'icēn.

³⁴ ¿Uin cara nu 'uchoti 'ic? Cristo bamacēbia Nucēn Papa Diosan baísquimicē, an ca aín nētēnu abē 'Apu 'aish aín mēqueu 'ixun, nu Nucēn Papa Dios ñucáxunia. Ñucáxuncē 'ixun ca an asérabi nu 'uchotima 'icēn.

³⁵ ¿Uinu 'icē unin cara Cristocēñun nu ēnananmiti 'ic? Ca 'atima 'icēn. Nuxnu tēmēranan masá nuituanan bētsi unin bētsi bētsi ocē 'ianan 'acēñuma 'ianan chupañuma 'ianan bamatisa 'ianan unin 'aisa tancē 'iti, a ñucamanribi ca Cristocēñun nu ēnananmitima 'icēn.

³⁶ Ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia:

Nuxnu minan 'icē ca unin numi nishquin nuibaquinma nu bētsi bētsi oia. 'Aracacē ñuinacama 'anuxun 'acēsa oquin ca nu 'aisa tanquin bētsi bētsi oia.

³⁷ Usa ñu 'icēbētanbia Cristonēn nu nuibaquin cushiocēx cananuna ami catamēti ēníma amiira cushiín, tēmēracēma pain 'aíshnu 'icēsamairai.

³⁸ Usa 'ain cana asérabi 'unanin, Nucēn Papa Dioscēñun an nu ēnananmiti ñu ca 'aíma 'icēn. Nux bamati 'imainun nun tsóti 'imainun ángelcama 'imainun ñunshin 'atimacama 'imainun uisa cushi cara, acama 'imainun axa bērí uisai cara 'icē uisa ñucama cara, 'imainun axa uisai cara 'iti, a ñucamanbi ca Nucēn Papa Dioscēñun nu ēnananmitima 'icēn.

³⁹ Ñunshin 'atimanēn 'apucama 'imainun, uisa ñunshin cara, acama 'imainun ēnē nētēnu 'icē 'apucamaribi 'imainun axa naí manámi 'icēcama 'imainun axa naí meu 'icēcamaribi, 'imainun uisa ñucama cara Nucēn Papa Diosan unio 'icē, acamanbi ca Nucēn Papa

Dioscēñun nu ēnananmitima 'icēn. Uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun ca Nucēn Papa Diosan Jesucristo ēnē menu xuquin nu ismiacēxa.

9

Israelnēn rēbúnqui ainan 'inun Nucēn Papa Diosan caísa

¹ Cristonan 'ixun cana cēmēquinma ēnē banaribi mitsu cain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'ē 'unánmicēxun cana 'ēn nuitu mēu 'unanin, 'ēn mitsu bērí caisa tancē bana ēnēx ca asérabi 'icē quixun.

² Ēsaquin cana mitsu cain, judíos unibu 'ēn aintsicama Jesucristonanma 'icē, imēbi nētēnbi sinani cana 'aisamaira masá nuitutin.

³ Usai 'iti 'aínbi atúxa Cristonan 'inun 'ēx ainanma 'aish Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'acē 'iisa cana tanin.

⁴ 'Ēn aintsicama judíos unibu atux ca 'ēsaribi Israelnēn rēbúnqui 'icēn. Israelnēn rēbúnqui, judíos unicama, ca Nucēn Papa Diosan aín uni 'inun caísaacēxa. Caístancēxun ca, asérabi ca ax Dios 'icē quixun 'unánun, Israel unicama aín cushi ismianan aín pēcacē aribi ismiacēxa. An ca atu ainan 'imiquin atúan uisai cara ainan 'aish 'iti 'icē quixun 'unánun aín banacama Moisés cuēnēomiacēxa. Cuēnēomiquin ca anuxun a rabiti xubu 'atancēxun cara uisoquin a rabiti 'icē quixun canan uisaira oquin cara an atu bērúanti 'icē quixun cacēxa.

⁵ Israel unicamax ca Abraham 'imainun Isaac 'imainun Jacob, Israelribi cacē, acaman rēbúnqui 'icēn. Uni 'aish ca Cristonēn 'unánparibi Israelnēn rēbúnqui 'iacēxa. Ax Diosribi 'aish ca camabi uni, camabi ñun 'ibu 'ianan ángelcaman 'iburibi 'icēn. A ca camabi unin xēnibua 'aínbi rabiti 'icēn. Usai ca 'iti 'icēn.

⁶ Israelnēn rēbúnqui judíos unicama camáxira Nucēn Papa Diosnanma 'aínbi cananuna sinántima 'ain, Nucēn Papa Diosan ca aín quicēsabi oquin Israel unicama ainan 'imiama 'icē quixun. Israelnēn rēbúnqui 'aíshbi ca axa Nucēn Papa Diosmi sináncēmacamax asérabi Nucēn Papa Diosnanma 'icēn.

⁷ Nucēn Papa Diosan ca Abraham cacēxa: “Min bēchicē Isaac aín rēbúnquishi ca asérabi min rēbúnqui 'aish 'ēn unibu 'iti 'icē” quixun. —Min bēchicē itsi aín rēbúnquicamax ca 'ēn unibu 'iti 'icē —quixun ca Nucēn Papa Diosan Abraham cáma 'icēn. “Isaacnēn rēbúnquinēxēshi ca 'ēnan 'iti 'icē” quixun ca cacēxa.

⁸ Usa 'ain cananuna 'unanin, ui uníxbi ca aín chaiti cupíshi Nucēn Papa Diosan uni 'itima 'icēn. Nucēn Papa Diosan aín bana quicēsabi oquin usaquin 'imicē 'aish cuni ca uni ainan 'aish asérabi Abrahamnēn rēbúnqui 'ia.

⁹ Ēnēx ca Nucēn Papa Diosan, Isaac bēchitisama pain 'icē, Abraham cá bana a 'icēn: “Achúshi baritia 'icēbēa Sara tuáñu 'ain cana minu utēcēnin”.

¹⁰ Ēnēribi cananuna sinánti 'ain: Rebecanēn tuá rabē ax ca nucēn rara Isaacnēnbia bēchicē 'iacēxa.

¹¹⁻¹³ A tuá rabē bacēncēma pain 'ixun ñu 'atima 'ati 'unáncēma 'ianan ñu upí 'ati 'unáncēma pain 'ain, ca Nucēn Papa Diosan Rebeca cacēxa: “A painmi bacēncē tuá an ca canitancēxun aín 'anáca ñu 'axunuxun 'aia” quixun. A tuá rabē aín rēbúnqui ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsaribi quia: “Esaúnēn rēbúnqui 'acēsamaira oquin cana Jacobnēn rēbúnqui nuibatin”. Usaquin sinánquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca aín cuēncēsabi oquinshi uni ainan 'inun caisia, aín ñu upí 'acē cupíma.

¹⁴ ¿Usaquin caíscē cupí caranuna —Nucēn Papa Diosan ca 'atimaquin sinania —quiti 'ain? Cananuna usai quitima 'ain.

¹⁵ An ca Moisés ēsoquin cacēxa: “Axa 'ēx cuēncēsabi oi 'ēn uni 'iti unicama a cana 'ēnan 'imiti 'ain. A 'ēx cuēncēsabi oquin 'ēn nuibati unicama a cana nuibati 'ain”.

¹⁶ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucēn Papa Diosan ca aín cuēncēsa oquinshi uni nuibaquin ainan 'inun caisia. —Ē ca an caísti 'icē —quicē cupíma 'imainun a

cuëenminuxun ñu upí 'acë cupíma, aín cuëencësa oquinshi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni caisia.

¹⁷ Usaribi oi ca Faraón ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: “Camabi unían 'ën cushi 'unánun cana mi Egipto menu 'icë unicaman 'apu 'imin. Mixmi 'apu 'icëbëtan 'ën min menuxun ñu 'aia chanioia cuaquin ca camabi menu 'icë unin 'ëx cana asérabi cushi 'ai quixun 'unánti 'icën”.

¹⁸ Nucën Papa Diosan ca aín cuëencësabi oquin uni raíri nuibaquin ainan 'inun 'imia. 'Imianan ca uni raíri axa 'aisama 'icë usabia 'inun 'imia.

¹⁹ Usaquian 'acë cupí sapi camina 'ë cati 'ain:

—¿Usa 'ain cara usabi 'inun 'imicë 'ixunbi uisa cupí Nucën Papa Diosan uni 'uchoin? ¿Usashia 'inuan 'imicë uni an cara usai 'inuan Nucën Papa Diosan 'imicë a bëtisoti 'ic? Ca 'atima 'icën.

²⁰ Mitsúnmi 'ë usaquin cacëxunbi cana mitsu cain, ¿Mitsux unishi 'aíshbi caramina Nucën Papa Diosbë cuëbicanánti 'ain? ¿Ñutë banati 'unan 'ixun cara —¿uisoti caramina ësöquin 'ë 'ai? —quixun an 'acë xanu cati 'ic? Ca catima 'icën.

²¹ An ñutë ocë xanu an ca ax cuëencësa oquin ñutë 'ati 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi ñutë anun ñu xëati 'ati 'icën. 'Anan ca a mapúbi bëtsi ñutëribi anun ñu 'aruti 'ati 'icën.

²² Nucën Papa Diosanribi ca aín cuëencësa oquin 'aia. Unin ñu 'aisama 'ati ca ax cuëeníma quixuan camabi unin 'unánun ca Nucën Papa Diosan an 'aisama ñu 'acë uni uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'ixunbi caínpainia.

²³ Caínpainquin ca uisaira oquin cara an 'atima ñu 'acë 'icëbi uni nuibaquin aín sinan upí 'imiti 'icë quixun camabi unin 'unánun, ainan 'inun caísa 'ixun nu usaquin 'imia.

²⁴ Raírinëxa judíos uni 'imainun raírinëxribi judíosma uni 'icëbi ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiixa.

²⁵ Usoquinribi ca an aín uni, Oseas cacë, a ësöquin aín bana cuënëomiacëxa:

Axa bëráma 'ën unima 'iá unibi cana —mitsux camina 'ën unibu 'ai —quixun cati 'ain.

'Ënanma 'icë nuibáma 'ixunbi cana —mitsux camina 'ën nuibacë uni 'ai —quixun cati 'ain.

²⁶ Anuxuan —mitsux camina 'ën unima 'ai —quixun cá anuxunbi ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an —mitsux camina asérabi 'ën bëchicë 'ai —quixun uni cati 'icën.

²⁷ Isaíasnëribi ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun judíos unibu ñuiquin ësöquin cacëxa: “Israelnën rëbúnqui 'aisamaira, parún papa cuëbí 'icë masisa, 'aíshbi ca acama 'itsamanëxëshi asérabi Nucën Papa Diosnan 'inux iéti 'icën.

²⁸ Anúan usaquin 'ati nëtë ucëbëtan ca Nucën 'Ibu Diosan ënë menuxun unin 'acë ñucama istancëxun bënëquinshi camabi aín quiásabi oquin 'ati 'icën”.

²⁹ Èsairibi ca Isaíasnën cuënëo bana quia:

Nucën 'Ibu Dios, ax 'Apuira 'ixun, Israelnën rëbúnquicama aín raíri iëmicëma 'ain cana-nuna Sodoma 'imainun Gomorra anu 'icë unicama 'iásaribiti camáxbi 'aíma 'itsían.

Judíos unicamaxa Jesucristomi catamëcëma bana

³⁰ ¿Usa 'ain caranuna uisai quiti 'ain? Cananuna quiti 'ain, judíosma unibunën ca, judíos unibu ca usai 'iti 'icë quicë bana 'unáncëma 'ixun Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isnun a bana 'ati sinánma 'icën. Sinánma 'icëbi ca aín 'uchacama tërénun Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan aín nuitu upí isia.

³¹ Judíosma unibu usa 'aínbi ca, judíos unibunëx ca aín nuitu upí 'icë quixuan Nucën Papa Diosan isnun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'aquinbi a banacama quicësabi oquiinra 'acëma 'icën.

³² Nucën Papa Diosan ca aín cuëencësabi oquin 'anun 'ë 'aquinti 'icë quixun sinani ami catamëquinma —'ënbi ñu upí 'aia ca 'ë upí isia —quixun sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan atu upí isáma 'icën. Judíos unibunën ca —Nucën Papa Diosan ca Cristo ënë menu xuti 'icë —quixun 'unánquinbi —ami catamëtishi ca unicama Nucën Papa Dios cuëencësabi oi

'iti 'icë quixun sinántisama tanxa. Bain cuanía uni bai nēbētsi racacē maxáxmi tatíqui chacacē usaribi ca usa uni 'icēn. A maxáxsa ca Cristo 'icēn. Judíos unicamax Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iti 'aíshbi ca Cristomi sinántisama tancē cupí ax cuēēncēsabi oi 'ima.

³³ Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ca maxax ñuicēsa oquin Cristo ñui ēsai quia:

Camina 'unánti 'ain, 'ēn cana Sión cacē ēmanua, maxax achúshi 'inun mēníoin. Ami ca uni raírínēx tatíquianan maxax cha 'ain chacati nipacēti 'icēn. Usa 'aínbi ca axa ami catamēcē unicaman 'unánti 'icēn, an ca asérabi ax quicēsabi oquin atu 'aquinia quixun.

10

¹ 'Ēn xucēantu, ēsaquin cana mitsu cain, Israel uni judíos unicama Cristomi catamētia ainan 'inun iēmiti cuēēnquin cana Nucēn Papa Dios ñucáxunin.

² Cana mitsu cain, atun ca asérabi Nucēn Papa Dios cuēēnmisa tania. Usa 'ixunbi ca uisoquin cara atun a cuēēnmiti 'icē quixun 'unaníma.

³ Uisai cara unicama Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'iti 'icē quixun ca 'unánma 'icēn. — 'Ēnbi Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'acē cupíshi ca an 'ēn nuitu upí isia — quixun sinani ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi Cristomi catamēti sinántisama tanxa.

⁴ Cristonēxa ucēbētan judíos unibunēn asérabi ami catamēti 'unánun quixun ca Nucēn Papa Diosan aín bana Moisés cuēnēomiacēxa. Ui unicamax cara Cristomi catamētia a ca Nucēn Papa Diosan upí isanan ainan 'imia quixuan 'unánun ca a bana judíos unibu 'ináncēxa. Usa 'aínbi ca ax ucēbē judíos unicama ami sinántisama tanxa.

⁵ An usai ca uni 'iti 'icē quicē bana 'acē cupí Nucēn Papa Diosan a 'uchañuma isti sináncē uni, a ñuiquin ca Moisésnēn ēsaquin cuēnēocēxa: “Nucēn Papa Diosbē upí 'inux Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oi 'iti sináncē unin ca asérabi a banacama quicēsabi oquin 'ati 'icēn”.

⁶ Usa 'aínbi ca unin ami catamētia ca Nucēn Papa Diosan uni upí isia quixun 'unánan Cristo ca uti 'icē quixun 'unánun aín bana cuēnēo ēsai quia: “Min nuitu mēu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara naínu cuanti 'ic?” Cristo ēnē nētēnu bēnux.

⁷ Ēsairibi ca quia: “Min nuitu mēu sinani camina quitima 'ain, ¿Uix cara anua uni bamacē 'icē anu cuanti 'ic?” anua Cristo bēnux.

⁸ Usai quianan ca ēsairibi quia: “A bana Cristo ñui quicē, a ñuia camina cuatin. A ñui camina banain. Min nuitu mēu camina a bana sinanin”. Usai quicē 'imainun cananuna nunribi Cristomi catamēti ñuia quicē bana unicama ñuixunin.

⁹ A bana ca ēsai quia:

—Jesús ca 'ēn 'Ibu 'icē —quianan bamacēbi ca Nucēn Papa Diosan a baísquimiacēxa quixun min nuitunēn sinania ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun mi iēmiti 'icēn.

¹⁰ Nun nuitu mēu, asérabi ca nun 'ucha tērēnti 'icē quixun sinani Jesucristomi catamētia, ca Nucēn Papa Diosan nun 'ucha tērēnquin nu upí isia. Usoquin an iscēxnu —Jesucristo ax ca asérabi 'ēn 'Ibu 'icē —quia ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun nu iēmia.

¹¹ Cristo ñuiquian Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ca ēsairibi quia: “Axa ami catamēcē unicaman ca, an ca ax quicēsabi oquin 'ē 'aquinia quixun 'uania”.

¹² Judíos unicama 'imainun judíosma unicamaribi 'imainun uisa uni cara, axbi ca Cristomi catamēti ainan 'ia. Cristo ax ca camabi uni axa ami catamēcē aín 'Ibu 'icēn. Usa 'ixun ca an ñucacē unicama upí oquin 'aquianan ax cuēēncēsamaira oquin ñu 'inania.

¹³ Nucēn 'Ibu Diosan bana cuēnēo ca quia: “Uin cara an iēminun ñucatia a ca Nucēn 'Ibu Diosan ainan 'inun iēmiti 'icēn”.

¹⁴ ¿Usa 'aínbi cara an Nucēn 'Ibu Diosan ca a iēmiti 'icē quixun sináncēma unin a ñucátí 'ic? Ca ñucátima 'icēn. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuia cuacēma 'ixun, Nucēn 'Ibu Diosan ca 'ē iēmiti 'icē quixun sinánti 'ic? Ca sinántima 'icēn. ¿Uisaxun cara uni itsin ñuixuncēxunma cuati 'ic? Ca cuatima 'icēn.

15 ¿Uisaxun cara unin uni itsin xucēma 'ixun uni raíri bana ñuixunti 'ic? Ca 'atima 'icēn. An aín bana ñuixuncē unicama ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ěsai quia: “Ěn unibunēxa upí bana, —Nucēn Papa Diosan ca aín 'ucha tērēnquin abēa upí 'inun uni 'imia —quicē, a ñui aia unin iscēx ca upíra upí 'icēn”.

16 A bana cuēnēo 'aínbi ca camabi unínra a bana sináncēma 'icēn. Ěsai ca Isaíasnēn cuēnēo bana quia: “Camabi unínrama, 'itsama unínshi ca nun ñuixuncē bana cuaquin —ca asérabi 'icē —quixun sinania”.

17 Usa 'ain cananuna 'unanin, uni itsían Cristo sinánquin aín bana ñuixuncēxun ca unin cuatia. Cuaquin ca —a banax ca asérabi 'icē —quixun 'unani Cristomi catamētia.

18 Unicaman cara a bana cuaxa quixun cana sinanin. Camaxunbi ca asérabi cuaxa, ěsai Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi:

Aín unicamax ca camabi mēnuxun bana ñuixuni cuanxa. Usa 'ain ca camabi menu 'icē unicaman a bana ñuixunia cuaxa.

19 Ěsaquinribi cana sinanin, ¿Judíos unicaman cara a bana Cristo ñuicē cuaquin, uisai quicē cara a bana 'icē quixun 'unánma 'ic? 'Unántsinxunbia judíos unicaman a bana cuaisama tania oquin ca Nucēn Papa Diosan judíos unibu caquin, Moisés ěsaquin cuēnēomiácēxa:

Judíosma unibunēxa mitsun aintsima 'icēbi 'ēn 'ēnan 'imicēbē camina mitsux nutsi nishti 'ain. Mitsúnmi a —sinánñuma ca —quixun ñuicē unicama 'ēn 'ēnan 'imicēbē camina mitsux 'ēmi nishti 'ain.

20 Nucēn Papa Diosan ca —judíosma unibunēx ca 'ēmi sinánti 'icē —quixun 'unánquin Isaías ěsaquin cuēnēomiácēxa:

Ax 'ēmi sinánma unínbi ca 'ē 'unánxa. 'Ěnan 'inuxuan an 'ē ñucáma unibi cana 'ēmi catamēnun sinánmian.

21 Usai judíosma unibu ñui quianan ca Isaías judíos unibu ñuiribi ěsai quiacēxa, Nucēn Papa Dios quicēsabi oi: 'Ěn bana cuaisama tanan 'ēmi sinántisama taniabi cana judíos unibu ěnquinma —'ēn mitsu 'aquinun camina 'ēmi sinánti 'ai —quixun can. Cacēxbi ca 'ēn bana cuaisama tani 'ēmi sinántisama tanxa”.

11

Judíos unicama raíri Nucēn Papa Diosnan 'iti

1 Usa 'ain cana sinanin, ¿judíos unibu cara Nucēn Papa Diosan aín bana cuaisama tania oquin ěanxa? quixun. Usama ca. 'Ěxribi judío uni, Abrahamnēn xutan bēchicē, Benjamín, aín rēbúnqui 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan 'ē manuquinma upí oquin sinánxunia. Usa 'ain cana 'unanin, an ca judíos unicama ěncēma 'icē quixun.

2 Bēráma ca Israelnēn rēbúnqui judíos unibu ainan 'inun Nucēn Papa Diosan caísacēxa. Usaquin 'á 'ixun ca a unicama —'ēn unima ca —quiax ami manúcēma 'icēn. Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo isquin camina 'unanin, Nucēn Papa Diosbē banai ca Elías Israel unibumi manani ěsai quiacēxa:

3 “Ěn 'Ibu Dios, axa mimi sináncēma unicaman ca an min bana ñuixuncē unicama cēñuaxa. Cēñuanan ca mi rabisama tanquin anuxun mi rabiquin ñuina xaroti acamaribi masóxa. 'Ěishi ca 'acēma 'icēn. Usa 'ixunbi ca 'ēribi 'aisa tania”.

4 Usaquin cacēxunbi ca Nucēn Papa Diosan Elías cacēxa: “Mishima, siete mil uníxribi ca 'ēn bērúancēx 'ēmi sinania. Baal ax isa dios 'icē quixuan uni raírinēn rabíabi ca atun a rabicēma 'icē” —quixun.

5 Usaía bēráma uni 'iásaribiti ca bēríribi judíos unicama aín patsan Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'aínbi raírinēx ainan 'inúan caíscē 'aish Nucēn Papa Diosmi sinania.

6 A caíscēcama a ca atun ñu upí 'acē cupíma, nuibaquinshi Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Atun ñu 'acē cupía ainan 'inun caíscē 'aish ca acamax nuibaquinshia an caíscē 'itsíanma.

⁷ Usa 'ain ca ësai 'iaxa: Judíos unibunëxa abë upí 'iisa taníbi ax quicësabi oi 'i Jesucristomi catamëcëma 'aish abë upíma 'aínbi ca raírinëxëshi Nucën Papa Diosan sinánmicëx Jesucristomi catamëcë 'aish abë upí 'ia. Judíos unicama aín patsanëxa ami sinántisama tania oquin ca Nucën Papa Diosan atux cuëëncësa oía 'inun ëanxa.

⁸ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi ca 'iaxa: “Usa unicamax ca usabia 'inun ëncë 'aish Nucën Papa Diosmi sinaníma. An 'acë ñu isquinbi uisaíira cara aín cushi 'icë quixun sináncëma 'aish ca bëxuñu unisa 'icën. Aín pabitan aín bana cuaquinbi a bana quicësa oquin 'aisama tancë 'aish ca pabë unisa 'icën, Nucën Papa Diosan usaía 'inun ëncësabi oi. Bëri nëtënbi ca usai 'ia”.

⁹ A banacama quicësaribi oquin ca Davitan usa unicama ñuiquin ënë bana cuënëocëxa: A unicama ca Nucën Papa Diosan ratuquinshi castícanuxun 'aia. Usa 'aish ca ñuina, trampanu —ënë ñun ca 'ë maputi 'icë —quixun 'unanimaishi atsíncësaribi 'inun castícanë 'iti 'icën. Uisaíbi cana 'itima 'ai quixun sinani bëtsi unin pi unun quixun camicëx cuëëñibi ca usai 'iti 'icën. Usai atux 'iti cana cuëëñin.

¹⁰ Bëxuñu unin ca aín bëru upíma 'ixun uinu cara cuania quixun 'unaníma. Usaribiti ca uni catúbucë ax aín caxu 'aisama 'ain tëmëraia. Usaribitia a unicama 'iti cana cuëëñin. Usaquin ca Davitan cuëëñocëxa.

Judíosma unicama Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain cana sinanin, ¿aín 'ucha cupí cara Nucën Papa Diosan judíos unicamaira xëñibua 'aínbia aín unima 'inun ëanxa? —quixun. Usama ca. Judíos unibu ami sináncëma 'ain ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia. Judíosma unibunëxa 'ëmi sinania isi ca judíos uniburibi usaribiti 'ëmi sinánti 'icë quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unibu ami sinánun sinánmia.

¹² Judíos unicamaxa Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unicamax Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. A isi ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca judíos uniburibi asérabi Cristomi catamëtia isi cuëënti 'icën.

¹³ Anu 'icë judíosma unicama, cana mitsu cain, 'ën judíosma unicama aín bana ñuixunun Jesucristonën cacë 'ixun cana usaquin chiquíshquinma cuëëñin 'ain.

¹⁴ 'Ën bana ñuixuncëxun judíosma unibunën cuatia isía 'ën aintsi judíos unicamaxribi Cristomi catamëti iëti cana cuëëñin.

¹⁵ Judíos unibunëx Cristomi catamëcëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'ain ca judíosma unibu Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia. Usa 'aínbi ca judíos unicamaxribi Cristomi catamëcë 'aish, uni bamacë 'aíshbi baísquicësa 'ain, Nucën Papa Dios cuëëñinra cuëënti 'icën.

¹⁶ Judíos unibunën ca aín ñu 'apácë an pain tancëma aín bimi anuxun a rabiti xubunu buáncëxa, Nucën Papa Diosan camabi aín bimi upí isnun quixun. Usaribi ca i aín tapun upí 'aish camabi aín peñáncamaribi upí 'ia. Usa ñu sinánquin cananuna 'unanin, judíos uni bëtsix bëtsíxa Nucën Papa Diosmi sináncë 'ain ca atúxa 'icësaribiti judíos unicama camáxbi Cristomi catamëtia Nucën Papa Diosan upí isti 'icën.

¹⁷ Ësa ca. I aín peñan achúshi tëatancëxun bëtsi i aín peñan anu tëacë anubi tacáshcacëx ca a i aín tapúnuaxa aín baca cuancë cupí aín peñánsabi 'inun coti 'icën. Usaribi camina mitsux 'ain. Judíos unicama Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'aíshbi Cristomi catamëisama tancë 'aish ca i peñan tëacësa 'icën. Usa 'imainun camina mitsux judíosma uni 'aíshbi Cristomi catamëcë 'aish bëtsi i aín peñan anua tëacë anu tacáshcacësa 'ain.

¹⁸ Usa 'aíshbi camina rabiti —'ëx cana judíos unicamasamaira 'ai —qui cërútima 'ain. Camina sinánti 'ain, aín tapúnmi cushicë cupí ca in peñan cania. Usaribiti cana 'ëx judíosma 'aíshbi, judíos unibu cupí, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ain.

¹⁹ Usa 'aínbi sapi camina ësaquin sinanin, —judíos unima 'aíshbi 'ëx ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainanma 'inun ëanxa —quixun.

²⁰ Usa ca. Usa 'aínbi camina 'unánti 'ain, Jesucristomi catamécëma cupí ca judíos unibu ainanma 'ia. Mitsux ami catamécë cupíshi camina ainan 'ain. Usa 'ain camina —'ëx cana judíos unibusamaira 'ai —quiaux cërútima 'ain. Judíos unibu 'icësaribiti Jesucristomi catamécëma 'itin rabanana camina bërúancati 'ain.

²¹ Camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ainan 'inun caísa 'ixunbi judíos unibu ami catamëtiamá aín 'ucha tërécëma 'ixun judíosma unibu 'aíshmi mitsux ami catamécëxunma mitsun 'ucharibi tërëntima 'icën.

²² Usa 'ain camina 'unánti 'ain, ax upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan unicama nuibaquin upí 'imianan axa aín 'ucha ëni ami catamécëma uni uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Usa 'ixun ca mitsúxmi a ëníma ax quicësabi oquin 'ai, ami catamëtia oquin nuibaquin 'aquinia. Usai mitsux 'icësabi camina 'iti 'ain. Usai 'ima camina mitsúxribi judíos unibu 'icësaribiti ainanma 'iti 'ain.

²³ Aín raracama 'iásaribiti ami sinántisama taníbia ami sinanatia ca Nucën Papa Diosan asérabi aín uni 'inun judíos uniburibi 'imiti 'icën, judíosma unibu 'imicësaribi oquin.

²⁴ Mitsux judíosma uni 'aish aín unima 'iá 'icëbi ainan 'inun 'imicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísa judíos unicama, amia catamëtia, ainan 'inun 'imiti 'icën, i pëñan tëacë 'icëbi amiribishi aín raranu tacáshcatëcëncësa 'inun. Usa 'ain ca i itsi tëaxun, bëtsi inu tacáshcaësamaira 'inun, aín pëñánbi aín raranu tacáshcatëcëncëx asérabi upíira 'iti 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíos unibu ainan 'itëcënnun 'imiti 'icën.

Asérabia judíos unicama Jesucristomi catamëti bana

²⁵ 'Ën xucëantu, mitsux judíosma uni 'ixun —nux cananuna judíos unían 'acësamaira oquin Cristomi catamëquin Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmiti ñu 'unáncë 'ai —qui rabíaxma 'inun quixun cana ësaquin unin 'unáncëma ñu a ñuiquin mitsu cain: Judíosma unibu uicama cara Cristomi catamëti 'icë acamax pain ami catamëtamainun ca Nucën Papa Diosan judíos unicama aín patsan Jesucristomi catamécëma 'aish usabi 'inun ëanxa.

²⁶ Judíosma unibu ami catamécëbë ca judíos unibunëxribi ami catamëti 'icën, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi:

An unicama asérabi Nucën Papa Diosan 'inun iëmiti ax ca Siónu 'icë judíos unicama achúshi 'iti 'icën. An ca Jacobnën rëbúnqui judíos unicama ami catamécëxun atun 'ucha tërënquin atun nuitu upí 'imiti 'icën.

²⁷ 'Ëmi catamëtia 'ën atun 'uchacama tërécëx ca judíos unibu asérabi 'ënan 'iti 'icën, 'ën cásabi oi.

²⁸ Nucën Papa Diosan ca unicamax Cristomi catamëtia ainan 'imiti 'icë quixun sinántisama tancë 'aish ca judíos unibunëx ami nishcësa 'icën, mitsux painmi judíosma uni 'aíshbi ainan 'itámainun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan atun rara —mitsun rëbúnqui ca 'ënan 'iti 'icë —quixun cá 'ixun a bana manuquinma judíos unibu nuibatia.

²⁹ Bërámá judíos unibu —'ënan ca mitsu 'imainun mitsun rëbúnqui 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan cá 'ain ca a banacama usabi 'iti 'icën. Nucën Papa Diosan ca —mitsux camina 'ënan 'iti 'ai —quitancëxun bëtioquin sinántëcënimá.

³⁰ Mitsux judíosma unibu 'ixun aín bana 'unanima camina Nucën Papa Dios cuëncësoi 'iáma 'ain. Usai 'iáma 'icëbi ca judíos unibu ami sinántisama tancë 'ain Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiáxa.

³¹ Judíos unima 'aíshmi ainanma 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiáxa. Usaribi oquin ca judíos unicama ami sinántisama tania ainanma 'aíshbi ami sinania Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icën.

³² Judíos unibu ainan 'inun caísa 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan judíos unibu 'icësaribitia ami catamëtiamá judíosma uniburibi ainanma isia. Usaquin 'aquinbi ca an nuibaquin camabi uni Cristomi catamëtía ainan 'inun 'imia.

³³ Uiti cushiira cara aín sinan 'icë quixun cananuna 'unántima 'ain. An ca camabi ñu 'unania. An 'unáncëma ñu ca 'aíma 'icën. Uisaira 'ixun cara usoquin ñu 'aia quixun cananuna 'unaniman.

³⁴ Ēsai ca aín bana cuēnēo quia: “Uinu 'icē unínbi ca Nucēn 'Ibu Diosan sinan 'unaníma. Uínbi ca Nucēn 'Ibu Dios —ēsaquin camina 'ati 'ai —quixun 'unánmima”.

³⁵⁻³⁶ Nucēn 'Ibu Diosan ca camabi ñu ainan 'iti oquin uniocēxa. Usa 'ain ca aín bana cuēnēo ěsairibi quia: “¿An aribi 'inánun quixun sinánquin cara unin Nucēn 'Ibu Dios ñu 'inánti 'ic? Ca 'inántima 'icēn”. A ca aín unicaman xēnibua 'aínbi rabiti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

12

Aín unicamaxa asérabi Nucēn Papa Dios 'inanmēcē 'iti bana

¹ Usa 'ain cana ěsaquin mitsu cain, 'ēn xucēantu. Nucēn Papa Diosan mitsu nuibaquin ainan 'inun caíscē 'ixun camina 'atima ñu 'aquinma asérabi ax cuēēncēsabi oquinshi 'anan, ainanshi 'iti 'ain. Mitsúxmi usa 'iti ca Nucēn Papa Dios cuēēnia.

² An ěnē nētēnu 'icē ñuishi sináncē unicaman sináncēsa oquin camina sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina sinanaquin uisairaimi upí 'iti cara Nucēn Papa Dios cuēēnia, usai 'iti 'unánan an 'aquincēx usai 'iti 'ain.

³ Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixunun Nucēn Papa Diosan caíscē 'ixun cana mitsu cain, camabi unia Cristomi cushicē 'inun 'aquinun mitsu caíscē 'ixun camina ui unínbi —'ěx cana bētsi unibētan sēnēnmaira 'iti 'ai —quixun sinántima 'ain. Uisa cara Nucēn Papa Diosan mi 'imia, usa 'ixun camina —usaishi cana 'iti 'ai —quixun sinánti 'ain. Sinánñu 'ixun camina rabíquinma —Nucēn Papa Diosan a 'anun 'ě 'ináncēxuinshi cana ñu 'ai —quixun sinánti 'ain.

⁴ Ēnēx ca ěsa 'icēn. Unix ca aín taē, aín mēcēn, aín xo, aín bēru, aín pabí acamax 'itsa 'aínbi achúshi unishi 'icēn. Unix ca aín taēn nitsia, aín mēcēn anun ca ñu mēēia, aín bēru anun ca isia. Camabi unin nami ca anúan an bētsi bētsi ñu 'ati 'icēn.

⁵ Usaribiti cananuna nux 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'aish ax nubē 'ain achúshi unisa 'ain. An 'amicēxuan bētsi bētsi unin bana ñuixunmainun ca raírínēn bētsi bētsi ñu 'aia. Usoquin bētsi bētsi ñu 'aíbi cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ain.

⁶ Nucēn Papa Diosan nu bētsi bētsi ñu 'anun caíscē 'ixun cananuna an 'imicēsabi oquin upí oquin 'ati 'ain, usoquin nun 'ati ca Nucēn Papa Dios cuēēnia quixun 'unánquin. An aín bana ñuixunun caíscē 'ixun cananuna an sinánmicēsabi oquin aín bana unicama upí oquin ñuixunti 'ain.

⁷ Nun uni raíri 'aquinun an 'imicē 'ixun cananuna upí oquin 'aquinti 'ain. Aín bana unicama 'unánminun an 'imicē 'ixun cananuna upí oquin unicama 'unánmiti 'ain.

⁸ Axa upí 'inun uni raíri 'ěsēnun quixun Nucēn Papa Diosan 'imicē 'ixun cananuna upí oquin 'ěsēti 'ain. Nun uni raíri ñu 'inánun quixun 'imicē 'ixun cananuna unin nu rabinun quixun sinánquinma cuēēnquinshi 'inánti 'ain. Nux unin cushi 'inun 'imicē 'ixun cananuna nun unicama upí 'inun upí oquin bērúanti 'ain. Usoquin 'anun Nucēn Papa Diosan 'imicē 'ixun cananuna uni 'aquina 'icē cuēēnquin upí oquin 'aquinti 'ain.

Usai Jesucristomi catamēti uni iti bana

⁹ Mitsux asérabi Jesucristomi catamēcē uni 'aish camina paránanima asérabi bētsibē nuibananti 'ain. Ñu 'atima 'ati cuēēnquinma usa ñu timai camina Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain.

¹⁰ Camina bētsibē bētsibē 'aquianani nuibananti 'ain, mitsun xucēnbē 'icēsaribiti. Asamaira 'iisa tanquin 'atimoquinma camina bētsi uni isquin upí oquin 'aquinti 'ain.

¹¹ Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oquin 'aquin camina ěnquinma, chiquíshquinma cuēēnquin upí oquin 'ati 'ain.

¹² Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin mitsu 'aquianan abē 'inun mitsu 'imiti 'icē quixun sinaní camina chuáma tani cuēēni bucuti 'ain. Tēmēraibi camina masá nuituti bēnētima 'ain. Ēnima camina Nucēn Papa Diosbē banati 'ain.

¹³ Axa Cristomi catamēcē uni ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icē camina min ñu raíri 'inánti 'ain. 'Inánan camina axa min xubunu bēbacē uniríbi pimianan anua 'uxtiríbi 'inánti 'ain.

¹⁴ Axa mitsumi nishcē uni a camina ami nishquinma axribi upí 'inúan 'aquinun Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain. Ami nishquin a 'atimonun quixun caquinma camina axa upí 'inúan 'aquinun Nucēn Papa Dios a uni ñucáxunti 'ain.

¹⁵ Axa chuámarua 'aish cuēencē uni abē camina cuēenti 'ain. Axa masá nuituti incē uni a camina abē masá nuituquin nuibati 'ain.

¹⁶ Camina bētsibē bētsibē nishananíma nuibananishi upiti banati 'ain. Usai 'i camina cērúananima, axa uni itsibētan sēnēnmara unibē upí 'aish abē upiti banati 'ain. Rabíquin camina —'ēn cana uni itsin 'acēsamaira oquin ñu 'unanin —quixun sinántima 'ain.

¹⁷ An paían mimi nishquin 'atimocēxunbi camina uisa uni cara, abi mixribi ami nishquin aribi cupitima 'ain. Mitsun camina usa ñu 'ati ca upí 'icē quixuan camabi unin 'unáncē a ñucamaishi 'ati 'ain.

¹⁸ Mitsux camina ax paían mimi nishcēxma uni raírimi nishtima 'ain. Usa 'aish camina atúxa mitsumi nishcēxbi mitsux abē nishanantima 'ain.

¹⁹ 'Ēn xucéantu, axa mimi nishcē uni camina mitsúnribi cupitima 'ain, ěsaía Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicē cupí: “Uix cara 'uchaía a cana 'ēnbi usaríbi oquin cupíti 'ain”. Usa 'ain camina unin mitsu 'atimocēxunbi, Nucēn Papa Diosainshi ca cupíti 'icē quixun sinánti 'ain.

²⁰ Mitsun a cupiima camina ěnē bana cuēnēo ěsai quicēsabi oi 'iti 'ain: “Axa mimi nishcē uni 'acēñuma 'icē camina pítí 'inánti 'ain. Shimaía camina 'unpax 'inánti 'ain. Usaquinmí 'acēxun ca ax mimi nishtancēxbi rabini sinanaquin upí oquin sinánti 'icēn”.

²¹ Mitsúxribi 'uchatin rabanán camina mitsu unin 'atimocēxunbi usaríbi oquin cupítima 'ain. Usoquinmi nuibacēx ca ax sinanati 'icēn.

13

¹ Camabi 'apux ca Nucēn Papa Diosan 'imicē 'icēn. An 'imicēma 'apu ca 'aíma 'icēn. Usa 'ain camina mitsun 'apucaman bana cuati 'ain.

² Usa 'ain ca an aín 'apu quicēsa oquin 'acēma uni an Nucēn Papa Dios quicēsa oquinribi 'aima. Usai 'icē uni ax ca Nucēn Papa Diosan bana 'imainun aín 'apúnribi cacēsa oquin 'acēma cupí axbi 'uchai castícancē 'ítí 'icēn.

³ An ñu upí 'acē uni ax ca aín 'apumi racuētíma. An ñu 'atima 'acē uni ax cuni ca aín 'apumi racuētía, 'ē cara uisoti 'icē quixun sinani. 'Apucaman ca an ñu upí 'acē unicama upíoa. Usa 'ain camina mitsux 'apucamami racuēcēma 'iisa tanquin ñu upíshi 'ati 'ain.

⁴ Nucēn Papa Diosan ca 'apucaman camabi uníxa upiti bucunuan an ñu 'atima 'acē unicama, uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'anun mēníocēxa. Usa 'aínbi camina ñu 'atima 'acē 'aish 'apumi racuēti 'ain, uisa cara mi oti 'icē quixun sinani. Nucēn Papa Diosan mēníosabi oquin ca 'apucaman an ñu 'atima 'acē unicama uisa cara oti 'icē usoquin 'aia.

⁵ Usa 'ain camina 'apucaman bana cuati 'ain. Mitsu castícanti sinanishi ami racuēcē cupíma camina mitsux Cristonan 'ixun ax cuēencēsabi oquin mitsun 'apun bana cuati 'ain.

⁶ Usaríbi oquin sinánquin camina 'apu buánmiti curíqui 'inánti 'ain, 'apun mēníosabi oquin. Usa 'ítí oquin ca Nucēn Papa Diosan mēníocēxa.

⁷ Nucēn Papa Dios cuēencēsabi oquin camina 'apu buánmiti curíqui buánmicē 'inun 'inánti 'ain. Mitsun ěmanu 'icē uniríbia 'apun anēcē 'ain camina an cacēsabi oquin ñu 'ati 'ain, mitsun ěmacamaxa upí 'inun. Mitsun cushibē cuēbicananquinma camina aín bana cuati 'ain.

⁸ Uni camina ribíntima 'ain. Usa 'ixun camina a nuibacēma 'aish a ribíncēsa 'ítin rabanán, uni itsi upí oquinra nuibati 'ain. Asérabi uni nuibacē 'ixun ca unin uni itsi uisabi otima 'icēn.

⁹ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni camina 'atima 'ain. Unin ñu camina mëcamatima 'ain. Minanma, bëtsi unin ñu minan 'iti camina cuëëntima 'ain”. Èsai ënë banacama quicë 'ainbi ca bëtsi banaribi axa quicësa oquinra 'ati ax ësai quia: “Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain”. Ènë bana quicësa oquin 'aquin camina bëtsi banacamaribi quicësa oquin 'ain.

¹⁰ Mitsun aintsicama nuibanan amanu 'icë uniribi nuibacë 'ixun camina uisa unibi 'atimotima 'ain. Usa 'ain camina uni nuibacë 'ixun Nucën Papa Diosan bana camabi quicësabi oquin 'ain.

¹¹ Èsoquinribi camina sinánti 'ain, nux ami catamëtabaquin cananuna —Jesucristo ca utëcënti 'icë —quixun 'unancën. Usaquin 'unan 'ixun cananuna 'unanin, axa utëcënti nëtë ca 'uramatia quixun. Usa 'ain cananuna unían 'uxnëti pëcaracëbë bësuquin, bari ca uruia quixun sinani bënëtishi aín ñu mëëti 'ai cuancësaribi oquin, Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'inancë ñu 'ati 'ain.

¹² Jesucristo utëcëncëma pan 'ain cananuna imë upí oquin isíma nicësa 'ain. Usa 'aishbi cananuna ax utëcëncëbë abë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain. Usaquin sinani cananuna ñu 'atima 'ati ëni ami cushicë 'aish xabánu nicësa 'iti 'ain.

¹³ Ami cushicë 'aish cananuna upitaxëshi niti 'ain. Paënti, paëanx cuëëni sharáti, uni aín xanuma xanu itsibë 'iti, ñunshínquin ñu 'atima 'ati, cuamianani nishananti, unimi nutsiti, a ñucama ënquin cananuna usa ñu 'atima 'ain.

¹⁴ Usa ñucama ëni camina Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu usai 'inun quixun sinánmicësabi oi 'iti 'ain. Ènë nëtënu 'icë ñuishi sinancë uni an ñu 'atima 'acësaribi oquin 'ati camina sinántima 'ain.

14

Axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama ñuitima bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unin uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë quixun upí oquin 'unancëma 'icëbi camina mitsubë timëtisa tania cuëënquin biti 'ain. Uisai cara Jesusan uni 'iti 'icë qui camina abë cuëbicanántima 'ain.

² Bëtsi bëtsi unin ca uisa ñux cara piti 'icë, a cananuna 'aisa tanquin piti 'ai quixun sinánquin usaquin piia. Bëtsi bëtsi unin ca camabi ñu piti ca asábi 'icë quixun 'unánquinma namí piquinma bëtsi ñuishi piia.

³ An camabi ñu picë unin ca bëtsi unían an picë ñu piamoquin ñuitima 'icën. Usaribi oquin ca an camabi ñu picëma uni an bëtsi unían piia isquin ñuiquin —min camina ñu 'atima 'ai —quixun caquinma a uníxribi ca Nucën Papa Diosnan 'icë quixun sinánti 'icën.

⁴ Mitsux camina bëtsi unin ñu mëëmicë uni a ñui —an ca 'atima ñu 'aia —quitima 'ain. Aín 'ibúinshi ca 'unánti 'icën, cara upí oquin 'aia, cara upí oquin 'aima quixun. Usaribi oi camina mitsux Nucën 'Ibu Diosan uni itsi ñui, —ñu aisama ca 'aia —quitima 'ain. Aín 'Ibúinshi ca 'unánti 'icën. Nucën 'Ibu Diosan ca aín unicama ax cuëëncësabi oíshia 'inun 'imíti 'icën.

⁵ Ènëx ca ësaribi 'icën. Uni raírinën ca sinánti 'icën, ënë nëtëx ca bëtsi nëtësamaira 'aish anúan unin Nucën Papa Dios rabi 'icë quixun. Sinánmainun ca uni raírinën —camabi nëtë ca sënën 'icë —quixun sinánti 'icën. Mitsun bëtsi bëtsi oquin sinanibi camina cuëbicanántima 'ain. Micama achúshi achúshinën camina 'ën uisoquin 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinántancëxun usoquinshi 'ati 'ain.

⁶ Axa Jesucristomi catamëcë unin ca Jesucristoa cuëënun aín 'ati ñucama 'aia. An —ënë nëtëa bëtsi nëtësama 'ain cana anun Nucën Papa Dios rabi 'ai —quixun sinancë unin ca a nëtën ami upiti sinánquin a rabia. Bëtsi unin ca —anun Nucën Papa Dios rabi ca camabi nëtë sënën 'icë quixun sinánquin usaquin rabia. An camabi piti ñu picë unin ca Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabiquin piia. Usaribi oquin ca an bëtsi bëtsi ñu picëma uni anribi bëtsi bëtsi ñuishi piquin Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquin piia.

⁷ Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ain. 'Ianan cananuna bamatancëxribi ainan 'ain.

⁸ Usa 'aish cananuna nux bamacëma pain 'aish Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oi 'in. 'Ianan cananuna nux anun bamati nëtë ucëbë ax cuëencësabi oi abë 'inux bamati 'ain. Nuxnu tsotax 'icësaribiti cananuna bamatancëxribi aín uni 'ain.

⁹ Aín unicamax bamacëma 'aish 'ianan bamatancëxribi ainan 'inun ca Cristo bamaxbi baísqüiacëxa.

¹⁰ Anúan ax uti nëtë sënëncëbëtan ca Cristonën uisai caranuna 'ia, uisa ñu caranuna 'a quixun nu isti 'icën. ¿Usa 'ain caramina uisacasquin Nucën Papa Diosan uni itsíxa miisaribi uni 'aínbi, a ñui manánti 'ain? Camina 'ítima 'ain. ¿Uisacasquin caramina a ñuiti 'ain? Camina 'atima 'ain.

¹¹ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Nucën 'Ibu Dios ca quia: 'Ëx bamatimoi tsócë 'icë ca camabi nëtënu 'icë unicaman aséabi rabiquin 'ë cati 'icën, mix camina aséabi nun 'Ibu 'ai quixun. Canan ca camabi unían cuanun 'ë rabiquin —mix camina aséabi Dios 'ai —quixun cati 'icën.

¹² Usoxun ca Nucën Papa Diosan nu achúshi achúshi uisa ñucama caranuna 'acën, uisai caranuna 'iacën, acama 'unánquin, uisa cara oti 'icë isti 'icën.

Uni 'uchamitima bana

¹³ Usa 'ain cananuna nux Cristonan 'aish raíri ñui —an ca ñu 'aisama 'aia —quix manántima 'ain. Usai ami manánquinma camina sinánti 'ain, uni raírinëxa —usa ñu piti ca 'aisama 'icë —quixun sinánxbi 'ën piia isquin anribi pi 'uchatin rabanan cana 'ën a ñu pitima 'ain.

¹⁴ Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun cana 'unanin, camabi piti ñu piti ca asábi 'icë quixun. Usa 'aínbi ca a uni —Nucën Papa Diosan sinánëx ca a ñux pitima 'icë —quixun sinánquinbi picë 'aish 'uchati 'icën.

¹⁵ Usa 'ain ca axa —'ën usa ñu pi cana 'uchati 'ai —quixun sinánquinbi mitsúnmi 'aia isquin anribi usa ñu pi 'uchacë, ax ca min 'ucha 'íti 'icën. Min a uni nuibacëma 'ixun camina usaquin 'an. Usa 'ain camina mitsun an picëma ñu piquin, anun rabanan Cristo bama 'icëbi, uni 'uchamitima 'ain.

¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi a ñu piia oquian uni itsin —pitimabi ca a ñu piia —quixun mitsu ñuitin rabanan —pitima ca —quixuan an sináncë ñu a pitima 'ain.

¹⁷ Aín ñu picë cupíma 'imainun aín ñu picëma cupíma ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icën. Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë cupíshi ca unin Nucën Papa Diosnan 'ixun upí ñu 'anan, bëtsibë nishananíma nuibananan cuëëni upí oquin sinani tsotia.

¹⁸ Usai 'icë unicamax ca Cristo cuëencësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan unínribia iscëx upí 'icën.

¹⁹ Usa uni 'ixun cananuna camáxbia bëtsibë nuibananan uni raíri nuibaquin 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna Cristomia upiti sinánun bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain.

²⁰ Usa 'ain camina a Nucën Papa Diosan ainan 'imicë uni a mitsun ñu picë cupía 'uchanun 'imitima 'ain. Aséabi camabi ñu piti asábi 'aínbi ca, mitsúnmi a ñu piia isía bëtsi uni 'uchati ñu a piti 'aisama 'icën.

²¹ —Usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi usa ñu 'ai ca uni 'uchanan Cristomi cushicëma 'ia. Usa 'ain camina nami piti, ñu xëati, uisa ñu 'ati cara, a mitsun 'aia isía uni itsi 'uchati rabanan usa ñu 'atima 'ain. Usaquinmi 'atima ca Nucën Papa Dios cuëënia.

²² A picëma 'ixunbi a piía bëtsi uni 'uchati rabanan camina an picëma ñu pitima 'ain. Usa 'ixunbi camina min —usa ñu piti ca 'uchama 'icë —quixun min 'acësabi oquin sinánti 'ain, usoquin sinánti ca Nucën Papa Diosan iscëx asábi 'icë quixun 'unánquin. Ui unin cara ñu 'aquin, —'ën ësa ñu 'ati ca asábi 'icën, 'ën ësaquin 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia —quixun 'unania ax ca chuámarua tani cuëënia.

²³ Usa 'aínbi ca a uni —ësa ñu 'ati sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx asábima 'icë —quixun sinánquinbi a ñu 'ai 'uchaia. Usaribiti ca an ñu piquin —ësa ñu piti sapi ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë —quixun sinánquinbi picë uni ax 'uchaia.

15

Jesucristomi upiti sinánun uni raíri 'aquenti bana

¹ Bëtsi bëtsi ñu 'ati ca asábi 'icë quixun nun 'unáncë 'ixunbi cananuna uni itsían, usa ñu 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënima quixun sináncë cupí a ñu 'aisa tanquinbi 'atima 'ain.

² Cananuna nun 'unáncë unicamabë upí 'ianan axribia upiti Cristomi catamëti ami cushinun 'aquínti 'ain.

³ Usaribi ca Cristo 'iacëxa. Ax cuëëncësa oi 'iti sinanima ca aín Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan bana quicësa oía aín Papabë banai Jesucristo ëesai quicë ax ca aséribi 'icën: “Mímia 'atimati banaa usaribiti ca unicama 'ëmiribi 'atimati banaxa”.

⁴ Cananuna 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca nunribinu a 'unánti oquin aín bana aín unicama cuëñëomiacëxa. Usa 'ain cananuna a banacama cupí 'unánti 'ain, nux Cristomi cushicë 'icë ca tëmëraquinbi ëníma ami catamënnun 'imianan, uisa ñu cara 'icëbëtanbi nu bërúanquin 'aquianan, aín nëtënu abë 'inun Nucën Papa Diosan nu 'imia quixun.

⁵ Nucën Papa Dios, an aín unicama tëmëraquinbi ëníma ami catamënnun 'imianan uisa ñu cara 'icëbëtanbi atu bërúanquin 'aquincë, an Cristo Jesús cuëëncësabi oquin mitsu bëtsibë nishananíma nuibananquin, bëtsin sináncësaribi oquin sinánun 'aquenti cana cuëënin.

⁶ Usai 'iquinmi mitsun, camáxbi cuëënnun bëtsin sináncësa oquin sinánquin Nucën Papa Dios, Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, a rabiti cana cuëënin.

Judíosma unicaman Jesucristomi catamëti bana cua

⁷ Cristonën nu ainan 'inun bicë 'ixun cananuna a sinánquin nunribi axa ami catamëcë raíri uniribi nubë timëtisa tania bití 'ain. Usaquin nun 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.

⁸ Ën cana mitsu cain, Cristo ax ca Nucën Papa Diosan atun raracama cásabi oquin ënë menu judíos unibu 'aquini uacëxa, judíos unicaman Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia quixun 'unánun.

⁹ Judíos unibushima, judíosma unibunënríbi Nucën Papa Diosan ca nu nuibaquin 'aquinia quixun 'unánquin a rabinun ca Cristo uacëxa. Judíosma unibunën ca a rabiti 'icë quixun ñui ca Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ëesai quia:

Judíosma unibubëtan cana mi rabiti 'ain. Mi rabi cana cantati 'ain.

¹⁰ Ësairibi ca quia:

Judíosma unibu 'aíshbi camina mitsux judíos unibubë Nucën Papa Dios rabi cuëënti 'ain.

¹¹ Ësairibi ca quia:

Mitsux judíosma unibu 'ixunbi camina Nucën 'Ibu Dios rabiti 'ain. Camabi menu 'icë unicama ca —mix camina cushiira 'ai —quixun caquin a rabiti 'icën.

¹² Nucën Papa Diosan bana Isaíasnënríbi cuëñëo ca ëesai quia:

Davitan papa, Isaí cacë, aín rëbúnquin achúshi uax ca 'Apu 'aish judíosma unibunën 'Apuribi 'iti 'icën. An ca nu 'aquenti 'icë quixun sinani ca judíosma unibunëx ami catamëti 'icën.

¹³ Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, an ca nu 'aquianan nux xëñibua 'aínbi abë 'itioquin nu 'imia quixun. An mitsu ami catamëti cuëëni chuámarua 'aish bucunun 'imiti cana cuëënin. Mitsux usai 'iquin camina aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Nucën Papa Diosan ca aséribi ax quicësabi oquin 'aia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

¹⁴ Ën xucéantu, 'ën cana 'unanin, mitsun camina bëtsibë bëtsibë nuibanani 'aquiananquin Nucën Papa Diosan bana Cristonën ñuicë a upí oquin 'unanin. 'Unánan camina ami cushicë 'inux raíri unibë 'ësëanánti 'unanin.

¹⁵ Usai camina mitsux 'i quixun 'unánquinbi cana mitsúxmi manúti rabanan enē ñucama upí oquin mitsu cuēñoxunin. Nucēn Papa Diosan ca 'ē nuibaquin,

¹⁶ aín bana judíosma unibu ñuixunun quixun 'ē cacēxa. Nucēn Papa Diosan ca axa Jesucristomi catamēcē unicama ainan 'inun iēmia quixun judíosma uniburibi 'unánminun ca an 'ē 'imiacēxa. Nucēn Papa Diosan 'ē usaquin 'anun casabi oquin cana judíosma unicama, mitsuribi a bana ñuixunin, aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxunmi upiti ami catamēquin a rabinun.

¹⁷ Cristo Jesúsñen cushiocēxun cana Nucēn Papa Diosan casabi oquin judíosma unibu bana ñuixuan quixun sinani cana cuēñin.

¹⁸ Judíosma unbunēn Nucēn Papa Diosan bana cuati ami catamēnun ca Cristonēn 'ē a banacama ñuixunun 'aquianxa. An usaquin 'acē ñucamaishi cana unicama ñuixunin. 'Ē cushioquin ca Cristonēn aín cushímbi 'ēn judíosma unibu upí oquin bana ñuixuanan atun aín cushi 'unánun uni itsin 'acēma ñuribi 'anun 'ē 'imiaxa.

¹⁹ Aín Bēru Ñunshin Upía 'ēbē 'ain usaquin 'anan cana Jerusalénuxun 'atancēxun anuaxbi cuanquin bētsi bētsi me 'abiani cuantancēx cuainacētancēx Ilírico cacē me, anu bēbaquin, camabi menu 'icē unicama Cristo ñuiquin bana ñuixunquin sēñon.

²⁰ A nētēnuxuan uinu 'icē unínbi Cristo ñuiquin ñuixuncēma, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin. Uni raírínēan ñuixuncē uni a ñuixuntēcēnquinma, anuxuan unin Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncēma nētē, anu bana ñuixuni cuainsa cana tanin,

²¹ Nucēn Papa Diosan bana cuēñeo quicēsabi oía ēsai 'inun:

An Cristo ñuiquin bana ñuixunia cuacēma unbunēx ca ami sinánti 'icēn. An a ñuicē bana cuacēma unbunēn ca a bana cuati 'icēn.

Romanu cuantia Pablonēn sinan

²² Usaquin an Cristo ñuicē bana cuacēma unbunēn cuanun bētsi bētsi menu bana ñuixuni cuancē cupí cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancēma pain 'ain.

²³ Cuanxunma cana anu 'ēx cuancē nētēcamanuxun bana ñuixunquin sēñon. 'Itsa baritian cana mitsu isi cuainsa tan.

²⁴ Usa 'ain cana bērí cuanti sinanin. Cuanx 'itsama nētēishi mitsubē 'iquiani España nētēnu mitsúnmi 'ē 'aquinmainun cuanti cana sinanin.

²⁵ Jerusalénu pan cana axa Jesucristomi catamēcē unicama 'inánti curíqui buani cuanin.

²⁶ A curíqui ca Macedonia 'imainun Acaya nētēnuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicanman Jerusalénu 'icē ñuñuma unicama a buánmiti timēaxa.

²⁷ Judíos unbunēn ñuixuncē cupí ca judíosma unbunēn Nucēn Papa Diosan bana cuacēxa. Usa 'ain ca judíosma unbunēn judíos unibu 'aquinti asábi 'icēn. Usaquin sinani cuēñnquin ca ñuñuma 'aísha ax Jerusalénuax Jesucristomi catamēcē unicanman binun buánmiti atun curíqui mēsú 'inánxa.

²⁸ A curíquicama buánquin Jerusalénu 'icē unibu 'inánbiani España nētēnu cuanquin cana mitsu isbianti 'ain.

²⁹ Cana 'unanin, 'ēx mitsubē 'ain ca Cristonēn cushioquin ami sinani cuēñnquin nu 'imiti 'icēn.

³⁰ 'Ēn xucéantu, 'ēx 'icēsaribitimi mitsux Nucēn 'Ibu Jesucristonan 'ianan aín Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicē 'aish 'ēbē nuibanancē 'icē cana mitsu cain, Cristomi catamēcēma 'ianan Nucēn Papa Diosan bana cuacēma 'aish ca 'itsa uni 'ēmi nishia. Usa 'ain camina asérabi ami cushicē 'ixun 'ē Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain.

³¹ Uisabi 'ē oxunma 'anuan Judea nētēnu 'icē axa Jesucristomi catamēcēma unicama sinánminun camina Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucánan camina 'ēn Jerusalénu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama 'inánti buancē curíquia atun cuēñnquin binuan sinánminun Nucēn Papa Dios ñucáti 'ain.

³² Usaquin ñucácëx Nucën Papa Dios cuëncëbë cuanxun mitsu isi cana chuámarua tani cuënti 'ain. Mitsucëñuan 'ë Jesucristonën cushiocë 'aish cana ami sinani cuënti 'ain.

³³ Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtíma chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'ixun mitsuribi usaquin 'imiti cana cuëñin. Usai ca 'iti 'icën.

16

Bëtsi bëtsi uni camina 'ë caxúnti 'ai quixun Pablonën ca

¹ Nucën chirabacë, Febe, a ñuiquin cana mitsu cain, ax ca aséribi aín nuitu upí 'icën. An ca Cencrea ëmanuxun axa Jesucristomi catamëcë xanucama 'aquianxa.

² Usa 'icë camina mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish bëtsibë bëtsibë 'aquianancësabi oquin Feberibi upí oquin bixun ax cuëncësabi oquin 'aquinti 'ain, an 'itsa xanu 'aquianan 'ëribi 'aquincë cupí.

³ Priscila 'imainun Aquila, an 'ëbëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁴ Atun ca, —Pablo 'aquini sapi cananuna bamati 'ai —quixun 'unánquinbi 'ë bamati 'icëbi 'aquinquin iëmiaxa. Usaquin 'ë 'acë cupí cana —asábi ca —quixun cain. 'Ëinshima ca judíosma unicama a 'ën bana ñuixuncë, acamanribi, Priscilabëtan Aquilanën 'ë 'aquincë cupí, —asábi ca —quixun cai cuëñia.

⁵ Axa Jesucristomi catamëcë 'aish Priscila 'imainun Aquilanën xubunu timëcëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Acama 'imainun camina, 'ën nuibacë Epeneto, ax paían Acaya menuax Cristomi catamëcë, aribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁶ María an mitsu 'itsa oquin 'aquincë, aribi camina bërúanxa 'inu 'ë caxunti 'ain.

⁷ Adrónico 'imainun Junias, 'ën aintsi rabë, axa 'ecëñun sipuacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. —Atux ca aséribi upí uni rabë 'icë —quixun ca a Jesucristonën bana ñuixunun caíscë unicaman ñuia. 'Ëx Cristomi sináncëma pain 'ain ca atux pain Cristomi sináncëxa.

⁸ Amplias axribi Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish 'ën nuibacë 'icë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

⁹ Urbano an nubëtan Cristo Jesús ñuiquin bana ñuixuncë, a 'imainun Estaquis, 'ën nuibacë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁰ Apeles, camaxunbia aséribi Cristonan 'icë 'unáncancë, a 'imainun Aristóbulonën xubunu 'icëcamaribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹¹ 'Ën aintsi Herodión, a 'imainun Narcisonën xubunu 'icëcama, axa Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹² Trifena 'imainun Trifosa, a xanu rabë Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'ixun tëmëraquinbi ax cuëncësabi oquin 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Nucën chirabacë Pérsida, a nun sináncë, anribi tëmëraquinbi upí oquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oquin ñu 'acë, aribi camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹³ Rufo, axa aséribi Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësabi oi 'icë uni, a 'imainun aín tita, a 'ënribi titocë, a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁴ 'Imainun camina Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁵ 'Imainun camina Filólogo, Julia, Nereo 'imainun aín chirabacë, 'imainun Olimpás, 'imainun acamabë 'icëcama axa Jesucristomi catamëcë, acama bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁶ Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina bëtsibë bëtsibë nuibanani bërúanx 'inun cananti 'ain. Camabi ëmanu 'icë axa Cristomi catamëcë unicamax timëxun ca mitsu bërúanxmi 'icánun 'ën mitsu canun 'ë caxa.

¹⁷ 'Ën xucëantu, cana mitsu cain, bëtsi bëtsi unix Jesucristomi catamëcë 'aish mitsubë timëcë 'ixunbi ca an mitsu bana ñuixuncë unin 'unánmicësabi oquin 'aima. Usa unin

ca uni raíri bētsibē bētsibē cuēbicanánmiquin 'atimaquin sinánun 'imia. Usai 'icē uni abē camina nitima 'ain. Abē camina ēnánanti 'ain.

¹⁸ Usa unin ca Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēēncēsabi oquin 'aquinma aín cuēēncēsa oquinshi 'aia. Atux ca an Nucēn Papa Diosan bana upí oquin 'unáncēma unicamabē upiti banaibi cēmēia. Usaquin paránquin ca aín bana cuanun uni sinánmia.

¹⁹ Camabi unin ca mitsu, asérabi camina mitsux Jesucristo cuēēncēsabi oi 'i quixun 'unania. Usaquian mitsu ñuicania cuati cana cuēēnin. Usa 'ain cana mitsúxmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'anux upí sinánñu 'iti cuēēnin.

²⁰ Usoquin mitsun 'acēbētan ca Nucēn Papa Dios, an aín unicama chuámarua 'imiti, an ñunshin 'atimanēn 'apu mitsu ubíotēcēnxunma 'anun bēnēnquinshi ñusmamiti 'icēn. Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu nuibaquin 'aquincēx mitsux upí 'iti cana cuēēnin.

²¹ Timoteo, an 'ēbētan Cristo ñuiquin bana ñuixuncē, abētan ca Lucio, Jasón, Sosípater, acamax 'ēn aintsi 'ixun bērúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa.

²² 'Ēx Tercio 'ixun Pablonēn 'amicēxun ēnē quirica cuēnēoquin cana 'ēxribi Jesucristonān 'ixun bērúanxmi 'inun mitsu cañ.

²³ 'Ēx cana Gayonēn xubunu 'in. Ēnē xubunu ca axa Jesucristomi catamēcē unicama timētia. Gayo, anribi Jesucristonān 'ixun ca bērúanxmi 'inun mitsu canun quixun 'ē caxa. Erasto, an ēnē ēmanu 'icē curíqui anun uni cupíoti a bērúancē uni, a 'imainun nucēn xucēn, Cuarto, anribi ca mitsúxmi bērúanx 'inun quixun mitsu canun 'ē caxa.

²⁴ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuēēnin. Usai ca 'iti 'icēn.

Pablonēan Nucēn Papa Dios rabia bana

²⁵ Cananuna Nucēn Papa Dios asérabi rabiti 'ain. Mitsux ainan 'aish Jesucristomi catamētia ca an mitsu upíra upiti ami sinánun mitsu cushioti 'icēn. Usoquin ca 'ati 'icē quixun ca aín unicaman mitsu 'unánmiaxa. 'Ēnribi cana usoquin unicama ñuixunin. Ēnē mecama uniocēma pain 'ixun ca Nucēn Papa Diosan, usai ca Jesucristo 'iti 'icē quixun sináncēxa. A ñucama unin 'unánma 'aínbi ca bērí Jesucristo ucē cupí unin 'unánti 'icēn.

²⁶ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun ca aín unicaman, Cristo ca uti 'icē quixun cuēnēocēxa. Usai ca 'iti 'icē quixun ca Nucēn Papa Dios, axa bamatimoi tsócē, an mēnócēxa. A bana cuēnēo 'icēbi ca uisai quicē cara ax 'icē quixun unin 'unánma 'icēn. 'Unánma 'aínbi ca bērí camabi nētēnu 'icē unicaman Cristomi catamēquin aín cuēēncēsabi oquin 'anuxun 'unánti 'icēn.

²⁷ Nucēn Papa Dios, ainshia camabi ñu 'unáncē, axēshi ca Dios 'icēn. A cananuna asérabi cuēēnquin nētétimoquin rabiti 'ain, nux Jesucristo cupí ainan 'ixun. Usoquin cananuna asérabi 'ati 'ain. Ashí, Pablo.

PABLONĒN CORINTONU 'ICĒ UNICAMA A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Corintonuaxa Jesucristomi catamēcē unicama Pablonēn quirica cuēñēoxuan

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oquin aín bana unicama ñuixunun ca Jesucristonēn 'ē caísacēxa. An caísa 'ixun cana Sóstenesbētan mitsu quirica buánmin. Axribi ca Jesucristomi catamēcē 'aish nucēn xucēn 'icēn.

² Mitsúxmi Corinto ēmanuax Jesucristomi catamēcē 'icē, cana cuēñēoxun ēñē quirica mitsu buánmin. Mitsux Cristo Jesúsmi catamēcē 'aish camina Nucēn Papa Diosnan 'ain. An ca ax cuēñcēsabi oíshi 'inun mitsu caísacēxa. Camabi menu 'icē unicama, an Nucēn 'Ibu Jesucristo aín 'uchacama tērēnxunun quixun ñucácē, a unicama usai 'inun caíscēsaribi oquin ca Nucēn Papa Diosan mitsu caísacēxa. Jesucristo ax ca a unicaman 'Ibu 'ianan nun 'Iburibi 'icēn.

³ Usa 'aishmi mitsux Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēx chuámarua bucucanti cana cuēñin.

Cristo cupí nuibaquin Nucēn Papa Diosan uni 'aquinti bana

⁴ Cristo Jesús cupía mitsu nuibaquin ainan 'imicē cupí cana camabi nētēn Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain.

⁵ Cristobē 'aishmi aín sinánsaribi 'icē ca Nucēn Papa Diosan an aín unicama 'unánmiti ñu 'unánmiquin upí oquin sinanimi upiti bananun mitsu 'imiáxa.

⁶ Usa 'aish camina mitsux an Cristo ñui quicē bana 'unánquin, a bana quicēsabi oquin 'acē 'ain.

⁷ Usa 'ixunmi Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēnti nētē cainia ca Nucēn Papa Diosan aín unicama 'aquincēsaribi oquin ami 'unánun mitsu 'aquinia.

⁸ Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēncēbētan uinu 'icē unínbi mitsu ñuiquin —a unix ca 'atima ñu 'acē 'icē —quixun canúnma ca Nucēn Papa Diosan mitsúnmi ami catamēquin 'atima ñu 'axunma 'anun ēnquinma mitsu bērúanti 'icēn.

⁹ Nucēn Papa Diosan ca ax quicēsabi oquin ñu 'aia. Mitsúnmi aín Bēchicē, Nucēn 'Ibu Jesús bē 'ixun, an sináncēsaribi oquin sinánun ca mitsu caísacēxa.

I. PABLONĒAN CORINTONU 'ICĒ UNICAMA 'ĒSĒA BANA (1.10-6.20)

Axa Jesucristomi catamēcē unicama bētsi bētsi oquin sinántima bana

¹⁰ Mitsux Jesucristomi sináncē 'aish camina 'ēn xucēantu 'ain. Usa 'icē cana Nucēn 'Ibu Jesucristo cuēñcēsabi oquin mitsu ēsoquin cain: Bētsin sináncēsaribi oquin sinani camina bucucanti 'ain. Masáquin sinani camina bētsibē nishanancantima 'ain. Nishananíma nuibananshiti camina camaxunbi bētsin sináncēsa oquinshi sinani upitax bucucanti 'ain.

¹¹ 'Ēn xucēantu, cana mitsu cain, Cloénēn aintsi 'ibun ca mitsux ismina bētsibē bētsibē ubíonan ubíonani bucuí quixun ē caxa.

¹² Usoquian cacēxun 'ēn sináncēx ca ēsa 'icēn: mitsu raírínēx ca ax isa 'ēn 'unánmicē 'icē quia. Químainun ca raírínēxribi ax isa Apolonēn 'unánmicē 'icē químainun, raírínēxribishi ax isa Pedronēn 'unánmicē 'icē químainun raírínēxribishi ax isa Cristonēn 'unánmicē 'icē quíax quia.

¹³ ¿Mitsun sináncēx cara Cristo 'itsa 'ic? Cristo ca 'itsama 'icēn, ax ca achúshishi 'icēn. 'Ēx cana mitsun ñu 'aisama 'acēcama tērēncē 'inun i curúsocēnu bamama 'ain. 'Ēmi catamētima Cristomishi catamēti camina nashimicē 'ian.

14 'Ēn mitsu achúshibi nashimicēma cupí cana Nucēn Papa Dios —asábi ca —cain. Crispo 'imainun Gayo a rabēishi cana nashimian.

15 Usa 'ain camina mitsux Cristomi sinanima —Pablonan 'aish cana nashimicē 'ai — quiax quitima 'ain.

16 A 'imainun cana axa Estéfanasnēn xubunu 'icēcamaishi nashimian. 'Ēn sináncēx ca bētsi uniribi a 'ēn nashimicē 'aíma 'icēn.

17 Cristonēn ca unī nashiminun 'ē cáma 'icēn. Unī aín 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inun iēminux ca Cristo i curúsocēnu bamacēxa quixun camabi unī canun ca Cristonēn 'ē 'imiacēxa. An quirica 'unáncē unicamaxa quicēsai unin cuaisama banan banaquinma unin cuaisabi oquin, upí oquin aín bana ñuixunun ca 'ē cacēxa.

Cristonēx ca Nucēn Papa Diosan cushiñu 'ianan aín sinánsaribi 'icē quicē bana

18 Cristo ca unin 'ucha cupí i curúsocēnu bamacēxa quixun ñuicē bana a ca an Nucēn Papa Dios cuēēncēma unicaman —a banax ca cēmē 'icē —quixun ñuiquin 'usania. Usa 'aínbi ca axa Nucēn Papa Diosbē 'inux iēti unicaman a bana cuaquin, aín cushin 'imicēx cananuna nun 'uchacama tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'ai quixun 'unania.

19 Ēsai ca 'iti 'icē quiax ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quia:

'Ēn sinanēinshi cana ñu 'unani quixun sináncē unicama ax ca 'ēn 'imicēx aín sinan ñancáishi 'iti 'icēn. 'Ēn cana ñu 'unani quixun sináncē uni ax ca 'ēn 'imicēx ñu 'unáncēma unisa 'iti 'icēn.

20 Sinánñu unī 'imainun an quirica 'unáncē unī 'imainun an ēnē menu 'icē ñuishi ñuiti 'unáncē unī acaman, ñu 'unáncē cana 'ai, quixun sináncē 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan sinan abē sēnēnmaira 'icēn. Usa 'ain ca usa unicaman aín sinánsamaira Nucēn Papa Diosan sinan 'icē quixun isti 'icēn.

21 Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánquin mēníosabi oi ca unī anbi aín sinanēnbi sinani Nucēn Papa Diosnan 'itima 'icēn. Usa 'aínbi ca aín bana cuati ami catamēcē unicama ainan 'inun 'imia, raírínēxa —a bana ca ñancáishi 'icē —quicēbētanbi.

22 Judíos unicaman ca, nun cananuna asérabi Nucēn Papa Diosan cushínbi ñu 'ai quixun 'unántisa tanquin unin 'acēma ñunu 'aia istisa tania. Usai atux 'imainun ca griego banan banacē unicaman unían 'unáncē ñu camabi 'unántisa tania.

23 A unicamaxa usa 'aínbi cananuna nun i curúsocēnu matáscē Cristo, a ñuiquin unicama bana ñuixunun. A bananu nun unicama ñuixuncēbē ca judíos unicamax rabini, uisa 'aish caraisa Cristo i curúsocēnu bamati 'icē quixun sinani, ami catamēisama tania. Usaía judíos unicama 'imainun ca judíosma unicaman —Diosan Bēchicē ca i curúsocēnuax bamacēxa —quixun ñuiquin 'usania.

24 A unicama usai 'imainunbi ca uicama cara Nucēn Papa Diosan Cristomi catamēnun sinánmicē 'icē acama, judíos unicama 'imainun griego banan banacē judíosma unicamanribi, —Cristo cupíshi ca Nucēn Papa Diosan upí oquin sinánquin nun 'uchacama tērēnquin ainan 'inun nu iēmia —quixun 'unania.

25 Nucēn Papa Diosan Cristo i curúsocēnuaxa bamanun ēncē, ax ca 'aisama 'icē unī quicēbētanbi ca axa usai quicē unicaman sináncēsamaira oquin sinánquin Nucēn Papa Diosan Cristo nun 'ucha cupí i curúsocēnuax bamanun ēancēxa. —Ax cushima 'ixun ca Diosan Jesucristo bamanun ēanxa —quixun sináncēbētanbi ca Nucēn Papa Diosan unin cushisamaira 'ixun iēmitsinxunbī camabi unin 'ucha cupía bamanun Cristo 'imi-acēxa.

26 'Ēn xucēantu, mitsun camina ēsoquin 'unánti 'ain: mitsux camina raírínēxēshi unin 'unáncē ñu 'unáinracē 'ain, raírínēxēshi camina 'apusa 'ain, raírínēxēshi camina unī itsibētan sēnēnmaira unin bēchicē 'ain. 'Itsamanēxēshi camina usa unī 'ain. Usa 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun micama caísaxa.

27 Nucēn Papa Diosan ca unían sináncēxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa. Caísun anbi atu 'unánmia isi ca an ñu 'unáncē unicama ax rabinia. Usaribi oquin ca

unin iscëxa cushima unibu Nucën Papa Diosan ainan 'inun caísaxa. Caísuan anbi atu sinánmicëbë ca unin iscëx cushi unicama ax –nun sináncësamaira oquin ca atun sinania –quixun 'unani rabinia.

²⁸ Ainsa ñu 'unánxa quixuan sináncë unicaman, –Diosan 'amicëxun ca aín unicaman nun sináncësamaira oquin sinania –quixun istánun ca Nucën Papa Diosan axa ënë nëtënu 'icë unían ñu 'unánma isa quixun sináncë unibu ainan 'inun caísaxa.

²⁹ Uinu 'icë unínbia –'ënbi cana ñu 'unáncë 'ai –quixun sinánunma ca Nucën Papa Diosan ënë nëtënu 'icë unían sináncëxa ñu 'unánma unicama ainan 'inun caísaxa.

³⁰ Nucën Papa Diosan 'imicëx camina ami catamëti Cristo Jesús bë 'ianan an sinánmicë 'ain. Usa 'aish camina Cristo Jesús cupía, ax cuëncësabi oquinshimi 'anun Nucën Papa Diosan iëmicë 'ain.

³¹ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oquin, “Uinu 'icë unix cara rabítisa tania ax ca axbi rabiakatima –Nucën 'Ibu Diosan 'imicëx cana asábi 'ai –quixun sinánquin ashi rabiti 'icën”.

2

Cristo i curúsocënu bama bana

¹ 'Ën xucéantu, Nucën Papa Diosan bana mitsu ñuixuni cuanxun cana an quirica 'unáncë unicamaxa quicësai unin cuaisama banan banaquinma mitsu ñuixuan.

² Mitsubë 'ixun cana bëtsi bana ñuixunti sinánquinma, Jesucristo, unin i curúsocënu matáscë, ashi mitsu ñuixunti sinan.

³ Mitsubë 'ëx 'ain ca 'ën nami 'aisama 'iaxa. Mitsúnmi 'ën bana cuaisamasa sinani cana racuëti bërëan.

⁴ An ñu 'unáncë unían aín sinanënshi sinánquin bana ñuicësa oquin cana Jesucristo ñuiquin mitsu ñuixuncëma 'ain. Ama, aín Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëxun cana Nucën Papa Diosan cushínshi ñuixunquin Jesucristomi catamënun mitsu sinanamian.

⁵ Unían aín sinanënbi sináncë banami catamëcë cupíma, aséabi aín cushían Nucën Papa Diosan sinanamicë mitsux 'inun quixun cana usaquin bana ñuixuan.

Aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan unin Nucën Papa Diosan 'unánmicë ñu 'unánti bana

⁶ Axa Jesucristomi catamëcë unicaman aín bana quicësabi oquin 'aia cananuna a unicama uisaira cara aín banacama quia quixun ñuixunin. Nun banax ca ënë nëtënu 'icë axa Cristomi catamëcëma unicaman ñuicë bana ama 'icën. 'Ianan ca aín 'apucaman ñuicë bana ama 'icën. Acaman banaxa cushi 'icëbi ca xëribuquin unin sinanima.

⁷ Usa bana ñuixunquinma cananuna Nucën Papa Diosan ënë me uniocëma pan 'ixunbi sinan bana a ñuixunin. A bana quicësabi oi ca Jesucristo cupí uni aín 'uchacama tërëncë 'aish xëribua 'aínbi Nucën Papa Diosan 'iti 'icën. Usa 'icëbi ca bëráma Nucën Papa Diosan, unicaman a bana 'unánun sinánmiamia 'icën. Bëri cananuna an nu cacësabi oquin unicaman 'unánun a bana ñuixunin.

⁸ 'Ënë menu 'icë 'apucaman ca a bana 'unánma 'icën. A bana 'unánxun ca Nucën 'Ibu Jesús, Diosaribi cushi, a i curúsocënu matásmiamia 'itsíanxa.

⁹ Nun nu ñuicë banax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëosaribi 'icën. A banax ca ësai quia:

Uinu 'icë unínbi ca iscëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca a ñui quia cuacëma 'icën, uinu 'icë unínbi ca aín sinanën sináncëma 'icën, uisairai cara an a nuibacë uni abë 'aish 'iti 'icë quixun, Nucën Papa Diosan mëniosabi oi.

¹⁰ Nucën Papa Diosan mënócxun ca unin 'unáncëbëtanmabi aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmiamia. An ca camabi ñucama 'unania, Nucën Papa Diosan sináncë ñucamaribi ca 'unania.

¹¹ Uinu 'icë unínbi ca bëtsi unían sináncë ñu 'unanima, a unínshi ca an aín nuitu mëu sináncë ñu 'unania. Usaribi oquin ca unin Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unanima. Aín Bëru Ñunshin Upitáinshi ca Nucën Papa Diosan sináncë ñu 'unania.

¹² Nucën Papa Diosan ca nu axa Jesucristomi sináncëma unían sináncësaribi oquin sinánun 'imicëma 'icën. Ama, uisaira oquin cara an nu 'imiti 'icë quixun nun 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubë 'inun nu 'inánxa.

¹³ Nunbi sináncë bana cananuna unicama ñuixuniman. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxunu sináncë bana ashi cananuna axa aín Bëru Ñunshin Upíñu unicama a ñuixunin.

¹⁴ An sinánmicëma uni an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë ñu 'unanima. A ñucamax ca an iscëx 'usani ami cuaitisa 'icën. Unin ca a ñu 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxunshi.

¹⁵ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë uni an, unin 'acë ñucama 'imainun aín banacama, asérabi cara upí 'icë quixun 'unania. Usa 'aínbi ca uni itsin, a unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun 'acë ñu cara asérabi an sinánmicëxun 'acë 'icë quixun 'unanima, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'ixun.

¹⁶ Aín bana cuënëo ca quia: “¿Uin cara Nucën Papa Diosan sinan 'unanx? ¿Uin cara a 'unánmiti 'ic? An usaquin 'unánti uni ca 'aíma 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun Cristonën sináncësaribi oquin sinanin.

3

An Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë uni ñuicë bana

¹ 'Ën xucéantu, ëx mibë 'ixun cana axa aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx upiti Nucën Papa Diosmi catamëcë unicama 'unánmicësa oquin mitsu 'unánmiama 'ain. Ama, an ënë menu 'icë ñuishi sinánquin ëncëma pan unisa 'icë cana mitsu 'unánmiacën, bërími Cristo 'unáncë 'icë.

² Tuá xuratsu aín titan ñu pain pimiquinma aín xuma pain 'amicësa oquin, cana a pain 'unánti banaishi mitsu 'unánmiacën, Cristonëan mitsu 'unánmiti ñumi asérabi 'unántisama pain 'icë. Bëríbi camina usabi 'ain.

³ Usai 'aish nutsi cuamianani nishananquin camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin. Usa 'i camina an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicamaxa 'icësa 'in.

⁴ Usa 'aish camina raírinëxa —'ëx cana Pablonën 'unánmicë 'ai —quimainun raírinëx —'ëx cana Apólonën 'unánmicë 'ai —quin. Usai qui camina Cristonanma unin sináncësa oquinshi sinanin.

⁵ ¿'Ëx Pablo 'aish carana min sináncëx uisa uni 'ain? ¿Mitsun sináncëx cara Apolo uisa uni 'ic? Nucën Papa Diosan nu sinánmicësabi oquin mitsu bana ñuixuncëishi cananuna nux 'ain. Nun aín bana ñuixunia cuati camina Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëacën.

⁶ Ënëx ca ësa 'icën: Unían ñu bëru anu 'apatia ca a me bëtsi unin 'umpaxan chabóia. Usoiabi ca Nucën Papa Diosainshi ñu bëru comia. Usaribi oquin cana 'ën mitsu Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin 'unánmiacën. 'Ën mitsu 'unánmicë bana a ca Apólonën mitsu ñuixuntëcëancëxa. Usoquinu nu rabëtan ñuixuniabi ca Nucën Papa Diosainshi Jesucristomi catamënun mitsu sinánmiacëxa.

⁷ An ñu bëru 'apácë uni 'imainun an a me 'umpaxan chabócë uni anbi ca ñu comima. Nucën Papa Diosan cuni ca comia. Usaribi oquin ca unin aín bana ñuixuniabi Nucën Papa Diosanhi uni Jesucristomi catamëti ainan 'inun 'imia.

⁸ Ainra paían uni bana ñuixuncë uni asaribi ca anribia uni bana 'unánmitëcëncë uni ax 'icën. Uisoquin cara aín ñu mëeti 'axa istancëxun ca Nucën Papa Diosan a unicama cupíoti 'icën.

⁹ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin cananuna nucaman mitsu Jesucristomi sinánun aín bana ñuixuancën, unían ñu bëru 'apácësaribi oquin. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unían 'apácë ñu bërua comicësaribi oquin Jesucristomi upiti catamënun mitsu 'imia.

'Imainun ca ësa 'icën: Xubuoquin ca unin amia cushiti itácama pain nitsíntancëxun i puruia. Usotancëxun ca aín mascuáncama 'aia. Usoquian 'acëx ca xubu upí 'ia. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu upí oquin 'acë xubu achúshisa 'inun 'imia.

¹⁰ An xubu 'ati 'unáncë unin ca itá upí pain caístancëxun nitsinia. Usaribi oquin cana 'ën pain mitsu Jesucristomi catamënun 'unánmiacën. Usa 'ain ca uni itsían, ami xubu 'ati nitsíncë itámia unin i purucësa 'itánun mitsu Cristomi catamënun bana ñuixunquin mitsu 'unánmia. Usa 'ain ca uicaman cara mitsu 'unánmia an Jesucristo cuëëncësabi oquinshi mitsu 'unánminux, bëtsi bana mitsu ñuixunti rabanan bërúancati 'icën.

¹¹ Unían bëtsi bana ñuixuncëxbi ca 'ën a ñuiquin ñuixuncë banaishi cuati Jesucristomi catamëti uni Nucën Papa Diosan 'iti 'icën.

¹²⁻¹³ Jesucristonën uni, an uni bana ñuixuncë, an ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxun aín bana upí oquin 'unánquin, Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun unicama 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca uni raírínën, usaquin 'unánmiquinma unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'inun 'unánmima. Usa 'ain ca utëcënquin Jesucristonën uin cara aín bana upí oquin 'unánmiaxa quixun isnuxun 'aia. An upí oquin 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca upí 'aish maxax upí 'imainun curi 'imainun uxu manë tsin nëënquinbi picëma usaribi 'iti 'icën. An upí oquinma 'unánmicë unin 'unánmicë unicamax ca i, pëi, basi xo acama nëënquin tsin picë usaribi 'iti 'icën.

¹⁴ An a ñuiquin bana ñuixuncëxun cuati ami catamëquian unin Jesucristo quicësabi oquin 'acë 'ain ca an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquin camina uni 'ë ñuiquin bana ñuixuancë quixun caquin cuëënquin upí oquin cupíoti 'icën.

¹⁵ Usa 'aínbi ca an aín bana cuacë unicama asérabi Jesucristomi catamëquin ax quicësabi oquin 'ati 'unánmiama cupí, an atu bana ñuixuncë uni a Nucën Papa Diosan, upí oquinmi 'ën bana uni 'unánmiama 'icë cana mi cupíoima quixun cati 'icën. Usa 'aish ca a uni —ñancábi cana uni 'unánmiacë —quixun sinani, cupí bitsimabi iëti 'icën, tsin nëëncëxbia uni iëcësaribi.

¹⁶ ¿Mitsun caramina 'unaniman, anua Nucën Papa Dios 'icë a camina mitsux 'ai quixun? Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca mitsunu 'icën.

¹⁷ Aín Bëru Ñunshin Upí anu 'icë unicamax ca Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'icën. Usa uni camina mitsux 'ain. Usa 'ain ca ui unin cara usa unicama sinanamiquin bëtsi bana ñuixunquin ami manumia, a Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁸ Uni itsían mitsu sinanamiti rabanan camina bërúancati 'ain. Mitsun camina —'ënbi ñu 'unáncë cana 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinanima camina Jesucristonën sinánmicë 'inux ñu 'unáncëma unisa 'iti 'ain.

¹⁹ Abia unin sináncë bana ax ca Nucën Papa Diosan iscëx ñancáishi 'icën. Nucën Papa Diosan bana aín unin cuëñëo, ax ca ëesai quia: “Ui unin cara bëtsi uni parania, a uni ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun bëtsi unínribi usaribi oquin cupiti 'icën”.

²⁰ Èsairibi ca aín bana quia: “An ñu 'unáncë unicama anbi sináncë banax ca ñuuma 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”.

²¹ Usa 'ain camina uin cara mi 'unánmia a unin 'unánmicëxbi rabítima 'ain. Uisa ñu cara aín unicama Nucën Papa Diosan 'unánmia, a camina mitsunribi 'unánti 'ain.

²² 'Ë 'imainun Apolo 'imainun Pedro, nucaman mitsu ñuixuncë banacama camina camaxunbi 'unánti 'ain. Nucën Papa Diosan ca ënë menu 'icë ñu mitsu 'inania. An 'imicëx

camina ënë menu upiti bucuin. An 'imicëx camina bamatancëxbi abë upiti bucuti 'ain. Bërí camina an 'imicëx asábi 'ain, usabi camina 'iti 'ain, xëñibua 'aínbi.

²³ 'Tanan camina Cristonan 'ain. Cristo ax ca Nucën Papa Diosnan 'icën.

4

Usaía an aín bana ñuixunuan Cristonën caíscë uni 'iá bana

¹ Mitsun camina 'unánti 'ain, nux cananuna an 'amicëxun Cristomi catamënun uni-cama aín bana ñuixuncëishi 'ain. Usa 'aish cananuna unían 'unánma 'icëbi, usai Cristomi catamëti ca uni ainan 'inux iëti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan sinan bana, a uni ñuinun 'imicë 'ain.

² Uinu 'icë unin cara uni ñu mëëxunia an ca —upí oquin ca ñu mëëxunia —quixuan an ñu mëëmicë unin 'unánun upí oquin ñu mëëti 'icën. Usaribi ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni 'iti 'icën.

³ Usa 'aínbi cana 'ën mitsúxmi 'ë ñui 'ëmi manáncë bana 'imainun an uni ñui uni itsimi manáncëxun cuacë 'apucaman 'ë 'uchoçë bana, abi taniman. Uisa uni carana 'ëx 'ai quixun cana 'ënbi sinaniman, Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni ca 'unania.

⁴ 'Ën ñu 'atima 'acë 'ën chiquinacëma ca 'aíma 'icë quixun 'ën sinaniabi ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cuni carana aséabi ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun 'unania.

⁵ Usa 'ain camina Jesucristo utëcëncëma pain 'ain, uisa uni cara uni itsi 'icë quixun sinántima 'ain. Utëcënxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën, camabi uni an unëxun ñu 'acëcama 'imainun aín nuitu mëúa sináncë ñucamaribi, an upí oquin 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Unánmicëbëtan ca Nucën Papa Diosan ui unicaman cara aín 'ucha tërëncë 'ixun ñu upí 'axa, a usaribi oquin —upí oquin camina 'a —quixun caquin cuëënmiti 'icën.

⁶ 'Ën xucéantu, Apolobë 'ëx 'icësaribitimi mitsux bëtsi bana sinanima Nucën Papa Dios quicësabi oíshi 'inun cana ënë ñucama ñuiquin mitsu cain. —An mitsu 'unánmicë unin 'unánmicësamaira oquin ca an nu 'unánmicë unin nu 'unánmia —quixun camina bëtsi uni cañima 'ain.

⁷ ¿Un cara mitsu raíri, bëtsi unicama 'icësamaira oími upí 'inun 'imiaxa? Nucën Papa Diosan 'imicëxma camina upí 'itsianma. Nucën Papa Diosan 'imicëx upí 'ixun ¿caramina uisa cupí —'ëxbi cana upí 'ai —quixun rabíquin sinanin?

⁸ Mitsun camina ësaquin sinanin, —nun cananuna upí oquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicëxun camabi ñu 'unanin —quixun. Usa 'aish camina nun bëtsi ñu mitsu 'unánmiti cuëëniman. Mitsun sinani camina mitsúxbi 'apusa 'ain, Jesucristo utëcëncëma 'aínbi. Mitsúxmi 'apu 'ain cananuna nuxribi cuëëni 'apu 'itsían.

⁹ Usami mitsux 'aínbi ca 'ën sináncëxun Nucën Papa Diosan nu uni raíri meuirá 'imiaxa, aín bana ñuixunun Jesusan caíscë nux 'icëbi. Unían —'uchañu 'aish ca bamati 'icë —quixun ñuicë unisa cananuna nux 'ain. Nuxnu usaquin unin ñuicë 'icë ca unicama 'imainun ángelcamaribi 'isia.

¹⁰ Cristonën cacësabi oquin 'acë cupí mitsun iscëx nux ñuumara 'imainun camina mitsux aín bana 'unáncë 'ain. Mitsun sináncëxa nun bana racuëti banacësa, 'imainun ca mitsun bana cushi 'icën. Usa 'icë nu timaquin nu ñuianan ca mitsuishi unin nuia.

¹¹ Bërí nëtënbi cananuna bëráma 'iásaribiti 'acëñuma 'ianan shimanan chupa upíñuma 'ain. 'Imainun ca unin nu bëtsi bëtsi oquin 'atimoia. Usa 'aish cananuna anu 'iti xubuñumabi 'ain.

¹² 'Atsánxunbi cananuna nun piti binuxun nun mëcënan ñu mëëin. Numia 'atimati banaiabi cananuna nun Nucën Papa Dios a unicama ñucáxunin. Nu bëtsi bëtsi ocëxunbi cananuna tanshitin.

¹³ Nu ñui 'atimati banaiabi cananuna nun abë nuibanainsa tanquin upí oquinshi 'ësëin. Unin sináncëx cananuna nux 'aisama 'icëa unin pucë chinan usaribi 'ain, bëríríbi cananuna unin nu sináncëx usa 'ain.

14 Mitsúxmi masá nuitunun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxuniman. Mitsúxmi 'ën bëchicësa 'icë cana nuibaquin upí 'inun mitsu 'ësëin.

15 'Itsa unin Cristo ñuiquin mitsu ñuixununbi cana 'ën pain Jesucristo mitsu ñuixuancën. 'Ën ñuixuncëxun cuati camina ami catamëacën. Usa 'ain cana 'ëxëshi mitsun papasa 'ain.

16 'Ën pain Jesucristonën bana mitsu ñuixuncë 'aish camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain.

17 Mitsúxmi 'ëx 'icësaribiti 'inun cana Timoteo mitsu istánun xuan. 'Ën bana ñuia cuati axribi asérabi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'aish ca 'ën nuibacë bëchicësa 'icën. Mitsunu cuanxun ca uisai carana 'ëx Jesucristomi catamëcë 'aish 'i, a mitsu ñuixunti 'icën. Camabi ëmanuaxa timëcë axa Jesucristomi catamëcë unicama a cana usai cana 'ëx Jesucristomi catamëti 'i quixun 'unánmin.

18 Mitsu raírnëx camina 'ëx sapi isna anu cuanti racuëti quixun sinani cërutin.

19 Usaquin sináncëbëbi cana Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncëbë 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti 'ain. Cuanxun cana a unicaman cara aín cuëbitainshi banaquinma asérabi ax quicësabi oquin 'aia quixun isti 'ain.

20 Axa —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quicë uni ama, an aín bana quicësabi oquin 'acë uni ax cuni ca asérabi Nucën Papa Diosnan 'icën.

21 ¿'Ën mitsu ñu cai cuanti caramina cuënin? ¿'Ën ñu caquinma mitsu nuibaquin upí oquinshi cai cuanti caramina cuënin?

5

Ax aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni ñuicë bana

1 'Ën cana ësoquian chanioia cuan, micama achúshinëx ismina min papan xanubë 'in. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. An Nucën Papa Diosnan bana 'unáncëma uníxbi ca usai 'ima.

2 ¿An usa ñu 'acë uni mitsubë 'aínbi caramina mitsun —nux cananuna asábi 'ai —quixun sinanin? Usaquin sinanima camina mitsux —nux cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani rabínti 'ain. Rabínquin camina a uni mitsubë 'inúnma chiquínti 'ain.

3 'Ëx mitsubëma 'ixunbi cana mitsubëtan 'acësaribi oquin ënuxunbi sinanin. 'Ëxbi anu 'ixun 'acësa oquin cana —a uni ca 'aisama 'icë —quixun sinanin.

4 Usa 'ain camina ami sinánquin an cushiocëxun Nucën 'Ibu Jesucristo cuëncësa oquin 'anux timëti 'ain, 'ënribi an cushiocëxun, an ca mitsu 'aquinia quixun sinánxunmainun.

5 Timëxun camina a uni ñunshin 'atimanën 'apun uisoquin cara 'ati 'icë usoquian 'anun ënti 'ain. Usaquian 'acëxa sinanacë ca a uni bamacëbi aín bëru ñunshin Nucën 'Ibu Jesusan utëcëxun upí isti 'icën.

6 Bëtsi bëtsi ñu 'aisama 'aíbi camina mitsux rabinima —nux cananuna asábi 'ai —qui cuënin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën. ¿Caramina 'unaniman, “anun pán chamiti ñun ca chamaratsu 'ixunbi xuicëma pain 'icë páncama choia?” Usaribi oquin ca anu 'icë uni achúshinën 'uchaxbi sinanacëma 'ixun anu 'icë unicama usaribitia 'inun 'imiti 'icën.

7 Usa 'ain camina an a 'ai 'uchati ñu 'acë uni a ñua 'atëcëxunma ashiquin ënun sinánmiti 'ain. Bërâma judíos unicamax carnero imi atun xëcuënu 'unánti oquin shiax, bamati 'aishbi iëa, usaribiti cananuna Cristo bama cupí iëan. Bërâma axa iëcë unicaman anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piá usaribi 'inuxun camina mitsun Cristonan cupí uisa 'uchabi 'atëcëntima 'ain.

8 Usa 'ixun cananuna nun 'ása oquin 'atimaquin sinánquinma upí oquinshi sinánan cëmë 'ixun uni paránquinma, —nun 'ucha tërëncë 'aishnu Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo bamacëxa —quixun sinánti 'ain. Usa 'ixun cananuna ñu 'aisama 'ati sinanima asérabi Cristomishi sinani ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain.

9 Mitsu buánminuxun 'ën cuënëocë quirica itsi anu cana ësaquin mitsu cacën, ainanmabi xanu cuënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni abë niaxma 'inun.

10 Camabi unibë niaxma 'inun quixun cana mitsu caiman. Ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman ca ainanmabi xanu cuëëanan, uni itsin ñu cuëëanan, ñu mëcamanan,

Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabia. Camabi menu ca usa uni 'icën. Usa unibubë 'iisa tanquinmabi camina uinu 'icë menuabi usa uni isíma 'itima 'ain.

¹¹ Ēsaquinshi cana mitsu caisa tanin. Axa –'ëx cana Jesucristomi sináncë 'ai – quibi cëmëcë unibë camina nitima 'ain. Jesucristonainsa quiquinbia ainanmabi xanu cuëënbëquincë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibëribi 'icë uni 'imainun bëtsi unin ñu cuëëncë uni 'imainun Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë uni 'imainun ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun mëcamacë uni, usa unibubë camina nitima 'ain, abëtanbi camina pitima 'ain.

¹²⁻¹³ Ēn cana axa Jesucristomi sináncëma unicama 'uchoquin –mix camina 'aisamaira uchañu 'ai –quixun catima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca atu 'uchoti 'icën. Usa 'aínbi camina mitsúnbi ax mitsubë Jesucristomi catamëcë 'ixunbia 'atima ñu 'aia 'unánquin a uni 'uchoti 'ain. Usoquin 'aquin camina axa mitsubë 'icë uni aín 'ucha cupí mitsubë 'iaxma 'inun chiquínti 'ain.

6

Axa Jesucristomi sináncë uníxa, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'apumi manántima bana

¹ Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëxun camina axa Cristomi sináncëma 'apumi manánquinma, mitsúnbi an Nucën Papa Diosan bana cuacë uni raíribëtan mëníoti 'ain.

² Jesucristo nun 'apu 'inux ucëbëtan ca aín unicaman abëtan camabi unin uisa ñu cara 'axa quixun isti 'icën. ¿Mitsux Jesucristobë 'apu 'iti 'ixun caramina unían bërí 'acë ñu 'unánquin mëníoxuntima 'ain?

³ Angelnënríbi cara ñu upí 'axa quixun cananuna isti 'ain. Angelcaman cara ñu upí 'axa quixun 'unánti 'ixun cananuna asérabi ënë nëtënu 'icë unin cara ñu upí 'aia quixun 'unánti 'ain.

⁴ ¿Mitsux Jesucristonën uni 'aíshbi mibëa Jesucristomi sináncë unibë nishanantancëx caramina axa ami sináncëma uninu ami manani cuanti 'ain?

⁵ Usai 'itimimi rabínun quixun cana usaquin mitsu cain. ¿Mitsúxbi caramina usa ñu mëníonantima 'ain?

⁶ ¿Axa Jesucristomi catamëcë uníxa bëtsi ñui ami manani, axa Jesucristomi sináncëma 'apunu cuanti cara asábi 'ic?

⁷ An mitsubëtan Jesucristonën bana 'unáncë unimi manánbëquinti ax ca 'aisama 'icën. Ami manánquinmami an uisa cara mi ocëxunbi tanshiquin min ñua mëcamatiabi isëshiti ca asábi 'iti 'icën.

⁸ Usai 'iti asábi 'aínbi camina mitsun uni itsimi 'uchaquin aín ñu mëcamanan bëtsi bëtsi ñuribi 'ain, abëtanmi Jesucristonën bana cuacë unibi camina usoquin 'ain.

⁹ ¿Aín nëtënu abë 'iisa 'aíshbi ca an ñu 'aisama 'acë uni aín nëtënu Nucën Papa Diosbë 'itima 'icë quixun caramina 'unaniman? Camina 'unánti 'ain, ainanmabi xanu cuëëncë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmi sinánquinma unin 'acë ñu rabicë unicama 'imainun aín xanuma 'aínbi bëtsi unin xanubë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni,

¹⁰ 'imainun an ñu mëcamacë uni 'imainun an bëtsi unin ñu cuëëncë uni, 'imainun axa ñuianancë uni 'imainun paëncë uni 'imainun an uni paránxun aín ñu bicë uni, acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'icën.

¹¹ Usa uni camina mitsu raírnëx 'iacën. 'Iá 'aínbi ca mitsun ñu 'atima 'acëcama tërëncë 'ain mitsun nuitu upí 'icën. Usa 'aish camina Nucën 'Ibu Jesucristo cupí, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx, an iscëx ainan 'ain.

Nun namia Jesucristonan 'ain 'uchatima bana

¹² Asérabi ca ënë bana quia, “unin ca aín cuëncësoquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cana 'ëx upí 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Unin ca aín cuëncësoquin ñu 'ati 'icën. Usa 'aínbi cana unían ñunshínquin 'acësoquin ñu 'atima 'aisama tanin.

¹³ Ësaía uni quicë ax ca asérabi 'icën: Piisa tanquin nun picë ñu ax ca nun pucunu atsíntancëxun nun nami cushioia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin. Usa 'aínbi cananuna ënë menuxunu 'acësa oquin Nucën Papa Diosan nëtënu 'ixun usa ñucama sinántëcëniman. Usa 'aínbi ca unin usai 'iti sinánquinbi tënëquin aín nami 'uchotima 'icën, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ianan unix uni itsibë 'iquin. Unían ainan 'ixun ax cuëncësa oquinshi sinánun ca Nucën 'Ibu Diosan camabi uní uniocëxa.

¹⁴ Usoquin nu unio 'ixun ca an Nucën 'Ibu Jesús baísquimiasaribi oquin aín cushínbi nuribi baísquimiti 'icën.

¹⁵ ¿Caramina, mitsux camina Jesucristonan 'ai quixun 'unaniman? ¿'Ëx Jesucristonan 'aishbi carana 'ëx 'atima xanubë asaribi 'inux 'iti 'ain? Uisa 'aishbi cana 'itima 'ain.

¹⁶ ¿Axa xanu 'atimabë 'icë uni ax ca abë achúshisa 'icë quixun caramina 'unaniman? Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi ca uni xanubë rabë 'aishbi achúshisa 'icën.

¹⁷ Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara Nucën 'Ibu Jesucristonan 'icë, an sináncësaribi oquin sinani abë achúshisa 'icën.

¹⁸ Usa uni 'imainun usa xanumi camina 'unánti 'ain. Aín xanu 'aímabi xanu itsibë 'icë uni 'imainun xanúxmabi uni itsibë 'icë uni an ca abi aín namibi 'uchoquin 'atimamia. Ñu raíri 'aisama 'aquinbi ca unin usoquin aín nami 'uchoima.

¹⁹ ¿Aín Bëru Ñunshin Upí a Nucën Papa Diosan mitsu 'ináncë, ax ca minu 'icë quixun caramina 'unaniman? Mitsux camina anu ax 'icë, a 'ain. Usa 'ain camina miishima 'ain, ax ca min 'Ibu 'icën.

²⁰ Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi ainainshi 'iti oquin aín Bëchicë bamati oquin mëníocëxa. Ainan 'aish camina mitsux cuëncësa oi 'ima ax cuëncësabi oíshi 'iti 'ain. Usa 'ixun camina mitsun nami 'imainun mitsun sinan upí 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësa oquinshi ñu 'ati 'ain. Usaími mitsux 'ia isquin ca raírinën —upí ca Nucën Papa Dios 'icë —quixun 'unánti 'icën.

II. CORINTONU 'ICË UNICAMAN ÑUCÁCËXUAN PABLONËN CA (7-16)

7

Unin cara xanu biti 'icë quixuan Corintonu 'icë unicaman ñucácëxuan Pablonën ca

¹ Mitsúnmi 'ë quirica bëmiquin ñucácë banacama a ñuiquin cana ësaquin mitsu cain, unin xanu bitima ca asábi 'icën.

² Usa 'aínbi ca camabi unin xanu cuëñia. Usa 'ain ca xanu itsi cuëñti rabanan camabi uní xanuñu 'iti 'icën, camabi xanúxribi ca bënëñu 'iti 'icën.

³ Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca uní aín xanubë 'iti 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëbë 'iti 'icën.

⁴ Xanux ca axëshima 'icën, ax ca aín bënënanribi 'icën. Usaribiti ca uní axëshima 'icën, ax ca aín xanunanribi 'icën.

⁵ Usa 'ain ca xanun aín bënë aín nami 'aisa tancëxun timatima 'icën. 'Imainun ca unínribi aín xanu aín nami 'amitisa tancëxun timatima 'icën. A rabëtaxbi upiti Nucën Papa Diosbë banatista tani cananquin mëníotancëx cuni ca ënánanti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apúan 'atimaquin sinánmicëx tënëtisama tani 'uchati rabanan biránantëcënuixbi ca bënëtishi ënánanti 'icën.

⁶ Unían asérabi xanu binun quixun cana 'ën caiman. Biisa tanquin ca biti 'icën.

⁷ 'Ën sináncëx ca camabi uní 'ësaribi xanuñuma 'iti asábi 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan achúshi achúshi uní, xanuribi, uisai cara 'iti 'icë quixun mëníoia.

⁸ Ësaquin cana mitsu cain, xanuñuma unin xanu bitima ca asábi 'icën, 'ëx 'icësaribiti. 'Imainun ca bënëñuma xanu 'imainun casunamëcë xanu bënëutima asábi 'icën.

⁹ Usa 'aínbi ca xanuñuma 'iti tēnētisama tanquin unin xanu biti 'icēn, xanúxribi ca bēnēñuma 'iti tēnētisama tani bēnuti 'icēn.

¹⁰ Bēnēñu xanu ñuiquin cana ēsaquin cain, an ca aín bēnē ěntima 'icēn. 'Ēn sinanēnbi caquinma cana Nucēn 'Ibu Jesusan sinánmicēxun usaquin cain.

¹¹ Aín bēnē ěnquinbi ca xanun uni itsi bitima 'icēn. Biisa tanquin ca aín bēnē bitēcēnti 'icēn. Usaribi oquin ca unin aín xanu ěntima 'icēn.

¹² Ēnē banaribi ñuiquin cana Nucēn 'Ibu Jesusan 'ē sinánmicēma, 'ēnbi sinánquin, ēsaquin mitsu cain: axa Jesucristomi catamēcē unin ca aín xanúxa Jesucristomi catamēcēma 'aishbi abē upí 'ixun ěinsama tancēxun ěntima 'icēn.

¹³ Usaribi oquin ca xanuxun ax Jesucristomi catamēcē 'ixun aín bēnē Jesucristomi catamēcēma 'icēbi an ěinsama tancēxun ěntima 'icēn.

¹⁴ Usa 'ain ca aín xanu Jesúsmi catamēcē 'ixun aín bēnēribi Jesúsmi sinánun sinánmiti 'icēn. Sinánmianan ca aín tuácamaribi Jesucristomi sinánun sinánmiti 'icēn. Usaribi oquin ca aín bēnēn Jesúsmi catamēcē 'ixun aín xanuribi Jesúsmi sinánun sinánmianan aín bēchicē Nucēn Papa Diosan bana 'unánmiti 'icēn. Usaquinmi 'aquincēx ca mitsun bēchicēcama ax an Nucēn Papa Diosan bana cuacēma unin bēchicēsa 'itima 'icēn.

¹⁵ Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamēcēma unin aín xanu Jesúsmi catamēcē 'icē ěinsa tanquin ěnti 'icēn. Usaía 'icēxbi ca aín xanun 'uchama 'icēn. Usaribi oquin ca axa Jesúsmi catamēcēma xanun aín bēnē Jesúsmi catamēcē 'icē ěinsa tanquin ěnti 'icēn. Usaía 'icēxbi ca aín bēnēn 'uchama 'icēn. Nucēn Papa Dios ca nuxnu nun xanubē 'atimonani cuēbícánani tsoți cuēēnima.

¹⁶ Camina 'unaniman, mix xanu 'ixunmi ami sinánmisa tancēx cara min bēnē Jesucristomi sinánti 'icē quixun. Camina 'unaniman, mix bēbu 'ixunmi ami sinánmisa tancēx cara min xanu Jesucristomi sinánti 'icē quixun.

¹⁷ Nucēn 'Ibu Dios cuēēncēsabi oi camina a nētēan an mitsu ainan 'imicē, usaíbi 'iti 'ain. Usoquin cana camabi ěmanu 'icē axa Jesucristomi catamēcē unicama cain.

¹⁸ Ēnēx ca ēsa 'icēn. Mitsux judíos uni 'icē Nucēn Papa Diosan Jesúsmi catamēnun sinánmicēx camina mitsux judíos unicama 'icēsaribiti 'unánti ocē 'aish usabi 'iti 'ain. Usaribiti mitsux judíosma uni 'aish Jesúsmi catamēti ami sinántancēx camina judíos uni 'icēsaribiti 'inux 'unánti oracatima 'ain.

¹⁹ 'Unánti oracacē 'ianan 'unánti oracacēma 'ixunbia aín bana quicēsabi oquin 'aia cuni ca Nucēn Papa Diosan uni upí isia.

²⁰ Uisai cara Nucēn Papa Diosan ainan 'inun 'imicēma pain 'aish 'iaxa, usaíbi ca ainan 'aish uni 'iti 'icēn.

²¹ Mixmi an uni ñu mēēxuncē uni 'icē Nucēn Papa Diosan ainan 'imicēxun camina bēnēquinma min 'acēsabi oquin an mi ñu mēēmīcē uni ñu mēēxunti 'ain. Usa 'aínbi camina an mi 'aisa tanquin chiquíncēx anuax cuanti 'ain.

²² Uni an uni ñu mēēmīcē uninan 'ixun ca aín 'ibu cuēēncēsabi oquin 'aia. Usa 'aishbi ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn ainan 'inun 'imicē 'ixun a unin an ñu mēēmīcē uni ñu mēēxuníbi, Nucēn 'Ibu Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin 'acē 'aish, abi 'axuncēsa 'ia. Usaribi oquin ca uni an uni ñu mēēxuncēma a Nucēn Papa Diosan ainan 'inun Cristomi sinánmicē 'ixun, ax aín bamati nētē sēnēntamainun Cristonēn uni 'ixun ax cuēēncēsabi oquinshi 'aia.

²³ Mitsúxmi ainainshi 'iti oquin ca Nucēn Papa Diosan aín Bēchicēbi camabi uni cupí bamati oquin mēníocēxa. Usa 'ain camina uinu 'icē unínbia Jesucristo cuēēncēsoquinma ax cuēēncēsoquinshi 'acē 'itima 'ain.

²⁴ 'Ēn xucéantu, cana mitsu catēcēnin, uisai caramina Nucēn Papa Diosan Jesucristomi sinánmicēma pan 'aish 'ia, usabii camina 'iti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi.

²⁵ Nucēn 'Ibu Jesusan sinánmicēma 'ēxbi cana, bēnēñuma xanu 'imainun xanuñuma uni ñuiquinmi mitsun 'ē ñucacē a ñui ēsai quin, Nucēn 'Ibu Jesusan aín bana unicama ax cuēēncēsabi oquin ñuixunti 'imicē 'aish.

²⁶ Axa ami catamécëma unicaman ca axa Jesucristomi catamécë unicama ami nishquin bëtsi bëtsi oia. Usaquin 'acëx cananuna upitax bucuiman. Usa 'ain ca 'ën sináncëx, xanuñuma uni ax usabi 'iti 'icën, bënëñuma xanu axribi ca usabi 'iti 'icën.

²⁷ Xanuñu 'ixun camina a énti sinántima 'ain. Xanuñuma 'ixun camina xanu biti sinántima 'ain.

²⁸ Unin xanu biti, ax ca 'uchama 'icën. Usaribiti ca xanu bënuti ax 'uchama 'icën. Usa 'aínbi ca an xanu bicë uni 'imainun axa bënucë xanu, ax an Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicaman 'atimocëx 'aisamaira tēmērati 'icën, an xanu bicëma uni 'imainun bënucëma xanu 'icësamaira oi.

²⁹ 'Ën xucéantu, ésaquin cana mitsu caisa tanin, xënbuirai cananuna tsótima 'ain. Usa 'ain ca uni xanuñu 'aíshbi xanuñumasa 'iti 'icën.

³⁰ Axa rarumacë uni an ca aín rarumatishi sinántima 'icën. Axa bëtsi unicamabë timéax cuëncë unicamax ca axa cuëncëma unicamasaribi 'iti 'icën. An ñu bicë uni axribi ca ñuñu 'aíshbi ñuñumasa 'iti 'icën.

³¹ 'Ënë nētēnuanu iscë ñu ënëx ca cēñutia. Usa 'ain ca ënë nētēnuxan an ñu bicë uni ax ñu bicëma unisa 'iti 'icën.

³² Mitsúxmi ënë nētēnu 'icë ñu 'aisamaira oquin sinani masá nuituti bënëti cana cuëñiman. Xanuñuma unin ca Nucën 'Ibu Jesús cuëncësa oquinshi 'ati sinania, axa cuëñtanun.

³³ Usa 'aínbi ca xanuñu uni an ënë nētēnu 'icë ñuñu 'iti sinania, aín xanu cuëñtanun.

³⁴ Usaribi oquin ca bënëñuma xanun Nucën Papa Diosan iscëxun ñu upíshi 'ati sinánan aín sinan upí 'ixun Nucën 'Ibu Jesús cuëncësa oquinshi 'ati sinania, ax cuëñtanun. Usa 'aínbi ca bënëñu xanu an ënë nētēnu 'icë ñuishi sinania, aín bënë cuëñtanun.

³⁵ Mitsu ënë nētēnu 'icë ñucama 'aisamaira sinánxma 'inun caquin cana mitsu masá nuitumitisama tanin. Mitsúxmi chuámarua 'iti cupíshi cana usaquin mitsu can, mitsúxmi bëtsi ñumi sinanima Nucën 'Ibu Jesús cuëncësabi oíshi 'i cuëñun.

³⁶ Usa 'aínbi ca unin aín bëchicë xanu, aín bënuti sënëncëbëtan, 'iisa tania bënnumiti 'icën. Ax ca 'uchama 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën.

³⁷ Usa 'aínbi ca uni itsin upí oquin sinánxun, aín bëchicë xanu bënnumisama tanquin axribia bënnumisama tania, a bënnumitima 'icën. Usaía 'iti ca asábi 'icën.

³⁸ Usa 'ain ca unin aín bëchicë bënnumiti asábi 'icën. 'Imainun ca unían aín bëchicë bënnumitima ax asábiira 'icën.

³⁹ Bënëñu xanu an ca usai uni 'iti quicësabi oquin, bamacëma 'icë aín bënë éntima 'icën. Aín bënë bamacëbë cuni ca 'iisa tani bënuti 'icën, Nucën 'Ibu Jesús cuëncëbë.

⁴⁰ Usa 'aínbi ca 'ën sináncëx bënëñu 'aish 'icësamairai bënëñuma 'aish chuámarua tani cuëñti 'icën. 'Ën sináncëxun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan usaquin 'ë sinánmiaxa.

8

Unin 'acë ñu rabiquin ñuina 'acë piti ñuiquian Pablonën ca bana

¹ Unían unínbi 'acë ñu rabiquin 'aracacë ñuina 'acë a namix cara piisa 'icë quixunmi 'ë ñucacë bana, a ñuiquin cana ésaquin mitsu cain. 'Ën 'unáncësaribi oquin camina mitsun aséribi 'unan, Nucën Papa Diosëshi dios 'ain ca unin 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë a nami ax bëtsi namisaribi 'aish piti 'icën. Usaquin sinani ca uni raíri ainra isa ñu 'unánxa quixun sinani, a nami pi, bëtsibë cëruanánia. Usa 'aínbi ca raírinëx, a namix ca bëtsi namisaribi 'aish piti 'icë quixun 'unánxunbi an picëma unicama nuibaquin 'uchamisama tanquin piima, Jesucristonën sinánsaribi 'ixun.

² An —'ën cana ñu 'unan —quixun sináncë uni an ñu 'unánxunbi ca aséribi uisai 'iti cara quixun upí oquin 'unánima.

³ Usa 'aínbi ca axa aséribi ami sináncë uni a Nucën Papa Diosan ainan 'icë 'unania.

⁴ Unínbi 'acë ñu rabiquin ñuina rëcë aín nami piti cara asábi 'icë quixunmi 'ë ñucacë bana a ñuiquin cana ésaquin mitsu cain. Cananuna 'unan, unin 'acë ñu ax ca ñuishi unioçë 'aish aséribi diosma 'icën. Nucën Papa Dios ax ca achúshi 'icën, bëtsi dios ca 'aíma 'icën.

⁵ Raíri unin ca sinania, 'aisamaira ca dios 'icë quixun. Usa 'aish ca naínu 'icë 'imainun menu 'icëribi 'icën. Ax ca dios 'icë quianan ax ca nun 'ibu 'icë quiax quia.

⁶ Usaquian sináncëbëtanbi cananuna nun 'unanin, achúshi ca Nucën Papa Dios 'icën. An ca camabi ñu unioçëxa. Ainan 'inun ca nuribi unioçëxa. 'Imainun ca Nucën 'Ibu achúshi, Jesucristo, ashi 'icën. An ca aín Papabëtan camabi ñu unionan nuribi unioçëxa.

⁷ Usa 'aínbi ca axa Jesúsmi catamëcë uni raírinën —unían rabinuxun 'acë ñu ax ca ñuishi 'aish anu nun rabití dios, ama 'icë —quixun upí oquin 'unaníma. 'Unánquinma ca usabi oquin unin 'acë ñu rabiçë 'ixun, Jesucristomi catamëquinbi a ñu rabiquin ñuina rëxun aín nami piia. Piquinbi ca —unían a ñu rabiquin rëcë ñuina nami pi sapi cana 'ucha —quixun sinania.

⁸ Nucën Papa Diosan iscëx ca an ñu picëma uni 'icësaribi an ñu picë uni 'icën. Usa 'ain cananuna nun ñu picë cupí 'ianan nun ñu picëma cupí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ima.

⁹ 'Aisa tanquin camina uni itsin usa ñu rabiquin ñuina 'acë aín nami piti 'ain. Usa 'aínbi camina an upí oquin —a ñux ca unin 'acë 'aish ñuishi 'icë —quixun 'unáncëma uni a 'uchamiti rabanan sinánti 'ain, —cana pitima 'ai —quixun.

¹⁰ Ënëx ca ësa 'icën. Min a rabinuxun unin unioçë ñu a rabiquinma camina —a rabiquian unin rëcë ñuina nami a piibi cana Nucën Papa Diosmi 'uchaima —quixun sinánquin, anuxun a ñu rabi xubunuxun a nami piti 'ain. Usa 'aínbi ca minmi a nami piia iscë cupí an —unin unioçë ñux ca ñuishi 'icë —quixun upí oquin 'unáncëma uni, an a ñu rabiquin a nami piti 'icën.

¹¹ Min a nami piquin camina, minun rabanan 'icësaribitia anun rabananribi Cristo bama uni, a 'uchamín.

¹² Usaquin piquin camina axa mibë Jesúsmi sináncë uni, an —unin unioçë ñu ax unínbi 'acë 'aish cushiñuma 'ain ca a rabiquin unin 'acë ñuina namix bëtsi namisaribi 'icë —quixun 'unáncëma 'ixunbi anribi pinun sinánmin. Sinánmi ami 'uchai camina Cristomiribi 'uchain.

¹³ Usaquin 'ën a nami piquin axa Jesúsmi sináncë uni itsi 'uchamiti rabanan cana xënbua 'aínbi unin 'acë ñu rabiquin pitia 'acë ñu a pitima 'ain.

9

An Jesucristomi catamënun uni bana ñuixuncë uni ca cupí biti 'icë quicë bana

¹ Nucën 'Ibu Jesusan aín bana uni ñuixunti caísa cana 'ëx 'ain. An caíscë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi Nucën 'Ibu Jesús isacën. 'Ën aín bana ñuixuncë cupí camina mitsúxribi ami catamëtin. Usa 'ain camina mitsúnbi 'unánti 'ain, 'ëx cana asérabi a usaquin 'anúan Nucën Papa Diosan caísa 'ain.

² —Jesucristonën aín bana uni ñuixunun 'imicëma ca Pablo 'icë —quixuan uni itsin sináncëbëtanbi camina mitsun —an 'imicë ca —quixun 'unánti 'ain. 'Ën aín bana ñuixunia cuati camina mitsux Nucën 'Ibu Jesúsmi catamëtin. Usa 'ain camina asérabi 'unánti 'ain, an ca 'ë aín bana ñuixunun xuaxa quixun.

³ An 'ë ñuicë unicama cana ësaquin cain:

⁴ —An 'ën bana ñuixuncëxun cuacë unicaman 'ë piti 'ináncëxun 'ën biti ca asábi 'icën.

⁵ A Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíri 'imainun Nucën 'Ibu Jesusan xucéantu 'imainun Pedro, acaman aín xanu abë cuanun buáncësaribi oquin cana 'ënribi 'aisa tanquin xanu buánti 'ain.

⁶ ¿Axa mitsubë 'icë uni raírinën 'acësaribi oquin 'ënribi Bernabëbëtan 'ën mëcënan ñu mëëquinma, Nucën Papa Diosan banaishi ñuixunti cara asábima 'itsíanx? Ca asábi 'itsíanxa.

⁷ Suntárunën ca anbi aín ñu maruima, 'apun cuni ca a 'inania. Usaribi oquin ca an ñu 'apacë unin an 'apacë ñuxa tuaia, aín bimi bixun piia. Usaribi oquin ca an vaca bërúancë unin vaca xuma bixun xëaia.

⁸ 'Ënbi 'ën sinanën sináncëma ca ënë bana 'icën. Moisésnën cuënëo banaribi ca usai quia.

⁹ Moisésnën cuënëo bana ca ësai quia: “Trigo bimima rëucubutia piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Axa tëecë cupía an piti ca asábi 'icën. Vaca bënëxëshi ca usai 'iti quixun ca Nucën Papa Diosan Moisés ënë bana cuënëomiama 'icën.

¹⁰ Numiribi sinánquin ca usaquin Moisés cuënëomiacëxa. Unin ca ñu bëru 'apánuxun me mëníoia. Mëníoquin ca —'apácëx canitancëxuan ñu bërun tuaia cana aín bimi biti 'ai —quixun sinania. Usaribi oquin ca unin trigo bimi biquin, —ënë bimi cana pinuxun 'ai —quixun sinania.

¹¹ Nun mitsúxmi Jesúsni catamënun Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunmi mitsun nun piti ñu nu 'inánti ca asábi 'icën.

¹² Nun cananuna bëtsi unin 'acësamaira oquin mitsu 'unánmian. Usa 'ain ca bëtsi unimi 'inancësamaira oquin mitsun nu ñu 'inánti asábi 'itsíanxa.

Usa 'aínbi cananuna a ñubi mitsunua bicëma 'ain. Mitsun nun Jesucristo ñuicë bana cuaisama tanti rabanan cananuna ñuñuma 'ixunbi mitsu ñu ñucácëma 'ain.

¹³ Camina 'unanin, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca anuxun a rabiti xubunuxun an ñu 'acë unicama 'imainun sacerdotecamanribi Nucën Papa Dios rabiquin 'acë ñuina aín nami paná piia.

¹⁴ Usaribi oquin ca Nucën 'Ibu Jesusan mëníocëxa, an a ñuiquin aín bana uni ñuixuncë unicama a ca an aín bana cuacë unicaman anúan aín ñu biti 'inánti 'icën.

¹⁵ Usa 'aínbi cana 'ën Jesusan bana unicama ñuixunquinbi aña ñubi bicëma 'ain. Bëríribi cana 'ëmi ñu 'inánun quixun ënë quirica mitsu buánmiman. Bana ñuixuncë cupí cana aña ñubi bicëma 'ai quixun 'ën mitsu cacë, a bana cëmë 'iti cana cuëëniman. 'Acëñuma 'aish 'ëx bamacëbëbi ca a bana cëmëma 'iti 'icën.

¹⁶ 'Ën Jesusan bana unicama ñuixuncë cupí cana rabiácátima 'ain. ¡Aín bana ñuixunun Jesucristonën 'ë cacë 'ixunbi an cacësa oquin 'acëma 'aish carana uisai 'icë 'itsían!

¹⁷ Nucën Papa Diosan ca Jesucristo cupía unicama ainan 'inun iëmiti 'icë quicë bana, a 'ëxbi cuëënquin ñuixuncë 'ixun cana cupí biti sinántian. 'Ixunbi cana 'ënbi sináncëma, an 'ë a bana ñuixunun 'ë cacë cupí, an cacësabi oquinshi 'ati 'ain.

¹⁸ 'Ën cupí biti asábi 'aínbi cana cupí biquinma unicama Jesucristo ñuicë bana ñuixunin. Ñuixuni cana curíqui bitsi cuëëncësamaira oi mitsúnmi 'ë cupíoquinmashi a bana cuati cupí cuëënin.

¹⁹ 'Ëa unin ñu mëemicëma, 'aishbi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oíshi 'iquin cana an camabi uni ñu mëëxuncë unisa 'ixun, Cristomi catamënun unicama aín bana ñuixunin.

²⁰ Judíos unicamabë 'aish cana atu Jesucristomi sinánmisa tani judío uni 'icësa 'in. Usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Nucën Papa Diosmi catamëcë cupíshi cana iëti 'ai quixun 'unánquinbi cana an usai judíos unicama íti Moisésnën cuënëo bana cuacë unicama Jesucristomi sinánmisa tanquin a bana quicësaribi oquin 'ain.

²¹ Usa 'aínbi cana judíosma uni, an Moisésnën cuënëo bana 'unáncëma, acamabë 'ixun Jesucristomi sinánun 'unánmiti cupí atux 'icësaribiti 'inux, usaía judíos unicama 'inun Moisésnën cuënëo bana manucësa 'ian. Usai 'ibi cana Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'in.

²² Jesucristomi catamëcë 'ixunbi upí oquin ami catamëti 'unáncëma unicama Jesucristomi upiti catamënun quixun cana atun sináncë ñu timaquinma bana ñuixunin. Camabi uni cana uisai cara atux 'ia usaribi 'iquin, Cristomi upiti catamënun 'aquinin.

²³ Jesucristomi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëminun cana unicama bana ñuixunin, Jesucristomi catamëcëbë atubë cuëënuuxun.

²⁴ Camina 'unanin, cuai ca uni uix pain cara bëbati 'icë isnux, camáxbi abatia. Camáxbi abácëbëtanbi ca ax paían bëbacë ainshi ñu bitsia. Usaribiquin camina Jesucristobë tsóti sinani cuëënquin ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.

²⁵ Uni axa cuaiticama ax ca aín nami cushi 'inux bachuaquin tania. Aín namia cushi 'iti cupí ca ñu 'atima 'aima. Usai 'itancëx abati ax pain bëbaquin ca ñu bitsia. Usai 'iquian bicëxbi ca a ñu chëqui 'atimatia. Usa 'aínbi cananuna nux Jesús cuëëncësabi oi 'inux camabi nëtën upí 'iti 'ain. Usai 'itancëx cananuna an 'imicëx asaribi upí 'aish uinsaranbi nëtëtimoí abë tsóti 'ain.

²⁶ Amanu amanu sinánquinma cana Jesucristo cuëëncësabi oquin upí oquin 'ati sinanin. Bëxuñu uníxa abati amo amotan cuancësari cana 'iisama tanin, 'imainun cana unia suñubë mëëanancësa 'iisama tanin.

²⁷ 'Ën Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixuncë 'ixunbi ax cuëëncësabi oi 'ima 'ëxbi cëmëia ca an aín bana ñuixma 'inun 'ë cati 'icën. Usaquian 'ë cati rabanan cana 'ën nami ñu 'atima 'ati cuëëncëbetanbi 'aíma Jesucristo cuëëncësabi oíshi 'in.

10

Unían a rabinuxun unioçë ñu rabbitima bana

¹ 'Ën xucëantu, ënëmi mitsun 'unánun cana mitsu cain: —Nucën raracamaxa Egip-tonuax cuania ca Egiptonu 'icë suntárucaman 'atin rabanan Nucën Papa Diosan nëtë cuin bëararamiacëxa. Usaquiani ca Nucën Papa Diosan parúnppa tëárabëoquin aín nëbëtsi ësquimiquin me racáncëbë anun 'ucë manan sicaracëacëxa.

² Usaquin nëtë cuinan bëararacë 'aish parúnppa sicaracëtancëx ca nucën raracamax Nucën Papa Diosmi catamëti Moisésbë upí 'aish an buáncëx abë cuancëxa.

³ Cuanquin ca camaxunbi Nucën Papa Diosan 'ináncë piti piacëxa. An 'ináncë 'unpáxribi ca camaxunbi xëacëxa, xaxúnppanuxa shaquibutia.

⁴ Xaxunuaxa chiquicë 'unpáxaribi 'ixun ca Cristonën abë cuanquin atu cushiocëxa. Usa 'ain ca anuaxa 'unpax chiquicë xaxusa Cristo 'iacëxa.

⁵ Usa 'aínbi ca ax quicësa oquian 'aiama oquin, usaía atux 'iti cuëëncësinma Nucën Papa Diosan anu uni 'icëma menuxun 'itsamashi bërútamainun aín patsan cëñúmiacëxa.

⁶ Nun atun ñu 'aisama 'ati cuëënsaribi oquin cuëënxunma, nun a 'unánti oi ca usai 'iacëxa.

⁷ A unicama raírinëan 'ásaribi oquin camina unin 'acë ñu rabbitima 'ain. Atu ñuiquin ca Moisésnën ësaquin cuëëncëcëxa: “Aín paë bata xëanan pi bucubutancëx cuëëni ca ransacëxa”.

⁸ Usai 'ianan ca a unicama raírinëx aín xanuma xanu itsibë 'i 'uchatancëx achúshi nëtëinshí 'itsaira veintitrés mil uní bamacëxa. A unicama raírinëxa aín xanuma xanu itsibë 'iásaribiti cananuna 'itima 'ain.

⁹ Atúnbi —Nucën Papa Diosan sapi ca nu 'atimotima 'icë —quixun sinánquin ñu 'aisama 'atancëxbi ca runun picëx a unicama bamacëxa. A unicamaxa Nucën Papa Diosmi 'uchasaribi oi cananuna usaquinribi sinani Nucën 'Ibu Jesúsmi 'uchatima 'ain.

¹⁰ Usaribitia a unicama raírinëx a ñui 'atimati banaia ca Nucën Papa Diosan cëñúmiacëxa. A unicama 'iásaribiti cananuna Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatima 'ain.

¹¹ Nucën raracama usai 'iá, anu nun Jesucristomi catamëti ainan 'ixun 'unánun ca Nucën Papa Diosan Moisés cuëëncëcëxa.

¹² Nux cananuna usai 'itima 'ai quixun sinanibi camina bërúinraoracati 'ain, usai atu mina 'in.

¹³ Ñu 'atima 'ati sinánquinbi camina 'unánti 'ain, mitsúinshima uni itsínribi ca usaribi oquin sinani tëmëraia quixun. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ax quicësabi oquin mitsu 'aquinquin, ñunshin 'atimanën mitsu 'aisamaira oquin tanun ënima. An ca ami catamëquinmi min ñu 'atima 'ati sináncë ënun mitsu cushioquin, uisaxun caramina ënti 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën.

¹⁴ 'Ën nuibacë xucëantu, unínbi 'acë ñu a camina ami 'unánquin rabbitima 'ain.

¹⁵ Mitsúxmi sinánñu uni 'icë cana usaquin mitsu cain. Usa 'ixun camina 'ën mitsu cacëxun cuaquin ënë banax ca aséribi 'icë quixun 'unánti 'ain.

16 Timéxun cananuna, Jesucristo ca nun 'ucha cupí aín imi 'apati i curúsocënuax bamacëxa quixun sinánquin —asábi ca —quixun Nucën Papa Dios cain. Catancëxun cananuna manë xanpanua bimi baca xëaquin —Cristo aín imi 'apati bama cupí cananuna nun 'ucha tërëncë 'ai —quixun sinanin. Pánribi tëaxun tucatançëx mëtícanantancëxun piquin cananuna camaxunbi —Cristo ca nun 'ucha cupí i curúsocënuax bamacëxa —quixun sinanin.

17 'Itsa uni 'ixunbi cananuna camaxunbi a pán piquin, —nux cananuna camáxbi Cristonan 'aish achúshisa 'ai —quixun sinanin.

18 Camina 'unanin, an a rabiquin ñuina 'acë Israel unicaman ca Nucën Papa Dios rabia. 'Imainun ca an a ñuina nami picë unicamanribi Nucën Papa Dios rabia.

19 Usaquin caquin cana unían a rabinuxun unioçë ñu ax ca cushi 'icë quixun mitsu caiman. 'Imainun ca a rabiquian 'acë ñuina nami axribi bëtsi namisama 'icë quixun cana mitsu caiman.

20 Ésaquin cana mitsu cain, judíosma unibunëx Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñuina 'axun unin 'acë ñu rabiquin ca Nucën Papa Dios rabiquinma ñunshin 'atima rabia. Usaribiquin ñunshin 'atima rabimi mitsux aín uni 'iti cana cuëëniman.

21 Nucën 'Ibu Jesucristo ca nun 'ucha cupí bamacëxa quixun sinánquin uvas bimi aín baca 'acë 'ixun camina uni itsibëtan ñunshin 'atima rabiquin xëati ñu xëatima 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo sinánquin uvas bimi aín baca 'anan pán picë 'ixun camina ñunshin 'atima sinánquin a rabiquin 'ati ñu pitima 'ain.

22 Nucën 'Ibu Jesús nishmiquin camina ñunshin 'atima rabbitima 'ain. Nuxnu cushima 'imainun ca axira nubë sënënmaira 'aish cushi 'icën.

Ainanshia 'inun 'aquinma bëtsi uniribi sinánquin unin ñu 'ati bana

23 Ënë banax ca aséabi 'icën, “Unin ca aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icën”. Usa 'aínbi cananuna nux asábi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain. Aséabi ca “unin aín cuëëncësa oquin ñu 'ati 'icë” 'aínbi cananuna nux Jesusan bana quicësabi oi 'iisa tanquin camabi ñuira 'atima 'ain.

24 Axa Jesúsmi sináncë unin ca 'ënanshi ca quixun sinánquin ñu 'atima 'icën. Bëtsi uniribia upí 'inun 'aquinti sinánxun ca ñu 'ati 'icën.

25-26 Mecama 'imainun menu 'icë ñucama ax ca Nucën 'Ibu Diosan unio 'aish ainan 'icën. Usa 'ain camina anuxun nami maruti anu 'icë nami maruxun piishiti 'ain. Uinua bëcë cara quixun camina ñucátima 'ain. —A pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.

27 Axa Jesucristomi catamëcëma unían abëtanmi pi cuanun quixun cacëx camina cuainsa tani cuanti 'ain. Cuanxun camina —uinua bëcë cara a nami 'icë —quixun ñucáquinma piishiti 'ain. —A nami pi sapi cana 'aisama 'iti 'ai —quixun camina sinántima 'ain.

28 Mitsun piti 'aínbia uni itsin mitsu —ënë namix ca unin 'acë ñu rabiquin piti 'acë 'icë —quixun mitsu cacëxun cuní camina pitima 'ain. An mitsu cacë uni an Jesucristomi catamëcë 'ixunbi, camabi nami ca bëtsi namisaribi 'icë quixun upí oquin 'unáncëma 'ixun, —ënë nami pi cana Nucën Papa Diosmi 'uchain —quixun sináncë 'ain camina a nami pitima 'ain.

29 —A piti ca asábi 'icë —quixun mitsun sináncëbëtanbi an mi cacë unin —usa ñu 'ën piti ca 'ucha 'icë —quixun sináncëbëtan camina pitima 'ain.

Sapi camina 'ë ñucáti 'ain, uisacasquin carana uni itsían, ënë nami piti ca 'ucha 'icë quixun sináncë cupí 'ën pitima 'ai quixun.

30 ¿Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caxun 'ën piabi cara unin 'uchoquin, —Nucën Papa Diosmi 'uchaquin camina pia —quixun 'ë cati 'ic?

31 Ënëx ca ésa 'icën. Ñu piquin, ñu xëaquin, añu ñu caramina 'ai, usa ñu 'aquin camina Nucën Papa Dios cuëënun a sinánquin 'ati 'ain.

³² Usoquin camina uinu 'icë unibi, judíos uni 'imainun judíosma uniribi, 'imainun axa Jesucristomi catamëcë unicamaribi, Nucën Papa Diosmi 'uchati sinánmitima 'ain.

³³ 'Ënribi cana camabi uníxa 'ën 'aia isi cuëënnun ñu 'ain. 'Ën cuëëncë ñu 'atishi sinánxun cana ñu 'aiman. Jesucristomi catamëtía iënnun camabi uni 'aquínti sinánxun cana ñu 'ain.

11

¹ 'Ëx Cristo 'iásaribiti 'icësaribiti camina mitsúxribi 'iti 'ain.

Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbë usai xanucama 'iti bana

² 'Ën xucéantu, mitsun 'ë manuquinma camina 'ën mitsu ñuixuncë bana quicësabi oquin 'ain. Usaími 'ia cuaquin cana —asábi ca —quixun mitsu cain.

³ 'Ënë banaribi cana mitsúnmi 'unánun ësaquin mitsu cain, Cristonën aín Papan bana cuacësaribi oquin ca camabi unin Cristonën bana cuati 'icën. Usaribi oquin ca camabi xanun aín bënë bana cuati 'icën.

⁴ Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëbëtan ca nucë bënë unin Nucën Papa Diosbë banaquin aín mañuti mañutima 'icën. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan sinánmicë bana uni ñuixunquin aín mañuti mañutima 'icën. Usoquian unin aín mañuti mañucëx ca 'aisama 'iti 'icën.

⁵ Usa 'aínbi ca xanux abë bananan Nucën Papa Diosan sinánmicë bana ñuixuni mapúcé 'iti 'icën. Usaía 'icëxma ca 'aisama 'aish maxcúcë xanusa 'ia.

⁶ Axa mapútisama tancë xanu ax ca maxcúcë 'iti 'icën. Usa 'aish ca maxcútimi rabíanan, maruñusa 'aish rabíntisama tani mapúti 'icën.

⁷ Nucën Papa Diosan ca asaribi 'itánun uni uniocëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan asaribi 'inun unio 'aish uni mapútima 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan an uni 'aquínti oquin xanu uniocëxa.

⁸ Nucën Papa Diosan ca xanun putu bixun uni unioma 'icën. Usaquin 'aquinma ca nucë bënë unin putu bixun xanu uniocëxa.

⁹ Xanunan 'iti oquin ca Nucën Papa Diosan bëbu unioma 'icën. Bëbunan 'iti oquin ca xanu Nucën Papa Diosan uniocëxa.

¹⁰ 'Ën uni 'aquinquin ax quicësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë uniocëxa quixun sinani ca xanux mapúcé 'iti 'icën, ángelcaman —a upí sinánñu ca —quixun isnun.

¹¹ Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ësaquin 'unánti 'icën, bëbu uni ashi 'ixunbi ca camabi ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën. Usaribiquin ca xanun ashi 'ixunbi camabi ñu aín cuëëncësa oquin 'atima 'icën.

¹² Bëráma ca Nucën Papa Diosan xanu unioquin unin putu bixun uniocëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin xanúinshi uni tuaia.

¹³ Mitsúnbi camina upí oquin sinánquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosbë banaia xanu mapútima cara asábi 'icë quixun.

¹⁴ Cananuna 'unan, uni aín bu chaxcéira 'aish ca rabin 'iti 'icën.

¹⁵ Usa 'aínbi ca usabiiti oi unia 'aish xanux aín bu chaxcé 'icën. Usabi anun mapúti oquin ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'aish ca xanunanëx upí 'icën.

¹⁶ Axa ënë bana cuati cuëbicanáncë unicama cana cain, usai ca xanu 'iti 'icë quixun cananuna camabi uni cain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëcamaribi ca —usai ca 'iti 'icë —quixun sinania.

Pán pianan uvas baca 'aquin Jesucristo aséabi sinánquin 'ati bana

¹⁷⁻¹⁸ 'Ësaquian mitsu ñuicania cana cuan, mitsux isamina Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca 'anux timëaxbi camáxbi nuibananima bëtsibë bëtsibë nishananin. Usaquin ñuicania cuaquin cana sinan, usai sapi camina 'icani quixun. Usa 'aish camina ñancábi timëcanin. Timëaxbi camina anuaxira nishanancanin. Usaquin Jesucristo sinánquin pán pianan bimi baca xëaibi camina aséabi ami sinánquinmi 'acëma cupí 'uchain. Usoquinmi ñu 'aia cana mitsu, upí oquin camina 'ai quixun caiman.

19 Usaquin bētsi bētsi oquin sinania raírinēx cuamiananmainunbi raírinēx nishananiama isquin ca unin isti 'icēn, uicamax cara asérabi Cristonan 'icē quixun.

20 Camáxbi timēxun nuibananquinma piquin camina asérabi Nucēn 'Ibu Jesucristo sinánquin 'aiman.

21 Usa 'ixun camina uni raíri tēnánan micama raírinēn mitsun bēcē ñu pin. Uni raírinēxa 'acēñuma 'aish panántamainun camina micama raírinēx 'aisamaira oquin pitancēx paēnin.

22 Mitsux camina anuxun pianan xēati xubuñu 'ain. Axa Jesucristomi catamēcē unicamabē timēaxmi usai mitsux 'icēbē ca uni raírinēx Nucēn Papa Dios timai ainan 'iisama tanti 'icēn. Usami ocēx ca anu 'icē ñuñuma unicamax ñuñuma 'aish rabinia. ¿Isoquin carana mitsu cati 'ain? ¿Usáimi 'ia carana uisa 'ixun mitsu –asábi camina 'ai –quixun cati 'ain? Cana catima 'ain.

Jesucristo sinánquin pán pianan uvas baca 'ati bana
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

23 Nucēn 'Ibu Jesusan 'ē cacē bana ñuiquin cana ēsaquin mitsu can, anúan uni itsin 'anun quixun unin a 'inánti, a ñantan ca Nucēn 'Ibu Jesusan pán biacēxa.

24 Bitancēxun ca aín Papa –asábi ca –catancēxun tēcēnpaxun mētícaquin cacēxa: “Ēñē ca pit. Mitsúnmi piti pán ēnēx ca 'ē 'icēn, axa minun rabanan bamati a. Ēsoquin piquin camina 'ē sinánquin 'ati 'ain”.

25 Usaribi oquin ca pitancēx sēnēnxun xanpanu 'icē uvas baca biquin cacēxa: “Ēx 'ēn imi 'apati bamati cupí ca mitsúxmi ainan 'iti 'ēn Papa Diosan mēníocēxa. Ēñē sinánquin camina ēsoquin bimi baca 'aquin 'ē sinánquin 'ati 'ain”.

26 Usa 'ain ca Nucēn 'Ibu Jesucristo utēcēntamainun aín unicaman ēsoquin pán 'imainun bimi baca 'ati 'icēn. Usaquian aín unicaman 'aia isquin ca unin 'unánti 'icēn, atun 'ucha cupía Jesucristo bama 'ain ca a sinánquin usoquin 'aia quixun.

Asérabi Jesucristomi sinánquin pán 'imainun uvas baca 'ati bana

27 Usa 'ain ca uix cara Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'íma 'ianan –Jesucristo ca nun 'uchacama tērēnux aín imi 'apati bamacēxa –quixun sinánquinma a manucē 'ixunbi usoquin pán 'imainun bimi baca 'aia, a unix ca Nucēn 'Ibu Jesucristomi 'uchaia.

28 Usa 'ain camina pán 'imainun bimi baca 'anuxun, mitsux caramina asérabi ami sinani Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'i quixun upí oquin sinánti 'ain.

29 Nucēn 'Ibu Jesucristo ca nun 'uchacama cupí bamacēxa quixun sinánquinmabi usoquin pán 'imainun bimi baca 'ai 'uchacē cupí camina castícancē 'iti 'ain.

30 Usai 'uchacē cupí camina Nucēn Papa Diosan 'imicēx raíri cushima 'ianan 'insínñu 'ain. Usa 'aish ca raíriribi bamaxa.

31 Usa 'aínbi ca nun 'uchacama mēníocē 'ixun –asérabi ca Jesucristo cupí Nucēn Papa Diosan iscēx 'ēn nuitu upí 'icē –quixun sinánquinu pán 'imainun bimi baca 'aia, Nucēn Papa Diosan nu 'uchotima 'icēn.

32 Usa 'aínbi ca asérabi ami sinánquinmabi usoquin a ñu 'aia, Nucēn Papa Diosan nu 'uchoquin, axa ami sináncēma unicamabēnu nuxribi 'uchocē 'itin rabanan, usoquin 'atēcēníma 'inuxun 'unánun, uisai caranuna 'i usáinu 'inun nu castícania.

33 'Ēn xucēantu, Jesucristo sinánquin pán 'imainun bimi baca 'anux timēti camina pinux caínanpanti 'ain.

34 Usai 'iimi upiti timētiama isquian Nucēn Papa Diosan mitsu castícantí rabanan camina panancē 'ixun mitsun xubunuxun piti 'ain. Usa 'ain cana mitsu isi cuanxun uisai caramina 'icani, a mitsu mēníoxunti 'ain.

12

Aín cushi 'ináncëxun ca Nucën Papa Diosan unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia quixuan Pablonën ca

¹ Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana ësaquin mitsu cain, axa Jesucristomi catamëcë unicaman ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicësabi oquin bëtsi bëtsi ñu 'ati 'icën.

² Camina 'unanin, mitsux Jesucristomi catamëcëma pan 'aish camina unían 'acë ñu banañumabia, ax isa dios 'icë quixun unin cacë ñu rabi axa Jesúsmi sináncëma unibubë niacën.

³ Usa 'aínbi camina bërí Jesúsmi catamëcë 'ixun 'unánti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx cuni ca uni “Jesús ca Nucën 'Ibu 'icë” quia. 'Imainun ca axa “Jesús ca 'aisama 'icë” quicë unicama ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma 'icën.

⁴ Nucën Papa Diosan ca atúan bëtsi bëtsi ñu 'anun quixun aín unicama sinánmiquin usaquian 'anun aín cushi 'inania. Achúshi 'ixunbia aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun ca axa Jesúsmi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia.

⁵ Bëtsi bëtsi ñu 'ananbi ca camaxunbi achúshi, Nucën 'Ibu Jesús, ashi rabiquin ñu 'axunia.

⁶ Usa 'ain ca atúan ñu 'anun aín unicama bëtsi bëtsi sinan 'inanibi Nucën Papa Dios ax achúshi 'icën.

⁷ Nucën Papa Diosan ca aín unicama achúshi achúshi, anúan aín unicama raíri upiti Jesucristomi sinánun quixun 'aquinun 'inania. 'Ináncëxuan aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ixun upí oquin ñu 'aia isquin ca unicaman 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca 'aia quixun.

⁸ Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxa, uni raíri sinánñuira 'aish upiti bananun quixun 'imia. 'Imianan ca uni raírinëxa aín nuitu mëu racanaquin uisai cara quti 'icë quixun sinántancëx upiti bananun quixun 'imia.

⁹ Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxuan uni raírin ami catamëquin —Nucën Papa Diosan ca asérabi 'ë 'aquinia —quixun 'unánquin upí ñu 'anun 'amia. 'Amianan ca aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxuan bëtsi bëtsi unin uni 'insíncë pëxcunun quixun 'amia.

¹⁰ Aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían 'acëma ñu 'aia. An sinánmicëxun ca bëtsi bëtsi unin Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin aín bana unicama ñuixunia. An 'imicëxun ca bëtsi bëtsi unin, uni itsían bana ñuia cuaquin, asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun bana ñuia quixun 'unania. An sinánmicëx ca bëtsi bëtsi unix Nucën Papa Dios rabi, uni itsían cuacëma bana banaia. Banacëbëtan ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxuan bëtsi unin uisai quicë cara a bana 'icë quixun uni ñuixunun 'unánmia.

¹¹ Usaquin 'aquin ca aín Bëru Ñunshin Upí ax achúshi 'ixunbi, Nucën Papa Diosan unicama bëtsi bëtsi ñua 'anun 'imia, ax cuëncësabi oquin.

Aín unicamaxa Jesucristonan 'aish achúshisa 'icë quicë bana

¹² Ënëx ca ësa 'icën. Aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu, aín bëru, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristo achúshishi 'icën.

¹³ Nux Cristonën uni 'aish cananuna ësa 'ain: raírinëx judíos uni 'imainun raírinëxribi axa griego bana banacë uni 'imainun raírinëxribi an ñu uni mëëxuncë uni 'imainun cananuna raírinëxribi an uni ñu mëëxuncëma uni 'ain. Usa 'aishbi cananuna nucamax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan Cristonan 'aish achúshisa 'ain. Abënu 'inun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nucama 'inánxa.

¹⁴ Unia achúshi 'aínbi ca aín taë, aín mëcën, aín xo, aín pucu acamax 'itsa 'icën.

¹⁵ Aín taëx banati 'unán 'ixun ca catsíanxa: “Ëx aín męcënma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca ax aín męcënma 'aishbi ax a uninan 'icën.

¹⁶ Aín pabitax banati 'unan 'ixun ca catsíanxa: “Ëx aín bëruma 'aish cana 'ëx a uninanma 'ain”. Usa 'aínbi ca aín bëruma 'aishbi ax a uninan 'icën.

¹⁷ Bëruñushi 'ixun ca unin uisaxunbi cuatima 'icën. Pabíñushi 'ixun ca unin uisaxunbi xëtima 'icën.

¹⁸ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan an sináncësabi oquin pabí, bëru, taë, quisi, pucu acamaña 'itánun uni uniocëxa.

¹⁹ Pabíshi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Bëruishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa. Taëishi 'aish ca uni unima 'itsíanxa.

²⁰ Usa 'ain ca uni taë, pabí, bëru, acamaña 'aishbi achúshishi 'icën.

²¹ Unin bëru banati 'unan 'ixun ca a unin męcën: “Mixmi 'aíma 'aínbi 'ëxëshi 'aishbi cana asábi 'itsían” quixun catima 'icën. Usaribi oquin ca unin maxcatax banati 'unan 'ixun a unin taë: “Mixmi 'aíma 'aínbi cana 'ëxëshi 'aishbi asábi 'itsían” quixun catima 'icën.

²² Bëru, męcën, maxcá, acama 'imainunbi nun nami raíri anu bërúinra ocëma acamaxa 'aíma 'ain cananuna uisa 'aishbi tsótsianma.

²³ 'Imainunribi cananuna nami an bépánti chupa pañuin. Pañuanan cananuna nun namicamaira unin isti rabanán rabínquin, chupan mapuquin bërúinroin.

²⁴ Acama bërúanquinbi cananuna nun bëru, nun męcën acama unínma isia quixun mapuima. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nun namicama asábi 'icën. A mapucëcamax ca anu mapucëmacamasaribi 'icën.

²⁵ Usa 'ain cananuna —amo 'icëxa 'aisama 'imainun ca amo 'icëxëshi nun nami upí 'icë —quixun sinántima 'ain. Camabi nun namix ca upí 'icën.

²⁶ Nun męcënaxa paëia ca camabi nun namin tania. Usaribiti ca nun pabitax paëia camabi nun namin tania. Usaribiti cananuna unían —min bu, min bëmána, min pëñan ca upí 'icë —quixun cacëx nun namicamabëbi chuámarua tani cuëënin.

²⁷ Usa ca ënëx 'icën. Aín taë, aín męcën, aín pabí acamaxa 'itsa 'aínbi ca uni achúshishi 'icën. Usaribiti ca Cristobë aín unicama achúshishi 'icën.

²⁸ Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman bëtsi bëtsi ñu 'aia. Raíri unín ca aín bana ñuixunuan Jesucristonën caíscë 'ia. Raíri unin ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raíri unin ca axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana 'unánmia. Raíri unin ca uni itsin 'acëma ñu 'aia. Raíri unínribi ca uni ñucë pëxcuia, raíri unin ca unicama 'aquinia, raíri unín ca Nucën Papa Diosan bana cuatia timëcë unicama aín cushi 'ia, raíri unínribi ca Nucën Papa Dios rabi unían cuatima banan banaia.

²⁹ Usa 'aishbi ca camáxira aín bana uni ñuixunuan Jesusan caíscë 'ima, camáxira ca an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë 'ima, camáxira ca an axa Jesúsmi catamëcë unicama aín bana 'unánmicë 'ima, camáxira ca an uni itsin 'acëma ñu 'acë 'ima.

³⁰ Camáxira ca anun uni 'insíncë pëxcuti cushiñu 'ima, camáxira ca axa Nucën Papa Dios rabi unin cuatima banan banacë 'ima, camáxira ca uníxa bëtsi banan banacë an ñuixuncë 'ima.

³¹ Camabi ñu 'aquinmabi camina aña 'aquin caramina camabi unia Jesucristomi upiti sinánun 'aquinti 'ai, a ñumi 'anúan mi 'aquinun Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. A ñucamami upí oquin 'aiabi cana mitsu 'unánmiti 'ain, bëtsi ñu upíirami 'anun.

13

Unicama camina nuibati 'ai quixuan Pablonën ca

¹ 'Ëx bëtsi bëtsi banan bananan anun ángel banacë banánribi banacëxbi ca uni nuibacëma 'aish 'ën bana rata tancácësa ñancáishi 'icën.

² 'Ën Nucën Papa Diosan a sinánmicë ñu ñuiquin unicama ñuixuanan, camabi ñu 'unánquin uni itsin 'unáncëma ñuribi 'unánan, —Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinti 'icë — quixun sinánquin aín cushin aín bashibi amanu tacuiabi, ca uni itsi nuibaquin 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan 'ë upí isima.

³ Ën ñucama ñuñuma uni 'inánan upí ñu 'acë cupí bētsi unin nēēncēx bamaiabi ca uni nuibati 'icēma 'icē, Nucēn Papa Diosan 'ē upí isima.

⁴ An uni raíri nuibacē unin ca bētsi unia abē upíma 'icēbi ami nishquinma upí oquinshi caia. Usa 'aish ca bētsi unibē upí 'ia. An uni raíri nuibacē uni ax ca bētsimi nutsima. Ca –bētsi unibē sēnēnmaira cana 'ai –quixun sinanima. Ca rabiakatima.

⁵ Ca nishcēsashi 'aish aín cuēēncēsa oíshi 'ima. Aín cuēēncēsa oquinshi ñu 'acē ca 'ima. Ca bēnētishi nishima. Ami nishquian unin 'atimocēxunbi ca axribi ami nishquinma tanshitia.

⁶ Ñu 'atima unin 'acēbē ca cuēēnima. Usa 'aish ca upí ñu cuati cuni cuēēnia.

⁷ An uni nuibacē unin ca amia nishcēxunbi uni, axribi ami nishquinma –sapí ca sinanati 'icē –quixun cainia. Axa upíma 'aínbi ca ami nishíma usabi abē upí 'ia.

⁸ Ënē nētēcama cēñúcēbētan camaxunbi a 'unáncē cupí ca uinu 'icē unínbi Nucēn Papa Dios quicē bana unicama ñuixuntēcēntima 'icēn, uinu 'icē uníxbi ca Nucēn Papa Dios rabi unin cuatima banan banatima 'icēn, unían bētsi uni 'unánmiti ca 'aíma 'iti 'icēn. Usai 'iti a 'aíma 'aínbi ca nux nuibananti ax cēñútima, bamatancēxribi cananuna Nucēn Papa Diosan nētēnu 'aish anuaxribi bētsibē nuibananti 'ain.

⁹ Ënē nētēnuxun cananuna 'unánquinbi camabi uisai caranuna 'iti 'ai quixun 'unaniman. Usa 'ixun cananuna camabiira 'unáncēma 'ixun nun 'unáncēshi ñuixunin.

¹⁰ Usa 'aínbi cananuna Ënē menuxun 'acēsamaira oquin aín nētēnuxun upíira oquin an sinánmiti ñucama 'unánuxun 'ain.

¹¹ Xuratsu 'aish cana 'ēx tuá xuratsu 'icēsari banacēn. Usa 'ixun cana tuá xuratsunēn sináncēsa oquin sináncēn. Xuratsu 'ixun cana xuratsunēan cuacēsa oquin cuacēn. Usa 'ixunbi cana canitancēxun xura 'aish 'ēx 'iá acama ēancēn.

¹² Espejo upíirama 'aínu upí oquin anun ñu iscēma usaribi oquin cananuna uisaira cara Nucēn Papa Diosan sinan 'icē quixun camaira 'unaniman. Usa 'aínbi cananuna aín nētēnu 'ixúinra 'unánti 'ain. Bērí cana camabiira 'unaniman. Usa 'ixunbi cana 'unánti 'ain, an 'ē 'unáncēsaribi oquin.

¹³ Bētsi ñucama cēñúcēbēbi cananuna nux cēñútimoí abē 'aish Nucēn Papa Diosmi catamēti 'ain. –Cananuna Ënē Nucēn Papa Diosan nētēnuax cēñútimoí 'iti 'ai –quixun 'unani cananuna cuēēinra cuēēnti 'ain. Anu 'aish cananuna camáxbi cēñútimoí bētsibē nuibananti 'ain. Nucēn Papa Diosmi catamēti cuēēanan abē nētētimoí 'iti sinani cuēēnibi cananuna bētsibē nuibanancē cupíira cuēēinra cuēēnti 'ain.

14

Unin 'unáncēma banan banati ñui quicē bana

¹ Usa 'ain camina manúquinma unicama nuibati 'ain. Nuibanan camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan mitsu bētsi bētsi ñumi 'anun 'amiti cuēēnti 'ain. Bētsi ñu 'ati cuēēncēsamaira oi camina an mi sinánmicēxun aín bana upí oquin unicama ñuixunti cuēēnti 'ain.

² Axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni, ax ca unin uisai cara quia quixun cuanunmabi Nucēn Papa Dios rabi an cuanun banaia. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx ca ax unin cuacēma banan banaia.

³ Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomi catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia. 'Unánmianan ca ñu upíshia 'anun cushioquin 'ēsēia. 'Ēsēanan ca masá nuitutiabi sinanamiquin upí oquin sinánmia.

⁴ Axa Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacē uni ax ca axbi Jesucristo upiti sinania. Usa 'aínbi ca an Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana unicama ñuixuncē uni an axa Jesucristomi catamēcē unicaman ami catamēquin an cacēsabi oquin 'anun 'unánmia.

⁵ Mitsúxmi unin cuacëma banan banati cana 'ëx cuëënin. Usa 'aínbi cana mitsúxmi usai banati cuëëncësamaira oi mitsúnmi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana unicama ñuixunti cuëënin. Unin cuacëma banan banaquinbi uisai quicë cara a bana 'icë quixun ñuixuncëxunma ca bëtsi unin uisai quicë cara quixun 'unántima 'icën. Nucën Papa Diosan 'imicëxuinshi ca unin 'unánti 'icën. Usa 'ain ca ami catamëcë unicama Jesucristo cuëëncësabi oi 'inun 'aquinuxun an a bana 'unáncë unin uisai quicë cara quixun raíri ñuixunti 'icën.

⁶ 'Ën xucëantu, ësaquin cana mitsu cain. Mitsu isi cuanx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banaquinbi, an 'ë sinánmicë ñu mitsu ñuixuncëma 'ianan usai ca axa Jesúsmi sináncë uni 'ití 'icë quixun caíma, 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsu upí oquin sinánmiquin 'ësëima, 'ianan aín bana ñuiquin mitsu 'unánmicëma 'aish cana upitimi Jesúsmi sinánun mitsu 'aquincëma 'itsían.

⁷ 'Ënëx ca ësa 'icën. Unían paca 'imainun arpasa, a upí oquin banaocëbëtanma ca uni itsin uisai quiquin cara bana oia quixun 'unanima.

⁸ Bëtsían upí oquin manë xo bana ocëbëma ca suntárucama —cananuna 'acananti 'ai —quixun 'unanima mëniocatima 'icën.

⁹ Usaribi oquin ca mitsúxmi Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banacëbëtan uínbi a bana cuatima 'icën. Usa 'aish camina ñancábi banati 'ain.

¹⁰ Camabi menuax ca uni bëtsi bëtsi banan banaia. Usaía quiabi ca an a bana 'unáncë uni an a bana cuatia.

¹¹ Usa 'aínbi ca an cacëxunbi 'ën aín bana uisai cara quia quixun cuacëbëtanma —ax ca 'ën aintsima 'icë —quixun sinánti 'icën. 'Ënribi cana —'ën aintsima ca ënë uni 'icë —quixun sinánti 'ain.

¹² Mitsux asérabi bëtsi bëtsi ñu 'anun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'iisa tanquin camina aña 'aquin caramina camabi uníxa Jesucristomi upiti sinani ax cuëëncësabi oi 'inun sinánmiti, a ñuishi 'ati 'ain.

¹³⁻¹⁴ 'Ëx unin cuacëma banan banaquin cana Nucën Papa Dios rabiquinbi uisai carana qui quixun 'unaniman. Usa 'ain ca axa unin cuacëma banan banacë uni, an unicama ñuixunuxun uisai cara a banacama quia quixuan a 'unánminun Nucën Papa Dios ñucátí 'icën.

¹⁵ Usa 'aish cana 'ën nuitu mëu a sinánquin Nucën Papa Dios rabi 'ën cuacëma banan banaibi 'ën cuacë banánribi banati 'ain. A rabi cana 'ën cuacëma banan cantanan 'ën cuacë banánribi cantati 'ain.

¹⁶ Unin cuacëma banan banaquinmi Nucën Papa Dios rabiabi ca min bana cuaquinma an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma unicaman mibëtan Nucën Papa Dios rabiti sinántima 'icën.

¹⁷ Minmi a banan Nucën Papa Dios rabicë axa asábi 'aínbi camina bëtsi uniribi upitia Jesúsmi sinánun 'aquiniman.

¹⁸ Mitsúxmi 'icësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Dios rabi unin cuacëma banan banain. 'Ën usai banati 'unáncë cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

¹⁹ Usa 'aíshbi cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcë 'ain, unin cuacëma banan 'itsaira banati cuëëncësamaira oi unían cuacë banan banati cuëënin. A banan 'itsamashi banaquinbi unicama atun cuaisabi oquin 'unánmiti ca asábi 'icën.

²⁰ 'Ën xucëantu, tuáratsunën sináncësa oquin camina sinántima 'ain. Ñu 'atima 'ati 'unáncëma 'aísha tuáratsu 'icësaribiti camina 'iti 'ain. 'Iananbi camina bëtsi ñucama sinánquin uni apanën upí oquin sináncësabi oquin sinánti 'ain.

²¹ Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ca ësai quia: “Bëtsi banan banaquin cana ënë unicama ñuixunti 'ain, bëtsi nëtënu 'icë unin ca ën 'imicëxun atu cati 'icën. Usaquian cacëxbi ca 'ëmi sinántima 'icë quiax ca Nucën 'Ibu Dios quia”.

²² Axa Jesucristomi catamëcë uníxa unin cuacëma banan banaia cuaquinbi ca raírinën uisai cara quia quixun 'unánquinma a bana sinanima. An sinaniamabi ca Jesucristomi

sináncēma unin a bana cuaquin sinánti 'icēn, Nucēn Papa Diosan 'imicēx sapi ca banaia quixun. Usa 'aínbi ca an sinánmicēxuan Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncē uníxa banaia cuati aín unicama upiti Jesucristomi sinánti 'icēn. Usa 'aínbi ca axa ami catamēisama tancē unicaman a bana cuaquinbi asérabi ca usa 'icē quixun sinanima.

²³ Aín bana cuacē 'aíshmi mitsux timēax camáxbi Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banacēbē ca an mitsúxmi usai 'ia 'unáncēma uni raíri 'imainun axa Jesúsni sináncēma uni raírínēx atsínti 'icēn. Atsínquin mitsúxmi usai banaia cuaquin ca —sapi ca ñunshíanxa —quixun sinánti 'icēn.

²⁴ Usa 'aínbi ca timēxunmi mitsun Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun bana ñuicēbē, axa Jesucristomi catamēcēma uni 'ianan mitsúxmi usai 'ia 'unáncēma uni, ax atsínxun mitsúnmi ñuia cuaquin —a banax ca asérabi 'icēn, 'atima ñu cana 'ēn 'a —quixun sinánti 'icēn.

²⁵ —'Ēn unēxun 'acē ñuribi ca Nucēn Papa Diosan isaxa —quixun sinánquin ca a ñucama chiquinaquin Nucēn Papa Dios rabiti 'icēn. Rabianan ca —asérabi ca Nucēn Papa Dios mitsubē 'icē —quiti 'icēn.

Timēax sharáruima banati bana

²⁶ 'Ēn xucēantu, timēax camina ěsai 'iti 'ain. Raírínēx camina 'iisa tani cantati 'ain, raírínēn camina Nucēn Papa Diosan bana ñuixunti 'ain, raírínēn camina ańu cara Nucēn Papa Diosan mitsu sinánmíaxa a ñuiquin cati 'ain, 'iisa tani camina raírínēx unin cuacēma banan banati 'ain, raírínēn camina uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixunti 'ain. Timēxun caramina uisa ñu 'ai a 'ai camina camáxbi ami upiti sinani Jesucristo cuēēncēsabi oi 'inun sinánmiananti 'ain.

²⁷ Usa 'ain camina unin cuacēma banan Nucēn Papa Dios rabi banatisa tani, rabētaxēshi banati 'ain. 'Ianan camina rabē 'imainun achúshtaxēshi banati 'ain. Usa 'aíshbi camina achúshi achúshitaxēshi banati 'ain. Banaquin camina uisai quicē cara a bana 'icē quixun unicama ñuixunti 'ain. Min ñuixuniama ca bētsi unin uisai qui caramina quia quixun ñuixunti 'icēn.

²⁸ An uisai quicē cara a bana 'icē quixun ñuixunti 'aíma 'ain camina uni timécē anuax Nucēn Papa Dios rabi unin cuacēma banan banatima 'ain. Usari banaima camina min nuitu mēúishi ami sinani Nucēn Papa Dios rabi abē banati 'ain.

²⁹ Usaribi oquin camina Nucēn Papa Diosan sinánmicēxun aín bana ñuixunsa tanquin rabēxuinshi unicama ñuixunti 'ain. Ñuixuanan camina rabē 'imainun achúshixuinshi ñuixunti 'ain. Ñuixunia camina raírínēn —a unin banax cara asérabi Nucēn Papa Diosan sinánmicēxa quicē 'icē —quixun cuati 'ain.

³⁰ Usa 'aínbi ca an bana ñuixuncē uni, uni itsínribia bana ñuixunsa tania isi, nētēti 'icēn.

³¹ Usoquin camina uicamax caramina Nucēn Papa Diosan sinánmicē 'ain, an achúshi achúshixun bana ñuixunti 'ain. Usoquin bana ñuixuncēx camina camaxunbi upí oquin Nucēn Papa Diosan bana 'unani ami cushicē 'iti 'ain.

³²⁻³³ Nucēn Papa Diosax ca aín unicamaxa timēax an bana ñuixuncē unían ñuixuncēxun bana cuatima raíri sharáruí banati cuēēnima. Usa 'ain ca raíri unin bana ñuixunsa tanquinbi tēnēpaínti 'icēn.

Uinu cara timētia, anuax ca axa Jesucristomi catamécē unicamax ěsai 'ia. Usa 'ain camina usaribiti mitsux 'iti 'ain.

³⁴ Axa Jesucristomi catamécē unicama timécē 'ain ca xanu banatima 'icēn. Usa 'ixun ca bēbu uníxa banaiashi cuati 'icēn, Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsabi oquin.

³⁵ Bana upí oquin 'unántisa tanquin ca aín xubunuxun xanun aín bēnē ñucáti 'icēn. Axa Jesucristomi catamécē unicama timécē anuax xanux banati ca upíma 'icēn.

³⁶ Camina 'unánti 'ain, mitsu pain ca Nucēn Papa Diosan aín bana 'unánun 'imiama 'icēn. —Nuinshi cananuna aín bana 'unani —quixun camina sinántima 'ain.

³⁷ Micama an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni bana ñuixuncë 'imainun a aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë unicama, mitsun camina 'unánti 'ain, 'ën mitsu cuënëoxuncë banacama, ënëx ca an 'ë sinánmicëxun 'acë 'icë quixun.

³⁸ Ui unin cara usaquin sinánquinma —anbi sinani ca Pablo quia —quixun sinania, a uni camina —asérabi ca aín bana 'icë —quixun sinántima 'ain.

³⁹ 'Ën xucéantu, cana mitsu cain, an Nucën Papa Diosan sinánmicëxun aín bana uni ñuixuncë 'iti camina sinánti 'ain. Usa 'ixunbi camina Nucën Papa Dios rabia unin cuacëma banan banaxma 'inun uni catima 'ain.

⁴⁰ Usa 'aínbi camina micamax timéax sharárui banatima, bëtsix paían quimainun caini upí oquin sinani banati 'ain.

15

Bamaxbi Jesús baísquia

¹ 'Ën xucéantu, 'ën mitsu ñuixuncë Jesucristo ñui quicë bana, anúan unicama ainan 'inun Nucën Papa Diosan iémiti, a bana cana mitsu sinánmitëcëinsa tanin. A bana upí oquin cuati camina Jesucristomi catamëtancëx ax quicësabi oi 'in.

² 'Ën mitsu ñuixuncë bana manucëma 'ianan a bana quicësabi oi 'i camina min ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosnan 'inun iémicë 'ain, asérabi cëmëima ami catamëcë 'aish.

³ Jesusan aín bana ñuixunun caíscë unicaman 'ë unánmicë bana, a paínmi 'unánun quixun cana ësaquin mitsu cacën: Nun ñu 'aisama 'acë nu tërënxunux ca Cristo bamacëxa. Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia.

⁴ Bamacëa maíncancëxbi ca rabë nètë 'iónxa pëcaracëbë baísquiacëxa. Usaía 'iti ñuiquin ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin cuënëocëxa.

⁵ Baísquitancëx ca Pedromi chiquiracëanan aín 'unánmicë unicama, męcën rabë 'imainun rabë uni, amiribi chiquiracëacëxa.

⁶ Usai 'itancëx ca 'aisamaira, quinientos uni timëcë acamamiribi chiquiracëacëxa. A unicamax ca raíri bamacëxa. Aín patsanëx ca bamacëma paín 'aish tsofia.

⁷ Usai 'ianan ca Jacobomiribi chiquiracëanan an aín bana ñuixunun caíscë uncamiribi chiquiracëtëcëancëxa.

⁸ Acamami chiquiracëtancëx ca 'ëmiribi chiquiracëacëxa. 'Ëx aín 'unánmicë uni 'icëmabi ca an 'ë ami sinánun sinanamiacëxa. Usa 'ain ca acamami pain chiquiracëa 'aish 'ëmiribi chiquiracëacëxa.

⁹ 'Ëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsi bëtsi ocë 'aish cana 'ëx Jesusan aín bana ñuixunun caíscë uni raíribë sënënma 'aish acama meuraira 'ain. Usa 'aish an caíscë uni 'iisama 'icëbi ca 'ë aín bana ñuixunun cacëxa.

¹⁰ Nucën Papa Diosan nuibaquin 'imicëx cana 'ëx bëráma 'iásama 'ain. Ñancáma ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Imicëxun cana aín 'unánmicë unicaman 'acësamaira oquin a ñuiquin unicama ñuixuan. Ñuixunquinbi cana 'ënbi 'acëma 'ain, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi cana 'an.

¹¹ A aín bana ñuixunun Jesusan caísa unicaman ñuixuncë banasaribi ca 'ën unicama ñuixuncë bana 'icën. Nun a bana ñuixuncëxun cuati camina —a banax ca asérabi 'icë —quixun sinani Jesucristomi catamëacën.

Bama 'aíshbi ca uni baísquiti 'icë quicë bana

¹² ¿Nun mitsu —Cristo ca bamaxbi baísquiacëxa —quixun ñuixuncëxbi caramina uisa 'aish mitsu raírinëx uni isa bama 'aish baísquitima 'icë quin?

¹³ Bama 'aísha Jesucristo utëcëncëbë uni baísquitima 'ain ca Cristo baísquiama 'itsíanxa.

¹⁴ Cristoa baísquiama 'ain ca nun ñuixuncë bana cëmë 'itsíanxa. Mitsúxmi Jesucristomi catamëcë axribi ca ñancáishi 'itsíanxa.

¹⁵ Cristo baísqumiama 'ain cananuna —Nucën Papa Diosan ca Cristo baísqumiacëxa —qui cëmëtsian. Unicamaxa ax utëcëncëbë baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa.

¹⁶ Uni bama 'aíshbi baísquitima 'ain ca Cristoribi baísquiama 'itsíanxa.

¹⁷ Cristo baísquiama 'ain ca mitsúxmi ami catamëti ax ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'ain camina mitsun ñu 'aisama 'acëcama tërëncëma 'aish usabi 'itsían.

¹⁸ Cristo baísquiama 'ain ca axa ami catamëti bama unicamax abëma 'itsíanxa.

¹⁹ Aín nëtënuaxribi cana ainan 'iti 'ai quixun sinanima, ënë nëtënuaxëshi Cristonan 'iti sináncë 'aish cananuna uni raíri 'icësamaírai masá nuituti bënëtsian.

²⁰ Usama ca. Bamatancëxbi ca Cristo asérabi baísquiacëxa. Cristo baísquia usaribiti ca axa ami catamëcë unicama bama 'aíshbi ax utëcëncëbë baísquinuxun 'aia.

²¹ Achúshi uni 'uchaa cupí ca camabi uni bamaia. Usaribiti ca achúshi uni baísquia cupí axa ami catamëcëcama bama 'aíshbi ax utëcëncëbë baísquiti 'icën.

²² Adanën ñu 'atima 'a cupí ca aín rëbúnquicama ñu 'atima 'ai bamaia. Usa 'aínbi ca Cristonan 'aish uni bama 'aíshbi baísquitancëx tsóti 'icën.

²³ Nucën Papa Diosan mëníosabi oi ca Cristo pain baísquiacëxa. Baísquitancëx naínu cuan 'aísha ax utëcëncëbë ca aín unicama baísquiti 'icën.

²⁴ Nucën Papa Dios axëshia 'Apuira 'inun, ca Cristonën utëcënquin ñunshin 'atima 'imainun an Nucën Papa Dios quicësama oquin ënë nëtënuaxun uni sinánmicë cushicama cëñuti 'icën.

²⁵ Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca Cristonën 'Apu 'ixun axa ami nishcë unicama 'ibuaquin ax quicësabi oquian 'anun 'imiti 'icën.

²⁶ Uсотancëxun ca uni bamatima oquin 'imiti 'icën.

²⁷ Nucën Papa Diosan 'imicëx ca Cristo camabi uni, camabi ñu aín 'ibu 'ia. Usai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia. A bana quicësabi oi Cristo ax Nucën Papa Diosan 'imicëx camabi uni, ñu, acaman 'ibu 'aíshbi ca ax Nucën Papa Dios, an camabi ñun 'ibu a 'imicë, aín 'ibuma 'icën.

²⁸ A camabi uni 'imainun camabi ñun 'Ibu 'imicë 'ixun, ca Cristonën Nucën Papa Dios —mix camina 'en 'Apuira 'ai —quixun canuxun 'aia. Usai 'icëbë ca Nucën Papa Dios aín unicama 'imainun uisa ñu cara, aín cushi 'iti 'icën.

²⁹ ¿Uni bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cara uisax uni raírinëx axa Jesucristomi catamëcë unicama bama abë 'iti sinani nashimicë 'iti 'ic? Ca 'itsíanxma.

³⁰ Bama 'aísha uni baísquitima 'ain carana uisa cupí unían 'ë bëtsi bëtsi ocëxunbi Jesucristo ñuiquin bana ñuixuan. Cana 'acëma 'itsían.

³¹ 'Ën xucëantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'amicëxun 'ën micama a ñuiquin bana ñuixuncëx camina ami sinan. Mitsúxmi ami sináncë cupí cana cuëëinra cuëënin. Usa cupí cana cuëëni quixun 'unáncësaribi oquin cana 'unanin, 'ëx Jesucristonan cupí cana uinu carana 'ai, uinu carana cuani anuax sapi cana bamati 'ai quixun.

³² Efeso ëmanu 'icë unicamax pianancë ñuinasa 'aish, 'ëmi nishcëxunbi Cristo ñuiquin a unicama bana ñuixunia ca acaman 'ë bëtsi bëtsi oxa. Usa 'aínbi ca bamatancëxa Cristo baísquiama 'aínbi 'ëx unin bëtsi bëtsi ocë 'inuxun bana ñuixuncë ax ñancáishi 'itsíanxa. Unia bama 'aish Cristo utëcëncëbë baísquitima 'ain cananuna uni raírinëxa quicësaribiti ësai quítsían: “Bëtsi nëtënbi cananuna ashiti bamati 'ain. Usa 'ain cananuna bamacëma pain 'ixun pucháquin pianan xëai nux cuëëncësä oíshi 'iti 'ain”.

³³ 'Atimati banacë unínma mi parania ca bërúancat. Ësaía uni quicë bana ax ca asérabi 'icën: “Upí 'ixunbi 'atimatia bëtsi banaia cuaquin ca unin 'atimaquin sinánquin ñu 'atima 'ati 'icën”.

³⁴ Micama raírinën uisai 'iti cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sináncëma 'ixun camina ñu 'atima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aíshmi rabínun quixun cana ësaquin mitsu cain. Usa 'ain camina ami sinanati ax cuëëncësabi oi 'iquin ñu 'atima 'atima 'ain.

Uisai cara uni bama 'aishbi baísquti 'icē quicē bana

³⁵ Raíri unix sapi ca quiti 'icēn: —¿Uisai cara uni bama 'aish Cristo utēcēncēbē baísquti 'ic? ¿Baísquiax cara uisa uni 'iti 'ic?”

³⁶ Usaía quicē uni ax ca bana cuacēma unisa 'icēn. Ēnēx ca ēsa 'icēn. Unían 'apácēx ca ñu ěnxē aín íxa cotanun aín nami chēquia.

³⁷ Trigo 'apánan bētsi ñuribi 'apáquin ca unin aín i 'apáquinma aín bēruishi 'apatia.

³⁸ An mēnósabi oquin ca Nucēn Papa Diosan ñu ěnxē 'apácē anua aín i comiquin canimia. Bētsi bētsi ñu ěnxē ca aín íxa uisa cara, usa 'itánun canimia.

³⁹ Camabi ñux ca mēscú 'icēn. Unix ca ñuina iscēsama 'icēn. Men nicē ñuinanēx ca ñu pēchiñu iscēsama 'icēn, ñu pēchiñunēx ca bacanu 'icē ñuina iscēsama 'icēn.

⁴⁰ Naínu 'icē ñux ca menu 'icē ñu iscēsama 'icēn. Naínu 'icē ñux ca upí 'icēn, 'imainun ca menu 'icē ñuxribi upí 'icēn. Usa 'aishbi ca naínu 'icē ñun upí ax menu 'icē ñun upí iscēsama 'icēn.

⁴¹ Usa 'ain ca barín pēcacē ax bētsi 'icēn. 'Uxēn pēcacēribi ca bētsi 'icēn. Usaribiti ca 'ispan pēcacē bētsiribi 'icēn. Usa 'ixun ca camabi 'ispan bētsin pēcacēsaribi oquin pēcaima. Usa 'aishbi ca camáxbi upí 'icēn.

⁴² Usaribiti ca uni bama 'aish baísqicē, ax bamacēma pain 'aish uni 'icēsaribiti 'itima 'icēn. Uni bamacē maíncē ax ca aín nami, aín xo acamax chēquia. Usa 'aishbi ca baísquitancēx chēquitēcēnux bamatēcēntima 'icēn.

⁴³ Bamacē maíncēx 'aisama 'itancēxbi ca baísqi upíira upí 'iti 'icēn. Bamacē maíncēx aín cushi 'aíma 'itancēxbi ca baísqi cushi 'iti 'icēn.

⁴⁴ Ēnē menua tsócē unicamax ca aín nami, aín xo, acamax chēquiti 'icēn. Usa 'aishbi ca bama 'aish baísquitancēx aín nami, aín xo, acamax bētsi 'aish chēquitima 'icēn. Axa chēquiti nami, xo acamañu 'iá 'aishbi ca axa chēquitima nami, xo, acamañu 'inuxun 'aia.

⁴⁵ Acama ñui ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ēsai quia: “Nucēn Papa Diosan a pain unio uni, Adán, ax ca sinánñu 'ianan banañu 'ianan an ñu 'ati 'iacēxa”. Usa 'aínbi ca Cristo, Adánsaribi uni 'ixunbi an Nucēn Papa Diosnan 'inun uni iēmiquin abē chēquítimo i nētétimoia tsónun 'imiti, a 'icēn.

⁴⁶ Axa chēquitima namiñu pain ca uni 'itima 'icēn. Axa chēquiti namiñu pain 'itancēx ca uni axa chēquitima namiñu 'iti 'icēn.

⁴⁷ A pain unio uni ax ca me 'acē 'iacēxa. A caxua ucē ax ca me 'acēma, naínuaxa ucē, Nucēn 'Ibu Jesucristo, 'iacēxa.

⁴⁸ A pain uniocē uníxa me 'acē 'iásaribi ca ěnē menu 'icē unicama 'icēn. Usa 'aínbi ca uicamax cara ainan 'icē acamax naínu 'icē Jesucristo, asaribi 'iti 'icēn.

⁴⁹ A pain me 'acē uni ax ca namiñu 'ianan xoñu 'iacēxa. Usa cananuna nuxribi 'ain. Usa 'aishbi cananuna nux ainan 'aish Jesucristonēn namisaribi 'iti 'ain.

⁵⁰ Ēn xucéantu, ēsaquin cana mitsu cain, nucēn nami, nucēn xo, acamax ca Nucēn Papa Diosan nētēnu 'itima 'icēn. Aín nētēnu 'icē ñucamaxa chēquitima 'ain ca chēquiti ñucamax anu 'itima 'icēn.

⁵¹ Unin 'unánma ñu cana mitsúnmi 'unánun quixun ēsaquin ñuin, camáxira cananuna bamatima 'ain. Bamacēma 'aishbi cananuna camáxbi bētsi 'iti 'ain.

⁵² Nuxnu bēriquicē usariishi cananuna bēnētishi aín manē banañua banocēbēishi bētsi 'iti 'ain. Usai 'i cananuna bama 'aish amiribishi bamatēcēntimo i baísquti 'ain. Usai 'imainun cananuna bamacēmacama nuxribi bētsi 'iti 'ain.

⁵³ Nun nami, nun xo, acama chēquiti 'aishbi cananuna bētsi 'aish nun nami, nun xo acama chēquitima 'ain. Usari ca nun nami, nun xo acamax bamati 'aishbi amiribishi bamatēcēntimo i 'iti 'icēn.

⁵⁴ Nun nami, nun xo, acama chēquiti aishbia bētsi 'aish chēquitima 'ianan nun nami, nun xo, acamax bamatēcēntimo i 'icē 'ain ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quiásabi oi 'iti 'icēn. A bana ca ēsai quia: “Bama 'aishbi ca baísquiax uni bamatēcēntimo i tsóti 'icēn.

⁵⁵ Usaía 'icëbë ca bamaquin anun unin paë tanti 'aíma 'iti 'icën. Bama 'aíshbi ca uni bamatëcëntimoi tsóti 'icën".

⁵⁶ Aín 'ucha cupí ca unicama chëquinux bamaia. Nucën Papa Diosan bana cuënëo anua ca unin 'unania, uisa ñu 'ati cara 'ucha 'icën, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun. A bana quicësoi 'ima ca uni 'uchaia.

⁵⁷ Usa 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nun 'uchacama tërëncë 'aish bama-timi racuëtima ax utëcëncëbë baísquitancëx bamatëcëntimoi tsóti 'ain. Usaquin 'unánquin cananuna cuëenquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cain.

⁵⁸ 'Ën nuibacë xucéantu, uisa ñu cara 'icëbëbi camina ëníma ami catamëti Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oi 'iquin aín bana unicama ñuixunti 'ain. Camina 'unanin, usaquinmi Cristonëan cushiocëxun 'acë ax ca ñancábimi 'acëma 'icën. Usaquin 'unánquin camina ënquinma mitsun 'acësamaira oquin nëtë camabi 'ati 'ain.

16

Axa Jerusalénu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama curíqui buánmia

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'inánti ñuiquinmi 'ë ñucácëxun cana mitsu cain, 'ën Galacia menu 'icë unicama cacësabi oquin camina mitsúnribi curíqui 'inánti 'ain.

² Domingo nëtëcaman camina mitsu achúshi achúshinën mitsúnmi bicë curíqui uiti caramina 'inánuxun nanti 'ai quixun upí oquin sinántancëxun min xubunuxun nanti 'ain. 'Ëx bëbacëbëtan 'atima cupí camina usaquin 'ati 'ain.

³ Mitsúnmi nancë curíquia an Jerusalénu buánti camina uni raíri caísti 'ain. Usa 'ain cana bëbaquin, 'ën a unicama mitsúnmi nancë curíqui acëñun uisa cupí cara atux cuania quixun caquin cuënëoxun quirica 'inánquin, Jerusalénu a buani cuantánun xuti 'ain.

⁴ 'Ëxribi cuanti asábi 'ain ca a unicamax 'ëbë cuanti 'icën.

Pablo Macedonia me 'imainun Corinto ëmanu cuanti sinan

⁵ Macedonia mecamanu cuanti cana sinanin. Anu cuantancëx cana anuax mitsu isi cuanti 'ain.

⁶ Cuantancëx bëbatancëx sapi cana mitsunu pan 'iti 'ain, anuxun mita inúmi. 'Itancëx anuax cuania camina 'ën cuanti 'ë mëníoxuncanti 'ain.

⁷ Inúquinshi mitsu isti cana cuëeniman. Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencëbë cana mitsubë 'ëora pain 'i cuanti 'ain.

⁸⁻⁹ Efeso ënuxun 'ën a ñuiquin bana ñuixunia cuati cuëeni ca 'itsa uni Cristomi catamëtia. Usaía 'icëbëtanbi ca 'itsa uniribi 'ën ñuicë bana cuaisama tanquin timanan 'ën ñuixunxunma 'anun 'ë 'imitisa tania. Usa 'ain cana Pentecostes nëtë utámainun Efeso ëma ënu pan 'iti sinanin.

¹⁰ 'Ën 'acësaribi oquin ca Timoteonën Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin unicama bana ñuixunia. Usa 'ain camina axa bëbaia upí oquin biti 'ain, mitsubë 'aísha upí oquin sinani cuëenun.

¹¹ Usa 'ain camina a ñui uisaíbi banacantima 'ain. Axa nucën xucéantu raíribë aia cana cainin. Usa 'ain camina mitsubë 'itancëxa ënu unun anúan uti ñu 'inánan upí oxun xuti 'ain.

¹² Nucën xucën, Apolo, a ñuiquinmi mitsun 'ë ñucácë, a ñuiquin cana mitsu cain, a cana axa Jesucristomi catamëcë uni raíribëa mitsu isi cuantánun quixun can. Cacëxbi ca bërí cuainsama tanxa. Usa 'ain ca uinsaran cara cuanti 'icë quixun isti 'icën.

Pablonëan ashiquin bërúanxa 'icánun quixun ca

¹³ Mina 'atima ñu 'ai quiax bërúancaquin camina uisa ñu cara 'icëbëbi manutima Jesucristomi catamëti 'ain. Ami catamëti camina unimi racuëtima an cushiocë 'iti 'ain. Upí sinánñu unían sináncësa oquin camina sinánti 'ain.

¹⁴ Uisa ñu caramina 'ain a 'aquin camina uni nuibaquin 'ati 'ain.

¹⁵ 'Ēn xucěantu, camina 'unanin, Acaya menu 'icě raíriněxa 'icěma pan 'ain ca Estéfana 'imainun aín xubunu 'icěcamax Jesucristomi cataměacěxa. Ami sinánquin ca axa Jesucristomi cataměcě unicama 'aquinquin ñu 'axunia. —Ēsaquin nun 'ati ěněx ca nun ñu mēēti 'icě —quixun ca sinánxa.

¹⁶ A unicamabě upí 'ianan camina aín bana cuati 'ain. An 'acēsaribi oquin ñu 'acě unicama 'imainun an unicama 'aquinquin ñu mēēcě unicama camina abě upí 'ianan aín bana cuati 'ain.

¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico acamaxa mitsunuax 'ě isi ucěbě cana cuēēan. 'Ēbēma 'ixunmi mitsun 'ě 'axuntima 'aínbi ca a unicaman 'ě ñu 'axuanxa.

¹⁸ Mitsúnmi xucěxa ucěbě cana cuēēan. Usaribiti camina mitsúxribi acama 'ěnua unun xuti cuēēan. Usa unicama camina ax ca upí uni 'icě quixun 'unánti 'ain.

¹⁹ Asia menu 'icěcama axa Jesucristomi cataměcě, acaman ca bērúanxmi 'inun mitsu camia. Aquila 'imainun Priscila 'imainun aín xubunu timěcēcama, an ca Nucěn 'Ibu Jesucristomi sináncě 'ixun bērúinroxmi 'icánun quixun 'ě mitsu camia.

²⁰ Axa Nucěn 'Ibu Jesucristomi cataměcě uni raíricamanribi ca mitsu bērúanxmi 'icanun camia. Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina nuibanani bērúanxa 'inun bētsibě bētsibě cananti 'ain.

²¹ 'Ēx Pablo 'ixun 'ěnbi cuēnēoquin cana bērúanx mi 'icanun cain.

²² Ui unin cara Nucěn 'Ibu Jesucristo sinaníma ax ca Nucěn Papa Diosan iscěx 'aisama 'icěn. Nucěn 'Ibu Jesucristo axa uti cana 'ěx cuēēnin.

²³ An mitsu upiti bucunun nuibaquin 'aquinti cana cuēēnin.

²⁴ Mitsúxribimi 'ēsaribi Cristo Jesúsnan 'icě cana micama sinanin. Ashi, Pablo.

PABLONĚN CORINTONU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMITĚCĚAN QUIRICA

Corintonuaxa ax Jesucristomi catamēcĕ unicama Pablonĕn quirica cuĕñĕoxuan

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana mitsu quirica buánmin, camina biti 'ain. Nucĕn Papa Dios cuĕñĕcĕsabi oquin ca Jesucristonĕn 'ĕn a ñuiquin aín bana uni ñuixunun 'ĕ caísacĕxa. An caísa 'ixun cana Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin. Axribi Jesúsmi catamēcĕ 'aish ca nun xucĕn 'icĕn. Mitsúxmi Corinto ĕmanu 'icĕ axa Jesucristomi catamēcĕ unicama 'imainun Acaya menu 'icĕcama axa Jesucristo cupí Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'icĕ, micama cananuna ĕnĕ quirica buánmin.

² Usa 'aínmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibacĕx chuámarua bucucanti cana cuĕñĕnin.

Tĕmĕraibi ca Nucĕn Papa Diosan nu 'aquinia quixuan Pablonĕn ca

³ Nucĕn Papa Dios ax ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icĕn. Camabi unin ca a rabiti 'icĕn. Ax ca Nucĕn Papa Dios 'icĕn. Ax ca an nuibaquin upí 'inun nu 'imianan nu masá nuitutiabi upí oquin sinánmiti, a 'icĕn.

⁴ Uisa ñu cara 'ia 'icĕbĕnu a cupí tĕmĕrai masá nuitutiabi ca Nucĕn Papa Diosan upí oquinu sinánun nu 'imia. An nu usaquin 'imicĕ cupí cananuna bĕtsi uni nux 'icĕsaribitia tĕmĕrai masá nuitutiabi, 'ĕ 'aquincĕsaribi oquin ca Nucĕn Papa Diosan mi 'aquinti 'icĕ quixun caquin 'aquinti 'ain. Usaquinu uni itsi 'aquinun ca Nucĕn Papa Diosan nuxnu masá nuitutiabi upí oquinu sinánun nu 'imia.

⁵ Jesucristonan cupí cananuna axa tĕmĕrasaribi oi 'aisamairai tĕmĕrain. Usa 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan, nuxnu Jesucristonan cupí, upíira oquin nu 'aquinia.

⁶ Mitsúnmi —Nucĕn Papa Diosan ca nu nuibatia —quixun 'unánan Jesucristomi catamĕti mitsun 'ucha tĕrĕncĕ 'aish aín uni 'inun cananuna tĕmĕraquinbi aín bana mitsu ñuixuan. Mitsúnmi Nucĕn Papa Diosan ca mitsu tĕmĕraíbimi cuĕñĕnun 'imiti 'icĕ quixun 'unánun ca an nuxnu tĕmĕraquinbi tanshiti cuĕñĕnun nu 'imia. Usaquin 'unánquin camina mitsun nux 'icĕsaribiti tĕmĕraquinbi Jesucristomi catamĕti ĕnquinma tanshiti 'ain.

⁷ Cananuna 'unanin, nux 'icĕsaribiti mitsux masá nuituti tĕmĕraibi camina Nucĕn Papa Diosan upí oquin sinánmicĕ 'ain. Usa 'ain cananuna, uisa ñu cara 'icĕbĕbi camina Jesucristomi catamĕquin ĕnima quixun sinani, masá nuitutíma cuĕñĕnin.

⁸ 'Ēn xucĕantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu cain, Asia menuxun 'aisamaira oquin tĕmĕraquin cananuna sinan, cananuna tĕnĕtima 'ai quixun. Usa 'ain cananuna bamati sinan.

⁹ Asĕrabi cananuna bamai quixun cananuna sinan. A ñucamax ca ĕsaquin nun sinánun 'iaxa: Nuxbi cananuna iĕtima 'ain, Nucĕn Papa Dios, an uni bamacĕbi baísquimiti, ainshi ca nu iĕmiti 'icĕ quixun.

¹⁰⁻¹¹ Nuxnu bamati 'icĕbi ca Nucĕn Papa Diosan nu iĕmiaxa. Usa 'ixun ca usabi oquin nu 'ati 'icĕn. Cananuna 'unanin, mitsúnmi a nu ñucáxuncĕxun ca an 'acĕsabi oquin nu iĕmiti 'icĕn. 'Itsa unían a nu ñucáxuncĕxuan, an nu iĕmianan nu 'aquincĕ cupí, nun upí oquin bana ñuixunia cuati ca ami sinánquin 'aisamaira unin cuĕñĕnquin, asábi ca quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabiti 'icĕn.

I. —ASERABIA NUCĚN PAPA DIOSAN CAISCĚ 'IXUN CANA BANA ÑUIXUNI —QUIXUAN PABLONĚN CA (1.12-7.16)

Uisa cupí cara Pablo Corintonu cuanma 'icĕ quicĕ bana

¹² Cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan 'imicëx nun nuitu upí 'ixun cananuna unicama paránquinma ñu upíshi 'a quixun. Unicaman ca usaínu 'ia nu isaxa. Uni itsían nu iscësamaira oquin camina usaínu 'ia mitsun nu isacën. Usaquin sinani cananuna cuëëinra cuëënin. Nunbi unin sináncësa oquin sinani cananuna usai 'icëma 'ain. Nucën Papa Diosan nu nuibaquin 'aquincëxëshi cananuna usai 'ian.

¹³⁻¹⁴ Nun cananuna mitsúnmi ënë bana cuaisama oquin 'axun mitsu paránuxun quirica buánmicëma 'ain. Nucën 'Ibu Jesús ucëbëmi mitsux abë 'icë isi cananuna —nun bana ñuixuan cupí ca atux Jesucristobë 'icë —quixun sinani cuëëinra cuëënti 'ain. Nux cuëëncësaribi oi camina, —Pablobëtan ca abë 'icë unicaman nu 'unánmiacëxa —quixun sinani, nu nuibati cuëënti 'ain. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unánquinmi mitsun upíira oquin 'unánti cana cuëënin.

¹⁵ Mitsúxmi usai nubë cuëënti 'unánx cana mitsu isi rabëti cuanti sinan, mitsúxmi nubë isanani cuëënun.

¹⁶ Macedonia menu cuanquin mitsu isbiantancëxun Macedonia menuax utëcënquinribi mitsu isti cana sinan. Anu 'icëmi Judea menu cuanun mitsun 'ë 'aquinti cana sinan.

¹⁷ ¿Sinánxunmaishi carana usaquin mitsu can? Jesucristonanma unix ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unanibi —cana 'ati 'ai —quia. ¿Mitsúnmi sináncëx carana 'ëx usa uni 'ain?

¹⁸ Usama cananuna nux 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, nux —cananuna cuanti 'ai —quiquin cananuna —asérabi cananuna cuanti 'ai —quixun sinan.

¹⁹ Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristo, a 'ëbëtan Silvano 'imainun Timoteonën mitsu ñuixuncë, an ca —cana 'atima 'ai —quixun 'unánquinbi —cana 'ati 'ai —quixun uni cáma 'icën. An ca axa quicësabi oquin 'aia.

²⁰ Nucën Papa Dios quicësabi oi ca camabi ñu Cristo Jesús cupí sënëoncë 'iti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna Jesucristo cupí, aín bana cuaquin —ca usai 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Dios rabin.

²¹ Nucën Papa Dios ax ca an micama 'acësaribi oquin nuribi Cristomi catamëcë 'aish ax cuëëncësabi oi 'inun 'imicë a 'icën. 'Imianan ca nuxnu asérabi ainan 'inun nu 'imiacëxa.

²² Nux ainan 'aish cananuna xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quixunu 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun nu 'ináncëxa.

²³ Nucën Papa Diosan ca 'ën nuitu mëu 'ën ësaquin sináncë 'unania, mitsu nuibaquin mitsúxmi upí 'icë isti cuëëni cana mitsu isi cuanti sinanibi cuancëma pain 'ain. Nucën Papa Diosan ca 'unania, usa ca quixun.

²⁴ Jesucristomi upiti sinani camina mitsux ami cushicë 'ain. Mitsúxmi usai 'ia cananuna nun cacësa oími 'inun mitsu caiman. Jesucristomi upiti catamëcë 'aíshmi chuámashirua tani cuëëni upitax bucunun quixuinshi cananuna mitsu 'aquinsa tanin.

2

¹ Mitsu masá nuitumiti rabanan cana mitsu isi bënëtishi cuantëcëntima sinan.

² ¿'Ën mitsu masá nuitumia cara uin 'ë upí oquin sinánmiti 'ic? 'Ën sapi cana mitsu masá nuitumia, usa 'aínbi camina mitsúinshi 'ë upí oquin sinánmiquin 'ë cuëënmiti 'ain.

³ Mitsu isi cuaniami 'ë masá nuitumiti rabanan cana cuanquinma mitsu usaía quicë quiricashi buánmian. Buánmiquin cana sinan, 'ëx cuani masá nuitutíma cuëënia isi camina mitsúxribi upí oquin sinani cuëënti 'ai quixun.

⁴ Mitsu buánminuxun a quirica cuëñëoi cana mitsu sinani masá nuituti bëunan mëscuti 'ian. Mitsúxmi masá nuitunun quixun cana a quirica 'acëma 'ain. 'Ën cana asérabi mitsu nuibati quixunmi 'unánun cana usaquin 'an.

Axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana

⁵ 'Aisamaira oquin mitsu masá nuitumitisama tanquinbi cana mitsu cain, an ñu 'atima 'acë unin ca 'ëshima micamaribi masá nuitumiaxa.

⁶ Timëxunmi mitsun 'ën mitsu cacësa oquin 'acë uni a camina usashi oxun ënti 'ain.

⁷ Usaquin 'acëxa sinanatia camina aín 'acë ñu manuquin a nuibaquin aín masá nuitucë nëtëmiquin, upí oquian sinánun 'aquinti 'ain, axa 'aisamaira masá nuituti rabanan.

⁸ Usaquin 'aquin camina axribia mitsubë timénun canan mitsun camina a nuibati quixuan 'unánun abë upíonanti 'ain.

⁹ Asérabi caramina Jesucristo cuëencësabi oquin 'aquin, 'ën mitsu cacë bana cuaquin 'ati 'ai quixun 'unánuxun, cana a quirica mitsu buánmian.

¹⁰ Usoquin 'aquinmi mitsun aín 'ucha manuquin, aribi manumicëbëtan, cana 'ënribi aín 'ucha manuín. Axa 'ëmi 'uchacëbi cana mitsúnmi aín 'ucha manucë cupí, 'ënribi aín 'ucha manuan, Cristo cuëencësabi oquin.

¹¹ Usoquin manucëma 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an nu 'atimaquin sinánmiquin 'atimamiti 'icën. Usa ca ax 'icë quixun cananuna 'unan. An usoquin nu 'atimaquin sinánmiti rabanan cananuna aín 'ucha manui a unibë upí 'iti 'ain.

Troasnuaxa Tito isíma Pablo bënëa

¹² Troas emanuxun Cristo ñuiquin bana ñuixunux bëbatancëxun, ax cuëencësabi oquin 'ën ñuixuncëxun cuati ca unicama cuëëanxa.

¹³ Cuëënia ñuixunti 'aishbi cana nucën xucën Titobë mërananxma bënëti, anu 'icë unicama ëbiani, Macedonia menu cuan.

Cristomi catamëti aín unicama cushi 'iti bana

¹⁴ Ñunshin 'atimanëan nu 'atimaquin sinánmisa tanan aín bana ñuixunxunma 'anun 'imitisa taniabi ca Nucën Papa Diosan, Cristo Jesús cupí, nun 'acësabi oquinu aín bana ñuixunun nu 'imia. An ca aín 'acësabi oquin nu 'aquinia quixun 'unánquin cananuna — asábi ca — quixun caquin a rabin. Uinu caranuna cuani, anuxun ca nun nu Cristo Jesús ñuiquin aín bana ñuixunia, a banax ca asérabi upíira 'icë quixun unin sinania.

¹⁵ Nun Cristo ñuiquin aín bana unicama nuibaquin ñuixuncëbë ca Nucën Papa Dios cuëënia. Nun nu ñuixuncëxun cuatia raíri uni ainan 'inun iëmicë 'imainuan raíri unix ami sinántisama tani iëmicëma 'aínbi ca Nucën Papa Dios nun nu a unicama nuibaquin aín bana ñuixuncëbë cuëënia.

¹⁶ Axa ami sinántisama tancë unicamax ca nun nu Cristo ñuixuncëxun cuatíbi cuëënima, xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbëma 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca axa ami sinántisa tancë unicamax nun nu Cristo ñuixuncëxun cuati, ami catamëti —usai 'inux iëmicë 'aish cana xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai —quixun 'unani cuëënia. ¿Usoquin unicama sinánmiquin bana ñuixunti cara uin 'ati 'ic?

¹⁷ 'Itsa unin ca curíqui bití cupíshi Nucën Papa Diosan bana ñuixunquinbi a bana quicësa oquin ñuiquinma bëtsi oquin ñuixunia. Usa 'aishbi cananuna nux a unicamasama 'ain. Usa 'ixun cananuna Cristonan 'ianan Nucën Papa Diosan nu aín bana ñuixunun caíscë 'ixun, axa cuëencësabi oquin aín bana unicama ñuixunin.

3

Anun uni upí 'aish ainan 'iti Nucën Papa Diosan mënío bana

¹ ¿Ësaquinu mitsu cacëxun caramina nux cananuna nubi rabiacati quixun sinanin? Usama ca. Uni raírinën 'acësa oquin cananuna mitsu isi cuanquin, uisa uni caranuna nux 'ai quixun 'acë quirica buántima 'ain. 'Anan cananuna usa quiricami nu 'axunun quixun mitsu catima 'ain.

² Usaquin 'acë quirica isquinmabi ca nun nu mitsu bana ñuixuncë cupí unin mitsu isquin nux caranuna uisa uni 'ai quixun 'unánti 'icën.

³ Nun cananuna usoquin mitsu 'unánmia quiáxa quicë bana ax ca quiricanu tintan 'anan maxax paránu 'acëma 'aishbi Cristo cupía Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitunu 'imicë 'icën.

⁴ Nucën Papa Diosan ca Cristo cupí mitsu aín bana ñuixunun nu 'aquianxa quixun 'unánquin cananuna usaquin sinanin.

⁵ Nun cushínbi cananuna Cristo ñuiquin mitsu bana ñuixuan quixun cananuna sinaniman. Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi cananuna mitsu aín bana ñuixuan.

⁶ Moisésnën usaía judíos unicama 'iti ñuiquin cuënëo bana ca quia, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë 'itimoi bamati 'icën. Usa 'aínbi ca a banama bana ió, a ñuixunun Nucën Papa Diosan nu 'imiáxa. A banax ca quia, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx ca uni ainan 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë upí 'iti 'icën.

⁷ Aín bashinuax maxax paránu Nucën Papa Diosan cuënëocë bana a 'unánquian unin, 'uchati ca 'aisama 'icë quixun sinánti, a bëi atu 'inani aia ca Moisés Israel unicaman aín bëmánan ichúquin bëtëñancëxun ami racuëquin ñachama 'icën. Usai 'ia iscasmacëxbi ca aín ichúcë ax munuira munu nëtëbuacëxa.

⁸ A bana Nucën Papa Diosan Moisés 'inan, asamaira ca –Cristo cupí ca uni aín 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish aín Bëru Ñunshin Upíñu 'ia –quicë bana ax 'icën.

⁹ Moisésnëan uni 'inan banaxa upíira upí 'aínbi ca a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ia. Usa 'aínbi ca a ñui quicë bana cuati Cristomi catamëti aín 'ucha tërëncë 'aish uni Nucën Papa Diosan 'uchocë 'ima. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo banasamaira 'aish Cristo ñui quicë banax upí 'ia.

¹⁰ Moisésnëan uni 'inan banaxa 'iásamaira oi ca Cristo ñui quicë bana upí 'icën.

¹¹ Nucën Papa Diosan 'ináncë bana uni 'ináncëbë ichutibi ca Moisésnën bëmánan bënëtishi aín ichúcë nëtëbuacëxa. Usa 'ainbi ca Cristo ñuicë bana axira bëtsi banasamaira upí 'ain usai ami catamëtia uni upí 'iti ax nëtëtima.

¹² Cristo ñui quicë banaxa nëtëtimoí upí 'ain, usai 'i ami catamëtia ca uni upí 'iti nëtëtima quixun aséribi 'unánquin cananuna rabínquinma unicama ñuixunin.

¹³ Aín bëmánan ichúcë axa nëtëtiamá Israel unbunën isia quiax ca Moisés bëmápucüacëxa. Moisés usai 'iá 'aínbi cananuna nux usai 'ima.

¹⁴ Israel unbunën ca uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan atu upí 'imitisa tancëxunbi 'unánma 'icën. Usa 'aish ca bëmápucucësa 'iacëxa. Bërí nëtëñribi ca a bana isquinbi cuatima. Cristomi catamëquin cuni ca unin, uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan Moisés 'inan bana quicësabi oi 'inun aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánti 'icën.

¹⁵ Bërí nëtëñbi ca Moisésnën cuënëo bana isquinbi uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imitisa tania quixun 'unaníma.

¹⁶ Usa 'aínbi ca, Nucën 'Ibu Jesús ca aséribi Cristo 'icë quixun sinánan ami catamëquin cuni 'unánti 'icën.

¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën sináncësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinania. Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamëcë unin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun, upí oquin uisashi oquin cara Nucën Papa Diosan aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánan, Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i cuëñia.

¹⁸ Usa 'ain cananuna bëmápucucësama 'ixun, Jesús ca aséribi Cristo 'icë quixun 'unani ami catamëti ainan 'ain. Barían pëcaquin espejo ichucësaribi oquin ca Jesucristonëñbi asaribi 'inun aín upí nu 'inania. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun.

4

¹ Ësoquin cana mitsu cain, 'uchañuira 'icëbi nuibaquin sinanamixun ca Nucën Papa Diosan aín bana uni ñuixunun nu 'imiáxa. Usa 'ain cananuna masá nuituquin ënquinma aín bana uni ñuixunin.

² Uni itsimi unëxunu 'acë ñucama ënquin cananuna a 'aínu rabínti ñu 'atimaribi 'aiman. Uni paránti sinánquinma cananuna Nucën Papa Diosan banaribi bëtsi oquinma ax aséribi quicë banaishi uni ñuixunin. Usaquin ñuixunia cuaquin ca camabi unin 'unánti 'icën, Nucën Papa Diosan iscëxun cananuna ax quicësabi oquin aín bana ñuixuni quixun.

³ Nun nu Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun uni ñuixuncë 'aínbi sapi ca axa Jesucristomi catamëti iëtisama tancë unicaman a banax ca upí oquin cuaisama 'icë quixun sinánti 'icën.

⁴ Usaquin sináncë unicaman ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicëxun, uisairai cara aín 'ucha tērēncë 'aish Nucën Papa Diossaribi, Cristo, ainan 'iti 'icë quixun 'unanima.

⁵ Nuxbi ñuiacaquin cananuna unicama bana ñuixuniman. Usoquin cananuna — Jesucristo ax ca Nucën 'Ibu 'icë —quixun unicama bana ñuixunin. Nuxbi ñuiacaquinma cananuna Jesús, an nu nuibacë, an nu sinánmicësabi oquin aín bana mitsu ñuixunin.

⁶ Nucën Papa Dios axa bëráma, “Bëánquibucë ca pëquiti 'icë” quiá, anbi ca Cristonëan nun nuitu mēúxun nu chuámashi tani cuēenquinu uisaira upí cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánun 'imiáxa.

Jesucristomi catamëtishi uni upiti tsóti bana

⁷ Nun cushínbi 'atsínxunmabi cananuna an 'amicëxuinshi ax cuēencësabi oquin 'ati 'ai quixuan unicaman 'unánun ca Jesucristo cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'ixúnu aín cushínbi ñu 'anun nu 'imia.

⁸ Unían nu 'atimocëxbi cananuna Nucën Papa Diosan nu 'aquincë cupí asábi 'ain. Uisa ñu cara 'icëbëbi cananuna sináncasmai bënëtiman.

⁹ Unin bëtsi bëtsi oiabi ca Nucën Papa Diosan nu ënima. Unin bamatanun quixun mēecëxbi cananuna bamaiman.

¹⁰ Uinu caranuna cuani anuax cananuna Jesús 'iásaribiti, camabi nētën tēmërai unin bëtsi bëtsi ocë 'ain. Usaínu 'iabia Jesusan nubë 'ixun nu 'aquinia ca camabi unin isti 'icën.

¹¹ Jesusan ca nu iémiquin 'aquinia quixun camabi unin isnun ca nun aín bana ñuixuncëbë uni raíri nētëtima nu bamamicatsi quiax 'ësénania.

¹² Aín bana ñuixuncë cupí nu bamamisa tani uni numi ësénanmainunbi camina mitsux nun nu ñuicë bana cuati Jesúsmi catamëti nētëtimoí Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'ain.

¹³⁻¹⁴ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios, an Nucën 'Ibu Jesús bamacëbi baísquimia, an ca usaribi oquin nuribi ainan 'icë Cristo utēcēncëbëtan baísquimiti 'icën. Baísquimitancëxun ca mitsubënu abë aín nētënu 'inun nu 'imiti 'icën. Usaquin 'unánquin cananuna —ainan 'inun an nu iémicë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia —quixun unicama cain, bëráma Nucën Papa Diosan 'amicëxun aín unin ësáquin cuēnëosabi oquin: “Nucën Papa Diosan ca 'ë 'aquinia quixun 'unánquin cana camabi uni —usa ca —quixun can”.

¹⁵ Nun tēmëraquinbi mitsu bana ñuixuncëx camina 'itsaxira Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëx ainan 'aish cuēenin. Usai 'iquin camina mitsun 'itsaxuinra Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin, Nucën Papa Dios cuēenun.

¹⁶ Usa 'ain cananuna masá nuituquinma aín bana ñuitiribi ëniman. Nucën nami axa abiira abi xënbucëbëtanbi ca Nucën Papa Diosan camabi nētën ami catamëti cuēenun nu cushioia.

¹⁷ Cananuna 'unanin, ënë nētënuaxnu tēmëracë 'aínbi ca a ñucamax bënëtishi cëñutia. Tēmëracëbi ca nun sináncësamaira oquin Nucën Papa Diosan nux tēmëracë cupínu abë 'aish chuámarua tani cuēeinra cuēenun nu 'imiti 'icën.

¹⁸ Usa 'ixun cananuna nun bërúnbi iscë ñu 'aisamaira oquin sinánquinma unin iscëma ñu, uni nuibati, cëmëi banatima, upí sinánñu 'iti, acama sinanin. Nun bërún nu iscë ñucamax ca cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca unin aín bërún iscëma, nun nuitu mēúnu sináncë ñucamax, Nucën Papa Dios rabiti, uni 'aquinti, acamax cëñútima 'icën.

5

¹ Cananuna 'unanin, bëráma unin 'á 'aísha xubu chëquicësaribiti ca nun nami anu nun bëru ñunshin 'icë ax 'ia. Usaía nun nami 'iti 'aínbi ca Nucën Papa Diosan chëquitimoínu anu abë 'iti a aín nētënu nu mënioxuanxa. Ax ca unían 'acëma 'icën.

² Usai cananuna Nucën Papa Diosan nētēnu 'iti 'ai quixun 'unani cananuna asérabi ēnē nētēnuax anu cuainsa tani bēnētīn.

³ Anuax cananuna ēnē namima bētsi namiñu 'iti 'ain.

⁴ Ēnē nētēnu 'aish cananuna paē tani masá nuituti bēnētīn. Usa 'aish cananuna ēnē namiñuma bētsi nami bamatima, axa usabii 'iti, aañu 'iti cuēēnīn.

⁵ Usaínu 'inúan an nu 'imicē ax ca Nucën Papa Dios 'icēn. An ca, usai cananuna 'iti 'ai quixúnu 'unánun aín Bēru Ñunshin Upí nubēa 'inun nu 'ináncēxa.

⁶ Usa 'ain cananuna an ca aín quicēsabi oquin nu 'imiti 'icē quixun sinani, Nucën Papa Diosmi catamēti bēnētīman. Ēnēribi cananuna 'unanin, ēnē nētēnu 'aish, nun nami, nun xo acamax ió 'icēma pain 'aish, cananuna Nucën 'Ibu Jesúsbe aín nētēnuirama pan 'ain.

⁷ A isímabi cananuna ēnē nētēnuax ami catamēti ax cuēēncēsoi 'in.

⁸ Usa 'aish cananuna –an ca abē 'inun nu 'imiti 'icē –quixun 'unani chuámashi tani cuēēnīn. Usai 'i cananuna ēnē nētēnu 'ima Nucën 'Ibu Jesúsbe aín nētēnu 'iisa tanin.

⁹ Usa 'ain cananuna ēnē nētēnu 'aish 'icēsaribiti aín nētēnuxunribi ax cuēēncēsa oquin ñu 'ati cuēēnti 'ain.

¹⁰ Utēcēntancēxun ca Cristonēn unicama achúshi achúshi uisaquin cara ēnē nētēnuxun ñu 'axa quixun isti 'icēn. Usoquin ca, atun ñu 'acē cara upí 'icē, cara upíma 'icē quixun isti 'icēn. Atun ñu 'acēsabi oquin istancēxun ca raíri ax cuēēncēsabi oquin 'acē, axa cuēēnun 'imianan raíri an aín bana quicēsabi oquin 'acēma uni a uisoquin cara 'ati 'icē usoquin 'ati 'icēn.

Usai cara uni chuámarua 'iti 'icē quicē bana

¹¹ Usaquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonēn unicama ashúshi achúshi isti 'icē quixun 'unánquin cananuna ami racuéquin camabi unínribi 'unánun a ñucama ñuiquin bana ñuixunin. An nu sinánmicēsabi oquin cananuna bana ñuixuni quixun ca Nucën Papa Diosan 'unánxa. Usaquinu 'aiami mitsúnribi 'unánti cana cuēēnīn.

¹² Nuxbi rabíacatēcēni banaquinma cananuna mitsun uisa caranuna nux 'ai quixun 'unánquin axa nu ñui banacē unicama canun quixun usaquin mitsu can. A unicaman ca –nux cananuna upí 'ai –quixun uni sinánmisa tanquinbí aín nuitu upí 'iti sinanima.

¹³ Uni raírinēan, nux cananuna ñunshíncēsa 'ai quixun sinánmainunbi cananuna Nucën Papa Dios ax cuēēncēsabi oquin ñu 'ain. Usaribi oquin cananuna raíri unínribia, nux cananuna ñunshíncēma asábi 'ai quixun sinánmainun, mitsúxmi upiti Nucën Papa Diosmi sináncē 'inun, aín bana mitsu ñuixunin.

¹⁴ Cristonēn ca camabi uni 'itsaira nuibatia quixun 'unánquin cananuna a sinánquin –usa ca –quixun atu cain. Cananuna 'unanin, ax achúshi 'aishbi ca Nucën Papa Dios cuēēncēsabi oi camabi unin 'ucha cupí bamacēxa. Usaía Cristo 'iá 'ain, cananuna tēmēraíbi nux cuēēncēsabi oi 'ima, ax cuēēncēsabi oi 'iti 'ain.

¹⁵ Aín uncamaxa ēnē nētēnuax atux cuēēncēsa oi 'ima, ax cuēēncēsabi oi 'inun ca Cristo, axa atu cupí bamatancēx baísquia, ax camabi unin 'ucha cupí bamacēxa.

¹⁶ Bērāma uni isquin, ax ca unishi 'icē quixun sinan 'ixunbi cananuna bērí, uisa uni cara, –axribi ca Jesucristonan 'iti 'icē –quixun sinanin. Usaribi oquin –Cristo ax ca unishi 'icē quixun sinan 'ixunbi cananuna bērí Cristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bēchicē, an nu ainan 'inun iēmīcē, a 'icē quixun 'unanin.

¹⁷ Usa 'ain ca uinu 'icē unix cara Cristomi catamētia ax Cristobē 'aish bētsi uni 'icēn. Usa 'ixun ca bēráma 'acēsa oquin sinántēcēnima. Bētsi oquin ca sinania.

¹⁸ Nucën Papa Diosan 'imicēx ca axa Cristomi catamēcē uni usai 'ia. Cristo cupí nux abē upí 'inun ca Nucën Papa Diosan nu 'imiácēxa. 'Imianan ca camabi uníxa abē upí 'inun aín bana ñuixunun nu 'imiácēxa.

¹⁹ Ēnēx ca ēsa 'icēn: Nucën Papa Diosan ca Cristo cupía camabi uni abē upí 'inun mēnócēxa. Mēnónan ca atun ñu 'atima 'acēcama a sinántēcēnuxunma tērēnxuanan, nun aín bana anun unicama abē upí 'inun ñuixunun nu cacēxa.

²⁰ Nux Cristonën 'imicë 'ixun cananuna an sinánmicësabi oquin mitsu ësáquin cain, Nucën Papa Dios anbia mitsu cacësa 'inun: Nucën Papa Diosbë upí 'inux camina min 'uchacama tërëncë 'inun Jesucristomi catamëti 'ain.

²¹ Cristo axa añu 'uchañumabi 'icëbi ca nun 'uchacama tërëncë 'inúan, nun 'ucha bitsi 'uchañuirasa 'inun Nucën Papa Diosan 'imiácëxa, nux an iscëx 'uchañuma 'inun. Nuxnu abë 'imainuan Cristo axribi nubë 'icëbëtanu ax cuëëncësabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan nun 'uchacama a 'ináncëxa.

6

1-2 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia:

Anúnmi 'ë ñucácë nëtën cana min bana cuan. Cuaquin cana anúnmi 'ënan 'inux iëti nëtën mi iëmian.

A bana quicësabi oi ca bëríribi anúan mitsun ñucácëxun cuati nëtë a 'icën, bëríbi ca anúan mitsu ainan 'inun iëmiti nëtë 'icën. Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosbëtan mitsu cain, an mitsun bana cuanan 'aquinsa tancëxun camina an mitsu 'aquinun axa cuëëncësabi oquin a ñucáti 'ain.

³ Uinu 'icë unínbia nun bana —'aisama ca —quixun caquin cuaisama tanunma cananuna ñu 'atima 'aquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'ain.

⁴ Bëtsi bëtsi onan numi nishquin unin tëmëramicë 'ianan uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiquin Nucën Papa Diosan bana ñuixunia isquin ca camabi unin 'unánti 'icën, nux cananuna aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun.

⁵ Unían nu mëëanan sipuanan raíri uni numi tsuáquirumimainun 'aisamaira oquin ñu mëëanan, 'uxti tëanan 'acëñuma 'aish panancë 'ixunbi cananuna bënëquinma tanshitin.

⁶ Usa 'ixun ñu 'aisama 'ati sinánquinma Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ami nishíma unibë aséribi upí 'ianan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ianan, paránquinma aséribi uni nuibanan

⁷ bëtsi bana ñuixunma, an cushiocëxunshi aín bana ñuixunia isquin ca nux cananuna aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun camabi unin 'unánti 'icën. An iscëx nun nuitu upí 'ixun cananuna racuëquinma uni itsiribi Cristomi sinánun 'aquinti 'ain. Usoquin 'aia ca numi manánquinbi unin 'unánti 'icën, nun cananuna ñu 'aisama 'acëma 'ai quixun.

⁸ Raíri uni nu ñui —a unicamax ca aín nuitu upí 'icë —quimainun raírinëxribishi nu ñui 'atimati banaia. Usaribitia raírinëx nun isanuna Nucën Papa Diosan bana upí oquin ñuixuni quimainun ca raírinëxribi nun isanuna Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ai quia. Usaribiti ca raíri uníxa —Pablonën bana ca aséribi 'icë —quimainun raírinëxribishi —a banax ca cëmë 'icë —quia.

⁹ —Uínbi 'unáncëma ca a uni 'icë —quiax nu ñui quicancëbëbi ca raíri —nun 'unáncë ca Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icë —quia. Bamatisa 'aishbi cananuna iëan. Usaí 'ínu upiti ami catamëti 'unánti cupía Nucën Papa Diosan nu castícançëxbi cananuna bamacëma 'ain.

¹⁰ Masá nuitucë 'aishbi cananuna chuámaruaishi 'ain. Ñuñuma 'ixunbinu Cristo ñuixunma ñuixuncëx ca an a bana cuacë unicamax uni ñuñu 'icësamaira oi chuámarua tani cuëënia. Ñuñuma 'icëbi ca Cristonën nubë 'ixun ax cuëëncësabi oínu anun 'inun nu ñu 'inania.

¹¹ Corintonu 'icë nucën xucéantu, aséribi mitsu nuibaquin cananuna nux 'icëcama 'imainun nun sináncë ñucamaribi mitsu ñuixuan.

¹² 'Itsaira mitsu nuibaquin nun cacësaribi oquin mitsun nu nuibaquin cati sináncëbëtanbi camina nu cacëma 'ain.

¹³ Usa 'icë cana unían aín bëchicë cacësaribi oquin mitsu cain, 'ën mitsu 'acësaribi oquin camina 'ëribi nuibacanti 'ain.

Nux cananuna anu Nucën Papa Dios 'icë a 'ai quicë bana

¹⁴ An ñu upíshi 'acë unin sináncësaribi oquin ca an ñu 'aisama 'acë unicaman sinaníma. Usa 'ain camina mitsux Jesucristomi catamëcë 'ixun axa Jesucristomi catamëcëma unicamabëtan atun cuëencësa oquin ñu 'atima 'ain. Nëtëx ca imëbë mëscutíma. Usaribiti ca Cristonën unicamax Cristonanma unicamabë nuianantima 'icën.

¹⁵ ¿Cristonën cara ñunshin 'atimanën 'apúan sináncësa oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma. ¿Axa Cristomi catamëcë unin cara axa Cristomi catamëcëma unin sináncësaribi oquin sinanin? Usaquin ca sinaníma.

¹⁶ ¿Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun cara atúnbi 'acë ñu unin rabiti 'ic? Ca 'atima 'icën. Nucën Papa Dios, ax bamatimoi tsócë, a aín unicaman rabricë, ax ca mitsunu 'icën, axa ësai quiásabi oi:

'Ëx cana atubëbi 'ianan uinu cara atux cuania anuribi atubë 'iti 'ain. 'Ëx cana aín Dios a atun rabiti a 'ain, atux ca 'ën unibu 'iti 'icën.

¹⁷ Èsairibi ca Nucën 'Ibu Diosan bana quia:

Axa 'ëmi sináncëma unicamabë 'ima 'ianan camina atun sináncësaribi oi 'icantíma 'ain. Usai 'iquin camina 'ëx cuëencëma ñu 'atima 'ain. Usai 'ia cana 'ënan mitsu 'imíti 'ain.

¹⁸ 'Imianan cana mitsun Papa 'iti 'ain. 'Icëbë camina mitsux, bëbu 'imainun xanucamaxribi, 'ën bëchicë 'iti 'ain. Usai cana mitsun 'Ibu Dios, cushiira, 'ëx quin.

7

¹ 'Ën nuibacë xucéantu, a banacama nun cuanun ca Nucën Papa Dios quiacëxa. A banacama 'unánquin cananuna nun sinanën upíira oquin sinánan nun nuituribi upí 'ianan nun 'acë ñuribi upí 'inun camabi nëtën bërúancati 'ain. Usai 'i cananuna aín bana cuati ainanshi 'aish ax cuëencësabi oíshi 'iti 'ain.

Corintonu 'icë unicamaxa sinana bana

² Mitsun nuitunënbi camina upí oquin sinánquin nu nuibati 'ain. Mitsu achúshibi cananuna uisa ocëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna 'atimaquin sinánmicëma 'ain, mitsu achúshibi cananuna paráncëma 'ain.

³ 'Uchoquin cana mitsu caiman. Bëráma cacësabi oquin cana mitsu catëcënin, cana 'aisamaira mitsu nuibatin. Mitsux cuëencëbë cana 'ëxribi cuëënin, mitsux masá nuituti tëmëracëbë cana 'ëxribi masá nuituti tëmëracësa 'ain.

⁴ Mitsun camina upí oquin 'ai quixun sinani cana cuëënin. Usa 'aish cana, nux tëmëraquinbi mitsun upí oquin 'aia cuati, chuámarua tani cuëënin.

⁵ Macedonia menu uax cananuna upíma 'aish masá nuituan. Ènuax cananuna 'aisamaira tëmëran, numi uni nishcë cupí 'ianan mitsucëñun Titoribi sinani masá nuituti.

⁶ Usai 'iabi ca Nucën Papa Dios, an uni tëmërai masá nuitutiabi chuámarua 'inun 'imicë, an Tito mitsunuax ënu unun mëníoxun nu chuámarua 'imiäxa.

⁷ Tito ucë cupíshima, an mitsu ñuiquin 'ë cacë bana aribi cuati cananuna chuámarua tani cuëëan. Mitsunuax uxun ca Titon nu caxa, axribi masá nuituti cuanxbisa mitsu isi cuëëanxa quixun. Nux mitsu isi cuanti cuëëananmi 'ën mitsu quiricanu cacë ñucama sinani masá nuitutími 'itsaira 'ëmi sináncancë, acama Titon ñuia cuati cana cuëëan.

⁸ A quirica buánmixun cana mitsu masá nuitumian. Usa 'aínbi cana, a quirica buánmiti ca 'aisama 'icë quixun pain sinánxunbi bërí 'unanin, 'aisamairai camina masá nuitucancëma 'ai quixun.

⁹ Mitsúxmi 'ën buánmicë quirica isi masá nuitucë cupíma, mitsúnmi masá nuitutancëxunbi sinanacë cupí cana cuëënin. Nucën Papa Dios cuëencësabi oi camina usai 'ican. Usa 'ain ca nun mitsu buánmicë quirica an uibi 'atimaquin sinánmicëma 'icën.

¹⁰ Aín 'uchacama cupí masá nuitutancëxa uni sinanati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Sinanatancëx ca aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iécë 'ia. Usai 'itancëx cuëënquin ca —'ëx 'ën 'uchacama sinani pan masá nuituti ca asábi 'iäxa —quixun sinánti

'icën. Usa 'aínbi ca uni raíri aín ñu 'atima 'acë cupí masá nuituquinbi acama ëni ami sinanacëma 'aish Nucën Papa Diosnan 'ima.

¹¹ Nucën Papa Dios cuëncësabi oi masá nuitutancëxun camina 'ën mitsu cacë bana upí oquin sinan. —Sinanima cananuna usai 'ia —quixun sinánan —ami rabínquinma an 'aisama ñu 'acë uni 'axunma 'anun cacëma 'aish cananuna 'aisama 'ai —quixun sinani racuëquin camina upí oquin mëníoti sinan. Camina 'ën mitsu isi cuanti cuëëanan, an ñu 'aisama 'acë uni upía 'inun 'ë mitsu cacësabi oquin 'aquian. Mitsun camina 'ën mitsu cacë ñucama upí oquin mënío quixun cana 'unanin.

¹² 'Ën mitsu quirica buánmiquin cana an ñu 'atima 'acë uni ashi sinánquin cuënëocëma 'ain, ami ax 'uchacë uni aribishi sinánquin cana 'acëma 'ain. Nucën Papa Diosan iscëxun camina aséabi nu nuibaquin nun bana cuati quixunmi mitsun 'unánun cana a quirica mitsu buánmian.

¹³ Usa 'ain cananuna acama sinani masá nuitutíma chuámarua tani cuëëan.

'Ianan cananuna Titóxribia usaími 'icancë bana ñui cuëënia isi cuëëinra cuëëan. Mitsun camina Tito chuámarua tanquian upí oquin sinánun 'imian.

¹⁴ Mitsunua cuantánun Tito caquin cana —a unicamax ca upí 'icë —quixun mitsu rabiquin can. Nun nu Tito ñuiquin mitsu cacë bana axa cëmëma 'ain ca nun mitsu ñuiquin Tito cacë banacamaxribi cëmëma 'iaxa.

¹⁵ Mitsúnmi axa bëbaia aín bana cuaisa tanquin nuibaquin bicë, a sinánan an cacësabi oquinmi mitsun 'acë ñucama aribi sinánquin, ca an aséabi mitsu nuibatia.

¹⁶ Usa 'ain cana, mitsun camina aséabi upí oquin sinánquin ñu 'ai quixun sinani cuëënin.

II. AXA JERUSALENUAX JESUCRISTOMI CATAMËCË UNICAMA CURIQUI BUANMITIA PABLO QUIA (8.1-9.15)

8

'Aquinsa 'icë uni upí oquin 'aquinti bana

¹ 'Ën xucëantu, mitsúnmi 'unánun cana mitsu caisa tanin, Macedonia nëtënu 'icë unicamax ca ainan 'aish ësai Nucën Papa Diosan sinánmicëx 'ia.

² Amia uni nishmainun bëtsi ñu cupíribi tëmëraquinbi Jesucristomi catamëti ëníma ca chuámaruaishi 'aish bucuia. Chuámarua 'ixun ca ñuñuma 'ixunbi cuëënquin ñuñu unin 'acësa oquin curíqui 'inánxa.

³ 'Ënbi cana uisoquin cara atun curíqui 'inánxa quixun 'unan. Cuëënquin ca a 'inánti a 'inánanbi ainan 'itia nancë aribi 'inánxa.

⁴ 'Itsa oquin ca ësiquin nu caxa:

—Nunribi cananuna axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinquin curíqui 'inántisa tani —quixun.

⁵ Nun sináncësamaira oquin 'aquin ca Nucën 'Ibu Jesús pain —nux minan 'ixun cananuna mix cuëncësabi oquin 'ati 'ai —quixun catancëxun Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin nun bana cuanan nun nu Jerusalénu buánun atun curíqui nu 'inánxa.

⁶ Macedonianu 'icë unían 'acë sinánquin cananuna an bëráma mitsúnmi Jerusalénu buánmiti curíqui biquinbi sënëonma cupí, a sënëonquin bitsia isía cuanun quixun Tito xutin.

⁷ Raírinëan 'acësamaira oquin camina upí oquin sinani Jesucristomi catamëanan, Nucën Papa Diosan bana 'unánquin a bana uni 'unánmiti 'unánan, aséabi chiquíshquinma cuëënquin ñu 'anan, aséabi nu nuiban. Usaquin 'axun camina raírinëan 'acësamaira oquinribi Jerusalénu 'icë unicama nuibaquin atu buánmiti curíqui timëquin nanti 'ain.

⁸ Usoquin 'ati cuëënquinmabimi 'anun quixun cana mitsu caiman. Macedonianu 'icë unicaman ca cuëënquin axa Jerusalénuax Jesucristomi catamëcë unicama curíqui 'inania

quixunmi 'unánun quixuinshi cana mitsu can. Usoquin 'unánquin camina 'unánti 'ain, caramina aséabi Jerusalénu 'icë unicama nuibati 'ai quixun.

⁹ Uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Jesucristonën nu nuibatia quixun camina 'unanin. Mitsúxmi chuámarua 'ianan aín nētēnu xēnibua 'aínbi abē 'iti cupí ca ax aín Papan nētē upí ēbētsini ēnē menu ñuñuma 'inux uacēxa.

¹⁰ Usa 'ain cana 'ēn mitsu cacē cupímami mitsúxbi cuēēnquin Jerusalénu 'icë unicama curíqui 'inánti sinan 'icë ēsaquin mitsu cain: bētsi baritian camina mitsun curíqui 'inánti sinani cuēēancën. Usaquin sinánxun atu 'inánti curíqui biquinbi camina sēnēoncanma 'ain.

¹¹ Sēnēonma 'ixun camina bērí sēnēoncanti 'ain. Uiti curíquiñu caramina 'icanin, a camina mitsúnbi sinánquin, mēsú 'inánti 'ain. Mitsúxmi a 'ati sinani cuēēansabi oquin sēnēonquin 'inani camina cuēēncanti 'ain.

¹² Curíquiñu 'ixun unin 'inántisa tanquin 'inánti ax ca Nucën Papa Diosan iscēx asábi 'icën. Usaribiti ca curíquiñuma 'ixun unin 'inántisa tanquinbi 'ináncēma, axribi Nucën Papa Diosan iscēx asábi 'icën.

¹³ Atu curíqui 'inántancēxmi mitsux curíquiñuma 'inun cana mitsu caiman. Mitsux 'icēsaribitia atúxribi ñuñu 'iti cupíshi cana mitsu cain.

¹⁴ Usa 'ain camina mitsux bērí ñuñu 'ixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usaribi oquin ca atúxribi ñuñu 'ixun mitsu ñuñuma 'icë 'inánti 'icën. Usai 'i ca camabi uni ñuñu 'iti 'icën.

¹⁵ Usaribi oi ca Nucën Papa Diosan bana cuēñēo ēsai quia: “An piti 'itsa bicē, ainan ca tēxēcēma 'icën. 'Imainun ca an 'itsamashi bicē, anribi pucháquin piaxa”.

Titocēñun abē 'icë unicama ñui quicē bana

¹⁶ Nucën Papa Diosan sinánmicēxun ca 'ēn 'acēsaribi oquin Titon mitsu nuibaquin 'aquinsa tania. An usaquin Tito sinánmicē cupí cana Nucën Papa Dios —asábi ca —cain.

¹⁷ 'Ēn mitsu isi cuantánun cacēx ca axribi cuainsaira tani cuēēanxa. Usa 'aish ca ax cuēēncēsabi oquin mitsu 'aquinuxun isi cuania.

¹⁸ Bētsi uniribi —an ca upí oquin Cristo ñuiquin bana ñuixunia —quixuan camabi ēmanuxun 'unáncancē, aribi cananuna Titobē cuanun xutin.

¹⁹ A uni ca camabi ēmanuxun axa Jesucristomi catamēcē unicaman ēnē ñu mēēti nu 'aquinia nubē cuanun caísaxa. Mitsúnmi usoquin 'ináncē isquian unicaman Nucën 'Ibu Jesús rabinun cananuna ēnē curíqui bixun Jerusalénu 'icë unicama 'inani cuanin.

²⁰ Unían nunan 'inun a curíqui biisa sinánquin nu ñuiti rabanan ca a uni nubē cuania.

²¹ Nun cananuna ēnē curíquicama mēcamaquinma upí oquin buánti 'ai quixun Nucën 'Ibu Diosan ismainuan unicamanribi 'unánti cananuna cuēēnin.

²² Tito 'imainun 'ēn mitsu ñuixuncē uni, acēñun cananuna bētsi uniribi mitsunu cuanun xutin. Ax ca Cristomi catamēcē 'aish nun xucën 'ixun nu upí oquin ñu 'axúanxa. Mitsun camina Jerusalénu 'icë unicama curíqui buánmisa tani quixun 'unani ca axribi mitsu 'aquini cuainsa tania.

²³ An 'unáncēma unicaman —ui cara Tito 'icë —quixun ñucácēxun camina cati 'ain, —an Pablobētan ñu mēēquin mitsu 'aquinti uni ca ax 'icë —quixun. Canan camina abē cuancēcamaribi ñuiquian —ui cara —quixun ñucácēxun cati 'ain, acamax ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman xucēxa cuancē 'icë quixun. Cristonën 'imicē 'ixuan atun upí oquin ñu 'aia isquin ca —usa ca Cristonën uni 'icë —quixun camabi unin 'unania.

²⁴ Usa 'ain camina ēnē unicama upí oquin biti 'ain. Mitsun usaquin 'aia cuaquin ca camabi ēmanuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicaman 'unánti 'icën, mitsun camina acama nuibati quixun. 'Unánan ca nux mitsu ñui quicē bana ca aséabi 'icë quixun 'unánti 'icën.

9

Axa Jerusalénuax Cristomi catamēcē unicama buánmiti curíquia Pablonën ñuia

1-2 Cana 'unanin, 'ën cacëxunmabi camina mitsúnbi cuëenquin axa Jesucristomi catamécë unicama curíqui buánmiti sináncancën. Usaquinmi sináncë cupí cana mitsu ñuiquin —bëtsi baritian ca Acaya menu 'icë unicaman curíqui timëti sinánxa —quixun Macedonia menu 'icë unicama cain. Usaquin 'ën ñuia cuaquin ca Macedonianu 'icë unicaman mitsun 'acësaribi oquin 'ati sinánxa.

3 Usa 'aínbi cana 'ën mitsu ñuiquin atu cacë bana cëmë 'iti rabanan, ënë unicama mitsunu cuanun xutin, 'ëx quicësabi oía mitsun curíqui mëníocë 'iti cupí.

4 Macedonianu 'icë unían 'ëbë mitsunu cuanxun iscëxbi nun sináncësabi oquin mitsun 'acëma 'ain cananuna rabínti 'ain. A ñucama mitsun sináncësabi oquin 'acëma 'aish camina nux 'icësamairai rabíncanti 'ain. Usaínu 'itima cupí cana ënë unicama mitsunu cuanun xutin.

5 Usa 'ain cana ënë unicama atux pain cuanxuan, mitsun sinánsabi oquin curíqui timëti 'aquinun quixun rëcuëonquin xuti sinan. Usoquin mitsun 'aia ca axa 'ëbë cuancë unicaman 'unánti 'icën, nun sinánmicëxunmabi camina mitsúxbi cuëenquin curíqui Jerusalénu 'icë unicama 'inani quixun.

6 Ësa ca quixun camina sinánti 'ain, an ñu bëru 'itsama 'apácë uni, an ca aín bimiribi 'itsamaribi bitsia. Usaribi oquin ca an ñu bëru 'itsa 'apácë uni an aín bimiribi 'itsa bitsia.

7 Usa 'ain camina mitsúnbi mitsun nuitu mëu upí oquin sinántancëxun 'inánti 'ain. Sinánquinbi 'inántisama tanquin camina 'inántima 'ain. Usaribi oquin camina uni itsían mi cacëxuinshi 'inántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca an aséjabi cuëenquin uni ñu 'ináncë uni a nuibatia.

8 Nucën Papa Diosan ca camabi ñu anúnmi mitsux ami sinani cuëëni bucuti mitsu 'inánti 'icën. 'Inánan ca anúnmi usaribi oquin bëtsi uniribi 'aquinun mitsu 'inánti 'icën.

9 Usa 'ain ca axa ami sináncë uni ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësairibi quia: Upí oquin sinánxun ca ñuñuma uni ñonquinma 'itsaira 'inánxa. Usoquian 'acë a ca Nucën Papa Diosan manuquinma xëñibua 'aínbi sinania.

10 Nucën Papa Dios, an 'apáti ñu bëru uni 'ináncë, an ca 'apáxuan aín bimi piti oquin uni 'inania. Usaribi oquin ca anun uni itsi 'aquinti ñu mitsuribi 'inánti 'icën, camabi nëtënmi anun upí oquin uni 'aquinun.

11 Usa 'ain ca ñonquinmami anun uni itsi 'aquinun Nucën Papa Diosan camabi ñu mitsu 'inánti 'icën. An 'ináncëxunmi mitsun buánmicë curíqui nun 'ináncëxun biquin ca Jerusalénuaxa ax Jesucristomi catamécë unicaman —asábi ca —caquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

12 Usoquin 'aquinquin cananuna anun aín cuëëncë ñuñu 'inun 'inanin. Usaquin 'inánquin cananuna —asábi ca —caquin rabia Nucën Papa Diosmi sinánun acama 'aquinin.

13 Usoquin mitsun 'aquincëxun ca a unicaman —mitsun camina Cristonan 'ixun aín cuëëncësabi oquin 'ai —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiti 'icën. Rabianan ca mitsun camina atu 'imainun uni raíriribi ñonquinma ñu 'inani quixun sinánquin Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'icën.

14 Usaribi oquin ca, Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxunmi mitsun curíqui 'ináncë cupí, atun mitsu nuibaquin Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën.

15 ¿Nucën Papa Diosan aín Bëchicë achúshi nu iëminuxa bamanun xuá, a sinani caranuna uisairai quiti 'ain? A sinánquin cananuna cuëenquin —asábi ca —caquin 'itsaira rabin.

III. JESUCRISTONËN AÍN BANA ÑUIXUNUN CAISCË UNI ÑUIQUIN PABLONËN CA (10.1-13.14)

10

—Aín bana ñuixunun Jesusan cá cana 'ëx 'ai —quíaxa Pablo quia

¹ 'Ëx Pablo 'icë Cristonën sinánmicëxun an 'acésaribi oquin mitsu nuibaquin upí oquin cati cana cuëënin. Uni raírinëx caísa quia, 'ëx mitsubë 'aish isana mitsu ñu caíma upitishi banain. Bëtsi ëmanuxun quirica buánmiquin cuni isana ñu caquin cacësa oquin mitsu cain.

² Usai quicëbëtanbi cana mitsu cain, mitsu isi cuanquin, 'ën isna axa 'ëbë nicë unibëtan, Nucën Papa Diosan sinánmicëma, nunbi sinánxun bana uni ñuixuni quixuan an nu ñuicë unicama, abë banaquin cati cana sinanin. 'Ën mitsu isi cuanxun ñu caquin catima cupía upitishi bananun camina a unicama uisa caranuna nux 'ai quixun upí oquin 'unánmiti 'ain.

³ Asérabí cananuna nux unishi 'aíshbi ënë nëtënu 'icë unicama 'icésaribiti 'acanáman.

⁴ Usa 'aish cananuna ënë nëtënuaxa anun suntáru 'acánancë ñu anúnribi nux 'acanáman. Nucën Papa Diosan cushínshi cananuna axa ami nishcë unicama usai 'iaxma 'inun nëtëmiti 'ain.

⁵ Usaribi oquin cananuna unían 'atimaquin nu ñuicë bana, 'imainun unin anbi sinánquin, Nucën Papa Diosan bana cuaxunma 'anun caquin 'atimaquin sinánmicë banacamaribi, Nucën Papa Diosan cushínshi ñancáishi 'itánun nëtënti 'ain. Usa 'ain cananuna aín cushímbia 'imicëxun Cristo cuëëncësabi oquinshi 'ati sinanin.

⁶ 'Ën mitsu cacë ñucamami mëníoquin sënëoncëbë mitsunu cuanquin cananuna an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama sinananun 'ësëquin, atun 'aisama ñu 'acë a ëinsama taniabi ëmiti 'ain.

⁷ Mitsun camina uisaira caranuna nux 'ai quixun isti 'ain. Asérabí camina Cristonan 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, nuxribi cananuna Cristonan 'ai quixun.

⁸ Nucën 'Ibu Jesucristonën ca aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa, masá nuitumiquin 'uchoquin ñu caquinma ax quicësabi oquin 'anun mitsu 'unánminun quixun. Usoquin 'anuan Jesucristonëmbi 'imicë 'aish cana 'itsa oquin mitsu caíbi rabiniman.

⁹ Racuéoti cupí cana mitsu quirica buánmi quixunmi sináncanti cana cuëëniman.

¹⁰ Uni raírinëx caísa quia, 'ën quiricanu cuëñocë bana ax cushi 'aínbi isana 'ëx mitsubë 'aish cushima 'ianan 'ëx quicësa oquin unin 'aisama 'ai quiax.

¹¹ Axa usai quicë unin ca 'unánti 'icën, 'uránxun quiricanën cacësa usaribi oquin cananuna mitsubë 'ixun mitsu cati 'ain. 'Anan cananuna quiricanu nun mitsu cacësabi oquin 'ati 'ain.

¹² An nu ñuicë unicamax ca atúxbi rabiacaítia. Usaribi cananuna nux 'itima 'ain. Atun sináncësabi oi ca 'ia, atux ca bëtsibë tanánantishi cuëënia. Upí oquin sinanima ca usai 'ia.

¹³ Atux ca atun sináncësabi oi 'ia. Usa 'aínbi cananuna nun Nucën Papa Diosan nu mënioxuncësabi oquinshi 'ain. An mënioxuncësabi oquin cananuna mitsuribi aín bana ñuixuan.

¹⁴ Nunbi sináncë cupíma, Nucën Papa Diosan nu mënioxuncë cupíshi, cananuna mitsun ëmanu cuanxun aín banami 'unánun mitsu ñuixuan. Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin cananuna nun pain mitsu Cristo ñuiquin bana ñuixuancën.

¹⁵ Bëtsi unin 'aquincë cupía uni Jesucristomi sinania cananuna —'ën bana ñuixuncë cupíshi ca usai 'iaxa —quixun caiman. Usa 'aínbi cananuna mitsúnmi Cristomi catamëquin ënquinma ax quicësabi oquin 'acë cupí, aín bana mitsu 'unánmitëcëni cuainsa tanin, Nucën Papa Dios cuëëncëbë.

¹⁶ Usoquin mitsu amiribishi 'unánmitëcëntancëx cananuna mitsu 'ura 'icë ëmacama, anua unin bana ñuixuncëma, acamanu cuanquin Cristo ñuiquin bana ñuixuni cuanti sinanin, nun 'unánmixunmabi uni itsían 'unánmicë, nun 'unánmicë isa quixun catima cupí.

¹⁷ Ui unin cara —'ën cana upí oquin 'ai —quixun sinania, an ca —Nucën 'Ibu Jesusan 'amicëxuinshi cana upí oquin 'ai —quixun sinánti 'icën.

¹⁸ Axa rabiacaítia uníxma, axa Nucën 'Ibu Jesucristonën iscëx upí 'icë uni, ax cuni ca asérabí upí 'icën.

11

Pablo 'imainun Jesucristonën 'imicëxun isa aín bana ñuixunia quicë unicama

¹ Sinánñuma uni 'icësaí 'ëx rabiti banaiaibi mitsun 'ën bana cuati cana cuëënin. Usai banaiaibi 'ën bana cuatibi camina 'icanin.

² Cristonainshi 'inun cana mitsu aín bana ñuixuan. Usa 'ixun cana xanúxa bëtsi unin bana cuatima aín bënëen banaishi cuati ami sináncësaribi oi, mitsux bëtsi bana quicësa oíma Cristo quicësabi oíshi 'iti cupí, mitsu cain, Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicëxun.

³ Ax cëmëti 'unan 'ixun ca runun Eva paráncëxa. Usaribi oquin sapi ca anu 'icë unicaman mitsu parania quixun cana 'itsa sinanin. Cristomi aséribi upiti catamëcë 'ixunbi sapi camina bëtsi oquin sinánquin aín bana ënti 'ai quixun cana sinan.

⁴ Mitsun camina uni itsían nun 'acësabi oquin Jesusan bana ñuixunquinma, a bana bëtsi oquin ñuixuncëxun cuatin. Cuanan camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëma, bëtsi ñunshinan sinánmicë unicaman mitsu ñuixuncëxun a bana cuatin. Cuanan camina Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan nu iëmiti a bana pain cuaxunbi ënquin bërí bëtsi bana, unin ñuixuncë, aribishi cuacanin.

⁵ Mitsúnmi, 'ësamaira isa a unicama mitsun aín bana cuacë, ax 'icë quixun sináncëbëbi, cana 'ën sináncëx 'ëx atu meuma 'ain.

⁶ 'ëx upíira upiti banati 'unáncë 'ixunmabi 'ën ñuicë bana ax ca aséribi 'icën, nun mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'ia camina nu iscan.

⁷ 'ëñ añubi ñucáquinma mitsu anun Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuncë cupí, sapi camina, mitsux ismina 'ëx meura 'imainun 'ë manámi 'ai quixun sináncanin. ¿Mitsun sináncëx cara añubi ñucáquinma 'ën mitsu bana ñuixunti 'aisama 'iax?

⁸ Mitsu bana ñuixunti cupí cana bëtsi ëmacamanuxuan axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ináncëxun curíqui bian.

⁹ Mitsubë 'aish ñuñuma 'ixunbi cana mitsu ñu ñucácëma 'ain. Macedoníanuaxa ucë axa Jesucristomi catamëcë unicaman cuni ca 'ën cuëëncë ñucama 'ë 'inánxa. 'ëñ mitsu 'acësabi oquin cana mitsu ñu ñucátima 'ain.

¹⁰ Cristonan 'aish cëmëquinma cana mitsu cain, Acaya menu 'icë unicamaxa atúinsa 'ë ñu 'inánxa quitin rabanan cana a ñubi bitima 'ain.

¹¹ ¿Uisacatsi carana usai banain? Mitsun sapi camina sinanin, 'ën cana mitsu nuibatima quixun. Nucën Papa Diosan ca uisaira oquin carana 'ën mitsu nuibati quixun 'unania.

¹² Usoquinmi sináncancëbëtanbi cana 'ën 'acësabi oquinshi 'ati 'ain. Mitsubë 'icë unicama, an nun ñuicë banama bana itsi ñuicë, acamax ca quia, nux cananuna Pablo 'imainun abë 'icë unicama 'icësaribi 'ain, abë sënëñribi 'aish. Nun 'acësaribi oquin ca Pablonën curíqui bitsia. A unicamaxa usai quitin rabanan cana curíqui bitsiman.

¹³ A unicamax ca —Cristo unicama ñuixunun ca Nucën Papa Diosan nu 'imi axa —quiax quia. Usai quibi ca aséribi usama 'icën. Cëmëquinshia an uní paráncë ca atux 'icën.

¹⁴ Usaquin uni parania isíbi camina ratúcantima 'ain. Ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, anribi ca aín bana isa Diosan banasaribi 'icë quixun sinánmisa tanquin uni parania.

¹⁵ Usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apúan sinánmicë uni, ax bëtsi unían iscëx an ñu upí 'acë unisa 'icën. Usa 'aíshbi ca aséribi Nucën Papa Diosmi sinánquin ñu 'acëma 'aish Nucën Papa Diosnanma 'icën.

Jesusan bana ñuixuncë cupí Pablo tëmëra

¹⁶ Amiribishi cana mitsu cain, mitsúnmi —sinánñuma ca —quixun 'ë sinánti cana cuëëniman. —Sinánñuma ca —quixun 'ë ñuiquinbi camina 'ën mitsu cacëxun cuati 'ain, an 'ë ñuicë unicamaxa 'icësaribiti 'itsamashi 'ëx rabiacamainun.

¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën ca rabiacanun 'ë cacëma 'icën. Sinánñuma uni 'icësaishi cana rabiacatin.

¹⁸ 'Itsaira uníxa ënë nëtënu 'icë ñuishi sinani rabiaccësaribi oi cana 'ëxribi rabiacati 'ain.

19 Mitsun, nux sinánñuma 'imainun ismina mitsux sinánñuira 'ai quixun sinánquinbi camina a unicamax banaia cuëñquin cuatin, atúxa sinánñuma 'icëbi.

20 A unicaman atun cuëñcësa oquin 'acëxunbi camina mitsun tanshitin. Atun ca mitsu ñu mëëmianan, paránxun mitsun ñu bianan, mitsux camina meu 'aish atubë sënénma 'ai quixun canan, mitsu bëtashcaia. Usaquin 'acëxunbi camina tanshitin.

21 Nux cushima 'ixun cananuna mitsu usoquin 'acëma 'ai quixun sapi camina sináncanin.

Uni sinánñuma banacësa 'aíshbi cana a unicama rabiaccësaribi oi 'ëx rabiaccati 'ain.

22 ¿Atúxëshi cara hebreo banan banacë uni 'ic? 'Ëxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Israelnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana usaribi 'ain. ¿Atúxëshi cara Abrahamnën rëbúnqui 'ic? 'Ëxribi cana usaribi 'ain.

23 ¿Atun cara Cristo ñuiquin bana ñuixunin? Sinánñuma uni quicësa cana quin, atun 'acësamaira oquin cana 'ën 'acën. Atux 'icësamairai cana bana ñuixuni tëmëracën, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin sipuacancëxa, atu 'acësama oquin ca 'ë 'itsa oquin rishquiacancëxa, 'itsai cana bamaibi iëacën.

24 Mëcën achúshi oquin ca judíos unicaman 'ë treinta y nueve oquin rishquiacëxa.

25 Rabë 'imainun achúshi oquin ca 'ë manë xon rishquiacancëxa. Achúshi oquin ca 'ë maxaxan 'acancëxa. Rabë 'imainun achúshiti ca 'ëx anun cuancë manë nunti nanëti nëtëacëxa. Achúshi oi cana manë nunti nëtëcëbë achúshi imë 'imainun achúshi nëtënríbi parún papa nëbëtsinuax mëñuacën.

26 'Ën nicënuax cana 'aisamaira tëmëracën, bacan cuani 'ianan men cuaniribi. Bëtsi nëtën cana bacamiquisa 'iacën, bëtsi nëtën cana an ñu mëcamacë unin 'aisa 'iacën. Bëtsi nëtën ca judíos unibu 'imainun judíosma unibu, acamanribi 'ë bëtsi bëtsi oti sináncëxa. Bëtsi nëtën ca ëma chanu 'icë unicamaribi 'ëmi tsuáquiruacëxa. Bëtsi nëtën cana anu uni 'icëma menuax tëmëracën. Bëtsi nëtën cana parúnpapanuax tëmëracën. Bëtsi nëtën ca axa —Cristonan cana 'ai —quibi cëmëcë unicamaxribi 'ëmi nishacëxa.

27 Ñu mëëi cana tëmëracën. 'Uxti tëanan cana 'acëñuma 'aish panancë 'ianan, shimanan, chupañuma 'aish matsin bamatisa 'iacën. Usai cana tëmëracën. Usa 'aish cana usabii 'in.

28 'Ënë ñucama 'imainun cana camabi nëtën, camabi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama cara asérabi Jesucristomi catamëtia quixun sinani bënëtin.

29 Ui unix cara ami catamëcë 'aíshbi Jesucristomi manutia a uni cupí cana 'ëxbi Jesucristomi manucësa 'aish masá nuitutin. Usa 'aish cana unían axa Jesucristomi catamëcë uni 'uchamicëbë 'ëribia usoquin 'acësa 'aish rabíanan an a uni 'uchamicë unimi nishin.

30 'Ëx rabiaccátisa tani cana —'ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa —quixun sinánquin a rabi rabiaccati 'ain.

31 'Ën mi cacë ax ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania. Ax ca Nucën 'Ibu Jesucristo aín Dios 'aish aín Papparibi 'icën, a ca camabi unin nëtëtimoquin rabiti 'icën.

32 'Ëx Damasconu 'ain ca an Aretas cacë 'apu ñu mëëxuncë unin a 'apun suntárucama 'ëa chiquitia binun quixun, a ëma aín cënën xëcuëcama bëaramiacëxa.

33 Usoquian bëaracancë 'aínbi ca caquí chanu 'aruxun, cënë manámia 'icë xëcuë chama-ratsunën 'ë ëman 'apácancëxa. Usocëx cana 'iacëacën.

12

Namácësa oquian Pablonën isa

1 'Ëx rabiaccacë 'aíshbi ca ñancáishi 'iti 'icën. Usa 'aínbi cana 'ën namáquin iscësa oquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ismicë ñu 'imainun an 'ë sinánmicë ñu a ñuiti 'ain.

2 'Ën cana ësaía 'ia ñu 'unanin. Axa Cristomi catamëcë uni achúshinëx ca naí cata rabë 'ucë cuancëxa, Nucën Papa Diosan 'imicëx. Aín namibëbi cara cuancëxa, aín bëru

ñunshínshi cara cuancëxa cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa. Usai a uni 'iá ca catorce baritia 'icën.

³ A uni cara aín namibë cuancëxa, cara aín namibëma cuancëxa quixun cana 'unaniman. Nucën Papa Diosainshi ca 'unánxa.

⁴ 'Ën cana 'unanin, an 'imicëx ca a uni Nucën Papa Diosan nētēnu cuancëxa. Cuanxun ca uinu 'icë unímbia ñuitima bana cuacëxa, cuanan ca uinu 'icë unímbia chiquinaquin uni ñuixuntima bana cuacëxa.

⁵ 'Ëxbi ënë ñu ñui rabiácátisa 'aíshbi cana 'ëxbi rabiácátiman. 'Ënbi sinánxun ñu 'atima 'icëbi ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquianxa quixuinshi sinani cana rabiácátin.

⁶ Rabiácátisa tani 'ëx quicëxbi ca 'ën bana, cëmëma 'aish sinánñuma uni banacësa 'itima 'icën. Usa 'aínbi cana rabiácátima 'ain. 'Ëx rabiácátiamabi camina 'ën 'acë ñucama isanan 'ën bana cuaquin mitsun uisa uni carana 'ëx 'ai quixun 'unánti 'ain. Usaribi oquin camabi unin 'ë 'unánti cana cuëënin.

⁷ 'Insíncë 'aish 'ën nami paëi 'ëx ubiti tēmëracë 'aínbi ca Nucën Papa Diosan 'ëx aín nētēnu cuanxun ñu iscë cupí rabiácátin rabanano usoquin 'ë 'iminun ñunshin 'atimanën 'apu éanxa.

⁸ Rabë 'imainun achúshi oquin cana Nucën 'Ibu Jesucristo 'ën ñucë ënëa 'ë tērécaxunun quixun ñucan.

⁹ Ñucácëxunbi ca 'ë caxa: “'Ën mi nuibaquin 'aquincëxun 'unani camina usashi 'iti 'ain. An –cushima cana 'ai –quixun sináncë uni, a cana 'ën cushínbi upí oquin ñu 'anun 'aquinin”. Usoquin ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upiti ami catamëquin ñucë 'ixunbi ñu 'anun 'ë 'aquinia quixun 'unani cana 'ëx ñucë 'aíshbi cuëënin.

¹⁰ Usa 'aish cana Cristo ñuiquin aín bana unicama ñuixuncë cupí uni 'ëmi 'atimati banacë 'ianan ñuñuma 'ianan unin bētsi bētsi ocë 'ianan numi uni nishmainun bētsi ñu cupírubi tēmëraqinbi bēnëquinma tanshitin. Usa 'aish cushima 'ixunbi cana Cristonën cushiocëxun ax cuëëncësabi oquin cushiñu 'ixun ñu 'ati 'ain.

Corintonu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamami sinania Pablo bēnëa

¹¹ Mitsúnmi 'ë rabiçëma cupí cana sinánñuma uni banacësari rabiacan. Mitsúxira 'ë rabi upiti banatisa 'ixunbi camina –Pablosamaira 'aish ca an Pablo ñuicë unicama ënëx Nucën Papa Diosan uni 'icë –quixun sinánan 'ën bana isa ñancáishi 'icë quixun sinánquin a unicaman mitsu ñuixuncë bana cuacanin. Usaquinmi mitsun sináncëbëbi cana 'ëx a unicama meuma 'ain, 'ënbi 'aquinma, Nucën Papa Diosan aín cushin 'amicëxuinshi 'ën 'acë cupí.

¹² Mitsubë 'ixun cana tēmëraqinbi tanshiquin, Cristo ñuiquin bana ñuixuanan, uni itsin 'acëma ñu 'acën. 'Ën 'aia isquin camina, 'ëx cana aséribi Nucën Papa Diosan aín bana ñuixunun caíscë 'ai quixun 'unancën.

¹³ 'Ën bētsi bētsi ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama 'acësaribi oquin cana mitsu nuiban, mitsúxmi atusaribi 'icë. Usa 'aínbi sapi camina mitsúnmi curíqui 'inánti sinántisa tancëxunbi 'ën bicëma cupí masáquin sináncanin. 'Ën mitsun curíqui bicëma axa 'aisama 'ain camina 'ëmi masáquin sinánquinma a ñu manucanti 'ain.

¹⁴ Rabëti cana mitsu isi cuan. Amiribishi mitsu istëcëni cuanti cana sinanin. 'Ën 'acësabi oquin cana curíqui 'inánanmi 'ë ñu 'ináncanun mitsu ñucátima 'ain. Mitsun 'ë ñu 'inánquinmabimi mitsun 'ë nuibati ashí cana cuëënin. Aín bēchicënën ca uni curíqui timëxuntima 'icën. Aín papan cuni ca aín bēchicë curíqui timëxunti 'icën. Usa 'ain cana 'ëx mitsun papasa 'ixun mitsun curíqui bitima 'ain.

¹⁵ 'Ëx aséribi mitsu nuibati tēmëraqinbi cana Cristo cupí mitsux upí 'inun mitsu aín bana ñuixunquin, 'ën curíqui cēñúanan 'ën cushi cēñúquinbi 'aquinti 'ain. 'Ën mitsu aséribiira nuibacëxunbi sapi camina 'ën 'acësaribi oquin mitsun 'ë nuibatiman.

¹⁶ Micama raírinëx caísmi 'ën isna mitsúnmi 'ë 'itsaira nuibaquin 'aquinun quixun mitsu paránquin bana ñuixunquin ñu ñucácëma 'ai quiax quin.

¹⁷ ¿An mitsu paránun carana uni xuan? Cananuna xucëma 'ain.

¹⁸ Mitsu istánun cana Titocēñun axa Cristomi catamēcē uni itsiribi xuan. ¿Titon cara mitsu paranx? Titobētan ca axa abē 'icē unin mitsu paráncēma 'icēn. 'Ēn 'acēsaribi oquin sinánquin ca atun ñu 'axa.

¹⁹ Nun usaquin mitsu cacēxun oquin mitsun nu nuibanun quixun isanuna ēsaquin mitsu cai quixun sapi camina sináncanin. 'Aíshbi ca usama 'icēn. 'Ēn nuibacē xucēantu, cana mitsu cain, amí catamēti ax quicēsabi oíshi 'inun cananuna Cristo cuēēncēsabi oquin mitsu 'aquinsa tanquinshi ēnē ñucama mitsu ñuixuan. Asérabi ca usa 'icē quixun ca Nucēn Papa Diosan 'unanía.

²⁰ 'Ēn mitsu isi cuanxun iscēxbi sapi camina 'ēn sináncēsama 'icanti 'ai quixun cana sinanin, 'ēxribi mitsun sináncēsama 'imainun. Usa 'ixun cana sinanin, mitsux sapi camina nutsi cuamianani cuēbicananan, bētsibē bētsibē nishánancē 'ianan, bētsimi manáncē 'ianan, minainshi ñu 'ati sinánan bētsi unibē ñuianancē 'ianan, rabiacaquin upí oquin sináncēma uni 'ain.

²¹ Mitsu isi cuantēcēnia sapi ca aín bana cuacē 'aíshbimi usai 'icancēbētan Nucēn Papa Diosan mitsu cupí 'ē rabínmiti 'icē quixun cana sinanin. 'Imainun cana sinanin, mitsu raírínēn ñu 'aisama 'ai mitsunanmabi xanu itsibē 'ianan xanusa unibē 'ianan ñunshinacēquin ñu 'atima 'aquin, a ñucama manuquin sinanacēma cupí sapi cana bēunan mēscúti 'ai quixun.

13

Pablonēan ashiquin 'ēsēanan bērúanxa 'inun ca

¹ Mitsu isi rabēti cuan 'aíshbi cana amiribishi mitsu isi cuantēcēnti 'ain. Camabi ñu ca unin, rabē unían ñuía cuapánti 'icēn. Rabē 'imainun achúshi unían ñuíaíra ca asérabi ca quixun 'unánti 'icēn.

² Mitsu isi cuanx anu 'ixun cana mitsu can, 'ēn mitsu istēcēni uxun iscēxa an ñu 'atima 'acē unicama 'imainun raíri uníxribi sinanatíma usabi 'ain, cana atu 'ēsēquin cushin cati 'ain. Usoquin 'ēn mitsu cacēsabi oquin cana 'ura 'ixunbi ēnē quiricanēn mitsu catēcēnin.

³ Mitsun camina upí oquin 'unántisa tan, carana Cristonēn sinánmicēsabi oquin unicama bana ñuixuni quixun. 'Ēx mitsu isi amiribishi cuanxun, an ñu 'aisama 'acē unicama cushin cacēbētan, camina 'unánti 'ain, Cristo ax ca asérabi 'ēbē 'icē quixun. Cristo ax ca cushiñúmama 'icēn. Usa 'ixun ca mitsu sinanamianan amí catamētími upí 'inun 'imiquin, aín cushi mitsu ismiti 'icēn.

⁴ Cristo ax ca uni itsi 'icēsai i curúsocēnu matáscē 'iacēxa. Usai 'iá 'aíshbi ca bērí Nucēn Papa Diosan cushin uisatimoí tsofia. Usa 'ain cananuna nux Cristo 'iásaribiti 'iquin uisa cara unin ocēxunbi cupiquinma tanshiti cushimasa 'ixunbi an 'imicēxun Nucēn Papa Diosan cushin mitsu 'aquinin.

⁵ Mitsúnbi camina sinánti 'ain, caramina asérabi Cristomi catamēti ax cuēēncēsabi oi 'i quixun. Upí oquin ca sinan. ¿Caramina 'unaniman. Jesucristo ax ca asérabi mitsubē 'icē quixun? Asérabi Cristonanma 'ain ca ax mitsubēma 'icēn.

⁶ Cristo ca asérabi nubē 'icē quixunmi mitsun 'unánti cana cuēēnin.

⁷ Mitsun —usama ca —quixun nu sináncēbētanbi cananuna ñu 'atima 'axmami 'icanun quixun Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Nun cananuna mitsu upí oquin 'unánmia quixuan unin sinánti cupíma, mitsúnmi upí ñu 'ati cupíshi, cananuna Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

⁸ Cristonēn bana quicēsama oquin cananuna 'aiman. Aín bana quicēsabi oquinshi cananuna 'ain.

⁹ Nux cushimasa 'ixunbi 'aquincēxmi mitsux upí 'ain cananuna cuēēnin. Mitsun ñu 'atima 'acēcama mēníocē 'aish upíshi 'inun cananuna ēnquinma Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

¹⁰ Nucën 'Ibu Jesucristonën, mitsu 'atimoquinma an iscëx upí 'inun 'aquinun 'ë cacë 'ixun, cana mitsu isi cuantëcënxunmashi ënë quirica mitsu buánmin, cuanxun 'ën iscëxmi 'aisama 'icana cushin banaquin masá nuitumiquin mitsu catin rabanan.

¹¹ 'Ën xucëantu, chuámashi camina 'icanti 'ain. Añu ñucama cara 'aisama 'icë camina mëníoquin sinántëcëntima 'ain, 'ën mitsu cacë banacama cuati camina bëtsin sináncësabi oquin sinani nishananíma nuibananishi 'icanti 'ain. Usai 'ia ca Nucën Papa Dios, an aín unicama nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

¹² Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'aish camina chuámarua 'inux bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

¹³ Axa 'ëbë 'icëcama Cristonën 'imicë 'aish aín sinan upíira upí acamanribi ca mitsu chuámarua 'aishmi bërúanx 'icanun 'ë camiaxa.

¹⁴ Mitsux 'uchacëbi Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin iëmicë 'icëa Nucën Papa Diosanribi nuibamainuan aín Bëru Ñunshin Upí axribi mitsubë 'icëbëmi chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN GALACIANU 'ICĚ UNICAMA BUÁNMIA QUIRICA

Galacia menuaxa ax Jesucristomi catamēcē unicama Pabloněn quirica cuēñēoxuan

¹ Ęx cana Pablo 'ain. Unin ca Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixunun 'ē caísama 'icēn. Nucēn Papa Dios, an a bamacē 'icēbi baísquimicē, abētan ca Jesucristoněn aín bana ñuixunun 'ē caísacēxa.

² Ęnu 'icē axa ami catamēcē unicamabētan cana Galacia mecamanu 'icē ěmacamanuaxmi Jesucristomi catamēcē 'icē, ěnē quirica mitsu cuēñēoxunin.

³ Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristoněn mitsu nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuēñin.

⁴ Ęnē menu 'icē ñuishi 'atia an sináncē unicaman 'acēsaribi oquin ñu 'atima 'ati rabanán nu iēmi ca ax bamatsianxmabi nun 'ucha cupí bamacēxa, Nucēn Papa Dios cuēñcēsabi oi.

⁵ Nucēn Papa Dios ax ca unicaman xēnibua 'aínbi rabicē 'iti 'icēn. Usaquin ca 'ati 'icēn.

Jesucristomi catamētishi ca uni Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'icē quicē bana

⁶ Cristoněn nuibacē 'aíshmi ainan 'inúan Nucēn Papa Diosan caísquin sinánmicē 'ixunbimi mitsun aín bana ěnquin bētsi bana cuacēbētan, cana uisacatsi caramina usari 'icani quixun sinanin.

⁷ Anúan uni aín 'ucha tērēncē 'aish Nucēn Papa Diosnan 'inux iēti bētsi bana ca 'aíma 'icēn. Usa 'aínbi ca uni raíríněn mitsu 'atimaquin sinánmiquin a bana bētsi oisa tanquin bētsi oquin ñuia.

⁸ Uin cara nun nu Cristo ñuiquin mitsu ñuixuncē Nucēn Papa Diosnan 'inux anun uni iēti bana, abi ñuixunquinma bētsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn. Usoquin ca 'ē 'imainun naínuax ucē ángelribi, bētsi bana uni ñuixuncē 'icē, 'ati 'icēn.

⁹ Ęn cacēsaribi oquin cana mitsu catēcēnin, ui unin cara nun ñuixuncēxunmi cuacē a banama bētsi bana mitsu ñuixunia, a ca Nucēn Papa Diosan uisa cara oti 'icē usoquin 'ati 'icēn.

¹⁰ ¿Ęsaquin mitsu caquin carana unían 'ěx cana asérabi upí 'ai quixun 'ē rabiti sinan? Usaquin sinánquinma cana Nucēn Papa Diosan 'ē upí isti sinan. ¿Carana unicamabē upí 'iti sinan? Cana usaquin sinaniman. Nucēn Papa Diosma unishi cuēñmiti sinani cana Cristoněn unima 'itsían.

Uisax cara Pablo an Jesucristoněn bana uni ñuixuncē uni 'iacēxa quicē bana

¹¹ Ęn xucēantu, mitsúnmi 'unánun cana ěsaquin mitsu cain, Jesucristo ñui quicē bana 'ěn mitsu ñuixuncē ax ca unínbia sináncē banama 'icēn.

¹² A bana cana unín ñuia cuacēma 'ain. Uinu 'icē unínbi ca a bana 'ē 'unánmicēma 'icēn. Jesucristonēnshi ca a bana 'ē 'unánmiaxa.

¹³ Ęn judíos unicama cuēñcēsa oquin ñu 'aia unin ñuia camina cuacēn. 'Ęn cana axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aisamaira oquin bētsi bētsi ocēn, Jesucristomi sinánti bana ěnun quixun.

¹⁴ Usoquin 'anan cana judíos unin sináncēsa oquinshi sináncēn. 'Ęn aintai 'ěbē sēñēnburibi an 'acēsamaira oquin cana uni apáncaman 'ē 'unánmicēsa oquinshi 'ěn chaitínēn ñuiasabi oquin 'aisa tancēn, 'ěx asérabi judío uniira 'ixun.

¹⁵ Usai 'iabi ca Nucēn Papa Diosan, 'ěn titan pucu mēucūabi 'ē aín bana ñuixunun caísa 'ixun nuibaquin asérabi ainan 'inun 'ē sinánmiquin,

¹⁶ aín Bëchicëmi catamëti 'unánmianan, atúxribia ami catamënun judíosma unicamaribi bana ñuixunun 'ë 'imiácëxa. Usaquin 'anúan 'imicëxun cana uibi uisai carana 'iti 'ai quixun ñucáma 'ain.

¹⁷ 'Ën a 'unáncëma pain 'aían a pain aín bana ñuixunun Cristonën caísa uni camabi ñucati cana Jerusalénu cuánma 'ain. Anu cuaníma cana Arabia cacë menushi cuantancëx Damásconu cuantëcëancën.

¹⁸ Rabë 'imainun achúshi bari inúcëbë pain cana Jerusalénu Pedro isi cuancën. Cuanx cana anu abë rabë semana 'imainun achúshi nëtë 'iacën.

¹⁹ Aribia Nucën 'Ibu Jesusan aín bana ñuixunun caísa uni raíri isquinmabi cana Jacobo, Nucën 'Ibu Jesusan xucën, ashi isacën.

²⁰ 'Ën a cuënëoquin mitsu cacë bana ënëx ca cëmëma 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'unania.

²¹ Jerusalénu 'itancëx cana Siria me 'imainun Cilicia menu cuancën.

²² Usa 'ain ca Judea menu 'icë ëmacamanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'ë 'unánma 'icën.

²³ 'Unánquinmabi ca ësaquian 'ë ñuicania cuacëxa: An nu bëtsi bëtsi o uni, an ca bërí Jesucristomi catamënun quixun unicama bana ñuixunia, ami catamëtia ënun quixun unicama bëtsi bëtsi o 'ixunbi.

²⁴ Usaquian 'ë ñuia cuaquin ca Nucën Papa Dios rabiácëxa.

2

Jesucristonën aín bana ñuixunun caíscë raírinëan cuëenquin Pablo bia

¹ Usa 'ain cana catorce baritia 'icëbë Tito buani, Bernabëbë Jerusalénu cuantëcëancën.

² Nucën Papa Diosan 'ë sinánmicësabi oi Jerusalénu cuanx bëbax cana anu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamabëshi banacën. Banaquin cana 'ën judíosma unicama Jesucristo ñuiquin ñuixuncë banacama ñuixuancën, usaquin cana unicama ca quixun caquin. 'Ën usaquin bana ñuixunti cara atun sináncëx asábi 'icë quixun 'unánuxun cana 'ën judíosma uni ñuixuncë banacama chiquinaquin cacën, 'ën uni ñuixuncë bana axa 'ëx cëmëi banacësa 'aish ñancáishi 'itin rabanán.

³ 'Ën usoquin judíosma uni bana ñuixuncë chiquinaxuncëxun ca —asábi ca —quixun sinánquin —griego uni 'icë camina Tito judíos unicama 'icësaribitia 'inun 'unántioracamiti 'ai —quixun 'ë cáma 'icën.

⁴ Usa 'aínbi ca a cushi unicaman 'ë uisaquin cacëbëmabi, nuxnu anu timëanbi ax isa Jesucristomi catamëcë 'icë quibi cëmëcë unicama, axribi anu atsíancëxa. A unica-max ca, judíosma unicama ca Jesucristomi catamëcë 'aish judíos unicama 'icësaí 'inun 'unántioracacë 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tani, uisa cupí caranuna judíosma unicama 'unántiocë 'inun 'imicëma 'ai quixun isi uacëxa. A unicaman, judíosma uniribi ca 'unántiocë 'iti 'icë quixun caquin nu sinánmisa tancëbëtanbi ca axa Jesucristomi catamëcë unin cushicaman Tito, 'unántioracamicëma 'icëbi nu uisaquinbi cáma 'icën.

⁵ A unicaman judíosma unicamax ca judíos unicama 'icësa 'iti 'icë quixun nu sinánmisa tancëxunbi cananuna, mitsúnmi Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë quixun aséribi 'unánti cupí, atun nu cacësa oquin sinánma 'ain.

⁶ —Axa ami sináncë unicaman cushi 'inun Jesucristonën 'imicë ca atux 'icë —quixun unin cacë 'ixunbi ca a unicaman bëtsi ñu 'anun 'ë cáma 'icën. A unicamax nun cushi 'aínbi cana 'ën 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín nuitu 'unánquin, camabi uni aséribi uisa uni cara quixun 'unania.

⁷ Bëtsi ñu 'anun 'ë caquinmabi ca a cushi unicaman, judíos unicama bana ñuixunuan Pedro 'amicësaribi oquin ca Nucën Papa Diosan judíosma unicama bana ñuixunun 'ë 'amiaxa, quixun 'unáncëxa.

⁸ An judíos unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunun Pedro 'imia 'ixun ca 'ëribi judíosma unicama bana ñuixunun 'imiácëxa.

⁹ Nucën Papa Diosan usaquin 'è 'imicë 'icë 'unánquin ca Jacobo, Pedro, Juan, acaman atux Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixun Bernabécëñun 'è aín mecën 'inánquin, —asérabi camina nu 'acésaribi oquin Cristo ñuiquin aín bana ñuixunun Nucën Papa Diosan caíscë 'ai —quixun canan —nun nu judíos unicama bana ñuixunmainun camina mitsun judíosma unicama bana ñuixuni cuanti 'ai —quixun nu cacëxa.

¹⁰ Canan ca ësoquinshi nu cacëxa, —camina ñuñuma uni 'aquinti 'ai —quixun. Usoquin 'ati cana sináncën.

Antioquíanaxuan Pablonën Pedro ñu ca

¹¹ Usa 'ain cana 'ëx Antioquía ëmanu 'ixun Pedro Jerusalénuaxa ucë upí oquian asérabi Jesusan bana 'aiamoquin ñu cacën.

¹² Jacobonëan xucëxa uni raíri ucëma pain 'ain ca Pedronën judíosma unicamabëtan piacëxa. Usaquin 'axunbi ca Jacobonëan xucë unicama ucëbëtan atubëtan piquinma, judíosma unicama ëancëxa, axa Jerusalénuax ucë unicaman a ñu cati rabanán.

¹³ Pedronëan usaquin 'aia isquin ca axa Jesucristomi catamëcë judíos unicama raírinënríbi, judíosma unicama axríbi Jesucristomi sináncë 'icëbi, atubëtan piquinbi ëancëxa. A unicamaxa usai 'ia isi ca Bernabënëxríbi usaríbiti 'iacëxa.

¹⁴ Acamaxa —judíos uni cupíma Jesucristomi catamëtishi ca uni iëti 'icë —quixun 'unaníbi usai 'ia isquin cana axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcëñuxun Pedro ësaquin cacën: ¿Mix judío uni 'aishbi judíoma uni 'icësai 'iquinbi caramina uisa cupí judíosma unia judíos unicama 'icësai 'inun quixun cain?

Judíos unicamaxa judíosma unicama 'icésaríbiti Nucën Papa Diosnan 'iti bana

¹⁵ 'È 'imainun 'ëbë 'icë unicamax cananuna judío unin rëbúnqui 'aish judío uni 'ain. Nux cananuna an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma judíosma unicamasaríbima 'ain.

¹⁶ Usa 'ixunbi cananuna 'unanin, Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quiásabi oquian ñu 'acë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi ca uni Nucën Papa Diosan aín 'uchacama tërénquin ainan isia. Usaquin 'unani cananuna nuxríbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux Jesucristomi catamëacën. Usai ca unicama 'iti 'icë quicë bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia.

¹⁷ Nun 'ucha sinánquin cananuna nun 'ucha tërénquin nu iëminun Cristo cain. ¿Usaquin caquin caranuna Cristonën ca nu 'uchañu 'imia quixun cain? Usama ca.

¹⁸ —Nun 'acë upí ñu a cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx abë upí 'ai —quixun 'unáncë 'ixunbi, amiríbishí —'ën upí ñu 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sináncë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañumama 'ain.

¹⁹ Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin sënëonquin 'acëma 'aish cana iëtimoí bamati 'iacën. Usai 'icëbi ca Jesucristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëncësabi oi 'inun, 'ën 'uchacama tërénquin 'è ainan 'inun iëmiacëxa.

²⁰ 'Uchatëcëñuxunma ashiquin 'ën 'uchacama ëni cana Cristobë bamacësa 'ain. Usa 'aish cana 'ëshima, Cristo ax 'ëbë 'ain, aín cushíbi ax cuëncësa oíshi 'in. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa 'è nuibati bamatsianxmabi 'ën 'ucha cupí bama, ami catamëti cana ax 'ëbë 'ain, ax cuëncësabi oi 'in.

²¹ Moisésnëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupí ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia quixun sináncë 'aish cana Cristo bama ax ca ñancáishi 'icë quicësa 'itsían. Usa 'aínbi cana, Nucën Papa Diosan ca aín Bëchicë ñancábi bamanun xuacëxa quixun sinanima, asérabi ami catamëtin.

3

Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi 'icë cupíma Jesucristomi catamëcë cupíshia uni upí 'iti bana

1 Gálatas unicama, mitsux camina sinánñumasa 'ain. Unin 'ucha cupía ax i curúsocënu bama Jesucristo ñuiquin cananuna mitsu upí oquin bana ñuixuancën. Ñuixuncëbi ca uni raírinën bëtsi bana ñuixunquin, Jesucristo ñui quicë bana cuaxunma 'anun quixun mitsu paránxa.

2-3 Camina 'è cati 'ain, ¿Moisésñëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banami cuacë cupí cara Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun mitsu 'ináncëx? Usama ca. Jesucristo ñui quicë bana cuatími ami catamëcëxuinshi ca aín Bëru Ñunshin Upí mibëa 'inun mitsu 'ináncëxa. ¿Usa 'ixunbi caramina mitsun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsu upí 'imiti sinántancëxunbi —'ën ñu upí 'acë cupíshi ca Nucën Papa Diosan 'è upí isia —quixun sinanin? Usaquin sinani camina sinánñuma unicamasa 'ain.

4 ¿Ñancábi caramina cëmëishi tëmëraibi Jesucristomi sináncën? Mitsúxmi usai 'icë ax ñancábimi usai 'icëma 'itibi ca 'ia.

5 Nucën Papa Diosan ca aín Bëru Ñunshin Upí 'inánan uni itsían 'acëma ñu mitsu 'amia. ¿Uisa cupí cara mitsu usoquin 'amia? An ca usaquin 'aia, mitsúnmi Moisésñëan usai judíos unicama 'iti cuënëo bana cuacë cupíma mitsúxmi Jesucristo ñui quicë bana cuatí, ax ca aséribi 'ëbë 'icë quixun sinani, ami catamëcë cupí.

6 Abrahamnën ca sináncëxa, Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usaquin sináncë cupí ca Nucën Papa Diosan Abraham aín nuitu upí 'icë isacëxa.

7 Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, an ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan 'aia quixun sinani ami catamëcë unicamax ca axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ia.

8 —Judíos unicamaishima camabi uni cana axa Jesucristomi catamëtia nuibaquin aín nuitu upí isti 'ai —quixun 'unánquin ca Nucën Papa Diosan an Abraham ësaquin cacë bana aín uni cuënëomiacëxa: “Mi cupí ca camabi menu 'icë unicama 'ën 'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëenti 'icën”.

9 Usa 'ain ca ui unicamax cara Abraham 'iásaribiti —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'aia —quixun sinani ami catamëtia ax ca Abraham 'iásaribiti Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu upí 'aish chuámarua tani cuëenti 'icën.

10 Usa 'aínbi ca ësairibi a bana usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo ax quia: “Ui unicaman cara camabi cuënëo bana quicësabi oquinra 'acëma a ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën”. A bana aséribi 'ain cananuna 'unanin, a bana quicësabi oquin 'acë 'aish cana Nucën Papa Diosan iscëx 'uchañuma 'ai quixun sináncë unix ca a banacama quicësabi oquinra 'acëma 'icë Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën.

11 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësaribiti quia: “Ui unicama cara Nucën Papa Diosan upí isia, ax ca aséribi ami catamëti tsóti 'icën”. Usaquin cuënëo bana 'unánquin cananuna 'unanin, Moisésñëan usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo bana 'acë cupíma ca Nucën Papa Diosan uni ainan 'icë upí isia, quixun.

12 Moisésñën cuënëo banax ca quia: “Nucën Papa Diosbë upí 'inux Moisésñën cuënëo bana quicësabi oi 'iti sináncë unin ca aséribi a banacama quicësabi oquin 'ati 'icën”. Usai quibi ca, ami catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosbë upí 'icë quima.

13 A bana, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésñën cuënëo, a banacamaxa quicësabi oquiinra 'acëma 'icë, nu uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'ixunbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinma, Cristo, nun 'ucha cupí tëmëramia cupí, nu ami catamëtia uisotima 'icën. Camabi unin 'ucha cupí ca 'uchañuira uni 'icësari Cristo i curúsocënu bamacëxa, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësabi oi: “Ui unix cara i curúsocënu matáscë 'icë ax ca aséribi 'uchañuira 'aish Nucën Papa Diosan uisaira cara oti 'icë usoquin 'acë 'iti 'icën”.

¹⁴ Nucën Papa Diosan Abraham cásabi oía judíosma unicamaxribi Nucën Papa Diosnan 'inun ca Cristo Jesús 'uchañuira uni 'icēsari bamacēxa. Ax usai bama cupí ca axa ami catamēcē unicama Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí 'inania, ax quiásabi oquin.

Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosmi catamēti quicē bana

¹⁵ 'Ēn xucēantu, ěsa ca ěnē bana 'icën. Achúshi unían, usa ca ěnē ñu 'iti 'icē quixun quiricanu cuënëocē 'icē ca uinu 'icē unínbi a bana tērēcaquin bētsi otēcēntima 'icën.

¹⁶ Usaribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cá bana 'icën. An ca Abraham aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icē unicama an iscēx upí 'aish cuēēnti 'icē quixun cacēxa. Usaquian Nucën Papa Diosan Abraham cá bana ax ca “aín rēbúnquicama” ñui quima, “aín rēbúnqui achúshi” ñui quia. Usa 'ain ca aín rēbúnqui achúshi a ñuia quiá ax Cristo 'icën.

¹⁷ Ěsa ca a bana 'icën. Nucën Papa Diosan ca aín rēbúnqui achúshi ñuiquin, a cupí ca camabi menu 'icē unicama an iscēx upí 'aish cuēēnti 'icē quixun caquin Abrahambētan ashiquin mēniócēxa. Usaquian mēnió 'ixun ca cuatrocientos treinta baritia inúcēbētan Nucën Papa Diosan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quicē bana Moisés cuënëomiacēxa. Usaquin cuënëomiquinbi ca an Abrahambētan mēnió bana ñancáishia 'inun Nucën Papa Diosan tērēcama 'icën.

¹⁸ Moisésnēan usai ca judíos unicama 'iti 'icē quixun cuënëo bana quicēsabi oquin 'acē cupía uni Nucën Papa Diosan iscēx upí 'ain ca an Abrahambētan mēnió bana ñancáishi 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca usama 'icën. A ñuiquian an Abrahambētan mēnió achúshi uni a cupíshi ca uni ami catamētia Nucën Papa Diosan upí isia.

¹⁹ ¿An Abraham cá bana xēnibua 'aínbi asérabi 'ain cara uisacasquin Nucën Papa Diosan usai judíos unicama 'iti bana cuënëonun Moisés cacēx? Uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixuan unin 'unánti cupí ca a bana judíos unicama 'inancēxa. Abrahamnën rēbúnqui, Cristo, axa utia Abraham ñuixuan, a utámainuan a bana quicēsabi oquin pain 'anun ca Nucën Papa Diosan a bana Moisés cuënëomiacēxa. Nucën Papa Diosan cacēxuan ángelcaman a cacē bana ca Moisésnën cuënëo bana 'iacēxa.

²⁰ An cacē bana ñuiquin judíos unicama canun Moisés 'iminuxbi ca Nucën Papa Dios achúshi, ax Abrahambēbi banacēxa, uni itsi camima.

Uisa cupí cara Nucën Papa Diosan usaía uni 'iti bana Moisés 'inancēxa quicē bana

²¹ ¿'Ēx ěsai qui carana Nucën Papa Diosan Abraham cá banaxa bētsi 'imainun ca an Moisés cá banáxribi bētsi 'icē quin? Usama ca. Moisésnën cuënëo bana quicēsabi oquin 'acē cupía uni aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain, ca a bana 'acē cupíshi uni Nucën Papa Diosan iscēx upí 'itsíanxa.

²² Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quia. A banaxa asérabi 'ain ca axa Jesucristo cupí ami catamēcē unicamaxēshi Nucën Papa Diosan iscēx upí 'iti 'icën, an aín rēbúnqui achúshi ñuiquin Abraham cásabi oi.

²³ Ami catamētinu iēti Jesucristoa utámainun ca judíos unicaman Moisésnën cuënëo bana quicēsabi oquin 'ati 'iacēxa.

²⁴ Usa 'ain cananuna an bërúancē xanun bana tuacën tancēsaribi oquin, Moisésnën cuënëo bana tanquin, a bana quicēsabi oquinshi 'aquin, uisa ñu 'ati cara asábi 'icē, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixun 'unancën, aminu catamēnuan Cristo utámainun. Usai 'ia 'aishbi cananuna Cristo uá 'ain, ami catamētia nun 'ucha tērēncē 'aish Nucën Papa Diosan iscēx upí 'ain.

²⁵ Nux ami catamēnuan Cristo uá 'ain cananuna ami catamēquin an bërúancē xanun bana tuacën tancēsaribi oquin Moisésnën cuënëo bana tancē cupíma, Jesucristomi catamēcē cupíshi Nucën Papa Diosan iscēx upí 'ain.

²⁶ Usa 'ain camina mitsux Cristo Jesúsmi catamēti abē 'aish Nucën Papa Diosan bēchicē 'ain.

²⁷ Ami catamëtia ainan 'icë nashimicë 'aish camina unían aín chupa xëni 'aisama pëquin chupa ió pañucë usaribi 'aish mibëa Cristo 'ain min nuitu upíra 'ain.

²⁸ Judíos unicama 'imainun axa griego banan banacë judíosma unicama, an uni ñu mëëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, bëbu 'imainun xanu, acamáxbi camina Jesucristonan 'aish Nucën Papa Diosan iscëx bëtsisaribi 'aish achúshisa 'ain. Jesucristonan 'ixun camina camaxunbi bëtsin sináncësaribi oquin sinanin.

²⁹ Mitsux Cristonan 'aish camina axa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish Abrahamnën rëbúnqui 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Diosan aín rëbúnqui ñuiquin Abraham cásabi oi aín uni 'ain.

4

¹ Ësaquin cana mitsu cain, aín papa bamacëbëtan ca aín ñucama ainan 'icëbi canicëma pain 'ixun aín bëchicënën bitsima. Canitancëxun cuni ca biti 'icën. Usa 'aish ca a tuá aín papan ñucama axa ainan 'aínbi a ñucama bicëma pan 'aish, an aín papa ñu mëëxuncë unisaribi 'icën.

² Aín papan anúan aín ñu biti mënío nëtë sënëntamainun ca aín papan caíscë unin aín bëchicë bërúanan aín chupa acama aín papan curíquinën bixunti 'icën.

³ A tuásaribi ca Jesucristo ucëma pan 'ain judíos unicama 'iacëxa. Usa 'ixun ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'anan aín nuitu upí 'inúan unin sináncë ñuishi 'ati sináncëxa.

⁴ Usa 'aínbi ca aín uti nëtë sënëncëbëtan Nucën Papa Diosan aín Bëchicë ënë nëtënu xuacëxa. Achúshi xanúxa bacëncëx canitancëx ca judíos unicama 'icësaribiti Moisésnën cuënëo bana, usaía judíos unicama 'iti, a 'unáncë 'iacëxa.

⁵ Ax ca judíos uni 'aishnu nux Moisésnën cuënëo bana cuacë 'icë, an 'imicëxëshi nun 'uchacama tërëncë 'aish Nucën Papa Diosan bëchicë 'inun nu 'iminux uacëxa.

⁶ Mitsux camina aséribi aín bëchicë 'ai quixunmi 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicënën Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun xuacëxa. Usa 'ain camina aín bëchicë 'ixun —'ën Papa Dios camina mix 'ai —quixun Nucën Papa Dios cain.

⁷ Usa 'aish camina an uni ñu mëëxuncë uni 'icësaí 'ima xubu 'ibu unin bëchicë 'icësaí aséribi Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Mixmi aín bëchicë 'icë ca Cristo ax quiásabi oquin mitsun 'uchacama tërënquin an iscëxmi upí 'inun 'imianan aín Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'inun 'inania.

Axa Jesucristomi catamëti unicamamia Pablo sinan

⁸ Bëráma camina —Nucën Papa Dios ca aséribi Dios 'icë —quixun 'unáncëma 'ixun Diosma ñucama rabiquin bëtsi bëtsi ñu 'acën.

⁹ Usaquin bëtsi ñu rabiá 'ixunbi camina an sinánmicëxun —Nucën Papa Dios ax ca aséribi Dios 'icë —quixun 'unanin. ¿An mitsu ainan 'imicëxunbi caramina uisa cupí mitsúnmi bëráma rabia ñucama rabitëcënti sinan?

¹⁰ Nucën Papa Diosan mitsu upí isnun quiax camina bërámami quiásaribiti nëtë ñui —ënë nëtëx ca bëtsi nëtësama 'icë —quianan 'uxë ñui —ënë úxëx ca bëtsi 'uxësama 'icë —quianan bari ñui ënë barix ca bëtsi barisama 'icë —quin.

¹¹ Usaquin sinanimi 'ën mitsu 'unánmicë banacama manucësa 'ain cana —sapí cana ñancábi mitsu 'unánmia —quixun sinanin.

¹² Ën xucëantu, mitsux judíos unima 'ixun camina Moisésnëan cuënëo bana 'unáncëma 'ixun a bana quicësabi oquin 'ama 'ain. 'Ënribi cana —a bana quicësabi oquin 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun bërí sinaniman. Usa 'ain camina mitsúxribi 'ëx 'icësaribiti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inux aséribi Jesucristomishi catamëti 'ain. 'Ëx mitsubë 'ain camina 'ëmi 'icëma 'ain.

¹³ Camina 'unanin, 'ën nami 'aisama 'ixun cana bëtsi menu cuanti sinánquinbi anuxu-inshi Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuntabaquin ñuixuancën.

14 'Ēx 'ñucē 'aish upíma 'icē isquinbi camina 'ē timáma 'ain. Usa 'ixun camina Nucēn Papa Diosan xucē ángel bicēsa oquin upí oquin bianan Jesucristo 'acēsa oquin 'ē biacēn.

15 'Ē isi camina cuēēancēn. ¿Usai 'iá 'aíshbi caramina bērí uisacatsi usama 'ain? Usama 'ainbi cana 'unanin, usoti 'icē cuni camina mitsun bēru ēchíxun 'ē 'inan 'itsían.

16 ¿'Ēn mitsu asérabi cacē bana sinánquin caramina 'ēx cana mitsumi nishi quixun sinanin? Usama ca.

17 An mitsu bana itsi 'unánmicē unicamax ca cēmēquin parani mitsubē upiti banaia. Usai 'iquinbi ca asérabi mitsu 'aquinti sinaníma. Mitsúnmi 'ē sinánquinma atuishi sinánquin aín banaishi cuati ca cuēēnia.

18 Usa 'ainbi cana mitsu cain, paránquinma unin upí oquin ñu 'aquincēxmi mitsux abē nuibananti ca asábi 'icēn. Usaribi oquinmi mitsubē 'icē 'acēsaribi oquin mitsubē 'icēmabi 'ē sinánti ca asábi 'iti 'icēn.

19 Mitsux camina 'ēn bēchicēsa 'ain. Usa 'ain cana mitsúnmi Cristo 'unáncēma pain 'ain 'iásaribiti mitsúxmi asérabi ami upiti catamēnun quixun sinani, masá nuituti bēnētín, bacēnuxun paē tania xanu bēnécēsaribi oi.

20 'Ēx anu mitsubē 'iti cana cuēēnin. 'Ēx anu 'ixun cuni cana mitsubē banaquin, upí oquin mitsun sinan 'unánquin, mitsu upí oquin 'ēsētsian. Mitsubēma 'ixun cana uisai caramina 'icani quixun 'unaniman. Usa 'ain cana uisaquin carana mitsu cati 'ai quixun 'unaniman.

Agarcēñun Sara ñuicē bana

21 Mitsux Moisésnēn cuēnēo bana quicēsabi oquin 'ati cuēēncē 'ixun camina 'ēn ñucácēxun 'ē cati 'ain, ¿caramina uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unáncēma 'ain?

22 A banax ca quia, Abraham ca rabē bēbu bēchicēñu 'iacēxa. Bētsin titax ca Abrahamnēn xanúan ñu mēēmīcē, Agar cacē xanu, 'iacēxa. Bētsix ca Abrahamnēn xanun tuábi 'iacēxa.

23 An Abrahamnēn xanu ñu mēēxuncē xanun tuacēx ca camabi tuásaribi 'aish unin bēchicēishi 'iacēxa. Usa 'ainbi ca bētsix Abrahamnēn xanu, Sara, ax tuacēma 'aíshbi Nucēn Papa Diosan Abraham cásabi oi tutancēx bacēancēxa.

24 Ēnēx ca ēsa 'icēn. Ēnē xanu rabē 'imainun tuá rabē ñui quicē bana isquin cananuna bētsi bana rabēribi sinánti 'ain, ēsai quicē: A bana achúshinēx ca Cristo ñui quicē 'icēn. A bana ca asérabi 'icē quixun sinani Cristomi catamēcē unicamax ca Saran rēbúnquisa 'icēn. Bētsix ca Nucēn Papa Diosan Moisés cuēnēomia bana a ñui quicē 'icēn. Aín bashi Sinaí, anuax 'itsa nētē abē banaquin ca Nucēn Papa Diosan usai ca 'ēn uni 'iti 'icē quixun Moisés cacēxa. A bana quicēsabi oquin aín unicaman 'anun 'inan 'ainbi ca 'itsa unin, a 'acē cupíshi cana Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun sinania. Usaquin sináncē unicama ax ca Agarnēn rēbúnquisa 'icēn.

25 Aín bashi Sinaí ax ca Arabia menu 'icēn. Aín bashi Sinaínuxuan abē banaquin Nucēn Papa Diosan Moisés, usai ca aín unicama 'iti 'icē quixun cá bana 'acē cupí cana Nucēn Papa Diosan uni 'ai quixun sináncē unicamax ca Jerusalénu 'icē unicamasa 'icēn. Usaquin sináncē unicamax ca Agarnēn tuá 'iásaribi 'icēn. Usa 'aish ca ēsa 'icēn. Nucēn Papa Diosan, min xanun ca mi tuaxunuxun 'aia cá bana sinánquinma ca Abrahamnēn bēchicēñu 'iti cuēēnquinshi Agar cacē xanumi bēchiacēxa. Usa 'aish ca a tuá a Nucēn Papa Diosan Abraham ñuixuan, ama 'iacēxa.

26 'Itsa uníxa Agarnēn tuá 'iásaribi 'ainbi cananuna usama 'ain. Nux cananuna Nucēn Papa Diosan nētēnu 'icē Jerusalén anu abē 'iti uni 'ain.

27 Abrahamnēn xanu ñui ca cuēnēo bana ēsai quia: An tuacē xanun rēbúnquinēxa 'icēsamaira oi ca —'ēn cana tuaima —quixuan an sináncē xanu aín rēbúnqui 'aisamaira 'iti 'icēn. Usa 'ain camina mix tuatima 'aish tuáñuma xanu 'aíshbi —tuáñu cana 'iti 'ai —quixun 'unani cuēēnti 'ain; tuacēn paē tancēma xanu 'aíshbi camina tuá 'imainun rēbúnquiñu 'icē cupí chuámarua tani cuēēnti 'ain.

²⁸ 'Ēn xucéantu, Nucĕn Papa Diosan Abraham cacĕsabi oquin ca Isaac aín titan tuacĕxa. Usaribiti cananuna nux Nucĕn Papa Diosan mĕnĭosabi oi Cristo cupí ainan 'ain.

²⁹ Bĕráma ca Agarnĕn tuá, axa camabi tuá 'icĕsaribi unin bĕchicĕshi 'inun aín titan tua, an, Isaac, Nucĕn Papa Diosan cacĕsabi oquian Abrahamnĕn bĕchicĕ, a bĕtsi bĕtsi ocĕxa. Usaribi oquin ca an Nucĕn Papa Diosnan 'inuxun, usai ca judĭos unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana 'acĕ unin, axa Nucĕn Papa Diosnan 'inux Cristomi catamĕcĕ unicama bĕtsi bĕtsi oia.

³⁰ Usa 'aínbi ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo ĕsai quia: “Aín xanúan ñu mĕĕmicĕ xanun tuacĕn rĕbúnquinĕx ca Nucĕn Papa Diosan cásabi oi Abrahamnĕn xanun tuacĕn rĕbúnquisaribi 'itima 'icĕn. Usa 'ain ca aín xanúan ñu mĕĕmicĕ xanubĕ aín tuá ashiti Abrahamnĕn xubunuax utĕcĕntimoi cuanti 'icĕn”.

³¹ 'Ēn xucéantu, usa 'ain cananuna nux Agarnĕn tuá 'iásaribima 'aish Saran tuása 'ain.

5

Jesucristonan 'ixun bĕráma 'á ñucama sinántĕcĕntima bana

¹ Nun Moisésnĕn usai ca judĭos unicama 'iti 'icĕ quixun cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'acĕ cupíma cananuna Cristomi catamĕcĕ cupíshi Nucĕn Papa Diosnan 'ain. Usa 'ain camina asĕrabi Cristomi catamĕquin a ĕnti sinántima 'ain. Usai judĭos unicama 'iti Moisésnĕn cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'acĕ cupí cana Nucĕn Papa Diosnan 'ai quixun camina sinántĕcĕntima 'ain.

² Pablo 'ixun 'ĕn mitsu camainun ca cuat, Nucĕn Papa Diosnan 'inux cana judĭos unicama 'icĕsai 'unántioracati 'ai quixun sinanibi camina Cristomi catamĕcĕma 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'itima 'ain.

³ Cana mitsu catĕcĕnin, uicaman cara —'unántioracacĕma 'aish cana Nucĕn Papa Diosan iscĕx 'ĕn nuitu upí 'inux 'unántioracacĕ 'iti 'ai —quixun sinania, a uicaman ca 'unántioracacĕ 'iti ashima camabi usai ca judĭos unicama 'iti 'icĕ quixun Moisésnĕn cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'ati sinánti 'icĕn.

⁴ Uicaman caramina —Moisésnĕan usai ca judĭos unicama 'iti 'icĕ quixun cuĕnĕo bana quicĕsabi oquin 'acĕ cupí ca ainan 'icĕ Nucĕn Papa Diosan 'ĕ upí isia —quixun sinani, mix camina upí 'inux ami catamĕtancĕxunbi Cristo ĕncĕ 'ain. Usa 'aish camina Nucĕn Papa Diosnanmasa 'ain.

⁵ Usa 'aínbi cananuna nun, ami catamĕti ĕnquinma aín Bĕru Ñunshin Upitan 'imicĕx cananuna Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'iti 'ai quixun sinanin.

⁶ Nux asĕrabi Jesucristonan 'aish cananuna 'unántioracacĕ unicama 'icĕsaribiti 'unántioracacĕma 'aíshbi Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'ain. Jesucristomi catamĕcĕ 'ixúan an uni nuibacĕ uni ax ca Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'icĕn.

⁷ Mitsux camina upiti Jesucristomi sináncĕn. ¿Ui unin cara Jesusan banami ĕnun quixun mitsu sinanamiax?

⁸ Nucĕn Papa Dios an mitsu ainan 'inun sinánmicĕ, an ca Jesusan bana ĕnun quixun mitsu sinánmicĕma 'icĕn.

⁹ Unix ca quia, “Anun pán chamiti ñu an ca xanpanu 'icĕ pán 'ati ñu acĕñun mĕscucĕxun camabi chamia”. Usaribi 'ixuan an uni paráncĕ unin ñuixuncĕxun ca camabi unin aín bana cuatia. Usa unin sapi ca mitsu paránxa.

¹⁰ Usa 'aínbi cana mitsúxmi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi catamĕcĕ 'ain ĕsaquin sinanin, mitsun camina 'ĕn 'acĕsaribi oquin —Moisésnĕan cuĕnĕo bana cupíma Jesucristomi catamĕcĕ cupíshi cananuna Nucĕn Papa Diosan iscĕx upí 'ai —quixun 'unanin. Usa 'aínbi ca an mitsu 'atimaquin sinanamisa tancĕ uni, uisa uni cara, abi Nucĕn Papa Diosan castícanti 'icĕn.

11 'Ēn xucéantu, cana mitsu cain, 'ēn —Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'inux ca uni 'unántioracacē 'iti 'icē —quixun caquin, unicama bana ñuixuncē 'aish cana judíos unicanan bētsi bētsi ocēma 'itsían. I curúsocēnuaxa ax bama, Jesucristo, ami catamētishi ca uni upí 'iti 'icē quixun a bana 'ēn ñuicēbēma ca uni 'ēmi nishtsíanma.

12 An mitsu 'unántioracanun quixun ubíocē unicama aín namiribi tēatibi ca 'ia.

13 'Ēn xucéantu, mitsun ñu 'acē cupíma Cristomi catamēcē cupíshi an iscēx upí 'inun ca Nucēn Papa Diosan mitsu caísaxa. Usa 'ixun camina mitsux cuēēncēsabi oquin ñu 'atima 'ati sinántima 'ain. Usaquin 'aíma camina bētsibē nuibanani asérabi 'aquiananti 'ain.

14 Nucēn Papa Diosan bana ca quia:

—“Mixmi bēruáncacēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain”. A bana quicēsa oquin 'acē 'ixun camina bētsi uni nuibatí 'ain, mix bēruáncacēsaribi oquin. Usoquin 'acē 'ixun camina Nucēn Papa Diosan bana raírínēxa quicēsabi oquin 'acē 'iti 'ain.

15 Usa 'aínbi bētsibē nishanani cuamianani camina mitsux Jesucristonēn unimasa 'iti 'ain. Usai 'itin rabanani camina bēruínraocati 'ain.

Unin sináncēsa oquin sinanima Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicē 'iti bana

16 'Ēn cana mitsu cain, mitsux cuēēncēsabi oquin ñu 'atima 'aquinma camina Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsa oquinshi sinánquin ñu 'ati 'ain.

17 Nun sináncēsa oquinshi ēnē nētēnu 'icē ñu 'aquin cananuna Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí cuēēncēsama oquin 'ain. Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upí ax ca nun sináncēsa oquinu ñu 'ati cuēēnima. Usa 'ixun camina mitsux an sinánmicē 'ixun mitsun cuēēncē ñu 'atima 'ain.

18 Mitsun aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxun sinánquin ñu 'acē 'aish camina usai ca uni 'iti 'icē quixun Moisésnēn cuēnēo bana quicēsamaira oi 'icē 'aish 'uchocēma 'iti 'ain.

19 Camina 'unanin, unin ca 'aia tanquinbi tēnēquinma aín cuēēncēsa oquin ēsa ñucama 'aia quixun: aín xanuma 'aínbi xanubē 'iti, xanúxmabi uni itsibē 'iti, 'imainun ñunshínquin ñu 'atima 'ati.

20 'Anan ca 'aia, Nucēn Papa Diosmi sinánquinma unin 'acē ñu rabiti, ñubē 'iti, bētsibē nishánanti, cuamianani nishánanti, ñuñanánti, unimi pishui nishti, bēnētishi unimi nishti, anbi ñu 'acatsi quixun sináncē 'iti, 'imainun uni raíri, raíri unibē nishananquin amanu amanu sinánun sinánmiti, acamaribi.

21 'Imainunribi ca 'aia, bētsi unin ñu cuēēnti, uni 'ati, paēnti, picēntapun 'iti, acama. Usa ñucama ca unin aín cuēēncēsa oquin ñu 'aquin 'aia. Usa 'ain cana ēn mitsu cacēsaribi oquin mitsu catēcēnin, usa ñua an 'acē unicamax ca aín unima 'aish Nucēn Papa Diosan nētēnu abē 'itima 'icēn.

22 Usa 'aínbi ca Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan an sináncē uni ax ēsai 'ia: unicama nuibacē, chuámarua 'aish cuēēncē, uisa ñu cara 'icēbēbi chuámarua 'aish bēnēcēma, an 'atimocēxunbi uni cupicēma, cuēmēninínshi banacē, upí nuituñu, 'imainun Jesucristomi upiti catamēcē,

23 rabícēma, aín cuēēncēsari 'iisa tanquinbi tēnēcē. Usa uni ñuia, ax —usai 'itima ca — quicē bana ca 'aíma 'icēn.

24 Cristo nun 'ucha cupí i curúsocēnu bama 'ain cananuna nun nu ñunshínquin 'asaribi oquin 'atēcēnuxunma ñu 'atimacama ēan.

25 Usa 'ain cananuna nux aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx Nucēn Papa Diosan uni 'ixun, aín Bēru Ñunshin Upitan an nu sinánmicēsabi oquin 'ati 'ain.

26 Usa 'ain cananuna —'ēx cana bētsi unisama 'ai —quiax rabítima 'ain, cananuna cuēbicanani unibē nishanantima 'ain, 'imainun cananuna bētsimi nutsítima 'ain.

6

Bëtsibë 'aquiananti bana

¹ 'Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëcë unían manúxun ñu 'aisama 'aia camina mitsux aséabi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun axa upí 'inun quixun nuibaquin 'aquinti 'ain, rabíquin —'ëx cana 'uchañuma 'ai —quixun sinánquinma. Mixribi usai 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

² Min ñuishi 'ati sinánquinma camina uní raíriribi ami sinánquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain. Usai camina bëtsibë bëtsibë 'aquiananti 'ain. Usai 'i camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain.

³ Ui unin cara aséabi upí 'ixunmabi ax isa upí uni 'icë quixun sinania, ax ca aín sinanëinshi cëmëia.

⁴ Ñu 'aquin ca aín unin —¿Cristo cuëencësabi oquin carana 'ai? —quixun sinánti 'icën. Usai 'i ca unían a cuëenti sinanima —Cristo cuëencësabi oi cana 'i —quixun sináncë cupí a uní chuámarua tani cuëenti 'icën.

⁵ Cristonan 'ixun ca unin uisa cara aín sinan 'icë quixun sinánan uisa ñu cara 'ati 'icë quixun anbi sinánti 'icën.

⁶ An Nucën Papa Diosan bana 'unánmicë uni a ca a 'unánmicë unin cupíoquin uisa ñuñu cara, a mësú 'inánti 'icën.

⁷ Camina upí oquin 'unánti 'ain, Nucën Papa Dios parani ca uni ami cuaitima 'icën. Ënëx ca ësa 'icën: An 'apácë ñu bëru aín bimibi ca unin biti 'icën.

⁸ Usaribiti ca axa aín 'uchacama ënima aín cuëencësa oíshi 'icë uní ax ainanma 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'íma. Usa 'aínbi ca an aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëxun sinánquin ñu upí 'acë uni ax Nucën Papa Diosnan 'aish xënbua 'aínbi abë 'ia.

⁹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'aquin atsánquin ëntima 'ain. Usoquin ñu upí oquin 'ai cananuna ax quiásabi oi an 'aquincë 'ianan aín nëtënu abë 'iti 'ain.

¹⁰ Usa 'ain cananuna axa nubë Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ain. 'Aquianan cananuna 'aquinsa 'icë uni raíriribi camabi 'aquinti 'ain.

Pablonëan ashiquin 'ësëanan bërúanxa 'inun ca

¹¹ 'Ën mëcënanbi chaira letranën mitsu cuënëoxuncë bana ënë camina isti 'ain.

¹² An —camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun caquin mitsu 'unánmicë unicaman ca judíos unicama cuëenmiti cupíshi usaquin 'unánmia. I curúsocënu ax bama, Cristo, ami catamëtishi ca uni iëti 'icë quicë, a bana cupí bëtsi bëtsi ocë 'itin rabanan ca —mitsux camina 'unántioracacë 'iti 'ai —quia.

¹³ Axa 'unántioracacë unicamanbi ca camabi Moisésnën usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun cuënëo banacama quicësabi oquiinra 'aima. Usa 'ixunbi ca atun 'unánmicë cupí camina mitsux judíos uni 'icësaribiti 'unántioracacë 'ai quiax rabiácati sinánquin usaími 'inun quixun mitsu 'unánmia.

¹⁴ Usa 'aínbi cana 'ëxbi rabiacaquinma, i curúsocënu ax bama 'aían a cupí uni iëti, Nucën 'Ibu Jesucristo, ashi rabin. Cristo i curúsocënu bama cupí cana a 'ën 'atia Nucën Papa Dios cuëencëma ñucama ëni, usa ñu 'atëcënti cuëëniman. 'Imainun ca unin a 'atia Nucën Papa Dios cuëencëma ñu 'ë 'amitima 'icën.

¹⁵ Nux aséabi Cristonan 'aish cananuna, axa usabi 'unántioracacë unicamaxa 'icësaribiti 'unántioracacëma 'aishbi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Ainan 'icëa Cristonën nu 'imicëxun bërámanu 'ása oquin sinántëcënquinma bëtsi oquin sináncë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain.

¹⁶ Axa usai 'icë unicamacëñuan uicamax cara aséabi aín uni 'icë, acama Nucën Papa Diosan nuibaquin aín 'ucha tërëanan chuámashirua 'imiti cana cuëënin.

¹⁷ Nucën 'Ibu Jesúsnan 'icë unin bëtsi bëtsi ocë cupí, 'ën nami tēacë mocë, aín bërucama isquin ca ui uni cara, anbi, 'ëx cana asérabi Nucën 'Ibu Jesusan uni 'ai quixun 'unánti 'icën. 'Unánquin ca uisa uni carana 'ai quixun 'ë ñucátēcëntima 'icën.

¹⁸ 'Ën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin mitsu asaribi 'aíshmi upí 'inun 'aquinti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN EFESONU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Efeso ěmanuax ax Jesucristomi cataměcě unicama Pabloněn quirica cuěněoxuan

¹ Ęx cana Pablo, Nucěn Papa Dios cuěěncěsabi oquin aín bana ñuixunun Jesucristoněn caísá 'ain. Usa 'ixun cana Efeso ěmanuaxmi Cristo Jesúsmi sinani ami cataměti Nucěn Papa Diosnan 'icě ěně quirica mitsu buánmin.

² Nucěn Papa Diosbětan Nucěn 'Ibu Jesucristoněn mitsu nuibaquin 'aquincěxmi chuámarua 'aish bucucanti cana cuěěnin.

I. AIN UNICAMAX CA CRISTOBĚ ACHUSHISA 'ICĒ QUIXUN PABLONĒN CA (1.3-3.21)

Cristonan cupía Nucěn Papa Diosan uni nuibaquin 'aquinti

³ Nucěn Papa Dios ax ca Nucěn 'Ibu Jesucristo aín Dios 'ianan aín Papa 'icěn. A rabinun ca 'acan. Aín nětěnuxun nu sinánxunquin ca nuxnu Cristonan cupí nuibaquin 'aisamaira ñu nu 'aquinquin upí oquin sinánmianan nu cuěěnmia.

⁴ Mecama unioěma 'ixunbi ca Nucěn Papa Diosan Cristo cupínu an iscěx 'uchañuma 'ianan ainanshi 'inun nu caísacěxa.

⁵ Axa cuěěncěsabi oquin ca nu nuibaquin Jesucristo cupí aín běchicě 'inun nu caísacěxa.

⁶ Usaquin ainan 'inun caístancěxun an nu nuibaquin, aín nuibacě Běchicě nubě 'aínu ainan 'aish upí 'inun nu 'imicě 'ixun cananuna ami cataměquin, xěnibua 'aínbi a rabin.

⁷ An ca nun 'ucha cupínu ainanma 'icěbi Cristo bama 'ain, nun ñu 'aisama 'acěcama těrěnquin ainan 'inun nu iěmiaxa, an nu nuibaquin.

⁸ Usa 'ixun ca nuibaíraquin uisairai cara uni ainan 'iti 'icě quixun upí oquin 'unánun nu 'imiáxa.

⁹ Unin 'unánma 'icěbi ca nu 'unánmiaxa, uisa cupí cara ax cuěěansabi oquin Cristo ěně nětěnuaxa bamanun xuacěxa quixun.

¹⁰ Ęsaquin ca nu 'unánmiaxa: An ca anúan ax utěcěnti nětěa sěněncěbětan Cristo xuti 'icěn, an unio ñucama, naínu 'icě 'imainun menu 'icě aín 'ibua 'inun.

¹¹ Nux Cristonan cupí aín uni raíri 'acěsaribi oquin nu axa cuěěncěsabi oi 'ianan aín nětěnu abě 'iti nu 'iminuxun ca Nucěn Papa Diosan ainan 'inun nu caísacěxa. Usai nux 'inun ca Nucěn Papa Diosan camabi ñu ax cuěěncěsabi oquin 'aquin měníoěcěxa.

¹² Nun nu an sinánmicěxun upí oquin ñu 'aia isquian uni raíriněnribi a rabinun ca nux pain Cristomi cataměcě 'aishnu ax cuěěncěsabi oi 'inun nu caísacěxa.

¹³ Mitsúxribi camina —Jesucristo cupí ca uni aín 'ucha těrěncě 'aish Nucěn Papa Diosnan 'iti 'icě —quixun ñuicě bana cuati Cristomi cataměacěn. Cristomi catamětia ca Nucěn Papa Diosan ax quicěsabi oquin aín Běru Ñunshin Upí miběa 'inun mitsu 'ináncěxa, mitsúxmi asěrabi ainan 'icě 'unánti oquin.

¹⁴ Aín Běru Ñunshin Upí axa nubě 'ain cananuna 'unanin, anúan Nucěn Papa Diosan an caíscě aín unicama bití nětě sěněncěbě cananuna aín nětěnu abě 'iti 'ain, ax quiásabi oi. Ax cushiira 'ixuan nuibaquin 'imicěxunu a rabinun ca usai 'iti 'icěn.

Efesonu 'icě axa Jesucristomi cataměcě unicama Pabloněn Nucěn Papa Dios ñucáxuan

¹⁵ Usoquin Nucěn Papa Diosan 'aquincěxmi mitsux asěrabi Nucěn 'Ibu Jesúsmi cataměanan axa ami sináncě unicamabě nuibanania ñuicania cana cuan.

¹⁶ Usa 'ain cana ěnquinma —asábi ca —quixun caquin rabianan abě banaquin Nucěn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

¹⁷ Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan 'Apuira, Nucën Papa Dios, a cana an 'unánmicëxunmi upí oquin sinánquin a 'unáncanun quixun mitsu ñucáxunin.

¹⁸ 'Imainun cana mitsu ñucáxunin, an 'imicëx caramina uisairai ënë nëtënuax Jesu-cristosaribi 'aish upí sinánñu 'iti 'ai quixunmi mitsun 'unánun. Ñucánan cana uisairai caramina aín nëtënu abë 'aish, axa ami catamëcë unicamabë 'iti 'ai quixunmi 'unánun mitsu ñucáxunin.

¹⁹⁻²⁰ Usaribi oquin cana mitsu ñucáxunin, uisaira cara aín cushi anúan axa ami catamëcë unicama 'aquinti a 'icë quixunmi mitsun 'unánun. A cushínbi ca bamacëbi baísquimixun Cristo aín nëtënu aín mëqueu 'aish abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. A cushínra ca Nucën Papa Diosan nu 'aquinia.

²¹ Usai 'inúan 'imicëx ca Cristo ax, a unin iscë 'apu 'imainun a unin iscëma 'apuribi 'imainun uisa cushi cara, 'imainun uisa 'apu cara, uisaquin caquin anëcë cara, acamabë sënënmaira 'icën. Usa bërí 'aish ca ënë nëtë cëñúcëbëribi usai 'iti 'icën.

²² Nucën Papa Diosan ca camabi ñu, uni, ángel, acaman 'ibu 'inun Cristo 'imiacëxa. 'Imianan ca axa ami catamëcë unicaman 'iburibi 'inun 'imiacëxa.

²³ Axa ami catamëcë unicamax ca 'itsa 'aíshbi camáxbi Cristonan 'icën. Usa 'ain ca an abë 'ixun an sináncësaribi oquian sinánun aín unicama 'imia. Ax ca uinubi 'aímama 'icën. Abë 'ixun ca Cristonën aín unicama an iscëx aín nuitu upí 'ixuan ax cuëencësa oquinshi 'anun aín cushi 'inania.

2

An nuibacë cupí ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia quicë bana

¹ Mitsun ñu 'atima 'acë cupí ainanma 'aíshmi uni bamacësa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan mitsu xëñibua 'aínbi abë 'inun ainan 'imiaxa.

² Ënë nëtënu 'icë ñuishia an sináncë unicaman sináncësa oquinshi sinánquin camina ñu 'aisama 'acën, ñunshin 'atimanën 'apu cuëencësabi oquin. An ca an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama ax cuëencësabi oquin 'anun sinánmia. Usaribiti camina mitsux an sinánmicë 'iacën.

³ Nunribi cananuna camaxunbi nun sináncësa oquinshi sinánan nun sinan 'atima 'ixun nux cuëencësabi oquin 'acën. Usai 'icë 'aish cananuna raíri unicamasaribi 'aish numi nishquian Nucën Papa Diosan castícantí 'iacën.

⁴ Usai 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nu 'aisamaira nuibaquin,

⁵ nux nun 'ucha cupínu ainanma 'aish bamacësa 'iá 'icëbi ainan 'aish upiti tsónun nu 'imiaxa, nuxribi bama 'aíshbi Cristobë baísquicësa 'inun.

⁶ Nux Cristo Jesúsbe baísquicësa 'inun 'imianan ca Nucën Papa Diosan nuxribi ënë nëtënuaxbi Cristo Jesúsbe, aín nëtënuribi abë 'inun nu 'imiaxa.

⁷ Jesucristonan 'aíshnu usai 'icë isquían camabi unin uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun nëtë xëñibucëbëtanbi isnun ca Nucën Papa Diosan usaínu 'inun mënóccëxa.

⁸ Nuibaquin ca aséribi cuëenquin mitsúxmi Crístomi catamëti cupíshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa. Mitsúnmi ñu upí 'acë cupíma ca Jesucristo bama cupíshi Nucën Papa Diosan ax cuëenquinshi mitsu ainan 'inun iëmiaxa.

⁹ An ca an ñu upí 'acë cupí ainan 'inun uni iëmima. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi —'ën upí ñu 'acë cupí cana iëa —quixun rabíquin sinántima 'icën.

¹⁰ Cristo Jesús nubë 'inúan an 'imicëxun ñu upíshi 'anan nun sinan bëtsi 'inun ca an mëníosabi oquin nu 'imiaxa.

Cristo cupía judíos unicama 'icësaribiti judíosma unicamaribi Nucën Papa Diosnan 'iti

¹¹ Usa 'ain camina manútima 'ain, mitsux judíos unima, uni itsi 'aish camina axa 'unántioracacë judíos unicaman —a unibunëx ca 'unántioracacëma 'icë —quixun ñuicë 'iacën.

¹² Judíos unima 'aish camina Cristo ñui quicë bana cuacëma 'iacën. Judíos unicaman 'unan 'aínbi camina mitsun Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ianan an Cristo ñuiquin

Abraham cá bana a 'unáncëma 'iacën. Usa 'ixun camina Nucën Papa Diosan ca nuibaquin uni 'aquianan ainan 'imiti 'icë quixun 'unáncëma 'aish mitsux cuëncësa oíshi tsóti sináncën.

¹³Usai 'iá 'aíshbi camina camabi unin 'ucha cupía Cristo bama 'ain, ami catamëcë 'aish ainan 'ain. Usa 'aish camina Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi bërí a 'unani ainan 'ain.

¹⁴Cristonën ca judíos uni 'icësaribitia judíosma uniribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiáxa, camáxbia raíri unisaribi 'inun. Judíos unicamáxa judíosma unicamabë nuibanancëma 'aish nishanancësa 'iá 'icë ca bërí Cristonën judíos uni 'imainun judíosma uniribia ainan 'aish camáxbi bëtsibë nuibananun 'imiáxa.

¹⁵Ax camabi unin 'ucha cupí bamaquin ca Cristonën nux judíos uni 'ixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma ami catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usouni 'icësaribitia judíosma uniuquin ca nux judíos uni 'aish 'icësaribitimi mitsúxribi ami catamëcë cupí ainan 'inun 'imiáxa. Usa 'ain cananuna camáxbi ainan 'aish sënën 'ain.

¹⁶Ax camabi unin 'ucha tërëncë 'iti cupí i curúsocënuax bamax baísquiquin ca Cristonën judíos unicama Nucën Papa Diosnan 'inun mëníocëxa. Usoquian 'acë cupí ca axa ami catamëcëcamax Nucën Papa Diosnan 'aish, judíosma unibë judíos uni nishánantëcëntima 'icën.

¹⁷Ax ënë nëtënu utancëxun ca Cristonën bana ñuixunquin, camabi unix ca ami catamëti Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'icë quixun cacëxa. Usa 'ain ca judíosma uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma, 'imainun judíos uni, an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun a ñuia quicë bana cuati, Cristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'ia.

¹⁸Usai Cristomi catamëti Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'aish cananuna camáxbi, judíos uni ucën Papa Diosnan 'iti mëníocëxa. Usoquin ca nux judíos un'imainun judíosma uníxribi, Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

¹⁹Usa 'ain camina judíosma uni 'aíshmi Nucën Papa Dios 'unáncëma 'aish 'iásaribima 'ain. A ñuiquian Nucën Papa Diosan Abraham cá, Cristo, a camina mitsun bërí 'unanin. Usa 'ain cananuna mitsúxmi judíosma uni 'imainun nuxribi judíos uni 'aish, ainan cupí aín nëtënu abë 'iti 'ain.

²⁰Mitsux camina an aín bana uni ñuixunun Jesusan caíscë unicama 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi, Jesucristomi catamëti ami cushicë 'ain. Usa 'aish camina unin maxax xubu oquin ami cushiti pain nantancëxun raíriribi bucúnrucësaribi 'ain, Cristo a pain nancë maxáxa 'ain.

²¹Amia catamëtia ca Nucën 'Ibu Jesucristonën aín unicama ax cuëncësabi oía 'inun 'imia. Usaquin 'imicëxa, aséribi ami catamëcë aín unicama abë ca Nucën Papa Dios 'ia.

²²Mitsun ëmanu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabëribi ca aín uni raíribëa 'icësaribiti Nucën Papa Dios 'ia, aín Bëru Ñunshin Upía aín unicamabë 'ain.

3

Judíosma unicama Jesucristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan Pablo caísa

¹Mitsúxmi judíosma uni 'aíshbi Cristo Jesúsmi sinánun aín bana mitsu ñuixuncë cupí cana 'ëx, Pablo 'aish, sipuacë 'ain. Usa 'ixun cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.

²Mitsúnbi camina 'ëa ñuicania cuaquin 'unánti 'ain, mitsu nuibaquin ca Nucën Papa Diosan Cristo ñuiquin aín bana mitsu ñuixunun 'ë cacëxa quixun.

³A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'icëbi ca bërí unin 'unania. Nucën Papa Diosanbi ca 'ëribi 'unánmiáxa. 'Itsamashi pain cana an 'ë 'unánmicë bana mitsu ñuixunquin cuënëon.

⁴'Ën mitsu buánminuxun cuënëocë bana ënë isquin camina 'unánti 'ain, 'ën cana uisai quicë cara Cristo ñui quicë bana 'icë 'unani quixun.

⁵ A bana ca bërâma Jesucristo ucëma pain 'ain, uisai cara quia quixun uni Nucën Papa Diosan 'unánmiam 'icën. Usa 'aínbi ca bërí aín Bëru Ñunshin Upitan an aín bana ñuixunun caíscë unicama uisai cara a bana quia quixun 'unánmiäxa.

⁶ Unin 'unánma 'aínbi ca a bana ësai quia, judíos unicama 'icësaribiti ca judíosma unicama, Cristo Jesús bama cupí ami catamëti Nucën Papa Diosan uni 'ianan abë aín nëtënu 'iti 'icën, ax quiásabi oi.

⁷ 'Ëxbi usai 'itima 'icëbi ca ax asérabi cushi 'ixun Nucën Papa Diosan Cristo Jesús ñui quicë bana unicama ñuixunun 'ë 'imiäcëxa.

⁸ 'Ëx äxa ami catamëcë uni raíribë sënënmarä 'icëbi ca Nucën Papa Diosan nuibaquin, judíosma unicama Cristo ñui quicë bana 'unánminun 'ë 'imiäxa, uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibaquin 'aquinia quixuan ënë nëtënuñun aín unicaman 'unáinracëma 'icëbi.

⁹ Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, an ca —Cristo ca uti 'icë —quixun bërâma mënío 'ixunbi Cristo ucëmapan 'ain, a ñui quicë bana uisai quicë cara quixuan unin cuanun 'unánmiam 'icën. 'Unánmiam 'ixunbi ca bërí a bana unicama 'unánminun Nucën Papa Diosan 'ë caxa.

¹⁰ Äxa ami catamëcë unicamäxa an 'imicëx upí isquian naínu 'icë ängelcama, aín cushicamanribi uisaira cushiñu 'ianan uisaira sinánñu cara ax 'icë upí oquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan aín unicama usai 'inun mëníocëxa.

¹¹ Usaquin aín unicama 'iminuxuan usabi 'iti oquin an mëníosabi oquin ca Nucën Papa Diosan aín Bëchicë, Nucën 'Ibu Jesucristo, a ënë nëtënu xuacëxa.

¹² Cristo cupí cananuna racuëtima uisa ñu cara, Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca Cristomi catamëcë cupí nun bana cuatia quixun 'unani.

¹³ Usa 'ain camina 'ëx mitsu bana ñuixuncë cupí tëmëraia ñuicania cuatíbi racuëti masá nuitutima 'ain. 'Ën tëmëraquinbi Cristo ñui quicë banacama mitsu ñuixuncëxmi ami catamëtia Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imicë 'aish camina masá nuitutíma cuënti 'ain.

Uisaira oquin cara Cristonën aín unicama nuibatia quicë bana

¹⁴ Usa mitsux 'ain cana Nucën 'Ibu Jesucristonën Papa, Nucën Papa Dios, a rantin purúnquin mitsu ñucáxunin.

¹⁵ Ax ca menu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ängelcamaribi an unio 'aish acaman 'Ibu 'icën.

¹⁶ Ax upíra 'aish cushiira 'ixúan aín Bëru Ñunshin Upitan mitsun nuitu mëu sinánmiquin, ax cuëncësabi oquinmi 'anun mitsu cushionun, cana a mitsu ñucáxunin.

¹⁷ 'Imainun cana Cristomi catamëtia an mitsubë 'ixun an cushiocë 'aish, uisai cara 'íbi bëtsibë bëtsibë nuibanquinmi,

¹⁸ axribia ami sinäncë unicamabëtan, uiti chaira aín sinan 'ixun cara Cristonën camabi menu 'icë unicama, 'apucama 'imainun 'apuma unicamacëñunbi ñumaraira unibi nuibatia quixun mitsun nuitu mëu 'unánun mitsu ñucáxunin.

¹⁹ Nun nu camaira 'unántisama 'icëbimi mitsun, uisaira oquin cara Cristonën mitsu nuibatia quixun, aín cushi an mitsun nuitu upí 'imiti äxa asérabi mitsubë 'ain 'unánun cana Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunin.

²⁰ Ax cushiira 'aish nubë 'ixun ca Nucën Papa Diosan nun ñucácësamaira oquin nu 'axúanan nun sinäncësamaira oquinribi sinánxunquin nu 'aquinti 'icën.

²¹ Usa 'icë ca Cristo Jesús cupí aín unicaman xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

II. ÈSAI CA NUCËN PAPA DIOSAN UNI 'ITI 'ICË QUIXUN PABLONËN CA (4-6)

4

Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun Nucën Papa Diosan unicaman bëtsin sináncësaribi oquin sinánti bana

¹ Usa 'ain cana 'ëx ainan 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ixun mitsu cain, an caíscë aín unicamaxa usai 'iti oquian Nucën Papa Diosan mënóisabi oi camina ax cuëencësabi oíshi 'iti 'ain.

² Cuamiananima camina upí sinánñu 'aish upiti banati 'ain. Bënëtishi nishíma camina bëtsibë nuibanani 'aquiananti 'ain.

³ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshi sinánsa 'aish, ëníma bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. Usai 'iti sinani camina usaíbi 'iti 'ain.

⁴ Jesucristonan 'aish ca aín unicama achúshisaishi 'icën. An atu 'aquincë Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca achúshishi 'icën. Usa aín ca bëtsin 'unáncësaribi oquin aín unicaman 'unania, Nucën Papa Diosan ca aín nëtënu abë 'inun nu caísacëxa quixun.

⁵ Nucën 'Ibu Jesucristo axëshi ca aín unicaman 'Ibu 'icën. Ax ca achúshi 'icën, amishi catamëti cananuna camáxbi nun 'ucha tërëncë 'aish ainan 'ain. Jesucristomishi catamëcë cupí cananuna nashimicë 'ain.

⁶ Nucën Papa Dios axëshi ca aín unicaman Dios 'ianan aín unicaman 'Ibu 'icën. Usa 'ixun ca ax cuëencësabi oquian ñu 'anun aín unicama 'aquinia. Ax ca aín unicamabë 'icën.

⁷ Usa 'ain ca axa ami catamëcë unicama bëtsin sináncësaribi oquin sináncë 'icëbi ax cuëencësa oquian bëtsi bëtsi ñu mëeti 'anun Cristonën nu 'imiaxa.

⁸ Usai ca 'iti 'icë quiax ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia:

Capitanëan abë 'acánanquin axa ami nishcë unicama ñusmoxun cuëenquin aín unicama an bicë ñu 'ináncësabi oquin ca Cristonën bamax baísquitancëx naínu cuantëcëntancëxun cuëenquin aín unicama an 'ati ñu 'inánquin bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imiaxa.

⁹ ¿Usa 'ain cara Cristo naínu cuantëcëan quicë bana uisai quicë 'ic? Ax ca ësai quia, aín Papan nëtënuax ënë menu utancëx ca anu cuantëcëancëxa, quiax.

¹⁰ Axa ënë nëtënu uá, axbi ca anuxun aín unicama camabi aín cushi anúan aín cuëencësa oquin 'ati a 'inánux abë 'Apu 'i aín Papan nëtënu cuantëcëancëxa.

¹¹ An ca ax cuëencësa oquían bëtsi bëtsi ñu 'anun aín unicama 'imia. Bëtsi bëtsi unix ca aín bana ñuixunuan 'imicë 'icën. Raírinën ca Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia. Raírinën ca axa Jesucristomi catamëcëma unicama amia catamënnun upí oquin 'aquinia. Raírinën ca axa ami catamëcë unicama upiti Jesucristo cuëencësabi oi ínun áquinia. Raírinën ca uisai cara Nucën Papa Diosan bana cuënëocama quia quixun uni 'unánmia.

¹² Axa ami catamëcë unicaman upí oquin sinánan ax cuëencësabi oquin ñu upíshi 'ati 'aquinun ca Cristonën aín unicama bëtsi bëtsi ñu 'anun 'imia.

¹³ Usai 'aquianani cananuna nishánanima nuibanani uisa ñu cara 'icëbëbi asérami ami catamëti 'ain. Ainan 'ixun Nucën Papa Diosan Bëchicë a asérami 'unani cananuna an 'imicëx aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna camáxbi nun sinan upíira upí 'aish ax cuëencësabi oi 'iti 'ain.

¹⁴ Usai 'i cananuna bërámanu 'iásaribiti bërí 'itima 'ain. Bërí cananuna tuáxunratsunën unín paráncëxun sinánbëquincësa 'aish unín bëtsi bëtsi bana ñuixunquin paráncëxun amanua amanua sinani usaribi 'itima 'ain. An uni paráncë unicaman cëmëquin nu paránquin ñu 'atima 'anun quixun 'imicëx usai 'iá 'aíshbi cananuna bërí usai 'itëcëntima 'ain.

¹⁵ Nuxnu ainan 'aían aín unicaman 'Ibu, Cristo, ax nubë 'ain cananuna nëtë camabi an nu 'unánmicësabi oquin 'ai, aín sinánsaribi 'iti 'ain. Usa 'aish cananuna bëtsibë bëtsibë nuibananquin, cëmëquin uni itsi paranima, Cristo cuëencësabi oíshi 'iti 'ain.

16 Nun namicama amanu amanu 'aish nun męcĕn, nun taĕ, nun pĕňan, nun bĕru, acama upiti tacáshquiama 'aish cananuna unima 'itsían. Usa 'aíshbi ca uni camabi aín namia upiti unia 'ain, asábi 'icĕn. Usaribiti ca axa Jesucristomi catamĕcĕ unicamax amanu amanu sinánquinma Cristonĕn 'aquincĕx camaxunbi bĕtsin sináncĕsa oquin sináncĕ 'iti 'icĕn. Usai 'i ca Cristonĕx cuĕĕncĕsabi oi bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibanani, an sináncĕsaribi oquin sinani Cristosaribi 'ia.

Cristonan 'aísha uni bĕtsi 'iti bana

17 Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn 'ĕ sinánmicĕsabi oquin cana mitsu cain, axa Nucĕn Papa Diosmi sináncĕma uníxa 'icĕsaribiti 'iá 'aíshbi camina usai 'itĕcĕntima 'ain. A unicamax ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsa oíma atúnbia sináncĕsa oíshi 'i bucuia.

18 Usa 'aish ca bĕánquibucĕ 'ain mancasmatia uni bĕnĕcĕsaribi oi 'ia. Cristo ñui quicĕ bana cuaisama tancĕ 'ixun ca ainan 'iti 'unáncĕma 'aish Nucĕn Papa Diosnan 'itsianxbi ainanma 'icĕn.

19 A 'ai ñunshíncĕ 'ixun ca rabínquinma uisa ñu 'atima cara 'aisa tania a 'aia. Aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'iti, xanúxmabi uni itsibĕ 'iti, usa ñucama 'ati cuĕĕnia.

20 Usaía atux 'icĕbĕtanbi ca Cristonĕn usaími 'inun mitsu sinánmicĕma 'icĕn.

21 Mitsúxmi a rabi timĕcĕ 'ain cara Jesús uisai mitsux 'iti cuĕĕnia quixun 'unánmicĕ 'ixun camina 'unanin, Jesusax ca mitsúxmi a unicama 'icĕsaribiti 'iti cuĕĕnima quixun.

22 Usaribiti 'iquin camina bĕráma mitsux cuĕĕncĕsabi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'acĕn. Usaquin 'aquin camina mitsun sinan upíma 'ixun ñu 'atima 'aquinbi, ax ca 'aisama 'icĕ quixun sinani rabíanma 'ain. Usai 'iá 'ixunbi camina ñu 'atimami 'á, acama ĕnti 'ain.

23 A ĕni camina Nucĕn Papa Diosan 'imicĕx bĕtsi sinánñu 'iti 'ain.

24 Bĕtsi sinánñu 'imicĕx camina an iscĕx asĕrabi upí 'ianan unínribia iscĕx upí nuituñu 'iti 'ain, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi.

25 Usai 'iquin camina cĕmĕquin uni parántima 'ain. Camáxbi cananuna Cristonan 'ain. Usa 'ain camina abĕ banaquin min aintsicama asĕrabi banáinshi caquin parántima 'ain.

26 Unibĕ nishanantancĕxbi camina 'uchati rabanan xĕnibutíma a nĕtĕnbi bĕnĕtishi manúti 'ain.

27 Nishtancĕxunbimi manuiama ca ñunshin 'atimanĕn mitsu masá sinánmiquin mitsun nuitu upíma 'imiti 'icĕn. Usaquian 'atin rabanan camina mitsun nishcĕ bĕnĕnquinshi manuti 'ain.

28 An ñu mĕcamacĕ uni an ca usaquin 'atĕcĕntima 'icĕn. Usaquin 'atĕcĕnquinma ca chiquíshquinma aín mĕcĕnanbi upí oquin ñu mĕĕti 'icĕn, cupí bixun anun ñuñuma uniribi 'aquinti sinánquin.

29 'Atimati banaima upitishi banaquin camina uni Jesucristomia upiti catamĕnun 'aquinti 'ain. Mitsúxmi usai banaia cuati Jesucristomi upiti catamĕtia Nucĕn Papa Diosan nuibaquin 'aquincĕx ca cuĕĕnti 'icĕn.

30 'Atimati banaquin camina Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upí masá nuitumiquin rabínmitima 'ain. Axa mibĕ 'inun 'inánquin ca Nucĕn Papa Diosan mitsu ainan 'inun 'unántioxa, Jesucristo utĕcĕncĕbĕmi aín nĕtĕnu abĕ 'iti oquin.

31 Usa 'ain camina uinu 'icĕ unibĕbi nishanantima 'ain, uni itsimi camina xuatemati nishtima 'ain, unibĕ camina ñu canantima 'ain, uni ñui camina 'atimati banatima 'ain, uisa ñu cara 'atima 'icĕ a camina 'atima 'ain.

32 Usai 'ima camina abĕ nuibanani uni itsibĕ 'aquiananti 'ain. Mitsumi nishquian unin 'atimocĕxbi camina abĕ tanánantima 'ain. Usai 'ima camina uisa cara mi ocĕxbi a manui abĕ upí 'iti 'ain. Mitsun ñu 'aisama 'acĕcama manuia, Nucĕn Papa Dios Cristo cupí mitsubĕ upí 'ain, camina usaribiti uni itsibĕ 'iti 'ain.

5

Uisai cara Nucĕn Papa Diosan unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana

¹ Mitsux aín bëchicë 'icë an nuibacë 'aish camina usai 'iti sinani Nucën Papa Dios 'icësaribiti 'iti 'ain.

² Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin judíos unin aín 'ucha cupí rëcëxa carnero 'iásaribiti ca bamatsianxmabi Cristo nu nuibati nun 'ucha cupí bamacëxa, ami catamëtíshinu iënun. Cristonëan nu usoquin nuibacë 'ain camina mitsúxribi usaribiti bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain.

³ Nucën Papa Diosnan 'ixun camina mitsun uisa ñux cara 'atima 'icë a 'ati sinántima 'ain. Mitsun xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanúxmabi uni itsibë 'iti, minanmabi uni itsin xanu 'imainun ñu cuëenti, usa ñu 'ati sinanima 'ianan camina usa ñu ñui banatima 'ain.

⁴ Anun tupuananti 'atima banan camina banatima 'ain, uni 'imainun xanu rabínmi camina 'usánani banatima 'ain, cuaíntapun 'aish camina 'atimati banatima 'ain. Usai 'iquinma camina a rabiquin Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.

⁵ Camina aséربي 'unánti 'ain, axa aín xanuma 'aínbi xanubë 'icë uni, axa xanúxmabi unibë 'icë uni, an ainanma uni itsin ñu cuëencë uni, a unicamax ca Nucën Papa Diosmabi, unínbi 'acë ñuishi rabicësa 'icën. Usa unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtë anua Cristoribi 'icë anu abë 'itima 'icën.

⁶ Uni raírinëan —ñu 'atima 'acë 'aishbi camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai —quixun cacëxunbi camina mitsun, —cëmëi ca quia —quixun sinánti 'ain. An aín bana cuaisama tanquin usa ñu 'acë unicama a ca ami nishquin Nucën Papa Diosan castícanti 'icën.

⁷ Usaribi 'itin rabanen camina an usa ñu 'acë unicamabë 'itima 'ain.

⁸ Bërâma Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'aish unían bëánquibucënxun ñu 'atima 'acësa 'iá 'ixúnbi camina bërí Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun ax cuëencësabi oquin ñu upíshi 'ain. Usa 'aish camina bërí xabánu nicësa 'iti 'ain.

⁹ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish ca uni upí sinánñu 'ianan aséربي banáinshi bananan ñu upíshi 'aia. Usaribi camina mitsux 'iti 'ain.

¹⁰ Añumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia a camina upí oquinra 'unánti sinánti 'ain.

¹¹ Ax bëánquibucënu nicësa uni an ca axa cuëencësa oquinshi ñu 'aquin, Nucën Papa Diosmi sinánquinma uni itsiribi ami sinánun 'aquinti sinanima. Usaía ax 'icë unicama camina atun 'acësaribi oquin 'aquinma, —usaquin ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun upí oquin 'unánmiquin 'ësëti 'ain.

¹² Usa ñua a unicaman unëxun 'acë, ax ca a cuati rabínti 'aish ñuitisama 'icën.

¹³ Usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë quixun unëquinma cacëxun ca camabi unin —aséربي ca usaquin 'ati 'aisama 'icë —quixun 'unánti 'icën.

¹⁴ Usa 'ain ca ësai Nucën Papa Diosan bana cuëñëo quia:

'Uxcësa 'aishbi bësucësa 'inux ca Cristomi catamët. Ainanma 'aish min 'ucha cupí bamacësa 'aishbi ca Cristomi catamëtí iët. Usa 'icë ca min ñu 'aisama 'acëcama ëmianan mix asaribi upí 'inun 'imiti 'icën.

¹⁵ Sinánñuma unisa 'ima an Nucën Papa Diosan bana 'unáncë unisa 'ixun camina ax quicësabi oquin ñu upíshi 'ati 'ain.

¹⁶ Ax cuëencësa oquinshia unin ñu 'atima 'acëbëtanbi camina mitsun ñancáishi nëtë inúmi 'iquinma Jesucristomi sináncë 'ixun, ax cuëencësabi oquinshi 'ati 'ain.

¹⁷ Sinánñuma camina 'itima 'ain. Uisa ñumi 'ati cara Nucën 'Ibu Jesucristo cuëënia, a camina 'unánti 'ain.

¹⁸ Mitsux camina paëntima 'ain. Paëncë uni ax ca uisai cara banatisa tania usai bananan, aña cara 'aisa tania a 'aia. Usai 'ima camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan mitsubë 'ixun anbi upí oquin cushiocë 'aish upiti bananan upí ñuishi 'ati 'ain.

¹⁹ Usa 'aish camina mitsun nuitu mëu Nucën 'Ibu Jesucristo rabianan Nucën Papa Diosan bana sinani, bëtsibë bëtsibë bananan cantati 'ain.

²⁰ Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ixun camina usoquian 'aquianan, an nu 'imicëcama, a sinánquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin rabiti 'ain.

21 Nucën Papa Diosnan 'aish camina bëtsibë nishananima an cacëxun aín bana cuati, uni raíribë nuibananti 'ain.

Ësai ca uni aín xanubë nuibananti 'icë quicë bana

22 Xanun aín bënënan 'ixun aín bana cuati 'icën, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquin.

23 Cristo ax ca an aín unicama aín 'ucha tērēnquin Nucën Papa Diosnan 'inun iëmicë a 'icën. An iëmicë 'ixun ca aín unıcaman aín bana cuatia.

24 Aín unıcaman Cristo cuëencësabi oquin ñu 'acësaribi oquin ca xanun aín bana cuaquin aín bënë cuëencësabi oquin 'ati 'icën.

25 Ainan 'inun unicama nuibati ca Cristo bamatsianxmabi bamacëxa. Usoquin ca an aín unicama nuibatia. Usaribi oquin ca bëbuxun xanuñu 'ixun aín xanu nuibati 'icën.

26 Aín unicama aín nuitu upı 'imiquin ca Cristonën ax aín sinan 'aisama 'icëbi bëtsi oquin aín sinan upı 'imia. Usoquin ca ax quicësabi oquıan 'anun aín bana 'unánmiquin aín unicama aín nuitu upı 'aısha chucacësa 'inun 'imia.

27 Usoquin 'imitancëx utëcënxun ca aín unicama uısa 'uchañumabi 'ianan Nucën Papa Diosan iscëx atun ñu 'atima 'acë ëni upı 'icë isti 'icën.

28 Cristonëan aín unicama nuibaquin bërúancësaribi oquin ca unin aín xanu nuibati 'icën. Uınu 'icë unıxıbi ca aín namimi nishima. Usaribi oquin ca unin ami nishquinma aín xanu nuibati 'icën. An aín xanu nuibaquin bërúancë uni ax ca axıbi bërúancacësa 'icën.

29 Uınu 'icë unıxıbi ca aín namimi nishima. Aín nami upı 'aish cushi 'iti cupı ca chupa pañuanan ñu upı oquin pianan axıbi aín nami bërúanracati upıtax tsotia. Usaribi oquin ca Cristonën aín unicama bërúanquin upıtax tsónun 'imia.

30 Nux asërabi ainan 'aish ax cuëencësabi oi 'ianan ami catamëti abë achúshisa 'icë ca usoquin nu bërúanquin 'aquınia.

31 Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Usa 'ain ca unin aín papacëñun aín tita ënquin abë ënantimoquin aín xanu bitsia. Usa 'aish ca a rabëtaxıbi achúshisa 'ia”.

32 A bana bëráma cuënëo ax ca unin cuaisamasa 'icën. Usa 'aıshıbi ca 'ën sináncëx a bana unıxa usai aín xanubë 'iti ñui quicë 'aıshıbi Cristonëx ca usarıbiti aín unıcamabë achúshisa 'icë quicë 'icën.

33 Usa 'aınıbi cana mitsu cain, min namimi bërúancësaribi oquin camina mitsun xanurıbi nuibaquin bërúanti 'ain. Usaribi oquin ca xanúnrıbi ami sinánquin aín bënënan bana cuati 'icën.

6

1 Papañu titañu tuácama, ësakin cana mitsu cain, min papan bana, min titan bana cuaquin camina an mi cacësabi oquin 'ati 'ain, Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquin. Mitsux usai 'iti ca asábi 'icën.

2-3 Ax quicësabi oquin 'atia Nucën Papa Diosan 'inan bana achúshinëx ca ësai quia: “Chuámarua 'aish xëıbuti ënë menu tsónuxun camina min papan bana, min titan bana upı oquin cuaquin, an mi cacësabi oquin 'ati 'ain”. Bëtsi bëtsi bana ax quicësabi oquin 'ati 'aınıbi ca ënë banaxëshi ësai quia: Usai 'i ca uni chuámarua 'aish xëıbuti ënë menu tsóti 'icën.

4 Bëchicëñu unicama, mitsurıbi cana cain, min bëchicë camina nishmitima 'ain. Min bana parëquinma min cacësabi oquin 'anun camina canıoti 'ain. Usoquin canıoquin camina a ñuıxunquin Nucën 'Ibu Jesucristo cuëencësabi oquıan 'anun 'unánmiti 'ain.

5 An uni itsi ñu mëëxuncë unicama, mitsun camina upı oquin sinánquin an mi ñu mëëmicë unia cuëentanun paránquinma an cacësabi oquin 'ati 'ain, Cristorıbımi 'axuncësa 'itánun.

6 An mi iscëxuinshi camina axa cuëentanun quıxun uni ñu mëëxuntima 'ain. Usoquin 'axunquinma camina an iscëxunmabi Cristonën uni 'ixun chıquıshquinma cuëenquin upı oquin uni ñu mëëxunti 'ain, Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin.

7 —Ēnē ñu cana unishi 'axunima, Nucēn 'Ibu Jesucristoribi cana 'axuni —quixun upí oquin sinánquin camina an mi ñu mēemicē uni ñu mēexunti 'ain.

8 Camina 'unanin, an upí oquin ñu 'acē uni a ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn, uisa ñu upí cara 'axa, usaribi oquin cupíoti 'icēn, an uni ñu mēexuncē uni 'imainun an uni ñu mēemicē uniribi.

9 An uni itsi ñu mēemicē unicama, mitsun camina an mi upí oquin ñu 'axuncēsaribi oquin uni upí sinánñu 'ixun ami nishquin ñu caquínma ñu mēemiti 'ain. Camina 'unanin, Nucēn 'Ibu Jesucristo aín nētēnu 'icē, ax ca mitsun 'Ibu 'ianan ami ñu mēemicē unicaman 'Iburibi 'icēn. An ca aín unicama bētsibē sēnēn isia.

Ñunshin 'atimanēan ñu 'atima 'anun sinánmicēxbia uni Cristomi catamēti bana

10 'Ēn xucēantu, ēnē banaribi cana mitsu ñuixunin. Ax mibē 'ixúan mi sinánmicēsabi oquin 'ai camina Nucēn 'Ibu Jesucristomi asérabi catamēti 'ain. Usaími 'ia ca aín cushínbi mitsu cushioti 'icēn.

11 Ñunshin 'atimanēan paránquin mitsu ñu 'atima 'amitisa tancēxbi camina an mitsu 'ibuati rabanan uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icē, usaquin Nucēn Papa Diosan cushiocē 'inux upí oquin sinani ami catamēti 'ain.

12 Nux cananuna suntárunēxa 'acanancēsaribiti 'in. Usai 'ibi cananuna unibē 'acanan-iman. Nun nuitu mēúishi cananuna 'acanancēsa 'ain, ñunshin 'atimanēn nu 'ibuati rabanan. Aín 'apubē cushiquin ca ñunshin 'atimacaman nu ñu 'atima 'anun nu 'amitisa tania. Atun an ēnē menuxun ñu atima 'acē unicama 'ibuacē 'ixun ca nuribi ñu 'atima 'amitisa tania.

13 Ñu 'atima 'anun an sinánmicēxunbi 'aquinma ñunshin 'atima abáminux cushi 'iti cupí camina manutima, uisoquinra cara an mitsu cushioti 'icē usaquian Nucēn Papa Diosan cushiocē 'inux upí oquin sinani ami catamēti 'ain. Usai cushicē 'ixúnmi abámicēxuan ñunshin 'atimanēn mitsu tantēcēncēxbi usabi Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'aish camina uisaíbi 'itima 'ain.

14 Ñunshin 'atima nun nuitu mēúnu abē 'acanancē an tanquinbi uisabi otima cupí camina Nucēn Papa Diosmi catamēcē 'aish Romanu 'icē suntárunēan amia catamēti aín manē chupa pañucēsa 'iti 'ain. Aín manē chupa pañuquin ca anúan tsitēcērēquiti anun tsitēcērēquianan, aín shican bēpánti manē chupánribi shimápucūanan, aín taxacaribi tañuanan, aín manē mañuti mañuanan, aín manē pará tuíanan aín manē xētocēribi tuinia. Suntáru aín manē chupami catamēcē 'aínbi camina mitsúxribi mitsun nuitu mēu upíti 'acananux manē chupa ami catamēti pañucēsa 'iti 'ain. Uni paráncēma 'ianan cēmēima asérabi banan banacē 'aish camina suntáru aín manē chupa pañuax upiti tsitēcērēquicēsa 'iti 'ain. Ñu 'atima 'ati encē 'ixun upí ñuishi 'ati sináncē 'aish camina suntáru aín shican bēpánti manē chupan shimapucucēsa 'iti 'ain.

15 —Cristo cupí nun 'ucha tērēncē 'aish cananuna Nucēn Papa Diosbē upí 'ai —quixun uni ñuixunux mēnócacē 'aish camina suntárunēan aín taxaca tañucēsa 'iti 'ain.

16 Ñunshin 'atimanēan uisashi oquin cara tanquinbi mitsu uisabi otima cupí camina Jesucristomi sinani, an ca 'ē bērúanquin 'ē 'aquinia quixun 'unani, ami catamēti 'ain. Usa 'aish camina suntárunēan 'acánanquin anua pia atsínti rabanan, aín manē pará ami catamēti tuíncēsaribi 'iti 'ain.

17 Mitsun camina asérabi 'unánti 'ain, Jesucristo cupí mitsun 'uchacama tērēncē 'aish camina Nucēn Papa Diosan iscēx upí 'aish ainan 'ai quixun. Usaquin 'unani camina suntáru manē mañutinēn mapucēsa 'iti 'ain. Aín Bēru Ñunshin Upitan 'unánmicēxun Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo upí oquin 'unani camina ñunshin 'atimami racuētima 'ain. A banami catamēti camina suntárunēan aín manē xētocē ami catamēquin tuíncēsa 'iti 'ain.

18 Usai 'iquin camina aín Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēsabi oquin añu caramina 'ai a ñu 'ai Nucēn Papa Diosbē bananan an mitsu 'aquinun ñucáti 'ain. Usai abē bananux camina atsanima ami manúaxma 'ianan axa Jesucristomi catamēcē unicamaribi Nucēn Papa Dios ñucáxunti 'ain.

¹⁹ Ñucáxuanan camina aín bana unicama racuëquinma ñuixunuan uisoquin carana ñuixunti 'ai quixun 'ë sinánminun Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain, Cristo ñui quicë bana a bërámá unin upí oquin 'unánma 'icëbi bërí unin 'unánun.

²⁰ Cristo ñuiquin bana ñuixunuan Nucën Papa Diosan 'imicë 'aish cana a ñuiquin uni bana ñuixuncë cupí sipuacë 'ain. Sipuacë 'ixunbi an 'ë cacësabi oquin racuëquinma a bana upí oquin ñuixunun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

Bëruánx 'inúan Pablonën Efesonu 'icë unicama ca

²¹ Mitsúnmi uisai carana 'ëx 'i quixun 'unánun ca Tíquiconën minu cuanxun mitsu ñuixunti 'icën. Axribi ainan 'aish nun nuibacë xucën 'ixun ca Nucën 'Ibu Jesucristo ñuiquin upí oquin uni bana ñuixunun 'ë 'aquianxa.

²² An uisai caranuna 'i quixun nu ñuia cuatími masá nuitutíma cuëñun quixun cana a mitsunu cuanun xutin.

²³ Nucën Papa Diosbëtan Nucën 'Ibu Jesucristonën 'imicëxmi mitsux 'ëx 'icësaribiti ami catamëcë 'aish ami sinánan bëtsibë bëtsibë nuibanani chuámarua 'aish upitax bucuti cana cuëñin.

²⁴ Mitsúxmi a manutëcëntimoi Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë 'icëa, Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsu 'aquinti cana cuëñin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILIPOSNU 'ICĒ UNICAMA BUÁNMI QUIRICA

Palonēan sipunuxunbi Filiposnuaxa Jesucristomi catamēcē unicama quirica cuēñōxuan

¹ 'Ēx Pablo 'ixun cana Timoteobētan mitsu quirica buánmin. Jesucristonēn casabi oquin aín bana uni ñuixuncē cananuna nux 'ain. Micamaxmi Filipos ēmanu 'aish Jesucristomi sinania cana mitsun cushicama 'imainun an axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquincē unicamaribi ēñē quirica buánmin.

² Nucēn Papa Diosbētan Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibacēxmi mitsux chuámarua 'aish bucucanti cana cuēñin.

Axa Jesucristomi catamēcē unicama Pablonēn Nucēn Papa Dios ñucáxuan

³ Mitsux camina upiti Jesucristomi catamēcē 'ai quixun sinánquin cana —asábi ca — quixun caquin Nucēn Papa Dios rabin.

⁴ Abē banaquin cana upí oquin sinani cuēñquin mitsu ñucáxunin.

⁵ 'Ēn mitsubē timēxun bana ñuixuntabacēxun camina 'ēn 'acēsaribi oquin, Jesucristomi catamēquin uni raíriribi amia catamēnun 'aquinin. Usa 'ain cana —asábi ca —quixun caquin Nucēn Papa Dios rabin.

⁶ Cana 'unanin, an mitsu Jesucristomi catamēnun sinánmicē 'ixun ca axa utēcēnti nētē 'itámainun Nucēn Papa Diosan Jesucristosaribi 'aish upí 'inun mitsu 'imia.

⁷ Sipuacē 'icēa, 'apun ñucácēxun cana 'ēn, Jesucristomi catamēti Nucēn Papa Diosnan 'iti bana ax ca asérabi 'icē quixun can. Usaquin 'ēn 'amainun camina mitsúnribi nuibaquin Nucēn Papa Dios 'ēa 'aquinun quixun ñucan. Usa 'ain ca 'ēa 'aquincēsaribi oquin Nucēn Papa Diosan mitsuribi tēmēraiabi nuibaquin 'aquinia. Usaími mitsux 'icēbētan cana nuibaquin mitsu sinánquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —caquin mitsu ñuixunin.

⁸ Nucēn Papa Diosan ca 'unania, Jesucristonēan unicama nuibacēsaribi oquin cana 'ēn mitsu nuibaquin 'aisamaira sinani quixun.

⁹ Usa 'ain cana mitsu nuibaquin Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin, mitsúnmi 'acēsamaira oquinmi upí sinánñu 'ixun ax cuēñcēsabi oquin 'ati 'unánquin uni nuibanun.

¹⁰ An 'unánmicēxunmi ñu 'atima 'aquinma ñu upíshi 'ati 'unánun cana Nucēn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Usai 'iquinmi ax cuēñcēsa oquinshi 'acē 'icē ca Cristonēn utēcēnquin mitsu 'uchoquinma upíshi isti 'icēn.

¹¹ Jesucristonēn 'aquincēxunmi mitsun ñu upíshi 'aia isquin ca unin —Nucēn Papa Dios ax ca asérabi upí 'icē —quixun caquin a rabití 'icēn.

—'Ēishima, Cristo 'ēbē 'ain cana abētan ñu 'ai —quíaxa Pablo quia

¹² 'Ēn xucēantu, mitsun 'unánun quixun cana ēsaquin mitsu caín, 'ē sipuacancē cupí ca 'itsa uni Jesucristomi sinania quixun.

¹³ 'Apun suntárucama 'imainun camabi unínribi ca 'unania, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncē cupí cana sipuacē 'ai quixun.

¹⁴ 'Ēx usai 'ia 'unáncē cupí ca axa Cristomi catamēcē uni aín patsanēn, atun 'acēsamaira oquin Jesucristomi catamēquin, racuēquinma Nucēn Papa Diosan bana uni ñuixunia.

¹⁵ Usa 'ain ca raírinēn 'ēmi nutsiquin, 'ēn bana 'acēsamaira oquin isa unin aín bana cuanun quixun, Cristo ñuiquin bana ñuixunia. Ñuixunmainunbi ca raírinēn asérabi, an Jesucristomi catamēnun uni 'aquinti sinánquin upí oquin bana ñuixunia.

¹⁶ Axa 'ēmi nutsicē unicaman ca 'ēx sipunu 'ain, Jesucristomia sinánun ñuixunquinma aín cuēñcēsa oquinshi uni bana ñuixunia, 'ēx a cuati bēñun quixun.

17 Usa 'aínbi ca raírínën 'è nuibaquin, Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'iti bana ax ca aséribi 'icë quixun ënuxun cati cupí cana 'èx ënu 'ai quixun 'unánquin, upí oquin a bana ñuixunia.

18 Atúan uisaquin cara uni bana ñuixuinsa tania, usoquin ñuixuncëxbi ca asábi 'icën. Usaquian Jesucristo ñuiquin 'itsa unin bana ñuiia unin ñuiia cuati cana cuëënin.

'Ianan cana 'èx 'icësamairai cuëënti 'ain,

19 mitsúnmi Nucën Papa Dios 'è ñucáxuncëxuan Jesucristonën Bëru Ñunshin Upitan 'aquincëx cana chuámarua chiquíti 'ai quixun sinani.

20 Usa 'ain cana 'èx Jesucristomishi catamëtia uni iëti bana, a ñui rabínquinma, 'ën 'acësabi oquin ñuitisa tanin. Usoquin 'ai cana nètë camabi ami catamëti asaribi 'iisa tanin, ax ca aséribi upíira 'icë quixun 'unania camabi uni ami catamënnun. Bamacëma 'ixun 'ën bana ñuixuncë cupí 'iananbia, 'èx bamacëbëbi uni 'ën aín bana ñuixuncë cupí Jesucristomi sinánti cana cuëënin.

21 Ainan 'aish cana ënë nëtënuax abë 'aish cuëëinra cuëënin. Usai 'itancëx bamatancëx cana ënë nëtënuax 'icësamairai abë aín nëtënu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain.

22 Usa 'aínbi cana 'èx bamacëma pain 'ixun uni Cristo ñuiquin bana ñuixunquin ëniman. Usoquin 'ën ñuixuncëx ca uni Cristomi sinanati 'icën. Usa 'ain cana uisairai 'iti carana cuëëni quixun 'unaniman.

23 Uisaira carana 'iti 'ai quixun sinani cana sináncasmáin. Bamatancëx ënë nëtënuax 'icësamairai Cristobë aín nëtënu chuámarua 'iti sinani cana anu 'iisa tanin.

24 Usa 'aínbi ca mitsúnmi upí oquin Jesucristo 'unánun mitsu 'aquinti cupí 'èx ënë nëtënu pain 'iti asábi 'icën.

25 Aséribi ca usa 'icë quixun sinánquin cana 'unanin, Jesucristomi upiti sinánun 'aquianan ami catamëti cuëënnun mitsu 'aquinti cupí cana 'ëora pain ënë menu 'iti 'ai quixun.

26 Usa 'aish cana mitsúxmi Cristo Jesúsmi upiti catamëti cuëënnun mitsu isi cuantëcënti 'ain.

27 Ësaíshi 'iti camina sinánti 'ain, ainan 'aish camina Cristo quiásabi oi 'iti 'ain. 'Èx mitsu isi cuananbi, cuanquinmabi cana, mitsux camina bëtsibë nuibanani Jesucristomi catamënnun 'aquianani quixuan unin ñuia cuaisa tanin.

28 Cuanan cana mitsumi nishquian unin 'atimocëxunbi camina racuëquin a ëníma Jesucristomi catamëti quixuan unin ñuia cuaisa tanin. Mitsúxmi usai 'icëbëtan ca Nucën Papa Diosan sinánmicëxun axa mimi nishcë unicaman 'unánti 'icën, ainanma 'aish ca atux nëtétimoi usabi 'inux bamati 'icë quixun. 'Unánan ca mitsux camina ainan 'inux iëcë 'aish Nucën Papa Diosbë 'iti 'ai quixun 'unánti 'icën.

29 Nucën Papa Diosan ca Cristomi catamënnun mitsu 'imiaxa. 'Imianan ca ami catamëtia unin mitsumi nishquin 'atimocëxbimi cuëënnun mitsu 'imiaxa.

30 Usaribi oquin ca 'ëribi 'imiaxa. Jesucristonan cupía unin 'è 'atimoia camina isacën. Bëríribi cana tëmërai quixun 'ën mitsu quirica buánmicëxun camina 'unanin. 'Èx 'icësaribiti camina mitsúxribi tëmërain.

2

Bamatancëx baísqüia 'icëa Cristo camabi unin rabiti bana

1 Mitsux an 'aquincëx Cristomi cushianan an nuibacëx cuëëni, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñu 'ianan 'è nuibacë 'aish,

2 camina 'è cuëënninax ëesai 'iti 'ain, bëtsin sináncësaribi oquin sinani aséribi camáxbi bëtsibë nuibananquin amanua sinánquinma achúshi oquinshí sinani 'iti 'ain.

3 Bëtsi uni 'aquinti sinánquinma camina minánshi 'iti ñu 'atima 'ain. 'Èx cana bëtsi unisama 'ai quixun sinani rabíquinma camina —uni raírínëx ca 'èx 'icësamairai upí 'icë — quixun sinánti 'ain.

4 Mitsúxëshi chuámarua 'aish cuëñuxun ñu 'atishi sinánquinma camina uni raíriribi chuámarua 'i cuëñun 'aquinti 'ain.

5 Jesucristonëan 'ásaribi oquin camina sinánti 'ain.

6 Aribi 'aish Nucën Papa Diosbë 'ixunbi ca —anu 'ëx asaribi 'aish 'ën Papa Diosbë 'icë ënë nëtë cana ëbiántima 'ai —quixun sinánma 'icën.

7 Aín nëtë ëbëtsini utancëx uni 'aish ca aín Papa cuëñcësabi oquin camabi uni 'aquinux ënë menu 'iacëxa.

8 Aín Papa cuëñcësabi oi ca bamatsianxmabi i curúsocënuax bamacëxa, 'uchañuira uni 'icësaribiti.

9 Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan Jesucristo, unicama 'imainun ángelcamabëtan sënënmaira 'imiácëxa. Bëtsi unicamasamaira ca a uni Jesús caquin anëcë, a 'icën.

10 Usa 'ain ca a ñuicë a bana cuaquin, camabi nëtënu 'icë unicama 'imainun naínu 'icë ángelcama 'imainun anua uni bamacë anu 'icëcamaribi ami racuëquin a rabi 'icën.

11 Usa 'ain ca camaxunbi —Jesucristo ax ca aséabi camabi menu 'icë uni 'imainun ñucaman 'Ibu 'icë —quixun cati 'icën, Nucën Papa Dios ax ca aséabi Dios 'icë quixun 'unánquin.

Axa Jesucristo catamëcë unicaman, upí 'inun bëtsi unicamaribi 'aquinti bana

12 'Ën nuibacë xucëantu, a ñucama 'unani camina 'ëx mitsubë 'ain, 'ën Jesucristo ñuiquin mitsu cacë bana quicësabi oi 'ian. Usa 'ain camina 'ëx mitsubë 'ain 'icësamaira oi 'ëx mitsubëma 'ain, 'ën mitsu cásabi oi 'iti 'ain, Nucën Papa Dios cuëñcëma ñu 'atimi racuëti.

13 Nucën Papa Diosanbi ca ñu upí 'aími ax cuëñcësabi oi 'inun mitsu sinánmia. Sinánmianan ca a 'atimi sináncë ñu a 'anun mitsu aín cushi 'inania.

14 Usa 'ain camina añu ñu caramina 'ai a ñui quianan cuëbicanánquinma nëtëxuinshi 'ati 'ain,

15 bëtsi unicaman, mitsúxmi ñu 'aisama 'aíma Nucën Papa Dios cuëñcësabi oíshi 'ia isnun. Usai 'ia ca 'aisama 'aísha ax ami sináncëma unicaman, Nucën Papa Diosan bëchicë 'aíshmi mitsun nuitu upí 'icë isti 'icën. Usa 'aish camina mitsux 'ispacaman bëánquibucë 'icëbi pëcacë usaribi 'ain,

16 —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'ia —quixunmi unicama bana ñuixuncë cupí. Mitsúxmi usa 'ain cana 'ën Cristo ucëbëtan —ñancábi cana tëmëraquinbi Cristo ñuiquin Filiposnu 'icë unicama bana ñuixuanma 'ai —quixun 'unani cuëñquin upí oquin sinánti 'ain.

17 Mitsun camina tëmëraquinbi Jesucristomi catamëquin ax cuëñcësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Mitsúxmi usai 'icëbë cana 'ën mitsu 'aquincë cupí mitsux 'icësaribiti cuëñnin. Cristomi sináncë cupí sapi cana bamati 'ai quixun 'unanibi cana masá nuitutíma mitsúxmi 'icësaribiti cuëñnin.

18 'Ëx usai cuëñcëbë camina mitsúxribi —Jesucristonan 'iti ca asábi 'icë —quixun sinani cuëñti 'ain.

Timoteo 'imainun Epafrodito 'ia bana

19 Nucën 'Ibu Jesús cuëñcëbëtan Timoteo mitsu istánun 'itsama nëtë 'icëbëtan xuti cana sinanin. An mitsu isbëtsíntancëxun uisa caramina 'icani quixun ñuixuncëxun cuati cana cuëñti 'ain.

20 Timoteonënshi ca 'ën 'acësaribi oquin mitsu sinania. Usaquian an sináncë bëtsi uniribi ca 'aíma 'icën.

21 'Ënu 'icë uni raírinën ca aín cuëñcë ñu 'atishi sinánquin a 'anúan Cristo Jesús cuëñcë ñu 'ati sinanima.

22 Acamaxa usa 'aínbi camina Timoteonën ca Nucën Papa Dios cuëñcësabi oquin 'aia quixun 'unanin. An ca 'ëbëtan Cristo ñuiquin bana ñuixuanxa. Aín bëchicëñëan aín papa 'aquincësaribi oquin ca Timoteonën 'ë 'aquianxa.

²³ Uisaquin cara an 'ëmia uni manáncëxun cuacë 'apun 'ë caia quixun cuatancëxun Timoteo xuti cana sinanin.

²⁴ Sinánan cana Nucën 'Ibu Jesucristonëan 'aquincëx 'itsama nëtë 'icëbë mitsu isi cuanti sinanin.

²⁵ Nun xucën Epafrodito, ami mitsun 'ëa 'aquinun xucë, a mitsunu cuanun xuti ca asábi 'iti 'icë quixun cana sinan. Suntárunëan tëmëraqinbi aín capitanën bana tancësaribi oquin ca Epafroditonën Jesucristonën bana quicësabi oquin racuëquinma 'anan 'ëbëtan unicama bana ñuixuanxa.

²⁶ Mitsúnmi a 'insíncë cuacë a 'unani ca mitsu isi cuanti sinani bënëtia.

²⁷ 'Insíncë 'aish ca aséribi bamatisa 'iaxa. Usa 'icëbi ca Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa. 'Ëx a sinani masá nuitutancëx axa bamacëbë 'aisamairai masá nuituti rabanan ca 'ëribi nuibaquin Nucën Papa Diosan pëxcúmiaxa, 'ën upí oquin sinánun.

²⁸ Usa 'aínmi a sinani masá nuitutíbi —ñucëma ca —quiax a istëcëni cuëenti cupí cana bënëñquinshi mitsunu cuanun xutin, 'ënribi upí oquin sinánun.

²⁹ Usa 'ain camina cuania, axa Nucën 'Ibu Jesucristonan cupí cuëenquin upí oquin bicanti 'ain. Usa unicama camina —upí uni ca ax 'icë —quixun sinánquin aín bana cuati 'ain.

³⁰ 'Ëx 'ura 'icëmi mitsun 'ë 'aquiniamabi ca —sapi cana bamati 'ai —quixun sinanibi Epafroditonën ënu uxun 'ë 'aquianxa. Aséribi ca Jesucristo cuëencësabi oquin 'acë cupí bamaibi iëaxa.

3

Jesucristomi catamëtishia uni upí 'iti bana

¹ 'Ën xucëantu, ësaquinribi cana mitsu cain, mitsux Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish camina chuámashirua taní cuëenti 'ain. 'Ën cacësabi oquin mitsu catëcëni cana atsaniman, mitsúxmi upí 'iti cupí.

² An ñu 'aisamaishi 'ati sináncë uni 'imainun axa 'atimati banacë unicama 'imainun an —Nucën Papa Diosan uni 'inux cananuna 'unántioracacë 'iti 'ai —quixun sináncë uni, acaman mitsu cacësa oi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

³ Atúxa judíos uni 'icë 'unántiocë 'aínbi cananuna nux aséribi Nucën Papa Diosan uni 'ain, aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëx. Usa 'ixun cananuna a rabianan Cristo Jesúsmi catamëcë 'ixun cuëenquin 'unanin, nux 'unántioracacë cupíma Cristo Jesúsmi catamëcë cupíshi cananuna Nucën Papa Diosan uni 'ai quixun.

⁴ 'Ëx 'unántioracacë cupí cana judíos uni 'aish upí 'ai quixuan atun sináncë 'aínbi cana 'ëx 'iisa taní atúxa 'icësamairai rabítsian. Uinu 'icë unínbi ca 'ën 'acësamaira oquin usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma 'icën.

⁵ 'Ëx mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun achúshi nëtë 'icë ca judíos unin bëchicë 'icë 'ë 'unántiocëxa. Usa 'aish cana Benjamínën rëbúnqui 'aish 'ën aínsi 'icësaribiti hebreo banan banain, 'ën papa 'ën tita 'icësaribiti. Usa 'aish cana 'ëx Moisésnën cuënëo bana fariseo unicaman 'unánmicësabi oi 'iacën.

⁶ Judíos unicaman cuati Moisésnën cuënëo bana axëshi ca asábi 'icë quixun ñunshínquin sinánquin cana —axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca 'aisama 'icë —quixun sinánquin atu bëtsi bëtsi ocën. Axa quicësabi oquin 'ati Moisésnën cuënëo banacama quicësabi oquin cana 'ën 'acën. Usa 'ain ca a ñuiquian 'ë 'uchoti ñubi 'aíma 'iacëxa.

⁷ —Usa ñucama 'acë cupí cana Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinan 'ixunbi cana bërí Cristo 'unánquin usai 'ëx 'iá ax ca ñancáishi 'icë quixun 'unanin.

⁸ Judíos unicama Nucën Papa Diosan uni 'icë 'unántiocë 'aish 'iásamaira ca Nucën 'Ibu Jesucristo amishi catamëti upíira 'icën. Usa 'ain cana 'ën 'á ñucama ñu 'atima pucësa oquin ëni Jesucristonan 'inux amishi catamëtin.

⁹ Usa 'aish cana usai judíos unicama 'iti Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acë cupíma axa 'ëbë 'inun Cristomi catamëcë cupíshi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ain. Usa

'icë ca an axa Cristomi catamëcë aín unicama 'acësaribi oquin Nucën Papa Diosan 'ë upí isia.

¹⁰ Usa 'ixun cana Jesucristonën sináncësaribi oquin sinánan, anun Jesucristo baísquimia aín cushi anúan Nucën Papa Diosan 'ë cushiocë 'iti cuëënin. Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi tēmēratancëx ca Jesucristo bamacëxa. Axa tēmērasa usaribiti 'ëxribi ainan cupí tēmērati ca asábi 'icën. Cristo bamasaribi oquin 'ën 'uchacama 'atëcëntimoquin ëncë 'iti cana cuëënin.

¹¹ Usai 'itancëx axa bamaxbi baísquiasaribi oi 'ëx bama 'aíshbi asaribi 'inux ax utëcëncëbë baísquiti cana sinanin.

Aín nētēnu abë 'inux Jesucristosaribi 'iti cupí ax cuëëncësabi oi 'iti bana

¹² Usa 'aínbi cana aséribi asaírama pain 'ain. Asaírama 'ixun cana aséribi an 'acësaribi oquiiinra sinaniman. Usa 'ixunbi cana 'unanin, axa quiásabi oi asaribi 'inun ca 'ë iëmiacëxa quixun. Usaquin 'unánquin cana asaribi 'inuxun, ënquinma aín bana quicësabi oquin 'ain.

¹³ 'Ën xucéantu, 'ëx cana —asaribi cana 'ai —quiman. Usaquin sinánquinmabi cana 'ën 'á ñucama sinántëcënquinma, aséribi ami catamëti ax cuëëncësa oíshi bërí 'iti sinánan, uisai caranuna asaribi 'iti 'ai quixun sinánquin an 'ë sinánmicë ñuishi upí oquin 'ain.

¹⁴ Usoquin 'atancëxun cananuna uisaira caranuna aín nētēnu abë 'aish aséribi asaribi 'iti 'ai quixun isti 'ain. Isanan cananuna uisaira oquin cara Cristo Jesúsnan 'icë Nucën Papa Diosan nu 'imiti 'icë quixun isti 'ain.

¹⁵ Usaquin cananuna nun Nucën Papa Diosan bana aséribi 'ati 'unáncë 'ixun sinánti 'ain. Usaquinmi mitsun sinaniama ca Nucën Papa Diosan mitsuribi usaquin sinánun 'unánmiti 'icën.

¹⁶ Usa 'ain cananuna uisai 'inun cara Nucën Papa Diosan nu 'unánmiäxa, usai 'iti 'ain.

¹⁷ 'Ën xucéantu, mitsun camina 'ëx usai 'ia 'unanin. Usa 'ain camina 'ëx 'icësaribiti 'iti 'ain. 'Ianan camina mitsúxribimi usai 'inun nux 'ia an iscë unicamaxa 'icësaribiti 'iti 'ain.

¹⁸ Usaquin caquin cana bëräma 'itsa oquin cäsaribi oquin bëunan mëscuquin ësaquin mitsu catëcënin, 'itsa unin ca 'ën mitsu cacësabi oi 'iquinma axa unin 'ucha cupí i curúsocënu bama, Cristo, a ñui quicë banacama cuaisama tania quixun.

¹⁹ Atúan ñunshínquin aín cuëëncësabi oquinshi ñu 'aia isquian unin —ñu 'aisama ca 'aia —quixun ñuicëxbi rabínquinma an 'acësabi oquin 'ai ca rabitia. Jesucristomi sinánquinma ca ënë menu 'icë ñuishi sinania. Usaía 'icë cupí ca ainanma 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën.

²⁰ Atúxa usai 'imainunbi cananuna nux Nucën Papa Diosan nētēnu abë 'iti 'ain. Usa 'ain cananuna a nētēnuaxa Nucën 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tērénquin Nucën Papa Diosnan 'inun nu iëmicë, axa uti cuëënquin cainin.

²¹ Nux bamai chëquiti 'icëbi ca ax uquin nu axa bamax baísquiasaribi oquin, asaribi 'inun, nu bëtsi oti 'icën. Usonan ca aín cushi anun ax camabi ñun 'ibu 'iti anúnribi nu bëtsi oti 'icën.

4

Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuëënti bana

¹ 'Ën xucéantu, mitsu nuibaquin sinánquin mitsu istisa tani cana cuëënin. 'Ën mitsu ñuixuncëxmi Jesucristomi catamëcë cupí cana cuëëinra cuëënin. Mitsux usai 'icëbë cana cupí bitsi cuëëncësaribi oi cuëënin. Usa 'ain cana nuibaquin mitsu cain, mitsun 'acësabi oquin camina ënquinma Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin an cacësabi oquin 'ati 'ain.

² Evodiacëñun cana Síntiqueribi cain, mitsux cuamianancë 'aíshbi camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'aish cuamiananima bëtsin sináncësabi oquin sinani nuibananti 'ain.

³ An 'ëbëtan Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë a cana ësoquin cain, ënë xanu rabë camina bëtsibë upí 'inun 'aquinti 'ain. Atun ca 'ë 'imainun Clemente, 'imainun anribia

'ën 'acësaribi oquin aín bana ñuixuncë a unicamabëtan, Jesucristomia sinánun unicama 'aquianxa. An usoquin uni 'aquincë unicaman anë ca Nucën Papa Diosbë 'itioquian aín nëtënu 'icë quiricanu cuëñëo 'icën.

⁴ Mitsux camina Nucën 'Ibu Jesucristonan 'ai quixun sinani camina camabi nëtën uisa ñu cara 'icëbëbi chuámarua tani cuëñti 'ain. Usai 'inun caxunbi cana mitsu catëcënin, chuámarua ca 'ican.

⁵ Uisa ñu cara 'icëbëbi nishímami upí sinánñu 'icëa camabi unin mitsu isti cana cuëñin. Nucën 'Ibu Jesús anun utëcënti nëtë ca 'uramatia.

⁶ Usa 'ain camina uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ain. Bënëquinma camina abë banaquin Nucën Papa Dios a ñucama ñuiquin cati 'ain. An mitsu 'aquinun ñucáquin camina ami catamëquin —asábi ca —quixun rabiquin cati 'ain.

⁷ Usaquinmi cacëxun cuaquin ca Nucën Papa Diosan mitsu nuibaquin bënëtima chuámarua 'inun mitsu 'imiti 'icën, uisa 'aish cara aín uni usai 'ia quixuan uni raírinën 'unáncëbëtanmabi. Usaquin 'imianan ca Jesucristobë 'icë mitsun sinan 'imainun mitsun nuitu upí 'inun bërúanti 'icën.

Upí ñuishi sinánti bana

⁸ 'Ën xucëantu, ësaquinshi cana mitsu cain, unían ësa ñu 'aia isquin camina mitsun —ax ca asábi 'icë —quixun sinánti 'ain, cëmëma banacama 'imainun —upí ca —quixun ñuicë ñucama, 'imainun uni itsi paránquinma upí ñu 'acë, 'imainun ñu 'atima 'ati sinánquinma upíshi 'iti sináncë, 'imainun bëtsibë upiti nuibananti, acama 'imainun rabiquian unin —upí ca a uni 'icë —quixun mitsu ñuixuncë, acama. 'Imainun camina uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati ñui cara —asábi ca —quixun uni quiti 'icë, acama sinánti 'ain.

⁹ 'Ën mitsu 'unánmicë banacama quicësabi oquin 'anan camina, 'ën 'unánmicëxunmi 'acësabi oquin 'anan 'ën mitsu ñuixuncëxunmi cuacë banacama quicësabi oquinribi 'anan 'ën 'aiami iscësabi oquin 'ati 'ain. Usoquinmi 'acëbë ca Nucën Papa Dios, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, ax mitsubë 'iti 'icën.

Filiposnu 'icë unicaman Pablo curíqui 'inan

¹⁰ Mitsúnmi 'ë nuibaquin curíqui buánmiquin 'aquinti sinántëcëncëbë cana Nucën 'Ibu Jesucristo —asábi ca —quixun cai cuëñin. Bëráma ca a curíquimi mitsun 'ë bëmiti 'aínbi an bëti uni 'aíma 'iaxa.

¹¹ Usa 'ain cana uni ucëbëmabi asábi 'ian. Ñuñu 'aish 'icësaribiti cana ñuñuma 'aíshbi bënëtíman.

¹² Ñuñuma 'iti 'unánan cana 'aisamaira ñuñu 'itiribi 'unanin. Uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'unánan cana pitiñu 'aish puchácë 'ianan pitiñuma 'aish 'acëñuma 'itiribi 'unan. 'Aisamaira ñuñu 'ianan ñuñuma 'itiribi cana 'unan.

¹³ Usa 'ixun cana uisa ñu cara 'icëbëtanbi tënëquin Cristo cuëñcësabi oquin 'ati 'ain, usai 'inun an cushiocë 'ixun.

¹⁴ Usa 'aínbi ca mitsúnmi 'ëx tëmëraia 'aquinquin 'ë curíqui bëmicë asábi 'iaxa.

¹⁵ Mitsux Filipos ëmanu 'icë uni 'ixun camina 'unanin, anuxun Jesucristo ñuiquin ñuixuntabaquin bana ñuixuntancëx Macedonia menuax cuania, camina mitsúninshi curíqui bëmiquin 'ë 'aquiancën, 'ën mitsu 'aquincë a sinánquin. Axa bëtsi ëmanuax Jesucristomi sináncë unicaman ca 'ë 'aquianma 'icën.

¹⁶ 'Ëx Tesalónica ëmanuax cuancëma pan 'icë camina mitsun curíqui timëtancëxun 'ë buánmiacën. Achúshi oquinshima, camina buánmitancëxun amiribishi 'ë buánmitëcëncën, 'ën cuëñcë ñu anun binun.

¹⁷ Mitsúnmi 'ë curíqui 'ináncë ashi sinanima cana 'ëmi 'aquincë cupími mitsux Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëñin.

¹⁸ 'Ëmi bëmicë curíquicama cana bian. Anun 'ën cuëñcë ñu bitiribi ca tëxëaxa. Epafroditonën ca mitsúnmi bëmicë curíquicama 'ë 'inánxa. Mitsúnmi ainan cupí nuibaquin 'ë usaquin 'inania isi ca Nucën Papa Dios cuëñanxa.

¹⁹ A 'ën rabičë Nucën Papa Dios, an ca ami cuëëncë ñu mitsu 'inánti 'icën. Jesucristonëan mitsu ainan 'inun 'imicë 'icë ca Nucën Papa Dios ax camabi ñun 'Ibu 'ixun mitsúnmi cuëëncë ñu a 'inánan mitsu 'aquinti 'icën.

²⁰ Axa asérabi Nucën Papa Dios a ca camabi aín unin rabiti 'icën, nètë xënibua 'aínbi. Usaquin ca asérabi 'ati 'icën.

Bërúanx 'inuan Pablonën Filiposnu 'icë unicama ca

²¹ Anu 'icë axa Jesucristonan 'aísh Nucën Papa Diosan unicama aribi, camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. 'Ebëa 'icë axa nubë Jesucristomi sináncë nucën xucéantunribi ca bërúanxmi 'icánun quixun mitsu canun 'ë caxa.

²² Axa Jesucristomi catamécë ënu 'icë unicamabëtan ca atúxribi Jesucristonan 'ixun Romanu 'icë 'apu Césarnën xubunu 'icëcamanribi bërúanxmi 'icanun mitsu canun 'ë caxa.

²³ Nucën 'Ibu Jesucristonëan nuibaquin 'aquincëxmi mitsun nuitu upí 'iti cana cuëënin. Usai ca 'iti 'icën. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN COLOSASNU 'ICĒ UNICAMA BUÁN MIA QUIRICA

Pablonĕan Colosasnuax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕnĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin aín bana uni ñuixunun Jesu-cristonĕn caísa 'ain. Usa 'ixun cana axribi Jesucristomi sináncĕ 'aísha nucĕn xucĕnsa 'ain, Timoteobĕtan mitsu quirica buánmin.

² Colosas ĕmanuaxmi Cristomi sinani ami catamĕti Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu buánmin. Nucĕn Papa Diosan mitsu nuibaquin upí oquin sinánxuncĕxmi chuámarua bucucanĕi cana cuĕĕnin.

I. CRISTONĒXA CUSHIIRA 'AISH UPIIRA 'AIN CA ASARIBI AÑU ÑUBI 'AIMA 'ICĒ QUICĒ BANA (1.3-2.23)

Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama Pablonĕn Nucĕn Papa Dios ñucáxuan

³ Mitsu ñucáxuni abĕ banaquin cananuna nun 'acĕsabi oquin, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn Papa, ax Nucĕn Papa Dios 'icĕ, a —asábi ca —quixun cain.

⁴ Usa 'ixun cananuna Jesucristomi asĕrabi catamĕtími Nucĕn Papa Diosan unicamabĕ nuibanania ñuicania cuan.

⁵ Nucĕn Papa Diosan mĕníosabi oi aín nĕtĕnu abĕ 'iti sinani camina usai 'icanin. Jesucristomi catamĕti aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'aish ca uni ainan 'aish xĕnibua 'aínbi Nucĕn Papa Diosbĕ 'iti 'icĕ quixuan aín unin mitsu ñuixuncĕxun camina a bana cuaquin upí oquin 'unánca.

⁶ Nucĕn Papa Diosan ca usaquin nu nuibatia quixun unin ñuia mitsun cuacĕ a banabi ca bĕtsi bĕtsi menu cuanquin 'itsaira unin ñuia. Usa 'ain ca unin ñuia cuatishimi mitsux 'icĕsaribiti camabi menu 'icĕ uni a bana cuati —asĕrabi ca —quixun sinani Jesucristomi catamĕtia.

⁷ A bana ca nun nuibacĕ Epafrasnĕn, axribi nubĕtan uni bana ñuixuncĕ 'ixun nux cuancĕbĕtanmabi ñuixunquin upí oquin mitsu 'unánmiaxa.

⁸ An ca Cristonan 'aish camina mitsux bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibanani upitax bucuí quixun nu caxa.

⁹ Epafrasnĕan mitsu ñuiquin nu cacĕ bana cuaxun cananuna ĕnquinma Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin. Uisaími 'iti cara Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia, a mitsu 'unánminun ñucáxuanan cananuna an aín unicama 'unánmiti ñucama mitsu 'unánminun a ñucatin.

¹⁰ Mitsux usai 'i camina Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'aísha uni 'icĕsai 'iti 'ain. Usa 'aish camina ax cuĕĕncĕsabi oquinshi 'aquin, uisa ñu cara upí 'icĕ ashi 'anan, asĕrabi mitsun nuitu mĕu upí oquin Nucĕn Papa Dios 'unánti 'ain.

¹¹ 'Anan cananuna ax cushiira 'ixúan, uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtima cuĕĕnquin tansh-inuan mitsu 'aquinun quixun a mitsu ñucáxunin.

¹² Usoquin cananuna uisaira oquin cara aín unicama cuĕĕnmiti 'icĕ quixun 'unánquinmi mitsun a —asábi ca —canun, Nucĕn Papa Dios mitsu ñucáxunin.

¹³ Ñu 'atima 'atishi sinánan nux cuĕĕncĕsabi oíshi 'iisa taniabi ca Nucĕn Papa Diosan aín nuibacĕ Bacĕ Bĕchicĕnan 'inun nu 'imiáxa.

¹⁴ Nun 'uchacama cupínu abĕ 'itima 'icĕbi ca aín Bĕchicĕ bamacĕ cupí Nucĕn Papa Diosan nun 'ucha tĕrĕnquin ainan 'inun nu iĕmiacĕxa.

Cristo bama cupía uni Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti

¹⁵ Uinu 'icĕ unínbia Nucĕn Papa Dios istima 'aínbi ca unían uisa cara Nucĕn Papa Dios 'icĕ quixun 'unánun asaribi 'aish aín Bĕchicĕ ĕnĕ menu uacĕxa. Añu ñubi unitisama 'ain ca axira pain aín Papabĕ 'iacĕxa.

¹⁶ Nucën Papa Diosan uniomicëxun ca aín Bëchicënën naínu 'icë ñucama 'imainun menu 'icë ñucamaribi 'anan bëtsi bëtsi ñu unin aín bërúnbi iscë 'imainun unin iscëma ñucamaribi uniocëxa. Usonan ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara, acamaribi uniocëxa, ainan 'aish ax cuëencësabi oi 'inun.

¹⁷ Ñucama uniocëma pan 'aish ca axira pain 'iacëxa. 'Ixun ca uniotancëxun, usabia 'inun camabi ñu mëníocëxa.

¹⁸ Cristo axira ca axa ami catamëcë unicaman cushi 'aish amiira aín unicama catamëcë 'icën. Èsa ca Cristobë aín unicama 'icën. Mëcënñu, taëñu, xoñu, nuituñuribi 'aishbi ca uni achúshi 'icën. Usaribiti cananuna Jesucristonan 'aish 'aisamaira 'aishbi abë achúshisa 'ain. Aín unicamaxa usaribiti 'iti oi axira pain bamatancëx baísquia 'aish ca an unio ñucamabë sënënmaira 'icën.

¹⁹ Nucën Papa Dios cuëencësabi oi ca Jesucristo ax asaribi cushiira 'ianan upíra sinánñu 'iacëxa, uni 'aishbi.

²⁰ Aín nuitu 'aisama 'aisha uni abë up'i 'itima 'aínbi ca Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin Cristonën i curúsocënu bamaquin ënë menu 'icë ñucama 'imainun naínu 'icë ñucamaribi an iscëxa upí 'inun mëníocëxa.

²¹⁻²² Mitsun Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ñu 'aisamaishi 'acë 'aish camina abë upíma 'aish ami nishcësa 'iacën. Usai 'iá 'icëbi ca Cristo uni 'aish bama cupími abë upí 'inun Nucën Papa Diosan mitsu 'imiaxa. Mitsúxmi upíra sinánñu 'ianan 'uchañuma 'aish Nucën Papa Diosnanshi 'inun ca Cristo bamacëxa.

²³ Usa 'inuxun camina camabi nëtën Cristomishi catamëcë 'ixun sinánbëquinquinma ainan 'aishmi aín nëtënu abë 'iti ashí manuquinma sinánti 'ain. Usai 'i ca uni aséribi Nucën Papa Diosnan 'icë quixunmi cuacë bana ca camabi menuxunribi ñuicania. 'Ènribi cana unicama a bana ñuixunin.

Nucën Papa Diosan Pablo axa Jesucristomi catamëcë unicama aín bana ñuixunun 'imia

²⁴ Mitsux ainan 'inun 'ëx tëmëracë cupí cana cuëënin. Usai 'i cana Cristonëan camabi uni ainan 'inun tëmëra 'ain, 'ëxribi camabi menu 'icë unicama a 'unánti cupí tëmëraíbi cuëëinra cuëënin.

²⁵ Aín unicamabëtanmi mitsúnribi upí oquin aín banacama cuanun a bana ñuixunun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'imiácëxa.

²⁶ Uínsaran nëtënbi uinu 'icë unínbi a bana 'unánma 'icëbi ca bërí aín unicama, an iscëxa upí 'icë, Nucën Papa Diosan 'unánmia.

²⁷ Uisaira upí cara a bana 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan aín unicama 'unánmisa tancëxa. A banax ca judíosma unicamananribi 'icën. A banax ca èsai quia, Cristo ax ca mitsubë 'icën. Axa mitsubë 'ain camina aín nëtënuribi abë 'iti 'ain.

²⁸ Nun cananuna Cristo ashí ñuiquin aín unicama ñuixunin. Ñuixunquin cananuna aín unicaman upí oquin cuanan, Cristonan 'aish ax cuëencësabi oíshi 'inun quixun upí oquin 'ësëquin, aín unicama 'unánmin.

²⁹ Usaía aín unicama 'inun quixun cana Cristonën 'ë cushiocëxun ënquinma aín bana ñuixunin.

2

¹ Ènë ñucama 'unánun cana èsoquin mitsu cain: Mitsúnmi 'acésaribi oquian Laodiceanu 'icë unicama 'imainun bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamanribi 'ë iscëma 'ixunbi cana mitsu 'imainun aturibi sinánquin Nucën Papa Dios 'itsaira ñucáxunin.

² Mitsúnmi Cristomi cushicë 'aish bëtsibë bëtsibë nuibanani achúshisaishi 'ianan upí oquin a 'unáncëma 'ixunbi bërí Cristo 'unánquin, uisaira oquin cara mitsu 'aquinti 'icë quixun 'unánun, cana mitsu Nucën Papa Dios ñucáxunin.

³ An camabi ñu 'unáncë 'ixun ca ainan cupíshi Cristonën aín unicama 'unánmia.

⁴ Cristonan 'icëa bëtsi unin paránquin mitsu 'atimaquin sinanamiti rabanan cana mitsu èsaquin cain,

⁵ mitsu 'ura 'aíshbi 'ën sináncënēinshi mitsubē 'icēsa 'aish cana mitsúxmi uisa ñu cara 'icēbēbi a ěníma Cristomi catamēti ami cushicē 'icē cuati cuēēnin.

⁶ Usa 'ain camina ainan 'iisa tania Nucēn 'Ibu Jesucristonēn mitsu ainan 'imicē cupí axa mitsun 'ibuirā 'ain, upitiira ami catamēti abē 'i ax cuēēncēsabi oíshi 'iti 'ain.

⁷ A upí oquin 'unánan uisa cara ax 'icē quixun 'unani camina aín unían mitsu cacēsabi oi, ami upiti catamēcanti 'ain. Usai 'iquin camina camabi nētēn Nucēn Papa Dios —asábi ca —quixun cati 'ain.

Cristonan 'aísha uni bētsi 'icē quicē bana

⁸ An uni bētsi bētsi bana ñuixunquin paráncē unicaman mitsu, Cristomi catamēcē 'icēbi, ami manúnun quixun paránti rabanān camina bērúancati 'icanin. A unicaman ca Cristo ñuiquinma atúnbi sinánxuan unin ñuicē bana 'imainun ěnē nētēnu 'icē ñu sinánti, a banacamaishi uni 'unánmia.

⁹ Cristonēx ca uni 'icēn, 'aíshbi ca uisaira cara Nucēn Papa Dios 'icē usaribi 'icēn.

¹⁰ Ax cushiira 'ixuan an 'imicēxma ca ángelcama 'imainun ñunshíncamaribi 'imainun uisa ñun cushi cara, acamaxbi ñancáishi 'iti 'icēn. Usa 'ain ca Cristobēmi achúshisa 'ain, aín cushi anúnmi Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ati ax mitsubē 'icēn.

¹¹ Mitsux usai Cristobē achúshisa 'aish camina Nucēn Papa Diosnan cupí 'unántioracacēsaribi 'ain. Judíos unicamaxa chamaratsu 'aish 'unántiocē usa 'aíshmabi camina Cristonēnbia mitsun sinan upí 'imianan ñu 'aisama 'ati ěmicē 'aish, Nucēn Papa Diosnan cupí 'unántiocēsa 'ain.

¹² Mitsun, Nucēn Papa Diosan ca bamacēbi Cristo baísquimiacēxa quixun 'unánquin, an ca a cushínbi 'ë iěmiti 'icē quixun 'unani camina ax 'iásaribiti nashimicē 'aish Cristobēbi bamacē acēñun maíncēx abēbi baísquiasa 'ain.

¹³ Mitsun cuēēncēsa oquinshi ñu 'aími bamacēsa 'ianan judíos unicamaxa 'icēsaribiti 'unántioracēma 'aish ainanma 'icēbi ca Nucēn Papa Diosan a cupíshi mitsun 'uchacama tērēnxunquin Cristobē baísquicēsa mitsu 'imiāxa.

¹⁴ Usa 'ixun ca Nucēn Papa Diosan nun 'uchacama tērēnxunquin, nun nu Moisésnēn cuēñeo bana quicēsabi oquin 'acēma 'icēbi Cristo i curúsocēnu bama cupí, nun 'uchacama sinántēcēnuxunma nu tērēnxuancēxa.

¹⁵ Usonan ca Cristonēn i curúsocēnu bamaquin uisa ñunshinax cara uisaira cushiñu 'icē, abi camabi unían 'unánun ñusmoquin cushiñuma 'imiacēxa.

Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iti bana

¹⁶ Atúan 'acēsaribi oquinmi ñu pianan ñu xēaima 'ianan camabi nētē ca bētsi nētēsaribi 'icē quixun sinánan 'uxē isícēbēa atux 'icēsai 'ima 'ianan anun tantiti nētēn atux 'icēsaribiti 'iama oquian unin ñuicēxunbi camina tantima 'ain.

¹⁷ Uisai cara Cristo ucē 'ain 'iti 'icē quixuan unin sinánun ca ěnē ñucama 'iacēxa. Usa 'aínbi cananuna Cristo uá 'ain ainan 'ixun, uisa caranuna Cristobē 'iti 'ai quixun 'unanin.

¹⁸ Atúnbi ca —'ëx asama 'ixun cana Nucēn Papa Diosma ángelcamaishi rabiti 'ai — quixun sinánquin atúnbi sináncē ñu ñui rabíquin unicana bana ñuixunía. Usa 'ain camina Cristonan 'iti ěntin rabanān atúan mitsu ñuixuncē bana a tantima 'ain.

¹⁹ A unicaman ca ami sináncēma 'ixun Cristonēan ěsaquin aín unicama 'imiti a sinan-ima. An ca aín unicama asaribi upí 'inun Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'imia. Aín mēcēn, aín xo, aín imi acamañu 'aíshbia uni achúshi 'icēsaribi oquin ca Cristonēn aín unicamaxa 'itsa 'aíshbi bētsin sináncēsabi oquin sináncē 'aish achúshisa 'inun 'imia.

²⁰ ¿Mitsux 'uchatēcēnuxma Cristobē bamacēsa 'aíshbi caramina uisa 'aish bērámami unin ñuicē ěnē nētēnu 'icē ñuishi sinánquin rabicēsa 'itēcēnin?

²¹ Axa usai 'icē unicamax ca ěsai quia:

—Nucēn Papa Diosbē upí 'inuxun camina bētsi bētsi ñu ramántima 'ain, camina bētsi bētsi ñu pitima 'ain, camina bētsi bētsi ñu min mēcēnan bitima 'ain.

²² Usoquian ñuicēxbi ca a ñucama cēñutia, a banacamax ca unían sinánxun ñuicēshi 'icēn.

²³ —Usaquin 'ën ñu 'acë ax ca asérabi 'icë —quixun sinánquin an usashi oquin ñu 'acë uni a isquin ca uni itsin sinánti 'icën, ax isa asérabi sinánñuira 'icë quixun. Usa 'aínbi ca usaquin ñu 'aíbi aín nuitu usabi upíma 'ia.

II. AXA JESUCRISTOMI CATAMĚCĚ UNICAMAX CA ĚSAI 'ITI 'ICĚ QUICĚ BANA (3.1-4.6)

3

¹ Cristonan 'aish camina mitsux axa bamax baísquicēsaribi 'ain. Usa 'ain camina ax, asaribi cushiira 'aish aín Papa mēqueu tsócë, ax cuëncēsabi oi 'itishi sinánti 'ain.

² Camina ënë menu 'icë ñuishi sinánquinma Cristo cuëncēsa oishi 'iti sinánti 'ain.

³ Mitsun 'ucha cupía Cristo bama 'ain camina 'uchatëcëntimoi abë bamacēsa 'ain. Usa 'aish camina axa baísquitancëx abë 'ain, mitsúxribi aín Papabë 'ain, mitsux Cristobë 'aish.

⁴ Cristo, anun nux tsóti, axa upíra 'ianan cushiira 'aish utëcëncëbë camina nëtétimoi abë 'ianan asaribi upíshi 'iti 'ain.

Bëráma 'acësa oquin ñu 'aisama 'atëcëntima bana

⁵ Usa 'ain camina bërámami 'acansa oquin Nucën Papa Diosnanma unicaman 'acësa oquin ënë menu 'icë ñuishi 'ati sinántëcëntima 'ain. Unix ca aín xanuma 'aínbi bëtsi xanubë 'itima 'icën. Usaribiti ca xanu aín bënëma 'aínbi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun ca uni xanúxmabi bëtsi unibë 'itima 'icën. 'Imainun camina ñunshinacëquin 'atima ñu 'ati cuëntima 'ain. Camina ñuñu 'itishi sinántima 'ain. Ñuñu 'itishi cuëncë unix ca Nucën Papa Dios rabima, a cuëncë ñuishi rabicēsa 'icën.

⁶ Usai 'ia, ax cuëncēsabi oi 'iisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin castícantí 'icën.

⁷ Jesucristo 'unáncëma pain 'ixun camina mitsúnribi usa ñucama 'acën.

⁸ Usa 'ain camina bëráma 'á 'ixunbi ënë ñucamaribi ënti 'ain: Bëtsi unibë nishánanti, 'imainun bënëtishi nishti, 'imainun bëtsi unibë 'atimonanti, 'imainun bëtsi unimi 'atimati banati.

⁹ Acama ëanan camina bëráma 'atimaquin sinan 'ixunbi bërí Cristonën sináncësa oquinshi sináncanin. Usa 'aish camina cëmëi paranántima 'ain.

¹⁰ Mitsun bëtsi oquin sinánquin camina Cristonën sináncësa oquin sinánti 'ain. Usai 'iquinmi a upí oquin 'unánun ca an unio 'ixun Nucën Papa Diosan mitsu 'imia.

¹¹ Judíosma unicama 'imainun judíos unicama, 'unántioracacë unicama 'imainun 'unántioracacëma unicama, bëtsi menu 'icë unicama 'imainun raëcëma unicama, an uni ñu mēëxuncë unicama 'imainun an uni ñu mēëxuncëma unicama, a unicamaxbi ca Cristonan 'aish bëtsibë sënën 'icën. A unicamaxbi ca Cristo abë 'ain Cristonainshi 'icën.

¹² 'Itsaira nuibaquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'aish an iscëx upí 'inun mitsu caísacëxa. Usa 'ixun camina mitsúnribi bëtsi uni nuibaquin upíoti 'ain. Usoquin 'anan camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'aish upí 'ai —quixun sinántima 'ain, masáquin sinani camina bënëtishi unimi nishtima 'ain.

¹³ Mimi nishquian unin 'atimocëxunbi aribi 'atimoíma camina usaquian mi 'acë ñucama a manui abë upíshi 'iti 'ain. Nucën 'Ibu Cristonëan tērënxunquin mitsun 'uchacama manucēsaribi oi camina axa mimi 'uchacë uni aín 'ucha manumi abë upí 'iti 'ain.

¹⁴ Ěsai 'inux camina bëtsibë nuibananti 'ain. Bëtsibë nuibanancë 'aish camina 'itsa 'ixunbi bëtsin sináncësa oquinshi sinánan 'ën mitsu cacēsabi oi 'icanti 'ain.

¹⁵ Usa 'aíshmi 'itsa 'aíshbi achúshisaishi 'aish chuámashirua 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiacëxa. Usa 'inúan an mitsu 'imicëx camina usai 'iti 'ain. Usai 'iquin camina cuëenquin a —asábi ca —quixun cati 'ain.

¹⁶ Bëtsi bana 'acësamaira oquin Cristonëxa a ñui quicë bana sinani camina axa quicësa oíshi 'icanti 'ain. 'Ianan camina a bana upí oquin 'unani 'unánmianani 'ësëánani 'icanti 'ain. 'Ianan camina a rabi Nucën Papa Diosan banan cantanan mitsúnmi 'acë bananribi

a rabi cantati 'ain. Camina Nucën Papa Dios min nuitu mëu sinánquin —asábi ca —cai cantati 'ain.

¹⁷ Uisa ñu caramina 'ain, a upí oquin 'anan camina banairibi upiti banaquin mitsux Nucën 'Ibu Jesúsnan 'ixun a 'axuncësa oquin 'ati 'ain. 'Anan camina Cristonan 'ixun Nucën Papa Dios —asábi ca —cati 'ain.

Cristonën unix ca bëtsi unibë ësai 'iti 'icë quicë bana

¹⁸ Asérabia ax Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë xanux ca aín bënëan cacëxun cuati 'atimaquin sinanima abë upíshi 'iti 'icën. Bënëñu xanucama, mitsux camina usai 'iti 'ain.

¹⁹ 'Imainun camina xanuñu unicama, mitsúnribi mitsun xanu nuibanan, masá sinánquin timatima 'ain.

²⁰ Papañu tuácama, mitsúnribi camina mitsun papabëtan mitsun titan cacëxun a cuëbíquinma aín bana cuaquin an cacësabi oquin ñu 'ati 'ain. Usámi mitsux 'ia isi ca Nucën 'Ibu Jesucristo cuëña.

²¹ Bëchicëñu unicama, mitsun camina min bëchicënëan 'atima ñu 'aia isquin a 'axunma 'anun caquinbi 'aisamaira oquin ñu catima 'ain, usaquinmi cacëxuan masá nuituquin —cana upí oquin ñu 'ati 'unanima —quixun sinánti rabanán.

²² An uní ñu mëëxuncë unicama, mitsúnribi camina an mi ñu mëëmicë unían cacësabi oquin 'ati 'ain. 'Aquin camina axa cuëñun an iscëbëtan upí oquin 'anan an iscëxunmabi, 'ën 'Ibu Dios ca ënë ñu mëëti 'ën upí oquin 'ati cuëña quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.

²³ Uisa ñu caramina 'ain, abi camina 'aisabi tanquin —unishima 'ën 'Ibu Jesucristoribi cana ënë ñu 'axuni —quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain.

²⁴ Usaquin ñu 'aquin camina 'unanin, ax Nucën 'Ibu 'ixun ca Cristonën mitsun a ñu mëëxuncë cupí, cuëñmiquin aín nëtënu abë xëñibua 'aínbi tsónun mitsu biti 'icë quixun.

²⁵ Usa 'aínbi ca an 'aisama ñu 'acë uni, a aín 'ucha cupí uisa cara oti 'icë usoquin Nucën Papa Diosan 'ati 'icën. Usa 'ain ca 'apu uni, 'imainun 'apuma uni, uisa uni cara, acamaxbi 'aisama ñu 'acë 'aish an ñu 'acë usaribi oquin castíancë 'iti 'icën.

4

¹ Mitsux an uni ñu mëëmicë uni 'ixun camina an mi ñu mëëxuncë unibë upí 'ianan upí oquin cupíoti 'ain. Usa 'ixun camina uni ñu mëëmiquin sinánti 'ain, —'ëxribi cana Nucën Papa Dios naínu 'icë an ñu mëëmicë 'ai —quixun.

² Ami manúquinma ábi sinani camina atsánquin ëníma Nucën Papa Diosbë banati 'ain. —Asábi ca —quixun cai camina abë banati 'ain.

³ Abë banaquin camina nun unían 'unánma bana Cristo ñui quicë ñuixunuan 'aquinun Nucën 'Ibu Dios ñucáti 'ain. A bana uni ñuixuncë cupí cana sipuacë 'ain.

⁴ Atúan cuaisabi oquin, unicama aín bana ñuixunquin 'unánminun camina 'ë Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain, 'ën ax cuëñcësabi oquin 'anun.

⁵ Uisa nëtën caramina axa Cristomi sináncëma unibë 'ain, a nëtë ñancáishi inúmima camina upí oquin sinani abë banati 'ain.

⁶ Unibë banai camina upí oquian sinánun upí sinánñu 'aish upitishi banati 'ain. Usa 'ixun camina mia ñucácëxun caramina uisoquin cati 'ain quixun 'unánti 'ain.

III. BËRUANX 'INUAN PABLONËN CA (4.7-18)

Bëruánxa 'inuan Pablonën Colosasnu 'icë unicama ca

⁷ Nun nuibacë xucën Tíquico, an upí oquin 'ë 'aquianan 'ëbëtan Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin uni bana ñuixuncë, an ca mitsu isi cuanxun nun 'acë 'imainun 'ëx usai 'icëcamaribi mitsu ñuixunti 'icën.

⁸ 'Ëx cana usa 'ai quixun caquian mitsu upí oquin sinánminun cana a mitsu isi cuanun xutin.

⁹ 'Imainun cana mitsubëa Colosasnu 'icë uni Onésimo, axribia Jesucristomi catamëcë 'aish nubë nuibanancë, aribi xutin. Usa 'ain ca a uni rabëtan ënuxun nun 'acë 'imainun ënuaxnu 'icëcama mitsu upí oquin ñuixunti 'icën.

¹⁰ Acëñun 'ë sipuacancë Aristarco, 'imainun Bernabénën sēcēnanë, Marcos, anribi ca bërúanx 'inun mitsu camia. A ñuiquin 'ën cacë 'ixun camina Marcos mitsu isi cuania upí oquin bicanti 'ain.

¹¹ 'Imainun ca Jesús, Justo caquinribi anëcë, anribi mitsu bërúanx 'inun camía. Cristomi catamëcë judíos unicamama, rabë 'imainun achúshi ënéinshi ca 'ëbëtan Nucën Papa Diosnan 'iti bana ñuixuanxa. Atun ca 'ë upí oquin sinánmiaxa.

¹² Axribia Colosasnu 'icë uni, Epafra, anribi ca bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía. An ca Cristo cuëencēsabi oquin 'anan camabi nētēn Nucën Papa Dios mitsu ñucáxunia, ami sinánti ënquinmami ax cuëencēsabi oquinshi upí oquin 'anun.

¹³ Cana mitsu cain, 'ënbi cana 'unanin, Epafrañen ca mitsu 'imainun axa Laodicea 'imainun Hierápolis ëmanuax Jesúsmi sináncë unicama 'itsaira sinánquin, camabi nētēn ënquinma Nucën Papa Dios ñucáxunia.

¹⁴ Lucas an uni roncë, axa nubë nuibanancë, abëtan ca Demasnënrabi bërúanxmi 'inun quixun mitsu camía.

¹⁵ Laodiceanuaxa ax Jesúsmi catamëcë unicama 'imainun camina Ninfascëñun aín xubunua 'icë axa Jesúsmi catamëcëcamaribi bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain.

¹⁶ Mitsun pain timëxun istancëxun camina ënë quirica Laodiceanuaxa Jesúsmi catamëcëcamaribia isnun atu buánmiti 'ain. 'Imainun camina Laodiceanu 'icë unicaman isnun 'ën buánmicé quirica itsi aribi mitsúnribi bixun isti 'ain.

¹⁷ Arquipo aribi camina Nucën 'Ibu Diosan 'ináncë ñu mëëti a ënquinma upí oquin 'axunun cati 'ain.

¹⁸ 'Ëx Pablo 'ixun cana 'ën mēcēnanbi cuënëoquin bërúanxmi 'icánun quixun mitsu cain. Usa 'ain camina 'ëx cana unin sipuacë 'ai quixun manúquinma sináncanti 'ain. Nucën Papa Diosan nuibacëxmi chuámashirua 'aish cuëëni upitax bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICANU 'ICĒ UNICAMA A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

PablonĒan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹ Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕnĕ quirica buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕan nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucunun mitsu 'aquinti cananuna cuĕĕnin.

I. USAI CA AX 'IAXA QUIXUAN PABLONĒN ÑUIA BANA (1.3-3.13)

Tesalónicanu 'icĕ unicaman ca upí oquin Jesucristo ñuicĕ bana cuatia quixuan Pablonĕn ca

² Mitsúxmi asĕrabi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi cushicĕ 'ain cananuna camabi nĕtĕn abĕ banaquin —asábi ca —quixun cain.

³ Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cananuna mitsúnmi amiira pain catamĕquin ax cuĕĕncĕsabi oquin 'anan, upí oquin unicama nuibaquin 'aquianan, a ĕníma, Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn ca ax quicĕsabi oquin nu 'imiti 'icĕ quixun manucĕma cupí —asábi ca —quixun a cain.

⁴ Nun xucĕantu, asĕrabi ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin ainan 'inun mitsu caísaxa quixun cananuna 'unanin.

⁵ Jesucristomi catamĕti ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ quixun bana ñuixunquin cananuna nun cuĕbitainshi banaquinma, aín Bĕru Ñunshin Upitan nu sinánmicĕx Nucĕn Papa Diosmi cushicĕ 'ixun aín bana mitsu ñuixuan. Nun ñuicĕ banax ca cĕmĕma 'aish asĕrabi 'icĕ quixun 'unáncĕ 'ixun cananuna upí oquin a bana mitsu ñuixuan. Mitsúxmi upí 'iti cupí cananuna mitsubĕ 'aish usai 'ia quixun camina 'unáncanin.

⁶ Nux 'icĕsaribiti 'ianan Nucĕn 'Ibu Jesús 'iásaribiti tĕmĕraibi camina mitsux Jesucristo ñuicĕ bana cuati ainan 'aish Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan 'imicĕx cuĕĕinra cuĕĕan.

⁷ Tĕmĕraibi usari 'i camina mitsux Macedonia menu 'icĕ 'imainun Acaya menu 'icĕ axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cuacĕx upíira sinánñu 'ain. Usámi 'ia mitsu cuaquin ca —usai ca Jesucristonan unicama 'iti 'icĕ —quixun sináncania.

⁸ Usámi mitsux 'icĕbĕtan ca Macedonia 'imainun Acayanu 'icĕ unicamainshima, bĕtsi bĕtsi menu 'icĕ unicamanribi Jesucristo ñuicĕ bana 'unánan mitsúxmi asĕrabi Nucĕn Papa Diosnan 'icĕ cuaxa. Nun ñuixuncĕxunmabi ca camabi unin, uni raírínĕan camabi menuxun mitsu chanioia cuaquin, mitsux camina asĕrabi Nucĕn Papa Diosmi upiti catamĕti quixun 'unania.

⁹ Usa 'ixun ca nun cacĕxunmabi mitsúnmi nu upí oquin bicĕ a ñuia. Ñuianan ca mitsux ismina unínbia 'acĕ ñuishi rabia 'ixunbi a ĕnquin, axĕshia Dios 'aish bamatimoi tsócĕ Nucĕn Papa Dios, ashi rabianan ax quicĕsabi oi 'i quixun ñuia.

¹⁰ Acama ñuianan ca mitsun camina Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ Jesús bamacĕbia anbi baísquimia, axa naínuax uti caini quixunribi ñuia. Ax ca an Nucĕn Papa Diosan, uni aín 'ucha cupí castíancĕbĕtanbi, ainan 'icĕ nu iĕmiti a 'icĕn.

2

Tesalónica ĕmanu 'icĕ unicama Pablonĕn bana ñuixuan

¹ Nun xucéantu, mitsúnbi camina, nun bana ñuixuncëxun aséabi cuaxun 'unanin, nux cananuna mitsu isi ñancábi cuancëma 'ai quixun.

² Filipos ëmanuxun ca nu ñui 'atimati bananan bëtsi bëtsi oquin unin nu tëmëramiäxa quixun camina 'unanin. Usai tëmëratancëxunbi cananuna Nucën Papa Diosan 'aquincëxun mitsuribi Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun a bana ñuixuan, 'aisamaira uníxa numi nishcëxunbi.

³ Nun cananuna Jesucristo ñuiquin bëtsi oquin uni bana ñuixuncëma 'ain. 'Imainun cananuna 'atimaquin sinanx banaquin uni paráncëma 'ain.

⁴ Usama ca, Nucën Papa Diosanbi ca aséabi caranuna aín bana uni ñuixunti 'ai quixun upí oquin 'unántancëxun —atun ca aséabi 'ati 'icë —quixun sinánquin aín bana unicama ñuixunun nu cacëxa. Usaquin 'anun cacë 'ixun cananuna an —Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'icë —quixun unicama ñuixunin. Usaquin 'aquin cananuna Jesucristo ñuiquin unicama cuëenmiti sinánquinma, Nucën Papa Dios, an camabi unin nuitu 'unáncë, axëshia cuëentanun uni bana ñuixunin.

⁵ Mitsúnbi camina 'unanin, uisa 'aishbi cananuna mitsúnmi nux cuëencësa oquin nu ñu 'axúnun quixun sinani cëmëi banacëma 'ain. Mitsun curíqui binuxun cananuna mitsu paráncëma 'ain. Nucën Papa Diosanbi ca usai 'ia nu isaxa.

⁶ Uisa nëtënbi cananuna, raíri unicamanribia 'amainun camina mitsúnribi nu rabiti 'ai quixun sináncëma 'ain. Unín ca nun nu aséabi Cristonën xucë 'ixun aín bana ñuixuncëxun upí oquin a bana cuaquin nun cacësabi oquinshi 'ati 'icë quixun 'unánxunbi cananuna unían nu rabiti sináncëma 'ain.

⁷ Nun cananuna xanúan aín tuá chamara 'icë anon cuëenquin 'acësa oquin, 'itsaira nuibaquin mitsu 'aquian.

⁸ Usa 'ixun cananuna 'itsaira nuibaquin, Jesucristomi catamëti iëti banaishi ñuixunquinma Nucën Papa Diosan nu 'unánmicë ñucamaribi mitsu 'unánmisaira tan. Usa 'ixun cananuna nuibairaquin mitsu 'itsaira sinanin.

⁹ Nucën xucéantu, mitsun camina 'unanin, nun cananuna pitiñuma 'ianan nun curíqui cëñuti rabanan tëmërai atsánquinbi ñu mëëan. Micama uinu 'icë uníxbia nu ñu 'ináncasi bënënunma cananuna nëtën 'anan, iméribi nun cuëencë ñu biti cupí usoquin 'an. 'Anan cananuna Jesucristomi catamëti ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun caquin mitsu bana ñuixuan.

¹⁰ Mitsun camina 'unanin, Nucën Papa Diosanribi ca 'unania, nux cananuna mitsúxmi Jesucristomi catamëcë 'ain mitsubë 'ixun uisa ñu 'atimabi 'aima upí 'ia quixun. Usai 'ia ca uinu 'icë unínbi nu 'uchocëma 'icën.

¹¹ Usaribi oquin camina 'unanin, unían aín bëchicë 'acësaribi oquin cananuna mitsu achúshi achúshi upí oquin sinánmiquin 'ësëa quixun.

¹² Mitsúxmi Nucën Papa Dios, axa upíira, ax mitsubë 'ain, aín nëtë upí anu abë 'iti sinani, an sinánmicësabi oíshi aín uni 'aish 'inun quixun cananuna mitsu upí oquin 'ësëquin 'unánmian.

¹³ Nun Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin aín bana ñuixuncëxun cuaquin camina —a banax ca unínbi sináncëma 'icën, aséabi Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca nu ñuixuncanía —quixun sinan. A banax aséabi ainan 'ain camina mitsux a cuati Nucën Papa Diosnan 'ain. Mitsux usai 'ia 'unánquin cananuna nëtëquinma a —asábi ca —quixun caquin rabin. Mitsúnmi —a banax ca aséabi 'icë —quixun cuatia ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiäxa.

¹⁴ Nucën xucéantu, mitsux camina Judea menuäxa Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosan unicamax 'icësaribi 'ain. Acama ca aín aínsi 'ixunbi judíos unicaman bëtsi bëtsi ocëxa. Usaribi oquin ca mitsuribi mitsun aínsinbi bëtsi bëtsi oxa.

¹⁵ Aín raran bëräma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni raíri 'ásaribi oquin ca Judeanu 'icë unin Nucën 'Ibu Jesús 'acëxa. Usa 'ixun ca nuribi nun bana cuaisama

tanquin aín ëmanuax cuantánun quixun bëtsi bëtsi ocëxa. Usa 'aish ca Nucën Papa Dios cuëncësa oquin 'ati sinanima unicamamiribi nishia.

¹⁶ Nun judíosma unicama Cristomi sinánun bana ñuixuinsa taniabi ca usaquinu bana ñuixunun nu ëncëma 'icën. Usai 'ia aín 'ucha cëxtutia ca Nucën Papa Diosan 'aisamaira oquin castícantí 'icën.

Tesalóricanu 'icë unicama isía Pablo cuainsa tan

¹⁷ Ën xucëantu, mitsubë ënanantancëxun cananuna isquinmabi mitsu 'itsaira sinanin. Usa 'aish cananuna mitsu isi cuainsaira tanin.

¹⁸ Cuanti cananuna sinan. Raírinëxa cuancëbëmabi, cana 'ëxëshi 'itsai mitsu isi cuainsa tan. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apun nux cuanti bëaraxa.

¹⁹ ¿Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbëtan añu isti caranuna cuëënin? Abë 'icë mitsu isi cananuna cuëëinra cuëënti 'ain, nun mitsu aín bana ñuixuncë cupí camina abë 'ai quixun sinani.

²⁰ Nun 'aquincëxmi upiti Jesucristomi catamëcancë cupí cananuna cuëënquin upí oquin sinanin.

3

¹ Mitsu istëcëncëma 'aish cananuna uisa caramina 'ai, caramina asérami Jesucristomi sinani quixun sinani bënëan. Bënëti nuxëshi Atenas ëmanu bërúanan

²⁻³ nucën xucën Timoteo mitsu istánun quixun xuti cananuna sinan. Anribi ca ami sináncë 'ixun —Jesucristomi catamëti ca uni ainan 'iti 'icë —quixun Nucën Papa Diosan bana nubëtan camabi uní ñuixuanxa. Usa 'ixun ca cuantancëxun an mitsúxmi Jesucristonan 'aish tëmëraíbi ami manuaxma 'inun upí oquin 'ësëquin mitsu cushioti 'icën. Mitsúnbi camina 'unanin, Nucën Papa Diosan unicamax ca bëtsi unían bëtsi bëtsi ocë 'iti 'icë quixun.

⁴ Anan cananuna mitsubë 'ixun, unin ca nu bëtsi bëtsi oti 'icë quixun mitsu can. Usai cananuna 'ia quixun camina 'unáncanin.

⁵ Mitsux usai tëmëraia cuati bënëquin cana mitsun caramina asérami Jesucristomi catamëti ëncëma 'ai quixun isnun Timoteo xuan. Mitsu sapi ca ñunshin 'atimanën 'apu, an uni paránquin 'aisama ñu 'ati sinánmicë, an Jesús ñuicë bana ënun quixun sinanamiaxa quixun cananuna sinan. Usa 'ixun cananuna nun nu mitsu bana ñuixuncë ax ca ñancáishi 'iti 'icë quixun sinan.

⁶ Usa 'aínbi ca Timoteonën mitsunuax uxun nu caxa, mitsun camina asérami Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananquin, nun mitsu 'acësaribi oquin 'itsaira istisa tanquin nu sinani quixun.

⁷ Nun xucëantu, usaími mitsux asérami Jesucristomi catamëtia cuaquin cananuna unin nu bëtsi bëtsi omainun raíri ñu cupíribi tëmëraquinbi masá nuituquinma upí oquinshi sinani cuëënin.

⁸ Usa 'aish cananuna mitsúxmi Nucën 'Ibu Jesúsmi asérami sinania cuati mitsu sinani masá nuitutancëxunbi upí oquin sinani cuëëinra cuëënin.

⁹ Mitsu sinani cuëënquin, Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin rabiquinbi, cananuna uisaira oquin caranuna rabiquin a cati 'ai quixun 'unaniman.

¹⁰ Jesucristomi catamëquin aín cuëncësabi oi 'ianan upí oquinra a 'unánun mitsu 'aquini cuanúan nu 'iminun quixun cananuna nëtën 'anan imëribi abë banaquin Nucën Papa Dios ñucatin.

¹¹ Nucën Papa Dios abëtanbia Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu isi cuanti nu 'aquinti cananuna cuëënin.

¹² Mitsúnmi bëráma 'icësamairai upitiira bëtsibë nuibananquin raíri uniribi nuibanuan, Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsu 'aquinti cananuna cuëënin, usai 'iquinmi nun mitsu 'acësaribi oquin mitsun camabi uni nuibanun.

¹³ Usoquian an 'aquincëxmi asérabi a 'inamëcë 'aish ami cushicë 'icëa, Cristo aín unicamabë utëcëncëbëtan, Nucën Papa Diosan añu 'uchañumabi 'icë mitsu isti cananuna cuëënin.

II. 'ATIMA ÑU 'AXUNMA 'ANUN QUIXUAN PABLONËN 'ËSËA BANA (4-5)

4

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

¹ Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesús cuëëncësabi oquin 'ësëquin cananuna ësaquinribi mitsu cain, uisai 'ianan caramina uisaira oquinribi Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ai quixunu mitsu 'unánmicësabi oquin 'aquinbi camina mitsun 'acësamaira oquin camabi nëtën 'ati 'ain.

² Nucën 'Ibu Jesusan cacësabi oquin nun mitsu cacë bana camina mitsun 'unanin.

³ Nucën Papa Dios ca cuëënia mitsúxmi ainan 'aish ax cuëëncësabi oíshi 'iti. Ax ca cuëënia mitsun xanuma, xanu itsibë 'itima 'ianan xanúxmabi bëtsi unibë 'itima.

⁴ Ax ca cuëënia, mitsúnmi xanu bitancëxun masóquinma abë nuibananquin upí oxun 'iquinti.

⁵ Ca cuëënia, mitsúxmi an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa ñunshini aín cuëëncësa oíshi xanubë 'icësaribiti 'itima,

⁶ 'ianan aín xanubë 'i bëtsi unimi 'uchatima. Usaía ax 'icë uni a ca aín 'ucha cupí, Nucën 'Ibu Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën, nun mitsu ñuixuncësabi oquin.

⁷ Nucën Papa Diosan ca usaquin ñu 'atima 'anux ainan 'inun nu 'imicëma 'icën. Ama. Ax cuëëncësabi oquin 'ai upíshi 'inun ca nu ainan 'imiaxa.

⁸ Usa 'ain ca, ui unin cara nun mitsu 'unánmicë banacama ënë cuaisama tania an, unin banama, Nucën Papa Dios, an aín Bëru Ñunshin Upí nu 'ináncë, aín bana timaia.

⁹ Nucën Papa Diosan 'unánmicëxunmi upí oquin 'unáncë cupí cana, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsu cuëënoxuniman.

¹⁰ Usai 'iti 'unani camina mitsux Macedonia menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicamabë nuibananin. Usa 'icëbi cananuna mitsux 'icësamairaimi camabi nëtën upitiira nuibananun quixun mitsu cain.

¹¹ Camina upítaxëshi bucuquin uni raíri ubíoquinma mitsun ñu mëëtishi mitsúnbi 'ai bucuti 'ain, nun mitsu cacësabi oi.

¹² Usai 'i camina axa Jesucristomi sináncëma unicaman upí uni 'icë 'unáncë 'ianan, ñuñumaribi 'icantima 'ain.

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti bana

¹³ Nucën xucéantu, bamacë unicamax cara uisai 'iti 'icë quixun 'unáncëma mitsux 'iti cananuna cuëëniman, an ënë ñu 'unáncëma unicamaxa aín aínsi bamacëbë 'icësaribitími mitsux 'aisamaira masá nuitutima cupí.

¹⁴ Jesús ax ca bamatancëx baísquiacëxa quixun 'unáncë 'ixun cananuna, a 'imiasaribi oquin ca axa ami catamëcë 'aish bama unicama Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën Papa Diosan baísquimiti 'icë quixun 'unanin.

¹⁵ Usa 'ain cananuna Nucën 'Ibu Jesusan nu cacësabi oquin mitsu cain, ax ucëbëa aín uni bamacamax baísquicëma pan 'ain cananuna bamacëmacama nux Nucën 'Ibu Jesucristobë 'itima pan 'ain.

¹⁶ Nucën Papa Dios axbi quicëbëtan, aín ángelcaman cushi an munuma banaquin aín manë banañu, anun Nucën Papa Dios rabiti, a bana obëtsinmainun ca Nucën 'Ibu Jesucristo axbi naínuax unuxun 'aia. Usai 'icëbë ca axa Jesucristomi catamëcë 'aish bama unicamax pain baísquiti 'icën.

¹⁷ Usacëbë cananuna Nucën Papa Diosan 'imicëx, bamacëmacama nuxribi atubëbi biranani manámiquiqianx, nëtë cuin mëúcüax, Nucën 'Ibu Jesús bë birananuxun 'ain.

Usaquiani cuanx cananuna Nucën 'Ibu Jesucristobë xëñibua 'aínbi ënánantimoi 'inuxun 'ain.

¹⁸ Usa 'ain camina ënë bana, abëmi 'icë unicamabë masá nuituaxma 'inun quixun ñuixuni, sinánmiananti 'ain.

5

¹ Nucën xucéantu, uisa nëtën 'ianan cara uínsaran Nucën 'Ibu Jesucristo utécënti 'icë quixun cananuna mitsu cuënëoxuniman.

² Mitsun camina upí oquin 'unanin, unían sinánmabia an ñu mëcamacë uni imë ucësa usaribi ca anúan Nucën 'Ibu Jesucristo uti nëtë 'iti 'icën.

³ Axa Jesucristomi sináncëma unicamaxa: “Chuámashi cananuna bucuin, uisa ñunbi ca nu uisotima 'icë” quicëbëbi ca anúan cëñúcantí nëtë atun sináncë 'aímabi unuxun 'aia. Xanu tuñunën ca anúan ax bacënti nëtë sënëncëbëtan paë taníma 'ima. Usaribiti ca axa usai banacë unicama anúan cëñúti nëtëa ucëbë iëtima 'icën.

⁴ Usa 'aínbi camina mitsux axa Jesucristomi sináncëma unicama 'icësaí 'ima. Usa 'aish camina mitsux aín nëtë sënëncëbëa Nucën 'Ibu Jesucristo ucëbë ratútima 'ain, an mëcamacë unían aín ñu mëcamaquin ratucëxa uni 'icësaí camina 'icantima 'ain.

⁵ Nucën Papa Diosnan 'aish camina mitsux an nëtën upí ñu 'acë unisa 'ain. Cananuna an imë ñu 'atima 'acë unicamasama 'ain.

⁶ Usa 'aish cananuna uni raírisaribi 'uxcësa 'itima 'ain. Cananuna manúcëma 'aish upí oquin sináncë uni 'iti 'ain.

⁷ Axa 'uxcë unicamax ca imë 'uxia. Usaribiti ca axa paëncë unicama 'uxanan imë paënia.

⁸ Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosan uni 'aish camabi nëtën upí oquin sináncë 'iti 'ain. Cristonën ca ax quicësabi oquin 'ë 'aquinia quixun sinánquin cananuna ami catamëquin uni raíriribi nuibati 'ain, ñunshin 'atimanëan nu ñu 'atima 'anun sinánmitima cupí. Cristomi catamëquin raíri uniribi nuibacë 'aish cananuna suntárunëan 'acánani ami catamëti cupí anun aín shican bëpánti manë chupa pañucësa 'ain. Usai 'iquin, Jesucristo utécëncëbë cana asaribi upí 'iti 'ai quixun sináncë 'aish, cananuna axa ami nishcë unían 'ati rabanán suntárunën aín maxcá manë mañutinën mapucësaribi 'ain.

⁹ Nucën Papa Diosan ca nun 'ucha cupí numi nishquin castícanuxun nu caíscëma 'icën. An ca Nucën 'Ibu Jesucristo cupíshi upí 'inun iëminuxun nu caísa.

¹⁰ Jesucristo ax ca nuxnu bamacëma pain 'aish abë 'ianan bamatancëxbi abë tsónun nu cupí bamacëxa.

¹¹ Ënë ñucama sinani camina ami catamëti Jesucristomi cushicë 'inux upiti bëtsibë bëtsibë sinánmiananti 'ain, mitsúxmi 'icësabi oi.

Pablonëan axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëa bana

¹² Nucën xucéantu, cananuna mitsu cain, mitsun cushicama 'imainun an mitsu 'aquincëcama 'imainun an mitsu Nucën 'Ibu Jesús ñuiquin 'ësëcë unicama acaman mitsu cacësabi oquin 'anan camina atun bana cuati 'ain.

¹³ Atúan upí oquin mitsu 'aquincë cupí camina acama nuibaquin, aséرابi ca upí uni 'icë quixun sinánquin, atun bana cuati 'ain. Camina bëtsibë bëtsibë nishánanima upí onani chuámashi bucucanti 'ain.

¹⁴ Nucën xucéantu, ënë ñucamaribi 'anun cananuna mitsu cain, an ñu mëëtisama tanquin uni itsi ubíocë unicama, a camina sinananun 'ësëti 'ain. Jesucristonan 'aíshbi upiti ami catamëcëma unicama a Jesucristomi upiti catamënun sinánmianan camina an Jesucristonan 'ixunbi an ñu 'atima 'ati sináncë unicama aribi upí 'inun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina camabi uni ami nishquinma nuibaquin upí 'inun 'aquinti 'ain.

¹⁵ Mitsu uinu 'icënbi camina bëtsi uni mimi nishquian 'atimocëxun ami nishquin aribi cupiquin nishananquintima 'ain. Usai 'ima bëtsibë bëtsibë 'aquiananquin camina camabi uni 'aquinti 'ain.

¹⁶ Masá nuitutíma camina camabi nētēn cuēēni chuámashi 'icanti 'ain.

¹⁷ Usai 'i camina camabi nētēn Nucēn Papa Diosbē banacanti 'ain.

¹⁸ Uisa ñu cara 'icēbētanbi camina mitsun Nucēn Papa Dios –asábi ca –quixun cati 'ain. Jesucristomi catamēcē 'ixunmi mitsun usaquin a cati ca Nucēn Papa Dios cuēēnia.

¹⁹ Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicēxuan unin upí ñu 'aia camina ěmitima 'ain.

²⁰ Nucēn Papa Diosan sinánmicēxuan unin ñuixuncēxun camina a bana cuaisama tantima 'ain.

²¹ Unían bana ñuixuncēxun camina, Nucēn Papa Diosan sinánmicēx cara quia quixun pain cuati 'ain. Cuacēxa usa 'icē camina aín bana upí oquin cuati 'ain.

²² Uisa ñucamax cara 'atima 'icē, acama ěnquin camina uisa ñu 'atimaratsubi 'atima 'icanin.

²³ Nucēn Papa Dios, an nu bēnētima chuámarua 'imiti, an mitsu upíshi 'inun 'imianan mitsun sinan, mitsun nuitu 'imainun mitsun namíxbia uisa 'uchañumabi 'inun mitsu 'imiti cana cuēēnin, utēcēnquian Nucēn 'Ibu Jesucristonēn usa 'icē mitsu isti cupí.

²⁴ Nucēn Papa Dios, an ainan 'inun mitsu cáiscē, an ca mitsu usoquin 'imiti 'icēn, ax quicēsabi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruánxa 'inun ca

²⁵ Nucēn xucēantu, camina nu sinánquin Nucēn Papa Dios nu ñucáxunti 'ain.

²⁶ Jesucristo cupí mitsun nuitu upí 'ixun camina axa Jesucristomi catamēcē unicama bēruánxa 'inun cati 'ain.

²⁷ Nucēn 'Ibu Jesucristonēn uni 'ixun cana an 'ē sinánmicēsabi oquin mitsu cain, ěnē quirica camina axa ami catamēcē unicaman cuanun ñuixunti 'ain.

²⁸ Mitsu Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin 'aquincēxmi mitsux upitax bucuti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TESALONICANU 'ICĒ UNICAMA ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Pablonĕan abĕ 'icĕ unicamabĕtan Tesalónicanuaxa ax Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕñĕoxuan

¹ Ēx Pablo 'ixun cana Silvano 'imainun Timoteobĕtan, Tesalónica ĕmanuaxmi Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'icĕ, mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

² Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin chuámarua 'aíshmi bucu-nun mitsu 'aquinti cananuna cuĕĕnin.

I. JESUCRISTO UTĒCĒNTIA PABLONĒN ŅUIA BANA (1.3-2.17)

Cristo utĕcĕncĕbĕtan Nucĕn Papa Diosan, 'uchañu unicama uisa cara oti 'icĕ quixun isti bana

³ Nucĕn xucĕantu, mitsu sinánquin cananuna nĕtĕquinma —asábi ca —quixun caquin Nucĕn Papa Dios rabin. Mitsux camina bĕráma 'icĕsamairai Jesucristomi catamĕanan bĕtsibĕ bĕtsibĕ nuibananin. Usaími mitsux 'icĕbĕtan nun Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin rabiti ca asábiira 'icĕn, anbi mitsu upíira oquin sinánmicĕ cupí.

⁴ A rabianan cananuna camabi ĕmanuxun axa Jesucristomi catamĕcĕ unicamaxa timĕcĕ mitsu ñuiquin ĕsaquin cain, mitsux camina unían ubíonan bĕtsi bĕtsi ocĕx tĕmĕraquinbi tanshíanan, uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi ĕníma Jesucristomi catamĕti quixun.

⁵ Ainan cupí usai tĕmĕratancĕxmi mitsux aín nĕtĕnu abĕ 'inuan an mĕníocĕ cupí camina 'unánti 'ain, Nucĕn Papa Dios ax ca asérabi aín sinan upí 'icĕ quixun.

⁶ An mitsumi nishquin mitsu tĕmĕramicĕ unicama a usaribi oquin Nucĕn Papa Diosan tĕmĕramiti ca asábi 'icĕn.

⁷ Usoquin 'anan aín ángelnĕn cushicamabĕtan, tsi rĕquirucĕsa 'ixuan pĕcacĕ nĕbĕtsi, Nucĕn 'Ibu Jesús naínuax ucĕbĕtan, an nucĕñun unían tĕmĕramicĕ 'icĕbi mitsu chuámarua 'imiti ca asábi 'icĕn.

⁸ Aín ángelnĕn cushicamabĕ utancĕxun ca Nucĕn 'Ibu Jesusan ui unicaman cara ami catamĕisama tancĕ 'ixun Nucĕn Papa Dios 'unáncĕma 'icĕ, acama uisa cara oti 'icĕ usoquin 'ati 'icĕn.

⁹ Usoquian xĕnibua 'aínbi cĕñútimoquin 'aisamaira oquin castícancĕ unicamax ca Nucĕn Papa Diosan nĕtĕ upí, aín cushían pĕcacĕ, anu Nucĕn 'Ibu Jesús bĕma 'aish, a 'ura 'ianan aín cushín 'aquincĕma 'iti 'icĕn.

¹⁰ Usai ca 'iti 'icĕn, a nĕtĕ anúan Nucĕn 'Ibu Jesucristo uti, aín unicaman —upíira ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo 'icĕ —quixun ami sinani cuĕĕnquin a rabinun. Mitsúnribi nun aín bana ñuixuncĕxun cuati ami catamĕcĕ 'ixun camina aín unicamabĕtanbi cuĕĕnquin a rabiti 'ain.

¹¹ Usai 'iti cupía ainan 'inun caíscĕ 'ixun usai ca aín uni 'iti 'icĕ quixun an sináncĕsabi oi 'inun mitsu 'iminun cananuna Nucĕn Papa Dios mitsu nĕtĕ camabi ñucáxunin. Ñucáxuanan cananuna ax cuĕĕncĕsabi oquinmi mitsun upí ñu 'aisa tancĕ acama 'anan ami catamĕtia an mitsu sinánmicĕxunmi upí oquin 'anun aín cushínbi mitsu cushionun quixun a ñucatin.

¹² Usaquinmi mitsun 'acĕbĕtan ca Nucĕn 'Ibu Jesucristo, ax asérabi upí 'ianan cushiira 'icĕ 'unánquin unin rabiti 'icĕn. Rabicĕbĕtan ca mitsúxribi Jesucristosa 'icĕ unin isti 'icĕn. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo an mitsu nuibaquin 'imicĕx camina mitsux usa 'iti 'ain.

2

Axa uti cēmēi paránanti 'unáinracē uni achúshi ñuicē bana

¹ Nucēn xucéantu, Nucēn 'Ibu Jesucristo uti 'imainun nux abē biranani timēti ñuiquin cananuna ēnē bana mitsu cain.

² Aín uti nētē ñuiquin ca unin —Nucēn Papa Diosan 'unánmicēxun cana 'unanin, anúan Jesucristo uti nētē ca uaxa —quixun mitsu cati 'icēn. Camainun ca raírinenribi —aín uti nētē ca asérabi sēnēnia —quixun bana ñuixunquin mitsu cati 'icēn. Raírinenribishi ca —Pablonēn ca nu, anúan Nucēn 'Ibu Jesucristo uti nētē ca sēnēnia quixun quirica bēmiaxa —quixun mitsu cati 'icēn. Usaquian cacēxbi camina bēnēti ratuti sináncasmatima 'ain.

³ Usai quicē bana ñuia cuaquinbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. Jesucristo uti nētē ucēma pan 'ain ca 'aisamaira unin Nucēn Papa Diosan bana cuaisama tanti 'icēn. Usaía 'icēbē ca aínra unicama paránquin aín bana cuanun quixun 'aisama ñu 'amiti uni achúshi, axa aín 'ucha cupí 'aisamaira oquin castíancē 'iti, ax uti 'icēn.

⁴ A unin ca camabi uni Nucēn Papa Dios 'imainun atúan rabiquin, ax ca nun dios 'icē quixun cacē, a ñucama ēnquin aishi rabinun cati 'icēn. Canan ca anuxun Nucēn Papa Dios rabití xubunubi atsíanx —'ēx cana Dios 'ai —quixun sinani tsóti 'icēn.

⁵ ¿Mitsubē 'ixun 'ēn usai ca 'iti 'icē quixun mitsu ca, a caina sináncaniman?

⁶ Mitsun camina 'unanin uisa cupí cara 'aisama uni ax aín uti nētē sēnēncēma 'aínshi aima quixun.

⁷ A unia ucēma pan 'aínbi ca anúan 'atima unin uni paránquin ñu 'atima 'ati a cushínribi unin bērí nētēnbi ñu 'atima 'aia. An aín uti bēaracē axa nētécēbē cuni ca uti 'icēn.

⁸ Usoquin encēx pain aia cēmēn tapun 'atima uni a camabi unin isiabi ca Nucēn 'Ibu Jesusan axira uquin aín cuēbitan uíncēnēinshi 'aquin aín cushían pēcabētsincē anúinshi cēñuti 'icēn.

⁹ Cēmēi paránanti 'unáinra uni ax ca ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an 'imicēx aín cushibē uti 'icēn. Uquin ca cushiira 'ixun unían 'acēma ñu 'itsaira aín cushínbi 'aquin uni paránti 'icēn.

¹⁰ Usonan ca Jesucristomi catamēisama tancē cupía xēnibua 'aínbi Nucēn Papa Diosnan 'itima unicama, a atun 'ucha cupíbi paránuxun uisa ñu cara 'aisama 'icē abi 'ati 'icēn.

¹¹ Nucēn Papa Diosanbi ca a unían paráncē unicama a —asérabi ca a bana usa 'icē —quixun sinánun usoquin 'imiti 'icēn.

¹² An Jesucristo ñuicē bana cuatíbi ainan 'iisama tancē 'ixun atun cuēencē ñuishi 'aquin 'atima ñu 'acē unicama, axa atun 'ucha cupíbi castíancē 'inun ca usai 'iti 'icēn.

Nucēn Papa Diosan ainan cupía iēnun cáiscē unicama

¹³ Nucēn xucéantu, usa 'aínbia Nucēn 'Ibu Jesucristonēn nuibaquin mitsu ainan 'imicē cupí cananuna Nucēn Papa Dios —asábi ca —ēnquinma cati 'ain. Mecama unioisama pain 'ixunbi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inux iēti mitsu sinánxuancēxa. Usa 'aish camina aín Bēru Ñunshin Upí an ax cuēencēsa oíshi 'inun mitsu sinánmicē, a cupí 'ianan asérabi Jesucristo ñuicē bana sináncē cupí, ainan 'ain.

¹⁴ Nucēn Papa Diosan ca nun nu —Jesucristomi catamēti ca uni ainan 'iti 'icē —quixun aín bana ñuixuncēxmi ami catamēti, asaribi upí 'aish aín nētēnu abē 'inun mitsu cáisaxa.

¹⁵ Nucēn xucéantu, usa 'ain camina, mitsun Jesucristomi catamēti ēntima 'ain. Ēníma 'ianan camina nun nu mitsu ñuixuncē banacama 'imainun nuñ nu mitsu buánmicē quiricanu 'icē banacamaribi cuaquin manuima a banacama quicēsabi oi 'iti 'ain.

¹⁶ Usa 'ain cana Nucēn 'Ibu Jesucristo 'imainun Nucēn Papa Dios an nuibaquin nux chuámashi tani cuēēnun 'imianan xēnibua 'aínbi abē 'inun nu 'imicē,

¹⁷ anbia, mitsu upí oquin sinánmianan Jesucristomi catamēti ēnquinma ax cuēencēsabi oquin upí banaishi ñuianan ñu upíshi 'anun 'aquinti cuēēnin.

II. PABLONĒN 'ĒSĒA BANA (3)

3

Nucën Papa Dios camina nu ñucáxunti 'ai quixuan Pablonën ca

¹ Nucën xucéantu, äsaquinribishi cananuna mitsu cain, camabi menu 'icë unicaman nun Jesucristo ñuiquin bana ñuixunia cuanun camina Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain, nun mitsu bana ñuixuncëxun cuaquinmi —a banax ca upíira 'icë —quixun caquin mitsun 'acësaribi oquian atunribi sinánun.

² 'Imainun camina an 'atima ñu 'acë 'aisama unicaman nu ubíoxunma 'anun Nucën Papa Dios nu ñucáxunti 'ain. Camabi uníxira ca Jesucristomi catamécëma 'icën,

³ usa 'aínbi ca Nucën 'Ibu Jesusan aín quicësabi oquin mitsu ami catamënun cushioquin, ñu 'atima 'axunma 'anun bërúanti 'icën.

⁴ Cananuna 'unanin, Nucën 'Ibu Jesucristonën 'aquincëxun camina mitsúnmi nun cacëxun bërí 'acësabi oquin ënquinma 'ati 'ai quixun.

⁵ Nucën 'Ibu Jesucristonëan —Nucën Papa Diosan ca aséribi mitsu nuibatia —quixun upí oquin 'unánan, ax 'icësaribiti uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquinma tanshiti 'unánun mitsu 'aquinti cananuna cuëënin.

Axa Jesucristomi catamécë unicaman ca ñu mëëti 'icë quixun Pablonën ca

⁶ Nucën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin cananuna mitsu cain, ui unin cara Jesucristomi catamécë 'ixunbi nun mitsu 'unánmicësabi oi 'iisama tanan ñu mëëtisama tania, abë camina ënananti 'ain.

⁷ Mitsúnbi camina 'unanin, uisai caramina nux 'icësaribiti 'iti 'ai quixun. Mitsubë 'aish cananuna ñu mëëima 'icëma 'ain.

⁸ Cupíoquinma cananuna unin piti picëma 'ain. Nun mitsun piti 'imainun mitsun curíqui cëñuti rabanana cananuna nëtën 'anan iméribi tëmërai atsánquinbi ñu mëëan.

⁹ Mitsúnmi nu cupíoquin mitsun piti 'imainun mitsun curíqui 'ináncëxun nun bití ca asábi 'itsíanxa. Usa 'aínbi cananuna, mitsúnribimi nun 'acësaribi oquin 'anun, nun cuëëncë ñu binuxun nunbi ñu mëëan.

¹⁰ Mitsubë 'ixun cananuna ësoquin mitsu can, an ñu mëëtisama tancë uni an ca pitima 'icë quixun.

¹¹ Èsaquian mitsu ñuicania cananuna cuan, micama raírinëx ismina ñu mëëimabi bana ñuibëquinishi nitsi quixun.

¹² Usa unicama cananuna Nucën 'Ibu Jesucristonën nu sinánmicësabi oquin 'ësëquin cain, atun cuëëncë ñu binuxun ca uni itsi ubíoxunma atúnbi ñu mëëti 'icë quixun.

¹³ Nucën xucéantu, camina unicamaxa chuámarua bucunun ñu upí 'ati, a 'aisama tanquin ëntima 'ain.

¹⁴ Ui unin cara nun cuëñöcë bana ënë ënxun nux quicësabi oquin 'aisama tania, a unibë camina nitima 'ain, axa rabíntanun.

¹⁵ 'Aíshbi camina abë nishanantima 'ain. Nishananquinma camina nun bana quicësaribi oquin 'anun 'ësëti 'ain, nun xucënu 'acësaribi oquin.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

¹⁶ Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bënëtima chuámarua 'inun 'imicë, anbia mitsúxribimi uisa ñu cara 'icëbëbi camabi nëtë chuámarua 'inun mitsu 'imiti cana cuëënin, axbi mitsubë 'iquin mitsu bërúanti cana cuëënin.

¹⁷ 'Èx Pablo 'ixun cana 'ën mëcënanbi cuëñöquin bërúanxmi 'icanun quixun mitsu cain. Ènë isquin camina 'unánti 'ain, ënëx ca Pablonëan cuëñöcë 'icë quixun. Èsoquinshi cana cuëñöin.

¹⁸ Nucën 'Ibu Jesucristonën nuibaquin 'aquincëxmi mitsux upitax bucúti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĚAN TIMOTEO A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

PablonĚan Timoteo quirica cuĕnĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. Usa 'inun ca Nucĕn Papa Dios, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, abĕtan Jesucristo, an nu asaribi 'iminunu nun caíncĕ an mĕnĭocĕxa.

² Timoteo, 'ĕn cana ĕnĕ quirica mi buánmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mix Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Unin cĕmĕquin ñuicĕ bana cuatima bana

³ 'Ēx Macedonia menu cuantámainunmi Efeso ĕmanu bĕrúnun quixun cana mi can, anuxunmi an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'unánmiquinma bĕtsi bana uni ñuixuncĕ unicama usoquin 'axunma 'anun quixun canun.

⁴ Usa 'ain camina a unicama catí 'ain, uni raírĕnĕan nun rara tsóa 'imainun uisai cara nun rara 'iacĕxa quixun ñuicĕ banacama a cuaxunma 'anun quixun. Usa banacama cuatí ca uni ñancábi cuĕbicanania. Usa 'ain ca an a banacama ñuicĕ unicaman Jesucristomi catamĕquin Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anun nu 'aquinima.

⁵ Nucĕn Papa Dios ca cuĕĕnia aín unicamaxa ĕsai 'inúnu 'unánmiti: aín nuitu upí 'ianan aín 'uchacama tĕrĕncĕ 'ixun 'atĕcĕnti sináncĕma 'ianan Jesucristomi asĕrabi catamĕcĕ 'ixun unicama nuibati.

⁶ Usaía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕnia quixun sinanima ca bĕtsi bĕtsi uni amanu amanua sinani banaia. Usa 'ixun ca Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oía 'inun aín unicama 'aquinima.

⁷ Nucĕn Papa Diosan bana unicama 'unánmisa tanquin ñuixunquinbi ca a bana —uisai cara quia —quixun cuatima. 'Imainun ca a ñuixuncĕ banacama —asĕrabi ca usa 'icĕ —quixun ñuixunquinbi uisai quicĕ cara quixun a bana anbi cuatima.

⁸ Camabi unia upí 'iti oquin ca Nucĕn Papa Diosan aín bana uni 'ináncĕxa. Usa 'ain ca a bana quicĕsabi oi 'iquin unin 'unánti 'icĕn, a banax ca upíira upí 'icĕ quixun.

⁹ Cananuna 'unanin, aín nuitu upí 'ixun ca unin usai ca uni 'itima 'icĕ quixun cuĕnĕo bana isquinmabi ñu 'aisama 'aima. 'Aínbi ca an ĕsa ñu 'acĕ unicaman —usaquin 'ati ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánti cuĕnĕo ca a bana 'icĕn: an Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕncĕma, 'imainun an aín bana tancĕma, 'atima 'aish 'aisama sinánñu, 'uchañuira, an Nucĕn Papa Diosmi racuĕquinma aín bana quicĕsabi oquin 'acĕma, 'imainun an aín papa 'acĕ, an aín tita 'acĕ, an uní itsi 'acĕ, acama 'imainun,

¹⁰ aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'icĕ unicama, aín bĕnĕma 'aínbi unibĕ 'icĕ xanucama, xanúxmabi unibĕ 'icĕ unicama, an ñu mĕcamacĕ unicama, cĕmĕcĕ unicama, axa anun Nucĕn Papa Diosbĕ upí 'iti bana, ĕnĕxa quicĕ ñucama cuĕĕncĕma unicama. Ēsa ñu 'acĕ unicaman —usai 'iti ca 'aisama 'icĕ —quixun 'unánun ca Nucĕn Papa Diosan uni aín bana 'ináncĕxa.

¹¹ Axa usa ñu 'ati ca 'aisama 'icĕ quicĕ bana, usaribiti ca Jesucristo ñui quicĕ bana, a uni ñuixunuan Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caíscĕ, ax quia.

Nuibaquian ainan 'imicĕxun unin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —cati bana

¹² Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn ca 'ĕn an cacĕsabi oquin 'ati 'unánxun, aín bana ñuixunun caxun, usoquin 'anun 'ĕ cushioxa. Usa 'ain cana a ñucama sinánquin —asábi ca —quixun a cain.

¹³ Jesús ñui 'atimati bananan 'atimaquin sinánquin aín unicama tēmëramianan 'atimaquin ñuia 'icëbi ca 'ë aín uni 'imiacëxa. 'Ëx Jesucristomi catamëcëma pan 'ianan ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'icë quixun 'unáncëma 'ixun usoquin 'a 'icë ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ën 'uchacama 'ë tērënxuancëxa.

¹⁴ Tērënxuanan ca Cristo Jesúsnan 'aish abë achúshi sinánñushi 'ixun, unicama upí oquin nuibanan upiti ami sinánun 'imiquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cushioxa.

¹⁵ Ënë banax ca asérabi 'icën. Usa 'ain ca camabi unin —asérabi ca —quixun 'unánti 'icën: Camabi uni aín ñu 'aisama 'acë cupía tēmëratí 'icëbi Nucën Papa Diosnan 'inun iëminux ca Cristo Jesús ënë menu uacëxa. Uni itsi 'icësamairai 'uchacë 'icëbi ca ainan 'inun 'ë iëmiacëxa.

¹⁶ 'Ëx 'uchañuira 'icëbia Jesucristonën 'ëmi nishquinma ainan 'ë 'imicë cupí ca axa ami catamëti xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti unicaman 'unánti 'icën, usaribi oquin ca Jesucristonën aribi Nucën Papa Diosnan 'inun 'imiti 'icë quixun. Atúan usaquin 'unánun ca Nucën Papa Diosan nuibaquin 'ë ainan 'imiacëxa.

¹⁷ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Dios, axa usabi 'Apuira 'iá 'aish cëñútimoi usabi 'iti, a unin aín bërúnbi iscëma, 'ianan an camabi ñu 'unáncë, axëshia Dios, a xëñibua 'aínbi rabiti 'ain. Usai ca 'iti 'icën.

¹⁸ Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë, cana mi cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëx ca aín unicama mi ñui quiacëxa, —Timoteonëx upí 'ixun ca Nucën Papa Diosan bana unicama ñuixunti 'icën. Mí ñuia usai quicë unicaman bana sinánquin camina ami catamëquin, Jesucristo cuëncëma ñu 'aquínma 'aisama ñu 'ati sinánquinbi tënëquin upí ñuishi 'ati 'ain.

¹⁹ Usa 'aínbi ca —ësa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun 'unánquinbi usaquin 'acë 'aish uni raíri Jesucristobë upiti nitsima.

²⁰ Usai ca Himeneo 'imainun Alejandro 'i axa. A uni rabë cana Nucën Papa Dios ñui 'atimati banatëcënunma ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan tēmëraminun ëan.

2

Camabi uni Nucën Papa Dios ñucáxunti bana

¹ Ënë ñucama pain ñuiquin cana mi cain: Timoteo, min camina axa Jesucristomi catamëcë unicaman, uni raíri upiti buacunun 'imianan aín cuëncë ñuribi bianan ami catamëanuan sinánminun, Nucën Papa Dios ñucáxunun 'ë caxunti 'ain. Canan camina atúan Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun canun cati 'ain.

² Usonan ca camabi nëtënu 'icë 'apucama 'imainun 'apun anëcë unicamaribi Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën, nuxnu upí sinánñu 'ianan ubíonanimia chuámashirua 'aish ax cuëncësabi oi 'i buacunun.

³ Usoquin Nucën Papa Dios camabi uni ñucáxunti ca asábi 'icën. Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmicë, ax ca usoquian aín unicaman 'ati cuëña.

⁴ Ax ca camabi unían ainan 'inux iëquin ax cuëncësabi oi 'iti 'unánti cuëña.

⁵ Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icën. An abëa camabi uni upí 'inun 'imiti axribi ca achúshishi 'icën, a uni ca Jesucristo ax 'icën.

⁶ Camabi uníxa aín 'ucha tērëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun ca 'itsianxmabi bamacëxa. Usai ca 'iacëxa quixun ca aín unicaman Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin unicama ñuixunia.

⁷ Usa 'ain cana an 'imicë 'ixun judíos unicamaishima judíosma unicamaribi Jesucristomi catamëtía Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'inun 'unánmin. Usaquin uni 'unánminun ca Nucën Papa Diosan 'ë caísacëxa quixun ñuixunquin cana Cristonan 'ixun cëmëquin paránquinma mi can.

⁸ Ësa cana 'ëx cuëñin, uinu cara axa Jesucristomi catamëcë unicama timëtia anuax ca nucë bënë unix upí oquin sinani, unimi nishi abë cuëbicananima, aín mëcën manámi oi Nucën Papa Diosbë banati 'icën.

⁹ Usaribiti ca axa Jesucristomi catamēcē xanucamaxribi ax tanxēshi mēníocati 'icēn, 'aisamaira cupícē ñu, chupa, curi, 'imainun perla, acama ca pañutima 'icēn. Aín buribi ca unin isnun quixun 'aisamaira oquin mēníotima 'icēn.

¹⁰ Usai 'iquinma ca uisoquin cara axa Nucēn Papa Diosmi catamēti ami cushicē xanun ñu 'ati 'icē, usoquinshi aín nuitu upí 'ixun 'anan nuibaquin 'aquinsa 'icē raíri 'aquinti 'icēn.

¹¹ Axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcē 'ain ca xanuxun banaquinma nucē bēnē unían Nucēn Papa Diosan bana ñuixunia cuaquin, a banaxa quicēsabi oquin 'ati sinánti 'icēn.

¹² Cana mi cain, axa Jesucristomi catamēcē unicama timēcēbētan ca xanuxun bana ñuixuntima 'icēn, nucē bēnē unían aín bana tanquin an cacēsabi oquin 'anun quiax ca quitima 'icēn. Usai 'ianan ca unían Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncēbē banatima 'icēn.

¹³ Nucēn Papa Diosan ca uni achúshi, Adán, a pain uniotancēxun xanu achúshi, Eva, aribi uniocēxa.

¹⁴ Uniocēbi ca ñunshin 'atimanēn 'apúan sinánmicēxun runun Adánma, Eva paránquin ñu 'atima 'amiacēxa. Usocēx ca 'uchacēxa.

¹⁵ Usa 'aínbi ca uinu 'icē xanun cara tuáñu 'ianan Jesucristomi catamēcē 'ixun, bētsibē nuibananquin upí sinánñu 'ixun 'atima ñu sinánquinma, tuáñu xanúan 'ati ñucama upí oquin 'aia, a xanux Nucēn Papa Diosan upí oquin 'aquincē 'iti 'icēn.

3

Axa Jesucristomi catamēcē unin cushicamaxa usai 'iti bana

¹ Ēnē bana ca asérabi 'icēn: Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'iisa tancē uni an ca 'unánti 'icēn, ēnē ñu mēēti ca upíira 'icēn. —Usa 'ain cana upíira oquin 'ati 'ai —quixun sinánti 'icēn.

² Usa 'ain ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi ax ēsa uni 'iti 'icēn: Ca 'iti 'icēn, —'aisama ca —quixun unin ñuicēma, xanu achúshiñuishi, upí sinánñu, cuaibē banacēma, upí oquin sináncē 'ixun ñu 'atima 'acēma. 'Ianan ca a isi aia cuēēnquin uni bicē 'ianan Nucēn Papa Diosan bana 'unánmiti 'unáncē 'iti 'icēn.

³ Paēncēma 'ianan ca unibē mēēnanti sinánñuma 'iti 'icēn. Usa 'aish ca bēnētima cuēmēninishi unibē bananan curíquiñu 'iisa tani bēnētima 'icēn.

⁴ Aín xubunu 'icē aín aintsicamaxa upí 'inun bērúanti ca 'unánti 'icēn. An upí oquin 'unánmicēxuan aín bēhchicēnēn aín bana cuacē ca 'iti 'icēn.

⁵ Aín xubunu 'icē aín aintsicama upí 'inun bērúanti 'unáncēma 'ixun ca unin axa Jesucristomi catamēcē unicama upí 'inun bērúantima 'icēn.

⁶ Bēríratsu ami catamēcē uni ax ca axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'itima 'icēn. Usa 'ixunbi ca —'ēx cana bētsi unisamaira 'ai —quixun sinánti 'icēn. Usaribiquin rabíquin —'ēx cana Nucēn Papa Diosaribi 'ai —quixun sináncē cupí ca Nucēn Papa Diosan ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, aín nētēnua chiquíancēxa. Usaribitía rabítí rabanam camina axa bēríratsu ami catamēcē uni axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'imitima 'ain.

⁷ Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi ax ca axa Jesúsmi sináncēma unínbia —ax ca upí nuituñu 'icē —quixun 'unáncē 'iti 'icēn. Usama 'icē ca unia a ñui 'atimatí banamainun ñunshin 'atimanēn 'apúnribi ñu 'atima 'amiti 'icēn.

An axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquincē unicamaxa usai 'iti bana

⁸ Axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'icēsaribiti ca an atu 'aquincē unicamáxribi 'iti 'icēn. Upí uni ca quixuan unin 'unáncē ca 'iti 'icēn. 'Ianan ca cēmēma 'ixun aín quicēsabi oquin ñu 'acē 'iti 'icēn. Paēncēma 'ianan ca curíqui binuxun uni paráncēma 'iti 'icēn.

⁹ Usa 'ixun ca Jesucristomi catamëquin Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë ñucama upí oquin 'unani an 'imicësabi oi 'iti 'icën. Usai 'i ca —'ën cana Nucën Papa Dios cuëncëma ñu 'aia —quixun 'unáncë 'iti 'icën.

¹⁰ An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti uni caísnuxun camina uisa uni cara, uisoquin cara ñu 'aia quixun pain istancëxun caísti 'ain.

¹¹ An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unin xanux ca —upí xanu ca —quixuan camabi unin 'unáncë 'iti 'icën, ca cëmëi bëtsimi manáncëma 'iti 'icën, paëncëma 'ianan ca aín ñu 'ati upí oquin 'acë 'iti 'icën.

¹² An axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquincë unix ca achúshi xanuñuishi 'iti 'icën. Aín bëhicë 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicama upí 'inun bërúanti ca 'unánti 'icën.

¹³ Usa uni 'ixuan axa Jesucristomi catamëcë unicama upí oquin 'aquinia isquin ca camabi unin —atux ca upí uni 'icë —quixun ñuiti 'icën. Usaquian ñuicëxun ca ami cushicë 'aish racuëquinma Cristo Jesús unicama ñuixunti 'icën.

Uni itsínma axa Jesucristomi catamëcë unicamainshi 'unáncë bana

¹⁴⁻¹⁵ 'Ën cana bënëtishi mi isi cuanti sinanin. Usa 'ixunbi cana 'ëx bënëquiancëbëtanmami, usai ca Jesucristomi catamëcë unicama bucuti 'icë quixun 'unánun, quirica pan mi buánmin. Axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, aín uni 'icën. Aín unicama cupíshi ca camabi unin uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unánan uisax cara uni ainan 'iti 'icë quixun 'unánti 'icën. Atu cupíshi ca bëtsi unicaman ënë ñucamax ca asérabi 'icë quixun manutima 'icën.

¹⁶ Asérabia unin 'unáncëma ñu Nucën Papa Diosan aín unicamaishi 'unánmicë 'ain ca nun ñuicë bana ënëx asérabi 'icën:

Jesucristo ax ca Diosribi 'aish ënë menuax uni 'iacëxa. Jesucristonën ca aín nuitu upí 'ixun upí ñuishi 'aia quixun ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan unicama sinánmiacëxa. 'Imainun ca Jesucristonëx ángelnëribia iscë 'iacëxa. Usa 'ain ca a ñuiquin aín unicaman camabi menuxun uni 'unánmia. A ñuicë banax ca asérabi 'icë quixun sinani ca camabi menuax, uni ami catamëtia. Usa 'aish ca ënë menu 'itancëx aín Papabë 'i aín nëtënu cuancëxa.

4

An Nucën Papa Diosan banamabi bana itsi uni ñuixuncë uni ñuicë bana

¹ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan ca nu upí oquin 'unánun 'unánmia, Jesucristo utëcënti nëtë 'urama 'ain ca ñunshin 'atima, an uni paráncë, acaman sinananmicëxun, uni raírinën 'atima ñu 'aquin Jesucristomi catamëti ënti 'icë quixun.

² Usai 'iquin ca axa cëmëcë unin bana cuati 'icën. A cëmëcë unicama an ca cëmëntapun 'aish cëmëquin, usai banati ca 'aisama 'icë quixun 'unaníma. Usa unicamax ca aránpi 'itsisan mëpëpëcacëxa mocënu ñun naxcacëxunbia paë tancëma unisaribi 'icën.

³ A unicamax ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman isa xanu bitima 'icë quianan bëtsi bëtsi ñuribi pitima 'icë quiax quia, an 'ináncëxun aín unicama an aín bana 'unáncë 'ixun a —asábi ca —caquin piti oquian camabi ñu Nucën Papa Diosan unio 'aínbi.

⁴ Nucën Papa Diosan unio camabi ñux ca upí 'icën. Usa 'ain ca aín unicaman —pitima ca —quixun timaquinma Nucën Papa Dios —asábi ca —caquin piti 'icën.

⁵ Aín banaxa —asábi ca camabi piti ñu 'icë —quiax quicë cupí cananuna an nu ñu 'ináncëxun, Nucën Papa Dios —asábi ca —quixun caquin piti 'ain.

An Jesucristo cuëncësabi oquin bana ñuixuncë uni ñuicë bana

⁶ 'Ën mi cacë bana ënë axa Jesucristomi catamëcë unicama ñuixuncë 'aish camina an Jesucristo cuëncësabi oquin bana ñuixuncë 'iti 'ain. 'Ianan camina ami ñuixuncë bana upí oquin 'unánquin a banaxa quicësabi oquin 'ati 'ain.

⁷ Usai 'iquin camina unían aín rara usai 'iá bana ñuicëbëtanbi, usaribi oquin 'aquinma, upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'ati 'ain.

⁸ Ënëx ca ësa 'icën. Camabi nëtën cuai aín nami bachura 'ianan cushi 'aish ca uni upiti cuai cuëënia. Usai cuëëncësamaira oi ca camabi nëtën upíira oquin sinánquin Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai, uni ënë menuax upitax bucui cuëëanan usai 'itancëx Nucën Papa Diosan nëtënuaxribi abë 'aish cuëënti 'icën.

⁹ Usai ca 'iti 'icë quicë banax ca asérabi 'icën. Usa ca quixun ca camabi unin upí oquin 'unánti 'icën.

¹⁰ Nucën Papa Dios, axa bamatimoi tsócë, an camabi uni ainan 'inun iémisa tanquin Jesucristomia ax catamëcë unicama iémicë, an ca axa quicësabi oquin ënë menuxun 'imianan aín nëtënuaxribi aín unicama upitax 'inun 'imiti 'icë quixun cananuna 'unanin. Usa 'ixun cananuna nun 'acësaribi oquian camabi unin 'unánun, tëmëranan uni numi 'atimati banacë 'ixunbi unicama Nucën Papa Diosan bana ñuixunin.

¹¹ 'Ën mi cacë banacama ënë camina axa Jesucristomi catamëcë unicama usaquian 'anun quixun caquin 'unánmiti 'ain.

¹² Usoquin 'anan camina mix mëcó unima cupía unin timaquin min bana cuaisama tanti rabanen upí uni 'iti 'ain. Mixmi 'icësaribitia axa Jesucristomi catamëcë unica-maxribi upí 'inun camina upiti bananan, upitishi 'ianan, unicama nuibanen, uisa ñu cara 'icëbëbi Jesucristomi catamëanan, min xanuma 'ain xanubë 'itima 'ain.

¹³ 'Ëx mi isi cuanmainun camina axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënxun Nucën Papa Diosan bana, min 'acësabi oquin camaxunbia cuanun cushin banaquin 'ati 'ain. Atúxa upiti Jesucristomi catamënun camina bana ñuixunquin upí oquin sinánmiti 'ain.

¹⁴ Axa Jesucristomi catamëcë unicamaxa timëcë 'aían atun cushicaman aín mëcën minu nanxun, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun mi cá bana a camina manutima 'ain. Atúan cacësabi oquinmi 'anun ca Nucën Papa Diosan mi cushioti 'icën.

¹⁵ —An ca Jesucristomi catamëcë 'ixun, upí oquin ñu 'aia —quixuan unicaman mi isnun camina upí oquin sinánquin 'ën mi cacë banacama quicësabi oquin ënquinma 'ati 'ain.

¹⁶ Amanu amanea sinanima camina a bana quicësabi oi 'ianan a banaxa quicësabi oquin uni bana ñuixunti 'ain. Usaquin 'aími mix iëcë 'imainun ca an mínmi a bana ñuixuncëxun cuacë unicamaxribi Nucën Papa Diosan 'inux iëcë 'iti 'icën.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicamabë usai 'iti bana

¹ Uni apan camina ñu catima 'ain. Ñu caquinma camina min papami 'acësaribi oquin uni apan upí banaishi ñuixunquin 'ësëti 'ain. Min xucënmi 'acësaribiquin camina bënë unicamaribi nuibaquin 'ësëti 'ain.

² Min titami 'acësaribi oquin camina nuibaquin xanu xënicama 'ësëti 'ain. 'Anan camina min chirabacëmi 'acësaribi oquin xanu xuntacucamaribi 'atimaquin sinánquinma upí oquin sinánquin 'ësëti 'ain.

³ Casunamëcë xanucama camina an ñu 'aquinti 'aíma 'ain, 'aquinti 'ain.

⁴ Usa 'aínbi ca xanu casunamëcënx tuáñu 'ianan babañu 'icë aín tuábëtan aín baban 'aquinti 'icën, chamará 'icë ca aín papabëtan aín titan tëmëraqinbi nuibaquin tuá canioia, usa cupí. Usa 'ain camina uni 'imainun xanu, aín tita, aín papa 'imainun aín xubunu 'icë aín aintsicamaribi 'aquianan ñu 'axunti 'unánmiti 'ain. Usaquian 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia.

⁵ An ñu 'aquinti 'aíma 'ain ca xanu casunamëcënx Nucën Papa Diosmishi catamëtia. Usa 'aish nëtënbí, imëbi ëníma abë banaquin ca Nucën Papa Dios raíri uni ñucáxunia.

⁶ Casunamëcë xanu axa xanu raíri 'aquinti sinanima, aín cuëëncësarishi 'icë, ax ca bamacëma pain 'aíshbi bamacësa 'icën.

⁷ Usa 'ain camina 'ën mi cacë banacama ënëxa quicësabi oía 'inun, axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmiti 'ain, unían —aín aintsi 'ibu ca upí oquin 'aquinima —quixun ñuiti rabanán.

⁸ Uni 'imainun xanu Jesucristomi catamëcë 'ixunbia, an aín xubunu 'icëcama 'imainun aín aintsi 'ibucamaribi ami sinánquin 'aquincëma, ax ca Jesucristomi catamëcëmasa 'icën. Usa 'aish ca axa Jesucristomi catamëcëma uníxa 'icësamaira oi 'atimaira 'icën.

⁹ An ñu 'aquintia 'aíma 'ain ca xanu casunamëcë, axa Jesucristomi catamëcë unicaman 'aquinti 'icën. 'Aquincëxun ca atúinshia ñu 'axunun cainquinma, anribi axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'icën. Usaquian 'anun aín anë quiricanu 'acë xanu, ax ca sesenta baritiañuma pan 'itima 'icën. Casunamëcëma 'aish achúshi bënëñuishi 'iá ca 'iti 'icën.

¹⁰ Upí oquian ñu 'aia unin 'unáncë ca 'iti 'icën. Cara aín tuá upí oquin canioxa, cara uni 'imainun xanu a isi aia upí oquin biaxa, cara axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquianxa, cara axa tëmëracë unicama chuámarua 'inun 'aquianxa, 'imainun cara uisa ñu upíribi 'axa quixun 'unáncë 'aish ca aín anë 'acë 'iti 'icën.

¹¹ Usa 'ain camina casunamëcë xanu xutani 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama an 'aquinun 'imitima 'ain. Usa xanux ca Jesúsmi manuti amiribishi bënutisa tanti 'icën.

¹² Usari 'i ca —'ën cana axa Jesucristomi catamëcë unicama 'aquinti 'ai —quixunbi 'aquiníma 'uchati 'icën.

¹³ Tanan ca usa xanux ñu mëëtisama tani chiquishi, bëtsi bëtsi xubunu atsínbëquinquin bana ñuibëquini niti 'icën. Nianan ca a ñuitima ñuribi ñuiti 'icën.

¹⁴ Usaía 'itima cupí cana cuëënin, xutani 'aísha ax casunamëcë xanux ca bënuti 'icën. Bënütancëxun tuatancëxun ca aín tuá 'imainun aín xubunu 'icë ñucama upí oquin bërúanan, aín bënëribi 'aquinti 'icën. Usaquian 'acëbë ca axa Jesucristomi sináncëma unicama a xanu ñui 'atimati banatima 'icën.

¹⁵ Usai 'iquinma ca casunamëcë xanu raírinën Nucën Papa Diosmi sinánti ënxun ñunshin 'atimanën 'apu Satanasnëan sinánmicësabi oquinshi 'aia.

¹⁶ Usa 'ain cana mi cain, bëbu 'imainun xanu axa Jesucristomi catamëcëcaman ca aín aintsi 'ibu casunamëcë 'icë upitaxa 'inun bërúanti 'icën, axa Jesucristomi catamëcë unicaman isa a bërúanan quixun sinánquinma. Usa 'aínbi ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman, an 'aquinti aín aintsi 'ibu 'aíma 'ain, xanu casunamëcë 'aquinti 'icën.

¹⁷ Aín cushían upí oquin 'aquincëxun ca axa Jesucristomi catamëcë unicaman ami sinánquin nuibaquin aín bana cuati 'icën. Usa 'ixun ca bëtsi 'acësamaira oquin an bana ñuixuanan upí oquin 'unánmicë, ami sinánquin nuibanan upíira oquin aín bana cuati 'icën.

¹⁸ Moisésnëan cuëñëo bana ca quia: “Trigoma rëucubutanun amáquin piia quixun camina vaca bënë cuëtanitima 'ain”. Jesusaxribi ca ësai quiacëxa: “An ñu mëëxuncë uni a ca an ñu mëëmicë unin cupíoia”. Usaribiti ca an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë uni an aín cupí biti asábi 'icën.

¹⁹ Axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushia, usai ca 'ia quixun uni achúshinën ñuia camina cuashiti 'ain. Rabë unían ñuia camina cuapánti 'ain. Rabë 'imainun achúshi unían ñuiaíra camina —asérabi ca —quixun 'unánti 'ain.

²⁰ Usa 'ixuan asérabi ënquinma 'aisama ñu 'aia camina axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënxun sinanatánun 'ësëti 'ain, usaquinmi caia cuaquian axa Jesucristomi catamëcë uni raírinën —'ënribi cana usaquin 'atima 'ai —quixun sinánun.

²¹ Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo 'imainun aín ángel upícamanribia ismainun cana ësáquin 'anun mi cain: Min aintsi 'ibu 'imainun uisa uni cara, anbia axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'ixunbi ñu 'aisama 'aia camina axa Jesucristomi catamëcë unicama timëcënxun sinanamiquin cati 'ain, 'ën mi cacësabi oquin.

²² Upí oquin aín nuitu 'unánxunmaishi camina uni axa Jesucristomi catamëcë unicaman cushi 'imitima 'ain. Upí oquin pain uisa uni cara quixun istancëxun camina min

mëcën anu nanquin anëti 'ain. Isunmabi upíma uni anëaxbi camina usaribiti upíma 'iti 'ain. Usaquin ñu 'ati rabanan camina bërúancati 'ain.

²³ Min pucu 'aisama 'iquin camina 'unpáxëshi 'aquinma vino chamara 'unpáxcëñun mëscuxun 'ati 'ain.

²⁴ Uni raírinëan unëquinma ñu 'aisama 'aia ca a unicama policíanën buáncëma 'aínshi unin isia. Isananbi ca uni raírinënribi unëxun ñu 'aisama 'aiabia policíanën a unicama buáncëbëtan cuni unin 'uania.

²⁵ Usaribiquin ca unían ñu upíshi 'aia camabi unin isia. Usaquian iscëma 'aíshbi ca unían upí oquin 'acë ñu ax raíri unían 'unáncëma 'itima 'icën.

6

¹ An uni ñu mëëxuncë uni, ax Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an ñu mëëmicë uni ñuiquinma upíxuinshi ñu mëëxunti 'icën, unían Nucën Papa Dios ñuianan aín banaribi 'atimaquin ñuiti rabanan.

² A rabëtaxbi Jesucristomi catamëcë 'ixun ca an uni ñu mëëxuncë unin —an ë ñu mëëmicë uni cana upí oquin ñu mëëxunima —quixun sinántima 'icën. Usai 'iquinma ca an ñu mëëmicë uni axa Jesucristomi catamëcë 'aish aín nuibacë xucënsa cupí, bëtsi uni 'acësamaira oquin ñu mëëxunti 'icën. Usai 'inun camina camabi uni ñuixunquin 'unánmiti 'ain.

Jesucristomi catamëcë uni ñuñu 'iisa tani bënëtima bana

³ Ui unin cara unínbi sináncë bana uni 'unánmiquin Nucën 'Ibu Jesucristonën ñuicë bana, anun uni iëti, a 'imainun an sinánmicëxuan aín unicamanribi ñuicë bana cuaisama tania,

⁴ a unin ca rabiacaquinbi aña ñubi 'unáncëma 'icën. Usa unin ca abë cuëbicanantishi cuëenquin —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quixun raíri unicama cuëbicananquinia. Usai 'i ca a unicamax nutsianan, nishánanan, ñuiyanani 'atimati banaia. Usa 'ixun ca uinu 'icë unínbi ca aséribi bana ñuima quixun sinania.

⁵ Usa 'aish ca a unicamax usaíshi 'iquin uisa ñu 'ati cara upí 'icë, uisa ñu 'ati cara upíma 'icë quixun 'unanima nëtëtima nishánani cuamianania. Usai 'icë unicaman ca Nucën Papa Diosan bana 'aquin isa unin curíqui biti 'icë quixun sinania. A unicamabë camina nitima 'ain.

⁶ Axa ñuñu 'iisa tani bënëtima Jesucristomi catamëcë uni ax cuni ca upí oquin sinani cuëënia.

⁷ Ñuñu cananuna bacëanma 'ain. Usaribiquin cananuna bamaquianquin uisa 'ixunbi nun ñucama buaniman.

⁸ Usa 'ain cananuna pitiñu 'ianan chupañu 'aish cuëenquin 'aisamaira ñuñu 'iti sinántima 'ain.

⁹ Axa 'aisamaira ñuñu 'iti cuëëncë uni a ca ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'aisama 'anun sinánmia. Sinánmicëxun ca a unicaman, uni sinánñuman 'acësaribi oquinshi 'ati 'icën. Atúan usoquin sináncë cupí ca an 'aisama ñu 'atishi sináncë unicamax, aín sinan ñancáishi 'aish xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'itimoí bamanuxun 'aia.

¹⁰ Axa ñuñu 'ianan 'aisamaira curíquiñu 'iti cuëëncë uni an ca masáquin sinan sinánquin, uisa ñu cara upíma 'icë abi 'aisama sinánñu 'ixun 'aia. Usa 'ain ca raíri unin Jesucristomi sináncë 'ixunbi 'aisamaira ñu biti cuëenquin, Jesucristo manubianxun ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca masá naituti nitsia.

Jesucristonan 'ixun ñu 'atima 'ati sinánquinbi tënëti bana

¹¹ Uni raírinëan 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'iti cuëëncë cupí 'atima ñu 'acëbëbi camina mix Nucën Papa Diosmi catamëcë 'aish atumi 'unánti 'ain. 'Unánquin camina upí sinánñu 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'anan, ami catamëti unicamabë nishánanima nuibananan, uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima 'ianan, rabbitima cuëmëninishi banati 'ain.

¹² Ñunshin 'atimanëan 'atimamitisa tancëxunbi tënëquin camina Nucën Papa Diosmi catamëcë 'ixun ax cuëncësabi oquinshi ñu 'ati 'ain. Usoquin 'atancëxmi xëñibua 'aínbi aín nëtënu abë 'inun ca an mi caísacëxa. Aséribi cana 'ëx usai 'i quiax camina 'itsa unían cuamainun quiacën.

¹³ Nucën Papa Dios, an camabi ñu unio, a 'imainun Jesucristo, Poncio Pilatonën ñucacëxun chiquinaquin —'Apu 'inux cana uacë —quixun cá, ax cuëncësabi oquin cana mi cain,

¹⁴ Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti nëtë 'itámainuan xëñibua 'aínbi uínbi min camina ñu 'atima 'acë quixun sinánti rabanan camina ñu 'aisama 'aquinma, 'ën mi cacë bana bëtsi oquinma ax quicësabi oquinshi 'ati 'ain.

¹⁵ Aín nëtëa sënëncëbëtan ca Nucën Papa Dios, ax achúshishi 'icëa camabi unin ashi rabiti, 'ianan cushiira cushi 'aish, 'apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu, anbi Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënun xuti 'icën.

¹⁶ Nucën Papa Dios axëshi ca cëñutima usabi 'ia. Ax ca uíxbi bëbaquiantisama oquian pëcacë nëbëtsi 'icën. Uínu 'icë unínbi ca a isáma 'icën. Istisama ca ax 'icën, uínbi ca a isima. Ax cushiira cushi 'icë ca xëñibua 'aínbi camabi unicama 'imainun ángelcamanribi a rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

¹⁷ Axa Jesucristomi catamëcë uni, 'itsa curíquiñu 'imainun 'itsa ñuñu 'icë camina ësaquin cati 'ain: Curíquiñu 'ixun camina —'ëx cana ñuñuira 'aish bëtsi unisama 'ai — quixun sinántima 'ain. Curíqui 'imainun ñucamaxribi ca nëtéti 'icën. Usa 'ain camina min curíquimi catamëquin —uínbi ca 'ë uisoima, añu ñu carana 'aisa tani a cana 'ati 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sinánquinma camina Nucën Papa Dios an bamatimoi tsócë 'ixun, anun nux chuámarua bucunun camabi ñu nu 'ináncë, amishi catamëti 'ain.

¹⁸ Canan camina ësaquinribi atu cati 'ain, ënquinma upí ñuishi 'anan ca uix cara ñuñuma 'aish 'aquinsa 'icë aribi ñonquinma 'aquínti 'icë quixun.

¹⁹ Usoquin 'acë 'aish ca ñuñu uni ax Jesucristonën 'acësaribi oquin sináncë 'aish ënë menuxun pain Nucën Papa Dios cuëñmitancëx, bamatancëxribi xëñibua 'aínbi chuámarua abë 'iti 'icën.

Ashia Pablonën Timoteo cá bana

²⁰ Timoteo, cana mi cain, bana itsi ñuixunquinma camina Jesucristo ñuicë banaishi bëtsi oquinma unicama ñuixunti 'ain. Jesucristo ñui quicë bana isa quixunbi ca bëtsi bëtsi unin aséribi a bana quicësa oquin ñuixunquinma bëtsi bana ñuia. A banax ca an ñu 'unáncë unicaman aséribi isa quixun ñuicë 'aíshbi ñancáishi 'icën. A bana camina cuatima 'ain.

²¹ Raírinën ca a bana cuaquin Nucën Papa Diosmi sinánti ëanxa.

Nucën Papa Diosan nuibaquin mi 'aquinmainun ca bërúanx 'it. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN ARIBI TIMOTEO BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PablonĒan Timoteo quirica cuĕnĕoxuan

¹ 'Ēx cana Pablo, aín bana ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain, Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin. —Jesucristomi catamĕtíshi ca uni Nucĕn Papa Diosnan 'iti 'icĕ — quixun unicama canun ca Jesucristonĕn 'ĕ 'imiacĕxa.

² Timoteo, 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕ nuibaquin cana ĕnĕ quirica mi buánmin. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibaquin min 'uchacama tĕrĕncĕ cupími ainan 'aish chuámashirua 'iti cana cuĕĕnin.

Cristo ñuiquin uni cati bana

³ Nucĕn raracaman 'asaribi oquin 'ĕnribi asĕrabi a 'inamĕcĕ 'ixun rabicĕ, Nucĕn Papa Dios, a cana imĕbi nĕtĕnbi abĕ banaquin mi ñucáxunquin —asábi ca —quixun cain.

⁴ Mixmi bĕunan mĕscúĕ aribi manucĕma 'ixun cana chuámarua tani cuĕĕinra cuĕĕnuxun mi istĕcĕinşa tanin.

⁵ 'Imainun cana mixmi asĕrabi Jesucristomi sinania 'ĕn mi iscĕ a manuiman. Min chichi, Loida, 'imainun min tita, Eunice, axa 'icĕsaribiti camina mix asĕrabi Jesucristomi sináncĕ 'ai quixun cana 'unanin.

⁶ Usa 'ain cana manúaxmami 'inun mi cain, 'ĕn mĕcĕn minu nancĕbĕtan ca Nucĕn Papa Diosan aín bana ñuixunun aín cushi mi 'ináncĕxa. A cushia minuax nĕtĕnunma camina bĕnamĕbutibia tsi rĕquirutĕcĕncĕsa 'inuxun, ami catamĕquin aín bana ñuixunti 'ain.

⁷ Ainan 'aíshnu racuĕ 'inun ca Nucĕn Papa Diosan nu 'imiamia 'icĕn. An ca nu ainan 'imiacĕxa, aín cushiñu 'ixúnu nuibaquin unicama 'aquianan upí oquin sinánquin ñu 'anun.

⁸ Mix ainan 'aish camina —'ĕx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixun uni catimi rabíntima 'ain. 'Imainun camina Jesucristonĕn bana uni ñuixunia 'ĕ sipuacancĕ cupí rabíntima 'ain. Usai 'iquinma camina miribia uni Nucĕn Papa Diosan bana ñuixuncĕ cupí, unin tĕmĕramicĕxunbi rabínquinma tanshiti 'ain, Nucĕn Papa Diosan ax cuĕĕncĕsabi oquin mi cushiomainun.

⁹ Nucĕn Papa Diosan ca nu iĕmiquin ainan 'imiacĕxa, nuxnu ax cuĕĕncĕsabi oíshi upí 'inun. Nun ñu upí 'acĕ cupíma, axbi nuxnu ainan 'iti cuĕĕnquinshi, ca nu nuibaquin Jesucristo cupí nu ainan 'imiacĕxa. Camabi ñu uniocĕma pain 'ixun ca Nucĕn Papa Diosan nuibaquin, Cristo Jesusan nu iĕminun mĕníocĕxa.

¹⁰ Mĕnío 'ixun ca camabi unían —an ca nu nuibatia —quixun 'unánuan nu iĕmiti Jesucristo xuacĕxa. Xuá 'aish ca axa ami catamĕcĕ unicamaxa ax utĕcĕncĕbĕ usaribiti 'iti oi bamatancĕxbi baísquiacĕxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, ainan 'aish ca uni aín nĕtĕnu cĕñútimoí abĕ 'iti 'icĕ quixun.

¹¹ Usaía Jesucristo ñui quicĕ banacama camabi judíosma unicama ñuixuanan aín bana quicĕsabi oía 'inun 'unánminun ca Nucĕn Papa Diosan 'ĕ 'imiacĕxa.

¹² An 'imicĕxun usoquin 'acĕ cupía bĕtsi bĕtsi ocancĕxbi cana rabiniman. Ami catamĕquin cana 'unanin, ax cushiira 'ixun ca Nucĕn Papa Diosan, 'ĕx a 'inamĕcĕ 'icĕ bĕrúanquin aín bana bĕtsi oquin ñuiquinma upí oquinshi unicama 'unánminun 'ĕ 'aquinti 'icĕn. 'Aquianan ca anúan ax utĕcĕnti nĕtĕn uquin an 'ĕn 'acĕ ñucama upí isti 'icĕn.

¹³ 'Ēn mi ñuixuncĕ banacama quicĕsabi oquin camina manuquinma 'ati 'ain. 'Anan camina ainan 'icĕa Cristo Jesusan mibĕ 'ixun cushiocĕx ami catamĕti camabi uni nuibacĕ 'iti 'ain.

¹⁴ Aín Bĕru Nunshin Upí an nubĕ 'ixun nu sinánmicĕ, an 'aquincĕxun camina Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oíshi 'ianan Jesucristo ñuicĕ banaishi ñuixunti 'ain.

¹⁵ Camina 'unan, Asia menuax ucë unicamabëtan ca Figelo 'imainun Hermógenes, axribi anuax ucë 'ixun, anribi 'ë ëbianxa.

¹⁶⁻¹⁷ Usa 'aínbi ca Onesíforonën 'ëx masá nuitucasíabi 'ë 'ësëquin 'ë cuëenmiäxa. Romanu ax bërí ucë 'ixun mëracsatsi bënëquin bariquinbi 'acasmantancëxun 'ë mërax ca 'ëx sipunu 'aínbi rabinima 'itsai 'ë isi uaxa. Usa 'ain cana Nucën 'Ibu Diosan Onesíforonën xubunu 'icëcama nuibaquin 'aquinti cuëenin.

¹⁸ 'Imainun camina 'unanin, Efeso ëmanuxunribi ca Onesíforonën ñu nu 'itsa oquin 'axuanxa. Usa 'aían Nucën 'Ibu Jesucristo utëcëncëbëtan Nucën 'Ibu Diosan a upí isti cana cuëenin.

2

Aín cushían cacësabi oi suntáru 'icësaribiti Jesucristonan 'aish, 'iti bana

¹ Timoteo, 'ën bëchicësa 'icë cana mi cain, Jesucristonëan nubë 'ixun nuibaquin nu 'inánti aín cushi a bëtsi camina ami cushicë 'iti 'ain.

² Axa timécë unicama 'ën caiamí cuacë banacama, a camina, an aséribi uni raíri 'unánmiisabi sinánñu uni caístancëxun usaribi oquian 'anun 'unánmiti 'ain.

³ Suntárunëan upí 'ixun aín cushían cacësabi oquin tëmëraquinbi 'acësaribi oquin camina mix, Jesucristonën uni 'ixun, tëmëraquinbi an cacësabi oquin 'ati 'ain.

⁴ Suntárunën ca suntáruma unicamabëtan ñu mëëquinma atun 'ati ñuishi 'aia. Usa 'ixun ca aín comandante cuëenminuxun añu 'anun cara caia a 'atishi 'ixun cainia. Usaribi oquin camina min 'Ibu, Jesucristo, ax cuëencësa oquinshi 'ati 'ain.

⁵ Ënëx ca ësaribi 'icën. An pelota 'acë unicamax ca usaquin pelota 'ati 'unáncëma 'aish ñancábi cuaia. Usai 'iquin ca aín cupí bitsima.

⁶ Ësaribi ca. An ñu mëécë unínribi ca aín naënu ñu 'apáxun mëníoquin, ax paían 'icëcama a ainan 'inun cuëenquin bitsia.

⁷ Ën mi cacë banacama ënë camina upí oquin sinánti 'ain. Sinania ca Nucën 'Ibu Jesucristonën upí oquinmi cuanun mi 'unánmiti 'icën.

⁸ Axa bamaxbi baísquia Jesucristo, Davidnën rëbúnqui, a camina manuquinma sinánti 'ain. A ñui quicë bana anun uni Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca 'ën unicama ñuixuncë ënëx 'icën.

⁹ A bana ñuixunia oquin ca unin 'ë sipuaquin tëmëramianan 'uchañu uni 'acësaira oquin 'ë manë risin təcërcaxa. Usoquin 'ë 'aquinbi ca uinu 'icë unínbi Nucën Papa Diosan bana cëñuima. A bana cuati ca 'itsa uni Jesúsmi sinania.

¹⁰ An sinánmicëx ca 'itsa uni Nucën Papa Diosnan 'inux Cristo Jesúsmi sinánti 'icën. Acamaxa aín 'uchacama tërëncë 'ianan Cristo Jesús bë 'aish xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun cana unían tëmëramicëxunbi tanshiti cuëenquin a bana ñuin.

¹¹ Ësaía quicë bana ënëx ca aséribi 'icën:
Nun 'uchacama ëni Cristobë bamacësa 'itancëx abë baísquicësa 'aish cananuna abë 'iti 'ain.

¹² Nucën Papa Dios ainan cupí tëmëraquinbi ëncëma 'aish cananuna abë 'apusa 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca nuxnu —'ëx cana Jesucristonën unima 'ai —quicëbë axribi nu ñui —ax ca 'ën unima 'icë —quiti 'icën.

¹³ Axa quicësabi oquinu 'acëbëtanmabi ca ax cëmëma 'ixun aséribi ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aia.

Upí oquin 'unáncë 'ixun Nucën Papa Diosan bana uni ñuixunti

¹⁴ Atúan a bana manuxunma 'anun sinanamiquin camina axa bëtsibë cuëbicánani —usama ca, ësaira ca bana 'icë —quiax cuamianáncë unicama, a Nucën 'Ibu Dios cuëencësabi oi usai 'iaxma 'inun quixun cati 'ain. Usai cuamiananti ca 'aisama 'icën. Usa bana cuaquin ca uni itsin 'atimaquin sinánti 'icën.

¹⁵ Nucën Papa Diosan iscëxun camina aín bana upí oquin 'unáncë 'ixun rabínquinma unicama ñuixunti 'ain.

¹⁶ Ēnë nētēnu 'icë ñuishi ñuia, ax 'aisamairai banacë unicamasaribi camina 'itima 'ain. Usai ax banacë unicamax ca Nucën Papa Diosmi sinanima camabi nētēn 'uchaia.

¹⁷ Nunu 'irutancëx chaaquin ca cun, nucën nami tsitsiaráquin paë oia. Usaribi oquian upíma unicaman 'aisama bana chanioquin ñuia ca 'aisamaira unin cuatia. Usa uni ca Himeneo 'imainun Fileto 'icën.

¹⁸ A uni rabëtax ca Nucën Papa Diosan banamabi cëmë bana ñui, anun baísquiti nētë isa inúacëxa. Usa 'aínsa uni bama 'aish baísquitima 'icë quixun caquin, uni raíri uisa cara 'iti 'icë quixun sináncasmamia.

¹⁹ Unían bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aínbi ca sinanatëcëntima oquian, xëñibua 'aínbi usabi 'iti oquin, Nucën Papa Diosan 'inan bana, ënëx ësai quia: “Uicamax cara asérabi ainan 'icë quixun ca Nucën 'Ibu Diosan 'unania”. Quianan ca ësairibi quia: “Uicamax cara —'ëx cana Cristonan 'ai —quia, an ca ñu 'aisama 'ati ënti 'icën”.

²⁰ Ñuñu unin xubu chanu ca curi 'acë xanpa 'imainun uxu manë 'acë xanpa 'imainun i 'acë xanparibi 'imainun mapú 'acë xanparibi 'icën. Usa 'ain ca curi 'acë 'imainun uxu manë 'acë upíra anúinshi aín 'ibun piti 'icën. Usa 'aínbi ca i 'acë 'imainun mapú 'acë ñu ax anun ñu 'arutishi 'icën.

²¹ Usaribiti ca an Nucën 'Ibu Diosbëtan upí ñu mëeti 'acë uni ax añu ñu 'atimabi 'ati sináncëma 'iti 'icën. Usa 'aish ca uisa ñu upía 'anun cara Nucën 'Ibu Dios cuëënia, a cuëëñquin 'anuxun caínti 'icën.

²² Bëná unicaman ñunshínquin ñu 'acë, usaribi oquin 'ati sinántima cupí camina atumi 'unánti 'ain. Usai 'i camina axa aín nuitu upí 'aish Nucën 'Ibu Diosbë banacë unicamabëtan upí ñuishi 'anan Jesucristomi catamëti, abë nuibanani pëcananíma chuámashi 'iti 'ain.

²³ Sinánñuma unían 'acësa oquin camina unia cuëbicanáncë bana a cuatima 'ain. Usai cuëbicanani ca unicama bëtsibë nishánani upitax 'ima.

²⁴ An Nucën 'Ibu Dios ñu 'axuncë unicaman ca abë cuëbicanánquinma camabi uni upíoti 'icën. Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixun ca bëtsi uniribi anribia 'unánun 'unánmiti 'icën. 'Ianan ca ami uni nishcëxbi axribi unimi nishtima 'icën.

²⁵ Usa 'ixun ca ami nishquinma an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unicama munu upí oquin 'ësëquin 'unánmiti 'icën. 'Unánmiquin ca —Nucën Papa Diosan 'imicëx ca sinanati Jesucristomi catamëti 'icë —quixun sinánti 'icën.

²⁶ Usaquian 'aquincëxa sinanacëbëtan ca ñunshin 'atimanën 'apun ax cuëëncësabi oquian ñu 'atima 'anun 'imicë 'ixunbi a uni ënti 'icën.

3

Jesucristo utëcënti nētëa 'urama 'ain usai uni 'iti bana

¹ Ēsaquinribi camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utëcënti nētëa 'urama 'ain ca aín unicamax 'aisamaira tëmëranuxun 'aia.

² Usaía 'icëbë ca ësa uniribi 'iti 'icën: an ainanshia 'inun ñu cuëëncë, curíquishi biti cuëëncë, axa rabiacati —'ëx cana uni itsisama 'ai —quicë, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë, an aín tita aín papan banabi cuacëma, axa ñu 'ináncëxbi —asábi ca —canancëma, axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë.

³ Usa 'aish ca bëtsibë nuibanainsama tanan aín ami nishcë uniribi abë mënionantëcëinsama tanti 'icën. Usai 'iquin ca cëmëi bëtsimi manánan ñunshinacëquin aín sináncë ñuishi 'ati 'icën. 'Anan ca sinánñuma 'ixun raíri uni tëmëramiti 'icën. Usai 'iquin ca uisa ñux cara upí 'icë a 'aisama tanti 'icën.

⁴ Aín quicësabi oquin ca ñu 'atima 'icën. Naituñuma 'ixun ca ax cuëëncësabi oquinshi ñu 'ati 'icën. Usai 'i cërúquin ca añu cara Nucën Papa Dios cuëënti 'icë quixun sinánquinma ax cuëëncësoquinshi ñu 'ati 'icën.

⁵ —Uni raírinëxa 'icësaribiti cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sinani nitsi —quiquinbi ca an sinánmicëxunma aín bana quicësabi oquin 'atima 'icën.

Usaía ax 'icë unicamami 'unani camina bërúancati 'ain.

⁶ A unicama raírinëan xubu itsi xubu itsinu atsínbëquinquin, bana ñuixunquin paráncëxun ca anua 'icë an ñu 'atima 'acë xanucaman sinánñumasa 'ixun, aín bana cuatia. Upí oquin sinánquinma ca a xanucaman bëtsi bëtsi oquin sinania.

⁷ Usa 'ixun ca bëtsi bëtsi bana cuaquinbi uisai cara Jesucristomi catamëti 'icë quixun 'unanima.

⁸ Usa unicaman ca Janesbëtan Jambresnën Moisésnën 'acë ñu ax ca cëmë 'icë quixun uni sinánmiasaribi oquin Nucën Papa Diosan bana ax ca cuatima 'icë quixun unicama sinánmia. Aín sinan upíma 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx ainanma 'icën.

⁹ Usa 'aínbi ca —cëmëntapun 'aish ca sinánñuma uni 'icë —quixun sinánquin unin aín bana 'uran sinánquinma manuti 'icën, bëráma unin Jannes 'imainun Jambresnën bana manuasaribi oquin.

Ashiquin usai 'inun Pablonën Timoteo cá bana

¹⁰ Min camina 'ën bana ñuia upí oquin cuanan uisai carana 'ëx 'i abi 'unánan añu carana 'aisa tani quixun 'unan. 'Unánan camina 'unan, 'ën cana Nucën Papa Diosmi catamëquin, aín bana cuaisama taniabi ami nishquinma uni upí oxuinshi bana ñuixuan quixun. Camina 'unan, tëmëraquinbi ënquinma cana atu nuibaquin Nucën Papa Diosan banaishi sinánquin unicama ñuixuan.

¹¹ Min camina 'unan, axa 'ëmi nishcë unicaman ca bëtsi bëtsi oquin 'aisamaira 'ë tëmërami axa. Uisai carana 'ëx Antioquía, Iconio, Listra, a ëmacamanuax 'ia quixun camina 'unan. Anuax tëmërai bamati 'icëbia Nucën 'Ibu Jesusan 'aquincëx cana iéan.

¹² Asérabí ca axa Cristo Jesús quicësabi oi 'iisa tancë unicama unin bëtsi bëtisocëx tëmëratí 'icën.

¹³ Usaía 'imainun ca 'aisama unicama 'imainun an uni paráncë unicama, ax bëtsi unían paráncë 'ixun atúnribi usaribi oquin uni paráncë 'aish axa 'iásamaira 'iti 'icën.

¹⁴ Usa 'aínbi camina a ëníma mínmi 'unáncë bana quicësabi oi 'iti 'ain. —Asérabí ca —quixun sinánquin camina a bana 'unan. Uícaman cara mí 'unánmiaxa quixun camina 'unanin.

¹⁵ Chamará 'ixunbi 'á 'ixun camina Nucën Papa Diosan bana 'unanin. A banacama 'unánquin camina uisai caramina 'iti 'ai quixun 'unánan, uisari caramina Jesucristomi catamëti Nucën Papa Diosnan 'inux iëti 'ai quixun 'unánti 'ain.

¹⁶ Camabi Nucën Papa Diosan banax ca anbia sinánmicëxuan aín unicaman cuënëo 'icën. Usa 'ain cananuna a bana isquin 'unánti 'ain, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan nu ainan 'imia quixun 'unánan, uisaira 'i caranuna 'uchai quixun 'unánan, uisax caranuna 'uchatancëxbi Nucën Papa Diosbë upí 'itëcënti 'ai quixun 'unánan, uisai 'i caranuna asérabí Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti 'ai quixun.

¹⁷ Usaquin 'unani ami catamëcë 'ixuan aín unicaman bëtsi unicamaribi 'unánminun ca Nucën Papa Diosan aín bana aín unicama cuënëomiacëxa.

4

¹ Nucën Papa Dios 'imainun Nucën 'Ibu Jesucristo, ax 'Apuira 'aish uxuan uni bamacëmacama 'imainun uni bamacëcamaribi, uisa cara oti 'icë quixun isti, an cuamainun cana mi cain,

² mínmi ñuixuncëxuan min bana cuanan, cuatiamabi camina uni bana ñuixunti 'ain. Ñuixunquin camina Jesucristo ñuicë banax ca asérabí 'icë quixun 'unánmiquin amia sinánun 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina an ñu 'aisama 'acë unicamaribi 'ësëanan camabi uni Jesúsmi catamëcë 'aísha upí 'inun 'ësëti 'ain. Min cacëxun cuacëbëma bënëquinma camina mínmi upí oquin 'unáncë bana ñuixunquin uni 'ësëti 'ain.

³ Jesucristo utēcēnti nētē 'urama 'ain ca unin Nucēn Papa Diosan bana anúan atux upí 'iti a cuaisama tanti 'icēn. A bana cuaisama tanquin ca unin, ainsa atúan cuaisa tancē bana ñuixunun quixun bētsi unicama bariti 'icēn.

⁴ Nucēn Papa Diosan bana cuaisamaira tanquin ca unían anbi sinánquin ñuicē banaishi cuati 'icēn.

⁵ Usa 'aínbi camina min upí oquinra sinánxun ñu 'ati 'ain. Tēmēraqinbi tanshiquin camina ēnquinma —Jesucristomi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosnan 'iti 'icē —quixun caquin uni bana ñuixunti 'ain. Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin camina sēñonuxun ēnquinma min ñu mēēti 'ati 'ain.

⁶ Nucēn Papa Dios cuēēnminuxun cana aín ñu mēēti 'an. Usa 'ain ca 'ēn bamati nētē 'urama 'icēn.

⁷ Uisa ñuishi cara 'icēbē tēmēraqinbi cana Nucēn Papa Diosan bana ēnquinma uni ñuixunquin Jesucristonēan 'ē cacēsabi oquin 'aquin sēñon. Usonan cana asérabi Nucēn Papa Diosmi sinánti ēníma aín bana quicēsabi oí 'ian.

⁸ Usa 'ixun cana Nucēn 'Ibu Jesucristonēn utancēxun, upí oquin ax cuēēncēsabi oquin 'ēn 'acē cupí cara uisaira 'ē 'imiti 'icē quixun isti 'ain. An ca asérabi aín quicēsabi oquin 'ati 'icēn. Usa 'ixun ca 'ēishima, an axa uti cuēēnquin caíncē unicamaribi, utancēxun uisaira oquin cara aturibi 'imiti 'icē usoquin 'imiti 'icēn.

Ēsaquinribia Pablonēn Timoteo cá bana

⁹ Bēnētishi camina 'ē isi uti 'ain.

¹⁰ Demas ax ca ēnē menu 'icē ñuishi 'aisamaira cuēēni, 'ē ēbiani Tesalónica ēmanu cuanxa. Crescente axribi ca Galacia menu cuanxa. Cuanmainun ca Titoxribishi Dalmacia menu cuanxa.

¹¹ Lucasēshi ca 'ēbē 'icēn. Usa 'ain camina Marcos barixun mērabētsínquin 'ēa Nucēn Papa Diosan bana ñuiquínun bēti 'ain.

¹² Tíquico cana Efeso ēmanu xuan.

¹³ Uquin camina Troas ēmanu Carponēn xubunu 'ēn nanbētsíncē tari a 'ē bēxunti 'ain. Bēxuanan camina 'ēn quiricacama 'ē bēxuanan quirica catacama aribi manuxunma 'ē bēxunti 'ain, a cana cuēēnin.

¹⁴ Alejandro, an manē ñu uniocē uni, an ca 'ēmi manánxun 'itsaira 'ē tēmērami axa. Usa cupí ca uisa cara oti 'icē usoquin Nucēn 'Ibu Diosan 'ati 'icēn.

¹⁵ Nun nu Nucēn Papa Diosan bana ñuixuncēbē ca a bana ñui 'atimati banaxa, Usa 'ain camina mix an ñuicē bana cuati rabanán abē nitima 'ain.

¹⁶ 'Ē ñuia ami uni manáncēxuan, 'atabaquin amia uni manáncē 'apun camicēx cuanxun, 'ēn usai cana 'i quixun chiquinaquin caiabi ca uinu 'icē unínbi 'ēnun rabanán 'apu cacēma 'icēn. Camáxbi ca 'ē ēbiani cuanxa. Usa 'ē ocēbi Nucēn Papa Diosan uisabi oxunma 'atibi ca 'iti 'icēn.

¹⁷ Acaman ēniabia Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'aquinia ca a 'apun 'ē uisabi ocēma 'icēn. Usoquin ca 'inúan nēēcēnēan piisa tancēxbia ñuina abácēsaribi oquin, unin 'aisa taniabi Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'ē iēmi axa. Usoquian iēmitancēxun cushiocēxun cana aín bana ñuitēcēan, judíosma unicamánbia cuanun.

¹⁸ Usaquin ca Nucēn 'Ibu Jesucristonēn 'ē 'aquianxa. Usaribi oquin ca 'ē 'aquintēcēnquin uisa cara ocaniabi 'ē 'aquinti 'icēn. 'Aquintancēxun ca 'ēx aín nētēnu abē tsónun 'ē 'imiti 'icēn. Upíira 'icē ca cēñútimoquin unin Nucēn Papa Dios rabiti 'icēn. Usai ca 'iti 'icēn.

Upíoquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bēruanxa 'inun ca

¹⁹ Prisca 'imainun Aquila camina bērúanxa 'inun 'ē caxunti 'ain. 'Imainun camina Onesíforonēn xubunu 'icēcamaribi bērúanxa 'inun 'ē caxunti 'ain.

²⁰ Corinto ēmanu Erasto bērúmainun cana Trófimo aín nami upíma 'icē, Mileto ēmanu ēbian.

²¹ Mitabúcëma 'aínshi camina bënëtishi uti 'ain. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, acama 'imainun an Nucën Papa Diosan bana 'acë unicamanribi ca bërúanxmi 'inun quixun mi camia.

²² Mibë 'ixuan Nucën 'Ibu Jesucristonën mi cushiomainuan Nucën Papa Diosan mibë 'icëcamacëñun mi nuibaquin 'aquincëx camina bërúanx 'iti 'ain. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN TITO BUÁNMIA QUIRICA

Pablonĕan Tito quirica cuĕnĕoxuan

¹Ēx cana Pablo, an Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin 'anan Jesucristonĕan a ñuiquin aín bana ñuixunun caísa 'ain. Usa 'aish cana 'ĕx, uisai cara a Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caísa unicama Jesucristomi catamĕti upí 'iti 'icĕ quixun 'unánmicĕ uni 'ain.

²Usa 'ixun cana ainan 'aish ca uni xĕnibua 'aínbi aín nĕtĕnu abĕ 'iti 'icĕ quixun unicama 'unánmin. Ax asĕrabi cĕmĕma 'aish ca Nucĕn Papa Dios bĕráma, me 'imainun camabi ñu uniosama pain 'aíshbi, ĕsai ca 'ĕn unicama 'ĕn nĕtĕnu 'ĕbĕ 'iti 'icĕ quiax quiacĕxa.

³An mĕníosabi oquin ca anúan unicama ĕnĕ ñucama 'unánti nĕtĕa 'icĕbĕtan aín unicanman bana ñuixuncĕxun camabi unin cuanun mĕníoquin, 'ĕnribi uni aín bana ñuixunun Nucĕn Papa Diosan 'ĕ caísacĕxa. An ca Cristomi catamĕtia ainan 'inun unicama iĕmia.

⁴Tito, 'ĕn cana ĕnĕ quirica mi buanmin. 'Ēx ami sináncĕsaribi oi mixribi Jesucristomi sináncĕ 'aish camina 'ĕn bĕchicĕsa 'ain. Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nu ainan 'inun iĕmicĕ, an nuibacĕxmi ainan 'aish chuámarua 'iti cana cuĕĕnin.

Creta nasínuxun Titon usoquin ñu 'a

⁵Anuax uquin cana nun nu sĕnĕoncĕma ñucama ami sĕnĕonun Creta nasínu mi ĕbĕtsían, anuxunmi 'ĕn mi cacĕsabi oquin ĕmacamanu cuanquin, uicamax cara axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'iti 'icĕ quixun caístancĕxun anĕnun.

⁶Axa Jesucristomi catamĕcĕ unicaman cushi 'inun camina ĕsa uni caísti 'ain: Unin —'aisama ca —quixun ñuicĕma ca 'iti 'icĕn. Usa 'ianan ca xanu achúshiñuishi 'iti 'icĕn. 'Ianan ca aín bĕchicĕcamaxribi upí oquin bana cuacĕ 'iti 'icĕn. Aín bĕchicĕcamax ca —bana cuacĕma 'ixun ca 'aisama ñu 'aia —quixuan unin ñuicĕma 'iti 'icĕn.

⁷Usa 'icĕmi mitsun caíscĕ unicaman ca atun cushi 'ixun aín unicama Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oquin bĕrúanti 'icĕn. Usa 'aish ca upí ñuishi 'ai —ñu 'aisama ca 'aia —quixuan unin ñuicĕma 'iti 'icĕn. 'Ianan ca bĕtsi uni ñuuma ca quixun sinánquin ashi ñu 'axunun cacĕ 'itima 'icĕn. 'Ianan ca bĕnĕtishi masáquin sinani nishtima 'icĕn. 'Ianan ca paĕntima 'icĕn. 'Ianan ca unibĕ mĕĕananti sinánñu 'itima 'icĕn. 'Ianan ca curíquiñu 'inuxun uni paránti sinántima 'icĕn.

⁸Usai 'iquinma ca a isi aia cuĕĕnquin uni biti 'icĕn. Añu ñucamax cara upí 'icĕ ashi 'ati ca sinánti 'icĕn. Upí oquin sináncĕ 'ixun ñu 'atima 'acĕma ca 'iti 'icĕn. Nucĕn Papa Diosan bana quicĕsabi oi ca 'aisama ñu 'aíma upíshi 'iti 'icĕn.

⁹Atun ca nun ñuixuncĕ bana upí oquin cuacĕ 'ixun bĕtsi uniribi a bana cuanun 'unánmiti 'icĕn. 'Unánmianan ca a bana ca cĕmĕ 'icĕ quixuan an sináncĕ unicamaribi sinanamiti 'icĕn.

¹⁰'Itsa unix —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosan bana cuati —quicĕ 'aíshbi ca a bana quicĕsabi oi 'ima. Usa 'ixun ca uni parania. Uni itsíxa usari 'icĕsamaira oi ca judíos unicama raírinx 'ia.

¹¹A unicaman ca curíqui biti cupíshi unicama parántisa tanquin bĕtsi bana ñuixunquin, bĕtsi bĕtsi uni 'imainun aín xubunu 'icĕcamaribi, atun sináncĕsa oquian sinánun quixun sinánmia. A unicama camina amiribishi uni parántĕcĕanxma 'inun cati 'ain.

¹²Cretanu 'icĕ uni achúshi, ax isa banati 'unáncĕ 'icĕ quixuan aín aintsicaman cacĕ, ax ca aín aintsicama ñui ĕsai quíaxa: “Cretanu 'icĕ unicamax ca usabi cĕmĕcĕ 'ianan, ñuina pianancĕsa 'ianan ñu mĕĕtisama tancĕ 'ianan 'aisamaira oquin picĕ 'icĕn”.

¹³A unían aín aintsi ñuicĕ bana ax ca asĕrabi 'icĕn. Usa 'ain camina a unicama 'ĕsĕquin Nucĕn Papa Diosan bana upí oquin cuatía a bana quicĕsabi oi 'inun upí oquin sinanamiti 'ain.

¹⁴ Unin sináncësa oquinshia judíos unicaman anbi sinánxun ñuíá bana cuaxunma 'anun camina sinánmiti 'ain. Sinánmianan camina an Nucën Papa Diosan bana cuaisama tancë unin cëmëquin ñuicë banaribi cuaxunma 'anun upí oquin sinánmiti 'ain.

¹⁵ Ënëx ca ësa 'icën. Ui unix cara aín sinan upí 'icë an ca ñu upíma isquinbi upí oquinshi sinania. Usa 'aínbi ca ui unix cara Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ianan aín sinan upíma 'icë, an upí ñu isquinbi 'atima ñuishi sinania. Aín nuitu 'aisama 'ixun ca usa unin 'atimaquin sinania.

¹⁶ Atúxa —ëx cana Nucën Papa Diosan uni 'ai —quiabi ca an ñu 'aisama 'aia iscë unicaman —usama ca —quixun 'unania. Atúan ñu 'aisama 'acë cupí ca unin atu cuëënimá. A unicaman ca bana cuacëma 'ixun ñu upí 'ati sinanima.

2

Uisai cara uni upí 'iti 'icë quicë bana

¹ Usa 'aínbi camina, an upí oquin min bana cuacë unicama a Nucën Papa Dios cuëëncësabi oishía 'inun bëtsi bana ñuixunquinma Jesucristo ñuicë banaishi upí oquin ñuixunti 'ain.

² Uni apan, anpan mëcócama, ax ca paëncëma 'ianan upí oquin sinánquin ñu 'anan ñu 'aisama 'acëma 'iti 'icën. 'Ianan ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ianan bëtsibë nuibanan an uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin Nucën Papa Diosmi catamëti ëntima 'icën.

³ Xanu apáncama camina usaribi oquin cati 'ain, ami sinani ca Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi upí nuituñu 'iti 'icë quixun. Bëbu 'imainun xanunbi ca cëmë bana ñuitima 'icën. Ca paëntima 'icën. Atúan aín sinan upí 'ixun ñu upí 'aia isquin ca atun xanu tuácama 'imainun atun ñe xutacamaribi usaribi oquin 'ati 'icën.

⁴ Xanu apáncaman ca ësai 'iquin aín tuá 'imainun aín ñe xutacamaribi ësaía 'inun 'unánmiti 'icën: atun bënë nuibanan ca atun tuáribi nuibaquin bërúanti 'icën.

⁵ Ñu 'aisama 'acëma 'ianan ca bëcántapun 'itima 'icën. 'Ianan ca aín xubu upí oquin bërúancë 'ianan upiti abë cananquin bëtsi xanu 'aquincë 'iti 'icën. Aín bënëñ bana ca cuati 'icën. Unínma Nucën Papa Diosan bana ca upíma 'icë quixun caia, usa 'ain ca an aín bana cuacë xanucamax usai 'i upí 'iti 'icën.

⁶ Usaribi oquin camina uni bënëcamaribi upí oquin sinánquian ñu upíshi 'anun cati 'ain.

⁷ 'Imainun camina minribi min 'aia isquian usaribi oquin unin 'anun upí ñuishi 'ati 'ain. Atu 'ësëquin camina amanu amanua sinánquinma upí oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'unánmiti 'ain.

⁸ 'Unánmiquin camina upí oquin 'unánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oía 'inun upí oquin unicama ñuixunti 'ain, bëtsi unían —min bana ca 'aisama 'icë —quixun ñuiti rabanan. Usoquinmi 'acëbë ca axa mimi nishtisa tancë unicama ax a cupía mi ñuiti bana 'aíma 'ain, rabínti 'icën.

⁹ 'Anan camina an uni ñu mëëxuncë unicamaribi 'ësëquin an a ñu mëëmicë unin bana parëquin cuëbíquinma, an cacësabi oquin 'anun cati 'ain.

¹⁰ 'Anan camina a unicama ësaquin 'unánmiti 'ain, an iscëxun 'ananbia an ñu mëëmicë unían iscëxunmabi, ñu mëcamaquinma upí oquinshi ñu mëënun. Atúxa usai 'icëbëtan ca camabi unin —Nucën Papa Dios, an uni ainan 'inun iëmicë, aín unicamax ca asérabi upí 'icë —quixun 'unánti 'icën.

¹¹ Nucën Papa Diosan ca camabi uni nuibaquin 'aquinquin abëa upí 'inun 'iminuxun aín Bëchicë ënë menu xuacëxa, unían uisaira oquin cara an atu nuibatia quixun 'unánun. Usa ca Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unáncë 'ixun camina 'ën mi cacësabi oquin unicama 'unánmiti 'ain.

¹² Nucën Papa Diosan ca nu 'unánmia, nux aín uni 'aish cananuna abë upí 'aish ax cuëëncëma ñu 'ati ëni, upíshi 'ianan axa ami sináncëma unicamaxa 'icësa 'iti sinanima, 'ianan ami cushicë 'ixun, aña ñucama nun 'ati cara cuëënia ashi 'ati 'ai quixun.

¹³ Usaquin 'unánmianan ca nu 'unánmia, nux ainan 'ixun cananuna ax quiásabi oía an nu iëmicë Jesucristo, ax Nucën Papa Diosribi 'aish, aín cushibëbi utëcënti nëtë caínti 'ai quixun.

¹⁴ Jesucristo ca 'itsianxmabi nu cupí bamacëxa, nun 'uchacama tërënxunquin Nucën Papa Diosbë upí 'inun iëmianan nun sinan upí 'ixúnu bëtsi ñu sinántëcënquinma ax cuëëncësabi oquinshi 'anun.

¹⁵ 'Ën mi cacë banacama ënë camina unicama 'unánmiti 'ain. Atúxa, aséribi ca a bana icë quixun sinani racuëtima Jesucristomi cushicë 'inun 'ësëanan camina atúan 'aisama ñu 'axunma 'anun caquin 'ësëti 'ain. Usoquin 'aquin camina ui unínbi mi timaquin min bana cuaisama tanun 'imitima 'ain.

3

Usaia axa Jesucristomi catamëcë unicama 'iti bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina manuaxma 'inun ësaquinribi cati 'ain: Aín 'apucama 'imainun aín cushicaman bana cuaquin ca atun cacësabi oquin 'ati 'icën. Uisa ñu cara upí 'icë a ca chiquíshquinma 'ati 'icën.

² Uinu 'icë unimibi ca 'atimati banatima 'icën. Bëtsi unibë cuëbicanancëma 'ianan ca upí sinánñu uni 'aish rabiti cuamianantima 'icën.

³ Nuxribi cananuna sinánñuma 'aish Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iáma 'ain. Usa 'aish cananuna ñu 'atimaishi 'anúan bëtsi unin sinánmicëxun 'anan nunbi sinani nux cuëëncësabi oi ñunshini 'iacën. 'Aisama ñuishi 'anan cananuna bëtsi unimi nutsianan numia uni nishcëx abë nishanancën.

⁴ Usaínu 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Dios, an nu ainan 'inun iëmiti, an, an ca upíira 'ixun nu nuibatia quixun nu 'unánmiacëxa.

⁵ Usoquin ca nun ñu upí 'acë cupíma, nuibaquinshi nu ainan 'inun iëmiacëxa. Iëmiquin ca bacëntëcëncësa 'inun nun 'uchacama tërënxun aín Bëru Ñunshin Upitan nu bëtsi ocëxa.

⁶ Jesucristo, an nu iëmicë, a cupíshi ca Nucën Papa Diosan aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'iti oquin nu 'ináncëxa.

⁷ Usa 'ixun cananuna anbia nuibaquin nu 'aquinquin upí 'imicë cupí, abënu xëribua 'aínbi tsóti, a caínti 'ain.

⁸ Ënë banacamax ca aséribi upí 'icën. Usa 'aían ax quicësabi oi camabi uni 'iti ca asábiira 'icën. Usa 'ain camina axa ami catamëcë unicama Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iquian ënquinma ñu upíshi 'anun upí oquin 'ësëti 'ain.

⁹ Bëtsi bëtsi unix ca sinánxmaishi aín rara 'iá bana ñui bëtsi unibë cuëbicanánan, usaía judíos unicama 'itia Moisésnën cuënëo bana uisai quicë cara quixun ñui cuamianani bëtsibë nishánania. Usaía 'iabi camina mixribi usai 'iquinma atu isëshiti 'ain. Usai 'iquin upí oquin sinani banacëma 'ixun ca unin bëtsi uni upítaxa 'inun 'aquinima.

¹⁰ Uinu 'icë unin cara axa Jesucristomi catamëcë unicama bëtsin sináncësa oquian sinánunma amanu amanu sinánmia, a camina usai 'iaxma 'inun quixun caquin 'ësëti 'ain. Cacëxbia sinanatiamana camina amiribishi catëcënti 'ain. Cacëxunbia cuatiamana camina mitsubëa 'inúnma ënti 'ain,

¹¹ ax upí sinánñu 'iá 'aishbi ca bërí usama 'icë quixun 'unánquin. Aín ñu 'aisama 'acë sinanaquin ëncëma cupí camina usoquin 'ati 'ain.

Ësaquinribia Pablonën Tito cá bana

¹² Nicópolisnuxun mita inúmiti cana sinanin. Usa 'ain, Artemas carana xuti 'ain, Tíquico carana xuti 'ain, xucëbë camina panatima Nicópolisnu 'ë isi uti 'ain.

¹³ Ucëma pain 'ixun camina an bana 'unánquin unicama 'ësëcë uni, Zenas, abëtan Apolonën cuanuxun aín ñu mëníoia 'aquinti 'ain. 'Aquianan camina cuania uisa ñu cara cuëënia a 'inánti 'ain.

¹⁴ Usa 'ain camina axa Jesucristomi sináncë unicaman upí ñuishi 'anan bëtsi uniribi 'aquinsa 'icë 'aquinun sinánmiti 'ain, usaquin 'aquian uní raíriribi Jesucristomi catamēnun 'aquinun.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonën bërúanxa 'inun ca

¹⁵ 'Ēbë 'icēcaman ca camaxunbi bërúanxmi 'icanun mitsu canun quixun 'ë caxa. Uicaman cara nuxnu Jesúsmi sináncë 'icë nu nuibatia acama camina bërúanxa 'inun cati 'ain. Nucën Papa Diosan micama nuibaquin 'aquincëxmi upitax 'iti cana cuëënin. Ashi, Pablo.

PABLONĒAN FILEMÓN BUÁNMI QURICA

PablonĒan Filemón quirica cuēñoxuan

¹ Filemón, 'ĕx Pablo, Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ixun, cana axribi Jesucristomi catamĕcĕ 'aísha nucĕn xucĕn 'ain, Timoteobĕtan mi quirica buánmin. Minribimi nubĕtan Jesucristo ñuiquin bana ñuixuncĕ 'icĕ cananuna ĕnĕ quirica mi cuēñoxuin.

² Usa 'ain cananuna axa Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xubunu timĕcĕ unicama 'imainun nucĕn chirabacĕsa, Apia, 'imainun Arquipo, anribia nubĕtan tĕmĕraquinbi Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ, acaman cuanun ĕnĕ quirica mi buánmin.

³ Mitsúxmi Nucĕn Papa Diosbĕtan Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn nuibaquin 'aquincĕx chuámarua 'iti cana cuēñin.

Ainan 'aish aín unicamabĕ nuibananan Filemón upiti Jesucristomi sinan

⁴⁻⁵ Nucĕn Papa Diosbĕ banaquin cana camabi nĕtĕ mi sinánquin a mi ñucáxunin. Ñucáxuanan cana, mitsux isamina Nucĕn 'Ibu Jesúsmi upiti sinani ami catamĕti, aín unicamabĕ nuibanandin quixun ñuicania cuaquin Nucĕn Papa Dios —asábi ca —caquin a rabin.

⁶ Mix Jesucristomi catamĕquinmi ax cuēñcĕsabi oquin 'acĕ cupí, ca uni raírinĕxribi ami catamĕaxa. Acaman uisaira oquin cara Jesucristonĕn aín unicama 'aquinia quixun 'unánun cana aturibi Nucĕn Papa Dios ñucáxunin.

⁷ Ēn xucĕn, cana mi cain, axa anuax Jesucristomi catamĕcĕ uni raírinĕan masá nuitucĕ 'ixunbi minmi nuibaquin 'aquincĕxun upí oquin sinania ñuia cuaquin cana cuēñquin upí oquin sinan.

Onésimo binuan Pablonĕn Filemón ca

⁸ Cristonĕan 'ĕ aín bana ñuixunun 'imicĕ 'ixun, 'ĕx cuēñcĕsabi oquinmi 'anun 'ĕn mi cati ca asábi 'icĕn.

⁹ Usa 'aínbi cana —'ĕ nuibaquinshi camina ĕx cuēñcĕsabi oquin 'ati 'ai —quixun sinánquin mi cain. 'Ēx cana Pablo, caniacĕcĕ uni 'aish, Cristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'ain.

¹⁰ Usa 'ixun cana Onésimo ñuiquin mi cain. Ēnĕ sipunuxun 'ĕn aín bana ñuixuncĕxun cuati ca Onésimo Jesucristomi catamĕaxa. Ax bĕrí Jesucristonan 'aish ca 'ĕn bĕchicĕsa 'icĕn.

¹¹ Bĕráma ca Onésimo min ñu mĕĕmicĕ uni 'ixun 'aquinsa 'ixunbi mi 'aquincĕma 'icĕn. Usa 'ixunbi ca bĕrí 'ĕa 'aquincĕsaribi oquin miribi 'aquinti 'icĕn.

¹² Minu cuantĕcĕnun cana a xutin. 'Ēn nuibairacĕ 'aish ca ax 'ĕn taná bĕchicĕsa 'icĕn. Usa 'icĕ camina upí oquin biti 'ain.

¹³ Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncĕ cupí sipuacĕ 'icĕa, min 'aquiniamabi an ĕnuxun 'ĕ ñu 'axunun bĕrúnti cana sinan.

¹⁴ Usa 'ixunbi cana mi ñucácĕma pain 'ixun a bĕrúncĕma 'ain. 'Ēx cuēñquinbi, 'ĕn mi ñucácĕxunmabimi mix cuēñquin a 'ĕ ñu 'amixunti cana sinandin.

¹⁵ Ēnanantĕcĕntimoi mibĕ 'iti cupí sapi ca Onésimonĕn mi ĕanxa.

¹⁶ Min ñu mĕĕmicĕ unishi 'iá 'aishbi ca bĕrí Onésimo Jesucristomi catamĕcĕ 'aish min xucĕnsa 'iti 'icĕn. 'Ēn cana a nuibatin. Usa 'icĕbi camina miinra 'ĕn 'acĕsamaira oquin a nuibati 'ain, min ĕmanu 'icĕ cupishima, Jesucristomi catamĕcĕ 'aísha min xucĕnsa 'icĕ.

¹⁷ Usa 'ain camina —'ĕx cana Pablobĕ nuibanancĕ 'ai —quixun sinancĕ 'ixun minmi 'ĕ bicĕsaribi oquin a biti 'ain.

¹⁸ An min ñu mĕcamanan mi ribíncĕ 'ain camina 'ĕn mi a cupíonun 'ĕ cati 'ain.

¹⁹ 'Ēx Pablo 'ixun cana 'ën mēcēnanbi cuēnēoquin mi cain, 'ën Jesucristo ñuiquin cacē cupí ainan 'ixunmi min 'ë cupíoti asábi 'aínbi cana Onésimonēan mi ribíncē a mi cupíoti 'ain.

²⁰ Usa 'ain camina mix Jesucristonan 'aish 'ën xucēnsa 'ixun, Jesucristomi catamēcē unin 'acēsoquin upí oquin sinánquin, 'ëxribi ainan 'icē upí oquin sinani cuēēnun 'ë 'imiti 'ain.

²¹ 'Ēn cacēsa oquinshi 'aquinma camina minbi 'ën mi cacēsamaira oquin 'ati 'ai quixun sinánquin cana mi buánminuxun ēnē quirica cuēnēoin.

²² Nucēn Papa Diosmi 'ë ñucáxuncēx cana mitsu isi cuanti 'ai quixun cana sinanin. Usa 'ain camina anu 'ëx 'i cuanti 'ë meníoxunti 'ain.

Upí oquin sinánxunquian ashiquin Pablonēn bërúanxa 'inun ca

²³ Epafrafnēn ca 'ēcēñuan Jesucristonan cupí sipuacancē 'ixun bërúanxmi 'inun mi canun 'ë caxa.

²⁴ 'Imainun ca an ēbētan bana uni ñuixuncē unicama Marcos, Aristarco, Demas, Lucas, acamanribi bërúanxmi 'inun mi canun quixun 'ë caxa.

²⁵ Nucēn 'Ibu Jesucristonēan nuibaquin 'aquincēxmi min sinan upí 'aish chuámarua 'iti cana cuēēnin. Ashi, Pablo.

UNÁAN HEBREO BANAN BANACĚ UNICAMA BUÁN MIA QUIRICA

I. CRISTONĚX CA ANGELCAMA 'IMAINUN MOISESBĚTAN SĚNĚNMAIRA 'ICĚ QUICĚ BANA (1-4)

Aín unicama pain xutancĕxuan Nucĕn Papa Diosan aín Bĕchicĕira xua

¹ Bĕráma ca Nucĕn Papa Diosan nucĕn raracaman aín cushi 'unánan uisai cara aín uni 'iti 'icĕ quixun 'unánun, Nucĕn Papa Dios, an sinánmicĕ bana uni ñuixuncĕ unicamabĕ bananan namámiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu ismiquin canan, bĕtsi bĕtsi ñu 'aquinribi atu ismiacĕxa.

² Bĕráma usaquin nucĕn raracama 'unánmia 'aínbi ca an xucĕxun aín Bĕchicĕ anbi aín Papan bana unicama ñuixuncĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín Bĕchicĕ camabi ñu uniomiacĕxa. Usa 'ain ca an camabi ñu, naíu 'icĕ ángelcama 'imainun, ĕnĕ menu 'icĕ unicama 'imainun, camabi ñu unio 'icĕ aín Papan a 'ibuamiacĕxa.

³ Nucĕn Papa Dios ax ca unin sinánsamaira 'aish upíira 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cara ax 'iacĕxa quixun 'unánquin unin 'unánti 'icĕn, aín Papa Dios ax ca asaribi upí 'icĕ quixun. An unio 'ixun ca an unio ñucama, aín banánbia usabi 'inun 'imia. Usa 'aish ca camabi unin 'ucha tĕrĕncĕ 'inun bamax baísquitancĕx, aín Papan nĕtĕnu cuan 'aish aín mĕqueu abĕ 'Apu 'icĕn.

⁴ Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ ax ca aín Papa cuĕĕncĕsabi oi 'icĕ cupí, aín ángelcamasamai upíira 'icĕn. Usa 'ain ca aín Bĕchicĕ Jesucristo axribi asaribi 'icĕn. Usa 'ain ca uisa cra 'aish aín Papabĕ 'Apu 'icĕn. Usa 'aísha ax aín Papabĕ 'Apu 'ain ca ángelcama abĕ sĕnĕnma 'icĕn.

Nucĕn Papa Diosan Bĕchicĕ, ca ángelcamabĕtan sĕnĕnmaira 'icĕ quicĕ bana

⁵ Nucĕn Papa Diosan ca uinu 'icĕ ángelbi cáma 'icĕn: Mix camina 'ĕn Bĕchicĕ 'aish xĕnibua 'aínbi 'ĕbĕ 'iti 'ai quixun. 'Imainun ca uinu 'icĕ ángelbi ñuima, Jesúsĕshi ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsaribi quiacĕxa:

'Ĕx cana aín Papa 'iti 'ain. Ax ca 'ĕn Bĕchicĕ 'iti 'icĕn.

⁶ Usa 'aish ca aín Bĕchicĕ aratsushi 'icĕbi ĕnĕ menu xuti ĕsai quiacĕxa:

'Ĕn ángelcaman ca a rabiti 'icĕn.

⁷ Angelcama ñui ca Nucĕn Papa Dios ĕsai quiacĕxa:

'Ĕn 'amicĕxun ca 'ĕn ángelcaman 'ĕn cacĕsabi oquin ñu 'aia. Usa 'ain cana 'aia tanquin suñusa 'imianan 'aia tanquin tsi rĕquirucĕsa 'imin. Usa 'ixun ca 'ĕ ñu 'axunia.

⁸ Usai quiquinbi ca aín Bĕchicĕ aira ĕsaquin caia:

Mixribi Dios 'aish camina usabi 'itioi 'ĕn nĕtĕnu 'Apu 'ain. Mix 'Apu upíira 'aían min banaribi upí 'ain ca min 'ati ñucamaribi upí 'icĕn.

⁹ Unían upí ñuishi 'ati cuĕĕanan camina atúan 'aia tancĕ 'atima ñu a cuĕĕncĕma 'ain. Usa 'icĕ cana 'ĕx Dios 'aish min Dios 'ixun, unicama 'imainun ángelcamaribi 'acĕsamaira oquin, cuĕĕinra cuĕĕnun mi 'imian.

¹⁰ Usaquin canan ca Nucĕn Papa Diosan ĕsaquinribi aín Bĕchicĕ caia:

Mix camina camabi ñu aín 'ibu 'ain. Min camina bĕráma mecama 'imainun naí 'imainun anu 'icĕ ñucamaribi unioĕn.

¹¹ A ñucamax ca nĕtĕti 'icĕn. Nĕtĕcĕbĕbi camina mix nĕtĕtima 'ain. Chupa 'icĕsaribiti ca a ñucama xĕnibuti 'icĕn.

¹² Usa 'icĕmi min, chupa xĕni 'acĕsaribi oquin capúncĕxbi ca me 'imainun naí iótĕcĕncĕ 'iti 'icĕn. Acamaxa usai 'icĕbĕbi camina mix usabi 'in. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'iti 'ain.

¹³ Uínsaranbi ca uinu 'icĕ ángelbi Nucĕn Papa Diosan ĕsoquin cáma 'icĕn:

Axa mimi nishcë unicama 'ën mi 'ibuamimainun camina mix 'ëbë 'Apu 'aish 'ën mëqueu 'iti 'ain.

¹⁴ Camabi ángelnëx ca an Nucën Papa Dios ñu 'axuncë 'icën. Usa 'ixun ca an xucëxun, uicamax cara an mëníosabi oi Nucën Papa Diosnan 'inux iëñuxun 'aia, acama 'aquinia.

2

Jesucristomi catamëti iëtisama tantima bana

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan Bëchicë ñui quicë bana a upí oquinra bëmëquin cuati 'ain, a bana manuquinma ax quicësabi oquin 'anuxun.

² Bërâma ca ángelcaman 'aquinmainun Nucën Papa Diosan nucën raracama ñuixunun quixun, Moisés aín bana 'ináncëxa. Usa 'ain ca raírinën a bana quicësabi oquin 'amainun-bia an a bana quicësabi oquin 'acëma unicama, a Nucën Papa Diosan atun 'ucha cupíbi castícancëxa.

³ ¿Asérabi usa 'ain caranuna nux —Jesucristomi catamëtia uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëti bana a cuatíbi, a bana quicësabi oi 'icëma 'aish uisa tancëx iëti 'ain? A bana anun nun 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inux iëti, a ca Nucën 'Ibu Jesucristonën pain unicama ñuixuancëxa. Usa 'ain ca an cuacë uni raírinën, a bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin, nuribi 'unánmiacëxa.

⁴ A unicama ca Nucën Papa Diosan uni itsin 'acëma ñu 'anun 'amiacëxa, an aín bana ñuixunia cuacë unicaman, asérabi ca aín bana 'icë quixun 'unánun. 'Imianan ca atu bëtsi bëtsi ñua 'anun aín Bëru Ñunshin Upí 'ináncëxa, ax cuëncësabi oquin.

Axa ami catamëti unicamasaribia Jesucristo 'iá bana

⁵ Aín unicama cara uisai 'iti 'icë quixun ñuiquin cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan ca ángelcama —mitsux camina 'ën unicaman 'apu 'iti 'ai —quixun cáma 'icën.

⁶ Usama 'aínbi ca bërâma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quia: Nucën Papa Dios, ¿axa añu 'icë caramina uni sinánxunin? ¿Axa añu 'ain caramina axa chëquiti unicama 'aisamaira oquin sinanin?

⁷ Min camina usabi 'inuxmabia ángelcamabë sënënmara 'inun uni 'imiacën. Usa 'imiquinbi camina minan 'aísha mibë xëñibua 'aínbi 'itioquin 'imianan min unio ñucamaribi 'ibuamiacën.

⁸ Usonan camina unicama camabi ñu aín 'ibu 'inun 'imiacën. Usa 'ain ca camabi ñun 'ibu 'inun 'imiquin Nucën Papa Diosan añu ñubi an 'ibuacëma 'itimoquin unicama uniocëxa. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, camabi ñuira ca unin 'ibuacëma pain 'icën.

⁹ Usa 'aínbi cananuna Jesús 'unanin. A ca Nucën Papa Diosan, usabi 'inuxmabi ënë menu uni 'aish ángelcama meura 'inun xuacëxa. Unicama nuibaquian Nucën Papa Diosan sinánsabi oi ca ax camabi unin 'ucha cupí bamacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa. Usa 'icëbi ca paë tani bamacë cupí baísqumitancëxun Nucën Papa Diosan aín nëtënu abë 'Apu 'inun 'imiacëxa.

¹⁰ Nucën Papa Diosan ca camabi ñu ainan 'inun uniocëxa. Usoquin 'á 'aish ca, an aín bana cuacë aín bëchicëcamaxa aín nëtënu abë 'iti cuëñia. Usa 'ixun ca axa uni 'aish tëmëranan paë tani bamacë cupíshi Nucën Papa Diosan ainan 'inun uni iëminun Jesucristo 'imiacëxa.

¹¹ Jesús, an aín unicama Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun 'imicë a 'imainun an usaquin 'imicë unicama, acaman Papa ca Nucën Papa Dios 'icën. Usa 'ain ca Jesús aín unicama sinani rabinima, atux ca 'ën xucëantu 'icë quia,

¹² aín bana quiricanu cuënëo quicësabi oquian aín Papa ësaquin cásabi oi: Usa camina mix 'ai quixun cana 'ën xucëantu ñuixunti 'ain. Min unicamaxa timécë, abëtan cana mi rabiti 'ain.

13 Ësaribitia Jesús quiá ca cuënëo bananu 'icën:

'Ëx cana 'ën Papa Diosmi catamëtin.

Ësaribi ca cuënëo bananu 'icën:

'Ëx cana ënu 'ain, 'ën Papa Diosan 'ë 'ináncë aín bëchicëcamabë.

14 Achúshi unin bëchicëcamax ca aín xucënsaribi 'ia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan bëchicëcamaxa uni 'ain, axribi uni 'inux Jesús uacëxa. Uni 'aish ca, an ñu 'atima 'ati sinánmicë 'aísha Nucën Papa Diosbë uni 'itima 'icëbi ñunshin 'atimanën 'apu a ñusmonux bamati cupí, Jesús uni 'iacëxa.

15 Usai 'iquin ñunshin 'atimanën 'apu ñusmoquin ca Jesusan axa ami catamëcëma 'aish aín bamati sinani racuécë unicama, ax ainan 'aish aín bamatimi racuëtimoquin mëníocëxa.

16 Usa 'aish ca Jesús ángelcama 'aquinti sinani uni 'inux uáma 'icën. Uicamax cara Abraham Nucën Papa Diosmi catamëasaribiti ami catamëtia acama 'aquinti sinani ca Jesús uni 'inux uacëxa. Aséribi ca usa 'icë quixun cananuna 'unanin.

17 Ësaquin nu 'aquinti cupí ax nusaribi uni 'ixun, ñunshin 'atimanën 'apun tancëxun 'unánan paë tani tëmëрати 'unan 'ixun ca Jesusan aín unicama Nucën Papa Dios upí oquin ñucáxunia. Usa 'aish ca nun 'ucha tërënu bamati cupí nusaribi uni 'iacëxa.

18 Ax tëmëranan ñunshin 'atimanën 'apun tancëxunbi ñu 'atima 'aíma 'ixun ca an, a ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun sinánmicë aín unicamaribi usoquin 'axunma 'anun cushioti 'icën.

3

Moisésbëtan sënënmaira ca Cristo 'icë quiax quicë bana

1 Ën xucëantu, mitsux ainanshi 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë 'ixun camina, Nucën Papa Diosan a ñuiquin unicama ñuixunun ënë nëtënu xuá 'ixuan an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Cristo Jesús, a uisa uni cara 'iacëxa quixun upí oquinra 'unánti 'ain.

2 Bëráma ca Jesús ucëma pain 'ain, Moisésnën nucën raracaman cushi 'ixun, Nucën Papa Diosan cacësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Usaribi oquin ca Jesusan, aín Papan usaquin 'anun caíscë 'ixun, an cacësabi oquin camabi ñu 'acëxa.

3 Nucën Papa Diosan Moiséscëñun judíos unicama ainan 'inun caísa 'aínbi, ca a unicama aséribi Nucën Papa Diosnan 'imiti Jesucristo axira 'icën. Usa 'ain ca Moisésbë sënënmaira Jesucristo 'icën. Ënëx ca ësa 'icën. An 'acë xubu rabicësamaira oquin ca an xubu 'acë uni a unin rabia. Usaribi oquin ca Moisés 'imainun judíos unicama 'acësamaira oquin unin Jesucristo rabiti 'icën.

4 Ësa ca. Uisa 'aishbi ca xubu abi uníma. Unin 'acëx cuni ca 'ia. An 'acë uni ax ca aín 'ibu 'icën. Usaribi oquian an Moisés 'imainun judíos unicama ainan 'itioquin mëníonan camabi menu 'icë ñucama unio ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

5 Nucën raracama judíos unibu 'ain ca Moisés atun cushi 'iacëxa. Aín cushi 'ixun ca Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin upí oquin ñu 'acëxa. Uisairai 'i cara ainan 'iti 'icë quixuan judíos unicaman 'unánuan atu ñuixunun quixun Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën nucën raracama 'itsa ñu ñuixuancëxa.

6 Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan unicaman cushi ax aín Bëchicë, Cristo, an aín Papa Dios cuëncësabi oquin 'acë, a 'icën. Usa 'aish ca Cristo ax nun cushiribi 'icën, nun nu ami catamëti ënquinma cuëenquin abë aín nëtënu 'iti sináncë 'ain.

Nucën Papa Diosan unicamaxa abë chuámarua 'iti bana

7 Usa 'ain ca a bana Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun unin cuënëo, ax ësai quia:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin

⁸ camina cuacëmasa otima 'ain, mitsun raracama 'ásaribi oquin. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banai, —Nucën Papa Diosan ca nu uisabi oima —quicësa 'iacëxa, anu uni 'icëma menuax.

⁹ Èsai ca Nucën Papa Dios quia: Anuax ca 'ën cuarenta baritia atu bërúanquin ñu 'axuncëxun isíbi mitsun raracama 'ëmi sinanima 'atimati banacëxa.

¹⁰ Usai 'ia oi atumi nishi cana ësai quiacën: Ènë unicaman ca bëtsi bëtsi ñu sinani 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësoi 'iti 'unántisama tanxa.

¹¹ Quianan cana atumi nishi sinanatëcëntimoï ësaribiti quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

¹² 'Èn xucéantu, mitsúxribimi usai 'itima cupí camina bërúancati 'ain, 'atimaquin sinánquin Nucën Papa Dios, axa bamatimoï tsócë, a ami catamëquinma ëntin rabanan.

¹³ Usai 'ima camina micama uinu 'icëxbi 'atima ñu 'atishi sinani Nucën Papa Diosmi manúti rabanan, camabi nètën, axa Jesucristomi catamëcë unicamabë ami upiti sinánmiananti 'ain, ënë nètëa cëñútisama pan 'aínshi.

¹⁴ Anun nux aín nètënu 'iti nètë sënëntamainun cananuna ami catamëtabatínu 'iásabi 'i ami catamëti 'ain. Usai 'i cananuna camabi nètën Cristobë 'ain.

¹⁵ Èsairibi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Bëria Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otima 'ain. Mitsun raracama 'iásaribiti camina 'itima 'ain. Atux ca Nucën Papa Diosan 'aquincëxbi an cacë bana cuaisama tani 'atimati banacëxa.

¹⁶ ¿Uicamax cara Nucën Papa Diosan bana cuaquinbi cuacëmasa oi ax quicësabi oi 'iisama tancëx? Moisésñëan Egipto menua bëcë unicamax ca usai 'iacëxa.

¹⁷ ¿'Imainun cara uicamami Nucën Papa Dios cuarenta baritian nishacëx? Axa aín 'ucha cupíbi an anua bëbati ñuixuncë menu bëbaima, anu uni 'icëma menuax cëñúa unicamami ca Nucën Papa Dios nishacëxa.

¹⁸ ¿'Imainun cara uicamaribi Nucën Papa Diosan sinántëcëntimoquin, an atu ñuixuncë menu ca chuámarua tani bucunux bëbatima 'icë quixun cacëx? An a timaquin aín bana cuaisama tancë unicama ca Nucën Papa Diosan usaquin cacëxa.

¹⁹ Usa 'ain cananuna a ñucama sinánquin 'unanin, atúan aín bana ca aséribi 'icë quixun sinancëma 'ianan ami catamëcëma cupí ca Nucën Papa Diosan a unicama anua chuámarua tani 'itia ñuixuncë menu bëbamiamá 'icën.

4

¹ Usa 'ain cananuna Nucën Papa Diosan ainan 'inun nu 'imiti nètë inúcëma 'aínshi, ainan 'iti sinánti 'ain. Mitsu raírinëxmi Nucën Papa Diosnanma 'itin rabanan camina bërúancati 'ain.

² A me anu chuámarua 'iti ñui quicë bana a ca nucën raracaman cuacëxa. Cuaquinbi ca —aséribi ca a menunú 'inun nu buánti 'icë —quixun sinánma 'icën. Usa 'aish ca a ñuixuan menu bëbama 'icën. Anu nucën raracama bëbama 'aínbi ca Nucën Papa Diosan nucën rara cásaribi oquin nux Jesucristomi catamëti aín nètënu abë 'inux iéti bana ñuiquin nuribi caxa.

³ Nucën raracama ñuiquin cuënëo bana ca ësai quia:

Atumi nishi cana sinanatëcëntimoï a unicama ñui quiacën: Atux ca a 'ën atu ñuixuncë me anu chuámarua bucunux bëbatima 'icën.

Atúxa usai 'iá 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosmi catamëti ax nubë 'ain chuámarua 'i cuënin. Usáinu 'itioquin ca Nucën Papa Diosan camabi ñu unioquin mëníocëxa,

⁴ aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Camabi ñu mécën achúshi 'imainun achúshi nètë cëñuquin uniotancëx ca Nucën Papa Dios nètë itsin tanti —'ë ñu unioçëcama ca asábi 'icë —quixun isi upí oquin sinani cuëëancëxa.

⁵ Nucën raracama ñui ca Nucën Papa Diosax ësaribiti quiacëxa:

Atux ca 'ën atu ñuixuncë me anu 'ëbë chuámarua 'aish cuëni bucunux bëbatima 'icën.

⁶ Usa 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicama Nucën Papa Diosmi catamëti abë upí 'aish chuámarua 'iti, 'aishbi raírinëx ami sináncëma pain 'icën. Usaribiti ca atun pain cuaquinbi a bana quicësabi oquin 'acëma 'aish a Nucën Papa Diosan ñuixuncë menu bëbama 'icën.

⁷ A paían ñuixuncë unicaman aín bana cuama 'ain ca ënë nëtënu 'icë unicaman cuati oi Nucën Papa Dios amiribishi quitëcëni, bërí camina 'ëmi catamëcanti 'ai quiax quiacëxa, ësai:

Bëría Nucën Papa Diosan mitsu cacëxun cuaquin camina cuacëmasa otime 'ain.

Usaquin ca Davitan, Josuénëan judíos unicama Nucën Papa Diosan ñuixuan menu bëbaquián 'ain, a xëribucëbëtan cuëñöcëxa.

⁸ A unicama Nucën Papa Diosan anu chuámarua 'aish bucuti ñuixuncë menu bëbáma 'aínbi ca aín bëchicëcamax Josuénën buáncëx anu bëbacëxa. Josuénëan anua atux chuámarua 'aish bucuti menu buáncëx bëbatancëxuan ax quicësabi oquin 'ai ami catamëcë 'ain ca Nucën Papa Dios amiribishi anun uni chuámarua 'iti bana ñui quitëcëanma 'itsíanxa.

⁹ Usa 'ain cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca aín unicamaxa ainan 'aish ax cuëñcësabi oi ënë menu chuámarua 'itancëx aín nëtënuira chuámarua 'aish bucuti oquin mëníocëxa quixun.

¹⁰ Uicamax cara ax cuëñcësä oíshi 'iti sinani bënëti a ëni, ami catamëti Nucën Papa Dios cuëñcësabi oi 'ia, ax ca Nucën Papa Dios ñucama uniotancëx cuëëansaribi oi 'ia.

¹¹ Nucën Papa Diosan atu ñuixuncë menu bëbáma unicama usaribiti nuxribi ami catamëcëma 'itin rabanana cananuna ainan 'aish upí oquin sinani ami catamëquin ëníma bëruáncati 'ain.

¹² Cananuna 'unanin, Nucën Papa Dios ax ca bamatimoí tsotia. Ax ca cushiira 'icën. Usa 'ixun ca aín bananu 'aia nu 'unánmia, nun caranuna aséribi upí oquin sinani, caranuna upí oquin sinanima quixun. 'Unánmianan ca uisa cupí caranuna usoquin 'ai quixun nu 'unánmia.

¹³ Axa an unio 'aish Nucën Papa Diosmi unëti uisa ñubi ca 'aíma 'icën. An uni aín ñu 'acë cupí, uisa cara oti 'icë quixun 'unáncë, Nucën Papa Dios, an ca camabi ñua unin 'aia 'unánan aín nuitu mëúa chiquinaquinma sináncë ñubi 'unania.

An aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë, Jesucristo ñuicë bana

¹⁴ Jesús ax ca Nucën Papa Diosan Bëchicë 'ianan, an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aish aín Papa Diosan nëtënu abëbi 'icën. Usa 'icë cananuna ami catamëquin aín bana cuati ëntima 'ain.

¹⁵ Jesús an nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë, ax ca uni 'aish nux 'icësaribiti tëmëraíbi 'uchama 'icën. Usa 'ixun ca nuribi tëmëranan ñunshin 'atimanën 'atima ñu 'amitisa taniabi nuibaquin nu 'aquinti 'icën.

¹⁶ Aséribi ca usa 'icë quixun 'unánquin cananuna ami racuëquinma, an nu nuibacë Nucën Papa Dios a nun 'uchacama tërënquin nu 'aquinun ñucáti 'ain, an nu nuibacë cupí. Usaquin cananuna anúnu uisai cara 'icë nëtën, nuibaquian nu 'aquinun ñucáti 'ain.

II. LEVTAN RËBUNQUI 'IASAMA CA CRISTO 'ICË QUICË BANA (5-8)

5

¹ Nucën Papa Diosan mëníósabi oquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun, judíos unicaman 'ucha 'imainun aín 'ucharibi tërëncë 'inun 'aracacë ñuina 'axunquin Nucën Papa Dios ñucáxunia.

² Usa 'ixun ca axribi uni 'icëa ñunshin 'atimanën 'apun ñu 'atima 'anun quixun tancëxun 'unan 'ixun uni itsi usaribiti 'ia 'aquinti 'unania. An ca, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë — quixun 'unánquinma an ñu 'acë unicama 'imainun, —usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë — quixun 'unánquinbi 'acë unicama aribi, ami nishquinma atux upí 'inun 'aquinti 'icën.

³ Axribi ñu 'atima 'acë 'ixun ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun judíos uni raírinën 'uchacama 'imainun aín 'uchacamaribi tērēncē 'inun quixun 'aracacē ñuina 'aia.

⁴ Ui uníxbi ca axbi 'iisa tani judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'itima 'icēn. Nucēn Papa Diosan 'imicēx cuni ca usai 'iti 'icēn, Nucēn Papa Diosan —Aaronën ca 'ën unicama 'ë ñucáxunti 'icē —quixun Moisés cásaribi oi.

⁵ Usaribiquin ca Cristonën anbi judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'iti sinánma 'icēn. Nucēn Papa Dios an

Mix camina 'ën Bēchicē 'aish xēnibua 'aínbi 'ēbē 'iti 'ai, quixun cacē, anbi ca Cristo judíos sacerdotenën cushicaman 'apu 'imiacēxa.

⁶ Ēsairibi ca cuēnēo bananua Nucēn Papa Diosan aín Bēchicē cá bana quia:

Mix camina nētētimoí usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

⁷ Jesusan ca ēnē menu 'aish abē banaquin aín Papa ñu ñucácēxa. Ñucáquin ca axa bamatimoquin a iēmiti cushiñu 'icē 'unánquin, munuma banaquin cacēxa. Usaquian ax cuēēncēsabi oquin 'aquinun quixun ñucácē cupí ca Nucēn Papa Diosan Jesucristo 'aquiancēxa.

⁸ Usa 'ain ca Cristonën, ax aín Bēchicē 'aíshbi tēmēracē 'ixun, Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquinshi 'ati 'unáncēxa.

⁹ Ax tēmēraibi aín Papa Dios cuēēncēsabi oi 'iá 'ixun ca an aín bana cuaquin ax quicēsabi oquin 'acē unicama a aín 'ucha tērēnquin Nucēn Papa Diosnan 'aish xēnibua 'aínbi abē 'inun iēmia.

¹⁰ Ax ca ēsaquian Nucēn Papa Diosan cá, a 'icēn, —mix camina sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribiti.

Jesucristomi catamēquin ēncē 'icē 'aish 'unánmitēcēinsa bana

¹¹ Usa 'aínu mitsu ēnē banacama ñuixuinca tancēxunbi camina mitsun asérabi upí oquin a bana cuaisama tanin.

¹² Mitsúinra a ñuicē bana a 'unáncē 'ixun uni itsi 'unánmisa 'aíshbi camina mitsúnmi bēráma cuacē bana Jesucristo ñui quicē, a 'unánmitēcēinsa 'ain. Ēnē ñu upí oquin cuacēma 'aish camina mitsux tuáratsu ñu iru piisama pain 'ixun aín titan xuma 'acēsa 'ain.

¹³ Bēráma cuacē bana 'unánmitēcēinsa 'aish camina an aín titan xuma 'acē tuásaribi 'ain, uisai cara Nucēn Papa Diosan uni 'iti 'icē quixun 'unáncēma 'aish.

¹⁴ An Nucēn Papa Diosan bana upí oquin sinánquin an cacēsabi oquin 'acē uni, an ca upí oquin 'unania, uisa ñu 'ati cara Nucēn Papa Diosan iscēx asábi 'icē, uisa ñu 'ati cara 'aisama 'icē quixun. 'Unánquin ca usoquin 'aia. Usa unix ca tuá xuratsusama 'aish uni apánsa 'icēn.

6

¹ Usa 'ain cananuna tuá xuratsu 'icēsaíma uni apan 'icēsai 'inuxun a paínu cuacē bana Cristo ñui quicē, aíshima bētsi ñuribi 'unánti 'ain. Cananuna a paínu 'unan banacama ēsai quicē, a ñuitēcēntima 'ain: nunbi ñu 'atima 'acē cupí Nucēn Papa Diosnanma 'aish bamati 'aíshbi sinanati Nucēn Papa Diosmi catamētishi iēti,

² 'imainun Jesús sinaní nashimicē 'iti, 'imainun Jesúsnan 'ixun axa ami catamēcē uni itsinu nun mēcēn nanquin Nucēn Papa Dios ñucáxunti, 'imainun camabi uníxa baísquia ca Nucēn Papa Diosan an 'acē ñucama 'unánquin uisa cara oti 'icē quixun cati, acama.

³ Ēsa banacama mitsu ñuixuntēcēnquinma cananuna Nucēn Papa Dios cuēēncēbētan bētsi ñu mitsu ñuixunti 'ain.

⁴ Ui unicamax cara Jesucristomi catamēcē 'ixun, ax ca abē 'icē quixun 'unáncē, 'ianan Nucēn Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan aín nuitu mēu sinánmicē 'ianan,

⁵ Nucēn Papa Diosan bana ca upíra upí 'icē quixun sinánquin cuanan, Nucēn Papa Diosan cushi, anun cana aín nētēnu 'iti 'ai quixun sináncē,

6 'ixunbi ami sinánquinbi ëni uni raírinën cuatánun —'ëx cana Jesucristomi sinántëcënima —quia, a unix ca an Nucën Papa Diosan Bëchicë i curúsocënu matáscë uníxa 'iásaribi 'icën. Usai 'icë uni ax ca amiribishi Jesucristomi sinanatëcënima.

7 Usa unicamax ca anu ñu 'apáti meesaribi 'icën. Ësa ca. Nucën Papa Diosan, menu 'uí 'itsa 'ibúmicëxun chabócëx ca ñu bëru 'imainun unían 'apácë ñu cotancëx tapunia, tapúanan ca tuaia. Usaía 'inúan Nucën Papa Diosan 'imicëxa 'ia ca an ñu 'apácë uni an aín naënu 'icë ñu pinuxun bitsia.

8 Usa 'aínbi ca bëtsi me camabi ñu 'atima, muxa, chucu, acama anu coi canicëbë anu upí ñu 'iruima. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan iscëx a me 'aisama 'icën. Usa 'icë ca aín 'ibun axa corucë ñucama nëënia.

Xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti cupí bënëtima chuámarua 'iti

9 'Ën nuibacë xucéantu, uni raírinën ca Nucën Papa Diosan Bëchicëmi catamëtancëxunbi ënia quixun ñuixunquinbi cananuna 'unanin, mitsux camina Jesucristo cupí ainan 'inun iëmicë 'ixun ëncëma 'aish aséribi Nucën Papa Diosan upí oquin 'aquíncë 'ai quixun.

10 Nucën Papa Dios, an ca aín sinan upí 'ixun, mitsúnmi aín unicama nuibaquin upiti bucunun 'aquíanan bëríribi usoquin mitsun 'aia, manuquinma sinania.

11 Usa 'aínbi cananuna anúnmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti nëtë utámainunmi mitsun 'acësabi oquin chiquíshquin ënquinma Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ati cuëënin. Usaquin 'aquin camina Nucën Papa Diosan nëtënu cëñútimoi abë 'iti sinánquin cáinti 'ain.

12 Mitsúxmi chiquish 'iti cananuna cuëëniman. Cananuna cuëënin, Nucën Papa Diosan aín quicësabi oquin 'aquincëxa aín uni raírinëx a ëníma ami catamëti upiti 'ia isími usaribiti 'iti.

13 Nucën Papa Diosbë ca camabi uni 'imainun ángelcamaribi sënëníma. Usa 'ixun ca anbi sinanatëcëntimoquin Abraham cacëxa:

14 “Ësoquin cana aséribi 'ati 'ain. Cana mi upí oquin sinánxunquin bëchicëñu mi 'imianan min rëbúnqui 'itsaira 'inun uámiti 'ain”.

15 Usaquin cacëxun ca Abrahamnën —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun sinánquin bënëquinma, caíancëxa. Caíncëbë ca Nucën Papa Dios quicësabi oi Abrahamnën xanu tuutancëx Isaac bacéancëxa.

16 Ënëx ca ësa 'icën. Unix ca uni itsían aín bana isa aséribi 'icë quixun 'unánun quiax, aín 'apu axa asamaira 'ain, a ñui ëesai quia: Nun 'apúnbi ca 'unania, 'ën mi cacë bana ënëx ca aséribi 'icën. Usai quicëbëtan ca an aín bana ca aséribi 'icë quixun 'unánquin abë cuëbicanántima 'icën.

17 Usaribiti ca Nucën Papa Dios axribi, axa ami catamëti ainan 'iti unicaman —aín quicësabi oi ca aséribi 'iti 'icë —quixun 'unánun, —xënbua 'aínbia sinanatëcëntimoqui usabi 'iti ca ënë bana 'icë —quiax quiacëxa.

18 Usa 'ain cananuna an ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unánan, axa —sinanatëcëntimoquin cana mitsu cai —quicë cupí ca an aséribi usoquin 'ati 'icë quixun 'unanin. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, nun nu an nu 'aquinun ñucácë 'ixun ca nu aséribi 'aquinti 'icë quixun. 'Unánan cananuna ami catamëquin —aín bana quicësabi oi cana aséribi ainan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun 'unanin.

19 Ënëx ca ësaribi 'icën. An manë nunti niquincë unicaman ca aín manë nuntia bëchunan tucáncaquin amami amami buánti rabanan, manë cha manë risin təcërëcaxun, an cushioquin tuínun quixun baca nëbëtsi nipatia. A manë chan tuíncë cupí ca nunti amanu amanu cuanima. Usaribiti cananuna Cristo anu Nucën Papa Dios 'icë anu cupí nun amanu amanu sinánbëquínquinma Jesucristomi sinánti ëntima 'ain.

20 Cristo axa anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ain cananuna nuxribi anu abë 'iti 'ain. Ax ca nëtëtimoi xënbua 'aínbi usabi sacerdotenën cushicaman 'apu 'aish, an aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti a 'icën, Melquisedec 'iásaribiti.

7

Jesús ax ca Melquisedec 'iásaribiti an aín unicama Nucèn Papa Dios ñucáxuncë 'icë quicë bana

¹ Mitsux Abrahamnën rëbúnqui 'ixun camina 'unanin, Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unicaman 'apu 'iacëxa. Ax ca sacerdote, an unicama Nucèn Papa Dios manámi 'icë a ñucáxuncë 'iacëxa. Usa 'ain ca bëtsi menu 'icë 'apucaman Abrahamnën xucënan bëchicë Lot cacë, aín nëtënu 'icë unicamabë 'acánanquin ñusmotancëxun aín ñucamacëñunbi 'itsa uni 'imainun xanu 'imainun tuáribi buáncëxa. Usoquin 'acë cuabiani aín unicama buani cuanxun ca Abrahamnënríbi a suntárucama ñusmoxun abámianan anu 'icë 'apucaman buáncë unicamacëñun camabi ñu bitëcëancëxa. Bibiani cuantëcëni ca Abraham Melquisedecbë mëranancëxa. Abë mërananquin ca Melquisedecnën, Nucèn Papa Diosan ca Abraham 'aquianxa quixun 'unanquin —an ca mi upí oquin sinánxunia —quixun caquin, a Nucèn Papa Dios ñucáxuancëxa.

² Usaquin cacëxun ca Abrahamnën an bëcë ñucama mësú Melquisedec 'ináncëxa. Melquisedec quicë bana ax ca “upí 'apu ca ax 'icë” qui quicë bana 'icën. Melquisedec ax ca Salem cacë menu 'icë unibu aín 'apu 'iacëxa. Salem quicë bana ax ca “bëtsi unibubë 'acananima ca chuámarua bucuia” qui quicë bana 'icën. Usa 'ain ca Melquisedec 'acánanti sináncëma 'apu 'iacëxa.

³ Melquisedec a ca uix cara aín papa 'iacëxa, uix cara aín tita 'iacëxa, aínu nëtën cara bacëancëxa, aínu nëtën cara bamacëxa, uicamax cara aín rara 'iacëxa, abi unin 'unánma 'icën. Usa 'ain ca judíos unibunëx —Melquisedec ax ca bamama 'icë —quia. Nucèn Papa Diosan Bëchicëñëx ca nëtëtimoí xëñibua 'aínbi sacerdote, an unicama Nucèn Papa Dios ñucáxuncë 'icën, uni Melquisedec ñui quiásaribiti.

⁴ Abraham a pain nucèn rara, anbi ca abëa 'acánancë unicama ñusmoxuan bicë ñu mësú ax 'apu 'icë, Melquisedec, 'ináncëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Abraham ax ca Melquisedec meu 'iacëxa quixun.

⁵ Moisés cuënëomiquin ca Nucèn Papa Diosan —ësaí ca 'iti 'icë —quixun caquin ësaquin cacëxa:

—Abrahamnën rëbúnqui achúshi, Leví cacë, aín rëbúnquicamaxa sacerdote 'icë ca Abrahamnën rëbúnquicama raírinën aín ñucama mësú 'inánti 'icë —quixun. A uni camáxbi Abrahamnën rëbúnqui 'aish aín aínsi 'ixunbi sacerdotecama usaquin aín ñu 'inánun ca Nucèn Papa Diosan mëníocëxa.

⁶ Usa 'aínbi ca Melquisedec, Levitan rëbúnqui 'ixunmabi, Abrahamnën aín ñucama mësú 'ináncëxun biacëxa. Nucèn Papa Diosan upí oquin sinánxuncë, Abraham, a ca Melquisedecnën aín ñu biquin —an cacësabi oquin usoquin ca Nucèn Papa Diosan mi 'axunti 'icë —quixun caquin Nucèn Papa Dios ñucáxuancëxa.

⁷ Uni itsían Nucèn Papa Dios ñucáxuncë uni ax ca an Nucèn Papa Dios ñucáxuncë uni meu 'icën. Uinu 'icë unínbi ca —usama ca —quixun caima. Usa 'ain ca Abraham Melquisedec meu 'iacëxa.

⁸ Levitan rëbúnqui, judíos sacerdotecama, a judíos unicama raírinën aín ñu mësú 'ináncë, acamax ca uni 'aish bamaia. Usa 'aínbi ca Abrahamnën aín ñu mësú Melquisedec, a ñuia uni —ax ca bamama 'icë —quicë, a 'ináncëxa.

⁹ Usa 'ain ca ësoquinribi sinánti asábi 'icën: Levitan chaitiocë Abraham, an ca Melquisedec aín ñu mësú 'ináncëxa, ax a meu 'ixun. Usa 'ain ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, a judíos unicaman bërí aín ñu mësú 'ináncë, acamaxribi Abrahambëtan aín ñu mësú Melquisedec 'inánsa 'icën.

¹⁰ Levitan rëbúnquicama 'aíma pain 'aishbi ca Abrahambë 'icësa 'iacëxa, aín rëbúnqui 'aish. Usa 'ain cananuna 'unanin, Melquisedec, ax ca Levitan rëbúnqui, sacerdotecama, acamabë sënënmaira cushi 'iacëxa quixun.

11 Bëráma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Moisésnën, uisai cara judíos unicama 'iti 'icë quicë bana cuënëocëxa. A bana Levitan rëbúnquicama, sacerdotecama 'ixun, judíos unicama 'unánminun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usa 'ixuan Levitan rëbúnquinën 'aquincëx judíos unicama aséabi aín nuitu upí 'aish Nucën Papa Dios quicësabi oi 'icëbë ca sacerdote itisi Aarón 'iásama, Melquisedec 'iásaribi, Jesús uáma 'itsíanxa.

12 Usa 'ain ca usaquin judíos unicaman 'ati bana, Levitan rëbúnquicama sacerdote 'ixun judíos unicama 'unánmicë, a 'unanibi aín sinan upíma 'ain, a ënquin bëtsi bana Jesús ñui quicë unin cuanun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

13 Nucën 'Ibu Jesús a ñui Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicë, ax ca judíos uni 'aishbi Levitan rëbúnquima Judanën rëbúnqui 'iacëxa. Judanën rëbúnquinëx ca judíos sacerdote 'iti 'icë quiax ca Moisésnën cuënëo bana quiáma 'icën.

14 Camabi unin ca 'unania, Nucën 'Ibu Jesús ax ca Judanën rëbúnqui 'iacëxa quixun. Usa 'aínbi ca Moisés sacerdote ñui, Judanën rëbúnquinëx ca sacerdote 'iti 'icë quiax quiáma 'icën. Levitan rëbúnquishi ca usai 'iti 'iacëxa.

15 Usa 'ain cananuna upí oquin 'unanin, Nucën Papa Diosan ca Melquisedec 'iásaribitia sacerdote 'inun Jesúsëshí,

16 ax bamaxbi bamatëcëntimoi baísquicë 'icë, a sacerdote 'imiacëxa, Moisésnën cuënëo bana, Judanën rëbúnqui ca sacerdote 'iti 'icë quicë 'aímabi.

17 A ñuiquin ca Nucën Papa Diosan ësaquin cacëxa:

Mix camina nëtétimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi.

18-19 Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quicë bana upí 'aínbi ca anun unin sinan upí 'iáma 'icën. Usa 'aínbi cananuna bëtsi bana, Jesús ñui quicë, a cupí aséabi nun 'uchacama tërëncë 'ianan nun sinan upí 'aish Nucën Papa Diosnan 'ain.

20 Aín Bëchicë an aín unicama a ñucáxunti oquin ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin mëníocëxa.

21 Levitan rëbúnquinën ca 'ën unicama ë ñucáxunti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin cáma 'icën. Usa 'ixúnbi ca an sinanatëcëntimoquin caquin, Jesús aséabi an unicama a ñucáxunti 'imiacëxa, aín bana cuënëo ëesai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Diosan ca sinanatëcëntimoquin aín Bëchicë ësaquin cacëxa: Mix camina nëtétimoi usabi sacerdote, an 'ën unicama 'ë ñucáxunti, a 'ain, Melquisedec 'iásaribi, quixun.

22 Usa 'ain ca an Moisésnën cuënëo bana cuacë uni 'iásamaira oi an Jesús ñuicë bana cuacë uni Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ia.

23 Levitan rëbúnqui sacerdotecama ca ax pain 'itancëxa bëtsix bamacëbë bamacëbë sacerdote 'icë 'aish 'itsaira 'iacëxa.

24 Usa 'aínbi ca ax bamatimoi tsócë 'aish usabi sacerdote 'ixun Jesusan cuni aín unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia.

25 Ui unicaman cara a cupí abë upí 'iisa tanquin Nucën Papa Dios ñucatia, a ca Jesusan xënbua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun iémia. A unicama Nucën Papa Dios ñucáxunux ca bamatimoi tsotia.

26 Usa 'aían Jesús axira nun sacerdote 'iti ca upíira 'icën. Nucën Papa Diosan iscëx upíira 'ixun ñu 'atima 'acëma 'ianan ñu 'atima 'ati sináncëma 'ianan ax upíira sinánñu 'aish ca aín Papabë 'Apuira 'icën.

27 Ax ca Levitan rëbúnqui 'icëesai 'iáma 'icën. Atun ca camabi nëtën aín 'ucha pain tërënanan judíos unicaman 'uchacamariibi tërënan Nucën Papa Dios ñucáxunia, ñuina rëtancëxun xaroquin. Usama ca Jesús 'icën. Axbi ca camabi unin 'ucha cupí ñuina rëxun xarocësa 'itánun bamatsianxmabi achúshitishi bamacëxa.

28 Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana quicësabi oi Levitan rëbúnqui, 'uchañu 'aishbi an judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ia. Usa 'aínbi ca an Moisés 'inan bana

xëñibucëbëtan, Nucën Papa Diosan sinanatëcëntimoquin caquin, aín Bëchicë Jesús, axa asérabi 'uchañuma 'iá 'aish usabi 'uchañuma 'ia, an aín unicama a ñucáxunun 'imiácëxa.

8

Jesús ñui quicë bana

¹ Ënë banaxa bëtsi banasama 'icëmi mitsun 'unánun cananuna ënë ñuiquin mitsu cain, an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxunti, Jesús, ax ca usa 'aish bërí aín nëtënu abë 'aish, Nucën Papa Diosbë 'Apu 'icën.

² Tabernáculo cacë xubu unin 'acë anuxuan Levitan rëbúnqui achúshinën judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxuncë 'aínbi ca anuxunma, aín nëtë anu Nucën Papa Dios 'icë, anuxunbi Jesusan nu Nucën Papa Dios ñucáxunia, Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin.

³ An unicaman 'ucha Nucën Papa Diosan tërënnun ñuina rëcë xaronux ca sacerdotenën cushicaman 'apu an Nucën Papa Dios aín unicama ñucáxuncë 'ia. Usaribiti ca Jesús unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëtíma, a cupía unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamatsianxmabi bamacëxa.

⁴ Bëríbi nubë 'aish ca Jesús sacerdote 'itsianxma. Levitan rëbúnquinëxëshi Moisés quiásabi oi sacerdote 'ixun ca ñuina rëtancëxun xaroquin judíos unicama Nucën Papa Dios ñucáxunia.

⁵ —Jesucristo ax unicaman 'ucha tërëncë 'inun bamax baísquitancëxun ca ënu 'ëbë 'ixun unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun sinánquin ca Nucën Papa Diosan bëráma Jesucristo ucëma pain 'ain —Levitan rëbúnquinën ca tabernáculo xubunuxun judíos unicaman 'ucha tërëncë 'inun ñuina rëxun xaroquin unicama 'ë ñucáxunti 'icë —quixun mëníocëxa. Tabernáculo xubu 'ati ñuiquin ca Nucën Papa Diosan Moisés “aín bashinuxun 'ën mi ismicësabi oquin camina a xubu 'imainun anu 'icë ñucama 'ati 'ai” quixun cacëxa. Usa 'ain cananuna 'unanin, Jesucristo aín nëtënu abë 'ixun nu a ñucáxunti sinánquin ca judíos sacerdotenën tabernáculonu 'icë ñucama 'anun Nucën Papa Diosan mëníocëxa.

⁶ —Nucën Papa Diosan Moisés cuënëomia bana quicësabi oi 'i ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quíaxa ax quicë bana, asamaira ca —Jesúsmi catamëtishi ca uni Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë —quicë bana, ax 'icën. Usa 'ain ca Levitan rëbúnquinën unin 'ucha tërëncë 'inun 'ásamaira oquin Jesusan nun 'ucha tërënnun Nucën Papa Diosbë upí 'inun nu 'imia.

⁷ Usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'ai aín nuitu upí 'ain ca bëtsi bana Jesús ñui quicë a Nucën Papa Diosan mëníoma 'itsianxa.

⁸ Nucën Papa Diosan ca judíos unicama an cacësabi oi 'iiama isacëxa, aín bana cuënëo ësai quicësabi oquin:

Nucën 'Ibu Dios ca quia, usai ca judíos unicama, Israelnën rëbúnqui 'iti 'icë quixun Moisés cuënëomia bana 'inan, 'ixunbi cana 'itsa bari inúcëbëtan bëtsi bana judíos unicama 'inánti 'ain. Anun 'ën a bana 'inánti nëtë ca uti 'icën.

⁹ A banax ca judíos unicama Egipto menua buánquin uisai cara atux 'iti 'icë quixun 'ën Moisés cá banasama 'iti 'icën. Judíos unicama 'aquinsa tanquinbi cana atúan 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'acëma cupí atu ëancën.

¹⁰ Usa 'ixunbi cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ën a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi bana judíos uni Israel unicama 'inánti 'ain. Ësai ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman manuquinma sinánan aín nuitu mëu upí oquin 'unánun 'unánmiti 'ain. 'Ëx cana aín Dios 'aish atúan rabicë 'iti 'ain. 'Imainun ca atux asérabi 'ën unicama 'iti 'icën.

¹¹ 'Ën unicaman ca 'ë 'unánti 'icën. Ñu 'unáncëma 'imainun ñu 'unáncë uni, apan 'imainun xucamanribi ca 'ë 'unánti 'icën. Usa 'ain ca uinu 'icë unínbi bëtsi uni, aín xucënbi, abë 'icë unibi cacëxunmabi atúnbi 'ë 'unánti 'icën.

¹² Usaiá ax 'icë uni a cana ñu 'atima 'acëbi nuibaquin aín 'uchacama tërënti 'ain. Tërënnun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

¹³ Ësaía Cristo cupí aín unicama aín nuitu upí 'iti ñui ca Nucën Papa Dios —'ën bëráma usai ca judíos unicama aín 'ucha tērēncē 'iti 'icē quixun Moisés cuēñēomia bana a camina ěnti 'ai —quiaux quia. Usa 'aish ca a bana sēñētishi 'icēn.

III. LEVITAN RĒBUNQUINĒN ÑU 'ACĒ CUPI UNI 'IASAMAIRA OI CA JESUS CUPI UNI AIN 'UCHA TĒRĒNCĒ 'IA (9-10)

9

Anuax judíos sacerdotecama Nucën Papa Diosbē baná tabernáculo ñuianan Jesucristo anu Nucën Papa Dios 'icē ñuicē bana

¹ Bēráma ca Nucën Papa Diosan judíos unicaman usoquin a rabinun quixun caquin, anuxuan Levitan rēbúnquinēn judíos unicama a ñucáxunti tabernáculo cacē xubu 'anun quixun cacēxa.

² An Moisés cacēsabi oquin ca judíos unicaman tabernáculo 'aquin, amo rabēa aín namē 'itánun nēbētsi chupan bēpāncēxa. Anu pain atsinti anu ca anu lamparín nanti 'imainun curi mesa, anu uní itsin pitima pán nancē, acama 'iacēxa. Anu uní aín 'ucha tērēncēma 'ianan upiti mēñocacēma 'aish atsintima 'ain ca a 'iti Cata Upí cacē 'iacēxa.

³ Cata Upí a 'ucē ca bētsi cata 'iacēxa. Ax ca Cata Upíira cacē, 'iacēxa.

⁴ Tabernáculo nēbētsi rabē oquin bēpāncē chupa rapasu ca anuxun tsēpasa ñu sanutanun xaroti nancē 'iacēxa, a Cata Upíira cacē, a rapasu. A Cata Upíira cacē, anu ca bunánti, curin ratacacacē 'aish anúnribi aín namēnu rocē 'iacēxa. A bunántinu ca curi 'acē chumu, anu maná cacē piti ñu 'itsamashi purucē, 'imainun Aaronēn tsati 'aishbi coo, a 'imainun maxax parúsha rabē, anu usai ca aín uní 'iti 'icē quixun Nucën Papa Diosan cuēñēo, acama 'iacēxa.

⁵ A bunánti aín mapútinu ca querubín rabē, Nucën Papa Diosan suntárusa oquin curi uniocē, bēsúnarabē oquin tsóncē 'iacēxa. A nēbētsinuax ca aín pēcacē 'ucē mēucüax Nucën Papa Dios banacēxa. Anu ca judíos sacerdotenēn cushicaman 'apun 'aracacē ñuinanēn imi ánsacacēxa, Nucën Papa Diosan atun 'uchacama tērēnun. Ēñē ñucama camina 'unáncan. Usa 'ain cananuna camaira ñuiquin mitsu caiman.

⁶ Usaquin tabernáculo xubunu 'icē ñucama mēñío 'ain ca anu pain atsíncē cata, ax Cata Upí cacē, anu atsínxun judíos sacerdotenēn an 'ati ñu 'aia, lamparín mēñiōti, pán mesanu nanti, acama, Nucën Papa Diosan mēñíosabi oquin.

⁷ Acamax ca tabernáculo cata, anu pain atsinti, anuishi atsinia. Usa 'aínbi ca cata itsi, Upíira cacē, anu judíos sacerdotenēn cushicaman 'apu axēshi camabi baritian achúshi oíshi atsinia. Anu atsínquin ca 'aracacē ñuinanēn imi buania, aín 'uchacēñuan judíos unicaman 'uchacamaribí Nucën Papa Diosan tērēnun quixun ánscaquin.

⁸ Nun nu a ñucama sinania ca Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan nu ēsaquin 'unánmia, anu pain atsinti cata anuxun atun 'acēsabi oquin camabi nētēn ñu 'acēbē ca judíos unicamax Cata Upíira cacē, anu Nucën Papa Dios 'icē, anu abē bananux atsinima.

⁹ Usai ca 'ia quixun 'unánquin cananuna sinanin, Moisés quicēsabi oquin ñuina rēxun xaroquinbi ca a unicaman, aín nuitu ca Nucën Papa Diosan iscēx asérabi upí 'icē quixun 'unanima. Usaribi cananuna nux 'ai quixun cananuna sinanin.

¹⁰ Nucën Papa Diosan ca usoquin judíos unibunēn 'ati ñuiquin bētsi bētsi ñuina nami pitima 'imainun amiribi amiribi mēchucati, usa ñucama 'anun quixun mēñocēxa. Usai a banacama quicēsabi oi 'ibi ca atun nuitu upí 'ima.

An Jesucristo xuisama pain 'aian judios unibunēn usa ñucama 'anun ca Nucën Papa Diosan mēñocēxa.

¹¹ Usa 'ain ca Cristo ěñē menu uá 'aish anu Nucën Papa Dios 'icē, anu cuantēcēancēxa. Ēñē menuax cuantēcēan 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icē, anu 'icē sacerdote, an Nucën

Papa Dios nu ñucáxuncë, a 'icën. Anu ax sacerdote 'icë ax unin 'acëma 'aish ca ënë nëtënu 'icë tabernáculosamaira 'icën.

¹² Tabernáculonu 'icë cata Upíira cacë, anua sacerdotenën cushicaman 'apun chivo 'imainun vaca bacë rëxun aín imi buan 'aínbi ca Jesucristo aín imi 'apati bamatancëx baísquiax, anuira Nucën Papa Dios 'icë anu cuancëxa. Anu ashiti cuan 'ixun ca nun 'uchacama tërëncë 'aishnu xënibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'inun nu 'imia.

¹³ Judíos unicaman ca aín 'ucha cupí chivo 'imainun vaca bacë, tabernáculo xubunu buánxun rëxun judíos sacerdotenën a xaroxúnun 'inánia. 'Ináncëxun ca sacerdotenën a ñuinacan imi bianan aín nami xaroxun aín chimapu bixun a unicamanu sácaia. Usoquian 'acëx aín 'ucha tërëncë 'aishbi ca 'uchatëcënima 'inúan 'acëma 'icën.

¹⁴ Ñuina rëcë aín imi cupí uni 'icësamaira oi cananuna Cristo bama cupí nun 'ucha tërëncë 'aish upí 'iti 'ain. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí, axa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax abë 'ain ca Cristo, ax 'uchañuma 'aishbi bamatsianxmabi, nun 'uchacama tërëncë 'inun bamacëxa. Xënibua 'aínbi abë 'itimoinu bamati 'icëbi ca nun 'uchacama tërëncë, ax aín imi 'apati bama cupí, Nucën Papa Dios, axa bamatimoí tsócë, a rabinu ax cuëncësabi oi 'inun nu 'imia.

¹⁵ Usa 'ain ca Nucën Papa Dios quiásabi oi, an Cristomi catamënnun sinánmicë unicama xënibua 'aínbi abë 'inun Cristo bamacëxa. An Moisésnën cuënëo bana cua nucën raracaman 'ucharibi ca Cristo bama cupí, tërëncë 'icën. Usa 'ain ca Moisésnën cuënëo bana 'iásama Cristo ñui quicë bana 'icën.

¹⁶⁻¹⁷ Unin ca uin cara ax bamacëbëtan aín ñu biti 'icë quixun ñuiquin, —usai ca 'iti 'icë —quicë quirica mëníoia. Usa 'aínbi ca a uníxa bamacëma pain 'ain, aín ñu bëtsi uninanma 'icën. Aín 'ibúxa bamacëbë cuni ca aín ñucama asérabi bëtsi uninan 'ia.

¹⁸ Usaribi oquin ca 'aracacë ñuina aín imi 'apati bamacëbëtainshi Nucën Papa Diosan judíos unicama aín 'uchacama tërëncë manúmiacëxa.

¹⁹ Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Moisésnën a banacama ñuiquin judíos unicama catancëxun vaca bacë imicëñun chivo imi bixun 'unpáxcëñun mëscutancëxun ro, hisopo cacë, aín xo, xónsa carnero rani 'acë risi anun təcërëcacë a chabóquin, cuënëo banami 'anan uncamamiribi ánsacëxa.

²⁰ Ansaquin ca judíos unicama cacëxa: “Ënë imi ánsacë isquin camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca asérabi ax quiásabi oquin mitsun 'ucha tërëncë, mitsúxmi aín uni 'imainun ax mitsun Dios 'ixun mitsu sinánxunia” quixun.

²¹ Usaribi oquin ca Moisésnën tabernáculo xubu 'imainun aín Cata Upí anu 'icë ñucama anun Nucën Papa Dios rabiquin ñu 'ati, acamamiribi a ñuina imi ánsacëxa.

²² Usa 'ain ca usoquin ca judíos sacerdotenën 'ati 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin, anun Nucën Papa Dios rabiti ñucama ami imi ánsacë 'iacëxa, a ñuxa Nucën Papa Diosan iscëx upí 'inun. Ñuina bamacëbëma ca judíos unin 'ucha tërëncëma 'iá 'itsíanxa. Usaribiti ca Jesús bamama 'ain unin 'ucha tërëncëma 'itsíanxa.

Bamax Cristo baísquia cupíshi unin 'ucha tërëncë 'iti 'icë quicë bana

²³ Usaria Jesucristo anua Nucën Papa Dios 'icë anu atsínti tani ca unin 'acë tabernáculo xubu aín Cata Upíira cacë, anu judíos sacerdotenën cushicaman 'apu atsíancëxa. Usai Jesucristo 'iti 'ain ca a ñucama Nucën Papa Diosan upí isnun 'aracacë ñuinanën imi anu a sacerdotenën ánsacëxa. Usa 'aínbi cananuna ñuinanën imi ánsacë cupíma, Jesucristonëxbi aín imi 'apati bama cupíshi anua Nucën Papa Dios 'icë anu nux abë 'iti 'ain.

²⁴ Ax ca tabernáculo, anua Nucën Papa Dios 'icë tanquian unin 'acë, anuma, anua Nucën Papa Dios 'icë anubi atsíancëxa, anuxuan nu Nucën Papa Dios ñucáxuncë anu.

²⁵ Judíos sacerdotenën cushicaman 'apu ax ca tabernáculo xubu aín Cata Upíira anu camabi baritia achúshitishi, aín imima, 'aracacë ñuinanën imi ánscai atsinia. Usa 'aínbi ca Cristo, anua Nucën Papa Dios 'icë, anu 'itsai atsínima.

²⁶ 'Itsai atsínux ca 'itsai bama 'itsíanxa. Usa 'aínbi ca Cristo aín uti nètë sënëncëbë uni 'inux uá 'aish bamatsianxmabi achúshitishi unin 'ucha cupí bamacëxa.

²⁷ Ënë nètënu 'icë camabi unix ca achúshitishi bamati 'icën. Usa 'icë ca aín ñu 'acëcama 'unánquin Nucën Papa Diosan uicamax cara aín nètënu abë 'iti 'icë quixun canan uicamax cara anu abë 'itima 'icë quixun cati 'icën.

²⁸ Usaribiti ca Cristo ënë menuax achúshitishi bamacëxa. Ax 'uchañuma 'aishbi ca camabi unin 'ucha ainansa 'aish tërëncë 'inun bamacëxa. Bamatancëx baísqitancëx ca aín Papa Diosnu cuan 'aish amiribishi ënë nètënu utëcënti 'icën. Camabi unin 'ucha cupí bamatëcëni aima ca an aín uti caíncë unicama abëa 'inun bitsi utëcënxun 'aia.

10

¹ Jesucristoa ënë menu utancëx unicaman 'ucha cupí usai 'iti tanquian judíos unican aín 'ucha cupí castíancëma 'inuxun 'aracacë ñuina 'anun ca Nucën Papa Diosan mëníocëxa. Usoquin mëníocë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosbë upí 'iisa tanquin camabi baritia 'aracacë ñuina 'axun xaroia. Usoquin 'acë 'aínbi ca aín nuitu asérabi 'uchatëcëntimoquin upí 'inun mëníocëma 'icën.

² Aín 'ucha tërëncë 'ianan aín nuitu asérabi upí 'imicë 'ain ca judíos unicaman Nucën Papa Diosan isnun quixun 'aracacë ñuina amiribi amiribi 'á 'itsíanma. Usoquin 'aracacë ñuina 'acë cupía aín 'ucha tërëncë 'aish aín sinan asérabi upí 'ain ca 'aracacë ñuina rëmitëcënti sináncëma 'itsíanxa.

³⁻⁴ Vaca bacë 'imainun chivo rëxun xaroanan aín imi áncscacë 'aínbi ca a unicama aín sinan ashiquin upí 'inun mëníocëma 'icën. Usa 'ain ca judíos unicaman camabi baritia ñuina rëmiquin —'ën sinan ca asérabi upíma 'icë —quixun sinántëcënia.

⁵ Usa 'ain ca Cristonën ënë nètënu uquin aín Papa Dios ësaquin cacëxa:

Ñuina unin rëxun xaroti cuëenquinma camina 'ëx uni 'aish unicaman 'ucha cupí bamati mëníon.

⁶ Aín 'ucha cupía unin ñuina rëxun mi xaroxuncë a camina cuëeniman.

⁷ Usa 'ain cana mi can: 'Ën Papa Dios, mix cuëencësabi oquinshi 'anux cana ënë nètënu ain, min bana cuëneõ quicësabi oi.

⁸ Moisésnën cuëneõ bana, aín 'ucha tërëncë 'inun ca unin ñuina rëxun xaroti 'icë quicë 'aínbi ca Cristonën aín Papa Dios cacëxa, “aín 'ucha cupía unin ñuina rëxunmi xaroxuncë a camina cuëeniman”.

⁹ Catancëxun ca Cristonën ësaquinribi aín Papa Dios cacëxa: “Ën Papa Dios, mix cuëencësabi oquinshi 'anux cana ënë nètënu ain”. A bana cuëneõsabi oi utancëxa Cristo camabi unin 'ucha cupí bama 'ain ca bërí unin aín 'ucha cupí ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën.

¹⁰ Jesucristo aín Papa Dios cuëencësabi oi, bamatsianxmabi achúshitishi bama 'ain cananuna nux Cristo bama cupí Nucën Papa Diosan iscëx nun 'ucha tërëncë 'aish asérabi ainan 'ain.

¹¹ Judíos sacerdotecaman ca camabi nètën 'uchañu unían bëxuncëxun aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxunia. Usoquian 'acëbëbi ca aín nuitu upíma usabi 'ia.

¹² Usa 'aínbi ca Jesucristo achúshitishi camabi unin 'ucha tërëncë 'inun bamax baísqitancëx anu aín Papa 'icë anu abë 'Apu 'aish aín mëqueu 'i cuancëxa.

¹³ Anu 'aish ca axa ami nishcë unicama a Nucën Papa Diosan 'ibumainun anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'icën.

¹⁴ Usa 'ain ca achúshitishi bama 'ixun axa ami catamëcë unicama aín 'ucha tërëanan nëtëtimoia abë upí 'inun 'imía.

¹⁵ Usa ca quixun ca aín Bëru Ñunshin Upitan nu 'unánmia, ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuëneõ quia quixun nu sinánmiquin:

¹⁶ Ësoquin cana 'ëx mitsun 'Ibu Dios 'ixun mitsu cain, usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun caquin 'ë a pain 'inan bana sënëncëbëtan cana bëtsi atu 'inánti 'ain. Ësai

ca a bana quiti 'icën: 'Ën cana 'ën cacë bana 'ën unicaman aín nuitu mëu upí oquin 'unánan manuquinma sinánun 'unánmiti 'ain.

17 Quianan ca ësairibi a bana quia:

Aín ñu 'atima 'acëcama tërënxun cana manuquin aín 'uchacama sinántëcëntima 'ain.

18 Usa 'aían unin 'ucha sinántëcëntimoquin tërëncë 'inun Cristo bama 'ain ca unin aín 'ucha tërëncë 'inun 'aracacë ñuina rëxun xarotëcëntima 'icën.

Cristonan cupí abë banaquin Nucën Papa Dios ëntima ñui quicë bana

19 'Ën xucëantu, Jesucristo aín imi 'apati bama cupí nun 'uchacama tërëncë 'ianan Nucën Papa Diosnan 'aish cananuna —Cristo cupí ca Nucën Papa Diosan nux banaia cuati 'icë —quixun sinani racuëtima abë banati 'ain.

20 Bamax baísquitancëx aín Papan nëtënu abë 'i cuan 'ixuan, Jesusan nu 'aquincëx cananuna ax bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios, abëbi banati 'ain, nucën rara judíos unicama 'iásamai.

21 An Nucën Papa Diosan unicama a ñucáxuncë ax ca Jesús 'icën.

22 A cupí nun 'uchacama tërëncë 'aish cananuna uisa ñu cara 'aisama 'icë quixunu 'unánquin mëníocë 'aish asérami ax cuëncësabi oi 'iisa tani Nucën Papa Diosbë banati 'ain, an ca cuati 'icë quixun 'unani. Ax Nucën Papa Diosbë banai tabernáculo xubunu atsínux ca sacerdote aín 'ucha tërëncë 'ianan upíti nashi mëníocacëxa. Usaribiti cananuna Jesucristo cupí chucacësa 'aísha nun nuitu, nun sinan upí 'ain Nucën Papa Diosbë banain.

23 —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin nu upí 'imianan nux aín nëtënu abë 'inun 'imia —quixun 'unánquin cananuna asérami ami catamëquin aín bana ënquinma an nu cacësabi oquin 'aquin bëtsi uniribi —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin, usoquin nu 'aquinia —quixun ñuixunti 'ain.

24 Camaxunbi cananuna uisai caranuna bëtsibë bëtsibë nuibananan Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin ñu 'anun 'aquiananti 'ain quixun sinánti 'ain. Sinántancëxun cananuna asérami usoquin 'ati 'ain.

25 Usabi 'icë aísha bëtsi bëtsi uni axa Jesucristomi catamëcë unicamabë timëtisama tancëbëbi cananuna nux usai 'ima, aín unicamabë timëanan bëtsibë bëtsibë Jesucristomia catamënnun 'aquiananti 'ain, Jesucristo utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun sinani.

26 Jesucristomi catamëcë 'ixunbi nunbi 'aisa tanquin ënquinma ñu 'atima amiribi amiribi 'ai cananuna nun 'ucha tërënnun Jesucristomi catamëti cuëncëma cupí nun 'ucha tërëncëma 'aish usabi 'iti 'ain.

27 Usa 'icë, anun an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Diosan ax cuëncësabi oi 'iisama tani ami nishcë unicama 'acësaribi oquin nuribi 'uchoquin manë tsinu 'imicëx cananuna nux abë 'itimoi 'iti 'ain.

28 An usai ca judíos unicama 'iti 'icë quixun Moisésnën cuënëo bana quicësabi oquin 'acëma uni a ñuia, rabë 'imainun achúshi uni —asérami ca usa 'icë —quicëbëtan ca nuibati sinanaquinma a uni uni itsin 'aia. Rabë uníxëshia a ñui usai quicëbëtanribi ca usaquin 'aia.

29 A unia usoquin 'ásamaira oquin ca axa aín Bëchicë 'imainun aín Bëru Ñunshin Upími 'atimati banacë uni a Nucën Papa Diosan castícantí 'icën. Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa unicama 'uchañu 'icëbi iëminux aín imi 'apati bama, a ami 'atimati bananan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí an uni nuibaquin 'aquincë ami 'atimati banacë, a unicamax ca an Moisésnën cuënëo bana 'acëma unia 'acësamaira oquian Nucën Papa Diosan castícançë 'iti 'icën.

30 Cananuna 'unanin, ësai ca Nucën 'Ibu Dios quiacëxa quixun: “Uix cara 'uchaia, a cana 'ënbi uisaira oquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain”. Èsairibi ca quiacëxa: “Uinu 'icë 'ën unicaman cara 'ëx quicësabi oquin 'acëma 'icë a cana 'ën uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ain”.

³¹ Usa 'ain cananuna nun 'ucha ëncëma 'aish, Nucën Papa Diosan ca ax cushiira 'ixun uisaira oquin cara 'ati 'icë usoquin nu 'ati 'icë quixun sinani ami racuëti 'ain.

³² Jesucristomi catamëtabatia, unin mitsu bëtsi bëtsi oquin tëmëramicëxunbi camina bënëquinma tanshiacën. Usaími mitsux 'ia a camina sinánti 'ain.

³³ Mitsu raírinëx camina unin mitsumi cuaiquin 'itsa unin ismainun mëëcë 'iacën. Usai 'imainun ca axa Cristomi catamëcë uni raírinën mitsux usai 'icë isi masá nuituquin ënquinma 'aquiancëxa.

³⁴ Usa 'ixun camina Jesucristomi catamëcë cupía sipuacë unicama nuibaquin 'aquiancën. Mitsumi nishquian mitsun ñu bicancëbëbi camina masá nuitutíma usabi cuëëancën. —Ënë nëtënuax ñuñu 'aish cuëëncësamaira oi cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu nëtétimoi abë 'iti 'ai —quixun sinani camina cuëëancën.

³⁵ —Usai cana 'iacë —quiax manúquinma camina min 'acësabi oquin Jesucristomi catamëti ëntima 'ain. Ami catamëcë 'aish camina a cupí nëtétimoi abë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ain.

³⁶ Jesucristo ucëbë ax quicësabi oi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun camina uni itsían mitsu tëmëramicëxbi a taníma usabi Cristomi catamëquin ax cuëëncësabi oquin 'ati 'ain.

³⁷ Ësai ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Xëñibutíma ca ax bënëtishi uti 'icën. A nun caíncë ax ca nëtëbutima uti 'icën.

³⁸ 'Ën iscëxa ax upí 'icë 'ën unicamax ca tëmëraibi 'ëmi catamëti tsóti 'icën. Usa 'aínbi cana an 'aquinbi racuëquin 'ën bana ëncë uni a isi cuëëntima 'ain”.

³⁹ Usaía an aín bana 'aquinbi ëncë uni ax Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'itima 'aínbi cananuna nun ami catamëquin ëncëma 'aish, asérabi Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ain.

IV. CRISTO UCËMA PAIN 'AIN CA JUDIOS UNI RAIRINËX ASERABI NUCËN PAPA DIOSMI CATAMËACËXA QUIAX QUICË BANA (11-13)

11

Usaía judíos unicaman rara raírinëx Nucën Papa Diosmi catamëa bana

¹ Nun Nucën Papa Dios isquinmabi cananuna asérabi ca anu 'icë quixun 'unanin. Aín bana ca cëmëma asérabi 'icë quixun sinánquin cananuna 'unanin, an ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun. Usauquin ca axa ami catamëcë unicaman 'unania.

² Nucën Papa Diosan ca axa quicësabi oquin 'ati 'icë quixun sinánquian, ami catamëquin nucën raracaman ñu 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

³ Ënë nëtëcamax ca Nucën Papa Dios quicëbëshi an sináncësabi oi uniacëxa. Uisa ñu 'aíma 'aínbi ca an unin iscë ñucama uniocëxa. Usoquin unioia isáma 'ixunbi cananuna a bana acama ñuiquin cuënëo a isquin, usai ca 'iacëxa quixun 'unanin.

⁴ Bëri nëtënma ca Adanën bëchicë, Abel, an ami sinánquin Nucën Papa Dios quicësabi oquin a rabiquin 'aracacë ñuina rëxun xaroxuancëxa. Usomainunbi ca aín xucën Cainan aín cuëëncësa oquinshi aín ñu bimishi Nucën Papa Dios xaroxuancëxa. Cainan usoa isi ca Nucën Papa Dios cuëëanma 'icën. Abelnëan 'axuncëxun isi cuni ca cuëëancëxa. Abel bama 'aínbi cananuna —Abelnën ca asérabi Nucën Papa Diosmi catamëquin ax quicësabi oquin 'acëxa —quixun sinanin.

⁵ Ënënsaran nëtënma ca Enoc cacë uni, amia catamëcë cupía anun Nucën Papa Dios cuëëncë 'iacëxa. Usa 'icë ca ënë menuax bamaima aín nëtënu 'inun Nucën Papa Diosan buáncëxa. Buáncë ca unin mërama 'icën. Usoquin buáncëma pain 'aish ca Nucën Papa Dios Enocnën cuëëancëxa quiax ca aín bana cuënëo quia.

⁶ Uicamax cara Nucën Papa Diosbë banatisa tania, uicamax cara ainan 'iisa tania, an ca —Nucën Papa Dios ca asérabi anu 'icë —quixun sinánti 'icën. Sinánan ca —an ca 'ën ñucácëxun cuati 'icë —quixun sinánti 'icën. Usaía ax asérabi ami catamécë uni anun cuni ca Nucën Papa Dios cuëënia. Axa ami catamécëma unin ca Nucën Papa Dios cuëënmima.

⁷ Ënënsaran nëtënmaribi ca Noénën ami catamëquin —Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë —quixun 'unáncëxa. 'Unáncë 'icë ca Nucën Papa Diosan Noé cacëxa, —camabi uníxa 'aisamairai 'uchacë cupí cana unían usai ñu 'iti sináncëbëtanmabi camabi me baca mapumiquin cëñuti 'ai —quixun. Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun 'unánquin ca Noénënshi, 'itsa 'uí 'ibúcëma pain 'aínbi aín manë nunti chaira anua aín aínsi 'ibucama atsínmiti 'acëxa, Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin. An usoquin 'aia iscë unicama ca —ënë menu 'icë unicama 'aisamairai 'uchacë cupí ca Nucën Papa Diosan cëñuti 'icë —quixun Noénën ñuixuancëxa. Nucën Papa Dios quicësabi oi ca 'iti 'icë quixun sinánquian Noénën, an cacësabi oquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëëancëxa.

⁸ Bërámariibi ca Abraham cacë uni aribi ami catamécë 'icë Nucën Papa Diosan cacëxa: —Camina min me ëbiani, bëtsi me 'ura 'icë, anu 'i cuanti 'ain. Min rëbúnquicamanan ca a me 'iti 'icën. Cacëx ca Abraham uinu cara a me 'icë, uisa me cara quixun 'unánxmabi, aín me, Ur cacë, anuax cuancëxa, Nucën Papa Diosan ca an cacësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani.

⁹ Nucën Papa Diosmi catamécë 'aish ca Abraham a me, a Nucën Papa Diosan a ñuixuncë, anu bëbatancëx anu tsoócëxa. Anu 'aish ca aín menumabia uni tsócësa 'iacëxa. Anu 'aishbi ca upí oquin xubuoíma, chupa 'acë xubunuishi 'iacëxa. Usaribiti ca aín bëchicë Isaac 'imainun Isaacnën bëchicë Jacob, acamaxribi 'iacëxa. —Abraham, mix camina 'ënan 'iti 'ain, min rëbúnquicamaribi ca 'ën uni 'iti 'icë —quixun ca Nucën Papa Diosan Abraham cacëxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Abrahamnën bëchicë, Isaac, 'imainun Isaacnën bëchicë, Jacob, cacëxa.

¹⁰ Usaquin cacëxun ca Abrahamnën 'unáncëxa, —Nucën Papa Diosan, usai ca 'iti 'icë quixun mënío 'ain cananuna ënë menu tsócë 'aishbi Nucën Papa Diosnan 'aish, an sináncësabi oquin mënío aín nëtë anu 'iti 'ai quixun. Usaquin sinani ca cuëëancëxa.

¹¹ Abrahamnën xanu, Sara, anribi ca Nucën Papa Diosan Abraham cacësabi oquin, caniacëquinbi tuacëxa, Nucën Papa Dios quicësabi oi cana 'iti 'ai quixun sináncë cupí. Usai tuutancëx ca Sara bëbu tuá, Isaac cacë, bacëancëxa.

¹² Usa 'ain ca, Abraham caniacécëra 'aishbi bëchicëñu 'iacëxa. Aín bëchicënën rëbúnqui ca 'itsaira 'iacëxa. Naínu 'icë 'ispacama cananuna tupúncasmati 'ain. Parúnppa cuëbí 'icë masiribi cananuna tupúntima 'ain. Usaribiti ca Abrahamnën rëbúnqui 'aisamaira 'aish unin tupúntisama 'iacëxa.

¹³ Abraham, Sara, Isaac, Jacob, acamax ca Nucën Papa Diosan ñuiasa oi 'icëma pan 'ain bamacëxa. Usa 'aínbi ca aín bamati nëtë sënëntamainun masá nuituquinma cuëënquin, Nucën Papa Diosan nu cacësabi oi ca nun rëbúnqui 'iti 'icë quixun 'unáncëxa. Usaquin 'unani ca ësai quicësa 'iacëxa: nux ënë menu 'icë 'aishbi cananuna uníxa aín menumabi bëtsi menu cuanúxbi tsócësa 'ain.

¹⁴ Usaía quiása 'ain cananuna 'unanin, a unicamax a menu bucuxunbi ca —ënë menu 'iti unima, bëtsi menu 'iti uni cananuna nux 'ai —quixun sináncëxa.

¹⁵ Anuaxa cuancë me, Ur cacë, anu cuantëcëinsa tani ca Abraham anu cuantëcëan 'itsíanxa.

¹⁶ Cuantëcënti 'aishbi ca anu cuantëcëinsama tancëxa. A menu 'icësamaira oi bëtsi nëtë, upíira a Nucën Papa Diosan atu mënío xuncë, anu 'iti ca cuëëancëxa. Usa 'ain ca Nucën Papa Dios —'ëx cana atun Dios 'ai —quixun sinani cuëënia. Usai cuëënquin ca anua atux abë 'iti nëtë mënío cëxa.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham ca —asérabi ca Nucën Papa Diosan aín quicësabi 'oquin 'ati 'icë —quixun 'unani ami catamëacëxa. Èsai ca 'iacëxa. Nucën Papa Diosan ca Abraham cacëxa: “Min bëchicë Isaacnën rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'ianan 'ënan 'iti 'icë” quixun. Usa 'aínbi

ca Nucën Papa Diosan —asérabi cara Abrahamnën 'ën cacësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unántisa tanquin, Abraham cacëxa —min camina 'aracacë ñuina 'axunquinma, min bëchicë Isaac abi 'ë rabiquin 'ë 'axunti 'ai —quixun. Cacëxun ca usoquin anuxun 'atinu Isaac buáncëxa.

¹⁹ Buánquin ca sináncëxa:

—'Ën bëchicë achúshi, Isaac, aín rëbúnqui ca asérabi 'itsaira 'iti 'icën, Nucën Papa Diosan 'ë cacësabi oi. Usaía 'inun ca bamacëbi baísqumiti 'icë —quixun. Usaquin sinánquian Nucën Papa Diosan cacësabi oquin Abrahamnën 'ati 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan xucëxun ángelnën Abraham cacëbë Isaac bamati 'aíshbi iëacëxa.

²⁰ Usa 'ain ca Isaacnënríbi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin, aín bëchicë rabë, Jacob 'imainun Esaú, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

²¹ Jacobnënríbi, —Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë —quixun 'unánquin ca aín bamati sënëncëbëtan, xëni 'aish, aín tsatimi cëpíxun aín xuta Josénën bëchicë rabë, —Nucën Papa Diosan ca an 'ë cacësabi oquin mitsu 'aquinti 'icë —quixun caquin atu Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

²² José, Egipto menu 'ixun ca —ax quicësabi oquin ca Nucën Papa Diosan nun rëbúnqui Egipto menua nun nëtë, Canaán, anu 'itëcënun buánti 'icë —quixun sinánquin aín aínsi cacëxa: Ënë nëtënuax nun nëtënu cuanquin ca mitsun rëbúnquinen 'ën xoríbi buánxun anu maínti 'icë quixun.

²³ 'Itsa baritia Egipto menu Jacobnën rëbúnquicama 'icëbë ca a menu 'icë 'apu, Faraón cacë, ax Jacobnën rëbúnquimi nishacëxa. Nishi ca bëbu tuácama bërí bacëncë —ax ca bamati 'icë —quiacëxa. Quicëbëtanbi ca achúshi bëbu tuá, Moisés cacë, aín papabë aín tita Nucën Papa Diosmi catamëti, Faraónmi racuéquinma —ënë tuá ca upíra upí 'icën, usa 'ain cananuna 'apun bana tanquinma unëti 'ai —quixun sináncëxa. Usaquin sinánxun ca rabë 'imainun achúshi 'uxën Moisés unëacëxa.

²⁴ Usaquian unëcë 'icë ca a 'apun bëchicënen Moisés aín tuása 'inun caniocëxa. Usa 'aínbi ca Moisés canitancëxa 'apun bëchicënen tuása 'iisama tancëxa.

²⁵ Ca sináncëxa, Egiptonu 'icë 'apu ënëbë 'aish cana aín xutasa 'aish 'ëx camabi ñuñu 'iti 'ain. Usa 'aínbi ca Egipto menu 'icë unicama ënën Nucën Papa Dios cuëncësama oquin ñu 'atimashi 'ati cuënënia. Usaquin 'anan ca axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamaríbi 'atimoia. Usaquin sinani ca ax Egiptonu 'icë 'apun xutasa 'itsíanxbi aín aínsi judíos unicama, a Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acamabë tëmëraíbi 'iti cuëancëxa.

²⁶ Cuëenquin ca sináncëxa, Egiptonu 'icë unicamax ñuñu 'aish cuëncësamaira oi cana 'ëx Nucën Papa Diosmi sináncë 'aish tëmëraíbi cuëenti 'ain. Cristonan 'icëa unin 'atimocëx tëmëraíbi aín unicama cuëncësaríbi oi ca Moisés tëmëraíbi Nucën Papa Diosan unicamabë 'i cuëancëxa. Ax ca —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu ainan 'aish aín nëtënu abë 'inun 'imia —quixun 'unani ami catamëti cuëancëxa.

²⁷ —'Ën bërúnbi isquinmabi cana Nucën Papa Dios ca asérabi 'ëbë 'icë quixun 'unani —quixun sinani ca Moisés ami catamëti Egipto menuax Madian cacë menu cuancëxa, racuëtima ax cuancëbëa 'apu nishtánunbi.

²⁸ Madianuax Egipto menu cuantëcëntancëxun ca Moisésnën —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin asérabi 'ati 'icë —quixun sinánquin, an cacësabi oquin judíos unicaman xubucama 'unánti oquin, aín xëcuë ëman carnero imi shimiacëxa, Nucën Papa Diosan ángelnën atun rëcuën bëchicëcama 'atin rabanan.

²⁹ Egipto menuax cuani ca judíos unicama —Nucën Papa Diosan ca ax quicësabi oquin nu 'aquinia —quixun sinani parúnppa Xonsa cacë, a nëbëtsi me racacëbë sicaracëacëxa, me ësquicënu cuancësabiquiani. Atúxa usai cuancëbë ca axa atu catícabiani cuancë Egiptonu 'icë suntáruccamax —nuxríbi cananuna usai sicaracëti 'ai —quixun sinanx cuanibi, 'unpax anu racatëcëncëbë bacamiquiacëxa.

³⁰ Judíos unicama Egiptonuax cuantancëx anu atux cuancë me anu bëbatancëxun, a mecama 'ibuanux ca Nucën Papa Diosmi catamëti aín quicësabi oi judíos suntárucama siete nëtë, Jericó cacë ëma ratanarati cuainácëti niacëxa. Nicëbë ca Nucën Papa Diosan sinanënshi, a ëma anun cënëcë, ax rurucubuacëxa.

³¹ A cënë rurucubúcëbëa anu 'icë unicama an Nucën Papa Diosan bana cuacëma 'aish cëñúmainun ca 'atima xanu Rahab cacë, axëshi 'iacëacëxa, an Nucën Papa Diosmi sinánquin judíos unibunën xucë uni rabë 'aquincë cupí.

³² ¿Uisaquinribi carana mitsu cati 'ain? Gideón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, acama 'iá 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaribi mitsu ñuixunquinbi cana sënëontima 'ain.

³³ Raíri unínribi ca Nucën Papa Diosmi catamëquin —an ca nu 'aquinia —quixun 'unánquin bëtsi 'apun suntárucamabë 'acananquin ñusmocëxa. Raíri uniribi 'apu 'ixun ca Nucën Papa Diosmi sinánquin a unicama upiti bucunun, upí oquin 'aquiancëxa. Ami sinania ca a unicama ax quicësabi oquin Nucën Papa Diosan 'aquiancëxa. Raíriribi ca ami nishquian, unin 'inun pinun quixun aín cënënu niabi, Nucën Papa Diosan sinanën 'inúnbi piama 'icën.

³⁴ Axa Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíriribi ca tsi rëquirucë an nëentanun quixun anu niabi Nucën Papa Diosan sinanën tsinbi uisabi oma 'icën. Raíri uníxribi ca suntárunën 'ati 'aíshbi Nucën Papa Diosan sinanën iëacëxa. Raírinëxribi 'insíncë 'aish cushima 'aíshbi ca Nucën Papa Diosan sinanën cushi 'iacëxa. Nucën Papa Diosan 'im-icëxun ca suntárunën cushiira 'ixun abë 'acanancë bëtsi 'apun suntárucama abámiaacëxa.

³⁵ Bëtsi bëtsi xanun ca aín tuá bamacë 'icëbi Nucën Papa Diosan sinanën baísquiia biacëxa.

Raíri unin ca unin Nucën Papa Diosan bana ënun quixun bëtsi bëtsi oquin paë tanmicëxunbi, ami sinánquin ëníma —'ëx masócë 'aish bamaibi cana Jesucristobë 'iti 'ai —quixun sinánquin ami catamëti ënquinma tanshiacëxa.

³⁶ Raíri uni ca Nucën Papa Diosmi catamëcë cupí unin ami cuaianan rishquiacëxa. Raíri ca unin manë risin nëaxun sipuacëxa.

³⁷ Nucën Papa Diosmi catamëcë uni raíri ca unin maxaxan rëacëxa. Raíri ca Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun unin bëtsi bëtsi ocëxa. Raíri ca unin tëarabëocëxa. Raíri ca manë xëtocën 'acëxa. Raírinëx ca chupañuma 'ixun carnero rani pañuanan chivo rani pañuax cuaínbëquini niacëxa. Ñuñuma 'aish nuibacacë 'ianan ca bëtsi bëtsi ocë 'iacëxa.

³⁸ A unicama aín nuitu upíira 'aish ënë nëtënu 'ima Nucën Papa Diosan nëtënuira 'iisa 'aíshbi ca anu uni 'icëma menu nitsi aín bashinuribi cuaínbëquini xubuñuma 'aish bashi quininu 'iacëxa.

³⁹ A unicama ñuiquin cuënëo bana isquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosmi ca aséribi catamëacëxa quixun. Ami catamëquinbi ca uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan, Cristo cupí, aín unicama 'imiti 'icë quixun 'unánma 'icën.

⁴⁰ A ñucama 'unánma 'aíshbi ca utancëxa Cristo bama cupí nux 'icësaribiti, axa bëráma ami sinan unicamax Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aséribi ainan 'aish nubë aín nëtënu nëtétimoi 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca camáxbi Nucën Papa Diosan aín unicama cásabi oi 'inuxun 'aia.

12

Jesúsmi cananuna catamëti 'ai quicë bana

¹ A unicamaxa 'iásaribiquin ca nubë 'icë 'itsa unin tëmëraquinbi —Nucën Papa Diosan ca aséribi aín quicësabi oquin nu 'aquinti 'icë —quixun 'unánquin ami catamëquin ëníma. Atúxa 'icësaribiti 'inuxun cananuna an nu 'atimaquin sinánmicë a ñucama ëanan an usabi 'itioquin nu 'atima 'imicë ñucamaribi ënti 'ain. Acama ënquin cananuna bënëquinma añu ñu 'ën 'ati cara Nucën Papa Dios cuëënia quixun sinánquin upí oquin 'ati 'ain. Cuai bëtsibë

upiti abáti cupí ca unin an iéocë ñu nania, usaribiquin cananuna upí oquin nun 'ati ñu 'anuxun, uisa ñun cara nu 'atimaquin sinánmia, a ënti 'ain.

² Jesús, a cupí nux ami catamëcë 'aish ainan 'ianan asaribi upí 'aish aín nëtënu abë 'iti, ax 'iásaribiti 'inuxun cananuna uisai cara ax 'iacëxa quixun sinánti 'ain. 'Uchañuira uní 'acësa oquin ca unin i curúsocënu a matásti 'icë quixun 'unánxibi ca ënë menu uacëxa, — ënë ñucama inúcëbë unicama upí 'iti mëníotancëx cana 'ën Papa Diosbë 'i cuëëntëcënti 'ai —quixun 'unani. Usai bamax baísqüia 'aish ca Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'Apu 'icën.

³ Tëmëraquin —axa ami sináncëma unicaman ca 'ëx Jesucristonan 'icë cupí 'ë bëtsi bëtsi oia —quixun sinánquin ami catamëti ëntin rabanan camina —usaribi oquian ami nishquin unin 'acëxunbi ca Jesucristonën tanshiacëxa —quixun sinánti 'ain. Usauquin sinani camina ami catamëtia unin bëtsi bëtsi ocëxun oquin a ënti sinanima ami cushiti 'ain.

⁴ Mitsux 'uchati rabanan tëmëranan Jesucristonan cupí bëtsi bëtsi ocë 'aíshbi camina bamacëma 'ain.

⁵⁻⁶ ¿A bana mitsúxmi aín bëchicë 'icëa 'ësëquin Nucën Papa Diosan cacë a caramina manuan? ësai quicë:

'Ën bëchicë 'icë cana mi cain, Nucën 'Ibu Diosan ca an nuibacë unicama 'ixunbia ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Uicama cara aín bëchicë 'inun 'imiaxa acama ca usoquin 'aia. Usa 'ain camina ñu 'aisama 'aia Nucën 'Ibu Diosan mi uisa cara mi ocëxibi aín bana cuaisama tani bënëtima 'ain. 'Ianan camina masá nuituti sináncasmaquin, uisai carana 'iti 'ai quixun sinántima 'ain.

⁷ Camabi unin ca aín bëchicë ñu 'atima 'aia oquin upí 'inun quixun 'unánmia. Usa 'ain camina mitsun Nucën 'Ibu Diosan ñu 'atima 'aia oquin uisa cara ocëxunbi a tani masá nuituquinma upí oquinshi sinánti 'ain, an ca mitsúxmi aín bëchicë 'icë cupí usoquin 'aia quixun 'unánquin.

⁸ Nucën Papa Diosan ca aín unicama ñu 'atima 'aia oquin amiribishi 'atëcënxunma 'anun quixun 'unánmiquin uisa oquin cara 'ati 'icë usoquin 'aia. Usoquin mitsu 'acëma 'aish camina mitsux aséribi ainanma 'aish aín bëchicëma 'ain.

⁹ Nux xu 'ixun ñu 'atima 'aia oquin ca amiribishi 'atëcënxunma 'anun numi nishquinmabi nu 'unánmiquin nucën papan nu mëëacëxa. Mëëcëxunbi cananuna ami nishquinma ax cuëëncësabi oquin 'acën. ¿Usa 'ain caranuna uisa cupí Nucën Papa Diosan nux abë upí 'inun quixun, uisa oquin cara nu 'ati 'icë usoquin 'acëxunbi upí oquin sinántima 'ain?

¹⁰ Nux canitancëxnu upí 'inun quixun ca aín sináncësa oquin 'unánmiquin usoquin nucën papan nu 'acëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan asaribi upí 'iminuxun upí oquin nu 'unánmia.

¹¹ Cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan usoquin nu 'acëxun taní cananuna masá nuitupanin. Usai 'itancëxibi cananuna usaquian nu 'acë a inúcëbë Nucën Papa Diosbë upí 'iquin upí oquin sinani cuëënti 'ain.

Jesucristo ñui quicë bana timati rabanan bërúancati

¹² Usa 'ain camina tëmëraibi masá nuituquinma upí oquin sinani ami cushi Cristomi catamëti 'ain.

¹³ Usa 'ixunmi mitsun aín cuëëncësa oquin 'aia isquin ca raíri uniribi ami catamëti upí oquin 'unáncëma 'aíshbi a ëníma mitsux 'icësaribiti 'iti 'icën. Usaía atux 'inun camina Jesucristomi catamëquin aín cuëëncësa oquin 'ati 'ain.

¹⁴ Nishananima camina upitaxëshi bucuti 'ain. Aín 'ucha ëncëma unix ca Nucën Papa Diosbë 'itima 'icën. Usa 'ain camina nishananima upitax bucuquin uisa 'uchabi 'ati sinántima 'ain.

¹⁵ Nucën Papa Diosan ax cuëëncësabi oquin mitsu 'aquincëma 'itin rabanan camina an mitsu 'unánmicësabi oi 'inux bërúancati 'ain. Usai 'iquin camina uni raíri 'aisama nuituñu 'inun 'atimaquin sinánmitima 'ain.

¹⁶ Uni aín xanubëishi 'itioquin mënío 'ain ca micama ui uníxbi aín xanuma 'ain, xanu itsibë 'itima 'icën, bëbúxribi ca xanúxmabi uni itsibë 'itima 'icën. Nucën Papa Dios ca uni 'imainun xanuribi usai 'iti cuëënima. Usai 'itin rabanán camina camáxbi upí sinánñu 'inun 'aquiananti 'ain. Esaúnën ca Nucën Papa Diosan cacë bana sinánquinma, ax rëcuën 'ixunbi aín piti cuëëncë cupíshi aín xucën aín rëcuën 'imiacëxa. Ax piti cuëëncë cupía Esaú 'iásaribiti camina 'itima 'ain.

¹⁷ Camina 'unanin, 'itsa baritia 'icëbë ca Esaú aín papan rëcuën bëchicë 'itëcënti sináncëxa. Usaquin sinani masá nuituti iníbi ca 'iáma 'icën. Usa 'ain ca Esaúma, aín xucën Jacob, axa aín rëcuën bëchicësa 'icë, aín papan Isaacnën upí oquin sinánxunquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa.

¹⁸ Mitsux camina aín bashi Sinaí, anuxuan nucën raracaman Nucën Papa Diosan bana cua, anu cuánma 'ain. Anuaxa canacamë'ëo sharaquimainun ca a bashix nëtë cuinan mapucë bëánquibucë 'iacëxa. Aín bashicamanubi ca tsi rëquirucë tñbu 'iacëxa. Anu camina mitsux 'iáma 'ain.

¹⁹ Manë bana ocë sharatia camina cuama 'ain. Cuatíma 'ianan camina Nucën Papa Dios banaiaribi cuama 'ain. Nucën Papa Dios banacëbëa 'aisamaira ñu 'ia isquin ca nucën raracaman racuëquin Moisés cacëxa:

—Nux bamatima cupí camina minbi Nucën Papa Diosan cacëxun nu cati 'ain.

²⁰ Bananuxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “Uinu 'icë uníxbi ca aín bashi tanáin cuantima 'icën, ñuinacaxribi ca cuantima 'icën. Uni 'imainun ñuina ax anu cuancëcamax ca maxaxan rëanan masíbunën 'acë 'iti 'icën”. A bana sinani ca nucën raracamax racuëacëxa.

²¹ Usaía 'aisamaira ñu 'ia isi ca Moisésnëxribi quiacëxa: “Ëxribi cana racuëti bërëin”.

²² Mitsux camina aín bashi Sinaí anuaxa Nucën Papa Dios baná anu cuanma 'ain. Bëráma camina mitsux Nucën Papa Dios rabinux Sión cacë matá, anua Jerusalén 'icë, anu cuancën. Usai 'iá 'aíshbi camina Jesucristonan 'aish, uinu caramina 'ai anuax, Nucën Papa Dios axa bamatimoi naínu 'icë Jerusalén aín nëtënu tsócë, abë banain. Anuxun ca 'itsaira 'ixun aín ángelcama timëxun a rabia.

²³ Anuribi uicamax cara ainan 'icë, aín anë 'acë, acamanribi ca a rabia. Anu ca ax 'Apuira 'ixuan an camabi unin 'acë ñu iscë, Nucën Papa Dios, ax 'icën. Anuribi ca Nucën Papa Diosan ainan 'icë upí 'imicë 'aísha bamacë unicama aín bëru ñunshin 'icën.

²⁴ Anuribi ca ax aín imí 'apati bama 'ixuan an nuxribinu anu 'inun mëníocë, Jesús, ax 'icën. —Cain, an Abel 'acë uni, ax ca cupicë 'iti 'icë —quiax Nucën Papa Dios quicëbë ca usai 'iacëxa. Usa 'aínbi ca Jesús bamacë cupí uínbi an 'acë uni cupiama 'icën. Usoquian Jesús unin 'á 'ixunbi ca aribi cupiquinma uicamax cara ami catamëtia, a aín 'ucha sinántëcëntimoquin tërënia.

²⁵ Cananuna 'unanin, Moisésnëan Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxunbia an a bana timaquin cuaisama tancë, nucën raracamax ca castíancë 'iacëxa. Moisésnën ñuíá banasamaira ca Jesucristo ñui quicë bana, Nucën Papa Diosan naínu 'ixun nu 'inan, ax 'icën. Usa 'ain ca nucën raracamaxa 'iásamaira oi an Jesucristo ñui quicë bana timaquin cuaisama tancë unicama iëtima 'icën. Usa 'ain camina asérabi Jesucristo, Nucën Papa Diosan a aín nëtënu xua, a ñui quicë bana timaquinma upí oquin cuati 'ain.

²⁶ Bëráma ca Moisésbëa Nucën Papa Dios banacëbë mecama shaíquiacëxa. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Dios ësairibi quia: “Mecama amiribishi shaícatëcënquin cana ashi 'aquinma naínu 'icë ñu, bari, 'uxë, 'ispa acamaribi shaícati 'ain”.

²⁷ Nucën Papa Dios “cana amiribishi ñucama shaícatëcëni” quiá 'ain cananuna 'unanin, usoquin shaícacëx ca a ñucama cëñúcë 'aish 'aíma 'iti 'icën. Acama 'aíma 'aínbi ca uisai cara aín unicama abë 'iti 'icë quixun an mëníósabi oi 'iti 'icën.

²⁸ Ax xënbua 'aínbi cëñútimoquin nucën 'Apuira 'ain cananuna nux nëtëtima anu abë 'ianan aín unicamabë 'iti 'ain. Usai 'iti sinánquin cananuna Nucën Papa Diosmi sinánquin aín bana cuaquin —asábi ca —cai cuëënquin a rabi 'ain, ax cuëëncësabi oquin,

²⁹ ax upíra 'ixun ca rëquiruquin tsin 'acësaribi oquin ñu 'aisamacama cëñuti 'icë quixun sinánquin.

13

Usaquian aín unicaman Nucën Papa Dios cuëenmiti bana

¹ Mitsux Jesucristonan 'aish camáxbi xucënza 'aish camina mitsux 'icësabi bëtsibë bëtsibë nuibanani 'iti 'ain.

² Mitsun 'unáncëma unibi camina mitsun xubunu bëbaia cuëenquin biti 'ain. Usai 'iquin ca raírinën 'unánquinmabi ángel, unisaribi 'icë, biacëxa.

³ Mitsúxribi atubë sipuacë 'aish tëmëracësa 'ixun camina axa Jesucristonan cupí sipuacë unicama manuquinma a sinánquin 'aquinti 'ain. Mitsúxribi usaribi uni 'ixun camina –usaribi oquin ca unin 'ë 'ati 'icë –quixun sinánquin unían bëtsi bëtsi ocë uni a 'aquinti 'ain.

⁴ Min xanuma 'ain camina xanu itsibë 'itima 'ain. Xanu minan 'iti bitancëxun camina abë nuibanquin upí oxun 'iquinti 'ain. Aín xanuma 'ain bënëñuma xanubë 'iti 'imainun uni itsin xanubë 'iti ca Nucën Papa Dios cuëenima. Cuëenquinma ca usa uni 'imainun usa xanuribi 'uchoquin uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁵ 'Aisamaira curíquiñu 'iti camina sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan “Ën cana mi 'aquinquin ëntima 'ai” quixun cacë a sinani camina mitsux 'aisamaira ñuñuma 'aíshbi masá nuituti bënëtima cuëenti 'ain.

⁶ Usaquin sinánquin cananuna ënë bana cuënëo quicësabi oquin sinánti 'ain: Nucën 'Ibu Diosan ca 'ë 'aquinia. Usa 'ain cana unin uisa cara ocëxbi racuëtima 'ain.

⁷ Jesucristo ñuiquin mitsu bana ñuixuncë unicama camina manuquinma sinánti 'ain. –Atun ca Jesucristomi catamëquin upí ñuishi 'aia –quixun sinani camina usaribiti 'iti 'ain.

⁸ Jesucristo ax ca usabi 'iá 'aish bëríribi usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.

⁹ Usa 'ain camina uni itsían mitsu bëtsi bëtsi bana ñuixunquin Jesucristomi sinánti ënun quixun cacëxunbi ëntima 'ain. A unicamax ca –bëtsi bëtsi ñu piquinbi camina bëtsi bëtsi ñu pitima 'ai –quia. Atúxa usai quia a bana cuatibi ca uni aín nuitu upí 'ima. Usa 'ain camina –Cristo cupíshi ca Nucën Papa Diosan nu nuibaquin nun 'ucha tërëanan nux ainan 'inun 'imia –quixun 'unani amishi cushicanti 'ain.

¹⁰ Nun nu –Jesucristo bama cupí ca nun 'uchacama tërëncë 'icë –quixun 'unáncë 'ainbi ca judíos sacerdotecaman 'aracacë ñuina rëcë aín nami picë 'aíshbi, ami catamëcëma 'ixun, –Jesucristo bama cupí cana 'ën 'uchacama tërëncë 'ai –quixun 'unanima.

¹¹ Unicaman 'ucha tërëncë 'inun ca sacerdotenën cushicaman 'apun, 'aracacë ñuina rëcë aín imi, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëu, Cata Upíra cacë, anu buánxun anuxun ánscaia. Usoquin 'anan ca a ñuinacan namicama a ëma 'ura buánxun nëënia.

¹² Usaribiti ca Jesús, Jerusalén 'uri aín imi 'apati i curúsocënu, camabi uníxa aín 'ucha tërëncë 'aish Nucën Papa Diosnan 'inun, bamacëxa.

¹³ Usa 'ain cananuna Jesús, axa ëma 'uracëox 'uchañuira uni 'icësari bama, a nuxnu ainan 'icëa uni itsin tëmëramianan 'usáncëxunbi, ainan 'iti ëntima 'ain.

¹⁴ Ënë nëtënu ca axa cëñutima usabi 'icëbënu anu 'iti ëma 'aíma 'icën. Usa 'ain cananuna axa cëñútima nëtë Nucën Papa Diosbënu anu 'iti a cainin.

¹⁵ Usa 'ain cananuna Jesucristo cupí camabi nëtën abë banai cuëenquin Nucën Papa Dios nun cuëbitan rabianan –mix camina aséribi nun 'Apu 'ai –quixun caquin a rabiti 'ain.

¹⁶ Rabianan camina uni raíri 'aquinquin ñu upí 'ati manutima 'ain. Ñuñuma uniribi camina nuibaquin min ñu mësú 'inánti 'ain. Unían usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios cuëenia.

¹⁷ Mitsun cushicaman ca mitsúxmi upiti Jesucristomi sinánun mitsu 'aquinia. Usaquin mitsu 'aquinuan Nucën Papa Diosan caíscë 'ixun ca an cacësabi oquin upí oquin 'aisa tania, ax cuëëntanun. Usa 'ain camina aín bana cuaquin atux quicësabi oquin 'ati 'ain. Mitsun usaquin 'aia isquin ca atun masá nuituquinma cuëënquin mitsu 'aquinti 'icën. A unicaman bana cuaquinbimi an cacësa oquin 'aiama isi ca Nucën Papa Dios cuëëntima 'icën.

¹⁸ Cananuna 'unanin, ñu 'atima 'aquinma upí ñuishi 'aisa tania ca Nucën Papa Diosan nu upí isia quixun. Usa 'icë camina nu Nucën Papa Dios ñucáxunti 'ain.

¹⁹ 'Ëx mitsubë 'itëcëni bënëtishi cuanun camina manúquinma Nucën Papa Dios 'ë ñucáxunti 'ain.

Upí oquin sinania bërúanx 'inuan Pablonën ca

²⁰ Nucën Papa Dios, an aín unicama abë upí 'inun 'imicë, an ca Nucën 'Ibu Jesucristo, an aín unicama bërúainracë, a bamacëbi baísquimiacëxa. An Jesús aín imi 'apati bamacë cupí nun 'uchacama tërénquin nux xëñibua 'aínbi ainan 'inun 'imicë,

²¹ anbia an iscëxmi upí 'inun 'imianan ax cuëëncësabi oquinmi upí ñuishi 'anun mitsu 'imiti cana cuëënin. 'Ianan cana an, Jesucristo cupí, ax cuëëncësabi oquin nu 'imiti cuëënin. A ca aín unicaman xëñibua 'aínbi ënquinma rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

²² 'Ën xucëantu, 'ën mitsu 'ësëquin, 'itsamashi cuëënoxuncë banacama ënë camina upí oquin sinánquin cuati 'ain.

²³ Mitsun camina 'unánti 'ain, nucën xucën, Timoteo, a ca sipuacë 'icëbi chiquíncanxa. 'Itíxa bënëtishi bëbaía cana mitsu isi cuanquin a buánti 'ain.

²⁴ Anu 'icë Jesucristomi catamëcë unicama 'imainun mitsun cushicama a camina bërúanxa 'inun 'ë caxunti 'ain. Italianuax ucë unicamanribi ca mitsu bërúanxmi 'inun mitsu camia.

²⁵ Nucën Papa Diosan nuibaquin 'aquincëxmi chuámarua 'aish bucuti cana cuëënin. Ashi.

SANTIAGONĒAN JUDÍOS UNICAMA BUÁNMIÁ QUIRICA

Aín menuma 'icē judíos unicama Santiagonĕn quirica cuēñoxuan

¹ 'Ēx cana Santiago, an Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ñu 'acĕ 'ain. Israelnĕn bĕchicĕ mĕcĕn rabĕ 'imainun rabĕ aín rĕbúnqui 'aíshmi bĕtsi bĕtsi menu tsóti cuan 'icĕ cana mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

Nucĕn Papa Diosan sinánmicĕ 'aísha aín unicamax bĕtsi sinánñu 'iti

² 'Ēn xucĕantu, cana mitsu cain, uisai caramina 'iti 'ain, uisa ñu cara mitsumi 'icĕbĕbi camina upí oquinshi sinani cuĕĕnti 'ain.

³ Camina 'unanin, usai 'i bĕnĕquinma tanshiquin camina uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕtima upiti Jesucristomi catamĕti 'unánti 'ain.

⁴ Mitsux usai 'inux camina ĕníma Jesucristomi sinani uisa ñu cara 'icĕbĕbi masá nuitutima ami catamĕcanti 'ain.

⁵ Uisaira caramina ami cushiti 'ai quixun 'unáncĕma 'ixun camina Nucĕn Papa Dios ñucáti 'ain. Ñucácxun ca an mi usaími 'iti 'unánmiquin cushioti 'icĕn. An ca an a ñucácx unimi nishquinma cuĕĕnquin upí oquin 'unánmia.

⁶ 'Ixunbi camina —Nucĕn Papa Diosan sapi ca 'ĕn cacĕxun cuatima 'icĕ —quixun sinánquinma, —an ca asĕrabi 'ĕn cacĕxun cuati 'icĕ —quixun sinánquin ñucáti 'ain. An cara 'ĕ 'aquinti 'icĕ, cara 'ĕ 'aquintima 'icĕ quixun sináncĕ uni ax ca suñun bĕcacĕxa parúnppa amami amamiquí tucánquicĕsa 'icĕn.

⁷ Mitsux usa 'ixun camina Nucĕn Papa Diosan ca 'ĕn bana cuatia quixun sinántima 'ain.

⁸ Usaquin sinánbĕquincĕ unix ca an sináncĕsabi oi 'ima cĕmĕbĕquinia.

⁹ Uicamax cara unían —ñuumara ca —quixun iscĕ 'iaxbi Jesucristomi catamĕtia, Nucĕn Papa Diosan 'aquincĕx bĕráma 'iásama 'icĕ, ax ca cuĕĕnti 'icĕn.

¹⁰ 'Imainun ca ñuñuira ax Jesucristomi catamĕti ñuñumaibi cuĕĕnti 'icĕn. Axa ñuñuira uni ax ca ro uáxa upíira upí 'itancĕxbi aín upí bĕnĕtishi nĕtĕcĕsaribi 'icĕn.

¹¹ Barin uruquin pĕcaquin xarocĕx ca ro uá chushia. Usari 'i ca ro uá rĕucuti aín upí nĕtĕtia. Usaribiti ca ñuñu uni ax curíquiñuira 'iti sinánxun ñu 'aíbi 'iti 'icĕn.

Uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi Jesucristomi catamĕti ĕntima

¹² An uisa ñu cara 'icĕbĕbi bĕnĕquinma tanshiquin Jesucristomi catamĕti ĕncĕma unicama a ca usaía ax ami sináncĕ unicama 'iti ñuia quiásabi oquin Nucĕn Papa Diosan aín nĕtĕnu abĕ 'aish chuámarua 'aish cuĕĕnun 'imiti 'icĕn.

¹³ Usa 'ain ca uí unin cara 'atima ñu 'ati sinania, a unin —Nucĕn Papa Diosan ca usaquin 'anun 'ĕ sinánmia —quixun sinántima 'icĕn. Nucĕn Papa Dios a ca uínbi 'atima ñu 'anun sinánmitima 'icĕn. Usa 'ixun ca anribi uinu 'icĕ unibi 'atima ñua 'anun sinánmima.

¹⁴ Unían ñu 'atima 'acĕ ax ca Nucĕn Papa Diosan 'amicĕma 'icĕn. Abi aín sinan 'atima 'ixun ca usoquin 'aia.

¹⁵ Usaquian sináncĕ cupí ca unin ñu 'atima 'aia. Ñu 'atima ĕnquinma amiribi amiribi 'ai 'uchacĕ cupí ca bamai Nucĕn Papa Diosbĕ 'itima 'icĕn.

¹⁶ 'Ēn nuibacĕ xucĕantu, uinu 'icĕ unínbi paráncĕ camina 'icantima 'ain.

¹⁷ Camabi uisa ñu cara upí 'icĕ, ax ca Nucĕn Papa Dios naínu 'icĕ, an bari, 'uxĕ, 'ispa acama unio, an camabi uni 'ináncĕ 'icĕn. A ñucamaxa bĕnamĕanan bĕánquicĕ 'aínbi ca Nucĕn Papa Dios axira usabi 'iá 'aish usabi 'icĕn.

¹⁸ An ca unían aín bana ñuixuncĕxun cuatínu ainan 'inun nu 'imiaxa, nux pain 'icĕ cupía raíri uníxribi Jesucristomi catamĕcĕ 'aish camabi ñu an uniosamaira 'inun.

Asĕrabi Jesúsmi catamĕtia usai uni 'iti bana

¹⁹ 'Ēn nuibacē xucēantu, usa 'ain camina Nucēn Papa Diosnan 'ixun mitsun unían bana ñuia upí oquin pain cuati 'ain. Cuati camina mitsux munu pain sinántancēx bananan bēnētishi nishtima 'ain.

²⁰ Axa nishcē unix ca Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'ima.

²¹ Usa 'ain camina ñu 'atima 'aisamaira oquinmi mitsun 'acē a ēanan uisa ñucama cara 'aisama 'icē ēnti 'ain. A ēnquin camina ami cuacē Nucēn Papa Diosan bana a mitsun nuitu mēu racanaquin upí oquin sinánti 'ain. Mitsúnmi cuacē bana ēnēxa quicēsabi oquin, Jesucristomi catamēcē 'ixun, 'acē 'aish camina Nucēn Papa Diosnan 'inux iēcanti 'ain.

²² Usa 'ain camina mitsun pabitainshi cuaquinma upí oquin sinánquin a bana quicēsabi oquin 'ati 'ain. Usoquin 'acēma 'aish camina —'ēx cana Nucēn Papa Diosnan 'ai —quixun sinanibi cēmēcē mitsux 'iti 'ain.

²³ Axa Nucēn Papa Diosan bana aín pabitainshi cuati, a bana isi ax quicēsabi oi 'icēma uni ax ca an aín bēmánan espéjonēn iscē unisaribi 'icēn.

²⁴ —Uisa carana 'ai —quixun istancēxbi ca mēnócatima manúquiani usabi cuania.

²⁵ Usa 'aínbi ca an a bana cuaquin manuquinma sináncē uni, ax a bana quicēsabi oquin ēnquinma 'acē 'aish chuámarua tani cuēēnti 'icēn. A banax ca anúnu upí 'ianan, ñunshin 'atima cuēēncēsa oi 'ima Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oi 'inux iēti a 'icēn.

²⁶ Ui unix cara —'ēx cana Nucēn Papa Diosan bana cuacē 'ai —quibi sinánxmaishi 'aisamairai banaia a unix ca Nucēn Papa Diosan bana quicēsabi oi 'íma cēmēia.

²⁷ An Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'acē unin ca ēsaquin 'ati 'icēn: Papañuma titañuma tuácama 'imainun casunamēcē xanucamaribi 'aquinsa 'ianan masá nuitutia isquin ca 'aquinti 'icēn. 'Aquianan ca an Nucēn Papa Diosmi sinánquinma ēnē menu 'icē ñuishi sináncē unin 'acēsaribi oquin ñu 'aisama 'atima 'icēn.

2

Ráiri unishi nuibanan ráiri 'atimotima

¹ 'Ēn xucēantu, mitsux Nucēn 'Ibu Jesucristo, ax Diossaribi upí, ami catamēcē 'ixun camina ráiri unibēishi nuibananquin ráiri uni timatima 'ain.

² 'Ēnēx ca ēsa 'icēn. Ñuñu uni axa upiti mēnócanan, upí chupa pañuanan, curi manē mēñuax, anu mitsux timēcēnu atsínmainun ca ñuñuma uníxribi chupa 'atimará pañuax atsínti 'icēn.

³ Atsiniami mitsun ñuñu uni a upí oquin biquin: Anu tsóti upí ēnu ca tsót quixun canan ñuñuma uni aribi: 'Iisa tani nianan ca menu tsóbut cati, ax ca 'aisama 'icēn.

⁴ Usoquin 'aquin camina camabi uni sēnēn nuibaquinma 'atima sinánñu 'ixun ráirishi nuibanan ráiri uni 'atimoin.

⁵ 'Ēn nuibacē xucēantu, 'ēn mitsu camainun ca cuat. Nucēn Papa Diosan ca axa ēnē menuax ñuñuirama unicama a caisia, atúxa ami upiti catamēcē 'ianan aín nētēnu abē 'inun, an nuibacē unicamax ca usai 'iti 'icē quiáxa aín bana quicēsabi oquin.

⁶ Usa 'aínbi camina mitsun ñuñuma uni a —'aisama ca —quixun timaquin rabínmin. Ñuñuira uni an ca mitsu paránquin ñu mēēmianan tēmēramiquin mitsumi manánquin, an uníxa ami bētsi uni ñui manáncēxun cuacē uninu buania. ¿Atux cara usama 'ic?

⁷ Usaquin 'ai ca Cristo, ax upí 'ixuan an mitsu ainan 'imicē a ñui 'atimati banaia. ¿Atux cara usama 'ic?

⁸ Aín bana rárinēxa quicēsoi 'icēsamaira oi a bana quicēsoi 'iti Nucēn Papa Diosan banax ca ēsai quia: “Mixmi upiti bērúancēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icē 'aquinti 'ain”. A bana quicēsabi oquin 'acē 'ixun camina mitsun Nucēn Papa Dios cuēēncēsabi oquin 'ain.

⁹ Usa 'aínbi camina mitsun, ráiri unishi nuibanan ráiri uni nuibacēma 'ixun, 'uchaquin Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsabi oquin 'aiman.

¹⁰ Ësa ca. An camabi aín bana cuënëo quicësabi oquin 'aquinbi Nucën Papa Diosan bana achúshi quicësa oquin 'acëma uni, an ca camabi Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësa oquin 'acëmasa 'aish 'uchaia.

¹¹ Nucën Papa Dios axa “Mín xanuma 'ain camina xanubë 'itima 'ain” quiá, axbi ca “Uni camina 'atima 'ain” quiacëxa. Usa 'aínbi ca an aín xanuma 'ain, xanubë 'iquinmabi uni 'acë uni an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aima.

¹² Usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan, anun camabi unían ñu 'acë isti nëtën, mitsux caramina Jesucristomi catamëti axa cuëncësabi oi 'ia quixun isti cupí, upitishi bananan upíshi 'iti 'ain.

¹³ Anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtë anun ca Nucën Papa Diosan, an bëtsi uni nuibaquin 'aquincëma unicama a aín 'ucha cupí uisa cara otí 'icë usoquin 'ati 'icën. Usonan ca an bëtsi uni nuibaquin 'aquincë unicama ashi uisabi otima 'icën.

Jesucristomi catamëcë 'ixuan unin ñu upíshi 'ati

¹⁴ Ën xucéantu, an “ëx cana ami catamëti Jesucristonan 'ain” quiquinbi, Jesusan bana quicësabi oquin upí ñuishi 'acëma uni ax ca aín bana ñancáishi 'icën. ¿Usa unix cara Jesucristonan 'aish iëti 'ic? Ca 'itima 'icën.

¹⁵ Ësa ca. Axa Jesucristomi sináncë uni, bëbu 'imainunbi xanu, chupañuma 'ianan a piti ñuñuma isquin,

¹⁶ sapi camina mitsu achúshinën cati 'ain: Bërúanx ca cuantan, mina matsi ca mapút, pucháquin ca pit quixun. Usaquin caquinbi aña ñubi 'ináncëma 'aish camina min bana ñancáishi 'aish banáinshi quicë 'ain.

¹⁷ Usaribiti ca uni Jesucristomiisa catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish aséabi Jesucristomi catamëcëma 'icën.

¹⁸ Unin sapi ca uni itsi cati 'icën: Mixmi Jesucristomi cana catamëti quimainunbi cana 'ën upí ñu 'ain. Mixmi —Jesucristomi cana catamëti —quicëbëtanbi cana minmi upí ñu 'aia iscëma 'ixun aséabi camina usa 'ai quixun sinántima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën ñu upí 'acë 'ixun mi ismiti 'ain, 'ëx cana aséabi Jesucristomi catamëcë 'ai quixun. Usaía a uni quicë ax ca aséabi 'icën.

¹⁹ Mín camina Nucën Papa Dios ax ca achúshishi 'icë quixun sinanin. Usaquin sinánti ca asábi 'icën. Usaquinmi sináncë 'aínbi ca ñunshin 'atimacamanribi —usa ca —quixun 'unani ami racuëtan bamai bërëruia.

²⁰ ¿Mix sinánñumasa 'ixun caramina 'unaniman, Jesucristomi cana catamëti quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish ca a uni Jesucristomi catamëcëmasa 'icën?

²¹ Ësa ca. Nucën rara, Abraham, an ca Nucën Papa Dios rabinuxun an cacësabi oquin aín bëchicë Isaac 'ati mëníocëxa. Usaquin 'aia isi ca Nucën Papa Dios —Abrahamnën ca 'ën bana cuaquin 'ën cacësabi oquin 'aia, usa 'aish ca 'ënan 'icë —quiax quiacëxa.

²² Nucën Papa Diosan a cacësabi oquin Abrahamnën 'á cupí camina 'unanin, Abrahamnëx ca aséabi Nucën Papa Diosmi catamëcë 'iacëxa quixun. Usa 'ixun an cacësabi oquin 'acë 'aish ca Abraham aséabi ax 'icësamaira oi Nucën Papa Diosmi sináncëxa.

²³ Nucën Papa Diosan bana cuënëo axa a ñui quicësabi oi ca Abraham 'iacëxa, ësai quicë: “Nucën Papa Diosan ca aín quicësabi oquin 'ati 'icë quixun 'unani ca Abraham ami catamëacëxa. Usaía 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan iscëx Abraham upíira uni 'iacëxa”. Usa 'icë ca Abraham unin, Nucën Papa Diosbë nuibanancë uni caquin anëacëxa.

²⁴ Usa 'ain camina mitsun 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca ami sináncë cupíshima, ami sinánquian ax cuëncësabi oquin ñu upí 'acë cupíribi, uni —ax ca aséabi upí 'icë —quixun isia.

²⁵ Usaribi oquin ca Rahab cacë xanu ax 'aisama 'ixunbia Israel uni rabë Jericó ëmanu 'icë unicaman 'atin rabanán, aín xubunu unëxun bëtsi bain cuantánun xucë, a cupí Nucën Papa Diosan upí isacëxa.

²⁶ Cananuna 'unanin, bamatancëx ca bëru ñunshíññuma 'aish uni aín nami ñancáishi 'icën. Usaribi ca uni ax isa Jesucristomi catamëtia quiquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma 'aish, aín banax ñancáishi 'icën.

3

Upitishi cananuna banati 'ai quicë bana

¹ 'Ën xucëantu, mitsux camina camáxëshiira an axa Jesucristomi catamëcë unicama 'unánmicë uni 'itima 'ain. Camina 'unanin, usa uni 'ixunbi 'atima ñu 'ai camina raíri unicama 'acësamaira oquin 'uchoçë 'iti 'ain.

² Camaxunbi cananuna ñu 'aisama 'ain. Axa uisaíbi 'atimati banacëma uni ax ca aséribi upí uni 'icën. A unin ca 'atimati banatisa tanquinbi tënëti 'unáncë 'ixun uisa ñu 'atima 'ati cara sinania, abi tënëti 'icën.

³ Ësa ca. Caballo niqunquin cananuna anun nitsinananbi anun buinati itsi aín cuëbínu tēcërëcain. Usoxun cananuna nun cuëncësa oquin niquínti 'ain.

⁴ Usaribi ca manë nunti 'icën. Chaira 'icëbi ca suñun bëcaquin buania. Usa 'icëbi ca an niqincë unin, uinu cara cuainsa tania ami oquin anun chibíti axa chairama 'aínbi anúinshi puntëbianquin buania.

⁵ Usaribi ca nun ana anúnu banacë ax 'icën. Chamaratsu nun cuëbí 'aínbi cananuna uisa ñuishi ñui cara, anun banain. Tsi chamaratsu bimicëxunbi ca chaira 'icëbi naë rëquiquiani chaquin cëñuia. Usaribi oquin ca nun anáxa chamará 'aínbi uisa banaratsu cara unin uni itsi ñuiabi, a bana chanoquin tsuácaruia, camabi menuxuan unin cuanun.

⁶ Tsi chamaratsu usaribi ca nun ana, a cupínu nun cuëbitan banacë, ax 'icën. Chamaratsu 'aínbi cananuna anun 'atimati banati 'ain. Usai banacë cupí nun sinánribi 'atima 'ixun cananuna ñu 'atimaribi 'ain. Usa 'ixun ca anúnu 'atimati banacë 'ixun nun bamati nëtë utámainun usabi nu 'imiti 'icën. Ñunshin 'atimanën 'apu anbi ca uni 'atimati banati sinánmia.

⁷ Unin ca camabi ñuina axa piánancë 'imainun ñuina pëchiu 'imainun men nirícë ñuina 'imainun baca mëu 'icë ñuina a camabi aín cuëncësa oquin 'ati 'icën, usoquin ca 'aia.

⁸ Usa 'aínbi ca unin aín cuëbitan 'atimati banati ashi tënëtima 'icën. Usa 'ain ca uni usabi 'atimati banaia. Usa 'aish ca a unin bana anun uni bamati muca rosaribi 'icën.

⁹ Nun ana anúnu banacë, anúnbi cananuna Nucën 'Ibu Dios rabin, anúnribi cananuna uni, a Nucën 'Ibu Diosan asaribi oquin unio 'icëbi ami nishquin ami 'atimati banaquin ñu cain.

¹⁰ Nun cuëbitanbi cananuna Nucën Papa Dios rabin. Rabianan cananuna nun cuëbitan 'atimati banain. 'Ën xucëantu, usai 'iti ca 'aisama 'icën.

¹¹ ¿Anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë, anuax cara bata 'unpax 'imainun muca 'unpáxribi uti 'ic? Ca utima 'icën.

¹² 'Ën xucëantu, ¿higueranën cara aceitunanën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. ¿Uvasnëribi cara higueranën bimisa oquin tuati 'ic? Ca 'atima 'icën. Usaribiti ca anuaxa me mëúcüax 'unpax chiquícë anuax tashiñu 'unpáxbëbi bata 'unpax utima 'icën. Usaribiti cananuna nun cuëbitan Nucën Papa Dios rabianan 'atimati banatima 'ain.

Aserabi ñu 'unáncë 'iti bana

¹³ Micama uinu 'icëx caramina sinánñuira 'ianan upí oquin bana cuacë 'ain camina cëruti rabíquinma ñu upíshi 'ati 'ain. Usaquinmi 'aia isquin ca —a unix ca aséribi sinánñu 'ianan upí oquin bana cuacë 'icë —quixun unin 'unánti 'icën.

¹⁴ Usa 'aínbi camina mitsux unimi nishcë 'ianan uni itsimi sinánanima nutsi mixëshi ñuñu 'iti cuëncë 'ixun, rabiacaquin —ëx cana ñu 'unáncë 'ai —quixun sinántima 'ain. Usaquin sináncë 'aish ca min bana cëmëcë 'icën.

¹⁵ Usaquin sináncë unix ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma 'icën. Ax ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unin sináncësa 'icën. Ñunshin 'atimanën sinánmicë ca usa uni 'icën.

¹⁶ Axa nishanan ami sinanima uni itsimi nutsianan axëshi ñuñu 'iti cuëncë uni an ca upí oquin sináncëma 'ixun camabi 'atima ñu 'atishi sinania.

¹⁷ Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan sinánmicë unin upí oquinshi sinánquin upí ñu 'aia. Ca unibë nishananquinma nuibanquin bëtsi unían cacëxun cuaquin upí oquin bana sinánan uni itsiribi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia. Usa unin ca cëmëma 'ixun paránanquinma aín quicësabi oquin 'aia.

¹⁸ Axa unibë nishananima upitishi banacë unicama an ca chuámarua 'ixun upí ñuishi 'aquin uni raíriribi chuámarua 'inun 'imia.

4

An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicamasaribi 'itima bana

¹ ¿Uisa cupí caramina mitsúxbi nishananan ñu cananin? Mitsúnbi bëtsi bëtsi ñu 'atimaquin sinani camina usai 'icanin.

² Mitsun cuëncë ñu bicasi bënëquinbi bicëma 'ixun camina binuxun ami nishquin uni itsi 'acësa 'ain. Usa 'ixun bëtsi uni 'icësaribiti ñuñu 'iisa tani bënëquinbi bicasmati camina nishananan mëëananin. Usai 'iquinbi camina Nucën Papa Diosmi ñucácëma cupí mitsun cuëncë ñu bitsiman.

³ Ñucáquinbi camina ami ñucácë ñu a bitsiman, ax cuëncësabi oquinmami mitsux cuëncësa oquinshi Nucën Papa Dios ñucácë cupí.

⁴ Nucën Papa Diosmi manúxunmi mitsun cuëncësa oquinshi 'aia cana ësaquin mitsu cain: ¿Mitsun caramina 'unaniman, ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni Nucën Papa Diosbë upíma 'icë quixun? Uinu 'icë unin cara ënë menu 'icë ñuishi sinania ax ca ainanma 'aish Nucën Papa Diosmi nishcësa 'icën.

⁵ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca ainan 'icë nu ñuññaia. Usa 'ain ca an nubë 'inun nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax bëtsi ñu 'aquinmanu ax cuëncësa oquinshi 'ati cuëñaia”. A banax ca aséabi 'icën. Usa ca ax 'icë quixunu 'unánti oquin ca Nucën Papa Diosan aín uni usoquin cuënëomiacëxa.

⁶ An nu sinánmicë ñuishi nun 'anun ca Nucën Papa Diosan nu 'aquintancëxun nuibaquin nua 'aquincë usamaira oquin 'aquintécënia. Usa 'ain ca aín bana ësai quia: “Nucën Papa Diosan ca axa rabícë unicama a timanan axa —'ëx cana usa 'ai —quix rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia”.

⁷ Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan bana cuati ami catamëti ax cuëncësabi oishi 'iti 'ain. Usai 'iquin camina ñunshin 'atimanëan 'atima ñu 'ati mitsu sinánmisa tancëxunbi a ñu 'ati tënëquin 'atima 'ain. Usai 'ia ca ñunshin 'atimanën ubíoquinma mitsu ënti 'icën.

⁸ Aséabi upiti ami sinani Nucën Papa Diosbë banaquin camina an nuibaquin sinánmicëxun, ax ca mitsubë 'icë quixun mitsun nuitu mëu upí oquin 'unánti 'ain. An ñu 'aisama 'acë unicama, cana mitsu cain: Unia aín mëcën chuañuma 'inun mëchucacësaribiquin ca min sinan upí 'inun min ñu 'atima 'acëcama ën. —Nucën Papa Diosnan cana 'ai —quicë 'ixunbi ainanma unicaman 'acësaribi oquin ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicama, mitsúxribi ca sinanat, Nucën Papa Dios cuëncësabi oíshimi 'inun.

⁹ —Nucën Papa Dios cuëncësabi oi cana 'ima —quixun sinani ca masá nuituti 'in. Cuëñi cuaicë 'aishbi ca a ëni masá nuituti bëunan mëscut. Chuámarua taními cuëncë a ëni ca masá nuitut.

¹⁰ —'Ëx cana an iscëx 'aisamaira 'uchañu 'ai —quixun sinánquinmi cacëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën mitsun 'uchacama tërënquin upíira 'aíshmi cuëñun mitsu 'imiti 'icën.

Ñuquin uni itsi 'atimotima

¹¹ 'Ën xucéantu, cana mitsu cain, Jesucristomi sináncë 'aish camina axribia ami sináncë unicamabë ñuianantima 'ain. Axa abëa Jesucristomi sináncë uni ñui —ax ca 'aisama 'icë —quicë uni ax ca —Nucën Papa Diosan banax ca 'aisama 'icë —quicësa 'icën.

Usai qui camina mitsux Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aíma a banax ca cuatima 'icë quicësa 'ain.

¹² Usai ca uni 'iti 'icë quicë bana nu 'inan ax ca achúshi, Nucën Papa Dios, ashi 'icën. A bana 'inan 'ixun ca unin cara a bana quicësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Usa 'ixun ca axa xëñibua 'aínbi abë 'iti unicama a iëmianan axa abë 'itima unicama a xëñibua 'aínbi abë 'itimoquin ënti 'icën. ¿Usa 'aínbi caramina minmi uni itsi 'atimonun mix añu 'ain?

Usai caranuna imëishi 'iti 'ai quixun cananuna 'unanima quicë bana

¹³ Ënë banaribi 'ën mitsu camainun ca cuat. Micama raírinëx camina ësai quin:

—Bërí cuanima cananuna imëishi anuxun ñu 'ai bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Cuanx bëbatancëxun cananuna achúshi barin anu 'iquin ñu bitancëxun maruquin 'itsa curíqui biti 'ain.

¹⁴ Usai quiquinbi camina uisai caramina imëishi 'iti 'ai quixun 'unaniman. Uisa cara nun tsóti 'icë cananuna 'unaniman. Ax ca 'ibútancëxa curu nëtë bënëtishi nëtécë usaribi 'icën.

¹⁵ Usai quima camina ësai quti 'ain: Nucën 'Ibu Dios cuëncëbë, bamacëma 'ixun cananuna nun sináncë ñu 'ati 'ain.

¹⁶ Usa 'aínbi camina mitsux —'ënbi cana usaquin ñu 'ati 'ai —quixax cërúanan rabbitin. Usai 'iti ca 'aisama 'icën.

¹⁷ Ësa ca: An usaquin 'ati ca upí 'icë quixun 'unánquinbi usaquin 'acëma uni ax ca 'uchaia.

5

Ñuñu uni usai 'iti ca 'aisama 'icë quicë bana

¹ Ñuñuira unicama, mitsúnribi camina 'ën cacëxun cuati 'ain. Mitsúxmi 'aisamaira ñuñu 'ianan curíquiñu 'aish, a cupí tëmërati sinani camina masá nuituti inti 'ain.

² Mitsun curíqui 'imainun mitsun ñucamaribi ca chëquiisa 'icën, mitsun chupa upíburibi ca nacuaxan piisa 'icën.

³ Mitsun manë ñu curi 'acë 'imainun manë uxua 'acë, mitsun curíquicamaribi ca puibuisa 'icën. Usa 'aish ca a ñucama chëqui nëtéti 'icën. Tsin nëncëxa ñu nëtécësa usaribitia mitsun ñucama nëtëmainun camina mitsúxribi tëmërati 'ain. Nucën 'Ibu Jesucristo utécënti 'urama 'aínbi camina ñuñu 'itishi sinánquin mitsunainshia 'inun ñu bucúnruan.

⁴ An mitsu naëñuxun ñu mëëxuncë uni camina cupíocëma 'ain. Cupíocëma 'aish ca mitsu ñui banaia. Usaquin mitsu ñuia ca ángelcaman 'apu, Nucën 'Ibu Dios, an cuaxa.

⁵ Ënë menuax camina 'aisamaira ñu upíñu 'aish mitsux cuëncësabi oi 'ian. Usa 'aish camina aín 'ibúan 'aracacë ñuina anun 'ati nëtë sënëncëbëtan 'anuxun rëracamicësa 'ain.

⁶ Mitsun camina 'uchañuma unibi 'uchoquin 'an. Usoquinmi 'acëxunbi ca atun mitsu cupicëma 'icën.

Usai cara ñu 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Diosbë banati

⁷ Ën xucéantu, Nucën 'Ibu Jesucristo utámainun camina tëmëraibi bënëquinma anúan uti nëtë caínti 'ain. An ñu 'apacë unin ca ñu 'apátancëxun anun aín bimi biti nëtë sënëntamainun cainia. Usa 'ixun ca mitabutancëxa sënëncëbëtan ñu 'apátancëxun bënëquinma canitancëxuan tuaia aín bimi binuxun cainia.

⁸ Usaribi oquin camina mitsun, —Nucën 'Ibu Jesucristo anun utécënti nëtë ca 'urama 'icë —quixun sinánan masá nuituti bënëtima cuëñquin caínti 'ain.

⁹ Ën xucéantu, Nucën Papa Diosan anun camabi uni aín nuitu 'unánquin uisoquin cara ñu 'axa quixun isti nëtë 'urama 'ain, camina mitsúxmi an 'uchocëma 'inun, uni raíribë ñuianañi nishanantima 'ain.

¹⁰ Ën xucéantu, camina an Nucën 'Ibu Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'iásaribiti 'iti 'ain. Atun ca tëmëraquinbi bënëquinma tanshiacëxa.

¹¹ Uicaman cara tēmëraquinbi bënëquinma tanshitia ax ca upí oquinshi sinani cuëënia quixun cananuna 'unanin. Mitsun camina Jobnëxa 'aisamaira tēmëraibi Nucën 'Ibu Diosmi catamëa a bana ñuia cuan. Cuacë 'ixun camina 'unáncanin, uisaira oquin cara Nucën 'Ibu Dios an nuibaquin uni 'aquincë 'ixun a uni 'aquiancëxa quixun.

¹² 'Ën xucéantu, bëtsi banacama cuaquinbi camina ënë banaira sinánti 'ain. Mitsux camina mitsun bana isa aséribi 'icë quixun unin cuanun —naitanbi cuamainun cana mi cain —quianan —menbi cuamainun cana mi cai —quitima 'ain. Uisa ñubi cara, a ñui camina —cana aséribi mi cai —quiax quitima 'ain. Usai quima camina aséribi banáinshi banati 'ain, Nucën Papa Diosan mitsu 'uchotima cupí.

¹³ Micama uinu 'icëx caramina masá nuituti bëtsi sinani camina Nucën Papa Diosbë banati 'ain. Micama uinu 'icëx caramina cuëëni chuámarua tani camina Nucën Papa Dios rabi cantati 'ain.

¹⁴ Uix cara ñucë 'icë, anribi ca Jesucristomi catamëcë unicaman cushicama camiti 'icën, xëni ron 'aquian, an pëxcunun Nucën 'Ibu Jesucristo ñucáxuni unun.

¹⁵ Aséribi ca an ënë uni pëxcuti 'icë quixun sinánquinmi a ñucáxuncëxun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën ñucë uni pëxcuti 'icën. Pëxcüanan ca aín 'uchacama tërënxunti 'icën.

¹⁶ Usa 'ain camina mitsúnmi min 'atimaquin sináncë a ñuixuananquin abëmi Jesucristomi catamëcë uni raíribë mia usa ñucama mënóoxunun Nucën Papa Dios ñucáxuananti 'ain. Upíira oquin sinánquin ñucácë cupí ca Nucën Papa Diosan upí oquin uni 'aquinti 'icën.

¹⁷ Elías, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni, an ca nusaribi uni 'ixunbi 'uí 'ibuaxma 'inun Nucën Papa Dios ñucácëxa. Usa 'ain ca an ñucácësabi oi rabë 'imainun achúshi baritia, 'imainun achúshi męcën 'imainun achúshi 'uxën 'uí 'ibuama 'icën.

¹⁸ Usaía 'icëbëtan Nucën Papa Dios amiribishi ñucátëcëncëbëa, 'uí 'ibútëcëncëbë ca menu 'icë ñucama cotëcëni bimíacëxa.

¹⁹ 'Ën xucéantu, micama achúshinën Nucën Papa Diosan bana ëncë 'icëbi bëtsi uni sinanamiquin ami catamëtëcënnun 'imicëbëtan,

²⁰ camina 'unánti 'ain, ui unin cara usoquin uni 'uchañu 'icëbi sinanamia, an ca a uni Nucën Papa Diosnan 'inun iëcë 'ianan aín 'uchacama tërëncë 'inun 'imiti 'icë quixun. Ashi, Santiago.

PEDRONĒAN A PAIN BUÁNMIÁ QUIRICA

Axa bëtsi bëtsi menuax Jesucristomi catamëcë unicama Pedronën quirica cuënëoxuan

¹ Ëx cana Pedro, aín bana unicama ñuixunuan Jesucristonën caísa 'ain. Mitsun nētēnuax bëtsi bëtsi menu tsóti cuan 'aíshmi Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia, a nētēcamanu 'icē cana ënë quirica mitsu buánmin.

² An sinánsabi oquin ainan 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu caísacëxa. Aín Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxmi ainanshi 'aish ax quicësabi oi 'inun mitsu 'imianan ca Jesucristo bama cupí mitsun 'uchacama tērēnquin mitsun nuitu upí 'imiáxa. Usaími mitsux Nucën Papa Diosan nuibacëx 'icēsamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuëënin.

Usai 'itia unin ñuia

³ Nucën Papa Dios, ax Nucën 'Ibu Jesucristonën Dios 'ianan aín Paparibi, a cananuna rabiti 'ain. An ca nu nuibaquin bamaxbia baísquia Jesucristo an nun 'uchacama tērēncëxnu bacēntēcēncësa 'aish, ainan 'inun nu 'imiáxa, ënë nētēnuax ainan 'aíshnu aín nētēnuribi 'inun.

⁴ Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi aín nētēnu abë 'itioquin mēníocëxa. A nētēnuax ca uisa ñubi, ënë nētēnuax 'icēsari chēquianan cēñútima 'icën, anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'icën. Usabi ca xēnibua 'aínbi 'iti 'icën.

⁵ A nētēnu 'iisama pain 'aíshmi ënë nētēnuaxbi ami catamētia isquin ca Nucën Papa Diosan aín cushínmi ñu 'atima 'aíma upíshi 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia, an mēníosabi oími Jesucristoa utēcēncēbë aín nētēnu abë tsónun.

⁶ Acama sinani camina mitsux uisa ñu cara 'icēbëbi bēnētima cuëënin, ënë menu 'aish tēmëraibi.

⁷ Ënëx ca ësa 'icën. Asérabi cara curishi 'icē isnuxun ca unin curi tsi rēquirucēnu xaroquin tania. Usaribiti camina mitsux caramina ami catamëcë 'ai quixun isnuxun Nucën Papa Diosan tancë 'iti 'ain. Curi 'aíshbi ca cēñúti 'icën. Usa 'aínbi camina tēmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëquin ëncëma 'aish curisamaira 'iti 'ain. Usaquin tancëxbimi asérabi ami catamēti 'ain ca utēcēnquin Jesucristonën —asérabi 'ënan 'aish camina 'ëbë 'aish cuëënti 'ai —quixun mitsu cati 'icën.

⁸ A isúnmabi camina mitsun Jesucristo sinanin. Usa 'ain camina a isaxmabi ami sinani chuámarua tani cuëëinra cuëënin, anúnmi uisairai caramina cuëëni quixun nu ñuixunti bana 'aíma 'aínbi.

⁹ Ami catamëcë cupí ca mitsun 'uchacama tērēncë 'iananmi ainan 'inun Nucën Papa Diosan mitsu iēmíaxa.

¹⁰ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ca —Nucën Papa Diosan ca aín 'uchacama tērēanan uni ainan 'inun iēmíti 'icē —quixun cuënëoquinbi uisai quicë cara a bana 'icē quixun 'unánma 'icën. 'Unáncatsi quíax ñucacacánquin Nucën Papa Diosan bana amiribi amiribi isquinbi ca 'unánma 'icën.

¹¹ Cristo ënë menu ucëma 'aínbi ca aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'unáncëxa, tēmërax bamatancëx baísquitancëx ca Cristo aín Papasaribi 'Apu 'aish abë tsóti 'icē quixun. Usaquin 'unánquin ca uisa uni cara Cristo 'iti 'icē quixun 'unántisa tanan uínsaran cara uti 'icē quixun 'unántisa tancëxa.

¹² Usai Cristo 'itia Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun ca atun isquinmabi, atun rēbúnqui 'ixun cananuna nun a ñucama isnuxun 'ai quixun 'unáncëxa. A bana Cristo ñui quicë, a ca a Nucën Papa Diosan naínua xucë aín Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun aín unicaman mitsu ñuixunia. A bana ca ángelcamanribi uisai quicë cara quixun cuaisa tania.

Jesucristomi catamëcë uníxa usai upí 'iti bana

¹³ Usa 'ain camina Jesucristonan 'ixun upí oquin sinani ax quicēsabi oi 'iti 'ain. 'Iquin camina Nucēn Papa Diosan ca abēmi aín nētēnu 'iti mēnócēxa quixun sinani cuēēnquin Jesucristo anun uti nētē caínti 'ain.

¹⁴ Ainan 'ixun ax quicēsabi oquinshi ñu 'aquin camina bēráma Jesucristomi catamēquin Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'ixunmi cuēēan ñucama 'atēcēntima 'ain.

¹⁵ Nucēn Papa Dios, an mitsu ainan 'inun Jesucristomi sinánmia, ax ca uisa 'uchañumabi 'icēn. Usa 'ain camina mitsúnribi añu 'uchabi 'atima 'ain.

¹⁶ Ēsai ca Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quia: “Ēx uisa 'uchañumabi 'aish upíra 'ain camina mitsúxribimi upíra 'inun uisa 'uchabi 'atima 'ain”.

¹⁷ Nucēn Papa Diosan ca camabi uni uisa ñu cara 'axa quixun isia. Usa 'ain camina mitsun —Nucēn Papa Dios ax ca 'ēn Papa 'icē —quixun sinani aín nētēnu 'inux ēnē nētēnu pan 'iquin ñu 'atima 'atimi racuēquin upí ñuishi 'ati 'ain.

¹⁸ Mitsun raran Jesucristomi sinánti 'unánma 'aínmi usaribi oquin sinaniabi ca Nucēn Papa Diosan ainan 'inun iēmiquin mitsu Jesucristomi sinánmiāxa. Camina 'unanin, curi 'imainun curíqui 'imainun bētsi ñucama axa cēñúti a cupíbi ca Nucēn Papa Diosan mitsu iēmícēma 'icēn.

¹⁹ Usama ca. Judíos unicaman aín 'ucha cupí uisaíbi 'icēma carnero aín upíra rēmia 'aínbi ca aín imi 'apati Cristo bamacē a cupí mitsun 'ucha tērēnquin ainan 'inun Nucēn Papa Diosan mitsu iēmiāxa.

²⁰ Cristo ca usai 'iti 'icē quixun ca camabi ñu unioisama pain 'ixunbi Nucēn Papa Diosan mēnócēxa. Usaquian mēnío 'ain ca aín uti nētē sēnēcēbēishi usai 'inux Cristo ēnē menu uacēxa, mitsúxmi ami catamēnun.

²¹ Usa 'ain camina an Jesucristo bamacēbi baísquimitancēxun aín nētēnu abē 'inun 'imicē cupí ami sinanin, Nucēn Papa Dios an ca asérabi ax quicēsabi oquin mitsu 'imiti 'icē quixun 'unani.

²² Aín Bēru Ñunshin Upitan 'imicēx Jesucristomi catamēti ax cuēēncēsabi oi 'iquin axa mitsux 'icēsaribiti Jesucristomi catamēcē unicamabē upiti nuibananuxun camina ñu 'atima 'ati ashiquin ēan. Usa 'aish camina bērí 'icēsamaira oi asérabi cuēēnquin upí oquinra sinani atubē nuibananti 'ain.

²³ Unishi 'inuan aín titan tuacē 'aish ca uni bamaia. Usa 'aínbi ca axa xēnibua 'aínbi usabi 'iti, aín bana a cuatia Nucēn Papa Diosan mitsu bacēntēcēncēsa 'imiāxa.

²⁴ Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo ca Ēsai quia:

Basix ca upí 'itancēxbi chushia. Ro uax ca upíra 'itancēxbi tiriqúi nētētia. Usaribiti ca camabi uni bamai aín upí nētētia.

²⁵ Usa 'aínbi ca Nucēn 'Ibu Diosan bana xēnibua 'aínbi usabi 'ia.

Ēnē banax ca —Jesucristomi catamēti ca uni Nucēn Papa Diosan 'iti 'icē —quixuan aín unicaman mitsu ñuixuncē a 'icēn.

2

¹ Usa 'ain camina Nucēn Papa Diosan 'ixun ñu 'atimacama, cēmēti, uni paránti, nutsiti, unibē ñuiananti, acama ēnti 'ain.

² Bērí bacēncē tuacēn ca anun caninuxun aín titan xuma 'ati cuēēnia. Usaribi oquin camina Nucēn Papa Diosan bana upí oquin 'unánti cuēēnti 'ain, ainan 'aish aín cuēēcēsabi oquin 'ai ami cushicē 'inuxun.

³ Usai 'i camina Nucēn 'Ibu Diosmi sinánquin ax ca asérabi upí 'icē quixun 'unáncē 'aish aín bana 'unánti cuēēnti 'ain.

Cristo ami xubu raroti maxáxa

⁴ Usa 'ain camina axa bamatimoí tsócē, Jesucristo, a sinani ami catamēti 'ain. Judíos unían cuēēncēma 'aíshbi ca anun cuēēnquin Nucēn Papa Diosan iscēx ax upíra 'icēn. Unían xubu 'aquin maxax upí ami xubu raroti cáiscē usaribi ca Jesucristo 'icēn.

⁵ Usa 'ain camina mitsux a xubumi bucúnrucë maxáxsa 'ain. Jesucristomi catamëcë 'aíshmi asaribi upí 'inun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu 'imiáxa. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upía mitsubë cupí bëtsibë bëtsibë nuibanani, bëtsin sináncësaribi oquin sinani achúshisa 'ain. Usa 'ixun camina Jesucristo cupí ainan 'ixun Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin ñu 'anan a rabianan unicama a ñucáxunti 'ain.

⁶ Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax ca ësai quia:

'Ën cana maxax upí nancësa oquin uni achúshi, Sión cacë matá me anua Jerusalén 'icë, anua 'inun 'imiti 'ain. Ünían xubu 'anuxun maxax upí ami xubu raroti cáiscë usaribi oquin 'ën cáiscë ca ax 'icën. Axa ami catamëcë unicaman ca isti 'icën, an ca aséabi ax quicësabi oquin atu 'aquinia quixun.

⁷ Ami catamëcë 'ixun camina mitsun anun cuëëncë ñu upí sináncësamaira oquin a sinánti 'ain. Mitsux usai 'icëbëbi ca axa ami catamëcëma unicamax Nucën Papa Diosan bana cuënëo ësai quicësa 'icën:

An maxax xubuacë ünían bitancëxun a cuëënquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti.

⁸ 'Imainun ca Nucën Papa Diosan bana ësai quia:

A maxáxmi ca uni raírínëx tatíqui chacáti 'icën, a maxax chami chacati ca nipacëti 'icën. Maxax ñui quicë 'aíshbi ca a bana Cristo ñui quicë 'icën. An Jesusan bana cuaquinbi aséabi ami catamëquin aín bana quicësabi oquin 'acëma ax ca uni maxáxmi tatíqui nipacëcësaribi 'icën. Ui unicamax cara usai 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan bëráma 'unáncëxa.

Nucën Papa Diosnan unicama ñuicë bana

⁹ A unicama usa 'aínbi camina mitsux Nucën Papa Diosan ainan 'inun cáisa 'ain. Usa 'ixun camina ax cuëëncësabi oquin 'anan aín unicama a ñucáxunin. Camina an 'imicëx upí 'aish aín uni 'ain. Usa 'ixunmi a rabiquin an 'acë ñucama camabi uni ñuixunun ca Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'inun cáisacëxa. Mitsux bëráma bëánquibucënu nicësa 'iá 'aíshbi camina bërí an 'imicëx xabánu nicësa 'ain, axa mitsubë 'ain.

¹⁰ Bëráma Nucën Papa Dios 'unáncëma 'iá 'aíshbi camina mitsux bërí aín uni 'ain. An ca mitsu nuibaquin 'aquinti 'icë quixun 'unáncëma 'icëbia Nucën Papa Diosan nuibaquin mitsun 'uchacama tërënxuan 'aish camina ainan 'ain.

Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iti bana

¹¹ 'Ën nuibacë xucéantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Dios mitsun 'Apu 'ain ca aín nëtëx mitsunanribi 'icën. Usa 'ain camina ënë menu 'aish unia aín menumabi 'icësaribi 'ain. Usa 'aish camina anbia 'atimaquin sináncë cupía 'atima ñu 'acë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. Usa unix ca Nucën Papa Diosbë upí 'ima.

¹² An Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma unicaman isnun camina mitsux upitax bucuti 'ain. Usaími 'ia isi ca atux an ñu 'atima 'acë uni 'acësa oquin mitsu ñui 'atimati banacë 'aíshbi mitsúnmi upí oquin ñu 'aia isá 'ixun anúan an camabi unin ñu 'acë isti nëtën Nucën Papa Dios rabiti 'icën.

¹³ Nucën 'Ibu Jesucristomi sináncë 'ixun camina camaxunbi mitsun 'apucama ënë menua unin 'apu 'imicë, axa quicësabi oquin ñu 'ati 'ain. Amiira unicama cushicë 'apucëñunbi,

¹⁴ camina an anëcë aín unicaman banaribi tanti 'ain. Atux ca ünían uisa ñu cara 'aia mënionuan 'apun 'imicë 'icën. An 'amicëxun ca atun axa 'uchacë uní usaquin 'atëcënxunma 'anun castícania. Usaquin 'anan ca an ñu upí 'acë unicama a nuibaquin —mix camina upí 'ai —quixun caia.

¹⁵ Mitsúnmi upí ñuishi 'ati ca Nucën Papa Dios cuëënia. Usaquinmi 'aia isi ca an Nucën Papa Diosan bana 'unáncëma 'ixun an upí oquin sináncëma unicama ax mitsumi uisaíbi banatima 'icën.

¹⁶ Mitsun upí ñuishi 'ai camina 'apucamami racuétima 'ain. Usa 'aíshbi camina —'ëx cana camabi unin iscëx upí uni 'ai —quixun sinánquin amo cëmëanan ñu 'atima unëxun 'ati sinántima 'ain. An asérabi Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquinshi 'acë unisa camina 'iti 'ain.

¹⁷ Camabi uni camina upí oti 'ain. Axa Jesucristomi catamëcë unicama camina nuibati 'ain. Nucën Papa Diosmi camina racuëti 'ain. Racuëanan camina mitsun 'apu quicësabi oquin ñu 'ati 'ain.

Cristo tëmërasaribi oía aín unicamax tëmëрати bana

¹⁸ Uni ñu mëëxuncë 'ixun camina ami ñu mëëxuncë unían mi 'amicëxun 'aisama tanquinma a 'anúan mitsu cacë ñu a upí oquin 'axunti 'ain. Usaquin camina an mitsu nuibacë unishima, an mitsu nuibacëma uniribi upí oquin ñu 'axunti 'ain.

¹⁹ An ñu mëëxuncë unían upí oquin ñu mëëxuncëxunbia an ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunbi ca an uni ñu mëëxuncë unin —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'ai —quixun sinánquin tanshiti 'icën. Usai 'iti ca Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icën.

²⁰ Usa 'aínbi ca upí oquin ñu mëëiama, an mitsu ñu mëëmicë unin mitsu 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitiabi Nucën Papa Diosan mitsu upí isima, mitsun 'ucha cupía usoquin mitsu 'aia isquin. Isanan ca upí oquinmi ñu mëëxuncëxunbia an mitsu ñu mëëmicë unin 'atimoquin tëmëramicëxunmi tanshitia Nucën Papa Diosan mitsu upí isia.

²¹ Usaími 'inun ca Nucën Papa Diosan mitsu aín uni 'imiaxa. Cristonën ca ñu 'atima 'acëma 'ixunbi mitsu cupí tëmëracëxa. Usaribi oquin camina ñu atima 'acëma 'aish tëmëraquinbi tanshiti 'ain.

²² Cristonën ca uisa ñu 'atimabi 'ama 'icën. 'Anan ca uisaquinbi uni paránma 'icën.

²³ Unían ami nishquin ñu cacëxunbi ca usaribi oquin cáma 'icën. Usa 'ixun ca unían 'atimoquin tëmëramicëxunbi uni —cana mi cupiti 'ai —quixun cáma 'icën. Cupiti sinánquinma ca —'ën Papa Diosan cuni ca upí oquin isquin mëníoti 'icë —quixun sináncëxa.

²⁴ Nun 'uchacama cëñucë 'aíshnu amiribishi ñu 'atima 'atëcënima, ñu upíshi 'ai tsónun ca Cristo nun 'uchacama bicë cupí i curúsocënu bamacëxa. Mitsúxmi ñu 'atima 'ai 'insíncësa 'aíshbi upí 'inun ca ax 'aisamaira oquin paë tënëi bamacëxa.

²⁵ Carneronëxa 'ibuñuma 'aish 'icësari camina mitsux 'iacën. Usa 'iá 'aíshbi camina sinanati Cristomi catamëan. Amia catamëcëxuan aín 'ibun carnero bëruançësa oquin ca an upími 'inun mitsu bërúanquin 'aquinia.

3

Usai uni aín xanubë 'iti bana

¹ Xanucama, mitsuribi cana cain, min bënëan cacëxun cuaquin 'atimaquin sinanima camina abë upí 'iti 'ain. Usaími mitsux 'icëbë ca min bënë, Cristo ñui quicë bana cuaisama tancë 'aíshbi, min cacëxmabi upitax 'ia isi sinanati 'icën,

² mixmi upí sinánñu 'aish abë upí 'ain.

³ Upíira upí 'iisa tanquin camina min bu 'aisamaira oquin mëníonan, curi ñun mëníocanan, chupa cupíira cupícë pañutima 'ain.

⁴ Usai 'ima camina mitsux upí sinánñu 'aish bëtsibë nishananima upitishi banati 'ain. Usai 'ia isquin ca bëtsin sinánti 'icën —a xanux ca aín nuitu upí 'icë —quixun. Usai upí 'iti ax cuni ca uisa 'aíshbi cëñutima. Usai 'ími mitsux upí 'icë isi ca Nucën Papa Dios cuëënia.

⁵ Usairibi ca an Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisa tancë xanucamaxribi 'iacëxa. Nucën Papa Diosmi catamëanan aín bana cuaquin ca aín bënë quicësabi oquin 'acëxa.

⁶ Usaribi oquin ca Saran aín bënë Abraham cuëëncësabi oquin 'anan aín bënë 'icëbi —'ën 'ibu —cacëxa. Mitsúxribi ñu upíshi 'anan, Nucën Papa Diosmi catamëti, uisa ñu cara 'icëbëbi racuëcëma 'aish camina Sara 'iásaribi 'iti 'ain.

⁷ Xanuñu unicamaribi cana ësaquin cain, min xanubë camina upí oquin sinani nuibananti 'ain. Axa xanu 'aish cushima cupíshima, mix 'icësaribitia ax Nucën Papa

Diosmi catamēcë cupí camina a nuibaquin 'aquinti 'ain, mitsúnmi usoquin 'aia isquian Nucën Papa Diosan mitsúnmi a ñucácë bana upí oquin cuati cupí.

Jesucristomi catamëquin upí ñu 'acë cupía ax tēmëracë unicama

⁸ Ënë banaribi cana mitsu cain, axa Jesucristomi catamēcë uni raírinën sináncësaribi oquin sinani camina atubë nuibananti 'ain, atúxa mitsun xucénsaribi 'ain. Camina bëtsibë camáxbi nuibanani 'aquianani rabítima 'ain.

⁹ An mitsu 'atimocë unicama camina cupiquin aribi 'atimotima 'ain. Axa mitsumi 'atimati banacë unimi camina mitsúxribi 'atimati banatima 'ain. Usai 'imi bëtsibë nuibanani upitax bucunun ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun mitsu caísacëxa.

¹⁰ Ësaribi ca Nucën Papa Diosan bana cuënëo quia:

Ax upitax tsótisa tancë unix ca ñu 'aisama ñui banaima 'ianan cëmëi banatima 'icën.

¹¹ Ñu 'aisama 'ati ënquin ca ñu upíshi 'ati 'icën. Nishananíma ca unibë upíshi 'iti 'icën.

¹² Usai 'iquin ca 'unánti 'icën, Nucën 'Ibu Diosan ca an upí ñu 'acë unicama bërúanquin 'aquinquin aín bana cuaquin an ñucácësabi oquin 'aquinia quixun. Usa 'ixunbi ca an ñu 'atima 'acë unicama an 'aquinima.

¹³ Mitsúnmi upí ñu 'aia isía mitsu ñui uni mimi manáncëxbi ca cëmëi quicë 'iti 'icën.

¹⁴ Mitsúnmi ñu upí 'acë cupí tēmëraibi camina Nucën Papa Diosan 'aquincëx cuëenti 'ain. Mimia uni 'icëxbi camina racuëti masá nuitutima 'ain.

¹⁵ Usai 'íma camina min nuitu mëu —Cristo ca aséribi 'ën 'ibu 'icë —quixun sinani ami catamëti 'ain. Unin mitsu —uisa cupí caramina Jesucristomi catamëquin abë tsoti sinani —quixun ñucácëxun anun cati bana 'unáncë camina 'iti 'ain. Usa 'ixun camina cëruti rabíquinma upí oquinshi cati 'ain.

¹⁶ A sinani masá nuitunuxun ñu 'atima 'aíma camina chuámashi 'iti 'ain. Usaími mitsux Cristonën 'imicëx upitax 'ia isi ca an mitsu 'atimaquin ñuicë unicama —nuxnu quicë bana ax ca cëmë 'icë —quixun sinani rabínti 'icën.

¹⁷ Axa cuëëncëbëa, Nucën Papa Diosan uni aín ñu upí 'acë, a cupí tēmëratí asábi 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë cupía uni tēmëratí ax aín 'uchabi 'icën.

¹⁸ Ax upí 'aíshbi ca Cristo camabi unin 'ucha cupí achúshitishi bamacëxa, unicama ami catamëti Nucën Papa Diosnan 'inun. Uni 'aish bamatancëxbi aín namibë aín bëru ñunshin 'itëcëni baísquiax ca bëtsi 'iacëxa.

¹⁹ Cristo bamatancëx baísquicëma pain 'ixun ca anua bama unicaman bëru ñunshin sipuacësa 'icë, anu cuanxun bana ñuixuancëxa.

²⁰ Bamacëma pain 'ixun ca a unicaman Nucën Papa Dios cuëëncësabi oquin 'aisama tancëxa. Noénëan aín manë nunti 'amainun ca unicama aín ñu 'atima 'acëcama ënun quixun Nucën Papa Diosan caíancëxa. Caíncëxunbia aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icëa aín patsan bacan cëñumainun ca 'itsamashi ocho uníxëshi manë nunti mëu atsini iëacëxa.

²¹ Nucën Papa Diosan sinánmicëxa Noé manë nuntinu 'iruax iéasa, usaribiti cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi catamëti 'unpaxan nashimicë 'aish iëtin. Nun namia chuañuma 'inun cananuna nashimicë 'itima 'ain. Usai 'íma cananuna —Jesucristo baísquia cupía Nucën Papa Diosan nu upí 'imicë 'aish cananuna nun 'uchacama tërënce 'aish an iscëx upí 'ai —quixun sinani nashimicë 'ain.

²² Baísquitancëx naínu cuan 'aish ca Jesucristo ax Nucën Papa Diosbë 'Apu 'aish aín mëqueu 'icën. Usa 'icë ca ángelcama 'imainun uisa cushi cara anribi aín bana cuatia.

4

Nucën Papa Diosan a 'anun nu 'imicësabi oquin ñu upí oquin 'ati

¹ Uni 'ixun ca Cristonën tēmëraquin paë tancëxa. Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnribi camina —sapí cana tēmëraquin paë tanti 'ai —quixun sinánti 'ain. Uin cara Jesucristonan cupí tēmëraquin paë tanxa an ca ñu 'atima 'ai 'uchati ëanxa.

² Usa 'ixun ca axa Jesucristomi sináncëma unin sináncësa oquin sinanima Nucën Papa Dios cuëncësa oishi 'ia, anúan bamati nëtëa 'itámainun.

³ Bëráma camina axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman 'acësaribi oquin ñunshínquin ñu 'atima 'anan paéanan, paénxun pi sharánan Nucën Papa Dios rabiquinma unían anbi sinánxun 'acë ñuishi rabiácën. Usaquin 'aquinbi camina a ñucama éancën.

⁴ Usai 'iquinmi atubëtan ñu 'atëcëniama oquin ca unin —uisa cupí cara nubë niquinbi nu éanxa —quixun sinánquin mitsu 'atimaquin ñuia.

⁵ Mitsu ñuiabi ca ax utëcënquin Cristonën a unicama 'imainun camabi uniribi, axa bamacëmacama 'imainun bamacëcamaribi —uisa carana ënë unicama oti 'ai —quixun isti 'icën, an 'acë ñucama 'unánquin.

⁶ Usai ca 'iti 'icë quixuan 'unánun ca bamacëma pain 'ixuan unicaman cuanun aín unicaman Cristo ñui quicë bana ñuixunia. A bana cuati Jesucristomi catamëcë 'aish ca aín unicama, camabi uni 'icësaribiti bamati 'aishbi, Nucën Papa Dios 'icësaribiti nëtétimoi tsóti 'icën.

⁷ Anúan ënë menu 'icë ñucama cëñúti nëtë ca 'uramatia. Usa 'ain camina camabi nëtën upí oquin sinani Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

⁸ 'Ianan camina mitsux aséribi nishananima nuibanani upitax bucuti 'ain. Bëtsi uni nuibacë 'ixun ca unin a unin 'uchacama ñuiquinma manuia.

⁹ Min xubunua aia camina bëtsi uni biisama tani bëtsi sinánquinma upí oquinshi biti 'ain.

¹⁰ Mitsúnmi raíri uni 'aquinun ca Nucën Papa Diosan uisa ñu caramina 'ati 'ai quixun mitsu 'imia. Usa 'ain camina Nucën Papa Diosan mitsu achúshi achúshi bëtsi bëtsi ñu mëëti 'anun 'imicë 'ixun mitsun ñu mëëti upí oquin 'ati 'ain.

¹¹ Uix cara banati 'icë, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oi banati 'icën. Uin cara raíri uni ñu 'axunia an ca Nucën Papa Diosan cushiocëxun upí oquin 'ati 'icën. Usoquin camina Jesucristonan 'ixun, aña ñu caramina 'ai a Nucën Papa Dios cuëëntanun 'ati 'ain. Ax 'Apuira 'aish cushiira 'icë ca camabi unin rabiti 'icën, nëtë xëñibua 'aínbi. Usaquin ca 'ati 'icën.

Jesucristonan 'aish tëmëрати

¹² 'Ën nuibacë xucéantu, mitsúnmi aséribi caramina Jesucristomi catamëti quixun 'unánun bëtsi bëtsi ñu 'icëbë tëmëraibi camina ratuti —uisa cupí carana ësai 'i —quixun bënëtima 'ain. Camina sinánti 'ain, axa Jesucristomi catamëcë unicamax ca usari 'ia quixun.

¹³ Bënëquinma camina sinánti 'ain, ami nishquian unin bëtsi bëtsi ocëxa Cristo tëmërasaribi oquin cananuna nunribi tëmërai quixun. Usaquin sinani camina tëmëraibi cuëënti 'ain, usaribiti 'Apuira 'aísha Cristo aia isi cuëënx.

¹⁴ Cristonan cupía unin mitsumi nishquin 'atimaquin ñuicëxbi camina Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí cushiira, axa mitsubë 'ain, cuëënti 'ain. Unían 'atimaquin ñuiabi camina mitsun Cristo rabin.

¹⁵ Mitsua Jesucristonan cupí unin bëtsi bëtsi ocëx camina a sinani rabíntima 'ain. Usa 'aishbi camina uni 'acë cupí 'ianan ñu mëcamacë cupí 'ianan ñu 'atima 'acë cupí 'ianan ñuianancë cupími tëmëracë a sinani rabínti 'ain.

¹⁶ Usaquin ñu 'acëma 'aishbi Cristonan 'icë cupía unin tëmëramicëxbi camina rabíntima 'ain. Rabínquinma camina Nucën Papa Dios rabiti 'ain, mitsúxmi aséribi ainan cupí.

¹⁷ An aín bana 'acë unibi ca Nucën Papa Diosan uisai cara 'ia quixun isia. Usa 'ixun ca an aín bana cuacëma unicama aira atun ñu 'atima 'acë isquin uisaira cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁸ ¿Atux aín ñu 'atima 'acë ënquin ñu upí 'acë 'aishbia, aín unicama iëtima 'aishbi iëcë 'ain, cara ax ami catamëcëma 'uchañu unicama uisairai 'iti 'ic?

¹⁹ Usa 'ain camina tēmëraibi —Nucën Papa Dios cuëncëbë cana ësai 'i —quixun sinánquin mitsun 'acësabi oquin upí ñuishi 'anan Nucën Papa Dios, an mitsu unio, an bërúanun ami catamëti 'ain, an ca aín quicësabi oquin 'ë bërúanti 'icë quixun 'unani.

5

Axa Jesucristomi catamëcë unicama 'ësëti bana

¹ Axa Jesucristomi catamëcë unin cushicamasaribi cana 'ëx 'ain. Usa 'ixun cana atúan 'acësaribi oquin Cristo camabi unin 'ucha cupía tēmëra, a ñuiquin bana ñuixunin. 'Anan cana atúxa 'icësaribiti Cristo utëcëncëbë aín nëtënu abë 'iti sinanin. Usa 'ixun cana axa Jesucristomi catamëcë unin cushicama mitsu ësaquin cain:

² Atun cushicama 'ixun camina Nucën Papa Diosan unicama bana ñuixunquin, atúxa upí nuituñu 'aish chuámarua bucunun 'aquinti 'ain. An carnero bërúancë unin aín carnero 'acësaribi oquin camina a unicama upía 'inun bërúanti 'ain. Usoquinmi 'anúan mitsu unin caíscë cupíshima camina asérabi 'aísa tanquin 'ati 'ain. 'Anan camina curíqui bití sinánxuinshima minbi asérabi 'aquinsa tanquin 'ati 'ain.

³ 'Apúxa unían ax quicësa oquinshi 'anun quiax quicësaribiti camina banatima 'ain. Usari 'íma camina mitsúnmi bana ñuixuncë unicamaxa usaribiti 'inun, upíshi 'iti 'ain.

⁴ Usoquin 'aia ca Jesucristo, unin 'acësamaira oquian an aín unicama bërúancë, an utëcënquin mitsu —asábi ca —quixun catancëxun aín nëtënuaxmi xëñibua 'aínbi abë cuëënun mitsu 'imiti 'icën. Ënë nëtënuax cuaiquin canania uisa ñu cara 'inancëxun bitsia uni cuëncëbëbi ca an bicë ñu chëquia. Usaía uni 'icë 'aínbi camina mitsux xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'aish cuëënti 'ain.

⁵ Usaribi oquin cana bënë unicama ësaquin cain, mitsun cushicaman bana camina timaquinma cuati 'ain:

Nucën Papa Dios ca unia rabíti cuëënima. Usa 'ixunbi ca axa rabícëma unicama nuibaquin 'aquinia.

Usa 'ain camina —'ëx cana bëtsi unisamaira 'ai —quixun sinanima camáxbi bëtsin sináncësaribi oquin sinani upiti 'ësëananti 'ain.

⁶ Usa 'ain camina aín bana timaima uisa ñu cara 'icëbëbi bënëtima Nucën Papa Dios 'Apuira ami catamëti 'ain. Usaími 'ia ca an anúan 'ati nëtë ucëbëtan uisai cara 'iquin tēmëracë 'aíshbimi usai 'icëmasa 'ianan asábiira 'inun mitsu 'imiti 'icën.

⁷ Uisaquin sinani caramina masá nuituti, aña ñu sinani caramina racuëti, a ñuiquin camina Nucën Papa Dios cati 'ain, an ca mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinia quixun 'unánquin.

⁸ Paru 'inúan cuëëruí aín piti bari nicësa, usaribiti ca ñunshin 'atimanën 'apu, uni ñu 'atima 'anun quixun sinánmianan Nucën Papa Diosmi sinánti ënminuxun bari nitsia. Usa 'ain camina mitsua paránti rabanan bërúancati 'ain.

⁹ Usa 'ixun camina ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi Jesucristomi catamëquin usa ñu 'atima 'ain. Camina 'unánti 'ain, mitsu 'acësaribi oquin ca ñunshin 'atimanën 'apun, camabi menu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama tania quixun.

¹⁰ Usabi 'inúxmabimi tēmëracë ca Nucën Papa Diosan mitsu cushioquin Jesucristosaribi upí 'inun mitsu 'imianan —aín bana quicësabi oi cana asérabi 'iti 'ai —quixun 'unani ami cushinun mitsu 'imiti 'icën. Ax ca an mitsu nuibaquin 'aquincë 'ianan Jesucristonan cupí abëmi xëñibua 'aínbi upitax 'inun caíscë a 'icën.

¹¹ Camabi unin ca Nucën Papa Dios rabiti 'icën, nëtë xëñibua 'aínbi. Cëñútimoi ca axira cushiira 'Apu 'ia. Usai ca 'ia.

Bërúanxa 'inúan Pedronën Jesucristomi catamëcë unicama ca

¹² Nucën xucën Silvano, ax ca 'ën iscëx upiti Jesucristomi sináncë 'icën. Usa 'ain cana an mitsu buánxunun ënë quirica mitsu 'axuan. Ënë quiricanu 'ësëënan cana mitsu cain, an mitsu upí oquin cushionan 'aquincë cupí camina asérabi 'unánti 'ain, uisaira oquin

cara Nucën Papa Diosan mitsu nuibatia quixun. A ënima camina mixmi 'icësabi oi ami upiti catamëti 'ain.

¹³ Babilonianu 'icë axa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu 'acësaribi oquian Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë, acaman ca bërúanxmi 'icanun 'ën mitsu canun 'ë caxa. Marcos, 'ën bëchicësa, anribi ca bërúanxmi 'inun 'ën mi canun 'ë caxa.

¹⁴ Jesucristo cupí micamaxbi xucënsa 'aish camina nuibanani bërúanx 'inun bëtsibë bëtsibë cananti 'ain.

Uicamax cara Jesucristonan 'icë ax chuámarua bucucanti cana cuëënin. Ashi, Pedro.

PEDRONĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

PedronĒan axa Jesucristomi catamĕcĕ unicama quirica cuĕnĕoxuan

¹ Ēx cana Simón Pedro, ax cuĕĕncĕsabi oquin 'anan aín bana uni ñuixunuan Jesucristonĕn caísa 'ain. An nu iĕmicĕ Jesucristo, axbi Nucĕn Papa Diosribi 'aish upí 'ixuan nu 'acĕsaribi oquin ainan 'inun iĕmicĕ, mitsu cana ĕnĕ quirica buánmin.

² Mitsux Nucĕn Papa Dios 'imainun Nucĕn 'Ibu Jesús an 'unánmicĕ 'aíshmi mitsúxmi 'icĕsamaira oi chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

Usai cara axa Cristomi catamĕcĕ unicama 'iti 'icĕ quicĕ bana

³ Nucĕn Papa Dios cushiira 'ianan aín nuitu upíira 'ixuan an nu ainan 'aish asaribi 'inun caíscĕ, an ca uisaira cara aín cushi 'icĕ quixun nu 'unánmiquin anúnu upitax 'iti 'imainun anúnu ax cuĕĕncĕsa oi 'iti a nu 'inánxa.

⁴ Ainan 'imiquin ca aín bana 'inánquin Nucĕn Papa Diosan uisaira oquin cara nu 'aquinti 'icĕ quixun nu 'unánmia. Usaquian 'unánmicĕx, a banami catamĕti camina an sinánmicĕsabi oquin sinánan uni itsían ñunshínquin ñu 'atima 'aia isquinbi, usaribi oquin 'aquinma upí ñuishi sinánti 'ain.

⁵ Usai mitsux Nucĕn Papa Diosmi catamĕcĕ 'ixun camina upí 'ixun ĕnquinma ñu upíshi 'ati sinánquin 'ati 'ain. Upí ñu 'acĕ 'ixun camina Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi caramina uisai 'iti 'ai quixun 'unánti 'ain.

⁶ Usai 'iti 'unáncĕ 'ixun camina ñu 'aisama 'aisa tanquinbi tĕnĕanan cushixun Nucĕn Papa Diosan a 'anun mitsu 'ináncĕ ñu asĕrabi 'ati 'ain. Usaquin 'acĕ 'ixun camina mitsumi uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi bĕnĕquinma tanshiti 'ain. Usaquin 'ai camina Nucĕn Papa Diosmi asĕrabi sinánti 'ain.

⁷ Usaquin sináncĕ 'aish camina bĕtsibĕ nuibananti 'ain. Usai 'iquin camina camabi uni nuibati 'ain.

⁸ Asĕrabi usai 'i camina an uni itsin Jesucristomi sinánun 'aquincĕma unisa 'itima 'ain. Usai 'i camina ñancábimi Nucĕn 'Ibu Jesucristomi sináncĕ 'itima 'ain.

⁹ Usa 'aínbi ca axa usai 'icĕma uni ax bĕxuñu unisa 'ianan a ñubi sináncĕma unisa 'icĕn. Usa 'ixun ca aín 'ucha ca tĕrĕncĕ 'icĕ quixun sinanima manúaxa.

¹⁰ Ēn xucĕantu, usa 'ain Nucĕn Papa Diosan ainan 'iti caíscĕ 'aish camina an cacĕsabi oi 'inux bĕrúanracati 'ain. Usa 'iquin camina Nucĕn Papa Diosmi sinánti ĕnquin ñu 'atima 'atima 'ain.

¹¹ Usai 'itancĕx camina Nucĕn 'Ibu Jesucristo, an nun 'ucha tĕrĕnquin Nucĕn Papa Diosnan 'inun nu iĕmicĕ, an mĕnósabi oi asĕrabi aín nĕtĕnu abĕ cĕñútimo 'iti 'ain.

¹² Usai caramina Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iti 'ai quixun 'unani camina usai 'in. Usaími 'iabi cana ĕnímami mitsux 'icĕsabi oi 'inun sinánmitĕcĕnti 'ain, manúti rabanan.

¹³⁻¹⁴ Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn 'unánmicĕxun cana 'unanin, ĕn bamati nĕtĕ ca 'urama 'icĕ quixun. Usa 'ain ca 'ĕn sináncĕx bamaquin ĕnĕ nĕtĕ ĕncĕma pan 'ixuinshi ĕnĕ ñucama 'ĕn mitsu sinánmitĕcĕnti asábi 'icĕn.

¹⁵ Ēx bamacĕbĕtanmi ĕnquinma usabi oquin 'anun quixun cana ĕnĕ banacama mitsu cuĕnĕoxunin.

An Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn aín cushímbi ñu 'aia isa unicama

¹⁶ Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕn cushi ñuixuanan aín utĕcĕnti ñuiquin nun mitsu cacĕ bana ax ca unían anbi sinánxun ñuicĕ banama 'icĕn. Nucĕn bĕrúnbi cananuna Nucĕn 'Ibu Jesucristonĕan aín cushímbi ñu 'aia isacĕn.

¹⁷ Usaquin iscĕ 'ixun cananuna camabi unin 'unánuan, a ñui, Nucĕn Papa Dios ĕsai quia cuacĕn: “Ēnĕx ca 'ĕn nuibairacĕ 'ĕn Bacĕ Bĕhicĕ 'icĕn, a cupí cana chuáma tani cuĕĕnin” —quiax.

¹⁸ Anua Nucën Papa Diosan cushi 'ain cananuna matánu Nucën 'Ibu Jesúsbe 'ixun, Nucën Papa Dios naínuax usai Jesucristo rabi quia aséabi cuacën.

¹⁹ Usai banaia cuaquin cananuna 'unáncën, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuëñeo bana quiásabi oi ca Jesucristo 'iáxa quixun. Mitsúnmi upí oquin a bana sinánti ca asábi 'icën. Lamparinën bëanquibucëñuxun pëcacëbëtan cananuna xubunu 'icë ñu upí oquin isquinmabi isin. Usaquin isquinbi cananuna barían pëcacëbëtainra upí oquin isin. Usaribi oquin camina a unicaman bëráma cuëñeo bana 'unánquinbi aséabi mitsun nuitunubi Cristo 'icëbëtainra, uisai cara a bana quia quixun upí oquin 'unánti 'ain.

²⁰⁻²¹ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama ca anbi sináncë bana unicama ñuixuanma 'icën. Ax aséabi aín Bëru Ñunshin Upitan sinánmicë 'ixun ca Nucën Papa Diosmi upiti catamëcë 'ixun ax cuëñcësabi oquin bana ñuixuancëxa. Usa 'ain camina aséabi 'unánti 'ain, unin ca anbi sinántancëxun Jesucristo ñuiquin bana cuëñeoma 'icë quixun.

2

An Nucën Papa Diosan banama, bana itsi ñuixuncë uni ñui quicë

¹ Usa 'aínbi ca 'iacëxa, uni raíri, an –Nucën Papa Dios ca usai quia –quixun cëmëquin anbi sináncë bana nucën raracama ñuixuncë. Usaribiti ca an mitsu bana ñuixunti uni cëmëquin parani mitsubë 'iti 'icën. Atúnbi sinánxun ca Nucën Papa Diosan banamabi 'atima bana ñuixunquin, Nucën 'Ibu Jesucristo ami catamëtia uni Nucën Papa Diosan 'iti, ami catamëaxma 'inun quixun ñuixunquin uni sinanamiti 'icën. Usaquin 'acë 'aish ca a unicamax bënëtishi cëñúti 'icën.

² A unicaman 'aia isquin ca 'itsa unin usaribi oquin ñu 'atima 'ati 'icën. Atúxa usai 'icë cupí ca uni Jesucristo ñuicë bana ñui 'atimati banati 'icën.

³ A unicaman ca mitsun curíqui biti cupíshi cëmëquin paránquin Nucën Papa Diosan banamabi, anbi sináncë bana mitsu ñuixunti 'icën. Usaquian 'acë cupí ca iëtima cëñúti 'icën, usai atux 'itia Nucën Papa Diosan mëníosabi oi.

⁴ Nucën Papa Diosan ca axa 'uchacë ángelcama aín 'ucha tërénquinma aín nëtëñua chiquínquin anúan an camabi uni isti nëtë utámainuan, anu atux tëmërai 'iti, bëanquibucëñu manë risin təcërëcacësa 'aish anubi 'inun 'imiácëxa.

⁵ Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan nëtë ióñu, an aín bana cuacëma unicama atun ñu 'atima 'acë tërénquinma camabi me mapumiquin baca cëñumiácëxa. Usonan ca an ami sinánun aín bana ñuixuncë, Noé, acëñun męcën achúshi 'imainun rabë unishi Nucën Papa Diosan iëmiácëxa.

⁶ Usonan ca Nucën Papa Diosan ëma rabë, Sodoma 'imainun Gomorra cacë, 'imainun anu 'icë unicamaribi atun ñu 'aisama 'acë cupí aín chimapuishi 'itánun nëancëxa. A bana cuatía an ñu 'atima 'acë unicama ñu 'atima 'atimi racuëti oquin ca Nucën Papa Diosan usoquin Sodoma 'imainun Gomorra 'acëxa.

⁷ Sodomacëñun Gomorra nënquinbi ca Nucën Papa Diosan Lot cacë uni, axa upí 'aish unicaman ñu 'atima 'aia isi masá nuitucë, a iëmiácëxa.

⁸ Ax atubë 'aish ca Lot aín nuitu upí 'aish a ëma rabëñu 'icë unicaman ñu 'atima 'aia isanan cuati, camabi nëtën masá nuituacëxa.

⁹ A unicama atun 'ucha cupí Nucën 'Ibu Diosan 'atimocëbëbia Noé 'iásaribiti Lot iëa, a sinánquin cananuna 'unánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan ca axa ami catamëti ax quicësabi oi 'icë unicama, uisa ñu cara 'icëbëtanbi iëmiti 'icë quixun. Usonan ca an ñu 'atima 'acë unicama iëmiquinma, anúan an camabi uni isti nëtë utámainun tëmëranun ënti 'icën.

¹⁰ Nucën 'Ibu Diosan ca anbia masáquin sináncë 'ixun ñunshínquin 'atima ñu 'anan aín bana cuacëma unicama aséabi uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën. A unicaman

ca rabínquinma ax cuëëncësa oquinshi ñu 'aisama 'anan, ami racuëquinma Nucën Papa Diosan 'imicë 'icëbi unin cushicamaribi 'atimaquin ñuia.

¹¹ Ax atubëtan sënënma 'aish cushiira 'ixunbi ca ángelcaman, axa usai quicë unicaman 'acësaribi oquin, cushicama 'atimaquin ñuiquin Nucën 'Ibu Dios caima.

¹² Ënë unicamax ca sinánñuma 'ixuan ñuinacan, uisa cara oia quixun sinánquinmabi, ñu 'acësaribi oquin 'anan ñuinanëxa mëraqüian unin 'anúnbi nicësa, usaribi 'icën. Atux ca an 'unáncëma ñu ñui 'atimati banaia. Usa 'aish ca ñuina bamacësaribi bamati 'icën.

¹³ An bëtsi uní tēmëramicë cupí ca usaribiti tēmërai bamati 'icën. Atun ca —camabi nētēn nun cuëëncë ñu 'ai cananuna cuëëinshiti 'ai —quixun sinania. 'Aisama ñu 'atishi sináncë 'aish ca usai 'i cuëënia. Mitsux Nucën Papa Dios rabinux timécë 'ain, mitsubëtan pibi ca atux ñu 'atima 'ai cuëënia. Ax ca 'aisama 'icën. Usa 'aish ca a unicamax axa Jesucristomi sináncë unisama 'icën.

¹⁴ Usa 'aish ca xanu isíma isímashi anun cuëënia, aín 'ucha ëníma ca amiribi amiribi 'uchaia. Atúxa 'icësaribitia 'inun ca axa Jesucristomi upiti sináncëma xanu 'imainun bëburibi sinánmia. Ax ñun cuëën 'aish ca 'itsa ñuñu 'iti cuëënia. A unicama ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha cupí uisoquin cara 'ati 'icë, usoquin 'ati 'icën.

¹⁵ A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'aia. Usa 'aish ca Balaam, Beornën bëchicë, axa 'iásaribiti 'ia. Balaanën ca an Nucën Papa Dios quicë bana uní ñuixuncë uní 'ixunbi curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'ati sináncëxa.

¹⁶ An cacëxunbia aín bana cuacëma cupí ca Nucën Papa Diosan, ñu 'atima 'axunma 'anun quixun anúan cuancë aín burro bëaracëxa. Bëaracëx Nucën Papa Diosan 'imicëx, uní 'icësari banaquin, ca aín burron Balaam sinanamiacëxa. A unicamax ca Balaam 'iásaribiti 'ia.

¹⁷ Uní raíri 'aquincëma 'aish ca xëxá ësquiaxa 'unpáxñuma 'icësa 'ianan 'uí 'ibúnux nētë bënamëtiabi suñun bëcacëx nētécësa, usaribi 'icën. Usa 'aish ca anua atux tēmërai 'iti bëánquibucëira anu nētétimoi xëñibua 'aínbi 'iti 'icën.

¹⁸ Usa unicaman ca axbi cërúanan rabiacati sinánñumasa 'ixun, an 'acësaribi oquian ñunshínquin ñu 'atima 'anun quixun, an ñu 'atima 'ati ëinsa tancë uní raíri sinanamitëcënia.

¹⁹ Usoquin 'aquin ca caia, uisari caramina 'iisa tani usai camina 'iti 'ain. Usaími 'iabi ca Nucën Papa Diosan mi uisabi oima. Usai quicë 'ixunbi ca atun ñu upí 'aisa tanquinbi 'atima 'icën, atun sinan upíma 'ixun. Aín sinan upí 'ixun ca unin aín 'acësabi oquin upí ñu 'aia. Usa 'aínbi ca aín sinan 'aisama 'ixun unin usabi 'atima ñu 'aia.

²⁰ Ënëx ca ësa 'icën: Ui unicaman cara Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëquin ñu 'atima 'ati ëncë 'ixunbi amiribishi ñunshínquin ñu 'atima 'atëcënia, a unicamax ca bëráma 'iásamaira 'inun 'uchaia.

²¹ Jesucristomi catamëcë 'ixunbi ëncë 'aish an 'unáncëma unicamax 'icësamairai 'ucha-tima cupí Jesucristomi sinanima 'itibi ca a unicama 'ia.

²² Usaquian upí 'iti ëncë unicamax ca unia ësai quicësa 'icën: “Camunan ca quinántancëxunbi amiribishi aín quinan pitëcënia. Usaribiti ca cuchí nashitancëxbi me chabánu racátëcëni chuatëcënia”.

3

Nucën 'Ibu Jesucristo utëcënti ñui quicë bana

¹ Ën nuibacë xucëantu, bëtsi quirica pan buánmixunbi cana ënë quiricaribi mitsu buánmin. Quirica buánmiquin cana aséribi Jesucristomi sináncë 'ixunmi aín banacama manuquinma upí oquin sinánun mitsu 'ësëan.

² An Nucën Papa Dios quicë bana uní ñuixuncë unicaman Jesucristo ñui quiá banacama a manuquinma sinánan, camina Nucën 'Ibu Jesucristo, an Nucën Papa Diosnan 'inun uní iëmicë, an aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuncë banaribi manuquinma sinánti 'ain.

³ Ësoquin camina 'unánti 'ain, anúan Jesucristo utécënti nētëa 'urama 'ain ca 'itsa uni aín cuëncë ñuishi 'ai, anun Jesucristonan 'iti bana 'atimaquin ñui, ami cuaiti 'icën.

⁴ Cuaí ca quti 'icën:

—Jesús ca utécënti 'icë quiáxa uni quiá 'aínbi ca ucëma 'icën. Nucën raracama bamacëbëa 'iásabi oi ca camabi uni bamaia, 'imainun ca nētë ióñua 'iásabi camabi ñu 'ia.

⁵ A unicaman ca sinántisama tania, Nucën Papa Diosan usai ca 'iti 'icë quixun cacëxëshi ca naicamë'ëo 'imainun bacacama, anua racátinubi racámainun, mecamaribi anubia 'iti anu 'iacëxa.

⁶ Usaia 'iá 'icëbi ca Nucën Papa Diosan sinanëinshi mapuquin, bacan ënë menu 'icë ñucama cëñuacëxa.

⁷ Usa 'aínbi ca naí 'imainun mecama anúan Nucën Papa Dios quicëbëtainshi tsin cëñuti nētë utámainun usabi 'iti 'icën. A nētën ca an ñu 'atima 'acë unicama Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

⁸ 'Ën nuibacë xucëantu, camina manuquinma ësaquin sinánti 'ain, Nucën 'Ibu Diosan, an nētétimoí tsócë 'ixun, tancëx ca nun nu tancë achúshi nētëx mil barisa 'icën. Usaribiti ca nun nu mil barisa tancë ax Nucën Papa Diosan tancëx achúshi nētësa 'icën.

⁹ Usa 'ain ca —ca uti 'icë quiá 'aíshbi ca Jesucristo xëñibutia —quiáxa uni quicë 'aínbi uti 'ixúnbi Jesucristonën achúshira uníxbia ainanma 'aish castíancë 'iti cuëñima, camabi unia sinanati ami catamëti cuëñia.

¹⁰ Usaquin caíntancëx ca unin sinánmabi, an ñu mëcamacë uni imë ucë usaribiti unían sinánmabi Jesucristo uti 'icën. A nētë ucëbë ca canacamë'ëo 'icësaía anuax banacëbë naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama, manë tsin cëñumainun anu ax 'iti 'aíma 'iti 'icën. Usaribiquin ca camabi mecëñun anua 'icë ñucamaribi tsin cëñuti 'icën.

¹¹ Usai ca ñucama cëñuti 'icë quixun sinani camina Nucën Papa Dios quicësabi oi 'i uisaíbi 'uchaima bucuti 'ain.

¹² Usa 'ain camina Jesucristo Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uti caínquin unicama sinanatia ami catamënnun 'aquinti 'ain. A nētën ca naíu 'icë 'uxë, bari, 'ispa acama manë tsin rëquiruquin tsatsacacësa 'iti 'icën. Usai 'icëbë ca anua usa ñucama 'icë axribi manë tsin cëñucë 'iti 'icën.

¹³ Usaía ñu 'iti 'aínbi cananuna Nucën 'Ibu Dios quiásabi oía me 'imainun naí ió 'iti cainin. Anu ca uisa 'uchabi 'aíma 'iti 'icën.

¹⁴ 'Ën nuibacë xucëantu, usaía 'iti caíncë 'aish camina Nucën Papa Diosan 'uchañumarua isanan uisa ñu 'atimabi 'acëma isti cupí ñu 'atima 'aíma unicamabë nuibananishi upitax bucuti 'ain.

¹⁵ Camina 'unánti 'ain, axa ainan 'iticama camabi aín 'ucha tërëncë 'inun ami catamënnun quixun ca Nucën 'Ibu Jesucristonën cainia. Nucën Papa Diosan sinánmicësabi oquin ca abënu nuibanancë nucën xucën, Pablonëñribi quirica buánmiquin, usaribi oquin mitsu caxa.

¹⁶ A mitsu buánmicë quiricacamanu ca Pablonëñribi 'ën cacësa ësaribi oquin mitsu caxa. A bana raírinëx ca unían upí oquin cuaisama 'icën. Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosan bana upí oquin 'unáncëma uní 'imainun axa upiti ami catamëcëma unin, uisai quicë cara a bana 'icë quixun upí oquin sinánquinma bëtsi oquin sinania. Pablonëan cuëñëocë quiricaishima, bëtsi banaribi upí oquin sináncëma 'ixun bëtsi oquin sinani ca upiti Jesucristomi catamëti 'unanima.

¹⁷ 'Ën nuibacë xucëantu, 'ën mitsu ñuixuncë ñu 'icëma pain 'ain, ca usai 'iti 'icë quixun 'unani camina an ñu 'atima 'acë unicaman paráncëxmi Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'iti ëntin rabanan bërúanracati 'ain.

¹⁸ Nucën 'Ibu Jesucristo an Nucën Papa Diosan 'inun mitsu iëmicë, ax quicësabi oi 'iti 'unánquinbi camina bëríbi 'unáncësamaira oquin 'unánti 'ain. 'Unánan camina an ca mitsu nuibatia quixun 'unani ainainra 'iti 'ain. Bërí 'acësaribi oquin ca usabi oquin nētë xëñibua 'aínbi camabi aín unicaman a rabiti 'icën. Ashi, Pedro.

JUANĒAN A PAIN BUÁNMIA QUIRICA

Anun Jesucristonan 'iti bana

¹ Ēnē mecama unioisama 'aínbia aín Papabē 'iá axa ēnē menu uá, a ñuiquin cananuna ēnē quirica mitsu cuēñeoxunin. A cananuna aín bana cuanan nun bērúnbi isacēn. Nun bērúnbi ñachaquin isanan cananuna nun mēcēnanribi ramēacēn. Ax bamatimoi tsócē 'ixuan aín unicamaribi abē 'inun 'imicē, a ñuiquin cananuna mitsu cain.

² A cananuna nusaribi 'aish uni 'icē nun 'unáncēn. Usa 'ixun cananuna asérabi a isacēn. Isá 'ixun cananuna a mitsu ñuixunin. Ax aín Papabē 'itancēxbi ēnē menu uá 'ixun ca bamatimoi tsócē 'ixun, usaribitinu abē 'inun nu 'imiti 'icē quixun cananuna mitsu ñuixunin.

³ Nuxnu asérabi Nucēn Papa Dios 'imainun aín Bēchicē Jesucristobē upí 'icēsaribitimi mitsúxribi nubē Jesucristomí upiti sinánun quixun cananuna nun nu isanan cuacē, ēnē ñucama mitsu ñuixunin.

⁴ Upí oquin sinanimi chuámaishirua tani cuēñeoxun cananuna ēnē banacama ēsoquin mitsu cuēñeoxunin.

Nucēn Papa Diosan unían ñu 'atima 'ati sinántima bana

⁵ Jesucristonēnbia nu pain 'unánmia 'ixun cananuna ēnē bana mitsu ñuixunin: Nucēn Papa Dios an ca asérabi upíira 'ixun ñu upíshi 'aia. An ca unéxun ñu 'aima. Usa 'ain ca uisa 'uchabi anu 'aíma 'icēn.

⁶ Ñu 'aisama 'aíbi —ainan 'aish cana Nucēn Papa Diosbē upí 'ai —qui cananuna cēmēin. Ainan cana 'ai quicē 'ixunbi ax quicēsabi oquin 'aquinma ñu 'atima 'ai cananuna cēmēin.

⁷ Usa 'aínbi cananuna axa 'icēsaribiti ñu 'atima 'ati sináncēma 'ianan Nucēn Papa Diosbē upí 'aish, axa ami catamēcē unicamabēribi upiti nuibanánin. Usaínu 'ia ca an, aín Bēchicē Jesucristo aín imi 'apati bama cupí, uisa ñu 'ai caranuna 'uchai, abi nu tērēnxunia.

⁸ —'Ēx cana 'uchañuma 'ai —qui cananuna nuxbi cēmēin. Usa 'ain ca nun bana asérabima 'icēn.

⁹ Usa 'aínbi cananuna 'unánti 'ain, nun nu nun 'uchacama chiquinaxuncēxun ca Nucēn Papa Diosan, ax upí 'ixun ax quicēsabi oquin 'aquin, nun 'uchacama nu tērēnxunquin upí 'inun nu 'imiti 'icēn.

¹⁰ Nucēn Papa Diosan bana ca quia —camabi unin ca ñu 'atima 'aia —quiaux. Usaía quicē 'aínbi —'ēn cana ñu 'atima 'acēma 'ai —qui cananuna —Nucēn Papa Diosan bana ca cēmē 'icē —quicēsa 'ain. Usaí quicē 'ixun cananuna, asérabi ca aín bana 'icē quixun sinaniman.

2

Cristo, an Nucēn Papa Dios nu ñucáxuncē

¹ Ēn bēchicēsa 'icē, cana ñu 'atimami 'atin rabanan ēnē ñucama mitsu cuēñeoxunin. Usa 'aínbia uinu 'icē unix cara 'uchaia, a an ñucáxunti ca Nucēn Papa Diosbēa 'icē Jesucristo, ax 'icēn. Ax ca uisa 'uchañumabi asérabi upíira 'icēn.

² Jesucristo axa bama cupí ca nun 'uchacama tērēncē 'icēn. Nunanshima camabi unin 'uchacamaribia tērēncē 'inun ca Jesucristo bamacēxa.

³ Aín bana quicēsabi oquin 'acē 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'aish a 'unáncē 'ai quixun.

⁴ Usa 'aínbi ca uix cara —'ēn cana ainan 'ixun Nucēn Papa Dios 'unani —quibi aín bana quicēsabi oi 'ima, a uni cēmē 'icēn. Usa 'aish ca cēmēishi banaia.

⁵ Usa 'aínbi ca an aín bana quicēsabi oquin 'acē uni ax ēníma upiti Nucēn Papa Diosmi sinania. Usa 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna asérabi ainan 'ai quixun.

⁶ Usa 'ain ca axa —ainan 'aish abë 'icë ca Nucën Papa Diosan 'ë sinánmia —quicë uni, ax Jesucristo 'iásaribiti 'iti 'icën.

Axa quicësaribiti 'iti bana

⁷ 'Ën xucëantu, mitsun 'unáncëma bana ñuiquin cuënëoquin cana mitsu caiman. Jesucristomi catamëtabaquinmi cua bana abi cana mitsu ñuixuntëcënin.

⁸ 'Ën mitsu ñuixuncë bana ióma 'aínbi camina a banabi mitsun 'ásamaira oquin 'unáncë 'aish ax quicësabi oi 'in, Cristo 'iásaribiti. Usari 'i camina mitsun ñu 'atima 'acëcama ëni Nucën Papa Diosbë upí 'aish ax cuëncësabi oi 'in.

⁹ Uix cara —'ëx cana ainan 'aish Nucën Papa Diosbë upí 'ai —quibi nuibatíma uni itsimi nishia, ax ca Nucën Papa Diosnanma pain 'icën.

¹⁰ An uni itsi nuibacë uni ax ca Nucën Papa Diosnan 'aish abë upí 'icën. Usa 'ain ca a cupía a uni 'uchati ñu 'aíma 'icën.

¹¹ Usa 'aínbi ca nuibatíma bëtsi unimi nishcë uni an Nucën Papa Diosbë upíma 'ixun ñu 'atima 'atishi sináncë cupí sinánñumasa 'ixun uisai cara 'iti 'icë quixun 'unanima.

¹² 'Ën bëchicësa 'icë, cana Jesucristo cupía Nucën Papa Diosan mitsun 'uchacama tërëncë cupí mitsu quirica cuënëoxunin.

¹³ Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aishbi 'iá, Nucën Papa Dios, a ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxunin. Bëná unicama, mitsuribishi cana ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbimi 'acëma cupí quirica cuënëoxunin.

'Ën bëchicësa 'aishmi ainan 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncë cupí cana mitsuribi quirica cuënëoxuan.

¹⁴ Uni apáncama, mitsúnmi axa ënë mecama unioisama pain 'aishbi 'iá, Nucën Papa Dios, ainan 'ixun 'unáncë cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan. Bëná unicama, mitsux Jesucristomi cushicë 'ianan Nucën Papa Diosan bana mitsun nuitunënbi sináncë 'ixun ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'amitisa tancëxunbi 'acëma cupí cana mitsu quirica cuënëoxuan.

¹⁵ 'Ënë nëtënxuan Nucën Papa Dios cuëncëma ñu an 'unáncëma unin 'acësa oquin 'ati camina cuëëntima 'ain. Uix cara ax cuëncëma ñu 'ai cuëënia, ax ca Nucën Papa Diosmi sinanima.

¹⁶ An ënë menu 'icë ñuishi sináncë unix ca ñunshínquin piti, xëati, xanubë 'iti acama sinánan ñu 'atima isti cuëëanan —ñuñu cana 'ai —quixun sinani rabbitia. Nucën Papa Diosan ca usaía 'inun uni sinánmicëma 'icën. Abi ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish ca uni usai 'ia.

¹⁷ Mecama 'imainun anu 'icë ñucamaxribi ca cëñúti 'icën. 'Imainun ca ñunshínquian unin a 'atishi sináncë ñu 'atimacamaxribi cëñúti 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Dios cuëncësabi oi 'icë unicama xëñibua 'aínbi abë 'iti 'icën.

An —Jesús ax ca aséribi Cristo 'icë cacë unicama 'imainun axa —cëmë ca a bana 'icë — quicë unicama ñuicë bana

¹⁸ 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icën. A nëtëa ucëma pan 'ain ca axa Cristo 'atimaquin ñui banacë uni uti 'icë quixun camina cuan. Ca uti 'icë 'aínbi ca bëríbi 'itsa unin Cristo 'atimaquin ñuia. Usa 'ain cananuna 'unanin, anúan ënë mecama cëñúti nëtë ca 'urama 'icë quixun.

¹⁹ An Cristo 'atimaquin ñuicë unicama nubë 'ixunbi ca nu ëanxa, aséribi nun 'acësaribi oquin Jesucristo sináncëma 'ixun. Nux 'icësaribiti aséribi Jesucristomi sináncë 'aish ca nubë bërúcé 'itsíanxa. Usa 'ain ca atúan nu ëncë cupí camaxunbi 'unánti 'icën, nubëa ax timécë unicamax ca camáxira aséribi nux 'icësaribiti Jesucristomi sináncëma 'iaxa quixun.

²⁰ Usa 'aínbia Cristo cupí Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí mitsubë 'ain camina 'unanin, atúan Jesucristo 'atimaquin ñuicë banacamax ca cëmë 'icë quixun.

²¹ Mitsúnmi Cristonan 'ixun ax cuëncësabi oi 'iti 'unáncëma cupí cana mitsu caiman. Mitsúnmi a ñucama 'unáncë cupí cana mitsu ënë quirica cuënëoxunin. Camina 'unanin, Cristonan 'ixun ax cuëncësabi oi 'iti 'unáncë uni ax ca cëmëtima 'icën.

²² ¿Uix cara cëmë uni 'ic? Axa —Jesús ax ca Cristoma 'icë —quicë uni ax ca a 'icën. A unix ca axa Cristomi 'atimati banacë a 'icën. Ax ca aín Bëchicë 'imainun Nucën Papa Diosmiribi 'atimati banaia.

²³ Camabi uni axa —Jesús ax Cristoma 'icë, cana ami catamëtima 'ai —quicë uni, ax ca Nucën Papa Diosmiribi catamëcëma 'icën. Usa 'aínbi ca axa —Jesús aséribi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë cana ami catamëti —quicë unicama, abë Jesucristo 'imainun Nucën Papa Diosribi 'icën.

²⁴ Usa 'ain camina Jesucristomi catamëtabaquinmi cua a bana manuquinma upí oquin sinánti 'ain. A bana aséribi sináncë 'aish camina abë upí 'aish ënima camabi nëtën aín Bëchicë 'ianan Nucën Papa Diosbëribi 'iti 'ain.

²⁵ Jesucristonëxbi ca quiacëxa, a cupíshi cananuna ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xënbua 'aínbi 'iti 'ai quiax.

²⁶ An mitsu parántisa tancë unicama ñuiquin cana ënë banacama mitsu cuënëoxuan.

²⁷ Atúxa usa 'aínbi ca Jesucristonën aín Bëru Ñunshin Upí mitsubëa 'inun 'ináncë, ax mitsubë 'ixun uni itsían 'unánmiamabi an mitsu 'unánmia. An mitsu 'unánmicë ñux ca aséribi 'aish cëmëma 'icën. Usa 'ain camina aín Bëru Ñunshin Upitan 'unánmiquin sinánmicësabi oi camabi nëtën Cristobë 'iti 'ain.

²⁸ 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, utëcënquian Jesucristonën nu upí isti cupí camina camabi nëtën an sinánmicësabi oquin sinánti 'ain, axa ucëbë rabíntima cupí.

²⁹ Mitsun camina, Jesucristo ax ca aséribi upí 'icë quixun 'unanin. Usa 'ixun camina ësaquinribi 'unánti 'ain, an upí ñu 'acë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'icë quixun.

3

Nucën Papa Diosan bëchicëcama ñuicë bana

¹ Nux cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain, an cacësabi oi. An aín bëchicë ca quixun nu cacë cupí cananuna 'unánti 'ain, uisaira oquin cara an nu nuibatia quixun. Usa 'aínbi ca an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman ainanma 'ixun Nucën Papa Dios 'unáncëma cupí, nux cananuna aín bëchicë 'ai quixun 'unanima.

² 'Ën nuibacë xucëantu, bërí cananuna Nucën Papa Diosan bëchicë 'ain. Usa 'icëbi ca uisaira caranuna 'inuxun 'ai quixun an nu 'unánmicëma pan 'icën. Usa 'aínbi cananuna 'unanin, Jesucristo utëcëncëbëtan cananuna upí oquin uisa cara ax 'icë quixun isti 'ain. A isi cananuna asaribi 'iti 'ain.

³ Uicaman cara —asaribi cana 'iti 'ai —quixun sinania, a unicamax ca Jesucristosaribi 'iti cupí, aín 'uchacama ëni upí 'ia.

⁴ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama, ax Nucën Papa Diosan bana quicësabi oi 'ima 'uchaia. Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquinu 'acëma, ax ca 'ucha 'icën.

⁵ Camina 'unanin, unin 'uchacama tërënuux ca Jesucristo uacëxa, ax uisa 'uchañumabi 'ixun.

⁶ Usa 'ain ca uix cara ainan 'aísha, a ëníma abë 'icëa Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë, a unin ñu 'atima amiribi amiribi 'aima. An ñu 'atima amiribi amiribi 'acë uni ax ca ami catamëcëma 'ianan uisa cara ax 'icë quixun Jesucristo 'unáncëma 'icën.

⁷ 'Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, unin paráncë camina 'itima 'ain. An upí ñu 'acë uni ax ca Jesucristosaribi 'aish aín nuitu upí 'icën.

⁸ Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicama ax ñunshin 'atimanën 'apun uni 'icën, ñunshin 'atimanën 'apu ax ca nëtë ióñubi 'ucha 'aish usabii bërí nëtënbi 'uchaia, usa 'ain. Usa 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñu 'atima 'acëcama cëñui Nucën Papa Diosan Bëchicë uacëxa.

⁹ Uix cara asérabi Nucèn Papa Diosan bëchicë 'icë, an ca ñu 'atima 'ati sinanima. An 'acësaribi oquin sinánun Nucèn Papa Diosan 'imicë 'ixun ca aín bëchicëcaman ñu 'atima 'ati sinanima. Usa 'ixun ca 'uchatëcënti sinanima.

¹⁰ Ënëx ca ësa 'icën. Uí unin cara ñu upí 'aima ax ca Nucèn Papa Diosnanma 'icën, ui unin cara uni itsiribi nuibatima axribi ca Nucèn Papa Diosnanma 'icën. Usa 'ain cananuna uinu 'icë unix cara Nucèn Papa Diosan bëchicë 'icë quixun 'unánan uinu 'icë unix cara ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun 'unánti 'ain.

Unicamaxa bëtsibë bëtsibë nuibananti bana

¹¹ Jesucristomi catamëtabaquinbimi mitsun cua a bana ca ënëx 'icën, bëtsibë bëtsibë cananuna nuibananti 'ai quicë.

¹² Ñunshin 'atimanën 'apunan 'ixun ca Cainan aín xucënbi 'acëxa. Usaribi cananuna 'itima 'ain. ¿Uisa cupí cara Cainan aín xucën 'acëx? Aín xucënan 'acë ñu upí 'imainuan an 'acë ñu upíma 'ain ca Cainan aín xucën 'acëxa.

¹³ Ën xucëantu, axa Jesucristomi catamëquinma ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman mitsumi nishquin nuibacëxunmabi camina —uisacatsi cara 'ëmi nishia —quixun masá nuituquin sinántima 'ain.

¹⁴ Nux 'icësaribitia ax Jesucristomi catamëcë unicama nuibacë 'ixun cananuna 'unanin, nux ainanma 'iá 'aíshbi cananuna bërí Nucèn Papa Diosnan 'ai quixun. An uni itsiribi nuibacëma uni ax ca Nucèn Papa Diosnanma 'aish usabi 'icën.

¹⁵ An ami nishquin uni raíri nuibacëma uni ax ca an uni 'acë unisa 'aish 'aisama 'icën. Camina 'unanin, an uni 'acë unix ca Nucèn Papa Diosnanma 'aish xënbua 'aínbi abë 'itima 'icë quixun.

¹⁶ Jesucristo nu nuibati bama cupí cananuna 'unanin, usari ca uni nuibati 'iti 'icë quixun. Usaquin 'unánquin cananuna 'unanin, Jesucristonën 'ásaribi oquin cananuna nunribi a 'aquincë cupí bamanuxunbi 'aquinquin bëtsi uni nuibati 'ai quixun.

¹⁷ ¿Usa 'ain cara an ñuñu 'ixunbi axa 'aquinsa 'icë isquinbi uni itsi nuibaquin 'aquincëma uni, ax Nucèn Papa Diosmi sináncë 'ic? Usama ca.

¹⁸ Ën bëchicësa 'icë, cana mitsu cain, nun cuëbitanshi uni —'ën cana mi nuibati —quixun caquinma cananuna asérabi nuibaquin 'aquinsa 'icë a 'aquinti 'ain.

Cananuna asérabi Nucèn Papa Diosnan 'ai quixun 'unánti bana

¹⁹ Nun uni nuibaquin 'aquincë 'ixun cananuna 'unánti 'ain, nun cananuna asérabi ainan 'ixun Nucèn Papa Dios cuëëncësabi oquin 'ai quixun. Usaquin 'unani cananuna bënëtima chuámarua 'iti 'ain.

²⁰ Usa 'ain ca nun —'ëx cana upíma 'ai —quixun sinaniabi Nucèn Papa Diosan, an camabi ñu 'unáncë 'ixun, nun sinánribi 'unania.

²¹ Ën nuibacë xucëantu, nun ñu 'atima 'acëcama a mënóccë 'ain cananuna a sinani masá nuitutima Nucèn Papa Diosbë banati 'ain.

²² Nun ax quiásabi oquin 'anan, ax cuëëncësabi oquin 'aia isquin ca an nun ñucácësabi oquin nu 'axunia.

²³ Axa quicësabi oquin 'ati bana ax ca ësa 'icën, cananuna aín Bëchicë Jesucristomi catamëanan bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain, an nu cacësabi oi.

²⁴ Axa aín bana quicësabi oi 'icë unicamax ca Nucèn Papa Diosbë 'icën, 'imainun ca axribi atubë 'icën. An nu 'ináncë aín Bëru Ñunshin Upí ax nubë 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucèn Papa Dios ca nubë 'icë quixun.

4

Axa ami sináncëma uni 'imainun axa Nucèn Papa Diosmi sináncë uni ñui quicë bana

¹ Ën nuibacë xucëantu, ënë nëtënxun ca 'itsa unin —Nucèn Papa Diosan sinánmicëxun cana uni bana ñuixuni —quiquinbi an sinánmicëxunmabi anbia sináncë bana uni ñuixunia.

Usa 'ain camina –Nucën Papa Diosan ca 'è sinánmia –quiquian unin ñuicë bana acamaira cuatima 'ain. Upí oquin pain camina asérabi cara Nucën Papa Diosan sinánmicëxun uni ñuixunia quixun cuati 'ain.

² Èsaquin camina 'unánti 'ain, ui unix cara Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshínñu 'icë quixun: An –Jesucristo ca uni 'inux uacëxa –quixun asérabi 'unáncë uni, an ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan anu 'ixun 'unánmicëxun usaquin 'unania.

³ Usa 'aínbi ca an usaquin Jesús 'unáncëma uni, ax Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upíñuma 'icën. Usa 'aish ca an Cristo 'atimaquin ñuicë uni banacësa 'icën. An Cristo 'atimaquin ñuicë uni ca uti 'icë quixun camina cuan. Usa uni ca uti 'icë quiáxa quicë 'aínbi ca bëtsi bëtsi unin bëríbi Cristo 'atimaquin ñuía.

⁴ Èn bëchicësa unicama, mitsux camina Nucën Papa Diosnan 'ain. Nucën Papa Dios axa mitsubë 'icë aín cushibëtan sënénma ca an ënë nëtënu 'icë ñuishi sináncë unicaman cushi 'icën. Usa 'ain ca an Cristo 'atimaquin ñuicë unicaman sinanëx mitsun sinánbëtan sënénmara 'icën.

⁵ A unicamax ca ënë menu 'icë ñuishi sináncë 'aish a ñuishi ñui banaia. Usa 'icë ca asaribi unicaman aín bana cuatia.

⁶ Usa 'aínbi cananuna nux Nucën Papa Diosnan 'ain. Ainan cupí ca uicaman cara ainan 'ixun a 'unánxa an cuni nun bana cuatia. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosnanma unin nun bana cuatima. Usa 'ain cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatia ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicë 'icë quixun. Usaribi oquin cananuna 'unánti 'ain, uin cara nun bana cuatima, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëma, ñunshin 'atimanën sinánmicë 'icë quixun.

Nucën Papa Dios an ca nu nuibairia quicë bana

⁷ Èn nuibacë xucëantu, cana mitsu cain, Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ca unin uni itsi nuibatia. Usa 'ain cananuna ainan 'aish bëtsibë bëtsibë nuibananti 'ain. An uni itsi nuibacë unicamax ca Nucën Papa Diosan bëchicë 'ianan a 'unáncë 'ixun an sináncësa oquin sinania.

⁸ Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an bëtsi uni nuibacëma uni ax Nucën Papa Dios 'unáncëma 'icën.

⁹ Nucën Papa Diosan ca aratsuishi 'icëbi aín Bëchicë ënë menu uni 'inun xuacëxa, a cupínu nux ainan 'aish nëtétimoi abë 'inun. Usoquian 'á 'ain cananuna 'unanin, uisaira oquin cara Nucën Papa Diosan camabi uni nuibatia quixun.

¹⁰ Ami sináncëxunmabi unicama nuibaquin ca Nucën Papa Diosan, a cupí unin 'uchacama tërécë 'inuan ënë menuax bamanun aín Bëchicë xuacëxa. Usoquin xuá 'ain cananuna 'unanin, usaira oquin ca Nucën Papa Diosan unicama nuibatia quixun.

¹¹ Èn nuibacë xucëantu, Nucën Papa Diosan unicama usaira oquin nuibacë 'ain cananuna nuxribi usaribiti bëtsi unicamabë nuibananti 'ain.

¹² Nucën Papa Dios ca uinu 'icë unínbi isáma 'icën. Usa 'aínbinu nux bëtsibë bëtsibë nuibanancëbë ca ax nubë 'icën. Nubë 'ixun ca an 'acësaribi oquinu unicama nuibanun nu 'imia.

¹³ An aín Bëru Ñunshin Upí nubëa 'inun 'ináncë 'ixun cananuna 'unanin, nux cananuna abë 'ai quixun. 'Unánan cananuna –ax ca nubë 'icë –quixun 'unanin.

¹⁴ Nunbi cananuna, an atun 'ucha tërénquin ënë menu 'icë unicama ainan 'inun iëminuan Nucën Papa Diosan xuá, aín Bëchicë a isacën. Isá 'ixun cananuna a ñuiquin mitsu cain.

¹⁵ Uin cara –Jesucristo ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë 'aish asaribi 'icë –quixun 'unánquin unicama ñuixunia, ax ca Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.

¹⁶ Usa 'ain cananuna asérabi 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nu nuibatia quixun. Nucën Papa Dios ax ca an unicama nuibairacë a 'icën. Usa 'ain ca an aín sinan upí 'ixun

uni nuibacë uni ax Nucën Papa Diosbë 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosribi a unibë 'icën.

¹⁷ Usa 'ixun cananuna an nu nuibaquin sinánmicë 'ixun ax cuëncësa oquin Nucën Papa Diosmi upiti sinánan unicama nuibatin. Usa 'aish cananuna nux ënë nētēnuax asaribi 'aish, anuan Jesucristo utēcēnti nētēn nux masá nuituti rabíntima 'ain.

¹⁸ Usa 'ain ca an Nucën Papa Diosmi sinánan bētsi uniribi nuibacë uni, ax ami 'uchacēma 'aish unimi racuētima. Anuan Jesucristo utēcēnti nētēnribi ca racuētima 'icën. Usa 'aínbi ca unix asérabi bētsi unibë nuibanancēma 'aish racuēti 'atimaquin sinani bēnētia. Usa unin ca upiti nuibananti 'unanima.

¹⁹ An paían nu nuiba 'ain cananuna nuxribi Nucën Papa Diosmi sinani ami catamētín.

²⁰ An —'ëx cana Nucën Papa Diosmi sinani ami catamēti —quicë 'aíshbi ami nishquin uni itsi nuibacēma 'aish ca a uni cēmēia. Usa 'ixun ca a isquinbi uni itsi nuibaquin sináncēma 'ixun a iscēma, Nucën Papa Dios, aribi sinanima.

²¹ Ënë bana ca Nucën Papa Diosan nu 'ináncēxa: axa ami sináncë uni ax ca uni itsimiribi sinánti 'icën.

5

Ñu 'atima 'acēcama ënquin 'atēcēntima bana

¹ An —Jesús ax ca Cristo, axa utia judíos unicaman caían, Nucën Papa Diosan Bēchicë, a 'icë —quixun sináncë unicamax ca Nucën Papa Diosan bēchicēribi 'icën. Uicamax cara Nucën Papa Diosmi sinania ax ca aín bēchicēcamamiribi sinania.

² Usa 'ain cananuna 'unanin, nux ami sinánquin Nucën Papa Dios quicēsabi oquin 'acë 'aish cananuna aín bēchicēcamamiribi sinani quixun.

³ Axa Nucën Papa Diosmi asérabi sináncë uni, an ca aín bana quicēsabi oquin 'aia. Ax quicēsabi oquin 'aia ca a bana 'icën.

⁴ —Ax quicēsabi oquin 'anun ca Nucën Papa Diosan 'ë 'aquinia —quixun 'unani ami catamēcë 'ixun ca aín bēchicēcaman, an ënë menu 'icë ñuishi sináncë unicaman 'acēsaribi oquin 'aquin ñu 'atima 'ati ashiquin ënia.

⁵ Axa —Jesús ca asérabi Nucën Papa Diosan Bēchicë 'icë —quixun 'unani ami catamēcë uni an cuni ca ënë menuxuan ñu 'atima 'acēcama ënquin 'atēcēnima.

Jesús ax ca asérabi Nucën Papa Diosan Bēchicë 'icë quixun 'unánti bana

⁶ Jesucristo ax ca axa 'unpaxan nashimicë 'ianan aín imi 'apati bama a 'icën. 'Unpaxan nashimia ashima aín imi 'apati bamaribi ca ax 'icën. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitanribi ca —Jesús ax ca Cristo, asérabi Nucën Papa Diosan Bēchicë, a 'icë —quixun nu 'unánmia. Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ax ca Nucën Papa Diosan sinánsaribi 'icën.

⁷ Usa 'ain ca naínu 'icë Nucën Papa Dios 'imainun aín Bana, Jesucristo, 'imainun aín Bëru Ñunshin Upí, acama 'aish rabë 'imainun achúshi 'icën. Usa 'aíshbi ca achúshishi 'icën. Anribi ca nu 'unánmia, Jesus, ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bēchicë, a 'icë quixun.

⁸ Ënë menuxun Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'unánmicë 'ianan Jesucristo 'unpaxan nashimia sinánan axa aín imi 'apati bama, acama sinánquin cananuna 'unanin, Jesús ax ca asérabi Cristo, Nucën Papa Diosan Bēchicë, a 'icë quixun.

⁹ Unin bana cuananbi cananuna aín Bēchicë Jesucristo ñuia, axira unin banabë sēnēnma 'aish Nucën Papa Dios quiá bana aira cuati 'ain. Ënëx ca aín Bēchicë ñui Nucën Papa Dios quiá bana a 'icën.

¹⁰ Axa aín Bēchicēmi catamēcë uni, an ca Nucën Papa Diosan 'unánmicëxun asérabi 'unania, Jesucristo ax ca asérabi aín Bēchicë 'icë quixun. Usa 'aínbi ca an Nucën Papa Diosan bana ca asérabi 'icë quixun sináncēma uni, ax —Nucën Papa Dios ca cēmë 'icë —quicēsa 'icën, an aín Bēchicë ñui quicë bana ca asérabima 'icë quixun sináncë cupí.

¹¹ Nucën Papa Dios ca quiacëxa, aín Bëchicëmi catamëcë cupí cananuna an 'imicëx ainan 'aish xëñibua 'aínbi abë 'iti 'ai quiax.

¹² Uinu 'icë unix cara Nucën Papa Diosan Bëchicënan 'icë, a unix ca usaribiti nëtëtimoí Nucën Papa Diosbë 'ia. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unix cara aín Bëchicënanma 'icë, a unix xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'ima.

Bërúanx 'inun caquian ashiquin 'ësëa bana

¹³ Aín Bëchicëmi catamëcë 'aish camina ainan 'aish Nucën Papa Diosbë xëñibua 'aínbi 'iti 'ai quixunmi 'unánun cana ënë ñucama mitsu cuënëoxunin.

¹⁴ Cananuna 'unanin, nun nu aséribi ax cuëncësabi oquin ñu ñucácëxun ca Nucën Papa Diosan nun bana cuatia quixun.

¹⁵ Usaquin ñucáquin cananuna 'unanin, Nucën Papa Diosan ca nun ñucácëxun cuaquin, anu ñucácë ñu 'inánan nun ñucácësabi oquin nu 'aquinia quixun.

¹⁶ Abëa Jesucristomi catamëcë uni itsían ñu 'atima 'aia 'unánquin ca unin –tërëntisama 'inun ca 'uchacëma 'icë –quixun sinánquin aín 'ucha tërënquin sinanaminun Nucën Papa Dios ñucáxunti 'icën. Ñucáxuncëxun ca Nucën Papa Diosan aín 'ucha tërënquin a uni upí 'itëcënun 'imiti 'icën. Usa 'aínbi cana axa tërëntisama 'inun 'uchacë uni a Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun mitsu caiman.

¹⁷ Camabi ñu 'atima 'acë ax ca 'ucha 'icën. Bëtsi bëtsi 'ucha ca uisoxunbi tërëcaisama 'icën. Usa 'aínbi ca camabi 'uchax tërëcaisamama 'icën.

¹⁸ Cananuna 'unanin, aséribi Nucën Papa Diosan bëchicë 'aish ca uni amiribi amiribi 'uchaima. Usa 'icëa Nucën Papa Diosan Bëchicë Jesucristonën bërúanquin 'aquinia ca ñunshin 'atimanën uisabi oima.

¹⁹ Cananuna 'unanin, nuxnu Nucën Papa Diosnan 'aínbi ca camabi menu 'icë unica-max ainanma 'aish ñunshin 'atimanën 'apunan 'icë quixun.

²⁰ 'Unánan cananuna ësaquinribi 'unanin, aín Bëchicënen ca ënë menu ax uá 'aínu ami catamëtia uisa cara Nucën Papa Dios, axëshia aséribi Dios, ax 'icë quixun nu 'unánmia. Aín Bëchicë, Jesucristo, ax nubë 'ain cananuna an 'aquincëx ax cuëncësabi oi tsotin. Ax ca axëshi aséribi Dios 'aínu nux ainan 'aish abë xëñibua 'aínbi 'iti a 'icën.

²¹ 'Ën bëchicësa 'icë cana mitsu cain, anbi sinánxuan dios isa quixun a rabinuxun unínbi 'acë ñucama camina rabbitima 'ain. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI BUÁNMITĒCĒAN QUIRICA

Cristo cuēncēsabi oi 'iti 'imainun unicama nuibati bana

¹ 'Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana mixmi Nucēn Papa Diosan ainan 'inun caíscē xanu 'icē, 'ēn asérabi a nuibacē min tuácamacēñun, ēnē quirica an Nucēn Papa Diosan bana 'acē unicamabētan, mi cuēñoxunin.

² Ainan 'aíshnu xēnibua 'aínbi abē 'iti Jesucristo, a cupí cananuna mitsu nuibatin.

³ Nucēn Papa Diosan ca aín Bēchicē Jesucristobētan nuibaquin mitsu 'aquinti 'icēn. An ca asérabi an nuibaquin 'aquincēxmi chuámarua 'aish buacunun mitsu 'imiti 'icēn.

⁴ Min tuá raírinen ca Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'aia quixuan ñuicania cuati cana cuēñinra cuēñan.

⁵ Min 'unáncēma banama, Jesucristomi catamētabaquinu cua, a banabi cana mi ñuixuntēcēnin. A bana quicēsabi oi cananuna bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quixun cana mi cain.

⁶ Asérabi Nucēn Papa Diosmi sináncē unin ca axa quicēsabi oquin 'aia. Aín banax ca quia, camina bētsibē bētsibē nuibananti 'ai quiax. Jesucristomi catamētabaquinmi cua, abi ca a bana 'icēn.

An uni paráncē unicama ñui quicē bana

⁷ 'Itsa unin ca camabi menu cuanquin uni paránquin —Nucēn Papa Diosan Bēchicē ca uni 'inux uacēxa —quixun caquinma, bētsi bana ñuiquin uni parania. Usa unix ca an uni paráncē 'ianan an 'atimaquinra Cristo ñuicē uni a 'icēn.

⁸ Usa 'aínbi ca an mitsun a 'ati 'ináncē ñucamami ax quicēsabi oquin sēñonquin 'aia a cupí aín nētēnuxun Nucēn Papa Diosan an mēñiosabi oquin mitsu 'imiti 'icēn. Uisaira oquin cara 'imiti 'icē usoquian mitsu 'iminun camina an 'atimaquin Cristo ñuicē unían mitsu paránunma bēruánracati 'ain.

⁹ Ui unin cara Cristonēn bana quicēsabi oquin 'aquinma ax cuēncēsa oquinshi 'aia abēma ca Nucēn Papa Dios 'icēn. Usa 'aínbi ca axa Cristonēn bana quicēsabi oi 'icē uni abē cuni Nucēn Papa Dios 'imainun aín Bēchicē Jesucristo 'icēn.

¹⁰ Ui unin cara mitsu isi cuanxun Jesucristo ñui quicē bana —ax ca asérabi 'icē —quixun ñuiquinma bētsi oquin ñuia, a camina min xubunu atsínmima 'ianan —caina uan —quixunribi catima 'ain.

¹¹ Axa usa unibē nuibanancē uni an ca an 'acēsaribi oquin ñu 'aisama 'aia. Usa 'aish ca 'aisama uni 'ia.

Ashia Juanēn cá bana

¹² 'Ēn mitsu a ñuiquin cati ñu ca 'itsa 'icēn. 'Aínbi cana tintan quiricanu cuēñeoquin a ñucama mitsu ñuixuniman. Usa 'ain cana mitsu isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mitsu 'ēn cuēbitanbi ñuixunquin cati 'ain. Usa 'ain cananuna camáxbi isánani, cánani chuámarua tani cuēñti 'ain.

¹³ Nucēn Papa Diosan atúxribia ainan 'inun caíscē min xucēnan tuá atúnribi ca bēruánxmi 'inun quixun mi 'ē camia. Ashi, Juan.

JUANĒAN ARIBI AMIRIBISHI BUANMITĒCĒAN QUIRICA

Gayo upí oquin ñuia Juan quia

¹ Ēx axa Jesucristomi catamēcē unicaman cushi 'ixun cana, axa 'ēx 'icēsaribiti asérabi Nucēn Papa Diosan uni 'aish 'ē nuibacē Gayo, a ēnē quirica buánmin.

² Ēn nuibacē xucēn, mix Jesucristomi catamēcē 'ixun upí oquin sinanimi chuámarua 'icēsaribitimi min namicamaribi chuámarua 'inun cana mi Nucēn Papa Dios ñucáxunin.

³ Axa Jesucristomi catamēcē uni raírinen ca anumi 'icēnuax uxun 'ē caxa, mix ismina asérabi énima Nucēn Papa Dios cuēencēsabi oi 'i quixun. Usaquian cacēxun cuati cana cuēēan.

⁴ Bētsi bana ñuia cuati 'icēsamaira oi caña mixmi 'icēsaribitia axa 'ēn bēchicēsa unicamaxribi Nucēn Papa Dios cuēencēsabi oi 'ia ñuia cuati cuēēnin.

⁵ Ēn nuibacē xucēn, min upí oquin axa Jesucristomi catamēcē unicama 'aquianan bētsi ēmanuaxa ucē unicamaribi 'aquinquin camina Nucēn Papa Dios cuēencēsabi oquin 'ain.

⁶ Anumi 'icē ēmanuax ucē unicaman ca ēnu bēbaxun, axa Jesucristomi catamēcē unicamaxa timēcēnuxun, asérabimi nuibaquin usaquin atu 'aquincē nu ñuixuanxa. A unicama camina bētsi ēmanuribi cuainsa tania añu cara cuēēnia a 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Dios cuēencēsabi oquin.

⁷ A unicamax Jesucristomi sináncē 'ixun ca aín bana ñuixuanan mi isi cuanxa. Usa 'aish ca an Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicaman atu ñu 'inánti cuēencēma 'icēn.

⁸ Usa 'ain cananuna nunbi atu 'aquinti 'ain, Nucēn Papa Diosan bana upí oquin ñuia ninun.

Diótrefes ax ca 'aisama uni 'icē quicē bana

⁹ Axa Jesucristomi catamēcē unicama cana atúan timēxun cuanun quixun quirica buánmia. Buámicēbi ca Diótrefes axēshi a unicaman cushi 'iti cuēēnquin, nun bana cuaisama tanxa.

¹⁰ Usa 'ain cana anu cuanxun axa 'atimaquin nu ñui cēmēi banacē cupí cati 'ain. An ca axa Jesucristomi catamēcē uni raíri anua cuania biisama tanan, an biisa tancē unicamaribi bixunma 'anun quixun caquin, mitsubēa timēnun 'imima.

¹¹ Ēn nuibacē xucēn, an ñu 'atima 'acē unían 'acēsa oquin 'aquinma camina an ñu upí 'acē unían 'acēsa oquinshi ñu 'ati 'ain. An ñu upí 'acē uni ax ca Nucēn Papa Diosan 'icēn. Usa 'aínbi ca an ñu 'atima 'acē uni an ainanma 'ixun Nucēn Papa Dios 'unáncēma 'icēn.

Demetrio 'icēsaribiti upí 'iti bana

¹² Camabi unin ca —Demetrio ca upí uni 'icē —quixun ñuia. An upí ñu 'acē cupí ca ax asérabi usa 'icē quixun ca camabi unin 'unania. Ax ca aín sinan upí 'icē quixun cananuna a ñuiquin asérabi mi cain. Nun bana ca asérabi 'icē quixun camina 'unanin.

Ashiquian Juanēn cá bana

¹³ Ēn cana 'itsa ñu ñuiquin mi caisa tan, 'aínbi cana tintan cuēnēoquin a ñucama mi ñuixuniman.

¹⁴ Usa 'ain cana bēnētishi mi isi cuanti sinanin. Cuanxun cuni cana mibē banaquin mi ñuixunti 'ain.

¹⁵ Mixmi chuámarua 'iti cana cuēēnin. Axa ēnuax nubē nuibanancē unicaman ca bērúanxmi 'inun mi 'ē camiaxa. Usa 'ain camina anua 'icē axa nubē nuibanancē unicama achúshi achúshi, bērúanxa 'inun nu caxunti 'ain. Ashi, Juan.

JUDASNĒN BUANMIA QUIRICA

Nucĕn Papa Diosan ainan 'inun caiscĕ unicama Judasnĕn cuĕnĕoxuan quirica

¹ Ēx cana Judas, an Jesucristonĕn cacĕsabi oquin ņu 'acĕ 'ianan Jacobonĕn xucĕn, a 'ain. Mitsúxmi ainan 'inun caiscĕ 'icĕa Nucĕn Papa Diosan Jesucristomi cushicĕ 'inun 'imicĕ 'icĕ, cana ĕnĕ quirica mitsu cuĕnĕoxunin.

² Nucĕn Papa Diosan nuibacĕxmi mitsun 'uchacama tĕrĕncĕ 'ianan bĕtsibĕ nuibanani chuámarua 'aish bucucanti cana cuĕĕnin.

An cĕmĕ bana uni ņuixuncĕ uni (2 P 2.1-17)

³ Ēn nuibacĕ xucĕantu, Jesucristomi catamĕtia ca mitsun 'uchacama tĕrĕnquin ainan 'inun Nucĕn Papa Diosan mitsu iĕmiaxa, 'ĕ 'acĕsaribi oquin. Usami 'icĕ cana anun nux iĕti banacama ņuiquin mitsu cuĕnĕoxunti sinan. Usaquin sinánxunbi cana bĕtsi bana pain mitsu buánmin, uni raírĕnĕan Nucĕn Papa Diosan banamabi ņuicĕ bana a cuaxunma 'anun cananmi, Jesucristo ņui quicĕ bana, a Nucĕn Papa Diosan unicaman cuacĕ, ax ca asĕrabi 'icĕ quixuan camabi unĭn 'unánun, atu canun cana mitsu ĕnĕ quirica buánmin.

⁴ Uni raírĕnĕx ca parani mitsubĕ timĕtia. Mitsubĕ timĕxunbi ca mitsun sináncĕsabi oquin sinanima. A unicamax ca ĕsai quia: Nucĕn Papa Dios upí 'ixun ca nux cuĕĕncĕsa oquinshi ņu 'aiabi nu uisabi oimá. Usaquin sinánquin ca 'aisama ņu 'aia. 'Ai ca —'ĕx cana Nucĕn Papa Diosnan 'ai —quibi axĕshi nun 'Ibu, ax cuĕĕncĕsabi oi 'ima. —'Ēx cana Nucĕn 'Ibu Jesucristonan 'ai —quixunbi ca aín bana quicĕsabi oquin 'aima. Usa uni ņui ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕnĕo quia, usaía 'icĕ unicamax ca 'aisamaira oquin 'uchocĕ 'iti 'icĕ quiax.

⁵ Upí oquinmi 'unáncĕbi cana ĕnĕ ņucama mitsu sinánmitĕcĕnin, Nucĕn 'Ibu Diosan ca Israel unicama Egipto menua buánxunbi ami catamĕtiama oquin raíri cĕņuacĕxa.

⁶ Angelcama raíri, axa Nucĕn Papa Diosan nĕtĕnubi 'iti 'aíshbi anu 'iisama tancĕ cupí chiquía, ax ca anúan an camabi uni isti nĕtĕ utámainuan bĕánquibucĕnu uisatima manĕ risin tĕcĕrĕcacĕsa 'aish, anubi 'inun Nucĕn Papa Diosan ĕan 'icĕn.

⁷ A ángelcamaxa abĕ 'iisama tanan Nucĕn Papa Dios cuĕĕncĕsabi oi 'iisama tani 'iásaribiti ca Sodoma 'imainun Gomorra 'imainun a 'urama 'icĕ ĕmacamanu 'icĕ unicamaxribi 'iacĕxa. Nucĕn Papa Diosan ca aín xanubĕishia 'iti uni 'anan xanuribi aín bĕnĕbĕishia 'iti uniocĕxa. Usa 'aínbi ca a ĕmacamanu 'icĕ unicama aín xanuma 'aínbi bĕtsi xanubĕ 'imainun xanúxribi aín bĕnĕma 'aínbi bĕtsi unibĕ 'imainun uníxribi xanúxmabi bĕtsi unibĕ 'i, 'aisamairai 'uchacĕxa. Usaía 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan aín 'ucha cupíbi, manĕ tsin nĕancĕxa, xĕnibua 'aínbi ainanma 'inun. Usaía 'iá a sinani cananuna nuxribi usai 'itin rabanan bĕrúancati 'ain.

⁸ Usa 'aínbi ca axa Sodoma 'imainun Gomorranu 'icĕ unicama usai 'iá 'unanibi, mitsu parani mitsubĕ timĕcĕ unicama an, sinánņumasa 'aish aín xanuma 'aínbi xanubĕ 'ianan bana cuacĕma 'ixun, Nucĕn 'Ibu Diosmi sinánquinma cushi unicama 'imainun uisa cushi cara, ángelcamaribi 'atimaquin ņuia.

⁹ Usaría a unicamax quicĕ 'aínbi ca usoquin caquinma ángelcaman cushi, Miguel, an abĕ banaquin ņunshin 'atimanĕn 'apu 'atima bana 'inánquinma, Moisés bamacĕ rabanan abĕ cuĕbicanancĕxunbi, Miguelnĕn ņunshin 'atimanĕn 'apu ĕsaquinshi cacĕxa: “Nucĕn 'Ibu Diosan ca mi 'uchoquin ņu cati 'icĕ” quixun.

¹⁰ Usa 'aínbi ca a unicama an 'unáncĕma ņu ņui 'atimati banaia. Sinánņuma 'ixuan ņuinacan uisa cara oia quixun sinánquinmaishi ņu 'acĕsaribi oquin ca a unicaman aín cuĕĕncĕsa oquinshi ņu 'aia. Usaquin 'ai ca atúxbi 'atimatia.

11 A unicaman ñu 'atima 'acë cara Nucën Papa Diosan uisoti 'icën. Cainan ñu 'atima 'ásaribi oquin 'anan ca Balaam an 'ásaribiquin curíqui biti sinánxun ñu 'atima 'aia. Coré ax ca Nucën Papa Diosan cacëxuan Moisésnën ñuicë bana cuaisama tanquin, uni raíri Moisésmi nishquin tsuáquirumicë cupí, bamacëxa. Cain, Balaam, Coré, acamaxa 'iásaribiti ca a unicama cénúti 'icën.

12 Mitsúxmi Jesucristomi sinánquin pi timécë 'ain atúxribi mitsubë timécë 'aíshbi ca aséribi mitsúxmi 'icësaribiti 'ima. Usa 'aish ca atun cuëencësabi oquinshi pi rabinima sharati, uni raírimi sinanima. Uni raíri 'aquincëma 'aish ca 'uí 'ibúnux nētē bēnamētiabi suñun bēcacëx nētécësa usaribi 'icën. 'Ianan ca anun bimiti nētēa ucēbēbia i bimicëma usaribi 'icën. Bēucutia i aín tapun ēchiquicë, usaribi ca atux 'icën.

13 Bēchunan tucánquiquin masinu chinan purucësa, usaribi 'inun ca aín nuitu upíma 'ain 'atimati bananan ñu upíma 'aia. Chiquíquianxa 'ispa amanu tacúcë, usaribi ca atux 'icën. Usa 'aish ca atux nētétimoi xēnibua 'aínbi bēánquibucēnu 'iti 'icën.

14 Ax pain unia nucën rara Adán aín rēbúnqui nucën rara Enoc, ax ca Nucën Papa Diosan sinánmicëx usa uni ñui ēsai quiacëxa: “Ēn iscëx ca Nucën 'Ibu Dios camabi 'aisamaira aín uni upícaman nēpúamainun uaxa.

15 Uxun ca camabi uni uisa cara oti 'icë quixun isaxa, atúan ñu 'acëcama 'unánquin. An ñu 'atima 'acë unicama atun ñu 'atima 'acë cupí 'imainun atun a ñui 'atimati banacë a cupíribi, ca Nucën 'Ibu Diosan 'uchoquin uisa cara oti 'icë quixun isaxa”.

16 A unicamax 'aisama 'ixun ca uni raírinën 'acë ñu 'atimaquin ñuianan atux cuëencësa oquinshi 'anan atux cuëencësa oíshi 'iti sinania. Usa 'ixun ca atúxbi cērúanan rabiacaquin, aín curíqui 'imainun aín ñu biti cupíshi abē upiti banaquinbi uni parania.

Uni itsin paránti rabanan bērúancati bana

17 Ēn nuibacë xucéantu, a unicamaxa usa 'aínbi camina mitsun, Nucën 'Ibu Jesucristonēan aín bana ñuixunun caíscë unicaman mitsu ñuixuan banacama, a manuquinma sinánti 'ain,

18 ēsaquian mitsu cacë: Jesucristo utécēnti nētēa 'urama 'ain ca 'itsa unin Nucën Papa Diosan banami cuaiquin, aín sináncësa oquinshi ñu 'atima 'ati 'icën.

19 Usa unicamax ca an ēnē nētēnuxun aín cuëencësa oquin ñu 'atishi sináncë a 'icën. A unicaman ca uni raírímia nishnun quixun unicama sinanamia. Nucën Papa Diosan Bēru Ñunshin Upitan sinánmicëma ca atux 'icën.

20 Ēn nuibacë xucéantu, ami catamécë 'aish camina camabi nētēn aséribi Jesucristomi sinánti 'ain. Ami sináncëxun ca an mitsu sinánmiti 'icën, an sináncësaribi oquinmi sinánun. Aín Bēru Ñunshin Upitan 'aquincëx camina Nucën Papa Diosbē banati 'ain.

21 Nucën Papa Diosan mitsu nuibacëx camina ami manutima camabi nētēn ax cuëencësabi oi 'iti 'ain. 'Ianan camina a nētē anuan nuibaquin Nucën 'Ibu Jesucristonēn utécēnquin aín nētēnunu xēnibua 'aínbi abē 'inun nu 'imiti, a cánti 'ain.

22 Caíanan camina —Nucën Papa Diosan bana ca aséribi 'icë —quixuan an sináncëma uni a 'ēsëquin —usa ca —quixun upí oquin sinánmiti 'ain.

23 Uni raírinëxa aín ñu 'atima 'acë cupí Nucën Papa Diosnanma 'icëbi camina amia sinánun 'aquinti 'ain, tsinuaxa xaráti 'icëbi uni bicësaribi oquin. Usaribi oquin camina uni raíriribi nuibaquin upí 'inun 'aquinquinbi axa 'atima 'icësaribi 'itin rabanan bērúinra oti 'ain, ax 'aisama cupía, aín chupáxbi chuaíracësa 'icë timacësa oquin aín 'ucha timaquin.

Ashiquiana, Nucën Papa Dios rabinun ca

24 An ñu 'atima 'axúnmami 'anun mitsu bērúanan an iscëxmi upí 'aish cuëēni aín nētēnu abē 'inun mitsu 'imiti, ax ca Nucën Papa Dios 'icën.

²⁵ Axëshi Nucën Papa Dios 'ixun Nucën 'Ibu Jesucristo cupí nu ainan 'inun iëmicë, ax ca cushiira 'ianan upíira 'aish 'Apuira 'icën. Ax uisa ñubi uniocëma pan 'aish usabi 'iá 'aish ca ax usabi 'ia. Usabi ca ax 'icën. Ashi, Judas.

USAI ÑU 'ITIA JESUCRISTONËN JUAN ISMIA

¹ Nucën Papa Diosan ca ënë quiricanu cuënëocë ñucama Jesucristo ismiäxa, xëñibuiracëma 'aínshi ca ësai 'iti 'icë quixuan aín unicama isminun. Nucën Papa Diosan a ismicë ñucama aín unicaman 'unánun ca Jesucristonën aín ángel achúshi Juan isminun xuäxa.

² Xucëxuan ismicëxun ca Juanën uisa ñu cara isäxa quixun cëmëquinma a ñucama cuënëoxa. Usaquin ca Juanën Nucën Papa Dios quicësabi oquian Jesucristonën a ismi-anan a ñuiquin cacë banacama cuënëoxa.

³ Anun cuënëo banacama quicësabi oi 'iti nëtë ca xëñibuiracëma 'aínshi uti 'icën. A nëtën ca an ënë bana iscë unicama 'imainun an uni itsían ñuia cuacë unicama 'imainun a bana cuaquin –asérabi ca usaía quicësabi oi 'iti 'icë –quixun sinánquin a bana quicësabi oquin 'acë unicama cuëëinra cuëënti 'icën.

Axa mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax Jesucristomi catamëcë unicama Juanën quir-ica cuënëoxuan

⁴ Ëx Juan 'ixun cana Asia menu 'icë mëcën achúshi 'imainun rabë ëmanuax timëcë äxa Jesucristomi catamëcë unicama, mitsu ësáquin cain: Nucën Papa Dios äxa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, an nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cana cuëënin. Cuëëanan cana anua Nucën Papa Dios 'icë aín Bëru Ñunshin Upí anribi aín bana upí oquin cuanun 'aquianan, a bana quicësabi oi 'inun 'aquincëxmi mitsux chuámarua bucuti cuëënin.

⁵ An uisaira cara Nucën Papa Dios 'icë quixun uni 'unánmicë, Jesucristonënríbia nuibaquin 'aquincëxmi mitsux chuámarua 'iti cana cuëënin. Ax utëcëncëbë aín unica-maxribi bama 'aishbi baísquinun, ca ax pain bamatancëx baísquiacëxa. Ax ca ënë nëtënu 'icë 'apucaman 'apu a 'icën. An ca nu nuibanan nun 'ucha cupí aín imi 'apati bama 'ixun nun 'uchacama tërëanan,

⁶ nuxnu ainan 'aish ax 'Apu 'ain nuxribi 'apu 'inun nu 'imianan, nux sacerdote an uni itsi a ñucáxuncë 'ixun aín Papa Dios rabinun nu 'imiäxa. A ca camabi unin rabiquin –mixëshi cushi 'aish camina mixira cëñútimoi 'Apu 'in –quixun caquin rabiti 'icën. Usaquin ca 'ati 'icën.

⁷ Ca is, Cristo, ax ca naí cuin mëu bëbacuatsini unuxun 'aia. Aia ca camabi unicaman isti 'icën, an manë xëtocën taro, acamánbi ca aia isti 'icën. Ax ucëbë ca camabi menu 'icë unicama ami sináncëma 'aish masá nuituti inti 'icën. Asérabi ca usai 'iti 'icën.

⁸ Nucën 'Ibu Dios, äxa usabi 'iá 'aish usabi 'icë, ax ca cushiira 'aish, uisa cushi cara, aín cushibëtanbi sënënmaira 'icën. Usa 'aish ca ax ësai quia:

–Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain.

Upíira 'aish cushiira 'icëa Cristo Juanën isa

⁹ Ëx Juan 'aish cana mitsúxmi 'icësaribiti Jesúsnan 'aish mitsun xucënsa 'ain. Mitsúxmi 'icësaribiti cana Jesucristonan cupí, unin 'atimocë 'aishbi asérabi Nucën Papa Diosan uni 'ain. Mitsu 'acësaribi oquian an cushiocëxun cana uisa ñu cara 'icëbëbi bënëquin ami catamëti ëniman. Usa 'ixun Nucën Papa Diosan bana ñuixuanan, Jesús ñui quicë banaribi uni ñuixuncë cupí cana Patmos cacë nasínu sipuacësa 'inun unin ëncë 'ain.

¹⁰ Anun Nucën 'Ibu Dios rabiti nëtën 'ëx ami sinánquin cana 'uxúnmabi namácësa oquin, 'ë caxucüäxa manë banañu banocëxa banacësari munuma banaia cuan.

¹¹ Banai ësai quia cana cuan:

–Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsiánquinribi 'unánti

bana “Z” asaribi 'ain. Ĕnuxunmi min iscĕ ñucama ñuiquin camina quiricanu cuĕnĕoti 'ain. Cuĕnĕotancĕxun camina axa 'ĕmi sinani 'ĕmi catamĕcĕ unicama, mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ ĕmanu 'icĕ, acamami cuĕnĕocĕ quirica buánmiti 'ain, Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea, a ĕmacamanu 'icĕ unicama a.

¹² Banaia cuati, uin cara 'ĕ usaquin caia quixun istisa tani cana cuainacĕan.

¹³ Cuainacĕquin cana mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ anu lamparín nanti curi 'acĕ isan. Anu lamparín nanti curi 'acĕ achúshi achúshi sĕtĕcĕ, acama nĕbĕtsinua cana uni achúshi isan. Ax ca uni 'aíshbi Jesús 'iaxa. Aín taria chaxcĕ 'imainun ca anúan shitĕcĕrĕquicĕ ax curi 'acĕ 'iaxa.

¹⁴ A uni ca aín maxcánu 'icĕ aín bu uxua 'aish carnero rani uxuira iscĕsa 'ianan matsi uxuira iscĕsaribi 'iaxa. 'Ianan ca ax cushiira 'aish aín bĕru rabĕ tsi rĕquirucĕ ĕnxáira iscĕsa 'iaxa.

¹⁵ Aín taĕx ca cashtá manĕxa niba nibaquicĕ 'aish ichúcĕsa 'iaxa. 'Imainun ca aín banax baca xuqui cushínra banaruia cuacĕsa 'iaxa.

¹⁶ Aín mĕcĕn mĕqueunĕn mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ 'ispa tuíanan aín cuĕbínuax machítusa manĕ xĕtocĕ, amo rabĕbi cuĕnucĕ 'aish, chiquitia cana isan. Isanan cana aín bĕmánanĕxa barin cushínra pĕcacĕsaribiti pĕquia isan.

¹⁷ Usa isi cana racuĕtan bamai a tanáin nipacĕan. Nipacĕtia ca aín mĕcĕn mĕqueunĕn ramĕquin 'ĕ caxa:

—Racuĕaxma ca 'it. 'Ĕx cana ñu 'aíma pan 'ain 'iacĕn. Usa 'aish cana camabi ñu cĕñúcĕbĕ usabi 'iti 'ain.

¹⁸ 'Ĕx cana axa bamatimoi tsócĕ a 'ain. Bamatancĕx baísquia 'aish cana bamatĕcĕntimoi tsotin. Ui unicamax cara uiti nĕtĕn tsóti 'icĕ, uisa nĕtĕn cara bamati 'icĕ quixun cana 'ĕn mĕníoín. Bamatancĕx cara aín 'ucha cupí anuax uni tĕmĕracĕ anu cuanti 'icĕ, cara anua aín 'ucha tĕrĕncĕ uni 'icĕ anu cuanti 'icĕ quixun cana mĕníoín.

¹⁹ A min iscĕ ñucama 'imainun a min ísti ñucama, acama camina usai ca 'ia quixun ñuianan usai ca 'icĕma 'aíshbi ñu 'iti 'icĕ quixun cuĕnĕoti 'ain.

²⁰ 'Isa mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕmi 'ĕn mĕcĕn mĕquenua iscĕ, 'imainun anu lamparín nanti mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕmi iscĕ, ax cara uisa 'icĕ quixun 'unánquinmabi camina ĕsa ca quixun 'unánti 'ain, anu lamparín nanticama ax ca a mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ ĕmanuaxa 'ĕmi catamĕti unicama 'unántioquin nancĕ 'icĕn. 'Imainun ca mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ 'ispa ami iscĕ, ax a ĕmacamanuxun an Nucĕn Papa Diosan bana unicama ñuixunquin 'unánmicĕ a unicama anun 'unántiocĕ 'icĕn.

2

Efesonu 'icĕ unicama quirica buánmia

¹ Catancĕxun ca ĕsaquinribi 'ĕ caxa:

—An axa Efesonuax 'ĕmi catamĕcĕ unicama 'ĕ ñui quicĕ bana ñuixuncĕ uni, a buánminuxun camina ĕsoquin cuĕnĕoti 'ain: An aín mĕcĕn mĕqueu 'icĕ anun mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ 'ispa tuíncĕ 'ianan axa mĕcĕn achúshi 'imainun rabĕ anu lamparín nanti nĕbĕtsi nicĕ, Jesús, an ca anuaxa timĕcĕ unicamami ĕsaquin a caxúnun quixun mi caia:

² Mitsúnmi ñu 'acĕcama cana 'unanin, chiquíshquinma camina ñu upí 'ain. Uisa ñu cara 'icĕbĕtanbi camina 'ĕmi sinánti ĕncĕma 'ain. An ñu 'aisama 'acĕ unicama timaquin camina an 'acĕsaribi oquin 'aiman. Usai 'iquin camina uni raíri axa —'ĕ ca Nucĕn Papa Diosan aín bana unicama ñuixunun 'imia —quicĕ, ax cara asérabia Nucĕn Papa Diosan usoquin 'imicĕ 'icĕ quixun 'unánuxun isquinbi camina atúxbia cĕmĕi quia isan.

³ Usai tĕmĕraquinbi camina mitsun 'ĕmi sinánti ĕncĕma 'ain. 'Ĕnan 'icĕ cupí unin 'atimocĕxunbi camina ĕnquinma 'ĕmi sinánquin 'ĕx cuĕĕncĕsabi oquin 'an.

⁴ Mitsúxmi usa 'icĕbi cana ĕsaquin mitsu cain, mitsux camina 'ĕmi catamĕtabati 'itsaira 'ĕmi sináncĕn. Usai 'iá 'aíshbi camina bĕrí usai 'ima.

⁵ Usa 'ain camina uisairai caramina 'ëmi sináancë quixun sinani usai 'ëmi sinántëcënx 'ëmi sinanatëcënti 'ain. Usai 'ëmi sinanaquin camina mitsúnmi 'ëmi sinánquin 'ëx cuëncësabi oquin 'ásabi oquin 'atëcënti 'ain. Usai mitsux 'ëmi sinanacëbëtanma cana a anu lamparín nanti mitsu 'unántioquin nancë, a raíri 'ura 'inun nanti 'ain.

⁶ Mitsúnmi bërâma 'iáasaribiti 'ëmi sináncëma 'aínbi cana 'unanin, 'ëx 'icësaribiti camina nicolaítas cacë unicaman ñu 'atima 'acë cuëëniman.

⁷ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma uni, a cana Nucën Papa Diosan nëtënu 'icë i, aín bimi a cüax bamatima, a cunun 'inánti 'ain.

Esmirnanu 'icë unicama quirica buánmia

⁸ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun 'ë caxa:

—An axa Esmiranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñëoti 'ain: Axa ñu 'aíma pan 'ain 'iá 'aish camabi ñu cëñúcëbë usabi 'iti, axa bamaxbi bamatëcëntimoí baísquicë, Jesús, an ca ësaquin mi caia:

⁹ Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'ëmi catamëcë cupí camina tëmëranan ñuñuma unisa 'ain. Ñuñuma 'aíshbi camina 'ën nëtënu 'ëbë 'aish ñuñu unicamax 'icësamaira oi anu 'icë ñuñu 'aish cuëëinra cuëënti 'ain. Eësaquin cana 'unanin, bëtsi bëtsi uni, —nux cananuna judíos uni 'ai —quibi judíosma 'aish, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanásnën unishi 'ixun ca 'atimati banaquin mitsu ñuia.

¹⁰ Unían bëtsi bëtsi oquin 'atimocëxbi camina racuëtima 'ain. Ñunshin 'atimanën 'amicëxun ca raíri unin mitsu sipuati 'icën, caramina 'ëmi sinánti ënti 'ai quixun isnuxun. Mëcën rabë nëtën camina paë tani tëmëratí 'ain. Uisai cara ñu 'icëbëtanbi camina anúnmi mitsux bamati nëtë utámainun 'ëmi sinánti ëntima 'ain. Usámi 'ia cana mitsu 'ën nëtënuaxmi nëtëtimoí 'ëbë cuëënun 'imíti 'ain.

¹¹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma uni, ax ca bama 'aíshbi baísquitancëx Nucën Papa Diosan nëtënu bamatëcëntimoí 'iti 'icën. A unicamax ca anu axa 'ëmi catamëcëma unicama bamatëcëncësa 'iti anu 'itima 'icën.

Pérgamonu 'icë unicama quirica buánmia

¹² Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuëñëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Pérgamonuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuëñëoti 'ain: Axa machitusa manë xëtocë amo rabëbi cuëñucëñu an ca ësaquin mi caia:

¹³ 'Ën cana 'unanin, anumi mitsux 'icë anu ca ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, ax cushi 'icën. Anu 'icë unicama an sinánmicëxun 'atima ñu 'acëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. Micama achúshi, Antipas cacë, ax 'ëmi sinánti ëncëma 'ixun 'ë ñuiquin bana ñuixuncë cupía axa 'ëmi sináncëma unicaman 'acëxa bamacëbëtanbi camina mitsun 'ëmi sinánti ëncëma 'ain.

¹⁴ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain: Micama raírinën camina unían Balaanën cacëxun 'atima ñu 'ásaribi oquin 'ain. Balaanën ca an Israel unicama ñusmoisa tancë capitán, Balac cacë, a ësaquin cacëxa: Min menu 'icë bënëñuma xanucama camina Israel uni parania atubë 'inun cati 'ain. Usai abë 'iquin ca ax isa dios 'icë quixuan min unicaman rabicë ñu a rabiquian ñu pinun 'imíti 'icën. Balaanëan usoquin sinánmia 'aían usaribi oquin axa mitsubë 'icë uni raírinëribi sinánmicëxun camina mitsu raírinën usaribi oquin ñu 'atima 'ain.

¹⁵ 'Imainun camina micama rarírinën nicolaítas cacë unicaman 'unánmicësaribi oquin 'ati ëinsama tanin, atúan a 'unánmicë bana 'ëx cuëncëbëtanmabi.

¹⁶ Usaquin 'aquinbi camina sinanaquin acama ënti 'ain. Usaquinmi ëncëbëtanma cana xënbuiracëma 'aínshi mitsunu cuanquin, manë xëtocë 'ën cuëbínuax chiquicë, anun usa unicama 'atimoti 'ain.

¹⁷ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'inancë bana, ënë aín nuitunënbí sinánquin upí oquin cuati 'icën. An 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma unicama cana anúan masá nuitutíma upitax 'iti a 'inánti 'ain. Bëráma Nucën Papa Diosan camabi nëtën maná cacë piti judíos unicama 'inánsaribi oquin cana maná, 'ën nëtënu unëcë, a unicama 'inánti 'ain. 'Inánan cana maxax uxua, a unicama achúshi achúshi, anu aín anë itsi cuënëocë, a 'inánti 'ain. Uni itsían 'unaniamabi ca acama achúshi achúshinënshi aín anë 'unánti 'icën.

Tiatíranu 'icë unicama quirica buánmia

¹⁸ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Tiatíranuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Nucën Papa Diosan Bëchicë, axa cushiira 'aish aín bëru rabë tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'ianan aín taëx cashtá manëxa niba nibaquicë 'aish ichúcësa, an ca ësaquin mi caia:

¹⁹ Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin, camina 'ëmi catamëti bëtsibë nuibanani 'ëx cuëëncësabi oi 'in. Uisai cara ñu 'icëbëtanbí camina 'ëmi sinánti ëncëma 'ain. 'ëmi catamëtabaquinmi 'acësamaira oquin camina bërí mitsun 'ëx cuëëncësabi oquin ñu 'ain.

²⁰ Mitsúxmi usa 'icëbi cana ësaquin mitsu cain. Bëráma ca Jezabal ax 'atima xanu 'aíshbi judíos unicaman 'apu 'iacëxa. Usaribi oquin ca micamáxmi timëcëbëtan achúshi xanu 'atimanën bana ñuixunia. An isa Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia quiquinbi ca axa 'ëmi sinancë unicama parania. Paránquin ca aín xanuma 'aínbia uní xanu itsibë 'iti ca asábi 'icë quixun 'unánmianan ñu ax isa dios 'icë quixuan unin cacë a rabiquin ñuina rëcë piti isa asábi 'icë quixun unicama 'unánmia. An usaquin 'atima ñu 'anun uní 'unánmiabi camina isëshitin.

²¹ Axa usai 'iabi cana usa ñu ënía 'ëmi sinánun caían. Caíncëxunbi ca ëmi catamëquin sinanaquin aín ñu 'atima 'acë ëncëma 'icën.

²² An a xanúan 'unánmicësa oquin 'acë unicaman usai 'iti ëncëma 'ain cana anua 'uxcë anubia 'inun a xanu 'insínmiti 'ain. 'Anan cana axa a xanubë 'icë unicamaribi 'aisamairaia tëmëranun 'imiti 'ain.

²³ 'Anan cana a xanun 'unánmicë 'ixuan an 'atima ñu 'acë unicamaribi aín tuása 'icë acama bamamiti 'ain. 'Ën usaquin 'acëbëtan ca camabi ëmanu 'icë axa 'ëmi catamëcë unicaman 'unánti 'icën, 'ën cana camabi unían sinancë ñu 'unanin, uisaquin cara aín nuitu mëu sinania quixunribi cana 'unanin. 'Unánquin cana an upí oquin sinánquin ñu 'acë uní axa upitax 'inun 'imianan, an 'atima ñu 'acë uní a aín 'ucha cupí uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ati 'ain.

²⁴ 'Itsa uníxa usai 'icëbëtanbí camina Tiatíranu 'icë mitsu raírinën aín bana ca cëmë 'icë quixun 'unánquin a xanun bana cuacëma 'ain. Bëtsi bëtsi uníxa, nun cananuna mitsun 'unáncëma ñu, ñunshin 'atimanën 'apúan nu 'unánmicë, a mitsu 'unánmiti 'ai quiabi camina a 'unántisama tan. Mitsúxmi usai 'iti ca asábi 'icën. Usaíbi camina 'iti 'ain. Bëtsi ñumi 'anun cana mitsu caiman.

²⁵ 'Ëx utëcëntámainun camina usabii 'iti 'ain.

²⁶ Axa aín bamati nëtë utámainun 'ëmi catamëquin 'ëx cuëëncësabi oi 'iti ëncëma uni, acama cana 'ëx utëcënquin aín cushi 'ixun camabi menu 'icë unicaman aín bana cuaquin aín quicësabi oquin 'anun 'aminun 'imiti 'ain.

²⁷ 'Ën Papa Diosan aín cushi 'ë 'ináncësabi oquin cana a unicama 'ën cushi 'inánquin unían aín bana cuanun 'imiti 'ain. 'Ën usaquin 'imicëxun ca atun, camabi unían aín bana cuanun 'imiti 'icën, uni itsían uni itsi aín bana cuanun quixun aín manë xo tuínxun racuëocësaribi oquin.

²⁸ Pëcaracëbëtan ca 'isponën pëcaia. A 'ispon cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama 'inánti 'ain.

²⁹ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

3

Sardisnu 'icë unicama quirica buánmia

¹ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Sardisnuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Axa Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upíñu 'ianan an aín mëcënan 'ispa mëcën achúshi 'imainun rabé tuíncë, an ca ësaquin mi caia:

—Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. Unin ca mitsux camina Nucën Papa Diosbë upí 'ai quixun ñuia. Ñuicëxbi camina usama 'aish bamacë unisa 'ain.

² Mitsux axa 'uxcë unisa 'aishbi camina bësucësa 'iti 'ain. 'Ën iscëxun ca mitsúnmi 'acë ñucama 'ën Papa Diosan upí isima. Usa 'ain camina mitsúnmi bërí 'acë ñu axribia an iscëx 'aisama 'itin rabanan, upí oquin sinánquin ax cuëncësabi oquin 'ati 'ain.

³ Usoquin 'aquin camina mitsua 'ën sinánmicëxun 'ën unicaman ñuixuncë bana a sinánti 'ain. A sinánquin camina a bana quicësabi oquin 'anan sinanaquin mitsun ñu 'atima 'acëcama ënti 'ain. Usai 'icëbëma cana an ñu mëcamacë uníxa, unin sináncëbëmabi ucësaribicuatsini, 'ëx mitsun 'unáncëma nëtën uisoquin carana 'ati 'ai usoquin mitsu 'ai uti 'ain.

⁴ Mitsúnmi 'ëx cuëncëma ñu 'acë 'aínbi ca Sardisnu 'icë uni 'itsamashinën ñu 'aisama 'acëma 'icën. Usa 'aish ca aín nuitu upí 'ain chupa uxua pañucësa 'aish 'ëbë niti 'icën.

⁵ Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama atux ca usoquin chupa uxua pañucë 'iti 'icën. A unicaman anë cana 'ën quiricanua tërëntima 'ain. Tërënquinma cana acama achúshi achúshi ñuiquin —ax ca 'ënan 'aish xëñibua 'aínbi 'ëbë 'iti 'icë —quixun 'ën Papa Dios 'imainun aín ángelcama cati 'ain.

⁶ An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Nünshin Upitan 'ináncë bana, ënë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Filadelfianu 'icë unicama quirica buánmia

⁷ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—An axa Filadelfianuax 'ëmi catamëcë unicama 'ë ñui quicë bana ñuixuncë uni, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: A aín chaitiocë David 'iásaribi 'Apu 'inun Nucën Papa Diosan 'imicë, Jesús, axa 'uchañuma 'aish aín bana aséabi 'ice, ax ca an xëcuë bërúancë unisaribi 'icën. An xëcuë bërúancë 'ixuan an xëocaia ca uinu 'icë unínbi xëcuë xëputima 'icën. 'Imainun ca an xëpuia uinu 'icë unínbi xëcuë xëocatima 'icën. Usaribi oquin ca ui unix cara ainan 'iti 'icë, ui unin cara aín bana unicama ñuixunti 'icë, acama ainshi mëníoia. Usoquian an mëníocë 'ain ca uinu 'icë unínbi —usama ca —catima 'icën. Ax usa 'ixun ca ësaquin mi caia:

⁸ Mitsúnmi ñu 'acëcama cana 'unanin. 'Ën cana 'unanin, mitsux 'itsairama 'ixunbi camina 'ën bana quicësabi oquin 'anan, 'ëx cana Cristonanma 'ai quiax quicëma 'ain. Usa 'icë cana anun atsínti xëcuën atsíncësa 'inun 'ën bana unicama ñuixunun mitsu 'imian. Usoquin 'imia ca ui unínbi mitsúnmi usoquin 'axunma 'anun mitsu 'imitima 'icën.

⁹ Usa 'ain cana ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicë unicama axa, 'ëx cana aséabi judío uni 'ai quibi cëmëi 'ëmi sináncëma unicama a mitsun bana cuatia mitsumi sinánun 'imiti 'ain. 'Imicëxun ca 'unánti 'icën, 'ën cana aséabi mitsu nuibati quixun.

¹⁰ Mitsun camina uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi catamëanan 'ën bana quicësabi oquin 'ati ëncëma 'ain. Usaími 'icë cupí cana anúan unicama paë tani tëmëratí nëtëa ucëbëmi tëmëraxma 'inun mitsu 'imiti 'ain.

11 Xënibucëma 'aínshi cana utëcënti 'ain. 'Ëx umainun min 'acësabi oquin 'ëmi sinánti ënquinma 'ën mitsu cacë bana 'acë 'aish camina 'ëbë 'ën nëtënu 'i cuënti 'ain. Usai 'imi 'iti cupí camina unían mitsu sinanaminun 'amitima 'ain.

12 Axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicama, a cana anua Nucën Papa Dios 'icë anubia nëtëtimoí 'inun 'imiti 'ain. Anuaxa chiquítimoquin ca Nucën Papa Diosan 'imiti 'icën. 'Ën Papa Diosan anëbi cana a unicamanu cuënëoti 'ain. Cuënëonan cana anu Nucën Papa Dios 'iti Jerusalén ió, axa naínuax ubúti, aín anëribi 'anan cana 'ën anë ióribi atunu cuënëoti 'ain.

13 An cuaisa tancë unicaman ca axa 'ëmi catamëcë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'inancë bana, ënë aín nuitunënbí sinánquin upí oquin cuati 'icën.

Laodiceanu 'icë unicama quirica buánmia

14 Usaquin catancëxun ca ësaquinribi cuënëonun Jesusan 'ë caxa:

—Axa Laodiceanuax 'ëmi catamëcë unicama an Nucën Papa Diosan bana ñuixuncë, a buánminuxun camina ësoquin cuënëoti 'ain: Ax upíira upí 'ixuan uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun paránquinma uní 'unánmicë, an Nucën Papa Diosbëtan camabi ñu unio, an ca ësaquin mi caia:

15 'Ën cana usaími mitsux 'icë acama 'unanin. Usa 'ixun cana 'ën 'unanin, mitsúnmi upí oquin sinánxun ax cuëncësabi oquinra Nucën Papa Dios 'axuniama. Usa 'ixun camina mitsun sinanin, mitsúxbi usai 'ia isquin sapi isa Nucën Papa Diosan upí oquin sinania quixun. Usa 'aish camina mitsux an Nucën Papa Diosan bana cuacë unicama 'icësaí 'iman. Usa 'aish camina a Nucën Papa Diosan bana cuacëma unicama 'icësairibi 'iman. Usa 'ain cana cuëënin, mitsux an aséribiira Nucën Papa Diosan bana cuacë 'iti. Usai 'icëma 'ixun, mitsun 'aisama ñu 'acë 'ixun, —'aisama ñu 'acë cupí cana ainanma 'ai —quixun 'unancë 'iti cana cuëënin.

16 Usoquinmi mitsun aséribiira 'ën bana 'acëma 'aish camina 'unpax 'itsístanisa 'ain. Ënëx ca 'ësa 'icën. 'Unpax matsi xëati ca asábi 'icën, 'unpax 'itsísocëribi xëati ca asábi 'icën. Usa 'aínbi ca uní 'unpax 'itsístanishi xëax anábuisa tanti 'icën. Usaribi cana mitsu isin. Mitsúxmi asábitanishi 'iti cana cuëëniman. Unían 'unpax 'itsístanishi xëax aín picë anáquin chiquíncësaribi oquin cana 'ëbë 'iáxma 'inun mitsu chiquínti 'ain.

17 Mitsux camina quin, 'ëx cana asábi 'ain, ñuñu 'aish cana cha 'ain, uisa ñu carana cuëëni, a cana bitsin. Mitsux ënë nëtënu 'icë ñuñu 'aishbi camina Nucën Papa Diosan iscëx ñuumasa 'ianan bëxuñusa 'ianan chupañumasa 'ain.

18 Mitsúxmi usai 'inúnma cana mitsu 'ësëquin ësaquin cain: Curi manë ax ca 'itsísirocëx aín chuacama nëtëtia. Nëtécëbë ca aín upíshi bërutia. Usaribi oquin aséribi mitsun nuitu upí 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun 'atima ñu 'acëcama tërëncë 'ianan 'ëmi sinánquin ñu upí 'acë 'aish chupa uxua pañucësa 'inun 'ën mitsu 'iminun camina 'ë ñucáti 'ain. Mitsun uisa ñu 'ati cara 'atima 'icë, uisa ñu 'ati cara upí 'icë quixun upí oquin 'unancëma 'aish bëxuñu unisa 'ixunbi, acama mitsu 'unánminun camina 'ë ñucáti 'ain.

19 Uicama carana nuibatin, acama cana ñu 'atima 'atëcënxunma 'anun 'ësëanan uisoquin carana 'ati 'ai usoquin 'ain. Usoquin 'ën 'acëxmashi camina sinanati 'ëx cuëncësabi oi aséribi 'iti 'ain.

20 Ënëx ca ësa 'icën. Bëtsi uni isi cuanxun ca unin aín xëpúti taxcaquin a xëocaxunun quixun caia. An aín xëpúti taxcaquin uni itsi cuëncë uni usaribi cana 'ëx 'ain. A unisaribi 'ixun cana ui unin cara 'ëmi sinánquin 'ëx abë 'inun 'ë caia a unibë 'iti 'ain. Usai 'iquin cana unían abëtan piquin uni itsi 'unancësaribi oquian 'ë 'unánun a uni 'imiti 'ain.

21 'Anan cana axa 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma unicamax 'ëbë 'apu 'inun 'imiti 'ain, 'ëx tëmëraibi ax cuëncësabi oi 'iti ëncëma 'icëa 'ën Papan 'ë abë 'apu 'inun 'imicësaribi oquin.

²² An cuaisa tancë unicaman ca axa 'èmi catamécë unicama Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'ináncë bana, ènë aín nuitunënbi sinánquin upí oquin cuati 'icën.

4

Aín nētēnuxun Nucën Papa Dios rabiti bana

¹ A ñucama pain cuatancëxun cana xëcuë xëocacësa 'inuan naí panárabëcë isan. Isquin cana anun paían 'è cacë bana axa manë banañu banocëxa banacësari banaia cuatëcëan, ësai qui:

—Ènu ca 'irui ut, mixmi aia cana uisa ñucama cara 'iti 'icë quixun mi ismiti 'ain.

² Cacëxunshi Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxun cana 'uxún mabi namácësa oquin naicamë'èonua anu tsóti upíira upí anu 'Apuira tsóti, a isan. Isanan cana axa anu tsócë Nucën Papa Dios aribi isan.

³ Axa anu tsócë ax ca upíira upí 'i axa, maxax nibá upíira upí, paxa 'aíshbi tunántani, jaspe cacë, a iscësa 'ianan bëtsi maxax ushíantani, cornalina cacë, a iscësaribi ca aín ichúcë 'i axa. Anu ax tsócë a nēbëtsioracë ca nónbai upíira upí, maxax ñu paxa iscësa, esmeralda cacë, axa ichutia iscësa 'i axa.

⁴ Anu ax tsócë aribi nēbëtsioracë ca mēcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë anu tsóti itsi 'i axa. Axa a anu tsótinu tsócëcamax ca mēcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'i axa. Acamax ca aín chupa uxua 'ianan curi 'acë mañuti mañucë 'i axa.

⁵ Anu tsóti upíira upí anuaxa caná mēriti banaia cana cuan. Cuanan cana anuaxribia bëtsi ñuribi sharatia cuan. Anu Nucën Papa Dios 'icë aín bēmánoncúa, cana mēcën achúshi 'imainun rabë i tēacënu nanxun bimicëxa 'apú rēquirucësaria rēquiruía isan. Isquin cana anu ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí 'icë quixun 'unan.

⁶ Anua Nucën Papa Dios 'icë a bēmánon ca parún papa upí, bēxnán bēxnánquicë iscësa 'aíshbi 'unpáxma 'i axa.

Anua Nucën Papa Dios 'icë a nēbëtsi 'ianan a nēbëtsioracë ca 'itsaira bēruñu rabë 'imainun rabë ñu, axa bamatimoi tsócë, axribi 'i axa. Aín bēmánon 'itsaira bēruñu 'ianan ca aín caxumiribi a ñu 'itsaira bēruñu 'i axa.

⁷ A ñu achúshi ca paru 'inúansa 'i axa, bëtsix ca vaca bēnësa 'i axa, bëtsix ca unin bēmánan iscësa 'i axa, bëtsix ca tētëcamë'èo nuania iscësa 'i axa.

⁸ A ñucama achúshi achúshinëx ca anúan nuánti mēcën achúshi 'imainun achúshi pēchiñu 'i axa. Aín bērucamax ca eman 'ianan 'ucë mēúribi 'i axa. A ñux ca nētēnbi imēbi nētētima Nucën Papa Dios rabi ësai qui axa:

Nucën Papa Dios, ax ca upíira upí, upíira upí upíira upí 'icën. Aín cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Ax ca usabi 'iá 'aish, usabi 'aish, usabi 'iti 'icën.

⁹ Usaquian 'itsa bēruñu ñu an Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuira tsóti, anu 'ianan bamatimoi tsócë, a nētētimoquin rabianan —ca asábi 'icë —quixun cacëbëtan cacëbëtan,

¹⁰ ca mēcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë a caniacëcë unicama an axa xēnibua 'aínbi bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios ami bēsui, rantin puruni tsóbuquin a rabiia. Rabiquin ca curi 'acë mañuti atúan mañucë Nucën Papa Dios 'inánquin anua ax 'icë aín bēmánon nanquin rabiquin ësáquin caia:

¹¹ Nucën 'Ibu Dios, mìn camina camabi ñu uniocën. Mix cuëncësabi oi ca 'iacëxa, mix cuëncësabi oquin camina mìn cushínbi camabi ñu ènë menu 'icë 'imainun naínu 'icë ñuribi uniocën. Usa 'aish camina camabi unicama 'imainun ángelcamanribi rabitisa 'ain.

5

Nucën Papa Diosan tuíncë quirica 'imainun Carnero ñuicë bana

¹ Axa anu tsócë Nucën Papa Dios an aín mēcën mēquenën tuíncë cana quirica taráncë isan. Iscëx ca aín namënu cuënëocë 'ianan aín caxunuribi cuënëocë 'i axa. A quirica aín

namě istisama 'itánun upí oquin tacáshcacě 'aish ca anúan tacáshcacě ñu mēcěn achúshi 'imainun rabě 'iaxa.

² A isanan cana achúshi ángel cushiira axa ěsai qui munuma banaia isan:

—¿Uínra cara ax bětsibě sěněnmaira 'ixun ěně quirica anúan tacáshcacě pěóshxun bacati 'ic?

³ Quicěběbi ca an pěóshti 'aíma 'iaxa. Naínu 'icě ángelcama 'imainun menu 'icě unicama 'imainun anua bamacě unicama 'icě, anu 'icě unicama achúshiněxbi ca an a quirica bacanan isti 'aíma 'iaxa.

⁴ An bacanan uisai quicě cara quixun isti 'aíma 'imainun an ami běsuquin a quirica ñachati unibi 'aíma 'icě isi cana ini běunan měscúan.

⁵ Usai běunan měscutiabi ca a caniacěcě unicama achúshiněn 'ě caxa:

—Camina ini běunan měscútima 'ain. Ca is, Judatan rěbúnquicama achúshi, 'Inúan cacě, ax Davidněn rěbúnquiribi 'icě, Jesús, ax bamáxbi baísquia 'aish camabi ñun 'ibuirra, an ca a quirica tarancě bacaquin, anúan a tacáshcacěcama pěóshti 'icěn.

⁶ Usai quicěbětan cana anua Nucěn Papa Dios 'icě, 'imainun anu axa 'itsa běruñu rabě 'imainun rabě ñu axribia bamatimoí tsócě, 'imainun caniacěcě unicama, acama něbětsia nicě, carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama Cristo a isan. Ax ca unin 'ucha cupí carnero 'acěsa oquin 'aquian unin anu 'á aín namicama istisabi 'aish nicě 'iaxa. 'Ěn iscěx ca ax mēcěn achúshi 'imainun rabě matúxcañu 'ianan mēcěn achúshi 'imainun rabě běruñu 'iaxa. Aín běru mēcěn achúshi 'imainun rabě ax ca aín Běru Ñunshin Upí Nucěn Papa Diosan camabi menu 'icě unicamanu cuanun xucě a 'icěn.

⁷ Anu cuanquin ca Carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama, an axa tsócě Nucěn Papa Dios aín mēcěn měqueua 'icě quirica a biaxa.

⁸ Bicěbě ca 'itsa běruñu rabě 'imainun rabě ñu, axribia bamatimoí tsócě, acama 'imainun mēcěn rabě 'imainun taě rabě 'imainun rabě 'imainun rabě caniacěcě unicamaribi, Carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama ami běsucě 'aish a rabi rantin purúanxa. A caniacěcě unicaman ca arpa cacě ñu a 'ai cuěēni cantati, a 'imainun curi 'acě maně xanpa anua sanutanun něēnti tsěpasa ñu 'icě, acama tuíanxa. A xanpanuax cuin těxėquianxa 'irucě, ax ca aín unicaman Nucěn Papa Dios rabianan ñucacě banacama a 'iaxa.

⁹ Carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama, ami běsuax ca cantati ió cantaxa, ěsai qui: —Mín camina bětsibě sěněnmaira 'ixun a quirica anúan tacáshcacě pěóshxun bacati 'ain.

Mix bamax baísquia 'ixun camina nucama bětsi bětsi unibu, bětsi bětsi banan banacě, 'imainun camabi nětěnuax ucě, 'imainun bětsi bětsi 'apuñu unicama, Nucěn Papa Diosnan 'inun iěmian.

¹⁰ Iěmianan camina atu Nucěn Papa Diosbě 'apu 'inun 'imianan judíos sacerdotesa 'imiquin an Nucěn Papa Diosbě banaquin a rabicě 'imian. Usaquinmi 'imicěx ca mibě ěně menu 'icě unicaman 'apusa 'iti 'ain.

¹¹ A cantati cuatancěxun isquin cana anu Nucěn Papa Dios 'icě a 'imainun anua 'itsa běruñu ñu, axribia bamatimoí tsócě acama 'icě, 'imainun anua caniacěcě unicama 'icě, a něbětsioratia 'aisamaira tupúntisama 'aish ángelcama munuma banaia cuan.

¹² Ěsai ca munuma banai quiaxa:

—Carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama, ax ca bětsibě sěněnmaira 'icěn. A unin 'acě, axa camabi unicaman 'apu 'ianan, camabi ñun 'ibu 'ianan, camabi ñu 'unáncě, 'ianan cushiira a ca camabi unicama 'imainun ángelcamaribi rabiti 'icěn. Rabianan ca —asábi ca —quixun caquin rabiquin an cacě banacama cuati 'icěn. Cuěēnquin ca axribia cuěēnun rabiti 'icěn.

¹³ Usai banaia cuanan cana Nucěn Papa Diosan unio ñucama, naínu 'icě ñucama, 'imainun menu 'icě 'imainun bacanu 'icě, anua bamacě unicama 'icě anu 'icě unicama, acamaxa munuma banai ěsai quia cuan:

Ax anu tsócě Nucěn Papa Dios, a 'imainun Carnero 'icěsaribitia unin 'ucha cupí bama, aribi ca camaxunbi cuěēnquin axribia cuěēnun rabiti 'icěn. Rabianan ca —asábi

ca —quixun caquin rabiquin an cacë bana cuati 'icën. Ax cushiira 'aísha bëtsi 'apusama 'icë ca camaxunbi xëñibua 'aínbi a rabiti 'icën. Cuëenquin ca axribia cuëëñun rabiti 'icën.

¹⁴ Usaía cantaia ca 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acaman —usai ca 'iti 'icë —quixun caxa. Cacëbë rantin purúnquin ca a caniacëcë unicamanribi axa bamatimoi tsócë a rabi axa.

6

Mëcën achúshi 'imainun rabë anúan quirica tacáshcacë ñucama ñuicë bana

¹ Usaquin istancëxun cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë mëcën achúshi 'imainun rabë ñu a achúshi pëóshia isan. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama achúshinëxa caná banacësari munuma banai —ca chiquiti ut —quia cuan.

² Quicëbëtan isquin cana achúshi caballo uxua chiquitia isan. Axa a caballonu tsócë unin ca canti achúshi tuíanxa. Tuíanx uquin Nucën Papa Diosan 'inancëxun biquin, 'apúan mañucë mañuti mañutancëx ca axa ami nishcë unicama ñusmoi abë 'acananí cuanxa.

³ Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

⁴ Quicëbë ca bëtsi caballo, ushían chëxëira, anuax chiquíaxa. Axa a caballonu tsócë uni an ca bëtsibë bëtsibë 'acananí cëñuanánun unicama 'iminuan, Nucën Papa Diosan 'inancëxun, aín manë masínbu bi axa.

⁵ Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan. Cuaquin isquin cana caballo tunan chiquitia isan. 'Ën iscëxun ca anu tsócë unin, piti ñua 'itsairama 'ain, anun ñu 'ië tupúnti tuíanxa.

⁶ Isquin cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbëtsinuaxa banaia cuan, piti ñu cupíira 'aían ësai quia:

—Achúshi nëtën ñu mëëtancëxun bicë curíquinën camina achúshi kiloishi trigo biti 'ain. A biquinma camina rabë 'imainun achúshi kilo cebada biti 'ain. Usa 'aínbi ca i bimin xëni 'imainun vinoribi aín cupí usabi 'iti 'icën.

⁷ Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama itsíxa —ca chiquiti ut —quia cuatëcëan.

⁸ Cuaquin isquin cana bëtsi caballo, curua, chiquitia isan. Axa anu tsócë uni aín anëx ca Bamati cacë 'i axa. An Bamati cacë uni a nuibiancë, a unia ca Anua Uni Bamacë 'iti caquin anëcë a 'i axa. A uni rabë ca, ënë menu 'icë unicama 'aisamaira 'aísha nëbëtsi, rabë 'imainun rabë oquin tëacësa 'icëbia amo 'icë achúshi cëñunun Nucën Papa Diosan 'imi axa. Usaquin 'imicëxun ca a uni rabëtan 'acananía 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'acëñuma 'aísha 'aisamaira uni bamanun 'imianan 'insinan 'aisamaira uni bamanun 'imianan axa piánancë ñuinacan picëxa 'aisamaira uni bamanun 'imi axa.

⁹ Usai 'icëbëtan ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anúan quirica tacáshcacë ñu itsiribi pëóshaxa. Pëóshcëbëtan cana Nucën Papa Diosan bana cuanan, a banax ca aséribi 'icë quiax quicë cupí unin 'acëxa bama unicaman ñunshin, anuxun ñuina xaroti bucúncë maxax, a tëmúcüa isan.

¹⁰ A ñunshinax ca munuma banai quiaxa:

—Nucën 'Ibu Dios, upíira upí 'aish 'uchañumaira 'ixun mix quicësabi oquin 'acë 'icë, ¿uínsarainra caramina menu 'icë unicama, an nu 'a, a cupiti 'ain?

¹¹ Usai quia Nucën Papa Diosan 'inancëxun ca acama achúshi achúshinën chupa uxua bi axa. 'Inancëxuan bicëbëa ësouquin atu cai banaia cana cuan:

—Mitsu 'acēsariibi oquin axa Cristomi catamēcē raíri uniribi, unin 'aquin sēñontamainun, camina caínpainti 'ain.

¹² Usai 'icēbētan ca Carnero 'icēsariibitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacē ñu itsiribi pēóshaxa. Pēóshcēbē ca mecama shaíqui axa. Usai 'icēbē ca bari bēánqui axa, chupa tunánsa 'inun. 'Imainun ca 'uxē imi iscēsa 'i axa.

¹³ Usaía 'imainun ca suñúanēan bēcacēxa higos bimi paxa rēucucēsari 'ispa rēucūaxa.

¹⁴ Quirica taráncēsa 'inun taramēti ca naicamē'ēo nētēaxa. 'Imainun ca aín bashicama 'imainun naśicama anua 'icēnuax tacúaxa.

¹⁵ Usai 'icēbē ca axa Nucēn Papa Diosmi sináncēma unicama, 'apucama 'imainun uni cushibubē ñuñu unicama, 'imainun capitáncama, 'imainun uni chacama, 'imainun an uni itsi ñu mēēxuncē unicama, 'imainun an uni itsi ñu mēēxuncēma unicama, a camáxbi racuēti matá me shimú 'icē quinicamanu 'ianan aín bashinu 'icē xaxu chacama nēbētsi unēaxa.

¹⁶⁻¹⁷ Unēquin ca aín bashi 'imainun xaxu chacama caxa:

—A nētē anúan axa anu tsóti upíra upí, anu 'Apuira tsóti, anu tsócē Nucēn Papa Dios a 'imainun Carnero 'icēsariibitia unin 'ucha cupí bama, an axa ami sináncēma unicamami nishquin castícantí nētē ca uaxa. Usa 'ain ca unicamax úixbi iétima 'icēn. Usa 'ain ca nunu rurucubut, 'Apuira an nu isnúnma ca rurucubúquin nu unput. Carnero 'icēsariibitia unin 'ucha cupí bama, axa nun 'ucha cupí numi nishcē, an nu castícanxunma 'anun ca nu unēt.

7

'Itsaira judíos unicamax Nucēn Papa Diosnan 'aish 'unántiocē 'iá bana

¹ Usaquin istancēxun cana rabē 'imainun rabē ángel isan. Achúshinēx ca aucūaxa bari urucē anu nicē 'i axa. Bētsix ca ami bari cuabúcē anu nicē 'i axa. Bētsíxa baca rēbumi 'imainun ca bētsix baca tsípúmi 'i axa. A ángelcaman ca suñun me bēcanan parúnppa bēcaisama oquin bēaranan iribi bēcaisama oquin bēaraxa.

² Usaquin bēaranan mecamacēñun anu 'icē ñucama, 'imainun parúnppacēñun anu 'icē ñucamaribi 'atimonun ca Nucēn Papa Diosan a ángelcama aín cushi 'inánxa. Acama istancēxun cana bētsi ángel aucūaxa bari urucē anuax aia isan. An ca uquin axa bamatimoi tsócē, Nucēn Papa Diosan unicama, anun Cristonēn anē 'imainun Nucēn Papa Diosan anē aín bēmánanu cuēñōti ñu bēaxa. Usa 'ixun ca a ángelnēn munuma cuēncēni banaquin rabē 'imainun rabē ángelcama a caxa:

³ —Nun an Nucēn Papa Dios quicēsabi oquin 'acē unicama 'unánti oquin atun bēmánancama cuēñōcēma pan 'ain camina mecama 'imainun parúnppacama 'imainun icamaribi 'atimotima 'ain.

⁴ Catancēxun ca axa Nucēn Papa Diosmi catamēcē unicama 'unánti oquin cuēñōxa, uiti cara cuēñōcē 'icē quixun 'ēn cuanun ca a ángel ësai qui axa:

—A 'unánti oquin cuēñōcē unicamax ca 'aisamaira, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) uni 'icēn, atux ca Israelnēn mēcēn rabē 'imainun rabē bēchicēcaman rēbúnqui 'icēn.

⁵ Doce mil ax ca Judatan rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Rubénēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Gadnēn rēbúnqui 'icēn.

⁶ 'Imainun ca doce mil Asernēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Neftalínēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Manasésnēn rēbúnqui 'icēn.

⁷ 'Imainun ca doce milribi Simeonēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Levitan rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Isacarnēn rēbúnqui 'icēn.

⁸ 'Imainun ca doce milribi Zabulonēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Josénēn rēbúnqui 'icēn. 'Imainun ca doce milribi Benjaminēn rēbúnqui 'icēn.

Usai ca 'ēn cuanun qui axa.

'Aisamaira unían chupa uxua pañucē

⁹ Usaquin cuatancëxun cana unin tupúntisama, 'aisamaira uni isan. Acamax ca camabi menuax ucë 'aish bëtsi bëtsi unibu 'iaxa. Usa 'aish ca bëtsi bëtsi banan bananan anua Nucën Papa Dios, ax 'Apuira 'icë, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín bëmánon sëtécë 'iaxa. A camáxbi ca aín chupa uxua 'ianan xëbin pëchisa ñu pëchi tuíncë 'iaxa.

¹⁰ Usa 'aish ca camáxbi munuma banai quiaxa:

Anu 'Apuira tsóti, axa anu tsócë Nucën Papa Dios, an ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a cupí nun 'uchacama tërénquin xënbua 'aínbi ainan 'inun nu iëmiaxa.

¹¹ A unicamaxa quicëbë ca camabi ángelcaman, anu 'Apuira tsóti anua Nucën Papa Dios 'icë, 'imainun mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama, 'imainun axa 'itsaira bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsócë, acama nëbëtsioraxa. Nëbëtsioraquin ca anua ax 'icë anuax rantin puruni, meu bësuquin, Nucën Papa Dios rabiaxa.

¹² Rabiquin ca caxa:

Ësai ca 'iti 'icën. Mix cuëënnun ca camabi unicama 'imainun ángelcamanribi mi rabiiti 'icën. Camabi unicaman 'Apu 'ianan, camabi ñu 'unáncë 'icë cananuna —asábi ca — quiquin mi rabin. Min cushix ca chaira 'icën. Mixmi cëñútimoí usabi 'ia cananuna xënbua 'aínbi mi rabiiti 'ain. Usaquin cananuna 'ati 'ain.

¹³ Nucën Papa Dios rabiçëbëtan ca aín anu tsótinu tsócë caniacëcë uni achúshinën 'ë ñucáxa:

—¿An chupa uxua pañucë unicama ënëx cara ui 'ic? ¿Uinuax cara uax?

¹⁴ Çacëxun cana can:

—'Ën cana 'unaniman. Min camina 'unanin.

Çacëxun ca 'ë caxa:

—'Ënë unicaman ca ami sináncë cupí 'aisamaira tëmëraquinbi Nucën Papa Diosmi catamëti ëncëma 'icën. Atux ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí aín imi 'apati bama, ami catamëti aín 'uchacama tërëncë 'aish aín nuitu upí 'aish chucacësa 'icën, aín chupa uxuira axa chuañumasa 'inun.

¹⁵ Usa 'aish ca anua Nucën Papa Dios 'icë anubi 'icën. Anuxun ca nëtënbi, imëbi rabiquin, ax cuëëncësabi oquin a ñu 'axunia. Usoia ca Nucën Papa Dios ax 'Apuira 'aish cushi 'ixun, acama ënquinma bërúanti 'icën.

¹⁶⁻¹⁷ Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax anua Nucën Papa Dios 'icë anu 'ixun ca acamaxa nëtëtimoí upitax tsónun bërúanti 'icën. An 'aracacë ñuina aín 'ibun upí oquin 'unpax 'amianan bërúancësaribi oquin ca an aín unicama bërúanti 'icën. An ca acama chuámarua tani cuëënnun 'imiti 'icën. 'Imainun ca Nucën Papa Diosanribi atúxa iní masá nuitutia nëtëmiti 'icën. Nëtëmianan ca atúxa bëunan mëscutiabi aín bëun tërënti 'icën. Usa 'ain ca anu 'icë aín unicamax tëmëratëcënima, 'ianan 'acëñuma 'itëcënima, 'ianan shimatëcënima, 'ianan bari cushin xarotëcëncëma 'ianan añu 'itsísbi tantëcëntima 'icën.

8

¹ Usai a caniacëcë uni quicëbëtan cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an anun quirica tacáshcacë itsi, ashiquin pëóshia isan. Pëóshcëbë ca banai sharatima nëtëishi axa, media hora 'itámainun.

Mëcën achúshi 'imainun achúshi anun quirica tacáshcacë ñu pëóshcëcëncëbëtan Juanën ñu isa

² Usaía 'icëbëtan cana mëcën achúshi 'imainun rabë ángel Nucën Papa Dios bëmánon nicë isan. Iscëxun ca Nucën Papa Diosan 'ináncëxun, a ángelcama achúshi achúshinën manë banañu bi axa.

³ Usa 'ain ca bëtsi ángelribi, aín curi xanpa tuíanx uax, anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acëribi, a rapasu niraçëaxa. Usai 'ia ca aín unicaman a rabianan ñucacë banacamabëa aín cuin tëtëquianx 'irutanuan nëënnun Nucën Papa Diosan 'itsaira tsëpasa ñu a ángel 'inánxa.

⁴ Angelnëan tuíncë xanpa anuax ca sanu cuínbë, aín unicaman a rabianan ñucácë bana, ax anu Nucën Papa Dios 'icë anu cuaruaxa.

⁵ Usai 'icëbëtan ca ángelnën anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, anua tsisu rëquirucë biguin, a xanpanu 'aruquin buácatancëxun menu niaxa. Nicëbëa caná mëriti banacëbë ca bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa.

Manë banañucama

⁶ Usai 'icëbëtan ca a ángelcama mëcën achúshi 'imainun rabë, an aín manë banañu banonuxun mëníoxa.

⁷ Achúshi ángelnën pain ca aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru, a 'imainun tsi rëquirucë, acamabë imi mëscúcë, acamax meu nicëx rëucüaxa. Rëucucëbë ca 'aisamaira 'aíshbi mecama nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi nëëmëti nëtéaxa. Icama 'imainun basi paxacamaribi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi, amo 'icë achúshi ca nëëmëaxa.

⁸ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Usocëbë ca achúshi ñu chaira aín bashi nëëmëcësa 'icë nicëxa parúnpapanu nipacëcëbë parúnpapa chaira 'aíshbi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi imisa 'iaxa.

⁹ Usai 'icëbë ca anu 'icë ñuinacama 'imainun anu 'icë manë nunticamaxribi, 'itsa 'aíshbi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi cëñuti nëtéaxa.

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca 'ispa chaira, bimicëxa taban rëquirucësa 'aish naínuax rëquícuaianx nipacëaxa. Usari 'i ca bacacamabëa xëxácama 'itsa 'aíshbi nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'ain, amo 'icë achúshinu nipacëaxa.

¹¹ A 'ispax ca Mucaira caquin anëcë 'iaxa. Anu a 'ispa nipacëcë bacacamabë ca xëxácamaribi mucaxa. Usai 'ia mucacë cupí ca 'aisamaira uni bamaxa.

¹² Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbë ca bari, 'uxë 'imainun 'ispacamaribi 'itsa 'aíshbi nëbëtsi rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi bënámëti pëquicëma 'icën. Usa 'ain ca nëtë 'imainun imëribi nëbëtsi rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aíshbi amo 'icë achúshi bari, 'uxë, 'ispacaman pëcacëma 'iaxa.

¹³ Usacëbëtan istëcënquin cana ángel naínuax nuania isan. Nuania, munuma banai ësai quia cana cuan:

—Manë banañu rabë 'imainun rabë banocë 'aínbi ca rabë 'imainun achúshi ángelnënribia banocëbëtan, axa menu bucucë unicaman masócë 'ixun 'aisamaira paë tanti 'icën. Achúshi banocëbë tëmëranan ca bëtsi banocëbëribi tëmëranan bëtsiribia banocëbë usaribiti tëmëratëcënti 'icën.

9

¹ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënribi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuaxa 'ispa achúshi menu nipacëcë isan. Nucën Papa Diosan 'inácëxun ca anun quini chaira 'aish nëmínra xëocati ñu bixun tuíanxa.

² A tuíncë ñu anun ca quini chaira 'aish nëmínra a xëocaxa. Xëocacëx ca anuax tsin cuin chiquíaxa, manë tsi rëquirucë aín cuin chiquícësaribi 'inun. Chiquíquin a cuinan mapucëx ca bari bëánquicësa 'iaxa.

³ A tsin cuínuax ca 'aisamaira chanpusaribi ñu chiquíaxa, mecamanu cuanux. Nucën Papa Diosan 'imicëx ca a chanpucaman paëx, nibantan paësaribi 'iaxa.

⁴ Tsin cuínuax chiquitia ca Nucën Papa Diosan a chanpucama caxa: Menu 'icë basi, imaxu, chucu, ro, i acama camina 'atimotima 'ain. A 'aquinma camina, ax ca 'ënan 'icë quixun 'unánun aín bëmánanu 'ën anë 'aquin 'unántiocëma uni acama cuni 'atimoti 'ain.

⁵ Mëcën achúshi 'uxëan paë tanun 'aquinbi camina a unicama bamamitima 'ain. Usoquian cacëxun 'acëx ca aín paëx nibantan uni 'acëxuan paëocësa usaribi 'iaxa.

⁶ Usaía 'imainun ca a 'acë unicamax axbi bamatisa taníbi bamatima 'icën. Asérabi cana bamatisa tani quibi ca 'aisamaira oquin paë taníbi bamatima 'icën.

⁷ A chanpucamax ca anúan 'acánani suntáru cuancë caballo usaribi 'iaxa. Aín maxcánu ca curi mañuti 'acësa 'iaxa. 'Imainun ca aín bëmánan unin bëmánansa 'iaxa.

⁸ Aín bux ca xanun busa 'iaxa, aín xëtax ca 'inúanën xëtasa 'iaxa.

⁹ Aín namicamax ca manë chupan rabumëcësa 'iaxa. 'Ianan ca aín pëchi banamiaxa. Nuánquianquin ca 'aisamaira autua an niquincë caballonën 'acánani cuanquin buancëxa banacësaribi oquin aín pëchi banamiaxa.

¹⁰ A chanpucaman tsispin ca nibanta inasaribi 'iaxa. Ax ca anúan mëcën achúshi 'uxën uni paë tanmiti 'iaxa.

¹¹ A chanpucaman 'apu ax ca quini chaira 'aish nëmínra anu 'icë ñunshíncaman cushi 'iaxa. A ñunshinan anëx ca hebreo banan cacë Abadón 'icën, griego banan cacë ca Apolión 'icën.

¹² Usaquin ca rabë 'imainun rabë ángelnëan aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnëribi aín manë banañu banocëbëtan chanpun pain 'aisamaira oquin unicaman paë tanmiaxa. Usaquian 'acëbëtanbi ca rabë ángelnën aín manë banañu unicama paë tanun banocëma pan 'icën.

¹³ Banoíma 'ixun ca a rabë ángel achúshinën aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana anua Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'icë anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti, curi 'acë, aín cuëbícamanu i, vaca matúxcasa 'itánun 'acë, rabë 'imainun rabë, anuaxa banaia cuan.

¹⁴ Banaquin an bërí manë banañu banocë ángel a caía, ësai quia cana cuan:

—Camina Eufrates cacë baca rapasunuxuan nëacë rabë 'imainun rabë ángel a tubuxun ënti 'ain.

¹⁵ A rabë 'imainun rabë ángelcama Eufrates baca rapasunuxuan nëacë, ax ca anúan camabi unicama rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi acama 'ati nëtë utámainun nëacë 'iaxa. Usa 'ain ca anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuaxa banaia a cuaxun, manë banañu tuíncë ángel an nëacë ángelcama tubuxun ëanxa. Usaquin ca a baritia, a 'uxë, a nëtë, a horabi ca unia 'anun ëncë 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan mëníosabi oquin 'axa.

¹⁶ A rabë 'imainun rabë ángelcama aín suntárucamax ca 'aisamaira caballonu tsócë 'iaxa. Acamax ca 'aisamaira 'aish doscientos millones 'icë quiáxa quia cana cuan.

¹⁷ 'Ën iscëx ca a caballocama ësa 'iaxa: anu tsócë suntárucaman manë chupa atun shicánu 'icë ax ca tsi rëquirucësa 'ianan cuman batsisa 'aishbi tunántani 'ianan curúnsa 'iaxa. A caballocaman maxcatax ca 'inúanën maxcása 'iaxa. Aín cuëbínuax ca tsi rëquirucë 'imainun tsin cuin 'imainun azufre cacë ñu nëëmëti chiquíaxa.

¹⁸ Caballonën cuëbínuax chiquíicë ñucamax chiquíquin ca unicama nëbëtsi, rabë 'imainun achúshi oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi cëñuaxa.

¹⁹ A caballocaman inax ca maxcáñu 'aish runusa 'iaxa. Anun ca unicama paë tanmiquin 'atimoxa. Usai 'iquin ca caballocaman aín cuëbínuax chiquíicë ñucama 'imainun aín ina runusa, anun unicama 'aisamaira oquin 'atimiquin cëñuaxa.

²⁰ 'Aisamaira oquin 'atimocëxbia bamacëma unicamax ca sinanaquin, atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'iaxa. Ñunshin 'atimacama rabianan ca unin 'acë ñu, curi 'acë 'imainun uxua manë 'acë 'imainun panshían manë 'acë 'imainun maxax 'acë 'imainun i 'acë, a ñucaman isíma 'ianan cuatíma 'ianan nitsíamabi, a rabiquin an 'acësabi oquin ñu 'atima 'ati ënquinma 'axa.

²¹ Uni 'ati, 'imainun ñu xëax ñubë 'iti, 'imainun aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'iti, 'imainun aín bënëma 'aínbi uni itsibë 'iti, 'imainun ñu mëcamati, acama sinanaquin ënquinma usabi oquin 'axa.

10

Quiricaratsuñu ángel 'ia

¹ Bëtsi ángel cushiira, axribia naínuax aia cana isan. Ax ca nètë cuin mëu nicësa 'ianan aín maxcá manámi nónbai 'imainun aín bëmánan bari pëquicësa 'iaxa. 'Ianan ca aín quisi rabë tsi rëquiruia iscësa 'iaxa.

² Aín mëcënan ca bacacë quiricaratsu tuíanxa. Usai 'iquin ca aín taë mëqueunën parúnppa amánan aín taë mëmiunën me amáxa.

³ Usai 'itancëx ca 'inúan munuma banacësari banaxa. Banacëbë ca mëcën achúshi 'imainun rabë canacamë'ëoribi banaxa.

⁴ Caná banacëbëtan a banacama cuënëoti 'ixunbi cana naínuaxa ësai banaia cuan:

—Canacaxa quicëcama camina uisai quicë cara quixun unin 'unánun cuënëotima 'ain.

⁵ Angel an aín taë itsin parúnppa amánan aín taë itsin me amácë, an ca aín mëcën mëqueu 'icë manámi oxa.

⁶ Manámi oquin ca caxa:

—Axa bamatimoí tsócë, an naí, me, parúnppa, acama 'imainun anu 'icë ñucamaribi unio Nucën Papa Dios, an cuamainun cana cain: Ax quiasabi oi ca bërí 'iti 'icën.

⁷ Bëtsi ángelnën aín manë banañu banocëbë ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicamaxa, usai ca 'iti 'icë quiásabi oi 'iti 'icën. A bana uisai quicë cara quixun unin 'unánma 'aínbi ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën, manë banañu banocëbë.

⁸ A ángelnëxa quicëbëtan cana naíucüax banaia cuatëcëan, ësai qui:

—A ángel, axa parúnppa 'imainun menuribi nixun aín mëcënan bacanuxun tuíncë quiricaratsu a ca bitsi cuan.

⁹ Usaquian 'ë cacëx, ángelnu cuanquin cana —quiricaratsu camina 'ë 'inánti 'ai —quixun can. Cacëxun ca 'ë caxa:

—A cënë 'icë, ca bit. Bixun ca pit. Picëx ca min cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasaribi 'iti 'icën. Usa 'aíshbi ca min pucu 'ucë mëucüax mucaira 'iti 'icën.

¹⁰ Usaquin caquian 'ë 'inancëxun, aín mëcënuax bixun cana a quiricaratsu pian. Picëx ca 'ën cuëbínuax bataira 'aish buna rëpasa 'iaxa. Bata 'aíshbi ca 'ën 'ecëx 'ën pucunuax mucaxa.

¹¹ Usai 'icëbëtan cana ënë banaribi cuan:

—Bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi nètënu 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, a unicama ñuia Nucën Papa Dios quicë bana camina unicama ñuixuntëcënti 'ain.

11

Jesucristo ñuiquin an cacë ca rabë 'icë quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana Nucën Papa Diosan 'inancëxun i tsatisa biquin ësai quiaribi cuan:

—Tsatisa ënë i bixun camina anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín chaxcë tupúnti 'ain. Tupúanan camina anuxun ñu sanutanun nëënti, aín chaxcëribi tupúnti 'ain. Tupúanan camina an anuxun Nucën Papa Dios rabiçë unicama cara uiti 'icë quixun 'unánuxun tupúnti 'ain.

² A xubu rapasu 'icë me mëniócë, ashi camina tupúntima 'ain. Ax ca axa Nucën Papa Diosmi sinancëma unicamaxa anu 'inun ëncë 'iti 'icën. A unicaman ca cuarenta y dos 'uxëcama anu a xubu 'icë ëma, Jerusalén, a 'atimoí niti 'icën. Usa 'ain camina a xubu rapasu 'icë me mëniócë, a tupúntima 'ain.

³ A unicamaxa 'atimati anu nimainun cana an 'ë ñuiquin unicama canun rabë uni xuti 'ain. A uni rabë ax ca rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icën. An ca 'ën xucëxun 'aisamaira nètë, mil doscientos sesenta, a nètëcama 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunti 'icën. Atux ca masá nuitucë unían pañucësaribi chupa pañucë 'iti 'icën.

⁴ An 'ë ñuiquin unicama cati rabë uni axa rabë olivos cacë iisa 'imainun rabë anu lamparín nanti ñusa 'icë ax ca anua Nucën 'Ibu Dios, axa camabi menu 'icë unicaman 'ibu 'icë, a bëmánon nitsíncë, a 'icën.

⁵ Unían a 'atimoisa tancëxun ca atun aín cuëbínua tsi rëquiruia chiquínquin cëñuia. An a 'atimoisa tancë unix ca usaquian 'acëx bamati 'icën.

⁶ A rabëtax ca cushiñu 'icën. Usa 'ixun ca 'aisa tanquin atúan Nucën Papa Dios quicësabi oquin bana ñuixunmainuan 'uí 'ibúaxma 'inun 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bacanu 'icë 'unpax imi 'imiti 'icën. 'Aisa tanquin ca bëtsi bëtsi ñu 'aquin paë tania tëmëranun unicama 'imiti 'icën. Uiti oquin cara usoquin 'aisa tania usoquin ca 'ati 'icën.

⁷ Atúan unicama bana ñuixuncë nëtëcama inúcëbë ca piánancë ñuinasa ñu, ax quini chaira 'aish nëmínra, anuax chiquíti 'icën. Chiquítancëxun ca an unicama bana ñuixuncë rabë, ami nishi abë 'acánanquin ñusmoquin bamamiti 'icën.

⁸ Bamamicë 'aishbi maíncëma 'aish ca a ëma cha, anu Nucën 'Ibu Jesús i curúsocënu matása, Jerusalén, anu 'icë bainu racáti 'icën. A ëmax ca Sodoma 'imainun Egipto caquin anëcëribi 'icën, anu 'icë unicamaxa Sodoma 'imainun Egiptonu 'icë uníxa 'iásaribiti Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ain.

⁹ Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárutamainun anu racacë ca anu cuancë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menuax ucë 'ianan bëtsi bëtsi banan banacë, acaman isquin, uni raírinëan maíntisa taniabi 'amitima 'icën.

¹⁰ A rabëtan Nucën Papa Diosan bana ñuixunquin atun 'uchacama sinánmicë cupí ca axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicama a rabë bamacë isi cuëënti 'icën. Cuëëni ca abëa nuibanancë unicamabë ñu 'inánanti 'icën.

¹¹ Rabë 'imainun achúshi nëtë 'imainun nëtë itsi bari xamárucëbë ca a rabëtax bamaxbi Nucën Papa Diosan 'imicëx uinacëtëcëni niruaxa. Nirucëbë ca an atu iscë unicama ratuti racuëira racuëaxa.

¹² Racuëcëbëtan ca a rabëtan ësaquin caía naínuax banaia cuaxa:

—Nëri ca ut.

Cacëx ca axa atumi nishcë unicaman ismainunbi nëtë cuinan nëbëtsiocëx naínu cuanxa.

¹³ Usai 'icëbë ca me 'aisamaira shaíqui axa. Shaíqui ca Jerusalén ëma nëbëtsi rabë, mëcën rabë oquin tëacësa 'aishbi amo 'icë achúshi rurucubuaxa. Rurucubucëbë ca 'aisamaira uni siete mil bamaxa. Acama bamacëbëtan ca bamacëma unicaman racuëquin, Nucën Papa Dios naínu 'icë rabi axa.

¹⁴ Usaquin ca mëcën achúshi ángelnën aín manë banañu banocëbëtan bëtsi ángelnënríbi aín manë banañu banocëbëtan unicaman 'aisamaira paë tantëcëanxa. Usocëbëtan ca ángel itsi an tsiánquiira aín manë banañu, unicama paë tanun banocëma pan 'ixunbi bërí banoti 'icën.

Ashiquin manë banañu banoti

¹⁵ Usa 'ain ca a ángelnënbi aín manë banañu banoxa. Banocëbëtan cana naínuax sharati munuma banaia ësai quia cuan:

Bërí ca Nucën 'Ibu Dios 'imainun Cristo, Nucën Papa Dios an uni iëminun caísa, axëshi 'Apu 'ia. Nëtëtimoí usabi 'inux ca 'ia.

¹⁶ Usai banacëbë ca caniacëcë unicama mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë, axa anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon tsócë, acaman rantin puruni racábuti meu bësuquin Nucën Papa Dios rabi axa.

¹⁷ Rabi quin ca caxa:

Nucën 'Ibu Dios, min cushi ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Camina usabi 'iá 'ianan usabi 'aish, usabi 'iti 'ain. Cushiira 'ixun camina min cuëëncësabi oquin 'ain. 'Ai camina bërí mixëshi min unicaman 'Apu 'ain. Usa 'icë cananuna bërí —asábi ca —quixun caquin mi rabin.

¹⁸ Axa mimi sináncëma unicamax ca mimi xuamati nishaxa. Nishcë 'aínbi ca anun min uisoquin caramina atu 'ati 'ai, usoquin 'ati nëtë uaxa. Anun min camabi uni bama 'aishbia baísquicë isti nëtë ca uaxa. An mix quicë bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa min aín 'uchacama tërënnun mimi catamëcë 'ixun min bana cuacë unicama, aín cushi unicama 'imainun cushima unicamaríbi, camabi isquinmi anun mibëa 'inun bití nëtë ca

uaxa. 'Imainun ca anúan 'uchañu unicama anua atun ñu 'atima 'acë cupí camabi 'uchañu uni 'iti anu cuanti nētēribi uaxa.

¹⁹ Usai 'icēbē ca naínu 'icē anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu aín xēcuē xēoquiāxa. Xēoquicēbētan cana bunánti, anua Nucēn Papa Diosan cuēñēo maxax pará rabē nancē, a isan. Iscēbēa munuma caná mēriti banacēbē ca bētsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiāxa. 'Imainun ca 'uí 'aishbi matsiira 'aish iru ax rēucubuaxa.

12

Xanu 'imainun pianancē ñuina chaira capēsa 'aishbi ushíainra ñui quicē bana

¹ Usai 'icēbētan cana achúshi ñu naínu 'icē isan, ax ca xanu 'iaxa. Xanu 'aishbi bari mēu nicēsa 'ianan ca aín taē shimú 'uxē 'iaxa. Aín maxcánu ca mēcēn rabē 'imainun rabē 'ispa mañutiocē 'iaxa.

² Tuñu 'aish ca a xanu bacēnux paē tani bēnēti cuēncēanxa.

³ A istancēxun cana bētsi ñuribi naínua isan, ax ca pianancē ñuina chaira, maxē capēsa 'iaxa. Aín maxcá ca mēcēn achúshi 'imainun rabē 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcá achúshi achúshinu mañuti 'iaxa. Aín matúxcacama ca mēcēn rabē 'iaxa.

⁴ Aín ina chaira anun ca maēncēsoquin 'ispacama nēbētsi, rabē 'imainun achúshi oquin tēacēsa 'aishbi amo 'icē achúshi menua nipacēnun rēupaxa. Usoquin 'ispa rēupatancēx ca bacēnia aín tuá 'enux, tuñu xanu bēmánon niracēaxa.

⁵ Niracēxuan caínmainun ca a xanu bēbu tuá bacēanxa, ax canitancēx cushi 'ixun ca camabi menu 'icē unían aín bana cuanun 'imiti 'icēn. Usa 'ain ca aín tita bacēncē 'icē, anua ax 'icē anu abē 'Apu 'inun Nucēn Papa Diosan buánxa.

⁶ Bacēntancēx ca a xanu anu uni 'icēma menu cuanxa, anua ax 'iti Nucēn Papa Diosan mēnío anu. Mil doscientos sesenta nētēn 'i anu 'ia ca an mēníosabi oquin Nucēn Papa Diosan anúan ax upitax tsónun piti 'inánti 'icēn.

⁷ Usaía 'ian ca Nucēn Papa Diosan nētēnuax, ángelcaman cushi, Miguel, a 'imainun aín ángelcamax, pianancē ñuina chaira maxē capēsa a 'imainun aín ángelcamabē 'acananxa.

⁸ 'Acananquin ca Miguel 'imainun aín ángelcaman, pianancē ñuina chaira maxē capēsacēñun aín ángelcama ñusmoxa. Ñusmocēbē ca Nucēn Papa Diosan nētēnu anua atux 'iti 'aíma 'iaxa.

⁹ Anua atux 'iti 'aíma 'ain ca pianancē ñuina chaira maxē capēsa a aín ángelcamacēñunbi Nucēn Papa Diosan chiquínxun menu niāxa. A capēsa ñuina ax ca an bēráma Nucēn Papa Diosan uniotabatia uní paran 'aish ñunshin 'atimanēn 'apu, Satanás, an camabi menu 'icē unicama paráncē a 'icēn.

¹⁰ Usaía 'icēbētan cana Nucēn Papa Diosan nētēnuaxa ësai munuma banaia cuan:

—An ami catamēcē unicama, nucēn xucēantu, 'atimaquin ñuiquin nētēquinma nētēnbi 'imēbi Nucēn Papa Dios manóncē, ax ca ēnua chiquíncē 'icēn. Usa 'ain ca bērí an aín cushínbi ainan 'inun uni iēmīcē, Nucēn Papa Dios, ainshi asérabi aín 'Apu 'ixun, aín unicama bērúanan Cristo atun 'Ibu 'inun 'imiāxa.

¹¹ Aín unicama, nucēn xucēantu, ax ca Carnero 'icēsaribitia unin 'ucha cupí bama, ami catamēcē cupí atun 'ucha tērēncē 'ianan aín bana ēnquinma sináncē 'aish, ñunshin 'atimanēn 'apúan 'atima ñu 'amicēma 'iaxa. Atun ca axa ami nishcē unin bētsi bētsi ocēx bamatisa 'ixunbi Nucēn Papa Diosmi sinánti ēncēma 'icēn.

¹² Ñunshin 'atimanēn 'apu a Nucēn Papa Diosan aín nētēnuax chiquíncē 'ain, camina a nētēnu 'icēcama, mitsux cuēñti 'ain. Mitsux usaquin canan cana axa menu 'icēcama 'imainun axa parúnpapanu 'icēcama ësquin cain: Nucēn Papa Diosan aín nētēnuax chiquíncē 'aish ca ñunshin 'atimanēn 'apu 'aisamairai nishaxa, anun an ñu 'ati nētē ca 'itsama 'icē quixun 'unani. Nishquian ñu 'acēbētan camina 'aisamaira masá nuituquin tēmērati 'ain.

¹³ Usaía naínuax banaia 'ën cuacëbëtan ca pianancë ñuina chaira maxë capësa an — naínua chiquínxun ca 'ë menu niaxa — quixun 'unánquin, xanu axa bëbu tuá bacëncë, a 'atimonuxun nuiaxa.

¹⁴ Nuicëxbi ca a xanux Nucën Papa Diosan 'imicëx, tëtëcamë'ëon pëchisa rabë 'aish aín pëchi chaira 'iaxa. Anun anu uni 'icëma me, anu a ñuina chaira capësa ax cuantima, anu nuánti cupí ca usaquin Nucën Papa Diosan 'imiäxa, anuxun an mëníosabi oquin rabë 'imainun achúshi baritia 'imainun mëcën achúshi 'imainun achúshi 'uxën piti 'inánuxun.

¹⁵ Ñuina chaira capësa an ca a xanua bacan buántanun quixun aín cuëbitan 'unpax chaira, a caxuxun xucaxa.

¹⁶ Usocëbë ca me amo rabë tuqui baquicëbë, a ñuinacan xucacë 'unpax me 'ucë mëu atsini nëtëaxa. Usai 'iá 'unpax me 'ucë mëu atsincëbëtan ca a xanu bacan buáncëma 'icën.

¹⁷⁻¹⁸ Usai 'ia isi ca ñuina chaira capësa ax 'aisamairai xuatemati xanumi nishaxa. Nishi ca a xanun rëbúnqui raíri, an Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acë 'ianan an Jesucristomi sinánti ëncëma, a unicamabë 'acanani cuanxa.

13

Ñuinacan'ëo rabë ñui quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana parún papa masinu nixun ñuinacan'ëo parúnpapanuax uax 'iruia isan. A ñuinacan'ëo ax ca aín matúxcanëx mëcën rabë 'imainun aín matúxcanu 'icë mañutiribi mëcën rabë 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcataxribi mëcën achúshi 'imainun rabë 'imainun, aín maxcácamanuribi Nucën Papa Dios 'atimaquin ñui quicë bana cuënëocë 'iaxa.

² A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëox ca paru 'inúansa 'ianan aín taë xaëon taësa 'ianan aín cuëbitax 'inúan cuëbísä 'iaxa. A parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo ca capësa ñuinacan aín cushi 'inánan, aín bana cuacësaribi oquin aín bana cuanan unicaman an sinánmicësa oquin 'anun 'imiäxa.

³ Ën iscëx ca a parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín maxcá achúshi, unin motisama oquin tëacësa 'aíshbi mooxa. Mocëbë ratúquin ca camabi menu 'icë unin — cushiira ca ax 'icë — quixun sinánxa. Usaquin sinánquin ca aín bana cuaxa.

⁴ Parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a, aín cushi 'ináncë cupí, ca capësa ñuina chaira a camabi menu 'icë unicaman rabiäxa. Rabianan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëoribi rabi — asaribi ñu ca 'aíma 'icë — quianan ca — axa abë 'acananti ca 'aíma 'icë — quiäxa.

⁵ Usai quicëbëtan ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, ax a cërúai ami 'atimati bananun Nucën Papa Diosan ëanxa. Usaquin ca cuarenta y dos 'uxéan unicaman aín bana cuanun ëanxa.

⁶ Usaquian ëncëxun ca aín cuëbitan Nucën Papa Dios 'imainun anua ax 'icë 'atimaquin ñui bananan, aín nëtënu abë 'icë aín unicamaribi 'atimati banaquin ñuiäxa.

⁷ Usaquian ëncëxun ca camabi menu 'icë unicama, axa Nucën Papa Diosmi catamëcë, abë 'acananquin ñusmoxa. Ñusmoxun ca camabi menu 'icë unicama, bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi banan banacëcama, aín bana cuanun 'imiäxa.

⁸ Ënë menu bucucë, ui unicamax cara me uniotabacë 'ain, Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu aín anë cuënëoma 'icë, a unicaman ca axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín bana cuanan rabiäxa.

⁹ Uicaman cara upí oquin 'unántisa tania an ca aín pabitan ënë bana cuaquin aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën, ësai quicë:

¹⁰ Uicaman cara uni itsi sipuanun 'inania, acamaxribi ca sipuacë 'iti 'icën. An uni itsi manë xëtocën 'acë uni, a ca bëtsi unínribi usaribi oquin 'ati 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosmi catamëcë unicaman uisai cara ñu 'icëbëtanbi Nucën Papa Diosmi sinánti ëntima 'icën.

11 Bëtsi ñuinacan'ëoribi cana me mëucüaxa aia isan. Aín matúxca rabëtax ca carneronën matúxcasaribi 'i'axa. Ax ca capësa ñuina chaira ax banacësaribi banaxa.

12 A ñuinacan'ëo me mëucüax ucë, aín cushi ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo abë 'aish aín cushisaribi 'i'axa. Usa 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, axa motisama oquin tëacë 'aishbi mocë, a rabinun me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëon rabimi'axa.

13 Me mëucüaxa ucë ñuinacan'ëo an ca unían iscëma ñu 'anan unin 'acëma ñu 'axa. Usaquin 'anan ca unicaman ismainunbi tsi naínua menu 'ibúmi'axa.

14 Parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëon ismainun, usoquin 'anúan Nucën Papa Diosan ëncëxun ca unían iscëma ñu 'anan acëma ñuribi 'aquín, ënë menu 'icë unicama paránxa. Paránan ca a ñuinacan'ëo parúnpapanuax uaxa 'irucë axa manë xëtocën moti-sama oquin tëacë 'aishbi mocë, abi tanquin a iscësaribi 'itánun 'anun uni 'ami'axa.

15 'Amitancëxun ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo a tanquin 'acë ñu a banami-axa. Banamiquin ca uicaman cara a ñu ax isa dios 'icë quixun rabi'cëma 'icë, acama 'anun quixun uni 'ami'axa.

16 Usaquin 'anan ca camabi uni, 'apu unicama 'imainun 'apuma unicamaribi, ñuñu unicama 'imainun ñuñuma unicamaribi, an uni ñu mëëxuncëma unicama 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicamaribi, camabi aín mëcën mëqueu parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'inun 'unántioquin cuënëocë 'inun 'ami'axa. 'Amianan ca aín mëcën mëqueu 'unántiocëma 'icë, aín bëmánanu 'unántioquin cuënëomia'axa.

17 'Unántioquin cuënëocë bana ax ca parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo aín anë 'i'axa. Aín anë 'acëma 'ain ca aín número cuënëocë 'i'axa. Ui unicamax cara 'unántioquin cuënëocëma 'icë an ñu maruanan ñu biti ca 'aíma 'i'axa.

18 An ñu 'unáncë unin ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo uisai quicë cara aín número 'icë quixun 'unánti 'icën. Aín número nëx ca, seiscentos sesenta y seis (666) 'icën. Anëñu 'aishbia númeroñu unisaribi ca a ñuinacan'ëon número 'icën.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil uníxa cantati bana

1 Usaquin istancëxun istëcënquin cana Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a matá me Sión cacë, anua Jerusalén 'icë, anu nicë isan. 'Ën iscëx ca abë 'aisamaira uni, ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) unicama, axa aín bëmánanu Cristonën anë 'imainun Nucën Papa Diosan anëñuribi cuënëocë, a unicamax 'i'axa.

2 A isanan cana naínuaxa banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushínra banaruia cuacësa 'ianan caná munuma banacësaribi 'aish 'itsa unían aín arpa 'aia cuacësaribi 'i'axa.

3 Acama ciento cuarenta y cuatro mil unicamax ca anun cantacëma, canta iotan cantaxa. A cantax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a bëmánon 'imainun axa bamatimoi tsócë 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, acama 'imainun anu 'icë caniacëcë unicama mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë, acaman bëmánauncüaxa cantacë 'i'axa. Uinu 'icë unínbi ca a canta 'unántima 'icën, unicama ciento cuarenta y cuatro mil (144,000) a Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë, acaman cuni ca a canta 'unánxa.

4 A unicamax ca xanubë 'uchacëma 'ianan ñu 'atima 'ati cuëñima Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama ainanshi 'aish, ax quicësabi oi 'ia. Acamax ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun iëmicë 'ianan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ainanribi 'inun aín 'uchacama tërëncë a 'icën.

5 Ënë unicamax ca aín nuitu asé'abi upí 'aish cëmëi banacëma 'aish anu Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon 'ia.

Rabë 'imainun achúshi ángelnëxa bana

6 Usa 'ain cana bëtsi ángelribi isan. Camabi unin cuanun ca naínu nuani munuma banai, Cristo cupí ca unicamax xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quiaxa.

Camabi menu 'icë unicama bëtsi bëtsi unibu, bëtsi bëtsi menu 'icë, bëtsi bëtsi banan banacë an cuanun,

⁷ ca ësai munuma banaquin caxa:

—Anun Nucën Papa Diosan camabi uni aín ñu 'acësabi oquin, uisa cara oti 'icë usoquin 'ati nètë ca uaxa. Usa 'ain camina ami racuéquin a rabiti 'ain. An naícama, mecama, parúnpapacama, xëxácama unio, a camina rabiti 'ain.

⁸ Usai quicëbë ca bëtsi ángelribi a caxu ai quiaxa:

—Babilonia, a ëma chaira, anu 'icë unicaman ca aín xanuma 'aínbi xanu itsin ñunshini cuëënti, 'imainun 'aisamaira ñu 'atima, an 'acësaribi oquian 'anun quixun camabi menu 'icë unicama 'unánmiaxa. A ëma 'imainun anu 'icë unicamax ca bërí cëñúaxa, ca 'aíma 'icën.

⁹ Usai 'icëbë ai ca bëtsi ángelribi munuma banai ësai quiaxa:

—Uicaman cara parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë cupí aín bëmánanu cuëñöcë unicama, 'imainun aín bëmánanu cuëñöcëma 'aish aín mëcënu cuëñöcë 'icë

¹⁰ a unicama ca Nucën Papa Diosan 'aisamairai ami nishquin castíanti 'icën. Acaman ca anuaxa manë tsi 'imainun azufre rëquirucë, anuxun 'aisamaira oquin paë tanti 'icën. Nucën Papa Diosan ángelcama 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, acaman ca atúxa usai 'ia isti 'icën.

¹¹ Manë tsi anuxuan atun xëñibua 'aínbi paë tanti, anuax ca aín cuin nëtëtima tëxëquiruia. Usai ca an parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu a rabicë unicama, 'imainun ñuinacan'ëon anë anu cuëñöcë unicaman nëtëtimoquin nëtënbi imëbi paë tanti 'icën.

¹² Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan unicama, an aín bana quicësabi oquin 'anan Jesúsmi catamëcë, acaman uisai cara ñu 'icëbë tëmëraquinbi asérabi ami sinánti ëntima 'icën.

¹³ Usai ángel banaia cuatancëxun cana naínuaxa ësaiquin 'ë cai banaia cuan:

—Ënë bana ca cuëñöot: Ax Nucën 'Ibu Jesucristomi catamëcë unicamax ca bamatancëx chuámarua tani cuëënti 'icën. Naínuaxa banai quicësaribi oi ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí ësai quia: Usa unicaman ca bamatancëxun tëmëratëcënquin paë tantëcëntima 'icën. Añu ñucama cara Jesucristonan 'ixun a 'axuanxa, acama ca Nucën Papa Diosan manuquinma sinania. Usa 'ain ca a unicama chuámarua tani cuëënti 'icën.

Uva bimi bicësaribi oquin uni biti bana

¹⁴ Usaiquin istancëxun istëcënquin cana nètë cuin uxuanua unisa 'aish tsócë isan. Aín maxcánu curi 'acë mañuti 'imainun ca aín mëcënan machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuëñöcë tuíncë 'iaxa.

¹⁵ Usai 'imainun ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anuax bëtsi ángel chiquíaxa. Chiquiti munuma banaquin ca axa nètë cuínu tsócë a caxa:

—Bimicama ca pëcëti sënëanxa, anun a biti nètë ca uaxa. Min manë cuëñöcë, anun camina bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

Usai bimi biti ñui quíbi ca ángel, uni biti ñui quiaxa.

¹⁶ Quicëbëtainshi ca axa nètë cuínu tsócë an, unían manën tëaquin bimi upíbu bicësaribi oquin, camabi uni upíbu biaxa.

¹⁷ Usoquian axa nètë cuínu tsócë uni an upí unibu bicëbë ca bëtsi ángel naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquíaxa. Chiquíquiani ca anribi machítusa 'aishbi tëntúñu manë cuëñöcë buánxa.

¹⁸ Buania chiquicëbë ca ángel itsi, an ñu tsi nëënmianan tsi bënënti cushiñu, ax anuxun sanutanun tsëpasa ñu nëënti anuan chiquíaxa. Chiquítancëxun ca munuma banaquin axa manë cuëñöcëñu ángel caxa:

—Uvas bimicama ca pëcëti sënëanxa. Usa 'ain camina min manë cuëñöcë, anun tëaquin uvas bimicama biti 'ain, bixun camina timëti 'ain.

¹⁹ Quicëbëtan ca ángelcaman aín manë cuënuçë, anun tëaquin biquin timëtancëxun, anuxun chinínti anu buánxun bucúanxa. Usoquin 'acë, ax ca an aín bana cuaisama tanquin Nucën Papa Dios nishmia unicama a ñui quicë 'icën. Ax ca uisaira oquinshi cara Nucën Papa Diosan a unicama castícantí 'icë qui quicë 'icën.

²⁰ Usoquian anuxun uvas bimi chinínti anu buçunia cana isan. Iscëx ca ëmanuax anuxuan chiníncancëx 'aisamaira imi ëbánquianxa. A imi ëbanquianxa racácë, aín nëmin ca caballo nicë aín cuëbí sënën 'iaxa. Usa 'aish ca a imia me mapubiani ëbánquiancë, ax trescientos kilómetros sënën 'iaxa.

15

Ashiquian ángelnën, mëcën achúshi 'imainun rabë oquin unicama paë tanmia

¹ Usai 'icëbëtan cana bëtsi ñuribi naínu 'icë isan. A isi cana ratúan. Ratúquin cana ángel mëcën achúshi 'imainun rabë isan. Acama achúshi achúshinëx ca anun menu 'icë unicama aín 'ucha cupí castícantí ñuñu 'iaxa. Usoquin ca anuishi sënëonquin aín nishcë sënëntanun Nucën Papa Diosan 'amiäxa.

² Usoquin ángelcama isanan cana parúnppapa upí, bëxnan bëxnánquicë iscësa 'aishbi 'unpáxma 'aish tsi rëquirucëcëñun mëscucë iscësa isan. Anu ca 'aisamaira uni, arpa, anun Nucën Papa Dios rabiti, a ñuñu sëtéaxa. A unicamax ca parúnpapanuax uaxa 'irucë ñuinacan'ëo, a rabicëma, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu rabicëma, 'ianan aín número aín bëmánan 'imainun aín mëcënu 'acëma 'iaxa.

³ Anuax ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Moisés, an Nucën Papa Diosan cacësabi oquin 'á, a sinánan Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'á, aribi sinani ca Nucën Papa Dios rabi cantaxa. Èsai quicë ca a canta 'iaxa:

Minmi 'acë ñucamax ca upíira 'icën, unin sináncësamaira oquin sinánquin camina ñu 'acën. Mix camina Nucën 'Ibu Dios 'ain. Min cushix ca chaira 'aish bëtsi cushisama 'icën. Mix cushiira 'aish camina camabi menu 'icë unicaman 'Apu 'ain. Usa 'aish camina sinánñuira 'ixun paránquinma atúxribia upí 'inun 'iminux atun 'Apu 'ain.

⁴ Nucën 'Ibu Dios, ¿uix cara mimi racuétima 'ic? ¿Uin cara mi rabiñu 'ic? Mixëshi camina upíira upí sinánñu 'ain. Mix upí sinánñu 'ixun ñu upíshi 'aia iscë 'ixun ca camabi menu 'icë unicaman mimi sinánquin mi rabiti 'icën.

⁵ A unicama cantaia istancëxun istëcënquin cana naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu, aín xëcuëa xëóquia isan. A xubu mëúira 'icë 'iti anu ca bunánti anua Nucën Papa Diosan cuëñëo maxax pará rabë nancë 'iaxa.

⁶ Xëóquicëbë ca ángel, axa anun menu 'icë unicama 'aisamaira oquin tëmëramiti ñuñu mëcën achúshi 'imainun rabë, acamax anuax chiquíaxa. Aín chupax ca xapusa ñu uxuira 'acë, 'ianan chuañuma upíira upí 'iaxa. Anúan shitëcërëquicë ax ca curi 'acë 'iaxa.

⁷ Usa 'ain ca ángelcama chiquitia axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu acama achúshinën a ángelcama achúshi achúshi, xanpa curi 'acë 'inánxa. A xanpacamanu ca axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Diosan, anun atumi nishquin an 'atima ñu 'acë unicama castícantí ñu 'iaxa.

⁸ Ángelcama anuax chiquíicëbë ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua aín cushi 'ain, tsin cuinan nuturucësa 'iaxa. Usai 'icë cupí ca a mëcën achúshi 'imainun rabë ángelcaman ñu 'atia sënëntamainun uinu 'icë uníxbi a xubunu atsíncëma 'icën.

16

Anun uni paë tanmiti xanpanu 'icë ñucama ñui quicë bana

¹ Usai 'icëbëtan cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu 'ucë mëúcüax munuma banaquin a ángelcama caía ësai quia cuan:

—Mitsun xanpa buani camina anu 'icë ñucama, anun Nucën Papa Diosan an ñu 'atima 'acë unicama castícantí, acama menu tutucaí cuanti 'ain.

² Cacëx cuanxun ca achúshi ángelnën pain aín xanpanua 'icë ñu menu tutucaxa. Tutucacëbë ca uicamax cara axa parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë, 'ianan a tanquian a iscësa oquin unin 'acë ñu rabicë unicamanu 'aisamaira chancu 'iruaxa. Usai 'iquin ca aín namí chëquimiquin 'aisamaira oquin paëoxa.

³ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnën aín xanpanu 'icë ñu parúnpapanu tutucaxa. Tutucacëbë ca parúnpapa, uni bamacënën imisa 'iaxa. Parúnpapa axa imí 'ain ca anu 'icë ñuinacama bamaxa.

⁴ Usai 'icëbëtan bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu bacacamanu 'anan xëxácamanu tutucacëbë ca a 'unpáxcamaríbi imí 'iaxa.

⁵ Usaía 'unpáxcama 'icëbëtan cana an bacacama iscë ángel ësai quia cuan:

—Nucën 'Ibu Dios 'aish ca min sinan usabi asérabi upíira upí 'icën. Mix camina usabi 'iá 'aish usabi 'ain. A 'unpáxcamami usoquin imí 'imia isquin cana 'unan, min sinan upí 'ixúnmi ñu 'aisama cuëncëma cupí camina usoquin 'an.

⁶ Minmi usoquin tëmëramicë unicama an ca min uni 'itsaira 'anan an mixmi quicë bana uni ñuixuncë uni 'itsaira bamamiaxa. Usaquian 'acë cupí camina a xëanun imí 'inan. Atun 'ucha cupíbi ca usai 'ia.

⁷ Usaquin cuanan cana anuxun tsëpasa ñu sanutanun nëënti, anuax ësai qui banaia cuan:

—Usa ca. Nucën 'Ibu Dios 'aish camina min cushi chaira 'aish, bëtsi cushisama 'ain. Min sinan upíira 'ixun camina uisa caramina oti 'ai usoquin 'an. Mixmi ñu 'atima cuëncëma cupí camina usoquin 'an.

⁸ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu tutucaquin barinu anpëncaxa. Anpëncacëbëtan ca cushiira pëquiquin, barín 'itsisan unicama xaronun Nucën Papa Diosan 'imiáxa.

⁹ Usoquian 'aisamaira oquin 'itsis oquin xarocëxunbi ca unicaman sinanaquin atun ñu 'aisama 'acëcama ëncëma 'icën. Èníma 'ianan ca Nucën Papa Dios rabicëma 'icën. Nucën Papa Diosan ca anúan atu castíancë ñucama nëtëntsianxa. Usaquian 'ati 'aíshbi ca sinanatíma ami xuatemati nishi Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

¹⁰ Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu, anua parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo 'icë, anu tutucaxa. Tutucacëbë ca anua an 'ibuacë unicama 'icë ax bëánquiáxa. Usai 'icëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca aín unicama bënëáxa.

¹¹ Paë tani bënëquin ca aín paë 'imainun aín chancu 'aisamaira 'ain, axa naínu 'icë Nucën Papa Dios, ami nishi 'atimati banaquin ñuía. Usai 'i ca ñu 'atima 'ati ëni sinanacëma 'icën.

¹² Usai 'icëbëtan ca bëtsi ángelnënríbi aín xanpanu 'icë ñu Eufrates bacanu tutucaxa. Tutucacëbë ca aín 'unpax ësquiáxa, aucüaxa bari urucë menu 'icë 'apucamaxa anun unun.

¹³ Èsaquin isanan cana capësa ñuina chaira, 'imainun parúnpapanuax uax 'irucë ñuinacan'ëo, 'imainun an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, acaman cuëbínuaxa ñunshin 'atíma, tuan tita iscësa ñu rabë 'imainun achúshi chiquitia isan.

¹⁴ A ñunshin 'atímacama tuan tita iscësa, acaman ca unicama paránuxun unin 'acëma ñu 'axa. Usoquin 'anan ca camabi menu cuanquin, anu 'icë 'apucama aín suntárucamaxa bëtsi menu 'icë suntárubë 'acananux tsuáquirunun sinánmiáxa. Usa 'ixun ca camabi uni timëáxa, axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisamaira Nucën Papa Dios, an anun 'aisamaira oquin atu castíanti nëtë sënëncëbëtan.

¹⁵ “Èsai ca 'iti 'icën: An ñu mëcamacë uníxa unin sináncëma 'aínbi 'icësaribicuatsini cana 'ëx uti 'ain. 'Èx ucëbë ca an upí ñu 'aquin 'ëx uti cáincë uni, ax cuëënti 'icën. Ax ca chupa upí pañucësa 'aish rabíntíma 'icën. Usa 'aish ca chupañuma 'icëa uni raírinën iscëxa uni rabíncësaríbi 'ítíma 'icën”.

16 Ñunshin 'atimacama tuan tita iscësa, an sinánmicëx ca camabi menu 'icë 'apucama 'imainun aín suntárucamax Armagedón cacë me anu timéaxa. A mex ca hebreo banan Armagedón cacë 'icën.

17 Usai 'icëbëtan ca anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuax chiquícë ángel itsínribi aín xanpanu 'icë ñu tutucaxa. Tutucacëbëa naínu 'icë anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anua Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan:

—Anuishi sënénquin cana 'an.

18 Usai 'icëbë ca caná mëríti banacëbë bëtsi ñuribi sharámainun mecama shaíquiaxa, uisa nëténbia unin tansamaira oi.

19 'Icëbë ca Babilonia cacë ëma, ax achúshi 'aíshbi rabë 'imainun achúshisa 'itánun tuquimainun camabi menu 'icë ëma chanu 'icë xubucamax rurucubuaxa. Usaribi oquin ca Nucën Papa Diosan Babilonianu 'icë unicamami nishquin, atun ñu 'atima 'acë a manucëma 'ixun paë tanía tëmëratun castícanxa.

20 Mecama shaíquicëbë ca nasícama 'imainun matá me 'imainun aín bashicamaribi 'aíma 'inun nëtéaxa.

21 'Imainun ca 'uí 'aíshbi matsiira 'aish iru, acamax naínuax achúshi achúshinëx cuarenta (40) kilosa 'aish rëucubuaxa. Rëucubucëbëtan 'aisamaira oquin paë tani ca ami nishi a unicamax Nucën Papa Diosmi 'atimati banaxa.

17

'Atima xanu ñuibi Babilonia 'atimoti ñui quia bana

1 Usai 'icëbëtan ca xanpañu męcën achúshi 'imainun rabë ángelcama, a achúshinëx 'ënu oquin, xanu ñuicësoquinbi Babilonia ñuiquin ësáquin 'ë caxa:

—'Aisama 'aish ca Babilonia ëmanu 'icë unicamax ënë xanusa 'icën. Ca ut. Mi cana xanu 'atima, axa parún papa camánan tsócë, a cara aín 'ucha cupí uisoquin Nucën Papa Diosan castícantí 'icë quixun mi ismiti 'ain.

2 A ëmanu 'icë unicaman ca bëtsi menu 'icë unicamacëñun atun 'apuburibi, atun 'acësaribi oquian ñunshínquin 'atima ñu 'anun 'amiaxa.

3 Usaquin catancëxuan ángelnën, namáquin iscësa oquin isnun anu uni 'icëma menu 'ë buáncëxun cana xanu achúshi ñuinacan'ëo ushían a camánan tsócë 'isan. A ñuinacan'ëo anu ca 'itsa anë cuënëocë 'iaxa, anë 'aisama, Nucën Papa Diosmi 'atimati banacë ca a anëcamax 'iaxa. Usa 'aish ca aín maxcácamá męcën achúshi 'imainun rabë 'aish aín matúxcacama męcën rabë 'iaxa.

4 A xanu anu tsócë ax ca aín chupa minanën pucucësa 'imainun ushían 'iaxa. 'Imainun ca ñun curánan curi 'acë 'ianan maxax upíra upí 'acë 'ianan perla pañucë 'ixun curi 'acë xanpa tuíncë 'iaxa. A xanpanu ca aín ñu 'aisama 'acëcama purucësa 'iaxa.

5 Usa 'aish ca aín bëmánanu achúshi anë unin 'unáncëma 'aíshbi ësai quicë 'iaxa: “Ënë ëma cha, Babilonia, ax ca 'aisama xanucharibi 'icën. Usa 'aish ca a an 'unánmicë 'aish camabi uni 'imainun xanu, an nu 'aisama 'acë aín titasa 'icën”.

6 A xanúxa, Nucën Papa Diosan uni 'icëa unin 'acë 'imainun an Jesucristo ñuiquin uni bana ñuixuncë cupía unin 'acëx bamacë unicaman imi xëax, anun paëanx cuëëinra cuëënia cana isan. Isi, cana ratúira ratúan.

7 Ratutiabi ca xanpa tuíncë ángelnën 'ë caxa:

—¿Uisacatsi caramina ratutin? A xanu 'imainun ñuinacan'ëo anu a xanu tsócë, axa aín maxcá męcën achúshi 'imainun rabë 'ianan aín matúxca męcën rabë, a rabëtax cara uisa 'icë quixuan unin 'unáncëbëtanmabi cana mi 'unánmiti 'ain.

8 A ñuinacan'ëo a min iscë, ax ca 'iacëxa, 'aíshbi ca bërí 'aíma 'icën. Ca quini cha nëmínra anu 'icën. Anu 'aíshbi ca anu xëníbua 'aínbi paëira tani tëmëratí anu cuanux, quini cha nëmínra anuax chiquítí 'icën. A ñuinacan'ëo anua xanu tsócë, axa parúnpapanu 'ia, axa anu 'iá, 'aíshbi nëtëa 'aish utëcënia isi ca a Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti oquin nëtë ióñubi aín anë cuënëoma unicama, ax ratúira ratúti 'icën.

⁹ Sinánñu 'ixun camina 'ën mi cacë bana upí oquin cuati 'ain. Ënëx ca ësa 'icën: Anua xanu tsócë ñuinacan'ëo, aín maxcácame mēcën achúshi 'imainun rabë, acamax ca matá me mēcën achúshi 'imainun rabë, anu a xanu tsócë, asaribi 'icën.

¹⁰ Usa 'aish ca mēcën achúshi 'imainun rabë 'apucama asaribi 'icën. A 'apucamax ca mēcën amo 'icë sënën, axira paían cushi 'icë axa bamacëbë bamacëbë 'apu 'iacëxa. Achúshinëx ca bërí usaribi 'apu 'icën, bëtsi ca 'icëma pain 'icën. Ax ca 'apu 'aíshbi xë nibunuxunma 'aia.

¹¹ Acamax achúshi achúshinëx 'icëbë ca acama 'icësaribi 'aíshbi bëtsi axribi 'apu 'iti 'icën. Ax ca ñuinacan'ëo, anu a xanu tsócë, axa 'iá 'aíshbi nētécë, a 'iti 'icën. 'Apu 'itancëx ca anu ax xë nibua 'aínbi paëira tani tēmëratu anu cuanti 'icën.

¹² A ñuinacan'ëon matúxca mēcën rabë isquin camina mēcën rabë 'apu sinánti 'ain. Ax 'apu 'aíshbi ca 'apu 'icëma pain 'icën. Atux ca a ñuinacan'ëo abë 'apu 'iti 'icën, 'aíshbi ca xë nibuti 'ima achúshi horaishi 'apu 'iti 'icën.

¹³ A mēcën rabë 'apucaman ca raírinen sináncësaribi oquin sinania. Acaman ca a ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiti 'icën.

¹⁴ Acamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'acananti 'icën. 'Acananquin ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax cushiira 'aish, 'ibucaman 'Ibu 'ianan 'apucaman 'Apu 'ixun axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën. Axa abë 'icëcaman ca a amia catamënun caísquin Nucën Papa Diosan sinánmicë 'ixun uisai cara ñu 'icëbëtanbi a ëncëma 'icën. Usa 'ixun ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama abë 'icëcaman axa abë 'acanancëcama ñusmoti 'icën.

¹⁵ Usaquin catancëxun ca ángelnën ësaquin 'ë catëcëanxa:

—Parúnpapacama, anua 'atima xanu tsócë, a isquin camina 'aisamaira uni, camabi menu 'icë unibu 'ianan camabi banan banacë unibu acama sinánti 'ain.

¹⁶ A mēcën rabë matúxca a isquinmi mēcën rabë 'apu sináncë, acaman ca ami nishquin a xanu ñusmoti 'icën. Ñusmonan ca chupañuma 'imianan aín nami pianan tsin nëënti 'icën.

¹⁷ Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan a mēcën rabë 'apucama bëtsin sináncësaribi oquían sinánun 'imiáxa. Nucën Papa Diosan 'imicëxun ca atun, anua a xanu tsócë ñuinacan'ëon cacësabi oquin 'anan atúan 'ibuacë unicama usaribi oquin 'anun 'amiáxa. Aín banacama sënëntamainun usai 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa.

¹⁸ Ami iscë xanu a sinánquin camina ëma cha, anu 'icë unicama 'aisama 'ixun camabi menu 'icë 'apucama 'imainun atun unicama, asaribia 'inun 'unánmicë, a sinánti 'ain.

18

Babilonianu 'icë unicama ñusmo

¹ Usai 'icëbëtan cana bëtsi ángel naínuax aia isan. Ax cushiira 'ixun ca aín pëcacën mecama pëcaxa.

²⁻³ Ai ca munuma banai quiáxa:

—Babilonianu 'icë unicaman 'aisamaira oquin ñu 'atima 'acë 'ixun ca bëtsi mecamanu 'icë unicamanribia usaquin 'anun sinánmiáxa. Camabi nētënu 'icë 'apucamaxribi ca Babilonianu 'icë unicaman 'aia isi aín unicamabë usaribiti 'i cuëëanxa. Babilonianu 'icë an ñu marucë unicamax ca 'itsa ñu upíira 'imainun cupíira bianan maruanan aín nuitunën upí oquin sinanima 'itsa curíquiñuishi 'iti sinánxa. Atúxa usai 'ia isi ca camabi menu 'icë an ñu marucë uni, Babilonianu 'icë ñu biquin marui 'itsa curíquiñu 'iáxa. A ëmanu 'icë unicamaxa usai 'i 'aisama 'icë ca Nucën Papa Diosan ñusmoxa. Ñusmocëbë ca anu 'icë xubucama rurucubuaxa. Usa 'ain ca ñunshin 'atimacama anu bërí 'ia, uisaira ñunshin 'atimacama cara, ax ca anu 'ia, 'imainun ca uisa ñu pëchiu 'atima cara unin cuëëncëma, axribi anu 'ia.

⁴ Usai naínuax ucë ángel quicëbëtan cana naínuaxa bëtsi banan banaia cuan, ësai quicë:

—'Ën unicamax, mina anu 'icë unicama 'icësaribiti 'uchain camina a ëmanuax cuanti 'ain, a unicama atun 'ucha cupí tēmëramicësaribi oquin mitsuribi tēmëramiti rabanán.

⁵ Atun 'ucha ca 'aisamaira 'icën, ñu manámi chaioruquin bucúncësa ca ax 'icën. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan atun 'uchacama manuquinma sinánxa.

⁶ Anu 'icë unicaman uni raíri tēmëramicësaribi oquin camina mitsun atu tēmëramiti 'ain. Atúan uni raíri tēmëramicësamaira oquin camina aturibi tēmëramiti 'ain.

⁷ Anu 'icë unicaman rabíquin, —nux cananuna bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'ai — quixun sinánan atux cuëëncësabi oquinshi 'aiabi camina acama 'aisamairai tēmëranun 'imiti 'ain. Atun ca “ën cana casunamëcë xanun 'acësoquin tēmëratima 'ai” quixun sinania.

⁸ Usaquian sináncëbëbi ca anúan atu tēmëramiti nëtë uti 'icën. A nëtën ca 'itsa uni bamati 'icën. 'Imainun ca raíricamax rarumati tēmëranan 'acëñuma 'aish bamatisa tanti 'icën. A nëtën ca a ëmacamax tsin picë 'iti 'icën. Usaquin ca Nucën 'Ibu Diosan ax cushiira 'ixun atun 'uchacama cupí atu 'uchoquin castícantí 'icën.

Usai náinuaxa banaia cana cuan.

⁹ Bëtsi 'apucama, an aín unicamaribia Babilonianu 'icë unicaman ñu 'atima 'acësaribi oquin 'anun 'amicë, ax ca Babilonia tsin piquin cëñucëbëa, aín cuin tēxëruia isi, munuma rarumati inti 'icën.

¹⁰ Ianan ca racuëti 'uracëox quiti icën:

—Usai 'imari 'itibi camina 'in. Babilonia chaira, mix bëtsi ëmasama 'iá 'aíshbi camina bënëtishi Nucën Papa Diosan 'uchoquin castícantë 'ain.

Usai ca 'apucama quiti 'icën.

¹¹ A ëmanu 'icë unícamaxa cëñúcë 'ain ca camabi menu 'icë an ñu marucë unicama rarumati inti 'icën, bëría an atun ñu maruti 'aíma 'ain.

¹² Ñu curi 'acë, manë uxua 'acë, maxax upíira upí ichúcësa, perlas, chupa xapu 'acësa upí oquin xëocë, bëtsi chupa minanën pucucësa, chupa ushían, acama 'imainun bëtsi bëtsi sanu i, elefante xëta 'acë ñu, cupíira cupí ñu, i 'acë, 'imainun cashtá manë 'acë 'imainun bëtsi manë 'acë 'imainun upíira maxax uxua 'acë acama,

¹³ 'imainun sanu ro, i baca sanuira oquin 'acë, tsëpasa 'aíshbi nëëncëx sanuira ñu, vino, xëni, trigo, trigo rëncë, acama 'imainun a ñu papimiti 'aracacë ñuina 'imainun carnero, caballo, caballonëan niquincë auto, 'imainun uni, an uni itsi ñu 'axúnun maruti, a ñucama bëia —an biti ca bërí 'aíma 'icë —quixun sinani ca an usa ñu marunuxun bëcë unícamax rarumati inti 'icën.

¹⁴ Inquin ca ësaquin a ëmanu 'icë unicama cati 'icën:

—Anúnmi cuëëan bimiñuma camina 'ain. Mitsun ñu upíicama 'imainun mitsun ñun curánacama ca cëñuti nëtëaxa, camina acama istëcëntima 'ain.

¹⁵ Usa 'ain ca an axa Babilonianu 'icë unicama ñu 'inánquin 'itsa curíqui bicë unicama racuëti 'ura sëtëtax rarumati inti 'icën.

¹⁶ Iní ca ësai quiti 'icën:

—'Imari 'itibi ca 'iaxa. A ëma cha anu 'icë unícamax ca xanun atun chupa upíira upí minanën pucucësa 'imainun ushíanën pucucë pañucësa 'iaxa. 'Ianan ca xanu ñu cupíira cupí, curi 'acë, maxax upí 'acë, 'imainun perla, po namë iscësa, usa ñucaman mëníocacësa 'iaxa.

¹⁷ Usa 'aínbi ca bënëtishi a ñu cupíira cupí ax cëñúaxa.

Usai quicëbë ca ax manë nuntiñu 'icë unicama, 'imainun an a nunticama niquincë unicama, 'imainun axa a nunticaman cuancë unicama 'imainun parúnpapan bëtsi bëtsi nëtënua maruti ñu bënux cuancë unícamaxribi 'ura sëtëaxa.

¹⁸ Sëtëtax ca a ëma usoquin nëëncëxa aín tsin cuin tēxëruia isi cuëëncëni ësai quiaxa:

—Uinu 'icë ëmáxbi ca ënë ëmasama 'iaxa.

¹⁹ Quianan ca masá nuitucë uníxa 'icësaribiti me cupúcë bitancëx aín maxcánu mapucuti rarumati ini quiaxa:

—Usai 'imari 'itibi ca 'ia. A ëmanu 'icë unícamax 'aisamaira curíquiñu 'ixun ca an aín manë nuntin maruti ñu bëcë unícaman ñu biaxa. Bicëbë ca a unícamaxribi 'aisamaira curíquiñu 'iaxa. Usa 'aínbi ca bënëtishi a ëmanu 'icë unícamax cëñúaxa.

²⁰ Usai quianan ca ësairibi quiaxa:

—Aín unicama paë tanmiquin tēmëramicë, a cupíquin ca Nucën Papa Diosan Babiloni-anu 'icë unicama cëñuaxa. Usaquin 'an ca naínu 'icëcama, 'imainun an aín bana ñuixunun Jesusan caíscë unicama, 'imainun an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama, 'imainun axa ami catamëcë aín unicama, camáxbi cuëënti 'icën.

²¹ Usai a unicamax quicëbëtan ca anun ñu bacati cushiñu ángel achúshinën maxax chaira, anun ñu rënti maxáxxa, a biquin parúnpapanu niaxa. Ni ca quiaxa:

—A maxax istëcëntimoquin nicë usaribi ca Babilonia, a ëma chaira, 'imainun anu 'icë unicamaxribi unin a istëcëntimoquin cëñucë 'iti 'icën.

²²⁻²³ Anu 'icë, an ñu marucë unicama bëtsi menu 'icë an ñu marucë unicamasama 'aish, ñubë 'ixun ca camabi menu 'icë unicama paránquin 'atima ñu 'amiaxa. Usa 'aínbi ca Babilonia ëma cha anuxun arpa cacë ñua raírinën 'amainun raírinënribi pacon banomainun bëtsi bëtsi ñucamaribi 'ai cuëëni sharatia unin cuatëcëntima 'icën. An í 'anan manë unioçë unían anuxun 'atëcënti ca 'aíma 'iti 'icën. An ñu rëncë xanúan ñu rënquin tarúncaia ca unin cuatëcëntima 'icën. Anun xubucama pëcati lamparín ca 'aíma 'iti 'icën. Unin xanu biti nëtë ca 'itëcëntima 'icën.

²⁴ An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'imainun axa ami sináncë unicama 'imainun camabi menu 'icë unia unin 'acë, ax ca Babilonianu 'icë unicaman 'ucha 'iaxa. Usa 'ain ca Babilonianu 'icë unicama Nucën Papa Diosan cëñuaxa.

19

¹ Usaquian 'an cana 'aisamaira uníxa naínuax munuma sharati banaia cuan, ësai qui: Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Axa 'Apuira 'aish cushiira an ca uni ainan 'inun iëmiaxa quiquin ca camabi unin a rabiti 'icën.

² Ax aín sinan upíra 'ixun ca uisa cara oti 'icë usoquin 'aia. Ñu 'atima cuëënquinma ca usoquin 'aia. Usa 'ixun ca Babilonia ëmanu 'icë unicama, an camabi menu 'icë unicama 'atima ñu 'anun 'unánmianan ami sinánxma 'inun 'unánmicë cupí acama 'uchoquin castícanxa. Usaquin 'aquin ca an aín unicama 'acë unicama cupiaxa.

³ Usai quianan ca ësairibi quitëcëanxa:

—Nucën Papa Dios cananuna munuma banaquin rabin. Nëëmëti ca Babilonia bënámëtima 'icën. Usa 'aish ca xëñibua 'aínbi aín tsin cuin nëtëtima 'icën.

⁴ Usai 'imainun ca mëcën rabë 'imainun taë rabë 'imainun rabë 'imainun rabë caniacëcë unicama 'imainun axa 'itsa bëruñu rabë 'imainun rabë ñu, axribia bamatimoi tsóçë, acaman ca aín bëmánon meu bësuquin Nucën Papa Dios, 'Apuira, a rabi cuëënquin caxa:

—Usai ca 'iti 'icën. Miishi cananuna munuma banaquin rabin.

⁵ Cacëxa anu Nucën Papa Dios 'icë anuax ësai banaia cana cuan: An axa cuëëncësabi oquin 'acë unicama, aín cushibu 'imainun aín cushimabu, mitsun camina camaxunbi Nucën Papa Dios rabiti 'ain.

Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, a unin xanu bicësa isá bana

⁶ Usai quicëbëtan cana 'aisamaira uni munuma cushin banacësari banaia cuan. A banax ca baca xuqui cushíinra banarucësari 'ianan caná munuma banacësaribi 'iaxa. Èsai banaia cana cuan:

Nucën 'Ibu Dios axa aín cushi chaira 'aish bëtsi cushisama, ax ca 'Apuira 'icën. A cananuna munuma banaquin rabin.

⁷ Cuëëinra cuëënquin a rabinun ca rabican. Anúan a Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax aín unícamabë biránanti nëtë ca uaxa. Aín unicamax ca abë 'inux mëníocaxa, unían biti xanúxa aín bënëbë biránanux upiti mëníocacësaribiti.

⁸ Usa 'ain ca aín unicama chupa chuañuma, uxua upíra pañucësa 'icën. Banaia ësai quia cana cuan. Axa Jesucristomi catamëcë unicaman pañucë chupa, ax ca aín nuitu upí 'ixun upí ñu 'acë a 'unántiocë 'icën.

⁹ Usai quicëbëtan ca ángelnën 'ë caxa:

—Ësaquinribi ca cuënëot: “Uicamax cara Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anúan aín unicama abë 'iti nëtëan abë 'inun camicë 'icë, acamax ca cuëëinra cuëënti 'icën, unían xanu biquin abëtan pi unun camicë unicamax cuëëncësamaira oi”.

Ësaquinribi ca 'ë caxa:

—Ënë bana a 'ën mi cacë ax ca Nucën Papa Diosaxa quicë 'icën. Ca asérabi 'icën.

¹⁰ Quicëbë cana a rabinux a ángel tanáin rantin purúan. Usai 'iabi ca 'ë caxa:

—Usai 'iáxma ca 'it. Uicaman cara Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunia an ca Jesús ñuiquin an 'unánmicë banacama uni ñuixunia. Mibëtan ax Jesús quicë banacama quicësabi oi 'icë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësaribi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

Axa caballo uxuanu tsócë

¹¹ Usaquin ángelnën cacëxun cana naí panárabëcë isan. Anuaxa caballo uxua chiquitia cana isan. Ax a caballonu tsócë, ax ca Aín Quicësabi Oquin 'Acë caquin anëcë 'ianan ca An Uni Paráncëma caquin anëcë 'iaxa. Usa ax 'ixun ca 'atima unicama a uisoquin cara 'aisa tania usoquin castícanan axa upí sinánñucama a upí oia.

¹² Aín bëru rabë ca tsi rëquirucë ënxáira iscësa 'iaxa. Axa asérabi 'apuirá 'ain ca 'apun mañuti 'itsaira aín maxcánu 'iaxa. Aín anë cuënëocë 'icë ca uinu 'icë unínbi uisai quicë cara a 'icë quixun 'unántima 'icën, ainshi ca 'unania.

¹³ Aín chupa ca imin pucucë 'iaxa. Ax ca aín anë Nucën Papa Diosan Bana caquin anëcë 'iaxa.

¹⁴ Axa naínu 'icë caballo uxuanu tsócë ax chiquitia ca aín caballo uxuanu tsotax naínuax chiquíquin axa abë 'icë unicaman a nuibianxa. An nuibiancëcamax ca chupa uxua upíra upí chuañuma pañucë 'iaxa.

¹⁵ Ax pain chiquicë aín cuëbínuaxa machítusa manë xëtocë chiquitia cana isan. A manë xëtocë ax ca camabi menu 'icë axa ami sináncëma unicama anun 'ati 'iaxa. Ax cushi 'ixun ca camabi menu 'icë unían aín bana cuanun 'imiti 'icën. 'Imainun ca ax cushiira 'ixun axa ami nishcë unicama Nucën Papa Diosan mënósabi oquin castícantí 'icën, uvas bimia taën chacacëx cëñúcësaribi 'inun.

¹⁶ Aín chupanu 'imainun ca aín quisinuribi ësaquin cuënëocë 'iaxa: “Apucaman 'Apu 'ianan 'ibucaman 'Ibu”.

¹⁷ Usaquin istancëxun cana ángel achúshi barinu nicë isan. An ca munuma banaquin axa me manámi nuáncë ñu pëchiucama ësaquin cuëanxa:

—Ca ut, Nucën Papa Diosan mitsúnmi pinun mënócsabi oquin nami pinux ca timëti ut.

¹⁸ 'Apucama 'imainun suntárunën capitáncama, 'imainun aín cushi unicama, 'imainun axa caballonu tsócë unicama a 'imainun atun caballocalamaribi, 'imainun an uni ñu mëëxuncëma unicama, 'imainun an uni ñu mëëxuncë unicama, 'imainun aín cushima unibu, 'imainun aín cushi unibu acama bamacë pi ca ut.

¹⁹ Usaquin caia cuatancëxun cana ñuinacan'ëo, 'imainun camabi menu 'icë 'apucamacëñun aín suntárucama 'acananuxa tsuáquirui timëcë isan. Acamax ca aín suntárucamacabë axa caballo uxuanu tsócë abë 'acananuxa timëcë 'iaxa.

²⁰ 'Acanánia ca ñuinacan'ëo acëñun a rabiquian Nucën Papa Dios rabixunma 'anun quixun an unicama paráncë ñuinacan'ëo aribi bicanxa. An usoquin unicama paráncë ñuinacan'ëo ax ca an bëtsi ñuinacan'ëo 'itsa maxcáñu an ismainun unin 'acëma ñu 'aquin uni paran a 'iaxa. Ax ca an 'itsa maxcáñu ñuinacan'ëonan 'icë 'unántioquin cuënëocë unicama, 'imainun an a tanquin 'acë ñu rabicë, acama paran a 'iaxa. 'Acananquin bitancëxun ca a ñuinacan'ëo rabë 'ianëmë'ëosa manë tsi anuaxa azufre 'imainun manë tsi rëquirucë anu 'inun niaxa.

²¹ A rabëa anu 'inun nicë 'ain ca axa caballo uxuanu tsócë an aín cuëbínuaxa chiquícé manë xëtocë anun axa 'acananux timécëcama cëñuquin 'axa. Usaquian 'acë aín nami pi ca camabi ñuina pëchiucamax pucháxa.

20

Mil baritia ca ñunshin 'atimacama sipuacë 'iti 'icë quixun ñui quicë bana

¹ Usaquin istancëxun cana ángel naínuax ubutia isan. A ángelnëx ca quini chaira, anun aín xëcuë xëocati ñu a tuíanan, manë risi chaira aribi tuíncë 'iaxa.

² Ubútancëxun ca a ángelnën capësa 'aíshbi pianancë ñuinacan'ëo chaira, an bëráma runusa 'ixun Nucën Papa Diosan uniotabatia uni paran 'ixun camabi menu 'icë uni paráncë, ñunshin 'atimanën 'apu Satanás, a biquin mil baritia niaxma 'inun manë risin nëaxa.

³ Usoquin nëatancëxun ca quini chaira anu nipáxa. Nipátancëxun xëpuquin ca uinu 'icë unínbi xëocaisama oquin 'unántioxa. Anuaxa unicama parántëcënux chiquitima, anu mil baritian sipuacë 'inun ca ángelnën a capësa ñuina nëaxun quini chairanu nipáxun xëpuaxa. Usaquin nipácë 'aish ca mil baritia 'icëbëtan chiquíncë 'iti 'icën, 'uráinra 'inuxmabi.

⁴ Acama istancëxun cana anu tsóti cha bëtsi bëtsi isan. Anu ca an uni raíri ñu upí cara 'axa, ñu upíma cara 'axa quixun isti, acama tsócë 'iaxa. Acama isanan cana axa —'ëx cana Jesúsnan 'ai —quiquin bana ñuixuncë cupí tëbíscacë unicama, 'imainun axa Nucën Papa Diosan bana cuacë cupí tëbíscacë unicama, acaman ñunshínribi isan. Acamax ca 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxca ñuinacan'ëo a rabima, 'ianan a tanquin unin 'acë ñu a rabima, 'ianan ainan 'inun 'unántioquin aín bëmánan 'imainun aín mëcën cuënëocëma 'iaxa. 'Ën iscëx ca acamax bama aíshbi baísquiaxa. Baísquitancëx ca Cristobë mil baritia 'apu 'iaxa.

⁵ Acamax baísquicë 'aínbi ca axa bama raíri baísquicëma pan 'iaxa, mil baritia inúcëbë cuni baísquinux.

⁶ Uicamax pain cara baísquicë 'icë, acamax ca Nucën Papa Diosan 'imicëx aín nuitu upíira 'aish cuëëinra cuëënti 'icën. Bamatëcëntimoi ca xëñibua 'aínbi Nucën Papa Diosbë 'iti 'icën. Bamatëcëntimoi ca Nucën Papa Dios 'imainun Cristo cuëënquin rabianan abë mil baritian 'apu 'iti 'icën.

⁷ Mil baritia inúcëbë ca Nucën Papa Diosan 'imicëx Satanás quini chaira anuax chiquíti 'icën.

⁸ Chiquítancëxun ca camabi menu 'icë unicama paránquin bëtsi oquin sinánmiti 'icën. Usoquin 'anan ca Gog cacë 'apu 'imainun Magog cacë 'apu 'imainun aín unicama paránquin tsuáquirumiquin axa Nucën Papa Diosmi sináncë unícamabëa 'acananun timëti 'icën. An timécë unícamax ca 'aisamaira 'aish parún papa masisaribi 'iti 'icën.

⁹ 'Ën iscëxun ca tsuácarucëxun mecamanu cuanquin a suntárucaman anua an Nucën Papa Diosan bana cuacë suntárucama 'icë, a bëararanan a Nucën Papa Dios cuëëncë ëma, Jerusalén, aribi bëararaxa. Bëararatiabi ca Nucën Papa Diosan naínuax ucë manë tsin a suntárucama cëñuaxa.

¹⁰ Usoquin cëñuaxan ca ñunshin 'atimanën 'apu, an unicama paráncë, a 'ianëmë'ëosa manë tsi, anuaxa azufreribi rëquirucë, anu 'inun niaxa. Anua 'itsa maxcáñu 'ianan 'itsa matúxcañu ñuinacan'ëo a 'imainun bëtsi ñuinacan'ëo an Nucën Papa Dios rabiquinma ñuinacan'ëo rabinun quixun unicama paráncë, anu atux 'icë ca ñunshin 'atimanën 'apuribi anu niaxa. Anuxun ca acaman nëténbi imëbi xëñibua 'aínbi nëtëtimoquin paë tanquin tëmëratí 'icën.

Anu Nucën Papa Dios 'icë, a bëmánon unicama sëtëcë isa

¹¹ Usaquin istancëxun cana anua 'apu tsóti uxua chaira isan, anu tsócë aribi cana isan. Iscëxbi ca ax anu 'ain, me 'imainun naícama 'imainun anu 'icë ñucama nëtëaxa, nëtëti ca anua ax 'iti 'aíma 'iaxa.

¹² Usaquinribi isanan cana axa bama unicama, uni cushibu 'imainun uni cushimabu, acamaxa baísquitancëx anua Nucën Papa Dios 'icë aín bëmánon sëtécë isan. A unicamaxa sëtëmainun ca quirica achúshi, anu ui unicamax cara Nucën Papa Diosbë 'iti 'icë quixun aín anë cuënëocë, ax bacacë 'iaxa. A isanan cana bëtsi quiricacamaribi isan. A quiricacamanu ca añu ñucama cara unicaman 'axa quixun cuënëocë 'iaxa. A quiricacama isquin ca Nucën Papa Diosan unin cara upí ñu 'axa, cara upíma ñu 'axa quixun isaxa. Isun ca aín ñu 'acësabi oquin mëníonan an ñu upí 'acë uni upí 'imainuan an ñu upíma 'acë unicama tëmëranun 'imiaxa.

¹³ Bama unicama 'imainun ca parúnpapanuax bacamiquia camaxribi baísquiata. Baísquia ca uisoquin cara ñu 'atima 'axa, usoquinribi Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'axa. 'Anan ca uisoquin cara ñu upí 'axa usaribi oquin a upitia bamatimoi abë tsonun 'imiata.

¹⁴⁻¹⁵ Usaquin 'á 'ain ca bamati 'imainun anua uni bamacë 'icë ax 'ianëmë'ëosa manë tsi rëquirucë anu nicë 'iata. 'Imainun ca ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu 'inun aín anë cuënëoma 'icë, acamaxribi anuax bamatëcëncësa 'aish chiquítimoi 'inux, 'ianëmë'ëosa manë tsinu nicë 'iata.

21

Naíbëa me ió 'iti bana

¹ Usaquin istancëxun cana a pain unio naí, me, parúnpapa, acamaxa nëtécë 'aish 'aíma 'ain, naí ió 'imainun me ióribi isan.

² Isanan cana Jerusalén ëma ió, upíira upí, Nucën Papa Diosan nëtënuaxa ubutia isan. 'Ën iscëx ca upíira upí 'iata, xanúxa bërí bënunux upiti mëníocacësaribi.

³ Isanan cana naínuaxa munuma ësai qui banaia cuan:

—Camina isti 'ain, anua uni bucucë, anu ca Nucën Papa Dios bërí 'ia. Anu aín unicama 'icë anu ca Nucën Papa Dios 'iti 'icën. A unicamax ca aséabi aín uni 'iti 'icën. Ax aín Dios 'aish ca aín unicamabë 'iti 'icën.

⁴ An ca aín unicama aín bëunan mëscutia ini masá nuitutiabi nëtëmiti 'icën, aín bëun tërénquin. A unicamax ca bamatëcëntima 'icën, usai 'ianan ca rarumatëcëntima 'icën, 'ianan ca intëcëntima 'icën, acaman ca paë tantëcëntima 'icën. Bëráma usai 'iá 'aishbi ca usai 'itëcëntima 'icën.

⁵ A bana 'ën cuacëbë ca Nucën Papa Dios, axa anu 'Apuíra 'aish tsócë, ax ësai quiata:

—Camina 'unánti 'ain, cana camabi ñu ió 'inun 'atëcënin.

Quianan ca ësairibi quiata:

—'Ëx quicësabi oi ca aséabi 'iti 'icën. Usa 'ain camina 'ëx quicë banacama ënë cuënëoti 'ain.

⁶ Caxun ca 'ë caxa:

—Anuishi sënënquin cana 'an. 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën, usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsíanquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa, usaribitia 'ënan 'iisa tani bënëtia, cana 'ënan 'aísha 'ën Bëru Ñunshin Upíñu 'inun, cupí ñuixunquinma, 'imiti 'ain.

⁷ Uicaman cara 'ëmi catamëquin 'ëx cuëncësabi oi 'iti ëncëma 'icë, acama cana 'ënan 'aish 'ëbë tsóti 'imiti 'ain. 'Imainun cana 'ëx aín Dios 'iti 'ain. 'Imainun ca ax 'ën bëchicë 'iti 'icën.

⁸ Usa 'aínbi ca racuëquian an 'ëmi sinánti ëncë unicama, 'imainun an 'ëmi catamëcëma unicama, 'imainun an ñu 'atima 'acë unicama, 'imainun an uni 'acëcama, 'imainun aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëncë unicama 'imainun aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëncë xanucama 'imainun ñu xëacë ñubë unicama 'imainun an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama 'imainun cëmë unicama, acamax anuaxa 'ianëmë'ëosa manë tsi azufrebë rëquirucë anu 'iti 'icën, anu bamatëcëncë 'aish chiquítimoi 'inux.

Jerusalén ió

⁹ Usai quicëbëtan ca mëcën achúshi 'imainun rabé ángelcama anun ënë menu 'icë unicama ashiquin tëmëramiti ñua aín xanpanu 'icë, acama achúshinën ësaquin 'ë caxa:

—Ca ut. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an abëa 'inun binuxun cacë aín unicama a cana mi ismiti 'ain.

¹⁰ Usaquin catancëxun ca 'uxcëmabi namácësoquin 'ën iscëxun aín bashi chaira anu 'ë buánxa. Buánquian ismicëxun cana Jerusalén ëma upíira upí, anua Nucën Papa Dios 'icë, anuaxa ubutia isan.

¹¹ A ëma ca upíira upí, Nucën papa Diosan cushin pëcacë 'iaxa, maxax upíira upí ichúcësa 'aish, jaspe cacë maxax nibaníbaquicë iscësa 'iaxa.

¹² Anun cënëcë ax ca manáinra 'iaxa. 'Imainun ca aín xëcuë anun atsínti mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A xëcuëcamanu ca mëcën rabé 'imainun rabé ángel, ax achúshi achúshitax nicë 'iaxa. A xëcuëcamanu cuënëocë ax ca Israelnën bëchicë, mëcën rabé 'imainun rabé, aín anëcama 'iaxa.

¹³ A cënëcë anu ca amo camabi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. Aucüaxa bari urucë ami rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun ca anúan bari cuabúcë amiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa. 'Imainun ca nortemiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë, 'imainun surmiribi rabé 'imainun achúshi xëcuë 'iaxa.

¹⁴ Cënëquin nitsíncë maxáxcama ax ca mëcën rabé 'imainun rabé 'iaxa. A maxax cha anuribi ca anë cuënëocë 'iaxa. Anu cuënëocë anëcamax ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, an aín bana uni ñuixunun caíscë unicama, mëcën rabé 'imainun rabé, aín anëcama 'iaxa.

¹⁵ Axa 'ëbë banacë ángel ax ca curi 'acë tsatiñu 'iaxa, anúan a ëma tupúanan aín xëcuëcama tupúanan aín cënëcamaribi tupúnti.

¹⁶ Tupunia cana isan, a ëmax ca amo 'icë rabé 'imainun rabé 'aish bëtsibëtan sënënbi 'iaxa. Anun tupúnti tsatían tupúncëx ca aín chaxcë dos mil doscientos kilometro 'iaxa. Usaribi ca aín namë 'imainun aín manámi 'iaxa.

¹⁷ Unin tupúncësaribi oquin ca ángelnën aín cënëribi tupúanxa. Tupúncëx ca aín manámi sesenta y cuatro metro 'iaxa.

¹⁸ Cënëcë ax ca jaspe cacë maxax paxa 'aíshbi tunántani 'aish, nibaníbaquicë 'iaxa. 'Imainun ca a ëmanu 'icë ñucama ax curi upí 'acë 'aish, bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

¹⁹ Cënëquin nitsíncë maxáxcama abë mëscúcë ca maxax upíira upí 'iaxa. Acamax ca jaspe cacë maxax, ax paxa 'aíshbi tunántani 'aish nibaníbaquicë, 'imainun zafiro, ax cumá batsisa, 'imainun ágata ax cumá batsisa 'aíshbi tunántani, 'imainun esmeralda, ax ñu paxa iscësa,

²⁰ 'imainun ónicë, ax uxuatani 'aíshbi sërisabë mëscúcë, 'imainun cornalina, ax ushíantani 'imainun crisólito, ax paxasa 'ianan bëtsibëribi mëscúcësa 'imainun berilo, ax ñu paxatanisa 'aish nibaníbaquicë 'imainun topacio, ax curúnsa, 'imainun crisoprasa, ax curisa 'aíshbi ñu paxasaribi, 'imainun jacinto, ax ushían 'aíshbi tunántani, 'imainun amatista ax minánsa 'iaxa.

²¹ A ëma aín xëcuëcama ca perla chaira ax po namë iscësa 'iaxa. Xëcuë achúshi achúshi ax ca perla achúshi 'iaxa. A ëman bai cha anu niti ax ca curi 'acë 'aíshbi bëxnan bëxnánquicësa 'iaxa.

²² Nucën 'Ibu Dios, axa aín cushi bëtsi cushisama, a 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, axbia uinu cara a ëma sënënia anubi 'ain, ca 'ën iscëx a ëmanu anuxun Nucën 'Ibu Dios rabiti xubu 'aíma 'iaxa.

²³ A ëma ca Nucën Papa Diosanbi pëcaia. Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, anribi ca a ëma pëcaia. Usa 'ain ca baribëtan 'uxën a ëma pëcaima.

²⁴ Usaquin pëcacëx ca camabi menuaxa Nucën Papa Diosnan 'inux iëcë unicama aín pëcacënu niti 'icën. 'Imainun ca axa iëcë 'apucamaxribi anu 'iti 'icën.

²⁵ A nëtënu ca baquish 'aíma 'iti 'icën. Usa 'aish ca a nëtënu 'icë aín xëpúti ax xënibua 'ainbi usabi xëocacë 'iti 'icën, a nëtëx ca baquishima, usa 'ain.

²⁶ Aín tucuricu unicamaribi Jesucristonan 'aish ca anu 'iti 'icën.

²⁷ Usa 'ain ca anu ñu 'aisama 'itima 'icën, ui unix cara 'aisama ñu 'acë 'icë 'imainun ui unix cara cëmëia, usa unix ca anu 'itima 'icën. Ui unicamax cara Nucën Papa Diosan nëtënu 'itioquin aín anë Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, aín quiricanu cuënëo 'icë, acamax cuni ca anu 'iti 'icën.

22

¹ Usaquin 'ë ismitancëxun ca angelnën anua Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'icë, anuaxa baca aín 'unpax bëxnan bëxnánquicë chiquitia 'ë ismiaxa.

² A bacax ca a ëmanu 'icë bai cha anúnbi xobucë 'iaxa. A bacax ca 'unpax 'aíshbi Nucën Papa Diosan cushi anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A baca aín cuëbí rabë amo anu ca i achúshi 'iaxa. Camabi baritian ca a in męcën rabë 'imainun rabë oquin tuaxa, 'uxë camabi. A bimix i bimisa 'aíshbi ca ax anúan uni bamatimoi tsóti, a 'iaxa. A i pëchix ca camabi menuax ucë uníxa anun 'insíntęcëntimoi bucuti a 'iaxa.

³ Usa 'ain ca Nucën Papa Diosan uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati ñu anu 'aíma 'iti 'icën. Anu ca Nucën Papa Dios 'imainun Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, ax 'Apu 'iti 'icën. Usa 'icë ca anuxun aín unicaman a rabiti 'icën.

⁴ Rabianan ca anuax abë isananti 'icën. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan anë atun bëmánanu cuënëocë 'iti 'icën.

⁵ Anu ca bëánquicë 'aíma 'iti 'icën. Anuxun ca Nucën 'Ibu Diosanbi a ëma pëcati 'icën. Usa 'ain ca lamparín 'imainun barin pëcacë anu 'aíma 'iti 'icën. Nucën Papa Diosbë ca anuax aín unicama xënbua 'aínbi 'apu 'iti 'icën.

Jesucristo utęcënti nëtë ca 'urama 'icë quicë bana

⁶ Ismitancëxun ca a ángelnën 'ë caxa:

—'Ën mi cacësabi oi ca asérabi 'iti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, an ax quicë bana uni ñuixuncë unicama sinánmicë, an ca uisai cara xënbucëma 'aínshi ñu 'iti 'icë quixuan, aín unicaman 'unánun, aín ángel xuaxa.

⁷ Xënbucëma 'aínshi cana uti 'ain. An, ënë bana quicësabi oi ca asérabi 'iti 'icë quixun sinánquin a bana cuacë unicama, ax ca cuëëinra cuëënti 'icën.

⁸ 'Ëx Juan 'ixun cana 'ën ënë ñucama cuanan isan. Usoquin ënë ñucama cuanan isi cana ángel, an 'ë ismicë, a rabinux a tanáin rantin purúan.

⁹ 'Ën a rabicascëxunbi ca 'ë caxa:

—Usai 'iaxma ca 'it. Mibëtan, an min 'acësaribi oquin an Nucën Papa Diosan bana uni ñuixuncë unicama 'imainun an ënë quiricanu cuënëocë banacama upí oquin sinánquin cuacë unicaman 'acësaribi oquin cana 'ënribi ax quicësabi oquin 'aquin Nucën Papa Dios rabin. Usa 'ain ca 'ë rabixunma Nucën Papa Diosëshi rabit.

¹⁰ Usaquin catancëxun ca ësaquinribi 'ë caxa:

—Ënë quiricanu cuënëocë ñucama camina unpuquinma chanioquin ñuiti 'ain, camabi unían 'unánun, anun ënë ñucama 'iti nëtë ca 'urama 'icë, usa 'ain.

¹¹ A nëtë 'urama 'aínbi ca an ñu 'atima 'acë unicaman an 'acësabi oquin 'ati 'icën, axa 'uchacë unix ca usabii 'uchati 'icën, an upí ñu 'acë unin ca an 'acësabi oquin 'ati 'icën, ax Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë unix ca usabi 'iti 'icën.

¹² Xënbucëma 'ain cana uti 'ain. Uquin cana an ñu upí 'acë 'ën unicama uisoquin cara ñucama 'axa, usaribi oquin cupíoquin cuëënun 'imiti 'ain.

¹³ 'Ëx cana uisa ñubia 'aíma 'aínbi 'iacën. Usa 'aish cana ënë menu 'icë ñucama cëñúcëbë usabi 'iti 'ain. Usa 'aish cana a pain 'unánti bana “A” 'imainun tsiánquinribi 'unánti bana “Z” asaribi 'ain.

¹⁴ Ui unicamax cara a ëmanu atsínxun, anu 'icë anun uni bamatimoi tsóti i bimi biti sinani, chupa uxuira chuañumasa 'inun aín nuitua upí 'iminun Jesucristomi catamëtia, acamax ca anu 'aish cuëëinra cuëënti 'icën.

¹⁵ Usa 'aínbi ca 'aisama unicamax a ëma ëmáinshi 'iti 'icën. An ñu 'aisama sináncë unicama, an ñu xëacë ñubë unicama, aín xanuma 'icëbi bëtsi xanu cuëëncë unicama, aín bënëma 'icëbi bëtsi uni cuëëncë xanucama, an uni 'acë unicama, an Nucën Papa Diosmabi bëtsi ñu rabicë unicama, axa uni paránti cuëëni cëmëcë unicama, acamax ca a ëmanu atsíntima 'icën. Ca ëmáinshi 'iti 'icën.

¹⁶ 'Ëx cana Jesús 'ain. Usa 'ixun cana axa 'ëmi catamëcë unicaman ënë ñucama 'unánun 'ën ángel mia canun xuan. 'Ëx cana David, axa judíos unibunën 'apu 'iá, aín rëbúnqui 'ain. Usa 'aishbi cana 'ëx David 'icëma pan 'ain 'iacën. Pëcaratia xaba 'inúan 'ispon urucë usaribi cana 'ëx 'iti 'ain.

¹⁷ Usoquin caia ca Carnero 'icësaribitia unin 'ucha cupí bama, Cristo, amia ax catamëcë unicamabëtan Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan —bënëtishi ca ut —quixun a caia. An atun bana cuacë unicamanribi ca —bënëtishi ca utëcën —quixun a cati 'icën. Shimaia uni 'unpax 'acatsi bënëcësa usaribitia ax Jesuscristonan 'icatsi bënëcë uni, an ca ami catamëquin Jesucristo —ëx cana minan 'iisa tani —quixun cati 'icën. Usaía 'ia ca Cristonën ainan 'imianan xëníbua 'aínbi abë 'inun 'imiti 'icën, cupímashi.

¹⁸ An ënë quiricanu cuënëocë bana iscë unicama cana ësaquin cain:

—An ënë banacama isquinbi ax quicësama oquin bëtsi banacëñun mëscuquin ñuixuncë, a ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëocë banacamaxa uni tëmëramiti quicësabi oquin tëmëramiti 'icën.

¹⁹ Uicamanribi cara ënë quiricanu 'icë Nucën Papa Diosan bana ñuiquinbi bëtsi bëtsi bana —a banax ca 'aisama 'icë —quiquin a uni ñuixunima, acama ca Nucën Papa Diosan ënë quiricanu cuënëoquin ñuicë Jerusalén ió anu abë 'itimoquin 'imianan anu 'icë quiricanua 'icë aín anë a tërënti 'icën.

²⁰ An ënë ñucama 'ë ismicë, an ca 'ë caia:

—Cana bënëtishi utëcënti 'ain.

Cacëxun cana cuëëinra cuëënquin —asábi ca, usai ca 'iti 'icën, ca ut —quixun, Nucën 'Ibu Jesús cain.

²¹ Nucën 'Ibu Jesucristonën aín uni 'icë mitsu nuibaquin 'aquincëxmi upí 'iti cana cuëënin. Usai 'iti cana cuëënin. Ashi.